חסידות · חב״ד

תורה אור

רבי שניאור זלמן [הגר"ז] מלאדי

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תורה אור

רבי שניאור זלמן [הגר"ז] מלאדי

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תורה-אור/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161024 של הספרייה.

תוכן העניינים

בראשית 4
נח 47
לך לך 61
וירא 74
חיי שרה 84
תולדות 94
ויצא 114
וישלח 132
וישב 145
מקץ 168
ויגש 239
ויחי 246
שמות 264
וארא 299
בא 326
בשלח 331
יתרו 364
משפטים 407
תרומה 433
תצוה 441
פרשת זכור 459
כי תשא 466
ויקהל 473
מגלת אסתר 491
הוספות 549

בראשית

פרק א

השמים כסאי והארץ הדום רגלי אי זה בית וגו'. להבין איך שייך עליו ית' לומר כסאי והדום רגלי. שהרי אין לו דמות הגוף ואינו בגדר מקום וכמ"ש הנה מקום אתי שהוא מקומו של עולם ואין העולם מקומו. אך להבין הענין כי הנה התורה היא מן השמי' כמ"ש כי מן השמים דברתי וגו' דהיינו שהיא בחי' שמים כי שמים אש ומים. וכך גבי התורה כתיב מימינו אש דת למו.

והנה כתיב ושמרתם את חוקתי ועשיתם אתם אתם כתיב שהאדם הוא העושה את התורה. וכך אנו מבקשים בברכת אהבת עולם אהבתנו כו' לשמור ולעשות ולקיים תחלה לעשותה ואח"כ לקיימה והיינו ע"י אב הרחמן רחם עלינו ותן בלבנו בינה שמבחינת רחמים עליונים נמשך בינה והתבוננות בלב להיות בה ועל ידה עשיית והתהוות התורה. וכיצד תהי' התבוננות זו מבואר בק"ש שמע לשון הבנה והבנה זו היא בתיבת שמע עצמה כי שמע שם ע' פי' כי עי"ן רבתי היא בחינת לך ה' הגדולה והגבורה וכו' ז' מדות עליונות שהם בחינת לך דהיינו שהם בטלים אליו ונכללים במקורן שעדיין אינן בבחינת המשכה והתפשטות למטה להיות עולים בשם גדולה וגבורה וכו' ואזי נקרא בשם ע' רבתי והמשכה שנמשך ומתפשט למטה הוא רק בחינת שם לבד שהוא הארה בעלמא וכמאמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד שאין זו אלא מבחינת שם ומדת מלכותו ית' כי מלכותך מלכות כל עולמים כתיב.

וזהו ענין בינה להבין דבר מתוך דבר פי' תוך דבר נקרא בחינת ממלא כל עלמין שהיא בחינת שם דהיינו בחינת זיו והארה הנמשך תוך עלמין. וצריך להבין מזה שאינו אלא זיו כנ"ל שהוא ית' הוא הסובב כל עלמין ולית מחשבה כו' ולאו מכל מדות אלין כלל וע"י זה נמשך להיות ואהבת את הוי"ה אלהיך ממש לדבקה בו ית' בא"ס ב"ה ממש כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי וגו' שיהי' רק חפצו ורצונו שהוי"ה אור א"ס ב"ה עצמו יהיה אלהיך שורה בקרבך דהיינו שיהא גילוי אור א"ס ב"ה עצמו על נפשו והיינו ע"י בכל לבבך שהוא כמ"ש אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח שע"י רוח האדם העולה למעלה שישים אליו דהיינו שלבבו יכסף לדבקה בו ית' ולהמשיך בחי' גילוי אלהותו ית' על נפשו ותוך נפשו. אזי רוחו ונשמתו מבחינת סובב כל עלמין אליו יאסף להיות מתאסף השראתו אצלו בקרב איש ולב עמוק ומזה נמשך להיות והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוך כו' שע"י זה נמשך גילוי אלהותו והתהוות התורה בבחינת שמים אש ומים. כי הנה התורה קדמה אלפים שנה

לעולם פי' עולם נקרא בחינת אש ומים והתורה גבהה מעלתה מאד בבחינת אלפים שנה שהם למעלה מבחינת עולם וכדי שתמשך לבחינת עולם דהיינו להיות מימינו אש כו' שהוא רמ"ח מצות עשה שמימין ושס"ה מצות לא תעשה משמאל כו' הנה המשכה זו היא על ידי אתערותא דלתתא בואהבת בכל לבבך רוח אייתי רוח ואמשיך רוח וע"י זה ודברת בם ודברת לשון הנהגה והמשכה דהיינו להיות המשכת אור א"ס ב"ה בתורה.
וזהו ענין וידבר ה' אל משה שהמשכת הוי"ה להיות התורה צריך להיות המשכה תחלה לבחינת משה שהוא מבחינת כי מן המים משיתיהו. וזהו השמים כסאי שהשמים היא התורה הרי היא כסא ע"ד משל שנעשה לשבת וישיבה זו היא השפלה לגבי עמידה שכשהאדם עומד הנה הוא בעל קומה וראשו ומוחו גבוהים מעל הארץ וע"י ישיבה נשפל קומתו. כך התורה נעשה כסא לאור א"ס ב"ה לבחינת ראשו שהיא בחינת רצונו וחכמתו ובינתו דאנת חכים ולא בחכמה ידיעא ומבין ולא בבינה ידיעא ובתורה יורדים ומשתלשלים חכמתו ובינתו בדברים גשמיים כתפילין וציצית וצדקה ותרומות ומעשרות וקרבנות כו':
והארץ הדום רגלי. הדום בלשון הפסוק הוא כמו שרפרף בלשון הגמרא שהוא ג"כ כסא קטן. והוא מה שמעמידין תחת רגלי היושב להגביה הרגל מעל הארץ וע"ז אמרו בגמ' על פסוק כרסון רמיו אחד לכסא ואחד לשרפרף. כסא הוא הגדול שיושבין עליו ושרפרף הוא הקטן שמעמידין תחת הרגלים.
והענין כי הנה כנסת ישראל נקרא רגל כמ"ש בנים אתם לה' אלהיכם ובראי כרעא דאבוה והנה כמו ע"ד משל שנמצא מעלה יתירה ברגל מה שאין בראש שהרגלים הם המהלכים והם נושאים את הראש ומוליכין אותו למחוז חפצו ונמצא הראש צריך להרגל וגם גידי הראש וחיותו שהדם הוא הנפש הם ברגלים וכשמקיזין דם מהרגל מתרפא הראש ומתקיים וכן כמה רפואות יש שעושין ברגלים ומתרפא הראש ובבחינה זו נקרא הרגל ראש והראש רגל שהוא למטה מהרגל במדרגה זו.
וכך הוא למעלה על ידי התכללות המשכות המדרגות נעוץ תחילתן בסופן וסופן בתחילתן אור ישר ואור חוזר אור ישר נקרא מלמעלה למטה כל מה שלמעלה הוא העליון ואור חוזר ממטה למעלה כל מה שלמטה הוא העליון וזהו נעוץ תחילתן בסופן שסופן הוא תחילתן שבחינת הרגל נקרא ראש. וישראל נקראו ראשית וכתיב וירא ראשית לו וע"י אתערותא דלתתא נעשה למעלה תיקון אורות עליונים וזהו שמצינו במשה שבחטא העגל נטלו ממנו אלף אורות (ובשבת חוזרין ונותנין אליו במתנה וזהו ישמח משה במתנת חלקו) ועל זה רמזו רז"ל במ"ש ע"פ לך רד רד מגדולתך כלום נתתי לך גדולה אלא

בשביל ישראל והיינו לפי שהיו ישראל בבחינת הרגל שלו וכמ"ש שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו והם היו לו בחינת מקיף ובחינת ראש אף שהם היו לו בבחינת רגל ודאי. וכך הוא בכל ישראל ע"י שמתקן מעשיו שהם בכח המעשה בעשי' גשמיות בבחי' רגלים נעשה מוחו ולבו זכים אלף פעמים ככה.

והנה להיות הדום לבחינת רגל שהוא בחינת כנסת ישראל דהיינו להגביה' ולהעלותה ממטה למעלה הוא ע"י בחי' הארץ שהם מצות מעשיות וכללותן היא הצדקה ועל זה נאמר צדקה תרומם גוי תרומם ממטה למעלה והגבהה והעלאה זו היא בבחינת גוי שהם אותיות ג' ו' י' דהיינו העלאת המדות שנחלקין דרך כלל לג' בחינות חסד דין רחמים (כי נה"י אינו אלא התפשטות חג"ת ועניפיהן) והתעלותן היא לבחינת יו"ד שהיא בחינת החכמה ע"י הוא"ו שהוא הממשיך ומחבר המחשבה כו' ככה ממש נעשה למטה בנפש האדם העלאת המדות בשכלו ובינתו כי כשהמדות נפרדות מהשכל הם נחשבות לדבר בפני עצמו.

ולכן יש לך אדם שמתעורר לבו בשעת התפלה וכיוצא בה שאז היא שעת גדלות המוחין ואח"כ חולפת ועוברת האהבה ופונה לדרכו מהיפך להיפך באין מבין כי הם שני הפכים והיינו מפני שהמדות נפרדים מהשכל משא"כ בהתכללותן כו' והרי אז הוא עילוי המדות ביתר שאת שנעשו בחינת מוחין וזהו בכל נפשך דהיינו בכל כחות הנפש אפילו בבחינת רגל שגם בחינת הרגל תרום ותגביה:

והנה זהו דרך כלל שנק' שמים וארץ תורה ומצות ודרך פרט בתורה עצמה שמים זו תורה שבכתב שמים שם מים דאורייתא מחכמה נפקת וארץ נקרא תורה שבע"פ כי ארץ מלשון רצון כמאמר רז"ל למה נקרא שמה ארץ שרצתה כו' וארץ אותיות א' רץ כו' והענין כי תורה שבע"פ היא השגת תכלית הרצון לידע איך ומה כגון סוכה שהיא גבוה כו' שאין זה מבואר בתורה שבכתב ותושב"כ היא רק בחי' אותיות להיות כדמותן בצלמן שהן שמותיו של הקב"ה ולכן נקרא קורא בתורה כמו שקורא בשם והיינו מלמעלה למטה אבל תורה שבע"פ עיקרה ממטה למעלה ע"י השגת הרצון בנפש תכלל הנפש במקורה למעלה. ושלשה נקראו ארץ כנסת ישראל ותורה שבע"פ ומצות וכולן נרמזין במקרא אחד. ארץ ארץ ארץ שמעי דבר ה':

אך אי זה בית כו' כי הכסא והשרפרף אין דרכן להעמידן בחוץ אלא בתוך הבית ובחי' בית היינו בכל מאדך שהוא בבחי' מקיף כמו ע"ד משל בית שהוא מקיף את האדם בגגו ובקירותיו ובית זה הוא בית תפלה שע"י התפלה ח"י פעמים ברוך אתה כו' היא המשכת מקיפין מבחי' סוכ"ע (והיא בחי' רוחו ונשמתו אליו יאסף כנ"ל) שהם נמשכין

ע"י כריעות והשתחויות באבות ובהודאה תחלה וסוף שהם בחינת ביטול. והענין כי אי אפשר להיות גילוי אור א"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא ביה כלל ולאו מכל מדות וכו' בבחינת פנימיות הלב רק מעט מזעיר הארה בעלמא ואפילו גילוי במוח והשגה לית מחשבה כו' רק בבחי' מקיף וסובב לבד וע"ז נאמר ואל זה אביט שרומז על בחינת תפלה. ופי' הפסוק ואת כל אלה ידי עשתה בחינת עשיה היינו מעשה המצות. ויהיו כל אלה נאם ה' היא בחינת תורה שבע"פ שהיא נאם ודבר ה' בחינת דבור משא"כ אל זה אביט הוא בחינת תפלה אביט הוא בחינת הבטה היא הסתכלות בבחי' עיניך יונים שהיא בחי' המחשבה לבד והיא היא בחי' מקיף וסובב כמו עד"מ מחשב' שמקפת מחשבתו את הדבר שחושב עליו וכן הראיה והסתכלות כו' משא"כ דבור ומעשה הם פנימיים כו' והבטה זו היא אל עני ונכה רוח בחינת ביטול דלית ליה מגרמיה כלום אפילו תורה ומצות לפי שהמשכה זו אי אפשר להשיג ע"י התורה ומצות שהם פנימיי' רק ע"י בטול בתפלה וכריעות והשתחואות כמשל המלך שכורעים ומשתחוים לו מפני שאי אפשר להתקרב אליו מגודל מעלתו אזי ממילא נמשך אליו בחינה זו. וזהו ברוך אתה כלומר ברוך מעצמך ומאליך.

והנה בבחינה זו של המשכת המקיף כתיב לא הביט און ביעקב שבבחינת פנימיות כתיב בוחן לבות וכליות דהיינו להבחין התשוקה המורגשת אם הוא מקרב איש ולב עמוק באמת לאמתו משא"כ בבחינת מקיף לא הביט און וגו' רק ה' אלהיו עמו שנמשך מאליו תמיד:

פרק ב

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו'. הנה כתיב בראשית ברא אלקי' את השמים ואת הארץ וארז"ל בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית. וגם אמרו בשביל התורה שנק' ראשית. וא"כ כיון ששמים וארץ נבראו בשביל תורה וישראל מוכרח לומר שיש בחי' שמים וארץ בתורה ובעבודת ישראל שבהן ועל ידן יתקיימו שמים וארץ הגשמיים.

והענין הוא כי הנה אמרז"ל למה נק' שמה ארץ שרצתה לעשות רצון קונה. פי' שרצתה היינו ל' רץ וגם ל' רצון. וכמ"ש בכה ארוץ גדוד שהוא ג"כ ל' רץ וגם יש בו ג"כ ענין רצון וכמשי"ת.

והענין דהנה כתיב והחיות רצוא ושוב בחי' רצוא זה הוא ענין תשוקה בלב לדבקה בו יתברך והוא ג"כ ל' מרוצה כמו הרץ ממקומו להלאה כך הוא ענין תשוקה זו של החיות

להיות יוצאים ועולים ממקומם וליבטל וליכלל בא"ס ב"ה וכעין מ"ש שרפים עומדי' ממעל לו ופי' ממעל לשכינת'.
והיינו שתשוקתם להכלל שם כו'. וכן בחי' כללות נש"י במקורן ושרשן יש בהן בחי' רצוא ברצון ותשוקה לדבקה בו בא"ס ב"ה וכמ"ש ואל אישך תשוקתך. והיינו מפני השגתה בהיותה בבחי' ארץ שהיא בחי' המדרגה התחתונה להיות עם ודבר נפרד כו' וכן הוא ג"כ בנפש האדם למטה המשכלת ומתבוננת בה' אחד איך שהוא יתברך מחדש בטובו כו' ומהווה כל העולמות מאין ליש ממש אשר ע"כ הוא ג"כ בחי' ארץ בבחי' רצוא ורצון לדבקה בו ית' ולאהבה את ה' כי הוא חייך.
והנה בחי' הרצוא הזה הוא בק"ש ובחי' השוב הוא בתפלת שמ"ע ובת"ת שהוא בחי' גילוי אלקות מלמעלה למטה כנודע. ופסוד"ז שקודם ק"ש היינו לספר בשבחו של מקום כמ"ש רוממות אל בגרונם ועי"ז נעשה כמו חרב פיפיות לעשות נקמה כו' דהיינו לקרוע המסכים המבדילים גילוי אלקות. וכ"ז הכנה בלבד לשמ"ע כי בשמ"ע הוא המשכת גילוי אלקות באמרו ברוך אתה הוי"ה אלקינו שהוא בחי' גילוי סוכ"ע בממכ"ע. אך כדי שיבא לזה צריך הוא לסדר שבחו של מקום תחלה בפסוד"ז כמו בברוך שאמר והיה העולם (כי עם היות שהנה"א היא בחי' ארץ שהוא בחי' רצוא אך היינו מצד שורשה יש בה בחי' השתוקקות תמיד לדבקה בו ית' אבל בירידתה למטה להתלבש בגוף ונה"ב אשר הן מסתירי' על אורה כו' וממשיכים אותה אחריהם להמשך בקדרות אופל עניני עוה"ז ואז נסתר ונעלם בה התשוקה והרצוא לאלקות כנודע שלאום מלאום יאמץ וכשזה קם כו'.
ואי לזאת כדי שתוכל לבא לבחי' הרצוא בשעת ק"ש צריכה הכנה רבה לזה והוא ענין פסוד"ז בסידור שבחו של מקום כו' והכל הכנה לבחי' השוב דשמ"ע כי גם הרצוא הוא בשביל להיות שוב כנודע. כמו שהלוים היו טפלים לכהנים כו' וגם דרך פרט פסוד"ז הוא הכנה לשמ"ע ג"כ שהוא המשכה וגילוי למטה שמתחלה צריך לקרוע המסכים המבדילים ע"י פסוד"ז בכדי שיוכל להיות הגילוי למטה) איך שבדבור א' בלבד נתהוו שמים וארץ וכל צבאם כו' וכמו שמסיים בברכה זו בישתבח מלך יחיד חי העולמים ובב"ש אומרים ג"כ יחיד חי העולמים מלך. פי' שהוא ית' הוא יחיד ומיוחד כמו קודם בריאת העולם וחי העולמים הוא רק מבחי' מלך שבחי' מלוכה היא רק הארה בלבד ממנו יתב' שהארה זו נמשכת ממנו יתב' להיות חיות כל העולמות עליונים ותחתונים.
ונודע שיש רבוי עולמות למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. וזהו פי' בשכמל"ו כי ועד אין לו הפסק. והיינו שבחי' כבוד מלכותו נמשך להחיות עולמות ונבראים אין קץ

וכמ"ש היש מספר לגדודיו כו' וכתיב אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון וזהו מספר גדוד א' כו'.

ועם כל הרבוי הזה מ"מ כולם נמשכים רק מבחי' מלך שהוא בחי' שם לבד כמאמר למען שמו באהבה מלך כו'. והוא בחי' ממכ"ע ומזה נולדה בחי' התפעלות האהבה בלבבו באמרו ואהבת את ה' אלקיך פי' את ה' אלקיך היינו כמש"ל שמע ישראל ה' אלהינו כו' והוא מה שמעלה יתירה נודע' לנו מכל גדודי מעלה שקרבנו לשמו הגדול שהוא בחי' סוכ"ע ועצמיות אלקותו יתברך הוא בחי' יחיד שלמעלה מעלה מבחי' חי העולמים שהוא רק מבחי' מלך כו' וזהו שנק' כנ"י אחת כמ"ש אחת היא יונתי כו' שהיא מקבלת מבחי' ה' אחד ממש.

והיינו ע"י שתהי' בבחי' אחת היא לאמה להיות שע"י ההתבוננות תבא לבחי' אחת להיות לה רק רצון א' לדבקה בו יתב' והוא בחי' רצוא הנ"ל לבחי' סוכ"ע לדבקה בעצמות אלקות וכמאמר מי לי בשמים כו'. וזהו ענין ואהבת שבק"ש ופי' וענין הרצוא היינו כמ"ש בכה ארוץ גדוד בכה דוקא בעצמותך וארוץ גדוד היינו בחי' אלף אלפין ישמשוניה ורבו רבבן קדמוהי יקומון (ועמ"ש במ"א ע"פ ורב כח לתבונתו אין מספר איך ששרש כל גדוד הוא בו"ק דאצי' יעו"ש) שבכולם לא יחפוץ רק בה' לבדו. ואדלג שור היינו גם בחי' כל המקיפים עליונים כי שור הוא חומה כמ"ש בנות צעדה עלי שור. ועד"מ החומה הוא מקיף לעיר גם הם אדלג כי התשוקה היא רק למהו"ע ית' ממש (שגם כל המקיפים כלא חשיב אצלו ית' וכמ"ש במ"א בפי' אדון הנפלאות כו' ולכן נק' שור כמו שהחומה נעשית מאבני' שהם רק בחי' דומם כך כתיב עשה פלא שבחי' פלא ומקיפי' עליונים הוא רק כמו בחי' עשייה אצלו ית') וז"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כו' שמים הם בחי' מקיפים וארץ הם בחי' פנימיים שזהו בחי' שור ובחי' גדוד הנ"ל וארוץ ואדלג אותם בכח התשוקה שלי בכה ממש בעצמותך:

והנה מבחינת רצוא הנ"ל בק"ש נעשה שוב אח"כ בתפלה. ולכן גם בסוף הק"ש הוא מסיים אני ה' אלהיכם פי' אלקיכם ממש להיות בחי' גילוי אלקות בכל או"א מלמעלה למטה למהוי אחד באחד כו'.

ואח"כ בשמ"ע בח"י ברכאן נמשך זה הגילוי אור בבחי' שוב ממש בח"י ברכות באמרו בא"י מברוך לאתה בגילוי לנוכח כידוע. ואחר שמ"ע בלימוד התורה נמשך גילוי זה בתורה כמ"ש ותורה אור כו' כי רוח אייתי רוח כו' וע"י בחי' הרצוא הנ"ל נמשך בחי' רוח המשכה מלמעלה למטה וכמ"ש אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף כו' ואח"כ

במעשה המצות נמשך בחי' שוב זה יותר וכידוע בשרש ענין המצות שהוא להמשיך האור בכלי דוקא וכמ"ש כי נר מצוה כו'.
ועל קיום המצות ארז"ל בע"כ אתה חי פי' לפי שאחר האהבה והתשוקה במס"נ בבחי' רצוא הנ"ל אח"כ נעשה בחי' שוב להיות בע"כ אתה חי בגוף כדי להיות גילוי אור האלקי מלמעלה למטה במעשה המצות. וזהו פי' בכל לבבך במס"נ תחילה בבחי' הרצוא ואח"כ ובכל נפשך היא בחי' שוב לקשר מחדו"מ במחדו"מ של התורה ומצות כו'.
והנה בחי' השוב נק' שמים כי הנה בבחי' השוב הזה בתומ"צ נמשך האור למעלה בבחי' מקיף כידוע שהמצות הן בחי' מקיפי' וע"כ נעשו המצות לבושים לנשמה בג"ע כי הלבושים והמקיפי' ענין א' הם כו'. וז"ש צרורה בצרור החיים כו' צרור זה היינו המצות כידוע והתורה אע"פ שנק' מזון מ"מ היא ג"כ בחי' לבוש כמ"ש עטה אור כשלמה (ועיין דבר זה במ"א ע"פ כי ביום הזה יכפר כו' בענין כך היא דרכה של תורה כו' אשריך וטוב לך. וע"פ וראיתם אותו וזכרתם כו' וע"פ את שבתותי תשמרו) ע"כ נק' בחי' שוב זה ע"י תומ"צ בשם שמים כי כמו שהשמים מקיפי' לארץ כך בחי' השוב הזה הוא בחי' מקיף לבחי' הרצוא דארץ הנ"ל. ועוד זאת עד"מ מארץ ושמים הגשמיים הרי אנו רואים שהארץ אינה רק כגרגיר חרדל לגבי מרחב הכדור של השמים המקיפי' עליה מכל צדדיה בהשואה אחת. כך ערך בחי' הרצוא הזה דארץ לגבי בחי' השוב דתומ"צ שנק' רצונו וחכמתו ית' הוא רק כערך גרגיר חרדל לגבי מרחב הגדול דשמי'.
וזהו השמים כסאי והארץ הדום רגלי פי' הדום רגלי הוא ע"ד השרפרף לכסא שמגביה הרגלים כך הנשמות שנק' ברא כרעא דאבוה מתעלים ע"י בחי' ארץ הוא בחי' הרצוא. ודרך פרט כל זמן שיש עליי' לבחי' ארץ העליונה היא כנס"י כמו בשבת ויו"ט דכתיב אם תשיב משבת רגלך וכן הג' י"ט נק' ג' רגלים.
והשמים כסאי היינו בחי' שוב שהוא ירידה והמשכה ה"ז כמו היושב על הכסא שמשפיל קומתו. וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. פי' שהוא ית' קדוש ומובדל מכל העולמות רק ע"י תהלות ישראל נמשך להיות יושב ונשפל למטה וכמאמר שהקב"ה יושב ועוסק בתורה כו'.
וזהו שנק' התפלה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה. פי' הסולם הוא העליי' בבחי' רצוא אך ראשו מגיע השמימה שבשמו"ע מתחיל השוב כנ"ל ועיקרו אח"כ ע"י תומ"צ. וזשארז"ל לחד מ"ד דארץ קדמה לשמים בבריא'. כי הרי מבואר למעלה בענין ק"ש וש"ע ותורה דבחי' הרצוא צ"ל קודם לבחי' השוב וכך היא המדה כי מאתעדל"ת

דוקא נעשה אתעדל"ע וכמ"ש אם ישים אליו לבו ואז אח"כ רוחו ונשמתו אליו יאסף וע"כ ארץ שהוא ל' רצוא קדמה לשמים שהוא בחי' שוב.

ובכ"ז יובן משארז"ל בראשית בשביל ישראל שנק' ראשית וגם בשביל התורה שנק' ראשית. ברא אלקים את השמים ואת הארץ הגשמיים. דהנה בתורה ובישראל יש בחי' שמים וארץ רוחניים. בתורה הוא בחי' שוב שהוא בחי' שמים כנ"ל. ובישראל בעבודתם במס"נ הוא בחי' רצוא בחי' ארץ. וע"כ על ידי תורה וישראל דוקא יתקיימו שמים וארץ הגשמיי' דהיינו ע"י בחי' שמים וארץ הרוחניי' שהוא בחי' רצוא ושוב שע"י תורה וישראל (וזהו ואשים דברי בפיך כו' לנטוע שמים וליסוד ארץ. וגם י"ל שבתומ"צ עצמן יש בחי' שמים וארץ כי המצות מעשיות הן בחי' ארץ כי הארץ הדום רגלי שרפרף. וכך צדקה תרומם גוי. ותורה היא בחי' שמים והמשכה. ועי' על מאמר מזוזה מימין כו'. וזהו ואשים דברי בפיך הוא בחי' תורה. ובצל ידי כסיתיך הוא בחי' מצות שעי"ז לנטוע שמים וליסוד ארץ. וא"ש דבראשית היינו בשביל התורה שנק' ראשית שיש בה עצמה בחי' שמים וארץ תומ"צ. לכן עי"ז מתקיימים שמים וארץ וכן בשביל ישראל כו' שיש בהן בחי' רו"ש. ועיין מ"ש ע"פ הזוהר פרשה שופטים שמים וארץ אינון סהדין כו'):

והנה כ"ז הוא ענין שמים וארץ דעכשיו שצ"ל תחלה בחי' ארץ רצוא. ואח"כ מקבלת מבחי' שמים השוב כו'. אבל לע"ל כתיב הנני עושה חדשה בארץ. ופי' וענין התחדשות זו בבחי' ארץ. היינו משום דלע"ל לא יהיה שייך בחי' רצוא דארץ ע"ד שהוא עכשיו שהוא ענין הרצוא והתשוקה לצאת מההפך אשר החושך יכסה ארץ כו' כנ"ל בענין פסוד"ז שהוא בחי' רוממות אל בגרונם כדי שעי"ז נעשה חרב פיפיות לעשות נקמה בגוים הוא נה"ב והגוף כו' דהיינו שע"י הרצוא נעשה בטול רצון בחי' אתהפכא חשוכא לנהורא. שזה אינו שייך רק עכשיו שיש קליפות המסתירים עד שהחשך יכסה ארץ והוא בחי' לבושים המלבישים ומסתירים וכמ"ש אלביש שמים קדרות כו'.

ולכן הוזהרנו בק"ש השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם כו' והשתחויתם פי' שכל קליפה המסתר' נק' אלהים אחרים ועבודת כוכבים וההשתחואה היינו בחינת המשכה כמו ע"י השתחואה בקדושה בכריעה בברוך שממשיך גילוי אלקות. כך את זלעו"ז כו'. וזהו מארז"ל ישראל שבחוץ לארץ עובדי ע"ז בטהרה הם. דהיינו כשהוא ח"ו לגמרי חוץ לארץ העליונה שהוא בחי' הרצון לה' ית' בחי' ארץ שרצתה כו' רק שנמשך לגמרי אחרי הבלי עוה"ז הגם שהם דברים המותרים מבחי' טוב שבנוגה עי"ז גורם יניקה והמשכה לבחי' נוגה.

וזה נקרא השתחואה והמשכה לבחי' אלהים אחרים כו' דהיינו תוס' יניקה לחיצונים. ועי"ז ועצר את השמים ולא יהיה מטר שלא יהיה ההמשכה בקדושה מבחי' שוב דשמים עליונים כו' ובהיות כן צריך כ"א לעורר בחי' רצוא אם ישים אליו לבו לאהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למתיקו כו' ולעבדו בכל לבבכם כו' שזהו בחי' ארץ ועי"ז ונתתי מטר ארצכם כו' הוא בחי' השוב. משא"כ לעתיד לבא דכתיב ואת רוח הטומאה אעביר כו' ולא יהיה כלל בחי' קליפה המסתרת גילוי אלקות וכן נאמר ולא יכנף עוד מוריך והיו עיניך רואות כו'. א"כ א"צ כלל ענין בחי' הביטול של היש שזהו בחי' הרצוא דעכשיו לצאת מבחי' ההפך המנגד כו'. וזהו הנני עושה חדשה בארץ. פי' שלא יהיה כמו עכשיו בחי' רצוא ואתעדל"ת שעי"ז יהיה ההמשכה שאז כיון שיהיה הגילוי למטה כמו למעלה א"כ אין שייך רצוא כו' (ובזה י"ל מ"ש כי ההרים ימושו כו' כי הר היינו בחי' רצוא כנודע מענין לא כאברהם שקראו הר כו' ואז יתבטל בחי' זו כיון שגם למטה יהיה הגילוי ממש עין בעין יראו כו') וע"כ אמר שיהיה אז בחי' השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה אני דוקא דהיינו מצד אתעדל"ע בלבד ולא מצד אתעדל"ת כלל כי א"צ אתעדל"ת רק לברר ולהפך מחשוכא לנהורא כנ"ל אבל לע"ל שא"צ לזה יהי' בחי' אתעדל"ע לבד ע"כ אמר אשר אני עושה והיינו שקורא אותן בשם שמים חדשים וארץ חדשה. פי' שבאים בבחי' גילוי מלמעלה למטה מצד עצמות המאציל אשר לא היה עדיין בחי' כזו בבחי' גילוי בראשית ההשתלשלות. כמו דכתיב ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים ענין אלקים זה היינו בחי' הצמצום וההסתר. ששמים וארץ דעכשיו נמשכו על ידי שם אלקים כמ"ש בראשית ברא אלקים כו' וע"י ארץ שהוא בחי' רצוא נמתק הדין והצמצום דשם אלקים המעלים והמסתיר.

וזהו ביום עשות ה' אלקים שנכלל אלקים זה בהוי"ה וזהו פי' עשות ה' אלקים. היינו יחוד והתכללות שמות אלו יחד. וכ"ז הוא ע"י ארץ ושמים בחי' רו"ש. אך צ"ל ארץ קדמה דוקא בחי' רצוא תחלה. אבל לעתיד שיהיו שמים חדשים וארץ חדשה הוא בחי' אשר אני עושה ולא ע"י צמצומים דשם אלקים ואז יהיו שמים קודם כי א"צ לבחי' קדימת הרצוא כו' וזהו ויצא כברק חצו שהוא בחי' גילוי מלמעלה למטה:

אך הנה צריך להבין בענין השמים החדשים וארץ החדשה דאם הם באים רק בבחי' אתעדל"ע לבד שזהו פי' אשר אני עושה כו' א"כ איך יתכן בזה בחי' ארץ בחי' רצוא מלשון רץ כנ"ל (והרי לעתיד לא שייך בחי' רצוא כלל אפי' מלמטה כמשנת"ל. וכ"ש לכאורה דלא שייך בחי' זו בהגילוי שמלמעלה שהוא בחי' אשר אני עושה). ולמה אמר

והארץ החדשה אשר אני עושה לא היה לו להזכיר רק בחי' שמים לבד. אך הענין הוא דגם בבחי' אתעדל"ע בלבד יש ב' מדרגות הללו דרו"ש רק שהשמים קדמו לארץ.
ולהבין איך יתכן בחי' רצוא בעצמות המאציל מאחר שאין דבר מסתיר לפניו כלל. הנה יובן עד"מ שאנו רואים בחי' רו"ש בגוף האדם הגשמי ברוח החיים אשר בקרבו שדופק בלבו ונק' בזוהר דפיקו דלבא שהחיות שבלב הוא בא בנשימה דוקא רו"ש בהתפשטות והסתלקות וכן חוזר חלילה שמתפשט וחוזר ומסתלק וחוזר ומתפשט כדפק שביד שהחיות נמשך ומתפשט וחוזר ומסתלק וחוזר ומתפשט. וכן הוא ממש בדפיקו דלבא שהוא ענין התפשטות והסתלקות והתפשטות של רוח החיים שבלב והיינו ממש כמו בחי' רו"ש. ונמצא רו"ש כזה הוא הכל בגוף האדם עצמו עדיין ולא מזולתו אליו (ור"ל שרו"ש זה הוא כענין המשכת חיות הנפש בהגוף שסדר המשכה זו הוא ע"י התפשטות והסתלקות כו' שזהו בחי' רו"ש) וגם הנה יובן עוד במשל זה שבדפיקו דלבא שאין הרצוא קודם לשוב אלא אדרבה השוב קודם לרצוא כנראה בחוש שבראשונה הוא ההתפשטות והמשכת החיות בלב שזהו כמו בחי' שוב המשכת האור בהכלי. ואמנם תכף ומיד חוזר ומסתלק והוא בחי' רצוא והסתלקות האור מהכלי וחוזר ומתיישב וכן חוזר חלילה. וכדמיון הנשימה מהבל הפה שבתחלה יתפשט ההבל והרוח ומיד יחזור בחזרה וחוזר ומתפשט. וכדוגמא הזאת יובן למשכיל למעלה בבחי' רצוא ושוב שמלמעלה למטה (ולא בבחי' רו"ש שוהחיות רצוא ושוב של הנבראי' כו'. כ"א אדרבה ג"כ בהשפעה עליונה של א"ס ב"ה בכלים ועולמות. וגם אפי' ממש בראשית מראשית ההמשכה מא"ס ב"ה להתלבש בשרש בחי' הכלים שהן שרש כל העולמות עליונים ותחתונים שייך ג"כ רצוא ושוב שהוא הסתלקות והתפשטות. כי מיד שנמשך ומתפשט צ"ל הסתלקות שאל"כ יתבטלו הכלים מהיות בחי' כלים כו' רק שההתפשטות הוא קודם. והוא כמו בחי' השוב ואח"כ הוא בחי' הסתלקות ורצוא וכן חוזר חלילה. ועמ"ש במ"א ע"פ ויקחו לי תרומה כו') דשייך ג"כ בחי' רצוא. רק שהתפשטות האור קודם לבא ואח"כ מיד חוזר ומסתלק וחוזר ומתפשט. וזהו ענין קול דודי דופק שהקול וההמשכה מלמעלה למטה הוא ג"כ כמו בחי' הדפק הנ"ל.
ונק' זה בע"ח בשם מטי ולא מטי שהאור מטי ומתפשט וחוזר ומסתלק ולא מטי. שבחי' מטי הוא בחי' ההתפשטות קודם לבחי' לא מטי. והכל בבחי' אלקות עצמו. וזהו כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא. ענין דמיון שפע האלקות לאש. הוא מפני שהאש טבעו בבחי' הסתלקות אחר ההתפשטות כדמיון דפיקו דלבא.

וזהו ענין השמים החדשים והארץ החדשה. שהוא בחי' ההמשכה העליונה אשר נמשך באתעדל"ע לבד בזה יש ג"כ בחי' שמים וארץ. ההמשכה בחי' מטי נק' שמים ובחי' ההסתלקות האור מהכלי הנק' לא מטי זהו בחי' ארץ מל' רצוא.

ולכן כאן קדם שמים לארץ בהיות בחי' מטי קדם לבחי' לא מטי. משא"כ ברצוא ושוב דנבראים צ"ל תחלה ארץ בחי' רצוא ואח"כ שמים בחי' שוב. וכמ"ש והחיות רו"ש וכתיב ביום עשות כו' ארץ ושמים כנ"ל.

וזהו ענין כאשר השמים החדשי' והארץ החדשה כו' עומדים לפני. לפני דייקא דהיינו בבחי' הפנימיו' ועצמיות מה שאין אתעדל"ת מגעת לשם כלל. כן יעמוד זרעכם ושמכם. פי' זרעכם ושמכם הוא בחי' אתעדל"ת וההמשכה הנמשך ע"י אתעדל"ת. כי הנה המצות נק' בשם זריעה כמ"ש זורע צדקות. ועי"ז מצמיח ישועות בגילוי אלקות מבחי' ש"ע נהורין כו'. ושמכם הוא בחי' קבלת עומ"ש ויעש דוד שם.

והנה כבר מבואר שבחי' שמים וארץ החדשים הוא גילוי מבחי' שאין אתעדל"ת מגעת לשם כלל שגילוי זה יהי' לע"ל. וא"כ סד"א שההמשכה שע"י אתעדל"ת בתומ"צ בבחי' ארץ ושמים שלנו רו"ש תהי' בטילה לגמרי מחמת גילוי העצום ההוא שמבחי' אשר אני עושה. לזה אמר כן יעמוד זרעכם ושמכם. שגם בחי' זו דאתעדל"ת יתעלה להיות עומדים לפני בבחי' הפנימית ממש כמו בחי' שמים החדשים וארץ החדשה כו'. וכמ"ש הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד דהיינו עבדי הוא בחי' אתעדל"ת בחי' לעבדה ולשמרה כו'. הנה בחי' זו ממש תתעלה בעילוי אחר עילוי עד כי גבה מאד:

פרק ג

ביאור על הנ"ל

כי כאשר השמים החדשים והארץ החדשה אשר אני עושה עומדים לפני כן יעמוד זרעכם ושמכם. הנה נודע תכלית ירידת הנשמה לגוף בעוה"ז שטרם ירידתה היתה כלולה במאצילה ב"ה באהוי"ר כו'. כי הנפש יש לה שכל ומדות כו'.

וירדה ונתלבשה בגוף ונה"ב המעלימי' ומסתירי' כו' ומלבישים אותה בלבושים צואים. הן המדות שמצד הקליפה כו' שירידה זו צורך עליי' היא. כדי לברר בירורין ע"י המשכת התורה והמצות שבהן מלובש אור א"ס ב"ה.

ובהן ועל ידן יהי' גילוי אור א"ס ב"ה ממש על נפשו כו' כמ"ש במ"א. ולהבין זה שהרי התורה והמצות אשר לפנינו הן ג"כ בירידות והשתלשלות המדרגות מאור פניו ית' עד שנתלבשו בעניני' גשמיי' וחומריים שלכן בקשו המלאכים אשר תנה הודך על השמים כו'. ובמה יהיה יתרון מעלתן ממעלת אהוי"ר של הנשמה. וגם הרי אמרו כי אורייתא

בלא דו"ר לא פרחת לעילא שאהוי"ר הן הגדפין המעלות ומנשאות את התורה. והרי אדרבה נראה שמעלת אהוי"ר גדלה מאד ביתר שאת ממעלת התורה:

אך הענין הוא דכתיב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו כו'. הנקרא בשמי הוא עולם האצילות שהוא נקרא בשמי ממש. ששם שורה אור א"ס ב"ה ממש ומתייחדים עמו בתכלית היחוד דאיהו וחיוהי חד ואיהו וגרמוהי חד שהכל בטל ונכלל באור א"ס ב"ה ממש. ועל כולם נקרא שמו שכולם הם בבחי' א"ס. הגם שאין ערוך אליו ית' (וכנודע שאדם דאצילות נקר' אדם דעשיה בחי' עשי' גשמי') ואפילו עולם האצילות אינו אלא זיו והארה כו'. רק שההארה היורדת ונמשכת שם היא מתאחדת בלי שום פירוד והתחלקות עד שכולם מלאים מן ההארה ההיא. ואין שם תפיסת שום דבר זולת ההארה ההיא. כי אצילות מלשון הפרשה כמו ויאצל מן הרוח כו' דגבי משה דתרגומו ואפריש שבודאי לא נתן כל רוחו על הזקנים עד שהגיעו למעלתו ומדרגתו ממש אלא שהפריש מרוחו והוריד למטה שיתלבש במדת הזקנים כדי שיתעלו קצת ויוכלו שאת עמו כאחד והיו לאחדים. עם היות שאינם אחדות אחד במהותם ממש מ"מ יכולים הם להתאחד עמו. והיינו שהם מיוחדים בזיו ואור הנמשך ממנו. כך עולם האצילות הוא שהאציל אור א"ס ב"ה והפריש זיו ואור בעולם ההוא שיהי' יכולת בהם לקבל זיו ואור אוא"ס ב"ה הזה בבחינת יחוד שיתייחד הכל בבחינת אור א"ס דהיינו בבחי' אור וזיו הנמשך ממנו.

וענין היחוד הוא בב' בחינות איהו וחיוהי איהו וגרמוהי. חיוהי הם האורות דהיינו המקורות שמהן נתהוו חכמה וחסד כו' והמקורות הם אורו' וחיות. שבאורו' לא שייך עדיין בחי' התחלקות פרטים להיות נק' בשם חכמה או חסד כו'.

וכמ"ש במ"א בענין האורות דאחליפו דוכתייהו אור החסד בכלי הגבור' כו'. וגרמוהי הם הכלים המגבילים את האורות שע"י הכלים הם עולים בשם חכמה או חסד כו' ואעפ"כ שורה בהם אור א"ס בבחינת יחוד ונקרא חכמה דא"ס וחסד דא"ס כו'. שעם היות שנקרא בשם חכמה מ"מ אינה נגבלת בשם גבול ומדה אלא כמאמר אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא כו'.

והוא המדע והוא הידוע כו' ולכן נק' עולם האצילות הנקרא בשמי ממש. אבל עולם הבריאה וממנו ולמטה נקרא לכבודי בראתיו כו'. כבוד הוא התלבשות וכמאמר אליהו לבושין תקינת לון כו' כמו לבוש שאינו מתאחד עם עצמיות כו' אלא אדרבה שהעצמיות מתכסה ומתעלם בהן לבלתי הגלות נגלות העצמי' כמו שהוא ואין אור העצמות נראה אלא דרך לבוש זה ומ"מ לבושין תקינת לון כו' שהוא תקון כדי שיתגלה אור העצמיות דרך לבוש דוקא שבלתי לבוש לא היה עולם הבריאה יכול לקבל כו'.

ולפי שבלבוש זה מתגלה אור העצמות לכך כתיב וצבא השמים לך משתחוים שבטלים כו'. ומחמת שאינו מתגלה אלא בבחי' לבוש לכך הם בבחי' פירוד ומשם יפרד טורי דפרודא כו' שאינם מתאחדים כבאצילות:

והנה נודע עבודת המלאכים שעומדים משמת ימי בראשית ברום עולם ומשמיעים ביראה כו' אריה שאג הוא מיכאל פני אריה אל הימין וכד איהו שאיג שאגין לגבי' ש"ע אלפין אריות כו' שהן מחנה מיכאל כו'.

וצריך להבין מהו עבודתם ואיך נחשבת עבודה להם מה שבטלים בהשגתם חיותם וקיומם מאין ליש מאחר שכך היא השגתם ולמה שואגים ומרעישים. איזה חידוש נתחדש להם בהשגתם זו ומה הם משתוקקים ונכספים. אך הענין הוא כי הנה עולם האצילות הוא עולם התקון שנתקן כבר להיות האורות והכלים בבחי' איהו וגרמוהי חד כו' כנ"ל. משא"כ עולמו' בי"ע הם משבה"כ שבעולם התהו שנפלו בבי"ע.

ולכן צ"ל עבודה תמה להמשיך בהם בחי' תקון מעולם האצילות כדי שגם הם יתעלו ויתאחדו. ולא די באור וחיות הנמשך דרך מסך והתלבשות כסדר ירידת והשתלשלו' המדר' כמו שהוטבע בטבע יצירת העולם להיות מדרגה אחר מדרגה אבי"ע שעולם הבריאה הוא בבחי' פירוד טורי דפרודא כו'. אלא צריך להמשיך אור חדש מלמעלה עד שיוכלל עולם הבריאה בבחינת עולם האצילות ממש. כי עולמות בי"ע הם אשר ברא ה' לעשות ולתקן מה שלא נתקן כך בסדר השתלשלות בשעת בריאת עולם וגם עולם העשי' שהוא התחתון מכולם מלך בעל חנן בן עכבור הנה אח"ז וימלך תחתיו הדר כו' שהוא עולם התקון. וזהו דרך כלל כל העבודה בעולמות בי"ע להיות שהם מבחי' שבה"כ שנפלו מעולם התהו בבי"ע וצריכים תקון להתעלות ולהתכלל באצילות. והתקון הוא על ידי עבודה:

והנה בעוה"ז הגשמי שהוא מגושם כמו עפר מן האדמה ואעפ"כ מפני שיש בו חיות רוחני מעפר העליון שבעולם התהו שלפני אצי' יש בו יכולת להתתקן. והנה ענין התקון היינו בירור הרע מן הטוב להסיר הסיגי' והפסולת כדי שיוכל הטוב לעלות.

והנה בבריאה רובו טוב כו' עד בעשי' רובו רע ומעורב כו'. וצריך עבודה תמה גם לבחי' זו להפריד הרע ובירור זה נעשה ע"י סדר התפלה שעד"ז נתקן כל סדר התפלה והיינו ע"י בחי' רצוא אם ישים אליו לבו כו'.

ורצוא זה היינו מ"ש כי בכה ארוץ כו' אדלג שור. שור פי' חומה דהיינו בחי' מקיפים ואדלג שור ר"ל שאדלג למעלה מבחי' כל המקיפים מחמת בחי' רצוא לדבקה בו בא"ס

ב"ה ממש שהוא למע' מגדר עלמין ואינו לא בבחי' ממלא ולא בבחי' סובב כו' וכל עולם האצי' עולם הברודים נקרא אדם דעשיה בלבד ואדם דיצירה עולם הנקודים כו'.
ומרצוא זה יתפרדו כל פועלי און כמ"ש רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם לעשות נקמה בגוים כו'. ועד"ז הוא כל סדר תפלה שהיא בכללה רוממות אל כו' ולכן בה ועל ידה נעשה הבירור והפירוד הטוב מהרע וזו היא עבודת התפל' ברצוא שהיא בירור המ"ן. אבל בירור המ"ד שהיא ההמשכ' עליונה שמעולם האצי' להיות ביטול והתכללות כבאצי' ממש בחי' יחוד עליון אשר שם איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד חד ממש. זה נעשה ע"י תורה ומצות שהן הן המשכות מבחי' יחוד עליון דאורייתא וקוב"ה כולא חד.
ורמ"ח פקודים הם רמ"ח אברין דמלכא אברין ממש שהן כלים לאור וחיות הנמשך ומלובש ומתפשט בהם מאא"ס ב"ה ממש אלא שירדו ונתלבשו בעניינים גשמיים בשביל גשמיות העוה"ז וחומריותו כדי להעלותם ושתכלל גם חיות גשמיו' העוה"ז באור וחיות העליון ולכך הוצרך חיות העליון לירד ולהתגשם כ"כ.
ובזה יובן יתרון ומעלת עסק התורה וקיום המצות בעוה"ז יותר מדו"ר של הנשמה טרם ירידתה כי הנשמה עם היות שהדו"ר שלה גבוהים ונעלים מאד ביתר שאת אפי' מן המלאכים שבעולם ההוא בכל עולם ועולם לפי מה שהוא כנודע שהמלאכים הם מחיצוניות העולמות והנשמות הן מבחי' פנימיות. עכ"ז מאחר שהנשמה היא בחי' נברא ומחודש יש מאין אינה מיוחדת במאצילה ב"ה כיחוד תורה ומצות דאורייתא וקוב"ה כולא חד ממש ורמ"ח מצות הן רמ"ח אברין דמלכא ממש שהן הן חכמתו ורצונו ממש והוא המדע כו'.
ומ"מ אורייתא בלא דו"ר לא פרחא לעילא כי מאחר שירדה ונתלבשה בעניינים גשמיים הרי היא מקושרת למטה והרי היא בבחי' ירידה מאור פניו ית'. אבל ע"י דו"ר הנה הוא ממשיך אור א"ס ב"ה המלובש בתורה בבחי' יחוד גמור להיות אורייתא וקוב"ה כולא חד וכנודע מ"ש במ"א בענין עסק התורה לשמה דע"ז אמרו מעלה אני עליהם כאלו עשאוני. עשאוני ממש שע"י עסק התורה נמשך הוי"ו של שם הוי"ה ב"ה שהוא ת"ת וע"י המצות וכללותן היא מצות הצדקה נמשך ה"א של שם הוי"ה כנודע ודרך כלל ע"י תורה ועבוד' וגמ"ח נמשכו ג' קווין חח"ן בימין כו' והן ג' ווי"ן מויסע ויבא ויט כו' שהווי"ן הם המשכות מהיודי"ן שבראש הווי"ן כו':
והנה בבחי' זו ארץ קדמה לשמים. ארץ הוא בחי' רצוא שבתפלה דהיינו בירור המ"ן תחלה ואח"כ שמים היינו השפעת המ"ד ע"י תו"מ כי השמים הם בחי' משפיעים כמ"ש

המכסה שמים בעבים המכין לארץ מטר כו' למטר השמים כו' להיות המ"ד מברר את המ"ן להעלות עד שיוכלל גם בחי' העשיה בבחי' אציל' דאיהו וחיוהי חד כו'.
וצ"ל קדימת בירור המ"ן תחלה כדי שאח"כ יבא בירור המ"ד לברר את המ"ן משא"כ בלי העלאת מ"ן אין כח במ"ד לברר כו'. וזו היא עבודתינו כל ימי משך הגלות שהרע גובר וצ"ל בירור הרע ולהפרידו מן הטוב. אבל לע"ל בביאת משיח ב"ב כשיושלם ויוגמר כל הבירור ויקויים בלע המות לנצח ואת רוח הטומאה אעביר כו' שאז יהי' הכל בבחי' עולם התקון כבאצי' ממש שיהי' יחוד והתכללות למטה כמו למעלה. הנה התכלית הוא שיאיר ויתנוצץ גילוי אור עולם העקודים שלמעלה מעולם האצי' כמ"ש הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד.
וזהו פנימי' עתיק שיתגלה ואז יהי' התנוצצות נשמות חדשות שאין בהם בחי' בירור. דהנה כל הנשמות אשר מעולם הן שנכללו באדה"ר שצריכים בירור ותקון והן הן שירדו מחיצוני' עתיק שנשתלשלו כסדר המדרגות ומה שהוא מסודר כבר בסדר ההשתלשלות אין זה חידוש אבל חידוש נשמות הוא מלמעלה מן ההשתלשלות מה שלא ירד ונשתלשל עדיין והוא מפנימי' עתיק שלא בא לידי גילוי בסדר השתל' כי סדר ההשתלשלות הוא שמחיצוניות שבעליון נעשה פנימי' למטה. אבל פנימי' עליון אינו יורד ומשתלשל כלל. ולע"ל יהי' גילוי אור חדש הזה שלמעלה מסדר ההשתלשלות. והוא עולם העקודים שלפני האצי'. כי באצי' שהוא עולם התיקון נתקן ונסדר כמו שראוי להיות השתלשלות בהתחלקות המדרגות חכמה וחסד כו' כמאמר אנת הוא חכים אלא ולא בחכמה ידיעא שנמשך אור א"ס בחכמה.
וזהו אנת הוא אור א"ס ב"ה שנתלבש בבחי' חכים כו'. וכן בכל הבחי' אנת הוא מבין כו' צדיק ה' בכל דרכיו וחסיד כו'. והן מקורות לחכמה וחסד דבריאה שהן חכמה ידיעא וחסד ידיעא כו' אבל עולם העקודים הוא התכללות כל הכחות וכל הבחי' ועקוד בכלי א' כו' בלי התחלקות שם חכמה וחסד כלל וגילוי זה נקרא שמים חדשים וארץ חדשה אשר אני עושה. אני דייקא הוא המאציל עליון ברוך הוא. שלהיות כח ההתחדשות זה הוא מא"ס ב"ה עצמו כנודע ואעפ"כ נקרא בשם שמים וארץ. כי מאחר שהוא בבחי' איזה גילוי להיות אפי' מקור דמקור לסדר השתלשלות מוכרח להיות שם איזה בחי' שהיא דוגמת ההשתלשלות.
ומאחר שבהשתלשלות נעשה שמים וארץ מוכרח להיות גם שם בחינות הללו אלא דשם נק' שמים וארץ שמים תחלה דהיינו מטי ולא מטי. מטי שרוצה להשפיע ולא מטי שאין הכלי יכול לסבול (משא"כ ממטה למעלה רצוא תחלה מים תחתונים בוכין כו') ולכן

נקרא שמים וארץ הללו עומדים לפני פי' עומדים שעומדים תמיד. שהרי גם היום יש בחי' זו דעולם העקודים אלא שהיא בהעלם. ולע"ל יתגלה. והם לפני. פי' בבחי' פנימיות דהיינו פנימית עתיק כנ"ל:

ובישר הנביא זה לומר שכן יעמוד זרעכם ושמכם. זרעכם הוא בחי' זריעת המ"ד ע"י התורה שהתורה שנתלבשה בעניינים גשמיים היא כמו זריעת הגרעין בעפר שעם היות שגוף הגרעין נרקב מ"מ הכח שבו מצמיח ולכן אינו צומח אלא דוגמת הגרעין ומזרע דגן אינו צומח אתרוג כו' וכמ"ש למינהו כו'. כך התורה אע"פ שנתלבשה בעניינים גשמיים (ויש מאן דאמר מצות בטילות לע"ל) מכל מקום אור התורה הוא המצמיח ופועל ישועות בקרב הארץ לברא את המ"ן ולהעלותו למעלה מעלה. ושמכם הוא בחי' קבלת עול מ"ש שמקבלים במצותיו ית' ונק' בחי' שם שנקרא שמו יתברך על ישראל בקבלת מלכותו עליהם וזהו ומלכותו ברצון קבלו עליהם משא"כ על העכו"ם הוא מושל ולא מלך כי אין נקרא מלך אלא ברצון וזהו ענין כתר מלכות שעיקר המלכו' הוא הכתר שמכתירין אותו וכתר היינו בחי' רצון וזהו נעוץ תחלתן בסופן שהמשכ' המל' הוא מן הכתר שהוא הרצון כו'. ולכך נק' בבחי' שמכם.

והנה זרעכם ושמכם שהן הן המשכות תורה ומצות שבעוה"ז הן המשכת המ"ד מעולם האצי' שהוא עולם התקון כדי לברר המ"ן שעולה מהעשי' שיוכלל באצי' כנ"ל. וא"כ לע"ל כשישלם ויוגמר הבירור ויהי' הכל עולם התקון ויתנוצץ ויתגלה גילוי אור חדש העליון מבחי' שמים חדשים וארץ חדשה סד"א שלא יהי' עליי' עוד להתורה ומצות. רק ישארו בעולם האצי'. ולכן מבשר הנביא שבאמת לא כן הוא רק גם זרעכם ושמכם יעמוד שם. כי גם אחר שישלמו כל הבירורים ויוכללו באצי' עוד זאת תהיה מעלה יתירה בעילוי אחר עילוי שיתעלו גם בעולם העקודים:

פרק ד

להבין הטעם שנשתנה יצירת גוף האדם משאר כל הנבראים כמו הצומח והחי שכולם נברא גופם ע"י מאמר ה' כמ"ש ביום ג' תדשא הארץ דשא עשב מזריע כו' עץ עושה פרי כו' ויהי כן וכן ביום חמישי ישרצו המים שרץ נפש חיה כו'.

וכן בכולם הרי שהארץ הוציאה את העשבים ואת האילנות כאו"א כמו שהוא אח"כ עם הנפש הצומחת שבו וכן גם הבע"ח הוציאה הארץ ג"כ כמו שהן חיים את הדוב ואת הארי כו' וגם המים שרצו כן שרץ נפש חיה הם הם הדגים ג"כ כמו שהן דהיינו הגוף עם הנפש החיונית שבתוכו יחד ע"י מאמר ה' שאמר תוצא הארץ כו' ישרצו המים כו' והוא

צוה ונבראו כמו שהן עתה וכמארז"ל בקומתן נבראו. משא"כ בבריאת האדם שנעשה גופו תחלה בפ"ע עפר בלי שום נפש חיונית בתוכו.
וכמ"ש וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה וכמארז"ל שעה ראשונה צבר עפרו כו' ומתחלה היה גולם כמ"ש גלמי ראו עיניך עד שאח"כ ויפח באפיו נשמת חיים הרי שלא יצא גופו מן הארץ על דרך שהוא עתה בהיות בו נפש החיונית והמדברת אלא שלקח עפר ועשה ממנו גוף.
ואח"כ נפח נשמה באפו כו'. וזהו בחי' שפלות לגבי האדם שהרי הגוף שלו נמוך במדרגה יותר מגופות הבע"ח שנתהווה בבחינת דומם עד שאח"כ ויפח באפיו כו'. עם היותו מובחר בנבראים וז"ש אחור וקדם כו'. אך להבין זה על מה ולמה נהייתה כן. הענין הוא כי הנה ד' בחי' דצח"ם הם כנגד ד' אותיות דשם הוי"ה. הדומם הוא כמו עפר ואבנים ומתכות שאין לו גידול והצומח הם אילנות ועשבים כו' ובע"ח יש להם כ"ז ונוסף ע"ז נפש החי' הרוחני'. ובמדבר נוסף עוד על כולם נפש השכלית נפש המדברת כו'.
והנה דרך כלל הבע"ח הם כלולים מב' דברים הגוף שבו הוא בחי' צומח שהרי נולד קטן ונעשה גדול והנפש שבו היא נפש החי' למינה. ומה ששניהם יצאו ביחד מן הארץ. דהיינו הגוף עם נפש החי' שבו ע"י מאמר ה' כו' היינו משום שבחי' צומח וחי עם היותם ב' מדריגות זו למעלה מזו אבל הם סמוכי' זה לזה.
ולכן יכולים להתחבר יחד דהיינו שיהיה התהוותם בבת אחת כיון שבחי' צומח הוא סמוך לבחי' חי ואין ביניהם הפסק עוד מדרגה אחרת לכן נתהוו הבע"ח גופם ונפשם החיונית בבת אחת כנ"ל. משא"כ המדבר רחוק בדילוג הערך מהצומח ולכן לא הי' יכול לצאת עם הגוף כאחד:
ואמנם מה שגופו היה דומם דוקא הוא כי היות ידוע דהאדם הוא תכלית הבריאה והיינו להיות הוא מעלה הנצוצות שנפלו בדצ"ח ע"י שנטפלים לצרכיו לחם לאכול ובגד ללבוש והוא יש בו דעת לעבוד את ה' כו'.
ועד"מ כשצריכים להגביה איזה דבר מן הארץ ע"י כלי ההגבהה הנקרא ליווע"ר צריכים לאחוז בחלקים התחתונים שבו דוקא כמו בהגבהת כותלי בית שצריכים להתחיל להגביה הקורה התחתון דוקא ואז ממילא יוגבהו גם העליונים הימנו. משא"כ אם היה מתחיל מאמצע הכותל לא היה מגביה התחתונים. כמו"כ נשמת האדם נתלבשה בגוף שמבחי' דומם היותר תחתון מכולם ויעלה אותו וממילא יתעל' גם הצומח שהוא למעלה מדומם כו' וע"ש זה נק' מדבר מלשון ידבר עמים כלומר שהוא המנהיג את כולם בהיותו מעלה אותם ע"י עבודתו כו'.

והנה נשמת האדם דוקא יען היותו בחי' מדבר הגבוה שבכולם יתלבש בדומם דוקא ולא בצומח כי צומח רחוק מבחי' מדבר רק לבחינת החי הוא סמוך כנ"ל שהם בחי' ו' ובחי' ה' עלאה דשם הוי"ה הסמוכה לוי"ו אבל בחינת מדבר הוא יו"ד וקש"י שלמעלה מעלה מן הוי"ו אלא בבחינת ה' תתאה שהוא מקור בחינת דומם הוא מתלבש כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא.

והענין דכתיב בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה ושמים וארץ הם רוחניות וגשמיות שהם דרך כלל דומם וצומח כי הדומם הוא הגשם היותר אחרון והצומח יש בו איזה רוחניו' ולמעלה היינו זו"נ שהמדות נק' צומח שיש בהן קטנות וגדלות אבל האותיות הם בחי' דומם שאין בהם גידול כו'.

והנה שמים עם היותם נעלים במדרגה הוא כוננם בתבונה שלמטה מהחכמה ובחכמה יסד ארץ שלמטה במדרגה משמים. ולכאורה נהפוך הוא. אבל הענין מטעם הנ"ל כי היא הנותנת שבחי' המדות מקבלים מהבינה שמהתבוננות מתפעל והוא בחי' חי וצומח משא"כ החכמה היא למעלה מערך זה אבל בה יסד ארץ משום דנתחב"ס כו' ולכן הי' גוף האדם מתחלה דומם דוקא ולא כשאר בע"ח שנתהווה גופם בבחי' צומח מתחלתם ולא הי' דומם משא"כ אדה"ר דכתיב בי' גלמי ראו עיניך בחי' גולם ודומם ואח"כ ויפח כו' לפי שנשמתו מבחי' ח"ע ובחכמה יסד ארץ.

ובזה יובן מ"ש בבריאת האדם וייצר ה' אלקים בב' שמות כי להיות התחברות נפשו וגופו מדבר ודומם הרחוקים זמ"ז בערך יותר מריחוק הגוף מהנפש שבשאר כל הבע"ח כנ"ל שצומח וחי סמוכים יחד משא"כ הדומם עם המדבר שרחוקים זמ"ז מהקצה אל הקצה ולכן כדי שיתחברו יחד הוא ע"י ב' שמות:

ולהבין בתוס' ביאור ענין וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה ואח"כ ויפח באפיו נ"ח שהגוף שלו בתחלתו הי' בלא נפש עדיין והי' דומם מעפר גשמי ואח"כ נתלבשה בו נפש חיה המדברת כו' משא"כ בשאר כל הנבראי' דצומח וחי שגופם ונפשם יצאו כא' מן הארץ כו'. הענין יובן בהקדם דכמו שיש בגשמיות ד' בחי' דצח"מ. ככה גם ברוחניו' נמצאים ד' בחי' אלו.

ועד"מ בנפש האותיות הן בחי' דומם שאין בהם גידול כו' והמדות הן בחי' צומח שהרי התפעלות קטנה בתחלתה מתלהבת אח"כ עד שתהי' שלהבת עזה כו' וצמיחותם הוא מן השכל כמו שהצומח גשמי הי' בתחלה צפון וטמון בארץ ואח"כ יוצא וצומח לחוץ כן המדות הם כלולים ונעלמים תחלה בשכל המולידם ואח"כ יוצאים בגילוי.

ובנמשל למעלה המל' נק' דומם וז"א דאצי' שהוא המדות נק' צומח והיינו שצומח מן אימא עלאה שהוא בחי' השכל העליון שנק' בשם חי כמ"ש בחוה כי היא היתה אם כל חי וגם החכ' נק' חיה כדכתיב והחכמה תחי' כו'.

ונמצא שהצומח עם החי הם סמוכים זל"ז בלי דילוג והפסק מדריגה אחרת אמצעית ביניהן והם מתאחדים ומתדבקים זב"ז מצד עצמותן ומהותן שהרי מתחלה הי' הצומח כלול בחי ממש שהוא ענין העלם המדות בבחי' עבור בהשכל כולד הצפון בבטן האם דירך אמו הוא ממש וגם אח"כ ביציאתן לחוץ עדיין צריכין לאמן הם בימי יניקה שהשכל מחי' ומגדל את המדות והוא קיומן ממש.

ולכן גם בגשמיו' במאמר תוצא הארץ נפש חיה יצא גוף הבהמות ונפשותן שהם בחי' צומח וחי כאחד מן הארץ על היותן סמוכים ומתאחדי' זע"ז גם בשרשן כנ"ל. משא"כ הדומם רחוק מן החי ביותר שהרי בחי' צומח מפסיק ביניהן. ועד"מ האותיות אין להם שייכות כלל להשכל שאינן כמו המדות שהם בערך וסוג קרוב עם השכל. וראוי הוא שיהי' התהוות ההתפעלות מן השכל כמ"ש לפי שכלו יהולל איש. וע"כ הם סמוכים זל"ז כנ"ל. אבל האותיות הן הנה ממהות וסוג אחר כי הם גשמיים ממש ואין להם שייכות כלל למהות השכל (ועמש"ל בד"ה בכ"ה בכסליו גבי נרות וקטורת) ולכן גוף האדם שהי' דומם וגולם נתהווה כמו שהוא בלא נפש החיונית כי לא יכלה נפש החיה כלל להתחבר עמו. אמנם אח"כ נתלבשה בו נפש האדם עם היותה בחי' מדבר שהוא למעלה בערך גם מן החי. אבל הענין כי היא הנותנת שבבחי' שלמטה מטה ביותר א"א שירד וישפיל א"ע שם רק מי שהוא גבוה בערך ביותר ולכן בגוף שמבחי' דומם היותר נמוך במדרגה נתלבשה נפש המדברת הגבוה מכולן משא"כ בצומח שלא נתלבשה בו רק נפש החיה. רק שאותה הנפש יצאה כאחד עם הגוף אבל בדומם אינו כן שלא יצאה הנפש המדברת עמו כא' רק שאח"כ נתלבשה בו כו':

וביאור כל זה הנה יובן ע"פ ענין ההפרש שבין מלאכים לנשמות. כי הנה המלאכים נק' בשם חיות ובהמות כמ"ש פני ארי' אל הימין ופני שור מהשמאל כו'. והם מורכבים ג"כ מגוף ונפש ונק' חומר וצורה כמו בנ"א. רק שההפרש ביניהם לבנ"א הוא שגופם רוחני יותר.

וכמ"ש הרמב"ן ע"פ עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט שמרוחניות שני היסודות אלו אש ורוח נעשה גופות המלאכים יש מהן שגויתם מבחי' רוח והוא כמו מחנה מיכאל ויש שמבחי' אש וכמו מחנה גבריאל כו'. משא"כ גופות בנ"א הם מגשמיות ד' יסודות ארמ"ע. אמנם הסבה לזה למה נתנו להם גופות רוחניות מלישראל. כי הנה תכלית

הירידה בהשתלשלות העולמות הוא רק כמ"ש ולכבודי בראתיו כו' דהיינו להיות ביטול היש וזהו עיקר ענין עולם התקון יחוד והתכללות אורות וכלים שהן דרך כלל בחי' אין ויש כי האורות הן בחי' הארו' והמשכות א"ס ב"ה והן בבחי' ביטול והכלים הם בחי' יש חו"ב חו"ג.

והנה בעולם התהו לא יכלו הכלים להכיל את האורות דהיינו שלא הי' היש נכלל ובטל אל האין ועיקר ענין התקון הוא להיות התכללות האורות עם הכלים וכן להיות התכללות חו"ג שמאלא וימינא כו' שהוא בחי' ביטול היש לאין.

וגם המלאכים יש להם עבודה זו לבטל היש והגוף שלהם ע"י נשמתם שהיא מבחי' אין ונלקחה מחיצוניות הכלים. וכן גם ישראל צריכין לבטל היש שהוא הגוף הגשמי שלהם ע"י נפשם האלקית שהיא בעצמה א"צ תקון לפי שהיא בבחי' אין כו' ונלקח' מפנימי' הכלי' הגבה למעל' ממקור מחצב נפשות המלאכים.

ולכך יכולה להפוך ולכבש גם גוף גשמי משא"כ המלאכי' אילו היה להם גוף גשמי לא היו יכולים להפכו כלל ולהיות בביטול היש אלא היו נופלים ממדרגתם לגמרי. רק נשמות האדם דוקא מצד מעלת נשמתם עלו במחשב' כו' יכולים להפוך גם גוף גשמי.

וכמשל מדורת אש גדולה שמאירה למרחוק יותר מקטנה כו'. ונמצא מובן עכ"פ שגוף ונפש של המלאכים הן קרובים בערך זל"ז ונתהוו כאחד ממש ממקורם היא בחי' מל' דאצי' שהיא אם כל חי דבי"ע שע"ז נאמר תוצא הארץ נפש חיה פי' ארץ העליונה שהיא המל' תוצא נפש כל חיה הם המלאכים שנק' חיות ויצאו ביחד גופם עם נשמתם כי הגוף שהוא בחי' צומח הוא אצל וסמוך לבחי' החי כנ"ל שהצומח הי' כלול בחי בבחי' עבור כו':

וכמו"כ יובן גם למעלה יותר בחיון עלאין שהם האבות שהן הן המרכבה והיינו בבחי' אצי' והיו כלולים מתחלה ג"כ בבטן אימא עלאה בחי' עבור ואח"כ יצאו לגילוי. ואז הם בבחי' יניקה כו' והיינו ענין צומח וחי הסמוכים זה לזה שנמשכים זמ"ז בדרך השתלשלות עו"ע כו'. משא"כ בחי' הדומם שהיא בחי' המל' היא מובדלת בערך מהם ואינה נמשכת בבחי' השתלשלות עו"ע כדרך המשכת המדות מהשכל. כי מן החכמה ולמטה הוא בחי' השתלשלות עו"ע חכ' ואח"כ בינה ואח"כ דעת עד שאח"כ נמשכים המדות כו' עד בחי' המל' ולא עד בכלל כי התהוות המל' שהיא בחי' אותיות דבר ה' אינן מסוג וערך הבחינה שלמעלה ממנה עד שיתכן לומר שתהא נמשכת בדרך עו"ע וכמשל האותיות הגשמיים שאינן מערך המדות והשכל כו' אלא שהתהוותן הוא מלמעלה יותר והיינו מעצמיות הנפש שקבועים בה כ"ב אותיות אלו. כי הגם דאחה"ע מהגרון כו' היינו

שהם באים ומתלבשים במוצאות אלו אבל שרשם בנפש כידוע ומבואר באגה"ק ע"פ ויעש דוד שם.
ולכן אותיות שוים יכולים להורות על ב' שכליים הפכים רק בשינוי הצרופים בהקדמת ואיחור אות זה מזה אע"פ שהן הן אותן האותיות ממש ויהיה שינוי גדול בההשכלה מהפוך להפוך כמו מאש למים שזהו חסד וזהו גבורה כו'.
והטעם מפני שבאמת גוף ועצם האותיות אין להם שייכות למהות השכל כלל עד שיתכן לומר שאותיות אלו שייכים לשכל זה דוקא ולשכל שכנגדו יצטרכו אותיות אחרים כדרך שהוא במדות שיש שכל נוטה כלפי חסד ואינו נוטה כלפי גבורה ויש שכל נוטה כלפי גבורה כו' לפי שהן נמשכים בבחי' השתלשלות עו"ע כו'.
וכמו"כ למעלה התהוות האותיות אינו בהשתלשלות עו"ע. וכמו שהמדות נמשכים מבינה כי אינם מערך זה כו'. אבל מ"מ לזאת הנה יש בהם מעלה יתירה שהתהוות' הוא ממקו' יותר עליון שמשם דוקא הוא שיכול להיות השפלה זו להיות התהוות מדת המל'.
והוא מ"ש בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה שבחי' ארץ נמשכת מהחכמה דוקא שהיא למעלה משכל המושג הנק' תבונה שבו כונן שמים שהם המדות. אע"פ דגם המדות נמשכים מחכ' היינו ששם הוא מקורם אבל עיקר התהוותם להיות בהתחלקות כמו שהן עתה הוא מן התבונה. כי החכמה נק' יו"ד שהיא למעלה מהתחלקות עדיין כנקודה שהיא בלתי מתחלקת כידוע והשפעת המדות משם הוא ג"כ בבחי' כללות והוא כדמיון חלק הבן שמהאב נמשך טפה א' לבד רק שהיא כוללת כל גופו אבל עיקר בנינו בגידול אבריו להיות בציור פרצוף אדם בהתחלקות האברים הוא מהאם ע"י עבור בבטן האם.
וכך הוא ית' כונן שמים שיהיו המדות מתכוננים היטב כפי שצ"ל בבחי' פרצוף הוא בתבונה דוקא והיינו ענין עבור המדות בבינה ואח"כ יש ימי יניקה ומוחין כו' והוא ענין צומח וחי שהם סמוכים זל"ז כנ"ל. משא"כ המל' הנה בחכמה דוקא יסודה ממש וכמ"ש בזוהר אבא יסד ברתא דהיינו שכמו שהחכמה נמשכת מאין ליש שלא בדרך השתלשלות. כך גם המל' שהיא בחינת אותיות יש בזה בחי' זו במה שנמשכת ג"כ מבחי' אין שהרי עפ"י השתלשלות לא היה ראוי להיות התהוות האותיות מהשכל או מהמדות כו' (ומש"ל דגם חכמה נקרא חי' כמ"ש והחכמה תחיה היינו כי בחכמה יש ב' מדרגות בחי' אבא עלאה והוא יו"ד של שם הוי"ה ח"ע אבל בחינה ב' הוא נק' ישראל סבא ומרומז באות ה' כמ"ש במשנת חסידים מסכת או"א. והנה בחי' ה' הוא בחי' מקור לבחי' חי כמש"ל שארבעה אותיות שם הוי"ה הן מקור בחי' דצח"מ לכך בחי' זו הב' דחכמה נקרא

ג"כ חי וזהו והחכמה תחיה אבל בחי' ראשונה נקרא מדבר) ולכן אדה"ר היה גופו דומם ממש. כי יש ב' מיני אדם. א' הוא בחי' שם מ"ה שנק' אדם כמ"ש כתפארת אדם לשבת בית שבחי' ת"ת שהוא כללות ז"א הנק' שם מ"ה נקרא אדם.

ואמנם בחי' אדה"ר היינו בחי' ח"ע שהיא ראשית האצי' ממש והוא בחי' שם ע"ב. ולכן הוא דוקא שהיה גופו דומם. כי בחכמה דוקא יסד ארץ שמהחכמה הוא שיכול להיות התהוות הדומם ואדרבה בדומם דוקא מתלבשת החכמה משא"כ בצומח שהרי כונן שמים הוא בתבונה בלבד. משא"כ נפש החי לא יכלה להתלבש בגוף שמבחי' דומם שהרי מהבינה לא יכול להיות רק בחי' השתלשלות בלבד עו"ע והוא בחי' צומח ולא התהוות בחי' המל' הנקרא דומם שזה אינו אלא מח"ע דוקא כו'. וז"ש בבריאת האדם דוקא וייצר ה' אלקים בב' שמות. שבהן ועל ידן הוא התחברות החכ' עם המל' כו':

ונמצא מובן מכ"ז עכ"פ בטוב טעם ודעת מה שנפש החיה יש לה גוף שמבחינת צומח דוקא ונפש המדברת היותר עליונה יש לה גוף מבחינת דומם. כי אדרבה היא הנותנת כי נשמה גבוה היא שיכולה להתלבש בגוף נמוך דוקא כו'. וזהו בין למעלה ובין למטה כלומר בין בעולמות עליונים שיש שם דצח"מ והם בחי' מלאכים הנק' בשם חיות ועופות כנ"ל כמ"ש פני אריה ופני שור ופני נשר כו' ויש שם בחינת מדבר. ונשמת אדה"ר כולל כל נש"י כו'. וכולם נולדים מהארץ שהיא מל' דאצילות.

והנה במאמר תוצא הארץ נפש חיה ועוף יעופף שהוא ענין התהוות נפש החיה אזי הגוף שלה יצא כאחד עם הנפש דהיינו שהיה הגוף בחינת צומח ויצא ביחד עם הנפש. והיינו מפני שגם הנפש נלקחה מחיצוניות הכלים דמל' לכן גופו ג"כ רוחני והוא בחי' צומח כו'. אבל נפש המדברת של האדם לא נתהוית ביחד עם הגוף רק שאח"כ מתלבשת בגוף דומם דוקא היותר נמוך. כי להיותה בעצמה עליונה ביותר ע"כ יכלה לסבול גם גוף גשמי כו' (וכמ"ש ג"כ במ"א שזהו ענין ההפרש בין זיווג נשיקין שממנו התהוות המלאכים שהוא רוחני ביותר. ומ"מ הוא רק השפעה חיצוני' ולכן לא יכולים להתלבש בגוף גשמי. אבל זיווג גופני שממנו נשמות עם היותו השפעה גשמית אבל שרשו בפנימי' דייקא וע"כ מתלבשים בגופות כו') ובין למטה דהיינו בהתהוות דצח"מ גשמיים מהארץ הלזו שנפש החיה יצאה מהארץ ממש דהיינו שחומר וצורה של החי שהוא ענין נפשו החיונית וגופו יצאו שניהם מן הארץ כמו שיצא הצומח בחומר וצורה שלו ויצאו שניהם כא' להיות סמוכים וקרובים בערך כנ"ל. אבל במדבר אינו כן כנ"ל שהגוף נתהווה מן הארץ בבחי' דומם ואח"כ נתלבשה בו נפש מלמעלה והיא הנפש המדברת שלא יכלה לשכון בבחי' צומח רק בדומם גשמי כו'. והיינו כי גם למעלה מעלה בבחי' אצי' הוא כמו"כ שהחי

מתלבש בצומח והם סמוכים כאחד והוא מ"ש כונן שמים בתבונה וארץ יסודתה בהררי קדש ח"ע כו':

פרק ה

לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו. כתיב כי שמש ומגן הוי"ה אלקים. פי' הוי"ה הוא גילוי והמשכת ההארה להיות מקור להתהוות העולמות כי הוי"ה מלשון התהוות כנודע. אך אם היה הארה זו מתגלית ונמשכת להיות חיות לנבראים כמו שהיא בעצמותה לא היו הנבראים כלל על אופן שהם עתה כי לא היה יכול להיות מציאות יש ונפרד כמו שהוא עתה מאחר שאור וחיות המהוה היה מאיר עליו בגילוי אלא היו בבחי' ביטול המציאות מכל וכל כמו שהוא קמי' ית' דכולא כלא חשיבי.

ולזאת עשה השי"ת מגן ונרתק לשם הוי"ה והוא בחי' שם אלקים שמעלים ומסתיר תוקף ההארה והיינו ע"י גבורות וצמצומים ואז יכול להיות התהוות היש ונפרד וזהו פי' שם אלקים לשון שררה כי אין מלך בלא עם. ובחי' זו הוא הנק' ג"כ בשם שכינה כי שכינה הוא מלשון ושכנתי בתוכם שע"י מדה זו הוא מתלבש בנבראים משא"כ אם היה ההארה מתגלית כמו שהיא בעצמותה לא היו הנבראים יכולים להכיל אותה כלל וכנ"ל.

והנה נז' בדרז"ל ענין גלות השכינה כמו שאמרו גלו לאדום שכינה עמהם גלו לבבל כו'. וענין גלות זה הוא כך בהיות כי תכלית ירידת והמשכת אור אלקותו ית' שנמשך להתלבש בנבראים ולהחיותן ע"י צמצום דשם אלקים כנ"ל עד שיהיו מתהוים באופן שהם בחי' יש ונפרד. הוא בשביל שאח"כ יתבטל היש לאין ע"ד מ"ש וצבא השמים לך משתחוים שכל המלאכים צבא מעלה מיכאל וגבריאל כו' עם שהם בחי' יש ודבר אבל הם בטלים אל האין.

וזהו נח"ר לפניו ית' שיהיה יש ושיתבטל ובזאת דוקא הוא חפץ. ובשביל זה היה ירידת הארת אלקותו ע"י העלמים והסתרים עד שיהיה התהוות היש כנ"ל וכדכתיב כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו וגו'. אבל בחי' גלות השכינה הוא כשנמשך הארת אלקותו ית' הנק' בשם שכינה ומתלבשת בע' שרים להחיותן והם יש ודבר בפ"ע לי יאורי כו' רק דקרו ליה אלקא דאלקיא. אשר זהו בחי' גלות ממש מאחר שלא נעשה בחי' ביטול אח"כ מירידה זו. וזהו הפך הכוונה כנ"ל והוא סוד גלות השכינה שהארת אלקות מקור חי העולמים נשפלת ונגלית עד תחתית המדרגות שהם מדור הקליפות והיכלות החיצונים וכנודע:

והנה השכינה נקראת בכתוב בשם מראה. כמ"ש במראה אליו אתודע. והענין שהוא עד"מ כמו המראה הגשמית שפעולתה להראות לאדם מה שמלאחוריו והיינו ע"י

שהזכוכית מצופה בצפוי כסף שהוא מכסה ומסתיר על הזכוכית ומונע את הראות בלתי תוכל להתפשט עוד להלאה. ומחמת העכוב והמניעה נעשה אור חוזר עד שתפול הראות גם לאחוריו (והוא מכח הזכוכית והצפוי) מה שלא היה יכול לראות אם לא היה צפוי זה. אך מ"מ היינו דוקא כשהיא מצופה ומכוסה בכסוי דק וקלוש כמו הכסף אבל כשהיא מכוסה בכיסוי עב וחשוך לא יראה בה כלום.

וכך יובן הנמשל. והוא כי הנה שם הוי"ה הוא בבחי' המשכה מלמעלה למטה כנ"ל ובחי' מל' ית' שהוא הנק' בשם אלקים היינו בחי' צמצום והסתר שבה מסתתר' ומתעלמת ההארה בלתי תתפשט ותתגלה עוד כנ"ל. ומחמת צמצום והעלם זה נעשה אור חוזר שהוא חוזר ועולה למעלה מעלה יותר מכפי ערך כח מקור ההארה המתפשטת דשם הוי"ה וכמ"ש אשת חיל עט"ב וכתיב והיה אור הלבנה כאור החמה כו'. והיינו כמשל המראה שע"י הכיסוי המסתיר ומונע התפשטות ההארה נעשה או"ח עד למרחק וד"ל. וז"ש עולת שבת בשבתו. וכן מ"ש רז"ל (כתובות סא) ע"פ בעולת בעל בעלייתו של בעל עולה עמו כו'. ועמ"ש ע"פ הראיני את מראיך כו' שזהו ג"כ ענין ירידת הנשמה בגוף המסתיר שהוא צורך עליה לחזור ממטה למעלה להתכלל באור ה' כו'.

והוא ג"כ מ"ש ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבשם שהוא בחי' לבוש המכסה ומעלים וע"י לבוש והעלם זה נעשה אח"כ הכאת האור חוזר כנ"ל. וזהו לא טוב היות האדם לבדו. פי' וענין היות האדם לבדו היינו להיות הכל המשכה בבחי' גילוי מלמעלה שז"ס אדם העליון שם מ"ה על הכסא דמות כמראה אדם כו' שיהיה בבחי' גילוי מאליו ומעצמו למטה שאז היה הכל בבחי' ביטול כמו שהוא למעלה בבחי' יחו"ע דכולא כלא חשיבי כאין ואפס וזהו היות האדם לבדו ר"ל שהי' הכל בביטול אליו ית'. אעשה לו עזר כנגדו שיהיה עזר וסיוע מבחי' כנגדו דוקא דהיינו מבחי' הצמצום וההסתר המנגד להתפשטות ההארה כנ"ל שמחמת זה מתהווה הגוף ונפש הבהמית שהם בחי' יש ונפרדים כנ"ל ומזה דוקא יהיה העזר כי מהעלם זה נעשה אח"כ או"ח למעלה מעלה. וכמ"ש צחוק עשה לי אלקים שעיקר הצחוק והתענוג לע"ל ישמח ה' במעשיו נמשך משם אלקים כמ"ש במ"א שעי"ז יהיה אח"כ הגילוי מבחי' שלמעלה משם הוי"ה כמ"ש עד יעבור עמך הוי"ה והוא בחי' אשר לא ישב אדם שם כמ"ש ע"פ בעטרה שעטרה לו אמו כו'.

והנה אחר חטא אדה"ר כתיב כתנות עור בעי"ן. כי מקודם החטא היה הכסוי וההעלם דק ביותר דהכתיב ויניחהו בג"ע כו' אבל אחר החטא הוא בחי' הכנגדו ביותר שהוא בחי' קליפת נוגה וזהו ענין כתנות עור. כי הנה עיקר ענין יניקת החיצונים הוא ע"י העור

כי יניקתם הוא מבחי' השערות כמ"ש כרחל לפני גוזזיה נאלמה (עמ"ש פ' פנחס ע"פ צו את קרבני כו') ועיקר צמיחת השערות הוא ע"י העור שיש בו גומות שמהם השערות צומחות כו' כמ"ש גבי פרה אדומה היו בה שתי שערות בתוך גומא א' פסולה כו' ובפרק העור והרוטב נקב שאין הדיו עובר עליו כו' ולכן העבודה הוא עד"מ עבוד עורות.

וזה נק' עובד אלקים שמתקן הסתר בחי' העור הנ"ל הנמשך משם אלקים להיות אתהפכא חשוכא לנהורא כו'. ולכן נאמר ויעש ה' אלקים לאדם ולאשתו כתנות עור שני שמות כו'. וגם הפי' דשני שמות קאי לאדם ולאשתו לאדם עשה שם הוי"ה ולאשתו שם אלקים.

וחנוך היה תופר מנעלים פי' לאחר שנתקן בחי' עור הנ"ל ע"י כתנות עור דאדם וחוה תפר מהם חנוך מנעלים כמ"ש ענין זה ע"פ מה יפו פעמיך בנעלים כו' ע"ש. ומ"מ גם אילו לא חטא אדה"ר ולא היה קליפת נוגה מ"מ היה שייך עזר מבחי' כנגדו רק שהיה בחי' הכנגדו בדקות יותר.

והוא שהיתה העבודה להעלות מתחת הפרס' כי יש בחי' פרסא בכל העולמות שמה שתחת הפרסא אינו ממהות שלמעלה מן הפרסא כמו באדם יש בחי' פרסא שהוא חצר הכבד המפסיק ומבדיל והרי כל בחי' האדם המוח והלב וכל החושים הן למעלה מן הפרסא.

ומה שלמטה מן הפרסא אינו ע"ד מהות הכחות המעולים שלמעלה מהפרסא. ועד"ז יובן למעלה בענין בחינת פרסא שיש בעולמות דקדושה עצמן בין אצי' לבריאה כו'. לכן היה שייך להעלות מתחת הפרסא אף גם בבחי' היותו קודם החטא וזה היה ענין העזר כנגדו בכוונת הבריאה. אבל אחר החטא הוא עזר כנגדו ענין בירור קליפת נוגה.

וזהו ענין ויגרש את האדם כו' ומ"מ גם בחי' זו נמשל לצפוי דק וקלוש שיוכל להיות ממנו אור חוזר. כי ק"נ היא כלולה מטו"ר והוא חיות כל דברים המותרים כו' שנק' היתר שאינו אסור וקשור בידי החיצו' ויוכל להעלות הטוב בבחי' אור חוזר כו'.

ובכ"ז יובן מה שאומרים בברכת חתנים בברכת שמח תשמח משמח חתן וכלה ובברכה אחרונה שהיא אשר ברא אומרים משמח חתן עם הכלה פי' כי הכלה היא בחי' מל'. תחלה היא מקבלת האור מהחתן שנמשך מעלמא דדכורא בעלמא דנוקבא. וזהו חתן וכלה. אמנם אח"כ הוא משמח חתן עם הכלה שע"י הכלה הוא משמח את החתן שהרי נעשה לו עזר ממש ותוספת אור מבחי' כנגדו כנ"ל. וזהו שנעשית עטרה לבעלה:

פרק ו

ויאמר ה' אלקים הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע ועתה פן ישלח ידו כו'. י"ל א' מהו שע"י עה"ד נפקחו עיניהם להיות כאלקים יודעי טו"ר. וגם מ"ש ה' אלקים ועתה פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם ומה איכפת לו בזה הרי מה שצוה אותו שלא לאכול הוא ג"כ כדי שלא ימות.

ועוד והוא העיקר מאין ידע הנחש מזה אשר ביום אכלכם ממנו ונפקחו עיניכם שלפי האמת כן הוא. ואם אדם ששמע הצווי מהקב"ה לא הכיר בזה רק כפשוטו שאמר לו ה' אלהים כי ביום אכלך ממנו מות תמות והנחש לא נזכר כלל ששמע הצווי הזה וגם אם שמע כשנצטווה אדם מאין היה בו בינה יתירה להבין דבר מתוך דבר יותר מהאדם עצמו. אם לא שנאמר שגבוה הוא מהאדם וכ"ז פלאי. הנה תחלה יתבאר מ"ש האדם היה כאחד ממנו לדעת טו"ר שהוא מאמר ה' להמלאכים ומשמע שלמעלה יודעים את הטוב ואת הרע גם שניהם. אבל מ"מ אינן מעורבים זה בזה כי גלוי וידוע שזה טוב וזה רע ומובדל הרע מן הטוב אע"פ שידוע שם הטו"ר. משא"כ בחי' עה"ד טו"ר היינו בחי' תערובת הטוב עם רע שהרע יונק מהטוב והטוב מהרע והיו לאחדים.

וצ"ל דהרי פי' עץ הדעת טוב ורע היינו לשון ידיעה וא"כ למה נעשה תערובת טו"ר מחמת הדעת בטו"ר הלא למעלה ג"כ ידוע הטו"ר. אך ההפרש בזה הוא ענין ההפרש בין מקיף לפנימי כי בחי' ידיעת הטו"ר שלמעלה היא בבחי' מקיף בלבד ולכן יכול להיות הבדלה בין טוב לרע שידע את הרע ולא יחליפנו ולא ימירנו בטוב ח"ו. כענין שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך שאע"פ שהיא בהיכלי מלך אבל יודע הוא ומכירה ששממית היא.

ויש הבדלה בין טוב לרע כמאמר המבדיל בין קודש לחול. והיינו מצד שיודע טו"ר בבחינת מקיף עליהם ולכן אינם מתערבים יחד. וכענין בחינת לבונה זכה שבי"א סממני הקטורת שהעשרה סממנים הם י' נצוצי קדושה המובלעים בקליפות והי"א היא לבונה היא בחינת מקיף עליהם ואינה מתלבשת בפנימיותם. (ולבונה היא ג"כ חיות להם אבל לפי שהחיות הזה שהיא מחיה אותם הוא רק ע"י שהיא בבחי' מקיף בלבד עליהם ע"כ אינה מתערבת עמם כלל וכולה טוב). והנה המקיף הוא גם דוחה את החיצונים כנראה בציור האילן שבפרד"ס במקיפים ופנימיים שמעמד ומצב הקליפות אחוריהם אל המקיף כו'. משא"כ בחי' עה"ד טו"ר הוא בחי' פנימי ואז הטוב מעורב עם הרע ממש.

וז"ש הן האדם היה כאחד ממנו. פי' שהוא היה ג"כ כאחד ממנו פי' כמו שבבחי' אחדות דהיינו למעלה ידוע הטו"ר כן היה גם הוא ע"י שטעם מעה"ד המעורב טו"ר. אבל לו

הדבר מזיק כי הרי האדם הוא מבחי' פנימי' ומיד שידע הוא מן הרע ע"י שטעם מעה"ד הרי יתערב עמו ויהי' הוא ממש מעורב ברע. לא כמו שהוא למעלה שאעפ"י שיודעים גם את הרע מ"מ מובדל הוא ומרוחק מן הטוב ואין לו התקרבות כו' לפי שהוא בבחי' מקיף. אבל האדם שהוא מבחי' פנימי כשידע גם הוא מן הרע אזי יתערב הוא גם הוא ממש עם הרע כי בבחי' פנימי' א"א להיות כ"כ מובדל הרע כנ"ל ואז הוא קשה מאד להפריד את הרע אלא מלחמה עצומה היא ולאם מלאם יאמץ פעמים זה גובר ופעמים שכנגדו גובר. כאשר מצאנו ראינו בנשמות ישראל מראש הדורות עד עתה שהיו כמה עתים משונים פעמים בדור א' היו נשמות שבמעלה עליונה ונצחו את הרע.

ובדור אחר היו רשעים גדולים שגבר הרע מאד. והיינו כי כולם נמשכים מאדה"ר והיה בו ג"כ שינויים אלו פעמים גבר הוא ופעמים גבר הרע עליו. וכ"ז היה לפי שהוא בבחי' פנימיות ומיד שידע מן הרע נתערב עמו ממש וא"כ הוא מלחמה גדולה וקשה להפרידו מאד אלא עת כך ועת כך כנ"ל.

וכן גם עפ"י פשוט שמקודם היו ערומים והיו עסוקים בתשמיש להוליד בנים ולא יתבוששו כמו שהיו אוכלים ושותים כי מצות ה' היא ולא היו יודעים כלל שיש תאוה בזה אבל אחר שאכל עה"ד וידעו שיש תאוה בזה אזי קשה לפרוש כו'.

ולכן לא רצה הקדוש ברוך הוא שיטעם האדם מעה"ד כי לו הדבר מזיק כנ"ל והיה רוצה שלא ידע ממציאת הרע כלל ויהיה כולו קדוש ולא רצה להכניסו במלחמה עצומה הזאת. אבל אחר שכבר טעם מעה"ד ונתערב ברע אז אמר פן ישלח ידו ולקח גם מעה"ח ואכל וחי לעלם. פי' שחשש עוד מעתה שכבר נתערב ברע ולקח גם מעה"ח ששרשו מבחי' שלמעלה מהשבירה שמשם הוא שהיה התחלת המיתה והתהוות עה"ד טו"ר משא"כ מה שלמעלה מהשבירה הוא עה"ח ואם יאכל גם ממנו וחי לעולם. פי' כי הרי באמת בבחי' זו נאמר אם צדקת מה תתן לו (איוב לה) ורבו פשעיך מה תעשה לו וא"כ אף שמעורב ברע הרי גם אם רבו פשעיך כו' ויכול להיות וחי לעולם ואז גם הרע שבו יהיה לו קיום לעולם מאחר שהוא בבחי' פנימי' והרע מעורב כו' וא"א לו להפרידו מעליו. א"כ כשיהיה הוא חי לעולם אזי גם הרע שבו יהיה לו קיום לעולם.

וזהו היפך הכוונה שהרי צ"ל בלע המות לנצח שיהיה ובערת הרע כמאמר והרשעה כולה בעשן תכלה שזה יהיה לימות המשיח. כי בכל משך הגלות הוא עת הבירורים והפרדת הרע והיינו ע"י בחי' חכמה דבחכמה אתברירו להפריד הרע מהטוב ולכן נק' החכמה דין. שלא כמו שדימו המקובלים הראשונים שהחכ' כולה חסד שהרי היא מקור חסד. והחייט המציא שיש בה ג"כ דין ושבחו האר"י ז"ל שכך מבואר בזוהר באדרא כחמרא

דשקיט ושכיך על דורדיי' כו'. כי מאחר שיש בירורים להפריד הרע וזהו ע"י גבורות וע"ז נאמר (תהלים צד) אשרי הגבר אשר תיסרנו יה שגם היסורים שהם לתועלת העברת הרע הוא מבחי' י"ה וכידוע שהיסורים הם לתועלת הפרדת הרע. כי הקליפות נמשלים לעלוקה שכשמוצצת דם אזי מיד מתה וז"ש (משלי ל) לעלוקה שתי בנות. וזהו ג"כ ענין שעיר המשתלח. וכן וישלח יעקב וגו' מנחה לעשו אחיו עזים מאתים כו' שבזה שנותן לו חלקו הוא מפרידו. וכך צ"ל לאחר שכבר טעם האדם מעה"ד ונתערב ברע אזי צריך לבירורי' עד שיפרידו ע"י שיקחו כל נצוצי קדושה שבו כו'. וכ"ז הוא ע"י החכ' שבחכ' אתברירו. לפי שיש בה גם בחי' גבורות להיות תיסרנו יה וכמ"ש (דברים ח) כאשר ייסר איש את בנו כו'. משא"כ בחינת כתר שלמעלה מחכמה הוא רחמים פשוטים וכחשיכה כאורה ולכן פן ישלח ידו ולקח גם מעה"ח ואז וחי לעולם מאחר דאם צדקת מה תתן לו כו' ולפי שהוא מבחי' פנימית וא"כ הרע קשור ואדוק בו ויהי' גם לו קיום ולא זו היא הכוונה כנ"ל.

וכמ"ש בזוהר גבי רבי אחא מכפר טרשא שכיפר בקטורת על מקום שהיה הנגף שם ואמרו לו שלא הועיל כי עדיין בחיובא אשתכח. בשלמא אם היו עושין תשובה כו'. ולכן מיד וישלחהו מג"ע לעבד את האדמה אשר לקח משם. דהיינו עבודת הבירורים ע"י זריעה חרישה וקצירה ואח"כ באכלו ממנו ואו' אחד ואהבת הוא מברר ומעל' כו'.

ואז צריך לילך ממש על האדמה אשר לקח משם ושמה יאכל ושמה יברר הבירורים. אך צ"ל איך היה מתחלה כוונתו ית' כשלא ידע האדם מטו"ר כלל מאחר שיש מציאת הרע בעולם א"כ איך יתבררו הבירורים שזה צ"ל ע"י האדם. אך הענין כי אז היה באופן אחר ממש שלא בדרך מלחמה אלא ע"ד מ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה זה רמ"ח מ"ע להמשיך אור א"ס בג"ע וע"י רבוי התגלות האור ממילא יתעלו נצוצי קדו' שנפלו ונתערבו ברע ויהיו נכללים בתוך האורות עליונים שימשיך האדם כנר בפני האבוקה שאם האבוקה קטנה אזי נר הסמוך לה יוכלל בה ואם ירחיקוהו מעט לא יתכלל בה מפני שהאבוקה קטנה. אבל אם תהיה האבוקה גדולה אזי אע"פ שיהיה הנר רחוק יהיה מתכלל בה.

וע"ד שהיה בזמן שבהמ"ק היה קיים שהרי ארז"ל לא גלו ישראל אלא כדי שיתוספו עליהם גרים דהיינו להעלות נצוצות ומה היה נעשה אם לא חטאו ולא היו גולים. אלא ע"כ צ"ל שאז היו נכללים הנצוצות ממילא כנר בפני האבוקה כמו נעמה העמונית וכן כל העמים באו לשמוע חכמת שלמה וכמ"ש במלכת שבא כו'. והיינו לפי שאז היה אבוקה גדולה עד"מ ע"כ ממילא מתכללים בה הנצוצות ואם היה נמשך בהמ"ק כן יותר היו כולם מתבררים עד"ז וכמ"ש לע"ל (צפניה ג') אז אהפוך אל עמים שפה ברורה כו'.

והלכו גוים לאורך כו'. וכך היה ענין האדם כשלא היה חוטא שהיה כולו קדוש כי גם גופו נלקח ממקום המזבח וממנו נעשו רמ"ח אבריו בלול בשמן כו' והיה עומד בג"ע ושם היה מוסיף אורות וממילא היו הקליפות כלים ע"י שהיו הנצוצי קדושה כלים מהם אבל הדבר היה שלא ע"י מלחמה כו'. משא"כ אחר שחטא אזי צ"ל הבירורים ע"י עבודה ומלחמה שעת צלותא שעת קרבא כנ"ל וצריך לירד אל מקום הקליפות ושם יברר וזהו את האדמה אשר לקח משם.

ובזה יובן גם מה שהנחש ידע מזה. כי הנה אדה"ר עצמו שהיה כולו קדוש למעלה מעה"ד טו"ר לא ידע ממציאת הרע כלל כנ"ל. אבל הנחש שהוא עצמו נלקח מבחי' עה"ד טו"ר וידע מזה וידע שמה שצוה לאדם שלא יאכל ממנו היה בכדי שלא יהיה לו ידיעה ברע כלל שלא יצטרך לכנוס עמו במלחמה כלל. וחרה לו מאד על שכ"כ נשמרים ממנו אף שלא לידע ממנו שלא יכשל בו והשיא עצות בנפשו שמוטב לו שיכנס האדם בזה ויהיה מלחמה ואז פעמים שיגבור גם הוא וכמ"ש (קהלת ח) עת אשר שלט האדם באדם כו' משלא ידע האדם מזה כלל ואז יהיה הטוב המעורב בו נכלל באדה"ר כנר בפני האבוקה והוא ימות ויפסד לגמרי ובא בערמומית לחוה וכמ"ש (בפר"א פי"ג) בא ס"מ ורכב על הנחש כו'. ואמר כי ידע אלקים כי ביום אכלכם ממנו וגו' והייתם כאלקים ידעי טו"ר. וכן הוא עפ"י האמת ולא אמר שקר כנ"ל רק שבערמה דבר זה כי הוא אמר והייתם כאלקים למעליותא. אבל באמת זהו חסרון. אף שיהי' יודע טו"ר כאלקים הנה למעלה אין זה פוגם כלל אף שיודע טו"ר מ"מ הרע נבדל לפי שלמעלה הוא בחי' מקיף משא"כ אם האדם שהוא מבחי' פנימי יהי' יודע מטו"ר לו יהי' הדבר מזיק כנ"ל:

בלק"ת מהאר"י ז"ל נת' הענין שאדה"ר היה הולך בהיכלות כי בחי' אדם היה למעלה גם מרשב"י כי היה בערך אחר ממש שהרי היה יציר כפיו של הקב"ה. ובהיכלות הטומאה לא רצה להביט כלל והשיאו הנחש שעכ"פ יביט מה יש בהם ועי"ז נכשל ונפל בתאוה אליהן. וכן שמעתי מהק' ר' אברהם בן הה"מ ז"ל ע"פ ויט יהודה עד איש עדולמי ושמו חירה שמחמת מעשה דיוסף אזי ויט. פי' ויט היינו שנטה למטה בהיכלות הקליפות עד איש עדולמי כדי להעלות נצוצות משם וזהו ענין הכוונה דנפילת אפים כו':

פרק ז

להבין ענין הברכות כי הנה אנשי כנה"ג תקנו הברכות בזמן בית שני אבל בזמן בית ראשון לא היו מברכים. והענין כי הנה כל ישראל מאמינים בני מאמינים כו' מה שנלאו חכמי הפילוסופים והמחקרים להבין בשכלם כי האמונה היא למעלה מן ההשגה

והשכל ואפי' מההשגה שבשרש נפש האלקית שבישראל דמזליה חזי כו' שהרי לית מחשבה תפיסא ביה והוא רם ונשא למעלה ממזלייהו.
והנה בזמן בית ראשון היו נשמות ישראל במעלה העליונה והי' אוא"ס שורה ומתגלה בנפשם להיות אצלם גילוי אמונה זו כאילו רואה כו'. אך בזמן בית שני לא היו הנשמות במעלה עליונה כ"כ תקנו אנשי כה"ג הברכות להמשיך גילוי אמונה זו להיות ברוך ונמשך הוי' אוא"ס ב"ה בגילוי למטה.
וסדר השתלשלות המשכת הגילוי הוא מתחלה להיות הוי"ה אלקינו הוא גילוי אוא"ס ב"ה בנשמות ישראל להיות אלקינו ממש בבחי' ביטול לפי שהם מפנימיות העולמות. משא"כ המלאכים הם מחיצוניות העולמות שעליהם נאמר ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. ארבעה נהרות הם ארבע מחנות השכינה מחנה מיכאל כו'. וזש"א רז"ל (ברכות ד:) מיכאל באחת. ולא אמרו איזה שיעור על נשמות ישראל לפי שענין טיסה שטסים את העולם לא שייך גבי נשמות כלל שהעולם ומלואו אינן תופסין מקום כלל נגדם. משא"כ לגבי המלאכים תופס העולם איזה מקום אלא שמיכאל די לו בטיסה אחת וגבריאל בשתים כו' ואליהו בארבע עם גופו שהיה תחלה גשמי ונהפך כו'. ואח"כ מלך העולם שעל העולם הוא גילוי מלכותו ית' בלבד שאין מלך בלא עם כו'.
והנה ע"י הברכה ממשיך ברכה והמשכה להיות גילוי אור א"ס בנפש כלל ישראל שתתחזק אמונת ה' בלבם בבחי' גילוי כאלו רואה כו'. אך המוקדם לברכה והמשכת השראת גילוי זה הוא המברך שהוא הוא העושה המצוה לפי שהמצות הם כלים להשראת אא"ס ממש כו' ובהם ועל ידם ממשיך אא"ס למטה. וזהו אשר קדשנו במצותיו. אשר מלשון דהא שהוא נתינת טעם לדבר כלומר לפי שקדשנו במצותיו. וצונו מלשון צוותא והתקשרות באוא"ס ב"ה שרש המצות למעלה לכך יש לנו כח להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה בברכה זו:
והנה אמרו בירושלמי (פ"ק דברכות הלכה ח') מטבע קצר פותח בברוך ואינו חותם בברוך ומטבע ארוך פותח בברוך וחותם בברוך. ולהבין זה גם להבין מהו לשון חותם והל"ל ומסיים. הענין כי הנה נודע שיש ב' בחינו' בחי' עלמא דאתכסי' ובחי' עלמא דאתגליא. והנה על עלמא דאתגליא נאמר (בראשית ב) ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים ארבעה נהרות כנגד ארבע מחנות השכינה שהיא מתלבשת בבי"ע כו' ובהשתלשלות וירידות המדרגות מדריגה אחר מדריגה בהתלבשותה בע' שרים כו' נעשה עלמא דפרודא כו' ושם יש אחיזה ויניקה לקליפות וסט"א לינק מהקדושה כביכול. אך אין יניקתם אלא מותרי השפע ופסולת כו' ולא מעיקר הקדושה ח"ו וענין התהוות מותרי השפע ופסולת

בעל' דאתגלי' היינו כי הגם שגם עלמא דאתגלי' מצד עצמה באמת אינה דבר נפרד ח"ו וכמ"ש (דברים ד) כי הוי"ה הוא האלקים כו' אלא שהוא בחי' גילוי מה שהי' בהעלם בעל' דאתכסיא וכמשל הולד שמצטייר בבטן הנקבה בהתחלקות עצמות וגידין כו' שהם מטפת הזכר לובן שממנו עצמות כו'. אלא שבטפת הזכר לא הי' התחלקות עצמות וגידין בפועל ממש רק שהי' בכח הטפה ההיא בהעלם וע"י שהייתה בבטן הנקבה ט' חדשים מצטייר בציור הולד ויוצא מהעלם אל הגילוי.

והנה כמו במשל הולד כאשר נתגדל ונגמר ציור כל האברים אזי דוחה ממנו מותרות שערות וצפרנים שזהו סימן גידול הולד שהוא בשלימות כשגמרו שערו וצפרניו כו' ובצאתו מרחם אמו דוחה פסולת יותר ע"י פתיחת נקביו כו' מה שלא הי' פסולת זה בטפה כי אין הולד נוצר אלא מברור שבה. כך עד"מ בהגלות נגלות סדר ההשתלשלות בעלמא דאתגליא מהעלם אל הגלוי ברבוי התחלקות המדרגות להיות ציור פרטי העולמות במגזם ותכונתם אזי נעשה בחי' מותרי שפע ופסולת שדוחה לחוץ והוא מעבר השפע להיות יניקה ואחיזה לס"א. משא"כ בבחי' עלמא דאתכסיא שהוא בהתכללות כו' ושם חביון עזו ואין שטן ופ"ר ח"ו כו'.

והנה מטבע קצר רומז לעלמא דאתכסיא שהוא בחי' טפה לבד בהתכללות בבחי' העלם ובכח ולכן הוא מטבע קצר שכולל הכל בלשון קצר וא"צ אלא לפתוח בברוך להיות ברכה והמשכה מאור א"ס ב"ה עצמו שהברכה הוא להיות השראה וגילוי מעצמות אור א"ס ב"ה שאינו בגדר עלמין כלל כנ"ל.

ומאחר שתמשך שם ברכה והמשכה זו היא בל תמוט עולם ועד כי אין שם יניקה לס"א ח"ו. אבל מטבע ארוך רומז לעלמא דאתגליא שהיא בחי' גילוי ההתהוות לפרטי פרטים בהתחלקות רבות ועצומות וכך הוא מטבע ארוך באריכות הדברי' בפרטי פרטיות הדברים רבים שנאמרו ונשנו בה.

והנה בעלמא דאתגליי' אחר שמשם יפרד בבחי' התחלקות הפרטים יש יניקה לס"א ח"ו וצריך להפרידם שלא יינקו מעיקר הקדושה ח"ו רק דרך מעבר השפע ממותרות ופסולת כו' לכן צ"ל ג"כ חותם בברוך.

וענין החותם הוא כמו לשון חותם שעל האגרת מבחוץ כדי שלא יקרא באגרת הזאת איש זר אשר אין רצונו שידע הכתוב שם. כך הוא החותם הזה מן הברכה וההמשכה אשר ימשיך עוד אחר המטבע הארוך שהמשכה זו שהיא גלוי ההעלם תהי' רק בבחי' הקדושה לבדה ואין לזרים אתה חלק ונחלה וזהו ההפרש שבין פתיחת הברכה לחתימתה כי פתיחת הברכה הוא המשכת הגילוי לבד להיות ברוך ונמשך ה' אלקי ישראל מעולם

עד עולם. אבל החתימה היא שתהי' המשכה זו בקדושה דוקא. הבוחר בעמו ישראל באהבה. (מלאכי א) ואהב את יעקב ואת עשו שנאתי. (תהלים מז) יבחר לנו את נחלתנו את גאון יעקב אשר אהב כו'. ולכן נק' בלשון חותם כמו שחותמין על האגרת שלא יקרא אחר וכמו חותם ממגע זר שהוא שמירה כו'. ולכן חותמין בברוך שהיא המשכה מבחי' המקיף שהיא שמירה מלמעלה כמ"ש (שם קכא) ה' שמרך ה' צלך כו' ולכן החותם של כללות ישראל הוא בנעילת יו"כ שאז זוכים למעלה העליונה (ויקרא טז) לפני הוי"ה תטהרו למעלה מבחי' הוי"ה כו' וכמ"ש במ"א:

ועתה נבא לביאור ענין ב' ברכות ראשונות של נשואין שהם יוצר האדם ואשר יצר את האדם בצלמו. הראשונה פותחת בברוך ואינה חותמת והשניה פותחת בברוך וחותמת בברוך. והענין כי הנה בגמרא (כתובות ח' א' ע"ש) אמרו שב' יצירות הללו כנגד שתי יצירות שהי' באדה"ר תחלה נברא האדם לבדו בדו פרצופין ואח"כ נסר הקב"ה את חוה כו'. וביאור הדבר הנה אדם וחוה רומזים לתושב"כ ותושבע"פ תושב"כ בחי' אדם בחי' טפת הזכר לובן שממנו עצמות כו' כי תושב"כ היא בחי' חכמה עלאה שאינה אלא בחי' טפה ונקודה שהחכמה היא בחי' ברק המבריק במוחו שעדיין לא באה לידי אורך ורוחב ההשגה להבין ולהשיג כל דרכי החכמה בכלל ובפרט רק שהוא כברק בעלמא שמתנוצץ ומאיר במוחו כח ההשכלה ואינו מתגלה אלא בחי' נקודה אלא שאח"כ מתפשטת הנקודה באורך ורוחב ובאה לידי השגה ואזי נקראת בשם בינה כו' וכך היא בחי' תושב"כ שאין בה גילוי ההשגה שהרי ר"ע הי' דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלים של הלכות. שההלכות הללו אינן מבוארות ונגלות בגילוי ההשגה בקוץ ההוא רק שכל קוץ וקוץ כלול מכמה תלי תלים של ההלכות הכלולים ונעלמים בקוץ ההוא מבחי' העלם והרי אין בקוץ זה אלא רמז בעלמא ובחי' נקודה והקוצין הן בחי' תגין.

וכן עד"ז בכל בחי' טנת"א הכל רמוזים לכמה ענינים וכמה סודות מופלאים. וכל זה הוא בתושב"כ בבחי' העלם ובכח ולא בפועל וגילוי וכמשל טפת הזכר הכלולה מכל הבחי' שבולד לובן שממנו עצמות וגידין וכו' שבטפה ההיא אין התחלקות העצמות וגידים כו' נגלים בפו"מ רק שהם בהעלם ובכח. ויציאתם מהעלם אל הגילוי הוא ע"י שהייה ט"ח בבטן הנקבה ששם מצטייר הולד והיא מוציאתו לידי גילוי בהתחלקות האברים פרטיים נגלים. וכך הוא עד"מ יציאת ההעלם מתושב"כ שהיא בחי' ח"ע לידי גילוי הוא ע"י תושבע"פ (ור"ע הי' דורש כו' כי ר"ע הי' מקור תושבע"פ כמו שאמרו סתם ספרי כו' וכולהו אליבא דר"ע) שהיא בחי' חכמה תתאה. שממאמר א' שבתושב"כ כמו ענין שמירת שבת שנאמרה בתו' בכלל נעשה מסכת שלימה שהוא גילוי פרטי הלכות שבת

מה הן האבות מלאכות וכיצד מתחייב בהן וכל עניניהם בכל פרטיהן ודקדוקיהן. ולכן נק' תושבע"פ בשם חוה כי חו"ה בגימטריא המילוי של הוי"ה (שהוא עולה י"ט) כי המילוי הוא גילוי ההעלם כמ"ש במ"א וגם חוה לשון גילוי כי תרגום ויגד וחוי. והגדה לשון המשכה שנמשך מהעלם אל הגילוי וז"ש ויקרא האדם שם אשתו חוה כי היא היתה אם כל חי ולכאורה א"כ למה קרא שמה חוה הי' לו לקרא שמה חיה אלא לפי שחוה ל' גילוי וזהו כי היא היתה אם כל חי פי' ולכך הוציאתם מהעלם אל הגילוי כמו אם הבנים שהולד מצטייר בקרבה והיא מוציאתו מההעלם:

וזהו יום ליום יביע אמר ולילה ללילה יחוה דעת פי' יום ליום בחי' תושב"כ יביע אמר אמ"ר ר"ת אש מים רוח ובבחי' תושב"כ יביע כמעיין הנובע ממקורו שהוא עדיין דבוק במקורו ומתאחד עמו לפי שתושב"כ היא בחי' ח"ע ושם שורה ומתגלה אוא"ס הוי"ה בחכ' ולכן שם יביע כמעיין הנובע שנובע מן המקור ואינו הולך ומתפשט באורך ורוחב רק נביעו דחכמתא בלבד שהיא בחי' נקודה וברק המבריק והאמ"ר שהוא ר"ת אש מים רוח כלולים ומתעלים בו בהעלם ובכח ולא בגלוי ובפו"מ שאין שם התחלקות בחי' אש רוח מים ממש כמו שהם אחר שנפרטו ובאו לידי גילוי רק הם בבחי' נביעו בלבד כהתכללות המעיין הנובע ממקורו ומתאחד ונכלל במקורו הוא א"ס ב"ה הוי"ה בחכ'. ולילה ללילה בחי' תושבע"פ יחוה דעת בבחי' גילוי לבאר ולפרט פרטי התחלקות ההתהוות כמו שהם בסדר ההשתלשלות במדרגות רבות ועצומות (וזהו שמשרע"ה למד ביום מקרא ובלילה משנה כשהי' בהר כו'):

והנה ברכה ראשונה כנגד אדה"ר שהיא בחי' ח"ע תושב"כ דהיינו כדי להמשיך אור א"ס בחכמה כו' ופי' יוצר כמו צר צורה עד"מ שהוא מצייר תמונת החומר. ותמונה זו היא ג"כ גילוי בערך החומר שהי' חומר פשוט כמו גוף גולמת המתכת.

ומראהו ומעשהו או הצורה שמציירין עליו הוא גילוי החומר שנעשה על תמונה זו דוקא והרי ציור זה אינו דבר נפרד ואין הציור נראה דבר בפ"ע אלא שע"י הציור מתראה תבנית הכלי באופן יותר נאות מכמות שהי' גולמו. וגולמת הכלי עצמו הוא שנצטייר ונתגלה. כך הנה בנמשל האדם שהוא תושב"כ הוא ג"כ בבחי' גילוי אל החומר הראשון שהוא כח ההיולי שלא נתפס בו שום גילוי שעליו נאמר (תהלים יח) ישת חשך סתרו וחומר ההיולי הוא נק' בשם אדם דבריאה וראשית הגילוי הוא בחכמה תושב"כ ונק' אדם דיצי'. וברכה שניה נגד חוה בחי' תושבע"פ. ולכן נתוסף בה תיבת את. אשר יצר את האדם. את פי' בחי' אותיות מא' ועד תי"ו שהאותיות הן מבחי' עלמא דאתגליא כי האותיות הן גילוי השכל.

והיינו גילוי חכמה תתאה שהיא בחי' גילוי לחכמה עלאה תושב"כ כנ"ל והוא גילוי אחר גילוי שהח"ע הוא גילוי חומר הראשון ההיולי כנ"ל. וזהו בצלמו בצלם דמות תבניתו. כי צלם לשון ציור וגלוי וכפל בצלמו בצלם. פי' גילוי אחר גילוי. גילוי הראשון להיות אור א"ס בחכמ' עלאה בבחי' יביע ואח"כ גילוי חכמה תתאה והיא היא דמות תבניתו דהיינו בחי' עלמא דאתגלי' ממש.

והתקין לו ממנו בנין עדי עד שבחי' עלמא דאתגלי' אע"פ שרגלי' יורדות כו' מ"מ איננה דבר נפרד ח"ו אלא והתקין לו ממנו בעצמו כי גילוי חכמה תתאה הוא גילוי הארת אור א"ס ב"ה עצמה שבחכ' עלאה אלא לפי שבה נפרטו ונתחלקו בבחי' רבוי המדרגות בדרך פרט מה שהיו כלולים בח"ע בהעלם בדרך כלל הנה האור שבה הוא מצומצם ומלובש בכמה מיני צמצומים והתלבשות שונות כדי להאיר ולהתגלות בכל מדרגה ומדרגה לפי מה שהיא להיות המדרגות ההם נראים ונגלים ולא יתבטלו במציאות.

וכ"כ נתצמצם האור ונתמעט עד שירד מדרגה אחר מדרגה בסתר המדרגות שהלבוש מסתיר ומכסה על האור ההוא ונעשה מקור לעלמא דפרודא להיות משם יפרד כו'. אבל עיקר צמצום האור הוא כדי שיהיה בנין העולמות שלא יתבטלו במציאות וזהו בנין עדי עד דהיינו להיות לעדי עד ימלוך להיות מדת מלכותו עדי עד למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית.

והיא התגלות מלכותו בבחי' א"ס ממש רק שכדי שיהי' גילוי א"ס ב"ה בבחי' מלכותו הוצרך להיות בחי' בנין. דהיינו להיות הסתר האור וצמצומו והתלבשותו בכמה מיני לבושין עד שיאיר ויתגלה אור זה בבחי' זו דוקא. כי אור א"ס מצד עצמו כשמו כן הוא אין לו סוף כו' ולאו מכל מדות כלל כמ"ש במ"א ואפי' אור א"ס שבח"ע הוא בבחי' צמצום ולבוש שח"ע נק' בשם לבוש לאור א"ס כו'.

וכל מה שירד האור ונתגלה גילוי אחר גילוי ירידה היא זו. ומיעוט האור והתלבשותו וירידה זו היא כדי שיאיר אור א"ס ב"ה גם במדרגות התחתונות. כי נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים וא"כ תכלית המכוון מבחי' מלכותו להחיות עולמות נפרדים אינה להיות נפרד ח"ו רק אדרבה להיות בנין עדי עד כי והתקין לו ממנו כו' כנ"ל:

אך הנה ארז"ל זכה נעשה לו סם חיים כו' דבזכותא תליא מילתא ואחר כוונת הלב של העוסק בתורה נאמרו הדברים כי לפי שעוסק בתושבע"פ שהיא חכמה תתאה שירדה לעלמא דפרודא ונתלבשה בדברי' גשמיי' שהם מהע' שרים שנתלבשה בהם ברבוי השתלשלות המדרגות ליתן בהם כח וממשלה על הדברים הגשמיים ההם והדבר הגשמי שעוסק בו שהוא תחת ממשלת השרים הוא המסתיר ומכסה על קדושת אור א"ס הנמשך

מחכמה עלאה ומתלבש בחכמה תתאה לכך יכול להמשיך את האדם ולהורידו ולהפילו למטה בל יראה גאות ה' והוד מעטה לבושו שהוא התלבשות אור א"ס ב"ה הנמשך ומתלבש בחכמה תתאה בפסק הלכה הערוכה בדברים הגשמיים ההם. כי דבר ה' זו הלכה והיא חכמתו ורצונו כו'.

ולכך לא זכה ונמשך אחר עלמא דפרודא וגורם להפריד עלמא דאתגלי' היא חכמה תתאה ממקורה ושרשה היא ח"ע ונותן יד וממשלה להיות שליטה ואחיזה לקליפות וס"א שיהי' יניקתם ואחיזת' מעיקר הקדושה כו' ולא מן השמרים ופסולת אשר ניתן להם כדי חיותם מלמעלה מחכמה תתאה היא מלכותו ית' בהתלבשות' בהשרי' כו' דרך ירידת והשתלשלות המדרגות מדרגה אחר מדרגה עד שירדה בסתר המדרגות שנמשך להם חיות מעט מן השמרים והפסולת דרך יניקת שערות וצפרנים מותרי השפע כו'.

כי מאחר שנמשך אחר גשמית הדברים שהן מהשרים כו' ומחשיב אותם ליש ועיקר הרי מעורר כך למעלה כביכול ולכך נעשה לו סם המות ממש שלוקח חיותו מהקליפות הנקרא מות ומשם נופל לו מחשבות רעות מהיכלות הקליפות וס"א להחזיק א"ע ליש ודבר במה שלומד כו' [ועי' ביומא ד' ע"ב ב' ע"פ וזאת התורה אשר שם משה זכה כו' ובזוהר ר"פ חקת בענין וזאת ועי' בפ' בהר דף ק"י ע"ב בענין ועשה טוב כו' ע"ש] וזהו האומר אין לי אלא תורה כו' שאומר אין לי לעצמי מפני שהוא בבחי' לא זכה ורוצה להיות לעצמו יש ודבר נפרד.

ולכן אפי' תורה אין לו שהתורה היא נשפעת ונמשכת במקום קדושה דוקא כי אין אור א"ס שורה אלא במי שבטל כו' והיינו סטרא דקדושה ולכן כל השפעת הקדושה היא ממנה ולזולתה דהיינו שאינו רוצה לעצמו משא"כ סטרא דקליפה הרי כל טיבו דעבדין לגרמייהו וכו' ולכן א' על דואג ואחיתופל דלא מסקי שמעתתא אליבא דהלכתא אבל בדהע"ה כתי' וה' עמו שהלכה כמותו בכ"מ והיינו לפי שהמשכת התורה היא דוקא במקום קדושה ואחר כוונת הלב של העוסק בתורה. כי כפי מה שהוא באתעדל"ת. כך מעורר למעלה שיערה עליו רוח ממרום באתעדל"ע אם זכה ומדבק א"ע באור א"ס הנמשך בתורה וכמ"ש וכל בניך למודי ה'. דהיינו שיהא לימוד הלכה זו מפני שהיא דבר ה' כו'. אך הכח הזה להיות המשכת אור א"ס שבתורה בקדושה דוקא הוא הוא מבחי' החותם שלמעלה וכמ"ש חתום תורה בלימודי שפי' בלימודי להיות למודי ה' דוקא וחותם זה הוא המפריד הקליפות שלא יינקו מעיקר הקדושה ח"ו כנ"ל. ולכן אנו חותמין בברוך שלא יהיה יניקה ואחיזה לקליפות ע"י לא זכה כי גם חותם זה באתעדל"ת תליא מילתא.

והנה מבקשי ה' יבינו כל שכמו שהוא לענין תורה כך כיוצא בזה הוא לענין עבודת הלב באהוי"ר כו'. כי הנה ב' בחינות יש בלב דהיינו פנימיות הלב וחיצוניותו. בחי' פנימית הלב היא התלהטות והתלהבות האהבה לה' בשמחה וטוב לבב מרוב כל שהיא שמחת הנפש האלקית המשכלת ומתבוננת באור א"ס ב"ה מקור חוצבה ושרשה שהיתה כלולה במאצילה ב"ה טרם ירידתה לעוה"ז.

וגם עתה כן הוא כל חפצה וכל ישעה להתענג על ה' הוא אור א"ס ב"ה ממש אהבה בתענוגים בגילוי אוא"ס ב"ה בחכמה שבנפש כח מ"ה כו'. ואיזהו חכם הרואה את הנולד מאין כו' שאין העולם מעלים ומסתיר על אור א"ס ב"ה שאינו בגדר עלמין כלל וכולא קמי' כלא וכאין ממש.

ואי לזאת תהי' דביקות הנפש בשרשה באלקי' חיים בהתכללות ויחוד עצום כמו שהיתה כלולה ומיוחדת טרם ירידתה וע"ז נאמר יום ליום יביע כמעיין הנובע ממקורו שמתאחד עמו ומזה תהי' שמחת הנפש בה' עושה הוא אור א"ס ב"ה השורה ומתגלה בחכמה ותהי' השמחה גדולה לאלהים בהתלהבות והתלהטות הנפש מחמת קרבת ה' הטוב לה ובשמחתה לא יתערב זר ח"ו כי אין בנמצא שמחה זו כמוה וכדוגמתה בזה לעו"ז כלל. שהיא מבחי' יחידה שבנפש שאינה מלובשת כלל בלבושי הגוף והנפש הבהמית רק שתתמלא הנפש אורה ושמחה לה' לבדו.

וזוהי מדת יום ואור כמ"ש יום ליום יביע. אבל חיצוניות הלב היא מדת לילה וחשך שיש בו העלם והסתר מלבושי הגוף ונה"ב שמנוגה שמלבישים את הנפש. וכמו שהמדות שבנפש אלקית אהוי"ר כו' כך הם בזה לעו"ז כי אהבה זו היא מבחי' יחודא תתאה שנראה העולם ליש כו' מחמת התלבשות אור א"ס בהשתלשלות וירידת המדרגות עד שנעשה עוה"ז הגשמי כו' ולכן צריך מלחמה ולאם מלאם יאמץ ואלמלא הקב"ה כו' שיש בכח נפשו לעורר את האהבה עד שתחפץ להתפשט מלבושי' לפי שבאמת אינה דבר נפרד כו' רק היחוד הוא מבחי' יחו"ת כו' (ועמ"ש ע"פ שיר השירים בענין ב' בחי' כלה משם יובן מ"ש כאן ועיין עוד מ"ש ע"פ צאנה וראנה בענין שאו ידיכם כו') וע"ז התפלל דהע"ה יחד לבבי. כי אע"פ שהם שני לבבות מדת יום ומדת לילה אינן נפרדים בעצמותן ח"ו רק מדת הלילה היא בחי' גילוי לעצמיות המדה שהיא מדת יום כדי שתבא בבחי' גילוי בפו"מ מהעלם ומצפוני בינת הלב לידי גילוי הלב בפו"מ שיהא הלב כלי ומשכן להשראת אהבה זו.

וכן אהבה עליונה הבאה מלמעלה מן השתלשלות בחי' אהבה בתענוגים מבחי' יחודא עילאה תהיה בגילוי הנפש באהבת הלב המלובשת בגוף ונפש הבהמית שהיא האהבה

מיחודא תתאה ואין גילוי המדה דבר נפרד מעצמיות המדה רק והתקין לו ממנו כו'. אלא שא"א שתבא בחי' אהבה עליונה לידי גלוי רק ע"י מדת לילה וחשך שהוא צמצום האור והתלבשותו בירידתו מדרגה אחר מדרגה עד שקנה שם לעצמו מדת לילה ויחו"ת ונראה כאלו הוא דבר נפרד לכן התפלל יחד לבבי כו'.

והנה בגילוי המדות מאחר שנרא' כאלו הוא נפרד ויש שם התלבשות הגוף ונפש הבהמית שמנוגה המעלימים ומסתירים כו' לכך יש אחיזה לקליפות וסט"א להתאחז ולינק מעיקר הקדושה ח"ו ולזאת צ"ל המשכת החותם דהיינו להיות המשכה וברכה עליונה להפריד הקליפות ושלא תהיינה גילוי המדות כי אם ליחודו ג"כ וכמ"ש יחד לבבי.

וחות"ם אותיות תחו"ם כלומר עד פה תבא ולא תוסיף שלא תהיה תוספת חיות יותר משיעור המוגבל כו' דהיינו שלא יוסיף האדם תת כחו וכל יגיעתו לנפשו הבהמית רק כמ"ש יגיע כפיך כו' וכמ"ש במ"א. ובזה מעורר למעלה באתעדל"ת שלא יומשך להם אלא מותרי שפע שערות וצפרנים כו' וכמאן דשדי בתר כתפוי כו' שאינו נותן מרצונו הטוב דרך אהבה וחיבה רק כמ"ש ואת עשו שנאתי וכ"ז באתעדל"ת תליא מלתא. והכח לאתעדל"ת זו שיהא תלוי בזה אתעדל"ע הוא מבחי' חותם הנ"ל:

פרק ח

יבל הוא היה אבי יושב אהל ומקנה. ושם אחיו יובל הוא היה אבי כל תופש כנור ועוגב.

הנה ארז"ל כל בעלי השיר יוצאין בשיר כו'. פי' שכל בחי' העלאה ממהות למהות כמו מג"ע התחתון לג"ע העליון וכדומה הוא ע"י השיר שהוא בחי' בטול היש וכנודע שלא יוכל להתהוות מיש ליש אא"כ נעשה היש תחילה בחי' אין אז יוכל להתהוות ממנו יש אחר בתוס' ברכה. כמשל הגרעין הנזרע בארץ שצריך להיות נרקב בארץ ואח"כ יכול לצמוח מזה הרבה גרעיני'.

וכמו"כ למעלה בנשמות ומלאכים כדי שיהיה לו עלייה בתוספת השגה צריך מקודם להיות בבחי' בטול היש והשגה ראשונה שהיה לו ואח"כ יוכל לעלות השגה יותר גדולה וזהו בחי' עמוד שבין ג"ע התחתון לג"ע העליון הוא בחי' בטול כנ"ל וזהו כל בעלי השיר יוצאין בהשגתם ונמשכים לעלות למעלה ע"י השיר ולכן בשעת הקרבת הקרבן היה צריך להיות ג"כ שיר כי ענין הקרבנות הוא העלאה ממטה למעלה אשה ריח ניחוח וצריך לזה ג"כ בחי' שיר בחי' בטול כנ"ל שיוכל להתעלות:

והנה יש שיר פשוט ושיר כפול וכנודע שבהעמוד יש ג' גוונים חיור וסומק שהוא בחי' חו"ג וירוק בחי' התכללות כו'. כי הנה בבחי' בטול יש הרבה מדרגות. יש בחי' בטול

פשוט נקודה אחת בחי' יו"ד ויש בחי' בטול שנכלל בזה גם מדות בחי' אהבה או יראה וכו' וכן בחיצוניות המדות שהן חו"ג יש התכללות ג"כ חסד שבגבורה כמו המכה את בנו שהוא בחי' גבורה ונכלל בזה בחי' חסד ואהבה שמחמת אהבה רצונו להדריכו בדרך הישר ולכן מכה דייקא בנו ולא אחר כי את אשר יאהב יוכיח. וכשהבטול הוא בטול פשוט נקרא שיר פשוט וכשיש בזה עוד מדה אחת אהבה או יראה (עמ"ש בפי' הזהר פ' קרח ע"פ קרואי מועד) נקרא שיר כפול וכשיש התכללות המדות (אהוי"ר גם שניהם בהבטול) נק' שיר משולש ועד"ז יש ג"כ שיר מרובע (עמ"ש בענין תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר שהן התכללות ד' בחי' יחד אהוי"ר ורחמנות ובחי' שש הוא האהבה מוסתרת כו') כי כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם שהוא התכללות מצפון לדרום ע"י הרוח המנשב מצפון לדרום וכן ממזרח למערב כו' (ולפעמים יש התכללות כל הד' בחי' מזרח מערב צפון ודרום ע"י הרוח המנשב כך כו') וזהו ג"כ ענין הליכת השמש ממזרח למערב הוא ג"כ ענין בטול והוא בחי' נפש שבשמש שהוא בחי' השגתה ומחמת זה גוף השמש הולך תמיד בגשמיות בבחי' בטול (כמבואר בענין שמש בגבעון דום כו' בדרוש דחרבות צורים). ויש בזה ב' דעות בהליכתה אם הוא מצד אהבה ותשוקה או מצד בטול הפשוט. ובאמת יש לפעמים בטול פשוט ולפעמים יש בזה ג"כ בחי' אהבה כנ"ל (וז"ש וזרח השמש כו' הולך אל דרום וסובב אל צפון כו' וכדפי' ע"ז בזהר ר"פ ויצא שהוא להיות בחי' התכללות ד' בחי' מזרח ומערב צו"ד כו' וזרח ובא הן מזרח ומערב):

וזהו ענין יובל אבי כל תופש כנור כו' פי' יובל לשון הולכה שמוביל וממשיך למעלה ע"י כנור ועוגב בחי' שיר כנ"ל שע"י השיר הוא העלייה יוצאין בשיר כו'.

ויבל הוא היה אבי יושב אהל ומקנה כי כתיב לשמש שם אהל בהם פי' כדי שיהיה להשמש בחי' זו שיהיה לה בחי' בטול ותשוקה הוא ע"י אהל בהם. אהל הוא בבחי' מקיף מלמעלה נמשך הארה זו שתהיה תמיד בבחי' בטול וזהו בחי' יבל לשון ויבל לחמורים שהוא ענין בלבול ותערובות פי' שהיא הארה מבחי' מקיף ששם הוא בלי התחלקות ויוכל להתערב הכל שיומשך הארה גם למטה שיוכל להיות אח"כ בחי' יובל אבי כל תופש כנור שהוא בחי' בטול כנ"ל וזהו אבי יושב אהל ומקנה שבחי' אהל הוא בחי' מקיף כנ"ל ולכן יוכל להיות גם למקנה להמשיך למטה (כי המקיף אין בו מעלה ומטה כמ"ש ומתחת זרועות עולם) כמו יעקב שהיה רועה צאן מקל לבנה לח כו' (התכללות חג"ת ע' זהר ויצא) שאדם אחר רועה צאן הוא רועה בגשמיות משא"כ יעקב שהיה יושב אהלים המשיך מבחי' מקיפים להיות רועה צאן וזהו יושב אהל ומקנה כנ"ל (ועמ"ש

מענין יובל בפ' שלח ע"פ מקושש ועיין עוד מענין מקנה בפ' ויצא ע"פ ושש שנים בצאנך כו' וע"פ ואלה המשפטים כו'):

פרק ט

(שה"ש ג) **צאינה וראינה וגו'**. ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק. להבין למה נמשל מ"ת ליום חתונתו ובנין בהמ"ק לשמחת לבו. והענין דתפלה הוא במקום קרבנות והנה תפלה נק' עבודה שבלב כמ"ש בגמ' ע"פ ולעבדו בכל לבבכם איזהו עבודה שבלב זו תפלה ולכן בהמ"ק שהוא מקום הקרבת הקרבנות נק' שמחת לבו שהרי הקרבנות הם כענין התפלה שנקרא עבודה שבלב ולכן גם עכשיו התפלה בכוונה ובפרט בצבור בבהכ"נ הנקרא מקדש מעט היא בחי' שמחת לבו כביכול.

והענין דהנה כתיב לבבתני אחותי כלה שכנס"י נק' לב דהנה עד"מ הלב באדם ששופע החיות לכל האברים דכל הדמים הולכים מן הלב ויוצאים לכל האברים דרך הגידים והעורקים עד סיום כל הגוף כמו גם בציפורני הרגל מגיע חיות הדם שהוא הנפש כידוע. והנה כל הדמים שיצאו מהלב לכל האברים הם חוזרים ושבים ללכת אל הלב והיינו שיש בלב ב' חללים שבחלל אחד בו מתקבצים הדמים העולים מהאברים אל הלב ויוצאים דרך חלל הב'. וגם הדם שנתהווה מהמאכלים והמשקים עולה אל הלב ואח"כ יוצא מהלב לכל האברים. וה"ז כדמיון כל הנחלים הולכים אל הים ואח"כ חוזר חלילה ויוצאים המים מהים אל הנהרות ע"י גידי הארץ כו' ולכן הים איננו מלא כו'.

והנה כמו"כ בעבודה שבלב זו תפלה שאז זמן העלאה והתקשרות האהבה של הניצוץ האלקי בהקב"ה ואתערותא זאת בלב הוא דוקא כמ"ש ואהבת כו' בכל לבבך וה"ז כמו קבוץ הדמים מהאברים אל הלב וזהו שמע ישראל שמע ל' אסיפה וקבוץ לבחי' ע' רבתי הוא כללות השבע מדות.

ואהבה זו נמשכת ונולדה ע"י התבוננות בפסוד"ז ובשמע ישראל. ופי' שמע ישראל ה' אלקינו הוא בחי' יחוד חו"ב שנקרא בזוהר פ' חיי שרה מחשבה ויובלא. והענין ע"ד מ"ש בזהר דבמחשבה א' ברא כל העולמות והוא כענין צופה ומביט עד סוף כל הדורות בסקירה אחת כי מה שנמשך ונתהווה בחי' זמן עבר הוה ועתיד זהו מקורו ושרשו ממדות עליונות וכמ"ש אלף שנים בעיניך כיום אתמול וששת ימ"ב שרשן ששה מדות הנ"ל ועל ידי שנמשכו המדות בדבור ומתחלקים לחלקים נעשה מכל מדה אלף שנים ומתחלקים עוד לר"ח וימים ושעות וכו'. אבל בבחי' המחשבה עלאה שלמעלה מהדבור ואפי' מהמדות דהיינו קודם שנולדו ונמשכו בחי' מדות שם נכלל הכל בסקירה א'.

וזהו פי' הוי"ה אלקינו שהוא בחי' מחשבה כנ"ל. וישראל עלה במחשבה לכן נאמר הוי"ה אלקינו. וכמו שהוא בבחי' זמן כך הוא בבחי' עולם ונפש כי עולם שנה נפש הם. וכיון שהוא למעלה מבחי' שנה כך בחי' מחשבה הנ"ל הוא למעלה מבחי' עולם והוא בחי' סוכ"ע. ואי לזאת יומשך ואהבת שיהי' הוי"ה אלקיך שיהי' גלוי בחי' סוכ"ע. וענין פסוד"ז שלפני ק"ש היינו בהיות שעד ק"ש הוא בחי' העלאה לבא לבחי' בכל לבבך עד"מ העלאה וקבוץ הדמים מהאברים ללב ע"כ תקנו לומר מזמורים מיוחדים שמזמור זה הוא העלאה מבחי' אברים אלו ומזמור שני העלאה מאברים אחרים וכמ"ש בכהאריז"ל שמזמורים דהללוי' הן ע"ס דיצירה. שבמזמור זה הוא מלכות דיצירה.

ובמזמור שני נגד יסוד דיצירה כו' ע"ש. וכ"ז הוא בחי' רצוא והעלאה ואח"כ שמו"ע בא"י הוא בחי' שוב והמשכה. וכן עסק התורה ומצות מעשיות והוא כמו שהדמים נמשכים מן הלב לכל הרמ"ח אברים ושס"ה גידים כך המצות נק' רמ"ח אברים דמלכא. ומצוה בלא כוונה כגוף בלא נשמה והכוונה הוא התפלה (כמ"ש במ"א ע"פ לא הביט און ביעקב) לכן זהו כמשל התפשטות והמשכת הדם מהלב לכל הרמ"ח אברים. וכך יובן ג"כ למעלה כי גם בחי' המל' הנה בלילה יורדת לבי"ע וה"ז כמו ירידת הדם מהלב עד צפורני הרגלים וירידתה זו לברר רפ"ח ניצוצים ואח"כ מחצות לילה מתחלת לעלות והוא כמו שהדמים עולים אל הלב ועי"ז נמשך מהמוח ללב והוא ענין יחוד או"א וזו"נ בק"ש ותפלה כו'. וזהו שכנס"י נק' לבי לבבתני אחותי כלה (ועמ"ש ע"פ ולבי ער כו' דופק כו' וה' פקד כו') ועיין באגה"ק בסופו סי' ל"א ד"ה נודע בשערים מ"ש בתקונים:

והנה אנו רואים באדם שאם סיבוב והילוך רוח החיים מהלב אל האברים ומהאברים אל הלב הוא כהלכתו אזי האדם בריא בתכלי'. אך אם יש איזה קלקול באיזהו מקומן כמו איזה אוטם ומכה באיזה אבר המונע ומעכב או ממעט סיבוב והילוך הדם אזי נפסק או מתמעט הקשר הלז המקשר כל האברים אל הלב ואזי נופל האדם למשכב וחולי ה"י וצריך רפואה.

וכך הנמשל בעבודה כי עסק האדם כל היום הוא כמשל המשכת החיות מהלב אל האברים דהיינו מהתפלה אל רמ"ח מ"ע רמ"ח אברים וגם לכל מעשה האדם ע"ד וכל מעשיך יהיו לש"ש.

ולכן אם העסק בהיתר עד"ז יוכל למחר לחזור ולעלות מהאיברים אל הלב להיות ואהבת בכל לבבך אבל אם נכשל באיזה עון ה"ז כמו מכה באיזה אבר המונע ומעכב ההעלאה ונפסק הקשר וזהו חולי הנפש וע"ז אמר מכף רגל ועד ראש אין בו מתום פצע וחבורה כו' ואין תקנה כ"א ע"י תשובה שנקראת רפואה כמארז"ל גדולה תשובה שמביאה רפואה

לעולם והיא בחי' בכל מאדך שמבחי' זו נמשך רפואה אם ח"ו יש קלקול בבחי' אהבה דבכל לבבך. כי תשובה קדמה לעולם פי' שממשיך אור מבחי' שלמעלה מכל החיות דהשתלשלות העולמות והיינו ע"י מאדך בחילא יתיר.

ולכן ביכולת המשכה זו לתקן הפגם והקלקול שבסיבוב והילוך רוח החיות מהלב אל האברים שהוא בחי' האור וחיות המחי' עולם שנה נפש בחי' מל' מכ"ע שנק' לבי כנ"ל וכיון שע"י תשובה נמשך בחי' ממעמקי' מגלה עמוקות מה שהוא נמשך אור חדש ומחודש ע"כ חוזר ומחדש החיות כו' (ותקון המכה הוא ע"י הוידוי דברים אשמנו בגדנו כו'):

והנה התורה נק' ג"כ רפואה לנפש כמ"ש ולכל בשרו מרפא והיינו ג"כ משום דהתורה קדמה לעולם שבה ועל ידה נמשך ג"כ אור חדש מלמעלה מהשתלשלות וזהו ביום חתונתו זו מ"ת פי' כי התפלה נק' עבודה שבלב והוא ענין שמחת לבו ובלב הוא יסוד האש שהוא העלאה מלמטה למעלה אך יסוד המים הוא במוח ובו שורה כח התענוג שבנפש כי מים מגדלים כל מיני תענוג והתענוג הוא למעלה מהשמחה.

והנה עד"מ הטפה נמשכת מיסוד המים שבמוח ובה מתלבש מעצם השכל והתענוג שבנפש ולכן עי"ז נעשה הולדה חדשה להוליד בדומה לו והיינו דוקא ע"י התלבשותה בטיפה גשמית משא"כ בדבור כו' כמו"כ ע"י התלבשות התורה בעשיי' גשמיות היום לעשותם יומשך עי"ז אור חדש ממש מאור א"ס ב"ה מלמעלה מההשתלשלות.

וז"ש אין כל חדש תחת השמש משא"כ עמלא דאורייתא דהוא לעילא מן שמשא ממשיך אור חדש כי ס"ר אותיות התורה הן אותיות המחשבה. והרי במחשבה א' צופה ומביט כו' והתורה היא מבחי' מאד עמקו מחשבותיך עמקו דוקא בחי' עומק המחשבה וכמו גבי תשובה כתיב ממעמקים והיינו דוקא ע"י התלבשות התורה בגשמיות וכמשל הנ"ל.

ופי' ועניו אור חדש הוא כי הנה ידוע דשרש כל ההשתלשלות דאבי"ע הוא נמשך מבחי' הקו"ח והוא נמשך ע"י צמצום ומק"פ מתחלה ונמשך אח"כ רק קו ולכן כל מה שנמשך מבחי' הארת הקו לא נק' אור חדש ממש כו' אך אור הנמשך מעצמות אא"ס שלמעלה מהחלל והקו נק' אור חדש וכמארז"ל על ד"ת בכ"י יהיו בעיניך כחדשים כו' ולכן נק' חתן חות דרגא מדלג על ההרים בחי' דילוג מלמעלה מהשתלשלות כו' ולכן בקרבנות הנשיאים הוכפל בתורה בכ"א ולא אמר וכן הקריב נשיא פלוני אלא משום דאעפ"י שצירופי האותיות שבכל קרבן של כל הנשיאים שוין הן ממש מ"מ האור המלובש בהן הוא בכ"א בחי' אור חדש ממש וכמו שלשים ומאה משקלה שהם ה' שמות הוי"ה הנה

בכל קרבן של נשיא נמשך בחי' ה' שמות דהוי"ה חדשים מעצמות המאציל מה שלא נמשך כן בשל נשיא שלפניו כו' ע"ד ממעמקים קראתיך הוי"ה:

וזהו צאנה וראנה פי' צאנה ממקום שרשם למעלה בג"ע להתלבש בעוה"ז הגשמי כי דוקא היום לעשותם בעוה"ז אז יומשך ע"י התורה אור חדש ומחודש כו' משא"כ למעלה ברוחניות כנ"ל:

במלך שלמה במלך שהשלום שלו פי' ע"י שנמשך אור חדש מלמעלה מהשתלשלות נעשה בחי' שלום והתחברות ב' הפכים משפיע ומקבל אש ומים. ולכן ארז"ל העוסק בתורה משים שלום בפמשמ"ע ובפמשמ"ט. כי הנה מלכות דאצי' נעשה עתיק לבריאה ומחבר אצי' עם בריאה אף שאצי' ובריאה הם ב' הפכים והכח הזה בבחינת מל' דאצי' הוא להיות כי נעוץ סופן בתחלתן ושרשה מבחי' כתר שהוא בחי' תחתונה שבמאציל ע"כ ביכולתה לחבר אצי' עם בי"ע. וכידוע בענין המשל ופחד עמו ע"כ עושה שלום במרומיו כו'. וזהו מלך שהשלום שלו היינו בחי' מלכות דא"ס שכל השלומות נמשכים משם:

פרק י

בעטרה שעטרה לו אמו כי מצות התורה הן תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן שהם תר"ך עמודי אור בחי' כתר ועטרה והוא מה שלמעלה מהשתלשלות. והנה עד"מ העטרה היא עשויה מאבנים טובות מאירים ומבהיקים מאד והרי גוף האבנים הם רק בחי' דומם אלא שמזככים אותם.

ולפי שהוא דבר פלא שהדומם כאבן יאיר כ"כ ע"כ הם יקרים מאד ולכך ניתן לתכשיט על הראש אעפ"י שהראש מעלתו נכבדת להיות שבו שוכן אור החכמה כו' וכך המצות נעשים בענינים גשמיים מבחי' ק"נ אלא ע"י הבירור נעשה זה דבר הפלא שהיש גשמי יהיה בטל לכן נעשה מזה עטרה ובחי' המשכת הכתר והוא לעילא מן שמשא כו':

ביום חתונתו זו מ"ת כבר מבואר למעלה הטעם שנק' ביום חתונתו שהיא המשכת ח"ע מוחא כו' ובזה מתלבש כח התענוג שהוא פנימי' הרצון כנ"ל. ושמחת לבו זה בנין בהמ"ק פי' פתיחת הלב נק' שמחת לבו משא"כ בגלות נק' חולת אהבה שאין הסיבוב והילוך רוח החיים מהלב אל האברים כדבעי וע"כ אומרת סמכוני כו' ע"י התורה שנק' רפואה כנ"ל.

והנה התענוג והשמחה לכאורה ענין א' הם אבל באמת ב' ענינים המה כי עד"מ עשיר שיש לו מטמון כסף וזהב באוצרו הוא שמח וטוב לב אעפ"י שאינו רואה אותו וגם אעפ"י שהממון רחוק ממנו כמה מאות פרסאות. אך להיותו יודע שישנם בשלימות בודאי

אעפ"י שמכוסה ונעלם הוא מעיניו עתה ישמח לבו מאד וזהו ענין ומהות השמחה שיכול להיות על הטוב אף כשהוא נעלם ומכוסה מעיניו. אבל ענין התענוג והשעשועים אינו אלא דוקא כשרואה הדבר שמתענג ממנו בעיניו ממש כמו שעשוע האב עם בנו הוא דוקא כשרואהו בעיניו משא"כ מרחוק אינו שייך תענוג רק שמחה ולכן מברכין ברכת הראיה כשרואה אדם החביב לו כו'.

והנמשל יובן בענין שמחה של מצוה דהנה טעמי תורה לא נתגלו עתה שאין עתה הגילוי רק שכך רצונו ית'. ולע"ל יתגלו טעמי תורה בחי' ענג עליון שיש בכל מצוה אמנם גם עתה ידוע לנו שמלובש ונמשך בהמצוה מבחי' תענוג העליון רק שאין מהותו מושג ולכן יכול להיות מזה בחי' שמחה גדולה וכמ"ש בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. כמו שהעשיר שמח מהמטמון אף שאינו רואהו בעיניו כו'. אך לע"ל יתגלה מהות התענוג העליון וזהו ישקני מנשיקות פיהו.

ולכן בהמ"ק נק' שמחת לבו שהיה האור ג"כ מוסתר בארון וכפורת כו'. וכן תפלה באהוי"ר הוא ג"כ רק השגת המציאות ולא המהות. אך ביום חתונתו זו מתן תורה נמשך בחי' תענוג אלא שמ"מ עכשיו אין התענוג בגלוי שמלובש ג"כ בהתלבשות בענינים גשמיים כ"א לע"ל יתגלה מתוך הלבושים וע"ז נאמר וראנה בבחי' ראי' ממש כמ"ש ולא יכנף עוד כו' והיו עיניך רואות כו':

ועפ"ז יובן המדרש (בפ' בראשית פ' כ"ז) ע"פ ויתעצב אל לבו אמר רבי ברכיה משל למלך שבנה פלטין ע"י אדריכל ראה אותה ולא ערבה לו על מי יש לו להתכעס לא על אדריכל כך ויתעצב אל לבו עכ"ל. כי ממש"ל בענין וביום שמחת לבו זה בנין בהמ"ק שמדת מלכותו ית' נקראת לב שממנו נמשך החיות לכל האברים ואח"כ חוזרים הדמים מכל האברים אל הלב כך בחי' מלכותך הוא מכ"ע שממנה נמשך השפעת החיות לבי"ע והוא בחי' ממכ"ע ואח"כ עולה האתעדל"ת מבי"ע לבחי' מלכות ואתעדל"ת זו הוא מ"ש ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך כו' ולכן בנין בהמ"ק שבו מקריבים הקרבנות שהוא ענין העלאת מ"ן מבירור ק"נ ונפש הבהמית נק' שמחת לבו שהשמחה היא פתיחת הלב שעי"ז המ"ן נמשך מ"ד מבחי' סוכ"ע בממכ"ע.

ולכן ההפוך מזה היה בדור המבול שהיו מכעיסין ובאין. ה"ז עד"מ כמו שיש ח"ו קלקול בהאברים המונע סיבוב והילוך הדם מהלב אל האברים ומהאברים אל הלב כו' ועי"ז לא נמשך ג"כ מהמוח בהלב ונפסק הקשר כו'. וכך הוא ענין ויתעצב אל לבו שלא נמשך האור בגילוי מבחי' סוכ"ע אל בחי' ממכ"ע הוא בחי' מלכות כו'. ולכן בפ' נח אחר

שהקריב קרבן וכתיב וירח ה' את ריח הניחוח כתי' ויאמר ה' אל לבו כו' והוא ע"ד מעין שנקרא בנין בהמ"ק מקום הקרבנות שמחת לבו כנ"ל:

נח

פרק א

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. הנה מים רבים הם כל טרדות הפרנסה והמחשבות שבעניני עוה"ז כו' ועכ"ז לא יוכלו לכבות את האהבה שהוא בחי' האהבה המוסתרת שיש בכל נפש מישראל בטבע מבחי' נפש האלקי' שטבעה לעלות וליכלל תמיד למעלה כשלהבת העולה מאליה כמ"ש לעיל מיניה רשפיה רשפי אש שלהבת יה שהוא בחי' שלהבת הבאה מלמעלה שהיא הנפש האלקית שקודם התלבשותה בגוף הגשמי היתה נהנית מזיו השכינה והיתה מיוחדת בתכלית היחוד בא"ס ב"ה.

ולזאת גם אחר התלבשותה בגוף הגשמי לעסוק בענינים גשמיים שהן הנקראים מים רבים עכ"ז לא יוכלו לכבותה מלהיות תמיד בבחי' אהבה ותשוקה נפלאה לעלות וליכלל למעלה ואדרבה ע"י התלבשותה במים רבים הנ"ל יכולה להגיע למדרגה היותר גבוה מקודם שירדה לעוה"ז כאשר יתבאר:

והנה בחי' מים רבים הנ"ל נק' מי נח וכמ"ש (ישעי' נד) אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך (עיין בספר עיר גבורים) כי הנה נח הוא נייחא דרוחא שהוא בחינת שביתה כאדם השובת ממלאכתו. וכמ"ש וישבת ביום השביעי ותרגומו ונח ביומא שביעאה כו'. ומ"ש נח נח ב"פ הם נייחא דעילאי ונייחא דתתאי שהוא בחי' שבת תתאה ושבת עילאה שיהיה לעתיד שנק' יום שכולו שבת משא"כ שבת תתאה אינו כולו שבת כאשר יתבאר. כי הנה לכאורה אינו מובן ענין המבול שאם היה רק להעביר ולשחת האנשים החוטאים למה הוצרך לבחי' רעש גדול כזה הלא ברגע א' היה ביכול' ה' להעבירם אף בלא המבול. אך באמת היה המבול בא לטהר את הארץ שנאמר כי מלאה הארץ חמס ונתקלקלה מאד והיה נצרך לטהרה ולזאת בא המבול דוקא שהוא בחי' מים בכדי לטהר את הטמאים שהוא כדוגמת המקוה מ' סאה שהיא מטהרת את הטמא כמו כן היה המבול בא בכדי לטהר את כל הארץ וכמ"ש (יחזקאל לו) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם כו' ולזאת נקראים מי נח שנעשה מזה נייחא דרוחא כו'. והנה שעבוד הפרנסה נק' ג"כ מי נח וכמארז"ל שבחר לו אברהם אבינו שעבוד נגד גיהנם. שכמו שאי אפשר להנשמה לבא בג"ע ליהנות מזיו השכינה עד שתרד קודם

לכן בגיהנם וכמו שאמרו גבי אחר מוטב דלידייני' וליתי לעלמא דאתי וגם לטבול בנהר דינור כמ"ש במ"א. כמו"כ ע"י שעבוד יכולים לעלו' למעלה מעלה למדרגה היותר גבוה. והנה שעבוד אין הפי' מה שיש עלינו עתה מלך ושנוטל מאתנו מס שגם בזמן בהמ"ק היה עלינו מלך ישראל והמס היה ביותר כידוע שחלק עשירי הוצרך כ"א ליתן. אלא הכוונה היא שבזמן שבהמ"ק היה קיים היה נמשך ברכה והשפע' עצומה עד שא"י היתה ארץ זבת חלב ודבש כו' שלא ע"פ הטבע כלל כמ"ש בגמ' סוף מסכת כתובות ולא היה כלל דאגות וטרדת הפרנסה.

ועתה יש לכאו"א יגיעות וטרדת הפרנסה לעסוק בעניני עוה"ז הגשמי והוא בחי' מים רבים הנ"ל שנק' מי נח שהוא בחי' נייחא דרוחא לפי שע"י בחי' מים רבים הנ"ל מתעלית הנשמה למדרגה היותר גבוה מקודם התלבשותה כו' שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו' וכמארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב לפי שהוא בחי' יתרון האור מתוך החושך דוקא שהוא בחינת אתכפייא סט"א ואתהפכא חשוכא כו' שכשעוסק כל היום בענינים גשמיים בטרדת הפרנסה שהם הנק' חשך ומתבונן אח"כ בתפלה איך שאין לך עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה כו' שהם המזלות שהם המשפיעים חיות כל עוה"ז וכמ"ש (דברים לג) וממגד תבואות שמש וממגד גרש כו' והמזלות הם מקבלים מע' שרים והשרים מקבלים משמרי אופנים והם מקבלים מהמלאכים וגבוה מעל גבוה עד שכולם מקבלים מבחי' מלכותו ית' וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים שמהווה את כל העולמות מאין ליש ממש והוא רק בחי' זיו השכינה בלבד שאינו אלא בחי' זיו והארה בעלמא בלבד לגבי מהותו ועצמותו יתב' כביכול שהוא בבחי' א"ס ממש היה הוה ויהיה בלי שינוי ממש וכמאמר אתה הוא קודם שנברא ואתה הוא לאחר שנברא כו'. ואחרי התבוננו' כל הנ"ל בעומק הדעת תתעורר נפשו בבחי' אה' ותשוקה נפלאה כרשפי אש לצאת מתוך החשך והעלם הגשמי הזה ורק לדבקה בו ית' וכמ"ש (תהלים עג) מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' שלא יחפוץ כלל לא בג"ע התחתון ולא בג"ע העליון שהם רק בחי' זיו והארה בלבד וכמארז"ל צדיקים יושבים וכו' ונהנין מזיו השכינה כ"א לדבקה בו ית' ליכלל בבחי' מהותו ועצמותו ית' ונק' בזה"ק לאשתאבא בגופא דמלכא כו' ונק' בחי' אהבה זו בחי' תשובה שהוא בחילא יתיר שבאה דוקא מתוך החשך שהיה עוסק רק בענינים גשמיים והבלי עולם. לפי שיתרון האור הוא מתוך החשך דוקא. ונק' אהבה זו בחי' בכל מאדך שהוא בלי גבול ממש שבאה דוקא מן ההפוך שהוא החשך וכמ"ש טוב זה מלאך חיים (טוב) מאד זה מה"מ שע"י ההפוך והחשך דוקא שהוא בחי' נה"ב יכולים לבא לבחי' אהבת בכל מאדך שהוא בלי גבול

ממש. והיינו לפי שבשרשה למעלה מעלה שורש נה"ב גבוה יותר מבחי' נפש האלקית וכמ"ש (בראשי' לו) ואלה המל' אשר מלכו כו' לפני מלך מלך לבנ"י שהוא בחי' נפש האלקית רק שע"י שבה"כ נפלו למטה מטה כמ"ש וימלך וימת כו' אבל בשרשם הם למעלה מעלה מבחי' נפש האלקית.

ולזאת גם כמו שנפלו למטה יש להם תגבורת על נפש האלקית מפני ששרשם הוא מבחי' מלוכה שהוא בחי' התנשאות כו'. וגם האדם מקבל חיות מבחי' בהמות ומאכלים ובלעדם אינו יכול לחיות משא"כ המאכלים אינם צריכים אל האדם.

וכל זה מפני שבשרש שרשם למעלה הם גבוהים הרבה מבחי' הנשמות ולזאת ע"י ירידת והתלבשות נפש האלקית בנפש הבהמית דוקא לעסוק בטרדות ומחשבות הפרנסה בענינים גשמיים שהם הנקראים מים רבים הנ"ל יכולה לבא לבחי' אהבת בכל מאדך. שהוא בלי גבול כנ"ל שהיא מדרגה היותר גבוה מהיותה קודם ירידתה בגוף שהיתה רק נהנית מזיו השכינה כו'. והיינו ע"י אתכפיי' ואתהפכא חשוכא דוקא שהוא בחי' יתרון האור שמתוך החשך כנ"ל. לפי ששרשם למעלה גבוה ממדרגת נפש האלקית כנ"ל רק שנפלו למטה כמ"ש וימלך וימת כו' וע"י אתכפייא נעשה תחה"מ:

וזהו מארז"ל יפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב כנ"ל. ולזאת נקראו מים רבים הנ"ל מי נח לפי שנעשה ע"י נייחא דרוחא שנעשה מהם תבת נח שהוא בחי' תיבות התפלה וכמ"ש בא אתה וכל ביתך אל התבה כו'.

וזהו ויגברו המים מאד כו' חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים כו' שהוא בחי' תגבורת נפש הבהמית על בחי' נפש האלקית בעסק הפרנסה ועניינים הגשמיים אך ע"ז נעשה אח"כ יתרון אור כו' כנ"ל.

וזהו ותלך התבה על פני המים דוקא ותרם התבה כו' שע"י המים דוקא מתעלות תיבות התפלה ועולה למעלה מעלה כנ"ל. וזהו טעות הבעלי עסקים שבדעתם שאין יכול' להתפלל כ"כ כמו היושבי אוהלים כי אדרבה נהפוך הוא שהם יכולים להתפלל יותר כי יתרון האור הוא מתוך החשך דוקא כו'.

וזהו שנק' מי נח נייחא דרוחא שהוא בחי' השבת כמ"ש כי בו שבת מכל מלאכתו כו'. שבו' ימי המעשה הוא בחי' התפשטות והמשכת מלכותו ית' למטה כמו ביום הראשון נאמר ויאמר אלקים יהי אור כו' יהי רקיע תדשא הארץ דשא כו' שנקראים ימי המעשה ובשבת הוא בחי' שביתה ממלאכה ונייחא דרוחא שהוא עליית העולמות למעלה כאדם השובת ונח ממלאכתו. כמו"כ הוא בחי' טרדת ועסק הפרנסה בענינים גשמיים שנק' מים רבים כשמתהפכים ועולים אח"כ בבחי' אלקות ע"י התפלה כנ"ל נק' בחי' זו בחי'

נייחא דרוחא שהוא בחי' שבת כנ"ל כידוע שכל תפלה מו' ימי המעשה היא הארה מבחי' שבת כנ"ל. אך כל זה הוא שבת תתאה.
ויש עוד בחי' שבת עילאה שהוא מה שיהיה לעתיד שנקרא יום שכולו שבת. וזהו אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד על הארץ. כי הנה אף שהם באו לטהר אך לא בכל זמן צריך טהרה כ"כ. כן נשבעתי מקצף עליך ומגער בך. כי הנה אף שמבואר למעלה שע"י בחי' מים רבים הנ"ל נעשה יתרון אור כו'. שהוא בחי' אהבת בכל מאדך כנ"ל. עכ"ז יש עוד בחי' אהבה רבה הבאה מלמעלה שהיא למעלה מעלה אף מבחי' האהבה שבאה ע"י מים רבים הנ"ל. והוא מ"ש וימינו תחבקני כו'. ובחי' האהבה זו יתגלה לעתיד. וכמ"ש (ישעי' נד) כי ההרים ימושו והגבעות תמוטינה וחסדי מאתך לא ימוש וברית שלומי לא תמוט כו'. שהוא בחי' חסד עליון ואה"ר הבאה מלמעלה להיות וימינו תחבקני (וזהו) (שם נב) וגבה מאד שבחי' בכל מאדך יהיה מבחי' גבוה יותר כו':

פרק ב

אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. כי הנה מבואר למעלה איך שמים רבים שהם טרדות הפרנסה. ונהרות שהם המחשבות בענינים גשמיים שנקראו בשם נהרות דניידי ואזלי משא"כ מים הם מכונסים ועומדים וכל זה לא יוכלו לכבות את האהבה ואדרבה בהם וע"י דוקא תבא לבחי' האהבה היותר גדולה היינו בחי' בכל מאדך הנ"ל.
ולזה אומר אח"כ אם יתן איש את כל הון ביתו כו'. הון ביתו נק' חכמת התורה שהן פירוש וטעמי המצות שנמשך מבחי' חכמתו ית'. וכמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. כי מעדן שהוא בחי' חכמה שנק' עדן יוצא נהר לשון המשכה להשקות את הגן שהם ג"ן סדרים דאורייתא שהן פירוש וטעמי המצות ונעשה מהם בחי' ג"ע עליון וג"ע תחתון עד שנשתלשל מטה מטה ששרשם מבחי' חכמתו ית' שנק' ראשית ההשתלשלות ואינו ערוך כלל לגבי מהותו ועצמותו יתברך שהוא למעלה מההשתלשלות:
וזהו אם יתן איש שהוא לשון גבורות וצמצומים כמ"ש (שמות טו) ה' איש מלחמה כו' שכדי שיומשך מעצמותו ית' להתהוות בחי' חכמה שאינו אלא זיו והארה בלבד א"א להיות כ"א ע"י צמצומים וגבורות רבים. וזהו אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה שהוא אהבת בכל מאדך המבואר למעלה שהוא לאשתאבא בגופא דמלכא.
וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' שלא יחפוץ לא בג"ע כו' שהם אינם רק זיו והארה בלבד רק לאשתאבא בגופא דמלכא שהוא מהותו ועצמותו ית'. ואי לזאת בוז יבוזו לו הון ביתו הנ"ל שאינו אלא זיו והארה כו' וד"ל. אכן כ"ז הוא הפי' וטעמי המצות

שהוא בחי' חכמת התורה שנמשך מחכמתו ית' כנ"ל. אבל גופי המצות מעשיות כמו תפלין וסוכה ומצות צדקה שנא' (ישעי' לב) והי' מעשה הצדקה וכדומה שהן הם רצונו ית' שלמעלה מהטעם והדעת הנמשך בבחי' חכמה. ולהיות ששרש' גבוה מאד ממדרגת התורה כו' ע"כ נתלבשו בדברים גשמיים דוקא שא"א לבא לבחי' השגה כו'.

וכמו שאמרו ז"ל לחכימא ברמיזא שדבר העמוק מאד א"א לגלותו בדבור כ"א ברמיזא שמראה לו באצבע כו'. כמו"כ מצות מעשיות מפני ששרשם מאד נעלה שהן פנימיות רצונו ית' כביכול שלמעלה מהשגה. לזאת א"א לבא לידי גילוי למטה כ"א בהתלבשותם בדברי' גשמיים דוקא כי נעוץ תחלתן בסופן דוקא.

וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו'. כי הנה כל פ' ק"ש שמע ישראל הוא רק התבוננות מבחי' שמותיו כו'. ועי"ז ואהבת בכל לבבך כו' עד שיגיע לבחי' אהבת בכל מאדך הנ"ל שהוא ליכלל ולדבקה בו במהותו ועצמותו ית' ממש.

וא"א זאת כ"א ע"י קיום מצותיו ית' דוקא שהן פנימיות רצונו ית' ונעוץ סופן בתחלתן וזהו אשר אנכי מי שאנכי שהוא מהותו ועצמותו ממש ולא בבחי' אור וזיו בלבד מצוך ע"י קיום מצות מעשיות דוקא כנ"ל. היום כו' שהיום דוקא שהנשמה מלובשת בתוך הגוף משא"כ קודם התלבשותה בגוף היתה רק נהנית מזיו השכינה כו'.

וזהו ודברת בם שהוא מצות הדבור של התורה. וכמ"ש והגית בו כו'. ועקימת שפתיו הוי מעשה כו'. וזהו אחות לנו קטנה שנעשה בחי' אחות והוא לשון אחת שמתאחדת בתכלית עם מהותו ועצמותו ית' כביכול ממש ע"י קיום המצות מעשיות כנ"ל. וכמ"ש וימינו תחבקני כאדם החובק את חבירו מכל צדדיו כו' וזהו מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה וד"ל:

פרק ג

ביאור על הנ"ל

להבין הענין שתפלת הבעל עסק יהיה במדרגה גבוה כו'. צלה"ב ענין ירידת הנשמה שהיא הניצוץ אלקות בעוה"ז בגוף ונפש הבהמית להיות טרוד תמיד במחשבות ודאגות הפרנסה בהבלי עוה"ז. וזהו ירידה גדולה. מההכרח לומר שירידה זו היא צורך עלי'. שלאחר שירדה ונתלבשה בגוף ונפש הבהמית תוכל לעלות למעלה מעלה ע"י אהבת בכל מאדך שהוא בלי גבול. כמארז"ל טוב זה מלאך חיים מאד זה מה"מ כו' וזהו דוקא ע"י האהבה הבאה מנפש הבהמית כמו שאנו רואים למטה שכח הבהמה גדול מכח האדם כמו"כ למעלה ארז"ל במקום שבע"ת עומדין צדיקים כו' והיינו מפני שבחי' בע"ת

הוא בחילא יתיר ובכח והתגברות גדול והיינו מפני שבחי' נפש הבהמית הוא מבחי' עולם התהו.

ואלה המלכים אשר מלכו וכו'. ובחי' התהו הוא למעלה מבחי' תקון כמ"ש אשר מלכו לפני מלך מלך לבנ"י שהוא בחי' התיקון. ולהבין כ"ז הנה איתא במדרש בתחלה עלה במחשבה לברוא את העולם במדה"ד ראה שאין העולם מתקיים שיתף מדה"ר כו'. ואין הפי' כמו שהעולם סוברין שמדה"ד הוא בחי' צמצום ומניעת ההשפעה. כי הרי בחי' גבורה היא אחת ממדותיו ית'. כמ"ש (ד"ה א' כ"ט) לך ה' הגדולה והגבורה שהם עשר ספי' דאצי' המחיי' ומהוים מאין ליש. ועוד הנה כתיב (דברים יב) כי הדם הוא הנפש שעיקר חיות האדם הוא הדם. ודם נמשך מבחי' גבורה מדה"ד. אלא הפי' מדה"ד הוא בחי' גבורה לשון תגבורת שכח החיות מאור א"ס בא בהתגברות יותר מבחי' החסד שהוא נמשך למטה מטה אבל הוא בא בבחי' קרירות. משא"כ בחי' גבורה שבא החיות מאור א"ס בהתגברות רב למאוד. ע"כ ממילא כשבא בדרך השתלשלות למטה נעשה בחי' דין מי שאינו ראוי לקבל ההשפעה אינו יכול לקבל מפני שהחיות נמשך בהתגברות רב. משא"כ בחי' חסד שבא החיות בקרירות יוכל למשוך ולהתפשט למטה מטה אבל בחי' גבורה הוא החיות בהתגברות בחי' ז' מלכים והוא עולם התהו שלכן נק' י"ס בעולם התהו בשם מלכים:

ועפ"י הקבלה מבואר שבחי' התהו הוא רבוי האור ומיעוט כלים. ובחי' התקון הוא בהיפוך. פירוש רבוי אור שהאור והחיות בא בהתגברות רב כי כל הי"ס היו בתגבורת רב כמו בחי' חסד הי' מדת חסד בהתגברות רב וכן כל הי"ס וגם לכן לא היה התכללות המדות להיות כלול חו"ג מפני שכל בחי' ומדה היה בכח והתגברות רב. לכן לא היה יכול להתכלל עם הפוכו והיה כל מדה בפני עצמה וזהו שראה שאין העולם מתקיים כי מזה אינו יכול להיות תקון עולם ולצורך תקון עולם הוצרך להיות בחי' תיקון היינו בחי' קוין התכללות המדות זה בזה והוא בחי' רבוי כלים ומיעוט האור שהאור וחיות אינו בא בהתגברות רק בחי' חסד בקרירות ולזה יוכל להיות התכללות חו"ג שני הפכים וכמארז"ל (בפ"ה דאבות) להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין עד שבא אברהם אבינו כו'. שמחמת שאין המדה בא בהתגברות נמשך להיות א"א וסבלנות. ואדרבה יכול להיות שני הפכים בתכלית כמו שמצינו בבנין בהמ"ק שהיתה השמחה גדולה עד מאד כשאמר שלמה שיר השירים שלא היתה מיום בריאת העולם. וכמ"ש (מלכים א ח) כי מלא כבוד ה' את בית ה'. שבא האש מלמעלה היינו בחי' גילוי השכינה למטה נמצא שהי' השמחה רבה מאד ועל אותו הפרק נאמר (ירמיה לב) כי על

אפי ועל חמתי היתה לי העיר הזאת למן היום אשר בנו אותה. ממה שלקח בת פרעה כו'. נמצא שהיו ב' הפכים יחד בעת ובזמן אחד והיינו ע"י ששיתף מדת הרחמים ונעשה עולם התקון יכול להיות התכללות המדות זב"ז שמאחר שאין המדה והתגלותה הולך ברבוי ובתגבורת האור א"כ הכלי היתה יכולה להכיל גם ב' הבחי' יחד.

והנה נשמת האדם הוא מבחי' אצילות עולם התקון ולכן הנשמה כלולה מכל המדות כמבואר בתניא משא"כ המלאכים שרשם מבחי' עולם התהו מחנה מיכאל מחנה גבריאל כל א' קו בפ"ע. מחנה מיכאל הוא רק בחי' אהבה בהתגברות מאד. ומחנה גבריאל הוא רק בחי' יראה בהתגברות רב שר של מים שר של אש. ומזה נמשך בחי' מרכבה פני אריה אל הימין פני שור וכו'.

והנה בנשמת האדם ארז"ל ג' שותפין באדם הקב"ה נותן בו נשמה. וחיות נפש הבהמות ועופות הם מבחי' פני ארי' פני שור כו' ומקורם מעולם התהו ולזה נאמר על האדם אחור וקדם צרתני שמצד בחי' התקון בהשתלשלות בחי' אדם הוא במדרגה גבוה יותר. שבחי' הבהמות נפלו למטה מטה מאד מאד משא"כ במקורם הם במדרגה גבוה יותר שהם מבחי' עולם התהו לפני מלך מלך כו' כנודע.

ואי לזאת האהבה הבאה מצד נפש הבהמית הוא למעלה מעלה בחי' בכל מאדך שלמעלה מהכלי מפני שהוא בחילא יתיר שבאה בהתגברות רב ששרש נפש הבהמית הוא מבחי' התהו כנ"ל. רק שנפלה בשבה"כ למטה מטה מאד בעבודה גשמית להיות נפרדים אבל כשנברר ועולה למעלה בתפלה אזי הוא בהתגברות רב אהבת בכל מאדך וכמארז"ל והאי דלא אמינא לך באורתא דלא אכלי בישרא דתורא כו' נמצא שמאכל הבשר נותן כח ותוספ' מוחין באדם וכמ"ש ויין ישמח לבב אנוש.

ועכ"ז למטה האדם במדרגה גבוה יותר מהם ואין ערוך כו' אבל בשרשם הם למעלה מבחי' האדם שהם מעולם התהו. ועפ"י הקבלה נק' יתרון האור מתוך החשך דוקא. והיינו ע"י ההתבוננות בתפלה איך שטרוד כל היום ורודף אחר פרנסתו מזון ולחם שחיותן הוא מהמזלות כמארז"ל אין לך עשב למטה שאין לו מזל כו' והמזלות נמשכים מבחי' הע' שרים והשרים מקבלים משמרי האופנים והאופנים מקבלים מבחי' מלכות כמ"ש מלכותך מכ"ע. אבל לגבי מהותו ועצמותו אין ערוך שהוא רק בחי' זיו והארה בלבד וזהו ענין מאמר ר' עקיבא אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ. ששם הוא התענוג עד אין קץ וכמ"ש הודו על ארץ ושמים שבחי' ארץ ושמים ממלא וסובב הם רק בחי' הוד וזיו משא"כ לבני ישראל עם קרובו לבחי' מהותו ועצמותו ית'. מזה תתלהב

נפשו בהתגברות בחילא יתיר בתשוקה וחפיצה לדבקה בו ית' וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו'.
וזהו ברוך אתה מלך העולם אשר קדשנו במצותיו כו' שמה שנשפע ונמשך למטה להיות ממלא וסובב הוא בחי' מלך העולם ומלכותו בכל משלה. אבל אהבת ותשוקת נש"י לדבקה בו ית' במהותו ועצמותו אשר קדשנו אשר הוא בחי' תענוג העליון עד אין קץ לשון באשרי כו'. קדשנו במצותיו כו' שע"י המצות הם ממשיכים מענג העליון כמו טלית וכו'.
וזהו כי מי נח זאת לי כי שעבוד הפרנסה כנז"ל הוא בחי' מי נח כמו שהי' במבול שאין הפי' שהי' המבול להעביר הרשעים מן העולם. כי לזה לא הי' נצרך המבול מים כי ברגע אחת הי' נעשה.
וכמ"ש בפרעה ותכחד כו'. רק המבול הי' כדי לטהר העולם כי בתחלה ותמלא הארץ חמס כו'. שהם המשיכו קליפות כו'. שלזה הי' צריך לטהר העולם ע"י בחי' מים המטהרים והוא בחי' גשם גבורות גשמים שהוא מבחי' התהו שכשנמשך הגשמים בסדר והדרג' הוא בחי' חסד ומצמיח זרעים כו'. משא"כ המבול שהיו יורדים בגבורה היינו בהתגברות רב ובכח גדול שהוא מבחי' עולם התהו חסד דתהו לטהר הארץ הוצרך להיות הארה מבחי' עולם התהו שלמעלה מבחי' תקון רק שהי' הארה רבה ועצומה בהתגברות רב מבחי' התהו.
ולזה וימח את כל היקום שלא היו ראוים לקבל. וזהו ויכסו ההרים חמש עשרה אמה כו' פי' הרים הוא בחי' תקון התכללות המדות כאברהם שקראו הר כו'. והטרדות ומחשבות עוה"ז מנפש הבהמית הם ג"כ מבחי' עולם התהו ונק' מי נח כו':
וזהו ויאמר ה' לנח בא אתה וכל ביתך אל התבה. תבה הוא בחי' צירופי אותיות כי נח הוא בחי' שבת כתרגומו וישבת ונח כו'. ואין הפי' שביתה בעצם רק כאדם ששובת ממלאכתו.
וכמ"ש ונוח בחמשה עשר כו' שביתה אחר מלחמה כו' בחי' נח נייחא דרוחא ויש ב' בחינות נח ב' בחי' שבת שבת תתאה ושבת עלאה יום שכולו שבת. ובחי' תפלה נק' ג"כ בחי' נח בחי' שבת.
וכל תפלות החול מתעלים בשבת כי בשבת הוא עליות העולמות שכל ששת ימי המעשה הוא בירורי רפ"ח נצוצין בחי' מל' שיורדת בבי"ע ורגלי' יורדות כו'. ויש בזה עתים שונים כמו חצות לילה.

וכל ו' ימי המעשה הוא בחי' השפעות ויאמר אלקים יהי אור כו' יהי רקיע. ובשבת מתעלים בי"ע בבחי' אצי' בחי' תקון כי איהו וחיוהי חד [איהו] וגרמוהי חד פי' חיוהי אורות וגרמוהי כלים הכל חד בהון וכמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה שבבחי' אצי' בחי' גדולה וגבורה הם בבחי' לך ומיוחדים בתכלית בחי' תקון.

וכמו"כ בתפלה ג"כ כל המעשה אשר יעשה בכל יום במזון או אפי' ת"ת מתעלה בתפלה ע"י אהבת בכל מאדך. וזהו שבת תתאה שמתעלים בי"ע בבחי' אצי'. אך לע"ל יהיה יום שכולו שבת פי' שיתעלה בחי' אצי' למעלה מעלה ולא כמו עתה שאחר שבת נצרך להיות חול היינו שבחי' אצי' מברר בי"ע ולע"ל יתעלה בחי' אצי' ולא יהי' נצרך עוד לברר בי"ע כי רוח הטומאה אעביר ויבולע המות כו' אשת חיל עט"ב ונקבה תסובב גבר וכמבואר במ"א וד"ל:

וזהו פי' הפסוק מים רבים הם טרדות עוה"ז שהם מבחי' עולם התהו ונהרות הם המחשבות שנמשכו כמי נהר דניידי ואזלי כי בבחי' התהו יש ג"כ ב' בחי' מים ונהרות לא יוכלו לכבות את האהבה הבאה מכח נפש האלקית בהתגברות ועמך לא חפצתי וכו': **אם** יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. פי' ביתו הוא בחי' חכ' בחכמה יבנה בית. הון ביתו הוא פנימיות כמ"ש בדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים והוא בחינת טעמי התורה והוא בחינת ג"ע העליון ותחתון ואורייתא מחכמה נפקת.

ואם יתן איש בחי' איש מלחמה שלהיות בחינת חכמה להיות נהנין מזיו השכינה בבחי' השגה הוא רק בחי' זיו והארה בלבד והוא ע"י בחי' איש מלחמה הוא רבוי הצמצומים עד שיוכל להיות בחינת חכמה זיו השכינה אבל בחי' אהבה הנ"ל ועמך לא חפצתי כו'. שלא ע"מ לקבל פרס היינו עוה"ב ג"ע העליון וכו' כ"א ועמך למהותו ועצמותו ית' אליו ולא למדותיו.

ואיך יוכל למשוך בחי' מהותו ועצמותו. הוא ע"י המצות כי תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור גימט' כתר. שכמו שהעמוד הוא מלמעלה למטה כמו"כ המצות הם מבחי' גלגלתא בחי' כתר הממוצע בין מאציל לנאצלי' כי איך יכול למשוך ממהותו ועצמותו ית' למטה הוא ע"י המצות רמ"ח אברין דמלכא וכמ"ש וימינו תחבקני כמשל החובק את האדם מחמת אהבת פנימיותו שהוא חכם ביותר וכדומה רק שאינו יכול לתפוס אותו כ"א ע"י הגוף ואבריו כמו כן כביכול ע"י המצות רמ"ח פקודין יכולים להמשיך מהו"ע שהם רצונו ית'.

וזהו לאשתאבא בגופא דמלכא הוא בחי' המצות וזהו שאנו אומרים בק"ש שמע ישראל הוי"ה אלקינו יחוד או"א תרין ריעין כו' ה' אחד יחוד זו"נ. בשכמל"ו יחודא תתאה וזהו

הכל בחי' יחוד היינו כשנמשך למטה והיו לאחדים משא"כ מעשה המצות והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום. אנכי הוא בחי' כתר ע"י ודברת בם כי בחי' הדבור בתורה הוא ג"כ מ"ע.

וזהו אם יתן איש את כל הון ביתו בחינת ג"ע העליון ותחתון בחי' חכמה טעמי התורה בוז יבוזו לו שהוא רק בחי' זיו והארה בלבד אבל באהבה ועמך לא חפצתי כו'. שהוא אליו ולא למדותיו למהותו ועצמותו ית':

וזהו אחות לנו קטנה. פי' כי עתה נקרא זה דודי כו' אבל כשמתעלה למעלה מעלה ע"י המצות במהותו ועצמותו נק' אחותי לשון ולא מאחין איחוי אלכסנדרי. שהיו לאחדים ממש אשת חיל עט"ב ושם נק' בחי' קטנה נקודה חדא. כי כשמקבלת מבחינת חכמה נק' רבה אמונתך וכמארז"ל אימתי גדול כשהוא בעיר אלקינו היינו שיש השפעות והמשכות רבים משא"כ כשיתעלה בחי' מל' למעלה מעלה להיות עט"ב אז היא בחי' נקודה חדא (וע' ברע"מ פ' תרומה דף קנ"ח ע"א ואיהי עטרה על רישיה מסטרא דסגולתא) וכידוע שנקודה אחת עליונה כולל כל בחי' התחתונה כמארז"ל רגלי החיות כנגד כולם שוקי החיות כו':

ושדים אין לה. פי' שעתה נמשך ונשפע למטה בהיכלות דבי"ע ומלכותו בכל משלה משא"כ למעלה איידי דטריד למיבלע לא פליט אינו נמשך ונשפע כלל:

מה נעשה לאחותינו ביום שידובר בה פי' כי למטה וידבר ה' כו' דבר מלך שלטון היינו שבחי' הדבור פרצוף בפ"ע מנהיג וממשיך לזולתו משא"כ למעלה שידובר בה בחי' נפעל שהדבור אינו בפ"ע רק בה שאינו נמשך למטה:

פרק ד

ויאמר ה' הן עם אחד ושפה א' לכלם כו' ועתה לא יבצר מהם וגו'. ולכאורה תמוה איך לא יבצר מהם נגד רצונו ית' ומי זה אמר ותהי אם ה' לא צוה. גם מה הי' מחשבותם לעשות מגדל וראשו בשמים שכל זה תמוה. אך הנה בלק"ת להרח"ו ז"ל כתב בענין דור הפלגה שכוונתם הי' להמשיך להם השפעת טובה בהכרח בכח שמוש השמות אף אם לא היו טובים כו' ע"ש.

וביאור הענין יובן במ"ש בכהאריז"ל ובפרדס בענין ז' שמות שאינן נמחקין שם אל בחסד שם אלקים בגבורה ושם הוי"ה בתפארת. ופי' דהיינו בהכלים דחג"ת כי האור הוא בכולם משם הוי"ה ורק בהכלים הוא בחסד שם אל כו'. ובתפארת אפי' בהכלי מאיר שם הוי"ה (ועמ"ש בפ' בא בפסוק בעצם היום הזה). ולהבין זה מפני מה בתפארת הוא הכלי ג"כ מבחי' שם הוי"ה משא"כ בשארי הספי'. ויש להבין מ"ש במאמר דפתח אליהו אנת הוא

דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירן. חסד דרועא ימינא כו' חכמה מוחא בינה לבא כו'.

וכל ספירה אית לה שם ידיעא כו' ואנת לית לך שם ידיעא אנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא אנת הוא מבין ולא בבינה ידיעא. דהנה תחלה הזכיר חו"ב חכמה מוחא ובינה לבא ומהו שאמר אח"כ אנת הוא חכים דאין ר"ל אנת הוא חכים שמתלבש באותו בחי' חכמה שהזכיר תחלה שהוא מהע"ס. דמדקאמר וכל ספירה אית לה שם ידיעא ואנת לית לך שם ידיעא אנת הוא חכים. זה מורה דפי' אנת הוא חכים הוא ג"כ בבחי' דלית לך שם ידיעא.

ואלו בהתלבשות אור א"ס ב"ה בע"ס דאצי' אזי נקרא הוא ית' בשם לפי הספי' שמתלבש בה כמ"ש בפרדס שער השמות באריכות וכנ"ל שם אל בחסד כו'. וא"כ איך יתכן בחי' אנת הוא חכים וגם לית לך שם ידיעא. אלא הפי' דמתחלה אמר אנת הוא חד ולא בחושבן ואע"ג דאפיקת עשר תקונין שהם ע"ס דתקון דאצי' אשר כל ספירה היא בחינה מיוחדת מזולתה חכמה חסד כו' וא"כ הוה ס"ד שגם בהעצמות יש ח"ו ג"כ בחינות מיוחדות חכמה חסד כו' לזה אומר שאינו כן כי בחי' אנת הוא חכים הוא ולא בחכמה ידיעא. ר"ל כי חכמה דאצי' נק' חכמה ידיעא אע"פ שהיא ג"כ באמת למעלה מעלה ממהות חכמה דבי"ע מ"מ כיון שהיא מקור ושרש להן נקראת חכמה ידיעא והיינו ששם הוא בחי' כלים ממש חכמה יש לה כלי בפ"ע בינה בפ"ע.

וזהו דייקא בע"ס דאצילו'. אבל מה דאנת הוא חכים הוא לא בחכמה ידיעא כלל עד שהתהוות חכמה דאצי' מבחי' אנת הוא חכים הוא ע"ד התהוות יש מאין ולא בחי' עילה ועלול כלל ולא ע"ד התהוות חכמה דבי"ע מחכמה דאצי' שזה נק' ג"כ השתלשלות שלכך נק' חכמה דאצי' חכמה ידיעא ואיך היא ידיעא אלא שלפי שחכמה דבי"ע נתהווה ממנה ע"י השתלשלו' והיא גלויה וידועה לכך גם החכמה דאצי' נק' חכמה ידיעא.

וכמו ע"ד שנק' אדם דאצי' אדם דעשייה. משא"כ בחי' אנת הוא חכים הוא לא בחכמה ידיעא וזהו הנק' בלשון הפרדס עשר ספירות הגנוזות במאצילן שע"ז אמר אנת הוא חכים כו'. ועניין זה עולה בקנה אחד עם מ"ש בע"ח שיש עקודים נקודים ברודים והיינו שבעקודים כל הע"ס הם עקודים בכלי א' ואין שם שום התחלקות כלל לע"ס ובנקודים הוא שנחלקו לעשר נקודות וברודים הוא עולם התקון בחי' פרצופים כו' וז"ש אליהו אנת הוא דאפיקת עשר תקונין שהם ע"ס דברודים. אמנם שרשם ומקורם שהם בחי' עקודים הרי הם בכלי א' ממש כל הבחי' חו"ב כו' והיינו לפי שהם למעלה מעלה ממהות בחי' חכמה ובינה הידועים דאצילות (והתהוות חכמה ובינה דאצילות הוא יש מאין

היינו ע"י צמצום א"ק וצמצום הדיקנא עד דאו"א יונקים רק מבחי' שערות כו' משא"כ מאצי' לבריאה אינו רק ע"י פרסא שאינו מערך הצמצומים אלו שבין א"ק לאצילות ולכן נק' השתלשלות) ולכן נקראים בשם ע"ס הגנוזות. ויובן עד"מ כי הנה כחות הנפש המתלבשים באברי הגוף הרי הם מתחלקים כל כח מהות בפ"ע ובאבר מיוחד בפ"ע. כח הראיה בעין וכח השמיעה באוזן וכח המעשה בידים. וכן בכחות עליונים מהן כח השכל במוח וכח המדות בלב.

והנה כל כחות אלו נמשכים ומתפשטים מן הנפש האחת שהיא עצם א' וא"כ החילוקי כחות הנ"ל כשהיו עדיין כלולים בהנפש ודאי היו כולם בהתכללות אחת ממש בלי שום התחלקות וכמו שהנפש היא עצם א'.

ואיך הוא זה והלא אנו רואים ראיה ושמיעה הם שני בחינות שונות זו מזו אלא ודאי משום כשהיו בחי' כחות אלו בנפש הם בבחי' דקה ורוחני' יותר לאין שיעור מכשהם אח"כ בגוף החומרי עד ששם הם כולם מיוחדים כאלו הם רק דבר א' ממש.

ועד"ז יובן הנמשל שענין ע"ס דאצי' שהם כל בחי' בכלי בפ"ע חכמה בחי' בפ"ע וחסד בפ"ע כו' אבל בשרשן בבחי' ע"ס הגנוזות הם בעילוי יותר דק ונעלה לאין קץ עד ששם הם כולם רק דבר א' ממש וזהו שהן עקודים בכלי א' ממש. וזה שבאצי' חכמה וחסד הם שני דברים שונים זמ"ז היינו לפי שחכמה דאצי' אינה בערך כלל מהות החכמה דעקודים וכנ"ל שהיא הנק' חכמה ידיעא.

והנה אח"כ נמשך בחי' עולם הנקודים ושם כל ספי' בפ"ע והן עשר נקודות. והיינו שכבר ירדו בירידה גדולה ממדרגת ע"ס דעקודים שהן כולם דבר א' כנ"ל משא"כ בע"ס דנקודים וזהו כמו בחי' חכמה ידיעא כו'. (והרי מובן גודל הצמצום והירידה כי מלבד זה שבעקודים וע"ס הגנוזות היו בעילוי רב יותר עד שנק' חכים ולא בחכמה ידיעא כנ"ל. הרי עוד זאת כי התם כיון שכולן בכלי א' ואין בהם שום התחלקות א"כ בהמשכת בחי' חכמה עד"מ הרי יש בזה כל הע"ס הגנוזות יחד ולא בחי' חכמה בפ"ע כיון דהתם אין חכמה בחי' בפ"ע כלל לבדה. כ"א כל הע"ס הגנוזות הם דבר א' ממש. א"כ אין שייך כלל לומר המשכת חכמה בפ"ע כ"א המשכת דבר הנק' ע"ס הגנוזות כו' יחד. משא"כ בבחי' ע"ס דנקודים נתצמצם להיות חכמה נמשכת בחי' א' לבדה ממש וכן חסד כו'. והרי מובן שאין ערוך כלל בחי' חכמה כשהיא בפ"ע לבחי' הכוללת כל הע"ס יחד ממש וכמו שאין ערוך אות אחת הנפרדת מתיבת למשפחותיכם עד"מ לגבי התיבה כולה כשהיו כל האותיות יחד. מלבד מה שבחי' החכמה זו כשהיא בפ"ע נק' חכמה ידיעא משא"כ החכמה דע"ס דעקודים נק' חכים ולא בחכמה ידיעא. וגם ע"ז שייך אנת הוא חד ולא

בחושבן כיון שאין שם בחי' התחלקות עשר ספירות כנ"ל. ומ"מ אור א"ס ב"ה עצמו הוא למעלה מעלה מבחי' עקודים כי גם עקודים נק' אדם דבריאה לגבי א"ס ב"ה ועמ"ש ע"פ את שבתותי תשמרו בענין שבת תתאה ושבת עלאה). ועד"ז ההפרש בין הארת הקו להרשימו שנשאר אחר הצמצום ומקום פנוי. דהנה הארת הקו מאיר בכל עולם לפי ערכו אך הרשימו היא בחי' הכוללת לכל העולמות. (וצ"ע דמבואר בכמה מקומות דהקו גבוה הרבה מהרשימו וע' באגה"ק מאמר איהו וחיוהי הארת הקו והארה דהארה והארה דהארה דהארה כו'):

והנה בעולם הנקודים הי' שבה"כ שזהו ענין עולם התהו והיינו לפי שהיו רק בבחי' נקודות כל א' בחי' בפ"ע ואח"כ עולם הברודים הוא עולם התקון שנעשו בבחי' פרצופים שהוא להיות בחי' התכללות. שלא יהיה חכמה בפ"ע כ"א תהיה כלולה ג"כ מכל הע"ס ונק' פרצוף אבא וכן פרצוף ז"א שעיקרו בחי' המדות אך כולן היו כלולים יחד וגם המוחי' דאו"א מאירים בהם. וה"ז מעלה יתירה מבבחי' נקודים שהי' רק כל בחי' בפ"ע חסד לבדו וגבורה לבדו. אבל בתקון יש בחי' התכללות והתחברות (כמו עד"מ חבור האותיות שנפרדו להיות מצטרפין יחד לתיבות ומ"מ אין זה כמו בחי' עקודים שהיו כולן דבר א' ממש עד שהיו רק בכלי א' משא"כ בברודים שכל ספירה יש לה כלי בפ"ע רק שמתכללים מכל הע"ס וכו' ומ"מ ע"י התכללות זו מאיר בהן הארה עליונה מא"ס ב"ה כי אור א"ס ב"ה מאיר ונמשך דוקא במקום שיש חבור והתכללות. וכמו למטה זכר ונקבה בראם ועי"ז ויברך אותם ע"י ההתכללות כו' וכמו בצירוף עשרה אומרים דבר שבקדושה דאכל בי עשרה שכינתא שריא משא"כ אם היו אלו העשרה כ"א בפ"ע כו').

וזהו ע"י שם מ"ה המאיר בעולם התקון ששרשו למעלה מבחי' נקודים כי הוא שם מ"ה דא"ק שהוא בחי' האור הכללי ע"ד הנ"ל בעקודים ע"כ ממנו נמשך התקון שיהיה נעשה ההתכללות בברודים והיינו כי שם מ"ה הוא בחי' בטול מלשון ונחנו מה וההתכללות נמשך מחמת הבטול לאור א"ס ב"ה. ולכן ע"י שם מ"ה נעשה ג"כ ההתכללות בע"ס דתיקון כו':

ומעתה יובן מה דבתפארת בהכלי ג"כ הוא מבחי' שם הוי"ה משא"כ בכלים דחו"ג כי הנה עיקר ההתכללות הנעשה בעולם התקון הוא ע"י קו האמצעי שהוא בחי' תפארת מדתו של יעקב שלימו דאבהן ישב אוהלים שמחבר בחי' חו"ג ולכן יעקב המשיך בחי' עקודים נקודים וברודים שהמשיך מבחי' עקודים גם בברודים ע"י שם מ"ה להיות התכללות כו' ולכן תפארת נק' אות אמת (עי' בזוהר ר"פ ויקרא) מפני שמחבר ועושה התכללות שלא יהיו המדות חו"ג נגדיים זה לזה. והנה הגדול הגבור הוא בחי' חו"ג

והנורא הוא בחי' תפארת ויש בו תוספת וי"ו והנורא שנמשך המשכה עליונה שעי"ז נעשה ההתכללות וכענין הנ"ל דהתקון וההתכללות הוא ע"י המשכת שם מ"ה וכן ביעקב נאמר מה נורא המקום הזה. וזהו דבכלי הת"ת הוא מאיר שם הוי"ה שהוא הארה גדולה ונעלית יותר מבכלים דחו"ג והיינו כי ע"י שם הוי"ה נמשך בחי' ההתכללות וז"ש הוי"ה אחד (ועמ"ש ע"פ לתת נקמת הוי"ה במדין). והנה התורה נק' תורת הוי"ה כי בתורה כתיב וכל נתיבותיה שלום וכמ"ש או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי וגו' שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה שיהי' בחי' ההתכללות ויחוד הספירות וההיכלות ועי"ז יומשך גילוי אור א"ס ב"ה. והתכללות זו הוא ע"י הבטול. וזהו יסוד כל התורה להיות בטול היש לאין וכל השלשה דברים שעליהם העולם עומד היינו תורה ועבודה וגמ"ח כולם ענינם בטול היש לאין וע"י הבטול נעשה ההתכללות משא"כ בבחי' יש כו'.

והנה דור הפלגה אמרו ונעשה לנו שם פן נפוץ כו' פי' שרצו ג"כ שיקבלו השפע מבחי' שם הוי"ה שהוא המשכה עליונה. וזהו ונעשה לנו שם פן נפוץ פי' שלא רצו שיומשך להם ההשפעה מבחי' שלמטה במדרגה שמשם יניקת החיצונים שיניקתם מאחוריים דשם אלקים ונק' לכך אלקים אחרים כו' כי זהו כל עיקר מעלת עולם התקון שהוא בחי' ההתכללות ולכן נאמר גבי יעקב שבעים נפש לשון יחיד משא"כ בעולם התהו מחמת שלא היה התכללות נמשך שבה"כ.

ואמנם הם ידעו אשר לקבל מעולם התקון הוא ע"י בטול היש כנ"ל בענין התקון ע"י שם מ"ה והם לא רצו בזה וכמ"ש בלק"ת להרח"ו ז"ל שרצו לילך בשרירות לבם ושאעפ"כ יומשך להם השפעת טובה כו' ע"כ נתחכמו לעשות המגדל והעיר.

והוא שנתייעצו שע"י האחדות שיהיה ביניהם להיות חבור עצבים ע"כ עי"ז ימשיכו להם טובה והשפעה גשמית עכ"פ אף אם לא יהיה להם הבטול ועבודת השי"ת. והיינו כי ידעו בכח שמוש השמות עליונים שבבחי' התכללות מאיר אור עליון ביותר וכמש"ל בענין עקודים בכלי א' שהוא בחי' ומדרגה גבוה מאד שהוא למעלה מעולם התהו ומעולם התקון.

וע"כ אמרו ונעשה לנו שם שימשיכו ג"כ משם הוי"ה דהיינו ממקום הכולל לכל ההשתלשלות בשוה שהוא אור כללי כנ"ל ולא יצטרכו להיות נכנעים תח"י הקדושה דעולם התקון דאצי' שמשם א"א להם לקבל רק מבחי' חיצוניות כו'.

והיינו ע"י האחדות וההתכללות שיהיה ביניהם ולכן עשו העיר ומגדל דהיינו שהיה סימן להם שלא יתפרדו איש מעל אחיו כי רועי צאן היו זה הולך אנה וזה אנה ע"כ עשו עיר ומגדל גבוה כדי שיתקבצו כולם שם ולא יפרדו איש מעל אחיו וכמ"ש הראב"ע. וגם

ע"פ רוחניות ג"כ ענין העיר והמגדל היה לתועלת החבור והיחוד (ע' בזוהר פ' נח דף ע"ד ע"ה). וזהו מה שאמר הקב"ה הן עם אחד ושפה אחת לכולם כו' ועתה לא יבצר מהם כל אשר יזמו לעשות. פי' כי לפי שבאמת ע"י ההתכללות והחבור נמשך ממקום עליון ביותר וכמ"ש חבור עצבים וגו' וא"כ לא יבצר מהם כו' וא"כ הרי ח"ו ימשיכו המים היוצאים מבית ה' לבית הכסא כו' אשת הזמה כו' כיון שהם היו הולכים בשרירות לבם כו' ולא רצו לקבל הבטול והעול (וזהו כעין מ"ש פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחי לעולם ואין זה ראוי כיון שכבר נפגם ע"י עץ הדעת א"כ ימשיך תוקף זה דעץ החיים בסטרא אוחרא ויגביר הרע וכמ"ש במ"א וכך הוא כאן). ועל כן הבה ונבלה שפתם כו' פיזור לרשעים הנאה להם והנאה לעולם. וכנוס לצדיקים שיש בהם הבטול להש"י הנאה להם והנאה לעולם כי ע"י ההתכללות נמשך ממקום עליון כנ"ל ולכן השלום הוא הכלי המחזיק ברכה:

לך לך

פרק א

(ענין לך לך וילך למסעיו ממטה למעלה מלמעלה למטה כו' לה' הנראה כו' לה' סתם)

הנה אברם הוא השכל הנעלם מכל רעיון א"ב ר"ם וצ"ל בבחי' גילוי דהיינו להיות סדר השתלשלות מבחי' חכים ולא בחכמה ידיעה בבחי' ירידה ממדרגה למדרגה עד סוף כו' והתכלית הוא להיות גילוי בבי"ע ג"ע עליון ותחתון תענוג הנבראים שיוכלו לקבל גילוי התענוג כו'.

וזהו ענין חסד אתגלי בפומא דאמה להיות גילוי ההשפעה בבחי' התקשרות והוא יושב פתח האהל כו'. אך גילוי זה הוא ע"י צמצומים והעלם בחי' חשך דיצחק ויהי ערב ויהי בקר יום א' כדי להיות בחי' יש ובו יהיה יום אחד המשכת אחד שיהיה היש בטל דהיינו שיהיה בחי' יש ובטל כו'.

והנה להיות גילוי זה צ"ל מצות מילה להסיר ערלה היא קליפת נוגה החופפת כו' שלא יהיה לה יניקה שא"א להמשיך בחי' גילוי בעודה שם כ"א כשיעור חיותה כו'. ולכן כתיב אחר מצות מילה כי אב המון גוים שלכאורה אינו מובן מה ענין גוים לכאן אלא שנעשה כח הבירור ע"י גילוי זה כי למה הצדיקים דומים בפני השכינה כנר בפני האבוקה שנכללים בבחי' בטול באבוקה.

ואמרו גלו לאדום כו' כי לא גלו אלא כדי שיתוסף עליהם גרים והן הניצוצות שבק"נ שבמאכלים ומשקים שמתעלים להתכלל בקדושה מפני גילוי שכינה שעי"ז הם בטלים ונכללים כנר בפני אבוקה כו'.

וזהו ענין פ' זו ויאמר ה' אל אברם א"ב ר"ם שיהא יורד ומשתלשל בבחי' גילוי כדי להיות תיקון ובירור כי עד אברם הי' שבה"כ דור המבול כו'. ומאברם מתחיל עולם התיקון לך לך יציאת שם מ"ה המתקן ומברר כו'. וצ"ל ירידה אחר ירידה מא"ב ר"ם בחי' יסוד אבא עד אל הארץ בחי' מל'. אשר אראך. פי' אראה ואגלה אותך בעצמך כלומר שאתה תבא לידי התגלות במצות מילה. והיה שמך אברהם אב המון גוים כו':

והנה לפ"ז היא ירידה להיות מא"ב ר"ם אברהם. אך הענין מה שנתוסף לו ה' הוא ה' עילאה ובזוהר אי' גבי ועבד הלוי הוא. הוא דא עתיקא שהתגלות עתיק הוא בבינה דוקא ולא בחכמה כי חכמה נק' עדן ואין שם התגלות עתיק כי עתיק הוא מקור התענוגים והתענוג הוא למעלה מן החכמה ובחכמה עצמה שהיא בחי' נקודה עדיין לא בא לידי גילוי כ"א ע"י בינה נקודה בהיכלא נקבה תסובב גבר שמקבלת הארת עתיקא. והענין כנודע שלהיות התפשטו' וירידת המדרגו' הוא דוקא ע"י בחי' ומדרגה יותר עליונה כו':

ולהבין זה היטב הנה כתיב בשלמה וידבר שלשת אלפים משל. הענין הוא כמו שאנו רואין שהחכם אף שיודע דבר חכמה בעצמו אעפ"כ אינו יכול להסביר החכמה ההיא לזולתו עד שקודם שהוא מסביר צריך לקשר דעתו בחוזק ולהתיישב איך ומה שיכול להסביר ולהשתלשל למטה בדברים תחתונים ולהלבישם במשל דהיינו שיהי' יכול למצוא דבר החכמה ההיא גם בדברים תחתונים. כי לזה צריך חכם גדול שיוכל להלביש חכמתו גם בדברים תחתונים שלמטה ממנו. רק שלמה המלך ע"ה ברוב בינתו היה יכול למצוא שלשת אלפים משל דהיינו ג' אלפים מדרגות שלמטה ממנו גם שם היה יכול למצוא ולהראות אותו דבר חכמה בעצמה שהיה יודע. לכן כשנצרך להשתלשל המדרגה שתהיה ההתבוננות בהרחבה צריך שיהיה מן מקור עליון הגבוה ביותר מבחי' חכמה ואז יכול להיות התגלות בינה אבל מן חכמה עצמה אין יכול לירד להשתלשל ממנה בחי' בינה רק שרש בינה והתגלותה היא התגלות עתיק בה וע"י נשתלשלה ונתגלה בהרחבה. ואף כאן להיות הארת הבינה אורך ורוחב מבחי' יו"ד חכמה בחי' נקודה כו' הוא ע"י גילוי בחי' עליונה יותר היא בחי' עתיק בחי' קוצו של יו"ד שעי"ז מתפשט היו"ד בה"א. וכמבואר בפרדס שהיו"ד יש לו ג' קוצין ומקוץ התחתון נמשך הה' ובקוץ התחתון יש בחי' הקוץ העליון ונמצא שיש הארת קוץ העליון בבינה ולכן ירידה זו היא בחי' עילוי

מאוד שנמשך אור הכתר ולכן וילך למסעיו מנגב. חסד. ועד בית אל. מל'. מלמעלה למטה. ומלמטה למעלה. מלה' הנראה כו' עד לה' סתם:

והנה להבין זה בעבודה הנה אמרו נובלות חכמה של מעלה תורה שהתורה שהיא בדברים גשמיים היא מבחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כי הנה חכמה עליונה אין לה השגה רק דוקא בהתלבשותה בדברים גשמיים שאזי בלקיחת האתרוג עד"מ מאחר שהחכמה מלובשת בו ה"ז כאלו אוחז בחכמה העליונה.

והנה המשכת חכמה עליונה בדברים גשמיים הוא ע"י אור הכתר כי אורייתא מחכמה נפקת בבחי' גילוי אבל מקורה הוא למעלה שתרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם תר"ך עמודי אור והוא מארחין לבנונית דגלגלתא בחי' כתר שהוא מל' דא"ס ועי"ז נמשך למטה כ"כ.

ולכן גילוי חכמה עליונה המלובשת בפ' קדש עד"מ הוא יותר מגילוי החכמה עצמה במקומה העליון לפי שנמשך ע"י הכתר שלמעלה מהחכמה. ולכן נעשה יחוד עליון ע"י דברים גשמיים כמו ע"י צדקה נעשה יחוד עליון באצי' למעלה מג"ע תענוג הנשמות שהוא בבריאה ומל' דאצילות נעשה עתיק דבריאה כו' שמצדק נעשה צדקה ד נעשה ה כמ"ש בזהר עד לא קבילת דכר כו'.

ולכן לא נאמר בתורה מעלת אברהם שהיה מאכיל אורחים כו' עד שבא לא"י ולא בחו"ל הגם שכבר היה בן ע"ה כו' אלא שמתחלה אף אם היה עושה לא היה ממשיך כלום ולא היה נוגע ליחוד עליון עד שויאמר ה' אל אברם במאמר זה ויאמר ה' מאציל עליון המשיך אל א"ב ר"ם לך לך כו' להיות ירידה והשתלשלות כו' ואזי נמשך להיות יחוד עליון תלוי במעשה התחתונים ועיקר גילוי היחוד הוא ע"י התורה. אך האבות עשו הכנה לבחי' התורה כמ"ש ותורה שם בישראל ע"י ישראל. כי ע"י אברהם נמשך קו ימין חסד כו'. וזהו ענין ס' בראשית שאין בו מצות התורה רק פ' אברהם ופ' יצחק כו' שהם קודם התורה והם הם שהמשיכו להיות בחי' התורה כו':

אך לפ"ז צריך להבין מדוע לא זכו ישראל לקבל התורה עד שהיו בגלות מצרים וימררו בחומר ובלבנים הלא כבר זכו ע"י אבות. וגם איך היה יכול לעשות כל היחודים קודם שנימול כי המילה ניתנה לו אח"כ כשהיה בן צ"ט שנה. רק דאיתא קיים אברהם כל התורה כולה ואיך הניח תפילין אשר נזכר שם יציאת מצרים ואז עדיין לא היה כלל גלות מצרים. אך באמת יש פנימי' וחיצוני' והקיום שלו היה בפנימי'.

ויאמר הוי"ה היינו התגלות והמשכת אא"ס כ"ע מלמעלה למטה בבחי' פנימי' אבל שיוכל להתגלות גם בחיצונית שיהיה בדבר גשמי בקלף ממש גילוי אלקות כנ"ל. אין

זה דרך השתלשלו' רק ע"י וימררו חייהם כו' בכל עבודה קשה נעשה התגלות מבחי' למעלה מהשתלשלות כי אז יוכל להתגלות גם למטה מהשתלשלות כי שם מעלה ומטה שוין גם חכמה לבחי' עשי' יחשב כולם בחכמה עשית.

וזהו כי עגולי אריך מקיפי' רגלי עשיי' היינו שההמשכ' והתגלות הוא מן מקיף עליון הכולל אבי"ע כו' ואז יכול להשתלשל רצונו ית' גם בדבר גשמי בקלף וכדומה. אבל אברהם לא המשיך רק בבחי' פנימית מלמעלה לכן לא הי' עדיין התגלות במעש' המצות בגשמיות ממש בבחינ' חיצונית רק הקיום שלו כל התורה היה בבחי' פנימית.

וכשהיה בן צ"ט ניתנה לו במתנ' מצות מילה במעשה ממש בכדי שיולד ממנו יצחק שיצא מאתו אח"כ יעקב תמים ובניו יקבלו התורה בהתגלות חיצונית מצות מעשה ממש לכן לא קבל אברהם התורה לפי שיצא ממנו ישמעאל וכו' רק אחר שנימול ונולד יצחק אחר המילה אז יוכל להוליד יעקב תמים אשר קבלו בניו התור' במצו' מעשה. הארה מן העגולי' כו' אף בבחי' חיצונית כי לנגדו למעלה מן השתלשלות מעלה ומטה הכל חד כו' (ועמ"ש ע"פ משה ידבר שם נת' היטב ההפרש בין מה שקיים אברהם כל התורה כו' למ"ת עולה בקנה א' עם מ"ש כאן):

וזהו הוא עשנו ולא אנחנו ולו קרי בוי"ו וכתיב לא באל"ף וביאור הענין כי איך יכול להיות שנהי' אנחנו עמו על ידי השתלשלות רק כי הוא עשנו ולא באל"ף זהו בחי' כתר כי א' רישא דאתוון כתר ועי"ז יכול להיות ולו בוי"ו אנחנו עמו כי מאחר שזהו למעלה מן השתלשלות הארתו יכול להיות גם למטה מן השתלשלות.

ולכן כשנתנה התורה ונצטוו מצות במעשה ממש מצוה הראשונה היא מתחלת באל"ף אנכי כו'. כי שיקויים המצות במעשה ויעשה יחודים ע"י קיום מצות במעשה אי אפשר רק שיתגלה הארה מבחי' כתר כו' לכן מצוה ראשונה מתחלת באל"ף בחי' כתר הארה מלבנונית הכתר כו'.

וזהו ואברם בן ע"ה שנה בצאתו מחרן היינו כי ממוחין למדות צריך לילך דרך הגרון ואחר שירד ממדרגת מוחין ועדיין לא נעשו מדות קודם שיבאו להלב נק' אז חרן וכשהיה אברם בן ע"ה היינו ז"פ עשר בחי' חיצוני' וה' חסדי' בחינת פנימי' יצא מחרן שבא הארה והתגלות מחכמה למדות.

והנה כמו שאיתא רישא דעשו בעטפוי דיצחק כמו"כ קודם הבירור הי' לוט כלול באברהם בקדושה כמו סיגים אשר קודם הצירוף ובירור מעורבים הם עם זהב. ולו"ט בגי' מ"ה אחורי' דשם מ"ה. אך הוא מקור חו"ב דקליפה לכן נק' לוט לשון קללה ולכן הלך לוט את אברהם קודם הבירור ולכן יצא מלוט עמון ומואב אשר יצאה מהם רות

המואביה ונעמה העמוני' כי מואב חכ' דקליפה ונעמה הוא לשון נועם בינה התגלות עתיק בבינה וע"י בירור יצאה רות המואביה ונעמה העמוני' מן חו"ב דקליפה ואחר הבירור נפרדו סיגי לוט מאברהם:

ויאהל אברם עד מקום שכם כתפין חו"ג דנוק' ואלון מורה ת"ת דנוק' כי כל המשכות והתגלות הי' אברהם ממשיך להמלכות מן שכל הנעלם לכן אמר לו ישמעאל יחיה לפניך כי אחרי שנקרא אברהם בה"א שעי"ז המשיך התגלות בבחי' מל' ונתנה לו המילה הי' יכול להעלות נצוצות כנר בפני אבוקה שיהיו נכללי' בבחי' מל' כו' וכמ"ש ואת הנפש אשר עשו וכו'. גם שרי היתה נקראת מקודם ביו"ד מורה על צמצום ואח"כ כשהיתה צריכה להוליד את יצחק היתה נק' בה"א בהרחבה להורות על המשכה והתגלות. וזהו ויקרא שם אברם בשם ה'. ויקרא היינו המשכה מא"ב ר"ם שכל הנעלם המשכ' מיסוד אבא לע"ס דנוק' הנק' שם ה' כו':

פרק ב

(אנכי מגן לך). פי' מגן אברהם. דהנה נודע שאברהם הוא בחי' חסד גדול עד מאד בלי שום מונע וכולם טובים בעיניו והוא רק טוב ולכן אמר לו ישמעאל יחיה לפניך שפי' שיחיה לעד לפניך שהוא בחי' א"ס בלי גבול ואעפ"י שהוא יודע מהו ישמעאל אעפ"כ מחמת חסד גדול וטובו הגדול רוצה שיחיה ולא זו בלבד אלא שרצה שיחיה לחסד בלי גבול.

וזהו דאיתא לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל ויצא מחמת רוב חסדו. אבל באמת אין מהראוי כן. דהנה בביאת משיח אי"ה כתיב בלע המות לנצח. ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. וצריך לבער כל הרע מן הארץ ואם יתנהג העולם בחסדו הגדול כנ"ל לא היה העולם יכולים לבא למדרגה הנ"ל של משיח. ולכן בא יצחק בחי' דין ואף יצחק יצא ממנו עשו מחמת דינו הקשה על חרבך תחיה. אך יעקב היתה מטתו שלימה:

והנה נודע כי מגן נק' דבר המכסה למשל במלחמה נק' מגן מה שמכסה בו שלא ישלוט עליו הקשת. והנה כתיב כי שמש ומגן ה' אלקים שכמו שהשמש אם לא היה לו נרתק לא היו יכולים לסבול אורו הגדול והנרתק הוא המגין שנוכל לסבול. וזהו לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנרתקה וצדיקים מתהנים בה ורשעים נדונים בה.

והנה נודע שבכל בוקר דאברהם בחי' חסד מתעורר בעולם וישכם אברהם בבוקר וכדאיתא בזוה"ק והקב"ה רוצה להנהיג את העולם בבחי' חסד. אם לא היה מגן לבחי' חסד הנ"ל לצמצם חסדו וטובו ולתת דרך צמצום כמו שצריך רק להחיות הקליפות מפני שצריכין בשביל סטרא דקדושה שיהיה אתהפכא חשוכא לנהורא כידוע. ואם לא

היה דרך צמצום היה חיותם בלי גבול ולא היו יכולים לבער הרע מן הארץ. ולכן בכל בוקר כשמתעורר מדת אברהם מדת חסד כנ"ל אנו צריכין לברך ברכת מגן אברהם. מגין שיעשה מגין לבחי' אברהם הנ"ל לטובתינו:

פרק ג

ולא יקרא עוד שמך אברם והיה שמך אברהם כי אב המון גוים וכו'. הענין כי הטעם למילה דכתיב אשר ברא אלקים לעשות לתקן שעדיין צריך תקון ע"י האדם כי הגם שכבר ברא אלקים את האדם לא בראו בשלימות וכדאיתא במדרש רבה (פ' בראשית פ' י"א) ששאל על המילה אם חביבה היא המילה למה נברא האדם ערל והיתה התשובה שכל מה שנברא בשימ"ב צריכים עשייה ותקון וכמו התורמסין שצריכין תיקון. ולהבין המשל איך הוא דומה לנמשל. הנה נודע מאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד מע"ב תמיד הוא החדוש יש מאין וענין התהוות יש וגשמי מאין ורוחני א"א להיות כך רק ע"י בחינ' מ"ש והבדילה הפרוכת לכם בין הקודש כו' כי בהמ"ק שם היה מקור ההשפעה וגילוי השכינה בקדה"ק ולהיות ההשפעה נמשך משם ולהלאה לא היה ע"י גילוי כל כך כי א"כ היה הכל אחד רק שנמשך ע"י מסך מבדיל והוא הפרוכת המבדיל בין קדה"ק ששם הי' גילוי השכינה לבחי' קדש ופרכת ת"א פרסא וכמה בחי' פרוכת הי' בבהמ"ק ומשכן שכל ההשתלשלות מעולם ועד עולם הוא ע"י מסך פרסא מפסיק בין כל עולם כו'. וזהו ענין המחדש בטובו שהתהוות מאין ליש הוא ע"י חדוש דהיינו ע"י מסך ופרסא נעשה אור חדש אור של תולדה ואין זה ממהות אור הראשון וכשיורד ומשתלשל נעשה עוד פרסא עד שנתהוה גשמיות ממש:

אך יש כמה מיני מסכים המבדילין שיש עוד בחינה שאומרים במוצאי שבת המבדיל בין קדש לחול שהוא מסך מבדיל גמור ואינו דומה לפרסא שמפסיק בין הקודש לקדה"ק שזהו דרך השתלשלות אותו אור עצמו שנתגשם וגם לאחר הפרסא הוא קודש (וע"ד שמבדילין במ"ש ליו"ט המבדיל בין קדש לקדש) משא"כ בין קדש לחול הוא מסך שמעלים ומסתיר האור עד שנעשה נפרד ממש כמו היכלות החיצונים המגביהים א"ע לומר לי יאורי כו' אלא שואתה מחיה את כולם וקרו ליה אלהא דאלהיא ואינן כופרים ממש וזהו הודו לאלקי האלקי' כל"ח שלעולם חסדו והשפעתו מעולם ועד עולם עד שהוא בבחי' אלקי האלקים במקום ההעלם וההסתר והחושך ועל מסך מבדיל זה נאמר אלביש שמים קדרות וכו':

והנה בבחי' חול זה יש ב' בחינות א' חול גמור היכלות דנוגה דקרו לי' אלקא דאלקיא כנ"ל. הב' הוא בחי' חולין שנעשו על טהרת הקדש חולו של מועד דהיינו שנמשך הארה

מקדושה בחי' בטול גם בהחול וכמו ע"י שמירת שבת יש הארה בששת ימי החול מבחי' קדושת השבת. ג' ימים הראשונים משבת שעברה וג' ימים אחרונים משבת הבא וזה נמשך לישראל בששת ימי המעשה מקדושת שבת להיות כל מעשיהם בחול ע"ד חולין שנעשו עטה"ק (וזהו ענין הבדלה במו"ש ברוך המבדיל כו' הברכה היא המשכה שיהיו החולין נעשי' עטה"ק) וע"ז נאמר ששת ימים תעשה מעשיך וכו' וצריך להיות ששת ימי המעשה דוקא ע"י ההעלם ומסך (המבדיל בין קדש לחול) שאל"כ היה בטול ממש וכמו ענין תפלת שמו"ע בהשתחוואו' וכמו שא"א להרים יד לפני המלך כו' ומאן דמחוי במחוג קמי מלכא כו'. ובאמת כתי' יגיע כפיך כי תאכל ע"י ל"ט מלאכות הזורע והחורש והקוצר כו' דהיינו שע"י המעשה ממשיך הוי"ה חדשה והתהוות דבר חדש להיות המחדש בטובו מעשה בראשית דוקא וזהו אשר ברא אלקים לעשות. תורמוסין צריכין תקון להפוך מרירו למיתקו להיות מי שטרח בע"ש יאכל בשבת שיתעלה הכל בבחי' שבת כי שבת היא מנוחה בחי' בטול כמו שמו"ע וא"א להיות כולו שבת כמו כולו שמו"ע רק תחלה להיות ימי החול כו'.

ותקון זה הוא ג"כ בחי' המילה כי עד שלא נימול אברהם היה שמו אברם אב הוא בחי' ראשית הגילוי יש מאין שהוא מקור ההשפעה נק' בשם אב והיה בבחי' רם על כל גוים כו' מפני שהיה ע"י מסך.

וע"י המילה נק' אברהם אב המון גוים להוסיף התכללות ניצוצות כי להיות ההארה בגלוי גמור עד שיתקרב הניצוץ ליכלל תחת כנפי השכינה הוא ע"י המילה כי מילה אותיות מל י"ה הם חו"ב. ומל הוא ל' התגלות כי מל מלשון ממללא שהדבור הוא המגלה את החכמה להיות החכמה יוצאת מכח אל הפועל ומההעל' אל הגילוי ולכן לע"ל דכתי' אז אהפך אל עמים שפה ברורה כתי' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר מחמת שיהי' גילוי בחי' דבור התגלות אלקות התגלות חכמה:

וגילוי זה למעלה הוא בבחי' חשמל עתים חשות דהיינו שלפעמים הוא בבחי' העלם סייג לחכמה שתיקה ועתים ממללות בחי' דבור וגילוי וגם מל מלשון והוא ישב ממולי שהוא פי' נגדי כלומר דבר שנראה כאילו הוא לנוכח עיניו.

ולמטה באדם התחתון הנה כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו יש ג"כ מסך על אבר המשפיע שהוא בבחי' רם. הנסתרות לה' אלקינו חו"ב והנגלות לנו ולבנינו שע"י המילה נעשה נגלות לנו ולבנינו שהגילוי אינו אלא בבחי' לבנינו שהוא בחי' הולדה כי לכן כאשר נתוסף ה' באברהם מ"מ לא נעקר הרי"ש באברהם שעדיין הוא בחי' רם אלא שנתוסף בחי' ה' להיות בחי' רם זה בגילוי. והנה המילה היא גילוי (ופריעה היא גילוי יותר כמו

ופרע את ראש האשה. שחיטה מפורעת כו'). המסך המבדיל בין קדש לחול דישראל חולין שנעשו על טה"ק שהיא עיקר ההבדלה כי בשבעה הבדלות להבדיל בין הטמא כו' אין אנו אומרים לפי שא"צ כ"כ כי מאחר שמעבירים ההבדלה שבין קדש לחול כו':

פרק ד

והבדילה הפרוכת לכם. הנה בע"ח (שער מ"א) מבואר שיש פרסא (וע' בע"ח שער ז' פ"ב) ובגמרא בכתובות (דק"ו ע"א) איתא י"ג פרוכת היו במקדש שני ז' כנגד ז' שערים כו' ופרש"י דלצניעותא עבידי. והיינו כי בלילה היו השערים ננעלים וכדאיתא במסכת תמיד רק ביום היו פתוחים שיהיו נכנסין ויוצאין דרך פתחי השערים והיו מוכרחים להיות פתוחים אעפ"כ הי' פרוכת לכל שער לצניעות כו'. וענין זה הוא כי הנה העזרה והלשכות הם מכוונים נגד מלכות דאצילות כי למעלה במלכות יש כל הבחי' שבעזרה וגם הר הבית ת"ק אמה כמ"ש בזהר שלח לך (דקס"א ע"ב). והנה בלילה תרעין דג"ע אסתימו וכמו שננעלים השערים שערי העזרה הגם דכתי' ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה היינו בבחי' חיצוניות דוקא וכמו באדם בשעת שינה שהוא הסתלקות וקבוץ החיות מן הדם הוא הנפש לתוך הלב ונסתם הכל בתוכו שאין מתפשט ממנו פנימית החיות רק קיסטא דחיותא וחיצוניות שאז הוא דוקא גילוי והתפשטות חיצוניות החיות כמו כח הזן וכח המעכל שבנפש שהן בחי' חיצוניות לגבי כח השכל והמדות וראיה ושמיעה. והתפשטותן עיקרן בשעת שינה שבשעה שאינו ישן ומאיר השכל אז כח המעכל והזן אינן בהתפשטות כ"כ מצד התכללותן בכח השכל כנר בפני אבוקה ולכן מעכב התפשטותן אבל בשעת שינה שמסתלק ממשלת כח השכל אז הן מתפשטין ואז הקיבה מעכל ושולח אל הכבד כו'. וכח הזן והמעכל והדוחה וכה"ג הם כחות חיצוניות ותחתוניות שבנפש. וכך למעלה במלכות דאצי' שבלילה תרעין דג"ע אסתימו שההארה שנמשך מבחי' מל' בג"ע זיו השכינה זהו עיקר הארת פנימיות המל' (דהיינו שההמשכה מבחי' ג"ר שבמל' וכמ"ש במ"א בביאור הזהר פ' אחרי) ובלילה מסתלק הארה זו אלא שהשפע' חיצוניות נמשך אז והיינו ותתן טרף בבי"ע (והמשכה זו מבחי' ז"ת שבמל') וביום נפתחים תרעי דג"ע לפי שיש התגברות החסדים חסד אל כל היום ע"כ נמשך אז המשכה הפנימית ואעפ"כ יש בחי' פרוכת פרסא ונמשך המשכה זו ע"י אמצעות הפרסא והפרסא היא מבחי' חשמל שהוא מחיצוניות הבינה שמלביש ומקיף את י"ס דז"א וי"ס דנוק' כתנו' עור ומלבישם מצדיהם והוא בכדי שלא יהיה יניקת החיצונים ומתחת רגליהם הוא בחי' מנעל להיות הפסק בין אצילות לבריאה וליצירה כו' (ונעל הזה הוא בחי' המסך והפרסא המפסיק בין אצילות לבריאה כמ"ש בע"ח שמ"א פ"א

ופרק ו' ובשער מ' פ"א) וכמו שפירש"י לצניעות דהיינו שלא יהיה כל גילוי האור של אצילות בבריאה כ"א בדרך מסך שהמלכות דאצילות בוקע המסך ונעשה עתיק לבריאה (ע' בע"ח שמ"א פ"א ואגה"ק איהו וחיוהי) וכן בכל עולם. שבבריאה נעשה ג"כ חשמל מחיצוניות הבינה ומקיף לזו"נ עד שנעשה מנעל כו' (בע"ח שמ"א פ"א שהמסך שבין בריאה ליצירה אינו מבינה דבריאה אלא מת"ת דבריאה אלא שבת"ת יש ג"כ חשמל כמ"ש הרמ"ז ס"פ יתרו בשם א"י. ואמנם בלקוטי הש"ס מהאריז"ל דט"ז ד"ה לכי ומעטי א"ע כמ"ש כאן ע"ש ועמ"ש בביאור ע"פ כי ביום הזה יכפר). ולהבין ענין חשמל זה מה ענינו הנה מבשרי אחזה כי במדות אין שם התגלות כל השכל שאם כן היו המדות בטלים בהשכל ולא הי' מהם כלל התפשטות והמשכה אלא שאעפ"כ מקיף עליהם הארה מועטת מחיצוניות הבינה בחי' התבוננות שלמעלה מן המדות בכדי שלא יהי' יניקת החיצונים שמהמדות יכול להיות אחיזה לסט"א וכמארז"ל לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו' וכן שבה"כ היה בהמדות לפיכך צ"ל בחי' חשמל מקיף שלא יהי' להם יניקה מהמדות אלא בדרך שערות וצפרנים כפי הצורך בלבד (כי חשמל זה הוא מהבינה וחו"ב הן תרין ריעין כו' ומחכמה אין יניקה לחיצונים כנודע מענין הנגעים וכמ"ש ימותו ולא בחכמה לפי שחכמה כח מה בחי' בטול לאור א"ס כו'). ופי' ענין החשמל שמלביש לזו"נ והרי הוא חיצוניות אצלן ואעפ"כ שרשו גבוה מהן שהרי הוא מהבינה. הענין הוא כמו המשל שהוא לבוש להנמשל דהנה צירופי אותיות המשל הם גשמיות נגד הנמשל ולבוש לבד להנמשל אך מ"מ שרש המשל הוא גבוה מאד נעלה שאין כל אדם יכול לומר משלים אלא משלי שלמה ובגמרא אמרו על רבי מאיר תלתא שמעתא ותלתא מתלי ואמרו משמת רבי מאיר בטלו מושלי משלים כו' והיינו כי דוקא מי ששכלו שכל גבוה יכול לצמצם שכלו במשל שיהיה מכוון נגד הנמשל ממש משא"כ מי שאין לו שכל גבוה כל כך די לו במה שיבין השכל כאשר הוא אבל לא יוכל להסביר פנים במשל ואם יאמר משל לא יהי' המכוון כו' ועד"ז הוא בחי' החשמל שהוא לבוש לזו"נ כהתלבשות השכל במשל והיינו לפי שנמשך מהבינה שהיא למעלה מעלה מהמדות כו' רק אח"כ נעשה לבוש לזו"נ והוא למטה מהן כמו שהמשל הוא חיצוניות לגבי הנמשל ולבוש לבד והרי א"כ מובן שיש בבחי' החשמל הזה ב' בחינות א' מצד שרשו שהוא גבוה מאד נעלה למעלה מן המדות שהוא מבחי' הבינה והב' מצד התפשטותו בבחי' חיצוניות בבחי' צירופי אותיות שהאותיות הם מדרגה האחרונה שבכל הי"ס (ומה שמלביש החשמל לזו"נ היינו כמו אותיות שמלבישי' להמדות כו') וזהו פי' חשמל חש מל פי' חש לשון שתיקה היינו מצד בחי' א' שבו שהוא שרשו מהבינה כי סייג לחכמה שתיקה כי הוי"ה

בחכמה ולכן החכמה היא בחי' ביטול וזהו השתיקה וע"ד שמשה רבע"ה הי' כבד פה כו'. ומל לשון דיבור והתגלות זהו מצד בחי' הב' שבו כשנעשה לבוש לזו"נ כמו האותיות שמלבישי' הנמשל ועי"ז יוכל להיות השפעה זהו פי' מל:

והנה זהו בחשמל שבי"ס עצמן וכן במלאכים שיש כמה אלפים רבבות מדרגות כמ"ש היש מספר לגדודיו ויש מהם שהם מבחי' החשמל ע"י כלים דאצילות (ור"ל שזה שנת"ל הוא ענין החשמל דבינה דאצילות המקיף לזו"נ דאצילות כנ"ל וכמו כן יש ג"כ בזו"נ דבי"ע ג"כ בחי' חשמל ומזה נמשך המסך שבין בריאה ליצירה ובין יצירה לעשיה. ושם יש ג"כ מלאכים שהם מבחי' חשמל וכידוע שמט"ט נק' נעל דשכינתא והרי נתבאר שהנעל זהו בחי' חשמל כו') וע"ז ארז"ל בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות. פי' הקב"ה הוא ז"א כמו פי' קוב"ה ושכינתיה שכינתי' היינו מה ששוכן ומתלבש בתחתונים וקדוש הוא מובדל כך בחי' מלכות אין מלך בלא עם הוא בחי' השוכן ומתלבש בעם משא"כ מדותיו ית' לך ה' הגדולה כו' אין להם ערך ויחס לעם וזהו בחי' קדוש.

והדבור שיוצא מפי הקב"ה הוא בחי' התגלות היינו מל מחשמל והוא כשזו"נ בוקעי' המסך ויורדי' ומתגלי' בעולם שלמטה ואזי הם המלאכים חשות שהם נכללים בביטול שנמשך מבחי' חכמה כנ"ל בענין סייג לחכמה שתיקה משא"כ כשאין הדבור יוצא כו' שהוא בחי' הסתלקות אז הם ממללות שהם ברעש גדול ואומרי' ברוך כבוד כו'. זהו ענין החשמל שמקיף ומלביש לזו"נ מצדיהן שהוא בכדי שלא יהי' יניקת החיצונים. אך מתחת רגליהם הוא בחי' מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב הוא בחי' מלכות. נעל זה אינו לבד בשביל שלא יהי' יניקת החיצונים אלא הוא מפסיק שלא יהי' גילוי כל האור שבאצילות דאיהו וגרמוהי חד להיות כך בבריאה אלא שיהי' בחי' בריאה יש והיינו ע"י שהמסך מפסיק בין אצי' לבריאה והאור שנמשך מאצי' ע"י המסך להחיות בריאה הוא אור של תולדה ולכן נק' הבריאה יש מאין והגם דממך הכל כתיב וכולא קמיה כלא חשיבי עכ"ז נק' יש מאין מפני שהתהוות היש הוא מבחי' האור שנמשך ע"י הפרסא שהוא בחי' אין שהרי אין זה מהות ועצמות האור שלפני הפרסא אלא אור של תולדה שהוא בחי' אין לגבי עצם האור שלמעלה מהפרסא. (ועיין בזוהר ח"ב דע"ח ב' רזא דחשמל כו' ובזהר הרקיע שם ובהרמ"ז ובספר הדרת מלך סי' ל' וסי' נ"ה):

והנה בשבת מאיר אור האצילות למטה על ידי התלבשות הבריאה לבד ואינו אלא מסך אחד משא"כ בימות החול יש הפרש בין א"י לח"ל שבא"י ההנהגה ע"י יצירה ובח"ל ע"י עשייה. והנה כל זה עדיין בבחי' קדושה וצבא השמים לך משתחוים שגם היש בטל (ולכן פרכת ופרסות הנ"ל הם בחי' פרכת המבדילות בין קדש לקדש שהרי הפרסא המבדיל

בין ע"ס דיצירה לע"ס דעשייה הרי גם ע"ס דעשייה הוא קודש) אך מעשייה ולמטה יש עוד מסך ופרסא הוא ק"נ והוא בחי' ערלה החופפת על הברית (כמ"ש בע"ח ש"מ פ"א ונק' ק"נ כו' והיא הערלה המכסה על היסוד) והוא הבדלה בין קדש לחול (ואפשר שהפרסא הוא בין ע"ס דעשייה לק"נ וא"כ אפשר הוא ג"כ בחי' חשמל המפסיק בין ע"ס דעשייה לנוגה. גם במ"א בפ' ואתחנן ע"פ שמע כו' נתב' ג"כ שההבדלה הוא ע"י בחי' חשמל וגם במ"א נת' ענין בחי' עטופים שהוא ממוצע בין קדושה לק"נ כו') וזהו ענין אשר ברא אלהים לעשות לתקן ותורמסין צריכין תקון כו' כי האדם נברא בצלמנו כדמותנו ויש לו מסך זה וצריך לתקן להיות החול בחי' חולין שנעשו על טהרת הקדש והיינו ע"י שנכללים בקדושת השבת כי שבת הוא קודש שאז מאיר אור האצילות ע"י הבריאה בלי מסך שבין בריאה ליצירה ובין יצירה לעשייה וכ"ש שק"נ אינו מפסיק אז שמאיר שלא על ידו כו' ולכן האדם הוא מובדל ממלאכת החול שאינו עוסק בדברים גשמיים אלא שבת להוי"ה אלהיך בבחינת ביטול הגם שהוא ביטול דבריאה בחינת יש מי שבטל כו' משא"כ בימות החול שהתהוותו ע"י יצירה ועשייה שם יש קליפת נוגה החופפת אך ע"י שמברר בששת ימי החול בירורי נוגה יגיע כפיך כי תאכל שעוסק באמונה לשם שמים ומתפלל ולומד בכח זה עי"ז נעשי' החולין עטה"ק וע"ז אומרים במו"ש ברוך המבדיל בין קודש לחול כי להיות הבדלה ופרסא הוא ממקום גבוה ונעלה כנ"ל בענין חשמל כו' וברוך ונמשך משם להיות מאיר דרך הפרסא כ"א לא היה הפרסא לא היה שום התהוות חדוש יש מאין ולא היה תקון חולין שנעשו עטה"ק (רק קדש לבד וכוונת הבריאה דירה בתחתונים הוא שיהי' יש ונפרד בחי' חול רק שיהי' אח"כ ביטול היש טהרת הקודש) והנה בהתגלות האור דרך הפרסא עדיין הוא קדושה עד סוף העשייה ששם מקום הנוגה וזהו מצות מילה מל י"ה שהוא מל מחשמל דבינה שהוא מבחי' י"ה כי חו"ב הן תרין ריעין דהיינו שכשמסירים הערלה שהיא ק"נ אז נשאר רק חשמל דבינה שהוא הלבוש שצ"ל כמבואר למעלה בכדי שיהי' התהוות בי"ע כו' אבל הערלה שהיא ק"נ צריך להסיר. ומתחילה הוצרך להיות כך כדי שיהי' יניקה לק"נ וממנה לקליפות הטמאות שק"נ היא המפרדת בין הקדושה ובין כל קליפות טמאות ממש אבל אח"כ העבודה לברר ק"נ ולהפכה לקדושה כו' :

והנה בהסיר הערלה אז נעשה אב המון גוים שיתוספו ניצוצות להתכלל באלקות מחמת שלא יהי' מסך הנוגה וע"ז נאמר אני הנה בריתי אתך והיית לאב המוו גוים. אני זקף גדול כי אני אותיות אין שמלכות הוא הכתר וזקף גדול דהיינו כשהיא מתעלית למעלה כו'. ופי' שע"י המילה הרי בריתי ממש אתך והיינו התגלות היסוד כי כל הפרסא הכל הוא

בבחי' היסוד בכל עולם יסוד אבא כו' עד סוף העשייה שנעשה ערלה ממש ובכריתת הערלה נעשה התגלות בריתי ממש אני זקף גדול כו' להיות אתך ממש שורה ומתגלה למטה כמו למעלה. (ור"ל שע"י כריתת הערלה יורד ונמשך מבחי, אני בבחי' יסוד כמ"ש בע"ח שכ"ז שהערלה דבוקה לא נמשכו גלוי אורות עליונים ביסוד אלא הם סתומים למעלה כו' ובכריתת הערלה נמשך בחי' אני אותיות אין בבחי' בריתי וכ"ז נמשך אתך ממש כו') :

פרק ה

שרי אשתך לא תקרא שמה שרי כי שרה שמה וגו'. הנה שינוי השם של שרה הוא להיות לה בחי' הולדה כמארז"ל שרי לא תלד כו' וא"כ צ"ל הלא מעלת היו"ד גבוה מן הה' כי יו"ד חכמה ה' בינה. ונודע כי עיקר הולדה מבחינת חכמה לפי שחכמה בחי' אין והחכמה מאין כו'. משא"כ בינה נק' יש כו' ואיך נהפוך הוא שלהיות לה כח ההולדה לוקח מאתה כח היו"ד וניתן לה כח הה' במקומו כו'. והענין כי אברהם ושרה הם בחי' ח"ע וח"ת כו' ששרש אברהם הוא בבחי' חכמה דאצי'.

והנה למעלה כך הוא המדה עיקר ההולדה להיות מציאות הולדה חדשה הוא ע"י צמצום דוקא כי אם הי' אא"ס ב"ה מתפשט כמו שהוא בבחי' א"ס לא הי' אפשר להיות שום התהדות מציאות כלל אפי' ע"י רבוא רבבות השתלשלות כי כשמו כן הוא אין סוף להתפשטותו וכו'. משא"כ למטה בבחי' שרה כו' הוא להיפך ממש שאם היה האור מתצמצם היה חשך והעלם והסתר גמור ועיקר התהוות המציאות הוא ע"י בחי' התפשטות והרחבה דוקא וכו' (וכנודע בענין ג' קוצין של היו"ד שהקוץ התחתון מקור וכח הבינה תלוי בקוץ העליון כו'). וכנודע בענין תמונת ב' ההי"ן. ומה שנתוסף לאברהם ה' אברם אינו מוליד כו' אברהם הוא בחי' ח"ע כו' היינו כמו שמפורש במקרא כי אב המון גוים כו' ע"ד בחי' הנפש אשר עשו בחרן בחי' העלאות מזלעו"ז כו'. אבל להולדת יצחק סט' דקדושה לא היה צריך כי אדרבה כל סטרא דקדושה בחי' ביטול ולא התפשטות כו' משא"כ לשרה נתוסף הה' ללידת יצחק כו' (וע' לקמן פ' חיי שרה בד"ה יגלה לן טעמי) :

פרק ו

בעצם היום הזה נימול אברהם וגו'. להבין הקושיא שנזכר בספרים מפני מה לא מל אברהם א"ע קודם מאחר שקיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה ואפילו עירובי תבשילין. ולהבץ זה צ"ל תחלה ענין המילה דהנה כתיב לא בשמים היא לאמר מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה.

והענין דהנה תחלה כתיב ומלתם את ערלת לבבכם וכתיב ומל ה' אלקיך את לבבך ופי' שיש ב' בחי' מילה האחת היא מלמטה למעלה שצריכים אנו למול את ערלת הלב והוא ענין התשובה כמ"ש ושבת עד הוי"ה אלקיך בקיום התורה ומצות וארז"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין ואם לאו אין נגאלין. ואחר קבוץ גליות כתיב והביאך אל הארץ והטיבך כו'. והוא המילה שמלמעלה למטה ומל ה' את לבבך (וזהו והטיבך מאבותיך בחי' מה רב טובך אשר צפנת כו' כי במשה שנולד מהול כתיב ותרא אותו כי טוב הוא כו') והיינו שבחי' מילה ראשונה שמלמטה למעלה היא אתעדל"ת והאתעדל"ע הוא הגלוי בחי' ומל ה' את לבבך כו'. והנה על מילה שניה הזאת שיהיה לאחר קבוץ גליות ולאחר קיום התורה כולה כתיב מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה שהיא למעלה מבחי' התורה כי על התורה נאמר לא בשמים היא שהיא נשפלת למטה דוקא וכנז' בגמ' שא"ר יהושע אין משגיחין בבת קול מפני שאין התורה בשמים כ"א למטה הימנה ונק' תורת הוי"ה כי שם הוי"ה יו"ד צמצום ה' התפשטות ו' המשכה כו' שעי"ז נמשכה למטה אבל מילה הנ"ל היא למעלה משם הוי"ה עד שהיא בר"ת ושם הוי"ה הוא בס"ת וע"כ היא מבחי' ומדרגת השמימה. ולמעלה מבחי' התורה שנשפלה למטה מבחי' שמים אלו. וע"ז ארז"ל גדולה מילה שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. פי' גדולה מילה היא בחי' המילה הגדולה שמלמעלה למטה (ע' במק"מ על הזוהר ח"ג דרל"ג ע"ב ובלק"ת פ' קדושים בטעמי מצות מענין גדולה מילה) שימול ה' את לבבך ולכן נכרתה בי"ג בריתות פי' כידוע שענין הכריתת ברית הוא למעלה מן השכל והדעת ע"ד ב' אוהבים שעושים כריתת ברית להיות אוהבים זע"ז דהיינו שיוכרח להיות אוהבו אף אם לא היה נמשך אצלו אהבה זו אליו אח"כ מצד השכל והדעת מ"מ מכריח א"ע לאהבה בבחינה שלמעלה מהשכל והדעת. וכך כדי להיות גילוי והמשכה בחי' מילה הגדולה הנ"ל (שהוא בחי' מה רב טובך כו') הוא ע"י י"ג מדה"ר שהן למעלה מהחכמה והשכל ולכך היא למעלה מבחי' שם הוי"ה ולמעלה מבחי' תורה (כמו שי"ג מדה"ר הן בחי' שלמעלה מהתורה ולכן שם הוא סליחת עון) וע"ז נאמר עד יעבור עמך הוי"ה פי' עד יעבור בבחי' שלמעלה משם הוי"ה (וגם בי"ג מדה"ר כתי' ויעבור כו'). והנה בזה יובן ענין שאברהם קיים כל התורה כולה עד שלא ניתנה ולא קיים מצות מילה מפני שרצה להגיע לאותה מילה גדולה שמלמעלה למטה. ולכך קיים כל התורה כולה שלמטה מאותה מילה ואח"כ זכה לאותה מילה גדולה שמלמעלה.

וז"ש נמול אברהם ולא כתיב וימל א"ע כמ"ש תחלה גבי מילת ישמעאל ומקנת כספו דכתיב וימל כו' לפי שהיא המילה שמלמטה כדכתיב ומלתם את ערלת לבבכם אבל

אברהם זכה לגילוי בחי' ומל ה' את לבבך ע"כ נאמר נמול אברהם כו'. וזהו בעצם היום הזה נמול פי' בעצמיות של היום הזה ויום הזה הוא היום שכולו ארוך שכולו טוב כו'. והעצמיות של היום הזה היינו אותו הגילוי הגדול שיהי' לע"ל גילוי בחי' רב טובך וזהו שכולו טוב וכשנתגלה לו בחי' העצם של היום הזה אז נמול אברהם כו':

וירא

פרק א

(שייך לפסוק ארדה נא וגו')

פתח אליהו אנת הוא חד ולא בחושבן אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין כו'. להבין ענין זה למה נק' י"ס בשם תקונין. צריך להקדים ביאור ענין מהות הנפש. כי הנה הנפש מצד עצמה היא אור פשוט בלי התחלקות שכל ומדות והשכל והמדות שלה הן בחי' לבושין לנפש שהנפש יש לה שכל ומדות אבל אינן מהות ועצמיות הנפש (ומ"ש בתניא שהנפש עצמה מתחלקת לשכל ומדות שהם נקראים עצמיות הנפש אין זה אלא לגבי מחדו"מ שהן לבושין נפרדין ממש ממהות הנפש שהן בחי' בי"ע שע"ז אמר לבושין תקינת לון כו' דאינון בי"ע אבל השכל והמדות עם היות שהן בחי' לבושין אינן לבושין נפרדין ממש אלא כמו בחי' כלים דאצי' דאיהו וגרמוהי חד כו' ולכן נקראין בשם עצמיות ולא עצמיות ממש) אלא שהן נקראין בשם תיקונין שהנפש מתתקנת ומתלבשת בהן. וכמו שת"א ע"פ לא ילבש גבר שמלת אשה לא יתקן גבר בתיקוני אתתא. וענין תקון הוא מלשון תכשיט שמתקשט בו ומתפעל ממנו והרי מתאחד עם תכשיט זה כאלו הוא מגופו ממש.

וכמו הנפש עם הגוף שעם היות שהגוף הוא לבוש לנפש מ"מ הרי הנפש מתפעלת ממקרי הגוף שכשהגוף נוקף אצבעו מרגשת הנפש וכן מה שעולה ברצון הנפש לפעול איזה פעולה באברים האברים נשמעים לרצון זה תיכף ומיד כשעולה ברצונו לעשות הפעולה. הרגל להלוך בו כו'. בלי שום קדימת התפשטות והמשכת המחשבה מהמוח ברגל שא"כ היה איזה שיהוי זמן מה והרי אינו שוהה אפילו רגע אלא מיד שעולה ברצונו כו'. אך אין זה אלא מפני שהגוף מתאחד עם הנפש והנפש פועלת בו כרצונה כאילו היה עצמותה ומהותה ממש ואף שהגוף הוא לבוש הנפש מ"מ הוא מתאחד עם הנפש. וכמו"כ יובן עד"ז ענין השכל והמדות של הנפש שהן ג"כ רק בחי' תקונין ולבושין שהנפש מתתקנת ומתלבשת בהן והן כלי הנפש שבהן ועל ידן פועלת הנפש כגרזן ביד החוצב בו. לאהוב במדת האהבה ולהשכיל בחכמה כו' שכל זה וכיוצא בזה הוא רק פעולת הנפש והתפשטותה שאינן אלא ממנה לזולתה אבל הנפש מצד עצמה היא למע' מכל

הבחי' הללו. שהרי השכל והמדות הם מקבלים שינויים כי במדות יש קטנות וגדלות שהקטן אוהב דברים קטנים כו'.
והשכל כל זמן שמזקינים כו'. ולא שייך כ"ז בעצמיות הנפש ומהותה שהיא אינה בעלת שינויים כלל. ואינה מקבלת שינויים ממקרי הגוף שאינה מתלבשת בעצמותה בגוף אלא הארותיה וכחותיה שהן המתפשטות בגוף ומתלבשות בו הן מקבלים שנויים מצד הגוף המקבל בקטן כך ובזקן כך כו'. וגם השכל והמדות אינן רק הארות הנפש וכחותיה המתפשטות בגוף ואינן עצמיות הנפש ומהותה. אלא שהנפש פועלת ומתפשטת בכחות והארות הללו ומ"מ אינן לבושין נפרדים ממש כמו מחדו"מ שהן הארות וכחות המלבישים ממש את הנפש (כמו לבוש המכסה כו') אבל השכל והמדות הן הארות מעצמיות הנפש ואינן לבושין ממש אלא תקונין שעצמותה מתתקנת ומתנאה בהן כמו תקון התכשיט שהוא המיפה את האדם שמתקשט בו ומתנאה:
ועד"ז יובן גם למעלה בי"ס שנק' תקונין (והיינו חכמה ומדות דאצי' דאיהו וגרמוהי חד כו'. אבל בי"ע הן בחי' לבושין ממש ועליהם אמר לבושין תקינת לון כו'). כי הנה אנת הוא חכים פי' אנת הוא היינו אא"ס חכים שנמשך בבחי' חכמה ע"ד במקום שאתה מוצא גדולתו כו' ועדיין אינו חכים בחכמה ידיעא אלא שנק' חכים לפי שהוא מקור החכמה וממנו המשכת חכמה בבי"ע הגם שאין ערוך חכמה דבריאה כו' וכ"ש דעשיי' כו' להיות נק' בשם חכים ע"ש זה. הנה הענין יובן עד"מ ממה שארז"ל אין לך כל עשב כו' וגבוה מעל גבוה כו'.
והרי התפוח הגשמי יש בו מתיקות וחיך אוכל יטעם האם נאמר שיש בכח הצומח אשר בארץ טעם ומתיקות ג"כ ופשיטא במזל שאינו מערך ומהות זה כלל. אלא הענין הוא שהמתיקות נמשך מחסד ומרירו מגבורה והרי הם ענינים רוחניים רק שבהשתלשלות וסדר ירידת המדרגות מדרגה אחר מדרגה נתגשמו עד שנמשך מבחי' חסד מתיקות כו'. עם היות שאין ערוך אליו מ"מ הוא ממזגו ותכונתו וכמו שרואין כמה מיני עריבות ומתיקות ברוחניות כמו תענוג של דבר חכמה הוא ג"כ מתיקות וכן תענוג של ניגון שהוא מן הקול היוצא מן הלב בחי' המדות.
ולכן בכמה ירידות והשתלשלות נעשה מתיקות גשמי ממש הגם שההפרש וההבדל רב ביניהם. וכך הוא הענין בבחי' חכמה שיש בה ג"כ גבוה מעל גבוה. והגם שחכמה דבריאה אינה מערך ולא מהות חכמה הנראית ונגלית בעשייה מ"מ הוא מקור ושרש להיות ממנה התהוות בחי' חכמה דעשי' הנגלית כו'.

וכך היא חכמה דאצי' עם היות שהוא בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא. מ"מ היא בחי' מקור דמקור כו'. אבל להיות אנת הוא חכים דהיינו המשכת אור א"ס בחכמה הנה החכמה ממש מאין תמצא ולכן היא בחי' ענוותנותו ית' שהוא ירידה גדולה לפניו ית' וזהו לשון אצי' בלה"ק שהוא ל' ירידה והשפלה ממדרגתו העליונה להשפיל א"ע כאלו הוא במדרגה פחותה וכמו ואצלתי מן הרוח דגבי משה דלפי שאמר מאין לי בשר שהיתה מדרגתו במעלה העליונה ולא הי' יכול להשפיל א"ע בהמשכת בשר גשמי לכך אמר לו הקדוש ב"ה אספה לי שבעים איש שהם במדרגה הפחותה היינו שלא יהיו מתגשמי' ממש אלא ואצלתי מן הרוח אשר עליך ושמתי עליהם פי' שאוריד ואמשיך בחי' שלך שיהי' למטה ממדרגתך.

ושמתי עליהם שיהי' יניקה גם להם ממדרגה זו אבל לא שיהיו עולים במעלת ומדרגת משה עצמו כו'. וכמו"כ למעלה ענין אצי' הוא בחי' ירידה להיות התלבשות אור א"ס בחכמה כו' ולכן נק' ע"ס דאצי' עשר תקונין שהן בחי' לבושין לאור א"ס ולא עצמיות כו' ומכל מקום אינן לבושין ממש אלא תקונין משום דאיהו וגרמוהי חד כו'. משא"כ בי"ע כנ"ל:

וזהו אנת הוא חד ולא בחושבן שאינו נמנה בכלל הי"ס (וקאי על כ"ע הממוצע בין המאציל לנאצלים) שאין ערוך אליו כלל כי התהוות חכמה מהכתר היא מאין ממש ולא כסדר השתלשלות שהן בחי' התהוות יש מיש כו'. והנה בכל העולמות אבי"ע יש בחי' כתר הממוצע. כי מלכות דאצילות נעשה כתר לבריאה.

ומלכות דבריאה כתר ליצירה. אך ההפרש בין כתר דאצילות לכתר שבכל העולמות כי התהוות אצילות הוא ע"י צמצום אור א"ס להיות מקום פנוי וחלל ממש כו' והתהוות בי"ע היינו ע"י פרסא המפסיק בין אצי' לבריאה ובין בריאה ליצירה כו' ולא מקום פנוי. וההפרש שבין פרסא למקום פנוי יובן בהקדם ענין הצמצום באור א"ס. כי הנה אור א"ס היינו אור וגילוי להיות איזה התפשטות והתהוות מקור וחיות ואור א"ס שבעצמותו היינו בחי' זו שיש בו אור להיות מאיר ומתפשט להוות ולהחיות.

וזהו קודם שנברא העולם היה הוא ושמו בלבד דהיינו הוא א"ס בעצמו. ושמו הוא אור א"ס שבעצמותו שהוא רק בחי' שמו שהוא בחי' הגילוי דהיינו מה שיכול להיות מתגלה ומתפשט כמו זיו השמש מהשמש שהזיו הוא האור שיש בשמש להאיר על הארץ והשמש עצמו היינו גוף השמש עצמו והנה האור היוצא מהשמש נק' בשם אור כמו שכתוב ויקרא אלקים לאור יום שהיום נק' אור ע"ש התפשטות האור והזיו מה שמאיר ביום משא"כ עצמיות השמש נקרא מאור. וכמ"ש את שני המארת הגדלים כו'. וכך הוא

באור א"ס שהאור נקרא הגילוי שמתפשט ממנו התהוות האור וחיות כו' וא"ס בעצמו הוא בחי' המאור שהוא מקור האור וממנו נמשך האור:

והנה הצמצום היה באור א"ס דהיינו שהאור נכלל במאור כי לפי שאין העולמות יכולים לקבל גילוי אוא"ס כמו שהוא בעצמותו. והיו בטלים במציאות ממש כו' לכך צמצם האור שיוכלל במאור (להיות רק בכח ולא בפועל) ויתעלם בו שלא יהיה גילוי האור רק המאור (אבל במאור שהוא א"ס עצמו לא שייך צמצום ח"ו ולא העלם ואדרבה המאור הוא בהתגלות ולכן אפילו תנוקות יודעים שיש שם אלוה מצוי כו' אף שאין בהם השגה ותפיסה איך ומה לפי שאין בהם גילוי האור שמ"מ המאור עצמו הוא נמצא למטה כמו למעלה) ולכן נק' צמצום זה מקום פנוי וחלל כו' פי' שהוא חלל וריק מן האור שאין בו אור והתגלות כלל אלא נשאר בכח במאור וכמשל הנפש שבבואה לגוף נראה גילוי החיות שבה שמחיה את הגוף אבל קודם בואה לגוף אע"פ שיש בה כח החיות להחיות את הגוף בהתלבשותה בו מ"מ הרי החיות ההוא בכח ולא בפועל כ"ז שלא נתלבשה עדיין בגוף להחיותו ולהוציא גילוי החיות מכח אל הפועל ומההעלם אל הגילוי.

וכן איש חכם שכשהחכמה שלו היא בבחי' התפשטות לזולתו או אפילו לעצמו דהיינו בשעה שעוסק בה אזי היא בבחי' גילוי שנראית ונגלית חכמתו לזולתו או לעצמו אבל בעידנא דלא עסיק הרי חכמתו רק בכח הנפש דהיינו שיש בכחו להשכיל אם יעסוק בהשכלה אבל לא באה לידי גילוי מכח אל הפועל וכן כח הראי' שבעין שאף שאם יסתום העין יש לו כח הראי' בשלימות מ"מ לא בא לידי גילוי להיות העין רואה ממש עד שיפקח עיניו וכן כח ההילוך שברגל וכיוצא בזה בשאר החושים שבכל האברים כו'.

ועד"ז יובן למעלה בבחי' הצמצום באוא"ס שהאור והגילוי נתצמצם ונתעלם להיות רק בכח המאור ולא בפועל. וה"ז נק' מקום פנוי וחלל לגבי האור שלא נשאר אור וגילוי. ואף שבאמת אינו מקום פנוי לגמרי ח"ו שהרי המאור ממלא את כל החלל. שבמאור עצמו לא שייך צמצום והעלם ח"ו והאור הוא בכח כו'. אעפ"כ לפי שהמשיל האריז"ל את הגילוי וחיות הנמשך מא"ס והתהוות ע"ס חכמה בינה כו' בשם אורות שהם כמו אור וזיו היוצא משמש ומאיר כו'. לכך קרא להצמצום מה שנכלל האור במאור בשם מקום פנוי שהוא התעלמות האור והתעלמות זו היא העדר האור עד שאינו עולה בשם כלל להיות נק' בשם חכמה ואפי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' (שאינו ניכר מורגש אפי' בכח) עד אחר כמה ירידות והשתלשלות המדרגות עקודים נקודים כו' שבחי' עינים היא מקור בחי' כלים להיות עולה בשם התהוות בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' דהיינו שאז נעשה בחי' כח התהוות איזו בחי' להיות מקור דמקור לבחי' חכמה כו' (וכל ענין

צמצום זה להיות ירידת והשתלשלות עיגולים ויושר ופרסא דא"ק להיות עקודים נקודים כו' הכל בכלל כתר דאצי' שהוא הממוצע להיות התהוות בחי' אצי' ע"ס חכמה כו'):
אך ענין הפרסא שבין אצי' לבריאה ובין בריאה כו' הוא עד"מ כמו הרב שרוצה להסביר שכל גדול לתלמידו שאין התלמיד יכול לקבלו וצריך להמשילו בדרך משל וחידה וכמו משלי שלמה לשמרך מאשה זרה שהיא משל להנמשל שמדבר בע"ז שהיא זרה מדברי תורה כו' וכן כיוצא בזה שאר ענינים כמו מה שמביאין משל מדברים פשוטים גשמיים לדברים העומדים ברומו של עולם כו'.
והנה המשל הזה הוא מענינים אחרים שלא מענין השכל שרוצה ללמד עליו רק לפי שבו ועל ידו יובן השכל לכן הוא מפסיקו בדברים אחרים. וזהו ענין פרסא המפסיק בין אצי' לבריאה שהוא בחי' מסך מבדיל לדבר מענינים אחרים שלא מענין אצי' ששם החכמה היא באופן אחר ומהות אחר שאינה מערך אופן ומהות חכמה שבעולם הבריאה ואין בבריאה יכולת לקבל הארת חכמה כמו שהיא באצי' רק שע"י הפרסא המפסקת יהיה הארת בחי' חכמה בבריאה ג"כ לפי מזגה ותכונתה כדי שיובן השכל להתלמיד מן המשל ומתחדש שם בחי' חכ' ג"כ.
ולכן נק' בריאה ג"כ יש מאין לפי שהיא מבחי' פרסא שהי' אור של תולדה דהיינו שנולד ונתחדש אור חכמה בבריאה כמו עד"מ השכל שמתחדש אצל התלמיד מן המשל שאמר לו שהמשל הוא בענין אחר והוא מבין מזה דעת רבו והרי שכל זה הוא חדש אצלו שמתחדש ע"י המשל. וכך אור זה דבריאה הוא אור חדש שמתחדש ע"י הפרסא.
והנה המשכיל יבין שהתעלמות השכל של הרב בדרך המשל שאומר להתלמיד הוא שכל חכמתו בעצמות' הוא מלובש במשל זה ולא בכח לבד אלא בפו"מ. רק לפי שהענין שהחכמה מלובשת בו הוא שלא מענין השכלת חכמתו בעצמו אלא יצא ללמד שלא כענינו לכך השכלת הרב בענין שמרמז בו אין ההשכלה ההיא נראית ונגלית להתלמיד אלא עפ"י המשל שהוא ענין אחר וממנו מתחדש לו השכל עד שנק' אצלו שכל חדש אבל מ"מ השכל החדש הזה במהותו ועצמותו כבר היה לעולמים ומרומז הכל במשל.
וכך הוא ענין התעלמות והתלבשות חכמה כו' דאצי' בבחי' פרסא להיות התהוות בחי' חכ' כו' דבריאה. שחכ' דאצי' היא במהותה ועצמותה בפו"מ המתלבשת בבחי' הפרסא וגורמת התהוות חכמה דבריאה כו' הרי חכמה דבריאה אע"פ שהיא אור חדש מ"מ כבר יש לה איזה ערך ויחוס עם חכמה דאצי'. משא"כ בחי' צמצום אוא"ס להיות אצי' היינו התעלמות האור והעדרו עד שאינו עולה בשם כלל כנ"ל ולכן נק' חד ולא בחושבן:

אך אנת הוא דאפיקת עשר תקונין כו' שמ"מ אינן בחי' נפרד לגמרי אף שאין להם ערך ויחס אליו כו' מ"מ מאחר שהאור נכלל במאור כו'. וגם אח"כ המשכת קו"ח כו' הרי הכל מתאחדים עמו.

ואפי' לאנהגא בהון עלמין. עלמין הם בחי' כלים. ת' אלף עלמין דכסופין כו' דבאצי' איהו וחיוהי חד אפי' בבחי' כלים. וכמשל דבר גשמי הנתפס במחשבה שמחשבתו מקפת אפי' גשמי כאבן דומם הגם שאין המשל דומה לנמשל לא מני' כו'. מ"מ קצת מן הקצת יכול המשכיל להתבונן ולהשכיל ע"ד הנמשל מן המשל הזה כי כשם שיש כח ויכולת במחשבה להקיף את הדבר הגשמי בתוכו עם היותו דבר נפרד ממנו ממש ואין ערוך אליו מ"מ יש כח המחבר להיות דבר הגשמי מוקף במחשבה שבמוח. כך למעלה יש כח ויכולת לחבר את האורות וכלים ושם למעלה הם מחוברים להיות הכל אחדות א' ולא יפרדו. מה שא"א לצייר זה במוח שכלנו בעולם הנפרד ובחי' כלים דאצי' הם ת' אלף עלמין דכסופין כו' תליסר אלף עלמין כו' שהן מבחי' נימין ושערות כו' ועד"ז התחלקות המחשבה לכמה מיני מחשבות עד אין מספר כו':

חד אריך וחד קציר וחד בינוני הנה חסד נק' אריך לפי שהוא מתפשט מלמעלה מעלה למטה מטה כמו מים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך. וגבורות שהן ממטה למעלה נק' קציר שהוא מקצר ומגביל השפעת החסד שיהי' לפי ההעלאה שממטה למעלה:

וזהו ארדה נא ואראה הכצעקתה כו'. ר"ל אראה אם הכצעקתה הבאה אלי ממטה למעלה ארדה נא מלמעלה למטה שיהיו שוין ההעלאה וההמשכה אך לפי שההמשכה מלמעלה למטה היא בחי' או"י ובחי' חסדים לכך נאמר ארדה נא תחלה ואח"כ אראה כו'. ובינוני הוא רחמנות בחי' ממוצע בין החסד שהוא שלא להבחין כלל אע"פ שאינו הגון ובין גבורות לדון אם הוא הגון ורחמנות הוא ממוצע שמצד עצמו אינו ראוי מ"מ צריך לרחם כו':

פרק ב

ארדה נא וגו'. הנה הכצעקתה הוא לשון נקבה וכן הבאה. ועשו לשון נקבה ולשון זכר. וגם להבין מהו ארדה נא ואראה הלא משמים הביט ה'. אך פי' הכצעקתה היינו הצעקה העולה מבחי' מדת הדין שהיא בחי' מדת מלכות שנק' דין דינא דמלכותא דינא רק שהוא דינא רפיא מלך במשפט יעמיד ארץ וז"ש הכצעקתה הבאה וכמ"ש בערב היא באה. ורחל באה. וביאור הענין הנה מתחלה יש להקדים לשון השגור בדחז"ל גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם. גלוי וידוע דייקא. כי הנה הפילוסופים נלאו להשיג ענין ההשגחה פרטית כמו אין אדם נוקף אצבעו מלמטה אא"כ מכריזין עליו מלמעלה דקשה

להם כיון שהוא ית' יחיד ומיוחד אחד האמת וא"כ איך יתכן ידיעת הש"י הפרטים וההשגחה פרטי' לתת דעתו על ענינים רבים שהרי זה בחי' רבוי.
וחז"ל כיוונו לתרץ זה בדבור אחד באמרם גלוי וידוע לפני כו' שאין ידיעתו ית' כדמיון ידיעת האדם איזו דבר שדעתו השיג הדבר ומתחלה לא ידעו וכשיודע הדבר הרי דעתו מלובשת בידיעה זו ומחשבה זו שנותן דעתו להשיגה וקודם ידיעתו היה דעתו פנוי וה"ז בחי' שינוי והתפעלות משא"כ למעלה ידיעתו ית' שיודע כל העולמות ופרטיהן אין הענין שדעתו מתלבשת ונתפסת בזה אלא ע"ד גלוי וידוע שהכל גלוי וידוע לפניו ית' ממילא וא"צ להיות נתפס ומתלבש בהדבר לידע (במכש"כ ממה שמחיה ומהווה הדבר שלא ע"י התלבשות בהדבר כ"א על ידי היותו סוכ"ע. וכ"ש וק"ו שידיעת הדבר ופרטיו א"צ להיות ע"י התלבשות ותפיסה בהדבר כו') וכיון שהוא גלוי וידוע אין שייך כלל קושייתם שהוא בחי' רבוי כי זה אינו רק במין ידיעת האדם שא"א לו לידע דבר כ"א ע"י שדעתו ומחשבתו מתלבשים בידיעת הדבר. וזהו כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו' כי הוא גלוי וידוע כו' (והמשכיל יבין דקות הדברים ולאו כל מוחא סביל דא). והנה כתיב (זכרי' סי' ד') שבעה אלה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ וכתיב (ד"ה ב' י"ו ט') כי ה' עיניו משוטטות בכל הארץ. ויש להבין דענין משוטטים ומשוטטות משמע שנמשך לראות ולעיין הדבר על ידי ראיה זו והרי זה כמו בחי' התלבשות בהדבר הנראה וידוע וזה לכאורה הפך ממ"ש בפי' גלוי וידוע. אך הענין כי נודע שבע"ס יש אורות וכלים כי בחי' חו"ג זהו בחי' כלי אבל האור הוא הארה מא"ס ב"ה דלאו מכל אינון מדות איהו כלל רק שהאור מתלבש בהכלי שהוא חו"ג ושאר המדות שהן נקראים בחינת כלים שהם מגבילים את האור ובהן ועל ידם נמשך האור להיות מחיה נבראים בע"ג להיות התהוות מיכאל וגבריאל מחנה מיכאל מקבלים מבחי' חסד וגבריאל מבחי' גבורה שא"א להיות המשכה זו מהאור עצמו כ"א ע"י הכלים. כמו שא"א להיות השפעת כסף וזהב מהנשמה אא"כ מלובשת בגוף ונותנת הנשמה צדקה לעני ע"י היד הגשמי.
והנה כמו כן ע"י הכלים דע"ס הוא ג"כ בחי' העלאת הזכות וחוב של כל נברא כי ע"י שהאדם עובר עבירה קונה לו קטיגור אחד נעשה פגם וכתם באותו המלאך הממונה ע"ז כי יש מלאכים שמקבלים ממדה זו ויש ממדה זו כנ"ל בענין מיכאל וגבריאל כו' ומלאך זה מעלה הדבר למלאך גבוה ממנו עד שמתעלה בכלים דע"ס דמלכות דאצי' המתלבשים בבי"ע ובתוך הכלי מלובש האור מא"ס ב"ה.

ונמצא ע"י הכלים מתעלה להאור א"ס ב"ה המלובש בהכלים דע"ס. ולכן נאמר ע"ז עיניו משוטטות שהוא בחי' הכלים דע"ס. וגם המלאכים המקבלים מהם נק' מארי דעיינין ויש מארי דאודנין.

והם משוטטים בכל הארץ כמאמר דע מה למעלה ממך עין רואה כו' ובהכלים שייך לומר משוטטים בבחינת התלבשות בהדבר. ובהם וע"י מתעלה הדבר בבחי' האור המלובש בתוכן מא"ס ב"ה והוא ע"ד גלוי וידוע שידיעה זו שבכלים דע"ס שעל ידי עיניו משוטטים היא בחי' גלוי וידוע לאור א"ס ב"ה המלובש בהכלים כיון שהאור באמת לאו מכל אינון מדות איהו כלל אע"פ שמלובש בהכלי כו'.

וזהו תירוץ לקושיית הפילוסופים שאין ידיעה והשגחה זו גורם בחי' רבוי כי ההשגחה ע"ד עיניו משוטטות הוא ע"י הכלים כנ"ל אבל הידיעה בא"ס ב"ה המלובש בהכלים מה שיודע ורואה מה שעיניו משוטטות הנה ידיעתו יתברך זו היא בבחי' גלוי וידוע כו':

הגה"ה(ועיין בפרדס שער פ"ח ושער ד' פ"ט מענין זה ובזוהר פקודי רנ"ב ע"א ואלין עיני ה' כולהו נטלי אשגחותא כו' עיי"ש וברע"מ פ' שופטים ד' ער"ה סע"א. ויש להבין כיון דפי' עיני ה' הם הכלים דע"ס דאבי"ע והמלאכים. א"כ איך שייך שהבורא ית' יצטרך לידע את כל הנבראים ע"י אמצעות הע"ס והרי היוצר עין הלא יביט בעצמו דבשלמא לענין ההשפעה והמשכת החיות בהנבראים הוצרך להיות ע"י הכלים דע"ס שאל"כ לא יוכלו הנבראי' לקבל משא"כ לענין ידיעת השי"ת שיודע את כל הנבראי' אין שייך לומר כן ח"ו וא"כ למה צ"ל בחי' העינים שהם הכלים משוטטים כו' דהא בודאי הכל גלוי וידוע לפניו ית' בעצמו ביתר שאת שלא ע"י אמצעו' הכלי' כלל:) **אך** הענין כמ"ש כי אל דעות ה' שיש ב' בחי' בדעת דעת עליון וד"ת. ד"ע הוא בחי' מקיף וסוכ"ע היינו כי יש בחי' דעת שיודע ורואה הכל רק שהדעת הוא בבחי' מקיף דהיינו שאינו מתפשט בהמדו' להיות התפעלות מהדבר שהוא יודע או רואה וכענין שנאמר לא הביט און ביעקב שאין הפי' שלא הביט כלל אלא כמ"ש וירא און ולא יתבונן וכמ"ש אם צדקת מה תתן לו וע"ז נאמר טהור עינים מראות ברע שאין ראיתו הרע עושה רושם והתפעלות כלל כי שממית בידים תתפש ומשם מקור הסליחה והרחמים שאין מגיע שם שום פגם והוא למעלה מהכלים דע"ס. רק הפגם והשכר והעונש הוא נמשך ע"י הדעת המתפשט ונמשך במדות ונק' דעת תחתון והוא המתלבש בבחי' ממכ"ע היינו בכלים דע"ס דאבי"ע ולכן ידיעה זו היא ע"י בחי' עיני ה' שהם הכלים והמדות שעי"ז נמשך ההתפעלות שכר ועונש שהפגם מגיע בהכלים דייקא משא"כ ע"י הידיעה שבדעת העליון שלא ע"י הכלים דע"ס אע"פ שהכל גלוי וידוע לא נמשך מזה התפעלות כו'.

ותדע שכן הוא מענין ידיעה ובחירה שאין הידיעה שהשי"ת יודע שזה יהיה צדיק או רשע מכרחת את הבחירה כלל. ואיך הוא. אלא לפי שידיעה זו שהש"י יודע הכל מקודם אשר נעשה זהו בבחי' דעת עליון שלא ע"י הכלים דע"ס דהא עיני ה' משוטטים לראות המעשה שכבר נעשה שזה נראה לבחי' המלאכים והכלים דבי"ע שנעשה ע"י פגם וכתם בהמלאך כו' וכנ"ל משא"כ הידיעה שהקב"ה יודע העתיד ומעשה האדם קודם שנעשה אינו על ידם כלל כ"א ידיעה זו היא במקום גבוה מאד בחי' דעת עליון ולהיות דעת זה בחי' מקיף אינו מכריח את הבחירה שאין האדם מתפעל מזה כמו שלא נמשך מדעת זה התפעלות אפי' בהמדות עליונים חו"ג להיות מזה שכר ועונש כנ"ל.

ושיהי' שכר ועונש זהו דוקא ע"י דעת תחתון שע"י הכלים והעינים. ועיין בפרדס ש"ד פ"ט בענין ידיעה ובחירה שכ' כי יש חילוק בידיעה קודם שיחטא האדם אעפ"י שעתיד לחטוא. לאחר שחטא כו' ע"ש.

ולפמ"ש יובן כי הידיעה קודם שיחטא זהו בבחי' דעת עליון וכנ"ל. וז"ש בפ' שמות וירא אלקים את בנ"י וידע אלקים פי' לא שנתחדש' הידיעה אלא שמקודם היה בדעת עליון שלא נמשך מזה התפעלות להיות עונש לפרעה ושכר לישראל וע"י וירא אלהים ע"י בחי' עיני ה' לראות המעשה כשכבר נעשה בפועל עי"ז וידע אלקים שנמשך בחי' הדעת תחתון המתפשט במדות להיות שכר ועונש.

והנה השגחה זו מבחי' דעת עליון ע"ז נאמר עין ה' אל יראיו וכתיב עין בעין נראה כדפי' באד"ר דף ק"ל ע"א וע"ש דיוסף הצדיק זכה לזה וזהו בן פורת עלי עין וזכה לזה ע"י ויכלכל יוסף וזהו טוב עין הוא יבורך כי נתן מלחמו לדל ע"ש. ומזה יובן דבעון סדום שפגמו בזה ע"כ נמנע מהם גלוי בחי' עליונה זו הממתיק כל הדינים בחי' ורב חסד כו': (ע"כ הגה"ה):

והנה בזוהר בסבא דמשפטים דק"ז ע"א פי' מ"ש עיניו משוטטות אלין נוקבין ומ"ש המה משוטטים אלין דכורין וכ"ה בזוהר ויחי דרמ"א סע"א דפי' משוטטים הם בתקוני שכינתא לתתא כו' היינו כי יש מלאכים שהם מז"א ויש מלאכים שהם ממלכות כמ"ש הרח"ו עמ"ש בזוהר ר"פ שמות דף ד' ע"א בענין איש וביתו באו וז"ל נ"ב ת"ת ומלכות ור"ל המלאכים שמן הז"א והמלאכים שמן המל' עכ"ל המק"מ שם.

והמלאכים שהם בתקוני שכינתא היא בחי' מלכות דאצי' נק' נוקבין וכמש"ש בזוהר ד' רמ"ז ע"א בפי' בנות צעדה למיהוי עלי שור. בנות צעדה. צעדות מיבעי לי' אלא ההוא עין דכתיב לעילא ומאן איהו עין משפט כו' ואיהו עין צעדה ופסעת למיטל בנות לתקונהא והיינו בנות צעדה ולא בנים פי' שההשגחה הנמשכת ע"י הע"ס דמלכות דאצי' שהיא

בחי' עין משפט ע"ש מלך במשפט יעמיד ארץ הוא נמשך ומתלבש בהמלאכים הנקראים בנות שהם בחי' נוקבין.
וזהו בנות צעדה שהמל' צועדת על הבנות עלי שור לראות ולהשגיח מעשה התחתונים וע"ז נאמר עיניו משוטטות לשון נוקבא. וזהו ענין הכצעקתה הבאה אלי. לשון נקבה שהיא בחי' מלכות שנק' דינא דמלכותא והוא העלאת הפגם ע"י המלאכים שמבחי' מל' והכלים דע"ס דבחי' מל' הבאה אלי לאא"ס ב"ה המלובש בע"ס דאצי'.
ועז"נ ארדה נא ואראה ע"י מדת החסד וכנודע שז"א רובו חסדים אנפוי דמלכא נהירין שהוא מ"ש עיני ה' הם משוטטים ל' זכר שהם בחי' דכורין שהוא בחי' חסד ואראה הכצעקתה כו' שאולי ע"י מדת החסד ימצא להם זכות.
וכמבואר באדר"ז דרצ"ג ע"ב שבחי' ההשגחה ע"י בחי' עיניו משוטטות ל' נוקבא הוא בחי' דין וההשגחה שע"י בחי' עיני ה' המה משוטטים הוא בחי' רחמים כו' ע"ש. והענין שהוא עד"מ כמ"ש ושפטו העדה והצילו העדה. עדה שופטת ועדה מצלת. לפי שבכל דבר יוכל ללמד זכות וחובה וע"כ ארז"ל פסילנא לי' לצורבא מרבנן לדינא דחביב עלי כגופאי ואין אדם רואה חוב לעצמו הרי אע"פ שהוא חייב באמת אינו רואה עליו חובה שמחמת קירוב הדעת והחביבות מוצא מקום ללמד זכות משא"כ למי שאינו חביב עליו כ"כ הי' מלמד חובה וכמ"ש וכל יצר מחשבות לבו רק רע כו' ועי"ז נמשך ויאמר ה' אמחה את האדם כו' הרי מחמת זה שיצר מחשבות לבו רק רע נמשך ללמד חובה ואח"כ בפ' נח כתיב ויאמר ה' אל לבו לא אוסיף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעוריו הרי שמסברא זו עצמה שיצר לב האדם רע מצא ללמד זכות שלא יוסיף לקלל את האדמה בעבור האדם והיינו לפי שהי' התגלות מדת החסד ע"י וירח ה' את ריח הניחוח שבקרבן שהקריב נח המשיך גילוי מדת החסד ללמד זכות בזו הסברא עצמה שנמשך תחלה ללמד חובה ע"י מדה"ד. וזהו ענין החילוק בין ב' בחינות השגחות הנ"ל (ועמ"ש במ"א ע"פ לעשות הישר בעיני ה' אלקיך). וזהו פי' ארדה נא. כי צעקתה היא הבאה מלמטה למעלה שהוא בחי' גבורות ואו"ח ולזה נאמר ארדה נא לשון ירידה הוא מלמעלה למטה דהיינו בחי' או"י שהוא בחי' חסד להשגיח במדת החסד ללמד זכות. ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו דהיינו אם עוונם גדול מנשוא כ"כ עד שגם ע"פ החסד לא יוכל למצוא זכות אז כלה. ואם לא. פי' אולי ע"י החסד יוכל ללמד זכות כו'. וז"ש במדרש ארדה נא ממדה"ר למדה"ד ובזוהר דק"ה ע"ב ארדה נא מדרגא דרחמי לדרגא דדינא ר"ל להמשיך רחמים ממדה"ר אל בחי' מדה"ד ואראה כו'.

והנה רש"י פי' בחומש ארדה נא למד לדיינים שלא יפסקו דיני נפשות אלא בראיה. והענין דאיתא בת"ז ואלין עשר ספירן אינון אזלין כסדרן חד אריך וחד קציר וחד בינוני. פי' כי ע"ס נחלקי' לג' קוין קו הימין חח"נ נק' חד אריך כי החסד נמשך ומתפשט יותר ולכן גמ"ח בין לעניים בין לעשירים הרי שהחסד מתפשט יותר מהרחמים שעל העשיר אין שייך רחמנות כ"א על העני. וקו השמאל בג"ה נק' חד קציר שאינו נמשך כ"א למי שהגון ביותר. וקו האמצעי נק' בינוני שמרחם על מי שנופל רחמנות.

והנה יש ראיה ושמיעה הראיה נמשך מבחי' חכמה קו הימין ושמיעה מבינה קו השמאל. וכנודע מענין ראובן ושמעון ולכן הראי' היא מלמעלה למטה והשמיעה ממטה למעלה שהאותיות מתעלים ונכנסים לאוזן השומע ולזה ג"כ הראי' נשפלת למטה יותר מהשמיעה שרואה דבר גשמי משא"כ השמיעה היא רק קול ודבור כי הראי' היא מבחי' חד אריך וכנודע שיסוד אבא אריך כו'. וזהו מ"ש ארדה נא ואראה כי הכצעקתה הבאה זהו כמו בחי' שמיעה שמבחי' בינה ולכן היא הבאה מלמטה למעלה והוא בחי' קו השמאל אבל ארדה נא ואראה בבחי' ראיה שהוא בחי' חסדים כו':

חיי שרה

פרק א

(ענין שדה המכפלה)

יגלה לן טעמיה כו'. הנה מילוי ה' היא בה' אחרת והיא בחי' כפילא כנודע מענין מערת המכפלה שהיא ה' אחרונה דשם ב"ן כו'. והענין יובן בהקדים להבין ענין האכילה כי הנה עיקר האכילה להיות כי מן המאכל נעשה חלב ודם והדם הוא הנפש וחיות האדם שמקבל הכבד הדם מן המאכל ושולח ללב ולמוח דתלת שליטין אינון בעלמא כבדא ולבא ומוחא כו'.

ועי"ז מתעלה המאכל שנעשה ממנו לב ומוח האדם ועי"ז מתחזק לבו ומוחו בעבודת ה' שבלבו בהתלהבו' כרשפי אש שנעשה בכח האכילה שבלא אכילה הי' מתחלש כו'. וגם מוחו נעשה חזק להתבונן בגדולת ה' כו' וזהו ענין בירור שמן המאכל נעשה אדם. אך כ"ז הוא בימות החול אבל בשבת בורר אסור אלא האכילה היא יותר עליונה בבחי' המשכה מלמעלה וקראת לשבת ענג. אז תתענג על הוי"ה. כי הנה כתיב אחור וקדם צרתני אחור למע"ב כו' שהמאכל כמו שהוא למטה בירידתו בשבה"כ הנה האדם הוא בבחי' קדם שהמאכל הוא מתברר ע"י האדם אבל בשרשו למעלה הוא מעולם התהו לפני מלך מלך לבנ"י אלא שאח"כ וימלך וימת.

וימת וימלך כו'. אך מ"מ נראה ששרשו יותר גבוה מהאדם שהרי המאכל הוא המחי' את האדם. והאדם הוא מקבל החיות מן המאכל לפי שהוא בבחי' אחור למע"ב כו' ובשבת שהוא זמן עליית העולמות מתעלה המאכל כמו שהוא בשרשו ונמשך ממנו חיות להנפש מלמעלה למטה ע"י י"ב לחמים כו' וזהו ענין צדיק אוכל לשובע נפשו כי יש ב' אכילות הא' הוא לשובע נפשו.

והב' הוא ובטן רשעים תחסר. לשובע נפשו הוא חיות הנפש הבאה מלמעלה. ובטן רשעים כו' היינו כי רשעים הם החיצונים וע"י האכילה מבררים מהם חיל בלע ויקיאנו כי בכל מאכל יש תאוה שהוא שרש הקליפה וע"י שנכלל בגוף האדם ונעשה ממנו דם הנשלח ללב ומוח מתהפך לטוב בקדושה ע"י חיזוק הלב ומוח בעבודת ה' ועי"ז לוקח ממנו החיות שבזלעו"ז וזהו ובטן רשעים תחסר שנחסר החיות שבלעו. ומבטנו יורישנו אל.

והנה האכילה שבחול שהיא בבחי' בירור הוא להיות ובטן רשעים תחסר. אבל האכילה שבשבת היא המשכה מלמעלה לשובע נפשו מחמת המאכל כמו שהוא בשרשו למעלה קודם שנפל בשבה"כ שאין בו בירור.

וכמ"ש בזוהר פרש שבתכם לא קאמר שמה שנעשה מלמטה למעלה ע"י בירור כמו בימות החול יש בו פרש שהוא פסולת שהמובחר שולח ללב ולמוח והפסולת יורד למטה בקרביים ובני מעיים כו' וזהו הבירור אבל בשבת שהוא נעשה מלמעלה למטה אין בו פסולת כלל כי הפסולת הוא מעה"ד טו"ר ולמטה נעשה טו"ר בכל הבחי' ע"י אכילת אדה"ר מעה"ד טו"ר וגם בכל אדם יש תערובת טו"ר כו' רק שאינו שוה בכל נפש יש שטוב שלו מרובה כו' וכן יש שטוב שלו הוא בבחי' זו כו' אבל בשבת אז תתענג על ה' למעלה מעה"ד ולא יגורך רע כלל. רק ביו"ט כתיב פרש חגיכם לפי שביו"ט יש בו קצת בירור שהרי הותרה בו מלאכת אוכל נפש כאפיה ובישול כו' ואינו אסור רק קצירה וזריעה וחרישה כו' ולפי שהותרו קצת מלאכות באוכל נפש יש בו בירור ושייך פסולת והתקון הוא למחדי למסכני. כי שעת שמחה היא לשמח את הכל וכמ"ש ושמחת בחגך אתה והלוי והגר כו' לפי שהשמחה היא בחי' המתקת הדינין וצריך לשמח את כולם שיהיו כולם נכללים בבחי' שמחה.

וכנודע ממי שהוא בשעת שמחה שאז רוצה שיהיו כולם שמחים שבזה נמתק הדין מאחר שמשוה את כולם. אבל מאן דלא יהיב למסכני כו' אין הדין נמתק ונשאר הפרש ולכן העונש הוא מדה כנגד מדה שנותנין לו הפרש כי הוא גרם שישאר פסולת הפרש בעבור

שלא המתיק הדין. וזהו ביו"ט אבל בשבת אע"ג דלא יהיב למסכני אין עונשו רב כי בשבת אין פרש כלל לפי שהוא רק בחי' המשכה שמלמעלה דלא יגורך רע כלל.
והנה המשכה זו היא בב' בחי' כפילא וקלישא. פי' קלישא היא המשכת יודי"ן ווי"ן שמיו"ד נעשה וי"ו שהיו"ד עצמה נמשכה ונעשית וי"ו. כי לפי שהיו"ד הוא בחי' צמצום לכן יכול להיות ממנה המשכה בבחי' וי"ו מן היו"ד עצמה אבל הה' שהיא התפשטות אורך ורוחב.
ואין התפשטו' אורך ורוחב שלמעלה יכולה להתגלות למטה כמו שהוא למעלה בבחי' אורך ורוחב עד אין קץ כו' אלא ההמשכה היא בבחי' ה' אחרת למטה והיא בחי' המילוי של ה' דהיינו כח הה' שהי' בהעלם למעלה. כי לעולם המילוי הוא מה שבהעלם ומה שבהעלם למעלה יצא מההעלם אל הגילוי למטה.
והיינו בחי' כפיל' שהיא בחי' מילוי ההי"ן כנודע מענין המכפלה. אך כ"ז הוא שאנו מקבלים ההשפעה ע"י י"ב לחמים בזמן הזה אבל לע"ל יגלה לן טעמיה דבתריסר נהמי כו' ואזי לא יהיה בחי' כפילא כו' רק הה' עצמה שלמעלה יהי' לה גילוי למטה ג"כ ע"י כי יגלה לן טעמיה כו' וכמ"ש ביום ההוא יהיה כו':

שייך לפסוק ואברהם זקן בא בימים

להבין ענין משארז"ל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב. וצריך להבין והלא תכלית תשובה ומע"ט הוא שמהם נעשו לבושין לנשמה שתוכל ליהנות מזיו השכינה בעוה"ב כמאמר הזוהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים באינון יומין עילאין כו' ווי ליה להההוא גברא דגרע יומין לעילא דכד בעיין לאלבשא ליה באינון יומין יומא דפגם חסרא ליה מההוא לבושא כנ"ל.
והענין דהנה ענין זיו השכינה בעוה"ב אינו כמו התפשטות חיות אלקות בתוך העולמות. כמ"ש ואתה מחיה את כולם שהחיות אלקות המתלבש תוך עלמין אינו מושג ונראה. כמשל התפשטות החיות של הנשמה תוך הגוף בהתחלקות האברים ובודאי בהחיות רוחני לא שייך כלל שיהיה בו ג"כ התחלקות החיות לחלקים כי אין ברוחניות שום תמונה וציור.
והנה התפעלות החיות באברים ניכר ונראה. אבל מהות ועצמות החיות אינו נראה וניכר כלל. כמו כן חיות אלקות המחיה כל העולמות בע"ג ותכלית בודאי אין בהחיות הרוחני בחי' גבול ותכלית ד"מ חיות המחיה את עיגול כדור השמים בודאי לא יתכן לומר שגם החיות הרוחני הוא בתמונת עיגול כנ"ל רק שהתפשטות החיות הוא לפי תמונת כלי המקבל החיות ואע"פ שהחיות מתלבש לתוכו מ"מ החיות עצמו אינו בגדר מקום וגבול:

ובזה יובן דכתיב מכה"כ ותרגומו זיו יקריה שהוא רק זיו והתפשטות הארה בלבד. וכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא. והענין ששניהם אמת כנ"ל וזשארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו כו'. דהיינו לא כמו שהעולם סוברים שגדולת הבורא נק' מה שהוא ית' מחיה כל העולמות שאדרבה זו היא ירידה אצלו ית' שמשפיל עצמו ומתלבש תוך כ"ע להחיותם ולקיימם.

ומ"ש ואתה מחיה את כלם אינו שבח בבחי' גדולתו ית' שלגדולתו אין חקר ולתבונתו אין מספר אלא השבח הוא בבחי' ענוה שלו שיוכל להשפיל עצמו וכו'. אבל ענין עוה"ב שנהנין מזיו השכינה הוא השגת מהות ועצמות התפשטות החיות אלקות בבחי' גילוי:

ועתה צריך להבין איך תוכל הנשמה שהיא בחינת נברא יש ודבר בפ"ע להשיג מהות ועצמות אלקות שאינו בבחי' השגה וגבול ואף שהנשמה היא חלק אלוה ממעל הוא ד"מ כענין טפת הזרע שנמשכה מן המוח שלא יתכן לומר שגם עודנה במוחו היתה טפת זרע גשמית שא"כ הי' נחסר מהמוח כו'. אך שבאמת התחלת המשכתה מן המוח הוא כח רוחני לבד אלא שאח"כ בהשתלשלות ירידתה דרך חוט השדרה נשתנית ונעשית טפה גשמית. כן עד"מ הנשמה עיקר שרשה מבחי' אלקות ממש רק שנשתלשלה בירידתה להיות בחי' נברא יש ודבר בפ"ע כו'.

וא"כ איך תוכל להשיג מהות ועצמות אלקות. והענין דהנה כתיב ויבא משה בתוך הענן ויהי שם ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל כו'. והי' גופו הגשמי ניזון ממזון רוחני לבד כמ"ש לחם אבירים אכל איש וכו' ממש כמו המלאכים ואיך יוכל להיות זה שגשמי יקבל מזון וחיות מרוחני שמובדלים זמ"ז בתכלית. אך זהו ענין הענן שהיה משה ע"ה מתכסה בו דהיינו שהיה הענן שרשו ממדרגת אלקות מאד נעלה. אך שנשתלשל ונתגשם להיות לבוש למשה ע"ה שע"י יוכל להשיג אלקות והיה לו למזון כמשל אדם הרואה ומסתכל באור צח דרך יריעה. כמו כן תורה ומצות מעשיות ששרשם מרצה"ע מחכמתו ית' שהם מיוחדים בו ית' הוא חכים כו' שהם למעלה מזיו השכינה שהוא רק התפשטות החיות כו' ונשתלשלו ונתפשטו ונתלבשו בעניני זה העולם הגשמי כמו קלף של תפלין וצמר של ציצית וצדקה כו' כשאדם עוסק בתורה ובמצות נעשה לנשמתו לבושים שנתלבש בהם בגעה"ע שע"י תוכל הנשמה שהיא בחי' נברא להשיג זיו השכינה עצמות אלקות. וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט שהם שרשם מרצה"ע ב"ה. מכל חיי עוה"ב שהוא רק זיו השכינה כידוע מ"מ הם נקראים לבושים שע"י תוכל להשיג זיו השכינה וד"ל:

ועתה צריך להבין ענין אוי"ר שהם רק גדפין לבד להגביה עיקר הדבר שהם תורה ומע"ט. ולהבין מהות האהבה מה היא. הנה בק"ש צריך שימליכוהו למעלה ולמטה ולד' רוחות העולם. פי' דכתיב מכה"כ ותרגומו זיו יקריה שהוא רק זיו והתפשטות והארה בלבד המתלבשת תוך כ"ע וכתיב את השמים ואת הארץ אני מלא בבחי' עצמות אלקות שאינו נתפס תוך מדה וגבול. והענין ששניהם אמת כו'. כמשל בטול זיו השמש במקור השמש עצמה כידוע שבאמת עצמות אלקות מלא כל הארץ. אך מה שהוא מתפשט תוך כלי וגבול הוא בטל ונכלל במהו"ע אלקות כו'.

והנה כשיתבונן אדם היטב בזה בפסוד"ז ובק"ש איך שבאמת הוא כן שהעולמות בטלים במקור חיותם רק מפני שהאדם הוא בכלי גשמי הגוף שהוא משכא דחויא שמתגדל ומתרבה מגשמיות המסתיר ומעלים שלא יוכל לראות בעיני ראי' חושית אזי יתעורר בלב תשוקה שיהי' קשור בהתבוננות זו כל היום ולא יפרד ממש כלל.

וזהו קבלת מ"ש בפסוק ראשון ואהבת שיהי' הוי' אלקיך שיהא תמיד קשור בהתבוננות זו ביטול העולמות להמחי' ומהווה אותם רק מפני היות כי גופו הגשמי לא יוכל לקבל ביטול אמתי הנ"ל יגמור בדעתו בק"ש ענין לימוד התורה באמרו ודברת בם. דהיינו שנפשו האלקית בעסקו בתורה נעשה יחוד אמתי עם התורה ואורייתא וקוב"ה כולא חד ממש כי אורייתא מח"ע נפקת ונתלבשה בעניני זה העולם וכשאדם מלביש נפשו האלקית בעניני לימוד התורה שבזה העולם אזי גם שרש נפשו למעלה מתלבש ג"כ בתורה שלמעלה עד רום המעלות ונעשה שם יחוד גמור. וזהו הקב"ה יושב ושונה כנגדו כנ"ל. וזהו ה' צלך פי' כמו צל.

והנה כתיב אני הוי' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים. פי' שלא יאמר האדם בדרך שפלות האיך יגיע למדרגת היחוד בתורה ותפלה מאחר שהוא עדיין אינו סור מרע גמור כו' והוא עדיין בשלימות אצלו. זאת ישיב אל לבו שהשם הוא המוציא אותו מארץ מצרים. פי' שהוא מבדיל ומפריש בנפשו הטוב מן הרע הנפש אלקית מנה"ב כשהוא עדיין לא עשה רע בפו"מ.

ואפי' רשע גמור הוא ממשיך בנפשו האלקית בעסקו בתורה רק שעליו נאמר ולרשע אמר אלקים מה לך לספר חוקי. פי' שאין תועלת לנפשו האלקי' מפני שעליו נאמר ותשלך דברי אחריך שלא יוכל להמשיך בתוך פנימיותו וד"ל:

והנה בענין ברכות. ברוך אתה הוי' פי' ברוך הוא המשכה ורבוי שיהי' הוי' שהוא בחי' צמצום והתפשטות כו' יהי' בחי' אתה לנוכח התגלות כו'. אך להיות כי הגוף הוא המסתיר ומחשיך רק לע"ל יהיה התגלות אלקות וראו כל בשר ויהי' בבחי' ביטול אבל

עכשיו צריך להראות עכ"פ ענין הביטול בחיצוניות בכריעה והשתחוא' בראש הכורע כורע בברוך. וענין רופא חולים וגואל ישראל ומברך השנים הם כלים לבחי' המשכה והתגלות אלקות כו' והכורע צריך שיראה איסר כנגד לבו. פי' עיקר המשכה יהי' במוח עד שיתפשט ג"כ בלבו אפי' מעט היינו בחי' איסר (ועמ"ש לקמן בפי' אוסרי לגפן) שהוא בחי' חפץ כדכתי' הודו על ארץ ושמים אפי' בבחי' זיו והתפשטות החיות המלובש תוך כ"ע ותכלית הכוונה להיות לו דירה בתחתונים וסוף מעשה במחשבה תחלה נעוץ סופן בתחלתן ולכן ארז"ל ארץ נבראת תחלה כו':

פרק ב

לשון אדמו"ר נ"ע בעצמו

עיין ע"ח שמ"ט פ"ה נמצא אלו לבושים הנז' פ' ויחי אין פי' שנעשו מחדש ע"י תורה ומצות אמנם מתבררים כו'. וע' שכ"ו ספ"א רק להמשיך אור לתקנם כו' דוגמת גלות השכינה כו' ומ"ש בשער ל"ט שנר"נ מתבררים ע"י התפלות היינו בעלייתן מן הקליפות להיות מ"נ בנוקבא דז"א אבל ירידתן משם לעוה"ז בגוף החומרי לקיים תומ"צ מעשיות ולא תפלה לבדה דרבנן היא דוגמת גלות השכינה ואינו אלא לברר ולתקן הלבושים שלהם בעצמם ומשום הכי הוא חיוב יותר על הנפש רוח נשמה לברר ולתקן לבושיהם שאי אפשר על ידי אחרים (משא"כ להעלות הנר"נ מהקליפות למ"נ לנוקבא דז"א שנעשה ע"י אחרים) כמ"ש בגלגולים פ"א ע"ש. וכפי גודל אותה המצוה או זריזות כו' ומעלה אותה עד הנקבה העליונה כו'. וכ"כ בע"ח של"ט דרוש י"א סי' ז' או המצוה כו' וכ"כ בפע"ח ש"א פ"ו כי ע"י המצות ותפלות כו'.

ומש"ש ובפרט מן התפלות כי הם עיקר ושרש כו' והיינו כמ"ש בע"ח ש"מ דרוש ג' שהתפלה בפנימית והמצוה בחיצוניות אע"פ שיש בהן בחי' מוחין כו' ע"ש והלכך זיוג זו"נ הנעשה ע"י מ"נ מהמצות כמ"ש בטעמי המצות בסוף ההקדמה הוא בחיצוניות במצות מעשיות.

ומ"ש בע"ח של"ט דרוש א' וב' על ידי תפלה דוקא היינו מ"ן עצמן דנוקבא שנפלו לקליפות בחטא אדה"ר ולא הנשמות שהיו כבר באדה"ר אלא אותן שלא נכללו בו והן בחי' בי"ע שלפני החטא כמ"ש בגלגולים פ"ז אבל אותן שנכללו בו מהם ממשיכים רוב בנ"א כמעט כולם כמ"ש פי"ד והיינו ע"י הזיוג שהוא מצות פו"ר כמש"ש פ"ב.

וע"ש אחר ס"פ ל"ה בקשר החברים שכל נשמה בעלייתה מהקליפות צ"ל לפחות מ' יום במלכות והיינו שעולה שם למ"נ ע"י מצות הזיוג ואף מי שאינו מתכוין למצוה יוכל להמשיך חיות מלמעלה כמ"ש בלק"ת ע"פ כי לא על הלחם לבדו יחיה כו'. כמו שהלחם

מחי' גם כשאוכל בלא ברכה כו' ע"ש. הנה תקון וברור הוא ע"י מ"ד דוקא כי בהדכר לבדו יש בו כח לברר כמ"ש בפע"ח ש"א פ"ו וכן בירור הלבושים ע"י המצות הוא במ"ד דז"א והיינו המשכת האור דלעילא והן הם ה"ח דז"א שכל רמ"ח מ"ע תלויים בהם כמ"ש בטעמי מצות שם. וע' ע"ח שכ"ו (בע"ח דפוס שקלאוו שער כ"ה) פ"א ופ"ג שלבושים אלו הם צלם דאימא פנימי המלביש לנר"נ וגם המקיף הנק' חשמל נתברר ונתקן מק"נ להסמוכה לו וכמ"ש שער מ"ט ספ"ב הטוב שלו נזדכך כו' ונתחבר עם החשמל הפנימי כו' ע"ש.

וע"ש שמ"ב פ"ד וזאת הבחי' נקרא חשמל שהוא צלם הבל דגרמי שבעור כו' ע"ש. ומ"ש בשער כ"ו פ"א שצלם הפנימי הוא הבל דגרמי והוא חותם ולבוש נה"י דאו"א כמ"ש בפ"ב שם שניהם אור א' הם זה פנימי וזה מקיף כמ"ש בפ"ב שם. ועיין ש' ל"ט דרוש י"ב וזה לבוש הנק' כו' וכן כו' ולבוש זה כו' העלאת מ"נ כו' גדול כו' וע' שער החשמל פ"א ונק' ק"נ ונק' חשמל כו' ור"ל כמש"ש בס"פ כל החשמלים הוא בחי' טוב שבק"נ כו' וע' מק"מ בראשית (דף ק"ב סוף ע"ב) שג' חשמלים נפלו בנגה ע"י חטא אדה"ר וע' שער החשמל פ"א כפי כניסת הכלים דתבונה בפנים כן בחי' האור שלה מלובש מבחוץ כו' ע"ש שכל התקון הוא לדחות החיצוני' ע"י אור הבינה מבפנים ומבחוץ (וקרוב לומר שמבפנים הוא ע"י מצות שבדבור ומבחוץ ע"י מצות מעשיות שהחיצוני' נק' מקיף לגבי פנימי' כמ"ש בע"ח ספ"ג גבי ח"ש). והשתא א"ש הא דשכר המצות הוא לבוש לנשמה מאחר שנמשך מאימא שהוא עוה"ב וכמו הלחם שעליו יחי' האדם אף שגם בו מלובש מוצא פי הוי' אלא שבלחם ושארי מזונות נמשך מחיצוניות אימא שלמעלה מז"א הנק' אדם כמ"ש בכוונות עיוה"כ. אך באמת הלבוש אינו העוה"ב אלא שעי"ז יוכל לסבול וליהנות מאור אימא שהוא עוה"ב מאחר שמלובש בלבוש נה"י שלה (פנימי ומקיף אור פנימי למזון ומקיף ללבוש) דכמו שהעליוני' כהמלאכים אינם יכולים לירד למטה לעוה"ז בלי לבוש תחתון כך אין התחתונים יכולים לעלות למעלה בלי לבוש עליון כמ"ש בזוהר פקודי (דף רכ"ט ע"א וע"ב) וכ"כ בהדיא בויקהל (דף ר"י סע"ב) ואלמלי ההוא לבושא לא יכלי למסבל כו' ומש"ה מי שלבושיו חסרים לפי שלא תקן כל הרע ע"י המצות צ"ל בגיהנם לתקן הרע תחלה כמ"ש בזוהר ויחי (דף רכ"ד) ובלא"ה א"א להיות כלל בעוה"ב בלבוש חסר כמו שא"א למלאך לירד לעוה"ז בלי לבוש שלם. ומ"ש הסבא (דף צ"ח ע"ב) ענין התלבשות בנפש וכן התלבשות הנשמה ברוח (דף צ"ט ע"ב) היינו לירד למטה ממדריגותם כמ"ש בזוהר הרקיע שם (דף פ"ג ע"א) בשם הרח"ו ז"ל. והנה געה"ע הוא מבריאה. וא"ש הא דתנן יפה שעה א' כו' מפני שהזיוג זו"נ הוא באצי' והמצות ממשיכות

מ"ד דאצי' ושרשן ממו"ס דא"א המאיר י"ג חיוורתא דגלגלתא שרש תרי"ג מצות ואף מי שאין לו אלא נפש דעשי' ה"ז מעלה מ"ן למל' דיצי' במצותיו ושם הרוחות של הצדיקים מעלים המ"נ שלו ושלהם עד מל' דבריאה ושם הנשמות של כל הצדיקים מעלים כל המ"נ עד מל' דאצי' כמ"ש בע"ח של"ט דרוש י"א פ"ז. כי אין שום בירור אלא באצי' כי היא בחי' חכמה דכללות ובחכמה אתברירו והבירור הוא ע"י זיווג ואין זיווג להוליד נשמות בבי"ע כמ"ש בשער מ"ד פ"ד ופ"ה.

ואף שממצות מעשיות לא נעשה לבוש אלא לנפש דעשי' מ"מ הזיווג הוא באצי' כי לכן יורדים בחול כלים דזו"נ דאצי' בזו"נ דבי"ע כדי לברר בירורים למטה כל ו' ימי המעשה (יורדת כלי זו"נ דאצי' לעשי' הוא ליתן כח לנפש דעשי' להעלות מהקליפות כמ"ש אשר שלט האדם באדם כו' רק שבסיוע התחתונים במצות שהיא אלקות שבנוגה וזה עולה שלא ע"י נר"נ דאדם אלא ע"י בחי' אצי' ממש שבבי"ע מעלים עד נוקבא דאצי' העליון ולכן ירדה אצי' בבי"ע בימי החול וגם ליתן כח לנר"נ דאדם להעלות מקליפות) כמ"ש בע"ח ש"א פ"י. ובשבת צ"ע בעליות העולמות (ואפשר דר"ל בבריאה יורדין יעקב ורחל בחול) ואפי' אוא"ס ב"ה נמשך שם כמ"ש בע"ח שמ"ז פ"ג ע"ש (ובגלגולים פ"ב שבחי' נפש דאצי' שבעשי' גדולה לאין קץ מנשמה דבריאה שבבריאה) וכן מ"ש דציצית ביצירה ותפלין ש"י בבריאה היינו שהתקון נעשה לדחות החצונים מג"ת דיצי' וג"ת דבריאה ע"י המשכת האור דאצי' וכמו שבק"ש נעשה זיוג או"א דאצי' ונמשך בבריאה ולכך היא בישיבה משא"כ בתפלת י"ח ותדע מנט"י שמתקנים ג"ת דעשי' אף שהידים הם חג"ת וכן הציצית להתעטף הראש עד החזה ותפלין ש"י היא בחי' מוחין מקיפים וכולם מתקנים ג"ת לבד דבי"ע ואף שהם מצות מעשיות מ"מ ממשיכים מבחי' עשי' שבאצי' שהיא חיצוניות כמ"ש בע"ח ש"מ דרוש ב' וציצי' קטן הוא בחי' עבור של חיצוניות והטלית יניקה ותש"י מוחין דגדלות.

ועוד תדע מכוונות השמות בברכו' המצו' שהן בת"ת דאצי' ולא דבי"ע וכן במקרא שהוא בעשי' והכוונ' הוא בג' שמות ת"ת דז"א דאצי'. ולתורה ולנביאים בנ"ה דז"א דאצי'. ולכתובים ליסוד דז"א דאצי' ולמשנה שהיא ביצי'.

והכונ' היא בשמות דכלי' אמצעי' דו"ק דנוק' דז"א דאצי' ולתלמוד הכונה בשמות דכלים חיצוני' דו"ק דנוק' דז"א דאצי' אף שהתלמוד בבריאה. והטעם מובן מ"ש בפע"ח דאיך אפשר דתושב"כ בעשי' למטה משבע"פ אלא כולם הם באצי' רק שהמקרא יורדת עד העשי' ומתלבשת שם.

והמשנה עד היצי' לבדה. והתלמוד עד הבריאה לבדה. והקבלה עד האצי' לבדה בלי לבוש. דהיינו למי שיודע להפשיטה מלבושיה עד בחי' אצי' א"נ היא בחי' אצי' ממש שבעשי'. אך מאחר כי הכוונה בשם מ"ה שהוא שם כלי פנימי דת"ת דז"א דאצי' והם אינם מלובשים בעשי' כלל שהן באצי' העליון ממש רק שהמקרא מלובשת בעשי' וקבלה אינה מלובשת כלל.

וכן המשנה והתלמוד הם באצי' העליון ומלובשים בבריאה ויצי' עליונה כי האדם כלול מכל העולמות ואף שהכוונה בעסק התורה היא בבריאה והתורה עצמה ביצי' וכן המצוה בלי כוונה בעשי' מ"מ התלמוד עצמו הוא ביצי' שהוא בחי' רוח שבבריאה והמשנה עצמה בלי כוונה ביצי' שביצירה והכוונה נשמה לשתיהן כמ"ש בע"ח שער מ"ט פ"ה. ע"ש היטב הדק דמוכח התם ג"כ כמ"ש שהתלמוד היא בבריאה עליונה אלא דהיינו דוקא כל מי שנשמתו בבריא' אבל לנפש דעשי' אפשר היא בריאה ממש שבעשי' וצ"ע. אך זה אינו שאין לחלק בין נפש לנשמה אלא בכוונה שהנשמה כוונתה עולה למעלה יותר אבל לא בלימוד הפשוט עצמו בפשט התלמוד לבד:

פרק ג

ויצא יצחק לשוח בשדה כו'. לבאר זה דהנה יש משנה ובריית‍א. ובריית‍א פי' המשנה כי המשנה הוא הכלל ובריית‍א היא הפרט של המשנה ואין בכלל אלא מה שבפרט. ולכאורה הבריית‍א היא למטה מן המשנה שנשתלשלה יותר למטה אבל האמת הוא שהבריית‍א גבוה יותר דסוף מעשה במחשבה תחלה. דהנה התורה נשתלשלה למטה אפי' בדבר שקר כגון זה אומר אני מצאתיה כו'.

ולפי הנראה היא ירידה למטה מאד ומ"מ היא גבוה כי סוף מעשה כו'. וכמשל השפופרת הנכנס ראשון יוצא אחרון וכמו האדם שהוא סוף כל הנבראים והוא במעלה על כולם והכל נברא בעבורו ולכן נמצא העולם כולו באדם אחד להורות שהכל נברא בעבורו כי זה כל האדם.

וזהו מארז"ל יפה שעה אחת כו'. דהנה בעה"ב צדיקים יושבים כו' והוא רק בחי' אחוריים כמאמר וראית את אחורי כו' התענוג שמשיג האדם בעבודתו הוא בחינת אחוריים ופני אינו באפשרי להשיג כי לא יראני האדם וחי.

ועד"ז גם הגלוי בג"ע הוא רק בחי' זיו והארה לבד ולכן יפה שעה אחת כו' שהוא המעשה עצמה בלי תענוג ובלי שכל מכל חיי העוה"ב דסוף מעשה במחשבה תחלה. וזהו גם כן ענין משנה ובריית‍א שהמשנה הוא כלל כמו ד' ציצית מעכבות וכן סוכה שהיא גבוה כו'.

ויש למצוא טעם לזה כענין תכלת דומה לים כו' וגבי סוכה יש טעם למען ידעו דורותיכם עד כ' אמה כו'. אבל הברייתא הוא פרט לבאר המשנה בכל דקדוקים ופרטים כמו סוכת גנב"ך ורקב"ש שאין טעם לדבר ונראה בחוש שהוא למעלה מהשכל והטעם וזהו אין בכלל אלא מה שבפרט שאין במשנה בכלל יותר מבפרט הברייתא ומה שלא נתגלה טעמה הוא יותר גבוה כי טעמי המצות לא נתגלו ולע"ל אי"ה יתגלו וזהו ר"ש דריש טעמי דקראי שדרש שמה שנאמר בפסוק טעם של דבר לא זהו עיקר רק שיש טעם בזה גבוה יותר למעלה מהטעם. נמצא שבמצוה שאין משיג בה טעם הוא יותר גבוה ומה שמשיג טעם ותענוג הוא רק בחינת אחוריים ולא כמו שסוברים העולם שהעיקר הוא הלב שמשיג תענוג ועובד בהתלהבות ואינו כן האמת רק עיקר הוא המעשה בלי תענוג והלב אינו כ"א סיוע בחינת גדפין.

והנה משנה נקרא עיר ובריייתא בחי' שדה לשון בר חוץ לעיר ולכאורה העיר הוא עיקר שדרים בה בנ"א. אך נראה מי הוא מחיה אותם. השדה שחוץ לעיר שמביאים משם התבוא'. כך הוא הברייתא מחיה המשנה ומבארת ההלכה יותר בפרט היאך לעשות כי התנאים מבלי עולם שמורים מתוך המשנה. וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה הוא לשון דבור ושיחה ול' שחייה למטה מלשון ושח רום אנשים וכן כאשר יפרש השוחה לשחות (בישעיה כ"ה) (ועמ"ש בזה ע"פ תבנה ותכונן עיר סיחון כו' ע"ש) בשדה הוא בר. ולפנות ערב לפנות הערב והחשך. דהנה התורה נשתלשלה בחשך כמאמר במחשכים הושיבני זה תלמוד בבלי שנשתלשל למטה אפי' בשקר ולמה הוא כך כדי לפנות הערב והחשך ויהי אור כמאמר לעת ערב יהיה אור כמשל מי שרוצה לפנות איזה דבר צריך הוא לכנוס בתוכ' כדי לפנותה אבל לא שישאר בתוכה. גם מה שנשתלשלה התורה ונתלבשה בחשך טענות שקר הוא כדי לפנות החשך לאהפכא חשוכא לנהורא וכן העסק בתורה לדחות החשך והקושיות המסתיר על השכלת הדין האמת לאמתו ולמצא האמת גילוי רצון עליון ב"ה וכמ"ש ע"פ והמשכילים יזהירו וגו' ע"ש:

וזהו ויצא יצחק לשוח. כי כדי לפנות הערב והחשך ולתקנו הוא ע"י יצחק שהוא בחי' פחד ויראת ה' וכמאמר אם אין יראה אין חכמה כו'. (וע' בזוהר בראשית ד' כ"א סע"א). וזהו האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו ונשאר בחשך אבל באמת כתיב ישת חשך סתרו שאף שהוא חשך מ"מ הוא סתרו וזהו לפנות הערב והחשך ולעת ערב יהי אור והיינו ליבון הלכתא וגם זה פי' ברכו בתורה. (ועמ"ש ע"פ קול דודי וע"פ ששים המה מלכות):

תולדות

פרק א

אלה תולדות יצחק וגו'. כתיב שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שמאלו הוא בחי' יצחק ממטה למעלה. וימינו כו' הוא בחי' אברהם מלמעלה למטה. והנה מדת אברהם הוא הכנסת אורחים כו' ויצחק היה חופר בארות כו'. ולהבין זה הנה כתיב ואהבת. אשר לכאורה לא שייך בזה לשון צווי לאהוב כו'. אך הוא שבתחלה כתיב הוי' אחד כו'. ובהתבוננות ענין אחד איך שאין ערוך אליו כלל כו' הוי' אלקינו ואלקי אבותינו (שהוא בחי' צמצום) פי' שיתהווה בחי' אבותינו חו"ב כו' אנת חכים כו' אשר אין ערוך כלל לגבי מהותו ית' אנת הוא חד כו' לכן צריך קודם בחי' אלקינו שהוא בחי' צמצום ואח"כ ואלקי בחי' וא"ו המשכה שיתהווה בחי' אבותינו ובהתבונן כ"ז בוודאי כל איש ישראל יהיה חפצו ורצונו תמיד ליכלל בה' אחד ולא שירד למטה במקום חשך. אמנם זהו בחי' רצוא אבל צ"ל אח"כ בחי' שוב כדכתיב כיתרון האור מן החשך ורצונו ית' להיות לו דווקא דירה בתחתונים ולכן הצווי ואהבת הוא הפי' בהיפוך מלמעלה למטה.

וכמארז"ל שיהא שם שמים מתאהב ע"י. פי' להמשיך גילוי אור אלקותו מלמעלה למטה. וזהו מעשה אברהם הכנסת אורחים שנתן לערביים לאכול ואח"כ אמר להם דעו למי מברכים כו' בכדי להיות גילוי אלקות למטה שגם הערביים יכירו גדולתו כו' כ"ז הוא בחי' אברהם המשכה מלמעלה למטה. ויצחק הי' חופר בארות שהוא בחי' גילוי ממטה למעלה מהעלם לגילוי כמשל הבור אשר המים שם בהעלם וע"י החפירה נגלו המים כו'. והנה הגם שאברהם היה ג"כ חופר בארות אבל כתיב ויסתמום פלשתים כו' ויצחק חפר אותן וקרא להם שמות כשמת אשר קרא להן אביו הראשון מלא והשני חסר לפי שע"י חפירה דיצחק לא נפסק עוד נביעתם ונמשכים ונובעים הששה מדות שהן בחי' וי"ו ע"כ הוא שמות מלא בוי"ו. אבל שמת דאברהם חסר וי"ו לפי שסתמום פלשתים ויש לחיצונים יניקה מהם. לכן ע"י חפירה דיצחק הוא שמות בוי"ו (ועמ"ש כה"ג ע"פ ששת ימים תאכל מצות כו' מלא וי"ו) ולע"ל כתיב כי אתה אבינו שעיקר הצחוק והשמחה יהיה מבחי' יצחק שהוא ממטה למעלה אשר בחי' זו אין קץ ותכלית כו' משא"כ (אברהם) בבחי' ממעלה למטה יש לה גבול המשכה למטה ולכן באברהם כתיב ב"פ אברהם אברהם הא' הוא המשכה שיתהווה בחי' חו"ב דאצי' ואלקי אבותינו כנ"ל. והמשכה ב' בבי"ע. משא"כ יצחק בחי' מלמטה למעלה בחי' אין קץ ותכלית והכל ירוממוך סלה. ומזה נתהווה עיקר הצחוק כי גמירי משמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי כו' מיהב הוא

בחי' השתלשלות מאין ליש כו'. אבל עבודת האדם הוא ההיפוך והוא להיות בטול היש לאין והוא בחי' יצחק צחוק ותענוג גדול כו':

והנה כתיב באברהם קח נא את בנך כו' אשר אהבת את יצחק כו'. כי ידוע הטבע לאהוב ההיפוך כדכתיב מים קרים על נפש עיפה. וכמו"כ להיפוך מי שקר לו מאד רוצה למים חמים.

ולכן אברהם שמדתו המשכה מלמעלה למטה אוהב ג"כ ההיפוך בחי' יצחק מלמטה למעלה. היינו שבחי' יצחק הוא פחד יצחק שהוא בחי' יראה ובטול ולכן זה א"א שימשיך אברהם למטה בחי' פחד יצחק הנ"ל שבחינת בטול כזה א"א לנבראים לקבל כי גם למעלה אמרו הושיט הקב"ה אצבעו הקטנה ביניהם ושרפן ע"י גילוי רב ומכ"ש למטה בנבראים.

ולכן כתיב ויעקוד אותו על המזבח ממעל לעצים למעלה מבחינת עה"ח ועה"ד שם יוכל להתגלות בחי' פחד יצחק הנ"ל. אמנם ביעקב כתיב ופחד יצחק היה לי. כי יעקב היה בחור שבאבות בחי' התכללות מבריח מן הקצה כו'. ולכן אמר אלקי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי שהי' לו שני הבחינות בחי' אברהם כנ"ל. וגם פחד יצחק היה יכול להמשיך למטה ג"כ.

והנה לע"ל כתיב כי אתה אבינו פי' כי עתה א"א שבחי' פחד יצחק יהי' בבחי' אבינו שהיא המשכה למטה וכנ"ל. אבל לע"ל כשיהיה בלע המות לנצח ואת רוח הטומאה אעביר כו' אז יתגלה בחי' פחד יצחק למטה שיהי' הוא בחי' אבינו כדכתיב לבא בנקרת הצורים ובסעיפי הסלעים מפני פחד ה' שיתגלה בחי' פחד ובטול למטה וראו כל בשר.

וזהו אלה תולדות יצחק בן אברהם. אברהם הוליד את יצחק. ב"פ אברהם וב"פ יצחק. כנודע ממשל גשמי שהזכר יוכל להזריע בלא נקבה משא"כ הנוקבא כו'. והגם שאמרו אשה מזרעת תחלה כו' היינו ג"כ ע"י התעוררות הדכר תוכל הנוקבא להזריע תחלה כו'. וגם אח"כ עיקר ההולדה מטפת הדכר שממנו הלובן והוא המברר הולד להיות הפסולת יוצא לחוץ. ומהבירור נעשה הולד כו'. כמו"כ למעלה שיתהווה בחי' יצחק ממטלמ"ע שבאמת אין ערוך אליו כלל הוא בא ע"י בן אברהם פי' ע"י ההארה הבאה מלמעלה למטה שיתהווה בכ"א בחי' יצחק העלאת מ"ן ממטה למעלה.

וזהו תולדות יצחק הוא בן אברהם כו'. ואח"כ אברהם הוליד את יצחק. פי' שיהי' בחי' יצחק בבחי' הולדה כי באמת אין ערוך נברא לבורא ושיהי' ההעלאה בחי' בטול לאלקות בתכלית א"א כ"א ע"י אברהם שהוא בחי' אב"ר מ"ה בחכמה אתברירו שהוא המברר

להוליד בחי' יצחק להיות נתפס בחי' גילוי אלקות והפסולת יוצא לחוץ ע"י טפת דכר שממנו יוצא לובן העליון כנ"ל בחי' אברהם כו' וד"ל:

פרק ב

מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וגו' עד בוז יבוזו לו. ובזוהר ח"ג דנ"ד ע"ב מים רבים דא הוא נהר עלאה דמניה נפקין נהרין לכל עיבר כו'. והנה הנהרות נמשכים מן המעיינות שהמעיינות נובעים מן התהום ומהם נמשכים הנהרות וכמ"ש השולח מעינים בנחלים והמעיינות נובעים מתחת לארץ אבל הנהרות נמשכים בגלוי ע"פ כל הארץ לכך התורה שנמשלה למים כמ"ש הוי כל צמא לכו למים יש בה בחי' מעיין והוא כמאמר חכים ולא בחכמה ידיעא שאינו מושג כלל כמשל המעיין שנובע מתחת לארץ ואינו ניכר ונגלה כ"כ ויש בה בחי' נהרות וכמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כו' שזיו השכינה המתגלה בג"ע בהשגת רזין דאורייתא נמשך מבחי' נהר היוצא מעדן כו' ונמשך ומתחלק לכמה בחי' נהרות והמשכות פרטיים לכל אחד כפי השגתו כו'.

ולכן נק' נהר לפי שבא ונמשך בגילוי להיות מושג לצדיקים וע"ז נאמר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה של כנס"י להקב"ה כי עם היות שזהו גילוי מדריגות עליונות מאד עכ"ז לא ישקיטו את האהבה שהנפש לא תתמלא ותתרוה צמאונה ע"י גילוי זה לבד וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כי שמים וארץ הם ג"ע העליון והתחתון שבו מתענגים הנשמות ע"י נהר היוצא מעדן כו' ועכ"ז מי לי בשמים כו' כי ג"עהוא רק לפי שעה אבל עיקר הגילוי יהיה לע"ל בתח"ה וכמ"ש ומעין יצא מבית ה' שזהו למעלה מעלה מבחי' נהר כו' והיינו ע"י עסק התורה ומצות שעז"נ ותרד העינה ותמלא כדה הם כ"ד ספרין דאורייתא שהם נמשכים מבחי' המעיין בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא שעיקר גילוי זה יהיה לע"ל:

אך הנה כדי להיות המשכה וגילוי זה ע"י תומ"צ מעשיות עז"נ ותרד העינה ותמלא כדה שזהו ע"י רבקה אמנו שהיא היא אשר ביכולתה להיות ותמלא כדה כו'. ולהבין מהו בחי' רבקה י"ל תחלה ענין בחי' יצחק כי הנה יצחק הוא לשון צחוק ותענוג והוא גילוי תענוג העליון לצדיקים לע"ל כמ"ש לויתן זה יצרת לשחק בו.

ולכן יצחק הוא לשון עתיד כי הנה בחי' צחוק עשה לנו אלקים שבחי' גילוי תענוג זה נמשך ע"י שם אלקים. והענין כי שמש ומגן הוי"ה אלקים ששם אלקים הוא המגן ונרתק על שם הוי"ה המהוה מאין ליש שהנרתק הוא כסוי והעלם שלא יהי' גילוי שם הוי"ה רק ע"י לבוש והנרתק המסתיר עליו וכמשל אור וזיו השמש המאיר דרך מסך ופרגוד כמ"ש במ"א ע"פ והבדילה הפרכת כו' ומחמת נרתק ומגן זה נעשו הנבראים בחי' יש

ודבר נפרד ובהתרבות הלבושים ע"י ק"ך צירופי אלקים נמשך למטה בעשייה החשך וההסתר ביותר ועל כן ירדה הנשמה למטה להיות עובד אלקים דהיינו לעבוד ולתקן את בחי' החשך וההסתר הנמשך משם אלקים לאהפכא חשוכא לנהורא וזהו אשר ברא אלקים לעשות ופי' במדרש לעשות לתקן. (והיינו לתקן) ההסתר הנמשך משם אלקים והוא ע"י בטול היש לאין שעי"ז אתהפכא חשוכא לנהורא. והיינו ע"י מס"נ בתפלה וע"י תומ"צ. וזהו צחוק עשה לי אלהים שעיקר הצחוק ותענוג העליון נמשך ע"י שם אלקים כמשל הצחוק שעושים השרים שהוא מדבר חדש כמו מלחמת הארי עם חיה אחרת שמההתחדשות נמשך הצחוק והתענוג כך בחי' בטול היש לאין זהו ההתחדשות שהנברא שנעשה יש ודבר נפרד יוכל לבטל א"ע. משא"כ אם לא היה שם אלקים מסתיר לא היה נמשך בחי' צחוק ותענוג זה כלל א"כ עיקר הצחוק והתענוג עשה לנו השם אלקים המסתיר ומעלים שבסבתו נמשך התענוג והיינו ע"י בטול היש לאין.

והנה עיקר הצחוק והתענוג מתגלה כשנשלם הבירור והתקון דשם אלקים וכמו במע"ב כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ויכולו השמים שבגמר כל המלאכה נתגלה התענוג משא"כ בעוד שלא נגמרה המלאכה אין התענוג מתגלה כ"א הוא עוסק לגמור המלאכה. כך עד"ז עכשיו העסק הוא להיות עובד אלקים לאהפכא חשוכא לנהורא ובגמר ושלימות הבירורים אזי כתיב ותחדש פני אדמה ישמח ה' במעשיו ויהיה גילוי הצחוק והתענוג ולכן נק' יצחק ע"ש העתיד שלעתיד יהיה גילוי צחוק ותענוג זה: **והנה** ביצחק כתיב והנה יצחק מצחק את רבקה אשתו. פי' שכל הצחוק ותענוג עליון דיצחק הנ"ל הוא נמשך ע"י רבקה אשתו. כי הנה עיקר בחי' אתהפכא חשוכא לנהורא הוא שייך בנה"ב שבאדם שהיא צריכה בירור ותקון לעשות לתקן משא"כ הנשמה עצמה א"צ תקון. ונה"ב שרשה מחיות המרכבה פני שור וכו' וכמו שיש כח בהמרכבה להיות והחיות נושאות את הכסא כך יש כח בנה"ב להיות בה וע"י עליות לנה"א והיינו אחר הבירור של נה"ב משום ששרשה גבוה מאד נעלה מלפני מלך כו':

ובזה יובן ענין בחי' רבקה שהוא מלשון רבקות של שלש שלש בקר או של ארבע ארבע דהפי' הוא חבור וקשור של שלש או ארבע בהמות יחדיו נק' רבקה וכך הוא בענין חיות המרכבה כשהן כלולים ומתייחדים יחד להיות והחיות נושאות הן בחי' רבקה של שלש שלש בקר שהוא התכללות חג"ת פני ארי' מבחי' חסד.

ופני שור מבחי' גבורה כו'. ולפעמים הן של ארבע ארבע שהוא בחי' פני אדם שבחיות המרכבה שהן ד' בחי' חגת"מ. ועד"ז ארז"ל האבות הן הן המרכבה שהן ג' בחי' חג"ת ודוד הוא רגלא רביעאה כו'. וז"ש במרכבת יחזקאל חוברות אשה אל אחותה שהן

בבחי' חבור והתכללות שעי"ז דוקא והחיות נושאות כו' משום שע"י ההתכללות וחבור המדות יחדיו עי"ז מתעלים וממשיכים מבחי' עליונה מאד ששם כל המדות כלולים יחדיו (עמ"ש בפ' נח בענין זה). ועד"ז יובן בעבודת ה' באדם כשיש בחי' התכללות המדות אהוי"ר והתעוררות רחמים על נפשו שירדה פלאים זהו נק' בחי' רבקה של שלש שלש בקר שמדות נה"ב מתבררים מק"נ ועולים לה'. וזהו והנה רבקה יוצאת שיוצאת מק"נ ואתהפכא חשוכא לנהורא ולפעמים היא של ארבע ארבע בהתכללות מדת מל' שהוא בחי' בטול וקבלת עול ועבודת עבד כי העבודה והיראה הן שני מצות כו'. וזהו שיצחק מצחק את רבקה אשתו דהיינו שבחי' יצחק שהוא התענוג שיתגלה לע"ל הרי הוא נמשך את רבקה אשתו (שהוא בחי' בירור דשם ב"ן בגימ' בהמה דהיינו ע"י בירור נה"ב כשעולה למעלה מעלה להיות בבחי' רבקה כי למטה הוא ענפין מתפרדין אבל ע"י הברור אז נעשה התכללות כו') ולכן עי"ז דוקא ותרד העינה ותמלא כדה דהיינו שע"י בחי' בירור ובטול נפש הבהמית דוקא הנה ע"י העלאה זו נמשך להיות ירידה והמשכה בחי' ותמלא כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא. כי הנה כל התורה נתלבשה בענינים גשמיים כמו מצות תרומות ומעשרות בצמח וזרע הארץ ומצות קרבנות בבע"ח וכן בכל המצות שכ"ז הוא נלקח מק"נ וע"י המצות מתבררים ונמשך עי"ז גילוי א"ס ב"ה אשר אנכי מצוך.

וזהו הנה אנכי נצב על עין המים דהיינו בבחי' ותרד העינה ותמלא כדה נמשך ממש בחי' אנכי שהוא סדכ"ס שממנו נמשך המעיין כו'. ולכן כדי שיהי' המשכה זו גילוי אוא"ס ב"ה בדברים גשמיים שמק"נ הוא דוקא ע"י בירור נה"ב תחלה שהיא ג"כ מק"נ שאז אחר בירור והעלאה זו יוכל להיות המשכה וירידה זו (ועמ"ש כיוצא בזה ע"פ וספרתם לכם כו' וע"פ זכור את יום השבת). וע"כ לא נתנה תורה למלאכים משום כלום יצה"ר יש ביניהם ואין שייך אצלם בירור ק"נ ואתהפכא חשוכא לנהורא ולכן א"א להיות ג"כ אצלם המשכה זו מבחי' אשר אנכי מצוך ואע"פ שבודאי נמשך גילוי אלקות למלאכים הוא מבחי' ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן דבזה כתיב היושבת בגנים חברים שהם המלאכים מקשיבים לקולך. אבל גילוי בחי' ותרד העינה ותמלא כדה לא נמשך להם כ"א למטה דוקא. ולכן ארז"ל עתידים צדיקים שיאמרו (המלאכים) לפניהם קדוש:

וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. פי' מים רבים הוא ההתבוננות שהאדם משיג ומתבונן בגדולת ה' ביחו"ע ויחו"ת בפסוק שמע ישראל ובשכמל"ו שמזה נמשך ואהבת בכל לבבך כו' ואהבה זו גדלה מאד להיות נפשו צמאה לה' בבחי' בכל מאדך בלי גבול.

ולא יוכל להשקיט ולכבות צמאון האהבה זו ע"י המים רבים עצמן שהיא ההתבוננות הנ"ל שמשיג ביחו"ע ויחו"ת כי אם רץ לבך שוב לאחד הוא דוקא ע"י עסק התורה ומצות מעשיות שזהו בחי' אשר אנכי ממש מצוך. משא"כ בידיעה והתבוננות לבד הוא רק ידיעת מציאותו ולא בחי' אשר אנכי ממש מצוך שהוא כמו בחי' תפיסא במהו"ע כביכול ע"י המצות מעשיות דרמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברי' דמלכא. יתר על כן אפילו ההשגות שבג"ע שהיא השגת מהות זיו השכינה ממש ולא מציאותו לבד עכ"ז עז"נ מים רבים הנמשכים מנהר היוצא מעדן כו' לא יוכלו לכבות את האהבה דבחי' רבקה בכל לבבך ומאדך הנ"ל וכמ"ש מי לי בשמים וגו' כי הגלוי שבג"ע נקרא רק זיו והארה בלבד ונק' לקבל פרס לשון פרוסה כמ"ש במ"א. אבל האהבה הנ"ל היא למהו"ע ית' וזה שלא ע"מ לקבל פרס כו' וזהו ונהרות לא ישטפוה כי בעבר הנהר ישבו אבותיכם שבחי' אה"ר הנ"ל היא מגעת למעלה אפילו מבחי' הנהר הנ"ל שהוא מקור כל הנהרות כו' וא"כ ודאי ונהרות לא ישטפוה:

אך אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו. פי' אם הוא לשון כאשר שיש אם שאינו משמש בלשון ספק אלא בלשון ודאי. כמו אם כסף תלוה. ואם יהיה היובל שאין זה לשון ספק אלא שבודאי יהיה הדבר ויבא.

ולשון אם כאן אינו אלא לשון כאשר. פי' כאשר כסף תלוה את העני לא תהיה לו כנושה וכן כאשר יהיה היובל. וכמו כן אם יתן איש פי' כאשר יתן איש זה הקב"ה שיתן בודאי והיינו לעתיד שיתן הוא לשון עתיד שלעתיד לבא יתן את כל הון ביתו שבזמן הזה אינו בא לידי גילוי כ"א לעתיד דוקא. אך הגם שאין זה בגלוי עכשיו מ"מ נמשך הוא ממש בחי' זו ע"י תורה כ"ד ספרים דאורייתא ומצות מעשיות שהם בחי' והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי ממש נמשך עי"ז.

וזהו מצוך ל' צוותא וחבור. וזהו בא"י אמ"ה אק"ב אתה היינו מהו"ע ית' ברוך ונמשך בבחי' שם הוי' המתלבש בע"ס יו"ד בחכמה כו' עד שנמשך להיות מלך העולם בבחי' מל' מקור דבי"ע והוא אשר קדשנו אשר לשון ענג כמו באשרי כי אשרוני והוא בחי' תענוג וצחוק העליון שיתגלה לע"ל בפו"מ כשיתן הון ביתו כו' הוא נמשך עכשיו ממש כי היום לעשותם ולמחר לקבל שכרם.

וענין פי' ברכה זו שצ"ל הוא עד"מ אם רוצה אדם להאיר למרחוק או במקום חשך ואפילה צריך להדליק אבוקה גדולה ולהוסיף על האור בכדי שיגיע אורו גם למרחוק וכך כדי שיגיע האור והגילוי בעשי' הגשמי' צריך להוסיף אור האבוקה וזהו הברכה כו'. ולכן

ארז"ל חייב אדם לברך מאה ברכות בכ"י. וכמ"ש בזוהר ר"פ חיי שרה דקכ"ג ע"א. שהוא המשכה מאתר עלאה סדכ"ס כו'.

והנה ע"ז ארז"ל יפה שעה א' בתשובה ומעש"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב כי ג"ע הוא רק זיו השכינה ולכן לא יוכל לכבות את האהבה אבל המשכה זו היא מבחי' מהו"ע ולא זיו לבד ולכן נק' הון ביתו. דהנה כתיב בחכמה יבנה בית. פי' אותיות התורה נק' בתים כמ"ש בס"י שני אבנים בונות שתי בתים. ולכך נק' ת"ח בנאים שעוסקים בבנינו ש"ע.

והנה בחי' חכמה הוא חכים ולא בחכמה ידיעא שהוא למעלה מבחי' ונהר יוצא כמש"ל ובתבונה יתכונן הוא מ"ש ולתבונתו אין חקר ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים והוא בחי' תענוג עליון הגנוז ומלובש בהתורה כמ"ש אני תורתך שעשעתי.

וזהו בחי' הון ביתו שנמשך ע"י הדעת כי דעת ל' חבור כמו והאדם ידע והיינו שמחבר וממשיך בחי' תענוג עליון ממקור התענוגים בחו"ב דאורייתא מחכמה נפקת. והוא ע"ד מ"ש בספר הבהיר דהע"ה היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה וגילוי זה יהיה בפו"מ לע"ל שיתן איש את כל הון ביתו הון יקר ונעים.

וכמארז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות וזהו בחי' ההון יקר כי יקר ג"כ גימטריא יש ולכן נאמר אם יתן אי"ש א' י"ש שהמשכת ש"י עולמות נמשכים מן אלופו של עולם וכמ"ש אאלפך חכמה אאלפך בינה. ונאמר קנה חכמה קנה בינה ב"פ קנה גימטריא י"ש שכ"ז נמשך מבחי' האלף אאלפך כו':

והנה בחי' גילוי זה הוא מרוה צמאון האה"ר הנ"ל וזהו בוז יבוזו לו ל' ביזה ושלל וכמו אדם הבוזז וחוטף דבר יקר הערך כמו ביזת אוצרות יקרים שבוזז וחוטף משום שמא אין ראוי שיתנו לו דרך נתינה ע"כ בוזז וחוטף לגודל תשוקתו לזה.

וכך הוא בהתגלות אוצרו הטוב שהוא בחי' סדכ"ס אשר עין לא ראתה אלקים זולתך. ונק' הון ביתו ע"כ כאשר יומשך ויתן גילוי אוצרות אלו אזי בוז יבוזו עד"מ. ובחי' זו עכשיו היא שמחת הנפש בעסק התורה ומצות אחר הצמאון ואה"ר בק"ש אשר יעורר האדם בנפשו להיות מי לי בשמים כו' ומים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. זאת ישים אל לבו כי הדברים האלה הן ד"ת ומצות הם הם בחי' גילוי הון יקר הנ"ל.

וכמ"ש יראת ה' היא אוצרו ולזאת ישמח לבו בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. וזהו ותרד העינה ותמלא כדה ותעל. שע"י כ"ד ספרים דאורייתא עם היות שזהו בחי' שוב וירידה שנתלבשו בעשיה גשמית הנה עי"ז אדרבה ותעל גם למעלה מאה"ר הנ"ל דבחי' רבקה כו' והגם שמים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה היינו מים רבים דייקא שנמשכו מבחי' הנהר אבל כ"ד ספרים דאורייתא הם נמשכים מבחי' ותרד העינה שהמעיין נמשך

מבחי' סדכ"ס ממש כמ"ש הנה אנכי נצב על עין המים ולכן עי"ז ירוו צמאון האה"ר ולכן אדרבה המעיין הוא נראה קטן יותר מהנהר היינו משום שהוא קרוב יותר לבחי' אנכי סדכ"ס ע"כ יש בו הבטול יותר דכל הקרוב קרוב קמי' כו' וכמאמר אין זולתך לחיי עוה"ב אפס בלתך כו'. אבל באמת בודאי הרי מקור מוצא המים הוא מהמעיין וממנו נמשך להנהר כמ"ש המשלח מעינים בנחלים.

וגם מי מעיין נק' מים חיים כו'. ובוז יבוזו כמאמר שיננא חטוף ואכול חטוף ובריך דהיינו כמ"ש לכו לחמו בלחמי וכמ"ש פי פערתי ואשאפה כו'. עמא פזיזא כו'. ולכן נרמז ג"כ נסוך המים בחג בלשון בוז יבוזו כמ"ש בזוהר דהיינו כי בקרבנות דיום שני וששי ושביעי נרמז נסוך המים כמארז"ל נאמר בשני ונסכיהם כו'.

ושני וששי ושביעי הם אותיות בוז. והיינו משום שזהו ג"כ ע"ד ביזה הנ"ל להשקיט רשפי אש האהבה שבמזבח שהוא ע"י נסוך המים מהמעיין כמ"ש ושאבתם מים בששון כו' ולכן נסוך זה דוקא אחר עשי"ת שהיא תגבורת האהבה בבחי' תשובה ועמך לא חפצתי כו' ע"ד והנה רבקה יוצאת כנ"ל.

ועי"ז אח"כ דוקא נמשך בחי' ותרד העינה ותמלא כדה וכמש"ל ולכן היה בזה שמחה רבה ועצומה כו'. וגם כי זהו כמו בחי' הון ביתו ממש שהוא גנוז באותיות התורה שהרי לא נתפרש בתורה בפי' מצות ניסוך המים רק שחז"ל גילו לנו זה שהוא מרומז בתורה המ"ם ביום שני. והיו"ד ביום ששי. והמ"ם בשביעי. וזהו הון ביתו הגנוז ומוטמן כו':

ועכ"ז יובן מ"ש נשאו נהרות קולם ישאו נהרות דכים ופי' בזוהר פ' וארא (דף כ"ג ע"א) אינון נהרות כמד"א ונהר יוצא מעדן וגו' והיינו בחי' בינה שע"י ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה נולד' רשפי אש האהבה לדבקה בה'. וזהו נשאו נהרות קולם והוא ההעלאה מלמטה למעלה. וכן בתרגום קלהון בשירתא הרי קול זה הוא בחי' השיר שהוא העלאה כנודע מענין השיר שהלוים אומרים ואח"כ נמשך עי"ז המשכה מלמעלה למטה.

וכמש"ל שע"י והנה רבקה יצאת בבחי' העלאה עי"ז אח"כ ותרד העינה ותמלא כדה כנ"ל וכמ"ש אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף. וזהו ישאו נהרות דכים ותרגומו יקבלון נהרותא אגר שבחיהון שהשכר הוא ההמשכה מאוא"ס המלובש בתורה חכים ולא בחכמה ידיעא שהיא למעלה מבחי' הבינה וההשגה. והוא ע"ד השולח מעינים בנחלים. וכדפי' בזוהר פ' חוקת (דף קפ"א ע"א) ונק' דכים לשון צלילות ובהירות כמו מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. וזה מורה על הלכות התורה כמ"ש במ"א בענין מרדכי וכן הוא ל' טהרה כמו על איל קמצא דכן דהיינו המשכת ח"ע בתורה הוא לברר הטהור מן הטמא.

ונק' דכיין ומסאבין. וגם דכים דך ים היינו כד הנמשך מים החכ' כמ"ש ותמלא כדה כו'. וגם דכים ל' עומק ושפלות כדפרש"י שהוא בחי' השוב ובטול שאחר הרצוא. וכתיב ואת דכא ושפל רוח וכמ"ש במ"א ע"פ ונשב בגיא כו' וכמ"ש ג"כ אי זה בית אשר תבנו לי כו' ואל זה אביט אל עני ונכה רוח כו'.

והדר מפרש מהו מעלת השכר הזה מקולות מים רבים אדירים כו' אדיר במרום כו'. ופי' כמ"ש בפע"ח שער היוכ"פ פ"ג כי יש קולות עליונים שמהן ניזונים או"א כו' ע"ש. ועמ"ש ע"פ וכל העם רואים את הקולות כו' וזהו עדותיך נאמנו מאד לביתך נאוה קודש. עד"מ בחכמה יבנה בית דקאי על תיבות ואותיות התורה שנמשכו ונבנו ע"י ח"ע.

ועדותיך נאמנו. עדות לשון דעת היא כמ"ש ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר הנק' הון ביתו. וזהו לביתך נאוה קדש. שהוא המשכה מבחי' קדש העליון אור א"ס ב"ה. ה' לאורך ימים הוא כמארז"ל על אלף השביעי יום שכולו ארוך.

והענין הוא כי פי' כולו ארוך היינו שגם בתחלתו הוא ארוך. ולכאורה אין לשון אריכות נופל רק בסיום וסוף ולא בתחלה. ואיך כולו ארוך גם בתחלתו. אך הכוונה שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה המלובש בסתר עליון שנק' אריך אנפין כמ"ש ארך אפים כו'. ונק' אריך אנפין היינו שיכול לימשך גם למטה בעשי' כי קמיה ית' שוה ומשוה רוחניות וגשמיות ולכן יהיה הגילוי למטה ביחו"ת כמו ביחו"ע (ועמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כו' כאשר דברת לאמר ה' ארך אפים כו') וע"כ כולו ארוך בתחלה כמו בסוף שהוא גילוי בחי' שאין לו תחלה ואין לו תכלה ועד"ז הוא מארז"ל כסא דמלכא משיחא מחזיק רכ"א לוגין שאין לו פי' ע"פ פשוטו כלל מהו ענין רכ"א לוגין דוקא. אלא הכוונה שהכוס הוא הכלי לגילוי אוא"ס ב"ה ויהיה הגילוי בו מבחי' ארך אפים כו' כנ"ל:

פרק ג

ביאור על הנ"ל

להבין ביאור הדברים ע"פ אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה כו'. הנה אם הוא לשון כאשר. שיש אם שאין משמשין בלשון ספק. אלא בלשון ודאי כמו אם כסף תלוה. ואם יהי' היובל כו' שאין זה לשון ספק כלל אלא שבודאי יהיה הדבר ויבא ולשון אם אינו אלא לשון כאשר. פי' כאשר כסף תלוה את העני לא תהיה לו כנושה וכן כאשר יהיה היובל כו'. וכמו"כ אם יתן איש כו'. פי' כאשר יתן איש כו' שיתן בודאי. והיינו לעתיד (שיתן הוא לשון עתיד) שלע"ל יתן איש את כל הון ביתו. שבזה"ז אינו בא לידי גילוי להיות בבחי' זו שיתן כל הון ביתו. כ"א לעתיד דוקא. והענין כי הנה הון ביתו היינו כמו

האוצרות והמטמונים שמונחים בתוך הבית. והוא ע"ד מ"ש ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים.
והנה כתיב בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן ובדעת חדרים ימלאון. פי' בחכמה הוא רק עצם בנין הבית לבד שהן אותיות התורה שנק' בתים כנודע. ובתבונה יתכונן פי' עיקר קיום והעמדת תבנית ותוכן הבית ברבוי חדריו ומוצאיו ומובאיו הוא ע"י הבינה דייקא. אבל בדעת ימלאון כל החדרים בהון יקר כו'. ולהבין את כל זה צריך להקדים הקדמה אחת בביאור ענין סדר השתלשלות די"ס דאצי' איך הוא סדרם ואופנם. ומצינו בזה בדברי המקובלים (בע"ח ובפרדס) שני אופנים אשר לכאורה הם כמעט הפכים. האופן הא' שבחי' השתלשלות הם זה תחת זה. דהיינו שבחי' בינה נאצלה מבחי' חכמה ובחי' דעת מבחי' בינה. וג' אלו הן ג"ר. ומהם נאצלו חג"ת ג"כ ע"ד הנ"ל.
והנה ציור גשמי הלז הוא עד"מ מבשרי אחזה כו'. כמו עשר כחות הנפש שמתלבשים בתוך אברי הגוף שראשית הגילוי הוא בחכמה שהיא בחי' הברקת השכל בבחי' נקודה כו'. ונק' חכמה כח מ"ה כו' לפי שעדיין אינה מושגת ונק' בחי' י' נקודה כו' וממנה נמשכת בחי' בינה התפשטות ההשגה באורך ורוחב.
והוא בחי' ה' כו' והן הם אב ואם המולידות את המדות אהוי"ר כי לפי שכלו והתבוננותו בדבר הוא מוליד אהבה לדבר ההוא או יראה ממנו כו'. וכמו"כ למעלה בעולם האצי' בסדר השתלשלות הי"ס בחי' ח"ע דאצי' היא ראשית הגילוי והיא בחי' י' של שם הוי' שעדיין אינה בבחי' גילוי והחכמה מאין תמצא ולכן התלבשות אור א"ס בחכמה דוקא ומבחי' חכמה נמשכה בחי' בינה דאצי' שהוא בחי' גילוי ההתפשטות באורך ורוחב הנק' ה'.
ונק' אם הבנים. והאופן הב' של סדר ההשתלשלות שהם בציור ג' קווין חח"ן בקו ימין כו'. נמצא לפי סדר זה בחי' חב"ד אין נמשכות זו מזו. וגם המדות כולן אין עיקר המשכתן מן הג"ר מאחר שחו"ב עומדות בב' קווין מקבילות כו'.
והנה עיקר ההפרש שבין ב' הבחי' בסדר ההשתלשלות הנ"ל הוא בב' אופנים. הא' שלפי סדר הא' שחב"ד הם זו תחת זו נמצא שהדעת עומד למטה מחו"ב. ולמעלה מחו"ג כי הוא הממשיך הארת החו"ב לחו"ג. משא"כ לפי סדר הב' שהם בג' קווין נמצא שהדעת הוא בקו האמצעי ואינו עומד תחת חו"ב רק תחת הכתר והוא ממשיך הארת הכתר לחו"ב ולחו"ג כמשי"ת.

והב' שלפי סדר הא' עיקר הולדת ומציאו' המדות הוא מחו"ב ע"י הדעת הממשיך כנ"ל. משא"כ לפי סדר הב' הן נמשכות מבחי' הכתר ע"י הדעת הממשיך בהן הארת הכתר דוקא. והענין הוא דשניהם אמת.

ויובן זה ע"פ מה שנודע שיש ב' בחי' דעת. דעת עליון ודעת תחתון. דעת העליון הוא הנמשך מבחי' הכתר ומחבר ומייחד לחו"ב וחו"ג ע"י הארת הכתר ודעת התחתון הוא הדעת המתפשט בתוך המדות להמשיך בהן הארת חו"ב. וגם הנה נודע שיש ב' בחי' מדות. הא' מדות שעיקר מציאותן הוא מחו"ב עד"מ באדם למטה כשהמדות הן רק לפי השכל שהשכל הוא המולידן וקטן ששכלו קצר כו'. והב' הוא בחי' המדות שמקורן ושרשן למעלה מן השכל רק שיוצאין ונמשכין דרך השכל וכמ"ש בר"מ דז"א בעתיקא אחיד ותליא כו' וכמ"ש באריכות במ"א:

ומעתה יובנו ויבוארו ב' הבחי' בסדר ההשתלשלות על נכון. כי הנה הסדר הב' שהן בג' קווין כו' היינו בענין המדות שאין עיקר מציאותן מחו"ב כ"א מבחי' הכתר שמאיר בהן וכמאמר דז"א בעתיקא אחיד ותליא הנ"ל והיינו ע"י בחינת דעת העליון הנ"ל שהוא מבחי' הכתר ומחבר ומייחד בחינת חו"ב כו' שנמצא בחינת הדעת עומד בין חו"ב ותחת הכתר כו'. משא"כ סדר הא' היינו בבחינת המדות שמציאותן הוא רק מן השכל והיינו ע"י בחינת דעת התחתון המתפשט בתוך המדות ומאיר בהן הארת חו"ב כו':

ולהבין כל הדברים הנ"ל בתוספת ביאור צריך להבין תחלה בחי' הדעת מהו. ומתחלה נבאר בחי' הדעת התחתון וממנו יובן בחי' דעת העליון. דהנה כבר נתבאר למעלה כי עיקר הולדת המדות הוא מחו"ב.

וצריך להבין בחי' דעת מהו משמש. אך הענין הוא דהדעת בכל מקום הוא מבחי' הפנימית. וכמו"כ כאן בחי' הדעת המתפשט בתוך המדות הוא פנימי' המדות שהוא תכלית הבירור שלהן כי הדעת היינו התקשרות ומחמת התקשרות בחי' חו"ב בתוך המדות מברר ומבדיל בין טו"ר שלא תהיינה המדות מעורבות טו"ר כי המדות בטבען כתולדותן יכולות להיות מעורבות טו"ר.

ולכן יניקת החיצוני' הן מן המדות כמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'. וכמו"כ בעבודת ה' מבחי' האהבה וההתפעלות כרשפי אש על ידי ההתבוננות בגדולת ה' בשעת התפלה יוכל לבא אח"כ לידי כעס. ומוכרח להיות שגם בשעת התפלה היה קצת תערובת זר. שאם היתה בבחי' אלקות לבד שהוא גילוי אור ה' על נפשו בשעת התפלה. מאין בא אח"כ לידי כעס וכדומה שהוא בחי' יניקת החיצוני'. כנודע שאין יניקת החיצונים רק מבחי' אחוריים דשם אלקים שהוא ענין בחי' ההסתר כו' (וצ"ע בתניא פכ"ח וצ"ל דמ"ש

כאן קצת תערובת זר היינו מצד התלבשות הנה"ב והמדות שבה הן הם המעורבות טו"ר. ולפי שהנפש האלקי' מלובשת בה כו'. וההוכחה היא שגם בשעת התפלה לא יצאה מנרתקה ומהתלבשותה לגמרי מכל וכל כו'. והיינו ממש כמש"ש פכ"ח שהקליפה מתאמצת כו'. וגם מן הראיי' שיתבאר מעובדא דר"ח ב"ת משמע ג"כ כמ"ש דהתם ג"כ קס"ד שטעה בנפשו מחמת טבעיות נפשו הבהמית שאפשר שסייעה בעבודתו כמשי"ת):

ובזה יובן מעשה דר' יוסי בן קיסמא עם ר' חנינא בן תרדיון שאמר תמה אני אם לא ישרפו אותך כו'. והשיבו מן השמים ירחמו וא"ל אני אומר לך דברי טעם כו'.

וא"ל ר"ח מה אני לחיי עוה"ב. וא"ל כלום מעשה כו'. והשיבו מעות פורים וכו' וחלקתים לעניים. ע"כ. ולכאורה מאד תמוה שאלתו מה הוא לעוה"ב. אם הוא מוסר נפשו על קדוה"ש שהי' מקהיל קהלו' ברבים לא יהי' לו עדיין חלק לעוה"ב.

וגם מה שאל ר' יוסי כלום מעשה בא לידך. מהו התשובה על שאלתו כו'. אך הענין שהי' ר' חנינא בן תרדיון מסופק בעצמו ענין מסירת נפשו בשביל עסק התורה אם הוא באמיתות לש"ש בלבד אף שהי' צדיק מופלג ולומד לשמה באמת מ"מ לפי שיש בנ"א שמצד טבעו ומזגו ומדותיו להמשיך חשק ותשוקת כל לבבו אל למוד החכמות. ולהיות תמיד מחשבתו ולבו ושכלו דבוק בהן. והראי' מהפילסופים מהאומות הקדמונים שהיו שרים גדולים לא יחסר להם כל מעדני עולם. היו עוזבים כל תענוגי' ועוסקים בכל לבבם ותשוקת נפשם בלמוד החכמות. כל היום והלילה אין מחשבתו פנויה.

ולהבין ולהעמיק בענין החכמות ותערב לנפשו ותתענג בהם כ"כ כמו זולתו בכל תענוגי העולם. וזה אינו להם מצד אמונתם שהם היו גוים עובדי כוכבים שאין להם שום הכרח ואמונה שיגרום להם סבת עסקם בחכמותיהם בתכונה ותשבורת ופילסופיא חכמת החיצוני' תענוג נפלא כ"א מצד מזג טבעם מאד תכריח בחשק נפלא שנולד בטבע כזה. ויש מהם נולד במזג אחר שלא יתאווה ויחשוק לחכמות אף כי יבינם אין לו תענוג להשים מחשבתו בהם אפי' רגע אחת רק אחר שרירות לבו רק רע כל היום לזאת תכלה נפשו.

וסבת זה הוא מצד המרות. יש שגובר בו מרה הלבנה שאין ביכלתו לצמצם מחשבתו בדבר א' אף שהוא שכלי ולא יתענג בו כלל. ויש שגובר בו מרה שחורה בתולדתו תשתוקק נפשו מאד אל החכמה כל חפציה לא ישוו בה כאש' כ"ז מבואר בח"פ להרמב"ם ע"ש פ"ח.

ולכן גם בישראל ימצא טבעיים מחולקים כמותם. אך שתמשיך נפשו לדבר הנהוג בישראל כמו ענין למוד התורה שבע"פ. יחשוק נפשו ולבו להגות בה יום ולילה לא ישבות. ולפיכך ר"ח ב"ת היה ירא שמא גם מצד טבעו גופני' גורם לו מסירת נפשו בעד החכמה אף שבודאי אינו אלא מעט מזעיר מ"מ אין זה לה' לבדו כו'.

ושאל מר' יוסי היאך הוא משיג בו. אם הוא מנוחלי העוה"ב שאין בלבו אלא אחד כו'. והשיבו זה לא יבורר כ"א אם בא מעשה לידך. פי' נסיון שהחילוק בו שאם הוא מצד טבע הגוף אף שיחשוק חשק נפלא עכ"פ לא יגיע למס"נ כו' ואמר לו שמעות פורים כו' שהוא ענין פיזור ממון שזה אות ומופת שאין במס"נ שלו אפילו שרש המרה כו'. שמדת המרה שחורה הנ"ל גורמת מדת הקמצנות.

והמרה הלבנה הפיזור כו' לכן השיבו א"כ מחלקך יהא חלקי שמזה מובן שמס"נ על התורה הוא רק לפי שאין בלבו אלא אחד ואין בו תערובת טבעית כלל. ומכ"ז מובן שיוכל להיות במדות הנפש בחי' תערובת שאפי' במדה שנראה ודאי טוב גמור יוכל להיות שיש בזה עדיין קצת תערובת כו'. ולכן כדי שיהי' בירור המדות לתכליתן הוא ע"י בחי' הדעת. והיינו שהוא ממשיך פנימי' המדות כי עיקר תערובת טו"ר זה שייך בחיצוני' הלב משא"כ בבחי' פנימי' הלב כו' (עיין מש"ל בסוף ד"ה להבין ענין הברכות כו'). והנה כ"ז בבחי' דעת התחתון המתפשט במדות אהוי"ר. שהדעת הזה הוא תחת הבינה ואהבה שנולדה מהבינה והדעת נק' אהבת עולם. ובזוהר נק' אהבה זוטא. ומתוך זה נוכל להבין ג"כ בבחי' דעת העליון. כי הנה יש ב' מיני מדות. הא' המדות הנולדי' מהשכל וכשהם נולדים ונמשכים מהשכל ע"י הדעת אז הם בבחי' פנימיות ובבירור יותר מכל סיג.

והב' הם המדות שלמעלה מהשכל. ונק' אהבה רבה שיש בכל נפש. ולמעלה הוא בחי' מדות שבכתר חו"ג דא"א שהם למעלה מהשכל שהוא חו"ב רק שנמשכים דרך מעבר בחו"ב. והם נמשכים ע"י הדעת שעומד בקו האמצעי. מכוון תחת הכתר. משא"כ חו"ב הם חח"ן מימין בג"ה משמאל לכן ע"י הדעת זה נמשכים המדות דכתר שהם מדות שלמעלה מהשכל להיות נמשכין בז"א. ולמטה הוא הגילוי במדות שבלב כו' ובחי' אה"ר זו ישנה ג"כ בכל א' וכמ"ש בתניא (ס"פ מ"ו) ע"פ בהמות הייתי עמך בהמות לשון רבים כו' דעת העליון הכולל חו"ג כו' ע"ש. וזהו ענין רבקה שהוא בחי' קשר וחבור של שלש או ארבע בקר יחד להיותה בחי' אה"ר שהוא המדות שלמעלה מהשכל שהם בחינת התכללות כל המדות יחד ואין בהם התחלקות כלל (וכנ"ל שדעת כולל חו"ג שהן תרין עטרין הנמשכים מכתפין דאריך) כי בהמדות שעיקר התהוותן הוא מהשכל שייך

התחלקו' המדרגה כי אותו השכל שמוליד אהבה הוא אינו אותה ההשכלה המוליד יראה ואותו השכל שמוליד יראה אינו המוליד אהבה. ולכן המדות הנולדים מהן הן בחי' ענפין מתפרדין זמ"ז משא"כ בלמעלה מהשכל אין שייך התחלקות כלל והוא ע"ד ההפרש בין עולם העקודים לעולם הנקודים. שבעקודי' כל הע"ס עקודי' בכלי' א' ואין בהם התחלקות כלל. משא"כ בנקודים הם י' נקודות מחולקי'. והיינו משום כי נקודים הוא מבחינת חכמה (כי בענין טנת"א הנקודות בחינת חכמה כו') ושם שייך התחלקות אבל העקודים הוא מבחי' כתר דשם הוא למעלה מההתחלקות. ולכן בחי' המדות שלמעלה מהשכל הנק' אה"ר שיש בכל נפש זה נק' בחי' רבקה שהוא קשר וחבור כמה בהמות דר"ל התכללות המדות יחדו ממש. וז"ש ותרד העינה יש לפרשו כפשוטו ל' ירידה ממש כי החכ' נק' מעיין. כי והחכמה מאין תמצא מבחי' כתר כמו המעיין הנובע מתחת לארץ. ונהר הוא בחי' בינה. והנה לגבי רבקה שהם המדות שבכתר א"כ ההמשכה בחו"ב נק' ותרד העינה (ועמ"ש בפי' ויוציאנו ה' אלקינו ממצרים. או"א שהלבישו לזרועות דא"א כו') ותמלא כדה היינו כ"ד ספרין דאורייתא. דאוריי' מחכמה נפקת. ובעבודה הוא שע"י האה"ר ממשיכים התגלות אור א"ס בחכמה ובתורה דמחכמה נפקת. ותעל כי באמת ירידה זו עלייה היא כי פי' אורייתא מחכמה נפקת היינו שהתגלותה היא מחכמה אבל שרשה למעלה מהחכמה כי תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן הם תר"ך עמודי אור שהם בחי' כתר וא"כ התורה נמשכת מחכ' שבכתר שהיא גבוה מבחי' המדות שבכתר הנק' רבקה של שלש בקר כנ"ל (ועמ"ש במ"א בענין תנופת שתי הלחם ע"ג שני הכבשים):

וזהו מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. והיינו להיות שאהבה זו היא בחי' אה"ר ששרשה למעלה מהשכל ע"כ לא ישקיטו המים רבים והנהרות שהן השגות אלקות הנמשכים מחו"ב דאצי' את האהבה זו כיון ששרשה למעלה מכל ההשגות ונמשכה מבחי' דעת עליון הממשיך בחי' מדות שבכתר כו'. אך אם יתן איש את כל הון ביתו בוז יבוזו לשון ביזה ושלל כי ביתו קאי על אותיות התורה דכתיב בחכמה יבנה בית.

והון ביתו היינו מ"ש ובדעת חדרים ימלאון כל הון יקר ונעים והיינו בחי' דעת העליון שממשיך גילוי בחי' הכתר שלמעלה מהחכמה. ודעת זה מחבר חו"ב שהם תושב"כ ותושבע"פ וממשיך בהן אור הכתר דהיינו להיות גילוי רצון העליון איך לעשות הסוכה והציצית והתפילין. ולכן גם בחי' אה"ר הנ"ל תתרוה צמאונה ע"י גילוי זה כיון שהוא ג"כ המשכת דעת עליון ולא עוד אלא שהוא המשכה מבחי' גבוה יותר הרבה מהמשכת המדות שלמעלה מהשכל כי המדות הם בחי' ז"ת דא"א. אבל הון ביתו הוא התורה זהו

בחי' ג"ר דא"א (ועמ"ש בדרוש השופר שהכתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים שיש בו מבחי' תחתונה שבמאציל והוא בחי' ג"ר דא"א. ויש בו בחי' שרש הנאצלים והוא מז"ת ע"ש. וא"כ מובן איך שבחי' זו דהון ביתו הנמשך ע"י התורה שהוא מבחי' ג"ר גבוה לאין קץ גם מבחי' המדות שלמעלה מהשכל שהן בחי' ז"ת כו'. וזהו ותרד העינה כו' ותעל שהיא עלייה גדולה למעלה מבחי' רבקה. וביאור הענין שדעת זה שנמשך ע"י התורה דהיינו מ"ש הון ביתו גבוה מבחי' דעת הממשיך אה"ר יובן עם מ"ש בלק"ת פ' שמות ע"פ כי סר לראות שבחי' דעת הכולל תרין עטרין עם היותן מדות דכתר הוא למטה מבחינת דעת הכולל תרין אחסנתוי דאו"א כו' שממשיך ב"פ קדמאין שהם בחי' חב"ד שבחו"ג דא"א. ועמ"ש בפ' ראה אנכי נותן בענין יום יום יעמס לנו כו' ע"ש. ויובן שייכות ש"י עולמות לדעת זה. וגם דעת זה שרשו עוד גבוה יותר דהיינו מתקון ואמת כו'. וז"ש תורת אמת כו'). ובכ"ז יובן מארז"ל דחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. דצ"ל מספר מאה דוקא. אלא כי פי' א"ת מה אלא מאה כי מה היינו בחי' מל' ממכ"ע וצריך להמשיך מבחי' סוכ"ע בממכ"ע. והוא ע"י הכתר שהוא הממוצע בין המאציל לנאצלים. ולכן צ"ל מאה ברכות דוקא להמשיך מע"ס דא"א הכלולים מעשר דהיינו שיהי' ההמשכה גם מג"ר דא"א כנ"ל. וזהו ונאם הגבר הוקם ע"ל שהעי"ן מורה על ז"ת. והלמ"ד על ג"ר. (ובזה יובן משארז"ל שהיו מתים ק' אנשים בכל יום עד שתקן דוד מאה ברכות. וצ"ל השייכות שע"י המאה ברכות פסקו מלמות). אך הענין כי הנה ע"י גילוי זה דסוכ"ע יהיה תח"ה לע"ל. והנה ענין תחיית המתים שיהיה גוף עם קרביים ומעיים וחי וקים לעולם בלי אכילה ושתיה. ואיך הוא זה אלא ע"י שיהי' גילוי סוכ"ע דקמיה שוה רוחניות וגשמיות ממש. ע"כ גם הגוף יוכל לחיות מזה.

ועד"מ באדם יש ב' מיני המשכות. הא' בבחי' פנימיות השכל במוח. ומדות בלב. כח המעשה ביד כו'. והב' בחי' מקיף והוא הרצון והמחשבה שישנו אפילו ברגל שמיד כשרוצה להניע רגלו תתנענע רגלו כו'. ואע"פ שהרגל אינו כלי לגילוי המחשבה מ"מ פועל בו המחשבה וזהו בחי' מקיף. ועד"ז גם הגוף הגשמי יקבל חיות וקיום למזון מאור א"ס ב"ה ממש וד"ל:

פרק ד

ויחפרו עבדי יצחק בנחל כו'. באר חפרוה שרים וגו'. דהנה איתא בגמ' ע"פ והנהר הרביעי הוא פרת הוא דמעיקרא שממנו נפרדו לארבעה ראשים דהיינו ג' יצאו ממנו והרביעי הוא בעצמו ואמרו כל הנהרות למטה מפרת וכל מעיינות שבעולם נובעים

מסולמא דפרת פי' מתחת לקרקע נוקב והולך עד שבחפירה מועטת ימצא באר מים חיים.

ולכאורה תמוה מפני מה יקרא באר מים חיים כיון שעיקר נביעתו הוא מנהר פרת. והענין דהנה כתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כו' ג"ן סדרי דאורייתא פי' כידוע שבתחלה צריך לקבל עומ"ש בשלימות דהיינו להאמין באמונה שלימה באחדות ה' שהוא המהווה כל העולמות וכולא קמיה כלא חשיב וכולא חד כו' וכאשר יתבונן האדם בק"ש וישים ללבו היטיב ענין האחדות ויקבל עליו באמת עול מל' כי יעקב חבל נחלתו חפצם לדבקה בו בכל לבבם ומאמינים באחד וחפצים בו אבל אין מקום שישרה בו בחי' אחד לאחר שקבל עליו.

ואין לו מקום אלא בתורה שהיינו שמיד אחר קבלת מ"ש ילמוד בעיון מחשבתו ושכלו ודבורו בתורה שבע"פ וקודם למודו יתבונן באחדות ה' כו' ועי"ז יגרום לו העסק בתורה בכל עומק מחשבתו ולבבו וכו' וזהו נק' ונהר יוצא מעדן פי' מעדן מעם הקב"ה שנק' עדן ונהר הוא לשון המשכה פי' כאשר יומשך אלהות מלמעל' למטה בקבל' מ"ש המשכה זאת משקה את הגן היא התורה שהיא ד' אמות של הלכה במקום קדשי קדשים אורייתא היכלא דמלכא שבה שורה אחדות ה' כו' כאשר יתקיים בו בחי' נהר יוצא מעדן בתפלתו ושעור למודו מיד אחר התפלה אבל אח"כ צריך לעסוק בכל מחשבתו כו' בעניני עולם השפל ושוכח כל התבוננותו בקבלת מ"ש מפני גשמיות גופו על מעוט דעת שלו ויתרחק מאד מבחינה שהיה לו דעת בתפלתו ועבודתו בתורה כו' לכך נתן לנו מצות לעשותם כל היום כי ענין המצות מעשיות הם הגבה למעלה מעלה בפנימיותם ושרשם אך שנתלבשו בכמה לבושים בהשתלשלות העולמות כו' ומ"מ רומזים על מדרגה הגבוה שבשרש' כמו מצות ציצי' שענינה למעלה בעולמות עליונים ונתלבשה מצותה בשמונה חוטין של צמר וה' קשרים כו' ולכן המצות לא תצטרך להם עבודת האדם לתקנם ולכוון אל אמתתם כי מצות א"צ כוונה לפי שהן בעצמם מתוקנים ונשתלשלו ממעלה למטה כו' והעושה המצוה המשכת אלהות שגורם אינה מצד עבודתו רק מחמת המצות עצמן כו'. משא"כ בתורה ותפלה שהיא עבודת הלב תלויה דוקא בכוונת האדם כו' ועיקר הכוונה הצריכה בעשיי' המצות הוא שיתבונן בתחילה איך שהוא מאד רחוק מה' ע"י טרדתו כל היום בהבלי חפצי העוה"ז וגשמיות חומרו ועוונותיו מסך מבדיל לבלתי התקרב אל ה' אפי' מעט ויתבונן בזה היטב הדק וישבור לבו בהתבונן' זה ויכנע לבבו מפני שמ"מ חפץ הוא להתקרב אל ה' בתורתו כו' ויכוון במצוה שנזדמנה לידו בעשותו אותה. שהוא כמו באר מ"ח שנובע מתחת הקרקע מנהר א' שאע"פ שהנהר אינו נק' מ"ח אבל המים היוצאים

ממנו ונוקב והולך עובי עפר הקרקע נק' מים חיים מפני שמתברר ומתלבן ע"י דחקם לצאת בעפר החומרי וכן ממש עשיית המצוות כשהי' לו בתחלה בתפלתו ועבודתו בחי' נהר יוצא מעדן הנ"ל רק שנכסה ונעלם בתוכו ע"י גשמיות תשוקת גופו כל היום.
וכשעושה המצוה שנובעת מנהר הנ"ל פי' מפני שזוכר שכבר קבל ע"ע מ"ש בכל לבבו ולכך עושה מצותיו ליכנס בעול מלכותו אע"פ שעכשיו אין לו בחי' נהר הנ"ל סומך לבו על שכבר גמר בלבו לעבוד ה' באמת זהו כמו באר מ"ח מפני שמאד ערב לו זאת המעט בעבודת ה' מפני שהתבונן שמאד מאד רחוק הוא מה'.
ועושה המצוה הוא ע"ד הנ"ל שמאד מתוק וערב לו לעשות המצוה כו' כמו הבאר כשחופרין בקרקע ומוצאים מים הם מ"ח מפני שעברו עובי העפר כן עשיית המצות עשייתו אותה נובעת מנהר הנ"ל כו'.
וזהו שהיה האריז"ל שמח מאד בעשיית המצות ולכך זכה לרה"ק ולא שמח בעבודתו כו' כי המצות בפני עצמם קדושתם כו' כנ"ל ועשיותה בא מהתבוננות שפלות התקרבותו אל ה' שזו היא מדת ענוה באמת שנאמר על מרע"ה כי עיקר השפלו' בפני כל אדם שאמרו א"א להיו' כ"א עד"ז שרואה בחבירו שהוא יותר קרוב לה' כו' וזהו נפש שבעה תבוס נופת שאפילו הדבש מר לו אבל נפש רעבה כל מר מתוק פי' באר מ"ח הנ"ל ע"י חפירותו בעפר גופו כשיוצא מעט מים מתוקים ערבים לו מאד מפני שגופו רעבה בעבודת ה' וזהו באר חפרוה שרים:

פרק ה

ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'. להבין דהא יצחק הבין שהוא עשו ואיך היה חשוב בעיניו כ"כ. גם באמת אינו מובן איך היה עשו בעיני יצחק. כי פעם אמר הכתוב כי ציד בפיו שהי' מרמהו בשאלות איך מעשרין את התבן כו' ופעם אמר הכתוב הקל קול יעקב והיינו לפי שאמ' כי הקרה ה' אלהיך כו' וידע שעשו אין ש"ש שגור בפיו. אך הענין כי הנה עשו סוספיתא דדהבא פסולת הגבו' דיצחק שהוא בחי' מעלת הזהב על הכסף ומפסולת שלו יצא עשו ורישא דעשו בעטפוי דיצחק.
ולהבין ענין רישא הנה יש י"א סממני הקטרת הצרי והצפורן כו' והם כנגד יו"ד כתרין דמסאבותא שהוא החיות שבקדושה המחי' את זלע"ז כמו שיש בקדושה י"ס כך יש ממש בקליפה הארה מי"ס דקדושה. אך בקדושה עשר ולא תשע ולא י"א ובקליפה הוא י"א סממני הקטורת.
והענין כי ע"י החיות שנמשך בקדושה הנה כתיב וצבא השמים לך משתחוים שהם בטלים מחמת שמשיגים החיות שנמשך עליהם מקדושתו ית' משא"כ הקליפות הם

מגביהים א"ע כנשר כו' בחוצפה והיינו לפי שהחיות הנמשך אליהם הוא אצלם בסוד גלות ולפיכך הגם שנמשך אליהם מחיות דקדושה אינם בטלים ואדרבה מגביהים א"ע כנשר כו' והחיות שנמשך להם הוא נבלע בתוכם. אך כיצד הם חיים וקיימים מקדושה מאחר שהחיות נבלע בתוכם הנה זהו ענין לבונה שבי"א סממני הקטורת שהוא אור המקיף עליהם מלמעלה ואינו נבלע בתוכם.

ולפי שהוא אור המקיף מלמעלה מן הדעת שלהם ואינם מרגישים בו והחיות שנמשך להם בפנימית נבלע כנ"ל לפיכך הם מתגאים ומגביהים א"ע בחוצפה כנ"ל. ובחי' לבונה הוא המחבר י"ס דקדושה להאיר לע"ס דמסאבותא והוא רישא דעשו דהיינו בחי' המקיף מלמעלה הוא נכלל בעטפוי דיצחק ממש בקדושה ולכן מצד בחינת המקיף עשו שואל איך מעשרין את התבן ומצד הפנימיות אין ש"ש שגור בפיו:

והנה נודע כי החיות בעשר כתרין דמסאבותא הוא מפני כי חיל בלע ויקיאנו ועת אשר שלט האדם באדם לרע לו והוא מפני הנצוצות שנפלו בהם בתחלת בריאת העולם בשבה"כ וימלך וימת כו' וגם מחמת חטא עה"ד כמ"ש בס' הגלגולים ולפיכך נמשך להם החיות בם שהוא בסוד גלות כמארז"ל לא גלו ישראל אלא כדי להוסיף עליהם גרי' וכן בעשו היו ניצוצות כמו ר"מ ואונקלוס ושמעי' ואבטליון ועובדיה ומהם הי' ציד בפיו והי' רוצה יצחק להוציא ממנו בעצמו שלא ע"י יעקב כי הרי גם עכשיו חיל בלע ויקיאנו רק שהוא ע"י יעקב שהוא בחי' ז"א שכל האורות שלמעלה נכללים בו והוא מתלבש ביצי' ביומין דחול בחי' עבדו זקן ביתו להעלות משם ולברר כנ"ל. אך יצחק רצה שיהי' זה שלא ע"י ז"א רק שיהי' התגלות האורות העליונים בעשו עצמו והוא ענין תוס' ורבוי האור כי הרי לברר הטוב מן הרע צריך להאיר שם אור רב כדי שיע"ז יקלוט וילקט כל הניצוצו' הנשפעים שמה.

וזהו ויתן לך האלקים מטל השמים הוא טלא דעתיקא דנטיף לז"א בחי' שמים. ומשמני הארץ שמן הוא חכמה ואבא יסד ברתא הנקרא ארץ ורצה להמשיך בחי' הטל והשמן דלעילא שעי"ז יהי' העלאת הניצוצים כמו שאנו רואים עד"מ כשהשמש זורח על הארץ כחום היום שואב לחלוחית הארץ ואד יעלה מן הארץ וכן בנר לפני האבוקה הגדולה שואבת אור הנרות כך ע"י הארה עליונה הבאה בתוס' ורבוי מלמעלה שואב ולוקט כל הניצוצין שנפלו למטה. אך הארה זו צריך להיות בתוס' ורבוי דייקא בחי' ברכה שהיא למעלה מסדר ההשתלשלות שלפי סדר ההשתלשלות לא הי' עשו כדאי לו.

וזהו ואברכה לפני ה'. לפני הוי' דוקא והרצון שהי' ליצחק להמשיך לעשו עצמו שלא ע"י יעקב הוא מפני שראה אותו מלמעלה למטה ע"י בחי' לבונה שהוא בחי' המקיף

ע"כ רצה להמשיך בו בחי' גלוי המקיף בתוס' ורבוי אור. אך מ"מ טעה בזה שאין עשו כדאי בבחי' זו כ"א ע"י יעקב שלפי שאם הי' החיות נמשך אל עשו יבלע ח"ו כמקדם או שלא יהיה מבחי' עשו כלום אבל שיהא לאהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא א"א כ"א ע"י יעקב ז"א דקדושה שע"י יתברר מעשו ויוכלל בקדושה ולכן הסכים יצחק ג"כ לברכת יעקב אח"כ ולעשו אמר הנה משמני הארץ כו' משמני מקצת שמני (וליעקב א' ומשמני בתוס' וא"ו) דהיינו מתמצית הנשאר משמן שנמשך אל הארץ שם יהיה מושבך בחי' פנימי' ומטל השמים של יעקב יומשך לך ג"כ אבל אינו אלא מעל דהיינו בחי' מקיף בלבד (משא"כ ביעקב ויתן לך) ובתנאי ואת אחיך תעבוד שתהי' בטל אל בחי' יעקב שע"י יהי' עליי' דוקא כנ"ל:

ועתה יבואר הכתוב ראה ריח בני כו'. כי הנה יצחק רצה להמשיך בחי' מקיף ולבונה כנ"ל וכל המשכה הוא ע"י העלאת מ"ן כנודע. והנה להמשכת מ"ד של פנימי' די בהעלאת מ"ן בבחי' פנימי' אבל להמשכ' מ"ד של מקיף צ"ל העלאת מ"ן ג"כ בבחי' מקיף.

והנה ריח הוא העלאת מ"ן שהוא בחי' אור חוזר. והוא מהגבורות כמו שרואים שתפוח מתוק אין בו ריח. רק החמוץ וכל הדברים החריפים יש בהם ריח חזק. והוא לפי שהעלאת מ"ן הוא בירורים מניצוצות שנפלו בשבה"כ. ולכן בכל המצות לא נאמר ריח ניחוח כמו בקרבנות שהוא ע"י שמעלין נפש הבהמה ומתהפך ועולה ונכלל באש שלמעלה.

והנה הריח משיב את הנפש דהיינו מה שהיה בתחלה בבחי' הסתלקות המוחין חוזר ומאיר כאדם שהוא נרדם וע"י הריח הוא חוזר ומקיץ. דהיינו ע"י השינה היה השכל בהעלם. ואח"כ כשניער משנתו הנה השכל מאיר בו בגילוי והכל נעשה ע"י הריח שהוא אור החוזר ממטה למעלה. וזהו ענין נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני. והנה עשו לא היה בו בחי' גילוי פנימי' כי הפנימי' שלו נבלע כנ"ל רק שהוא בחי' המקיף ולבונה. וזהו וירח את ריח בגדיו הוא בחי' המקיפים שיהיה מזה ריח הוא העלאת מ"ן להמשיך המקיף מטל השמים:

כריח שדה אשר ברכו ה'. הנה השדה הוא בחי' מל' דאצי' שיש בה ג"כ בחי' העלאת מ"ן ויש בזה ב' בחי' הא' היא העלאת מ"ן בטבעה ומאליה וממילא כמ"ש למען יזמרך כבוד ולא ידם. קארי תדיר לנהורא עלאה ולא שכיך כו' והוא העלאת מ"ן לפנימי' דהיינו לעורר המשכת הקו. ויש העלאת מ"ן שצריך סיוע מלמעלה שאין כח בה להעלות מ"ן מעצמה. והוא בחי' מקיף שהוא בחי' גילוי אור א"ס ב"ה בעצמו (שהקו מאיר לתוך

מקום החלל עצמו) והנה העלאת מ"ן של בחי' פנימי' הוא בחי' בארה של מרים שהוא מעיין הנובע מאליו משא"כ העלאת מ"ן של המקיף כתיב באר חפרוה שרים. ויכרו שם עבדי יצחק באר. עבדי יצחק הן המשכות מבחי' יצחק שהוא עיקר האבות מבחי' בוצינא דקרדוניתא מקור הגבורות כמ"ש כי אתה אבינו. ולכן כתיב וירִיבו רעי גרר לאמר לנו המים שבחי' המקיף נמשך גם אליהם מלמעלה שאינו נבלע כמו בחי' פנימי' שלהם כנ"ל. וזהו אשר ברכו הוי"ה שהוא ע"י סיוע מלמעלה כנ"ל:

והנה כ"ז הוא הבנת הפסוק לפי דעתו של יצחק שהבין שעשו היה לפניו. אך באמת היה זה יעקב. ואיך יבואר בחי' זו על יעקב:

הנה איתא במדרש וירח את ריח בגדיו. בוגדיו בחי' בעלי תשובה שהוא בחי' מקיף דמשכין ליה בחילא יתיר. שבזוהר אמר ע"פ ואברהם זקן בא בימים כו'. זכאין אינון מארי דתיובתא דמשכין כו'. פי' למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת שאין לו בחי' כלי להכיל. וכמעשה דר"א בן דורדייא. משא"כ באברהם כתיב בא בימים. בחי' כלי ולבוש כו'. והעלאת מ"ן כזה שהוא בחי' מקיף הוא מפני שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו. כי אני הוי"ה לא שניתי כתיב רק הודו על ארץ ושמים. וירם קרן לעמו כו'. ונק' בחי' בע"ת אף מי שאין עבירות בידו. רק צועק על הפירוד כו'. והוא בחי' ריח שהיא העלאת מ"ן לבחי' מקיף להמשיך בחי' מקיף דלעילא מטל השמים כו':

אך להבין כ"ז והלא יעקב הוא בחי' קדושה ובלא"ה נמשכים בו כל האורות עליונים א"א ואו"א כנ"ל. אך הברכה היא בתוס' ורבוי המשכה מלמעלה מסדר ההשתלשלו' שאינו לפי ערך ההשתלשלו' כדי להיות ורב דגן ותירוש אלו הלכות ואגדות שנתלבשו בלבושים גשמיים זרעים בחסד כו' וכן כל התורה ספורי מעשיות כו' וכן נביאים שופטים מעשה דשמשון ופלגש בגבעה וכן כל מעשה המלכים וספורי מעשיות שבגמ' דרבב"ח ודומיהן הכל מרומז בהן סודות התורה, ועד"ז ג"כ מעשה המצות שע"י סוכה ולולב וציצית ותפילין גשמיים יהיה המשכת אוא"ס ב"ה שלמע' מעלה מהשתלשלו' שלפי ערך וסדר השתלשלות בעשי' החיות מצומצם מאד ובכדי שיאיר אור רב מאא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו הוא ע"י יצחק דייקא שהוא שרש הגבורות בוצינא דקרדוניתא שהוא קו המדה שמודד להיות חכם כו' ומשם נמשך תוס' אור וגילוי גם בעשי' הגשמי'.

וזהו ויתן לך האלקים גם בבחי' צמצום וקאי ויתן על בחי' הוי"ה האמור למעלה בפ' אשר ברכו ה' ואף גם זאת בלי דעתו של יצחק רק בא אחיך במרמה שא"א להתלבש בבחי' הדעת וכענין שאמרו לאו בזכותא תליא מילתא אלא במזלא תליא מילתא כי ענין בזכותא הוא לפ"ע ההשתלשלות שכך ראוי לו משא"כ במזלא הוא למעלה מלפ"ע

אף שאינו ראוי כו' והיה צריך לזה לתקן חטא עה"ד שהיה ג"כ במרמה ופתוי של נחש שע"י נתגשמו העולמות ונעשה עירוב גשמיות ברוחניות ולתקן זה עשה מהפוך אל הפוך והמשיך רוחניות ואורות העליונים שיהיה נמשך גם לגשמיות. משא"כ אלו לא קבל יעקב הברכות היה נמשך מן התורה רק ברוחניות לבד כמו שהוא למעלה וכדה על שכמה כו':

ויצא

פרק א

ושבתי בשלום אל בית אבי והיה הוי' לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים כו'. וצריך להבין השייכות של האבן עם שם הוי' שכשהוי' יהיה לאלקים אז דוקא יהיה האבן בית אלקים כו'. גם צריך להבין כי לשון האבן הזאת הוא לשון נקיבה ומלת יהי' הוא לשון זכר.

ולהבין את כל הנ"ל צריך להקדים ולבאר מ"ש לעיל מניה ויפגע במקום ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וגו' וישם אותה מצבה כו' וצריך להבין ענין האבנים מה הן. וגם מה שהיו תחלה אבנים הרבה כמ"ש ויקח מאבני המקום וגו'.

ויעקב עשה מהן אבן אחת כו'. אך הנה בריש הפרשה כתיב ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. פי' יעקב הוא בחי' יו"ד עקב שהוא בחי' המשכת חכמה עילאה שהוא בחי' י' למטה מטה גם בבחי' עקביים.

וזהו ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה שבחי' יעקב הוא הממשיך מבחי' באר שבע שהוא למעלה מעלה איהו וחיוהי וגרמוהי חד עד השתלשלות למטה מטה למדרגה היותר תחתונה שהוא בחי' חרן וכאשר יבואר לקמן בעז"ה.

וכמ"ש צוה ישועות יעקב. ישועות הם ש"ע נהורין עילאין ובחי' יעקב מחבר וממשיך אותן למטה בבחי' עקביים ג"כ. וגם ישועות הוא מלשון שעה כמ"ש וישע ה' אל הבל וגו' שהוא בחי' ירידת והמשכת אורו ית' למטה מטה כו'. אך בהשתלשלות אור ה' כ"כ בצמצומים רבים עד שבא גם למטה בבחי' חרן נעשה עלמא דפרודא לגמרי וכמ"ש ונהר יוצא מעדן שהוא בחי' חכמה עילאה להשקות את הגן כו'.

ומשם יפרד שכשנמשך משם בהשתלשלות רבות וצמצומים רבים נעשים בחי' נפרדים בתכלית. ויעקב אע"ה רצה להעלותם למעלה מעלה שיהי' גם למטה בחי' יחוד ובטול ממש כמו שהוא למעלה חיוהי וגרמוהי חד כו'.

ולזאת נאמר ויקח מאבני המקום כו'. כי הנה נודע שאבנים נקראו אותיות וכמ"ש בס"י שני אבנים בונות שתי בתים שלש אבנים בונות ששה בתים כו' להיות כמו שמאבנים הרבה נעשה בית אחד שיכולים לדור בתוכו כמו"כ מאותיות הרבה נעשו תיבות שבהם התלבשו' השכל וגם כמו שהאבנים הם בחי' דומם שהוא מדרגה היותר תחתונה מכל הד' יסודות דצח"מ כמו כן האותיות לגבי השכל המלובש בהם הם בחי' דומם בתכלי' שאינם מערך השכל כלל. נמצא מובן מכל הנ"ל שאבנים נקראו אותיות וכמו"כ הוא למעלה. דהנה כתיב בדבר ה' שמים נעשו כו'.

וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים. פי' שחיות כל העולמות שהם עולמות עד אין קץ וכמ"ש היש מספר לגדודיו. הנה עכ"ז מקור ושרש חיותם אינו אלא מבחי' מלכותו שהוא בחי' דבר ה' כו' המחיה ומהוה אותם מאין ליש תמיד. להיות שהם נבראים בע"ג שיש גבול להשגתן ומהארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו'.

ואינם כלל בערך לגבי אור ה' שהוא בבחי' א"ס המתגלה בעולמות עליונים. ולזאת אין יכולים לקבל חיותם רק מבחי' דבר ה' שהם אותיות שנבראו בהם שמים וארץ כו' שהם בחי' דומם לגבי אור א"ס ב"ה וכמ"ש קדוש ה' צבאות וכמארז"ל אות הוא בצבאות שלו ואף שהם אלף אלפין כמ"ש אלף אלפין ישמשונה ורבו רבבן קדמוהי וגו' וכמ"ש היש מספר לגדודיו. עכ"ז מאחר שהם בעלי גבול חיותם אינו אלא מבחי' אות א' בלבד שהוא בחי' דומם לגמרי לגבי שם הוי' שהוא בבחי' א"ס כו' כנ"ל.

והנה השתלשלות כל העולמות ברבוי רבבות מדרגות תלוי הכל לפי אופן צירופי האותיות שבבחינת דבר ה' להתהוות נבראים פרטיים בעלי גבול ונפרדים כו'. ויעקב אע"ה רצה להעלותם למעלה. לזאת ויקח מאבני המקום שהם אותיות הרבה ועשה מהן אבן אחת שהוא אות היו"ד שזהו וישם מראשותיו כו' שכמו שלמטה באדם יש שכל ומדות והאותיות הם המלבישים לבחי' שכל ומדות שמתלבשים בהם. כמו"כ למעלה יש בחי' חב"ד וז"ת רק שם הוא חכים ולא בחכמה ידיעא מבין ולא בבינה ידיעא ולאו מכל מדות אלין ששם הוא בבחי' יחוד ובטול בתכלית.

וכמ"ש לך ה' הגדולה כו' וחיוהי וגרמוהי חד כו'. ובחי' דבר ה' הם האותיות שבהם מתלבשים חב"ד ומדות שהם ע"ס עליונות. ובחי' אות היו"ד שהיא נקודה קטנה מרמז על היות שבו מתלבש בחי' חכמה שהוא בחי' אין ובטול בתכלית.

ואות הה"א שהיא בחי' התפשטות אורך ורוחב מרמז על שהוא בחי' לבוש לבחי' בינה וכו'. וכמו"כ שאר האותיות שבהם מתלבשים בחי' מדות העליונות. וזהו שיעקב עשה מכל האבנים אבן אחת שהוא אות היו"ד להעלותן לבחי' חכמה עילאה.

ואזי אח"כ וישם אותה מצבה הוא בחי' אות הוא"ו שעשה והמשיך מבחי' י' לבחי' ו' להיות התלבשות בחי' חכמה עילאה למטה בבחי' תומ"צ וכנודע תמונת אות הוא"ו שעל ראשו נקודת היו"ד ואח"כ הולך ומתמשך למטה כמו כן אורייתא מחכמה עילאה נפקת ונמשך ומתפשט למטה בדברים גשמיים כו'.

וזהו ויצוק שמן על ראשה פי' שמן הוא בחי' חכמה עילאה וכמ"ש שמן משחת קדש. להיות גלוי בחי' חכמה עילאה ממש למטה בבחי' מצבה הנ"ל שהוא בחי' תורה ומצות שמלובשים למטה בדברים גשמיים המחליף פרה בחמור כו' כשר פסול כו' עכ"ז יהיה בהם גילוי בחי' חכמה עילאה ממש כמו שהוא למעלה.

וכמארז"ל מה להלן באימה וביראה אף כאן באימה וביראה. פי' מה להלן בשעת מתן תורה על הר סיני שהיו באימה וביראה שאז הי' בחי' גילוי בתכלית ששמעו מפי עצמות המאציל אנכי ה' אלקיך כו'. אף כאן היינו אף כמו שהתורה מלובשת למטה בדברים גשמיים יהי' ע"י גילוי חכמה עילאה ממש כמו שהי' אז וכמ"ש ואשים דברי בפיך כו'. ולהיות גילוי כזה למטה הוצרך יעקב מתחלה להעלותן למעלה מעלה לבחי' סוכ"ע. וכמ"ש וירימה מצבה להיות כי נעוץ סופן בתחלתן ועי"ז נעוץ תחלתן בסופן כו' שמדרגה היותר גבוה יותר יכולה לירד ולהתפשט מטה מטה כידוע:

וזהו ושבתי בשלום אל בית אבי והי' הוי' לי לאלקים. שכל זה יהיה ע"י העלאות והמשכות שממטה למעלה ומלמעלה למטה שהוא בחי' וישם מראשתיו כו' ואח"כ ויצק עליה שמן כו' כנ"ל כי הנה אבי קאי על יצחק וכמ"ש כי אתה אבינו שלע"ל יאמרו על יצחק כי אתה אבינו כו'.

והנה יצחק הוא מלשון צחוק ותענוג וכמ"ש צחק עשה לי כו' כל השמע יצחק לי והוא לשון עתיד שיתגלה בחי' התענוג העליון שלמעלה והוא ע"י בחי' הבירורי' שלמטה בבחי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא ע"י העלאות והמשכות כנ"ל.

וכמו התענוג והצחוק שלמטה שאינו אלא מאיזו שינוי והתחדשות כמו למשל צפור המדברת וכדומה שאין דרכה וטבעה לדבר משא"כ מאדם המדבר אין מקבלים תענוג כלל לפי שדרכו בתמידות לדבר. וכמו"כ ממש למעלה. הנה בחי' יעקב הוא י' עקב שהוא בחי' ירידת והשתלשלות אלקות עד למטה מטה גם בבחי' עקביי' שהם עולמות הנפרדים לגמרי ובעלי גבול כו'.

וכמ"ש ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה שנמשך ונשתלשל בהשתלשלות וצמצומים כ"כ להתהוות יש מאין בעלי גבול ועלמין דפרודי שהם בחי' נבראי' נפרדים שהם בחי' יש ונפרד בפ"ע שנק' חר"ן והוא מלשון נחר גרוני כו'. והיינו שהחיות אלקות הנמשך

ומתלבש בהם שנק' בחי' גרון שהוא קול כנודע מכוסה ומוסתר בהם לגמרי עד שהם עלמין דפרודי וחשך לגמרי כאלו הם יש ונפרד בפ"ע ואזי נק' חרן לשון נחר גרוני כו'. וכמ"ש נאלמתי דומיה כו'.

והנה תכלית המכוון בירידת והשתלשלות אור ה' כ"כ למקום חשך ועלמין דפרודי. היינו בכדי שיהי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא כו' להפוך את כל המדות רעות שהם האהבה ורשפי אש של הבלי עולם או הכעס כו' להפכם שיהיו רק לה' לבדו ולהיות בבחי' בטול הרצון לה' לבד ולא בבחי' יש ונפרד בפ"ע כו'. ונק' בחי' זאת בחי' תשובה שהוא בחילא יתיר כו' דהיינו המדות רעות שהם ברשפי אש להפכם ולהשיבם לה' לבד כנ"ל (וזהו במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקי' גמורים אין יכולים לעמוד). ועי"ז נעשה תענוג גדול למעלה והוא מבחי' אתכפיא ואתהפכא מחשוכא לנהורא שלמטה. וזהו יפה שעה אחת בתשובה כו' להיות שע"י בחי' תשובה דוקא נעשה התענוג למעלה כ"כ שהוא ממש כמשל צפור המדברת כנ"ל ואזי נעשה מבחי' חר"ן רנ"ה וכנודע על ענין חמץ ומצה שמאות החי"ת של חמ"ץ נעשה ה"א כמ"ש בזהר פ' פנחס ע"פ גער חי"ת קנה כו' ונעשה בחי' מצה. כמו"כ מחרן נעשה רנה כמ"ש באבוד רשעים רנה שהוא בחי' התענוג שנעשה למעלה מבחי' אתכפיא ואתהפכא כנ"ל.

והנה בחי' התענוג הזה יתגלה לעתיד דוקא שאז ואת רוח הטומאה אעביר כו' שלא יהיה עוד בחי' חשך ובירורי' כמו שהוא עתה בעליות וירידות אלא כמ"ש בחריש ובקציר תשבות כמבואר במ"א.

ויהיה בחי' גילוי אור ה' למטה בבחי' יחוד וביטול בתכלית כמו שהוא למעלה בעולמות עליונים דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד כו' שעתה הוא מאין ליש כו' משא"כ לעתיד יהיה מיש לאין בבחי' ביטול ואתהפכא כו'.

ואזי יתגלה בחי' ענג העליון שהוא בבחי' א"ס והוא בחי' יום הז' יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים שהוא בחי' גילוי ענג העליון כנודע שנעשה מהבירורים שלמטה בשיתא אלפי שנין כו'. וזהו ושבתי כו' אל בית אבי שהוא בחי' חזרה והשבה של בחי' יעקב מבחי' חר"ן כנ"ל לבחי' רנה שנק' בית אבי שהוא בחי' יצחק שהוא בחי' הצחוק והתענוג העליון שיתגלה לעתיד מבחי' אתכפיא ואתהפכא הנ"ל:

וזהו שיאמרו לעתיד על יצחק דוקא כי אתה אבינו להיות כי זהו תכלית המכוון בירידת והשתלשלות העולמות כדי שעי"ז יהיה צחוק ותענוג למעלה כנ"ל. וזהו ושבתי בשלום כו'. כי בחי' ענג הנ"ל שיתגלה לעתיד הוא דוקא ע"י בחי' העלאות והמשכות שהם בחי' הבירורים למטה בבחי' אתכפייא ואתהפכא כנ"ל שנקרא בחי' שלום. להיות כי שלום

הוא המחבר שני הפכים וכמ"ש עושה שלום במרומיו. שמיכאל שר של מים וגבריאל שר של אש כו'.
והנה כתיב שלום שלום לרחוק ולקרוב והיינו ב' בחי' שלום שלום מלמטה למעלה והיינו לרחוק שנעשה קרוב שהוא בחי' העלאה ממטה למעלה. ושלום מלמעלה למטה היינו בחי' ירידת והמשכת אלקות למטה בבחי' תורה ומצות כמבואר לעיל במ"ש ויצק שמן כו'.
וע"י ב' בחי' שלום הנ"ל שהם בחי' אתהפכא מחשוכא לנהורא שלא יהיו בבחי' עלמין דפרודי רק בבחי' יחוד וביטול כמו שהוא למעלה בעולמות עליוני' ממש ואזי אשוב אל בית אבי שיתגלה ממילא בחי' הענג העליון שהוא בבחי' א"ס ממש למעלה מעלה מהשתלשלות העולמות במדרגות רבות מעלה ומטה וחשך ואור. משא"כ לגבי עצמותו ומהותו ית' קטן וגדול שוים ממש בלי שינוי וכחשכה כאורה ממש.
ואז והיה הוי' לי לאלקים כו'. כי הנה כתיב כי שמש ומגן הוי' אלקים שכמו שהמגן הוא נרתק להשמש ומכסה ומסתיר על אור השמש כמו"כ שם אלקים הוא בחי' נרתק לשם הוי' ומכסה ומסתיר עליו להיות נבראים בעלי גבול ונפרדים בפ"ע משא"כ שם הוי' הוא בחי' המשכת אור ה' למטה כו'.
והנה כ"ז הוא בבחי' השתלשלות מעלה ומטה וחשך ואור אבל לעתיד שיתגלה בחי' ענג העליון שהוא למעלה מעלה מבחי' ההשתלשלות והוא למעלה מעלה מבחי' שם הוי' ושם אלקים ואזי מה שעתה הוא בחי' שם הוי' יהיה אז בחי' אלקים לגבי בחי' ענג העליון הנ"ל ואזי והאבן הזאת אשר שמתי מצבה כנ"ל יהיה בית אלקים שיהיה בית וכלי לבחי' אלקים דלעתיד שהוא בחי' הוי' עתה. וכל אשר תתן לי הוא לשון עתיד היינו כל עליות שיהיו לעתיד הכל עשר אעשרנו לך בבחי' מעשר כנודע וד"ל:
קיצור (א) **הנה** יעקב המשיך היו"ד ח"ע לבחי' עקביי' וזהו ענין יציאת יעקב מבאר שבע יסוד אי' לבחי' חרן כדי להעלות בירורי נוגה והיינו מה שלקח מאבני המקום שהם בחי' אותיות דבר ה' המלובשים בדצ"ח ועשה מהם אבן אחת הוא בחי' יו"ד שזהו וישם מראשותיו (ע' זהר ח"א דע"ב ופ' ויצא קנ"א ופ' ויחי רל"א ובמ"ש ע"פ אבן ישראל) ואח"כ וישם אותה מצבה המשכת בחי' ו' שנמשך מהיו"ד והוא ענין אורייתא מח"נ ויצק עליה שמן להיות מה להלן באימה ויראה אף כאן באימה ויראה: (ב) ועי"ז ושבתי בשלום אל בית אבי בחי' יצחק כי אתה אבינו והוא הצחוק והתענוג שיהיה לע"ל מבירורים אלו והיינו ע"י אתכפיא ואתהפכא נתברר מבחי' חר"ן ונהפך החי"ת להי"א להיות רנ"ה בחי' תענוג (ועד"ז בענין יצ"מ מיצר הגרון ע"ד בחי' חרן נחר גרוני כו' וימררו חיי אבותינו

וכשנעשה יצ"מ הוא בחי' מצה משא"כ חמץ כענין ההפרש בין חרן לרנה): (ג) וגילוי ענג זה ע"י ב' בחי' שלום לרחוק ולקרוב ואז שם הוי' יהיה רק בבחי' אלקי' לגבי גילוי ההוא ולפיכך האבן הזאת שהיא בחי' המל' המקבלת משם הוי' יהיה בחי' בית אלקים (וגם י"ל כיון דלע"ל יאמרו ליצחק כי אתה אבינו ע"כ שייך בחי' זו בשם אלקים וז"ש צחוק עשה לי אלקים):

פרק ב

ביאור על הנ"ל

והיה הוי"ה לי לאלקים והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלקים. להבין ענין תפלה ובקשה זו שהוי"ה יהי' בבחי' אלקים והאבן בבחי' בית אלקים. וכדי להבין איך תהיה האבן במדרגה גדולה כ"כ להיות מכון ומשכן להשראת קדושה עליונה עד שיהיה חל שם שמים על האבן שתהיה נק' בשם בית אלקים. הנה צריך להבין ענין הפרשה כולה ויצא יעקב כו' והענין דכתיב צוה ישועות יעקב בחי' יעקב נקרא ישועות וביאור מלת ישועות הנה שרש התיבה הוא ש"ע ושאר אותיות הם נוספות בתיבה כלומר שע"י בחינת יעקב מתגלין ש"ע נהורין עילאין וגם ש"ע הוא מלשון וישע ה' אל הבל שהוא לשון הפנה דהיינו שכל פינות והמשכות עליונות פונות ונמשכות ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב.
וענין נהורין והמשכות הללו היינו גילוי ההארות והמשכות מאור א"ס עצמו שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'. ואינו בגדר עלמין כלל וכולא קמיה כלא ממש חשיב ולית מחשב' תפיסא ביה ואין ערוך אליו כו'. כי מלכותך מלכות כ"ע והודו וזיוו על ארץ ושמים כו' זיו והארה בעלמא המתלבש' ומתפשטת בתוך עלמין להוות' ולהחיותם להיות חיים וקיימים מאין ליש בבחי' העלם והסתר אור א"ס ב"ה עצמו שלא יבטלו העולמות במציאות ויחזרו להיות אין ואפס כמו שהיו דהיינו ע"י כמה צמצומים והתלבשות שונות בירידת המדרגות כדרך וסדר ההשתלשלות אבל אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו רם ונשא כו' והוא למעלה מעלה מבחינת ההשתלשלות וע"י בחי' יעקב יו"ד עקב נמשך אא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' ההשתלשלות שיאיר למטה בגילוי הנפש אלקות שבכל א' מישראל להיות גילוי אור א"ס ב"ה ממש על נפשו.
והיינו ע"י שלקח מאבני המקום וישם מראשותיו. אבנים הן אותיות כמ"ש בס"י שני אבנים בונות שתי בתים. והטעם שנקראו אותיות בשם אבנים הוא כי כמו שע"י כמה אבנים נבנה בית לשבת אדם כו' כך ע"י כמה צירופי אותיות נעשי' תיבות ומכמה צירופי תיבות נעשה ענין שלם שמתוכו מובן ומושג איזה השכלה והשגה והרי השכל שורה ומתלבש באותיות הללו וכתפארת אדם לשבת בית ע"י צירופי אבנים ועוד טעם אחר

כי כמו שהאבנים הם דומם ואין להם ערך ויחוס לאדם הדר בבית שנבנה מהאבנים כך האותיות הן בחי' דומם לגבי השכל השורה ומתלבש בהם ואין להם ערך ויחוס אליו ולכן בטלים הם לגבי השכל (ועמ"ש בפ' בראשית בד"ה להבין בתוספת ביאור ענין וייצר) ולכן נק' הוי' צבאות אות הוא בצבא דילי' שכל העולמות והברואי' נתהוו מבחי' אותיות שבעשרה מאמרות שנברא בהם העולם יהי אור יהי רקיע כו'. וכל צבא השמים העליונים אלף אלפין ורבוא רבבן ולגדודיו אין מספר הם בטלים לגבי אור א"ס ב"ה כבטול האותיות שהן בחי' דומם לגבי השכל מאחר שהם בחי' גבול ת"ק שנה כו' ונבראים ומחודשים מאין ליש הרי אין ערוך אליו ית' וכנודע ענין הערך במספר שמספר א' לגבי אלף אלפים כו' יש לו איזה ערך ויחוס משא"כ אליו ית' שהוא א"ס ב"ה אין ערוך כלל ולכן נק' אות הוא בצבא דילי' שכל הצבאות אינן אלא בחי' אות א' לגבי אור א"ס ב"ה.

והנה באבני המקום שהם בחי' אותיות כתיב וישם מראשותיו שהגביה והעלה אותם למעלה מעלה מבחי' ההשתלשל' דהיינו לבחי' סוכ"ע כי לפי שהאותיות הן בחי' דומם לכך יש להם כח ויכולת לעלות למעלה מעלה כנודע שנעוץ תחלתן בסופן דייקא וסוכ"ע הוא כמשל העיגול שממטה נעשה מעלה. וכמ"ש ומתחת זרועות עולם.

והנה כתיב ויקח מאבני המקום ולא כל אבני לפי שלא כל האותיות יש להן כח זה אלא אות היו"ד שהוא בחי' כלי לחכמה וחכמה הוא כח מ"ה בחי' בטול ולכך שורה שם ומתגלה אור א"ס ב"ה הסוכ"ע כי הוי' בחכמה כו' ואין אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה אלא במי שבטל כו'. וזהו האבן אשר שם מראשותיו (ועמ"ש ע"פ מאמר הרע"מ פ' כי תשא בענין אבנא למשקל בה דא י') ואח"כ וישם אותה מצבה וכתרגומו ושוי יתה קמא שהוא כמ"ש קמה אלמתי וגם נצבה שמה שהיתה האבן מונחת למטה בארץ אח"כ הקים אותה והגביה אותה עוד ממטה למעלה והיינו עליי' אחר עליי' לבחי' ומקורות י"ג מדות רחמים עליונים שהן בחי' יודי"ן ווי"ן כי מקום יניקת השערה והגומא שלה הוא בחי' י' והשערה עצמה שהיא המשכה היא בחי' ו' וזהו וישם מראשותיו וישם אתה מצבה שמתחלה כאשר שם מראשותיו היא בחי' יו"ד ואח"כ נעשה מצבה הוא בחי' וא"ו וכל בחי' הללו הם בחי' העלאה ממטה למעלה והיינו התעלות חכמה שבנפש לאור א"ס ב"ה השורה ומתגלה בה כי הנפש היא בחי' נברא ומחודש מאין ליש בבחי' אותיו' כו' וצריך להעלות' ממטה למעלה לאור א"ס ב"ה הסוכ"ע וישוב אל ה' וירחמהו מבחי' י"ג מדות הרחמים והעלאה זו היא בבחי' חכמה דוקא כ"ח מ"ה:

הגה"ה

לכאורה אינו מובן כי היודי"ן שבת"ד הוא גבוה מהוי"ו כמ"ש לעיל כי מקום יניקת השערה והגומא שלה הוא בחי' יו"ד דהיינו מקום יניקתה ממו"ס שהוא הגבה מאד נעלה מהשערות עצמן שהן בחי' ו'.

והרי בחי' וישם אתה מצבה משמע שהוא עלייה אחר עלייה למעלה מבחי' מראשותיו שהוא בחי' יו"ד. וזהו תרתי דסתרי. אך פי' מראשותיו הוא בחי' חכמה דאצילות ואח"כ וישם אתה מצבה שנעשית בחי' ו' הוא בחי' אבא יונק ממזלא שבחי' השערות דת"ד שהן ווי"ן גבוה מהיו"ד דח"ע. אח"כ ויצק שמן על ראשה היינו המשכה ממו"ס ממש לתוך המזלות כו' ומזה ממש נמשך הגלוי למטה בהלכו' שבתורה שבע"פ ששרשן מנימין דמו"ס וע"ז נאמר סלסלה ותרוממך כו':

אך אין זה תכלית המכוון רק שאח"כ ויצק שמן על ראשה שמן היינו המשכת חכמה עילאה שהיא התורה ורצונו ית' שנמשכו ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב כמ"ש ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל להיות בעסק התורה שלמטה בגשמיות המחליף פרה בחמור כו' גילוי המשכת חכמה עילאה שכל פרטי הלכות שנפרדו הם יסודתם בהררי קדש עליון חכמה עילאה שכך חייבה חכמתו ורצונו ית'.

ואי לזאת יהי' עסק התורה ג"כ עד"ז להמשיך חכמה עילא' בנפשו ועי"ז נעשה אתכפייא סט"א ואתהפכא כו'. ולכן ארז"ל מה להלן באימה וביראה אף כאן באימה כו' שתפול על האדם אימה ופחד בעסקו בתורה כמו בשעת קבלתו בהר סיני.

והנה שם בהר סיני כל העם ראו את הקולות ואת הלפידים וכו' פנים בפנים דבר ה' עמכם כו'. והאיך ימשיך כל אדם יראה זו עליו בכל זמן אלא כאשר ישים האדם אל לבו שהתורה שהוא לומד היא המשכת חכמה עילאה ושם שורה ומתגלה אור א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות וקמיה כחשיכה כאורה מעלה ומטה רוחניות וגשמיות שוין א"כ אין כאן הסתר פנים כלל ע"כ מה להלן כו' הכל שוה.

והנה להבין תכלית ירידת יעקב יו"ד עקב להיות הש"ע נהורין בגילוי למטה וליקח מאבני המקום להעלותם למעלה ולהמשיך אח"כ בחי' שמן הוא בחי' חכמה עילאה מלמעלה למטה. וירידה זו הוא מ"ש ויצא יעקב מבאר שבע. באר הוא מקור ומעיין הנובע ז' מדות עליונות לך ה' הגדולה והגבורה כו' שהן בחי' לך בחי' ביטול. וילך חרנה חר"ן (ע"ה) בגימ' גרו"ן רק בחי' גרו"ן היינו כשהקול יוצא כדרכו בלי עכוב ובלי מונע אבל חר"ן אותיות נחר היינו מ"ש יגעתי בקראי נחר גרוני. והיינו כשגובר בו יסוד האש כי הקול כלול אש רוח ומים. רוח הוא עיקר התפשטות הבל הלב ומים היינו

לחלוחית הריאה ואש הוא המחלק את הקול להיות ההפסק להתחלק בה' מוצאות הפה כלי הדבור.

וכשגובר יסוד האש ביותר הוא המפסיק את הקול עד שאינו יכול לצאת במשך ההעברה כדרכה. וכך הוא בחי' חרן היינו בחי' המפסיק את הקול שהוא ההמשכה מחיות ואור א"ס ב"ה שלא להיות ההמשכה כדרכה בקדושה דוקא אלא שיש גם לקליפות וס"א יניקה ואחיזה בהמשכה זו ואזי נק' בבחי' נאלמתי דומיה שנפסק הקול וההמשכה ונעשה בחי' נפרד ובחי' זו הוא בין בהנהגת העולמות שהוא ענין גלות ישראל ושעבוד מצרים ובבל מחמת תגבורת האש ותוקף הדין ובין בכל נפש מישראל בעבודת ה' שעסק התורה שלו הוא בבחי' נפרד ולא בבחי' ביטול לאור א"ס ב"ה להיות גילוי חכמתו כו' מחמת תגבורת האש וחמימות שמצד גופו ונפש הבהמית אשר נמשך אחריהם. אך הנה תכלית ירידה זו של בחי' יעקב מאגרא רמה מבאר שבע מקו' מדות העליונות שהן ביטול אליו ית' לך ה' הגדולה כו' לבירא עמיקתא מקום החרן המפסיק ומעכב את קול ההמשכה להיות בחי' נפרד. הוא כדי להיות אתכפיא ואתהפכא ואזי נעשה מחרן רנה כי החי"ת נפסק ונעשה ה"א. כמ"ש בזהר ע"פ גער חית קנה שמחמץ נעשה מצה.

וזהו ושבתי בשלום אל בית אבי ושבתי מחר"ן. אל בית אבי זהו בחי' יצחק ויצחק נק' ע"ש צחק עשה לי אלקים והוא בחי' רנ"ה שנעשה מחר"ן וכתיב כל השומע יצחק לי יצחק הוא לשון עתיד דהיינו בביאת המשיח ב"ב שאז אהפוך אל עמים וגו' דכד אתכפייא ואתהפכא אזי נעשה בחי' צחוק וחדוה כמו עד"מ צחוק המלך והשרי' מענין התהפכות דבר רחוק וזר כמו מצפור מדברת שזהו דבר חידוש משא"כ מאדם המדבר שדרכו בכך לא שייך צחוק.

ולכן ארז"ל במקום שבע"ת עומדין כו' משום דאתהפכא חשוכא כו'. וגם ארז"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין כו' שזהו תכלית ביאת המשיח להיו' הצחוק והחדוה כד אתכפייא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא. וזהו מארז"ל שלעתיד יאמרו על יצחק כי אתה אבינו שתכלית ירידת הנשמה בגוף בעוה"ז ותכלית ירידת ישראל בגלות ושעבוד ודוחק פרנסה הוא כדי שיעלו ויבאו ויגיעו לבחי' יצחק הוא הצחוק והחדוה כו':

אך כיצד ישוב מבחי' חרן לבחי' יצחק הנ"ל הנה לזה אמר הכתוב בשלום כי שלום הוא המחבר ומקשר ב' הפכים כמ"ש עושה שלום במרומיו בין מיכאל כו' שלום שלום לרחוק שנעשה קרוב כו' ובשלום ב' שלום ממטה למעלה וממעלה למטה כמ"ש במ"א. והנה כשיתגלה הצחוק העליון לעתיד כד אתכפיא ואתהפכא דהיינו שלא יהיה שליטה ויניקה לקליפות וסט"א כלל וכמ"ש ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. אזי יזדכך

חומריות העולם וגסותו שלא יהיה בבחי' יש ודבר נפרד בפ"ע רק הכל יוכלל בבחי' אין כי זהו תכלית בריאת העולמות מאין ליש כדי לאהפכא מבחי' יש לבחי' אין ואזי והיה הוי' לי לאלקים. כי הנה אלקי' היינו ההעלם והצמצו' להיות העולמות נבראים מאין ליש והוי"ה היינו בחינת פנימיות אור א"ס ב"ה המחי' ומהוה כו' וכמ"ש כי שמש ומגן הוי"ה אלקים שאלקי' נעשה בחי' מגן לשם הוי"ה שהוא בבחי' השמש כו'. אך כל זה הוא בבחינת ההשתלשלות וירידת המדרגות שהוא בבחי' זיו והארה שמאור א"ס ב"ה להוות ולהחיות נבראים כסדר ירידת השתלשלות המדרגות מדרגה אחר מדרגה. שמדרגות עליונים מקבלים אור היותר עליון ורוחני כו' וכל מה שלמטה מטה מתצמצם ומתלבש כו'. אבל לע"ל כשיתגלה הצחוק העליון שהוא מבחי' אתהפכא כו' יהיה גילוי אא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו שלמעלה מעלה מבחינת השתלשלות כי עין בעין יראו כו' וראו כל בשר כו' ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' וגו'.

ואז יהי' בחי' הוי"ה שהוא אור א"ס ב"ה הנמשך ומתפשט להתלבש בתוך עלמין בסדר ההשתלשלות. נחשב בחי' אלקים דהיינו בחי' צמצום שבאמת אין זה אלא זיו והארה מצומצמת לגבי אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו שלפניו מעלה ומטה שוין וכחשיכה כאורה.

והאבן הזאת אשר שמתי מצבה הוא בחינת יו"ד כלי החכמה שמבחי' אותיות בחי' דומם דהיינו בחי' התהוות מאין ליש רק לפי אשר שמתי מצבה שהגבהתי והעליתי כו' לכך יהי' לה כח ויכולת להיות בית אלקים שיהיה בחי' אלקים זה שהוא אוא"ס ב"ה שבתוך עלמין שורה ומתגלה בבחי' אותיות הללו והאותיות תהיינה בבחי' משכן ומכון לשבתו ית'.

וכל זה הוא ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב צוה ישועות יעקב גילוי הש"ע נהורין שבהן וע"י נזכה לכל בחי' האלו. וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. הענין הוא כי הנה נודע שיהיה עילוי אחר עילוי לאין קץ ימות המשיח ותחה"מ כמה שמיטין ויובלות כו' וכל עילוי גדול מחבירו. אך קודם העילוי שאחר העילוי צריך להיו' נשאר מעילוי הראשון בבחי' אתעדל"ת לאתעדל"ע שבעילוי הב' ואתעדל"ת זו הנשארת מן העילוי הראשון נק' בחי' מעשר.

וז"ש וכל אשר תתן לי לעתיד דהיינו כל העליות שיהיה עד אין קץ עשר אעשרנו ויהי' הרבה מעשרות לכל עילוי בחי' מעשר בפ"ע ותמיד עשר אעשרנו עד שיגיע לך לבחי' אור א"ס ב"ה עצמו וכמו שהוא ית' א"ס כך יהיו עליות עד א"ס והכל ע"י בחי' יעקב יו"ד עקב כו' כנ"ל וד"ל:(ובענין מ"ש בפי' עשר אעשרנו ואתעדל"ת זו כו' נק' בחי' מעשר

כו'. נראה כי הכתר הוא הממוצע בין עולם העליון לעולם התחתון שהוא סוף בחי' עליונה ומקור וראש לבחי' תחתונה כמו מלכות דאצי' כתר לבריאה ומלכות דבריאה כתר ליצירה כו'. ולכן הנה להיות עליית העולמות שיתעלה העשייה בקדוש' היצירה ממש הוא ע"י אמצעות הכתר דעשייה שהוא בחי' מעשר מע"ס דעשיי'. והענין כי כתר הוא לשון שתיקה כמו כתר לי זעיר. ושתיקה הוא בחינת בטול וע"ז נאמר יונת אלם כו'. והוא בחינת בעמדם תרפינה כנפיהן. וע"י בטול זה יוכל להתעלות אח"כ ליצירה כי א"א להיות עליי' ממהות למהות כי אם שיוכלל תחלה בבחי' אין ממש וזהו ענין העמוד שבין ג"ע התחתון לג"ע העליון כו' וכמו צמיחת התבואה מזרע הנזרע בארץ הוא ע"י שמתחלה מתבטל מהות הזרע ונעשה בחי' אין רק שנשאר כחו בכח הצומח ועי"ז אח"כ נעשה הגידול נפלא יותר מהיש שהי' תחלה כו'. ועד"ז עליי' יצירה בבריאה צ"ל תחלה בבחינת בטול ואין והוא בחי' כתר דיצירה כו' וזהו ענין אשר שם שמות בארץ בחי' וחד חרוב ומה שהוא בבחי' אלף השביעי ולא בבחי' עשירית היינו כי היכל ק"ק שהוא היכל השביעי כולל ג"ר אבל עיקר העליי' ע"י הכתר כו'. וע"ד זה יש עליות אין קץ. ומ"ש עשר אעשרנו ב' עישורין היינו כי הכתר כלול מב' פרצופין עתיק וא"א כו' שהוא בחי' תחתונה שבמאציל ושרש הנאצלים כו' וב' בחי' אלו יחד נק' חומש כמ"ש ונתתם חמישית לפרעה כמ"ש במ"א):

פרק ג

וללבן שתי בנות וגו'. הנה לאה ורחל הם אותיות המחשבה ואותיות הדבור. שהם עלמא דאתכסיא ועלמא דאתגליא (עיין לקמן בד"ה בכ"ה בכסליו בפי' ושם ה' קטנה רחל) וזהו ענין בארצות החיים. ב' ארצות. שבזמן שבהמ"ק היה קיים היו שני הבחינות מאירים בא"י. והעיקר היה בחי' רחל (שנקראת עקרת הבית) כי המחשבה מתלבשת בתוך הדבור והדבור היה מתגלה. ולפי שרחל שהוא בחי' הדבור הוא עלמא דאתגליא לכך היה אז בא"י גילוי אלקותו ית' שהיו חכמים גדולים בעלי רוה"ק ונביאים (וכמו שפרש"י גבי יונה ויחזקאל שאין הנבואה שורה אלא בא"י) ובפרט בהמ"ק והשראת השכינה בקה"ק ואורים ותומים ועבודת הקרבנות שהי' יורד אש שלמעלה. משא"כ אחר חורבן בהמ"ק שגלו ישראל וגלתה עמהם השכינה. שהיא בחי' רחל שהיא בבחי' גלות בע' שרי' ואינה מאירה כלל מערך הגלוי שהיתה מאירה בזמן הבית שהי' הדבור מתגלה משא"כ עכשיו כתיב כרחל לפני גוזזי' נאלמה. והעבודה היא בדרך בירורים כו' (וכמ"ש ע"פ במדבר סיני) ומ"מ נשאר מאיר בא"י בחי' לאה והיא מדרגה יותר גבוה מבחי' רחל וכמשל המחשבה שהיא רוחניות ונעלית מן הדבור (שהיא אינה בגלות כי

רחל נק' מ"ם פתוחה שיש ממנה פתח ומבוא ליניקת החיצונים בזמן הגלות משא"כ מבחי' מ"ם סתומה. ושם הוא שרש לאה עיין בזהר ר"פ תרומה דף קכ"ו ב' ודף קכ"ז) אך לפי שהוא עלמא דאתכסיא והעלם לכך אין הגילוי אלקות עכשיו בא"י מערך הגילוי שהי' בזמן בהמ"ק קיים. ומ"מ הצדיקים הגדולים אשר בארץ יכולים להשיג עכשיו בא"י השגות עליונות יותר אפי' ממה שהשיגו צדיקים כמותם בזמן הבית (מאחר שההשגה היא בבחי' מחשבה עליונה כמו שהיא עדיין למעלה מהתלבשות בעולם הדבור) וכמו האר"י ז"ל שהשיג השגות עצומות מה שלא השיגו צדיקים גדולים בדורות הקדמונים. ולהבין מ"ש כי שנואה לאה כו'. הרי יעקב השיג ודאי בעלמ' דאתכסי'. אך הענין כי יעקב נק' בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה. פי' שהוא הממשיך אור א"ס ב"ה מן הקצה עליונה (היינו הקו הבוקע החלל כמ"ש במ"א) מבחי' כתר למטה ולכן נאמר בו תוספת וי"ו ואלקי יעקב. וכן והנורא שמייחד ומחבר חו"ג ע"י המשכת והארת האין והיינו ע"י בחי' בטול. וכל ההמשכו' שלו הוא עד הקצה התחתונה. דהיינו בבחי' מלכות עלמא דאתגלייא. וזהו ויאהב (יעקב) גם את רחל מלאה שכל תשוקתו היה להיות גילוי אור א"ס ב"ה למטה בעלמא דאתגלייא שעי"ז יוכלו הכל לקבל משא"כ מבחי' עלמא דאתכסייא כו' ולכן כתיב וישק יעקב לרחל על דרך שנקוד על וישקהו דהיינו שבחי' חב"ד שהוא זיווג נשיקין ואתדבקו' רוחא ברוחא עד"מ הנשיקין שבאין מפנימית האהבה (עמ"ש במ"א ע"פ ישקני מנשיקות וע"פ אמצאך בחוץ אשקך) וגם בחי' זו המשיך ברחל. וז"ש אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה כי לבן הוא בחי' לובן העליון מקור החסדים שכולו רחמים פשוטים דלית שמאלא בהאי עתיקא רק שלמטה נשפל בלבן גשמי ומ"מ כתיב כלו הפך לבן טהור הוא אפי' הנגע כו' ועל לבן כתיב וישכם לבן בבקר שבכ"י מתגבר ונמשך אור החסד עליון.

וינשק לבניו ובנותיו שנמשך בכל פרצופי האצי' זכרים ונקבות. ואח"כ ולבן שב למקומו למעלה מעלה ויעקב הלך לדרכו להמשיך בחינת לובן העליון הנ"ל למטה מטה ברחל בתו הקטנה בחי' דבור כו'. ולכן היתה רחל עקרה כי ההולדה מבחי' הדבור הוא להיות הגילוי בבי"ע וא"א להיות הולדה וגילוי בבי"ע שהרי הנבראים הם נפרדים וא"א להתגלות להם בחי' לובן העליון הנ"ל. (ומש"ל דרחל נק' עלמא דאתגלייא מ"מ להיות הגילוי ע"ד בחי' לידה הוא קשה ביותר כו' ויש חילוק גדול בין שארי השפעות לבחי' לידה שהוא גילוי עליון יותר ועמ"ש בזהר פ' פנחס דרמ"ט) אבל לאה שהיא המחשבה ילדה ששה בנים שהם הספי' שבאצי' עצמו ששם היה שרש השבטים ולכן נק' שבטי יה. יהודה הפעם אודה בחי' בטול והודאה הרי הוא נמשך ומסתעף מן המחשבה דוקא.

וכן ראובן ושמעון ראיה ושמיעה הוא ג"כ למעלה מבחי' הדבור אלא מן המחשבה הן נמשכים כו' (כמ"ש במ"א ע"פ יהודה אתה כו') וגם לוי שהוא בחי' התקשרות כמ"ש הפעם ילוה כו' נמשך ונולד ג"כ מן המחשבה כנראה בחוש במי שהוא בעל מחשבה שאינו מרגיש כלל בעסקים החולפים לפניו מחמת גודל התקשרות שיש לו בהמחשבה. וכמ"ש במדרש בעובדא דר' חייא רבה. וכן גבי רבא (בפ' אר"ע) דהוה מעיין בשמעתי' כו'. ולכן יצא ממנו משה שהיה כבד פה וכבד לשון דהיינו שלגודל התקשרותו בבחי' בטול ונחנו מה לא היה יכול להיות משפיע כו' שהיא בחי' הדבור כו' ועיקר ההפרש בין התקשרות דלוי שהוא בחי' בטול ובין הודיה דיהודה שהוא ג"כ בחי' בטול הוא כי יהודה הוא בחי' הבטול בגילוי כענין מודים שכורע ומשתחוה ולכן יצאו ממנו מלכי בית דוד שבטולם הוא בחי' הבטול שבהתגלות וחיצוניות. אבל לוי שהוא בחי' ההתקשרות והבטול בפנימיותו ועצמותו הגם שבחיצוניות אינו נגלה כלל וכענין בטול דצבא השמים לך משתחוים שההשתחואה של המלאכים אינו ענין השתחואה גשמיות אלא שמשתחוה ובטל בהשגתו ברוחניות ולכן יצא ממנו משה (ועמ"ש במ"א ההפרש בין משה ואליהו שהוא גם כן עד"ז) ואח"כ ותעמוד מלדת שלא היה יכול להיות בחי' גילוי עוד. (ועמ"ש ע"פ טובה הארץ מאד מאד דענין דור המדבר שהיה מבחי' לאה עולם המחשבה וטענו למה צריכים לירד בבחי' עולם הדבור שהוא בחי' מל' ארץ תתאה לקיים המצות בדבור ובמעשה הלא זה אפשר לקיים גם ע"י התומ"צ ברוחניות דהיינו ע"י המחשבה כו' אך באמת היו בטעות גדול דע"י דבור ומעשה דוקא נמשך גילוי אוא"ס ב"ה ביתר שאת לאין קץ כי נעוץ סופן בתחלתן כו' ומרבע"ה התפלל תקט"ו תפלות ליכנס לארץ כו'. ועפ"ז יובן עוד ענין ויאהב יעקב את רחל דוקא שהיא בחי' דבור ומעשה כי שנואה לאה ההפך מכוונת דור המדבר. ואמנם צריך ביאור מ"ש לאה הפעם ילוה אישי אלי דוקא דודאי לא עלה על דעתה לאפוקי מבחי' דבור ומעשה. אלא הענין כי באמת צ"ל ב' הבחי' מודו"מ דהא בלא הא לא סגי ועמ"ש במ"א בענין לויתן ושור הבר שהוא ג"כ ענין ב' בחי' הנ"ל לויתן לשון התקשרות בחי' בטול דנוני ימא כמו הפעם ילוה כו' ולאה רצתה שיהיה העיקר ע"י בחינה זו ע"ד שאמרו בחסידים הראשונים שהיו שוהין ט' שעות בכל יום בתפלה שהוא כענין בטול והתקשרות הנ"ל דמחשבה כו'. ואימתי תורתן נעשית אלא מתוך שחסידים הן כו' הרי רוב עסקם היה עד"ז)(ומבואר ענין זה לקמן בד"ה ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי כו') ואמנם יעקב ידע שזה אי אפשר רק לבני עלייה שהן מועטים אבל כל ישראל עיקר רוב העסק הוא ע"י דבור ומעשה ולכן היה באהל רחל עיקר קביעותו שהוא בחי' דומ"ע ומ"מ צ"ל ג"כ מחשבה שמזה נמשך

ראיה ושמיעה לאסתכלא ביקרא דמלכא כו' וכל האומר אין לי אלא תורה כו' אלא צ"ל רו"ש רק כי אז נעוץ סופן כו':

פרק ד

אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים. הנה כתיב ורחל היתה יפת תואר ויפת מראה. פי' יפת תואר בציור האברים לפי תכונתם במדתם. ויפת מראה בזיו והוד קלסתר הפנים.

והנה רחל הוא כנ"י שנק' בשם רחל ע"ש הפסוק כרחל לפני גוזזיה נאלמה. והענין כי הנה כתיב נעשה אדם בצלמנו כו'. ופי' בצלמנו כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. והוא בחי' לך הוי"ה הגדולה והגבורה כו' וכך הוא בנפש האדם ז' מדות אהוי"ר כו'. אך אין ערוך מדת הנפש שהיא בעלת גבול לגבי מדותיו ית' שהוא א"ס ולמדותיו א"ס וכדי שיאיר על נפשו אור האהבה מאור א"ס ב"ה צ"ל בבחי' בטול הנפש במציאות אליו ית' שהוא להיות בחי' עפר ודומם לגבי אור א"ס ב"ה.

וכמאמר ונפשי כעפר לכל תהיה והוא בחי' עפר אשר בקרקע המשכן וע"י זה תהיה נפשו מכון ומשכן לאור באור א"ס ב"ה להיות בבחי' בצלמנו בציור האברים אהוי"ר כו' מחשבה דו"מ כו' וזהו בחינת יפת תאר שיתארו בם כל המדות בשלימותן וביופין כמו שהם למעלה כו'.

וזהו ורחל היתה יפת תאר שבחי' יפת תאר זה הוא ע"י בחי' רחל שהוא כמ"ש וכרחל לפני גוזזיה כו'. אך כ"ז הוא בחי' חיצוניות שהם אהוי"ר כו' ומחשבה דבור ומעשה כו' אבל בחי' פנימית הוא בחי' רעותא דלבא שהוא בחי' הארה מפנימית אוא"ס ב"ה דלית מחשבה תפיסא ביה כו' ובהארה זו שמשם לכנס"י נק' יפת מראה שהוא זיו הקלסתר פנים שלכן נק' בשם פנים שהפנימיות מתגלה בו כמו צהבו פניו כו' והוא ענין מ"ש יאר ה' פניו כו'.

וכדי שתהא כנ"י מקבלת בחי' והארה זו הוא ג"כ מחמת בחי' רחל. והוא בחי' ובכל מאדך כו' שע"י זה נמשכה ההארה העליונה ההיא מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין כו' וכמ"ש ומתחת זרועות עולם. וזהו היפה בנשים. פי' בחי' יפת תאר ויפ"מ הנ"ל. וז"ש אם לא תדעי לך. פי' שלא נמשך בחי' היפה בנשים הנ"ל בבחי' דעת שלימה (וכעין מ"ש במ"א שיש נשמות שנק' זרע אדם שיש בהן בחי' דעת חזק והן נשמות דאצי' וכמו נשמת רשב"י. ויש שנק' זרע בהמה שאין בו בחינת דעת והיינו כמו נשמות שלנו דבי"ע ואין הפירוש שאינו יודע ומבין רק שלא נמשך מזה התפעלות אמיתית ואינו נזון מן ההתבוננות כו' וזהו אם לא תדעי לך ופי' לך מובן ממ"ש ע"פ עיני כל). אך זאת העצה

היעוצה צאי לך בעקבי הצאן. צאן מלשון צאי כלומר דבר היוצא דהיינו בחי' היוצא מלמעלה מסדר ההשתלשלות והוא בחי' צאן לבן לובן העליון וכל העבודה שעבד יעקב ללבן שש שנים בצאנך הם בחי' שיתא סדרי משנה כו' שהם בחי' צאן שיצאו ונמשכו מענג העליון אק"ב אשר הוא בחי' ענג כמ"ש במ"א ותורה שבע"פ נק' פרט מלשון פרט ועוללות שנמשכו שלא כסדר ההשתלשלות מעילה לעילה רק בדרך פרט ועוללות.

וזהו ויפרוץ האיש מאד מאד ויהי לו צאן רבות שהמשיך בחי' צאן רבות ע"י בחי' מאד מאד. כי בחי' ובכל מאדך כו' הוא בחי' מאד שלך כל חד לפום שיעורא דיליה משא"כ מאד סתם אבל מאד מאד הוא בחי' מאד לגבי כל הבחי' מאד. ופי' הפסוק ויפרץ האיש מאד מאד לפי שפרץ והרבה למעלה ממדרגה למדרגה עד רום המעלות לפיכך הרבה להמשיך בחי' צאן מבחי' רבה וגבה מאד נעלה מאא"ס ב"ה ממש. (ועיין מ"ש בפ' שלח בפי' טובה הארץ מאד מאד) ועי"ז המשיך ג"כ בחי' שפחות ועבדים. והנה יעקב אבינו ע"ה לפי שהיה בחי' מרכבה המשיך בחי' צאן ע"י עבודתו וע"י עובדא דמקלות (וכן עד"ז חפירת הבארות שהם המשכות אוא"ס ב"ה במקלות ובארות) כי לפי שהיה במעלה ומדרגה העליונה מאד מאד היה יכול להמשיך אוא"ס ב"ה במעשה של עצמו שיהיו כל מעשיו משכן ומכון להשראת אוא"ס ב"ה אבל אנו אין לנו כח זה אלא במה שמוכן כבר להיות שם המשכת אוא"ס ב"ה דהיינו בבחי' תומ"צ הניתן לנו ונק' בעקבי הצאן בחי' עקביים סוף דרגין דהיינו תומ"צ המלובשים בענינים גשמיים שעל ידם ורעי את גדיותיך המה המזלות מלשון גד גדי וסינוק לא.

וכמו העורכים לגד שלחן כי כל הדברים שבעוה"ז הם תחת המזלות מזל מחכים מזל מעשיר כו'. וכן ממגד תבואות שמש כתיב מזל השמש משפיע תבואות דהיינו תורה ומצות המלובשים בעניינים גשמיים הנתונים תחת המזלות. רעי ופרנס אותם מענג העליון על משכנות הרועים פי' רועים הם ז' רועים אברהם יעקב משה כו' ונק' רועים ע"ש שממשיכין בחי' עונג העליון לכנס"י.

והנה האבות הן הן המרכבה. אבל אנו אין לנו כח זה אלא במשכנות הרועים בחי' כלים מכלים שונים ויין מלכות רב בחי' חסד דרועא ימינא הוא כלי לבחי' אברהם אוהבי דהיינו מצות צדקה וחסד. וכן שיתא סדרי משנה זרעים בחסד ונק' משכנות הרועים שם תרעה את גדיותיך ועי"ז תזכה להגיע ולבא למדרגה גדולה מזו להיות על משכנות הרועים ולמעלה מבחי' משכנות דהיינו למקום הרועים עצמן:

(ובכ"ז יובן הפסוק עבדתיך ארבע עשרה שנה בשתי בנותיך ושש שנים בצאנך. כי הנה כתיב וללבן שתי בנות שם ה' גדולה לאה ששרשה מבחי' ה' עלאה דשם הוי"ה.

ושם ה' קטנה רחל כו'. ונק' שכינתא עלאה ושכינתא תתאה. והם בחי' מקור נשמות דאצי'. כי בנשמות דאצילות יש ג"כ ב' מדרגות. הא' הנק' אחים למקום. ויש שנק' בנים. אך הנה ברחל כתיב ורחל באה עם הצאן אשר לאביה שהם נשמות דבי"ע שנק' זרע בהמה. וזהו אם לא תדעי לך היפה בנשים דקאי על נשמות דבי"ע שנק' בהמה וצאן שלא יוכלו להמשיך בנפשם בחי' היפה כו' להיות יפת תאר ויפת מראה מחמת פחיתות נשמתם והסתר הגוף ונה"ב וכמ"ש במ"א ע"פ וראית בשביה אשת יפת תאר כו' שבחי' זו דיפ"ת הוא בגלות ושביה בנה"ב. אזי זאת העצה בחי' שש שנים בצאנך שהם שיתא סדרי משנה שהתורה נק' עוז ותושיה שנותנת כח בנה"א ומתשת כח הנה"ב ועי"ז יוכלו ג"כ לבא לבחי' ורחל היתה יפ"ת כו' וכמ"ש לך אמר לבי בקשו פני לבקש גילוי פנימית הלב וכיצד יבקש ויחפש אחריה את פניך ה' אבקש דהיינו ע"י עסק התומ"צ דאורייתא מחכמה נפקת שהיא בחי' הארת פנימית הוי' חכמת אדם תאיר פניו ועי"ז יאר הוי' פניו אתנו סלה. וכמ"ש במ"א ע"פ בחדש השלישי לצאת בנ"י מארץ מצרים כו' וזהו ההילוך מלמטה למעלה. משא"כ בנשמות עליונות ההילוך מלמעלה למטה תחלה ואהבת כו' ואח"כ והיו הדברים כו' וזהו ענין ארבע עשרה שנה שהם שבעה מדות עליונות שהן בחי' שבעה ושבעה מוצקות כו' כמ"ש לקמן ע"פ כי עמך מקור חיים. וזהו אם לא תדעי כו' ע"ד ההילוך מלמעלה למטה אזי צאי כו' וכמ"ש ע"פ והתהלכתי בתוככם כו' שיש שני בחי' הילוך בעבודת ה'. הא' לנשמות הצדיקים הגדולים שהילוכם ודרכם בקדש הוא כפי סדר ההמשכה מלמעלה למטה וכמ"ש בפרשת שמע ישראל מתחלה ואהבת את הוי' שהוא בחי' אהוי"ר ונמשך ע"י ההתבוננות שמע ישראל כו' ואח"כ והיו הדברים כו' ודברת בם כו' שהוא מצות ת"ת ואח"כ וקשרתם לאות שהוא מעשה המצות. וזהו כסדר ההמשכה של שם הוי' ב"ה. י"ה הן בחי' דחילו ורחימו. ו' הוא בחי' תורה. ה' בחי' מצות. אמנם יש ג"כ בחי' ב' והוא ההילוך מלמטה למעלה דהיינו לנשמות שאין כחן יפה להוליד אהוי"ר מרוח בינתם כ"א ע"י הקדמת עסק התורה והמצות תחלה שמזה דוקא יקבלו הכח לבא לאהוי"ר כו'. ועז"נ אם לא תדעי לך. שלא תוכל להמשיך ולהאיר בנפשך גילוי אהוי"ר מבחי' היפה בנשים הוא בחי' יפ"ת ויפ"מ המבואר למעלה אזי צאי לך בעקבי הצאן תחלה והוא כסדר ההילוך מלמטה למעלה):

פרק ה

וישכם לבן בבקר וינשק לבניו ולבנותיו ויברך אתהם כו'. הנה כתיב לך ה' הגדולה והגבורה כו'. בלשון נקבה שהם בחי' מקבלים מאור א"ס ב"ה כי באור א"ס ב"ה בעצמו לא שייך לשון גדולה שבמקום גדולתו כו'.

והנה גדולה היא מדת אברהם וכמ"ש ואגדלה שמך. וזהו שאומרים אלקי אברהם כו' ושבחו של הקב"ה הוא שכך ענוותנותו ית' כו' שנמשך ונתפשט אור א"ס ב"ה כ"כ עד שיהיה שורה ומתגלה במדת אברהם אוהבי כו'.

והנה האבות הן הן המרכבה שהיו כל ימיהם בבחי' בטול כו' ועי"כ זכו להשראת השכינה אור א"ס ב"ה בגילוי ממש שיהיה אור א"ס ומדותיו הם המתגלים בנפשם אברהם אוהבי ופחד יצחק כו'.

והן הן מדות גדולותיו וגבורותיו של הקב"ה עצמו שנמשך ונשתלשל למטה על ידיהם להיות גילוי אור א"ס ב"ה בכלל נפשות ישראל בבחי' גילוי ממש ולא במחשבה בעלמא שכל ישראל מאמינים בני מאמינים כו' כי המחשבה היא ברשותו של אדם אל כל אשר יחפוץ יטנו והחפץ ימלא את לבו ומחשבתו להטותה פעמים כך ופעמים כך.

וצריך שיהיה החפץ והרצון תקוע במקום נאמן והוא ע"י הדעת והכרה בבחי' הרגשה כאלו רואה כו' וכמארז"ל על אברהם אבינו ע"ה שהכיר את בוראו כו'. אך המשכת גילוי זה מבחי' מעלת ומדרגת האבות עצמם כו' כי האבות היו בבחי' מרכבה דאצי' דאיהו וגרמוהי חד ולא כל נפש תוכל שאת גילוי זה. אבל להיות גילוי זה נמשך ונשתלשל בבי"ע ששם מושרשות נפשות כלל ישראל הוא ע"י בחי' ומדרגת השבטים כי שבט הוא לשון המשכה כמו כוכבא דשביט וגם לשון שבט וענף מן האילן הגדול שהם בבחי' מרכבה לעלמא דאתגליא בבחי' (הים) עמד על י"ב בקר הם בחי' י"ב שבטים כנגד ארבע חיות המרכבה פני אדם כו' וכל א' כלול מג' אבות הרי י"ב ומשם נמשך השפעת והמשכת גילוי אלקותו ית' בכלל הנפשות של ישראל שבחי' ומדרגת השבטים יכולים כל ישראל שאת בנפשם. וזהו שאמר הנביא על הגלות (ונתקן בתקון חצות) למה תתענו ה' מדרכך תקשיח לבנו מיראתך שוב למען עבדיך שבטי נחלתך. פי' מדרכך מדת אברהם שנאמר עליו (בראשית יא) הלוך ונסוע הנגבה כו' ומיראתך מדת יצחק כו' וקובל הנביא למה תתענו ותקשיח לבנו ממדת אברהם ויצחק להיות רחוקים מאור פני ה' שיתגלה עלינו ולהיות בגלות אדום הם ענייני עוה"ז כו' על כל פנים שוב למען עבדיך שבטי נחלתך כלומר שעם היות שבחי' מעלות ומדרגת האבות עצמם אינו שורה ומתגלה בנפש האדם בגלות אבל ע"י השתלשלו' בחי' ומעלת השבטים יוכל להיות גילוי זה בכל נפש מישראל:

והנה מדתו של יעקב אבינו ע"ה היא בחי' הרחמים העליונים שאפילו על כל עולמות שייך ונופל בחינת הרחמנות כו' כמ"ש במ"א ומדרגות השבטים יוצאי ירך יעקב הם במדריגה שלמטה הימנו דהיינו לעורר רחמים רבים על ניצוץ אלקות השורה בנפשו

ע"י התבוננותו בגדולת א"ס ב"ה איך שהוא רם ונשא וכולא קמיה כלא חשיבי ובטול כל הנבראים במקורם ובכללם גם נפשו כשהיתה במקור חוצבה חלק אלוה ממעל ממש שהיתה בטלה באור א"ס ממש ואיך ירדה פלאים מטה מטה מאיגרא רמא כו' ולפי רבוי ואריכות ההתבוננות כך תגדל הרחמנות ביתר שאת. ועד"ז נתקן כל סדר התפלה ובפסוד"ז שכמה פסוקים המספרים בשבחו ש"מ בעילוי אחר עילוי שמזה תגדל הרחמנות על ירידת הניצוץ וריחוקו מאור א"ס ב"ה כנ"ל.

והנה ע"י שמתעורר בחי' הרחמנות באתעדל"ת אתעדל"ע כמו למשל השבט וענף של אילן שכופפין אותו כו' אזי נמשך כל האילן. כך הוא ע"י אתעדל"ת זו שמבחי' ומדרגת השבטים גורם אתעדל"ע בחי' רחמים רבים להיות נמשך גילוי אור א"ס ב"ה ובחי' מעלות ומדרגות האבות בבחי' גילוי ממש בנפשו דהיינו בחי' דעת והרגשה כאילו רואה כו'. וכמאמר אבינו אב הרחמן רחם נא עלינו ותן בלבנו בינה כו' שכדי להיות לבבנו מכון וכסא להשראת בינה ודעת בבחי' הרגשה בלב הוא ע"י הרחמנות כי הרחמנות והדעת תלוי זה בזה. וכמארז"ל (ברכות לג.) כל מי שאין בו דעה כו':

אך הנה גם לבחי' אתעדל"ע שיהי' תלוי באתעדל"ת זו צ"ל בחי' המשכה מלמעלה והמשכה זו היא ממקור הרחמים עליונים שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות ששם מקור ושרש הרחמים מה שאינו מושג ונתפס בסדר השתלשלות כלל וכמאמר אלקי עולם ברחמיך הרבים ברחמיך דייקא כו' וכמ"ש במ"א וזהו וישכם לבן בבקר פי' לבן דקדושה הוא בחי' לובן העליון דהיינו בחי' אור עצמותו ומהותו של אא"ס ב"ה כמשל מראה וגוון לבן שאינו דומה לכל המראות וגוונים שהגוונים שלהם נתהוו ע"י צבע משא"כ מראה וגוון לבן הוא עצמות הדבר ומהותו שלא נשתנה ולא נתהוה ע"י צבע.

וכן הוא עד"מ אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו דלית בי' בחינת גוונין כלל דלית מחשבה תפיסא בי' ואני ה' לא שניתי כתיב. ולכן כתיב והחליף את משכורתי עשרת מנים אם כה יאמר נקדים כו'. שכל הבחי' עקודים ונקודים נתהוו ונשתלשלו ממנו ובירידתם והשתלשלם הם נקראים בשם עקודים ונקודים משא"כ בראשיתם ומקורם הם בטלים ונכללים ואינם עולים בשם כלל ולכן יכול הוא להפך מבחי' עקודים לבחי' נקודים ומנקודים לעקודים ואין זה שינוי לפניו ית' כב"י מאחר שהם בטלים במציאות ואינם עולים בשם כלל לא שייך שם שינוי כלל (וזלע"ז לבן דקליפה מחליף משכורתו ממש ברמאות). והנה בחינת לבן דקדושה כנ"ל שם הוא מקור הרחמים העליונים מה שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות ואתערותא דילי' בבוקר דאברהם בחי' חסד כמ"ש (בראשית כב) וישכם אברהם בבקר להמשיך רחמים להיות אתעדל"ע תלוי באתעדל"ת

המשכת הרחמים היא בבחי' חסד דאברהם. וכמאמר אהבת עולם אהבתנו כו' אבינו אב הרחמן כו'. וזהו וינשק לבניו הם הם בחי' השבטים (שהם בני בניו ובני בנים הרי הם כבנים) בחי' המשכת אתעדל"ע כנ"ל ובנותיו הן הן לאה ורחל עלמא דאתכסייא ועלמא דאתגלייא שלכל בחי' הללו נמשך בחי' לבן העליון בבחינת נשיקין ואתדבקות רוחא ברוחא. לכל המשפיעים שהם בחי' בניו והמקבלי' שהם בחי' בנותיו שיהי' נשפע ונמשך בהם בחי' רחמים עליונים להיות אתעדל"ע תלוי באתעדל"ת. ויברך אתהם כו'. ענין הברכה כמ"ש (שם א) ויברך אתם אלקים ויאמר להם כו' ומלאו את הארץ וכבשה כו'. דהיינו שיהי' תוספת ברכה והמשכה למטה עד דאתהפכא חשוכא לנהורא. וכמ"ש (שם יב) ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך שיהיו נברכים ונכללים כל בחי' הניצוצים שנפלו בשבה"כ בקדושתו של זרע יעקב. וילך וישב לבן למקומו שזמן הארת בחי' זו היא בבוקר זמן תפלת השחר אבל אחר התפלה מסתלק הארה זו ולכך צריך להתפלל בכל יום שבכל יום חוזר ונמשך הארה זו וחזר ונסתלק אחר התפלה. ויעקב הלך לדרכו בחי' יעקב יו"ד עקב הלך ונמשך בחי' תורה ומצות דתורה אקרי דרך (קדושין ב:) וד"ל:

וישלח

פרק א

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו כו'. הנה ידוע שיעקב שרשו הוא מבחי' שם מ"ה דעולם התקון ושרשו של עשו הוא מבחי' עולם התהו. והאורות דתהו הם גדולים מאד ולא יכלו להתלבש בתוך הכלים. ונסתלקו מהכלים והן בחינת מקיפים והכלים נשברו ונפלו למטה לכן הי' עשו שלמטה רשע אבל מצד שרש שרשו במקיפים דתהו הרי האורות דתהו הם למעלה מהאורות דתקון וכמשי"ת לקמן בעז"ה ע"פ ויקח מן הבא בידו מנחה כו'. וכמשנ"ת ג"כ בפ' תולדות ע"פ ראה ריח בני כו'.

והנה יעקב חשב שעשו נתברר כבר וחזר לשרשו הנעלה בחי' המקיפים דתהו שלפני התקון. לכך שלח יעקב מלאכים לפניו לפניו ממש דהיינו אל בחי' שלמעלה ממנו במדרגה אל עשו אחיו שעירה שהוא בחי' מלכין קדמאין דתהו בחי' מקיפים כנ"ל כדי להמשיך בחי' המקיפים דתהו אליו למטה בתקון שהוא בחי' האו"פ ויאיר המקיף בפנימי ויתייחדו יחד.

ולכן צוה אותם כה תאמרון לאדני לעשו כו' עם לבן גרתי ויהי לי שור וחמור כו' דהיינו שהודיעו שכבר נגמר ונשלם כל סדר התקון דאצי' בתכלית השלימות כי כל הבחי'

ומדרגות שבעולם האצי' בחי' שור וחמור צאן ועבד ושפחה כו'. כולם נתבררו ונתקנו ע"י שם מ"ה.
וזהו ויהי לי כו'. וכ"ז בא מפני שעם לבן גרתי. פי' בחי' לובן העליון שמשם הי' עיקר כח השפע ליעקב בעל עולם האצילות לברר ולתקן הכל וכיון שכן שנגמר ונשלם מלאכת התקון בשלימות מעתה ראוי ויוכל להיות השראת והמשכת המקיפים דתהו שאם לא היה נגמר התקון בשלימות לא היה יכול להיות המשכת המקיפים כמ"ש בזוהר דלית ברכתא שריא באתר ריקניא כו' אלא באתר שלים כו' אבל עכשיו שנגמר התקון בתכלית ה"ז אתר שלים שראוי להיות בו המשכת המקיפים עליונים לכן ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך. דהיינו שתשפיע ותאיר את המקיף שלך אלי בעולם התקון וזהו מציאת החן. והיינו מפני כי ויהי לי שור וחמור צאן כו'. דאתהפכא חשוכא לנהורא בעולם התקון וה"ז אתר שלים ממש א"כ ראוי אני למצא חן בעיניך שהוא השראת הברכה דבחי' המקיפי' כו':

פרק ב

וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו. פי' תשובת המלאכים הוא כך שעם היות שמחמתך ראוי ונכון מאד שיומשך אליך מבחי' המקיף דתהו מאחר שנמצא בך השלימות של התקון אבל מה לעשות שהמניעה היא מצד עשו אחיך שהוא עדיין למטה בבחי' שבירה ולא נתברר עדיין כלל וא"כ איך ישפיע לך משרשו המקיף דתהו הנ"ל מאחר שהוא בעצמו עדיין למטה.
והראי' ע"ז שהוא בשבירה הוא כי וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו. פי' ד' מאות איש הם דינים קשים של החיצונים הנמשכים מן ת' בתי דינין קשין דמשתכחין כמ"ש באד"ר.
וכנודע ששרש שרשם של ד' מאות איש הנ"ל נתהווה מן ד' מאות שקל כסף שנתן אברהם אע"ה לעפרון. שהד' מאות שקל הנ"ל הם ת' עלמין דכסופין דירתי צדיקייא לעלמא דאתי דהיינו שהם בחי' אורות שפע ענג העליון הנמשכים מבחי' עתיקא קדישא שהוא בחי' ממוצע בין עצמיות הא"ס לעולם האצי' כנודע שהכתר הוא ממוצע בין המאציל לנאצלים ומשם נמשכו השפעות ענג העליון לצדיקים לע"ל. וזהו ענין ת' עלמין דכסופין והם ד' מאות שקל כסף הנ"ל. ונק' עובר לסחר כי כתר נק' סוחר לשון (שבת יג.) סחור סחור שהוא בחי' המקיף לכל ההשתלשלות. ות' עלמין דכסופין הנ"ל הם עובר לסוחר שהם באים ונמשכים מעצמות אא"ס שלמעלה גם מהכתר ועוברין ונמשכין בהכתר ומשם

נהרין לצדיקיא לע"ל. וענין הנתינה לעפרון הי' בדרך ענין ירידת הבירורים כדי להוציאם אח"כ ממנו בתוס' ברכה כו'. אך ביני לביני הן שירדו כ"כ למטה מטה ונעשו בחי' ד' מאות איש לעשו. והוא בחי' ש"ק כמ"ש (ישעיה נ) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם. וכן ארז"ל (סנהדרין קא.) התורה חוגרת שק כו' דהיינו שנתהווה בחי' לבוש שק שהחיצונים יונקים ממנו ולע"ל בגמר כל הבירורין כשיבולע המות לנצח (זכריה יג) ואת רוח הטומאה אעביר כו' אז יחזיר עפרון הד' מאות שקל כסף לשרשם אל הקדושה בשלימות. ומעתה ידע יעקב שא"א שישפיע לו עשו משרשו את המקיף דתהו אשר הוא מבקש מאחר שהוא בעצמו למטה.

ואין עצה אלא רק שימשיך יעקב בעצמו את המקיף הנ"ל. ולזאת כשידע שבעצמו צריך להמשיך המקיף הנ"ל לכן הוצרך להעלות מ"ן כנגדו כדי להמשיך עי"ז את המקיף כי רוח אייתי רוח כו'. וזהו ענין המנחה ששלח יעקב לעשו הוא בחי' העלאת מ"נ להמשיך מ"ד דמקיף דתהו הנ"ל. ולכך שלח גמלים אף שהם בהמות טמאות כי לגבי או"מ הנ"ל כחשכה כאורה כו'. וכמשי"ת לקמן בעז"ה בענין ויקח מן הבא בידו מנחה כו':

פרק ג

ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם כו'. פי' שהתפלל שיומשך אליו המקיפים דקדושה של האבות לעזור לו שיוכל להמשיך המקיף דתהו הנ"ל שיתגלה למטה ועי"ז ג"כ הצילני נא מיד עשו כו' שלמטה.

ויחץ את העם כו' לשני מחנות כו'. הנה הטעם שחלק לשני מחנות דוקא. יובן ע"פ הקדמה הידוע שעיקר ההפרש בין עולם התהו לעולם התקון. שבעולם התהו היו הספירות מפורדים זה תחת זה אבל בעולם התקון הם בציור קוין דהיינו ג' קוין ימין ושמאל ואמצע שהקו האמצעי הוא המחבר ומייחד ג"כ ב' הקוין דימין ושמאל להיות מתכללים יחד כידוע דת"ת הוא הממוצע בין חו"ג ומחברם יחד ולכך ישראל שהם בבחי' התקון אומרים ג"פ קדוש דוקא וכתיב בהם ג"כ והייתם לי סגולה שהסגו"ל הוא ג' נקודות בחינת ימין ושמאל ואמצע כו' אבל בעולם התהו שהיו בבחי' פירוד זת"ז ולא נתייחדו יחד ה"ז רק בחי' ב' קוין שהחסד הוא בפ"ע והגבור' הוא בפ"ע.

וכמ"ש ביאור הדברים במ"א שהענין הוא לפי שבתהו היו האורות מרובים והכלים מועטים ולכן מצד קוטן הכלי לפ"ע האור ע"כ אין הכלי יכולה להכיל ב' הפכים חו"ג יחד עד"מ באדם מי ששכלו קטן לא יכיל ב' הפכים כלל אלא אם יטה שכלו לזכות לא ימצא אז שום שכל לחוב ולא יסבול שום נטיה לחוב בלבו אלא רק טוב וחסד בלבד.

ובהיפוך כאשר יטה לחוב לא יסבול כלל נטיה לזכות ונמצא אינו אלא בקו א' תמיד פעמים בקו הימין לזכות ופעמים בקו השמאל לחוב והרי הקוין מפורדי' שכשהוא בבחי' חסד לא יוכל לסבול בחי' דין וכן להיפוך וזהו הנק' בחינת ב' קוין שהחסד הוא בפני עצמו והגבורה בפני עצמה. אבל בתקון שהת"ת מכריע בין חו"ג היינו שגם בשעת הדין יוכל להיות ג"כ נטיה לזכות וכן להיפך לפי שבתקון האורות מועטים והכלים מרובים נמצא הכלי רחב לקבל גם ב' הפכים וכמו באדם שדעתו רחבה יוכל לסבול ב' הפכים יחד וישכנו במוחו ולבו שמצד זה יש סברא לזכות אע"פ שמצד אחר יש סברא לחוב כו' והרי בתקון מתייחדים חו"ג יחדו וזהו ענין ג' קוין. (ועמ"ש מזה לקמן פ' יתרו בד"ה להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה) ואמנם בעובדא זו דיעקב ועשו שהיה יעקב צריך להמשיך לו המקיף דתהו שהוא בחי' האור דתהו שבלי גבול כו' לכך הוצרך להעלות מ"ן לשם. וידוע שהמ"ן צריך להיו' לפי אופן ההמשכה שרוצה להמשיך משום שלפי אופן ההעלא' כך היא ההמשכה.

והואיל וכן מאחר שבתהו היה רק ב' קוין כנ"ל לכך הוצרך יעקב לעשות עצמו ג"כ בדוגמא זו. וזהו ויחץ את העם כו' לשני מחנות להיות דוגמת עולם התהו שלשם היה זת"ז ולא בציור ג' קוין כנ"ל ועי"ז יתקשר בעולם התהו להמשיך האו"מ כו'.

ומזה הטעם עצמו יובן הטעם מה שהקריב יעקב המנחה עזים מאתים כו'. שענין מנחה זו היא העלא' מ"ן להמשיך המקיף הנ"ל והוא ע"ד ענין הקרבנות שהם העלאת מ"ן להמשיך מ"ד כנודע ואעפ"כ היתה מנחתו שלא ע"ד אופן ומשפט הקרבנות שבתורה כו'. בהיות שמעשה הקרבנות הוא מבהמות טהורים ושחוטים דוקא. אך השחיטה כשירה בזר.

ולא מצינו קרבן בתורה בחי רק בשעיר דעזאזל וגם בקרבנות לא היו מקריבים רק החלב והדם. והמנחה הזאת ששלח יעקב לעשו היו בהמות טמאות ג"כ כמ"ש גמלים מניקות כו'. וגם שהן חיין ולא שחוטין והענין הוא משום שהעלאת מ"ן שהיא המנחה דיעקב הוא להמשיך מ"ד מבחי' המקיף דעולם התוהו.

והמ"ן והמ"ד דעולם התהו הוא משונה ובאופן אחר מן המ"ן ומ"ד דעולם התקון שהוא ענין הקרבנות שבתורה שהתורה היא מבחי' עולם התקון דאצילות והיינו כי עולם התקון הוא בחי' אור פנימי שהאורות מתצמצמים ונתפסי' בתוך הכלי ומאחר שהאור יכול להתיישב בתוך הכלי זהו הוראה שכבר נתצמצם האור בצמצומים רבים וכמ"ש בע"ח שבתקון האורות מועטים כו'. לכן התורה שנמשכת משם היא ג"כ בבחי' דקדוקים וצמצומים.

ולכן מפורש בתורה סדר העלאת מ"ן דתקון הכל בדקדוקים שהוא משפט מעשה הקרבנות שיהיו מבהמות טהורים ומג' מיני בהמות לבד ושיהיו שחוטין דוקא ויש הרבה דברים שהקרבן נפסל בו וכן בענין ההקרבה איך ומה הרבה דקדוקין כו' כי כל התור' הוסדה בדרך זה בצמצומים ומדידות מפני שהיא מבחי' התקון שהאורות מצומצמים תוך הכלים ולכן מדקדק' ג"כ בכמה מיני צמצומים ודקדוקים כו'. אבל יעקב העלה מ"ן לבחי' המקיף דתהו כנ"ל שהוא אור גדול בבחי' א"ס שלכן לא יכול הכלי להכילו ונשאר בבחי' מקיף (לכך שלח המנחה שהוא העלאת מ"ן לשם) אף בהמות טמאות גמלים מניקות כו'. וכולן היו חיין ולא שחוטין כו'. כי להיות האור בבחי' א"ס לכן אין שם הצמצומים והדקדוקים כי א"ס ב"ה הוא כל יכול לסבול הכל אף טמאין ושיהיו חיין כו' שאין נמצא שם דקדוקים וצמצומים כלל.

וכמארז"ל גבי חזיר שעתיד לחזור וליטהר היינו לע"ל שיבולע המות לנצח ואז יתגלה עצמות א"ס ויוכל גם חזיר להתעלות משא"כ עתה. לכן יעקב ששלח המנחה לעשו שהוא העלאת מ"ן למקיף דתהו שבבחי' א"ס שלח ג"כ דברים טמאים ולכך שלח ג"כ גמלים מניקות כי אדרבה שרשן של גמלים הוא מאד נעלה כמ"ש באליעזר עבד אברהם שלקח יו"ד גמלים מגמלי אדניו וכל טוב אדניו בידו והוא ענין כגמול עלי אמו כו' וכ"ז לא היה יכול לעשות רק יעקב וקודם מ"ת אבל אנחנו כבר ניתן לנו התורה מבחי' התקון ומה שהוא טמא ואסור ע"פ התורה הוא מרוחק ולא יוכל להתעלות כלל כו' והכרת תכרת הנפש באכלה חלב כו' וכיוצא:

פרק ד

ויקם בלילה הוא ויקח את שתי נשיו כו' ויעבר את מעבר יבק ויקחם ויעברם את הנחל כו'. פי' יב"ק הוא יחוד ברכה וקדושה. והענין דהנה כתיב בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם ופי' הנהר הוא בחי' בינה כמ"ש ונהר יצא מעדן כו' ושרש האבות הוא מעבר הנהר היינו מבחי' הכתר שהוא למעלה מהנהר הנ"ל רק שמשם נמשכו האבות ונשפלו למטה בעבר השני של הנהר בז"א דאצילות (וע' בזהר פ' אמור מ"ש ע"פ זה) ויעקב שרצה שימשיך לו המקיף דתהו הנ"ל שלפני אצילות הוצרך מתחלה לעבור את הנהר הנ"ל וזהו ויעבר את מעבר יבק כי בחינת יחוד ברכה וקדושה הוא הכל בחי' נהר הנ"ל שעל ידו נמשכו כל השפעות ויחוד אורות עליונים כמ"ש ונהר יצא מעדן להשקות את הגן כו'.

וכשעבר את הנהר והגיע לבחי' שלמעלה מהנהר הנ"ל אז לא רחוק הוא מן המקיף דתהו הנ"ל שלפני האצילות וזהו ויעבר את אשר לו כל מה שתיקן העלה הכל לשם. אך הוא

בעצמו נשאר למטה עדיין כמ"ש ויותר יעקב לבדו כי רצה לברר את עשו שהוא עדיין בשבירה כמו שהודיעוהו המלאכים כו' והוא ענין ויאבק איש עמו כנודע:

ולהבין כללות ענין כוונת יעקב בהמשכת המקיף דתהו לעולם התקון וגם יובן זה בעבודת ה' הנה ידוע דיעקב הוא בחי' ת"ת שמחבר ב' הפכים שהן חו"ג כי ע"י התכללות ב' הפכים יחד הוא עיקר הת"ת (כמו בגוונים כשמורכבים ב' וג' גוונים יחד הוא עיקר היופי) והמשכת והתגלות אוא"ס בקו האמצעי כו' לכך רצה ג"כ לחבר ולייחד ג"כ המקיף דתהו עם האו"פ דתקון שהם ג"כ ב' הפכים שיתחברו יחד ואז יהיה גילוי אוא"ס (ועיין בזהר פ' תרומה דקע"ה ע"ב ע"פ והבריח התיכון ושם דף קע"ו ע"א):

וביאור הדברים הנה יש ב' בחי' בעבודת ה'. הא' האהבה ברשפי אש בתגבורת מאד לצאת מן הגוף וליפרד מן הפתילה כו' והוא בחי' אה"ר שאין כלי הלב מכילה אותה כי לא יכיל הלב ההתפעלות העצומה. לכן לא יוכל לעמוד בכלי גופו וחפץ לצאת מנרתקה חומר הגוף. והב' בחי' התפעלות המתיישב בכלי הלב ועיקר ענינה הוא בחי' המשכת אלקות מלמעלמ"ט דוקא בכלים מכלים שונים בתומ"צ. וזהו ענין רצוא ושוב.

והנה בחי' עולם התהו הנ"ל היה בבחי' רצוא לכן נסתלקו האורות מן הכלים כמו האה"ר ליפרד מן הפתילה והכלים כו'. אבל התקון הוא בחי' שוב והוא בחי' תומ"צ ובע"כ אתה חי להיות בתוך הגוף להמשיך אא"ס בכלים מכלים שונים.

וזה היה ההפרש ג"כ באותן ד' שנכנסו לפרדס בן עזאי הציץ ומת. וב"ז הציץ ונפגע. רק ר"ע נכנס בשלום ויצא בשלום. כי בן עזאי היה בבחי' רצוא דאה"ר הנ"ל בבחי' כלות הנפש ולא רצה להיות נשפל בבחי' שוב לכך לא רצה לישא אשה ואמר אפשר לעולם שיתקיים ע"י אחרים לכן הציץ ומת שנסתלק לגמרי מן הכלי כנ"ל כי עזה כמות אהבה כו' אכן אין זה דרך התורה שהיא בבחי' תקון כי לשבת יצרה ובע"כ אתה חי לכן ר"ע שהיה מבחי' תקון נכנס בשלום ויצא בשלום שהיה המ"ן ומ"ד שלו דהיינו בחי' הרצוא ושוב במדה ומזיגה נכונה שלפ"ע הרצוא כן היה השוב אח"כ.

וזהו נכנס בשלום כו' הוא בחי' קו האמצעי המייחד ומחבר את הב' קוין ימין ושמאל שהם בחי' רו"ש לכך היה העלאת מ"ן שלו שהוא ענין שנכנס לפרדס במדה ומזיגה נכונה בבחי' רו"ש ונכנס בשלום בבחי' מ"ן ויצא בשלום בבחי' המשכת מ"ד בחי' שוב. (ועמ"ש פ' ויצא גבי בשלום ב' בחי' שלום ע"ש בד"ה והיה) משא"כ בן עזאי ששרשו היה מבחי' תהו ששם הוא בחי' שני קוין כנ"ל בענין ויחץ כו' לשני מחנות לכך לא הי' התחברות הרו"ש במזיגה נכונה והציץ ומת כו' התגברות הרצוא כו' ולכן היה ר"ע מקור כל התורה שבע"פ כי סתם משנה ר"מ וסתם ספרא ר' יהודה כו' וכולהו אליבא דר"ע.

והוא לפי שהתורה ג"כ היא מבחי' התקון ויש בה התכללות ב' ההפכים דרו"ש כמ"ש מימינו אש דת למו כו' לכן היה גילוי התורה ע"י ר"ע שהיה בו בחי' זו כנ"ל:

ועתה יובן ענין כוונת יעקב לייחד ולחבר המקיף דתהו עם האו"כ דתקון היינו שיהיה תמיד רו"ש במזיגה אחת שלפ"ע הרצוא כן השוב דהיינו שיהיה האה"ר ברשפי אש ליפרד מן הפתילה כו'. ואעפ"כ יהיה אח"כ בחי' שוב לאחד. ובע"כ אתה חי להמשיך אא"ס למטה דוקא בתומ"צ (כמ"ש בתניא פ' נג). וה"ז יחוד והתחברות המקיף דתהו עם כלים דתקון. וז"ש ביעקב ויבא לו יין. ופי' בזוהר דארמי מיא לגו חמרא. כי יין הוא בחי' רצוא גבורות ורשפי אש ממטה למעלה. ויעקב ארמי מיא בחי' שוב.

ולכן ויבא לו יין כו' הוא בתרי טעמי שהוא התכללות הרו"ש מים ויין כו' ולכן איתא דיעקב הוא שלימו דאבהן כי לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל. מפני שהיה אברהם מדת החסד הפשוט בלא מזיגה לכך נתפשט יותר מדאי עד שאמר לו ישמעאל כו' ויצחק היה בבחי' גבורה כו' אבל יעקב הוא שלימו דאבהן התכללות ההפכים רצוא ושוב כנ"ל:

ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו כו'. הנה כל הקרבנות נק' בשם מנחה כמ"ש והבל הביא גם הוא מבכורות צאנו ומחלבהן וישע ה' אל הבל ואל מנחתו כו' (הגם שהיה קרבן מנחה בפ"ע כמו מנחת סלת ומחבת כו'. אך כל התורה היא כלל ופרט וכן תפלה שכנגד קרבנות כל התפלות בכלל נק' מנחה ותפלת מנחה בפ"ע היא פרט ועיין בתשו' אמונת שמואל סי' כ') הרי שהיו בכורות צאנו נק' בשם מנחה. ויובן זה ע"פ הקדמה כי נודע כי אני הוי"ה לא שניתי כתיב ולמת"ב ואינו בגדר עלמין כלל ואעפ"כ כי ממך הכל כתיב. אך הוא ע"י זיו והארה הודו על ארץ ושמים כו' וגם הארה זו עצמה מעצמותו ית' לא היו העולמות יכולים לקבל חיות ושפע להיותן בבחי' גילוי עולמות כ"א ע"י השתלשלות דהיינו כשלשלת הארה והארה דהארה.

וכל מה שיורד ומשתלשל מטה מטה הוא הארה דהארה מהעליון ממנו כו'. וכל מיני מדרגות ברבוי התחלקות העולמות ועליות וירידות הכל הוא בבחי' זיו והארה אם רב ואם מעט. ויש בזה כמה מיני מדרגות זו למעלה מזו כמו עוה"ב ותחה"מ ואלף הז' יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולם שהוא עילוי אחר עילוי והכל הוא בזיו וההארה כו'.

והנה יש ב' מיני השתלשלות. השתלשלות האורות בכלים בבחי' פנימי' שהוא לפ"ע הכלי שהכלי יכול להגבילו. ויש בבחי' מקיף דהיינו שאינו מוגבל בכלי. ויובן זה בעבודת ה' שבלב זו תפלה ברשפי אש שכאשר האהבה באה מהתבוננות כי הוא חייך וחיי החיים של כל העולמות נמשך מזה תשוקת הנפש כאשר תוכל שאת לפי מזגה ותכונתה. משא"כ כשהאהבה באה מחמת שישים אל לבו ויעמיק בעומקא דלבא כי

אני ה' לא שניתי כתיב ולמ"ת כו'. אשר ע"כ תכלה אליו נפש כל חי להבטל במציאות ולהתכלל באחד ממש.
ולכן כאשר ישים אל לבו ג"כ ריחוקו מא"ס ב"ה אשר ירדה הנפש ותרד פלאים בעלמא דפרודא כו' תהי התגברות האהבה ביותר מאשר תוכל שאת עד שאין כח בנפש לכלוא את האה"ר וזהו בחי' בכל מאדך בחילא יתיר כו':
והנה כתיב פני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל שבחי' פני השור הוא למטה ממדרגת האריה במרכבה שבחי' פני אריה הוא אל הימין כו' ואעפ"כ למטה בעוה"ז הרי השור הוא בהמה טהורה והארי הוא חיה טמאה.
והענין כי אדרבה מה שהוא למעלה במדרגה יותר גבוה אין לו התלבשות בכלי למטה להיות גילוי בחינתו כמו שהוא למעלה בקדושה וכמו אריה שהוא בחי' גבורה גבור כארי שהוא התגברות האור במאד מאד עד שא"א להיות שורה ומתגלה קדושתו למטה בכלי שנכלל בקדושה וכמו בהמה טהורה אלא ע"י דרך נפילת האור ברפ"ח נצוצין שבשבה"כ בג' קליפות הטמאות ואז הוא בחי' חיה טמאה שמקבל חיות מנפילות הנצוצים מארי דקדושה. אבל לא בהתגלות בחי' ארי' בדרך השתלשלות והתלבשות כבבהמה טהורה רק בחי' מקיף מלמעלה והוא בחי' לבונה כו' כמ"ש במ"א.
וזהו שעשו היה בכור שהוא מבחי' לפני מלך מלך כו' בהר שעיר בארץ אדום כו' ועשו היה מקור הז' מלכים שמלכו כו' וימת וימלוך וימת וימלוך כו' שהוא בחי' שליא המקפת על הולד שקדמה לולד.
והעיקר הוא הולד שנולד ובצאתו זורקין השליא כו' שאינו מקבל רק בחי' מקיף. לפיכך עליהם נאמר רם על כל גוים הוי"ה ויעקב יו"ד עקב הוי"ה אלקינו ואהבת את ה' אלקיך כו' הגם שיו"ד היא הארה מצומצמת הלא מצער היא ויכולה ליכנס בפנימי' ואין הכלי יכולה לקבל אלא ע"י צמצום כמו יו"ד כו' כדי שמזה יהיה לו רשפי אש והתלהבות בתפלה וכיוצא בה שמפני שהיא הארה מועטת יש כח בלב להיות מכילה.
והמשכת אלקות מלמעלה ג"כ ע"י התלבשות כלים אשר קדשנו במצותיו רמ"ח אברין דמלכא. ובימי האבות שלא ניתנה תורה היו להם עובדות אחרים כמו בארות ומקלות כו'. משא"כ עכו"ם לפי שהוא רם ונשא עליהם דהיינו בחי' המקיף בלבד אינו נכנס תוך פנימיותם להיות בטל אליו רק הוא יש ונפרד בפ"ע שאין לו שייכות כלל הגם דקרו ליה אלקא דאלקיא:
והנה הקרבנות הם העלאת מ"ן להיות ריח ניחוח דהיינו כמו ריח שהוא משיב את הנפש כך הקרבנות הם מעלים מ"ן בבחי' ריח שיהיה ניחוח להוי"ה גילוי המשכת

והשראת שכינתו שיהא שורה ומתגלה בחי' אלקות בנפשו וזהו ניחוח לשון ירידה דהיינו שיהא ירידה והשתלשלות אלקות מעילה לעילה עד שיכנס ויתגלה בנפש האדם בתוכו ובפנימיותו ממש והטעם כי הנה ענין העלאת מ"ן היינו כמו שמביאין למלך דבר חדש בכדי שיפנה אל בקשה הקטנה והנמוכה לגבי מעלת ומדרגת המלך. שע"י דבר חדש הוא ממשיך לב המלך כמו ע"י צפור המדברת הגם שבנ"א מדברים בבינה יתירה אך מצד החידוש שהצפור תדבר עי"ז ימשיך ויעורר לב מלכים אין חקר שיפנה לבקשת ההדיוט.

ולכן העלאת מ"ן תלוי באתעדל"ת דייקא נפשות ישראל המלובשים בגוף כו'. הגם שהמלאכים עומדים ברום עולם ותמיד משמשת ימ"ב בלי הפסק אומרים ביראה קדוש גם בדעת יותר ידברו שהשגתם גדולה ועצומה ומתענגים על ה' לאין קץ. משא"כ למטה שיש מחשבות זרות רבות הטורדות ומפילות לב האדם וגם האהבה שמעורר חולפת ועוברת ויש לה הפסק וכו'. אך בשביל החדוש שבזה שהרי כח זה באדם למטה להיות מדבר הוא מאכילה ושתיה.

ומי שאינו אוכל ג' ימים נעשה חלוש ואין לו כח הדבור בשלימות וכן כמה מניעות שתלוי בגשמיות כמו מניעת הקור כו' הרי כח הדבור שלמטה שחיותו מדברים גשמיים דבר זה יקר מאד בעיני ה'. וכמשל צפור הנ"ל. וכן כל הקרבנות כבשים ועזים הוא מהתלבשות בי"ע כו'. ולכן כשעולה למעלה הוא דבר חדש מה שלא נראה כן בעולמות עליונים ולכן הם המעלים מ"נ ולכן נק' בשם מנחה. מנחה ר"ת מ"ן מיין נוקבין. ח' חכמה ומזל הח' נוצר חסד ומשפיע בה' בה' בראם היא בחי' כנ"י (גם לשון מנחה מל' ניחוח) והנה לע"ל כתיב אז אהפך אל עמים שפה ברורה כו'. וכן דהע"ה אמר הודיעו בעמים עלילותיו וכתיב הבו לה' משפחות עמים כו' ויאמרו בגוים כו'. ולהבין מה לנו להזכיר את עובדי כוכבים. אך הענין כי הנה כל הבירורין הוא מבחי' עמים ששם נפלו רפ"ח הנצוצין והוא ע"י בחי' לבונה שהוא המקיף שעליהם שהוא יתברר ויעלה למעלה בקדושה ויהיה עשו במדרגתו הגבוה לפני מלך מלך כו' מעולם התהו בקדושה כי יעקב י' עקב הוא בחי' פנימי' ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל ואתם קרויים אדם אדם מ"ה עולם התקון ולע"ל יתברר גם עשו שמעולם התהו בחי' המקיף שיהי' בחי' מקיף דקדושה ויוכלל הכל ביעקב שיהי' ליעקב גם בחי' המקיף שהוא בחי' ומדרגה יותר עליונה שם ס"ג שהוא גדול משם מ"ה ואשת חיל כו':

והנה כפי ההמשכה שלמעלה כך צ"ל המ"ן שמלמטה וכדי להמשיך בחי' המקיף עליון דקדושה צ"ל העלאת מ"ן בבחי' מקיף דהיינו למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת וכנ"ל.

ובפרט כשרואה בנפשו הפחיתות מרבות מחשבות המעיקים וטורדים ומפילים אזי צריך הוא לצעוק אל ה' בצר לו למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת.
ולכן כשראה יעקב את עשו למטה קם עליו הקריב מנחה היא העלא' לעשו אחיו שלמעלה מעולם התהו ששם הוא אחיו כי יעקב יש לו ב' בחי' רו"ש. שוב בבחי' י' עקב ורצוא בבחי' ביטול לגמרי כו' להמשיך בחי' המקיף עליון. ואזי יהי' עשו שלמטה ממילא בטל ואזי יקוים אז אהפך אל עמים כי מעשה אבות סימן לבנים שהם עשו הכנה לבניהם לע"ל במעשיהם.
והנה העלאת מ"ן של התקון גלוי וידוע לנו ע"פ התורה פרים בני בקר שנים כו'. בפסח כך. ובשבועות כך כו' משא"כ העלאת מ"ן לעולם התהו אין אתנו יודע עד מה האיך ומה הם הקרבנות ואיזה שיעור רק יעקב אע"ה ידע ענינם וכך שלח קרבנות עזים מאתים כו' שהם קרבנות אחרים אשר לא כתובים בתורה בקרבנות דתקון ושיעורים אחרים.
ולכן הקריב גם גמלים שהם טמאים בקרבנות דתקון. אך בקרבנות דתהו כתיב מי יתן טהור מטמא כו'. ששם כחשכה כאורה כו' קטן וגדול שם הוא כו' השוה ומשוה כו'. וזהו ענין ויחבקהו. שעשו חיבק את יעקב.
ובכ"מ הזכר מחבק וכמ"ש וימינו תחבקני שהמשפיע מחבק את המקבל ומקיפו מכל צד להגביהו למעלה כו'. והיינו לפי שעשו שרשו מבחי' מקיף מעולם התהו. אך הדרך שיגיע לזה הוא ע"י כי והוא עבר לפניהם בחי' והוא כו' ואח"כ וישתחו ארצה שבע פעמים בחי' נפ"א ללקט נצוצין. עד גשתו עד אחיו. פי' עד שגשש ופגע באחיו דהיינו שליקט את הטוב שבעשו בחי' לבונה שעי"ז הוא אחיו של יעקב שהמקיף והפנימי נלקחו ממקום א'.
ואזי וירץ עשו לקראתו. עשו הוא כח המלובש בעשו הגשמי רץ ממטה למעלה לקראתו וכמשל הנרות שבטלים לאבוקה כאשר נקרבו אורם לאור האבוקה כו'. ואחר שנברר בחי' הטוב שבו אזי ויחבקהו מלמעלה למטה שנכנס המקיף עליון ג"כ ביעקב.
ונמצא שנכללו ביעקב כל הבחי' כנ"ל. ועי"ז וישקהו בחי' נשיקין ונקוד עליו בחי' נקודות הוא בחי' חכמה והיינו לפי שבשבירה היה הסתלקות חכמה ועתה אחר הבירור הנה נתגלה. ואח"כ ויבכו הנה בכיה היא מפני שמחה או מרירות שע"י כיווץ במוח דוחה המותרות בליחות הדמעות. וע"י שמחה הוא כמ"ש בזוהר שה"ש גבי ר"ע שזלגו עיניו כו'. והיינו לפי שהשמחה הוא התפשטות החיות כמ"ש ושמועה טובה תדשן עצם. וכמעשה דאספסיינוס כו' הוא הילוך הדם בעורקים וכן ברוח החיות שבו וכן בהמשכות מוחין חדשים כי יש בחי' עבור יניק' מוחין.

והנה כשיש כלי למטה לקבל השמחה אז היא מתפשטת ונותנת מוחין חדשים. וכן עי"ז מתפשט רוח החיים לדשן עצם כנ"ל. אבל כשהכלי שלמטה קטן מהכיל אזי מתקבץ במוח ודוחה המותרות בליחות הדמעות.

וענין זה היה ג"כ גבי יעקב ועשו שהי' התגלות בחי' כתר למעלה מעלה כו' והיה רוב שמחה שנתקרבו כ"כ מעלה מעלה עם מה שנפל למטה מטה בריחוק בשבה"כ. עשו ויעקב כמו שני אחין שלא ראו זא"ז זמן רב מאז היה שבה"כ. וז"ש לע"ל בבכי יבאו שע"י בחי' בכיה דוקא שהוא ע"י התגלות מדרגות הגבוהות כו'. ובתחנונים אובילם אל נחלי מים:

פרק ה

ויאבק איש עמו כו'. הנה נודע שמלחמה זו היא מלחמת הס"מ בסטרא דקדושה. וכענין מלחמה לה' בעמלק וכנודע מן הפרדס שמה שנגע בכף ירך יעקב. דפגים אתר דנבואה עד דאתא שמואל ותקן הנצח כמ"ש וגם נצח ישראל לא ישקר.

ולכאורה אינו מובן איך יתכן להיות הס"מ נלחם נגד הקדושה והלא כל עיקר חיות הקליפות הוא מהקדושה וכענין לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו' מותרי החסד כו'. ולע"ל כשיבורר אזי כתיב ואת רוח הטומאה אעביר כו'. חיל בלע ויקיאנו. בלע המות לנצח.

והיה כלא היה. וכתי' עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. ואיך יהי' יכולת בידו להלחם כו'. אך הענין הוא כי הנה המאציל העליון ב"ה הוא סוכ"ע ולפניו כחשכה כאורה. שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך שאינה תופסת מקום ויכולה להיות גם בהיכלי מלך ואינו חושש.

וכמ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל. שלפני מלך מלך לבנ"י היו מלכי ארץ אדום ג"כ אלא דהיינו דוקא לפני מלך מלך לבנ"י. אבל אח"כ הרי כתיב מלך אין באדום כו' לפי שנמשך להיות צמצום באוא"ס ב"ה שלא יומשך הפנימי' כ"א לסטרא דקדושה דוקא יאר ה' פניו אתנו סלה. והקליפות מקבלים מבחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפוי ונק' אלקים אחרים לפי שישראל ממשיכים כך להיות אור א"ס שורה דוקא במי שבטל כו'.

והנה תחלת הבטול הוא בחב"ד שהם הם בחי' בטול ממש ואח"כ נמשך למדות שהן נמשכין מחב"ד ע"י התבוננות שנתהווה בחי' התפעלות הלב באהוי"ר מפני שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה ואינן עצמות הבטול ממש כמו חב"ד ואח"כ לנו"ה שהן בחי' ירידה

יותר גדולה שאין זה אלא בחי' התפשטות ממנו ולזולתו להוציא מכח אל הפועל ממש להשפיע לזולתו ללמד לאחרים או ליתן צדקה כו'.
ואעפ"כ נמשך בהן בחי' בטול לאוא"ס ב"ה עד שנמשך למל' דעשיה שהיא סוף הקדושה ונכללת בבחי' בטול ומשם יפרד להיות עלמא דפרודא בבחי' יש ודבר בפ"ע וקרו לי' אלהא דאלהיא שתופסים מקום לעצמם. וקבלתם הוא רק מאחורי העור דנוקבא דהיינו בחי' צירופי אותיות דרך נקבי העור דהיינו בחלל ומקום ריוח שבין צירוף לצירוף כו' כנודע.
והנה כתיב אם תגביה כנשר כו' שהן מגביהים א"ע בחוצפה וגסות הרוח כו'. וענין חוצפה זו למעלה היא שרוצים לינק מאא"ס ב"ה שלא ע"י הקדושה שהיא המשכת הבטול הנמשך ע"י ישראל כי מזה אין להם יניקה רק מאחורי העור דנוקבא אלא רוצים שיושפע להם אוא"ס ממש שלפניו כחשכה כאורה שאין בחי' הבטול תופס מקום כלל לפניו.
ואם צדקת כו' וגם שממית היא בהיכלי מלך ומשם יהיה להם יניקה שלא יצטרכו לקבל דרך הקדושה דרך נקבי העור בבחי' שערות וצפרנים כו' רק משם אורידך נאם הוי"ה. כי הוי"ה הוא בחי' השתלשלות צמצום והתפשטות כו' בבחי' עקודים נקודים כו' ומשם אורידך שע"פ סדר ההשתלשלות וצמצום להיות נמשך פנימי' כו' אין אור א"ס ב"ה שורה אלא במי שבטל כו'.
והנה המשכה זו היא ע"י אתערותא דלתתא מבחי' יעקב שהוא המשיך עקודים נקודים כו'. דהיינו שיהיה צמצום אוא"ס דרך הקדושה דוקא ע"י בחי' בטול כו' ולכן ויאבק איש עמו שרצה הס"מ להגביה כנשר כו'.
והנה יעקב מובחר שבאבות והאבות הן הן המרכבה בחי' חג"ת שבבחי' בטול עצמו דהיינו בחי' חב"ד אין להם אחיזה כו' אלא בחג"ת שהן מדות ההתפעלות מן הבטול כו' ושם הוא אחיזת זלעו"ז דכר דקליפה נגד ז"א כו' משא"כ בחב"ד כנודע שכל המקיפים הם מבינה והמקיף הוא דוחה החיצונים וכמבואר מההיכלות שאין בזה לעו"ז רק נגד ז"ת ולא בהיכל ק"ק שהוא כולל כחב"ד כו'. ויובן זה אצל האדם שאחר התפלה חולפת ועוברת האהבה כו' לפי שהאהבה היא נעשית פנימית (משא"כ ההתבוננות הוא בחי' מקיף כו') בתפלה. ושעת התפלה שסוגר עיניו ואינו רואה זה העולם מתעורר אצלו האהבה ההיא משא"כ אחר התפלה שרואה ענייני העולם ותענוגיו כו'. ואין לך שדוחה את החיצונים אלא מה שהוא בבחי' מקיף היינו שאינו נגבל בכלי שהוא דבר קיים לעד. וכמ"ש בפ' קדש ולזכרון בין עיניך. לפי שפ' קדש היא בחי' חכמה מוחין דאבא (שם בחי'

הזכרון) שמתלבשים באימא מקור המקיפים. ולכן כתיב במלחמת עמלק לא תשכח. שכחה היא הסתלקות המוחין דאבא שכשמסתלקין מוחין דאבא בבחי' המדות שאין להם אלא מוחין דיניקה שם יש זלעו"ז. וזהו ויאבק שהוא מלשון חבוק שהחבוק הוא בידים חסד דרועא ימינא כו'. כך סיבב גופו בידיו חו"ג דהיינו שהלבישו חו"ג של ס"מ את גופא דיעקב כדי להפילו ולהמשיך לבו אחריהם וכמו המדות של נה"ב שמלבישין את נפש האלקי' ומונעין הדביקות כו' ואין התלבשות זו אלא בשעה שמסתלקים מוחין דאבא וכמארז"ל צרכי עמך ישראל מרובים ודעתם קצרה פי' שכשהדעת מתקצר ומתצמצם בבחי' מוחין דיניקה אזי נעשו צרכי עמך מרובים רבים ונפרדים.

ולתאוה יבקש נפרד כו'. ואעפ"כ וירא כי לא יכול לו מפני שיעקב הוא י' עקב היינו הארת יסוד אבא שהוא שרש האצי' שיעקב הוא שהמשיך כל בחי' עקודים נקודים כו' שהיו תחלה תחת ממשלת לבן.

וללבן שתי בנות לאה ורחל ויעקב הפכם לקדושה כו'. ונמשך גם במדותיו בחי' בטול ממוחין דאבא ולא יכול לנגוע רק בכף הירך שהיא השפעה שממנו ולחוץ ששם הארת הבטול מועטת כנודע שכליו' מבשלין הזרע שנעשה גשמיות כו'.

ובזה טעה הס"מ שכסבור שיעקב אינו אלא מרכבה לחג"ת אבל באמת שרש יעקב ויסודתו בהררי קדש חכ' עלאה יסוד אבא מוח הזכרון כו' והנה מלחמה זו היא בזלעו"ז בבחי' דכר דקליפה שכנגד ז"א ועד"ז יש זלעו"ז בבחי' מל' דקליפה כו'.

וזהו ההפרש שבין עפר לאבק שנז' בזוהר כי הנה ד' יסודות ארמ"ע העפר היא תחתונה שבכולם ואש רוח מים הם הגבוהים יותר ואעפ"כ כולם אין מצמיחים פירות רק הכל היה מן העפר. והטעם כי העפר הוא מבחי' מל'. ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן. ובקדושה היא בחי' התכללות ונעוץ תחלתן בסופן דייקא וכנודע מ"ש אני ראשון ואני אחרון שהמל' הוא כתר אנ"י אותיות אי"ן (והחכמה מאין תמצא כי אי"ן הוא בחי' כתר) הוא כתר שהוא הממוצע בין המאציל לנאצלים להיות מאין יש ולכן יש כח זה גם להמל' הוא בחי' עפר להצמיח כל צמח האדמה בגשמיות וגם ברוחניות יש כח להמל' שהוא סוף המדרגו' מקור אתדל"ת להיות אתדל"ע להמשיך אור הי"ס כו' משא"כ אבק הוא דאשתאר מן נורא כמשל העצים שדולקים באש שהאש שואב יסוד אר"מ שבתוכו ולא נשאר אלא יסוד העפר שהוא האפר ואפר זה הוא אינו מצמיח כמו עפר (שמצמיח מעצמו אלא זורעין בו ומצמיח שלכן הוא כשר לכסוי הדם) כך עד"מ מל' דקליפה היא אחר גמר כל הבירורים שעיקר הויות הקליפות הוא ע"י שבה"כ ומה שנברר תחלה היותר מובחר הוא נעשה אצי' והנשאר נעשה בריאה כו' עד שהמדרגה התחתונה סוף

כל הבירורים מה שא"א עוד לברר שם הם הקליפות ולא נשאר בהם אלא חיות מועט כמו אבק שכשזורעין בו עכ"פ מצמיח (ומ"מ אינו כמו עפר שמצמיח מעצמו ואם זורעים בו מצמיח בו כהנה וכהנה) וחיות הזה הוא ג"כ רק בזמן הגלות אבל לע"ל ואת רוח הטמאה אעביר כו'. ולא יהיה להם חיות מכל וכל. וע"ז ארז"ל העלו אבק עד כה"כ היא מל' דאצי' שגם בחי' אבק נתכלל למעלה ע"י הבירור של יעקב כמו שכאשר ויאבק איש עמו גם יעקב נתחזק ובירר ממנו (והעלו ל' רבים לפי שהבירור היה ע"י שניהם יעקב הוא המברר וס"מ הוא המתברר כו') וכמו שחבק הס"מ ידיו חו"ג על גופו של יעקב כך חבק ידיו יעקב חו"ג שלו על גופו של ס"מ כי כן דרך המתאבקים במלחמה וכך הוא דרך מלחמת היצה"ר כמארז"ל לעולם ירגיז כו' ולכן גדול כח התשובה (כי הבירור היינו ענין תשובה כו') ובמקום שבע"ת כו' דמשכין לי' בחילא יתיר כו' והיינו מלחמת זלעו"ז דז"א ועד"ז מתברר גם האבק במלחמת זלעו"ז דנוק' וכמ"ש בזוהר ע"פ בכל לבבך בב' יצריך דא הוא רזא כו'. והאבק הוא מל' דקליפה. עלה עד כסה"כ מל' דקדושה שמבחי' מל' הוא שמשתלשל מעולם ועד עולם עד מל' דעשי' להיות מקור האבק כי משם יפרד כו' כי ז"א ונוק' דקליפה נגד ז"א ונוק' דקדושה והבירור הוא להיות מל' דקליפה נכללת במל' דקדושה וז"א בז"א דקדושה כו':

וישב

פרק א

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. להבין ענין זה גם כפל לשון בארץ מגורי אביו בארץ כנען. הנה כתיב אתהלך לפני ה' בארצות החיים. שיש שני ארצות שהם ב' בחינת כלים להשראת חיים עליונים (וכמו חיים לשון רבים כך ארצות לשון רבים). וביאור הענין צריך להבין למה נק' א"י בכל התורה ארץ כנען. והרי חם הוא אבי כנען ומה הוא היחוס שבח א"י בזה (גם להבין מ"ש כנען בידו מאזני מרמה) גם מה שכתוב ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות ביום ההוא. הנה נודע שכל התורה כולה נדרשת בזה לעומת זה כי כמו שיש לבן ועשו בקליפה וכן שר הטבחים ושר המשקים וכו'. כך יש כל בחי' אלו בקדושה כי זה לעומת זה עשה אלהים.

והנה שלשה בני נח הם למעלה בקדושה ג' בחי' גווני קשת חיור סומק ירוק. אלא שבהשתלשלות העולמות בבחינת נפילה ממדרגה אחר מדרגה נעשה חם גשמי אבי כנען. ולהבין ענין כנען בקדושה הנה כנען פירושו סוחר כמ"ש כנעניה נכבדי ארץ.

וכתיב כנען בידו מאזני מרמה. היינו עד"מ כמו הסוחר שיפזר ממון כסף וזהב ומוציאם מרשותו כדי להרויח ולהשתכר וכל עיקר כוונתו להיות מפזר ונוסף עוד. כך הנה מקור נשמת ישראל שהוא בחי' כנ"י נמשלה בגלות לסוחר זה כדכתיב בא אחיך במרמה ויקח ברכתך. כי הנה כתיב עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. שע"י התלבשות השכינה בבחי' גלות בתוכם להשפיע להם ע"י זה מתבררים כל ניצוצות הקדושה כמו שאמרו רז"ל לא גלו ישראל אלא להוסיף עליהם כו' להיות בלע המות וכו'.

ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ ונגלה כבוד ה' כי עין בעין יראו וגו'. וכמו שהוא בכללות העולם כך הוא בפרטות בכל נפש מישראל בעבודת ה' כי הנה הנשמה טרם ירידתה לעולם הזה להתלבש בגוף ונפש החיונית הבהמית היתה קשורה ומיוחדת במקורה ושרשה במאצילה ברשפי אש האהבה בטבע כשלהבת העולה מאליה כו' והיה לה בחי' אהבה ויראה טבעי' בגילוי רב שהוא בחי' כסף וזהב. כסף מלשון נכסף נכספת דהיינו בחי' אהבה.

וזהב מצפון יאתה שהוא בחי' שמאל שהוא בחי' יראה ואח"כ כשירדה הנשמה לעולם הזה להתלבש בגוף הגשמי הנה גם בחי' אהבה ויראה שהיה לה הם מסותרות ומכוסות בלב הגשמי ואינה יכולה לראות באהבה ויראה בהתגלות כל כך כבתחלה, ונמצא שנגרעו האהבה ויראה מערכם.

וא"כ למה זה ירדה הנשמה לעוה"ז מאחר שהיא ירידה גדולה וגרעון גדול מבתחילה. אך הנה כתיב טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף. אלפי לשון לימוד כלומר שיש לי יתרון ומעלה בתורת פיך בעוה"ז יותר מבחי' זהב וכסף שהיתה הנשמה למודה בהם בתחלה. והענין כמו שאמרו רז"ל יפה שעה אחת בתשובה וכו' כי ע"י תשובה עילאה מעומקא דלבא תהיה דביקת הנפש באלהים חיים יותר נפלאה ברעותא דלבא כמ"ש לקמן, ונמצא שאע"פ שיש לה גרעון באהבה ויראה טבעי' שבחיצונית הלב הגלוים מ"מ יהיה לה יתרון בבחי' רעותא דלבא בנקודת פנימית הלב כיתרון האור הבא מן החשך דוקא.

וביאור הענין כי הנה כתיב אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים. פי' ע"ד מ"ש אני ה' לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא וכו' בלי שום שינוי כי אין בריאת עולמות עליונים ותחתונים תופסים מקום כלל וכולא קמיה כלא חשיב ממש.

ומבלעדי פי' מה שהוא זולת בחי' זו דהיינו באמצעות הזמן שנראה העולם ליש ודבר בפ"ע בחי' זמן ומקום אין אלהים זולתי שהוא בחי' אלהים חיים ומלך עולם כמאמר ומבלעדיך אין לנו מלך גואל וכו' שכל העולמות עליונים ותחתונים נתהוו מבחי' מלכותו ית' וכדכתיב מלכותך מלכות כל עולמים וגו' ושם עלו השגת כל הנבראי' העליונים

ותחתוני' אבל בהקב"ה בכבודו ובעצמו לית מחשבה תפיסא ביה כי הוא רם ונשא מגדר ההשגה ואינו נתפס בתוך עלמין לא בבחי' ממלא ולא בבחי' סובב בשום שכל והשגה בעולם אלא ברעותא דלבא מקרב איש ולב עמוק.

וכמ"ש ממעמקים קראתיך ה' מפני כי בחי' רעותא דלבא נמשך מהתבוננות זו עצמה אם ישים אליו לבו דלית מחשבה תפיסא ביה כלל והוא רם ונשא למעל' מעלה עד אין קץ ותכלית אפילו מבחי' חכמה עילאה. אי לזאת תכסף ותכלה נפשו לבטל במציאות אליו יתב' לצאת ממאסר הגוף נרתקה ולהשתפך אל חיק אביה משא"כ הנשמה טרם ירידתה להתלבש בגוף היתה אהבתה ודבקותה בשרשה לפ"ע השגתה וכן לענין היראה:

והנה בזמן שהיה בהמ"ק קיים היה נמשך בחינה זו רעותא דלבא מגילוי אא"ס ב"ה בהיכל קדשי קדשים כו' כמ"ש בתניא להיות בטל רצונו לרצונו ית' וכמ"ש כי תהיו לי ארץ חפץ. אך בזמן הגלות הנה כתיב ובקשתם משם את ה' אלקיך ומצאת וגו' משם דייקא דהיינו כשתתבונן על ההיפוך מדרכי ה' איך שהוא רחוק מה' בתכלית הריחוק כמו עובר רצונו ומאין נשפע להם שפע וחיות להיות בהם חיות וקיום מרצונו ית' שרצונו ית' הוא המחיה אותם כמ"ש ואתה מחיה את כלם. אך על זה אמרו כמה ארך אפים לפניו שמבחי' ארך אפים נמשך ונשתלשל ממדרגות עליונות דרך נפילה להחיות העכו"ם אף שהם עוברי רצונו.

וזהו אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה שיושפע בחינת רצון עליון שהוא למעלה מעלה מגדר עלמין שלא בבחי' ירידת והשתלשלות המדרגות בבחי' חכמה ומדות אלא בבחי' פנימית נקודת הלב שהיא בחי' תשובה עילאה שקדמה לעולם. וזהו כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך. דהיינו שיהפך לבו מן הקצה אל הקצה ואתהפכא חשוכא לנהורא ע"י בחי' רעותא דלבא זו למאוס בחיי עוה"ז ותענוגים ולמשוך לבו ונפשו לדבקה בו ית'.

והנה כל זה ע"ד משל הסוחר הנ"ל שמוציא כסף וזהב מרשותו להיות מפזר ונוסף עוד. כך הנשמה אע"פ שמוציאה כסף וזהב שהוא בחי' אהבה ויראה הגלוים להתלבש ולהסתיר בגוף ונפש הבהמית הנה עי"ז יש לה יתרון בבחי' רעותא דלבא כרשפי אש מן ההפוך.

וזהו וחם הוא אבי כנען בזקף גדול שחמימות רשפי אש ושלהבת העולה למעלה מההיפוך הוא העושה בחי' כנען לסחור כנ"ל כמ"ש טעמה כי טוב סחרה וגו'. אך מתחלה צריך להקדים בחי' יראה תתאה שהיא נמשכת מבחינת מלכותו ית' שהיא נק'

בחי' כנען העליונה דקדושה שמזה יעלה ויבא ויגיע להיות בחי' כנען בידו מאזני מרמה להגיע לבחי' רעותא דלבא בחי' פנימית הלב כנ"ל.

וזהו קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראהו באמת דהיינו באמתות נקודת לבו שהרי אנו רואים דגנבא אפום מחתרתא רחמנא קריא ואעפ"כ עומד ברשעו ואינו שב מידיעתו וגם אנו רואים שיש אפילו מי שיוליד אהוי"ר בלבו וחולפת ועוברת כמו אחר התפלה כנ"ל. והיינו מפני שאינו נתפס אלא במוחו ושכלו בבחי' מקיף אבל אינו נכנס לפני ולפנים שיתפעל הלב באמת לאמתו מעומקא דלבא משא"כ כשיקראוהו באמת דהיינו מעומקא דלבא הנה שפת אמת תכון לעד ובל תמוט עולם ועד:

והנה כתיב הקל קול יעקב קדמאה חסר ו' שהוא בחי' קלא דלא אשתמע וקול בתראה מלא ו' שהוא בחי' קלא דאשתמע כמ"ש בזוהר הקדוש. וביאור הדברים הנה בחי' יעקב הוא יו"ד עקב פי' שהיו"ד שהוא תחלת המחשבה ביו"ד נברא עוה"ב הוא נמשך לבחי' עקב ורגל שהוא בחי' הדבור. ויעקב הוא מבריח מן הקצה אל הקצה. מריש כל דרגין. ובכל מדרגות עליונות יש ג"כ בחינת ראש ורגל כמ"ש ועמדו רגליו ביום ההוא וכתיב והארץ הדום רגלי וכתיב ומקום רגלי אכבד ויעקב הוא בחי' יו"ד עקב בכל עולם ועולם לפי ערכו.

והנה בחינת קלא דאשתמע הוא בחי' התורה שהוא בחי' המשכה כמשל הקול המחבר וממשיך מצפוני כוונת הלב לבא לידי גילוי בדבור וכך התורה היא בחי' חכמה עילאה בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא שהרי טעמי המצות לא נתגלו להיות בהתגלות רב להבין כל עמקי סודותיה בפרטי פרטות ונמשכה לבחי' גילוי ע"י התלבשותה בדברים גשמיים סדר זרעים מועד וכו'.

והוא בחי' קול והמשכה של יעקב יו"ד עקב דהיינו מבחי' יו"ד שהוא חכמה עילאה להיות נמשך עד עקב והוא עשי'. אך כדי שיהיה האדם כלי ומכון שיהיה חכמה עילאה שורה ומתגלה בו בעסק התורה צריך להיות תחלה בבחי' בטול בבחי' רעותא דלבא והוא בחי' קלא דלא אשתמע דרוח אמשיך רוח להיות אור ה' שורה ומתגלה בו להיות חכמת ה' בקרבו בהתגלות וחב"ד שבנפשו בטלים וטפלים אליו והוא ענין אתדבקות רוחא ברוחא.

וע"ז נאמר אלוהי בקרבי וכתיב ואשים דברי בפיך. דברי ממש כי דבר ה' זו הלכה היא היא הנגלית בו והיא המדברת מתוך גרונו. ולכן נאמר על התורה בי מלכים ימלוכו. ואמרינן מאן מלכי רבנן. ומתניתא מלכתא. כי להיותו בביטול אל דבר ה' ורצונו וחכמתו ואינו תופס מקום מצד עצמו כלל הנה דבר המלך הוא השלטון והוא בחי' מלך שגוזר

ואומר שאם יטעון ראובן כך כו' יהיה כך. וכן לעשות כך ושלא לעשות כך וכו' ואינו בבחי' עבד כ"א בעשיית המצות שהוא כעבד המקיים מצות המלך ועושה דבריו:

וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו. וישב הוא ענין השפלה וירידה ממקום עמידתו. ופי' שבחי' יעקב יו"ד עקב נמשך ונשפל להיות בארץ מגורי אביו. ומגורי יש בו ב' פי' הא' הוא לשון יראה והב' הוא לשון אוצר כמו מגורה מלאה פירות שהוא כלי שאוצרין לתוכו ושניהם עולים בקנה אחד כי יראת ה' היא אוצרו כתיב.

וכן בדברי רז"ל אוצר של יראת שמים שהיא בחי' יראה עילאה יראה בשת בבחי' בטול הוא כלי קבול לחכמה עילאה שיהא שורה ומתגלה בו ונקרא מגורי אביו כי יעקב הוא בחי' יו"ד עקב הוא בחי' הארה והמשכה מבחי' חכמה עילאה להמשיך עד סוף כל דרגין. ובחי' חכמה עילאה נק' אביו.

והנה זה הוא בבחי' יחודא עילאה ואתדבקו' רוחא ברוחא בעסק התורה להיות בטל אליו ית' בבחי' חכמה עילאה כנ"ל. אך בבחי' יחודא תתאה דהיינו להיות כלי ומכון לשבתו ית' בבחי' קיום העולם בבחי' מלכותו שיהיה גם בזה שורה ומתגלה בחי' ה' אחד. הנה זה נמשך ע"י ישיבה והשפל' אחרת ממדתו של יעקב להמשיך מדת חסד מראש כל דרגין עד סוף כל דרגין בארץ התחתונה הוא כנען שהוא בחי' מלכותו ית' ומלך במשפט יעמיד ארץ והוכן בחסד כסא. שקיום העולם הוא בחסד כמ"ש עולם חסד יבנה דהיינו בעשיית המצות בכלל ששרשם הוא בחי' חסד ובפרטות הוא מצות הצדקה וחסד שלכן היא נקראת בשם מצוה סתם כו' שהיא שקולה כנגד כל המצות כמ"ש בתניא:

פרק ב

והנה אנחנו מאלמים אלמים כו'. כתיב אלה המלכים אשר מלכו כו' שהן ז' מלכין קדמאין דתהו שנפלו בשבה"כ למטה לשם ב"ן דאצי' מקור דבי"ע ומשם ירדו בבי"ע וזהו ענין מיתת המלכים כידוע.

והנה בשבה"כ נפלו כמה בחי' דהיינו הן בחי' נשמות והן בחי' מלאכים והן בחי' כחות אלקיים עצמם כולם נשברו ונפלו למטה בבי"ע והכחות אלקים נפילתן היינו שירדו להחיות בי"ע כו'. ופי' וענין השבירה של הכלים ושל הנצוצות כו'. הוא ענין התפרדותן לחלקים רבים כמו עד"מ תיבת ברוך כשאותיותי' מצורפות בתיבה זו מתלבש בהן השכלה שהוא ענין הברכה אבל כשיתפרדו הד' אותיות אלו זמ"ז להיות הבי"ת בפ"ע וכן הרי"ש וכו' אזי לא ימצא בהן התלבשות השכלה זאת כלל.

ועד"ז הוא שבה"כ דתהו שנתפרדו הכלים לחלקים רבים מפורדים זמ"ז עד שנסתלק מהם האור שהי' מתלבש בתוכן קודם פירוד זה. ומצד זה ירדו במדרגה בבחי' בי"ע ונתהוו מזה עולמות הנפרדים ברואים רבים מינים ממינים שונים כמ"ש היש מספר כו'. והנה עצמות המאציל ב"ה הוא יחיד ומיוחד בתכלית היחוד כנודע ולזאת כדי שיתהוו בחי' הנבראים שהם בבחי' רבוי גדול ובבחי' פירוד שהם בחי' יש ודבר בפ"ע שזהו ממש המנגד אל אמתות אחדותו ב"ה שאין עוד מלבדו. הוצרך להיות ע"י שבה"כ שמחמת שנתפרדו לחלקים קטנים רבים מאד עי"ז נעשה בחי' הרבוי של הנבראים וגם ע"י פירוד זה נעשה כל נברא מהות בפ"ע שכל מלאך מובדל מחבירו כו'.

והנה כאשר ירדו הכלים והנצוצות מאת פניו ית' לפי גודל הירידה כך נעשה בהם הפירוד והרבוי. וכל שעדיין לא ירדו כ"כ אזי לא הי' הפירוד כ"כ כי כל הקרוב קרוב יותר אליו ית' יש בו יותר הבטול והאחדות וכל שנתרחקו יותר אזי נעשה בהן יותר הפירוד והרבוי ונמצא כשנפלו למטה בעשייה נעשה הפירוד והרבוי ביותר.

וז"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד כו' שהנהר הנמשך מעדן שהוא חכ' דאצילות בהיותה נמשכת והולכת דרך כל עולם האצי' עד הגן הוא בחי' מל' דאצילות הוא הכל נהר אחד עדיין מושלל מגדר ההתחלקות בתכלי'. כי באצי' איהו וגרמוהי חד שהן בבחי' ביטול אמיתי למאצילן ומיוחדין עמו בתכלית היחוד שהוא הפוך הפירוד והרבוי כו'.

וכיון שמגיע הנהר בראש הבריאה אזי כתיב ומשם יפרד והיה לד' ראשים. ואף שלא נתוסף בו מים עכ"ז נתפרד והיו לד' חלקים. והן ד' מחנות שכינה פני ארי' אל הימין פני שור כו'. אך הם חלקים כוללים עדיין שכל חלק מהם כולל כמה פרטים רבים.

ובירידת המדרגה עוד נתחלק מבחי' מיכאל שהוא בחי' פני אריה לקפ"ו אלף בחינות מחולקות שהן מחנה מיכאל. וכן מבחי' גבריאל שהוא בחי' פני שור נתחלק לחלקים רבים שהם כל פרטי המלאכים דמחנה גבריאל כו' וכ"ז הוא עדיין בעולם הבריאה וביצירה מתחלק עוד לפרטים יותר שהן הרוחות דיצירה. ובעשיה מתחלק עוד לחלקים רבים ביותר שהם הנפשות דעשיה והכל הוא מבחי' שבה"כ שמתפררים בפירור אחר פירור ורבוי אחר רבוי כנ"ל. אך המלאכים הם אשר כבר נתקנו בבחי' עולם התקון וזהו הנק' ואשר משרתיו כולם עומדים כו'. ובחי' יוצר משרתי' הם המתבררי' בכ"י כו':

והנה כמו שהוא במלאכים כך עד"ז נמצא בנשמות שע"י רבוי ירידת המדרגות בהשתלשלות העולמות מתפררים לחלקים קטנים מאד ברבוי אחר רבוי כו' כי ד' דגלי מדבר הם מספר שרשי הנשמות בעולם הבריאה ונשמת יהודה כוללת כל הנשמות

שבמחנה יהודה ואח"כ נתחלק להרבה נשמות פרטיים שבדגל מחנה יהודה וכן בשאר הדגלים והשבטים עד שנעשו ס"ר בעולם הבריא'. כי התורה מדברת הכל בעולם הבריאה אבל ביצירה נתרבו החלקים יותר במספר גדול הם בבחי' הרוח דיציר'.

ובעשי' המספר של הנפשות דעשייה הוא גדול יותר מכולן. אך הס"ר נשמות הם שכבר נתקנו ונתבררו משבה"כ ונכללו בעולם התקון. וכמו שנמצא ענין השבירה שהוא בחי' הרבוי והפירוד בנשמות ומלאכי' כנ"ל כך ימצא בכחות האלקיים ממש שנתחלקו לחלקים רבים מאד ונתפזרו לבי"ע כו' וכל מה שירדו יותר בירידת המדרגה נתרבה יותר הפירוד דהיינו שכל חלק וכל נצוץ נתחלק עוד לנצוצות וחלקים רבים ע"ד הנ"ל במלאכי' ונשמות כי הנה ידוע ע"פ ורוח אלקים מרחפת רפ"ח מת דהיינו רפ"ח נצוצין שנפלו מעולם התהו עם הכלים שנשברו.

ומספר רפ"ח הוא בחי' הפירוד של הנצוצין שנפלו כמו שהיו עדיין באצילות שזהו ראשית ירידתן שאז נתפרדו למספר רפ"ח וזהו רפ"ח מת כו'. אבל אח"כ כשנפלו מאצי' לעולם הבריאה אזי כל נצוץ מרפ"ח נצוצים הנ"ל שבאצי' נתחלק שם בבריאה לחלקים רבים מאד וכשנפלו מבריאה ליצירה אזי נתחלקו עוד לחלקים ונצוצים קטנים וכן מיצי' לעשיה נתחלקו ונתפרדו עוד ביותר לאלפים ורבבות.

ובזה יובן מה שנמשך הגלות כ"כ הרבה יותר מן י"ז מאות שנה וידוע שהכוונה הכל לברר הרפ"ח ניצוצים וכשיוגמרו הברורי' יבא משיח בב"א. וא"כ הוא תמוה וכי אפשר שלא נתברר עדיין רפ"ח נצוצים במשך רב כזה אשר דור הולך ודור בא וכל א' מישראל מברר חלקו שצריך לברר ומה גם שמספרן של ישראל שצריכי' לברר הרפ"ח הם ס"ר כיוצאי מצרים והרי עתה ב"ה ישראל רבים יותר ממספר זה יוסף ה' עליהם כו' וכ"ש בזמן הקדמוני' שהי' נמצא כפרים שהיו בהם יותר מס"ר כמ"ש בגמ' כפר שחליים כו'. אלא שהוא משום שלמטה בעשייה נתפרדו הניצוצי' לאלפים ורבבות אין מספר ומספר רפ"ח הוא באצי' ושם הם ג"כ מספר ס"ר נשמות כלליי' שהם צריכים לברר רפ"ח חלקים גדולים הן הניצוצות שבאצי'. וכמו שלמטה נתרבה מספר הנשמות כנ"ל כך נתרבו מאד הניצוצים לאלפי אלפים חלקים קטנים ולכך נמשך הגלות שעדיין לא נשלם כל הבירורים כו' וכשישלם הבירור יבא הגואל בב"א:

והנה כתי' מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית פי' שבחי' הרבוי שנעש' ע"י שבה"כ הנ"ל בנבראי' שבבי"ע ובפרט בעשי' הרבוי והפירוד גדול יות' שכל א' מובדל מחבירו ובבחי' יש ונפרד וזהו מה רבו מעשיך ה' כו'.

וכולם בחכ' עשית עשית הוא ל' תיקון שע"י החכ' הם מתתקנים בבחי' עולם התיקון דהיינו שע"י החכ' מגיע ונמשך בהם הביטול להיו' בטלים ונכללים אליו ית' ולהיו' מתחברין יחד עי"ז ולא יהיו מפורדים וזהו עבודת הישראל.

וזאת תורת האדם לברר בירורין ולהעלותן מבחי' הפירוד לאחדות ה' וזהו אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. פי' אתה היינו מהו"ע ית' שהוא יחיד ומיוחד ב"ה. ושמך הוא בחי' הזיו והאור המתפשט ממנו הנק' אא"ס ב"ה הוא ג"כ אחד בתכלית.

ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ דהיינו שהם עושים בחי' אחד אפי' בארץ שעם היות שבארץ הוא הפירוד היותר גדול כנ"ל שעיקר הפירוד והרבוי הוא בעשיי' אעפ"כ הישראל ע"י עבודתן ותורתן הם עושים שם ג"כ אחד שהם מעלים הנצוצים שנפלו שם בשבה"כ שיתעלו באחדות ה':

וזהו והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה. שזה הי' ג"כ עבודת השבטים ראובן ושמעון כו' שהיו מבררים הנצוצין שנפלו בבחי' פירוד בשבה"כ והיו מעלי' אותן בבחי' מ"ן להתכלל במל' דאצי' ועי"ז היו מתחברים שם יחד והיו לאחדים שהרי נכללו באחדות ה' בבחי' מדת מלכותו ית'.

וזהו פי' מאלמים אלומים. עד"מ כמו שקושרין העמרים שמקבצין כמה שבולים רבים מאד ומחברין אותן וקושרין אותן באגודה אחת וזהו הנק' אלומה כידוע והרי מתחלה היו השבולים מפורדים זמ"ז וע"י קשירה זו היו לאחדים. כמו"כ ממש הוא ענין הבירורים והעלאת הנצוצות הנ"ל כשמעלין אותן מטורי דפרודי להתכלל בבחי' מ"ן באחדות ה' שנמצא נעשו ונכללו בבחי' אחד ממש ממה שהיו בתחלה בבחי' פירוד ורבוי כנ"ל.

וזהו מאלמים אלומים היינו העלאת הנצוצות בבחי' מ"ן בתוך השדה הוא בחי' חקל תפוחין שהיא מל' דאצי' שלשם נכלל המ"ן כנודע. ועוד זאת מה שנק' העלאת מ"ן בלשון מאלמים אלומים. מלשון אלם שאינו יכול לדבר. הואיל וענין העלאת מ"ן הוא בחי' בטול היש שנתבטל ממש להכלל בה' הרי אז הוא בבחי' אלם שאינו יכול לדבר ולהשפיע לזולתו שזהו בחי' יש. וכיון שעיקר העלאה זו הוא בחי' הבטול ע"כ הוא הפוך ההשפעה ונק' אלם (וכענין איידי דטריד למיבלע כו' עמ"ש ע"פ התוספתא דבשלח)(ד' נ"א) בענין אגלידו מיא כו' ועמ"ש בטעם שהמסעות היו מ"ב וסה"ע הוא מ"ט ימים כי בסה"ע שהוא המשכות יש בכל מדה בחי' גילוי מל' דחסד כו' משא"כ במסעות העלאות הפוך הגילוי כו' ע"ש. כי הנה הדבור שבאדם אינו צריך לו רק בשביל לדבר לזולתו אבל כשהוא בפ"ע א"צ לדבר. וכך יובן למעלה בנמצאים הרוחניים ענין בחי' הדבור שבהם (כמו

שמצינו בגמ' שתי רוחות מספרות כו') הוא בחי' כח ההשפעה לזולתו מעילה לעלול וזהו כשהעילה הוא מהות בפ"ע אז יכול להשפיע להעלול שלו אבל בהיותו דבוק בעילתו וטרוד לקבל שפע לעצמו אז הוא בבחי' בטול לעילתו ואין בו כח להשפיע לזולתו מצד עוצם ביטולו כו'.

ובחי' בטול זה שדבוק בעילתו הוא עד"מ העובר כשהוא בבטן אמו שאינו מהות בפ"ע רק אוכל ממה שאמו אוכלת כו' אלא לאחר הלידה נעשה יש בפ"ע עד שיכול אח"כ לדבר לזולתו כו'.

ועד"ז יובן בענין הבירורי' שעולים בבחי' מ"ן ונכללים בבחי' עבור ביסוד דנוק' דהיינו שמתחלה היו בבחי' יש ודבר בפ"ע והי' יכול להשפיע לזולתו אבל כשנכלל בבחי' מ"ן שהוא בחי' בטול לאוא"ס ב"ה ודבוק בו בתכלית ה"ז בחי' עבור שאז אינו מהות בפ"ע רק אוכל ממה שאמו אוכלת ולפיכך נק' אז אלומים מלשון אלמים שאינו יכול לדבר ולהשפיע לזולתו מצד עוצם הביטול כמשל העובר כו' משא"כ קודם העלאה זו ועבור זה הי' בבחי' יש לדבר ולהשפיע כו' אלא שע"י העלאה זו נעשה בחי' אלמים.

ועד"ז יובן שיש ג"כ עבור שני לאחר הלידה כמ"ש בע"ח והיינו בשביל המשכת מוחין דגדלות צריך לבא מתחלה בבחי' הבטול בתכלית וזהו העבור שני דהיינו שלאחר שהיו לו מוחין והי' יכול להשפיע לזולתו. עתה מתכלל בבחי' עבור בתכלית הבטול (ונעשה בחי' אלם כנ"ל) כדי שע"י בטול זה יומשך לו אח"כ מוחין דגדלות מא"ס ב"ה. והנה כ"ז הי' עבודת השבטי' שהן בעולם הבריאה (לבד מיוסף שהוא מאצי' כדלקמן אי"ה) והם מרכבה לבחי' מל' דאצי' והוא כענין י"ב בקר שהיו בים של שלמה שהן י"ב בחי' שבראש הבריאה והים עומד עליהם הוא בחי' מל' דאצי'. ולזאת עיקר עבודתם והעלאת מ"ן מהבירורים שבירדו בבי"ע היה מגיע עד המל' דאצי' ולשם הי' נכלל בבחי' מ"ן.

וזהו מאלמים אלומים בתוך השדה כנ"ל. אמנם ידוע שהמ"ן אע"פ שכבר נכלל בבחי' מל' עדיין הוא צריך בירור שני ע"י המ"ד. והוא שנמשך מ"ד דז"א לברר המ"ן דנוק' וזהו ענין יחוד זו"נ. והענין כי אע"פ שנתבררו הנצוצות ונכללו בבחי' מ"ן שהוא בחי' בטול לאלקות כנ"ל עכ"ז א"א להם להתייחד ממש באלקותו ית' (כמו שהיו קודם שבה"כ שהיו בחי' אלקות ממש מי"ס דתהו) עד שיומשך עליהם גילוי שם מ"ה דאצי' ועי"ז יתבררו בירור שני והוא העיקר. יען בחכ' דוקא אתברירו שהוא בחינת המ"ד כי הבירור הראשון הי' רק שיהי' בהם בחי' בטול היש וזהו רחוק עדיין מאלהות מאד דאיהו וגרמוהי חד שהם בבחי' בטול אמיתי אלא ע"י שנמשך בהן בחי' מ"ד שהוא הארת שם מ"ה לבררם אז נכללו בבטול אמיתי באלקו'.

וכמשל באדם שמברר בירורים ע"י שאוכל ושותה ואח"כ מתפלל באהוי"ר ע"י כח זה שאכל ושתה שנמצא נכללו החיות של המאכלים והמשקים שנפלו בשבה"כ בבחי' האוי"ר שלו ועכ"ז הוא עדיין רחוק ממהו' אחד האמת אלא כשע"י העלאת מ"ן דאוי"ר שלו נמשכו לו דו"ר מלמעלה מאת ה' שתפול עליו אימה כו' אז יוכללו באוי"ר זו שנמשכי' מלמעלה מבחי' אלקות ממש ועד"ז הוא בירור שני דמ"ד.

ואפי' ר"ע שיצתה נשמתו באחד עכ"ז הרי מס"נ של הנברא רחוק עדיין מאלקות אלא שנמשך עליו הארה מבחי' אחד האמת ואז נכלל מס"נ שלו בבחי' אחד ממש. וזהו ענין למהוי אב"א שבחי' א' דיחו"ת בטול היש נכלל ביחו"ע בטול אמיתי כו'.

ובחי' מ"ד זה הנמשך לברר המ"ן דנוק' זהו מדרגת יוסף הצדיק שהוא בחי' ונהר יצא מעדן להשקות את הגן שהגן הוא בחי' מל' ועד שם נמשך בחי' נהר הנביעה מאא"ס ב"ה והוא בחי' הארת הקו"ח ושם מסתיים ואינו נמשך בבי"ע לכך הם עלמא דפרודא ומשם יפרד כו'. אלא שיוסף הוא צדיק שמקשר וממשיך הארת אא"ס בבי"ע והיינו ע"י שהנבראים נכללים בבחי' מ"ן בהמל' דאצי' כנ"ל ויוסף ממשיך הארת אא"ס ב"ה במל' לברר את המ"ן בירור שני שיהיו נכללים באלקותו ממש כנ"ל והארה זו היא בחי' הארת הקו וחוט דאא"ס וזהו בחי' ונהר יצא להשקות כו' כנ"ל.

ונמצא מדרגת הבירור דיוסף הוא למעלה מעלה מהבירור של השבטים שבירור של השבטים הוא שמעלים מ"ן במל' דאצי' ועדיין לא נהפך לאלהות ממש עד שיוסף ממשיך המ"ד שהוא הארת אא"ס שמלובש בחכמה שזהו ונהר יצא מעדן כו' ובחכמה אתברירו בירור ב' ואזי נכלל המ"ן באלקות ממש שהיא התכללות יחו"ת ביחו"ע כנ"ל.

והיינו מ"ש והנה אנחנו מאלמים אלומים בתוך השדה שהוא הבירורים מבי"ע להעלותן בבחי' מ"ן במל' כנ"ל. ויוסף עצמו בירר בירור זה הראשון ג"כ אף ששרשו משם מ"ה דאצי' שהוא בחי' המ"ד אעפ"כ מאחר שנתלבש למטה בגוף היה צריך לברר בירור זה התחתון ג"כ כשאר אחיו וזהו והנה אנחנו מאלמים כו' שכולנו שוים בזה להעלות מ"ן במל'. אלא שלאחר בירור זה והנה קמה אלומתי כו' שנמצא בו מעלה יתירה מצד שרשו בשם מ"ה דאצי' שעי"ז מדרגתו הוא להוריד מ"ד לברר בירור שני את המ"ן שכבר העלו במל'.

ובירור זה אין בכח שאר השבטים שהן בבריאה כו' שלמטה מטה מאצי'. וזהו תסובנה אלומותיכם ותשתחוין לאלומתי בבחי' בטול ממש כי בלעדי המ"ד דיוסף לא נכלל המ"ן שלהם באלקות ממש רק שע"י המ"ד דיוסף שמברר בירור ב' שיוכללו בביטול אמיתי

דמ"ה וזהו ותשתחוין כו' ואז הוא שנכללו באלקות כנ"ל (ועמ"ש בענין ב' בירורים אלו ע"פ ואלה שמות):

והנה להבין ביאור ענין ותשתחוין לאלומתי. גם ענין החלום השני השמש והירח כו' משתחוים לי שהדברים מגיעים ליעקב וכמ"ש ואביו שמר כו'. איך יתכן שיעקב שהוא למעלה במדרגה מיוסף כי הוא בחי' גוף ויוסף בחי' ברית ואע"ג דגוף וברית כחדא מ"מ הוא גבוה כו' א"כ איך ישתחוה ליוסף וזה תמוה. אך הענין כי השתחוואה כוללת ב' בחי'. הא' בחי' בטול שבטל ומשתחוה כו' כמו וצבא השמים לך משתחוים שהם מתבטלים כו'. הב' הוא ענין המשכה שמרכין ראשו וממשיכו למטה.

ובאמת הא בהא תליא שע"י הבטול גורם ההמשכה כו'. וכן ידוע ג"כ מהשתחוואה שבש"ע באמרו בא"י שהוא בחי' בטול וגם המשכה ע"י שמרכין ראשו וממשיך מבחי' ברוך בבחי' אתה כמבואר בפע"ח.

ועד"ז יובן ענין ותשתחוין לאלומתי. כי הנה השבטים כשהעלו מ"ן במלכות וצריכים לעורר המשכת מ"ד דאצילות שעי"ז עיקר הבירור. ובאמת אין המ"ד נמשך אלא לאחר שיש העלאת מ"ן כי לית ברכתא שריא באתר ריקניא רק כשיש כלי אז שורה האור והמ"ן הוא כלי להמ"ד. לכן כדי לעורר המשכת מ"ד דיוסף היה צ"ל תחלה העלאת מ"ן דהשבטים בבחינת בטול לעורר המשכה זו. גם יובן זה ממשל גשמי בזיוג זכר ונקבה שאין קישוי אלא לדעת.

וכשהנקבה עורכת שולחנה אז נתעורר תאות הזכר כו'. וזהו והנה תסובינה אלומותיכם שעשו הכלי והעלאת מ"ן ותשתחוין לאלומתי. ובהשתחואה זו עשו ב' בחי' א' הבטול שלהם לאור א"ס הב' שעי"ז עשו ג"כ ההמשכה שיומשך המ"ד דהיינו שיומשך הארת הא"ס בבחי' יוסף והמשכה זו שעשו הם היינו שיומשך בחי' האו"פ ביוסף. ואמנם השתחואה דיעקב היה רק ענין המשכה לבדה שהמשיך בחי' המקיף ליוסף כו'.

והנה סבת שנאת השבטים ליוסף על חלומותיו כו' הוא לפי שהם טעו בדבר א'. בהיות כי ידוע בענין ששם עלו שבטים שבטי י"ה כו'. שיש בחי' י"ב גבולי אלכסון בז"א דאצילות ונק' שבטי י"ה שנמשכים מאו"א.

ולזאת סברו השבטים שלמטה ששרשן משם וא"כ הם במדרגה אחת עם יוסף שכולן שרשן מז"א דאצילות וא"כ אין צריכים לו בשביל המשכת המ"ד שהרי כמוהו כמוהם משרש א' מבחי' ז"א שמשם המשכת המ"ד. אבל טעו בזה כי אמת ששרשם מז"א כנ"ל אבל הם בעצמם למטה בבריאה. וכנ"ל בענין בחי' י"ב בקר שהים עומד עליהם מלמעלה הילכך הם רק המעלים מ"ן למלכות. משא"כ יוסף שלמטה הוא עצמו מבחי'

יסוד דאצילות ממש ולפיכך הוא דוקא הממשיך מ"ד והם צריכים לו כמו שכתוב והנה תסובינה אלומותיכם כו' כנ"ל:

פרק ג

שיר המעלות בשוב כו' היינו כחולמים. הנה החלום הוא מחבר שני הפכים בנושא א' ומרכיב שני ענינים הפכיים כאלו היו לאחדים. והיינו מפני כי בשינה נסתלק מוח השכל המבחין ולא נשאר רק כח המדמה.

וכח המדמה יכול להרכיב ב' ענינים הפכיים כמו ספינה רצה באויר כו' כמ"ש הרמב"ם בשמונה פרקים רק שבהקיץ שמתעורר כח השכל הוא השולט על כח המדמה ואינו מניחו להרכיב לפי שרואה בעין שכלו שהם דברים נפרדים ואינן מתאחדים כלל.

וכך הענין בגלות ניצוץ אלקות בנפש האדם שהוא בבחינת שינה והסתלקות המוחין. יכול הוא להרכיב ב' דברים הפכיים להיות כל היום טרוד במו"מ איש לבצעו מקצהו זה פונה לזיתו כו'. הגם שבתפלה מעורר את האהבה עד שתחפץ להתפשט מלבושיה כו' לדבקה בו ית' מחמת התבוננותו ביחו"ע ויחו"ת אעפ"כ אחר התפלה חולפת ועוברת האהבה ואינו שם ללבו כי הוא הפוך ההתבוננות שבתפלה ומדמה בלב להרכיב ולחבר שני ענייניים הפכיים יחד כאלו היה לאחדים ובאמת הם נפרדים ורחוקים זמ"ז. כי הגם דכתיב בתורה שש שנים תזרע שדך.

וכן בק"ש ולעבדו בכל לבבכם כו' ונתתי מטר ארצכם כו' ואספת דגנך כו'. הנה הכל הוא ע"ד עבודה כידוע שבכל ענייני עוה"ז יש בהם ענין עבודת ה' שש שנים תזרע כו' ובשנה השביעית כו'.

והוא ענין הבירורים שבבחי' שש שנים. וההעלאה שבבחי' השנה השביעית כמ"ש במ"א. ואחר כוונת הלב הן הן הדברים אבל לב ההמון הנוטים אחר בצעם להטריף לחם חוקם כפשוטו לבבם לא כן ידמה ולבם לא נכון ע"פ הכוונה הראויה רק כל ישעם וכל חפצם למלאות די מחסורם אשר יחסר להם בצרכי גופם ועושים מצרכי הגוף עיקר וזהו ממש הפוך ההתעוררות שבתפלה להיות נקבע בלבו האהבה לה' לבדה בלי תערובת זר ח"ו כו':

והנה גם אחרי הדברים והאמת האלה לא יפול לב האדם עליו לומר כי ההתעוררות שבתפלה והתבוננותו הן דמיונות שוא שהרי הוא כמו החלום שהוא כח המדמה שמחבר ב' הפכים. כי הנה מאחר שרואה בנפשו אחר התפלה שחולפת ועוברת האהבה לה' ומתהפך לאהוב את גופו דוקא הרי מובן שגם בתפלה לא ביטל אהבת גופו מכל וכל וההתעוררות שבתפלה את האהבה לה' לבדה אינה אמיתית רק כדמיון החלום שמחבר

ב' הפכים ודומה לו שאוהב את ה' ואעפ"כ אוהב את גופו הגם כי לא צדקו יחדו לפי שזה נלקח מכח המדמה אשר יכול לדמות דמיונות שוא. אך באמת הנה בחי' חלום זה שרשו למעלה ויסודתו בהררי קדש עליון.

ויובן בהקדים מ"ש ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו א'. ופריך בגמ' אטו האידנא לאו שמו א' הוא. ומשני לא כשאני נכתב אני נקרא כו'. והענין כי שמו הוא בבחי' גלות ולכן אינו נק' כמו שנכתב רק בלבוש ונרתק כו'.

והנה בגלות הוא בבחי' שינה והסתלקות המוחין תלת כלילן כו' ואז נשמתו מושכת לו חיים מלמעלה כו' ושם הוא בבחי' עגולים שאין בהם בחי' מעלה ומטה רק הכל בהשוואה אחת ובהתכללות והתאחדות כל הענינים בלי שום פירוד והתחלקות כנודע מארז"ל אלו ואלו דא"ח. רק כשנמשך דרך קוים אזי יש התחלקות קו ימין חסד כו' משא"כ בבחי' עגולים אין שם התחלקות כלל ושם כל הדברים המתפרדים למטה מחוברים וכלולים יחד ולא נראה שום פירוד והתחלקות ביניהם:

אך להיות בחי' זו בגילוי למטה אינה כ"א ע"י בחי' שינה והסתלקות המוחין בגלות וע"ז נאמר אלביש שמים קדרות. שמים הם בחי' עגולים הם מלובשים בבחי' קדרות וחשך. שהוא העלם והסתר שאז מאיר ומתנוצץ מלמעלה מעולם העליון שהוא בבחי' עגולים בבחי' חלום שהוא כח המדמה לחבר שני הפכים בנושא אחד כאלו הם אחדים ממש לפי שבאמת בשרשם בעולם העליון הם מחוברים ומיוחדים כי שם הוא בבחי' עגולים כנ"ל רק למטה בהתחלקות הקוין ע"פ חכמה ודעת להיות קו זה כך וזה כך אזי נראה ונגלה ההפוך. שזה ההפוך מזה ואזי הם נפרדים ורחוקים זה מזה.

ולכן א"א להיות גילוי בחי' ההתכללות בבחי' גילוי החכמה שהיא ראשית התחלקות הקוין אלא בבחי' שינה והסתלקות המוחין בגלות אזי מתנוצץ ומאיר האור העליון והוא מסתתר ומתעלם בבחי' קדרות וחשך דהיינו בבחי' התלבשות ההעלם כו' ולא בבחי' גילוי כי הגילוי הוא בבחי' חכמה ודעת שהוא ע"פ קוין:

ולע"ל כתיב ולא יכנף עוד מוריך. בכנף ולבוש כו' ולכן ביום ההוא יהיה שמו א' שלא יהא מלובש ומכוסה בנרתק ויהיה נקרא כמו שנכתב כו'. כי עין בעין יראו כו'. ואזי נאמר בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים. פי' שיתגלה מדרגה ובחי' זו של החלום עד אשר כולם יכירו וידעו וישיגו החיות הנמשך להם בזמן הגלות שהוא מבחי' החלום. ולכן יאמרו היינו כחולמים. ובזה יובן מעלת ומדרגת יעקב ויוסף ע"י החלומות. ויש בחי' שיוסף הוא יותר במעלה ממדרגת משרע"ה. ונדב ואביהוא היו נ"ר של יוסף. ואנחנו טמאים לנפש אדם זה אביהוא. אבל נדב היה מבחי' רוח ולא היו צריכים הזאה

בשבילו כלל. ועליו נאמר ורוח נדיבה תסמכני. וז"ש נוהג כצאן יוסף. כי בזמן הגלות הנהגת ישראל הוא בבחי' יוסף שהוא מבחי' חלום מעולם העגולים כו'. ולכן נק' בן פור"ת אותיות פות"ר ותופ"ר שמחבר כו'. ולכן היה פותר חלומות:

פרק ד

בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה כו' שכשנכנסו יונים להיכל וכו'. וכשגברו מלכות בית חשמונאי ונצחום לא מצאו אלא פך א' של שמן כו'. לשנה אחרת קבעום ח' י"ט בהלל והודאה. להבין ענין הלל וענין הודאה. וגם להבין למה תקנו בנס זה להדליק נרות זכר למקדש שמצאו פך א' של שמן כו' ולא תקנו כן בשאר נסים. וגם מה ענין נרות להלל והודאה. אך הענין הוא דכתיב נר מצוה ותורה אור כו'. ויובן בהקדים לבאר ענין המנורה שבבהמ"ק שארז"ל וכי לאורה הוא צריך כו'.

והנה כתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. ובבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה. שבלילה היה מדליק כל ז' הנרות ולמחר מדשנם ומטיבם ולא היה מדליק אלא נר המערבי שהוא נר ששי שממנו היה מתחיל ובו היה מסיים. והענין כי הנרות הם המדות לך ה' הגדולה והגבורה כו' והן ז' נרות כנגד ז' מדות.

והנה בכל מדה ומדה יש זה לעומת זה בקליפה נגד הקדושה והן יונקות מן הקדושה כמו מאהבה שבקדושה נמשך בהשתלשלות המדרגות להיות תאוה גשמית. וכן מיראה שבקדושה יראה רעה וכעס וכה"ג.

וצריך לבררם ולהפכם להתכלל בקדושה עליונה שתהיינה המדות כולן לה' בבחי' בטול לך ה' הגדולה והגבורה כו'. והבירור הוא בחכמה כי בחכמה אתברירו כו'. והחכמה הוא בחי' אור להאיר את המדות ולזככן. ובלילה שהוא זמן החשך היה צריך להאיר את כל ז' הנרות דהיינו להמשיך אור החכמה בכל מדה ומדה בפ"ע משא"כ ביום היה די בהדלקת נר הו' שהוא עיקר ההשפעה וממילא היה נמשך אור החכמה בכל המדות.

והנה יש עולם שנה נפש וכשם שהיה אהרן ממשיך המשכת אור החכמה בעולם שהן ז' בחי' ומדות עליונות שבסדר והנהגת העולם כך היה ממשיך אור החכמה בנפש ישראל שהם יוצאי ירך יעקב שבעים נפש נגד בחי' ז' הנרות והם יוצאי ירך יעקב יו"ד עקב דהיינו בחי' יו"ד הוא בחי' חכמה הנמשכת ומשתלשלת בבחי' עקב וסוף המדרגות התחתונות. וזהו וידו אוחזת בעקב עשו כי ידו אותיות יו"ד אוחזת את העקב של עשו לבלתי נתון לו תוקף התפשטות וממשלה רק להכניעו תחת הקדושה ולאכפי' לס"א. וזה היה ענין המשכת אהרן בהעלותו את הנרות להמשיך בחי' יו"ד של יעקב הוא אור החכמה לבחי' עקב כדי שתהיינה גם מדות הטבעיי' שבנפש הבהמית עולות ונכללות בקדושה.

והנה כתיב ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה וכן בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה. בהעלות והדר יקטירנה וכן בבקר וכמ"ש בסדר המערכה הטבת שתי נרות קודמת לקטורת. ולהבין ענין הקטרת שהיה אחר הדלקת והטבת שתי נרות הוא כי הנה ענין הנרות כבר מבואר למעלה שהוא ענין העלאת המדות שירדו ונשתלשלו בגשמיות הנה"ב שתהיינה עולות ונכללות בקדושה. אך הקטרת הוא ענין העלאת האותיות שהן במחדו"מ לבושי המדות שהן בחי' דומם.

ואותיות דקדושה נק' חומת בת ציון חומה של אבנים שתי אבנים בונות שני בתים כו' כנודע. וכמ"ש במ"א ע"פ גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו אימתי נק' גדול כשהוא בעיר אלקינו כו'.

והנה אותיות של המחדו"מ שנפלו בגשמיות תחת ממשלת הקליפות וסט"א אין להם עלייה ע"י המשכת אור החכמה כי אין אור החכמה אלא במדות עצמן אהוי"ר כו' שהן בחי' רוחניות (עמ"ש ע"פ וייצר כו' בפ' בראשית) אבל גשמיות האותיות אין להם עלייה כ"א ע"י הקטורת שסממני הקטרת היו מדברים שאין בהם טעם כלל ואינם ממין מאכל כלל הרי הן בבחי' דומם ובהקטרתן נעשה בחי' ריח העולה למעלה שמשיב את הנפש אשה ריח ניחוח להוי"ה שע"י הריח נעשה ניחוח דהיינו ירידה להשתלשלות המשכת בחי' הוי"ה יו"ד חכמה כו':

והנה כ"ז היה בבהמ"ק שהיו מקריבין קרבנות ועכשיו היא התפלה במקום הקרבנות. ולהבין ענין זה בתפלה. הנה בסדר המערכה היה דם התמיד קודם להטבת שתי נרות ונרות לקטרת וקטרת לאברים נמצא שדם התמיד קודם לנרות וקטרת ואברי התמיד אחר נרות וקטרת. ויובן ענין זה בעבודת ה' בתפלה. כי הנה עיקר העבודה בק"ש ותפלה הוא למסור נפשו בק"ש.

והנה יש ב"פ מס"נ למסור נפשו באחד. ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך כו'. ולהבין מהו ענין ב"פ מס"נ הללו הנה למס"נ באחד קאי על נה"א שהיא בבחי' ביטול ממש וכמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו. בחי' עמידה היא ביטול באוא"ס ב"ה ממש.

ובחי' ובכל נפשך היינו שגם בחי' נה"ב הי' בבחי' אתכפייא ואתהפכא כו' שמס"נ זו אינה באחד אלא בבחי' ברוך שם כבוד מלכותו כו'. והענין כי הנה נודע שבחי' ממלא כ"ע וסוכ"ע הכל נק' בחי' שמי בלבד.

וכמאמר מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול. ועדי עד פי' כל העליות שמעולם עד עולם בעילוי אחר עילוי עוה"ב וג"ע העליון וימות המשיח ותחה"מ וכמה רבוא רבבות עולמות והיכלות המבואר בזוהר.

ובאמת יש הרבה יותר עד אין קץ וכמ"ש ולגדודיו אין מספר וגדודיו הן מלאכים שהן בחי' חיצוני' העולמות ומכ"ש נשמות שהן פנימי' עולמות אין זה אלא בבחי' שמו שם כבוד מלכותו. כמשל התפשטות המלך במדינה שרק שמו הולך בכל מדינות מלכותו ולא עצמותו ומהותו כך כביכול התפשטות החיות הנמשך מאור א"ס ב"ה להחיות כל הברואים ונפש כל חי אין התפשטות והמשכה זו רק בבחי' שם שהוא רק זיו והארה בבחי' התפשטות בלבד ונק' אא"ס אבל עצמות א"ס ב"ה ממש הוא רם ונשא כי אני ה' לא שניתי כתיב ואין ערוך אליו ית' אפי' כערך טפה מים אוקינוס כו'.

והנה הנשמה ונפש האלקי' מחמת שהיא בבחי' פנימי' העולמות היא בטלה ונכללת ביחוד עליון ב"ה לגבי אור א"ס ב"ה ממש מחמת ששורה ומאיר עליה אור א"ס ב"ה ומשכלת ומתבוננת ברוממותו ית' איך שאין להעריך אליו ואני ה' לא שניתי כו'. אבל בהשתלשלות וירידת המדרגות עד סוף המדרגות תחתונות דנה"ב המלובשת בגוף הגשמי ממש. הנה הגשמי הוא מסך מבדיל ומפריד היחוד עליון מחמת שנראה לעיני בשר ליש ודבר נפרד ומ"מ ע"י ירידת הנשמה ונפש אלקי' שלא ירדה בשביל עצמה שהרי גם קודם ירידתה היתה בבחי' אשר עמדתי כו' אלא הירידה היא צורך עליי' נפש הבהמית היא להאיר לה הארה מיחוד עליון ב"ה שתוכל גם היא לעלות וליכלל באא"ס ב"ה.

והארה והמשכה זו היא מבחי' ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד. דהיינו ע"י התבוננות שכל מה שנראה ליש ונפרד אין זה אלא בחי' זיו ושם כבוד מלכותו. ואי לזאת יהיה היש בטל כמו זיו השמש בשמש כו' וכמ"ש במ"א.

והנה בעליית נה"ב להתכלל באור א"ס ב"ה גדול מאד ורב כחה שהיא בחי' בע"ת דמשכין בחילא יתיר. כי נה"ב נלקחה מחיות הקודש שבמרכבה. והחיות נושאות את הכסא ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה.

וברעש גדול מתנשאים. וזה היה ענין דם התמיד צפונה לפני הוי"ה שהקרבנות היו בנפש הבהמה להעלותה לשרשה שנלקחה מבחי' פני שור שבמרכבה. והתמיד היה מקדשי קדשים ששחיטתן בצפון בחי' גבורה שמהשמאל בחי' רעש גדול. וגם צפונה צפון ה' דהיינו בחי' ה' אחרונה של שם הוי"ה שהוא בחי' העלם וצמצום א"ס ב"ה שמחמת זה היה הרעש. וזהו צפונה לפני הוי"ה. שמבחי' צפונה שהוא בחי' רעש גדול מתנשאים ונושאים את הכסא דמות כמראה אדם למעלה מבחי' אדם לפי ששרשם מעולם התהו לפני מלך מלך לבני ישראל.

והנה הוי"ה יו"ד חכמה כו' בחי' אדם. משא"כ ברעש גדול מתנשאים למעלה מבחי' אדם. וזהו לפני הוי"ה מקור בחי' הוי"ה שמשם נמשך להיות התהוות בחי' הוי"ה. והנה כמו שדם התמיד היו מקריבים מנפש הבהמה ממש כך התפלה במקום הקרבנות היא בעליות והתכללות נפש הבהמית שבאדם שהיא ג"כ ברעש גדול בחי' רשפי אש והתלהבות בתשוקה וצמאון כו'.

וזהו אדם ובהמה תושיע הוי"ה בחי' בהמה שבאדם תושיע להיות בה ג"כ המשכת בחי' הוי"ה. וצמאון זה ותשוקה זאת היא בחי' בכל לבבך. שבלב יש ב' חללים חלל הימני מלא אויר ורוח. וחלל השמאלי מלא דם שהדם הוא הנפש רביעית דם שהנפש תלוי בו משכנו בלב ששם יסוד האש והחום הטבעי. כנודע שכנפי הריאה מנשבי' על הלב לקררו מחמימות ושם הוא משכן התשוקה וצמאון האלקי להעלות ולהתכלל באוא"ס ב"ה:

והנה אחרי בחי' ההעלאה והתכללות זו רוח אייתי רוח ואמשיך רוח להמשיך אוא"ס ב"ה למטה כמים הפנים. כשם שמבטל א"ע מיש לאין כך נמשך מלמעלה מאין ליש שתהא השראת אוא"ס ב"ה ממש למטה כמו למעלה.

ובכל נפשך בכל כחות הנפש מחדו"מ. וגם כל נפש כלולה מנר"נ. ועיקר הנפש היא המשכלת כ"ח לפום שעורא דיליה. יש מארי מקרא. ויש מארי משנה ותלמוד. וזהו ענין הדלקת הנרות. אלא שבין הערבים מדליק כל ז' הנרות ובבקר בשעת הטבת שתי נרות היה מדליק נר הששי אחר הטבתו ואח"כ מדליק נר הז'.

והוא כענין ותורה אור להיות מאיר אור התורה בכל נפשך נפש השכלי'. ומזה בא לבחי' ובכל מאדך בכל ממונך היא בחי' הצדקה שהיא סתם מצוה מעשיית. כנודע שהמצות שהן בעשייה גשמי' הן בבחי' קטרת הנעשה מסממנים שאין בהם טעם ואינם ממין מאכל.

ומהם נעשה בחי' ריח העולה למעלה לחזק את המוח ולהשיב את הנפש שראשית גילוי כלליות הנפש הוא במוחין שבראש ופעולות הריח היא שלא תהיה הנפש בבחי' הסתלקות מן המוחין רק שתשוב ותתגלה מהעלם אל הגילוי.

וכך הוא ענין המצות. וכללותן היא מצות הצדקה. שעליה נאמר וצדקה תרומם גוי. שמתרוממת ועולה למעלה מעלה. וכתיב וילבש צדקה כשריון וכובע ישועה בראשו. שריון הוא מקשקשים רבים. וכך הנה כל פרוטה ופרוטה מצטרפת לחשבון גדול. להיות בחי' שריון שהוא מגן לכל החוסים בו. וכך הצדקה נעשה בחי' מגן ומחסה שלא יהיה יניקת הקליפה וסט"א. ונעשה בחי' כובע ישועה בראשו:

וביאור ענין זה הנה כתיב עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא. שמבחי' צדקה נעשה בחי' עטרת תפארת שיבה היא בחי' הדרת פנים יאר ה' פניו כו' בחי' פנימיות היא בחי' תעלומות לב ופנימית הלב שמתאחדת עם המוח בבחי' תרין ריעין דלא מתפרשין. כי חיצוניות הלב אינה מתאחדת עם המוח שהמוח ברשותו להשכיל ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה.

ואעפ"כ חיצוניות הלב אינה ברשותו אבל פנימי' הלב היא מתאחדת ממש עם המוח. ומחמת הצדקה נעשה בחי' ריח המשיב את הנפש ומאיר גילוי המוח להתאחד בפנימית הלב. וזהו שמן וקטורת ישמח לב. זה הקב"ה דכתיב צור לבבי. דכמו שהלב ממשיך חיות לכל האיברים. כך הנה כתיב ואתה מחיה את כלם.

ושמחת הלב היינו בחי' גילוי פנימיות דהיינו בחי' פנימית אור א"ס ב"ה אין ערוך אליו כו'. וע"י הצדקה שהוא בחי' בטול היש לאין שנותן חיי נפשו מיגיעו. נמשך מלמעלה המשכה ליש מאין ממש הוא בחי' פנימית אור א"ס ב"ה ממש.

וזו היא בחי' עושים רצונו של מקום. כי הנה רצון הוא בבחי' שינוי. ואני הוי"ה לא שניתי כתיב. אלא ישראל עושים רצונו ש"מ להיות התפשטות רצונו ית' בבחי' מקום שהן הן המצות שהן רצונו ית' המלובשות בעשי' גשמית בבחי' מקום וזמן.

ותרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן הם תר"ך עמודי אור. כמו עמוד המחבר מעלה ומטה להיות אוא"ס שבבחינת פנימית שלמעלה מעלה מגדר עלמין שורה ומתלבש בבחי' רצון בתרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן המלובשות בגשמיות.

ולכך נק' מעשה הצדקה כובע ישועה. כי ישועה מלשון וישע ה' אל הבל כו'. שפונה אל תפלתו דהיינו שגורם להיות הקב"ה פונה בעצמו ובכבודו להמשיך גילוי עצמותו ומהותו ממש. וגילוי זה מתחלק לש"ע נהורין והוא מקור התפארת שיבה בחי' הדרת פנים כדכתיב גבי כהנים ומגבעות תעשה להם לכבוד ולתפארת שהמגבעות שהם בחי' הכובע ישועה נמשך להיות בחי' תפארת שיבה והדרת פנים.

וזהו עטרת תפארת שיבה וכ"ז בדרך צדקה תמצא כי מבחי' צדקה נעשה בחינת כובע ישועה להמשיך בחינת הדרת פנים יאר ה' פניו בחינת פנימיות כנ"ל. ואחר כך בחינת איברים. שבקרבנות היו שני דברים דם וחלב.

והדם קודם לנרות. וקטורת היא בחינת בכל לבבך והאיברים שהן החלב היה אחר הנרות והקטרת. והענין כי החלב הוא בחי' התענוג כמו שאנו רואים שמי שהוא בעל תענוג יש לו רבוי חלב. והיינו להיות כל חלב להוי"ה שיתענג על ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב

כל ולא יהיה לו תענוג אחר כלל ועי"ז והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו'. ואנכי ממש מצוך כו' שעי"ז יהיה בעיניו מתיקות התורה כו':

ומעתה נבא לבאר ענין חנוכה מה שמברכין להדליק נר חנוכה. ומה ענין חנוכת המזבח וחנוכת הבית. הנה כתיב חנוך לנער ע"פ דרכו. שהוא כשרוצים ללמדו. והרי הוא רחוק מזה צריך לחנכו.

והחינוך הוא במתנות רבות שנותנים לו. אך הנה כתיב נער הייתי שרו ש"ע אמרו שהחיות המתפשט בכל העולמות לכל חד לפום שיעורא דיליה הוא בבחי' נער. וכמ"ש והוא נער את בני בלהה כו'. שם הקטנה רחל. ה' קטנה בחי' מל' ה' אחרונה של שם הוי"ה להיות ומלכותו בכל משלה. להוות הנבראים מאין ליש הוא בבחי' קטנה לפי שהיא בבחי' גבולים ומצרים.

ולגבי א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כו' נק' כל כללות החיות בשם קטנות שאין ערוך אליו ית'. ולכן כתיב מי יקום יעקב כי קטן הוא. כי יעקב מבריח מן הקצה אל הקצה ומאחר שיש קצה בראש וקצה בסוף הרי יש לו בחי' גבול וה"ז בבחי' קטן לגבי א"ס ב"ה.

וכדי להמשיך אוא"ס ב"ה ממש בקרבנות דם התמיד ונרות וקטרת ואברים היה המזבח קטן מהכיל ולכן התנדבו הנשיאים לחנוכת המזבח רבוי מתנות לחנך את המזבח והיה מתנתם מרובה מזה שהקריבו עליו בכ"י את הכבש אחד כו' שהקריבו משל צבור של כל ישראל.

והנשיאים לפי שהיו במעלה יותר משאר כללות ישראל נתנו לחנוכת המזבח מתנה מרובה קערות כסף ופרים וכבשים ועתודים כדי שיהיה כח בקרבנות של ישראל להמשיך אור דבר יום ביומו בקרבנות של כל יום ויום. וכך היה ענין הנרות דחנוכה בימי חשמונאי שהיונים לא בקשו לשלוח ידם רק להשכיחם תורתך ולהעבירם כו' וכמארז"ל (בב"ר פ' ט"ז ופ' מ"ד) שאמרו כתבו לכם על קרן השור כו'. ופי' לפי שכל העובדי כוכבים יש להם נה"ב מפני שור אלא שהם מקבלים מבחי' הפסולת והשמרי' בחי' קרנים וטלפים שמרים ופסולת שאין עולים ונכללי' בקדוש' פני שור שבמרכב' שנושאות את הכסא ודמות אדם שעליו מלמעלה שכח זה רק בהנפש אלקית שהוא מבחי' אדם שעל הכסא. והנה"ב היא מבחי' אדם שבחיות שבמרכבה ודמות אחד לארבעתן. ודמות פניהם פני אדם. ולכן יש להם כח להמשיך אור א"ס ב"ה ממש. והיונים נתקנאו בישראל ורצו שגם ישראל יכתבו על קרן השור שיקבלו מבחי' קרנים וטלפים כנ"ל שלא ליכלל בקדושת אדם העליון. וזהו שאין לכם חלק כו'. והישראל היו חלשים ומעטים בזמן ההוא ואעפ"כ

מסרו נפשם על קדוש השם ובכח מס"נ הי' להם כח להמשיך אור התורה מחדש והמשכ' זו היא בבחי' חנוכה בחי' מתנה מרובה המשכת כובע ישועה להיות עטרת תפארת שיבה כו':

וזהו ענין הלל והודאה כי הלל הוא ל' שבח וגם לשון בהילו נרו כו'. הארה בבחי' גילוי וזה נמשך מזה כי מחמת השבח שמשבחים את האדם במעלות ומדות שיש בו מעוררים את המעלות ומדות שבו לצאת מהעלם לגילוי.

וזהו הלוויה שיצא שם י"ה מהעלם לגילוי להיות בחי' יו"ד חכמה כו' מלמעלה מן החכמה כי חכמה כ"ח מ"ה בגימטריא אדם והמשכת בחי' אדם שעל הכסא הוא מבחי' שלמעלה מעלה מבחי' אדם הוא בחי' אור א"ס ב"ה ממש ועי"ז נעשה בחי' שם י"ה תרין ריעין דלא מתפרשין ואח"כ הללו את שם ה' להיות המשכת חכמה במדות שתהיינה גם המדות בבחי' בטול לך ה' הגדולה כו'. אך כ"ז ההילול והשבח להמשיך מההעלם לגילוי הוא ע"י עבדי ה' שהם בבחי' עבדים שמקבלים עליהם עומ"ש בבחי' שום תשים כו' וכמ"ש במ"א שבחי' הלל והשבח הזה והמשכה זו היא בחי' מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום שהוא בחי' הברכה והמשכה מהעלם אל הגילוי.

וזהו יהי שם ה' מבורך מעתה ועד עולם. מעתה מהתחל' הזמן שהוא בבחי' מלכותו ית' שאז שייך ל' זמן מלך מלך כו' כמ"ש במ"א ועד עולם היינו שיומשך ויתפשט עד סוף כל המדרגות שיהי' גילוי אלקות כו'.

וכ"ז בחי' הלל והלוויה להמשיך מההעלם אל הגילוי. אבל בחי' הודאה הוא בחי' שוב שצ"ל רצוא ושוב ולמעלה נק' מטי ולא מטי שבאמת אין אא"ס ב"ה בגילוי ממש בזה"ז כ"א לע"ל ונגלה כבוד הוי"ה כי עין בעין כו' משא"כ עכשיו אין הגילוי רק בבחי' קול דודי דופק אני ישנה ולבי ער כו' ומשחרב בהמ"ק אין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה כו' ונמשך מזה בחי' הודאה ובטול לאור א"ס ב"ה הנמשך בתורתו ועבודתו. ודברי אשר שמתי בפיך. ואשים דברי בפיך. אני המשנה המדברת בפיך כו':

פרק ה

כה אמר ה' צבאות אם בדרכי תלך כו' ונתתי לך מהלכים בין העומדים האלה. להבין מהו ענין מהלכים בין העומדים. הנה נודע שהמלאכים נק' עומדים כמ"ש שרפים עומדים. וגם הנשמות קודם בואם לעוה"ז נק' ג"כ עומדים כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו. רק אחרי ירידת הנשמות לעוה"ז בהתלבשותן בגוף ונפש הבהמית נק' מהלכים. והטעם שהמלאכים ונשמות נק' עומדים כי שרש התהוותם הוא מבחי' אותיות והמלאכים הם מאותיות הדבור כמ"ש וברוח פיו כל צבאם. וישראל עלו במחשבה הם

מאותיות המחשבה והאותיות הם בחי' דומם כמ"ש בס"י שתי אבנים בונות כו' לפי שהן בטילות לגבי השכל המנהיגן כי האותיות הן לפי השכל כו' ולכך נק' עומדים כבחי' דומם שאין להם בחי' הילוך.

ומ"ש ובשתים יעופף הרי שמצינו להם בחי' הילוך הוא ע"י אתעדל"ת כשישראל אומרים קדושה למטה גם המלאכים אומרים קדוש למעלה ואזי נאמר ובשתים יעופף וקרא זה אל זה כו'. אך להבין ביאור הדבר איך הוא אתעדל"ע ע"י אתעדל"ת הנה נודע שיש ב' בחי' ממכ"ע וסוכ"ע. פי' ממכ"ע היינו לפי סדר המדרגות בהשתלשלות וירידות המדרגות מעילה לעילה כו' ומהוה ומחיה לכאו"א לפי מזגו ותכונתו בבחי' השתלשלות ממש והשפעת והמשכת חיות זה הוא מבחי' מלכותו ית' מלכותך מכ"ע וכבוד הדר מלכותו. פי' הדר הוא תפארת גדולתו ית' ברבוא רבבות עולמות אלף אלפין ישמשונה כו' ולגדודיו אין מספר שכל זה יקר תפארת גדולתו ית' ואין זה אלא מבחי' מלכותו ית' וכל המלאכים זמירות יאמרו רק למלך אל חי וקים כי הוא לבדו פי' בבחי' עצמותו ית' מרום וקדוש כו'. וע"ז אומרים ג"פ קדוש להיות המשכת קדושה עליונה מאא"ס ב"ה הסוכ"ע עד שיהיה הוי"ה צבאות ולהיות מכה"כ. ופי' כבודו התלבשותו וגם כבוד בגימ' ל"ב הם ל"ב נ"ח שבחי' התלבשות אא"ס ב"ה היא בחכמה וכמ"ש (תהלים קד) מה רבו מעשיך ה' כלם בחכמה עשית וכתיב מלאה הארץ קניניך. קניניך הם בחי' קנה חכמה קנה בינה והן הן מלא כל הארץ שהוא ענין התלבשות אא"ס ב"ה בבחי' ממכ"ע ונק' יחוד קוב"ה ושכינתיה:

והנה נודע כי תכלית ירידת הנשמה לעוה"ז לא ירדה בשביל עצמה כי הנשמה א"צ תיקון לעצמה אלא עיקר ירידתה להתלבש בנה"ב כדי להיות בחי' אתכפייא ואתהפכא בנה"ב עד שלא יהיה לה כ"א רצון א' לאביה שבשמים וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ.

והיינו ע"י נפש האלקית המתלבשת בה המשכלת ומתבוננת בה' אחד בק"ש שמע ישראל שמע ל' הבנה איך הוא ית' אחד בשמים וארץ. והח' והד' שהם ז' רקיעים והארץ וד' רוחות העולם כולם בטלים לבחי' האל"ף הוא יחודו ית' כי הוא לבדו הוא כמו קודם שנברא העולם כי אני ה' לא שניתי.

וברוך שאמר והיה העולם באמירה אחת. רק בשכמל"ו שבחי' מלכותו ית' הוא שמחיה ומהוה את כל העולמות מאין ליש להיות נראה ונגלה לעיני בשר ליש ודבר בפ"ע כו'. ועי"ז ואהבת בכל לבבך בשני יצריך. אך קודם ק"ש תקנו חכמים שתים לפניה לקיום הק"ש ומתחילין תחלה לספר מענין המלאכים איך שהם מקדישים ומעריצים כו'

והאופנים ברעש גדול כו'. כי הנה להיות קיום ואהבת בשני יצריך שגם היצה"ר ישוב לאתכפיא ולאתהפכא הוא ע"י מלחמה גדולה וכמ"ש ולאום מלאום יאמץ וכתיב ויאבק איש עמו עד עלות השחר שעד עלות השחר לע"ל כל ימי משך זמן הגלות הכל היא בבחי' מלחמה.

וכתיב ורב יעבד צעיר בחי' רב הוא בחי' לפני מלך מלך כו'. אלא שירדה ונפלה בשבה"כ כנודע. וירידה זו מאיגרא רמא כו' היא צורך עליי' ע"י ישראל בנפשות אלקיות שבהם למשול ולשלוט על רוח הנה"ב עד שתשוב להיות בבחי' אתכפיא ואתהפכא כו' ואין הדינין נמתקין אלא בשרשן.

ולכך א"א להכניע ולכבוש את רוח הנה"ב תחת ממשלת הנה"א כ"א ע"י שרשה של הנה"ב שמקור חוצבה ויסודתה בהררי קדש הוא מחיות הקדש שבמרכבה פני ארי' פני שור כו'. ולכך צריך להזכיר לפניה תחלה איך שהמלאכים וחיות הקדש מקדישים וממליכים כו'. ומזה יבא לקיום הק"ש להיות ואהבת בכל לבבך בשני יצריך. והנה בק"ש ממשיכים לה בחי' בטול ממש בה' אחד במס"נ ממש באור א"ס ב"ה הסוכ"ע עד שתתפשט לצאת מנרתקה כו':

והענין כמ"ש סוס ורוכבו רמה בים. שהסוס בטל לגבי רוכבו שבלתי הרוכב אין מעלת הסוס כלום אבל כשיש רוכב עליו ניכר מעלת הסוס ביותר שיכול לרוץ למקום שאין הרוכב יכול לילך מצד עצמו.

וכך בחי' נה"ב מצד עצמה היא מקושרת למטה אבל כשרוכב עליה הנה"א המתלבשת בה הנה זאת תהיה העלאת הנפש הבהמית ביתר שאת וביתר עז במס"נ ממש. והיינו לפי ששרשה ממקום עליון יותר מלפני מלך מלך כו' ורב יעבד כו'. ואזי גדול ורב כחה עד שבתפלת י"ח היא הממשכת ומשפעת המשכת בטול אא"ס ב"ה במלאכים עד שהם אומרים קדוש כשישראל אומרים למטה. וזהו ענין באתעדל"ת אתעדל"ע שממטה למעלה להיות בטול באא"ס ב"ה ממטה למעלה:

והנה כך הוא בענין המשכת אא"ס ב"ה מלמעלה למטה הוא ע"י ישראל בעסק התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' בתרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן שהם תר"ך בגימ' כת"ר שהן הם בחי' כתר עליון בחי' כותרת ומקיף שלמעלה מעלה מבחי' סדר ההשתלשלו' ומשם ממשיכים ישראל הארת אא"ס ב"ה הסוכ"ע.

וזהו שאחר ואהבת בכל לבבך ממטה למעלה אומרים והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו' המשכת הדברים האלה מבחי' אנכי ממש מלמעלה למטה כו' שלא יסתיר ולא יעלים כו'. והמלאכים מקבלים מהם המשכת התורה הנמשכת בג"ע כמ"ש היושבת

בגנים כו' וגם בעסק התורה בעוה"ז ארז"ל על יש מהחכמים הגדולים שנתקבצו מלאכי השרת כבמזמוטי חתן וכלה כו'.
ונמצא שהשפעת המלאכים מישראל היא בין מלמטה למעלה ובין מלמעלה למטה. וזהו ונתתי לך מהלכים ב' מיני הילוך ממטה למעלה וממעלה למטה. בין העומדים. פי' בפנימיות העומדים. הם המלאכים להיות השפעת בחי' הילוך בבחינת פנימית המלאכים בין ממטה למעלה ובין מלמעלה למטה:
אך הנה כ"ז אם בדרכי תלך כו'. והענין הוא כי הנה הכח הזה הניתן לישראל להיות בהם ועל ידם העלאה והמשכה זו הוא לפי שהם בני יעקב הבריח התיכון מבריח מן הקצה אל הקצה.
ועל ידי התומ"צ שהן תר"ך עמודי אור כעמוד המחבר מעלה ומטה כו'. וזהו אם בדרכי תלך. דרך הוא המחבר מעיר לעיר כו'. וכל התורה והמצות נק' דרך שבהם ועל ידם ע"י כולם דוקא עוברת ההשפעה.
וכנודע שהטפה יורדת דרך כל האיברים כו'. ועז"נ כל ארחות ה' חסד ואמת. שאין הילוך ההשפעה אלא בבחי' חסד דוקא. ובבחי' אמת דוקא. אך א"א להיות מלמעלה למטה כ"א שיהי' תחלה ממטלמ"ע כל האומר אין לי אלא תורה כו'.
ועוד זאת וגם אתה תדין את ביתי. תדין דינא דמלכותא דינא כי בדברים לא יוסר עבד היא הנה"ב. וצריך להכותה בשבט לעולם ירגיז כו'. והיא בחי' זיעתן של חיות. כענין זיעה שבאדם שהיא שמחמת פחדו נעשה תגבורת האש על המים שבו.
ודוחה האש את המים לחוץ בבחינת זיעה. כך הנה כתיב ונהר די נור כו'. שהוא מזיעתן של חיות שהם בבריא' ומשם יורד ליצירה ועשיה ונעשה נהר די נור על ראש רשעים יחול דהיינו הזיעה שהיא בחי' המים שדוחה בחי' האש שלהם שזעים וחלים מאימת כסא. ומגודל הפחד יוצא' מהם בחינת הזיעה שהיא בחינת המים. שהיא בחינת השפעה והמשכה כמים. ומזה נעשה נהר די נור כו'. וכענין כעס על ההפוך הנמשך מחמת המשכת האהבה כו':
ותדין את ביתי היא בחי' נה"א כי היכל ה' המה. ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר כו'. וגם אתה הוא יהושע הכהן הגדול הוא שושבינא דמטרוניתא בהעלותך את הנרות כו'. כהנא רבא חסד עלאה ואעפ"כ תדין בבחי' גבורות ועי"ז תשמור את חצרי. חצרי הוא בחי' נה"ב. כי ההפרש שבין בית לחצר הוא שבית מקורה בגג שהוא ענין פריסת אהל ומקיף מבחי' סוכ"ע. משא"כ חצר אינה מקורה כו'. וצריך שמירה.

והנה אחר כ"ז ונתתי לך מהלכים ב' בחי' הילוך כו'. והוא לע"ל כי כהיום נק' בחי' רצוא ושוב. רצוא ממטה למעלה. ושוב מלמעלה למטה. אבל לע"ל כשיתגלה בחי' סוכ"ע כחשכה כאורה. ואין בו מעומ"ט יהי' הכל בחי' הליכה. שיהי' גם השוב בחי' הליכה כמו הרצוא כו'. רק שמקודם צ"ל בחי' תדין כנ"ל. וזהו ענין הנס שהי' בחנוכה (וכן בפורים) שהי' תחלה מלחמה ואח"כ הנס ביום מנוחה:

מקץ

פרק א

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם וגו'. הנה פ' זו מחוברת לפרשה שלפניה ולא זכר שר המשקים את יוסף וגו'. כי מפני שלא זכר נתהוה ויהי מקץ. וביאור הענין כי כמו שיש פרעה ושר המשקים בקליפה כך זלעו"ז עשה אלקים שכמו"כ בסט' דקדושה יש ג"כ בחי' אלו:

והנה יש ד' יסודות בנפש האדם ארמ"ע. יסוד האש משכנו בלב. ומקור הליחות מהמוח ששם הוא משכן יסוד המים. והריאה שואבת כל מיני משקה וליחות מהמוח ע"י הקנה לקרר את חום הלב.

וכך בנפש אלקית יסוד המים במוח היא בחי' חכמה ודעת בעבודת ה' במוחו ובמחשבתו. ואף כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל. הלא כתיב נודע בשערים בעלה כל חד לפום שיעורא דיליה.

והיינו ההתבוננות בבחי' התפשטות גדולתו ית' למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית אין עוד מלבדו כי ברוח פיו כל צבאם וכולא קמי' כלא חשיב. וכמו למשל דבורו של אדם שהוא בטל אליו ונחשב כאין נגדו.

וזה כל אדם לפום שיעורא דיליה יכול לדעת ולהשיג כי אין עוד בשמים ממעל וכל העליונים והתחתונים הם נמשכים מרוח פיו ית' ואין דבר חוץ ממנו. ולכן הם ממש כלא חשיבי קמיה ויסוד האש הוא הצמאון שבלב המבין בהתבוננות בגדולתו ית' ואיך ממש כולא קמיה כלא חשיבי.

ולזאת כלתה נפשו אליו ית' באהבה עזה כרשפי אש שלהבת העולה מאליה להתכלל באור ה' ויחודו ית' ואינו חפץ להיות למטה כטבע אור האש שנמשך בטבעו מלמטלמ"ע. משא"כ בחינת המים הוא מלמעלה למטה שהמים יורדים ממקום גבוה למקום נמוך דהיינו שממשיך על נפשו אור ה' זו תורה ומצות להאיר על נפשו גם בהיותו למטה בבחי' בעל כרחך אתה חי כו'.

וכמו שהמים מכבין אש כך עי"ז ירוה צמאון נפשו כמ"ש הוי כל צמא לכו למים כמ"ש במ"א. והיינו ע"י בחי' המחבר יסוד המים שבמוח עם בחי' יסוד האש שבלב הוא הקנה. והוא בחי' מקור אותיות התורה כמ"ש קנה חכמה קנה בינה ונק' בחי' זו שר המשקים שבו שואב הריאה משקה מליחות המוח מיסוד המים שבו:

וזהו ענין החלום של שר המשקים והנה גפן לפני וגו' ואשחט את הענבים וגו' ואתן את הכוס על כף פרעה. פי' גפן נק' כנס"י שהיא כללות כל נשמות ישראל.

והענבים הם ניצוצי נשמות שכל ניצוץ נק' בשם ענב אחד כי בכל ניצוץ יש בחי' יין המשמח אלהים ואנשים שהוא בחי' אהבה מסותרת לשמוח בה' והיא ירושה לנו מאבותינו אלא שהיא מסותרת מאד כמו יין הנטמן בענבים שהענב הוא עגול וחלק ומקיף אותו מכל צד וא"א להוציא ממנו יין כ"א ע"י סחיטה ודריכה בגת להסיר מעליו הקליפה הסובבת אותו. כך א"א לגלות מצפוני האהבה כ"א ע"י בחי' מבטשים.

והוי שפל רוח בפני כל אדם ולא שישפילוהו אחרים כ"א והוי שפל רוח הוי בעצמך ונפשי כעפר לכל תהי' כאסקופה הנדרסת כדי להסיר קליפת ערלה החופפת על הלב דהיינו אפילו מי שלא פגם ונטמא בח"נ ממש מ"מ צריך הוא למול ערלת לבו כמ"ש ומלתם את ערלת לבבכם דהיינו מה שלבו בוער ומתאוה למותרות.

ונק' בחי' ערלה החופפת ומכסה על גילוי אלהותו ית' בבחינת הסתר פנים וצריך הוא שלא יהיה בבחי' הסתר פנים ולא יהיה מסך מבדיל כלל ואפי' קרום דק שהוא בחינת עור הפריעה.

ועי"כ ואתן את הכוס על כף פרעה. כמ"ש על כפים חקותיך. וכתיב על כפים כסה אור. ויצו עליו במפגיע זו תפלה כי בחי' פרעה בקדושה זלע"ז כמו שפרעה בקליפה הוא קליפה קשה. כך זלע"ז פרעה בקדושה הוא בחי' גילוי אלהותו ית' לשון פריעה והתגלות דבר ה' ע"י בחי' שר המשקים שהוא בחי' קנה שהקול מעורר הכוונה לשמוח בה' בתפלתו. וזהו ואתן את הכוס כי בחי' קנה הנ"ל הוא המוליך התעוררות האהבה למעלה מעלה מהשגת בני אדם:

אך בחי' יין המשמח הנ"ל לא כל אדם זוכה לזה רק ישרי לב כמ"ש ולישרי לב שמחה דהיינו מי שהלך בדרך ישר כל ימיו. אבל מי שפגם דרכיו ונטמא בח"נ א"א לו לשמוח בה' בתפלתו כי רבות מחשבות זרות מבלבלות אותו.

ולכן זאת העצה היעוצה כי יש עוד בחינת יין והוא בחי' יין המשכר. כמ"ש תנו שכר לאובד ויין למרי נפש ישתה וישכח רישו וגו'. וכמארז"ל גבי הרוגי ב"ד שהיו משקין אותו כוס יין קודם המיתה כדי שתטרף דעתו עליו כדי שיוכל לסבול צער המיתה ולכן

בק"ש שעל המטה ג"כ מי שרוצה לקבל עליו ד' מיתות ב"ד כמ"ש בנוסח האריז"ל אם פגמתי באות י' ונתחייבתי סקילה.

ובפרט כשרואה בעצמו שלבו מטומטם בקרבו והיה לאבן זו היא בחי' סקילה שהוא חייב בודאי. וכן כשלבו בוער ומתאוה לדברים אסורים זו היא בחי' שריפה וכש"כ אם יודע בעצמו שפגם ונטמא בח"נ וכן כל חד לפום שיעורא דיליה כי ידע אינש בנפשיה. זאת היא עצה היעוצה שיוכל לקבל עליו ד' מיתות ב"ד בשלימות ישתה בחי' כוס יין הנ"ל.

והענין דהנה איתא בזוה"ק זכאי קשוט כל יומא מסתכלי בנפשייהו כאלו ההוא יומא מסתלקי מעלמא. ולכאורה אינו מובן כי זכאי הם צדיקים וזכאי קשוט הם יותר במעלה עליונה ואיך שיבח אותם במעלת ומדרגת יראת עונש לבד. אלא הענין הוא כי אפי' צדיק גמור כשהולך לג"ע צריך טבילה בנהר די נור והטבילה הוא להעביר כח הזוכר מזה העולם. כי א"א לירש מקומו בג"ע כל זמן שזוכר אפי' מקצת דמקצת מעניני עוה"ז.

וכן כשהולך מחיל אל חיל מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני וגו' צריך עוד טבילה בנהר די נור אחר לשכוח גם ההשגה שהשיג בג"ע התחתון ועליון. וזאת ישים האדם אל לבו כי הנה ענין ג"ע הוא שנהנין מזיו השכינה ואין זה אלא זיו כו' ומה אם לא בא אלא ליהנות מזיו השכינה צריך הוא להסיר כח הזוכר מהעוה"ז. הבא לדבקה בו ית' ע"י תורה ותפלה על אחת כמה וכמה. (וזהו כוונת הזוהר מסתכלי בנפשייהו כו' להסיר כח הזוכר מעניני עוה"ז כדי לדבקה בו ית' בתורה ותפלה). והנה יש בחי' נהר די נור אחר למטה הנעשה מזיעתן של חיות הקדש. פי' חיות הקדש היא אהבה עליונה בבחינת יין המשמח. וזיעתן הוא פסולת שלהן שבהשתלשלות האהבה למקום נמוך מאד נעשה שמרים ופסולת בירידתן לעוה"ז החומרי.

וזאת ישים האדם אל לבו בחי' הירידה איך שירד מטה מטה מאד ויתמרמר לבו מאד ויצעק אל ה' בצר לו כמ"ש צעק לבם אל אדני. עד שיצא מדעתו. פי' מדעתו ומחשבתו שהיה קשור בה כל היום.

ויתקע מחשבתו בחוזק בעומק במרירות נפשו עד שיסיר כח הזוכר מעניניו ומעסקיו. וזהו בחי' יין המשכר וישתה וישכח רישו ועל ידי זה יוכל להתפלל ולומר ברוך אתה לנוכח מעומקא דלבא. כי ענין המרירות הוא על העבר כי מר נפשו על הסתר פניו ית' כי אילו היה גילוי אלהותו ית' עכ"פ כמורא בשר ודם. כמאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו הלואי שיהי' מורא שמים עליכם וכו'.

ולכן כשישוב אל ה' יבקש גילוי אלהותו ית' מעומקא דלבא וזהו ברוך אתה כו' וכל התפלות ובקשות הם מסודרים עד"ז. וכן בקבלת מ"ש בק"ש באמת כי באמת רצונו וחפצו לדבקה בו ומר נפשו על ריחוקה מאור פני מלך ואף כי באמת עדיין הוא רחוק מ"מ עכ"ז יש בחי' הבדלה מי הוא הרחוק כמ"ש במ"א. וגם בבחי' יין זה צריך מקודם הסחיטה לשום עצמו כשיריים במה שיעמיק במחשבתו ענין כל המעשים ודבורים ומחשבות שעברו עליו אשר לא לה' המה ויהיה שפל רוח מאד:

אך עוד אחת היא צריך לשית עצות בנפשו בב' בחי' יין הנ"ל והוא מארז"ל על וירא אלקים את האור כי טוב כי טוב הוא לגנוז. וביאור הענין כמ"ש בקשתי את שאהבה נפשי וגו' אחזתיו ולא ארפנו עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורתי. בית אמי זו תושב"כ חדר הורתי זו תושבע"פ שהם בחי' כלים להכניס בתוכם גילוי אלהותו ית' בחי' כוס פרעה.

וכמ"ש כוס ישועות אשא ואז מתקיים היין בתוכו משא"כ בבטול הכלים מסתלק האור כנודע. ועוד יזכור לו ענין מעשיו שלא יהיה בשביל עצמו כ"א לעשות נח"ר לפניו ית' להיות מכון לשבתו להיות לו דירה בתחתונים והיינו שיכין אורו בתוך אותיות התורה שהם כלים לאורו ית' וזהו בחי' יוסף פי' יוסיף תענוג ונח"ר לפניו ית'.

וזהו שאמר הכתוב ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו ויהי מקץ פי' כי ע"י ולא זכר בחי' יוסף שהוא להרבות תענוג לפניו ית' נתהוה עי"ז ויהי מקץ לשון סוף ותכלה לבחי' שנתים ימים פי' שיכלה ח"ו אצלו בחי' התורה שהיא בחי' שנתים ימים כמ"ש ואהיה שעשועים יום יום אלפים שנה קדמה התורה לעולם.

והיינו כמ"ש בתיקונים חכים ולא בחכמה ידיעא מבין ולא בבינה ידיעא בחי' חכמה תשב"כ בחי' בינה תשבע"פ כי מחמת שכוונתו בשביל עצמו אינו חושש לגנוז האור בכלי ודי לו בהתגלות האור לבד בתפלה. אך במשך הזמן נעשה ופרעה חולם פי' שאפילו בחי' התגלות בחי' יין הנ"ל שיש לו אינן אמתיים כ"א דרך דמיון וחלום שגורם הסתלקות האור כו'.

ולכן נופל לבחינת מדות שהמדות הן נרגשות בנפשו שבע פרות הטובות כו' ומיד עולות אחריהן שבע פרות אחרות ותאכלנה כו' ולא נודע כי באו אל קרבנה פי' שנסתלק ונתעלם האור כ"כ עד שנדמה לו כאלו לא התפלל מעולם. משא"כ בבחי' יוסף שהוא מוסיף ומרבה תענוג ונח"ר לפניו ית' להיות מכון לשבתו ולהיות לו דירה בתחתונים ואז אין המדות נרגשות בנפשו כלל לא שבע פרות הטובות כו' ומכש"כ שאין רע יורד מלמעלה רק טוב גנוז בתוכו:

פרק ב

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עומד על היאור. הנה כתיב (רות ד) וזאת לפנים בישראל ואין זאת אלא תורה כי הנה זאת התורה ישנה בבחי' פנימיות של כל נפש מישראל. כי יש לכל נפש בחי' פנימיות ובחי' חיצוניות דהיינו בחי' סתים וגליא. שכמו שקוב"ה סתים וגליא. כך אורייתא וכך ישראל כו'. ובחי' סתים היינו בחי' פנימיות חב"ד שבנפשו האלקית שאינו מושג ונראה לעין. ובחי' גליא הוא בחי' חיצוניות שבו שהוא בחי' אהוי"ר כו' ולכן כמו שיש טנת"א בתורה כך יש בחי' אלו בנפש האלקית כדלקמן. והנה כמו שיש פרעה בקליפה כך יש בקדושת נפש האלקית כמ"ש בזהר ויגש דאתפריעו ואתגלו נהורין כו'. כי זה לעומת זה כו' שבהשתלשלות מבחי' פרעה שבקדושה למטה מטה נמשך בחי' פרעה התחתון שאמר לא ידעתי את ה' שהוא בחי' השכחה המשתלשלת מבחי' עלמא דאתגלייא פרעה שבקדושה כמ"ש רגליה יורדות מות. אבל בסמוי מן העין עלמא דאתכסייא הברכה מצוייה ממקור הברכות. כמ"ש (משלי יא) ואת צנועים חכמה מקום הזכרון כמ"ש ולזכרון בין עיניך. והנה לא שייך לומר דאתגלו כו' אלא מתוך מכסה שהיה עליהם בתחלה. דהנה כתיב מי יעלה לנו השמימה ר"ת מילה וס"ת הוי"ה שבכדי שיאיר עלינו אור ה' בהתגלות ולא בציור אותיות לבד כ"א בעומק המחשבה בהתבוננות מהות ועצמות אני ה' לא שניתי שיקבע במוחו ולבו שהוא בחי' מי יעלה לנו השמימה שהוא בחי' השגת אלקות צריך מתחלה בחי' מילה כי יש למעלה בחי' עונותיכם מבדילים וצריך להסיר המונעים וכן למטה בנפש האדם הנה כתיב ומלתם את ערלת לבבכם. אך אחרי כריתות הערלה יש עוד בחי' פריעה שהוא עור דק המכסה וחופף והוא בחי' תאוות גשמיים שמקליפת נוגה שהוא לדברים של היתר המכסים ומסתירים אור ה'. וכן אפי' בכדי שיתגלה עליו בחי' מרכבה פני אריה פני שור כו' שהוא בחי' אהוי"ר טבעיים הנה כתיב (יחזקאל א) וארא כו' ומתוכה כעין החשמל כו' חש מל ומתוכה דמות ד' חיות כו'. והעצה היעוצה לזה הוא מה שאומרים ונפשי כעפר לכל תהי' כי פרעה אותיות העפ"ר שעי"ז יוכל להיות בבחי' פרעה שיפרע ויגלה המכסה אשר עליו. וכמ"ש (במדבר ה) ופרע את ראש האשה. דכנ"י נק' אשה יראת ה' וצריך לגלות אוצר של יראת שמים ע"י שמשים נפשו כעפר לכל. ועי"ז יקרע המסך שעליו שהוא נמשך מבחי' גסות הרוח שמחמת גסות רוחו שמחשיב א"ע ליש ודבר בפ"ע הוא מתאוה תאוה וחפץ הוא שימלא רצונו דוקא. וצריך הוא לבטש גסות רוחו ועד"ז הוא יסורי עוה"ז הבאים לאדם כי לא מחמת עונש אינו ראוי לישב בשלות עוה"ז שהרי מצינו בנבוכדנצר (סנהדרין צו. ע"ש וע' ילקוט) בשביל שהלך ג' פסיעות

לכבוד השי"ת פסקו לו מלוכה על כל העולם ולזרעו אחריו עד ג' דורות ואין לך אדם מישראל שלא כיבד המקום בכך וכל טוב עוה"ז כדאי הוא לו אלא היסורים באים לבטש את האדם להכניעו ולהשפיל גסות רוחו וכמשארז"ל (ברכות ז) טובה מרדות א' כו' שכשעיניו רואות שיסורים באים עליו נשפל דעתו ונעשה נכנע והוא יקר בעיני ה' להיות עי"ז בחי' התגלות בחי' פרעה מן העפר. והנה בתורה יש בחי' טנת"א ובחי' טעמים שבתורה שבע"פ הוא כמ"ש (תהלים מב) ובלילה שירה עמי שבחי' השירה והטעמים שהם בחי' הניגון הוא עמי. וביאור הענין הוא כמ"ש (תהלים קיט) זמירות היו לי חקיך בבית מגורי. ולהבין זה איך הם זמירות וגם למה נענש דוד על שקרא לד"ת זמירות. הנה אמרו (גטין ז) השכם והערב עליהם לבהמ"ד והם כלים מאליהן. והענין הוא דכתיב (תהלים מ) רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו אין ערוך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר:

וביאור הכתוב רבות עשית. פי' רבות כל דבר שהוא רב ועצום דהיינו עולמות עליונים הגדולות ונוראות עשית בבחי' עשיה גשמית שנשתלשלו מעילה לעלול במדרגות רבות ושונות כמו שאמר בפסוק אגידה ואדברה עצמו מספר עד שנתהוו בבחי' עשי' גשמית. וכמ"ש (שם קלה) למה יאמרו איה אלקיהם שהוא בבחי' אי"ה. שהוא מובדל ומכוסה ורחוק מהם כמ"ש רם על כו'. ולא ידעו ולא יבינו כי כל אשר חפץ ה' עשה שנשתלשל חפץ ה' כ"כ עד שהוא בעשיה גשמית וכ"כ למה כדי שיהיה הוי"ה אלהי אלוה שלי ע"י כי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו כי אורייתא מחכמה נפקת פי' עיקר התגלותה הוא מחכמה. אבל באמת הוא רצונו של מקום והוא ורצונו אחד.

וזהו נפלאותיך מה שהוא מופלא ומובדל ומכוסה שאין בו השגה כלל פלא עליון. ומחשבותיך הוא בחי' חכמה עילאה נמשך אלינו ע"י התורה. אין ערוך אליך אגידה ואדברה עצמו מספר. כי להיות השתלשלות וירידה גדולה כ"כ מבחי' גבוה ונעלה מאד עד בחי' מטה מאד הוצרך להיות כמה מיני עולמות אין מספר מינים ממינים שונים וכמ"ש (איוב כה) היש מספר לגדודיו וכתיב (דניאל ז) אלף אלפין ישמשונה ורבו רבבן כו' והוא מספר גדוד והיכל אחד והיכלות אין מספר. ואעפ"כ כולם אין ערוך אליך שאפי' בחי' הגבוה מאד שהוא שרש התחלות התהוות מ"מ לגבי מהותו ועצמותו ית' אין לו ערך כלל שאינו מערכו ולא ממהותו כלל מאחר שהוא בבחי' נברא או נאצל ויש לו התחלת גבול. משא"כ בבורא ית' דכולא קמיה כלא ממש חשיב ואצלו נחשב הכל כאין בחי' הראשונה ובחי' אחרונה שבמדרגה תחתונה הכל שוה אצלו ואעפ"כ להיות השתלשלות העולמות וירידת המדרגות הוצרך להיות מדרגות עצמו מספר שלא יבטלו

העולמות ממציאותן וכל זה הוא בשביל שיהיה הוי"ה אלקי ונפלאותיך ומחשבותיך אלינו כנ"ל:

והנה קודם מ"ת היו עליונים ותחתונים ניזונים בחסדו של הקב"ה דהיינו שהיה מזון עולמות עליונים ותחתונים וחיותם נמשך ממקורם וראשיתם מלמעלה למטה בנדבה וחסד פשוט באתערותא דלעילא לבד. אבל אחר מ"ת הנה קיום חיות העולמות הוא ע"י מעשה התחתונים בתורה ומצות ממטה למעלה וכמו למשל ארץ הלזו הגשמית שמצמחת כל מיני תענוגים והם מזון האדם וקיום חיותו וגם כשאדם אוכל מבע"ח הנה עיקר גידולו וחיותו של הבע"ח ממה שאוכל מן הארץ נמצא שכל מזון וחיות האדם הוא ע"י בירור שנבחר הטוב הגנוז מן הארץ. כך עד"מ הנה מזון עולמות עליונים הוא ממה שמקבלים חיותם מן התורה שבעוה"ז השפל. והנה כתיב (משלי ד) סלסלה ותרוממך כאדם שמסלסל בשערו שיהיה כל נימא בפ"ע כך הוא בכל פרטי הלכות אין מספר שיהיה בזה הענין הדין כך ובזה הענין יהיה הדין כך נמשך מחכמה עילאה מבחי' נפלאותיך ומחשבותיך הנ"ל. וז"ש דוד המלך ע"ה (תהלים צב) מה גדלו מעשיך ה' מאד עמקו מחשבותיך פי' גדלו ע"ד שארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כי לא שייך לפניו ית' בחי' גדולה מאחר כי גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר ואינו בבחי' ערך ומדה ומקום כלל שיפול עליו לשון גדול'. אלא לשון גדול' הוא ענותנותו שנתלבש בבחי' ומדת גדולה להתפשט ולהתלבש תוך עלמין להחיותם וזהו מה גדלו מעשיך ה' כי מה שנמשך ונתפשט למטה דרך פרטי הלכה אחת הוא הוא מזון וקיום חיות כל העולמות עליונים ותחתונים וכל העולמות עליונים הם כלא ממש נגד מה שנמשך מפרטי הלכה אחת שהיא מקור חיותם וקיומם כי כל הלכה היא המשכת והתפשטות אור מרצון העליון ב"ה וחכמה עילאה שהן מקור החיות לכל העולמות ואם כך הוא בענין גדולת מעשיו א"כ עאכו"כ מאד עמקו מחשבותיך שהיא בחינה למעלה מעלה מבחי' עלמין אלא מקיף וסובב עליהם ואינו מתלבש בתוכם. ומזה יתבונן המשכיל להיות בתורת ה' חפצו להיות שש ועלז בה כמ"ש (משלי ח) וכל חפצים לא ישוו בה שאפי' חפצים העליונים שהוא כענין שכתוב כל אשר חפץ הוי"ה עשה בשמים ובארץ ושמים הם העולמות העליונים ולא ישוו בה שכולם הם כלא ממש בערך הלכה אחת שהיא מבחי' נפלאותיך ומחשבותיך הנ"ל.

וכמ"ש באדרא שההלכות הן בחי' הנימין ושערות של מעלה וכל נימא להיט לעלמין סתימין כו'. וכמ"ש בע"ח שכל הנימין ושערות הם מבירור רפ"ח ניצוצים כו' ותכלית הבירור הוא בעוה"ז כו'. וזהו זמירות היו לי חוקיך בבית מגורי שהיה שש ושמח בהם

עד שהיו לו כמו זמירות ותענוגים אלא שנענש על שקראם זמירות. ולא על שלמד בענין זה אלא על ששיבחם בזו המעלה לחוד שהוא מקור וחיות כל העולמות. שבאמת הוא גבוה למעלה מעלה מבחי' קיום וחיות כל העולמות וכמ"ש (שם) ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשועים יום יום ופי' במדרש (ב"ר פ"א) אמון מופלא שהוא מבחי' פלא העליון בחינת נפלאותיך ומחשבותיך. וזהו יום יום נגד ב' בחינות שהם נפלאותיך ומחשבותיך וזהו ואהיה שעשועים שהיא שעשועים של הקב"ה כביכול בכבודו ובעצמו ולמשל כמו שאדם משתעשע בחכמתו כשאומר דבר חכמה כן ויותר מכן לאין קץ ותכלית באלף אלפים הבדלות הקב"ה משתעשע בחכמתו העליונה שאינה יכולה להתלבש תוך עלמין כלל אלא שדוד המלך ע"ה היה צריך לפי שעה. בבית מגורי שהיו שונאין לו ואין דינים נמתקין אלא בשרשן דהיינו בשרש התהוות העולמות כשנתהווה ונמשך מאין המוחלט להתענג ולשמוח בחלקו אשר הוא ממשיך בתורתו לקיום וחיות העולמות שעי"ז ממילא יתבטלו כל המונעים מאחר שמקבלים חיותם ממנה והם בטלים לגבה וכשממשיך אורה למטה תפול עליהם אימתה ופחד והיו כלא היו.

וזו היא העצה שיעצו חז"ל השכם והערב עליהם דהיינו שיהא בבחי' עליהם מעלה מעלה וגבוה מהם דהיינו בבחי' עסק התורה שהיא גבוה ונעלה מאד שהיא מקור חיותם. ולכן הם כלים ומתבטלין מאליהן וממילא נדחי'. והערב עליהם היינו בבחי' נפשי כעפר לכל תהי' לידום וליסבול כנ"ל שיהיה כעפר וארץ שממנה יצא לחם וכל ההשפעות ממטה למעלה אחר מ"ת כנ"ל דהיינו כשנברר הטוב מן הרע וכו' ואזי ממילא יפול הרע ויבוטל כמ"ש (ישעיה מא) יהיו כאין ויאבדו אנשי ריבך כי אין להם חיות עוד. אבל באמת אין זו לבדה מעלת ושבח התורה כ"א כמ"ש ובלילה שירה עמי שירו קרי דהיינו שעשועים של הקב"ה כמ"ש ואהיה אצלו כו' שעשועים זה יהיה עמי וכמ"ש (תהלים קמט) ישמח ישראל בעושיו. והנה ע"י בחי' שמחה ותענוג הזה בתורת ה' יסיר כל מונע מבית ומבחוץ ואין רע יורד מלמעלה כלל משא"כ כשאין לו בחי' השעשועים הנ"ל עליו נאמר ויהי מקץ שנתים ימים פי' שבחי' שנתים ימים שהם בחי' יום יום בחי' השעשועים הנ"ל הם אצלו בקץ ותכלית כלומר שאין לו בחי' הנ"ל בעסק התורה ואז ופרעה חולם. פי' אע"פ שיש לו בחי' פרעה שהוא בחי' התגלות אלקות ע"י התפלה אעפ"כ אינו בבחי' טעמים שהם בחי' הנגון ושעשועים הנ"ל כ"א בבחי' נקודה ברישי אתוון כי הנפש מלאה אותיות ואור ה' שמאיר בה הוא בחי' נקודה קטנה בראשו לבד שמתנוצץ בשכלו הארת והמשכת אלקות אבל אינה מלובשת בתוכו כ"א בבחי' מקיף עליו:

והנה עומד על היאור. שממנו ג"כ נמשך בחי' המשכה לשבע פרות הטובות שהם ז' מדות אהבה ויראה וכו' הטבעיי' שיהיה אחר התפלה מחמת זה בסור מרע ועשה טוב. אך אחר זה הנה שבע פרות אחרות כו'. ותאכלנה כו' ולא נודע כו'. שבערך זמן רב אחר התפלה יוכל להתעורר מדות ותאוות גשמיות ומשכחות לגמרי את מדות הטובות אהוי"ר כו' שבשעת התפלה. משא"כ בבחי' הטעמים שהם בחי' שירה וזמרה הנ"ל. ע"ז אמרו (ע"ז ג) כל העוסק בתורה בלילה חוט של חסד נמשך עליו ביום שנאמר יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי שחוט של חסד ואהבה עליונה באה עליו מלמעלה אהבה חדשה יותר מכדי טבעו של נפש אלקות לדבקה בו ית' בחי' אהבה בתענוגים ומשם נמשך יאור והמשכה לבחי' נקודה ברישי אתוון שהיאור הוא עומד על החולם וממשיך עליו הארה רבה ועצומה שלא יהיו פרות הרעות כלל כי אין רע יורד מלמעלה כו':

פרק ג

ענין חנוכה. הנה קבעו הנס בנרות. משא"כ בשאר נסים בפסח ביציאת מצרים תאכלו מצות בפורים ימי משתה ושמחה כנגד הגלות שהיה ג"כ גופני במצרים בחומר ובלבנים ובימי המן בקש להשמיד כו' ושללם לבוז משא"כ בחנוכה שהיו ישראל שרוים על אדמתם ולא גלו מארצם רק גלות התורה להשכיחם תורתך ולהעבירם חוקי רצונך לפיכך קבעו בנרות על שם הפסוק (משלי ו) כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר. ולהבין ענין פסוק זה וגם סיפא דקרא דכתיב ודרך חיים וגו'. צריך ביאור איזה דרך חיים הוא מלבד התורה והמצות האמורה למעלה בפסוק.

והענין כי מה שהמשיל המצוה לנר והתורה לאור הוא מובן שכמו שהנר נקרא על שם השמן כלשון רז"ל נר של שמן נר של שעוה. הנה אע"פ שהשמן אין בו אור מצד עצמו ואדרבה הוא מכבה את אור הנופל לתוכו מ"מ ממנו ועל ידו נמשך להב שלהבת האור הנאחז בפתילה במעט שמן הנמשך אחר הפתילה שהרי בכלות השמן נכבה האור. ככה ממש היא המצוה הגם שהוא רצון המלך בלי שום טעם ודעת ואין בה שום השגה מ"מ ממנה ועל ידה נמשך ונתגלה אור החכמה זו תורה שבע"פ דאורייתא מחכמה נפקת והחכמה והבנה בתורה שבעל פה הוא רק להבין ולהשיג פי' וטעם המצות כל מסכת לפי ענינה. וביאור ענין זה דרך פרט בעבודת ה'. הנה כתיב (שמות ל) בבקר בבקר בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה. ולהבין למה גבי בבוקר כתיב בהטיבו ובבין הערבים בהעלות. הנה כנסת ישראל מקור נשמות ישראל נקרא' בשם מנורה והיא מקשה שכל ישראל הם באחדות והיא מתחלקת לשבעה נרות.

כי דרך פרט יש ששים רבוא נצוצו' כלליי' שכל ניצוץ מתחלק לששים רבוא נצוצות פרטיות כמבואר בתניא ודרך כלל נכללו בשבעים נפש שירדו אבותינו למצרים.
וכלל מן הכלל נק' בשם שבעה נרות דהנה אהרן שושבינא דמטרוניתא הוא אהרן כהן לאל עליון משבע' רועים המפרנסים ומשפיעים אלהותו ית' בכנסת ישראל שיאירו באור האהבה להתלהט אליו ית' בכלות הנפש כשלהבת העולה מאליה ולקיים מצות ואהבת שמקבלים עליהם בק"ש שיהי' כך באמת לאמתו תקוע בלב כל אחד ואחד מישראל שהאדם מצד עצמו מאחר שהוא מגושם ומלובש בענינים גשמיים לא היה יכול לולי הקב"ה עוזרו.
והעזר הוא אהבה הבאה מלמעלה להמשיכו אליו. וזהו בחי' בהעלות ובהטיבו. כי הנה אמרו רז"ל אע"פ שהאש יורד מן השמי' מצוה להביא מן ההדיוט. פי' הדיוט הוא האהבה שאדם לוקח מחמת העולמות מבחי' מלכותו ית' שהוא מלך גדול ונורא על כל העולמות עליונים ותחתונים וכל צבא השמים לך משתחוים ואלף אלפין ורבו רבבן קדמוהי כו' כמבואר בגמרא ובזוהר בביאור ענין רבוי העולמות וגדולתו.
וע"ד זה תקנו חז"ל לומר בשכמל"ו לפני ואהבת. כי הנה אנו אומרים יחיד חי העולמים מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול כו'. פי' יחיד הוא למעלה מבחי' אחד. כי אחד היינו כמאמר רז"ל שהוא אחד בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם כי כל העולמות עליוני' אינם תופסים מקום להיות יש ודבר נפרד בפני עצמם וכולא קמי' כלא וכאין נגדו חשיבי ממש ואין עוד מלבדו. לכן נקרא אחד והיינו כשמעריכין אותו נגד העולמות. אבל יחיד פי' הוא יחיד ומיוחד בפני עצמו והוא לבדו הוא ואינו בגדר העולמות כלל.
וחי העולמים מלך פי' שכל חיות העולמות שמחיה את כולם ומהווה את כולם עליונים ותחתונים אינו אלא בשביל שהוא מלך וכולם מקבלים חיות מבחי' מלכותו ית' בעבור היותו מלך עליהם. וכן מה שמשובח ומפואר דהיינו השבח מחמת שמשיגים גדולתו הוא עדי עד כי לגדולתו אין חקר ולמעלה יש שבח אחר שבח ועילוי אחר עילוי עד אין קץ ואין תכלית והכל הוא בעבור שמו הגדול כי להיות נקרא שמו ומלכותו עליהם בלבד הוא ואינו יכול לנגוע לבחי' עצמותו ומהותו כלל כי לית מחשב' תפיס' בי' כלל שהוא יחיד ומיוחד ונשגב שמו לבדו כדכתיב מלכותך מלכות כל עולמים.
וזהו במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו. כדכתיב המשפילי לראות בשמים ובארץ שאצלו ית' נחשב זאת להשפלה ולענוה להחיות רוח שפלים. וכן מה שכתוב סומך נופלים ורופא חולים וזוקף כפופים וכל הממלכה נקרא בשם ארץ להיות כארץ הלזו השפלה שירדה ממקום כבודה להיות מלך שמו נקרא.

ולכן זאת יבין כל יציר בשומו אל לבו וירחיב דעתו בגדולתו ית' ונפלאות מעשיו ברבוי העולמות עד אין חקר הנה ישכיל שזהו ענותנותו ית' ואין ערוך אליו שאינו בגדר עלמין כלל.

והוא השוה ומשוה קטן וגדול ממילא תתלהט ותתלהב נפש ולב לאור באור האהבה בכל נפשך ממש לצאת מגדר העולמות כמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי. וזהו ואהבת את ה' אלהיך כי אהבה משרש אבה שהוא מלשון חפץ ורצון. דהיינו רעותא דלבא שיהי' ה' אלהיך ולדבקה בו ממש וע"י אתערותא דלתתא זו יחול עליו אור האהבה מלמעלה להגדיל מדורת אש האהבה בלבו יותר מכדי כח אנושי ושרש נשמתו שהיא בגדר וגבול ונברא לקרבה אל ה' ממש וביטול אליו במציאות ממש ע"י בחינת אהרן כהנא רבא כי ואהבת בגמטריא ב' פעמים אור ונקרא' בחינה זו בהטיבו שמטוב וחסד עליון משפיע על רוח שפלים להטיב ולהגדיל את האהבה שלמטה. אך הנה באמת גם אתערותא דלתתא כנ"ל אשר יחפוץ האדם לדבקה בו ממש גם זאת מתת אלהים היא לא לפי כח נפש האדם ומזגו ותכונתו ונקרא' בחינת ובהעלות אהרן שאהרן העליון הוא הנותן כח בכנסת ישראל לעורר את האהבה זו. וזהו בין הערבים שהוא מדת ערב ולילה וחשך מצד עצמו שאין בו אור. אבל מדת בוקר שהוא מדת אברהם איש החסד כמ"ש וישכם אברהם בבקר הוא בחינת בהטיבו. (ועמ"ש לקמן בד"ה רני ושמחי בענין רננא ברמשא ושמחה בצפרא) והנה מי זה האדם שיגיע עד הלום שיגיע אליו בחי' אהרן העליון. אך הוא ע"י תורה ומצות. כי נר מצוה שהמצות נמשכין ממקום גבוה מאד נעלה. ולפיכך אין בהם השגה כלל כמשל השמן הנ"ל שאין נכנסים בפנימיות נפשם רק בבחי' מקיף עליהם מלמעלה כמ"ש שום תשים עליך מלך כמו מלך המושל על עמו והוא גבוה עליהם והם עושין רצונו בלי טעם ודעת כי מצות המלך היא ולב מלכים אין חקר ההשגה שבעבורם נצטוו רק מ"מ הוא ע"ד משל כאדם שתופס את המלך באחד מאבריו וממשיכו אליו הנה גם חיותו שבקרבו נמשך אחריו כך כתיב וימינו תחבקני. כי הנה רמ"ח מ"ע הם רמ"ח אברין דמלכא וע"י המשכת המצות ממילא נמשך אחריו בחי' יחודו ית' בעצמו ובכבודו בבחינת יחודו כנ"ל:

פרק ד

ת"ר מצות נר חנוכה כו'. בש"א יום ראשון מדליק ח' מכאן ואילך פוחת והולך (כמו בפרי החג). ובה"א יום ראשון מדליק א' מכאן ואילך מוסיף והולך (מעלין בקודש כו'). להבין מה ענין נר חנוכה לפרי החג נקדים מ"ש נר מצוה ותורה אור שהמצות נק' נר וגם כתיב נר ה' נשמת אדם שהנשמה נק' נר. ובזוהר מבואר שהמצות נק' לבושין אשר

הנשמה מתלבשת בהן בג"ע וצריכה הנשמה לקיים תרי"ג מצות בכדי שיהיה המלבוש בשלימות ואם חסר א' מהמצות חסר לבושו לכן צריכה לבא עוד לקיים המצוה ההיא שחסרה בכדי להשלים המלבוש.

ולבאר ענין הלבוש לנשמה בג"ע. דהנה בג"ע הנשמות נהנין מזיו השכינה וענין הזיו הוא הארה מאור א"ס ומתענגים הנשמות בג"ע שמשיגים איזה הארה מהזיו ובחי' הזיו הוא הארה מא"ס בלי גבול. ולכן אף שבכלל יש רק ב' בחי'. גע"ע בבריאה. וגע"ת ביצירה. אבל בפרטיות יש השגות בלי גבול צדיקים ילכו מחיל אל חיל אשר נשמתם נתעלו בעילוי אחר עילוי כי אין מספר להשגות אור וזיו אשר היא הארה מאור א"ס ב"ה. וכל זמן שצריכה הנשמה להתעלות מג"ע לחבירו צ"ל מקודם בחינת נהר די נור שיבוטלו כל השגות הקודמות (עיין בד"ה ויהי מקץ) כי השגה הקודמת נגד השגה שלמעלה ממנה אין ערוך כלל והיא בטלה לגמרי נגדה אחרי שהשגות הנ"ל הוא להיות משיג הארה מאור א"ס ב"ה א"כ כל השגה יתירה שמשיג מהאור השגה שלמטה בטלה נגדה.

ולבעבור זה כל צדיק נכוה מחופתו של חבירו. היינו מבחינת השגה החופף על חבירו מאחר שאין השגתן א' ויש לכל א' השגה אחרת אשר נהנה מזיו השכינה המאיר עליו. וזהו וקדושים בכל יום יהללוך סלה קדושים היינו נשמות בג"ע נקראו קדושים יהללוך סלה כל מקום שנאמר סלה הוא בחי' בלי גבול אשר תמיד מתחדשים השגתם מאור א"ס אשר היא בלי גבול.

ולכן ארז"ל מוטב דלידייני' וליתי לעלמא דאתי כי אין כדאי כל הדינים נגד תענוג השגתו הנ"ל. אף שבג"ע התחתון אין ערוך כלל וכו'. וכן ג"ע תחתון נגד ג"ע עליון עד רום המעלות כי התענוגי' שנמשכו מאוא"ס מקור כל התענוגים הם בלי גבול.

וכמו שרואים בחוש שאף מה שנפל בשבה"כ תענוגים גשמיים הוא ג"כ אין שיעור כי יש כמה מיני תענוגים כידוע לאין מספר. אם כן עאכו"כ השרש ומקור לזה תענוג רוחני אף מגעה"ת הוא בלי גבול מא"ס.

ולבעבור זה הנשמה שהיא בחינת בע"ג א"א לה להשיג גילוי הזיו שהוא מהות אלקות כ"א ע"י לבוש שהוא בחי' מסך וע"י אותו לבוש ומסך יכולה לקבל האור והזיו וכמו שמבוא' בע"ח שיש בחי' מסך ופרגוד.

וכמו ד"מ אור גדול שאין יכולים להביט בו מחמת רוב בהירותו וכשיש מסך מבדיל אז יכולים לקבל את האור אחר שנתעלם ההארה קצת ע"י מסך וכמו דבר חכמה ושכל גדול אין יכולים להסביר לפני קטן בחכמה כ"א ע"י לבוש ומשל אז מבין הדבר כמו"כ נקראים מצות לבושין שהם ג"כ בחי' משל.

וכמ"ש משל הקדמוני היינו שיהי' התגלות עצם רצון אור א"ס זה א"א שיכול לבוא לידי גילוי לשום נברא רק ע"י התלבשות רצונו ית' בעשיי' גשמי' מעשה המצוה. ולכן נק' המצות לבושין ושרש המצות גבוה מאד ששרשם מבחי' כתר עליון תר"ך עמודי אור. ונשתלשלו ע"י שערות וכו' עד שנשתלשלו למטה בעשייה גשמי' ציצית וסוכה ובהם דוקא נתגלה רצונו ית' סוף מעשה במחשבה תחלה נעוץ תחב"ס דפעם א' נאמר בראשי' ברא כו' השמים ואת הארץ שמים תחלה.

וכתיב ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. ארץ תחלה. כאן במעשה. וכאן במחשבה. ודרך כלל שמים הוא בחי' רוחניות. וארץ בחי' גשמיות ובמעשה קדמה שמים כי בדרך השתלשלות הרוחניות מחיה ומהוה בחי' גשמיות אבל במחשבה קדמה בחי' גשמיות סוף מעשה במח"ת כי התגלות האור מסוכ"ע.

וגילוי הרצון תר"ך עמודי אור הוא ע"י קיום רצונו בדברים גשמיים ממש אשר שרשם מעולם התהו ובהם דוקא מתלבש רצה"ע. ולכן המצות הם לבושים אשר על ידם תוכל הנשמה להשיג ולהנות התענוג והזיו בג"ע.

ולזה המצות הם כמו לבוש שענין הלבוש הוא שאינו בא באדם להיות לו חיות פנימי כמו מזון שנעשה לאחדים ממש עם האדם ומחיה אותו ואעפ"כ צ"ל שיש במלבושין מעלה יתירה ששרשם מבחי' מקיפים.

ולבעבור זה הוא מקיף על האדם ומגין עליו ומשמרו כמו"כ מעשה המצות אשר שרשם הם מבחי' מקיפים כתר עליון לכן לא בא התגלותם למטה בבחי' אור פנימי רק בעשייה גשמי' ממש וכידוע שמה שבשרשו יותר גבוה נופל למטה יותר. אכן ע"י מעשה המצות נעשה בחי' מקיף ומסך שע"י המצות תוכל להתענג בתענוג אא"ס וזהו תכלית ירידת הנשמה ירידה צורך עלייה ע"י עשיית המצוה תוכל לקבל האור והתענוג ע"י מסך הנ"ל אשר מתלבשת הנשמה בג"ע בלבושי המצות ומחמת כי המצות שרשם מגולגלתא וכ"ע. לכן ע"י קיום המצות רצונו ית' והיום לעשותן ולמחר לקבל שכרם בג"ע אשר יתגלה אורן אז כשתתלבש הנשמה בלבוש המצות תתענג הנשמה בתענוג אוא"ס בלתי בע"ג ע"י מסך ולבוש המצות כנ"ל. אשר הם בחי' ממוצעי' ששרשם נעלה מכ"ע ונשתלשלו למטה בדברים גשמיי' (ועמש"ל ע"פ ואברהם זקן בא בימים):

וזהו ענין מראות הצובאות כי ענין מראה הוא זכוכית שרואין בה. אכן נאמר מראות לשון רבים כי יש ב' מראות. אספקלריא המאירה. היינו זכוכית הבהירה אשר ע"י יכולין לראות מרחוק אור ישר.

וזהו ההפרש בין משרע"ה לכל הנביאים שבמשה נאמר ומרא' ולא בחידות ונכתב ומראה בסגו"ל שהוא לשון דכר והוא אספקלריא המאירה אשר על ידה אף דבר הרחוק מהאדם רואין אותו דרך אור ישר. כמו כן מעשה המצוה אשר נתלבשה הנשמה בג"ע בלבוש המצות ע"י לבוש הנ"ל שע"י מעשה מצות הנ"ל יכולה הנשמה ליהנות מזיו השכינה בג"ע.

וליהנות מאורו ית' כמו באספקלריא המאירה אור ישר אשר נמשך ונתגלה אוא"ס ממעלה למטה בג"ע. ומשה רבינו ג"כ לא הי' רואה בלי אספקלריא הנ"ל. וכמ"ש ומראה ולא בחידות והיינו באספקלרי' המאירה אשר בלא אספקלריא לא היה יכול להשיג בחי' אא"ס. אכן שאר הנביאים ראו במראה בקמ"ץ אספקלריא דלא נהרא וביד הנביאים אדמה.

וענין אספקלריא שאינה מאירה הוא הנק' שפיג"ל דהיינו שיש מסך וכסוי על הזכוכית אבל המסך אינו דבר עב שהוא מסתיר לגמרי ומכסה האור רק דבר דק וקלוש היינו צפוי כסף הידוע.

ואז כשרואין בו באספקלריא הנ"ל נמשך ממנו או"ח אבל אין יכולים לראות דרך הזכוכי' באו"י ולכן אין רואין מהות הדבר הנראה ועצמותו כמו ע"י אספקלריא המאירה כי אם רק דמות לבד נראה ע"י אספקלריא שאינה מאירה. אמנם יש באספקלריא שאינה מאירה מעלה א' גבוה במדרגה שיכולין לראות עצמו וגם לראות מאחוריו כידוע מה שאין יכולין לראות באספקלריא המאירה וזהו ארץ קדמה ודו"ק. ועד"ז תירצו בגמ' ביבמות (ספ"ד) דישעיה שאמר וארא את ה' היינו באספקלריא שאינה מאירה שבה יוכל לראות את ה'. משא"כ באספקלריא המאירה כתיב כי לא יראני כו'. וענין אספקלריא דלא נהרא הוא בחי' בכל מאדך היינו ענין ירידת הנשמה בגוף ירידה צורך עליי' להפך נה"ב וע"י בחי' אתכפיא ואתהפכא בכל מאדך בלי גבול למעלה מן הכלי אז נמשך מלמעלה ג"כ שלא כסדר ודרך השתלשלות מאיר אור עליון.

וזהו אספקלריא דלא נהרא דהיינו ע"י דבר מסך ומבדיל שאין מאיר האור דרך ישר היינו שנה"ב הוא מכסה ומסתיר האור. אכן אין הדבר המבדיל מסך עב שהוא מסתיר לגמרי רק יכול לאתכפייא ולאתהפכא אז נעשה מזה בחי' או"ח כמו בזכוכית שע"י המסך המסתיר נוסף עי"ז או"ח חדש שלא היה מקודם שהי' המסך הנ"ל ויכול לראות אח"ז אור חדש היינו שיכול לראו' גם מאחוריו. כמו"כ אחר שנתהפכ' נה"ב אז ע"י בחי' בכל מאדך נתוסף אור המאיר ג"כ יותר מקודם שהיתה הנשמה בגוף ירידה צורך עליי' שע"י אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה לעילא לעילא ומאיר שלא ע"פ סדר השתלשלות

וזה נק' אספקלריא דלא נהרא (ועמש"ל ע"פ אעשה לו עזר כנגדו) וענין גילוי זה י"ל ע"ד שנתבאר במ"א פי' קדושתי למעלה מקדושתכם דמאי קמ"ל פשיטא. אלא דר"ל כי המצות הם מבחי' כתר כמש"ל. וזהו קדושתכ' אשר קדשנו וכו'. ונודע שהכתר כלול מב' פרצופים. היינו בחי' עתיק זהו בחי' תחתונה שבמאציל ובחי' א"א זהו שרש הנאצלים. ועז"א יכול כמוני. היינו בחי' תחתונה שבמאציל שהוא עתיק. ת"ל כי קדוש אני קדושתי למעלה מקדושתכם שהמצות ממשיכים מבחי' א"א משא"כ עתיק נק' עתיק יומין שנעתק ונבדל מבחי' היומין שהם הלבושים הנעשים מהמצות שעז"נ מי האיש כו' אוהב ימים לראות טוב סומוע"ט והיינו בבחי' א"א משא"כ בחי' עתיק יומין הוא בחי' קדושתי למעלה כו' אך ע"י בירור נה"ב בכל מאדך נמשך גילוי מבחי' זו כו' כי זהו ענין במקום שבעלי תשובה עומדים כו' בחילא יתיר בחי' בכל מאדך כו':

ולתוספת ביאור בענין הלבושים לנשמה בג"ע יובן ע"פ מה שפי' בזוה"ק ס"פ תולדות שהמלאכים בירידתם לעוה"ז מתלבשים בלבוש כי להיותם רוחניים לכן כדי שיומשכו בעולם השפל הוא ע"י לבוש כו'. וכך יובן בהפוך שכדי שהנשמה תשיג ותהנה מזיו השכינה צ"ל ג"כ ע"י לבוש רוחני כנ"ל. אך לכאורה אין המשל דומה שהרי הנשמה היא עצם רוחני וא"כ למה צריכה ללבוש בשביל להשיג הזיו כו'. אך הענין הוא כי רוחניות וגשמיות שניהם נבראים ומחודשים מאין ליש משא"כ זיו השכינה שהוא גילוי אלקות ממש כמ"ש בפ' חיי שרה ע"פ ואברהם זקן. והרי האלקות הוא למעלה מרוחניות כמו שהוא למעל' מגשמיות שהרי אין ערוך הנבראים לגבי הבורא:

וזהו המגביהי כו' המשפילי כו'. לכן כדי שתשיג גילוי זה ממש א"א להיות כ"א ע"י לבוש ממעשה המצות כו' והנה ארז"ל צדיקי' יושבים ועטרותיה' בראשיהם ונהנים מזיו פי' נהנין מזיו הוא גילוי מהות הזיו ממש וזהו כענין הראיה באספקלריא המאירה שהוא השגת המהות ממש ע"י הלבושים מהמצות. אך עטרותיהם הוא בחי' מקיף והוא בחי' שלמעלה מזיו וההארה המושגת להם לפיכך אין נמשכת בבחי' גילוי כ"א ע"ד הראי' ע"י אספקלריא שאינה מאירה שאין מושג המהות של הנראה רק ע"ד וביד הנביאים אדמה כו'. ולכן נק' עטרה. (ועמ"ש לקמן בפסוק צאינה וראינה וגו' בעטרה וגו'. וזה נמשך ע"י בכל מאדך כנ"ל):

וזהו ענין נר מצוה וענין נר אלקים נשמת אדם היינו ב' בחי' נר. א' הוא אספקלריא המאירה. והב' אספקלריא שאינה מאירה. והענין כי הנה בנר יש שמן ופתילה וב' גווני אור. נהורא אוכמא שעל הפתילה ונהורא חיורא.

והנה האור שהוא עיקר הנר הוא נאחז בפתילה דוקא. אבל השמן בלתי אפשר שיאחז בו האור בעצמו כ"א ע"י הפתילה ומ"מ השמן הוא הנכלה בהאור וע"י פתילה א' נכלה שמן הרבה כו'.

וכך הנה מעשה המצות בעוה"ז הם בחי' השמן כמ"ש בזוהר בינוקא דבלק. והיינו שמן משחת קדש ששרשו בח"ע ורצון העליון אך שנשתלשלו וירדו בגשמיות בעוה"ז ע"כ אין דרך שיאחז בהם אוא"ס ב"ה כ"א ע"י הפתילה שהיא הנפש האלקית המקיים המצות ואז הוא הממשיך בהם גילוי אוא"ס ב"ה וכמ"ש אשר יעשה אתם האדם שהאדם הוא העושה אותן למצות שממשיך בהן אוא"ס ב"ה. משא"כ חסד לאומים.

וזהו ותורה שם בישראל. והיינו ע"י שיש בנפש בחי' מס"נ באחד בק"ש שהוא בחי' בטול לאוא"ס ב"ה. וזהו כמשל הפתילה שבה נאחז האור. והיינו ע"י בטול זה כו' משא"כ בשמן כי הנפש היא רוחנית ויש בה בטול זה משא"כ במעשה המצות עצמן לא שייך לומר כן ולכן האור נאחז בפתילה דוקא אלא שבה ועל ידה נמשך גילוי אוא"ס ב"ה במעשה המצות שמדברים גשמיים והוא כמשל השמן הנכלה באור. וע"י פתילה א' נכלה שמן הרבה היינו כי נשמה א' מקיים ועושה מצות רבים לאין שיעור בשני חייו.

והנה מהשמן נמשך הנהורא חיורא שהוא כענין בחי' אספקלריא המאירה היינו בחי' אור ישר. והוא בחי' תר"ך עמודי אור כנ"ל. והנהורא אוכמא נמשך מהפתילה כי נהורא אוכמא היא בחי' אספקלריא שאינה מאירה.

והוא ענין אהבת בכל מאדך שנמשך מצד התהפכות נה"ב. כי הפתילה היא נה"א המלובשת בנה"ב. כי זה שהנשמה נק' פתילה הוא דוקא בהתלבשותה בגוף שאז נק' היא פתילה לגבי המצות שהם הנק' שמן לומר שהאור נאחז בפתיל' דוקא כי אז בירידתן למטה הרי הנפש רוחנית והמצות גשמיות. משא"כ בעלותן למעלה בג"ע הרי אדרבה האוא"ס נתגלה לנפש ע"י אמצעות הלבושים הנעשים ממעשה המצות א"כ אז המצות הם כמו בחי' פתילה והנפש היא השמן הנכלה באוא"ס ב"ה ע"י אמצעות הפתילה הם לבושים מהמצות וכו'. אבל בעוה"ז נהפוך הוא שהנשמה נק' פתילה.

וכיון שכן שאינו נק' פתילה כ"א בהתלבשותה בנה"ב לכן נמשך ממנה נהורא אוכמא היא בחי' בכל מאדך וכו' בחי' או"ח וממעשה המצות נמשך נהורא חיורא הוא בחי' שמחה של מצוה ושניהם כא' טובים שיש מעלה יתירה בזה כו' ויש וכו' כנ"ל בענין אספקלרי' המאירה ושאינה מאירה. וזהו שהנשמה נק' נר וגם המצות נק' נר. והיינו כי הנשמה היא בחי' הפתילה (בהתלבשותה בנה"ב) והמצות הם בחי' השמן ועי"ז נמשך ב' בחי' אור וכמ"ש ואהבת בגימטריא ב"פ אור. הוא בחי' בכל מאדך ושמחה של מצוה

וכמו שבהדלקת הנר מתחלה נמשך ועולה האור שסביב הפתילה שהוא נהורא אוכמא. ואח"כ נמשך ומתגלה הנהורא חיורא. כן מתחלה צ"ל ההעלאה בבחי' בכל מאדך. ואז רוח אייתי רוח ואמשיך רוח גילוי אוא"ס ב"ה על ידי מעשה המצות:

והנה ענין העלאת הנרות שהיו במקדש ז' נרות הוא כנגד שבעה מדרגות שיש בכללות עובדי ה'. יש שעבודתו בבחי' אהבה. ויש שעיקר עבודתו בבחינת יראה כו'. ונמשכים מבחי' שבעה רועים המפרנסים כללות נש"י (דאע"פ שכל אחד מקבל מכל השבעה רועים מ"מ יש מי שבחי' זו גוברת בו יותר כו' כמ"ש בזוהר בנוי דאברהם כו' בנוי דיצחק כו'). וענין שמונה נרות דחנוכה הם כנגד שמונה נסיכי אדם וכמ"ש במיכה (סימן ה) אשור כי יבא בארצנו וכו' והקמונו עליו שבעה רועים ושמנה נסיכי אדם ובגמ' דסוכה (דף נב:) פי' שבעה רועים אברהם יעקב משה כו'. ושמונה נסיכי אדם ישי ושאול כו' ומשיח ואליהו. ולהבין זה שהנרות דחנוכה הם כנגד שמונה נסיכי אדם. והענין כי הנה רועה יש בו ב' פירושים. הא' לשון מפרנס לאחרים כמו רועינו זוננו.

והב' שהוא רועה את עצמו ר"ל שמתפרנס כמו והאתונות רועות על ידיהן וכן בגמ' רועה בשדות וכיוצא. וכן בענין השבעה רועים יש ב' בחי' אלו כי הן המפרנסים כנ"י. אברהם באהבה כמ"ש אברהם אוהבי ששרשו מחסד עליון שהוא בחי' אהבה ומשפיע מבחי' זו לכנס"י ומרע"ה משפיע בחי' דעת כו'.

ונקרא רעיא מהימנא שמפרנס את האמונה על ידי שממשיך דעת ה'. ויעקב משפיע רחמים. ואמנם הנה עי"ז שמפרנסים לכנס"י הם מתפרנסים ג"כ כי מודעת זאת שא"ס ב"ה מרומם ומתנשא לאין קץ מבחי' חכמה ומדות כמאמר דלאו מכל אינון מדות איהו כלל.

וכדי שיומשך גילוי אור א"ס ב"ה במדות עליונות הוא כפום עובדיהון דב"נ שע"י אתעדל"ת באהבה אזי כמים הפנים נמשך למעלה ג"כ גילוי אור א"ס ב"ה במדת אהבה וחסד להיות אהבתי אתכם כו' ונמצא ע"י שהשבעה רועים משפיעים אהוי"ר לנש"י עי"ז האהוי"ר שמתעורר בנש"י נמשך תוספת אור וגילוי מא"ס ב"ה בהמדות עליונות שהם שרש בחינת הרועים והרי א"כ הם מתפרנסים עי"ז כו'. וזהו אכלו רעים שהם הרועים שהם רעים למקום.

והנה כמו"כ יש למעלה ג"כ כמאמר ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים כו' שפרנסה זו הוא שיומשך אור א"ס להיות בבחינת כמראה אדם והיינו ע"י התורה וכמ"ש לכו לחמו בלחמי שהתורה היא ג"כ בחי' לחמי כביכול דכמו שע"י הלחם יחיה האדם ותתחבר נשמתו עם גופו כך הוא המשכת אוא"ס ע"י התורה שהיא בחי' ח"ע שבה שורה אוא"ס

ב"ה ובה ועל ידה נמשך ומתלבש במדות חסד דרועא ימינא כו' וגם נמשך מזה מזון לנפש כמ"ש ותורתך בתוך מעי.
והנה בחי' זו של הרועים היא המשכה בבחי' פנימית שזהו ענין ותורתך בתוך מעי וכמו השגת התורה שיהיה מושג ונתפס בשכלו פסק הלכה וכן בהתבוננות שיהיה מושג גדולת הבורא ית' כמ"ש וידעת היום כו' דע את אלקי אביך כו' ולפי השכל כך יהיה האהבה כו'.
וזהו כמשל הרועה שמאכיל ומשקה את הצאן שזהו השפעת החיות בפנימיות וכן בכל דור הם ראשי אלפי ישראל המלמדים אותם תורה. וכמאמר משה שפיר קאמרת שנק' רבא משה ע"ש שהיה מלמד תורה כו' וכן מה שהרועים מתפרנסים עי"ז הוא ג"כ השגה בפנימיות וכמו ע"ד ומתלמידי יותר מכולם.
וכן למעלה מעלה הוא גילוי אוא"ס בח"ע שזהו ענין אכלו רעים כו'. אך ענין הנסיכי אדם היינו שאינן בחי' רועים ומלמדים לישראל כמשה והאבות רק הם צדיקים תמימים כמו ישי שמת רק בעטיו של נחש.
ולא מצינו זה אפילו במשה רעיא מהימנא. ועכ"ז הרי משה הוא רבינו. וכתיב זכרו תורת משה משא"כ בישי שלא היה רועה ע"ד משה כו' ואעפ"כ נמצא בו מעלה יתירה שהיה תמים עד שמת רק בעטיו של נחש כו'. ומהם נמשך ג"כ כח לנש"י בעבודה בדרך בחי' מקיף מה שאין כן מהרועים נמשך בבחי' פנימיות ונק' מזון כנ"ל. אבל מהנסיכים נמשך רק בבחי' מקיף. וכמו הנסיך שהוא ענין מלוכה שהוא בחי' מקיף ששמו נק' על האנשים שבמדינתו כו'. ואינו השפעה בפנימיות ממש (רק הוא עד"מ כמו אחד מתפעל מתפלת אדם צדיק המתפלל בדו"ר ומס"נ שעי"ז מתפעל גם הוא. והיא הארה מבחינת המקיף שהרי לא קבל ממנו בפנימית השכלה וחכמה ע"י דבור שהוא השפעה בפנימית כ"א שנתפעל מצדקתו והרי צדקתו ואהוי"ר שלו הוא בבחינת ריחוק ממנו בחי' מקיף) אך נודע שהמקיף הוא מבחי' גבוה יותר מהפנימי כי המקיפים שרשן מסוכ"ע והפנימים מבחי' ממכ"ע. וכעד"ז ארז"ל גדולה שמושה יותר מלימודה. הגם שהלימוד הוא השפעה פנימית והשימוש הוא חיצונית אעפ"כ מקבל עי"ז יותר יראת שמים כו'. והוא כענין המשכה בבחי' מקיף (כי מה שיכול להיות נמשך בשכל התלמיד בבחי' פנימיות אינו רק הארה לבד משכל הרב. ולכן לא קאים אינש אדעתא דרביה כו') ולכן נאמר אשור כי יבא כו' והקמונו עליו שבעה רועים ושמונה נסיכי אדם שע"י שמונה נס"א ידחו הרע בבחי' א' יותר מע"י הרועים כי הרועים שהם המשכה בבחי' פנימיות הנה ברבוי השתלשלות

המדרגות יוכל לימשך מזה יניקה לחיצונים עד"מ מצפורני ידים לא כאברהם שיצא ממנו כו'.
וכן בהשגת התורה ארז"ל למשמאילים בה כו'. וכל האומר אין לי אלא תורה כו'. וצ"ל ג"כ המשכה משמונה נס"א בחי' מקיפים שהמקיף מסמא עיני החיצונים כו'. וזהו ענין תורה וגמ"ח שע"י התורה נמשך בחי' מזון.
וזהו בחי' הרועים. וע"י גמ"ח נמשך בחי' לבוש ומקיף וזהו בחי' ההמשכה שע"י נס"א גדולה שמושה כו'. ויובן יותר ענין ההפרש בין הרועים לנס"א ע"ד שמצינו בר' יוחנן בן זכאי שהיה שר התורה המלמד תורה לישראל ועכ"ז אמר לר' חנינא בן דוסא בקש עלי רחמים שתפלתו גדולה יותר הרבה משלו עד שאלמלי הטיח ריב"ז כו' ומר"ח בן דוסא לא נמצא שהיה מלמד תורה ע"ד ריב"ז ולא נמצא משמו דינים במשנה.
וזהו ע"ד ההפרש שבין הרועים לנס"א כו' כי ריב"ז היה רועה ומפרנס לישראל כמו מרע"ה. ורחב"ד לא היה בו בחי' זו אבל היה צדיק תמים בלי שום דופי עד שארז"ל שלא נברא העוה"ב אלא בשבילו והיו מקבלים ממנו נש"י דרכי העבודה והחסידות ע"ד גדולה שימושה כו' ותפלתו היתה נשמעת יותר מריב"ז וכן נאמר והקימונו עליו שבעה רועים ושמונה נס"א שבחי' נס"א מועיל יותר נגד בחי' אשור כי יבא כו' לפי שממשיכים מבחי' סוכ"ע וכמו תפלת ר"ח ב"ד להפוך הטבע כו' שהוא ע"י המשכה מבחי' סוכ"ע שלמעלה מסדר והדרגת ההשתלשלות כו':
וזהו ענין נרות דחנוכה. שטמאו כל השמנים שבהיכל מצד תגבורת חכמה דקליפה. לכן רצו להשכיחם תורתך כו'. וע"כ הוצרך להמשיך מבחי' שלמעלה מהחכמה דקדושה והוא מבחי' מקיפים עליונים. וזהו פך של שמן שהיה חתום בחותמו של כה"ג שהוא בחי' ורב חסד כו' (ולפי שהוא מבחי' מקיף נמשך ונשפל גם למטה להדליק גם עתה בדורותינו שאין בהמ"ק קיים משא"כ בבהמ"ק היה ז' נרות מבחי' ז' רועים אלא שהיה הגילוי ממש בבחי' פנימית כמאמר עדות היא לבאי עולם כו'. ועמ"ש לקמן ע"פ כי אתה נרי הוי"ה והוי"ה יגיה חשכי. שם הוי"ה הראשון הוא בבחי' השתלשלות וממנו נמשך בחי' אתה נרי. והיינו הנרות דמקדש כו'. ושם הוי"ה השני הוא מבחי' סוכ"ע שלמעלה מהשתלשלות ומזה נמשך בחי' יגיה חשכי והן הן נרות דחנוכה. ועד"ז הוא ענין ההפרש בין בחי' שבעה רועים לבחי' שמונה נס"א כי על ידי שבעה רועים נמשך המשכת המזון לכנ"י בחי' ותורתך בתוך מעי שהוא מה שיכול להיות נמשך בפנימית זהו מבחי' שם הוי"ה הנמשך בעולמות אבי"ע. אבל ע"י נס"א נמשכים בחי' מקיפים והוא מבחי' שם הוי"ה שלמעלה מגדר ההתלבשות בהעולמות אלא שמאיר בבחי' מקיף וכענין

תפלת רחב"ד להפוך הטבע כו' כנ"ל והוא הנמשך ע"י מעשה המצות שהן המשכות בחי' מקיפים כי המצות הן נק' מצות המלך. ועיין בד"ה מזמור שיר חנוכת הבית בענין מזון לבוש כו'. ולכן בחי' משיח הוא ג"כ מנס"א כי במשיח נאמר והריחו. מורח ודאין. וריח הוא בחי' מקיף ריחא דלבושייכו משא"כ הרועים הוא בחי' מזון כו'. ולקמן יבואר דבמשיח יש ב' הבחי'):

ובזה יובן הגמ' בש"א יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך. וטעמא דב"ש דיליף מפרי החג שיום ראשון מקריב י"ג מכאן ואילך פוחת והולך כו'. ובה"א יום ראשון מדליק א' מכאן ואילך מוסיף והולך כו'. כי הנה ענין פרי החג הוא ג"כ המשכת מקיפים עליונים כי סכות הוא התגלות המקיפים כמ"ש כי גבר עלינו חסדו.

וע"י המשכה זו מתבררים ג"כ הע' שרים ונהפכים ליבטל באור זה. וזהו הללו את ה' כל גוים כו' כי גבר עלינו חסדו. ולכן מתחיל בי"ג פרים כנגד י"ג מדה"ר שהם מקיפים כנודע. ואח"כ הולכין ומתמעטין כי כיון שכבר נבררו כמה בחי' ע"י המשכה שביום ראשון ע"כ א"צ עוד להארה גדולה כ"כ כיום ראשון כו'.

והנה בחנוכה ממשיכים ג"כ בחי' מקיפים הנ"ל שעי"ז יהיו נדחים הקליפות. אך בחנוכה הוא בבחי' מלחמה. וכמ"ש סבוני כו' בשם ה' כי אמילם כו' והיינו ג"כ ע"י המקיפים דוקא. וזהו טוב לחסות בהוי"ה מבטוח כו' כמ"ש במ"א.

ובסכות להיותו מדאורייתא אינו ע"י מלחמה אלא שנעשו נכנעים ממילא ע"י גילוי זה כו'. וכיון ששני הענינים הוא המשכת בחי' מקיפים ע"כ למדים ב"ש לנרות דחנוכה מפרי החג שמתחלה צ"ל גילוי גדול יותר.

ואח"כ יהיה מתמעט והולך מטעם הנ"ל בפרי החג. וב"ה סברי מעלין בקודש כו'. פי' דלא דמי ללמוד זה מפרי החג. כי חג הסכות הוא דאורייתא. ואורייתא מח"ע נפקת מלמעלה למטה. ואם כן בא ונמשך הגילוי מצד עצמו מלמעלה למטה.

ולכן גם ההארה היותר גבוה יוכל לבא ולימשך בתחלה כי מי מעכב ומי מונע לה' ית"ש. והיד ה' תקצר. משא"כ בחנוכה שהוא מדרבנן שהם המשיכו להיות גילוי זה וא"כ כיון שממשיכים זה מלמטה א"א להגיע ולהמשיך הגילוי הגדול בתחלה כ"א מעט מעט. שמתחלה ממשיכים נר א'. ואח"כ מעלין בקודש כו' והולך ומוסיף אור כו'. (ודוגמא לדבר מפסח וספה"ע כי בפסח היה הגילוי באתעדל"ע מצד עצמו שנגלה עליהם ממ"ה כו'. ואח"כ צ"ל וספרתם לכם להפוך המדות ע"י שממשיכים היום יום א' לעומר לנה"ב כו'. ולמחר היום שני ימים. ואין אומרים יום שני אלא שני ימים. כלומר היום נמשך בחי' עליונה יותר הכוללת שני ימים ואח"כ מוסיף והולך אור כו'. נמצא בספירת העומר

שהיא אתערותא דלעילא ע"י אתערותא דלתתא הוא ממשיך מעט מעט והולך ואור כו' ב' ימים ג' ימים כו'. וזהו כמו בחנוכה תחלה נר א' ואח"כ מוסיף והולך כו'. אבל בפסח שהיה הגילוי מעצמו הרי כללות האור הנמשך אח"כ בכל ימי העומר היה גילוי זה כולו בעצמו בתחלה כו' מטעם הנ"ל. וגם מזה יובן מ"ש בפע"ח בספה"ע ממשיכים מקיפים דאימא אבל הפנימיים אין בנו כח להמשיך רק בזמן בהמ"ק. והוא כמ"ש בענין שבעה רועים דהם בחי' פנימיים וזה היה במנורה שבבהמ"ק ז' קנים. משא"כ עכשיו ממשיכים מבחי' המקיפים שהם ח' נס"א:) **ובכל** הנ"ל יובן ענין קבלת עומ"ש שקדמה לעול מצות היינו שהוא בחי' בכל מאדך בירור נה"ב נר ה' נשמת אדם. ואע"פ שזהו בחי' אספקלריא שא"מ הוא קודם לעול מצות עם היות נר מצוה בחי' אספקלריא המאירה. אך משום שעי"ז יש גילוי בחי' עליונה יותר כנ"ל. ועוד שהוא כמו הפתילה ושמן שאין דרך להיות נתלה האור בשמן שהוא נר מצוה. כ"א ע"י שנאחז תחלה בפתילה היא בחי' נר הוי"ה נשמת אדם כנ"ל. (ועמ"ש ע"פ ראיתי והנה מנורת זהב כו') ולכן ג"כ ספה"ע שהוא זיכוך נה"ב אספקלריא שא"מ קדמה למ"ת דשבועות שהוא נר מצוה. וזהו וספרתם לכם ממחרת השבת. כי השבת הוא בחי' נר מצוה. אבל בחי' קדושתי שלמעלה מקדושתכם נק' ממחרת השבת כלומר למעלה מבחי' השבת. וזהו ענין קבלת עומ"ש דבור אנכי ולא יהיה לך שלפני מצות שבת. והוא ענין וספרתם לכם ספירת העומר זיכוך הנפש כנודע ותקון המדות לאהפכא חשוכא לנהורא:

ולהבין ביאור הדברים הנ"ל בענין שמונה נסיכי אדם. דודאי הרועים הם יותר נעלים מהם במה שהם משפיעים מבחי' פנימיות. משא"כ בנס"א. והיינו לפי שהרועים נשמתם מבחי' פנימיות. והנסיכים מבחי' חיצוניות (ולכן משה הוא מהרועים. ואליהו מהנסיכים. ונודע דמשה הוא מבחי' פנימיות ואליהו מבחי' חיצוניות) אמנם בזאת יתרון מעלת נס"א שנשמתם הם מבחי' עולם העליון יותר מנשמות הרועים אלא שהם מבחי' חיצוניות של העליון. והרועים הם מבחי' פנימית של התחתון. והוא כמו עד"מ שהעלים של מיני פירות החשובים ויקרים מאד יש בהם יתרון מעלה משאר פירות. אע"פ שהעלים הם חיצוניות. ואין בהם טעם אפי' כבמיני פירות הפשוטים מ"מ הם ממין וסוג אחר החשוב הרבה יותר ממין פירות הגרועים. ונגד זה יש מעלה בפירות על העלין במה שמ"מ הם מין פרי ויש בהם טעם משא"כ בעלין כו'.

והנה עד"ז יש ב' מיני נשמות שיש נשמות יראים ושלימים כמו עולה תמימה. ואעפ"כ אינם יכולים ללמד לזולתם תורת ה'. ויש נשמות בעלי תורה ואינן שלימים בתכלית כ"כ בלי שום דופי כמו נשמות הנ"ל.

והיינו שהיראים ותמימים נלקח נשמתם מעלמא דאתכסיא וע"כ אינם פרנסי הדור לפי שהם מעלמא דאתכסיא בבחי' הסתר והעלם והוא המשומר ממגע וכו' ומ"מ אינם בעלי תורה כ"כ להיותם רק בחי' חיצוניות עליון.

ובעלי תורה הם מבחי' פנימית רק שהם מבחי' פנימית תחתון עלמא דאתגליא לכן הם בהתגלות ללמד כו'. ועד"ז הוא ענין שמונה נסיכי אדם ששרשם משמונה תקונים הראשונים שבי"ג ת"ד דא"א שהם בחי' מקיפים. כי תקון לאלפים הוא בחי' או"פ כי לאלפים היינו אאלפך חכמה אאלפך בינה שאו"א יונקים מב' מזלות דא"א ויניקה זו היא בחי' או"פ והוא כמו בחי' רועים ישראל מפרנסים כו' אכלו ריעים או"א כו' וזהו נוצר חסד לאלפים.

ולכן האל"ף תמונתו יו"ד למעלה ויו"ד למטה וי"ו באמצע. כי ההמשכה בפנימית צ"ל ע"י צמצום כו'. אבל ח' מזלות הראשונים שקודם בחי' לאלפים הם בחי' מקיפים ומשם שרש ח' נס"א והרי הם למעלה ממקור בחי' הרועים ששרשם מבחי' חו"ב שהם בחי' לאלפים הנ"ל. אך מ"מ הרועים הם מבחי' פנימית והנס"א מבחי' חיצוניות רק שהם חיצוניות עליון כו'.

ובחנוכה שטמאו כל השמנים שבהיכל שהוא בחי' הפגם המגיע בחו"ב ע"כ הוצרכו לתקן ע"י מקיפים דוקא שלמעלה משרש החכמה. ובסכות ממשיכים ג"כ י"ג ת"ד וזהו ענין י"ג פרים כו'. רק שבסכות נכנעים עי"ז ממילא הע' שרים כו' משא"כ בחנוכה כו' וכנ"ל.

וע"ז נחלקו ב"ש וב"ה בענין הדלקת נ"ח וכמש"ל. עוד יש פי' בענין ז' רועים וח' נס"א כי בז"ת הי' שבירה ובינה רקיעא תמינאה נק' עלמא דחירו יין המשומר. והנה ז' רועים נמשכים מז"ת ושמונה נס"א מבחי' רקיעא תמינאה לכן הם מועילים יותר לדחות בחי' אשור. ועמ"ש ע"פ למנצח על השמינית כו':

פרק ה

כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. הנה מ"ש נראה אור יש בו ב' פירושים. הא' הוא כפשוטו שהאור נראה ומתגלה. והב' לשון רבים מדברים בעדם כלומר אנחנו נראה את האור. ולהבין זה גם להבין מהו כי עמך מקור חיים ולא כתיב כי אתה. כי הנה כתיב (זכריה ד) ראיתי והנה מנורת זהב כולה וגולה על ראשה ושבעה נרתיה עליה שבעה ושבעה מוצקות לנרות אשר על ראשה ושנים זיתים עליה. וביאור הדבר כי הנה ענין המנורה הוא כמ"ש זה דבר ה' אל זרובבל. כלומר שהמנורה הוא בחי' דבר ה' הוא בחי' כנ"י מקור נשמות ישראל ושבעה נרותיה הם ז' מדות עליונות אהוי"ר והתפארות

כו' שמאירים מלמעלה בכל נפש מישראל בבחי' אתעדל"ע שאפי' ברשע שורה עליו מלמעלה בבחי' מקיף ולכן כתיב עליה שבבחי' זו שהוא בבחי' השראה מלמעלה בבחי' מקיף כולם שוים לטובה וכמארז"ל אכל בי עשרה שכינתא שריא וכמ"ש בתניא.

ושבעה ושבעה מוצקות הם בחי' המשכות ממדריגות עליונות מבחינת סוכ"ע לאתעדל"ע זו. וכמה דרגין דא לעילא מן דא עד רום המעלות וכולם הם בחי' שבעה שבעה. וזהו לנרות אשר על ראשה. והנה כתיב מנורת זהב כולה שכל המשכות מלעילא לעילא מריש כל דרגין הוא ע"י בחי' זהב שהוא בחי' שמאל כמ"ש מצפון זהב יאתה על אלוה נורא הוד:

והענין כי הנה כתיב המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ שמים פי' שם מים דהיינו בחינת מים שהוא בחינת המשכה ממקום גבוה מסוכ"ע למקום נמוך להיות בחי' ממכ"ע והוא בחינת השפלה וירידה אצלו ית'. ופי' בשמים ובארץ (בביתי"ן הנוספין) מתפרש לשני ענינים. הא' שהוא משפיל א"ע כביכול לראות תוך השמים ותוך הארץ. והב' כלומר שע"י בחינת שמים וארץ משפיל א"ע שהם הם הגורמים לבחי' ירידה והשפלה זו. וביאור הענין כי פי' המגביהי לשבת אין ר"ל שהוא ית' גבוה בבחינת מקום שהרי הנה מקום אתי כתיב והוא ית' מקומו של עולם כו'. אלא פי' גבוה במעלה ועילוי אחר עילוי עד אין קץ ותכלית שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין כי כלם בחכמה עשית ועולם חסד יבנה והוא ית' רם ונשא ממדרגת חכמה עילאה וחסד עליון ואין להם ערוך אליו ית' כלל וכדכתיב לך ה' הגדולה כו' שמדת הגדולה היא בטילה אליו ואין עולה בשם גדולה כלל. וכן בחינת חכמה נחשבת לגבי הקב"ה כעשי' גשמית כמ"ש כולם בחכמה עשית אלא מה שמתלבש אור א"ס ב"ה בחכמה וחסד ומתפשט תוך עלמין הוא בחינת ירידה והשפלה גדולה.

והנה בחינת התלבשות זו היא בבחינת תורה ומצות. וכמארז"ל הקב"ה מניח תפילין הקב"ה מתפלל ואמרו מלמד שנתעטף הקב"ה כו'. ואמרו ג' ראשונות יושב ועוסק בתורה כו'. וכן עד"ז כל המצות. וזהו אשר קדשנו במצותיו במצותיו דייקא שהמצות רמ"ח פקודין הן רמ"ח אברין דמלכא כלומר כמו למשל אבר הגשמי שהוא בטל ומתאחד עם החיות הרוחני השוכן בקרבו כך כל המצות הם בטלים ומתאחדים באור א"ס ב"ה ממש ובהם ועל ידיהם נמשך גילוי אור א"ס ב"ה להתלבש בבחי' חכמה וחסד וקדשנו שבאתעדל"ת בעשיית האדם מצות ה' גורם אתעדל"ע ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו':

וזהו הבט משמים וראה והשקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך את ישראל. כי הנה כתיב רם על כל גוים ה' שהעכו"ם מקבלים חיות מצד רוממות ה' והתנשאותו

בעצמותו כביכול שהוא מצד עצמותו ומהותו רם ונשא מגדר עלמין עליונים ותחתונים ואין להם יחוס ושייכות אליו כלל ומזה נמשך ממשלת העכו"ם על ישראל בזמן הגלות גוים מרקדין בהיכלו כו'. כי שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך שאינו תופס מקום כלל.

וכך כל העולמות עליונים ותחתונים כולא כלא ממש חשיבי קמי קוב"ה וכדכתיב כי נשגב שמו לבדו רק הודו וזיוו והארתו על ארץ ושמים. וזהו כד סליק קוב"ה לעילא כו'. ר"ל שנסתלק החיות מההארה למעלה מעלה לבחי' עצמותו ומהותו ואזי העולמות אינם תופסים מקום כלל והנהגת העולמות הוא בבחי' שינה כביכול כאדם הישן שנסתלק שכלו מהכלי שהוא הגוף למקורו ושרשו ולא נשאר כ"א כח הדמיון שהוא רשימו כו'. ולכן כתיב ויקץ כישן ה' וכתיב עורה למה תישן ה' שיהיה גילוי אור א"ס ב"ה בחכמה וחסד בבחינת עצמותו ומהותו ית' בכבודו ובעצמו ויאר פניו פנימיות רצונו כו'. והיינו ע"י המשכת התומ"צ.

וזהו הבט משמים וראה והשקיפה ממעון קדשך מן השמים שם מים שהיא בחי' התורה שנמשלה למים ואזי וברך את עמך את ישראל כי ע"י בחינה זו נהי' אנחנו עם בני ישראל נתראים לפניו לדבר חשוב שכל עיקר ההשגה והגילוי הוא ע"י התורה והתורה היא אצלנו בהתגלות וזהו נפתחו השמים וארא מראות אלקים בחינת אספקלריא המאירה שע"י בחי' שמים. הנה מתראה לפניו כביכול כאלו עד"מ רואה במראה המאירה שהיא מכלי זכוכית שע"י המראה נראה הדבר שרואין בה לדבר גדול יותר ומשובח יותר ממה שרואין אותה כך בלא מראה. כך ע"י הבטה והשקפה בבחי' התורה שם נראים לפניו ישראל שהם מקיימי' התורה בבחי' שבח וגדולה. וזהו ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ פי' שהם ממשיכים להיות שורה ומתגלה בחי' הוי"ה אחד שיהיה שורה בארץ התחתונה.

והנה ארז"ל מצות צריכות כוונה היינו כוונת הלב רעותא דלבא להמשיך אא"ס ב"ה ממקורא דכולא שיומשך ויתגלה בבחי' חכמ' וחסד. וזהו בחי' הזהב שהזהב הוא מנוצץ כעין ניצוצי וגחלי אש לוחשות. וכך צריך להיות בחי' רעותא דלבא ברשפי אש האהבה. והיינו כשיקיים מארז"ל בכל יום יהיו בעיניך כחדשים. דהיינו כשישים אל לבו ויתבונן במוחו ושכלו מ"ש אני ראשון ואני אחרון. ואני הוי"ה לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא העולם כו'. וזהו פי' הא' של בשמים ובארץ דהיינו שמשפיל א"ע לתוך בחינת שמים וארץ:

וביאור פי' הב' שבחינת שמים וארץ הוא הגורם ההשפלה יובן עם מ"ש וגלה על ראשה שפי' גולה הוא מלשון גולת הכותרת שהיא בחי' כתר למעלה מן הראש. והיינו בחי' כתר מלכות עטרת תפארת.

והענין כי זה כלל גדול בעבודת ה' שהעבודה שמצד הרצון והבחירה שמחמת השגת המשכילים קרבת אלקים כי טוב אין זו נק' בשם עבודת עבד כי עיקר העבודה היא לקבל עליו עול מ"ש שהיא למעלה מן הטעם והדעת המושג וכמ"ש שום תשים עליך מלך וכמארז"ל בטל רצונך מפני רצונו שיהיה לו ביטול רצון וכאלו אין לו רצון אחר כלל רק לקיים מה שמצוה עליו השי"ת ובקבל' זו אתכפיי' סט"א ואסתלק יקרא דקוב"ה כו'.

וזהו ברוך אתה הוי"ה אמ"ה שנמשך להיות בחי' מלכותו על העולם מחמת ביטול רצון להיות עבד לו. ואזי נמשך מלמעלה להיות בחי' מלך כי אין מלך בלא עם. וזהו כי לי בני ישראל עבדים פירושו שע"י שיהיו בבחי' עבדים אזי יהיו לי ואזי יומשך גילוי אור א"ס ב"ה ממקורא דכולא.

וזהו המשפילי לראות בשמים ובארץ פי' שע"י בחי' שמים וארץ שהם בחי' תושב"כ ותורה שבע"פ ופעמים שהם נקראים בחינת תורה ותפלה ועי"ז גורם ירידת והמשכת אור א"ס ב"ה כי התפלה היא מבחי' ארץ שהיא בחי' ביטול רצון להיות כעפר.

וזהו ענין הצעקה במרירות צעק לבם ויצעקו אל ה' בצר להם ועי"ז ופרעה הקריב כי ע"י אתעדל"ת מעומק' דלבא במרירו' נפשו מפנימיות נקודת הלב אזי אתכפיי' סט"א ואסתלק יקרא דקוב"ה וכו' וכן ע"י התורה והמצות אשר קדשנו במצותיו שהעלנו בקדש העליון כו' כמ"ש במ"א רוח אייתי רוח ואמשיך רוח ה' וגילוי אור א"ס ב"ה ממקורא דכולא.

וזהו בחי' מנורת זהב כו' בחי' שמאל וכמ"ש מצפון זהב יאתה כו'. אך הגורם לבחי' ומדרגה רבה זו וביטול רצון זה. הנה כתיב ושנים זיתים עליה אחד מימין הגלה וא' על שמאלה.

וכתוב אחד אומר אשר הם מריקים הזהב פי' שע"י נמשך בחי' הזהב והם הם בחי' התורה והמצות בשרשם שמהם נשפע בחינת התעוררות בנצוץ אלקות שבאדם לעורר את האהבה כרשפי אש ומרירות על נפשו מעומקא דלבא בצר לו בגלותא במאסר הגוף ולהיות כלתה נפשו להשתפך אל חיק אביה בכלות הנפש לצאת מנרתקה.

וזהו כי עמך מקור חיים ר"ל שמקור החיים והמשכות שפע אור אלקי בכל העולמות עליונים ותחתונים הוא בטל וטפל לגבי קוב"ה בכבודו ובעצמו כי הקב"ה בכבודו ובעצמו אינו בגדר המשכה והשפע' כלל אלא שבאורך נראה אור דהיינו ע"י הארת אור

התורה ומצות שהן הן בחי' אברין דמלכא שם בחי' המשכה להיות נראה אור ונתגלה בבחי' גילוי וגם אנחנו נראה כי מאחר שעל ידינו מתראה האור הרי אנחנו נראים באור זה ומתגל' הארת קדוש' ישראל כמ"ש ומי כעמך ישראל כו':

פרק ו

ביאור על הנ"ל

ביאור הדברים ע"פ כי עמך מקור חיים. ענין תרי"ג מצות הן תרי"ג ארחין שבגולגלתא דז"א ושרשן מחד ארחא דא"א. והענין דכל המצות נק' מצות הוי"ה הקב"ה מניח תפילין ומתעטף בציצית ומתפלל.

וביאור הענין הוא להיות כי ידוע דאין ערוך כלל האצי' לגבי עצמות אוא"ס ב"ה וכלא ממש חשיבי קמיה ית'. ומקור האור הנמשך להם הוא רק מבחי' קו והארה לבד. וגם אח"כ עוד צמצומים רבים עד שיומשך האור בבחי' חכמה וחסד.

והוא הנק' בחי' שערות. אבא יונק ממזלא שבחי' השערה הוא המשכה בדילוג הערך. וכדי שיהיה הירידה הגדולה והשפלה זו זהו נק' מצות הוי"ה שהקב"ה מקיים המצות. היינו שמניח תפילין ר"ל ההמשכה להיות אוא"ס מתלבש בחכמה. ותפלין לשון התקשרות והתחברות מלמעלה למטה. ולכן מה כתיב בהו כי מי גוי גדול כו'. שעיקר השפעת החכמה הוא בשביל נש"י כמשי"ת לקמן בס"ד. ומצות צדקה שלו ית' הוא ההמשכה בבחי' חסד להיות עולם חסד יבנה.

והנה כמו ע"ד דוגמא בקיום המצות באדם. הנה יש בזה שני דברים. הא' המצוה בפ"ע קודם שיעשה אותה האדם כמו התפלין עצמם או הציצית. והב' כשהאדם עושה את המצוה ומקיימה דהיינו שמניח התפלין ומתעטף בציצית.

וזהו העיקר וגמר מעשה המצוה שאז תהיה מצוה כי בלתי ההנחה של התפלין על הראש והיד. הגם שכתובים הד' פרשיות בטוב. ויש בהם קדושה. עכ"ז אין בזה עדיין גילוי רצה"ע עד שיניחם האדם בראשו וזרועו.

ועד"ז יובן למעלה התפלין עצמם הן בחי' ד' מוחין חכמה ובינה ודעת המתחלק לחו"ג זהו בחי' א'. אך העיקר הוא כשהקב"ה מניח התפלין דהיינו התלבשות אוא"ס בחכמה וזהו גמר מצותן משא"כ הד' מוחין מצד עצמן אין ערוך כלל לכשהקב"ה מניח אותן.

וכמו למטה שהמצוה הוא כשמניחין התפלין כנ"ל. אך איך שייך בנמשל לומר כן בשלמא במשל התפלין יש להן מציאות חוץ מאדם ע"כ גם קודם שהניחם האדם יש להן מציאות ולהיות דבר שבקדושה אבל למעלה הרי ממך הכל כתיב.

והתהוות החכמה הוא ממנו ית'. והוא היודע והוא הדיעה כו'. א"כ איך יצוייר התפלין למעלה קודם ההנחה. אבל הענין ע"פ מ"ש במאמר דפתח אליהו וכד אנת תסתלק מנייהו אשתארו כגופא כו'. דקשה כנ"ל איך יש להם מציאות אפי' כגופא כו' בשלמא באדם הגוף יש לו מציאות בפ"ע שאין התהוותו מהנשמה כ"א מטפות או"א כו'. מה שאין כן למעלה הרי ממך הכל.

וא"כ כד אנת תסתלק כו'. איך יש שום מציאות להן. אך התירוץ דפי' תסתלק אין ר"ל הסתלקות לגמרי רק הסתלקות מוחין דגדלות. ונשאר מוחין דקטנות כמו באדם כשישן. וגם כי הכלים הנק' גופא יש להן שרש בפ"ע מאוא"ס היינו מבחי' מטי ולא מטי. רק שאח"כ מתלבש בהן האור ששרשו למעלה מבחי' זו והתלבשותו כנשמתא בגופא.

ויש בזה קטנות וגדלות. ע"כ גם בהסתלק המוחין דגדלות אשתארו הכלים כגופא שהרי יש להן שרש בפ"ע רק לפי שאין ערוך בחי' זו לגבי הבחינה כשהאור ומוחין דגדלות מאיר בהן. לכך נק' כגופא בלא נשמתא.

ועד"ז יובן בענין הקב"ה מניח תפלין היינו תוספת אור בבחי' חכמה ומוחין גדולים עד שהן בולטים על הראש והכלי משא"כ התפלין מצד עצמם יש להם ג"כ מציאות ע"ד כגופא בלא נשמתא וכן בשאר כל המצות יובן כן.

והקב"ה יושב ועוסק בתורה הוא המשכת אותיות מבחי' שמו הגדול כו'. והקב"ה מתפלל יה"ר כו'. שיומשכו מדות דא"א בז"א כו'. ורב חסד כו'. ויש פי' אחר דהקב"ה ר"ל ז"א דאצי'. והתפלין הן מוחין מאו"א הנמשכים לו וא"כ הם למעלה ממנו. וא"ש לפ"ז ביותר בענין הקב"ה מתפלל שיכבשו רחמי כו' שיומשכו לו מדות דא"א כו' (וב' פירושים הנ"ל בענין קוב"ה נתבאר בפירוש הזהר בענין קוב"ה אתי לאשתעשע בג"ע כו' ושני הפירושים אמת והוא כמ"ש במ"א שיש בחי' מצותי של המאציל ית' עצמו ובחי' מצות הוי"ה דז"א דאצי' ובודאי בז"א המצות הן המשכה שלמעלה ממנו משא"כ למעלה יותר בא"ס ב"ה מצותי הן המשכות ממנו לשרשי הכלים כו' ודי לחכימא) וזהו שנק' המצות דרך הוי"ה וארחות הוי"ה שהם כמו עד"מ דרך ושביל שבהן נמשך אוא"ס ב"ה להתלבש באצי' וכל המשכה הוא ע"י שם הוי"ה כנודע.

והנה עיקר הכוונה במעשה המצות למטה באדם הוא שעי"ז נמשך כן למעלה להיות הקב"ה מקיים המצות ע"ד הנ"ל וזהו הנק' להוסיף אור באצילות. אך זהו דוקא בצדיקים שאין רע בנר"נ שלהם כלל. אבל בבינונים עיקר הכוונה במצוה שלהם צ"ל לברר הנר"נ שלהם עי"ז.

ויש להבין בזה דהלא המצוה אחת היא בין לצדיקים בין לבינונים כי התפלין דמשה ואהרן הם ד' פרשיות דתפלין שלנו ממש ואיך ישתנה עיקר הכוונה כ"כ. אך הענין הוא דבאמת הכל כוונה אחת היא. שבהיות הוספת האור באצי' ע"י מצות הצדיקים. אזי ממילא יש כח לברר הרע מנוגה דבי"ע כו'.

וזהו ענין המשפילי לראות בשמים ובארץ כפי' הראשון. שנשפל להתלבש בתוך בחי' שמים וארץ. שהן ז"א ונוק' כי הנה רם על כל כו' ובחי' כד אנת תסתלק מינייהו מהכלים דע"ס. דהיינו כמו ענין השינה שהוא הסתלקות המוחין אל עצמות הנפש.

והגם שיש לו צירופי אותיות המחשבה בחלומות. הרי הוא רק מחשבה בלא חכמה רק בחי' הדמיון. מה שאין כן כאשר יקיץ מהשינה הנה יאיר השכל במחשבה. ועד"ז יובן הנמשל שבחי' הסתלקות האור ומוחין דגדלות המלובש בע"ס לבחי' העצמות אוא"ס אז הגילוי למטה נק' עד"מ בחי' שינה.

ועי"ז היה שליטה גם לעכו"ם מצרים ובבל. אבל ע"י התלבשות האור ומוחין דגדלות בע"ס. וזהו ענין הקב"ה מניח תפלין כו' כנ"ל. והיינו פי' המשפילי להתלבש בתוך שמים וארץ. הנה עז"נ השקיפה ממעון קדשך מן השמים. ואז עי"ז וברך את עמך ישראל ע"ד באורך נראה אור שנראים לדבר חשוב כי המכוון בהשתלשלות העולמות הוא בשביל קיום התומ"צ:

והנה להבין ענין פי' השני בפסוק המשפילי לראות דהיינו שע"י שמים וארץ נעשה סבת השפלה זו. יש להקדים ענין מנורת זכריה וגלה על ראשה כו'. כי הנה סדר ההשתלשלות וההמשכה מהמאציל לנאצלים הוא ע"י בחי' כתר שיש בו מבחי' תחתונה שבא"ס והוא בחי' עתיק. והיינו דכמו שמל' דאצי' נעשה עתיק לבריאה. ונמצא שבחי' כתר דבריאה יש בו מבחי' תחתונה שבאצילות ממש. דהיינו מבחי' מל' דאצילות. כך מבחי' מלכות דא"ק (שנק' מל' דא"ס) נעשה עתיק וכתר לאצי' וזהו הגולה שעל ראשה. וכמ"ש גולת הכותרת שכותרת ומקפת למעלה סביבות ראשה. וכך בחי' כתר הוא בחי' עטרה ומקיף על המוחין. ושבעה נרותיה הם המדות דאצי' ושבעה מוצקות לנרות הם ז"ת דעתיק יומין שהם בחי' מקור ההשפעה להמדות דאצי'. לכן נק' מוצקות לנרות כו'.

וכמ"ש במ"א שיש ב' בחי' מדות. הא' המדות שלמטה מהשכל וההתבוננות ונק' טורי נהורא. והב' המדות שלמעלה מהשכל והטעם המובן ונק' אהבה רבה וטורי חשוכא ומדות אלו שלמעלה מהשכל נקר' מוצקות למדות הנמשכים מהשכל הנק' נרות כו'. ושני' זיתי' עליה א' מימין הגלה כו' הם בחי' חו"ב דע"י וגם הם בחי' ב' מזלות נוצר ונקה שהם מקורות דחו"ב דאצי'.

והנה הזית הוא מר רק שמוציאין ממנו שמן ע"י כתישה. והיינו בחי' בירור רפ"ח נצוצין ע"י אתכפייא ואתהפכא כמאמר כד אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה ומקור המשכת מ"ן ומ"ד שע"י הבירורים נמשך מב' מזלות הנ"ל. מזל ונקה הוא שרש כל המ"ן ומזל נוצר שרש המ"ד לכן הן הן ב' זיתים הנ"ל:

והנה עיקר סבת המשכת בחי' גולה שעל ראשה הנ"ל הוא ע"י בטול רצון שהוא בחי' עבודה שלמעלה מהבחירה שע"פ שכל ודעת שבזה עושים המשכת הגולה שהוא בחי' הכתר ומקיף שלמעלה מהשכל.

וביאור הענין כי הנה מבירורי רפ"ח נצוצים נעשה או"ח מלמטלמ"ע עד רום המעלות שגם בחכמה סתימאה האור חוזר למעלה יותר. וזהו בקיעת שערות הראש ועי"ז נמשך אח"כ מלמעלה תוספת אור ושפע רב ונמשך למטה ע"י שערות דדיקנא שהם המשכה מלמעלמ"ט.

ולכן כל המצות מעשיות הם מבחי' נוגה כמו הצמר דציצית וקלף התפלין שע"י שמתבררים הנצוצין שבנוגה ע"י קיום המצוה נמשך תוספת אורות באצי' כנ"ל. אך הנה בחי' בטול הרצון יש בו מעלה יתירה ואתכפיא סט"א ביותר מצד בטול רצון הגוף בסתם שמבטל כל רצונותיו ויקבע בלבבו לילך אחרי ה'.

וכאלו אין לו שום רצון רק מה שירצה ה' זהו רצונו וזהו אתכפי' סט"א ממש ביתר שאת ויתר עז מבקיום מצוה אחת וכך ההמשכה עי"ז הוא בחי' וגלה על ראשה. שהוא בחי' רעוא דכל רעוין דהיינו מקור כל הרצונות. משא"כ תרי"ג מצות הם תרי"ג ארחין שבגלגלתא דז"א שהוא עד"מ למטה בחי' פרטי הרצונות. אבל מקורן ושרשן הוא בחי' רעדכ"ר וזה נמשך דוקא ע"י בטול רצון שבזה מתקשר לבעל הרצון ממש ובחי' בטול רצון זה נק' ארץ שמשים עצמו כעפר ממש. (ושמים היינו מקיף זהו בחי' אהבת בכל מאדך בלי גבול ממש שעי"ז ממשיכים להיות מקור ההמשכה מהמאציל בנאצלים. היינו שעושים בחי' הגולה וכו'. וגם המוצקות שהם הכל למעלה מהשכל) וזהו המשפילי לראות בשמים ובארץ. שע"י שמים וארץ שבבחי' זו נעשה ההשפלה מא"ס ממש להיות נמשך כתר לאצי'. ואח"כ ע"י תומ"צ נעשה התלבשות האור מהכתר בתרי"ג ארחין דז"א. ורמ"ח איברין דמלכא כו'. וזהו פי' המשפילי בתוך שמים וארץ שהם זו"נ דאצי'. (וכמ"ש בכהאר"י ז"ל שלהמשיך יחוד או"א הוא ע"י מס"נ ויחוד זו"נ הוא ע"י תורה ומצות. וב' המשכות אלו זהו ב' פירושים שנתבאר כאן בענין המשפילי לראות בשמים ובארץ. וכמ"ש במ"א שיש שמים וארץ עילאין. ויש שמים וארץ תתאין). וזהו ענין מה שארז"ל למה קדמה שמע לוהיה אם שמוע שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עול

מצות כי בפ' שמע נאמר בכל מאדך והיא בחי' שמים לפי' הב'. וגם מארז"ל בכל מדה שמודד לך הוי מודה לו במאד מאד זהו בחי' ארץ בטול רצון. וכ"ז נקרא קבלת עומ"ש פי' מלכות דא"ס שנק' מלכות שמים בחי' מקיף שעי"ז נמשך וגלה על ראשה כו' שנעשה עתיק לאצילות ואח"כ והיה אם שמוע הוא המשכת האור בכלים ע"י המצות בתוך שמים וארץ כנ"ל:

וזהו כי עמך מקור חיים. פי' בחי' המל' שבעולם האצי' שנעשה עתיק לבי"ע נק' מקור חיים דבי"ע שהכתר הוא מקור ושרש כו'. והוא באמת רק בחי' עמך טפל ובטל לבחי' עצמות האצילות. ולכן לא נאמר כי אתה רק כי עמך וכן למעלה יותר מל' דא"ק היא מקור חיים דאצי' שהרי נעשה עתיק לאצי' והיא בחי' עמך טפל ובטל למהות ועצמות א"ק וזהו המגביהי לשבת כו'. אך פי' המשפילי לראות בשמים ובארץ כפי שני פירושים הנ"ל. היינו שעי"ז ממשיכים תוספת אור ממהות ועצמות האור שבא"ק שיומשך בבחי' הגולה שעל ראשה. (ולכן הגולה עם שהיא כמו גולת הכותרת ומקיף הרי היא כמו בחי' מקבל כדפירש"י בזכריה שם כמו ספל שבו השמן היינו שמעצמות האור דא"ק יומשך תוספת אור בגולה זו):

וזהו באורך נראה אור. פי' באורך לנוכח היינו כמו בחי' אתה ולא בחי' עמך שיומשך מעצמות האור דא"ק להיות נראה האור באבי"ע כנ"ל וגם נראה אנחנו שבבחי' זו נהיה חשובים כנ"ל בפי' השקיפה כו'. וברך את עמך כו':

פרק ז

רני ושמחי בת ציון כו'. להבין למה נק' כנס"י בשם בת כמו בת ציון בת ירושלים. הנה איתא במדרש משל למלך כו' לא זז מחבבה עד שקראה בתי כמ"ש שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך ויתאו המלך יפיך כו' (ופי' יפיך הוא כמו בחי' רעיתי יפתי). לא זז מחבבה עד שקראה אחותי ויתאו המלך יפיך כו' (ופי' יפיך הוא כמו בחי' רעיתי יפתי). לא זז מחבבה עד שקראה אחותי וכמ"ש אחותי רעיתי. לא זז מחבבה עד שקראה אמי וכמ"ש צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו כו' וכתיב הקשיבו אלי עמי ולאומי אלי האזינו ולאמי כתיב:

והנה להבין ענין ג' בחי' אלו בעבודת ה' שיש ג' מדרגות בישראל שע"ש כך נקראו בבחי' הללו. וצריך להבין מ"ש נר הוי"ה נשמת אדם שהנשמה קרויה נרה של שם הוי"ה. והרי פעם אמר הכתוב כי אתה נרי ה' שהוא יתי' נק' נר של נש"י.

והענין כי הנה כתיב כל הנשמה תהלל יה. פי' תהלל מלשון בהלו נרו כו' לשון הארה. וביאור הדבר כי הנה כתיב אני ה' לא שניתי ואתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא כו'.

ואינו כדמיון הנשמה שמתפעלת ומקבלת שינויים ממקרי הגוף לפי שמלובשת ממש בתוך לבושי הגוף בג' לבושיה שהם מחדו"מ שמחשבתו של האדם מלבשת את הנשמה ומקיפה מכל צד וממשיכה להטותה אל כל אשר תחפוץ ששם תהא משכן הנשמה והשראתה וכן בדו"מ. משא"כ אצלו ית' כתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם שאינו מקבל שום שינוי ח"ו מבריאת העולמות.

וכמו שהיה הוא לבדו קודם שנבה"ע. כך הוא לבדו אחר שנבה"ע. שאין העולמות תופסים מקום אצלו ית' כלל. והגם שהוא מחי' את כולם וצופה ומביט עד סוף כל הדורות בהשגחה פרטית על כל דרכי איש ועלילות מצעדי גבר.

וכמ"ש עיניך פקוחות על כל דרכי כו'. אין זה אלא כמאמ' לפניך נגלו כל תעלומות. הכל גלוי וידוע לפניך. פי' הכל גלוי וידוע. שהם נעשים בבחי' גילוי וידיעה לפניו אבל לא שייך עליו לומר שיודע בהם כידיעת האדם שידיעתו מלבשתו ומקפתו שהוא ית' רם ונשא מזה רבבות מדרגות עד אין קץ והוא קדוש ומובדל וג"פ קדוש ק"ק עד שהוי"ה צבאות להוות עולמות מלאכים ונשמות:

וביאור ענין ג"פ קדוש. הוא כי הנה ב' ההי"ן שבשם הוי"ה. ה' הראשונה בחי' מחשבה. וה' השניה בחי' דבור. והנה בחי' דבור הוא מקור התהוות העולמות מלאכים ונשמות. וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם.

וג' אותיות הראשונות הם ג"פ קדוש שהוא השתלשלות מעילה לעילה כו' עד שיהיה בחי' ה' אחרונה בחי' דבור. כי כדי להיות ה' ראשונה בחי' מחשבה והתפשטות החיות והתהוות איזו הארה צ"ל תחלה בחי' יו"ד שהוא צמצום שמא"ס ב"ה בעצמו לא היו העולמות יכולים לקבל הארה כלל ולא הי' יכול להתהוות יש מאין כלל אלא ע"י צמצום וכמאמר מכלכל חיים בחסד. ופי' מכלכל מלשון כלי תוך כלי שלהיות חיים להחיות העולמות צ"ל צמצום בבחי' כלי תוך כלי כי הוא ית' חיי החיים כו':

והנה כתיב כי ביה ה' צור עולמים. ביו"ד נברא העוה"ב. פי' העוה"ב הוא תענוג הנשמות שנהנין מזיו השכינה כו'. והתגלות תענוג זה הוא ע"י צמצום אא"ס ב"ה שהוא בחי' יו"ד כי מאא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו כביכול לא היו הנשמות יכולים לקבל מאחר שהם בבחי' נברא וגבול והעוה"ב עצמו הוא בחי' ה"א. וע"י יו"ד נברא שתענוג זה שמשיגים הוא בחי' יש. כמ"ש להנחיל אוהבי יש. ש"י עולמו'. וכדי להתהוות יש מאין המוחלט צ"ל בחי' צמצום.

והנה שכר מצוה מצוה. פי' שהמצוה בעצמה ממשכת מתן שכרה וכמ"ש יגיע כפיך כי תאכל שע"י המצות שאדם עושה בעוה"ז הוא ממשיך להיות גילוי הג"ע שיומשך

התגלות תענוג הנשמות. וכמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה אלו רמ"ח מ"ע. שעי"ז הוא עושה את הג"ע. וזהו כל הנשמה תהלל יה. פי' תהלל ותאיר הארת והמשכת היו"ד שהיא בחי' הצמצום להיות בה' עלאה בחי' עוה"ב שהיא בחי' יש מאין להנחיל אוהבי יש כנ"ל:

אך היינו כל הנשמה דייקא. כי נשמה מלשון נשימה שבאדם שהיא בחי' רו"ש. כי הנשמה היא כמ"ש אשום ואשוף יחד. ששואף ההבל ונכנס ויוצא. וע"ש זה נק' נשמה שהיא מקור כל הנשימות וכללותן. ולכן הלב דופק תמיד ברו"ש. משא"כ שאר כל האברים שוקטים ונחים. ועל עמדם יעמודו כי רוח החיות של הנפש הוא בדם הלב דוקא. והנה בחי' הרצוא של הנשמה הוא בחי' מס"נ בק"ש. והיינו מסירת הרצון כי נפש הוא הרצון כמ"ש אין נפשי אל העם הזה כו'. דהיינו שיעקור רצונו המלובש בהבלי עולם. ולהיות לו רק רצון א' לאביו שבשמים.

וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ. שאין לו חפץ ורצון אחר כלל. והיינו בשומו ללבו שאין עוד מלבדו והכל בטל אליו ית'. וכל הדברים שבעוה"ז הנפרדים ליש ודבר בפ"ע הוא רק לפי שנפלו בשבה"כ.

וכמ"ש לי הכסף ולי הזהב נאם ה' שהכסף והזהב הגשמיים הם נתגשמו בירידתם מטה מטה בהשתלשלות רבות ועצומות. אבל במקורם למעלה הם לי ובטלים אלי לפי ששרשם הוא מבחי' נאם ודבר ה'.

וכל מה שיעמיק בזה ויותר מזה לבבו יבין שלא לנטות ולא לימשך בלתי לה' לבדו. ויהיה רצונו רק אליו ית' לדבקה בו עד מיצוי הנפש. ואחר שיהיה כך ברצוא יהיה כך בשוב להיות והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך ודברת בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך כו' כי אין לו להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה בלבד. פי' מאחר שהוא קדוש כו'. אין לו שייכות להיות שורה ומתלבש בעולם אלא ע"י ד"א של הלכה שעי"ז נעשה דירתו ממש בתחתונים שהיא חכמתו ורצונו כו' וזה כל האדם להיות רץ לבך ושוב לאחד כו' כי בע"כ אתה חי כו'.

ובזה תהיה כל הנשמה תהלל יה כי ע"י אתעדל"ת אתעדל"ע. שע"י בחי' רצוא שבעבודת האדם כך הוא למעלה בחי' הסתלקות וצמצום אוא"ס ב"ה. וע"י בחי' שוב כך הוא בחי' המשכת אוא"ס ב"ה בהשתלשלות המדרגות למטה מטה כדי להאיר התגלות התענוג של הנשמות להתענג על ה'. וזהו ה' צלך כצל שהוא פונה אחרי האדם. כך הוא ית' כביכול צל שלך. והיינו על יד ימינך דהיינו ע"י אהבה במס"נ בבחי' רצוא כנ"ל. וזהו נר הוי"ה נשמת אדם שנשמת אדם שהוא בחי' נשימה ברו"ש היא בחי' נר להאיר ולהמשיך אוא"ס ב"ה בג"ע כו':

אך כדי לבא למדרגת בחי' רו"ש הנ"ל א"א לאדם להגיע ע"י התבוננות בה' אחד ברוח בינתו לבד שמשכלו ובינתו לא תוליד אהבה כזו. הגם שע"פ שכלו ותבונתו יבין שכך יאתה מ"מ לא יגרום כח המושך בפו"מ אלא עז"נ כי אתה נרי הוי"ה. אתה הוא בחי' תומ"צ. כי א"ת הם בחי' אותיות התורה מא' ועד תי"ו.

וה' הוא בחי' המצות. ועי"ז וה' יגיה חשכי שיש חשך המחשיך ומונע מלהאיר אור האהבה לה' הגם שיתבונן שכך יאתה. והוא חשך הגוף ונפש החיונית המלבישים את נפש האלקית. וצ"ל תחלה סומוע"ט ע"י שיהי' ממארי דחושבנא ממעשים ודבורים ומחשבו' אשר לא לה' המה כל ימי חיי הבלו כל חד לפום מאי דידע בנפשו נגעי לבבו שהם המונעים ומעכבים את אור האהבה כי כל איש אשר בו מום לא יקרב לחם אלקיו לא יגש להקריב כו'.

וכדכתיב ותמימים ינחלו טוב ואין טוב כו'. משא"כ בעלי מומין שבעלי מומין פסולין לגבי מזבח. ואף אם עלו ע"ג מזבח מורידין אותן. וכשם שהוא בקרבנות כך הוא בכל אשר יקריב נפשו לה' כל איש אשר בו מום לא יוכל ליקרב בק"ש להיות לו מס"נ באמת ומורידים אותו מלמעלה ומפילים אותו למטה עד אשר ישוב אל ה' וירחמהו כו'. ואז נותנים לו סיוע מלמעלה להיות מעורר את האהבה לה' בק"ש.

והנה בחי' זו נק' בת בחי' מקבל שאין נפשו בטילה לה' במס"נ בטבע עד אשר יערה עלי' רוח ממרום ועז"נ שמעי בת וראי והטי אזנך ושכחי עמך ובית אביך. פי' עמך ובית אביך. היינו מה שהורגלת בו ונמשכת אחריהם בהבלי העולם. עכ"פ שכחי לפנות דעתך לקבל ע"ע עומ"ש שצריך להיות כלי לקבל את אור האהבה הבאה מלמעלה.

ואזי ויתאו המלך יפיך. יופי ההארה שיאיר את האהבה שהיא בחי' נר כנ"ל. ועז"נ תתן אמת ליעקב. כי נש"י הם ב' בחי' יעקב וישראל. ישראל הוא בחי' כי שרית ותוכל שכבר גבר ונצח המלחמה משא"כ יעקב יו"ד עקב דהיינו שירד מטה בבחי' עקב אלא שיש לו בחי' יו"ד בראשו שאליו יומשך ממטה למעלה. ועדיין אין לו בחי' אמת בנפשו בטבע ממש. רק שה' יתן אמת ע"י סיוע מלמעלה. וחסד לאברהם פי' שיהיה בחי' אברהם הוא בחי' האהבה שהיא באה בתורת חסד מלמעלה. וכ"ז הוא מימי קדם מבחי' תשובה שקדמה לעולם:

וביאור ענין אחותי. הוא בחי' ומדרגת מארי תורה שתורתם אומנתם כי במעלת התורה איתא במדרש מצינו שויתר הקב"ה על ג"ע וש"ד. ולא ויתר על בטול תורה. והענין כי הנה עסק התורה הוא המשכת דירתו ית' בתחתונים כי כל עניני התורה אסור ומותר. כשר

ופסול. טמא וטהור. הוא רק הבדלה בין טוב לרע. וכמ"ש להבדיל בין החיה הנאכלת ובין כו'.

והנה כתיב בי מלכים ימלכו. ואמרו מתניתין מלכתא שהיא כמלך שמצוה לעשות כך וכך כו' כמ"ש במ"א. והנה כתיב אם תגביה כנשר כו'. משם אורידך נאם ה' שנאם ה' ודבורו הוא המוריד ומשפיל הקליפות וס"א למטה ויתפרדו כל פועלי און. וכך האדם ע"י עסקו בתורה. ומבדיל בין איסור והיתר. ובין כשר לפסול כנ"ל. הנה הוא מוריד האיסור והפסול ומדחהו למטה ע"י דבר ה' אשר בפיו זו דבר הלכה נתקיים בו ועל ידו משם אורידך נאם ה' ולכן נק' ישראל אחים וריעים להקב"ה. וכמ"ש להנחיל אוהבי יש. למען אחי וריעי כו':

וזהו הקל קול יעקב והידים ידי עשו. שבזמן שהקל קול יעקב אין ידי עשו שולטות בו. כי אין יניקה לחיצונים מאחר שמבדילים ומבררים. והיינו בזמן שהקל קול. פי' שהקול עליון הוא דבר ה' מתחבר בקול שלמטה להיות כמ"ש ואשים דברי בפיך וכתיב ודברי אשר שמתי בפיך דברי ממש שאז הוא בחי' מתניתין מלכתא.

ובחי' זו נק' אחותי רעיתי יונתי תמתי. א"ת תמתי אלא תאומתי שנעשו בחי' אחים תאומים ממש כביכול. אך כל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו. כי מעלת התורה היא משום דאורייתא וקוב"ה כולא חד.

וצ"ל גם באדם למס"נ באחד שמשם מקור התורה ולהיות לו רק רצון א' כו' כנ"ל. שעי"ז הוא ממשיך גילוי התורה שמשם מקור חוצבה ושרשה דאורייתא מחכ' נפקת. וכתיב ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל. פי' כי הנה יש ב' בחי' ישראל ויעקב.

וכנגד זה יש ב' בחי' בתורה עדות ותורה. ומבחי' יעקב נמשך בחי' עדות ומבחי' ישראל נמשך בחי' תורה. וכמ"ש ועשיתם אתם אתם כתיב. וכתיב אשר יעשה אתם האדם. כי ע"י האדם נמשך בחי' תומ"צ. והיינו ע"י מס"נ באחד שאז כל הנשמה תהלל יה כו' כנ"ל. ובחי' זו נקראת אמי שהוא בחי' אם הבנים. שהיא היא המוליד הגילוי אלקות אוא"ס ב"ה בג"ע ותענוג הנשמות זו תורה ועבודה כו'. ולע"ל כתיב רני ושמחי בת כו'. שבחי' בת תעלה ביתר שאת כנ"ל. ולהיות אשת חיל עט"ב כו' כמ"ש במ"א:

קצת ביאור על זה

הנה בת הוא בחי' המתברר. ואחותי שהוא בחי' מארי תורה הוא המברר. וכמ"ש בת"ז פקודא לאפרשא בין דכיא כו' (שהוא בחי' תורה להבדיל בין הטמא לטהור כו') ודברי אשר שמתי בפיך. והוא ענין כשר לפני המלך. משא"כ בת בחי' מצות כעבד לפני המלך. והכל נרמז בנר חנוכה. (עיין פע"ח שער חנוכה פ"ד וכן בשער השבת בתחלת פ"ד) ג'

יחודים הוי' אהיה. הוי' אלקים. הוי' אדני. גימ' נר. יחוד הוי' אהיה שהוא יחוד או"א הוא ע"י מס"נ בק"ש הארת הכתר. ויחוד זו"נ (היינו יחוד הוי"ה אלקים) הוא ע"י התורה ויחוד הג' (הוי' אדני) בחי' המצות הוא כשבאים כל האורות בבחי' חותם. והוא ענין תתן אמת ליעקב. כי תורת אמת הוא בז"א ומלכות מקבלת בבחי' חותם. ולע"ל יתעלה בחי' בת כי יהיה גדול כח המתברר שהוא משם ס"ג כנודע כי נעוץ סופן כו' וסוף מעשה כו' ויהי' בבחי' תגא על רישיה (כמ"ש ברע"מ פ' תרומה ד' קנ"ח א' ושאר דוכתי):

פרק ח

רני ושמחי בת ציון כי הנני בא. להבין ענין רני ושמחי וגם מה ענין זה להפטורת חנוכה שמתחילין ברני ושמחי וגו' והיה להתחיל מן ראיתי והנה מנורת זהב וגו' שבסוף הפרשה.

והענין הוא דכתיב עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה. ואיתא בזהר שמחה בצפרא ורננה ברמשא. וצריך להבין מהו צפרא ומהו רמשא מהו שמחה ומהו רננה. ויובן בהקדים כי מודעת זאת שעבודת המלאכים היא רנה וזמרה בשירות ותשבחות כנודע מענין פרק שירה שכל הברואים אומרים שירה.

וכן המלאכים שבכל עולם עד רום המעלות כולם אומרים שירות ותשבחות ברנה וזמרה. וענין רנה זו היא גילוי עוצם תשוקתם להיות נכספה וגם כלתה נפשם לדבקה בו ית' ולהתכלל באור א"ס ב"ה ותמיד כל ימיהם עומדים בתשוקה זו בלי הפסק מחמת שאין להם אהבה ותשוקה אחרת וגם אין להם עבודה אחרת כמו תומ"צ שהם בחינת המשכה מלמעלה למטה רק עבודתם היא השתוקקות נפשם ממטה למעלה ותשוקה זו היא ברנה וזמרה כנודע מענין הניגון שהוא ענין התפעלות הלב (כי יש ניגון של שמחה ויש של מרירות כו') והנה זו היא בחי' חיצוניות כנודע ע"ד משל מי שהוא עומד בפנים בבית המלך מה לו להגיד ולספר בשבחו רק כשיצא לחוץ ידבר ויספר בשבחו להפליא ולהגדיל גודל עוצם שבח המלך כמה הוא גדול ומתפעל כו' והוא ענין מ"ש וצדקתך ירננו שהרנה היא בבחי' צדקתך כי צדק היא מלכותא קדישא (מאזני צדק פי' שיש בחינת מאזנים ששוקלים בחינת עומ"ש שנמשך לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה) וכתיב צדק מלאה ימינך כי מלכותך מלכות כל עולמים כתיב שאין ערך לבורא עם נברא להיות הנבראים מקבלים חיות מן הבורא ית' אלא ע"י בחינת מלוכה שלפי שהוא ית' מלך עליהם הם חיים וקיימים.

וזהו מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור עולמים הם בחינת מקום ודור דור הוא בחי' זמן הכל נמשך מבחי' מלכותך שהרי הזמן והמקום הם נבראים ומחודשים

מאין ליש. שקודם בריאת העולם לא היה בחי' זמן ומקום כלל ולא היו יכולים להיות נבראים שהם בעלי גבול בבחי' זמן ומקום אלא ע"י בחי' מלכותו ית' שבה שייך בחי' זמן מלך מלך ימלוך כו' משא"כ באוא"ס ב"ה עצמו שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'.
ולפי שהחיות נמשך מבחי' מלכותו ית' היא בחי' צדק לכך מלאה ימינך בחי' ימין וחסד כמאמר מכלכל חיים בחסד וכתיב ואתה מחיה את כולם וצבא השמים לך משתחוים פי' כי לפי שאתה מחיה את כולם לכך וצבא השמים לך משתחוים בבחי' בטול והתכללות.
והנה בחי' בטול זה הוא באור א"ס ב"ה הנמשך ומתלבש בבחינת מלוכה להחיותם כי אליו ולא למדותיו כו' וזהו זכר רב טובך יביעו וצדקתך ירננו פי' טובך הוא השפעה וחיות שנמשך מעולם ועד עולם כמ"ש אמרו צדיק כי טוב שהטוב הוא בחינת צדיק שהוא המקשר ומשפיע מעולם ועד עולם כמו שכתוב כי כל בשמים ובארץ ותרגומו דאחיד כו' ורב טובך היינו כמה רבוא רבבות מדרגות עד אין קץ שהן בבחינת השתלשלות וירידת המדרגות מעולם ועד עולם עד שיאיר אור א"ס ב"ה בבחינת מלכותו להוות ולהחיות נבראים עד אין קץ.
והנה פי' זכר רב טובך היינו שרק בחי' זכר והארה מבחינת רב טובך יביעו ולכך ירננו שמשתוקקים ונכספים להתכלל באור א"ס ב"ה שאומרים איה מקום כבודו כו' רק שאין להם השגה באור א"ס ב"ה עצמו אלא ע"י בחינת מלוכה ובחינת צדקתך.
וזהו רננה ברמשא רמשא היא מדת לילה היא בחינת מלכותו ית' מלכותך מלכות כל עולמים מלשון העלם כו' וע"ז רמזו בגמרא שצריך להזכיר מדת לילה ביום דהיינו כמו שמבואר בזוהר לאכללא כו' שע"י שמשיגים החשך וההעלם של אא"ס ב"ה ישת חשך סתרו לכך הם משתוקקים ונכספים אליו ית' וכמ"ש נפשי אויתיך בלילה פי' שאומר להקב"ה הרי נפשי אתה לכך אויתיך. מפני שהחיות הזה הוא מוסתר בבחינת לילה והעלם ולכך תגדל התשוקה והכוסף להיות אויתיך וכנודע שלא שייך אהבה ותשוקה להתאות תאוה אלא במי שחסר לנפשו הדבר שמתאוה אליו.
וזהו ענין בואו לפניו ברננה ממטה למעלה לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית לדבקה בו ית' ע"י רננה בבחינת רמשא ומדת לילה היא בחינה שמוסתר ומלובש בה אור א"ס ב"ה בבחינת העלם והסתר.
וזהו ענין בשכמל"ו ואהבת וגו' דהיינו שלבבו יבין איך שברוך ונמשך שם הארה מאור א"ס ב"ה להיות כבוד מלכותו והארה ההיא היא לעולם ועד למטה עד אין קץ כו' שעי"ז יבוא לאהבה את הוי"ה הוא אור א"ס ב"ה ממש להיות אלהיך בכל לבבך ובכל נפשך וגו' לאדבקא רוחא ברוחא. אך כל זה הוא בבחינת ממטה למעלה בואו לפניו שאזי הוא

ברננה וכך צריך להיות תחילת עבודת האדם כברייתו של עולם בריש' חשוכא והדר נהורא מדת יום היינו המשכת אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה להתלבש בעולמו' אבי"ע בחינת עבדו את ה' בשמחה שזהו יתרון ומעלת הנשמות על המלאכים שהמלאכים אין להם רק בחינת רנה בלבד שהיא בחי' העלאה והתכללות ממטה למעלה משא"כ נשמת ישראל יש להם עבודה נוספת בבחי' המשכה מלמעלה למטה מההעלם אל הגילוי שכל שמחה היא התגלות הפנימיות וכו' כנודע שבחי' שמחה זו היא מהמשכת אור א"ס ב"ה בתומ"צ (שנתנו לישראל דוקא משא"כ המלאכים בקשו תורה תנה הודך על השמים ולא ניתן כו'). וכמ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום וגו' אנכי מי שאנכי כו' כי הגם שממטה למעלה כתיב בואו לפניו ברננה שא"א להיות בחי' העלאה והתכללות כ"א בבחי' צדקתך ובחי' רננה ברמשא אבל מלמעלה למטה אור א"ס ב"ה מאליו וממילא נמשך גם מבחי' אנכי מי שאנכי כי לפניו ית' כחשיכה כאורה.

וכמ"ש המשפילי לראות בשמים ובארץ שמים וארץ רוחניות וגשמיות הכל שוה לפניו ית' השוה ומשוה קטן וגדול. והמשכה זו היא ע"י תומ"צ הדברים האלה אשר אנכי וגו' רמ"ח מצות הם רמ"ח איברין דמלכא דהיינו כמשל האיברים שבהם מלובשת הנשמה ובהמשכת האברים נמשכת גם הנשמה המלובשת בהם. ודרך כלל נחלקים לג' קוין חסד דרוע' ימינא היא בחי' צדקה כו' ותורה היא קו הממוצע (וכנודע שהתורה היא בחינת אברים הפנימיי' ושאר מצות הם אברי' החיצונים כו'). וזהו עבדו את ה' הוא א"ס ב"ה הנמשך אורו מלמעלה למטה בתורה ועבודה כו' בשמחה היא שמחה של מצוה ואמרו רז"ל וכן לדבר הלכה והשמחה היא מבחי' גילוי אוא"ס ב"ה ממש על נפשם כו'. והיינו ע"י כי באו לפניו ברננה תחלה כנ"ל והכתוב מדבר מלמעלה למטה עבדו את ה' בשמחה והיאך תבואו למדרגה זו כשתבאו לפניו ברננה:

ובזה יובן מ"ש רני ושמחי בת ציון כי כנ"י בגלות נק' בת ציון. וביאור ענין ציון יובן בהקדי' להבין מ"ש ימלוך ה' לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללו יה. וביאור הענין כי להיות ימלוך ה' לעולם בחינת מקום לדור ודור בחינת זמן היינו ע"י בחינת ציון. כי הנה כתיב בצלמנו כדמותנו הן רמ"ח פקודין רמ"ח אברין דמלכא והיינו רוחניות המצות ורוחניות התורה כמו שהן למעלה באור א"ס ב"ה שהן הן בצלמנו ממש. אך גשמיות המצות כמו שנתלבשו בענינים גשמיים ציצית של צמר ותפלין על הקלף הם רק בחינת ציון מלשון סימן כמו ציון המצוינת דהיינו שהמצות הגשמיות הם רומזים להרוחניות שבהם ועל ידם נמשך רוחניות אור א"ס ב"ה כמו טלית וציצית של צמר בבחינת עטה אור כשלמה לבושיה כתלג חיור ושער רישיה כעמר נקא כי ציצית הן בחינת שערות כו'.

וע"ד זה כל המצות וכן התורה ע"י עסק התורה בגשמיות שנתלבשה בענינים גשמיים נמשך אור תורה העליונה הרוחנית שמדברת בענינים רוחניים. והרי התורה והמצות גשמיות הם סימנים וציונים להרוחניות. ובהן ועל ידן נמשך אור התורה והמצות מרוחניות לגשמיות והן הן בחי' מקור להיות בחי' מקום וזמן.

וע"ד זה תקנו רז"ל ברכות המצות לפני כל מצוה ברוך אתה וכו' כי ברוך מלשון המבריך הגפן שכופף ראש הזמורה לארץ ומשם צומח גפן אחר והיינו בחי' השפעה והברכה מעולם ועד עולם לכן כתיב גבי יוסף ויקראו לפניו אברך לפי שהיה צדיק המקשר ומשפיע ומבריח מעולם ועד עולם.

וענין ברכה זו הוא להיות המשכה והברכה מעולם ועד עולם כדי להיות גילוי מלך העולם להיות בחינת עולם בבחינת מלך דהיינו שיהא גילוי מלכותו ית' נראה לעין כל העולם שלא יהא העולם בבחינת העלם והסתר על בחינת מלוכה. וכדי להיות גילוי זה אומרים ברוך שיהא ברוך ונמשך בחינת הוי"ה בבחינת אלקינו ומשם יצמח גילוי בחינת מלוכה כמו ענין הברכת הגפן הנ"ל.

והנה כשיש אתערותא דלתתא אזי נק' כנסת ישראל בבחי' ציון וסימן לאור הרוחני הנשפע ונמשך בה. אבל בגלות נקרא' בת ציון שהיא רק בחינת מקבל מבחי' ציון וכנודע בזוהר מענין איש מזריע תחילה יולדת נקבה דהיינו כשאין אתערותא דלתתא שאזי היא בחינת בת משא"כ ולציון יאמר איש ואיש וגו' אשה מזרעת תחלה יולדת זכר בחי' חסדים דהיינו בהקדים בחינת רינה ושמחה כנ"ל להיות בואו לפניו ברננה בבחי' רננה ברמשא ממטה למעלה.

וע"ד זה תקנו פסוקי דזמרה להקדים שבחו של מקום כדי שיתפעל הלב. וכן יוצר אור וענין קדושת המלאכים איך כי והאופנים ברעש גדול כו' הכל הוא בבחי' ממטה למעלה בבחינת רינה לצאת מנרתק הגוף ולבושי נפש הבהמית כו' ואח"כ היא עבודת השמחה בגילוי אוא"ס ב"ה ממש על נפשו בק"ש וכו' משא"כ כשלא תוקדם בחי' הרינה אזי לא תשכון גלוי השמחה רק היא בחינת נקבה ומקבל מאתערותא דלעילא שהרי מ"מ מאתערותא דלעילא יורד ונמשך אוא"ס ב"ה בכל מצוה שעשה וכדכתיב למעני למעני אעשה אלא שאינו כ"א בבחי' חיצוניות משא"כ בואו לפניו להיות נכלל בבחי' פנימיות אינו אלא ברננה.

וזהו שבא הנביא לנחם את בני ישראל אפי' בזמן הגלות שנק' בת ציון ולא ציון שאעפ"כ רני ושמחי והיינו מפני כי הנני בא כו' כי הנה יש אתערותא דלעילא שהיא לעילא לעילא מקום שאין אתערותא דלתתא מגעת שם כלל הוא בחי' סובב כל עלמין ומשם יומשך

גילוי שפע ואוא"ס ב"ה גם בבחינת בת וזה יהיה לעתיד לבא שנא' הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד ונחה עליו רוח ה' וגו' והריחו וגו'.
וזהו ולציון יאמר איש ואיש יולד בה פי' שיהא הכל בבחי' איש אפי' בחי' בת והיינו מפני כי הוא יכוננה עליון שהמכון יהיה אור עליון מאד נעלה. וזהו כי הנני בא ושכנתי בתוכך. הנני אני בעצמי כביכול אוא"ס ב"ה ממש.
וזהו ענין נר חנוכה שתקנו על פתח הבית מבחוץ והוא כענין פתחו לי שערי צדק פי' שערי צדק הם בחי' מבוא להיות בחי' צדקתך ירננו שע"ד זה תקנו פסוקי דזמרה אך מי שהוא מבחוץ לפתח שאין לו בחי' רננה והתפעלות הלב לא מפני זה יאבד ח"ו גלוי אוא"ס ב"ה על נפשו אלא תקנו להדליק אור ושמן על הפתח מבחוץ שגם מבחוץ לפתח יומשך אוא"ס ב"ה בכל מצוה שעוש' ותורה שלומד. ולא עוד אלא שתקנת חכמים היתה להדליק על הפתח הסמוך לרשות הרבי' מבחוץ דהיינו ברשות הרבים ממש מקום הקליפות לאהפכא חשוכא לנהורא כו' וזהו ונלוו גוים רבים אל ה':

פרק ט

ביאור על הנ"ל

ביאור ענין רני ושמחי בת ציון. הנה ציון לשון זכר ול' נקבה שהוא בחינת דכר ונוקבא דהיינו יסוד דנוק' (וירושלים הוא מל' שבמל' היא בחי' חותם כו' ובת ציון היינו כשיורדת לבי"ע לברר כו'. ורני היינו שיומשך בחי' גבורות דאימא שהן בחינת רשפי אש והסתלקות מחמת התבוננו' בא"ס כו'. ושמחי חסדים דאימא שהיא בחי' שמחה וגילוי אם הבנים שמחה כו'. וביאור ענין זה יובן בהקדים לבאר ההפרש שבין מלאכים לנשמות. הנה המלאכים אין להם רק בחי' רינה ולא שמחה שהרי אין להם עבודת ההמשכה מלמעלה למטה ע"י תומ"צ כו') הוא בחי' גבורות והסתלקות כל בעלי השיר יוצאין בשיר כו' יוצאין מן הכלי. אך המלאכים אין להם בטול כלי שהגוף על עמדו עומד אלא שמתפעל כו'. וזו היא בחי' רנה שהיא בחי' חיצוניות שהרנה הוא ספור שבחו של מקום.
ועד"מ מי שעומד לפני המלך מה לו להגיד ולספר רק כשיצא לחוץ ידבר כדי להלהיב ולהלהיט כו' ויציאתם בשיר ותענוג שמתענגין במה שמרבין לספר בגדולת א"ס ב"ה ויוצאים ממקומם מעולם לעולם ומהיכל להיכל ומתכללין בהיכלות כו' ומרנני' בניגונים כי הניגון הוא ענין התפעלות הלב שהוא רק המשכת קול בלא דבור שהקול הוא שיוצא מן הלב בלבד קודם שמתחלק בדבור הפה ויש כמה מיני נגון הכל לפי האהבה יש אהבה בתענוגים ויש אהבה במרירות (שמתמרמר על ריחוקו מחמת האהבה הגדולה)

ויש אשר נגעה עד הנפש כו' וכיוצא בזה. ודרך כלל היא בחי' אהבה שהאהב' כוללת כל הבחי' יומם דאזיל עם כולהו יומין עננא דאהרן כו'. וכמו שלא היה רק ענן א' בזכות אהרן ואעפ"כ הם ז' ימי סכות ז' מקיפים שמתחלקים חסד שבחסד גבורה שבחסד כו'. והנה רנה זו היא בחי' גבורות דאימא שהיא האהבה מחמת ריחוק כי לפי הריחוק כך תגדל האהבה וההמשכה ממטה למעלה ביתר שאת להיות נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות כו'. ונפשי אויתיך בלילה. בלילה דוקא שלא שייך להיות מתאוה אא"כ חסר לנפשו הדבר ההוא שמתאוה אליו והשגת' ריחוק זה הוא מ"ש וצדקתך ירננו וזכר רב טובך יביעו. כי זכר והארה מרב טובך כו'.

וכמה צמצומים עד שנמשך בבחי' צדק מלכותא קדישא. ואי לזאת נכספה וגם כלתה נפשם ובטלה לאוא"ס השוכן ומתלבש בבחינת מל' כי אליו ולא למדותיו. רק שאין השגתם באור א"ס אלא במה שנתלבש בבחי' מל' להיות מלך שמו נק' עליהם שזהו חיותם וקיומם כו'.

ובזה יובן ענין רננא ברמשא מדת לילה שהמל' כשיורדת לבי"ע ובוקעת המסך כו' הנה מחמת ריחוקה כתיב אלקים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט כו'. ואזי היא בבחי' רינה וזמרה. וכמ"ש נתן זמירות בלילה. וזמרה זו היא התשוקה להתכלל למעלה מתרפקת על דודה כו'. ולכן עבודת המלאכים ג"כ ברינה שהרי נמשכים מבחי' מל' ומל' דבריאה הוא מקור וחיות המלאכים דבריאה. ומל' דיצירה וכו'. אך המלאכים אין להם אלא בחי' רינה בלבד לפי שאין מקורם אלא בחי' מל' בלבד. משא"כ נש"י הם כלולים מכל הפרצופים (נעשה אדם בצלמנו) או"א זו"נ. ולכן יש להם ג"כ בחי' שמחה היא בחי' המשכה מלמעלה למטה בתומ"צ רמ"ח איברין דמלכא ט"ס דז"א כי טפ"ט הם פ"א וג"פ פ"א שבכל ספי' יש ג' כלים פנימי חיצון תיכון הם רמ"ג וה"ח (דאימא) המגדילים הם רמ"ח. והמשכה זו בז"א אורייתא מחכמה נפקת ושרשה למעלה מן החכמה תר"ך עמודי אור שבכתר היא גלגלתא ומו"ס דא"א. וכל האורות נמשכין בז"א כל ארחות הוי"ה כו'. פי' ארחות להיות הוי"ה כו' הם בחי' תרי"ג ארחין מחיוורתי כו'. ונש"י הם המקבלים כל האורות הנמשכי' בז"א מלמעלה מעלה מכל הבחי' לפי שהם כלולים מהכל כו' כנ"ל. וזהו עבדו את ה' בשמחה להיות נמשך הוי"ה מלמעלמ"ט. אך מ"מ באו לפניו ברננה. שא"א לבא אל המלך דהיינו להתכלל ממטלמ"ע אלא בבחי' רננה ברמשא מדת לילה. וצדקתך ירננו בחי' צדק בלבד (שאין העלאת מ"ן של התחתונים מגיע רק עד המל') אבל המשכה מלמעלמ"ט (הוא עד"מ שיבא המלך לכאן) הנה מאליו וממילא נמשך אור א"ס שלמעלה מעלה והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוך כו':

ועתה נבא לביאור וטעם הפסוק הנה כשהמל' במקומה באצי' היא נק' ציון. כי ציון מל' סימן וחותם לפי שאז היא מקבלת כל האורות שלמעל' ממש הנמשכים בז"א בבחי' יסוד דילה נקודת ציון כו'. דהיינו בחי' תומ"צ. כי עיקר בחי' מצוה הוא במל' שהרי על ידה בא לידי גילוי בפו"מ כו' שביאור המצוה איך ומה היא הוא בז"א וקיום המצוה היא במל'.

וכגון ענין קדש לי כל בכור שהביאור הוא ענין התלבשות חכמה כו'. והקיום בפו"מ הוא ע"י קלף הגשמי והנחה על היד והראש כו'. ולכן הוא בחי' ציון וחותם שנחקקים בה כל האורות עליונים בחי' חכמה שבקדש לי כל בכור כו' נמשך ע"י הקיום בפו"מ. וזהו ענין מצות צריכות כוונה שהמצוה היא הקיום בפו"מ והכוונה הוא בחי' האורות עליונים הנמשכין כו' (וכשמקבלת כל האורות אזי היא בבחי' שמחה) אך כשיורדת לבי"ע (שהוא בבחי' רנה וזמירות בלילה רננא ברמשא כנ"ל) אזי נק' בת ציון שאז היא יורדת ובוקעת המסך להתלבש בע' שרים כדי להכניעם כענין ומלכותו בכל משלה. והנה עיקר ירידתה הוא בזמן הגלות גלו לאדום שכינה עמהם שאז הוא בבחי' דבור הנפרד מהקול.

ועי"כ נפשי אויתיך בלילה בגלות ומתרפקת על דודה כו'. אבל בזמן בהמ"ק ותרב חכמת שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא. לא היתה המלכות יורדת בעצמה לבי"ע לברר כו' רק הבירורין נעשו ע"י ישראל בקרבנות שהיה העשן כו'. והקרבנות היו אשה ריח ניחוח כו' ונעשה יחוד עליון באצילות. וממילא היו מוכנעים וכפופים להקדושה כו'. ותמיד היו מיחדים השכינה למעלה כו'. ולכן לא נק' בת ציון אלא בזמן הגלות. וע"כ בא הנביא לנחם שאעפ"כ לע"ל תהי' רני ושמחי (ולא עוד אלא שתתעלה בעילוי רב עד שתהיה בב' הבחינות יחד). והענין כי הנה יש אתעדל"ע גם בלא אתעדל"ת. למעני למעני אעשה שהרי אתעדל"ת הוא בפסוד"ז וק"ש כו' ויש המשכת המצות קודם לכן כמו טלית כו'. רק שההפרש הוא שאינו יורד ונמשך מלמעלה אלא בבחי' חיצוניות. אבל בבחי' פנימיות באו לפניו. לפניו היינו פנימית ברננה דייקא.

ולע"ל הנני בא ושכנתי בתוכך ממש. והיינו בחי' נאם ה' בחי' דבור כענין שכינה מדברת מתוך גרונו של משה. וכענין ונתתי מטר ארצכם כו'. ונתתי עשב כו' שאומר כל אדם בק"ש ע"י שבא לבחי' מס"נ באחד ובכל מאדך הרי נעשה ודברי אשר שמתי בפיך כו'. ועז"נ האלהים יעננו בקול בקולו ש"מ כו'. הנני בא מלמעלה למטה מאתעדל"ע הנני אני בעצמי למעלה מעלה. ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד. דהיינו מפנימית עתיק שהיא פנימית א"א כו' שם יהי' מעלת משיח כו'.

ועי"ז ולציון יאמר איש ואיש יולד בה איש סתם. אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. ואיש המשכה בוי"ו מאיש העליון כו'. כי והוא יכוננה עליון דהיינו כי ונחה עליו רוח ה' כו'. והריחו כו'. חוטמא דפרדשקין כו'. ולפי שהוא יכוננה עליון לפיכך יהי' הכל בחינת איש. איש ואיש יולד כו'. ולכן תהי' רנה ושמחה אפי' בת ציון בחי' שנק' בת. איש מזריע תחלה יולדת בת נקבה (שבחינת בת שמקבלת מאתעדל"ע תתעלה מאד שתקבל מאתעדל"ע העליונה כי והוא יכוננה עליון כו' כנ"ל. וע"כ תהי' רני ושמחי ביחד שהן בחי' העלאה והמשכה בבחי' א' שגם בבחי' שמחה היא ההמשכה שמלמעלה תהי' רנה כו'). וזהו ענין נ"ח שמצותה על פתח הבית מבחוץ ברה"ר. כי הפתח הוא פתחו לי שערי צדק וצדקתך ירננו ומחוץ לפתח הוא בי"ע והדליקו נרות בחצרות קדשך כו'. ואפי' ברה"ר כו'. ושם ממשיכין הנ"ח שהוא ענין יחוד אור ושמן ופתילה וגוונין שבאור פנימיים ומקיפים כו' הכל ממשיכים גם למטה מטה והיינו בחי' אתעדל"ע בלבד:

פרק י

מי כה' אלקינו המגביהי לשבת המשפילי לראות בשמים ובארץ. הנה כתיב כי נר מצוה ותורה אור. הרי שהמשיל הכתוב את המצוה לנר וכתיב נר הוי"ה נשמת אדם שהנשמה נמשלה לנר. וצריך להבין מהו ענין הנר של מצוה ומהו הנר של הנשמה.

והנה ענין הנר הוא שקרוי ע"ש הפתילה כי היא עיקר הנר. אך אין נר בלא שמן. שהשמן הוא הגורם להיות הדלקת הנר בנחת שיהא שוהה ומתעכב זמן מה. ואילולי השמן הי' דולק מהר ובמרוצה. והיינו ע"י שהשמן נמשך אחר הפתילה. והוא נשרף ונכלה באור הנאחז בפתילה עד שהוא כלה לגמרי ולא נשאר ממנו כלום מפני שהוא עולה כולו באש. ומ"מ הפתילה היא עיקר הנר. לפי שהאור הדולק הוא ע"י שנאחז בפתילה. ואלו היה האור נטבע בשמן היה כבה רק שהפתילה היא המחברת את האור אל השמן כשהשמן נמשך אחר הפתילה:

ולהבין משל זה בנמשל בנר מצוה ונר הוי"ה נשמת אדם. צריך להקדי' ענין ואהבת וגו' בכל לבבך בב' יצריך ביצ"ט וביצה"ר שלכאורה אינו מובן איך ישוב היצה"ר לאהבה את הוי"ה ע"י האדם והלא לא ישמע אליו. אך הענין הוא כי הנה ביאור ענין יצ"ט ויצה"ר הוא כי נודע שיש בכל אדם ב' נפשות נפש אלהית ונה"ב וכל נפש מתחלקת לשנים. שהם שכל ומדות.

והנה עיקר הנפש הוא השכל. כי נה"א עיקרה היא נפש המשכלת ומתבוננת תמיד ומשגת באוא"ס ב"ה. ואין לה השכלה אחרת. והמדות אהוי"ר הנולדות מן השכל והשגה זו הן הנקראות בשם יצ"ט.

וכן עיקר נה"ב היא המשכלת ומשגת גשמיות עוה"ז וחומריותן שהוא זלעו"ז לעומת נה"א. שהשכל המלובש בענינים גשמיי' הוא הפך ממש מן השכל שבנה"א. שהיא בחי' חכמה עליונה בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא. למעלה מן השכל המושכל ומושג בגשמיות.

והשכל המושכל ומושג בגשמיות ע"פ שכל אנושי הוא שקר והפך ממש מחכמת אלהות שהיא חכמת אמת והמדות הנולדות משכל הגשמי הן הנק' בשם יצה"ר וצריך האדם לאכפייא לון שלא יתנהג ע"פ מדות שנולדו מן השכל הגשמי. רק ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך. היינו בהגביר כח נה"א המשכלת.

ומתבונן באוא"ס בפסוק ראשון דק"ש שמע ישראל. שמע לשון הבנה כי הוי"ה הוא אלהינו פי' אלהינו הוא ענין ההתהוות בחי' ממכ"ע וסוכ"ע הוא נמשך מבחי' הוי"ה היה הוה ויהיה שהוא אוא"ס ב"ה שהוא בחי' אין והתהוות היש הוא מאין ממש.

והתהוות זו נמשך תמיד יש מאין כמאמר ובטובו מחדש בכל יום תמיד כו'. והוא הוי"ה אחד אתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא כו'. שאין התהוות העולמות פועלים בו שום שינוי ח"ו. לפי שאינו דומה מעשה הקב"ה למעשה בו"ד. שמעשה אנוש הנה כח הפועל ממש הוא בנפעל. כמו עד"מ כשעושה דבר פונה א"ע ומעמיק שכלו בדבר שהוא עושה. וע"כ הדבר שעושה פועל בו שינוי בכח שכלו. אבל התהוות העולמות מאוא"ס ב"ה אין פועלים בו שום שינוי ח"ו. וה' אחד כמו קודם שנבה"ע. לפי שבשכמל"ו שכל התהוות העולמות וקיומם וחיותן אינן אלא מבחי' מלכותו ית' שבמה שהוא מלך עליהם מחיה ומהוה אותם דהיינו בחי' שמו ית' בלבד.

ושם שייך כח הפועל בדבר ה' שמים נעשו כי דבר מלך שלטון כתיב מלכותך מלכות כ"ע. יחיד חי העולמים מלך כנודע. וכאשר יעמיק האדם שכלו ומחשבתו בזה בעומק בינתו ובעומקא דלבא. אזי תבטל הנפש החיונית מהשכלתה בגשמיות בתגבורת הנפש האלהית המשכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה להוליד מרוח בינתה והתבוננותה אהבה עזה כרשפי אש לדבקה בו ית' בדביקה וחשיקה וחפיצה בהתלהבות עצומה עד כלות הנפש כמ"ש נכספה וגם כלתה נפשי וגו'.

ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי וגו'. ואזי תהיה החכמה שבנפש החיונית כשמן הנמשך אחר הפתילה שהיא נר ה' נשמת אדם שהנשמה היא הפתילה המחברת אור האהבה עזה ורשפי אש להאיר בנה"ב עד שתכלה ותכסוף ג"כ לדבקה בו בדביקה חשיקה כו'. ולהיות ואהבת וגו' בכל לבבך וגדול יהי' כח כלות הנפש הבהמית ביתר שאת בבחי' שמן הנכלה ועולה עד שנעשה ממנו כולו אש של אור הנר ע"י בחי' צעק

לבם והוא התהפכות בחי' האש שבה. ורשפי אש אהבה עזה כו'. וזהו נר של הנשמה שהיא מהתבוננות נפש האלהית עצמה:

וענין נר של המצוה היא שהמצוה יש לה סגולה פרטית להעלות את נה"ב ולקשרה באוא"ס ב"ה כמא' אק"ב בקדש העליון שהוא למעלה מן ההשתלשלות. כי המצות הם לבושין ונק' לבוש מלכות שהם בחי' מקיפים שמקיפים ומלבישים את הנפש מראשה ועד רגלה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש שעי"ז מעלה את הנפש כמו האדם כשהוא לבוש יכולין להמשיך אותו ע"י לבושו.

וכן כצרור אבן במרגמה. שע"י שצרור בחרט זורקין אותו למעלה יותר. הכלל שכל בחי' מקיף הוא העלאה למעלה. ולכן לובשין טלית ותפלין קודם התפלה להמשיך בחי' מקיף למעלה להעלות את נה"ב בתפלה כנודע שאין התחתון עולה למעלה עד שיורדת תחלה הארה מלמעלה. והתפלה היא עליית נה"ב. ולכן התפלה היא נוסחא אחת בכל יום כל ימי חייו של אדם הקצובים לו ימי שנותינו בהם שבעים שנה הם כפי נצוצות נפש הבהמיית שצריכין להעלות (משא"כ נפש האלהית היא נצחית) וכל יום נעשה בחי' חדשה. וצריך להעלות גם אותו נצוץ שמתחדש והכל היא העלאה אחת (משא"כ לימוד התורה צריך דוקא ללמוד בכל יום דבר חדש) ולכן כל המצות נקראות בשם צדקה כי צדקה תרומם גוי שע"י הצדקה וחסד שעושין למטה להחיות רוח שפלים ועני חשוב כמת. כן ויותר מכן לאין קץ נמשך רוח חיים מלמעלה מחיי החיים ב"ה להחיות מתים ממש בבחי' ימין מקרבת וימינו תחבקני ממש באור המקיף שמלמעלה לרומם ולהעלות את הנפש למעלה מעלה באוא"ס ב"ה ממש וזהו ענין נר מצוה:

אך התורה אור הוא המשכת אוא"ס ב"ה מלמעלמ"ט. והיא אור וגילוי אוא"ס ב"ה ממש שלמעלה מעלה מהשתלשלות שירידת והדרגת סדר השתלשלות היא בחי' העלם והתלבשות אוא"ס ב"ה להיות התהוות מהות אחר מהות באופנים ומינים שונים.

וכמ"ש ישת חשך סתרו שהוא חשך והעלם ולא אור וגילוי. ועל התורה נאמר מגלה עמקות מני חשך. וממעמקים קראתיך הוי"ה. וזהו תכלית בריאת האדם להמשיך על נפשו אוא"ס ב"ה שלמעלה מן ההשתלשלות. להיות אור א"ס ב"ה שורה למטה כמו למעלה כמ"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי אין אלהים. כלומר כשם שאני ראשון קודם שנבה"ע.

ואחרון לאחר שנברא העולם. כן מבלעדי דהיינו באמצעות בשעת בריאת העולם יהי' אור א"ס ב"ה נמשך למטה שיהי' בטול העולם במציאות כמו קודם שנברא ואחר שנברא והיינו ע"י התורה כי אורייתא מחכמה נפקת.

וכמ"ש לכבודי בראתיו. כבו"ד בגימטריא ל"ב הם ל"ב נתיבות חכמה. בראתיו בחי' תלמוד. יצרתיו בחי' משנה. ועשיתיו בחי' מקרא. שכולם הם בבחי' חכמה ואור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בחכמה שאין שם שום הסתר פנים.

ושם הוא בחי' אני ה' לא שניתי כמו קודם שנברא העולם. ולכן רב יהודא דכולי תנויי' בנזיקין הוה לזכות את הזכאי. ולחייב את החייב. להפריד ביניהם. בכדי להפריד החיצונים מהקדושה ויתפרדו כל פועלי און כו'. ולכן היה פטור מן התפלה לפי שהיתה תורתו אומנתו כר' שמעון בן יוחאי וחביריו. והיינו מפני שרב יהודא היה אדם גדול מאד עד שאמר עליו שמואל אין זה ילוד אשה דאימתא דמאריה עליה שהי' בחינת ביטול לאוא"ס ב"ה שהמשיך עליו בק"ש. (כי מן הק"ש לא היה פטור ואפילו ר' שמעון בן יוחאי וחביריו אלא מן התפלה) והיתה תורתו ג"כ בבחי' בטול ממש בבחי' ואשים דברי בפיך. ודברי אשר שמתי בפיך וכמארז"ל מתניתין מלכתא. בחי' מלך שמצוה וגוזר שיהי' הפסק כך כי מלך במשפט יעמיד ארץ לזכות את הזכאי כו'. שיש ב' בחי'. בחי' עבד שלומד כדי שידע רצון המלך.

ובחי' מלך שבעת לימודו הוא הגוזר ומצוה לעצמו כו' וז"ש ויהי בישרון מלך לפי ששכינה היתה מדברת מתוך גרונו של משה. וכך ר' שמעון בן יוחאי וחביריו ורב יהודא לפי מדרגתו. שכפי ערך בטול נפשו לאור א"ס ב"ה. ככה היתה המשכת אור א"ס ב"ה בתורתם ועבודתם. והמשנה המדברת בפיהם היא דבר ה' ממש. ועי"ז נמשך בטול העולם במציאות למטה כמו למעלה:

והנה אור התורה הזה נאחז ומתחבר במצוה כי כל התורה שלפנינו הן תושב"כ ושבע"פ עיקרן ויסודותן היא במצות שע"ז נאמר ותמלא כדה ותעל. כ"ד ספרין דאורייתא כו' שהן בחי' כד שנשאב מים העליון חכמה עלאה של א"ס ב"ה שהוא עד אין קץ ותכלית וע"ז נאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך. אנכי דייקא.

והמצוה היא הפתילה שמתלבשת בנפש השכלית והחיונית להעלות' ולקשרה באור התורה שהיא בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא הפך שכל אנושי ובה שורה א"ס ב"ה כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ. אך צריך להקדים התבוננות של נפש האלקית היא נר ה' נשמת אדם כדי להיות ואהבת וגו' בכל לבבך כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח וכמ"ש אם ישים אליו לבו וגו' עד שתהיה חכמה שבנפש החיונית בחי' השמן הנמשך אחר הפתילה של מצוה להתכלל ממש באור התורה שתתהפך ממש מהפוך אל הפוך משכל אנושי המושג לשכל חכמת התורה חכמת אלהית בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא כו' שלכן נתלבשה בענינים גשמיים וכל ענינים גשמיים כלולים בה כמו כל צמח האדמה ופרי

העץ בסדר זרעים. וכל בעלי חיים בסדר קדשים. כדי לברר ולהפך הכל בקדושה. וימלא כבוד ה' את כל הארץ הלזו הגשמית כו':

וזהו המגביהי לשבת. פי' המגביה י' הוא י' שבה' שהדל"ת הוא בחי' דלית. דלית ליה מגרמיה כלום נעשה ה' ע"י היו"ד שבתוכה והיינו בחי' המצוה שמצדק נעשה צדקה. וצדקה תרומם גוי ע"י שמגביה את בחי' היו"ד שבה' למעלה מעלה באוא"ס ב"ה ממש. לשבת להיות בחי' מכון לשבתך דהיינו שתהא שם השראת אוא"ס ב"ה ממש שהיא בחי' ישיבה דהיינו בחי' ירידה והשפלה אצלו כביכול וכמ"ש וישב ה' מלך לעולם. כי להיות מלך לעולם היא בחי' ישיבה והשפלה כי על מי ימלוך כו'.

וזו היא העלאה שע"י המצות ממטה למעלה. אבל התורה אור היא המשכה מלמעלה למטה המשפילי לראות בשמים תושב"כ. ובארץ תושבע"פ. ושם הוא לראות בחי' ראיה והתגלות אוא"ס ב"ה למטה כמו למעלה. ולא בחי' שמע ישראל דהיינו התבוננות שבנפש האלהית שהיא בחי' שמיעה בלבד אלא כמ"ש כי עין בעין יראו וגו':

פרק יא

ביאור על הנ"ל

להבין ביאור הדברים ע"פ המגביהי לשבת כו'. הנה צריך להקדים שני הקדמות. הא' מ"ש בפרדס הטעם שמכל הדברים נוכל להוציא שמן. כמו שעושין בתקון הרפואות. הוא לפי שכולם בחכמה עשית ונמצא בכל הדברים מלובש בחינת חכמה זהו בחינת השמן שהוא בחי' חכמה כמ"ש בזוהר דיין הוא בינה ושמן חכמה. ולכן כתיב אשה חכמה מתקוע כי תקוע אלפא לשמן.

והנה שמן הטוב ושמן המשחה הוא בחכמה דקדושה שבע"ס עליונות. וע"ז נאמר כשמן הטוב כו' זקן אהרן כו' וכמ"ש בזוהר ויקרא ופ' אמור. אבל שאר כל השמנים הם מנוגה ובנוגה הוא בחי' חכמה שבשכל אנושי.

והקדמה השנית הוא פי' מ"ש ותורה אור. כי הנה פי' אוא"ס הוא מל' דא"ס שבה כל הצמצום הנז' בתחלת ספר עה"ח. שנעשה בחי' צמצום בהאור להיות נעשה מקום פנוי וחלל שהכל הוא באוא"ס בהאור דוקא.

ולא במהו"ע ממש ח"ו. והכוונה בצמצום זה הוא כדי שאח"כ ע"י עבודת האדם בעוה"ז שיתהוה ע"י צמצום זה יומשך להיות גלוי מל' דא"ס כמו קודם שנברא. פי' כמו שהאור הוא קודם הצמצום כך יהיה ממש הגלוי למטה שלא יסתיר הצמצום כלל.

וכמ"ש אני ראשון ואני אחרון ומבלעדי וגו'. פי' אני ראשון כמו שהיה קודם הצמצום ואני אחרון היינו כמ"ש ונשגב ה' לבדו כו'. ומבלעדי היינו באמצעות שנעשה בחי'

הצמצום וההסתר יהיה ג"כ אין לנו מלך אלא אתה שיהיה גלוי הבטול שלא יהיה הסתר והעלם. והמשכה זו היא ע"י התורה. וזהו ותורה אור שממשיך בחי' גילוי אוא"ס כמו קודם הצמצום גם לאחר הצמצום. (וזהו מתניתין מלכתא המשכת גלוי מלכות דא"ס האור שלמעלה מהצמצום). וזהו ענין רב יהודא כולי תנויי' בנזיקין הוה והי' פטור מן התפלה כו' לפי שההשתלשלות הם בחי' העלם והסתר כמ"ש ישת חשך סתרו דזה קאי על התהוות בחי' הכתר כי החכמ' נק' אור שהוא בחי' גלוי כמ"ש ראשית חכמ' ראשית הגלוי והכתר שלמעלה מן החכמה ואינו מאיר ומתגלה נק' אצלנו בשם חשך לפי שאינו מושג. וכמ"ש בזהר פ' בראשית (דל"ב ע"א) (ועמ"ש ע"פ שחורה אני כו' בענין שהתורה ניתנה אש שחורה ע"ג אש לבנה). וגם לכן נק' הכתר חשך שהוא העלם לאוא"ס והחכמה היא העלם הכתר שאינו מאיר כ"א ע"י החכמה נמצא החכמה מעלים ומסתיר על הכתר. ולכן נק' קו המדה בוצינא דקרדוניתא מלשון חטי קרדנייתא שהוא ענין קדרות ושחרות לפי שצ"ל מדה וגבול עד כאן בחי' חכמה.

וע"כ בחי' בינה כו'. שכ"ז הוא חשך ולא אור. אבל אור הוא גלוי הבטול להיות אוא"ס למטה כמו למעלה מהצמצום כו'. וכמו שהוא קמיה ית' שהצמצום אינו אלא לגבי העולמות כנודע. והיינו דוקא ע"י התורה מגלה עמקות מני חשך ממעמקים קראתיך הוי"ה כי התורה היא בחי' חכמה שנמשכה ממלכות דא"ס (שהיא בחי' מו"ס דעתיקא שבחי' כתר ועתיק נק' מל' דא"ס. וכנודע שמבחי' מל' דא"ק נעשה כתר לאצי') ושם שורה אור א"ס ב"ה בבחי' לא שניתי ממש שאין שם העלם והסתר כלל. וכמ"ש יהי אור זו חכמה והכתר נק' אויר. ורב יהודה שהיה אדם גדול מאד היה יכול להמשיך בטול עליון ע"י שהיה בטל בעצמו בק"ש כי מן הק"ש לא היה פטור רק מן התפלה.

ורצה להמשיך גם בנזיקין מקום הקליפות שהם ארבעה אבות נזיקין שיהיה בלע המות לנצח וכמו שיהי' לע"ל בעת תח"ה שיחיו העצמות ויקרם עליהם עור ובשר כמ"ש גבי עצמות דיחזקאל שיהיה גשמיות ממש ואעפ"כ יהיו נהנין מזיו השכינה בלי אכילה ושתיה לפי שיומשך בטול עליון גם בגשמיות ממש וכמארז"ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש שיהא קודש שורה למטה.

ועל דרך זה היתה תורתו של רב יהודא ושל רבי שמעון בן יוחאי שהיתה תורתם אומנתם שהיתה תורתם בבחינת בטול ממש לאור אין סוף ולא הם המדברים ד"ת אלא דבר ה' בפיהם כו'.

וזהו ענין מתניתין מלכתא כמלך שמצוה כו'. שיש בחי' עבד שלומד כדי שידע רצון וגזירת המלך. ויש בחינת מלך שהוא הגוזר עצמו כו'. ולכן במרע"ה נאמר ויהי בישרון

מלך כו'. נמצא היוצא מהקדמה זו השניה דפי' ותורה אור הוא שע"י עסק התורה בבטול ממשיכים בחינת אוא"ס ממש שלמעלה מהצמצום שיהי' מתגלה למט' בעשי' כמו שהיה רב יהודה תנויי' בנזיקין להפך חשוכא דוקא לנהור' [ועמ"ש בפ' בראשית ע"פ צאנה וראנה.

ועפ"ז יובן ענין הנר והאור דרך כלל. כי הנה הפתילה זהו חוט ועליו נמשך האור ובחי' החוט רומז לבחי' צמצום האור שע"י הצמצום נמשך רק קו וחוט לבד ואח"כ נמשך קו זה להאיר במדה ומשקל ונק' קו המדה ויש בזה כמה בחי' בענין הקו המדה ונק' ג"כ פתיל (וכמ"ש בזוהר פקודי דף רל"ג ע"א) ע"פ ופתיל פשתים בידו וקנה המדה כו'. ולזמנין קנה המדה ולזמנין קו המדה ועל דא פתיל וקנה כו' דקנה המדה זהו ענין המדידה דעלמא דאתכסייא שנק' ים שמדה זו הוא ע"י הקנה שגדל אצל המים.

ומדידו דעלמא דאתגליא הנק' יבשה הוא ע"י פתיל כו'. ועכ"פ בחי' הפתילה זהו בחי' קו המדה. אך האור הנתלה בפתילה זהו בחי' תורה אור שהוא המשכת אוא"ס שלמעלה מהצמצום והמדה וכמ"ש ארוכה מארץ מדה וכמ"ש במ"א שזהו ענין הברכות דיעקב ע"י יצחק דוקא כי יצחק הוא בחי' גבור' דע"י שרש ומקור קו המדה לכן נתברך יעקב על ידו. שהברכה היא מטל השמים זו מקרא ומשמני הארץ זו משנה. שעי"ז יומשך תוספת אור יותר לאין שיעור על עיקר האור שע"פ המדה כו'. ועיקר אחיזת האור בפתילה הוא ע"י כליון השמן שהוא בירור חכמה דק"נ שכל אנושי כנ"ל בהקדמה ראשונה. והיינו כשהוא נכלל באור שבטל לגמרי לבחי' ותורה אור]:

ועתה נבא לביאור הענין. לבאר ענין שני הבחי' נר. האחד מ"ש נר הוי"ה נשמת אדם שהנשמה לבדה היא בחי' נר. ובנר יש השלשה בחי' הנ"ל. אור ופתילה ושמן. א"כ יש כ"ז בהנשמה עצמה. הנר הב' הוא כמ"ש כי נר מצוה ותורה אור. ויש בזה ג"כ ג' בחינות הנ"ל. והענין כי הנה נר הוי"ה נשמת אדם היא נה"א (ולא הנה"ב שעדיין צריכה להתברר ואינה נק' בשם נר הוי"ה דהא לא כתיב נר אלקים) שהיא א"צ תקון לעצמה והיא הפתילה שממשכת האור הוא הבטול העליון אוא"ס מל' דא"ס ששם הוא התחלת הקו וחוט המתלבש בע"ס דאצי' מקור ושרש נה"א. ונקראת הנה"א ג"כ פתילה יעקב חבל נחלתו. על כן בכח הנה"א להמשיך האור והבטול עד שהשמן הוא חכמה שבשכל אנושי שבנפש השכלית דנוגה נמשך אחר הפתילה.

והנה השמן הנמשך אחר הפתילה הוא השורף ונכלה הכל עד שנעשה ממנו אש גמור שהוא הגורם הדלקת האש הרבה לפי שהוא הוא הדולק עד שנתהפך ממש להיות כאש משא"כ הפתילה. והכח הזה בשמן דק"נ יותר מבנה"א הפתילה הוא לפי שעיקרו מעולם

התהו שהוא למעלה מעלה (כי בתהו היה רבוי האור שזהו יותר מבחי' המדה דקו המדה דתקון) אלא לפי שהיו זת"ז נשברו. דהיינו לפי שלא הי' התכללות וההתכללות הוא התקון שנמשך דרך קוים כמ"ש באילן. וזהו ענין נשמת אדם א' דם כמו שהדם סובב והולך בכל האברים נעוץ תחלתן בסופן עד שלכאב הראש מקיז דם ברגל כו'. כך הוא המשכת הנשמה נפש אלקית.

והכל הוא רק כדי לברר הנפש השכלית שתתהפך ממש באש שלמעלה שיהי' מאיר בה אור א"ס ממש כמו למעלה כי מתהו ממש נעשה תקון שמעקודים נקודים נעשה ברודים. וזאת היא בחי' נר הנשמה שהיא נפש אלקית שהיא הפתילה שעיקר הנר היא הפתילה והשמן הוא בירור הנפש השכלית. ומזה נעשה אור הוא הבטול העליון כו' כנ"ל.

והנה הטעם שנק' הבטול הזה בשם אור. וגם מה שנמשך ע"י כליון השמן דוקא שהוא הוא שנעשה אש ואור גמור. משא"כ הפתילה. וכבר מילתא אמורה שהוא מפני ששרשה מעולם התהו. אך ביאור הענין הוא ע"פ המבואר בדוכתי טובא. איך שיש ב' בחי' אהבה ויראה. האחת האהבה והיראה שהיא מוגבלת לפי שיעור השגת הנפש כו'.

והב' הוא האה"ר ויראה עצומה למעלה מכדי אשר תוכל הנפש שאת בהשגתה כו'. והיא הבאה מבחי' ההתבוננות בסוכ"ע המקיף לכל העולמות בשוה. ובחי' הראשונה נק' בכל נפשך. ועד"ז הי' אהוי"ר של הנשמה בג"ע לפ"ע ההשגה.

והשנית נק' בכל מאדך. כי מאד פי' בלי גבול. היינו שאין כלי הלב מכיל האהבה ויראה העצומ' עד שנעשה בחי' אור מקיף. וזהו בחי' תשובה בחילא יתיר. פי' יתיר על הכלי. ולזה היה תכלית ירידת אור הנשמה מג"ע לעוה"ז בכדי שתבא לבחי' בכל מאדך שהתשובה אינה רק בעוה"ז כי ע"י אהוי"ר זו שבלי גבול עי"ז ממשיך אוא"ס הבלי גבול שלמעלה מהצמצום משא"כ ג"ע נק' זיו השכינה ע"י צמצום. ביו"ד נברא עוה"ב כו'. ולכן יפה שעה א' בתשובה כו'.

והנה בחי' אה"ר זו דמאדך נק' או"ח. והטעם שנק' בשם אור הוא כי הנה אנו רואים ההפרש בין אש ואור למים אשר מן האש יוכלו להדליק זמ"ז עד אין קץ וגבול משא"כ במים שיש גבול להשפעתם שאפי' יהיו מים הרבה יכלו או יחסרו כשישתו מהן עם רב. משא"כ באש שאפי' מאור נר אחד יוכלו להדליק נר מנר עד שלא יהיה כלה כלל לעולם ונמצא שאע"פ שהאש הדולק מצד עצם הרי הוא בע"ג כמו המים אבל מ"מ יש בו בחי' כח בלתי מוגבל מה שיוכלו להמשיכו מנר לנר בלי שיכלה לעולם משא"כ במים שהם מוגבלים ולכן נמשל הקב"ה לאש דוקא כמ"ש אש אוכלה הוא כי אני הוי"ה לא שניתי בין קודם שנבה"ע וכו' לפי שההמשכה היא רק הארה בעלמא שאינו נוגע למהו"ע.

וזה כמשל האש שהמדליק נר מנר אינו מחסר בנר הראשון ולכן אין לו קץ. משא"כ במים שנעשה חסרון כו' ע"כ יהיו כלים לגמרי ברבוי המשכות משא"כ האש אינו כלה ע"י רבוי הדלקות ממנו לפי שאין נעשה שום חסרון בו כלל רק ע"ד הארה:

והנה ע"פ משל זה באש הגשמי דאע"פ שהוא בע"ג ממש מ"מ יהיה ממנו המשכה בלי גבול כמו"כ יובן הנמשל בענין אהבה דבכל מאדך. דפי' מאד היינו בלי גבול למעלה מהגבלת כלי הנפש.

והנה ודאי מובן לכל דאין ר"ל שהיא אהוי"ר שבלי גבול וקץ ממש כי איך שייך זה שבאדם יהיה אהוי"ר שבלי גבול ממש. אלא הכוונה שהיא יותר מהגבלת הכלי השכל ומדות שבאדם. שאין כח בכלים אלו להכיל ולהגביל אהוי"ר זו בתוכן כ"א היא יתיר יותר מכלים אלו ולכן נק' בכל מאדך מאד שלך פי' לגבי כלי שלך נק' אהבה רבה זו מאד ובלי גבול אבל באמת היא בגבול.

ואעפ"כ כיון שלגבי האדם היא בחי' בכל מאדך ובחי' בחילא יתיר לכן עי"ז ממשיך ממש אוא"ס ב"ה שלמעלה מהצמצום שהוא הבלי גבול אמיתי נמצא עם היות אה"ר זו מצד עצם בעלת גבול מ"מ להיותה יותר מגבול וכלי של הנפש ע"כ פועלת המשכה מבחי' בלי גבול ממש דהיינו אוא"ס ממש ולכן נק' אה"ר זו בשם אור שהוא ממש כמשל האור והאש אע"פ שהוא בע"ג יש ממנו המשכה בלי גבול משא"כ במים וכו'. ועד"ז יובן מעלת אהבת רשפי אש בכל מאדך על בחי' אהבה הנמשכת כמים שהוא בחי' בכל נפשך.

והנה אה"ר זו נתהוה בהנשמה דוקא ע"י התלבשות' בגוף ונה"ב שאז תבא לבחי' תשובה בחילא יתיר משא"כ אהבת הנה"א קודם התלבשותה בגוף היה בבחי' גבול וכלי כפי השגת הנפש כו'. ולכן נק' הנה"א פתילה שהפתיל' זהו דבר מוגבל בעצם וכמו פתיל וקו המדה אבל ע"י התלבשותה בנה"ב ואז השמן דבירור הנפש השכלית שמנוגה ששרשה מעולם התהו הוא נמשך אחר הפתילה דנה"א עי"ז דוקא יתהפך השמן לאור שהוא בחי' אה"ר דבכל מאדך ובטול עליון יותר מהכלי וכמו רב יהודה דאימתא דמאריה עליה. לכן נק' אה"ר זו בשם או"ח שהוא אור הנמשך מהבירור דק"נ ששרשן מעקודי' נקודים כנ"ל אלא שעי"ז נמשך אח"כ מלמעלה למטה אוא"ס ממש והוא בחי' ותורה אור.

וכ"ז הוא בחי' נר הנשמה אך אין נשמה בלא מצוה כי לא ע"ה חסיד ולא בור ירא חטא. וגם מצוה בלא נשמה אינה כלום כי כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו. ולכן צריך להיות גם שניהם. והענין כי נר מצוה שהמצוה היא נר והיינו פתילה. והענין כי הדברים שנעשה בהן המצוה הן ג"כ מעולם התהו. אך המצוה היא ג"כ בחי' מקיף שנמשך ע"י קיום המצוה מקיף עליון ולכן המצות הן לבושים ובגדי מלכות להיות עי"ז

הנשמה צרורה בצרור החיים שמלבשת ומקפת את הנשמה להעלותה כי כל דבר שצריך לעלות מקיפין אותו סביב.

וע"י זה המקיף המקיפו הוא עולה כמו שזורקין את האבן ע"י קירטא כו' מה שלא היה עולה כלל מעצמו ולהפך בעבירה ג"כ מלפפתו כו' ולכן לובשים הטלית ותפילין קודם התפלה כנודע שכל דבר שצריך להעלותו מלמטה יורד מתחלה אור העליון והוא אור המקיף שהוא המעלה כנ"ל. ובזה תתהפך הנפש השכלית באור שלמעלה בתפלה ולכן מתפללין בכל יום נוסח אחד (משא"כ תורה היא צריכה דוקא התחדשות ע' זוהר בראשית בהקדמה)(די"ב ע"ב) ולאפשא לה בכל יומא שבכל יום מעלה ניצוץ מנפש החיוני' כי כל ימי שנותינו בהם שבעים שנה הם כ"כ נצוצות מנפש החיונית שצריך לברר משא"כ נה"א היא נצחית. נמצא המצוה היא בחי' פתילה שבה וע"י נכלה השמן באור כך ע"י המצוה היא עליית נפש השכלי' דק"נ וגם קלף התפלין דק"נ ומעות הצדקה ליכלל באוא"ס ב"ה כי שרש המצות הם במל' דאצי' כי תורה היא בחי' ז"א.

ומצות הן במל' מצות המלך. אך לפי שנעוץ סופן בתחלתן הרי המל' דאצי' עולה עד מל' דא"ס ממש. ולכן עי"ז עולה נפש השכלית באוא"ס ממש כנודע שאחר הבירור משם ב"ן נעשה שם ס"ג כו':

וזהו המגביהי דהיו"ד אחר הה"א הוא יתיר אלא דר"ל שעלייה זו דמל' דאצי' הנק' ה' שיהיה עולה כ"כ למעלה במל' דא"ס הוא ע"י היו"ד והוא היו"ד שבתוך הה"א. כי מל' דאצי' היא בחי' דל"ת דלית לה מגרמה כלום ובהמשכת המצוה נעשה בתוכה יו"ד ונעשית עי"ז בחי' ה' וע"י היו"ד שבתוכה היא עולה למעלה באוא"ס מל' דא"ס וזהו פי' המגביהי שעליית הה' היא מל' דאצי' במל' דא"ס הוא ע"י היו"ד שבתוך הה' שהוא הנמשך ע"י קיום המצוה. ובו וע"י היא העלייה הזאת [וביאור זה עפמ"ש בזוהר פ' ויחי (דרל"ב סע"ב) בפי' יהי שם כו' מאי שנא דקאמר יהי אלא יהי רזא דאמשכותא מההוא אתר עילאה דאיהו סתים דקאמרן דאיהו י"ה עד רזא דברית דאיהו יו"ד תתאה כגוונא דיו"ד עלאה שירותא כסופא ובגין כך יהי רזא דאמשכותא מטמירא דכל טמירין עד דרגא תתאה ובמלה דא אתקיים כל עובדא דבראשית כד"א יהי רקיע כו' עכ"ל. וכ"ה בזוהר בראשית (די"ו ע"ב) והפי' הוא כי י"ה הם חו"ב שהחכמה נק' יו"ד שהיא בחי' נקודה והיינו לפי כי ראשית חכמה דהיינו ראשית הגילוי מא"ס ב"ה וראשית הגילוי א"א להיות רק בחי' נקודה כדי שיוכלו לסבול ולהכיל כמו המעיין בתחלת יציאתו מהמקור הוא קטן רק אח"כ בהתרחקו מהמקור מתרחב ונעשה נהר. וזהו ה' ראשונה שהיא בחי'

רחובות הנהר אבל החכמה שהיא קרובה יותר לא"ס והיא בחי' מעיין הוא רק נקודה. והיינו ג"כ בחי' בטול.
והנה כשצ"ל אח"כ המשכה לבחי' מל' דאצי' שהיא עלמא דאתגלייא מקור דבי"ע והיא בחי' שם ה' שם דוקא שהוא הגלוי לזולתו הנה המשכה זו ע"י יסוד ז"א והוא ג"כ בחי' יו"ד.
וזהו ענין יו"ד תתאה רזא דברית. וזהו יהי שם ה' מבורך כו' שלהיות הגלוי בבחי' מל' הנק' שם הוא ע"י יהי חו"ב ביסוד. וע"פ כהאריז"ל הוא כי יסוד אבא מסתיים ביסוד ז"א. נמצא בחי' יו"ד עלאה שהוא אבא ממש מאיר ביסוד ז"א. ולכן נק' יסוד ז"א ג"כ יו"ד. וזהו ג"כ ענין היו"ד שנתוסף בפינחס בן אלעזר הכהן עבור שקינא על פגם הברית כמ"ש בזוהר ר"פ פנחס (דרי"ג ע"ב ודרט"ו ע"ב ורל"ו ב') (ומזה ראייה דלא כפי' המק"מ פ' ויחי)(דרל"ב) בפי' יהי ע"ש וע"ש בהרמ"ז שהוא יו"ד של מילוי ה"י אחרונה דשם ע"ב שהוא בחי' יסוד אבא כו'. וע' באד"ר (דקמ"ב):
וביאור הדברים הוא כמו שאנו רואים שהראיה מתפשטת ונמשכת למטה יותר מן חוש השמיעה. שחוש השמיעה אינו מתפשט רק עד בחי' קול ודבור ששומע קול ודבור של חבירו אבל לא יתפוס בחוש השמיעה את העשייה גשמית. משא"כ בראי' תופס ומשיג העשייה גשמי'.
והיינו דלפי שהראיה שרשה מבחי' חכמה כמו שנק' החכמים עיני העדה. שהיא למעלה מבחי' הבינה שמשם שרש השמיעה ע"כ נשפלת למטה יותר. משא"כ בכח השמיעה הנמשך מבינה להיות נשפל כ"כ למטה. שכל הגבוה יותר יכול להשפיל א"ע למטה יותר ולכן יסוד אימא מסתיים בחזה ואינו נמשך בנה"י דז"א. אבל יסוד אבא נמשך עד יסוד ז"א כי נה"י דז"א זהו בחי' עשיי' שבאצי' והמשכה זו א"א להיות כ"א ע"י יסוד אבא בחי' ראיה וכו'.
וזהו ענין יהי שם כו' שלהיות ההשפעה בבחי' מל' הנק' שם ונק' ג"כ עשיי' שבאצי' הוא ג"כ ע"י יו"ד דוקא שהוא בחי' יסוד ז"א שבו מאיר יסוד אבא. וזהו פי' יהי י"ה הם חו"ב והיו"ד השני זהו צדיק יסוד עולם. ועיין עוד בזוהר ח"ג (דרל"ו ע"ב) מענין בחי' זו דיו"ד זה:
והנה כשהמל' מקבלת גילוי זה דבחי' יו"ד. אז נעשית מדל"ת ה'. ולכן לפ"ז מובן ג"כ פי' המגביהי שעליית המל' במל' דא"ס הוא ג"כ ע"י יו"ד שבתוך הה"א שהוא מה שנמשך לה הארה מאוא"ס וכמבו"ל שכל עלייה הוא ע"י המשכה תחלה מלמעלה והנה בחי' יו"ד זה שבתוך ה' שנמשך ע"י המצוה זהו בחי' פתילה הנמשך לתוך הנר כמ"ש בזוהר

פ' פנחס (דרי"ט ע"א) ובמק"מ כיון דאתאחד פתילה כו' וע"י המשכה זו נעשה כח עליי' המל' לשרשה. וע' בזהר ר"פ צו ע"פ זאת תורת העולה כו'. וזהו פי' המגביהי שהמצוה היא בחי' פתילה ונר המעלה נפש השכלית כמו שלמעלה עליית שם ב"ן ע"י היו"ד דע"ב הנמשך ע"י המצוה כנ"ל.

ועמ"ש בפ' שלח ע"פ והיה לכם לציצית בענין אש יו"ד ואש ה"א]. וענין לשבת פי' שעלייה זו של המל' דאצי' במל' דא"ס הוא כדי להמשיך אור וחיות להיות התהוות בחי' מל' בבחי' ישיבה וישב ה' מלך לעולם. כי ישיבה ומלכות הכל בחי' אחת כי אין ישיבה בעזרה אלא למלכות בית דוד בלבד.

וכן ארז"ל באשה קראו מושב כי ישיבה היא ירידה והשפלה בבחי' אחוריים. וכן תפלה ש"י שהיא מל' היא מיושב. והיו"ד שברצועת תפלה ש"י זהו ענין יו"ד הנ"ל. ועוי"ל פי' המגביהי לשבת כי המלך עומד על הלוח ואגוסטוס יושב.

ופי' אגוסטוס היינו מלך המלכים. והיינו כשהמל' מקבלת ממל' דא"ס בחי' ממ"ה ע"ז ארז"ל המשל אגוסטוס יושב כו'. וזהו המגביהי דוקא לשבת שע"י עלייה הנ"ל נעשה בחי' וישב ה' מלך לעולם כו' וישיבה זו היא שלא יהיו רגליה יורדות כו'. כי היושב על הכסא משפיל גופו אבל מגביה רגליו מן הארץ וזהו והארץ הדום רגלי כו'.

וביאור הדברים מבואר במ"א ע"פ אז ישיר. ואח"כ המשפילי לראות זהו בחי' ותורה אור והוא המשכת אוא"ס ממל' דא"ס בשמים תושב"כ. ובארץ תושבע"פ דכמו דארץ מקבלת משמים כמ"ש למטר השמים תשתה מים. כך תושבע"פ מקבלת מתושב"כ כדאמרינן מנא הני מילי דאמר קרא כו' לראות היינו ליראות ר"ל שיהא גילוי אוא"ס ממש בשמים ובארץ שהן תושב"כ ותושבע"פ דבר ה' למעלה מגלוי בחי' אור האהבה מנפש אלקית שנק' ג"כ אור כנ"ל. אך שהוא נמשך מבחי' שמיעה והתבוננות בלבד כמ"ש שמע ישראל כו' ואהבת כו' ובכל מאדך. אבל בחי' ותורה אור זהו בחי' המשפילי לראות. פי' ליראות בבחי' ראיה וגלוי ממש עין בעין יראו וגו':

פרק יב

כי אתה נרי ה' והוי"ה יגיה חשכי. להבין הכפל ב"פ הוי' הא' הוי' והב' והוי' בתוספת וי"ו. הנה כתיב נר ה' נשמת אדם. פי' שנשמת אדם המלובשת בגוף הוא בחי' נר של שם הוי'. לפי שכל הארבעה אותיות דשם הוי' מרומזות בנר.

והיינו בארבעה דברים שבנר שהם השמן והפתילה וב' גווני אור נהורא אוכמא הנאחז בפתילה ונהורא חיורא למעלה ממנה. ולכן הנשמה קרויה נר שיש בה ג"כ ד' בחינות הללו שמן ופתילה וב' גווני אור המרומזות בד' אותיות הוי'.

ולהבין ד' בחינות הללו בנשמה. וגם להבין ענין הנרות שהיו במקדש שארז"ל וכי לאורה הוא צריך כו'. אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל. וצ"ל למה הנרות דוקא עדות להשראת השכינה. אך הענין הוא כי הנה אור המאיר הוא בשביל שנאחז האור בפתילה ומכלה אותה. אך הפתילה לבדה היתה כבה וכלה במהרה וגם לא היתה הארת האור טובה כ"כ רק ע"י השמן שהוא הגורם התחברות האור בפתילה.

והוא הגורם להיות האור טוב ובהיר שע"י השמן נעשה גוון נהורא חיורא. וע"י הפתילה גוונא אוכמא. וככל המשל הזה כך הוא בהתלבשות הנשמה בגוף ונה"ב שאור הנאחז ונתלבש בנפש הבהמית הוא כמשל האור שנאחז בפתילה. כי הנה הנה"ב נלקחה מבחי' ק"נ וכלולה מע"ס דנוגה שכל ומדות. כי זלעו"ז עשה. כמו שיש ע"ס בנשמה היא נה"א שהם בקדושה. כך יש עשר בחי' בנה"ב שהן לגרמיה כו'. אשר שלט האדם באדם. ולאם מלאם יאמץ. וע"ס דנה"א נאחזות ומתלבשות בע"ס דנה"ב שהן לעומת זה. והכוונה הוא בכדי להפך נה"ב ולכלות אותה באור הנשמה. ולהיות אתכפייא ואתהפכא כו' דוגמת כליון הפתילה באור הנאחז בה. וכמו שהפתילה עצמה נהפכת לאור ואש. כך נה"ב עצמה היא אתהפכא כו':

אך להבין ענין זה כיצד תהיה התהפכות נה"ב החיונית להיות עולה במדרגה גדולה כ"כ להיות ממנה אור וגילוי אלקות. הנה כתיב ארוממך אלקי המלך. ויש בזה ב' פירושים הא' ארוממך ממטלמ"ע והב' ארוממך היינו להיות המשכת הרוממות מלמעלמ"ט.

וביאור הענין כי הנה פי' אלקי מלשון אלי הארץ שהוא ל' כח שזה אמר דהע"ה בעבור כללות העולם שהכח והחיות הנמשך בהם מאוא"ס ב"ה הממכ"ע הוא בבחי' המלך שלהיותו מלך על כל העולם הם חיים וקיימים ונתהוו מאין ליש מבחי' זו דמלכותו ית'. ונודע שהמלוכה והממשלה שבמלך אינה רק בחי' הארה והתפשטות לזולתו ואינו נוגע למלך עצמו כמו שאר מעלות ומדות שבו שהוא חכם כו'. וזהו מלכותך מכ"ע. שהתהוות כל עולמים עליונים ותחתונים והכח והחיות המלובש בהן ומהוה אותן נמשך מבחי' מדת מלכותך שהוא ענין מהות המלוכה והממשלה ולא ממהות המלך עצמו רק מבחי' מלכותו כו'.

והנה להיות התפשטות אוא"ס ב"ה בבחי' מלכותו ית' היו כמה צמצומים. וכמ"ש להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו. גבורותיו הן הן הצמצומים להיות כבוד הדר מלכותו. ואין זה אלא בחי' זיו להיות כבוד והדר. וכמאמר בשכמל"ו בחי' שם בלבד. ואי לזאת ארוממך שעי"ז יבא לקיום ואהבת את ה' אלקיך הוא אוא"ס ב"ה ממש בכל לבבך בשני יצריך שעי"ז אתכפייא כו' שלא יהי' חפץ ורצון אחר זולתו וכמ"ש מי לי

בשמים וכו'. וזהו ארוממך ממטה למעלה. (ועי' בזהר וארא דכ"ח סוף ע"ב) וגם ארוממך המשכת הרוממו' מלמעלמ"ט. והענין כי הנה פעם אומרים יחיד חי העולמים מלך ופעם אומרים מלך יחיד חי העולמים. ופי' כי יחיד חי העולמים מלך היינו שהוא יחיד ומיוחד לבדו ית' וקדוש ומובדל כו'.

וחי העולמים הוא ע"י כמה צמצומים להיות בבחינת מלך לעולם שעי"ז ארוממך מלמעלה למטה כו' ומלך יחיד חי העולמים היינו שלהיות חי העולמים הוא מתצמצם בבחי' מלך ובחינת מלך זה הגם שהוא בחי' אחרונה לגבי א"ס ב"ה עצמו מ"מ הוא בבחי' יחיד ומיוחד קדוש ומובדל כו' לגבי התהוות עלמין ואי לזאת נמשך בחינת מלכותו לבחי' יחיד חי העולמים להיות התלבשות מלך יחיד קדוש ומובדל כו' בבחינת עלמין והיינו בעוה"ז הגשמי דוקא כי נעוץ תחלתן בסופן דייקא.

וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו' היום לעשותם כי הוא המשכת אור א"ס ב"ה ממש מצוך מלשון התקשרות בבחי' היום לעשותם דוקא שהוא בעולם הזה עולם המעשה ולא בעולמות עליונים שהם ע"י השתלשלות בירידת סתר המדרגות מעילה לעלול כו' ורחוקים מאור א"ס ב"ה ממש. משא"כ בסוף מעשה מתגלה אוא"ס ב"ה ממש שלא כדרך ירידת והשתלשלות העולמות אלא כמשל האור הנאחז בפתילה שקודם שנאחז בפתילה אינו עולה בשם אור כלל.

וע"י התאחזותו בדבר גשמי נתהווה גילוי אור. אך אור זה צריך להמשיך על ידי עבודת האדם ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח. אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף.

וזהו ענין הדלקת הנרות להדליק ולהמשיך האור שיהא נאחז בפתילה. וזהו קרוב ה' לכל קראיו לכל אשר יקראהו באמת. דהיינו להיות אמת ה' לעולם. ואמתות ה' הוא שמעלה ומטה שוים לפניו ית' כחשיכ' כאורה וסדר ההשתלשלות הוא רק בערכנו ובערך כל העולמות הברואים מאין ליש שלא יבטלו במציאות ונק' כדמותנו דמות כבוד ה'. אבל בצלמנו בצלם אלקים היינו אמתות יחודו יתברך בעליונים ובתחתונים בשוה.

וכיצד נמשך אמת ה' לעולם אמר הכתוב כי גבר עלינו חסדו. מחמת תגבורת חסד ואור עליון יותר מערך השתלשלות. והיינו ע"י נה"ב כד אתהפכא ואתכפייא כי נה"ב הגם שלמטה בעוה"ז היא במדרגה שפלה מ"מ שרשה ומקורה העליון היא הגבה למעלה במאד שהיא מבחי' לפני מלך מלך. וכמ"ש במ"א מענין המאכל שעליו יחיה האדם מפני ששרשו ממקום גבוה כו'. ולכך ע"י התהפכות נה"ב בהתגברות הטוב על הרע מעורר כך למעלה בשרשה תגבורת אור וחסד עליון להיות גילוי אמת ה' לעולם אמתות ה' ממש. (והוא בחי' חסד עליון הממתיק הגבורות. פי' דהרי מבואר לעיל שכדי להיות התפשטות

האור בבחי' מל' הוא ע"י גבורות וצמצומים כמ"ש להודיע לבני האדם גבורותיו כו'. אבל בחי' כי אתה נרי הוי' הוא בחי' כי גבר עלינו חסדו להיות תוספת אור בלי צמצומים כו'. ונק' בחי' מיתוק זה יחוד קובה"ו כמ"ש בתניא פמ"א בהג"ה) אך הנה כמו במשל אור הנר הנ"ל שע"י כליון הפתילה לבדה אינה מאיר כ"כ כ"א ע"י השמן. כך צ"ל בחי' שמן בעבודת האדם בהתלבשות הנשמה בגוף. והוא ענין שמן משחת קדש ורומז על התורה כי קדש הוא בבחי' חכמה ואורייתא מחכמה נפקת והשמן היא פנימיות החיות שבכל הדברים שמוציאים מהן השמן.

ולכן בכל הדברים יש שמן ואפי' באבנים כי כולם בחכמה עשית ויש בכולם פנימית החיות בבחי' שמן. והשמן הנמשך מקדש שהיא ח"ע היא ג"כ המתלבשת אפי' בדברים גשמיים כמו זרעים מועד כו'.

ושמן זה הוא הגורם הארה רבה להיות האור טוב להאיר. והיינו להיות גלוי אוא"ס ב"ה בנפש האדם בגלוי ממש כאלו רואה כו' ולא בדמיונות הנולדים מן המחשבה לבדה שהן חולפות ועוברות ואינן קבועות בנפש באמת לאמתו רק שיהא הגלוי בלב באמת לאמתו קבוע ותקוע בחיזוק כיתד שלא תמוט להיות נגדו תמיד וגלוי זה הוא להיות יראת ה' על פניו יראה עלאה בבחי' בטול ממש הנרמזת באות יו"ד של שם הוי' כנודע כי שם הוי' הוא דחילו ורחימו רחימו ודחילו. נמצא שאות יו"ד הרומזת לחכמה הוא בחי' דחילו שהיא בחי' יראה עלאה אם אין חכמה אין יראה. לכן ארז"ל מה להלן באימה וביראה אף כאן כו'.

והיינו מפני התלבשות ח"ע ששם שורה ומתגלה אוא"ס ב"ה ממש בבחי' בטול אפי' בדברים גשמיים הנאמרים בתורה אשר לפנינו. והלכה זו היא דבר ה' ממש. וכן האדם כשעוסק בתורה דבר ה' ממש ורוח פיו מדבר בו.

וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך ועז"נ ודברת בם להיות המשכ' חכמה ויראה עילאה בם בד"ת. ומזה נמשך תפלת י"ח בלחש ובחשאי בחי' שמן שהוא בחי' בטול. וע"ז רומזים כריעות והשתחואות שבתפלה שהם המשכות הבטול.

ולכן כתיב בעמדם תרפינה כנפיהם בבחי' לחש וחשאי. ויראה הנרמזת בה"א אחרונה של שם הוי' היא יראה תתאה שלא למרוד בממה"מ הקב"ה ולא למרות עיני כבודו. והוא בחי' הפתילה ששולט בה אור האש להפך ולכלות אותה.

וב' גווני אור הם ב"פ רחימו שבשם הוי' כי ואהבת בגימט' ב"פ אור היינו האהבה הרמוזה בה' ראשונה של הוי' היא בחי' אה"ר הבאה מלמעלה אהבה בתענוגים שהיא בחי' מתנה כו' והיא בחי' נהורא חיוורא ואהבה הרמוזה בוי"ו של שם הוי' היא האהבה

הנולדה בנפש המשכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה והיא בחי' נהורא אוכמא הקרובה אל הפתילה ומתאחזת בה:

וזהו כי אתה נרי הוי' שבחי' הוי' היא בבחי' נר בשמן ופתילה. וב' גווני אור הרמוזות בד' אותיות של הוי' נעשה נרי שמתלבש בנר הוי' נשמת אדם כנ"ל:

והוי"ה יגיה חשכי. והוי' בתוספת וי"ו רומזת על בחי' הוי' ביותר עליונה. וכמ"ש הוי"ה הוי"ה אל רחום וחנון כו'. ופסיק טעמא בגווייהו שיש ב' בחי' הוי'. והענין כי פעם כתיב הוי' רחום וחנון ופעם כתיב חנון ורחום הוי'.

ופי' הוי' רחום וחנון שכדי להיות התגלות מדות רחום וחנון מאוא"ס ב"ה דלאו מכל אלין מדות איהו כלל. הוצרך להיות בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות. אך פי' חנון ורחום הוי' היינו שמבחי' חנון ורחום דהיינו מפני כי חפץ חסד הוא נמשך בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטות כו' שבסדר ההשתלשלות משא"כ הוי' שקודם רחום וחנון היא ההוי' שלמעלה מגדר ההשתלשלות. ושם נעשה ג"כ בחי' הוי' שהוא צמצום והתפשטו' כו' כדי להמשיך מדת רחום וחנון בהוי' שבסדר ההשתלשלות. (ועמ"ש ע"פ ואתחנן אל הוי' וע"פ וירא ישראל את היד הגדולה כו' מענין ב' שמות הוי'):

והנה בדורות הראשונים כמו בנביאים ושופטים מצינו דור שכולו זכאי או כולו חייב. ומי שהיה זכאי הי' זכאי במדרגת צדיק גדול או נביא ומי שהיה חייב היה רשע גמור ועי"ז לא היו ממוצעים. אך דורות האחרונים דור אחר דור אין בהם רשעים כ"כ ולא צדיקים כ"כ טובים.

והענין שבדורות הראשוני' היו נשמות עליונות ממדרגות גבוהות ומצד נשמתם בעצמם היו יכולים לשלוט על הרע שבנפשם ומיד כשיתבונן בגדולת א"ס ב"ה יגיע אליו היראה כו' רק רשע גמור שמגביר הרע שבנפשו בשאט בנפש. אבל דורות האחרונים עיקבא דמשיחא בחי' עקביים אין כח בנשמתם עצמם לשלוט על הרע וצריך יגיעה רבה יגיעת נפש ויגיעת בשר.

וזהו והוי"ה יגיה חשכי היינו בחי' חשך שבדורות אחרונים. כי דהע"ה אמר זה בעד כללות ישראל שיש בהם בחי' חשך בדורות אחרונים עיקבא דמשיחא שאין אתה נרי הוי"ה כלומר שאין נר הוי"ה נשמת אדם מ"מ והוי"ה היא בחי' הוי"ה עליונה שלמעלה מההשתלשלות יגיה חשכי ולמענו למענו יעשה כי חפץ חסד הוא באתעדל"ע בלי אתעדל"ת:

וזהו ענין נס דחנוכה שנכנסו יונים להיכל. היכל הוא בחי' מח' ה"י כ"ל בגימטריא נש"ב. והיונים הנ"ל הם בחי' חכמה דקליפה חכמות חיצוניות כמו פילסופיא. שבזמן ההוא היו פילסופים המכחישי' בנבואה.

ולכן טמאו כל השמנים של בחי' חכמה שבקדושה שרצו להשכיחם תורתך כו' ונעשה נס ע"י פך של שמן שהי' מונח בחותמו של כה"ג דיקנא דכהנא רבא חסד עליון בהעלות אהרן את הנרות שושבינא דמטרוניתא שהיא אהבה הבאה מלמעלה באתעדל"ע וממנו הדליקו כל הח' ימים שהם המחשבה וז' המדות שתהיינה מאירות באור האהבה הבאה מלמעלה בלי אתעדל"ת והיא מבחי' וי"ו בתוספת וי"ו העליונה שלמעלה מעלה מן ההשתלשלות:

פרק יג

ביאור על פסוק כי אתה נרי הנה בארוממך לשון נוכח יש ב' פירושים. הא' מלמעלמ"ט הרוממות שלמעלה יומשך למטה יחיד חי העולמים מלך שהוא לבדו יחיד ומיוחד וחי העולמים נמשך להיות במל' ריבו רבבות עלמין.

ובכהאריז"ל כ' שע"י צמצום ומקום חלל כו' כי א"א להיות עולמות וברואים כלל מבחי' א"ס בעצמו וכל המשכות עליונות נמשכו במל' כנודע כי י"ג ת"ד נמשכו למטה במל' לפי שרגליה יורדות כו'.

ולכן נק' המל' בשם עטרה בספרי המקובלים כי המלכות היא בחי' כ"ע שנמשך במל'. וגם ארוממך לרומם המל' מלך יחיד חי העולמים כנודע כי מל' דאצי' נעשה עתיק לבריא' בחי' יחיד כדי להיות חי העולמי' וצריך לרומם המל' בבחי' יחיד עד מל' דא"ס ממטה למעלה.

וב' בחי' אלו הן שבת וחנוכה. כי שבת העלאה ממטה למעלה וחנוכה המשכה מלמעלה למטה. והעלאה זו היא ענין הבירורים מצמיח חציר לבהמה אלף טורין כו' שהם מבחי' אל שדי במילואו כו'.

והיינו שנכלל בבהמה להיות אין כי ענין הבירורים הוא להיות מיש אין כי בהמשכה נעשה מאין יש שם ב"ן ס"ג גס שהוא ישות והבירור הוא לאהפכא מיש לאין והיינו ע"י שם מ"ה בחי' בטול.

ולמטה הנה בחי' זו היא בנפש הבהמית כד אתכפייא כו' שעי"ז מגביה למעלה מאד כי נה"ב שרשה מעולם התהו כמו כל המאכלים הגשמיים שירדו בשבה"כ מעולם התהו. ולכן אמרו חמרא וריחנא פקחין. ואמרו לא אכילנא בישר' דתורא כו' שהם משרש עליון. וכן נה"ב שבאדם שרשה משם כי היא נלקחה משמרי האופנים והחיות שבמרכבה פני

ארי' ממנו נמשך חיות כל החיות. ומפני שור חיות הבהמות. ומפני נשר חיות העופות כו'. וכולם שרשם מעולם התהו שירדו בבריאה בשבה"כ.
והנה ענין עולם התהו הוא שלא היה התכללות מחמת רבוי אור ומיעוט כלים שהי' תגבורת האור כמו בלע בן בעור ושם עירו דנהבה דין הבה דין גמור בלי התכללות לפי שהוא דין חזק.
וכן יובב חסד כו' ולכן א"א להיות התכללות כו'. משא"כ שם מ"ה בחי' בטול עולם התיקון רבוי כלים ומיעוט האור ונעשה חלישות האור. ולכן הגם שיש בו דין מ"מ אינו חזק כ"כ ויוכל להיות התכללות כו'.
ונה"ב שרשה מתהו משא"כ נה"א היא מבחי' תקון. ולכן היא המבררת כו'. ונה"ב כד אתכפיא היא הגבה למעלה כו'. וזהו צעק לבם דקאי על נה"ב שהיא בחי' לב וצעקה היא העלאה ממטלמ"ע במאד.
וזו היא העלאה לבחי' המל' ארוממך למעלה מעלה עד הכתר כי הכל נעשה ממותרי מוחין בחי' שערות כו' כי לגבי א"ס ב"ה בעצמות אין לו שייכות וערך ויחוס עם בריאת העולמות. אלא ע"י שערות מותרי מוחין הארה בעלמא שאינו נוגע לעצמותו כמו אם יחתוך השער לא יכאב כו' רק שמקבל יניקה דרך שערה מצומצמת מאד ממותרי מוחין כו'.
וכאשר ישים האדם אל לבו שאין זה רק הארה בעלמא להיות ממכ"ע וסוכ"ע אי לזאת תגדל הצעקה בלב כו'. וזהו בחי' רצוא בחי' הפתילה. אך אם רץ לבך שוב לאחד המשכה מלמעלמ"ט בחי' חנוכה כי הפתילה היא כבה מהר וגם אינה מאירה כ"כ והיינו ע"י השמן.
וענין השמן הנה בכל הדברים יש שמן כו' כי יש חכמה דאצי' וחכמה דבריאה כו' עד שנעשה חכמה דעשיה היא התורה שלפנינו המלובשת בגשמיות ויש תורה דבריאה שע"ז אמרו קיים אאע"ה את התורה עד שלא ניתנה דהיינו קודם התלבשותה בעוה"ז הגשמי.
ולכן קיים מצות תפלין הגם שלא נכתב עדיין קדש לי כל בכור שלא היה יצ"מ כלל. וכן מילה קיים ג"כ קודם שמל א"ע בגשמיות כי ענין מילה היא הסרת הערלה שלא יהיה יניקת החיצונים וקיים אאע"ה מצוה זו למעלה שהסיר יניקת החיצוני' אך שלא היתה מצוה זו מלובשת בגשמיות מעשה המילה ממש וזהו עד שלא ניתנה ועיקר המשכת השמן הוא להיות המשכת ח"ע כי יש ח"ע וח"ת. חכמה תתאה שנלקחה מן המדות.

וח"ע למעלה מן המדות דו"ר רו"ד יראה תתאה מיחודא תתאה במל' משא"כ יראה עילאה בחכמה עלאה ושרשה מו"ס שהיא מגבורה דעתיק שמשם נמשך השערות בבחי' י"ג ת"ד. אבל מקורם ושרשם הוא במו"ס ולא אבא דאצי'.

והיינו בחי' חכמה שבכתר ע"פ קבלת מהרמ"ק וע"פ קבלת האריז"ל היא הגבה למעלה במל' דא"ס ומקור זה נמשך בתורה שלפנינו בגשמיות נתב"ס דייקא אשר אנכי מצוך הוא בהיום לעשותם דייקא משא"כ למעלה היא דרך השתלשלות מעילה לעלול בכמה רבבות מדרגות. וא"כ רחוקה היא מאד בחי' מל' מבחי' מו"ס חכמה שבכתר. אבל בעשיה גשמיות נמשך שלא כדרך ההשתלשלות:

וזהו ענין נס דחנוכה שטמאו היונים כל השמנים כי הם מבחי' חכמה דקליפה. כי בבל נק' רישא דדהבא ופרס ומדי ב' זרועות כו' ולא נשאר אלא פך א' בחותמו של כה"ג. חותם הוא יסוד וכה"ג הוא כהנא רבא רב חסד שהוא בי"ג ת"ד דיקנא דכהנא רבא. וכהנא רבא המקור הוא מו"ס הנ"ל. וזהו ענין הוי' הוי' אל רחום וחנון כו' שלהיות אל רחום וחנון כו' שהן הי"ג ת"ד שראשיתם היא מבחי' אל צ"ל המשכה מבחי' הוי' הוי' ב' פיאות כו'. שהוא המקור הנמשך ממ"ס כו'.

והנה בתורה כתיב הוי' הוי' ופסיק טעמא בגווייהו. ובנביאים כתיב כי אתה נרי הוי' והוי' יגיה חשכי. הוי' והוי' בתוס' וי"ו המחבר ואינו פסיק כו'. הענין הוא כי הנה כתיב חנון ורחום ה'. וכתיב ה' רחום וחנון. שיש ב' הויות א' בז"א להיות עולמות הברואים כו'. והא' בא"א להיות חנון ורחום.

והנה ה' רחום וחנון הוא בא"א המשכת הוי' דא"א ב' פאות כו'. להמשיך י"ג ת"ד בז"א אבל חנון ורחום ה' היינו המשכת חנון ורחום י"ג ת"ד בז"א להיות הז"א בשם הוי' כו'.

וזהו כי אתה נרי ה' היינו הוי' דז"א שהוא בבחי' השתלשלו' מי"ג ת"ד והוא נגד דורות הראשונים שהיתה נשמתם בעצם במעלה עליונה. משא"כ והוי' יגיה חשכי. חשכי עקבות משיחא נמשך משם הוי' דא"א שלא כדרך ההשתלשלות וצ"ל וי"ו החבור להמשיך ממקום עליון כזה.

והיינו ע"י צדקה וכמאמר רז"ל אין ישראל נגאלין אלא בצדקה. כי על צדקה נאמר זורע צדקות שהיא בבחי' זריעה כמו הגרעין הנזרע בארץ שמצמיח הרבה מחמת כח הצומח אשר בארץ שהיא בהעלם ויש בו בחי' א"ס להצמיח עד אין קץ. כך הצדקה היא בבחי' זריעה שיש בה בחי' כח א"ס בהעלם שהוא מבחי' א"א סתימא דכל סתימין.

ועי"ז מתרבה גלוי אור א"ס עצמו שהי' בהעלם במ"ס קודם שירד לימשך בי"ג ת"ד וזה הי' ג"כ בחנוכה שטמאו כל השמנים למטה ולא היה אפשר להמשיך כ"א ע"י הפך של

שמן שבחותמו של כה"ג כהנא רבא הנ"ל. וענין השמן הוא ההעלם שהרי השמן נבלע בפתילה. ומשם מאיר ביתר שאת כאשר השמן נמשך אחר הפתילה.
והנה ע"י בחי' השמן והפתילה נעשה ב' גווני אור נהורא תכלא ע"י הפתילה שהוא רק שיהא האור נאחז אבל אינו מאיר כ"כ אלא ע"י השמן שהוא המאיר אור צח ובהיר. נהורא חיורא דהיינו שיהא בגלוי לנוכח כאילו רואה ולא בדמיונות במחשבה לבדה שנק' העלם ולא גלוי כדמותנו כו'.
וענין ב' נהורין נהורא תכלא ונהורא חיורא הן ב"פ רחימו שבאמצע ב"פ דחילו כי יו"ד דחילו וה"א רחימו והוי"ו רחימו והה' דחילו. והענין כי יש יראה עילאה בחכמה בחי' בטול ממש. משא"כ יראה תתאה בחי' פחד במלכות שלא למרוד במלך זעות מחיל כסא. וכולם משמיעים ביראה ופחד כו'. והיא פחד מבחי' חיצונית. אבל יראה עלאה היא בחי' בטול ממש מאחר שאין עוד מלבדו. והוא ענין תפלת י"ח כריעות והשתחוואות המשכת הבטול. ושני פעמים רחימו היינו ה' עלאה בינה היא אהבה בתענוגים והיא אהבה הבאה מלמעלה ורחימו בוי"ו הוא ז"א אהבה שע"י ההתבוננות נפש המשכלת ממטה למעלה וזהו ואהבת ב"פ אור כו' וד"ל:

פרק יד

נר חנוכה מצוה להניחה כו' משמאל, כדי שתהא מזוזה מימין ונ"ח משמאל. וצ"ל הטעם שאין הנ"ח ג"כ מימין כמו המזוזה. אך יובן בהקדים ביאור מ"ש כל אשר חפץ ה' עשה. וכתיב בדבר ה' שמים נעשו.
ובע"מ נברא העולם שהיו מאמר ודבור. ולא נברא בחפץ ורצון בלבד. והענין כי הנה נודע שלכל הדברים יש חומר וצורה שהחומר הוא ענין הדבר ההוא בכללות דהיינו להיות שמים או ארץ או שמש וירח. והצורה הוא כל ציור וכל תמונה במראה ושטח שיש לכל דבר בדמותו בצלמו על איזה אופן נעשה כמו השמים והארץ הם כדורים ומן הארץ לרקיע כו' והשמש והירח הם גלגלים מאירים כו'. וכן עד"ז בכל דבר נברא.
והנה החומר נברא בדבר ה' ובע"מ שבמאמר יהי אור נתהווה בחי' האור מאין ליש. וכן במאמר יהי רקיע נתהווה הרקיע מאין ליש. אבל אופן צורת הרקיע בדמותו בצלמו הוא נעשה בחפץ ה' שלא בא לכלל גילוי בדבור או מאמר.
והנה מה שנברא החומר במאמר ודבור ולא נברא הכל בחפץ ה' ורצונו בלבד היא מפני שאז לא הי' גילוי מאין ליש רק שהיה העולם בטל במציאות ממש רק עיקר גילוי היש הוא ע"י דבר ה' כי הוא צוה ונבראו פי' צוה מלשון מצות המלך כי מלכותך מכ"ע אין

מלך בלא עם שבחי' מלכות היא בחי' התנשאות והסתלקות שלא יאיר ויתגלה אלא בבחי' שם בלבד.
וזהו יהללו את שם ה' כי הוא צוה ונבראו כמו עד"מ מלך ב"ו שמלכותו היא שמו לבד אשר נקרא על מדינתו אבל לא בבחי' התלבשות כח הפועל בנפעל ממש והתלבשות כח הפועל בנפעל הוא למטה בע' שרים שר של מים שר של כו' שהם משמרי האופנים.
ויש גבוה מעל גבוה שמקבלים ג"כ דרך עילה ועלול עד המלאכים שהם שכלים נבדלים. שהם פני ארי' פני שור שבמרכבה. אבל החיות של פני שור פני ארי' הוא יש מאין ממש. דהיינו שהמשכת החיות אשר להם הוא בבחי' אין והארה בעלמא שהוא בחי' שם בלבד ומזה נעשה גילוי היש. אך תכלית בריאת יש מאין הוא כדי להיות היש בטל לאין ונגלה כבוד ה' למטה כמו למעלה.
וכמו שיהיה לע"ל כי עין בעין יראו כו' וזה תלוי בעבודתנו כל ימינו היום לעשותם. וכל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. וצריך כ"א להמשיך בחלקו גילוי זה להיות בטול היש והוא מחמת ההתבוננות בגדולת א"ס ב"ה שאתה הוא קודם שנבה"ע ואתה הוא כו' בלי שום שינוי כי אני הוי' לא שניתי שאין העולם מעלים לפניו ית' וכחשיכה כאורה שאין ההעלם וההסתר אלא לעיני בשר שלנו. אבל קמיה כולא כלא חשיב ממש ומעלה ומטה שוין לפניו שנמצא למטה כמו למעלה ממש.
וא"כ גם בחי' היש בטל אליו ית'. וזהו כי גדול ה' ואדונינו מכל אלקים. ופי' מכל אלקים הם ק"ך צירופי אלקים המעלימים ומסתירים אור ה' וקדושתו לבלתי יתגלה אוא"ס ב"ה כמו שהוא שלא יתבטלו העולמות במציאות. אלא שיהא נראה העולם ליש ודבר נפרד. אבל אור הוי' הוא גדול על כולם ומושל על כולם להיות היש בטל. (וזהו כי אני ידעתי כי גדול כו'. אני זו כנס"י. אבל העכו"ם אומרים עזב הוי' את הארץ. ופרעה אמר לא ידעתי את הוי' כו'. ולכן נאמר ביתרו אחר שנתגייר עתה ידעתי כי גדול הוי' כו') והיינו לפי שכל אשר חפץ הוי' נמשך ועשה גם בשמים ובארץ שכולם יש להם ציור ותמונה מבחי' חפץ ורצון הוי' שלא בא לידי גילוי בדבור ומאמר שהוא הפועל הישות.
וזהו ענין שיתף מדה"ר. שבכל מע"ב כתיב ויאמר אלקים ואח"כ שיתף מדה"ר דכתיב ביום עשות ה' אלקים כו'. וזהו למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם שבחי' אלקות הוא בבחי' איה דהיינו בבחי' הסתלקות לפי שאומרים עזב הוי"ה את הארץ ואין העולם מתנהג אלא בבחי' אלקים שהוא שם הצמצום והסתלקות להיות העולם יש ודבר נפרד אבל באמת כל אשר חפץ הוי"ה עשה.

ועל ענין זה מדבר כל המזמור שלמעלה מזה הים ראה וינוס כו'. ההופכי הצור כו'. שמספר בשבח מעלת שם הוי"ה המושל על שם אלקי' ומשנה הטבע מצור החלמיש שהוא מיסוד האש וממנו מוציא מים והיינו לפי ששם אלקים שהוא הצמצום ומעלים להיות בבחי' יש ע"פ הטבע המוטבע בכל דבר לפי מזגו ותכונתו הוא בטל לגבי שם הוי"ה המושל עליו שהוא ענין גילוי אוא"ס ב"ה שכשמו כן הוא. ולכן גם הים ראה וינוס כו':

והנה כאשר יתבונן וישכיל כל זה האדם. אזי תכלה ותכסוף נפשו ליבטל אליו ית' עד שתחפץ להתפשט מתענוגי עוה"ז ולהפך לבו לגמרי ולדבקה בו וכמ"ש מי לי בשמים כו'. ובזוהר אמרו מאן דלא טעים מרירו למיתקו ומהפך חשוכא לנהורא לית ליה חולקא הכא שצריך להפוך טעם מרירו למיתקא.

ומרירו הן תאוות עוה"ז ותענוגים שמושפעים מהיכלות הקליפות. שאין לך דבר למטה שאין לו היכל למעלה כנגדו שממנו בא תוצאת הדבר ההוא והשפעתו. וכל תענוגי עוה"ז אפי' דבר קל ואפי' המסלסל בשערו הנה החיות ההוא נמשך מהיכלות הטומאה.

ולכן נענש יוסף בשבתו בבית האסורים י"ב שנה על שהיה מסלסל בשערו כדאיתא בגמרא ע"פ ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה מיד ותשא אשת אדוניו כו'. וצריך להפוך לבו לטעום ממש למיתקא טעמו וראו כי טוב ה'. אז תתענג על הוי"ה.

וזה הי' ענין הקרבנות שנהפך חלב מנפש בהמה ועולה ונכלל באש שלמעלה אשר תאכל על המזבח להיות אשה ריח ניחוח לה'. וכמו"כ תהיה התפלה שהיא במקום הקרבנות להלהיב נפשו באש שלמעלה ולהתענג על הוי"ה.

וענין אתהפכא חשוכא לנהורא. הוא שחשך הגשמי של עוה"ז מעשה שמים וארץ שנראים ליש ודבר גשמי יתהפך לנהורא להיות בו גילוי אוא"ס ב"ה להיות היש בטל אליו ית' ונגלה כבוד ה' למטה כמו למעלה.

והיינו שע"י בחי' טעים מרירו למיתקא שהוא ממטה למעלה להפוך לבו ותאוות עוה"ז לדבקה בו ית' בתשוקה וצמאון כו' יאיר אור ה' מלמעלמ"ט במקום החשך של העוה"ז שלא יהיה העולם מעלים אור ה' וקדושתו וזהו ג"כ ענין נר מצוה ותורה אור נר מצוה היא בחי' העלא' מלמטלמ"ע ותורה אור היא בחי' ההמשכה מלמעלמ"ט וע"י בחי' נר מצוה בא אור התורה:

וביאור הדבר. הנה צ"ל ענין אותיות מה ענינם. כי הנה האותיות נחלקות במבטא ע"י ה' מוצאות הפה. אחה"ע מהגרון כו'. והנה אין המוצאות כלי המבטא דומים לכנור שהוא כלי הנגון שבנגן המנגן עליו מוציא קול שהקול ההוא בא מן תנועת הכנור שמוציא את

הקול. משא"כ האותיות אינן באות מחמת תנועות כלי המבטא שהן ה' מוצאות הפה שהרי מאליהן ומעצמן יוצאות תנועות האותיות בלי שום הכנה וכוונה מכוונת באדם להניע הלשון לאותיות דטלנ"ת. או השפתים לאותיות בומ"ף. אלא אדרבה האותיות מניעות את הלשון לאותיות דטלנ"ת והשפתים לאותיות בומ"ף והאותיות מצד עצמן הן מושרשות בנפש עצמה.

והנפש היא המוציאה אותן מההעלם אל הגילוי מתחלה באותיות המחשבה ואח"כ באותיות הדבור. וז"ש ויהי האדם לנפש חיה. ות"א לרוח ממללא שבחינת האותיות הן בבחי' חיה. כי יש באדם נפש רוח נשמה חיה. נפש הוא בחי' אותיות מחשבה ודבור. ורוח הוא הבל הלב שהוא קול כלול מאש רוח ומים כנודע ונשמה היא בחי' השגת השכל ונשמת שדי תבינם. וחיה היא בחי' חכמה דהיינו מקור החכמה שלמעלה מן ההשגה ושם הוא שרש האותיות אלא שקבען בפה ולא שבראן שם בפה כי בריאותם והתהוותם בשרשם הוא למעלה בבחינת חיה ומשם נמשכו ונתחלקו לכ"ב אותיות לדבר בם איש ואיש כלשונו.

ובזה יובן ענין מארז"ל שמט"ט קושר קשרים לקונו מתפלותיהן של ישראל. כי הנה המלאכים מעלים התפלות לפי שדבור האדם הוא גשמי והמלאכים הם רוחני' שהדבור שלהם הוא כמו מחשבה שלנו וע"י המלאך המקבל התפלה מזדככת התפלה מגשמיות לרוחניות ע"י המלאך ההוא.

והנה גבוה מעל גבוה עד עולם העליון שבו משכן מט"ט והוא קושר כתרים שלמעלה מן הראש ומוחין. וע"י זה ממשיך אותיות חדשות. כי הנה התפלה היא בקשת יה"ר שיתהווה בחינת רצון שכמו שכבר נמשך רצה"ע בחכמה. הנה החכמה מחייבת ע"פ התורה אין יסורים בלא עון שהעון גורם יסורים ח"ו אבל ע"י התפלה יה"ר נמשך רצה"ע שלמעלה מבחינת חכמה ושם הוא רחמים פשוטים ורבו פשעיך כו'.

וזהו שארז"ל כשישראל אומרים יהא שמו הגדול מבורך כו' הקב"ה מנענע בראשו. פי' שמנענע וממשיך בראשו הוא רצה"ע ב"ה כי אותו מבקשים יהא שמו הגדול מבורך שיהא ברוך ונמשך שמו הגדול שלמעלה מבחינת השתלשלות שהוא גדול ומהולל מאד. והמשכת רצה"ע הזה הוא ע"י העלאת אותיות התפלה לשרשן ומקורן כתר העליון ע"י מט"ט. והיינו לפי ששרש האותיות היא בכתר העליון למעלה מבחי' חכמה ומוחין אלא שראשית הגלוי היא בחכמה שא"א להשכיל ולהשיג כל דבר מושכל כ"א ע"י אותיות. אבל האותיות עצמן אינן בחי' שכל שא"א לשכל המושג להשיג ענין מהות האותיות

בעצמותם אלא שהן לבוש השכל והלבוש הזה הוא מבחי' חיצוניות עליון שירד ונתפשט למטה להלביש את השכל. ומשם יורד עוד להיות אותיות מחשבה ודבור:

והנה התורה נתלבשה באותיות ג"כ עד"ז שאותיות התורה שרשן למעלה מעלה מבחי' התורה. דאורייתא מחכמה נפקת והאותיות שרשן למעלה בבחי' כתר. ואותיות מלשון אתא שהוא לשון המשכה. שהאותיות הן המשכות שבהן ועל ידן נמשך להיות התורה. והענין כי הנה כתיב כאשר יאמר משל הקדמוני והוא התורה שהתורה נקראת בשם משל הקדמוני. וביאור הדבר ההוא כי הנה ענין המשל הוא להמשיל את הנמשל באופן שיובן מתוך המשל. והרי המשל הוא ענין אחר שאינו מהות הנמשל. אלא שהנמשל מובן מתוכו ע"י שדומה לו בצד מה.

וז"ש וביד הנביאים אדמה. וחז"ל המשילו מראה הנבואה לאספקלריא שכמו שרואין באספקלריא הגם שנראית דמות הצורה בתמונתה ובצלמה ממש מ"מ אין זאת גוף הצורה עצמה ממש אלא דמותה ותמונתה. כך כל השגת הנביאים באלקותו ית' אין זה אלא בחי' דמות ודמיון.

והיינו כמו בחי' משל שממנו מובן הנמשל. אבל באלקותו ית' ממש כתיב כי לא יראני כו' וכמשארז"ל. וז"ש בשלמה וידבר שלשת אלפים משל על כל דבר מד"ת כו' דהיינו שאמר על כל דבר מד"ת רוחניות הענין כמו מצות קרבנות מן הבהמה. ומקריבים חלב ודם ע"ג המזבח בכהן ובגדי כהונה והיה אומר ענין הקרבנות ברוחניות ומהו נקרא חלב ודם ברוחניות ומהו כהן ומהו בגדי כהונה.

והנה גבוה מעל גבוה כמה מדרגות רוחניות זו למעלה מזו. והשיג שלמה בחכמתו שלשת אלפים משל. דהיינו שלשת אלפים מדרגות זו למעלה מזו. וכולם אינן רק בחינת משל לגבי בחינת אלקות ממש השורה ומתלבש בתורה.

והנה שלמה לא השיג אלא שלשת אלפים משל. אבל באמת כך הוא עד רום המעלות לאין קץ שכולם אינן רק בחינת משל לקדמונו של עולם. דהיינו אור א"ס ב"ה ממש שלמעלה מעלה מבחי' וגדר השתלשלות לא בבחי' ממלא ולא בבחינת סובב רק שהתורה נמשכה משם ע"י בחינת אותיות והמשכות.

וע"ז ארז"ל דוד הע"ה היה מחבר תורה של מעלה בהקב"ה. דהיינו שהמשיך אותיות התורה מאוא"ס ב"ה ממש. ועז"נ אשר יעשה אתם האדם כו'. לעשות אותם. שעשיית התורה היא ע"י האדם. וכמארז"ל מעלה אני עליכם כאלו עשאוני. וזהו ותורה אור שהתורה מאירה אוא"ס ב"ה ממש. אך אין אור התורה עולה בשם אור אלא ע"י נר מצוה:

והענין שהארת אור הנר הוא ע"י שיש אויר סביב האור. משא"כ בלא אויר יכבה ולא יאיר כלל. ולכן אין כופין כלי ע"ג הנר בשבת שלא יכבה שמחמת כפיית הכלי מונע האויר שסביב האור.

והיינו כי האויר גורם להיות הארת אור הנר לפי שאויר הוא אותיות אור י' שהאויר הוא מקור האור. כי היו"ד שבהעלם אותיות אויר הוא העלם האור ובו ועל ידו נמשך ויוצא האור מההעלם אל הגילוי.

והיינו כמו בחינת אותיות שלמעלה מהתורה ושם הוא שרש ומקור המצות שהן מושרשות ברצה"ע ב"ה שלמעלה מהחכמה בחי' דאורייתא מחכמה נפקת. ולכן בעשיית המצות שהן בבחינת העלאה מלמטה למעלה למקורן ושרשן בחי' אוי"ר אור י' גורם להאיר אור התורה כי כל המצות נק' בשם צדקה. כמ"ש וצדקה תהיה לנו כי נשמור לעשות את כל המצוה הזאת כו'.

וצדקה לדלים ואביונים היא המשכה והשפעה להחיות רוח שפלים. וכך מעוררים למעלה בחי' המשכות להחיות רוח שפלים דקמיה כולא כלא חשיב והכל נק' שפלים ודלים אצלו ית'. וההמשכות וההשפעות הן הן אור התורה. כי אור ושפע הכל א'.

וזהו שארז"ל כל האומר אין לי אלא תורה אפילו תורה אין לו רק צ"ל תורה וגמ"ח כי בלא גמ"ח זו צדקה אין אור התורה מאיר לו. וזהו אפי' תורה אין לו. פי' שאין התורה שייכה ומתייחסת אליו רק התורה היא בחי' אותיות הנ"ל. וזהו אמשיך רוח ואייתי רוח. פי' רוח היינו בחינת אוי"ר הנ"ל ומתחלה אמשיך מקור בחי' אותיות. ואח"כ אייתי וממשיך המשכת אור א"ס ב"ה בחכמה ראשית גילוי האותיות להיות התורה אור:

ובזה יובן ענין מזוזה מימין ונר חנוכה משמאל כי מזוזה היא בחי' העלאה ממטה למעלה כמו בחי' המצות. וענין המזוזה הוא שכותבין פ' שמע והיה אם שמוע שכתוב שם אחד ואהבת בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך בחי' העלאה.

וקובעין בפתח הבית להעלות הבית וכל אשר בו כל רכושו וקנינו בכל התיבות להיות בטלים לאהבת ה' בכל מאדך בכל ממונך. ולכן קובעין המזוזה בימין כי וימינו תחבקני כאדם החובק את חבירו שמקרבו אצלו כך נמשך ימין מקרבת להעלות אליו ית' כל הבא לקרב אליו ית'. אבל נ"ח הוא המשכת אור התורה. כי היונים רצו להשכיחם תורתך ולכן הוא משמאל. כי מימינו אש דת למו שהתורה נמשלה לאש כנודע.

ובפרט שעיקר מצות נ"ח להאיר בחוץ ברה"ר ובחי' רבים היינו טורא דפרודא מבחי' ז' אומות שגם שם יאיר אור ה' וקדושתו שלא יהא העלם והסתר כמו שהיה בימי חשמונאי

שרצו היונים להשכיחם תורתך. וכשגברה מלכות בית חשמונאי תקנו להמשיך אור התורה גם במקום הרבים טורי דפרודא:

והנה שרש הז' אומות רישיה דעשו בעטפא דיצחק שהוא מבחי' גבורות שהן בחי' שמאל. אך הגורם להיות המשכת נר חנוכה בשמאל היינו בחי' המזוזה שבימין שהיא בחי' ההעלאה שע"י העלאה זו נעשה בחי' ההמשכה הנ"ל ונמשך גם במקום החשך בחינת טורי דפרודא. כי עיקר הדבר הוא להיות החשך דוקא מאיר דהיינו בחי' אתהפכא חשוכא לנהורא. וזהו שארז"ל (סוטה מ"ט) עלמא אמאי קא מקיים אאיש"ר דאגדתא. כי אגדתא הוא בחי' תרגום שכל התלמוד הוא בל' תרגום. ותרגום הוא בחי' אחוריים דקדושה כנודע. וכשנמשך להיות שמיה רבא מברך ונמשך גם בבחי' תרגום שהוא בבחי' אחוריים אזי אתהפכא חשוכא לנהורא וזהו עיקר קיום העולם:

פרק טו

ביאור על הנ"ל

ביאור הדברים על ענין נ"ח משמאל ומזוזה מימין. הנה המצות הן מלמטה למעלה והתורה מלמעלה למטה. והיחוד שביניהם הוא כמשל העומד למעלה ורוצה להתקרב עם העומד למטה זה עולה בסולם וזה יורד עד שנפגשין זה בזה.

וביאור הענין הנה כתיב כל אשר חפץ ה' עשה. וכתיב בדבר ה' שמים נעשו. והענין שהחומר נברא בדבר ה' והתמונה והציור באיזה אופן שנברא הוא מחפץ ה' מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית. שבחי' החכמה היא בחי' גבורות. דהיינו התחלקות לעשות כל ציור וכל תמונה לכל הפרטים למיניהם.

ושרש החכמה למעלה הוא בחי' בוצינא דקרדוניתא קו המדה מדוד משחת'. מי מדד בשעלו מים כו'. והגילוי הוא בחכמה דאצי' אור אבא ושם מה רבו מעשיך שרבו מאד פרטיים רבים. אך שהיו כלולים בחכמה וכמשל השכל הגשמי שתופס ומקיף הרבה ענינים בבת אחת וברגע אחת וכדי להוציא מהעלם אל הגילוי צריך לפרט בדבורים רבים ושונים בשעה ושתים. כך בחכמה כלולים מה רבו מעשיך בכל ציור וכל תמונה ונפרטו בע"מ שנברא העולם. אך המאמרות הן עשרה בלבד כי לא נפרט הכל בדבור רק דרך כלל ולא דרך פרט:

והטעם כי מה שנפרט בדבור הוא בכדי להיות בחי' יש כי מבחי' חכמה דאצי' לא היה יכול להיות בחי' יש ואפי' מה שנתלבש בז"א שהוא בחי' הוי"ה הכל נק' בחי' א"ס דאיהו וחיוהי חד.

ולא היה יכול להיות בחי' פירוד רק במל' דאצי' בדבר מלך שלטון. והיינו ע"י כי מל' דאצי' נעשה עתיק דבריאה וכו'. אך מ"מ בחי' הוי"ה מושל בבחי' מל' להיות בטול היש וכענין וצבא השמים לך משתחוים דהיינו בחי' בטול המלאכים בכלות הנפש. והשמש והירח משתחוים אפי' בגופם שסובבים והולכים ובטול זה הוא ע"י כל אשר חפץ הוי"ה שבחי' חפץ זה מתלבש בחכמה דאצי' וחכמה דאצי' מתלבשת בחכמה דמל' דאצי' המתלבשת בבי"ע כי גבוה מעל גבוה שומר. וכל מה שלמטה מקבל ממה שלמעלה הימנו עד רום המעלות. (ואפי' הפילסופים מודים בזה רק שאין משיגים רק עשר בחי' התחתונות ח' גלגלים וגלגל היומי. וע' בפרדס שער ששי ספ"ג וכבר הסכימו החוקרים כו' וגלגל השכל העשירי כו' ויותר מזה אין משיגים אבל יכול להיות גם לפי דעתם שיש למעלה מהם ג"כ) רק העכו"ם אומרים מאחר שכבר נשתלשל בהעלם אחר העלם בבחי' שם אלקים המצמצם כו' מוכרח להיות נשאר כך אבל כי אני ידעתי (אני בחי' מל' וכנ"י) כי גדול הוי"ה ששם הוי"ה מושל על כל בחי' אלקים משא"כ פרעה אמר לא ידעתי את הוי"ה שלא ידע רק שם אלקים. ואמר עזב ה' את הארץ (ובאמת לא בדעת ידבר כמ"ש בתניא ח"ב שהרי נס של בריאת שמים וארץ גדול מנס של קי"ס כו' ע"ש) ולכן אומרים איה אלקיהם. אבל באמת כל אשר חפץ הוי"ה עשה. שזהו ענין יחוד שם הוי"ה עם שם אלקים ויחוד קוב"ה ושכינתיה שיחוד זה היינו בחי' המשכה שנמשך שם הוי"ה ומשתלב בשם אלקים להיות בטול היש כו'.

והנה בבחי' יחוד זה והמשכה זו יש ב' דרכים. הא' ששם הוי"ה יורד למטה לבחי' אלקים ונק' שילוב הוי"ה באלקים. ואזי האל"ף קודם לי' ששם אלקים מלביש את שם הוי"ה. ושם הוי"ה מלובש בתוכו. והב' ששם אלקים עולה למעלה. ונכלל בשם הוי"ה ואזי היו"ד קודם לאל"ף כו' והנה היתרון והמעלה הוא כששם אלקים עולה למעלה כי כשהשם של הוי"ה יורד לבחי' שם אלקים להתלבש בו הנה הוא ע"י כמה צמצומים להיות התלבשות בבחי' יש אבל כשהשם אלקים עולה ונכלל בבחי' הוי"ה ה"ז עולה לבחי' אין כו':

והנה נר מצוה הוא בחי' העלאה. ותורה אור הוא בחי' המשכה וביאור הענין הוא בהקדים להבין ענין האותיות. והוא כי האותיות היוצאות בה' מוצאות הפה. אחה"ע מן הגרון כו'. אין המוצאות עושים ומפעילים את האותיות כמו כנור המנגן שמוציא הקול ע"י האדם המנגן שאז נולד ונתהוה הקול ונגון. אבל האותיות שבה' מוצאות הפה אינו כן אלא שהאותיות כבר היו בנפש שכל נפש מליאה אותיות ובבואם לה' מוצאות הפה הם המניעים את המוצאות ולא מתנועעים ע"י המוצאות.

והנה יש כמה בחי' אותיות. אותיו' המחשבה ואותיו' הדבור. אותיות המחשבה בבינה ואותיות הדיבור במל' ובחי' דבור שלמעל' הוא בבחי' המחשבה למטה שהוא דבור המלאכי' וקרא זא"ז וגבוה מעל גבוה שמקבלי' דין מן דין עד רום המעלות מה שלמטה הוא בבחי' מחשבה נק' לגבי שלמעלה בחי' דבור ובחי' מחשבה שלמעלה יותר נעלמה. והנה שרש גלוי האותיות הוא בחכמה ויהי האדם לנפש חיה. בחי' חיה היא בחכמה. אך אין זה רק בבחי' גלוי אבל שרשם הנעלם הוא למעלה מעלה בבחי' כתר כמ"ש בזוהר אינון כתרין עילאין כו' ונחתא כ"ף מעל כורסייא דיקריה כו' כי מהות האותיות אינן בחי' שכל רק הם למעלה מן השכל שא"א להשיג בשכל מהות האותיות ומוצאן במבטא אב"ג שהם יוצאות מכלי השכל. רק עיקרם נלקחים מבחי' שלמעלה מהשכל והן נעשות בחי' לבוש להשכל להשכיל כל דבר בכל לשון מע' לשון. שכל דבר שכל אינו נתפס אלא באותיות אבל אין האותיות מהות השכל ועצמותו אלא בחי' לבושו כנודע שהשכל מתלבש לפעמים באותיות אלו.

ולפעמים באותיות אלו. כמו דבור התוספות והר"ן שמלבישים כל א' השכל באותיות אחרים ונלקחים מלמעלה מן השכל רק שאין מתגלים אלא בשכל. והמשל בזה כח ההולדה שבמוח שנתהווה באדם אחרי היותו בן י"ג או ט' (סנהדרין רפ"ח) ואף שכבר הי' לו מוחין בשלימות מ"מ כח ההולדה לא נגמר עד היותו בן י"ג או ט' וגמר כח זה תלוי במאכל אשר יאכל. וכנודע ממה שאין מאכילין את הכה"ג בעיוה"כ דברים שמרבי' הזרע. שיש מאכלים מרבים הזרע. ויש מאכלים ממעיטים.

והנה במאכלים ההם עצמן אין בהם כח ההולדה רק כשבאים להמוח. והמוח מתחזק על ידם אזי נתהוה ונגמר כח ההולדה. כך האותיו' באים מלמעלה מהשכל שאינו נתפס באותיות כלל. ומ"מ כשבאים לבחי' השכל נעשה גילוי השכל ע"י אותיות.

ולכן אמרו על מט"ט שקושר כתרי' לקונו מתפלותיהם של ישראל. והענין כי אותיות התפלה עולות למעלה ע"י המלאכים כנודע שכמה מלאכים ממונים בכל היכל לקבל התפלות. ואיתא בזוהר שהמלאך נשיק לה.

וביאור ענין זה הוא כמו הנושק עד"מ מכניס רוחו והבלו בדבר שנושק. כך המלאך מכניס רוחו והבלו באותיות התפלה להעלותם מבחי' דבור האדם לבחי' דבור המלאכי' שהיא בחי' מחשב' שלמט' וכך עולה התפלה למעל' מעולם ועד עולם. עד עולם העליון שם הוא מט"ט שעושה בחי' כתר זה. פי' שמעלה האותיו' עד מקורן ושרשן שהוא בכתר. והיינו כדי להמשיך אותיות כי התפלה היא יהי רצון שיהי' המשכת רצון אחר מבתחלה שנמשך בחכ' וחכמה היא בחי' דין. וכן התורה דמחכ' נפקת מימינו אש דת למו שהיא

בחי' אש וגבורות וע"פ התורה אין יסורים בלא עון. אבל בכתר שם הם רחמים פשוטים ונושא עון כו' ומשם נמשך אותיות חדשות כו':

והנה ככל הענין הזה באותיות כך הוא בבחי' המצות כי נר מצוה. והענין שאין אור הנר מאיר אלא כשיש אויר סביב האור משא"כ כשאין שם אויר יכבה ולא יאיר כלל והנה האויר הוא בבחי' אותיות. כי הרי רואין שיסוד האויר הוא תחת יסוד האש.

ואעפ"כ הרי יש בו דקות הרבה מיסוד האש. והטעם כי האויר אע"פ שהוא למטה מיסוד האש. מ"מ שרשו הוא למעלה. וביאור הדבר כי הנה יעקב אמר מה נורא. ולכן מה שאומרים הגדול הגבור והנורא. נורא הוא מדתו של יעקב.

ולכאורה לא שייך בחי' נורא ליעקב כ"א לפחד יצחק. אלא לפי שיעקב היה הממוצע בין האבות. ונודע שא"א שיחוברו ב' הפכים עד שיערה רוח מלמעלה משניהם. כענין עושה שלום במרומיו כו'.

ולכן מאחר שיעקב היה המחבר לכך היה בו גילוי בחי' נורא שהוא למעלה משניהם. וכך הוא בבחי' אויר שהדקות הוא לפי שהוא בחי' ממוצע שהוא בקו האמצעי חח"ן מימין. ובג"ה משמאל.

וכדת"י באמצע הוא בחי' אויר שהוא בחי' ז"א שהוא בקו הממוצע בחי' [ת"ת] ולכן נק' אויר אור יו"ד. שהיו"ד הוא בחי' העלם של האור שמוריד וממשיך להיות האור מאיר. כמו האותיות שהן בבחי' ההעלם.

ובהן ועל ידן נתפס השכל ובא לידי גילוי כי א"א לכל שכל בלי אותיות כנ"ל. כך האויר שהוא בבחי' העלם בו ועל ידו נתפס האור להאיר לבא לידי גילוי. וזהו כי נר מצוה ותורה אור. שע"י נר מצוה נעשה התורה אור כי המצות עולות עד הכתר ששם שרש המצות תר"ך עמודי אור עמוד שמחבר מעלה למטה.

וכענין יעקב חבל נחלתו כשמתנועע החבל למטה כו'. וכך ע"י המצות שהן במל' עולות בכתר ונמשך משם בחי' אותיות חדשים דהיינו תוס' אור להיות אור התורה מאיר. כי הנה התורה נקראת משל הקדמוני.

וענין המשל הוא כמ"ש וידבר שלשת אלפים משל. כי הנה חכמת שלמה היא חכמה תתאה שהיא בחי' מל' דאצי'. והיינו בחי' מל' המאירה בבי"ע כי מל' דאצי' עצמה היא רוה"ק ונו"ה דאצי' היא בחי' נבואה ובאצילות איהו וחיוהי חד. ולכן יש ס"ר פירושים על כל פסוק מד"ת ונבואה. וגם משלי ושה"ש שאמר שלמה ברוה"ק הן במל' דאצילות עצמה למעלה מחכמת שלמה אבל מה שנתן חכמה לשלמה היא בחי' חכמה תתאה דבריאה ובחכמה זו דיבר על כל דבר מד"ת שלשת אלפים משל דהיינו רוחניות שבד"ת

מכל הג' עולמות בי"ע (שכל מה שיש למטה יש למעלה כנודע מאתרוג שלמטה שמעורר למעלה שדוקא אתרוג ולא תפוח. ולקרב אל השכל הוא כמו דבר גשמי המצוייר בדמיון האדם. אך דמיון מחשבת האדם אינה פועלת כלום. אבל למעלה כי לא מחשבותי כו') שהשיג ממדרגה התחתונה דעשיה עד מדרגה הראשונה שבבריאה. וכל עולם יש בו י"ס וי' כלול מי' עד אלף וזהו שלשת אלפים. אבל באצי' דאיהו וחיוהי חד לא השיג. אבל באמת גם התורה דאצי' היא בחי' משל לגבי המאציל העליון ב"ה. דאוריית' מתקשרא בקוב"ה כמו דישראל מתקשראן באוריית' שאין להם ערך לגבי התורה אלא דמתקשראן בה.

וכך התורה מתקשראת בקוב"ה כו'. וכדי שיומשך ויתפשט אוא"ס ב"ה המאציל בהתורה הוא ע"י נר מצוה שהיא בחי' אוי"ר אור י' שהמצות הן בחי' העלאה כמו קרבנות שנעשו מן הבהמות להיות אשה ריח ניחוח. וכן תפלין של קלף מעור הבהמות. וציצית של צמר. והרי זו בחי' העלאה מדבר גשמי להיות התכללות ברוחניות אק"ב (וגם הם המשכות אך מפני שנעשות ע"י מעשה האדם בפו"מ הרי הן העלאות שהאדם מעלה ומקשר אותן לאוא"ס הנמשך בתוכן משא"כ התורה היא המשכה לבדה קורא בתורה שקורא וממשיך מה שכבר היה כאדם הקורא לחברו כו') וע"י העלאה זו נעשה המשכת התורה. וזהו יהא שמו הגדול מבורך כי יש שם הוי"ה בחי' מל' כי הוי"ה הוא ז"א ושמו של הוי"ה דהיינו הגילוי הוא במל' ושם הגדול הוא בכתר (ופעם אמרו בזוהר דהיינו בבינה והכל א' כי התגלות עתיק בבינה) דהיינו מל' דא"ק ולכן אומרים מברך לעלם בלשון יחיד שהוא עולם האצי' שהוא רה"י דאיהו וחיוהי חד לפי ששם הגדול הוא למעלה מהאצילות ונמשך באצי' וזהו הקב"ה מנענע בראשו. פי' בבחי' כתר שמנענע וממשיך למטה אך דוקא באיש"ר דאגדתא כי אגדה היא בחי' חכמה שרוב סודות התורה גנוזין בה כמ"ש האריז"ל.

ואיש"ר אומרים בצבור שאז דוקא מנענע בכל בחי' ראשו משא"כ אחד העוסק בתורה אע"פ שהקב"ה קורא ושונה כנגדו מ"מ אין המשכה זו רק בחלק נפשו אבל בצבור ממשיכים בחי' כללות כו'.

ובזה יובן ענין נ"ח משמאל ומזוזה מימין. מזוזה הוא בחי' המצות שהמזוזה היא בחי' העלא'. שבית האדם וכל מה שבתוכו בטל לה' אחד שכותבין במזוזה אחד ואהבת. כי בכל לבבך הוא בחי' התפלה בלב.

ובכל נפשך היא בחי' התורה לקשר מחשבה במחשבה ודבור בדבור. ודברי אשר שמתי בפיך. ובכל מאדך היא המזוזה שהיא בסוף ביתו עם כל הרכוש שבתוכו. ועי"ז נ"ח

משמאל היא תורה אור שהיונים רצו להשכיחם תורתך ותקנו להניחה על פתח הבית מבחוץ לר"ה. כי המל' נק' פתח הבית שמשמש כניסה ויציאה וכך כתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש כו'. וביציאתה לבי"ע הנה מל' בכל משלה. וצריך להמשיך גם שם בטורי דפרודא. על הרי בתר בחי' אור התורה והיא משמאל בחי' גבורות וזה היה בזמן בית שני כו':

ויגש

פרק א

ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדוני וגו'. הנה כתיב קורות בתינו ארזים וגו'. והנה י"ל ההפרש בין המשכן לבית עולמים שהמשכן הי' מארזים כמ"ש עצי שטים עומדים והמכסה הי' מיריעות עזים ועורות אילים ועורות תחשים כו' והבהמ"ק הי' מאבנים ועפר דוקא (שאסור לעשות בו עץ בולט ואכסדראות של עץ כמ"ש הרמב"ם פ"א מהל' בית הבחירה וע' בס' החינוך מצוה תצ"ב) רק שהיו כלונסאות של ארז בתקרת האולם כו' וצ"ל זה מפני מה במשכן היו הארזים עיקר בבנין והעפר הי' רק בקרקע המשכן למטה. ובמקדש נהפוך הוא שהיו האבנים והעפר העיקר שאפי' הגג הי' מהן ולא היו עצים רק כלונסאות של ארז הנ"ל שהיו טפלים לעיקר הבנין.

והענין כי הנה ידוע שיש בכל עולם ד' בחי' דצח"מ והדומם הוא למטה במדרגה מצומח והצומח למטה מן החי כו' והעילוי שבכולם הוא בחי' המדבר ולכאורה תמוה דא"כ מפני מה הארץ דוקא תוציא צמחה שהצומח יהי' גדל ונולד ונמשך מעפר הארץ הלא הצומח הוא למעלה מהדומם שהוא העפר. אך הענין דלא ראי זה כראי זה שאע"פ שהדומם למטה במדרגה מן הצומח עכ"ז יש בו מעלה יתירה מצד שרשו שלמעלה מבחי' צומח וחי כו'. דהנה ידוע מחלוקת התנאים בגמ' (חגיגה יב.) חד אמר שמים קדמו לארץ כמ"ש בראשית ברא כו' את השמים ואת הארץ וח"א ארץ קדמה כמ"ש ביום עשות כו' ארץ ושמים ואלו ואלו דא"ח שבמחשבה ארץ קדמה לשמים וכשברא ברא השמים תחלה.

והענין כי סוף מעשה במח' תחלה פי' כי הארץ לפי שהיא סוף מעשה ע"כ שרשה במח' היא בבחי' תחלת המחשבה אבל השמים שהם תחלת המעשה הם אחרוני' במחשבה כי זהו הכלל שהסוף מעשה עולה תחלה במחשבה ולכך הצומח למעלה מהדומם וכן החי למעלה מהצומח כו' שזהו כפי סדר ההשתלשלות דדצח"מ בעולמות שבחי' הדומם ועפר הארץ הוא בחי' סוף מעשה וצומח וחי למעלה ממנו במדרגה והוא ענין שמים קדמו לארץ. ומ"מ מצד שרשן במחשבה הקדומה הרי ארץ דוקא קדמה לכולם במחשבה.

לכן דוקא בה יש הכח והיכולת להוציא צמחה מצד שרשה הנעלה ולכן הצומח והחי והמדבר כולם מקבלים ממנה כו':

והנה במשכן לא היה נמצא עדיין תכלית השלימות שהיה רק דירת עראי של הקב"ה. כמ"ש ואהיה מתהלך באהל ובמשכן כו'. לכך נעשה כפי אופן סדר השתלשלות העולמות איך שנבראו כסדרן שבזה שמים קדמו לארץ.

ולכן כותלי המשכן היו מקרשים שהן בחי' צומח. ורק קרקע המשכן הי' מעפר. שזהו כמו שהוא בהשתלשלות שהצומח למעלה מן הדומם ולכן נעשו הקרשים מארזים שהארז גדל בגובה מאד שזהו בחי' העליונה שבצומח כו' למעלה מעלה מבחי' הדומם שאין בו תוספת וגידול כלל.

והמכסה על המשכן היה מיריעות ומעורות אילים ותחשים כו' שהוא בחינת החי שלמעלה במדרגה גם מבחי' הצומח. לפיכך היריעות שהם בחי' המקיפים שהיו פרושי' על כותלי המשכן היו מבחי' חי שהוא למעל' מבחי' צומח שממנו נעשו כותלי המשכן. נמצא שכ"ז נעש' כפי סדר מעלת ומדרגת ההשתלשלות בהשתלשלותן ובריאותן מלמעלמ"ט שהוא בחי' שמים קדמו כו'. אבל במקדש היה נמצא בו תכלית השלימות כי היה דירת קבע של הקב"ה כמ"ש זאת מנוחתי עדי עד שהי' מעין עוה"ב מה שיהי' באלף השביעי כשיהי' מנוחה לחיי העולמים שאז תתעלה הארץ עליונה שהיא בחי' מל' דאצי' להיות למעלה מכולם.

וכמ"ש אשת חיל עט"ב שתהי' עטרת לע"ל לז"א דאצילות. והיינו מצד שרשה שעלתה במחשבה הקדומה תחלה ארץ קדמה לשמים. לכן אף בבהמ"ק שהי' מעין עוה"ב נעשה עיקר הבית מאבנים ועפר שהם בחי' דומם שאף הגג והמעזיבה שהיא בחי' המקיף נעשה מאבנים ועפר ולא מארזים שהוא כפי מה שיהיה לע"ל שבחי' ארץ קדמה א"ח עט"ב מצד שרשה כו' רק שכלונסאות של ארז שהיה בהתקרה הם היו בחי' תמכין לבד לעיקר התקרה הנעשה מבחי' דומם וכענין תמכין דאורייתא. (ועמ"ש במ"א ע"פ מחר חדש במ"ש יהונתן לדוד ואנכי אהיה לך למשנה כו'):

והנה נראה בעליל ג"כ בחי' זו שיש בהארץ מעלה יתירה והוא בחי' הבטול שיש בה שהיא מדרס תחת כפות רגלי הכל משא"כ הצומח שגדלים בגובה והתנשאות כו'. ובטול זה נמשך מצד שרשה הנעלה במחשבה שהמחשבה היא בחי' חשב מ"ה שהוא תכלית הבטול כמ"ש מרע"ה ונחנו מ"ה. ומשם נמשך ומתלבש בחי' הבטול בארץ ומצד זה תתעלה לע"ל להיות עט"ב לכן היה בהמ"ק מאבנים דוקא (וכמ"ש ג"כ במ"א ע"פ מזמור שיר חנוכת הבית דלכך אמרו בגמרא על כורש שהחמיץ במה שחזר וצוה לערב בחי'

צומח בבהמ"ק נדבכין די אבן גלל תלתא ונדבך די אע חדת כו' כי צ"ל כולו באבנים דוקא מטעם הנ"ל. ובתפלה הוא בחי' השתחואות שבשמ"ע קול דממה דקה. בחי' דומם ואותיות התפלה הם בחינת דומם) משא"כ בהמשכן שנעשה כפי סדר ההשתלשלות דעכשיו שבחי' צומח למעלה מהדומם שמים קדמו כו' לכן היו הכותלי' מעצי שטים והעפר היה בקרקע המשכן וכנ"ל:

והנה זהו ג"כ ענין יוסף ויהודה. שהוא ג"כ בחי' ומדרגת שמים וארץ ובחי' צומח ודומם כו'. כי יוסף לשון תוספת ורבוי שמתוסף והולך בהגדלה והגבהה למעלה והוא ענין בחי' צומח ובפרט בחי' הארז שגדל והולך למעלה מעלה ברום המעלות. וכמ"ש צדיק כתמר יפרח כארז בלבנון ישגה (והיינו בחי' ז"א דאצי' שנק' צומח לגבי המל' שנק' דומם כמ"ש במ"א באריכות שהמדות יש בהם צמיחה וגידול אבל האותיות הן בחי' דומם כו' ובמדות יש בחי' קטנות וגדלות. וזהו בחי' עץ ארז ואזוב שהאזוב הוא בחי' הקטנות והארז בחי' הגדלות כו'. וז"ש כארז בלבנון ישגה כו' ויוסף בפרט הוא בחי' יסוד שעולה עד הדעת ודעת עולה עד הכתר כו'. וכשמבריח מעלה מעלה נק' ארז בלבנון כו') ויהודה הוא בחי' ארץ מל' דאצילות שהיא בחי' הדומם דאצי'. ולכן יהודה ל' הודאה ובטול שהדומם יש בו בחי' הבטול ביותר כנ"ל:

והנה בסדר ההשתלשלות עתה יוסף הוא למעלה מיהודה שהרי המל' מקבלת שפעה וחיותה מן הז"א ולכן יוסף היה המלך במצרים שהוא בחי' צומח בחי' גידול והתנשאות והוא היה המשביר והמשפיע לכולם.

ויהודה הוא המקבל. וז"ש ויגש אליו יהודה ויאמר בי אדני. פי' שבו יומשך השפע מיוסף הצדיק וכמבואר בזוהר דויגש היינו תקרובתא עלמא בעלמא. דהיינו עלמא תתאה בחי' מל' מתייחדת ונגשת לגבי עלמא עלאה בחי' ז"א לקבל השפע כו'. וזהו ע"ד שהיה במשכן הצומח למעלה מהדומם כנ"ל. אבל לע"ל יתעלה יהודה להיות למעלה מבחי' יוסף כמ"ש א"ח עט"ב מצד שרשו שעלה במחשבה תחלה כנ"ל. כי הנה מחשבה הוא חשב מ"ה דהיינו תכלית הבטול שהוא בחי' חכ' דאצי' כח מ"ה.

והנה אבא יסד ברתא כי ח"ע נק' ירא' עלאה. וח"ת שהיא המל' היא יראה תתא' וזהו אבא יסד ברתא שמבחי' יראה עלא' דחכ' נמשכ' המל' יראה תתאה. ולע"ל תתעלה בחי' יראה תתאה ביראה עלאה מקורה ע"כ תהי' אז עט"ב כי הבטול הוא למעלה במדרגה מאהוי"ר דמדות הנמשכי' מבחי' חו"ג דז"א. ולכך גם עכשיו יש בהארץ בחי' הבטול יותר וכנ"ל. ובחי' בטול דיראה עלאה היא בחינת ומדרגת משרע"ה ונחנו מה כו' (וע' לקמן ע"פ יהודה אתה ומ"ש ע"פ מאמר הזהר פ' אמור ע"פ וגם אמנה אחותי בת אבי

כו' מענין בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה. ועמש"ל פ' בראשית ד"ה להבין הטעם שנשתנה יצירת):

וזהו מ"ש בהפטרה דפ' ויגש קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה כו' ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים כו' וקרב אותם אחד אל אחד כו' הנה אני לוקח את עץ יוסף כו' ונתתי אותם עליו את עץ יהודה כו'. עד ועבדי דוד מלך עליהם. פי' כי עתה יוסף הוא למעלה מיהודה שהוא נמשל לארז אשר גדל בגובה ומתוסף והולך. כך יוסף אליו שייכים עשרת השבטים. כמ"ש שם ושבטי ישראל חביריו נמצא הוא מרובה בשבטים יותר מיהודה. שע"ש זה נק' יוסף כי הוא הדעת עליון כו'. אך לעתיד לבא כשיתחברו שניהם יוסף ויהודה ביחד בתכלית היחוד האמיתי דהיינו מ"ש ויגש אליו יהודה וכמ"ש (איוב מ"א) אחד באחד יגשו וזה יהיה לע"ל אז יתעלה יהודה למעלה מיוסף כנ"ל ע"פ א"ח עט"ב. ולכן אז ועבדי דוד מלך על כל ישראל. וז"ש ולא יכול יוסף להתאפק כו' בהתודע יוסף אל אחיו דהיינו שנתחברו יוסף ויהודה בתכלית החבור והיחוד למיהוי אחד באחד כו'. (וע' ע"פ והיה מספר בנ"י כו' בענין ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדו ושמו להם ראש אחד כו'. וע' בדרוש ברכת הזמון בענין שדהע"ה יברך על כוס יין המשומר שלע"ל כו' וע' ע"פ מחר חדש בענין יהונתן ודוד:) **ובכל** הנ"ל יובן ויבואר מ"ש בלקוטי הש"ס מהאר"י ז"ל בביאור מארז"ל בחלק (דק"ב סע"א) שתפשו הקב"ה לירבעם בן נבט ואמר לו חזור בך כו' א"ל מי בראש א"ל בן ישי בראש א"ל אי הכי לא בעינא. שהוא ממש הענין הנ"ל שהקב"ה רצה שירבעם יחזור בתשובה ואז יאיר בו מבחי' ומדרגת יוסף בחי' עץ אפרים כו'.

וזהו אני ואתה ובן ישי נטייל בג"ע שיהי' מאיר בהם א"ס ב"ה בהאר' רבה. וזהו אנ"י כו' א"ל מי בראש כי הוא רצה כמו שהיה עכשיו שבחינת ומדרגת יוסף הוא למעלה מבחי' יהודה לכך רצה הוא להיות בראש לגבי דוד אבל הקב"ה אמר לו שלע"ל יתעלה יהודה לכן בן ישי בראש כו' א"ל אי הכי לא בעינא שלא היה בו בחי' בטול ושפלות זה.

וזשארז"ל גסות הרוח שבירבעם טרדתו כו'. ומעין זה נתבאר ג"כ במ"א בענין המרגלים שלא היה בהם ג"כ שפלות זו לגבי בחי' ארץ העליונה שדימו בעצמם שא"צ לזה להיותן מעלמא דדכורא כולם אנשים כו'. אבל יוסף הצדיק ויהודה יתחברו לע"ל בתכלית היחוד למיהוי אחד באחד כנ"ל:

פרק ב

וילקט יוסף את כל הכסף הנמצא בארץ מצרים ויבא יוסף את הכסף ביתה פרעה.

הנה ארז"ל שלש מטמוניות הטמין יוסף. אחת נתגלה לקרח ואחת נגלה לאנטונינוס.

ואחת גנוזה לצדיקים לע"ל. ולהבין זה הנה כתיב אור זרוע לצדיק וידוע דהיינו בחי' אור קדמאה דהוה נהיר מסייפי עלמא עד סייפי עלמא דגניז קוב"ה לצדיקייא.
וענין הגניזה הזאת יובן דהנה בעבודת ה' ימצא ב' בחי' ומדרגות באהבת ה'. הא' הוא בחי' האהבה הנולדת ונמשכת מן ההתבוננות בגדולת אוא"ס ב"ה כשיעמיק בשכלו ברוממות גדולתו ית' יולד מזה התפעלות בתשוקה והתלהבות אליו ית' כי לפי שכלו יהולל איש שהמדות נמשכים אחר השכל וההתבוננות. אהבה זו היא בחי' הולדה חדשה שנמצאת מחדש ע"י השכל וההתבוננות.
ויש בחי' ב' באהבה והוא הנק' אהבה מסותרת שהיא האהבה שיש בטבע תולדת הנפש האלקית שהיא חפצה בטבעה להתכלל בא"ס ב"ה שהוא מקורה ושרשה אלא שהיא אצלו בחי' העלם והסתר גדול ויציאתה אל הגלוי הוא ע"י התבוננות כמ"ש בתניא ונמצא כשיוצאת אל הגלוי ע"י ההתבוננות אין זו הולדה חדשה מן השכל ממש שממנו נולדה האהבה שהרי אהבה זו כבר היתה מתחלה בנפש' רק שהיתה בהעלם וע"י ההתבוננות יצתה מן ההעלם אל הגילוי.
וזהו ענין מארז"ל נכנס יין יצא סוד. פי' סוד הוא בחי' אהבה מוסתרת הנ"ל ויציאת' אל הגלוי הוא ע"י ההתבוננות הנק' בשם יין יינה של תורה כו'. ובאמת מעלת ומדרגת אהבה זו המסותרת היא גדולה ורבה מבחי' האהבה הנולד' מהתבוננות הנ"ל. אף שזו היא הולדה חדשה וזו אינה התחדשות גמורה אעפ"כ שרשה נעלה יותר כו' ואהבה הנולדה מהתבוננות היא למטה ממנה במדרגה רק שלא נשפלה כ"כ כמו אהבה הנ"ל המסותרת כו' (וכמ"ש בתניא שבחי' אהבה מסותרת כשיוצאה אל הגלוי נק' אה"ר שלמעלה מאהבת עולם שמבחי' ההתבוננות כו' וע' מ"ש לקמן ע"פ חכלילי מענין אה"ר ואה"ע). והנה בחי' ומדרגת יוסף הצדיק עליון הוא בחי' אה"ר המסותרת שיש בכל נפש מישראל ששרשה גבוה מאד נעלה שזהו בחי' יוסף שהוא בחי' יסוד דהיינו בחי' י' סוד כו'. וזהו פי' אור זרוע לצדיק שהוא בחי' אור קדמאה שגנזו לצדיקים. ואור קדמאה הוא בחי' אה"ר הנ"ל שהיא למעלה מעלה מבחי' אה"ע הנק' ג"כ אור (כי אור הוא בחי' חסד ויש חסד עולם והוא בחי' האהבה הנמשכת מן השכל אבל אור קדמאה הוא בחי' אה"ר שלמעלה מהשכל ונלקחה מבחי' ורב חסד וחסדי מאתך לא ימוש כו') אלא שגנזו לצדיקים בבחי' יוסף צ"ע וממנו נזרע בכל א' מישראל בחי' אהבה הנ"ל אלא שהיא מסותרת בבחי' גניזה וסוד והעלם ונכנס יין יצא סוד כנ"ל:
ועפי"ז יובן ג"כ מ"ש בזהר תרומה (דקס"ו ע"ב ודקס"ז ע"א) האי אור זרע לי' קוב"ה בגינתא דעדנוי ע"י דהאי צדיק דאיהו גננא דגינתא ונטל להאי אור וזרע ליה זריעה

דקשוט כו' ובגלותא גנתא לא עאל ביה גננא. וההוא אור דאיהו זרוע תדיר עביד איבין ומינין ומגרמיה אזדרע כקדמיתא. ופי' גנתא הוא בחי' המשכת הקו"ח ממל' דא"ס שהוא ראשית הקו עד סיומו נק' הכל בחי' גנתא שהוא בחי' מל'. (ע' במק"מ בזהר פ' בא ד' ל"ה ע"א בשם הרח"ו בפי' בחד צדיק כו'. דזרע בגנתא כו' ע"ש) וכמארז"ל מה הגן צריך לעדור ולהשקות ולזמור שהוא בחי' עבודת הבירורים שזה נעשה ע"י יוסף הצדיק. והנה כמו בארץ הגשמית יש ב' מיני צמיחה הא' התבואות הנזרעים מדי שנה ועולים וצומחים. והב' הם הנק' ספיחין דהיינו מה שצומח מאיליה שלא נזרע עכשיו כלל אלא מן הזריעה שנפל בה מכבר כו'. והם הנק' ספיחא דארעא דמקיימי ארעא שעיקר קיום הארץ הוא ע"י הספיחין.

וכך נמצא למעלה בארץ העליונה הנקרא גנתא ב' בחי' ומדרגות אלו דהיינו בחי' המשכות הנמשכות בה בבחי' זריעה כמ"ש אור זרוע כו' ויש בחי' שגדילים בה מבחי' ספיחין דהיינו ממה שנזרע כבר כו' והספיחים אף שאין זה ענין התהוות והמשכה חדשה ממש רק שהוא בחי' גידול ממה שהיה בהעלם בהארץ עכ"ז יש בו מעלה יתירה ששרשו גבוה ביותר והוא כנ"ל בענין האהבה המסותרת כשיוצאת אל הגלוי הגם שאינו התהוות חדשה כמו האהבה הנולדה מההתבוננות עכ"ז שרשה גבוה יותר כו' ובחי' גלוי אהבה המסותרת זהו ענין הספיחים שהארץ מוציאה צמחה מעצמה. ומגרמיה אזדרע דהיינו מאותה האהבה שנזרע בה כבר שהיתה מסותרת כו' וזהו בחי' אור זרוע כו' (שנזרע כבר בנפש האלקית אבל האהבה הנולדת ונמשכת מההתבוננות הנק' אהבת עולם הוא כמשל הזריעה שזורעים עכשיו מחדש) וכל זריעות אהבות אלו הכל הוא מבחי' יוסף הצדיק שנק' גננא דגנתא שממנו נמשך האור בבחי' מל' הנק' גנתא (שהוא מקור נש"י): **וזהו** ענין וילקט יוסף את כל הכסף כו' שהוא בחי' חסדים שכולם נמשכים בבחינת יוסף הצדיק וכנ"ל בענין אור קדמאה דגנזי' לצדיקים שהוא נמשך בבחי' יוסף הנק' צ"ע והוא גננא דגנתא שממנו נמשך בחי' אהבה מסותרת הנ"ל בכ"א מישראל. וזהו ויבא ביתה פרעה הוא בחי' המלכות הנק' גנתא ועלמא דאתגליא שהוא מקור נש"י. וזהו ענין שלש מטמוניות הטמין יוסף כו'. דהנה ידוע בכתבי האר"י ז"ל שהחסד (מה"ח הנמשכים בז"א והחסד שבת"ת) מתחלק לג' פרקין היינו השליש העליון הוא בבחי' העלם והסתר ונק' חסדים מכוסים וב' שלישי' מתגלין. והיינו ענין ג' מטמוניות הנ"ל ששנים נתגלו שהם ב' שלישים המתגלים. והשליש עליון שהוא בחינת חב"ד שבו הוא מכוסה ונעלם ויתגלה לצדיקים לע"ל וכמ"ש אור זרוע לצדיק והיינו ענין בחי' אור קדמאה שגנזו לצדיקים כו' וכל זה הטמין יוסף שהוא בחינת יסוד שבו נמשכים החסדים הנ"ל. וכנודע לי"ח

(אפ"ל ג"כ דחסדים מכוסים ומגולים הם בחי' אה"ר ואה"ע הנ"ל. וזהו וילקט יוסף את כל הכסף הן חסדים המכוסים הן המגולים. והכל הביא ביתה פרעה שמתגלים ביחוד זו"נ. עוד י"ל פרעה ל' פריעה שע"י פריעה מתגלים ג' פרקי החסד כנז' בע"ח והכל א'. ועמ"ש בזהר בלק)(ד' ר"ד) בענין בקר דיוסף דלשם מבואר ג"כ דאור קדמאה הנ"ל נמשך בבחי' יוסף ודוד אתקין לי' חופאה כמ"ש בקר אערך לך ואצפה. והוא ענין וילקט יוסף את הכסף ויבא ביתה פרעה והמ"י. ועמ"ש במ"א ע"פ וימינך מקרב חיקך כלה דהענין שיתגלו החסדים מכיסויים יסוד דאימא כו'. ואפ"ל ג"כ דפי' כסף הנמצא באמ"צ הם חסדים מכוסים ובארץ כנען הם חסדים מגולים:

פרק ג

ביאור על הנ"ל

ולתוספת ביאור במש"ל ע"פ ויגש כו'. בענין שלעתיד יהיה עליית המלכות למעלה מז"א כו'. יובן ממ"ש בברכה אחרונה דנשואין מהרה ה' אלהינו ישמע בערי יהודה ובחוצות ירושלים כו'. בא"י משמח חתן עם הכלה.

וצ"ל הטעם לשינוי לשון הברכות. שמתחלה אמר משמח חתן וכלה ואח"כ אמר עם הכלה. וגם צריך להבין ענין קול חתן וקול כלה. והענין הוא מ"ש משמח חתן וכלה קאי אזמן הזה.

ומ"ש עם הכלה קאי אלעתיד דהיינו אחר שכבר אמר מהרה ישמע דהיינו בביאת הגואל אז אח"כ אומר עם הכלה. ולהבין הטעם מפני מה אמר על לעתיד דוקא עם הכלה. הענין כי יש אירוסין ונשואין. כי בזה"ז הוא בחינת אירוסין כמ"ש תורה צוה לנו משה מורשה. א"ת מורשה אלא מאורשה.

וכמ"ש ביום חתונתו זה מ"ת בחי' אירוסין כי במ"ת אף שהיה גילוי פב"פ היינו רק בבחי' חיצוני' בלבד באיסור והיתר אבל פנימית התורה שהוא בחי' ענג האלהי שבתורה לא נתגלה אז עדיין ונשאר בבחי' מקיף מלמעלה וה"ז דומה לבחי' אירוסין שגם שם אינו נמשך עדיין בבחינת פנימית רק הארה חיצוני' וכל עיקר האור בבחינת מקיף כמו טבעת קדושין שהוא עגול ומקיף ע"ג היד אבל לעתיד שיהיה בחי' גילוי פנימי' התורה שהוא ענג העליון שבתורה אז יהיה בבחי' נשואין כי בועליך עושיך האשה נקנית כו' כי ענין נשואין הוא ג"כ אחרי שכבר בא האור בבחי' פנימית:

והנה ידוע דכעת בגלות המל' מקבלת האור ע"י ז"א שהוא מקבל בעצמו מאימא. וכמ"ש בעטרה שעטרה לו אמו והוא משפיע אח"כ למל' אבל לעתיד נאמר א"ח עט"ב שתהיה המל' עט"ב ז"א שתתעלה יותר למעלה הימנו כי נעוץ סופן בתחלתן כו'.

וזהו הטעם למשארז"ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש. ולכן עתה בזה"ז נאמר משמח חתן וכלה שהכלה היא המל' מקבלת האור ע"י החתן ז"א. ולעתיד אחרי שכבר תתעלה אז נאמר משמח חתן עם הכלה שעל ידי הכלה הוא משמח את החתן מפני שא"ח היא עט"ב כנ"ל וז"ש מהרה ישמע כו' קול כלה כו'. כי עתה בגלות נאמר נאלמתי דומיה שהיא בחי' שתיקה וכאלם לא יפתח פיו כו' ולכך החתן הוא אומר הרי את מקודשת לי והכלה שותקת אבל לעתיד כשתתעלה מעלה מעלה אז תהיה ג"כ משפעת ונק' קול כלה.

וכמו"כ יובן ענין שמו"ע צלותא בחשאי הוא רק בזה"ז שהנוק' היא בחי' מקבל ולא משפיע. אבל לעתיד כשתתעלה להיות בבחי' משפיע כמו הדכר עצמו אז יהיה שמו"ע בקול רם ויהיה קול כלה וד"ל:

ויחי

פרק א

יהודה אתה יודוך אחיך וגו'. הנה יהודה נקרא ע"ש הפעם אודה והוא בחי' הודי' שבכללות נש"י מודים אנחנו לך ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים. אלא שלמטה לפי שהוא תחת הזמן נק' הפעם אודה שלא כל העתים שוות. אבל למעלה במקור חוצב נשמותיהם הוא למעלה מן הזמן ושם נק' יהודה כי היו"ד מורה על ההוה כמו ככה יעשה איוב. ויהי' פי' המלה כמו יודה בתוס' ה' יהודה ((ובנחמי' י"א) נכתב יהודה בסגול תחת הדל"ת) וענין הפעם אודה היינו אחר לידה והתגלות בחי' ראובן שמעון ולוי שהם הם הגורמים לבחי' הודיה זו. וזהו יודוך אחיך. וביאור ענין זה הנה ראובן הוא ע"ש ראו בן בחי' ראיה ובחי' ראיה זו היא הגורמת המשכת בחי' האהבה. כמ"ש פני אריה אל הימין אריה אותיות ראיה וכן היה דגל מחנה ראובן תימנה כי ענין ראיה הוא ענין התקרבות דרך חיבה כמ"ש כבכורה בתאנה בראשיתה ראיתי אבותיכם כו'.

וזהו כי ראה ה' וגו'. כי עתה יאהבני אישי וגו'. וענין המשכה זו בכנ"י הוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא לעורר את האהבה עד שתחפץ לדבקה בו ית' ועד"ז נתקנו פסוד"ז ויוצר אור קודם ק"ש כדי שיבוא לקיום ואהבת בק"ש. כי עיקר הכוונה בספור שבחו של מקום הוא כי לא די בידיעה לבדה לפי שהיא בחי' העלם ואפי' גנבא אפום מחתרתא וכו' ולא יבוא לקיום ואהבת כ"א כשיצא מההעלם אל הגלוי ומבחי' ידיעה לבחי' ראיה ממש שהוא בחי' גילוי לאסתכלא דוקא והיינו ע"י שירבה לספר בשבחיו יתברך ולהעמיק דעתו איך שמלכותך מלכות כל עולמים. אלף אלפים ורבו רבבן כו'

והוא לבדו ית' הוא יחיד ומיוחד כמו קודם שנברא העולם. כמאמר יחיד חי העולמים מלך כו'.
ואמתות שם יחיד הוא שהוא לבדו הוא וענין אחד הוא שנמשך בחי' א' בחי"ת וד' שהם ז' רקיעים והארץ כו' שיהיו בטלים ליחודו ית' שהחיות של שמים וארץ עולה ונכלל במקורו וכך עולה אפילו החיות של הרוחניות כמ"ש לך ה' הגדולה וכו' (ועיין מזה על פסוק וארא אל אברהם) ורק בשכמל"ו שלהיות עולמות נפרדים הם רק מבחי' מלכותו ית'. וכשיאריך בענין זה בעומק בינתו בבחי' גילוי במוחו ולא בידיעה לבדה אזי מוליד מזה אהבה בהתגלות לבו להיות נכספה וגם כלתה נפשי וגו' ויבא לקיום ואהבת את ה' אלקיך ממש דהיינו לדבקה בו בא"ס ב"ה ממש וכמ"ש מי לי בשמים כו':
והנה כתיב בכל לבבך ואמרו רז"ל בשני יצריך דהיינו שתהא האהבה בבחי' בעל תשובה כי התשובה אינו דוקא במי שיש בידו עבירות ח"ו. אלא אפי' בכל אדם כי ענין תשובה הוא להשיב את הנשמה למקורה ושרשה שהיתה כלולה במאצילה ב"ה וצרורה בצרור החיים את ה' ממש וירדה ממקום כבודה ונתלבשה בעוה"ז הגשמי שאפילו כל השגות הרוחניים שמשגת בהתלבשותה בתוך הגוף הם נופלים תחת בחינת זמן ומקום וצריך להשיבה ע"י ויצעקו אל ה' בצר להם כי צר לו המקום שהוא בחי' מצר וגבול ועל זה נאמר אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מבחי' מצר כו' שע"י המרירות אשר יהיה לו על ההיפוך תגדל האהבה לה' ביתר שאת להתכלל באוא"ס ב"ה כיתרון האור הבא מן החשך.
וע"ז אמרז"ל במקום שבע"ת כו'. וכדאי' בזהר דמשכין ליה בחילא יתיר להיות גילוי אור א"ס ב"ה ממש על נפשו עד שגם חיות הגוף ונפש הבהמית וכחותיהם יתהפכו וישובו אל ה' ואתהפכא חשוכא לנהורא.
וזהו כי ראה ה' בעניי פי' שע"י עניי ומרודי הוא מרירות הנפש שבאתעדל"ת נמשך להיות אתעדל"ע וכמים הפנים כו' יתרון האור בבחי' ראיה מלמעלמ"ט כי יאהבני בבחי' אישי דהיינו כמ"ש ביום ההוא תקראי לי אישי. ופי' אישי אש שלי ממש והיינו התשוקה שממטה למעלה בחי' ואל אישך תשוקתך שהוא הוא האש שלי תהיה בבחי' התכללות באוא"ס ב"ה ממש עד שהוא הוא יהיה אישי אש שלי ממש כי וימינו תחבקני בבחי' חבוק והתכללות להיות גילוי אוא"ס ב"ה ממש על נפשי בתשוקה זו:
והנה זהו ענין ראובן שהוא ענין בחי' פ' ראשונה שבק"ש שהוא בחי' רצוא. ופ' שניה שבק"ש היא בחי' שמעון והיה אם שמוע תשמעו שהיא בחי' שוב כי ראיה היא מקרוב והיינו בחינת אהבה שמחמת הקירוב. אבל שמיעה היא מרחוק והיא הגורמת בחינת

יראה וכמ"ש ה' שמעתי שמעך יראתי כי היראה היא באה מחמת בחי' הריחוק הנמשך מבחי' שמאל דוחה. כי לפי שהוא דוחה ומשפיל עצמו לומר לנפשו מי הוא אשר ערב לבו לגשת כו' אזי תפול עליו יראה ופחד בלבו וכמ"ש וירא העם וינועו ויעמדו מרחוק שבשביל וינועו שנפל עליהם אימה ופחד ולפיכך ויעמדו מרחוק בבחי' שמיעה וכענין אם רץ לבך שוב לאחד.

וזהו ענין פ' שניה שבק"ש שהוא בחי' יראה כמ"ש השמרו לכם פן יפתה כו'. וז"ש כי שמע ה' כי שנואה אנכי וכענין נבזה בעיניו נמאס דהיינו שע"י אתעדל"ת מה שנחשב בעיניו לשנואה ע"י שמאל דוחה נמשך להיות אתעדל"ע כי שמע ה' בחי' שמיעה מרחוק כדי להמשיך בחי' יראה מלמעלה (ובזה יובן ענין שמע והא"ש שהן חו"ג והשמות מ"ב וע"ב אלא שהוא התכללות כי שמע חסד אהבה ראובן וכלול גם כן מגבורה בחי' ראה בעניי הנ"ל וכן והא"ש יראה כלול מאהבה) (עיין ביאור זה ע"פ אלה מסעי וע"פ ויחי).

והנה אחר ק"ש אומרים אמת ויציב וכו' ונחמד ונעים ונורא וכו' הדבר הזה עלינו והיינו בחי' לוי ילוה אישי אלי. והוא ענין ימינא ושמאלא וביניהו כלה כי שמאלו תחת לראשי בחי' שמאל דוחה הוא שגורמת להיות נשיאות ראש וכו' וימינו תחבקני ימין מקרבת להתכלל כו'.

ובחי' ילוה אישי היינו מה שאומרים באמוי"צ הדבר הזה היא התורה ששרשה מאד נעלה אלא שנתלבשה בדברים גשמיים שלכן נמשלה התורה למים שיורדים ממקום גבוה וכו'. וזאת ישיב אל לבו אמת הוא שאין אני ראוי מצד עצמי לעלות ולהתכלל באור ה' ולהשיב את הנפש ממטה למעלה לייחדה במאצילה ב"ה כי מי יעלה בהר ה' כו' אבל מ"מ הרי אא"ס ב"ה מצד עצמו ממילא ומאיליו נמשך גם למטה ששורה ומתגלה בתורה והרי מתגלה יחוד זה העליון למטה כמו למעלה ואי לזאת ע"י עסק התורה יכול להמשיך אא"ס ב"ה ממש למטה על נפשו וזהו אם רץ לבך שוב לאחד שגם למטה בבחי' שוב נמשך בחי' אחד וזהו ילוה אישי אלי שיורד ונמשך אא"ס ב"ה מלמעלה למטה.

וזהו פי' אמוי"צ כו' שמאריכין לאשר ולקיים את הדבר הזה עלינו ועל אבותינו כו' על הראשונים כו' וממשיכים מלמעלה אמת ויציב ונכון וכו' ונחמד ונעים כו' להיות המשכת אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה באור תורה:

אך הנה כל ג' בחי' הנ"ל עדיין הם בבחי' ממכ"ע שהם בחי' המשכות מאא"ס ב"ה לבחינת ממכ"ע שבחי' ראובן היא לעורר את האהבה להיות נכספה וגם כלתה כו' ולהיות משתוקק' להתכלל ולהתייחד במאצילה ב"ה מכלל שהיא עדיין אינה כלולה ומיוחדת באא"ס ב"ה הסוכ"ע (בשמים ממעל ועל הארץ מתחת הכל בשוה ורוחניות

וגשמיות כולא קמיה כלא ממש חשיבי) ועד"ז שאר הבחי' אלא שהן בחי' המשכות להיות ממכ"ע כו'. אבל בחי' יהודה שהוא בחי' הודאה הוא בחי' בטול והתכללות באא"ס ב"ה ממש הסוכ"ע והן הן בחינות השתחואות שבתפלת שמ"ע.

ולכן תפילה היא בלחש ובחשאי בבחי' סוכ"ע למעלה מעלה מבחי' השתלשלות שאינה בגדר המשכה והשפעה כלל כו' ואינה עולה בשם אהבה כלל רק בחי' ביטול במציאות ממש לגמרי והיינו בחי' השתפכות אל חיק אביה ממש להיות כאין ואפס ממש שע"ז מרמז ענין ההשתחואה כמו שמשתחוה לפני המלך שמבטל א"ע כו' רק שכדי להיות בחי' זו שהוא בחי' יהודה בבחי' אתה דהיינו להיות בגילוי כאילו הוא לנוכח צ"ל יודוך אחיך שצריך להקדים תחילה בחי' ראובן ושמעון ולוי שבהם ועל ידם יומשך גילוי בחי' הודאה זו כי בלי קדימת בחי' ראובן שמעון ולוי לא נמשך בחי' יהודה שהוא בחינת ביטול והתכללות כו' בבחי' גילוי אלא בבחי' העלם ומקיף. ולכן א"א להתחיל תפילת ש"ע בלי קדימת פסוד"ז ויוצר אור וק"ש כו' (ובמנחה שמתפללין רק תפילת ש"ע היינו מפני שכבר הקדימו בשחרית ק"ש וברכותיה. ובערבית צריך לחזור להתחיל ק"ש וברכותיה קודם התפלה). וזהו ענין נעוץ תחלתן בסופן והמ"י (וע' במ"א ע"פ ולשרקה בני אתונו דמשמע דשור"ק שהוא הודאה הוא למטה מסגו"ל שהוא בחי' אהוי"ר כו'. וזהו לכאורה הפך ממ"ש כאן דיהודה שהוא הודאה הוא למעלה מראובן שמעון ולוי שהם סגו"ל. ובאמת לק"מ דהודאה היא למטה מאהוי"ר אבל הודאה דיהודה זהו בחי' בטול שלמעלה מאהוי"ר וזה בחי' דוד אם לא שויתי ודוממתי וכמ"ש ואחר האש קול דממה דקה הרי שהדממה והביטול הוא למעלה מהאש שהיא אהבה כי תמן קאתי מלכא אבל גבי אש כתיב לא באש הוי"ה אלא שהאש הוא להוי"ה כמ"ש במ"א. ועוד דזהו שאמר כאן יהודה אתה שיהיה יהודה בבחי' אתה דהיינו בבחי' גילוי כו' ולפעמים אינו בגילוי כ"א רק בהעלם ואז היא הודאה שלמטה מאהוי"ר. אבל כשההודאה בבחי' גילוי זהו בחי' ביטול ממש):

והנה עי"ז ידך בעורף אויביך. אויביך הם עניני העולם וצרכי הגוף הגשמי. הגם שאדם צריך להם מ"מ צריכין להיות בבחי' עורף ולא פנים (בחי' פנים היינו שעושה הדבר בלב ונפש ובחי' עורף היינו בחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפי' בע"כ וכאלו כפאו וכו'). וידך הוא בעורף אויביך א"ת ידך אלא יודי"ך והוא בחי' ידך ממש כי ימינך פשוטה לקבל שבים הוא בחי' ימין וחסד שנתפשט למטה מטה וכענין וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים כי הנה הירידה הגדולה הזאת שהוא בבחי' אחוריים וכאלו כפאו. מי גרם להמשיך את האדם להיות מוכרח לזה ודאי מאת ה' ומידו היתה

זאת כדי לאתהפכא חשוכא לנהורא שיתפלל בכח האכילה וכו' וכיוצא בזה רק שצריך שלא יומשך בבחי' פנימיות אלא בבחי' עורף ובחינת עורף זה יוכלל בבחי' ידך יודי"ך. והוא בחי' ידך של יהודה כו' לפי שהוא בחי' הודאה וביטול בבחי' סוכ"ע השוה ומשוה כו' גם חשך לא יחשיך וכחשיכה כאורה גשמיות ורוחניות שוין שהרי כולם בחכ' עשית שהחכמה היא עשיה גשמיות וא"כ גם האכילה ושארי ענינים הגשמיים הם לפניו ית' כמו רוחניות של חכמה מאחר שגם החכמה היא גשמיות וכו'. וזאת היא מעלת יהודה אתה היינו בחי' הודאה בגילוי שבתפלה שתהי' ידך בעורף אויביך בשעה שעוסק בעורף אויביך ואזי חולפת ועוברת ממנו האהבה מ"מ נשאר רשימו וכו' אך היינו דוקא בבחי' עורף ולא פנים:

אך עיקר הגורם לכל מעלת בחי' זו להיות יהודה אתה והגורם להיות יודוך אחיך ע"ז נאמר ישתחוו לך בני אביך כי הנה ההשתחוואה הוא בחי' המשכה וזהו ענין ההשתחוואו שבשמ"ע שהן הן המשכות (ע' ר"פ וישב והנה השמש וכו' משתחוי' לי) ובחי' אביך היינו בחי' כרחם אב על בנים אבינו אב הרחמן שהרחמנות הוא בחי' אב ותולדות הרחמנות הוא בחי' צדקה וחסד להחיו' רוח שפלים שכל העושה חסד במדה"ר לרחם על עניים ויתומים ה"ז בבחי' בני אביך. גם בחי' אביך היא התורה דאורייתא מחכמה נפקת שהוא בחי' אב וכמ"ש שמע בני מוסר אביך זו תושב"כ וכו' ובני אביך הם העוסקים בתורה וזהו וישתחוו לך בני אביך שבני אביך הם העוסקים בתורה ובגמ"ח הם הם ישתחוו לך וימשיכו אותך להיות נעוץ תחב"ס שהתורה והגמ"ח הם הנותנים כח בנפש לעורר את האוי"ר עד שתהי' בחי' הודאה וביטול וע"י כן יודוך אחיך להיות יהודה אתה כנ"ל:

פרק ב

ביאור על הנ"ל

הנה השבטים הם ב' בחי' מלמטה למעלה ומלמעלה למטה עלמא דנוקבא ועלמא דדכורא (וכמש"ל ע"פ והנה אנחנו מאלמים אלומים שנשמות השבטים נמשכו מבריאה והן בבחי' מלמטה למעלה לעלו' מברי' לאצי' ושרשן הן י"ב גבולי אלכסון שבז"א דאצי' שנק' שבטי י"ה שנמשכים מלמעלה למטה). והנה באתערותא דלתתא אתערותא דלעילא שע"י בחי' ראובן שמלמטה למעלה ממשיך גילוי בחי' ראובן שמלמעלה למטה והוא כי בחי' ראובן הוא בחי' ראו ב"ן בחי' ראיה אותיות ארי"ה ומלמטה למעלה הוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא שמזה נמשך תוקף האהבה בחי' פני ארי' אל הימין וכו'

ועי"ז נמשך ג"כ אתעדל"ע מלמעלה למטה גלוי בחי' ראיה עליונה כי ראה ה' בעניי בחי' התקרבות כי עתה יאהבני אישי.

וימינו תחבקני. וכמו"כ ע"י בחי' שמעון שמלמטה למעלה אם שמע תשמעו מעורר בחי' אתעדל"ע כי שמע ה' כו' וענין ראי' היא מקרוב ושמיע' היא מרחוק כמ"ש ה' שמעתי שמעך יראתי. בחי' אודנין כי חבקוק היה בבחי' הריחוק שהוא בחי' שוב כענין וינועו ויעמדו מרחוק ומזה נמשך מלמעלה למטה כי שמע ה' כי שנואה אנכי ויתן לי וגו' שמזה יהי' התקרבות מלמעלה (ושנואה שאינה אהובה כ"כ שהרי כתיב ויאהב גם את רחל מלאה) מחמת שעושה א"ע רחוק ושמאל דוחה ונק' שנואה כי שמאלו תחת לראשי ועי"ז אח"כ בחי' לוי ט"ו ווי"ן דאמוי"צ. וג' בחי' אלו הן ג' קוין חח"ן בג"ה ודת"י שהוא קו האמצעי הוא בחי' לוי. שע"י ג' בחי' אלו נמשך בחי' יהודה יודוך אחיך להיות בחי' הודאה כתר מל' דהנה המל' היא בחי' מקבל ול"ל מגרמה כלום ואעפ"כ אחר שמקבלת הרי היא בחי' מלכות עליהם (ונק' כתר מל' שהיא בחי' כתר מלמטה למעלה) הגם שהם ממשיכים לה האורות ופרקין (וע' בזהר בלק ע"פ גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו כו') וה"ז כמשל המלך ב"ו שהוא מקבל המס הכסף והזהב מאנשי מדינתו ואעפ"כ הרי הוא מולך עליהם כו' כך המל' שרשה בכתר נעוץ סופן בתחלתן רק שצריך המשכת הכתר הנק' טמירו דכל טמירין שיהי' בגילוי בבחי' אתה ולכן יודוך אחיך מכתר למל' ע"י ג' קוין הנ"ל ראובן פ' ראשונה דק"ש בחי' שם מ"ב ושמעון פ' שניה ע"ב (וע' במ"א דלכאורה שם מ"ב הוא גבורה ושם ע"ב חסד אלא שהוא בחי' אור הגבורה בכלי החסד ואור החסד בכלי הגבורה) ולוי אמוי"צ בחי' הממוצע ונק' היכל הרצון שלמעלה מהיכל האהבה שלפני ק"ש וכו'. והיכל קד"ק אדני שפתי כו' סמיכת גאולה לתפלה להיות בחי' יודוך אחיך בחי' הודאה בחי' בטול בחי' כתר. ותעמוד מלדת אין עמידה אלא תפילה (והוא ג"כ לשון עמידה ושתיקה ובטול שהוא בחינת כתר שהוא לשון שתיקה כמו כתר לי זעיר כי הסייג דחכמה הוא שתיקה כמ"ש במ"א בענין יונת אלם וכו'):

ידך בעורף אויביך. כי המל' יש לה עליות וירידות הפעם אודה ובלילה יורדת לברר בי"ע כמ"ש ותתן טרף ואין בירור אלא בבחי' אחוריים כי הפנימיות מתכלל כנר בפני אבוקה בלי בירור כו'. וענין ישתחוו לך בני אביך הוא בחי' המשכה מבחי' אבא למל' אבא יסד ברתא כי יודוך אחיך הוא המשכה מכתר שהוא ע"י ג' קוין הנ"ל. משא"כ בני אביך המשכת אבא ב' קוין והם ראובן ולוי חח"ן ע"י גמ"ח ודת"י ע"י תורה נובלות חש"מ כו':

וענין כי ראה ה' בעניי הנה בירורי' ותשובה הכל ענין א' שהי' יורד ממקום גבוה וצריך לעלות לשם נק' תשובה וכן הנשמה ירדה לצורך עליי'. והנה ההתקרבות שמחמת בחינת

עניי שהוא מרירות הנפש על ריחוקה (עד שגם הנה"ב והגוף יהיו בבחינת אתהפכא כו') היא יותר גדולה כיתרון האור הבא מן החשך וכנודע ממ"ש במ"א בענין ויברך יעקב את פרעה מה ההוא סט' וכו':

פרק ג

אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתונו. כבס ביין לבושו וגו'. הנה מקרא זה נאמר לימות המשיח דקאי אדלעיל מני' לא יסור שבט מיהודה וגו'. עד כי יבא שילה ולו יקהת עמים ואז יהיה גם אסרי לגפן עירה:

וביאור הענין הנה אמרז"ל אין בין עולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד בלבד כי ימות המשיח אינו עוה"ב שלאחר התחיה. שזהו מתן שכרן של צדיקים. אבל ימות המשיח הוא בבחי' היום לעשותם ולא לקבל שכרן.

ועיקר היום לעשותם ותכלית השלימות של המעשה יהיה בימות המשיח. וכמו שהיה עיקר עבודת האדם בג"ע לעבדה ולשמרה. לעבדה זו מצות עשה. ולשמרה זו מצות ל"ת.

שהי' אז בחי' היום לעשותם בתכלית השלימות אלא שאח"כ ויגרש את האדם וגו'. ואח"כ נכנסו אבותינו לארץ ג"כ בשביל קיום מעשה המצות שכמה מצות התלוים בארץ דוקא כמעט ארבע הידות ואחר כך גלו משם ולא נתקיימו בידם עד ימות המשיח שיהיה במהרה בימינו שאז יהי' בחי' היום לעשותם בתכלית השלימות.

והנה אנו אומרים ושם נעשה לפניך את קרבנות חובותינו וכו' כמצות רצונך כו'. שעיקר המעשה היא עבודת הקרבנות שאין אנו יכולים לקיים בגלות אלא שבגלות נתקנה התפלה כנגד הקרבנות. ועדיין אין זה כמצות רצונך ממש:

ולהבין זה דלכאורה התפלה במעלה העליונה יותר מהקרבנות שהתפלה היא נשיאת נפש האדם בספור שבחיו של מקום ברוך שאמר והיה העולם וכל הללויה וכו' עד שמגיע לואהבת בכל נפשך כו' משא"כ הקרבנות הוא בנפש בהמה וביום השבת שני כבשים. ולמה יהיו הקרבנות במעלה העליונה כל כך שיקראו כמצות רצונך ושזה יהי' תכלית השלימות של ימות המשיח יותר מהתפלה שבגלות. הנה כתיב גפן ממצרים תסיע. שכנ"י נמשלו לגפן שגדלים בה ענבי' שמהם יוצא היין ע"י דריכה בגת.

והנה עיקר היין המשובח יוצא מהענבי' הסמוכי' לקרקע כמו שאמרו לגבי נסכים לא היו מביאין מן הדליות אלא מן הרגליות ששם יוצא יין משובח יותר. והנה היין נתחלק לכמה מינים יש יין המשמח ויש יין המשכר יש יין אדום ויש יין לבן וכך ככל המשל הזה נמשלו כנס"י שיש בהם אהבה מסותרת למקום כו'.

וכדי להוציאה מהעלם אל הגלוי צריך להיות בבחי' רגליות דהיינו להיות בחי' נפשי כעפר לכל תהיה. וגם דריכה בגת להיות לב נשבר ונדכה וע"י זה יוצא היין הוא בחי' האהבה מסותרת שהיתה בהעלם כי על יין אמרו נכנס יין יצא סוד והיינו לפי שהיין היה ג"כ מתחלה בהעלם בענבים ואח"כ נתגלה ויצא לחוץ.

והנה באהבה יש ב' בחי'. יש מתפעל להיות שמחת ה' בלבו היא בחינת יין המשמח ובחי' יין לבן מבחי' חמר חיוורייין עתיק כו'. ויש מתפעל להיות לו מרירות הלב מפני היותו ממארי דחושבנא מכל מחשבותיו ודבוריו ומעשיו אשר לא לה' המה ולצעוק אל ה' ולדבקה בו הוא בחי' יין אדום ויין המשכר וכו'.

והנה אנו אומרים בשבת וינוחו בו ישראל מקדשי שמך. ולכאורה אינו מובן הלא הוא ית' מאליו קדוש וכתיב כי קדוש אני וקדושתי למעלה מקדושתכם. ואיך יהיה תלוי קדושתו ית' בישראל דייקא שיקראו הם המקדישים שמו. אך הענין דהנה אנו אומרים אתה קדוש ושמך קדוש וקדושים בכל יום יהללוך סלה. פי' קדושים בכל יום כו' כמאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית שבכל יום ויום מתהווה מאין ליש כל מעשה בראשית.

וכשהם משיגים כל יום התהוותם וחיותם מבחי' קדוש ומובדל כי עליו ית' נאמר אדון הנפלאות פי' למעלה מעלה מבחי' נפלאות כמ"ש עושה פלא. שבחי' הפלא הוא כעשיה גשמיות אצלו ית'. כי ענין הפלא היא פליאת ההתהוו' יש מאין וראשית ההתהוו' הוא בחכמה כמ"ש והחכמה מאין תמצא.

וכתיב כולם בחכמה עשית שהחכמה נחשבת אצלו כעשיה גשמית שהיא בחי' סוף דרגין משכל ודבור ומחשבה ומעשה וכך החכמה נחשבת אצלו שהוא ית' למעלה מן החכמה ומרומם עד אין קץ. ולכן הם יהללוך סלה תמיד בעילוי אחר עילוי בלי הפסק וכל זה בבחי' ושמך קדוש כי הודו של שמו על ארץ ושמים. כמ"ש כי ביה ה' צור עולמים פי' בי"ה הוא שמו הוי"ה כי הו"ה היא ג"כ י"ה שהוי"ו מושך היו"ד כו'.

וביו"ד נברא העוה"ב כנ"ל היינו עלמין סתימין דלא אתגליין עין לא ראתה אלהים זולתך ובה"א נברא עוה"ז היינו עלמין דאתגליין מה שהוא מושג ונתפס בהשגת הנבראים ואפי' ג"ע העליון נק' עלמא דאתגלי' לגבי בחי' זו שהוא שם שהרי צדיקי' נהנים כו' אלא שלגבי עוה"ז השפל הגשמי נק' עוה"ב ג"ע העליון. אבל לגבי עולמות עליוני' נקרא בשם עוה"ז ועלמא דאתגליא מאחר שיש שם הנאה ותענוג הנשמות משא"כ בחי' עלמין סתימין הוא מה שאינו מושג ונתפס כלל עין לא ראתה וכו' וכל בחי' הללו הם מבחינת שמו והודו של שמו כו'. אבל בא"ס ב"ה עצמו לא שייך כלל זה שהוא קדוש ומובדל

מגדר עלמין לגמרי ולא שייך אפילו בחי' עלמין סתימין כו' ובחינת עלמין סתימין הם כעשיות גשמיות אצלו ית'.
וכמאמר אדון הנפלאות. וכמ"ש עושה פלא. ומה שקדושים בכל יום יהללוך סלה הוא בבחי' ושמך קדוש בלבד והיינו כי משם נמשך קדושתם ומהללים להתכלל ולהבטל במקורם. אבל ישראל הם מקדשי שמך כי הנה באתעדל"ת תלוי אתעדל"ע להיות התלבשות א"ס ב"ה בחכמה וחסד להחיות ולהוות עלמין סתימין ועלמין דאתגליין והיינו אק"ב ממש הקב"ה מניח תפילין כו'.
וע"י הנחת תפלין למטה מתעורר קדושה העליונ' שלמעל' להיות שורה ומתלבש בתוך עלמין. וקדושה זו היא מבחי' אוא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו שלמעלה מגדר עלמין בחי' אתה קדוש שהוא אדון הנפלאות למעלה מעלה מבחינת פליאות חכמה שמאין תמצא כי המצות הן הן רצונו ית' ובחי' מדרגת הרצון הוא הגבה למעלה מאד מבחי' חכמה.
ולכן הם מקדישי' ומרוממים שמך שבהם ועל ידם נתעלה בחי' שמו בקדושת אור א"ס ב"ה עצמו. וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב שהם מבחינת שמו ית' בלבד. אבל ע"י המע"ט ממשיכים קדושת אור א"ס ב"ה בעצמו כנ"ל:
והנה מן המצות נעשה לבושים לנפש כמ"ש בזוהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים באינון יומין עילאין דאינון לבושין כנ"ל. והיינו לפי שע"י המצות ממשיך אור מקיף מבחי' סובב כל עלמין לכן נעשה לבוש לנשמתו שתהיה נפשו צרורה בצרור החיים את ה' וכו'.
אך הנה אמרו אפילו פושעי ישראל מלאים מצות כרמון ומ"מ אין ממשיכין כלום. אלא הענין הוא שהמשכת קדושה העליונה הוא ע"י שמחה של מצוה דוקא וכדכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה.
והשמחה היא מצד התבוננות מזה עצמו איך שהמצות הם בחינת אור א"ס ב"ה עצמו בחי' אדון הנפלאות וכו'. ולזה ישמח לבו בקיום המצות אשר קדשנו במצותיו ממש והוא בחי' חמר חווריין עתיק שהוא בחי' ענג העליון להתענג על ה' ממש. אך צריך לעורר מתחלה בנפשו בחי' יין אדום ויין המשכר שהוא בחי' גבורות קדושות כדי לאתהפכא חשוכא לנהורא ומרירו למיתקא שאז יתענגו על ה' בתענוג המשכת אוא"ס ב"ה כי התענוג הוא שייך אחר מילוי הרצון שכשנתמלא רצונו וחפצו מה שהיה חושק ומתאוה אז יתענג משא"כ אם לא היה לו תשוקה כ"כ אין התענוג אצלו כ"כ גם בהיות אצלו הדבר ההוא ולכן צריך לעורר תחלה בחינת גבורות על הירידה אשר רחוק מה' בתכלית.
ובפרט כאשר יהי' ממארי דחושבנא מן המעשים ודבורים והמחשבות אשר לא לה' המה. וישוב אל ה' וירחמהו וכמאמר אלהי עולם ברחמיך הרבים כו' וכמ"ש במ"א ואזי

תהי' שמחת הנפש בקיום המצות ביתר שאת כי כל שתגדל התשוק' והצמאון מחמת ריחוק מקום מצד הגוף כך תגדל שמחת הנפש מצד המשכ' אוא"ס ב"ה בקיום המצות והתענגו על ה' במילוי רצונה וחפצה וז"ש זאת נחמתי בעניי כי אמרתך חייתני וכמאמר כי הם חיינו ואורך ימינו כו' ואין לערב שמחת הנפש בעצבון הגוף וכו'. אך כדי להוציא בחי' יין הנ"ל צריך לשית עצות בנפשו להיות בבחינת ונפשי כעפר לכל תהיה מן הרגליות וכו'. ועל ידי דריכה ברגלים בגת שהיא בחינת לב נשבר ונדכה כו'.

והנה כנגד ב' בחינות יין הנ"ל כך נמשך ב' בחינת לבושין. וזהו כבס ביין לבושו שיהיו לבושי המצות מכובסים עד"מ כמו בגד המכובס מן הלכלוך כך הנה אפי' פושעי ישראל מלאים מצות כו'.

ואעפ"כ את פושעי' נמנו שלבושי המצות שלהם הם מלובשי' בלבושים צואים שלהם משא"כ ע"י בחי' יין ושמחה של מצוה נעשה בחי' כבוס לבוש והתפשטות מלבושי' שבנוגה להתענג על ה' לבדו. וע"י בחי' דם ענבים הוא בחי' יין אדום שהוא ענין התגברות הנפש לאהפכא חשוכא לנהורא והמרירות על ריחוקו מאור פני ה' ונק' דם לפי שצריך יגיעת הנפש ויגיעת בשר בנפשו דמו. אך מ"מ נק' דם ענבים בחי' יין שצ"ל ע"י בחי' שמחה שהיא בחי' התבוננות מצד גדולת ה' א"ס ב"ה וישוב אל ה' וירחמהו.

וירחמהו דייקא דהיינו על ניצוץ אלהו' שבו איך ירד פלאים מטה מטה כמ"ש במ"א ועי"ז נעשה בחי' סותו פי' סותו מלשון מסוה הוא כסוי הראש והפנים שיש ב' בחינות לבושין לבוש הגוף ע"ד משל ולבוש הראש והפנים ע"ד משל.

והנה ע"י בחי' יין המשמח נמשך בחי' לבוש לבחי' הגוף של הנפש שהוא בחי' לבושי מדות הנפש אהבה ויראה כו' אבל ע"י בחי' דם ענבים נמשך לבוש לבחי' הראש והפנים של הנפש והוא בחי' ראיה ושמיעה.

וכמ"ש הביטו אליו ונהרו וגו'. וכי אפשר להסתכל בשכינה כו' אלא היינו לאסתכלא ביקרא דמלכא כו' והענין כמאמר רז"ל במקום שבע"ת עומדים כו' כי צדיקים גמורים ע"י שמחה של מצוה והתענגם על ה' ממשיכים ענג העליון מלמעלה למטה אבל הבעל תשובה ע"י התגברותו על הרע שבנפשו במסירת נפש היא בבחי' הסתלקות מלמטה למעלה כדרך הגבורות ורשפי אש כו'. ולכן נעשה לבוש לנשמתו ג"כ למעלה על בחי' ראש הנ"ל:

והנה זהו כל עבודתנו בקיום המצות בזמן הזה להמשיך לנפש שתתעלה בעילוי אחר עילוי לאור באור א"ס ב"ה ותהיה הנפש צרורה כו'. אבל תכלית השלימות של ימות המשיח בקיום המצות ומעשה הקרבנות שיהיו הקרבנות כבשים ופרים וכו' ג"כ נכללים

ומתעלים בעילוי אחר עילוי באור א"ס ב"ה. אך בזמן הגלות אי אפשר לנפש האדם להעלותם ולקשרם במקורם מאחר שהיא מקושרת בעצמה למטה. אבל לימות המשיח שיקויים ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו'. שנשמות ישראל יהיו במעלה אז יהיה זמן קיום המעש' והעלאת ניצוצות שנפלו אפילו הבהמות.

וכמו שהיה בתחלת בריאת העולם שקודם שנבר' אדם הראשון נא' ואדם אין לעבד את האדמה וגו'. ואח"כ נעשה אדם ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה. אלא שאח"כ ויגרש את האדם וגו' כלומר שלא הי' בבחי' אדם והוצרך לילך ולתקן נפשו.

ושלימות בחי' אדם הוא בזמן המשיח שנאמר עליו הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד מא"ד הוא אותיות אד"ם. וכן ראשי תיבות אד"ם אד"ם דו"ד משי"ח שבזמן ימות המשיח נשלם בחינת אדם ואזי הוא זמן היום לעשותם זמן קיום המצות בשלימות שיהיה הקרבת קרבנות כמצות רצונך. משא"כ בזמן הגלות אין עשיית המצו' כרצונך ממש אלא לעילוי הנפש שיתקן בחי' אדם שלא יהיה ואדם אין לעבד. אבל עיקר העבודה לעבדה ולשמרה הוא בימות המשיח דוקא. והתפלה שהיא בחי' נשיאת הנפש הוא כנגד הקרבנות אבל אינה בבחי' קרבנות ממש כי שם בחינת עליות כל העולמות בכלל ואפילו נפש הבהמה היורדת למטה לארץ.

והנה על בחינת גפן ויין הנ"ל נאמר אסרי לגפן עירה פי' שבימות המשיח שיושלם בחי' אדם אז יהיו כלל ישראל מתעלים במעלה העליונה שיהיה בבחי' גפן ויין המשמח בשמחה של מצוה וגם יהי' אוסרי אוסר יו"ד שבחי' יו"ד היא בחי' חכ' עילאה הוא אוסר ומקשר לבחי' גפן (וענין החכמה הוא בחי' בטול שצ"ל בהשמח' עמ"ש ע"פ ולא נחם אלקי' דרך ארץ פלשתים וע"פ ביום השמע"צ). ועי"ז יהי' בבחי' עירה. כי הנה עירה סובל ב' פירושים לשון עיר פרא אדם ובחי' עיר אלהים. וביאור הדבר כי עיר פרא אדם יולד כתי'. פי' יולד היינו כשהמדו' אצלו כתולדתו וטבעו שלא נהפכו אצלו לעמוד כנגד טבעו כי זהו עבודת האדם לעמוד נגד טבעו הקשה מפני אהבת ה' ויראתו. משא"כ כשהטבע מסייע אין זו עבודה תמה ונקרא עיר פרא אדם אבל כשהוא מקושר בבחי' גפן בחי' יין היוצא מן הגפן ע"י דריכה ומן הרגליות וכו' כנ"ל אזי נעשה בחי' עירה עיר ה' שהוא בחי' עיר אלהינו כמו שאמרו רז"ל אימתי נקרא גדול כשהוא בעיר אלהינו וגו'.

ולשרקה בני אתונו. הנה שורקה היא זמורה רכה וילדה שענביה מועטים עדיין ומעט יין היוצא ממנה נק' שורקה נקודת שור"ק כי הנה גפן הוא בחינת סגו"ל וגם כל נקודת גפן הוא סגו"ל וכדכתי' גפן ממצרים תסיע וגו' כסו הרים צלה פי' צלה בחי' צל כמ"ש ה' צלך דהיינו ישת חשך סתרו והוא העולה למעלה ומכסה על בחי' הרים שהם האבות.

והנה האבות הם שלשה בחינת סגו"ל. וזהו בחי' גפן. אבל שורקה הוא בחי' נקודת השורק והשור"ק יש בו ג"כ ג' נקודות שבסגו"ל אלא שהם זה למטה מזה. כך הנה שכשהאדם הוא בבחי' התקרבות והתלהבות בכח ג' נקודות ממטה למעלה ומלמעלה למטה והממוצע וכו' וכמ"ש במ"א אזי נקרא בחי' סגו"ל. אבל כשהוא בבחינת ריחוק מקום אלא שהוא בבחי' הודאה כלומר שיודע שהוא רחוק מה' ונעשה כפוף ומודה ואין ערב לבו לגשת מפני ביטולו נקרא בחינת שור"ק ושלש נקודות זו למטה מזו. כלומר שמשפיל עצמו מטה מטה להיות רחוק בעיניו להגיע לזה באומרו מי אנכי וכו' וע"י זה נעשה מבחי' אתונו בחי' בני בחי' בן וכמ"ש בנים אתם וגו' להיות כמו ברא כרעא דאבוה. והנה התהפכות בחינות אלו נעשו ע"י כבס ביין וגו' כבס לשון עבר שתכלית השלימות של ימות המשיח ושלימות בחינת אדם להיות בחי' עירה ובחי' בן הוא ע"י שכבר כבס ביין הגלות שע"י עבודתנו בזמן הגלות לעורר את האהבה ושמחה של מצוה אתהפכא חשוכא לנהורא והוא תכלית של ימות המשיח כנ"ל:

פרק ד

חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב. הנה גבי יין כתיב תירושי המשמח אלקים כו'. ולהבין מהו בחי' יין המשמח אלקים ואיך יהיה כחו גדול כ"כ לשמח אלקים. הנה אמרו נכנס יין יצא סוד.

והענין כי בתורה יש ב' בחי' יין וחלב וכדכתיב לכו שברו ואכלו כו' בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב. וביאור הדבר כי הנה יש ב' אהבות אה"ע ואה"ר. אהבת עולם היא האהבה הגלויה.

ואה"ר היא אהבה המסותרת. ולהבין למה נק' האהבה המסותרת בשם אה"ר. אך הנה אה"ע היא האהבה שנלקחה מעולמות דהיינו מחמת התבוננות איך שהוא ית' מחדש בטובו כו'. ומהווה מאין ליש בכל יום מבחי' מל' ית' כי מלכותך מכ"ע כתיב שכל עולמים עליונים ותחתונים הם חיים וקיימים מבחי' מלכותו ית' ממכ"ע וסוכ"ע ואתה מחיה את כולם.

ואינו כדמיון הנשמה שמחיה את הגוף. שהחיות מתפשט ומתלבש בגוף ממש להחיותו. כי הוא ית' קדוש ומובדל כו'. רק התפשטות בחי' שם בלבד. דהיינו מחמת כי מלך שמו נק' עליהם.

וכמאמר ישתבח שמך לעד פי' לעד עד אין קץ כו'. וע"ז אנו אומרים איש"ר מברך לעלם ולעלמי עלמיא יתברך. פי' שאנו מתפללים ומבקשים שיהיה שם זה בבחי' ברכה והמשכה מההעלם אל הגילוי. דהיינו שלא יהי' בבחי' העלם והסתר פנים אצלינו בידיעת

אנשים מלומדה בלבד שאין זה אלא בבחי' הודאה. אבל בחי' ברכה היא בחי' גילוי ממש במוחו ולבו באמת לאמתו.

ושיהי' גילוי זה נמשך לעלם ולעלמי עלמיא אפי' בעולמות התחתונים כמו בעוה"ז הגשמי וכענין שנאמר ברוך ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם. ועד"ז תקנו כל פסוד"ז מב"ש עד ק"ש להאריך ולהרחיב הדבור בשבחו של מקום איך שמלכותו הוא מכ"ע.

ואיך שהוא קדוש ומובדל כו' עד שיהיה נקבע בקרב איש ולב עמוק. ועי"ז יגיע לקיום הק"ש שמע ישראל. שמע לשון הבנה להתבונן כי ה' אחד פי' אחד ז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם בטלים אל האל"ף הוא אלופו של עולם.

וכמו שיש בגשמיות ז' רקיעים כו'. כך ברוחניות יש כמה מדרגות זו למעלה מזו וכולם בטלים אליו ית' רק שברוך שם כו'. שמבחי' דלי"ת רבתי דאחד נמשך בחי' ברכה והמשכה להיות בחי' שם כבוד מלכותו כו'. ועי"ז יגיע למדרגת ואהבת. פי' ואהבת הוא מלשון רצון. דהיינו שיהי' רצונך שהוי' יהיה אלקיך בכל לבבך בשני יצריך יצ"ט ויצה"ר לאהפכא חשוכא כו' שיעקור רצונו מהבלי עולם להיות לו שינוי רצון ולהפך רצונו לה' אחד וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ:

והנה כ"ז הוא בחי' אה"ע שאומרים אהבת עולם אהבתנו. פי' אהבתנו שאהבה זו היא מתלבשת בתוך נפשנו. שהנפש יכולה להיות כלי להגביל ולהלביש את האהבה זו בתוכה ממש להיות תוכה רצוף אהבה זו. אבל אה"ר היא בשרש הנפש במקור חוצבה כי חלק הוי' ממש עמו.

ואני הוי"ה לא שניתי כתיב שהוא ית' למעלה מגדר עלמין ואין ערוך אליו ית' כלל אפי' כמשל טפה מים אוקיינוס. שעם היות שהוא חלק קטן מאלף אלפי אלפים ורבי רבבות. עכ"ז שייך איזה ערך ויחוס במהותו הדומה לו שגם מהות הטפה היא מים כמו הים הגדול ממש. משא"כ אליו ית' אין ההשתלשלות ערוך כלל ולכך האהבה שנלקחה מבחי' זו אינה מתלבשת ממש תוך הנפש ואין הנפש יכולה להגבילה אלא היא בבחי' מסותרת והיא באה לידי גילוי בבחי' בכל מאדך כו'. (וע' בתניא ס"פ מ"ג ועי' ג"כ פ' י"ט):

והנה ההפרש שבין אה"ע לאה"ר הוא כי אה"ע הבאה מחמת התבוננות ועומק מחשבתו יש לה הפסק שאם לבבו פונה לדברים אחרים וטרוד במחשבתו בעסקי עולם אזי חולפת ועוברת ממנו כו' משא"כ האה"ר שבשרש נפשו ממקור חוצבה אין לה הפסק שגם אם לבבו פונה לדברים אחרים הרי אין בזה לעומת זה להיות לעומת האהבה הזאת להטרידה ולהפסיקה.

ולזאת תשאר אהבה זו בבחי' רשימו להיות זכרונה תקועה בלב בל תמוט עולם ועד. אך כיצד תהיה אה"ר זו בבחי' גילוי שיעלה ויגיע למדרגת בכל מאדך ע"ז אמרו נכנס יין יצא סוד היא התורה שנק' בשם יין.

וכמארז"ל ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה כי על האהבה נאמר וירא אלקים את האור כי טוב ואמרו רז"ל כי טוב לגנוז בתורה. וכשנכנס יינה ש"ת יצא סוד הוא אור האהבה הגנוז מההעלם אל הגילוי להיות אצלו גילוי האה"ר המושרשת בשרש נפשו במקור חוצבה בבחי' בכל מאדך וע"ז נא' פותח את ידיך. יודי"ך הן הם בחי' הצמצומים רבים ועצומים מאא"ס ב"ה להיות השתלשלות המדרגות מעילה לעלול כו'.

ומקור התהוות העולמות מאין ליש מרצה"ע ב"ה וע"י התורה שהיא חכמתו ורצונו ית' פותח את היודי"ן והצמצומים להיות גילוי רצה"ע ב"ה. ומשביע לכל חי דהיינו בכל חיות ואור המתפשט בעולמות מריש כל דרגין כו'. להיות בהם בחי' רצון שיהי' שורה ומתגלה בהם בחי' רצה"ע ב"ה ונמשך לנפש האדם ג"כ שיהי' מתגלה בו רצה"ע שבנפשו דהיינו האה"ר המושרשת בשרש נפשו למעלה מכדי שתוכל הנפש שאת מאחר שהרצ"ע בא אצלו לידי גילוי למטה בלבושי הנפש דבור ומעשה ע"י דבור בת"ת ומעשה המצות ולכן אמרו רז"ל ששואלים את האדם קבעת עתים לתורה. שעי"ז יעורר את האהבה מלמעלה בשרש נפשו שאינה מתלבשת בשום כלי המעלים ומסתיר שאין כמוה ולא דוגמתה בזלעו"ז הנ"ל ואין לה הפסק שאפי' בעסקו בשאר ענינים תהיה אהבה זו תקועה בלבו. ומזה יבא לידי ודברת בם כו' (וע' באגה"ק ד"ה איתא רפ"ד דמגלה ודאשתמש בתגא כו' במי ששונה הלכות כו' יעו"ש):

ובזה יובן הכתוב חכלילי עינים מיין. פי' עינים הוא מ"ש עיני תמיד אל ה'. הנה עין ה' אל יראיו. והוא בחי' לאסתכלא ביקרא דמלכא דהיינו שיאיר בלבו אור האהבה לה' בבחי' ראיה היא בחי' אהבה בתענוגים שהיא מדרגה העולה על כולנה למעלה מאה"ר ואה"ע (וצ"ע בתניא פמ"ג משמע דאה"ר היא אהבה בתענוגים. וצ"ל שיש ב' בחינות אה"ר הא' האהבה הנז' בתניא פי"ט כשבאה לידי גילוי כשאינה בבחינת גילוי התענוג. וגדולה ממנה היא אה"ר בתענוגים. ועיין במ"א ע"פ אחותי רעיתי יונתי כו'. שם נתבאר אחותי היא מצד אהבה טבעית ויונתי היא אהבה בתענוגים) וכענין שכתוב עיניך יונים כמו זוג יונים שמסתכלים תמיד זע"ז ומתענגים כו'. כך יהיה קשר האהבה בדביקות נפלא ועצום עד שיהיו עיניו ולבו כל הימים רק לאסתכלא ביקרא דמלכא. וכמ"ש בזהר ע"פ הסבי עיניך כו' דמוקדין ליה בשלהובין דרחימותא. שתהא האהבה מתלהבת ומתלהטת בלב

איש להתענג על ה' מרוב כל עד שאין כח בנפשו להגביל את האהבה בלב רק בבחינת ראיה מבחוץ (ועיין במ"א ע"פ עיניך יונים וע"פ הראיני את מראיך):

וזהו ענין חכלילי עינים. פירוש אדמומית העינים שאודם העינים הוא מחמת תוקף רשפי אש דמוקדין ליה בשלהוביתא כו'. והוא בחינת מעלת ומדרגת השבת אז תתענג כו' וקראת לשבת ענג. אך מי שטרח בע"ש כו'. ולכן צריך כל ימות החול ליגע את נפשו. לעורר את האה"ר ואה"ע. וע"י זה יגיע לבחינת האהבה בתענוגים המתגלית בשבת.

והנה כ"ז בא מבחינת ומדרגת יין. יינה ש"ת. וזהו חכלילי כל חיך הטועם אומר לי לי. לפי שיתגלה בחי' חיך הטועם את היין דהיינו בחי' חכמה וטעמי מצות שהם בחי' תענוג העליון. וע"י כן נתעלה בעילוי אחר עילוי לי לי עד רום המעלות (פי' חיך הטועם זהו בחי' אהבה בתענוגים המתגלה בשבת שהוא בחי' שם ע"ב דחכמה ואזי אומר לי לי ב"פ דהיינו שנכללו בו ב' אהבות הנ"ל אה"ר ואה"ע שהם מ"ה וב"ן דמ"ה מברר ב"ן וע"י יחוד מ"ה וב"ן מתגלה בשבת בחי' הגבוה משניהם והוא בחי' שם ע"ב אהבה בתענוגים):

ולבן שינים מחלב. פירוש כי שינים הם הטוחנות את המאכל להיות מתעכל במעיו שעי"ז יהי' מזון לגוף משא"כ כשלא ילעוס ויטחון המאכל בשיניו לא יבא לידי עכול כלל ולא יהיה לו למזון ולשובע.

וכך עד"מ כדי שיהי' מזון לרמ"ח אברין דמלכא שתהא נפשו מרכבה אליהם שיתאחד ממש עם הנפש צ"ל בבחי' שינים הטוחנות ומפרורות דהיינו לפרר ולברר כל מעשיו ודבוריו ומחשבותיו ולדקדק ולפשפש בהן ולהיות ממארי דחושבנא לשקול כל דרכיו ולפלס מעגלותיו.

ונק' בלשון הגמ' מדקדק במעשיו שעי"כ יהיה בבחי' עכול בנפש שהטוב יקבל למזון ולשובע והפסולת המעורב תערובת זר ופסולת ידחה לחוץ. וכן בענין בירורי המדות אוי"ר כל חד לפום מאי דמשער בלבי' ושוקל במאזני שכלו כיצד היא האהבה האמיתית לה'.

וכיצד היא בחי' אתהפכא חשוכא כו' באמת לאמתו להיות מייגע א"ע ביגיעת הנפש לבא למדרגה זו שיהיה נקבע בלבו באמת לאמתו בלי דמיונות כו' וכיוצא בזה כמה דרכים הידועים למבקשי ה' יבינו כל מאליהם שצריך לדקדק ולפשפש כו' ולהיות מייגע עצמו כו'. אך אח"כ יגיע לבחי' ומדרגת החלב. כמו שהחלב עד"מ מגדל את הולד להיות אבריו נגדלים. כך בחי' החלב של תורה מגדל את מדותיו אהוי"ר כו' להיות לו אוי"ר היותר גדולים בגדלות המוחין (שהאברים הם המדות ועיקרם הם חג"ת נה"י ובחי' חב"ד שבתוכן המקיימות אותן וכל א' מג' מיני בחינות אלו כלולה מכל הנ"ל הרי פ"א. וכל

בחי' נחלקת לג' בחי' ראש תוך סוף הרי רמ"ג. ושרשם ה"ח המגדילים הרי רמ"ח). וזהו רוחצות בחלב כו' שהחלב מרחיק המדות ונהפכין ממהות למהות להיות נהפך לבו ונעשה כאיש אחר לגמרי בשינוי המדות כולן שוין לטובה. ומזה יומשך להיות לבן שינים שיהיה בהם בחי' לבנונית ובהירות בבירורי המדות בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות בבחי' ראיה חושיית שלא ביגיעה יגיעת הנפש ויגיעת בשר רק מיד יגיע אליו כו'. וזה חכלילי כו' מיין כו' מחלב כו' ובחי' יין וחלב נעשה הכל בחי' חכלילי לי לי עד רום המעלות:

פרק ה

ביאור על הנ"ל

לבאר הדברים הנאמרים למעלה ע"פ חכלילי כו'. הנה התורה נק' יין וחלב וכמו שכתוב ולכו שברו בלוא כסף ובלוא מחיר יין וחלב. ולהבין זה הנה צריך להבין ענין ב' בחי' אה"ר ואה"ע. אה"ר היא הבאה מלמעלה אשר מאליה וממילא נפשו בוערת כתנור אש ואה"ע היא האהבה הבאה ע"י ההתבוננות ויש אהבה ג' הגדולה משניהם והיא הנקראת אהבה בתענוגים כו'.

והנה ידוע שיש ד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה וב"ן. והנה שם ב"ן נפל בשבירה ושם מ"ה הוא המברר. ואמנם תחלה מברר מל' דאצי' הנקראת שם ב"ן את רפ"ח נצוצין שבבי"ע כו' ואח"כ נמשך שם מ"ה לברר שנית כו'.

וביאור הדברים הנה נודע דמל' דאצי' יורדת בכל לילה בבי"ע לברר בירורים. וכמ"ש בזוהר אלף טורין דאכלה בהמה רבה ושתית לון בגמיעא חדא כו'. פי' בהמה בגי' ב"ן והיינו מל' דאצי' המבררת נצוצין דתהו. להיות שכאשר נפלו הנצוצין בבי"ע ובנוגה הם מעורבים טו"ר ואינם בבחי' אלהות ומל' דאצי' מבררת אותם שיתהפכו להיות אלהות. ולכן שם ב"ן נק' אה"ע כי עולם מל' העלם והיינו האהבה שנתגלית מההעלם. שקודם התפלה היתה בהעלם ואחר כך ע"י התפלה נתגלית ונמצא שאהבה זו היא באה מההתבוננות כו' וגם פי' אהבת עולם שהתפעלות ואהבה זו נמשכת מבחינת העולם. היינו כמו עד"מ האדם מתפעל להיות לו אהבה ע"י שרואה מופתים הפך הטבע כמו להפוך ממים לאש או מאש למים שיתהפך מהות אחד למהות אחר עי"ז רואה גדולת ה' ית' ויגיע לו מזה אהבה לה'.

ואהבה זו נק' אה"ע שבאה ע"י סבה מבחי' העולם וכמו"כ למעלה הבירור נצוצות דשם ב"ן שמברר בבי"ע נק' אה"ע מפני שמבחי' עולם נברר להיות אלקות כו'. משא"כ שם מ"ה נק' אה"ר. להיות ששם מ"ה הוא בחי' אלקות בעצם (לא ממה שנתברר מבחי' עולם

כמו שם ב"ן שמברר בי"ע והם נכללים בו. והיינו ע"י ההתהפכות מרע לטוב כנ"ל שנכלל בשם ב"ן ולכך נק' אה"ע כמו שאדם מתהפך ע"י מופתים כו' כנ"ל). והוא המברר שם ב"ן. וה"ז כדוגמת אה"ר. דהנה ענין האה"ר היא עד"מ האהבה אשר מאליו מתלהט שלכך נק' בלשון רבה. להיות שאה"ע הנה יש גם בזה לעומת זה. ולכך אנו רואים שאעפ"י שבעת התפלה הי' לו אהבה והיא אה"ע מ"מ אח"כ עוסק במילי דעלמא מפני שיש זלעו"ז ששניהם הם בחי' עולם זה עולם וזה עולם כו' משא"כ בחי' אה"ר להיותה מניצוץ אלקות עצמו אין שם זלעו"ז כו'. וכמו"כ למעלה שם מ"ה הוא אלקות שלא ע"י בירור. כמו האה"ר שבאה מאיליה מלמעלה.

והנה עכ"ז הרי האה"ר שנק' מ"ה מתלבשת באה"ע הנק' ב"ן לברר בירור שני כו' אבל אהבה ג' והיא הנק' אהבה בתענוגים שהוא ענין שם ע"ב אינה מתלבשת כלל לא באה"ר ולא באה"ע כו':

אך הנה המשכת שם ע"ב אהבה בתענוגים. הוא כאשר נתחברו יחדיו אה"ר ואה"ע שם מ"ה ושם ב"ן אזי ממשיכים גם שם ע"ב. הגם שהוא גבוה משניהם כו'. וביאור הדברים הנה ידוע שיש בכל עולם דאצי' בי"ע ע"ס ועולמות והיכלות.

והנה ע"ס הם הם אלקות שאינו צריך להתברר והיינו כענין שם מ"ה כידוע. ועולמות והיכלות הם צריכים להתברר בכדי להתכלל בע"ס שהוא אלקות ממש. והיינו ע"י הבירור דב"ן שנכללים בו הבירורים דעולמות והיכלות ואחר כך נמשך שם מ"ה להתלבש בב"ן לברר שנית כו'. וזהו ענין יחוד הוי' אלהים שהם דו"נ מ"ה וב"ן. והנה כתיב זכר ונקבה בראם ויברך אתם כו' ומבואר בזהר הטעם דקוב"ה לא שרי באתר פגימא אלא באתר שלימא כו'. והענין מפני שכאשר מתכללים ב' בחינות דו"נ ע"כ מעוררים בחינת הגבוה מערך שניהם (וכענין החופה שנכנסי' בו חתן וכלה להיות שבאים שניהם דו"נ ע"כ בא שם הגילוי גם מבחי' מקיפים כו'). והיינו ע"י שכאשר שם ב"ן מברר בי"ע ואז מעלה אותם מ"ן לשם מ"ה והוא נמשך לברר כו'. ואח"כ כששניהם מתלבשים זה בזה בחי' יחוד הוי"ה אלהים אזי נמשך גם שם ע"ב הנק' אהבה בתענוגים. וזהו זכר ונקבה בראם. היינו דכר שם מ"ה ונוק' שם ב"ן ואזי ויברך אתם המשכת החכמה שם ע"ב הנק' ברוך כו'.

והנה ידוע שגילוי אור א"ס דעתיקא קדישא הוא בבחינת החכמה דאצי' להיותה בתכלית הבטול. והנה עתיק הוא על דרך משל בחינת תענוג כו'. וכמו שאנו רואים גם כן שגילוי התענוג הוא בחכמה כאשר יגיע לו השכלה חדשה מהמשכיל שזהו ענין גילוי החכמה ממקורה אז יתענג ענג נפלא כו' וכמו"כ גלוי אא"ס ע"י וא"א הוא בבחינת

חכמה דאצי' שהוא שם ע"ב. ולכך נק' שם ע"ב אהבה בתענוגים להיות שהוא גלוי תענוג עליון וזהו אהבה בתענוגים דייקא כו':
וזהו חכלילי עינים מיין. וארז"ל חכלילי כל חיך הטועם אומר לי לי. וי"ל כפל הלשון לי לי. אך הענין הוא שזהו ענין ב' עליות של ב' בחינות אה"ר ואה"ע מ"ה וב"ן בע"י וא"א כנ"ל מפני שהן עולים בבחינת שם ע"ב ששם גילוי עתיק ואריך כו'.
וזהו חיך הטועם אומר לי לי פירוש חיך הטועם הוא בחינת חכמה דאצי' שנק' חיך שם מ"ה והוא בחינת טעמים שהם בשם ע"ב כנודע שיש ד' בחי' טנת"א כנגד ד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן וחכמה דאצי' היא בחינת חיך הטועם היינו בחינת טעמים. וכמו עד"מ כאשר יטעום האדם איזה מאכל הנערב ומתוק מתענג מזה כמו"כ בבחי' טעמים דחכמה יש שם גילוי עתיק כו'. וזהו חיך הטועם בחי' ע"ב חכמה אומר לי לי הוא בחי' עליות אה"ר ואה"ע.
והנה חכלילי עינים הם מיין. כי הנה ע"י שנכנס יין יינה של תורה יצא סוד. פי' סוד היינו אה"ר המסותרת שתצא מההעלם אל הגילוי להיות התלבשות אה"ר מ"ה באה"ע ב"ן. ועי"ז שניהם עולים ונכללים בחכמה. וזהו חכלילי כו' מיין. פי' מה שחיך הטועם אומר לי לי העלייה דמ"ה וב"ן בע"ב זהו מיין שעי"ז שנכנס יינה ש"ת יצא סוד התלבשות מ"ה בב"ן ועי"ז מעוררים שם ע"ב להיות חיך הטועם כו'.
והנה בחי' גילוי זה דשם ע"ב הוא בשבת שהוא ענין מוחין דאבא. והיינו גילוי והמשכת ענג העליון בחי' עתיקא קדישא בבחי' החכמה. וכמ"ש וקראת לשבת ענג להמשיך ולקרוא הענג בחכמה כו'. וכמ"ש במ"א ע"פ מארז"ל כל האומר ויכלו בשבת כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית כו'. וזהו ג"כ כל כוונת האכילה בשבת להמשיך בחי' עתיק בחכמה כו'. אך הנה ארז"ל מי שטרח בע"ש יאכל בשבת. וזהו חכלילי עינים כו'.
פי' כי יש ב' בחי' בעינים הא' האדמומית והזהרורית שבעינים. והב' חווריו דעינא.
והנה ענין האדמומית הוא בחי' ההתלהבו' ורשפי אש לאסתכלא ביקרא דמלכא כמ"ש הסבי עיניך מנגדי כו' דאינון מוקדין ליה בשלהובין דרחימותא כנודע. וכמו"כ הנה מבואר באדרא רבה כד ז"א מסתכל במצחא דאריך מקבל ש"ע נהורין ובפנים ק"נ נהורין כמה שכתוב כי יקרא ק"ן צפור לפניך כו'. והענין דהנה א"א שהוא הכתר הוא בחי' התחתונה שבמאציל וז"א הוא מקור לעלמין דבי"ע שלכך ז"א נק' עולם כמ"ש עולם חסד יבנה כו'. ולכך הז"א מתלהב ליכלל למעלה באוא"ס בחי' א"א כו' (וכן עבודת האדם למטה לאסתכלא ביקרא דמלכא עיני תמיד אל ה' והיינו ההתלהבות ממטלמ"ע שהוא ע"י העינים דוקא) והיינו האדמומית שבעינים שמורה על ענין ההתלהבות ורשפי אש

כו'. וע"י ההסתכלות ז"א בבחי' התלהבות נמשך אח"כ השפע מא"א לז"א. וכמ"ש עין ה' אל יראיו כו' (והיינו מפני שהקדים תחלה עיני תמיד אל ה' והוא התלהבות ממטלמ"ע. וזהו מי שטרח בערב שבת כו'. עי"ז נמשך אח"כ אור השפע מלמעלה למטה להיות עין ה' כו'). וזהו ענין ש"ע נהורין או ק"ן נהורין דמקבל ז"א מא"א היינו השפע מלמעלה כו' שהוא בחי' עינא דאיהו חוור כמ"ש באד"ר (דקכ"ט ב' ובדף קל"ו ב') ואתסחן בחד חוורא דעינא טבא כו'. והנה הראיה היא בחי' חיצוניות משא"כ שארי כחות כמו כח החכמה או המדות כו' והענין כי להיות מסתכל במצחא דא"א ולקבל אח"כ גילוי האור משם א"א לקבל רק ע"י ראיה שהיא מבחוץ שאינה נכנסת לפנים.

ולבן שינים הנה השינים מבררים כו'. והוא בחי' עבור בבטן אימא כמשל מדות שבשכל לראות בעין השכל מהות המדות ולדקדק ולפשפש בהן אם יש בהן תערובת כו'. וזהו בבטן אימא כו'.

ולמעלה בז"א תלת כלילן גו תלת כו' ומה שנתברר נעשה אציל ואלקות והפסולת נדחה לחוץ כו' וכן עד רום המעלות כו' ואח"כ נעשה הגדלה בחלב שלאחר הלידה והגדלה זו שנמשך אור וחיות שיהיו המדות מאירים וברורים כו'.

וזהו ולבן שינים שהשינים עצמם נעשים לבנים מכח החלב שבשעת הבירור עדיין אינם לבנים מאחר שעוסק לראות ולפשפש כו'. והוא בחינת קטנות משא"כ לבן שינים שנעשו לבנים ומאירים כו'. שיש בירור אחר בירור כו' והכל הוא ע"י פותח את ידיך הוא בחי' י"ג ת"ד שהם יודי"ן ווי"ן שערות וגומות שאבא יונק ממזל הח' נוצר אותיות רצון כו' ועי"ז נעשה רצון גם לכל חי כו' והוא ע"י התו' אבא שממשיך אור אבא על נפשו ואבא יונק ממזל הח' כנ"ל ומתגלה בתוכה רצון שלמעלה מעלה כו' ומשל יודי"ן ווי"ן כי היו"ד הוא צמצום האור בעור הפנים המכסה ואינו יוצא אלא דרך גומא. והוא"ו הוא המשכת השערות כו' וד"ל:

שמות

פרק א

ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו באו. הנה בפרשת ויגש נאמר גם כן ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו. וצ"ל למה הוכפל בתורה ענין בואם מצרימה. גם להבין השינויים מהתם להכא. דכאן נאמר הבאי' מצרימה את יעקב.

ובויגש נאמר הבאי' מצרימה יעקב. ועוד צ"ל מ"ש בפרשת ויגש בני ישראל כו' יעקב ובניו שכולל יעקב ג"כ בכלל בני ישראל והרי יעקב הוא ישראל עצמו כמ"ש לא יעקב יאמר עוד שמך כ"א ישראל.

וא"כ איך נק' בני ישראל. והענין דהנה כתיב ירד ירדנו כו' ירידה אחר ירידה וכן ביצ"מ וגאולה כתיב ואנכי אעלך גם עלה כו' עלה נעלה כו'. היינו ב' עליות שהוא עילוי אחר עילוי ובאמת ביצ"מ לא נתעלו רק פעם א' כמ"ש אעלה אתכם מעני מצרים כו' אל ארץ זבת חלב ודבש. אך כי עלייה זו השנית היא רומזת על גאולה העתידה להיות בב"א (וכן בשמות ג' פסוק י"ד אמר לו ענין הגאולה האחרונה כדפירש רש"י שם):

דהנה כתיב כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות שמקיש הכתוב ענין גאולה אחרונה ליציאת מצרים. והוא שכמו שכל עיקר תכלית המכוון בגלות מצרים והשעבוד רד"ו שנה הי' בכדי לזכו' לקבלת התורה פנים בפנים דבר ה'.

וכמ"ש וזה לך האות כו' בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה. כך כל אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימית התורה שיהי' לע"ל כי במתן תורה הי' קבלת התורה הנגלית אבל פנימית טעמי התורה יהי' הגלוי שלהם לע"ל.

וע"ז נאמר אראנו נפלאות. וכמ"ש עין בעין יראו. וכך בענין השעבוד והגלות שנאמר בגלות מצרים וימררו את חייהם בעבדה קשה בחומר ובלבנים ובכל עבדה בשדה. קאי גם על זמן האחרון וימררו את חייהם היא התורה כי היא חיינו. בעבדה קשה דא קושיא. בחומר דא קל וחומר.

ובכל עבדה בשדה דא ברייתא. ובלבנים דא לבון הלכתא. שאין בידינו הלכה ברורה ודין ברור כי כל דיני התורה במחלוק' שנויה הללו מכשירין ומטהרין והללו פוסלין ומטמאין. וא"כ כמו שע"י שעבוד מצרים בחומר ובלבנים זכו למתן תורה כך ג"כ ע"י לבון הלכתא שבזמננו זה. יזכו לגלוי פנימי' התורה לע"ל להיות אראנו נפלאות:

והנה להבין ענין לבון הלכתא (וגם ענין בכל עבודה בשדה) ואיך עי"ז יהי' הגלוי לע"ל. יש להקדים פי' וענין מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול. כי הנה תכלית ירידת הנשמה לעוה"ז ירידה צורך עלייה היא כדי לחזות בנועם ה' בעוה"ב ובג"ע העליון וג"ע התחתון שהוא השגת הנשמות נהנין מזיו השכינה שהוא תענוג נפלא עד אין קץ ותכלית בלי גבול.

והנה בספרים לא נזכר כ"א ג"ע עליון ותחתון אבל באמת יש כמה בחי' ג"ע ותענוגים עד אין קץ וזהו משובח ומפואר עדי עד. וכמארז"ל צדיקים אין להם מנוחה בעוה"ב שנאמר

ילכו מחיל אל חיל. ונועם ה' והתענוג ההוא הוא מבחי' גלוי משמו הגדול כו'. אשר כדאי כל יסורי גיהנם כדי לחזות בנועם ה' וכמארז"ל מוטב דלידייני' כו':

והנה ארז"ל שאברהם בחר לו שעבוד גלות תחת יסורי גיהנם. כי הנה ענין הגיהנם הוא כדי לצרף הנפש מחולאת הרע אשר בקרבה כמו מצרף לכסף שהפסולת והסיגי' נשרפים תוך הכור ונשאר הכסף נקי מכל סיג כך כדי שתוכל הנפש לקבל אור ענג העליון להיות נהנים כו' צריכה להתברר תחלה באש של גיהנם להפריד הרע מן הטוב כי לא יגורך רע כתיב והנה אברהם בחר לו שעבוד גלות שהוא ג"כ בחי' צירוף לנפש כמ"ש מכור הברזל ממצרים. וגלות אדום נק' כור עוני כו':

אך הנה הנשמה היא נברא' ובעל גבול וא"א לנפש לקבל הארת תענוג העליון שהוא בלי גבול עדי עד. אלא ע"י התלבשו' אור התענוג בכלי ולבוש כמ"ש עוטה אור כשלמה שהוא אור תורה וכמ"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן כי עדן הוא בחינת מקור התענוגים. (וכמ"ש בפרדס בערכי הכינויים ערך עדן בשם התיקוני זוהר עדן עילאה הוא בחינת כתר עליון ולכן נאמר על בחי' עדן עין לא ראתה כו'). ונהר יצא מעדן זה להשקות את הגן היינו בחי' ג"ן סדרים דאורייתא כי אורייתא מחכמה נפקת ואין התלבשות אור א"ס ב"ה אלא בחכמה כח מ"ה בחי' בטול ונחנו מה כו' ולכן ע"י התורה תוכל הנשמה להשיג שמו הגדול (שהוא בחי' כתר עליון מלכות דא"ס שנקרא שמו הגדול שנמשך ומתלבש בחכמה כו') כי כל התורה היא שמותיו של הקב"ה כו':

וז"ש רז"ל ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות ושמונים פלגשים אלו הברייתות ועלמות אין מספר אלו ההלכות. והנה דמיון ומשל המשניות למלכות וכמארז"ל מתניתא מלכתא הוא ע"פ מארז"ל אשה מזרעת אודם שממנו בשר כו' נמצא שעיקר הזרעת הולד הוא מטפת נוקבא. וכמ"ש אשה כי תזריע וילדה כו' וטפת דכר הוא רק כדי לברר טפת נוקבא שמהטוב ומובחר נוצר הולד וכמ"ש ותזרני חיל מלשון זורה את גורן בחי' בירורי' (ובאמת זהו ענין בירור אחר בירור שהרי טפת נוקבא היא נמשכ' ג"כ אחר הבירור שהרי התהוות טפה זו הוא מהמאכלים שאוכלת ונתבררי' עד שנהפכים לדם בכבד ועולה ללב ומשם למוח ואח"כ נמשך מהמוחין שלה הזרעת הטפה כמ"ש בע"ח של"ט. נמצא המשכה זו היא ממה שכבר נתברר בתכלית עד שנכלל במוחין דנוקבא אז משם נמשכה טפת נוקבא רק שאעפ"כ כדי שיהיה מזה התהוות הולד אי אפשר עד שיתברר בירור שני ע"י טפת הדכר כנ"ל). וכך הנה המשניות הם בחינת בירורים בחכמה אתברירו טמא וטהור אסור ומותר. פי' מותר שאינו אסור וקשור בידי החיצונים ויוכל לעלות וליכלל בקדושה כי הדם הוא הנפש. והנה מכל מאכל אשר יאכל נהפך

לדם כי תלת שליטין אינון כבדא ולבא ומוחא שנתברר הדם בירור אחר בירור ובכח האכילה הוא קורא ומתפלל בכל לבבו ובכל נפשו כו'. אבל מאכלות האסורות הגם שלומד ומתפלל בכח האכילה ההיא אינה עולה לה' להיות בכל לבבך כו' והוא בירורי המאכלים.

וכן בירורי לבושים ובתים בחינת מקיפים הנה הבירור הזה הוא ע"י בחי' חכמה בחי' משניות אך להיות נמשך ח"ע חכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא להיות בחינת הבירורים הוא על ידי התנאים בעלי המשנה וכמו שכתוב והאיתנים מוסדי ארץ. איתנים אותיות תנאים שהם המיסדים את הארץ בחינת תורה שבעל פה וכמו שכתוב משכיל לאיתן שממשיכים מבחינת משכיל וכתיב משכיל על דבר כו' ולכן נק' מלכתא שיחוד המלך עמה הוא תמידי ויחוד זה הוא המשכת מ"ד דח"ע לברר המ"ן דב"ן. והיינו ע"י התנאים חכמי המשנה. כי תנאים אותיות איתנים שמקבלים מבחי' חכמה (יסוד אבא נק' איתן ע' באגה"ק ע"פ וצדקה כנחל איתן) ע"ד משה קבל תורה מסיני כו' עד ונביאים מסרוה לאנשי כנה"ג הרי קבלתם ממשה שהוא בחי' חכמה ולכן עיקר פסקי הלכות שלהם לא היה ע"פ הכרעת שכלם רק ממה שקבלו איש מפי איש עד משה. וכמארז"ל (סוכה דף כח.) גבי ר' אליעזר י"ב אמר להם שמעתי י"ח אמר להם לא שמעתי. וכן גבי עקביא בן מהללאל. אני שמעתי מפי המרובים כו'. והיינו לפי שהיו בבחי' אין ובטול ממש. ע"כ האירה בהם בחי' משה שהוא בחי' בטול אמיתי ונחנו מה (בחי' מ"ה דמ"ד המברר ב"ן שהוא בירור אחר בירור) מן המים משיתהו. משא"כ אליהו בגימטריא ב"ן הבטול בחיצוניות. ולכן עלה גופו כו'. ולכן ההלכות שאמרו התנאים במשנה הם בחי' אלהות ממש שהוא מה שנמשך אחר בירור ב' דמ"ה דחכמה עלאה.

וכמארז"ל אלו ואלו דא"ח הן ולכן מותבינן תיובתא מנייהו. וזהו שארז"ל אין הגליות מתכנסות אלא בזכות המשניות שנאמר גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם. כי ענין קבוץ גליות הוא ענין בירור והבדלה כו' הוא בזכות המשניות בחי' בירורים כנ"ל. גם אמרו אין ישראל נגאלין אלא בצדקה שהיא בחי' עלייה אחר ההבדלה. הוא ע"י הצדקה כי צדקה תרומם כו' וימינו תחבקני דוקא וכמ"ש ואתם תלקטו לאחד אחד כו'. למיהוי אחד באחד הוא ע"י הצדקה תרומם כו':

ופלגשים אלו ברייתות כמשל הפלגש שיחוד המלך עמה רק באקראי ובהצנע כו'. וכך הנה המשכת ח"ע בברייתות הוא לפרקים. וכמארז"ל כל מתניתא דלא מתניא בי ר' חייא ור' אושעיא לאו מתניתא (שאינן ודאים וברורים וע"ד שנשתכחו שלשת אלפים הלכות בימי אבלו של משה. וכך ענין מתניתא דלא מיתני' בי ר"ח ור"א אינן ודאים כ"כ כי לא

נמשך בהם טפת מ"ד מבחי' עדן העליון. והיינו לפי שהם מבריאה ולא מאצילות כי באצי' מאיר ח"ע שהוא בחי' בירור השני בחכמה אתברירו. אבל במתניתא דלא מיתנו בי ר"ח ור"א לא נמשך מבחי' האצי' מבירור האמתי ע"כ אינן ודאים כ"כ רק מתניתא דר"ח ור"א הם נמשכים ע"פ הבירור הב' דח"ע שהוא בחי' יחוד עליון דמ"ד ומ"ן ואעפ"כ נק' רק פילגשי' כמו הפלגש שהיחוד עמה באקראי ובהסתר כו'). משא"כ מתניתין מותבינן מינה תיובתא ואין להשיב. ולמעלה היא ענין מארז"ל מיכאל עומד ומקריב נשמות הצדיקים ע"ג המזבח שהוא בחי' בירור בנשמות הראויים ליכלל באוא"ס שהוא לפרקים כו' (וכמ"ש במ"א בפי' הזהר פ' חיי שרה ע"פ והנה רבקה יוצאת כו'):

ועלמות אין מספר אלו ההלכות שהן מימרות האמוראים דלא מותבינן מנייהו תיובתא כלל. וכמארז"ל גברא אגברא קא רמית. שנק' עלמות לשון בתולות. עד לא קבילת דכר אקרי כו'. שאין השראת ח"ע דאצי' בתוכו כי תלמוד בבריאה ונק' בורא חשך שאין מאיר שם ח"ע בגילוי כו' רק שהן בחי' כלי מכון להשראת ח"ע כדכתיב בתולות אחריה רעותיה מובאות לך תובלנה בשמחות וגיל תבואנה בהיכל מלך. וזהו ענין לבון הלכתא שצריך ללבן ההלכות ולהמשיך בתוכן ח"ע חכים ולא בחכ' ידיעא כו' חכמתו ית' כו' (שבה מלובש בחי' עדן העליון ובחי' שמו הגדול כו' כנ"ל. ולבון הלכתא הוא ע"י קושיות ופירוקים כענין שמצינו ברשב"י בפ' ב"מ שעי"ז ממשיך עומק החכמה וזהו בחי' לבון שממשיך מבחי' לובן העליון שהוא בחי' כתר וחכמה וזהו ענין עצי הלבנון וכנודע מענין בגדי לבן דכה"ג ביוה"כ וכל ענין העבודה גם עכשיו בלבון הלכתא זהו לברר בירורים הנ"ל. ואז לע"ל כתיב בתולות אחריה רעותיה מובאות לך:) **ובזה** יובן מ"ש בזוהר דכל התורה ומצות הוא לאתקנא רזא דשמיה כי הנה יש ז' שמות שאין נמחקין והיינו שם אל בחסד כו' כי כדי שיהיה המשכת אור א"ס ב"ה דלאו מכל אינון מדות איהו כלל במדת החסד כדי להיות עולם חסד יבנה הוא רק מבחי' שם והארה בעלמא מא"ס ב"ה והוא בחי' שם אל.

וכידוע שאין ערוך השם של האדם עד"מ לגבי עצמותו וכלא חשיבי. וכן שם אלקים בגבורה. ולכן כדי להמשיכו ית' להתלבש במדותיו להיות עולם חסד יבנה הוא ע"י התומ"צ ע"י מצוה זו נמשך שם זה במדה זו כו' אך עיקר הפי' לאתקנא רזא דשמיה היינו להמשיך מבחי' שמו הגדול שהוא בחי' א"ס.

וכנודע שיש יחוד שם הוי"ה ואדני שהוא המשכה מבחי' שם הוי"ה סוכ"ע בשם אדני בחי' ממכ"ע. וע"י התומ"צ הוא המשכה מבחי' שמו הגדול כנ"ל בענין משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול.

ועי"ז לאתקנא רזא דשמיה שיהי' נמשך גלוי בחי' זו בשאר כל השמו' וז"ש ר"פ וארא אל אברהם כו' ושמי הוי' לא נודעתי להם לפי שלא ניתנה התורה להם כי גלוי שם הוי' שהיא בחי' שמו הגדול הוא ע"י מתן תורה וכמ"ש במ"א.

וזהו ענין וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול כי להיות המשכה זו מבחי' שמו הגדול הוא דוקא ע"י נשמות ישראל. וז"ש כי לא יטוש ה' את עמו בעבור שמו הגדול וכתיב ביהושע ומה תעשה לשמך הגדול כי תלת קשרין מתקשרין דא בדא ישראל מתקשרין באורייתא ואורייתא בקוב"ה. וארז"ל דהע"ה היה מחבר תורה שלמעלה בהקב"ה דהיינו להיות הקב"ה יושב ונשפל בתורה שהוא התחברות והמשכת בחי' שמו הגדול בחכמה כו':

וזהו פי' ואלה שמות בני ישראל וגו' שמות ממש ע"ד מ"ש ויעש דוד שם. ופי' בזוה"ק דעביד שמא קדישא שהמשיך בחי' גלוי שם הוי"ה למטה להמשיך אור א"ס מבחי' חכמה עילאה יו"ד של שם. וה' של שם בחי' הדבור ורוח פיו ית' כו' לעולם העשי' כמ"ש באגה"ק וכך הוא פי' שמות בנ"י שבנ"י ממשיכים ועושים בחי' גלוי שמות עליונים למטה. וכמש"ל בפי' לאתקנא רזא דשמיה כו' ובפי' משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול (ובפרטות יעקב וי"ב בניו השבטים ששרשן ממש באצי' בע"ס שהן הן השמות עליונים וכנודע ג"כ בפע"ח איך יחוד קוב"ה ושכינתי' נק' יחוד יעקב ורחל או ישראל ורחל והיינו יחוד הוי"ה באדני. כי שרש נשמת יעקב נמשך מבחי' שם הוי"ה ושרש נשמת רחל נמשך מבחי' שם אדני ולכן כנס"י נמשלה לרחל כמ"ש כרחל לפני גוזזי' כו' וכן י"ב שבטי' הם כנגד י"ב צירופי הוי"ה שבכל חדש מאיר צירוף אחד מי"ב צירופי הוי"ה באדני כו' כמ"ש במ"א. וז"ש בשבטים הראובני השמעוני כו' שיש שם י"ה בכל א' מהשבטים כו'. ופי' ואלה שמות היינו כי המשכת השמות הוא ע"י התורה כנ"ל בענין ס' מלכות כו' ושיתא סדרי משנה וכל א' כלול מו' זהו בגימט' אלה כמ"ש במ"א ע"פ אלה פקודי המשכן והוא בחי' המשכה אך מקודם צ"ל העלאה והיינו ע"י שם מ"ב וזהו ואלה גימט' מ"ב ועמ"ש במ"א פ' תולדות ע"פ ויקרא להן שמות כשמת שהא' בוי"ו והב' בלא וי"ו ע"ש). אך פי' וענין ואלה שמות כו' הבאי' מצרימה קאי על זמן הגלות כי יש בחי' מצרים דקדושה למעלה כמ"ש בלק"ת בענין הגרון שנק' מצרים לשון מצר כו' והיינו כי מצרים לשון מצר בחי' העלם והסתר וידוע דבזמן הגלות כתיב אותותינו לא ראינו. ופי' שהאותיות ושמות עליונים שאנו ממשיכים ע"י התורה ותפלה לא ראינו שאינן בבחי' גלוי אצלנו. והיינו לפי שהן מתעלמים בבחי' מצרים בחי' מקום צר המעלים ומסתיר כו' משא"כ א"י נק' ארץ טובה ורחבה שהיא בחי' גלוי כו':

וביאור הענין הוא דהנה שמו הגדול הוא שם הוי' וידוע דיו"ד הוא בחי' צמצום וה' התפשטות אורך ורוחב כו'. לפי שכך היא דרך המשכה מא"ס ב"ה בעולמות שצ"ל תחלה צמצום ואח"כ התפשטות כו'. (וכך הוא בענין הירידה והמשכת האור מתחלה בבחי' מצרים דקדושה ואח"כ בחי' ארץ טובה ורחבה בחי' התפשטות וגלוי) והנה כתיב ירד ירדנו (מצרימה) כו' ירידה אחר ירידה וכן ביצ"מ וגאולה כתיב ואנכי אעלך גם עלה כו' עלה נעלה כו' עילוי אחר עילוי. ולבאר כל זה בענין מצרים דקדושה וירידת בנ"י ויעקב לשם יש להקדים משל א' והוא כי הנה אותיות המחשבה והדבור שניהם ממקור א' נובעים הוא אור השכל כי המדות חסד דין ורחמים נמשכים מן השכל והמחשבה נמשכת מן המדות (היינו ע"פ רוב שהרי אין שום מחשבה אא"כ יש תאוה לדבר זה אך לפעמים המחשבה מקבלת מהשכל עצמו וממדות שבשכל אף שלא נתפשט' עדיין המדה בלב וכנודע מענין ההפרש בין קפידא לכעס שהכעס הוא מדה בלב משא"כ הקפידא היא רק במוח ועכ"ז המחשבה מלא ממנה וכן עד"ז בשארי מדות שבשכל יוכל להיות המחשבה מקבלת מהן עצמן שלא ע"י המדות שבלב ותדע דאפי' הדבור מקבל לפעמי' מהשכל שלא ע"י המדות. וזהו ענין ר"ח כנז' ע"פ והיה מדי חדש כו' ע"ש. וכ"ש בענין המחשבה רק לפעמים מקבלת המחשבה ג"כ מהמדות וע' במאמר הזהר דפ' פנחס ע"פ אנכי אשמח כו' ע"ש. גם לפי הנמשל דלקמן בענין ירידת יעקב למצרים דפ' ויגש יובן כן) ומשתלשל' ויורד' מטה מטה להיות אותיות הדבור ועכ"ז עודם קשורי' ומיוחדים באור השכל המאיר ומתלבש בהם שהרי מחשבתו של אדם היא לפ"ע שכלו וכן מדבורו של אדם נודע חכמתו. וע"ד דוגמת משל זה יובן למעלה הגם שאין לו דמות הגוף כו' עכ"ז הרי דברה תורה כלשון בנ"א. דהנה כתיב מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית הרי שהתהוות העולמות הוא ע"י בחי' חכמה.

והרי כתיב בדבר ה' שמים נעשו שהתהוותם הוא ע"י בחי' דבור. אלא היינו שנשתלשל' חכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא בדבר ה' הן עשרה מאמרות יהי אור יהי רקיע תדשא הארץ בחי' עלמין דאתגליין. וכן בבחינת עלמין סתימין דלא אתגליין שהוא בחי' מחשבתו ית' כביכול יש ג"כ בחי' אותיות ומאמרות יהי אור כו' כנודע למעייני' בס' הזהר בענין ההיכלות שיש למעלה ג"כ בעלמין סתימין בחי' שמים וארץ וכוכבים ומזלות מלאכים ונשמות ומן העולם ועד העולם מאיר ומתלבש בהן חכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא (והארה והמשכה הנמשכת מבחי' חכמה זהו בחי' יעקב והתלבשותו במחשבה ודבור שהן בחי' אותיות המגבילים זהו ענין ב' בחי' הירידות למצרים דקדושה ירידה אחר ירידה ממחשבה לדבור כמשי"ת). והנה עצם ח"ע קודם התלבשותה בבחי'

עלמין דהיינו קודם התלבשותה גם בעלמין סתימין נק' ישראל לי ראש כו' (וכמו שבהראש מלובש הנשמה כמ"ש בתניא פנ"ג כך בחי' הארה משמו הגדול מלובש' בבחי' ישראל לי ראש היא בחי' ח"ע. כמאמר וקרבתנו מלכנו לשמך הגדול וכמש"ל). והמשכת ח"ע להתלבש תוך עלמין נק' יעקב יו"ד עקב שנמשך הארה מבחי' ח"ע הנקרא יו"ד להתלבש בבחי' עלמין שהן רק בחי' עקביי' לגבי ח"ע עצמה. וכמ"ש והארץ הדום רגלי שבחי' ארץ שהיא בחי' מל' נק' הדום רגלי והוא בחי' אותיות הדבור. ועד"ז ג"כ באותיות המחשבה כו' (ועמ"ש במ"א ע"פ הזוהר פ' קדושים ועבדי אשר בחרתי דא יעקב כו' מענין זה. וז"ש מידי אביר יעקב משם רועה אבן ישראל שבחי' אבן הוא אותיות כנודע בס"י שתי אבנים בונות כו' והם מקבלים מבחי' יעקב) וזהו שנק' יעקב בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה. וזהו ענין ירידה הא' שבפ' ויגש ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה יעקב ובניו שהיא ירידה בבחי' מצר וגבול להתלבש בבחי' עלמין סתימין. ולכן נאמר כאן בנ"י יעקב שבחי' יעקב בשם בנ"י יכונה שהרי הוא מקבל מבחי' ח"ע שהוא בחי' ישראל (הנז' שם בפ' ויגש) לי ראש כנ"ל:

והנה בגלות נאמר אותותינו לא ראינו. דהנה ענין אותות ומופתים הוא שינוי הטבע כמו ולקחת ממימי היאור כו' והיו לדם ביבשת והוא ע"י הארת ח"ע בחי' שם הוי"ה (כנ"ל שבחי' שם הגדול מאיר בח"ע). וז"ש פרעה לא ידעתי את הוי' כ"א בחי' שם אלקים בחינת הצמצום בדבר ה' שא"א לשנות סדרי בראשית. אבל ע"י הארת ח"ע משתנים הצירופים כי התהוות המים הוא ממאמ' יקוו המים שנמשך בדבר ה' מע"מ. אבל הארת החכמה יכול לשנות הצירוף ממים לדם.

וכנראה בחוש שהשכל מנהיג ומשנה הדבור כרצונו. וזהו ג"כ ענין המטה שהיה מעץ החיים שנהפך לנחש ומנחש למטה שהוא ענין השינוי מהעלם לגלוי ומגלוי להעלם וכן מ"ש השב ידך אל חיקך כו' ויוציאה מחיקו והנה שבה כבשרו כו'. ולכן היו כל המופתים ע"י משה שהוא בחי' הארת החכמה כמ"ש כי מן המים משיתהו בחי' ח"ע. וז"ש אותותינו לא ראינו אותותינו דייקא כי ישראל עלו במחשבה. לפי שבגלות הוא בחי' הסתר והעלם עד שנראה העולם ליש ודבר בפ"ע. וכמ"ש אתה אל מסתתר:

ובחי' ירידה הב' הוא מ"ש כאן ואלה שמות בנ"י הבאים מצרימה את יעקב שבחי' ישראל לי ראש יורד בבחי' מצר וצמצום עם בחי' יעקב והוא ענין הירידה בבחי' עלמין דאתגליין ודבר ה' שהוא צמצום וירידה ב' ומבשרי אחזה שהקול היוצא מהבל הלב הוא קול פשוט ומתצמצם להיות נחלק בה' מוצאות הפה אחה"ע מהגרון כו' וזהו ענין משה שהי' כבד

פה וכבד לשון כי משה הוא בחי' הארת עצם החכמה א"א לבא לידי גילוי בדבור כ"א ע"י בחי' צמצום.
וכמ"ש ואתה תהיה לו לאלקים דייקא. ועכ"ז עודנה קשורה ומיוחדת במקורו ושרשו בחי' ישראל לי ראש שמאיר ומתגלה גם בעולם הדבור כמ"ש לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל. (היינו בחינת חכמה המתלבשת במדות ומשם נמשך בדבור ולכן לא נק' יעקב בחי' בן לישראל זה) כמ"ש ואתם תלקטו לאחד אחד למהוי אחד באחד. איש וביתו באו ראובן ושמעון בחי' ראיה ושמיעה שנמשך גם בעלמין דאתגליין מבחי' ישראל וכמ"ש ותקרא את שמו ראובן כי ראה כו'.
ותקרא את שמו שמעון כי שמע הוי'. לוי עתה הפעם ילוה אישי אלי בחי' התקשרות ויחוד כי ראיה ושמיעה היא בחי' השגחה פרטית על כל דרכי בנ"א ובוחן כליות ולב לפניך נגלו כל תעלומות לב שלא כדעת הכופרים בהשגחה פרטית ויאמרו לא יראה יה ולא יבין אלקי יעקב מאחר שנמשך בסדר ההשתלשלות בדבר ה' ועלמין דאתגליין. אלא שעודנ' קשורו' במקורן ושרשן (וזהו פי' ואלה שמות כו' שגם במצרים נמשך בחי' השמות עליונים איש וביתו דכר ונוקבא יחוד מ"ה וב"ן רק שאותותינו לא ראינו אך העלם זה הוא סבת הגלוי העצום אח"כ וכמ"ש בסמוך):
והנה להיות בחי' הגלוי א"א להיות אלא ע"י בחי' העלם תחלה בחינת יו"ד צמצום ואח"כ ה' התפשטות אורך ורוחב כברייתו של עולם ברישא חשוכא והדר נהורא והוא ענין הגלות שבמצרים שהי' צ"ל גילוי מתן תורה הנגלות לנו ולבנינו פב"פ דבר ה' היה די בגלות רד"ו שנה ולע"ל שיתגלה פנימית התורה כי עין בעין יראו כו' ונגלה כבוד ה' כו' צריך כל אריכות החשך הזה ברישא חשוכא וכמ"ש וישכם אברהם בבקר שלהיות גלוי בחינת אברהם הוא בבקר אחר חשכת הלילה דוקא (כי הנה מ"ת היה גלוי שם הוי"ה וכמ"ש ושמי הוי"ה לא נודעתי להם רק במ"ת נאמר אנכי הוי"ה כו' אך לע"ל כתיב והיה הוי' לי לאלקים שיהיה גלוי ממקום עליון יותר עד דשם הוי' יהיה חשוב רק כאלקים כמ"ש במ"א וזהו עיקר ענין גלוי שמו הגדול וכנודע דבי"ג מדה"ר נאמר הוי"ה הוי"ה ופסיק טעמא כו'. כי שם הוי"ה הראשון הוא מה שלמעלה מהשתלשלות ומשם יהיה הגילוי כו' ע"כ מתעכב זמן רב והחשך גדול יותר כי יהיה אח"כ אור גדול יותר וזהו בית יעקב לכו ונלכה באור הוי"ה פי' באור המאיר בשם הוי"ה כמ"ש באד"ר)(דק"ל) וזהו ענין שמע ישראל הוי"ה כו' ישראל דייקא. בשכמל"ו יעקב אמרו והוא ענין יחודא עילאה ויחודא תתאה למהוי אחד באחד כו':

וביאור הענין דלכאורה אינו מובן דאם ירידת יעקב למצרים הוא ענין המשכת הארת ח"ע בעלמין סתימין ועלמין דאתגליין כנ"ל. א"כ תמוה איך נק' זה בשם גלות מצרים והלא כך צ"ל סדר השתלשלו' והתהוות העולמות כמ"ש כלם בחכמה עשית והיינו ע"י עשרה מאמרות כנ"ל.

ואם כך הוא סדר הבריאה מה ענין זה לגלות ושעבוד. אך הענין כמ"ש במ"א ע"פ אני ישנה שהגלות נמשל לשינה כי ענין השינה היא שסותם עיניו ואינו רואה כלום. כך בגלות כתי' אותותנו לא ראינו פי' אותותנו הוא בחי' אותיות התורה והתפלה שהם בחי' המשכות מסוכ"ע בממכ"ע אכן בגלות אין התגלות אור א"ס לעינינו רק האותיות הם מסותרים נעלמים אבל ולבי ער כי למעלה יש כל התגלות האורות. משא"כ בזמן בהמ"ק הי' התגלות שכינה למטה ממש והי' יורד אש שלמעלה לאכול הקרבן כו'. אבל בגלות העלמין מסתירים.

וזהו הבאים מצרימה שמלובשים השמות בהעלמין בבחי' הסתר והעלם כו' ולכן נק' שינה שהגלוי אינו לעינינו. רק למעלה ולבי ער ולכן בגלות ג"כ נראה עולם כמנהגו נוהג. אך באמת הוא עושה נפלאות גדולות לבדו שהוא לבדו מכיר בהן הגם שאין נראה לעינינו:

ועוי"ל דודאי אילו הי' הגלוי בהעלמין מבחי' ח"ע לא היו העלמין מסתירין ומעלימין כ"כ לעינינו. והראיה לזה בהתנוצצו' הגאולה ע"י מרבע"ה שהוא מבחי' הארת ח"ע מיד נעשו אותות ומופתים לעין כל בשינוי הטבע כו' ומשום שהדבור בטל לגבי ח"ע מקורו וע"ד מאמר מי שאמר לשמן וידלוק כו'. אך היינו בגילוי הארת ח"ע ממש שזהו הנק' בחי' ישראל משא"כ בגלות אז אין הגלוי בהעלמין מבחי' הח"ע ממש שהוא מבחי' הנק' ישראל לי ראש. רק שנמשך בקיעת איזה הארה דרך מסך ולבוש ובחי' זו נק' יעקב ומבחי' זו מאיר בהעלמין להחיותם מאין ליש ולכן העלמין הן מסתירין ומעלימין על הארה זו ולא נודעה כי באה אל קרבנה ועל כן אותותנו לא ראינו לא ראינו דייקא שבאמת גם עכשיו הכל בהשגחה פרטי' כמו בזמן ההוא.

והכל כמו אותות ומופתי' ההם רק שלא ראינו שאין ניכר שום שינוי. והוא ע"ד לעושה נפלאות גדולות לבדו שאין בעל הנס מכיר בניסו מפני שהעלמין מעלימין וזהו בחי' הגלות ממש. והסיבה לזה הוא מפני שאין הגלוי בהעלמין רק מבחי' בני ישראל ובחי' יעקב ולא בחי' ישראל שהוא ח"ע ממש.

והדוגמא לזה כמו עד"מ באיזו השכלה הנה מי שמשיג עומק המושכל לאמתתו יוכל להלבישה בכמה מיני אותיו' אם באותיו' אלו או בדבורי' אחרים כפי שצריך לו כך יוכל

לשנות הצירופי'. משא"כ מי שאינו משיג לעומקה ממש אע"פ שמשיג ענינה לא יוכל לשנות הצירופים כלל רק יגידה בצירופי' שקיבל.
וכמו עד"מ היודע לשון המשנה אלו כשירות בבהמה כו' לא יוכל לומרה בצירופי' אחרים רק יחזיר הלשון כמו שהוא ממש בלי תוס' ומגרעת אבל מי שיודע פנימי' ותוך המכוון יוכל לומר דיני המשנה בלשונות ודבורים אחרים כו' וזהו שאנו אומרים יהא שמיה רבא מברך לעלם ולעלמי עלמיא. פי' שהבקשה שיהי' הגלוי בהעלמין מבחי' שמו הגדול ממש ועי"ז לא יסתירו העלמין כלל. ועמ"ש בפ' חקת ע"פ על כן יאמרו המושלים כו' ונחשב חשבונו של עולם:
ושרש הדברים הוא כי הנה יש ישראל סבא וישראל זוטא. פי' כי ישראל לי ראש הוא בחי' חכמה אך עצמיות ח"ע חכים ולא בחכמה ידיעא א"א להשיג כי הוא כמו שהוא ית' לבדו הוא גם אילו לא ברא העולמות. רק בחי' נה"י דאבא מאירים להיות מקור לעולמות ונעשים מוחין לז"א.
וענין נה"י הוא עד"מ כליות יועצות איך להשפיע. ע' באגה"ק ד"ה להבין משל ומליצה. ובחי' נה"י דאבא נק' ישראל סבא. ופי' בני ישראל הבאים מצרימה היינו המשכות מבחי' חכמה הנ"ל שנק' יש"ס באותיות המחשבה ולכן יעקב שהוא מבחי' אחוריים דאבא המתלבש בתבונה נק' בן לישראל זה שהוא יש"ס נה"י דאבא.
וז"ש בפ' ויגש ואלה שמות בנ"י כו' יעקב ובניו שיעקב עצמו בכלל בני ישראל יכונה משום דהתם מיירי בענין ההמשכה מבחי' יש"ס הנמשך באותיות המחשבה וע"כ לגבי בחי' יש"ס נקרא יעקב בני ישראל כו' והיא הירידה הראשונה דמצרימה היינו בבחי' אותיות המחשבה שנק' ג"כ מצרימה שהם בחי' אותיות וכלים המגבילים האור כו' והירידה הב' הוא באותיות הדבור.
והוא מ"ש בפ' שמות פעם ב' ואלה שמות בנ"י הבאים מצרימה והדבור מקבל מבחי' ישראל זוטא. כי הנה ישראל זוטא היינו בחי' ז"א כי הגם שז"א היינו ו"ק דאצי' חג"ת נה"י. אך כשהמוחין דאו"א נתלבשו בו נק' ישראל לי ראש כי יש הפרש גדול בין כשהמוחין מאירים במדות או כשהם רק מדות לבד. עד"מ למטה התינוק נוח לכעוס משא"כ מי שמדותיו בהשכל קשה לכעוס. ולכך אומרים אב הרחמן שבחי' חכמה מקור הרחמים (ועמש"ל ע"פ השמים כסאי בפירוש צדקה תרומ' כו' וזהו מי כעמך ישראל גוי אחד כו') ולכן כשהמוחין מאירי' בז"א נק' ישראל אך מ"מ ישראל זוטא כי הוא רק המשכ' מוחין במדו'. משא"כ ישראל סבא זהו נה"י דאבא עצמו עד"מ השכל עצמו. והנה

מבחי' ישראל זוטא שהוא ז"א נמשך בבחי' אותיות הדבור כמשל הדבור שמקבל מהבל הלב שבו משכן המדות.
וזהו ענין ואלה שמות בנ"י הנאמר בפ' שמות דקאי על ירידה הב' שהיא המשכת ז"א באותיות הדבור וע"כ בחי' יעקב לא נק' בני ישראל כי יעקב שהוא בחי' אחוריים דאבא אינו בן לישראל זוטא אלא אח עד"מ. וז"ש בנ"י הבאים מצרימה את יעקב שהדבור מקבל מבחי' בני ישראל זוטא וגם מבחי' יעקב כו':

פרק ב

קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. שדילג קץ הישועה מת"ל לרד"ו שנה. ולהבין ענין הגאולה ברוחניות כענין שכתוב הושיעה לו ימינו. וכתיב צדיק ונושע. וצריך להבין תחלה ענין הגלות וירידה צורך עלייה כמ"ש אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך גם עלה.
וכתיב וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה דהיינו על הר סיני בשעת מ"ת שהי' גילוי אלהותו ית' פנים אל פנים. ולהבין זה צריך להבין פי' הפסוק אנכי ארד עמך מצרימה שלכאורה אינו מובן שלשון זה לא שייך כ"א בלשון בנ"א שמתחלה לא היה במקום ההוא ועכשיו יורד לשם משא"כ אצלו ית' הלא כתיב את השמים ואת הארץ אני מלא וגו'. אך הענין דהנה ארז"ל מזכירין יצי"מ בלילות פי' בכל הגליות ושעבוד הדומות ללילות שכל בחי' הגלות הוא בחי' גלות מצרים.
וכן ענין הגאולה כתיב כימי צאתך מאמ"צ אראנו נפלאות וכמו שהיה גלות מצרים בעבודה קשה בחומר ובלבנים וגו'. כך בכל בחי' גלות אף שאין דוגמתן ממש בגשמיות מ"מ יש בחי' עבודה קשה בחומר ובלבנים ברוחניות. וכמ"ש בר"מ בחומר דא קל וחומר. ובלבנים דא לבון הלכתא. ובכל עבודה בשדה דא ברייתא:
ולהבין זה הנה דרשו בהגדה שמררו חיי אבותינו במצרים. פי' כי האבות הן המדות אהוי"ר ורחמנות וחיותם הם המוחין שהן החו"ב בגדלות ה' לדעת כי אין עוד מלבדו בשמים ממעל ועל הארץ מתחת למעלה עד אין קץ ולמטה [עד] אין תכלית ולד' סטרין. שבהשכלה והבנה זו נולדה ונתעוררה מדת האהבה בקרב כל א' ואחד.
וכן היראה כי כל ניצוץ מישראל יש בו בחי' אהבה ויראה והן הן עצמות הנשמה כמ"ש במ"א. וכן כנס"י חבור כל הנשמות נק' בת נדיב בתו של אברהם אבינו שנק' נדיב מפני שהוא איש חסד המתנדב חסד לכל העולמות עליונים ותחתונים ונק' אבינו וירושתנו

ממנו. רק מפני שהבחירה ביד אדם ויכול' בידו להפוך האהבה מאהבת ה' אל ההפוך לגמרי ע"כ צריך הוא לעורר את האהבה לה'.

וע"ז מיוסד כל ענין שיר השירים אם תעירו ואם תעוררו כו'. והתעוררות האהבה היא ע"י קול דודי דופק וגו'. וזהו שארז"ל אנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד לואהבת כי מן התבוננות באחד אמת כי אין עוד מלבדו ממילא נמשך התעוררות אהבה לה' בלי הפסק וע"כ מסיימין בק"ש אמת ויציב יציב הוא תרגומו של אמת אלא שאומרים גם בלשון תרגום לומר שהוא אחד אמת בין בגשמיות בין ברוחניות כי אין עוד מלבדו כתיב. אך כ"ז הוא בהיות החו"ב בגדולת ה' בהתבוננות גדול במוחו ומחשבתו ועי"כ יכול הוא לעורר מדותיו אוי"ר בהתגלות לבו ע"י עומק המחשבה בלבד. אבל מי שמוחו קטן מהכיל התגלות אלהותו במחשבתו לעורר את האהבה הנה זאת עצתו אמונה לצעוק אל ה' בתפלה וכמ"ש צעק לבם כי הקול מעורר הכונה והתגלות לעורר את האהבה בהתגלות לבו ונק' בחי' זו בחי' מצרים מצר ים החכמה שירדה ונתלבשה במצר הגרון.

וזהו ענין ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. כי בחי' גרון וחרון הכל אחד כידוע לי"ח. וזהו ענין המרירות שמררו חיי אבותינו במצרים שחיות המדות ירדו ונתלבשו במצר הגרון. ועי"ז נעשו מרים כי אלו היו בבחי' באר שבע היו מתוקים ויותר טובים.

וזהו אנכי ארד עמך וכו'. פי' אנכי מי שאנכי בחי' סוכ"ע בחי' אחד אמת ארד עמך שהוא בחי' ירידה כביכול מחמת שאין גלוי אלהותו ית' מתגלה כ"כ כ"א בבחי' מצרים והיינו ע"י שהוא עמך כמ"ש גלו לאדום שכינה עמהם ולא נשאר כ"א בחי' האמונה הנטועה בלב כל ישראל שהם מאמינים בני מאמינים אפי' בגלות כמ"ש ויאמן העם אבל אינו דומה שמיעה לראיה שהיא בחי' גלוי אלהותו כמו שהיה בשעת מתן תורה בבחי' ראיה ממש ובזמן הגלות אין בחי' ראיה ממש בהתגלות זו אלא בבחי' מצרים שהוא ע"י הקול בחי' גרון הנ"ל:

והנה גם לזה יש רבות מחשבות הטורדות ומבלבלות התפלה. והן המה עונותיו המבדילין. ועצה היעוצה לזה הוא לעורר רחמים רבים ולא על עצמו כי אדרבה בזה הוא מעורר עליו את הדין שדנין אותו אם הוא ראוי להתפלל לפני ה' ולעבוד אותו אלא שישוב אל ה' וירחמהו ברחמים רבים על גלות השכינה שהיא ניצוץ אלהותו המתלבש במחשבתו.

והמ"ז הם נקראו לבושים צואים. וע"ז יתמרמר מאד במר נפשו ועי"ז יסורו הבגדים הצואים מעליו ונגלה כבוד ה' כמ"ש זרח בחשך אור לישרים. וכתיב וכבוד ה' עליך זרח. לעורר את האהבה.

וזה שכתוב כה אמר ה' ליעקב אשר פדה את אברהם כי ע"י מדת יעקב בחי' רחמנות הוא מעורר את האהבה בחי' אברהם. וז"ש וימררו את חייהם. פי' וביאור הכתוב כי הנה הכתוב אומר איך שע"י גלות מצרים צריך הוא לשית עצות בנפשו לצעוק אל ה' בתפלה ולהתמרמר במר נפשו על חייו דהיינו על חיות אלהות שבתוכו שהוא חיות העיקרית של האדם. משא"כ חיי עוה"ז אינם נקראים חיים כלל.

וזהו בעבודה קשה. כי עבודה שבלב זו תפלה לצעוק אל ה' בבחי' צעק לבם בשביל גילוי אלהותו ית' כמ"ש רוממות אל בגרונם שהוא התגלותו ית' ע"י בחי' הגרון הנ"ל. ועי"ז וחרב פיפיות בידם להכרית כל הקליפות ותאוות שיש לאדם.

והנה כמו למשל חרב שהיא של ברזל קשה יכולה לעמוד אפי' בפני דבר קשה כאבנים ולא תפגום בהכאתו בהם. משא"כ אם היה הברזל רך. כך התפלה צריכה להיות קשה. ולכן נק' עבודה קשה דהיינו לקרוא לה' לעמוד נגד כל מונע מבית ומבחוץ ולשבר כל הקליפות ותאוות החזקות להיות לבו נשבר בקרבו. ואפילו אם הוא כלב האבן ימוס. והנה כ"ז הטורח הוא בשביל הגלות משא"כ כשהיה בית המקדש קיים שלא היו צריכין לתפלה כי אז היה התגלות אלהותו במוחו ומחשבתו של אדם בהתרחבות (להאיר) [להעיר] את האהבה מקרב איש ולב עמוק בעומק המחשבה בלבד:

וכן בענין התורה בזמן הגלות הוא בחומר ולבנים וגו'. וכמ"ש בר"מ. והענין הוא דכתיב ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר אחת היא יונתי תמתי. ופי' בזוהר ששים המה מלכות אלו ששים מסכתות.

ושמונים פלגשים אלו ברייתות. ועלמות אין מספר אלו ההלכות. אחת היא יונתי תמתי וגו'. ופי' תמתי שלימתי שאין שלימות אצלו כביכול זולת כנס"י כמ"ש והארץ הדום רגלי. וכתיב בנים אתם להוי' אלקיכם וברא כרעא דאבוה הוא.

והיינו מפני גילוי יחודו ית' בעולמות עליונים הוא בכל צבא מעלה כמ"ש וצבא השמים לך משתחוים שבטלים אליו במציאות בפועל ממש. אך בעולמות התחתונים הנה עכו"ם המורדים ופושעים בו רק מי כעמך ישראל גוי אחד בארץ ליחד לבבם לאחד ולבטל רצונם מפני רצונו.

והוא כמו למשל אברי האדם שבטלים אליו ואפילו הרגלים שהוא לבר מן גופא ואפי' צפורני רגלו והיינו כל זמן שדבוקים בו. אבל כשנפרד אחד מאבריו. וכן צפורן הפורש מן האדם שוב אינו נחשב מכלל האדם מפני שאינו בטל אליו.

וכך בנפש האדם כתיב לתאוה יבקש נפרד שנפרד מיחודו ית' והוא כמו אבר הפורש מן האדם והרי זה כאלו נקטע אחד מאבריו או נקצץ צפורן אחד מן הקומה שלימה של יוצר בראשית כביכול. אבל הבא לדבקה בו באמת הוא בטל לגמרי אליו ואין לו רצונות אחרים כלל כמו שכתוב מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כו'. צור לבבי וחלקי וגו'. ועושה הקומה שלימה כביכול ולכן נק' תמתי.

והנה באתדל"ת אתדל"ע כמ"ש אני לדודי ועלי תשוקתו כי כמו שמעורר התשוקה בחדות ה' לעשות נחת רוח ליוצרו בשמחה כמ"ש ישמח ישראל בעשיו כך חדות ה' היא מעוזו וישמח ה' במעשיו.

וזהו ובלבנים דא לבון הלכתא כי הנה כתיב שחורה אני ונאוה פי' כי התורה שבע"פ היא נראית לעין כל בבחי' שחורה שאין נראה בה שום אור כלל לפי שמדברת בעניני עולם הגשמי בעניני זרעים ובדבר שבממון בין איש לרעהו. אבל באמת ונאוה שכל הדברים שבה יסודתם בהררי קדש מחכמה עלאה שכך עלה ברצונו וחכמתו ית' חכים ולא בחכמה ידיעא כו'.

וזהו לבון הלכתא שההלכות הנראות כשחורות צריך ללבנם בלובן העליון ע"י חדות ה' היא השמחה אמתית בה' אחד ולהבטל ברצונו ולא יבקש רצון אחר זולת רצונו ית' המלובש בתורתו. וזהו קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך. פי' לך לעצמך כי ישראל עלו במחשבה תחלה וע"כ קומי לך להתכלל באחד.

והנה עד"ז מתעורר למעלה בחינת לובן העליון בהתגלות בבחי' הארת פנים. דהיינו התעוררות השמחה וחדות ה' צהבו פניו. כמ"ש יאר פניו אתנו סלה שהארת פניו היא אתנו ועל ידינו כפי מה שאנו מעוררים בחי' התגלות אלהותו כמ"ש כמים הפנים לפנים כו'.

והנה תכלית ושלימות הגילוי הזה יהיה לעתיד לבא לימות המשיח שאז עין בעין יראו כבשעת מ"ת ויותר מזה שאילו בשעת מ"ת לא היה רק לפי שעה משא"כ לימות המשיח יהיה גילוי אלהותו לעד ולעולמי עולמים בלי הפסק. וזהו סלה שהוא לשון נצח. והנה בזמן הגלות צריך עמל ויגיעה רבה לקבוע בלבו השמחה אמתית בה' שהוא לבון הלכתא משא"כ לימות המשיח אז וראו כל בשר יחדו:

וכן בענין ובכל עבודה בשדה דא ברייתא. כי ברייתא בחי' לבר מן גופא שהם אברים החצוניים. והמשנה נק' אברים הפנימיים. וכל דבר שהוא שנוי בברייתא הוא מרומז במשנה כמו שאמר אילפא מאן דשאיל לי בברייתא ולא פשטינא ליה ממתניתין. פי' פשטינא מלשון פשט את ידו שהוא לשון הושטת יד ואמר שיושיט את ידו ממתניתין לבאר הדין השנוי בברייתא ולא היה צריך ללמוד הברייתא בפ"ע כיון שהיא נכללת במתניתין. אך לא כל אדם זוכה לזה ושמו מוכיח עליו שלכן נק' אילפא מלשון אלפך חכמה אאלפך בינה ולכן היה מבין דין הברייתא מתוך המשנה. אבל אנחנו צריכין ג"כ לעסוק בדין הברייתא מתוך המשנה.

וזהו ובכל עבודה בשדה. וזהו כמו למשל שמביא חטים מתוך הבית וזורעי' בשדה מחוץ לעיר כך העוסקים בברייתא בדין השנוי במתניתין. והנה תכלית ירידה והגלות היא צורך עלייה גדולה שיאיר אור ה' בגילוי רב לימות המשיח:

וזהו קול דודי הנה זה בא מדלג על כו'. פי' מלמעלמ"ט. על ההרים. פי' כאדם שקופץ מהר להר ועי"כ הולך הרבה ביחד כך הנה ההרים העליונים הם בחי' חסד דאצי' שהוא חסד ה' ממש בגילוי רב ועצום ואתעדל"ע הוא ע"י אתעדל"ת אע"פ שיש הרבה מדרגות בנתיים. מקפץ על הגבעות. פי' גבעות הם האמהות בחי' מקבלים מן ההרים. דהיינו אפי' מי שאין לו בחי' האהבה מצד עצמו אך מפני שרואה ושומע תפלות אחרים מתעורר בו ג"כ. והנה ארז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה (זו תפלה) ועל גמ"ח שהם עצמן תקוני המדות שבין אדם למקום ושבין אדם לחבירו. והנה בענין תורה ותפלה כבר נתבאר בפסוק איך שהוא בחי' הגלות וכמ"ש לעיל. ובא ג"כ לפרש בענין תקוני המדות וזה נק' את כל עבודתם אשר עבדו בהם. כי העבודה היא מהם ובהם עצמן לתקן מדותיהם. ולזה צריך טורח עמל ויגיעה גדולה להפך מן ההפוך אל ההפוך ולשנות דרכו וטבעו ונק' עבודה מלשון עורות עבודים שצריך לעבד את המדות שיהיו מתוקנים לה' לבדו:

ועצה היעוצה לזה מ"ש בפרך ויש בו ב' פירושים. אחד לשון טורח ומלאכה כבידה. ולא מפני כבדות המלאכה מחמת עצמה אלא כעין שדרשו רז"ל גבי פרעה בפרך נתן מלאכת נשים לאנשים שהגם שבאמת מלאכת נשים קלה ממלאכת האנשים אעפ"כ היתה כבידה עליהם מפני שהוצרכו לשנות טבעם ורגילותם.

וכן בענין תקוני המדות אהוי"ר שבין אדם למקום. הן בבחי' סור מרע הן בבחי' וע"ט צריך הוא לשנות רגילותו וטבעו. ופי' הב' הוא לשון פה רך. וזה ישים האדם ללבו כמו כעס וקנאה וגדלות והתרוממות אחד על חבירו. זה הכלל מענה רך ישיב חימה. ולא

חימה של חבירו בלבד אלא אף חימה שבו. דהיינו כל המדות רעות שבין אדם לחבירו שיסודם היא בחי' גבורות. והמ"ל:

פרק ג

ויאמר ה' אליו מי שם פה לאדם וגו'. להבין זה מ"ש משה לא איש דברים אנכי כי כבד פה כו' ומה שהשיב לו הקב"ה מי שם פה כו' שהוא כולו מקשה וכי לא ידע משה זאת בתחלה מי השם פה לאדם. הענין יובן ע"פ הקדמה דהנה איתא בס' התמונה (בהקדמה לתמונה ג' דכ"ז כ"ט ל"א) שזה העולם הוא שמיטה שניה ולפניה הי' ג"כ שמיטה אחת שהיתה נמשכת ממדת החסד והשמיטה דעכשיו (ר"ל שית אלפי שני דהוי עלמא וחד חרוב) הוא ממדת הפחד ולכן דרכיה חזקים וקשים ורעים כו'. דהיינו שהי' בה חורבן בית ראשון ושני כו'. משא"כ בשמיטה הראשונה שהיתה ממדת חסד היתה העבודה באופן אחר וגם התורה הי' באופן אחר יעו"ש והיו רק טוב וחסד כו' כך דעת ס' התמונה ואחריו נמשכו המקובלים האחרונים לדון מזה שמוכרח להיות עוד חמש שמיטות אחר שמיטה זו כי צ"ל ז' שמיטות כנגד ז' מדות עליונות כו' (וכמ"ש שם בסה"ת) אבל האריז"ל פליג ע"ז במה שלמדו שצ"ל עוד ה' שמיטות וגם בענין מה שעוה"ז הוא שמיטה שניה עם היות דס"ל ג"כ כן. ולכן פתחה התורה בבי"ת בראשית לומר שכבר היתה שמיטה א' ועכשיו היא שמיטה שני'. אבל פי' האריז"ל דאין הכונה לומר שהי' עולם גשמי כמו עוה"ז דעכשיו עם שמים וארץ גשמיים ודצח"מ כי זה לא הי' רק בשמיטה זו דוקא לבד וענין השמיטה שהיתה לפני זו הוא ענין עולם התהו דהיינו ענין ז' מלכין קדמאין דתהו שמתו שהוא ענין ספירות רוחניי' כנודע וענין שמיטה דעכשיו הוא ענין עולם התקון שנעשה אח"כ (ועיין בלק"ת פ' קדושים ובעמ"ה שער עולם התהו פמ"ו ד' כ"ה ע"א) וכנודע בכהאריז"ל:

והנה שתי נשמות משמיטה הראשונה דהיינו מבחי' עולם התהו שלפני עולם התיקון ירדו ונמשכו למטה לשמטה שניה שהוא בחי' התקון והם חנוך ומשה דבחנוך כתי' ויתהלך חנוך את האלקי' לומר שכבר התהלך את האלקי' בשמטה הא' וכן במשה כתי' מן המים משיתהו. דהיינו משמטה ראשונה שהיא היתה מבחי' חסד הנק' מים.

ומשם משיתהו לשמיטה דעכשיו כו' ועיקר ירידתם לזו השמיטה הוא כדי לתקן העולמות כי הם שרשם גבוהים מאד יען היותם למעלה מבחי' נשמות דשמטה זו דהיינו ששם נמצא הביטול הרבה יותר מאשר נמצא בשמיטה זו ולכן נאמר במשה ונחנו מה. והאיש משה ענו מאד כו' וגם ראה שם נשמות גבוהות שלמעלה ממנו כמו חנוך למך כו'. ולכן ירדו לשמטה זו לתקנה ג"כ. שחנוך הי' קודם דור המבול שהיה העולם בתכלית

השפלות כמ"ש קץ כל בשר בא לפני כו'. ולכן ירד חנוך לזה העולם לתקן אותו שלא יחזור לגמרי לתהו ובהו. רק שיהי' מבול על הארץ לטהר הארץ וישארו נח ובניו קיימי' בתיבה. אבל אם לא הי' חנוך הי' העולם חרב לגמרי ולא הי' נשאר אף נח ובניו. וכן משה ירד לגאול את ישראל ושיהי' מתן תורה על ידו כו':

והנה ההפרש בין תהו לתקון ידוע בע"ח שהתהו לא הי' בחי' פרצופים רק העשר ספירות היו בבחי' נקודות ר"ל נקודת החסד נקודת הגבורה כו'. דהיינו שלא נתחלקה הספי' לפרטי פרטיות באורך ורוחב כ"א היתה נקודה א' בדרך כללי וקיצור מופלג זו חסד וזו גבורה כו' וגם היו הע"ס זה תחת זה שהיו מפורדים זה מזה שחסד הי' בפ"ע וגבורה בפ"ע ולא היו מתכללי' זה מזה (ולכן היו רק נקודות כו' דהא בהא תליא). משא"כ עולם התקון הוא שנעשו הספי' בבחי' פרצופי' מחכמה נבנה פרצוף אבא ומו"ק פרצוף ז"א שהוא שנתחלק' הספי' בהתפשטו' לפרטי פרטיו' טפ"ט ובכל א' ראש תוך סוף וה"ח המגדילי' עד שנעשה רמ"ח איברים כו' וגם נעשה התכללות הספי' זו מזו והמשל לשני בחי' אלו יובן ג"כ בכחות הנפש שבגוף. שרמ"ח כחות הנפש מתלבשים ברמ"ח איברי הגוף. כח הראי' מתלבשת בעין.

וכח השמיעה באזן. וכח המעשה בידים. וכח ההילוך ברגלים כו'. ובחי' זו הוא ענין התפשטות והתלבשות כחות הנפש בכלים שהן האיברים. ועוד נמצא בחי' אחת הכוללת את כל פרטי הכחות המתחלקי' באיברים הנ"ל ומקפת עליהם מכל צד מראשו עד רגלו. והיינו בחי' המחשבה של האדם כנראה בעליל שכאשר יכוה בצפורן רגלו תרגיש תיכף המחשבה את הכאב וכן כשירצה לנענע רגלו תתנענע תיכף ומיד שיעלה במחשבתו לנענע רגלו שמזה ראי' שהמחשבה ישנה ברגל ג"כ והיא שם בבחי' מקיף כו'. והנה ענין התלבשות הכחות באיברים הוא משל לבחי' פרצופים דיושר שמתלבשי' בכלים כדוגמת פרצוף מוחין וזרועות כו'. (ובחי' התהו הוא בחי' עיגולים שהם בחי' מקיפים וזהו כמשל המחשבה כו') (ועיין ע"פ ויאמר מלך מצרים למילדות כו' שנתבאר ענין זה באריכות מענין עגולים ויושר) והנה לפי שביושר דתקון נתחלקו הספירות בפרטיות בבחי' פרצופים לכך נמצא בהם דבר חדש מעלה יתירה אשר לא היתה בעולם התהו בהיותן בבחי' נקודות זת"ז. והיינו מ"ש בס"י נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן. שיש מעלה בסוף מה שאין בראש. שזה לא נמצא בעולם התהו רק בעולם התקון מפני שנעשו בבחי' פרצופים.

והוא עד"מ מכחות הנפש שבגוף שהשכל מלובש במוח שבראש שהוא המעולה וראש לכל כחות הנפש ואח"כ בידים מתלבש כח המעשה לכתוב ולצייר ולעשות כל מלאכת

אומן שהוא כח פחות בערך לגבי כח השכל שבמוח ואח"כ ברגלי' מתלבש הכח היותר נמוך שבמעשה כח ההילוך לבד וכאשר נעריך הכחות בעצמן זה לזה מצד עצם מהותן כמו שהם קודם התלבשות באיברים ודאי ימצא שכח השכל הוא מרומם ונעלה לגמרי בכל מכל כל מכח המעשה שבידים ורגלים כו' כי הוא כח מפנימי' הנפש ונעלה מעלה מן כח ההלוך שהוא רק מחיצונית הנפש. אמנם כשנתלבשו בכלים כח השכל בראש וכח ההילוך ברגלים אזי ימצא מעלה ברגל שאינו בראש שהרי הרגלים מעמידים את הראש ומוליכים אותו ממקום למקום ואין נמצא כח זה בראש כלל. הרי נעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן שיש מעלה בהסוף שאינו בהראש כו'. וזה בא דוקא מצד התלבשות הכח בכלי הרגל דוקא:

והנמשל יובן ההפרש בין עגולים דתהו ליושר דתקון. דשם בתהו היו זה תחת זה ולא היו בבחי' פרצוף. ע"כ לא הי' נמצא בחי' זו דנעוץ סופן כו'. אבל בתקון שנתלבשו בכלים רבים בבחי' פרצוף אזי נעשה בחי' זו מצד הכלים שיש ברגל מה שאין בראש כו'. וכדוגמא זו דנעוץ סופן בתחלתן שהוא ענין מבלי אשר ימצא ראש וסוף שיש מעלה בסוף מה שאינו בראש יובן ג"כ במצות (שהם ג"כ בחי' תקון כמ"ש זאת התורה אדם) שיש מעלה במצות מעשיות שהם גבוהים בבחי' א' יותר מן התורה (עם היות שהתורה היא בחי' פנימיות והמצות הם בחי' חיצוניות מעשה לבד) שהרי מבטלים מת"ת לצורך הלויית המת גם מצינו שבשביל הכנסת כלה ביטלו מק"ש כנז' בינוקא דבלק בריחא דלבושייכו כו' (אף שבק"ש יש יחודי' עליונים כו') גם ארז"ל עשה דוחה ל"ת כמו מילה בצרעת. ושעטנז בציצית. אשר כ"ז הוא מפני שיש מעלה במעשה שהוא בחי' נה"י בחי' רגלין מה שלמעלה גם מח"ע. ולכן גם הדיוט שבישראל המקיים איזו מצוה מעשיית בלי כוונות וסודות רק מפני שכך צוה הקב"ה יוכל להיות שיהי' זה יקר בעיני השם בבחי' אחת מכמה כוונות והשגות שבצדיקי' כו'. כי יש בחי' מעלה יתירה בבחי' תמכין דאורייתא יותר מעיני העדה כנ"ל במשל הרגל לגבי הראש כו' (ועד"ז ארז"ל גדול העושה צדקה בסתר יותר ממשה רבינו וכמ"ש במ"א) וזהו דוקא מצד עולם התקון ששם נעשה בחי' זו דנעוץ סופן כו' והיינו לפי שבתקון הוא רבוי הכלים ומצד הכלים דוקא נמצא בחי' זו כנ"ל משא"כ בתהו היו האורות מרובים והכלים מועטים לא הי' בחי' זו כו':

והנה כבר נתבאר שנשמת משה הי' משמטה א' ונמשכה לעולם התקון והוא הי' מבחי' חכ' שהוא בחי' ראיה. כמ"ש בו וירא ראשית לו. לכך כשראה משה בבחי' ראי' ממש בכל עולם התקון דאצילות שירד ונמשך בו. מה שנעוץ תחלתן בסופן וסופן בתחלתן שזה הי' בעיניו דבר חדש ממש שהרי לא נמצא זה בעולם התהו כו'. נתפלא מאד ע"ז ולכן

השפיל עצמו נגד הנשמו' דעולם התקון ואמר שלח נא ביד תשלח כו'. כי יש בהם מעלה יתירה יותר ממנו מצד הכלים דתקון שנעוץ סופן כו'. משא"כ אצלו ששרשו מתהו.
וז"ש כי כבד פה וכבד לשון אנכי ר"ל ששרשו מתהו ששם היו האורות גדולים ולא היו יכולים להתלבש בכלים. וזהו ענין כבד פה שלא הי' יכול להשפיע אור שכלו לתוך כלי הפה.
וזה הי' בעיניו חסרון גדול ומעלת התקון שהכלים מרובים להכיל האורות נפלאה ויקרה בעיניו ע"כ אמר שלח נא ביד תשלח דהיינו מי שהוא מעולם התקון כי בתקון נמצא מעלה יתירה מצד דבר שנתחדש שם דנעוץ סופן כו' והיינו דוקא מצד הכלים דתקון כנ"ל ואין זאת אצלו שהרי הוא כבד פה כו'. זה הי' טענת מרע"ה שהשפיל א"ע מאד להיותו עניו מכל האדם כו'. (ובאמת היא מעלה אצלנו מה שהי' כבד פה שהרי סיבה זו הוא מצד רבוי האורות שלכך לא יכלה הכלי להכיל. משא"כ בתקון הוא מיעוט האורות ורבוי הכלים. וגם זה אמת אלא שעכ"ז יש מעלה יתירה בתקון מצד הכלים כנ"ל בענין נעוץ סופן כו'):
והנה השי"ת השיב לו מי שם פה לאדם הלא אנכי הוי"ה. פי' אמת אתה אומר שאתה כבד פה שאין לך כלים כאלו הנמצאים בתקון שנעוץ תחלתן בסופן ומצד שרש נשמתך אתה כבד פה שאין השכל יוכל להתלבש בכלי הפה כו'. אך מי שם פה ל(אדם בניקוד קמ"ץ רומז על האדם הידוע היינו בחי' אדם דאצי' שעל הכסא שהוא שם מ"ה בגימט' אדם שהוא כללות התקון כנודע וענין כלי הפה הוא הממשיך אור מקיף כמ"ש בפע"ח שע"י הברכה של המצוה נמשך בחי' המקיף וע"י המצוה עצמה נמשך האור פנימי)(כי הבל הפה נעשה בחי' או"מ וע' בתניא פ"ה) ולכן בתש"ר נחלקו הספרדים והאשכנזים אם יברכו עלי' ברכה מיוחדת מפני שהמקיף דתש"ר גבוה מאד ע"כ מנהג ספרד שלא לברך דס"ל שא"א להמשיך המקיף ההוא כו'. והאשכנזים ס"ל דיכולים להמשיך. עכ"פ למדנו דכלי הפה הוא הממשיך הא"מ כו'.
וז"ש מי שם פה לאדם כלומר מי האציל כלי הפה שהוא כלי שממשיך או"מ מי האצילו לאדם דתקון. הלא אנכי הוי"ה בחי' עצמות אא"ס שרש הקו וחוט דאור א"ס ב"ה המקור לכל או"פ ומקיפים כו'.
וא"כ ממני לא יבצר מאומה ואנכי אהיה עם פיך ג"כ פי' אף שמצד שרשך מתהו אין לך כלים כאלו אבל אנכי הוי"ה שעשיתי את הכלים דתקון ואת עולם התהו אני יכול להפך הדבר להתערב בחי' תהו ותיקון יחד היינו המעלות דשניהם שיהיו האורות מרובים כמו בתהו כו'.

וגם בחי' המעלה דתקון שיהיו הכלים מרובים מאד. ואז יהיה נעוץ תחלתן כו' וזהו ואנכי אהיה עם פיך שהגם ששרשך מתהו עכ"ז יהיו לך כלים דתקון ובפרט כלי הפה שע"י נמשכו האורות מקיפים כו'. ויהיה א"כ בך שני המעלות. והיינו מפני שכמו שנעוץ תחלתן בסופן כך נעוץ סופן בתחלתן לכך יוכל להיות נמצא מעלת התקון אף בתהו כו' לכך יתחברו יחד כו'. (ועמ"ש במ"א ע"פ ארוממך כי דליתני איך דוד שהוא בחי' דבור היה כלול באדה"ר בחי' חכמה כו' והוא כענין כבד פה וגילוי בחינת הדבור בחינת דוד זהו ענין מי שם פה לאדם הלא אנכי זהו בחינת ארוממך עומק רום כו' ע"ש וכדוגמא זו היא מ"ש במ"א מעלת מצות דרבנן כי הנה רמ"ח מ"ע רמ"ח איברים היינו המשכת אורות בכלים משא"כ שס"ה ל"ת שס"ה גידים הם בחינת אורות שלמעלה מהתלבשות בכלים ואיברים לכן אין בל"ת קום ועשה והיינו כענין אורות דתהו שלמעלה מאורות דתקון לכן אי אפשר לכלים להכילם אבל במצות דרבנן שהם ג"כ מבחי' זו דל"ת ומ"מ מתלבשים בקום ועשה בכלים לפי שבינה יתירה כו' וכך נאמר למשה אנכי אהיה עם פיך שגם אורות שמבחי' תהו יתלבשו בכלים דתקון כנ"ל. וע' לקמן ע"פ זה שמי):

פרק ד

זה שמי לעולם וזה זכרי לדר דר. איתא בת"ז שמי עם י"ה שס"ה זכרי עם ו"ה רמ"ח. וצ"ל מפני מה שרש מל"ת גבוה יותר משרש המ"ע שהל"ת נמשכי' מבחי' י"ה דהוי' והמ"ע נמשכים מבחי' ו"ה דהוי"ה. גם י"ל מפני מה לא ניתנה תושבע"פ ג"כ בכתב. הענין הוא דכתיב איה סופר וגו'. ונת' במ"א הפי' דבחי' אי"ה עצמו הוא הסופר (והוא בחי' איה מקום כבודו) כי איתא בס"י בג' דברים ברא הקב"ה את העולם בסופר וספר וספור. והנה תושב"כ נק' ספר ובחי' סופר שלמעלה מבחי' ספר הוא בחי' אי"ה שהוא א' י"ה כי מקור ושרש י"ה דשם הוי"ה נמשך מבחי' האל"ף שהוא בחי' חכמה דאצילות (ר"ל מקור ושרש החכמה כמ"ש במ"א בכוונת א' דאחד דק"ש שהוא בחי' מזל נוצר דמשם יונק אבא או ר"ל חכמה סתימאה) כמ"ש אאלפך חכמה. ועוד שבאות אל"ף נכללו בו ג' אותיות דשם הוי' ב"ה כנודע מהאריז"ל שתמונת האל"ף בתושב"כ הוא י' ו' י' ובתפילין י' ו' ד'. מפני שבתושב"כ מלובש אור אבא דאצי' כי אורייתא מח"ע נפקת והיינו מבחי' יסוד אבא לכך נכתב גם הקוץ התחתון של האל"ף כתמונת י' רמז לחכמה דאצי' שהוא בחי' י' דשם הוי' כנודע. אבל בתפילין נכתב קוץ התחתון של האל"ף בתמונת ד' שהוא בחי' מחשבה עילאה שהוא בחי' לאה שהוא עד"מ כמו הד' שיש בו התפשטות לאורך ורוחב.

וזהו איה סופר. דהיינו שמקור של התושב"כ שנק' ספר עילאה כמ"ש בזהר אית ספר ואית ספר. הוא בחי' אי"ה א' עם י"ה שהאל"ף הוא מקור לי"ה כנ"ל שהוא הסופר את הספר דהיינו שהוא מקור התושב"כ שנמשכי' הימנו:

דהנה כללות התושב"כ הוא מדבר בענין קיום מצות עשה. שנמשכים מבחי' ו"ה שהוא בחי' ז"א דאצי' שהאורות מחולקים בתוך הכלים שהן רמ"ח אברים דז"א שמשם נמשכים רמ"ח מ"ע ולכך המקיים מ"ע ממשיך עליו אור עליון דז"א ולכך ניתנה התורה בכתב להיות האורות דז"א מתלבשים בכלים ממש לכך נתלבשה חכמת התורה ג"כ בכתב כו' באותיות ותגין כו' אמנם שרש הל"ת אף שהן ג"כ בתושב"כ מ"מ הן למעלה ממדרגת המ"ע אלא שהם נמשכים מבחי' י"ה. מפני ששרש הל"ת הוא מבחי' ומדרגה גבוה שאינו יכול להתלבש בתוך כלים כמו המ"ע שהתפילין והאתרוג הם כלים להאור כו' משא"כ הל"ת שאין לאותו האור כלי שיוכל לשכון בו בבחי' הן ע"י מעשה רק ע"י לאו ושלילה הוא מושג שאין יכולים להכיר מהותו רק לשלול ההפוך כמו לא תאכל חלב ודם לפי שזהו מנגד לקדושת האור לפי שהיא מבחי' סט"א.

וע"י שלילת ההפוך נמשך גלוי האור אבל א"א להמשיכו ע"י מעשה כמו ע"י תפילין וציצית ע"ד האורות הנמשכים ע"י מ"ע לפי שמעלת האורות הנמשכים ע"י ל"ת גדולים וגבוהים יותר מהנמשכים ע"י מ"ע וא"א לעשות להם כלים בבחי' הן רק ע"י לאו שקדם להן דהיינו ע"י שלילת ההפוך. וזהו בארץ לא זרועה וזהו שהל"ת נמשכים מבחינת י"ה שלמעלה מו"ה:

והנה כל דברי סופרים הוא הכל עד"ז של הל"ת שהרי ד"ס הם לעשות סייג לתורה עשו משמרת למשמרתי כו' לכך נקרא דברי סופרים ששרשם מבחי' סופר שהוא בחי' אי"ה סופר שהוא ענין א' י"ה כנ"ל שהל"ת נמשכים מי"ה. וכמו"כ כל ד"ס נמשכים משם לכן הם למעלה מתושב"כ שנק' ספר דרמ"ח מ"ע נמשכים מו"ה שהם מתלבשים בכלים. משא"כ ד"ס הם מבחי' שלמעלה מזו לכן לא היה באפשר להתלבש במעשה הכתב אלא בעל פה דוקא כי אבא יסד ברתא שבחי' הדבור נמשך מן הח"ע שהוא בחי' איה סופר כנ"ל (וע' מ"ש ע"פ שחורה אני ונאוה מענין זה):

והנה גם בתושב"כ עצמה ימצאו ענינים אשר לא נכתבו מצד מעלתן הרמה. דהיינו שלפעמים נאמר וידבר ה' אל משה לאמר כך וכך. שנתפרש ונכתב בתורה הצווי והאמירה של הקב"ה למשה בענין מצוה ההיא.

ולפעמים לא נכתב רק הצווי של משה לישראל בענין מצוה ההיא ולא נכתב הצווי של הקב"ה אליו וכמו כל משנה תורה שאמר משה לישראל כמה מצות אשר לא נתפרשו היכן צוהו הש"י ע"ז.

וכה"ג נמצא הרבה בתורה. וצריך להבין למה לא נכתב הצווי של הקב"ה. אך הענין כי משה הוא בחי' יסוד אבא ולכן זכה שתנתן התורה על ידו דאורייתא מח"ע נפקת. ופי' ויאמר או וידבר ה' אל משה. הוא בחי' הדבור וההמשכה מן המאציל אור א"ס ב"ה ליסוד אבא ח"ע בענין המצוה ההיא או ההגדה ההיא.

וענין וידבר משה אל בנ"י הוא ההמשכה שנמשך מיסוד אבא גילוי ענין ההוא לישראל. ולכך יש איזו ענינים גבוהים מאד. שלא היה יכול להתלבש בכתב ענין ההמשכה מאור א"ס ב"ה בח"ע בענין ההוא רק נכתב ההמשכה והגלוי מיסוד אבא למטה שזהו ענין וידבר משה כו'. וכמו בענין הארבה שהתרה משה את פרעה כי אם מאן אתה כו' הנני מביא מחר ארבה כו' ולא נאמר הצווי של הקב"ה בענין ההתראה. והיינו להיות ששרש הארבה גבוה מאד כידוע בענין וארבה את זרעו ואתן לו את יצחק כו' (צ"ע דאח"כ נכתב הצווי של הקב"ה בענין הארבה נטה את ידך וצ"ל דבענין ההתראה לפרעה לא היה יכול להיות נכתב) ויש ענינים שיוכל להיות נכתב הצווי של הקב"ה למשה ולא נכתב הצווי של משה לישראל בענין ההוא רק שממילא מובן שמסתמא אמר משה לישראל מאחר שנכתב שאמר השי"ת למשה כו':

להבין מארז"ל ע"פ כי טובים דודיך מיין. ערבים עלי דברי סופרים יותר מיינה של תורה. וי"ל לשון עלי והל"ל לי. הנה כתיב לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך. פי' כי הוא חייך. היינו נתינת טעם.

וכנודע דכי משמש בארבע לשונות. וכאן הוא משמש בלשון דהא. שהוא נתינת טעם לאהבה את ה' אלקיך מפני שהוא חייך. שהמאציל העליון ב"ה הוא מקור החיים ומקור התענוגים כמ"ש כי עמך מקור חיים וגו' וממך הכל כתיב שממנו נמשכו כל החיים והתענוגים הנמצאים בארבעה עולמות אבי"ע והוא ית' הוא חיי החיים.

ואי לזאת כשיתבונן האדם בזה יומשך מזה לאהבה את ה' שכמו שאוהב האדם לחיי נפשו כך יאהוב את ה' שהוא חיי החיים כולם וחיי נפשו בפרט. אך אהבה זו שנמשכה מן הטעם כי הוא חייך לא נק' עדיין מס"נ הנא' בפסוק בכל נפשך ובכל מאדך מאחר שנמשכ' מן הטעם כי הוא חייך ונודע שבחי' טנת"א הוא בבחי' הנאצלי' טעמים בחכמה כו'. אבל המאציל א"ס ב"ה מרומם ונשגב אף מגדר החכמה כמ"ש כולם בחכמה עשית שהחכמה נחשבת לעשיי' גשמית קמיה ית'. ומזה נמשך בחי' מסירת נפש (שיש בכח

בכל א' מישראל מחמת שמלובש בנשמתו הארה מבחי' א"ס ב"ה שלמעלה מן החכמה והטעם כו') למסור נפשו באחד בלי טעם ודעת כלל רק מצד אהבה הפשוטה לה' המרומם לבדו ואין ערוך אליו כלל וכמ"ש אני הוי"ה לא שניתי כו' בין קודם שנברא העולם ובין אחר שנברא העולם אין בו שום שינוי והתפעלות כלל וענין אהבה זו היינו שאינו רוצה להיות נפרד מיחודו ית' אלא למהוי אחד באחד ממש והיינו ענין בכל נפשך ובכל מאדך למסור נפשו ממש למעלה מן הטעם והדעת והוא ההתקשרות במהותו ועצמותו ית' שלמעלה מעלה מבחי' טנת"א כנ"ל:

והנה אהבה ומס"נ זו יש בכל א' מישראל בכח אלא שהיא בבחי' העלם והסתר. וכדי להוציאה מההעלם אל הגלוי הוא ע"י בחינת יינה של תורה דוקא. כמארז"ל נכנס יין יצא סוד והסוד הגנוז בנפש היא האהבה מסותרת הנ"ל וע"י שיכנס בנפשו בחי' יינה של תורה שהוא בחי' קיום התומ"צ שעי"ז נמשך התגלות האהבה המסותרת שתצא האהבה אל הגלוי בלב כנס"י שיהיו בוערים באהבה פשוטה למהוי אחד באחד.

והנה בשבת מתגלה ג"כ בחי' האהבה מסותרת בבחי' גלוי. והענין דהנה כתיב ששת ימים עשה ה' את השמים וכו' וביום השביעי שבת. כי בעשרה מאמרות שהם ע"ס נברא העולם. ובראשית נמי מאמר הוא דהיינו שגם החכמה דאצי' ראשית האצי' הוא ג"כ בחי' מאמר לבד לגבי מהו"ע ית' וכנ"ל בענין כלם בחכמה עשית.

ובשי"ב נשפלו החכמה והמדות עליונות שהם הע"מ לברוא העולם כמו עד"מ האדם העושה איזה מלאכה שכותב או מצייר איזה ציור אזי משפיל שכלו ומחשבתו לעיין באותו הציור והכתב וכשגמר מחשבתו חוזרים שכלו ומחשבתו למהותן ועצמותן. כך עד"מ למעלה בשי"ב נשפלו הע"ס עליונות להיות בריאת העולם על ידיהן ובשבת שבת וינפש שנתעלו החכמה ומדות למהו"ע ית' המרומם ונשגב לבדו בבחי' אין ערוך כו' מקור התענוגים.

ולכן מתגלה בשבת בחי' אהבה מסותרת שהיא מבחי' זו למעלה מבחי' חכמה ובחי' טעמים כו' כנ"ל. וכ"ז בא ע"י שנכנס בנפש האדם בחי' יינה של תורה היינו קיום המצות שבהם מלובש רצון העליון שהוא למעלה מבחי' חכמה כנודע וע"י גילוי רצה"ע יתעורר באדם גלוי האהבה מסותרת שהיא בחי' אהבה ורצון שלמעלה מן החכמה והטעם וזהו ענין נכנס יין יצא סוד:

ועתה יובן ענין ערבים עלי ד"ס יותר מיינה של תורה. עלי דוקא והיינו כי המצות עצמן נק' יינה של תורה כנ"ל. והנה הברכות שמברכים על המצות הם מד"ס.

והם למעלה מקיום המצות עצמן כמ"ש בע"ח שע"י עצם המצוה נמשך בחי' האו"פ המתלבש בתוך הכלים ממש וע"י הברכה שעל המצוה ממשיכים בחי' האור מקיף שהוא למעלה מבחי' האו"פ שלכך א"י להתלבש בתוך הכלי וז"ש רז"ל כל המצות מברך עליהן עובר לעשייתן לשון עובר הוא ענין מקיף כמו עובר לסוחר.

וזהו ענין ערבים עלי ד"ס ולא אמר לי. כי פי' עלי היינו לומר שההמשכה ע"י הברכה הוא בבחי' מקיף וזהו עלי ולכך ערבים יותר מיינה של תורה שהם רק בחי' או"פ כו' ונועם ה' והעריבות הנמשך ע"י הברכה שהוא מד"ס הוא מבחי' מקיף וזהו ערבים עלי. ופי' וענין ל' הברכה בא"י אמ"ה אקב"ו היינו ברוך הוא המשכ' מבחי' ראש ומקור כל ברכה מקור החיים שלמעלה מהשתלשלות. ונמשך ברכה והמשכה זו אל בחי' אתה הוא בחי' עלמא דאתגליא שיהיה בחי' הוי"ה שהוא כללות ההשתלשלות יו"ד צמצום ה"א התפשטות ו' המשכה ה' התפשטות.

וז"ש ברכת הוי"ה היא תעשיר ובאברהם כתיב והיה ברכה שהברכה היא בחי' הוי"ה ואח"כ אומרים אמ"ה שיומשך השפע למטה עד גם בבחי' מלך העולם שהיא בחי' מל' דאצי' שהיא בחי' תחתונה שבאצי' כנודע. אשר הוא בחי' תענוג העליון כמה שכתוב באשרי כי אשרוני בנות. בכדי לקדשנו במצותיו הקב"ה מניח תפילין כו' שהם מבחי' מהו"ע ית'.

ונמצא יש בהברכה בחי' רו"ש תחלה הוא השוב להמשיך השפע למטה עד בחי' מלך העולם ואח"כ הרצוא קדשנו במצותיו במהו"ע להמשיך משם למטה. וז"ש אשרי איש ירא את ה'. מתחלה בחי' ריחוק שירא לגשת אל הקדש מי אנכי כי באתי עד הלום.

ואח"כ במצותיו חפץ מאד. דהיינו אמת שאיני ראוי לכך אך מ"מ במצותיו חפץ מאד. והטעם שצ"ל רו"ש כי כל המשכה מלמעלה צ"ל ע"י מטי ולא מטי תחלה בחי' הסתלקות שהוא ענין לא מטי ואח"כ התפשטות בחי' מטי. ולכן צ"ל אתעדל"ת ג"כ בחי' רו"ש וזהו ענין ערבים עלי ד"ס ששרש דברי חז"ל נמשך מבחי' סופר בחי' איה סופר שהוא למעלה מבחי' יינה של תורה שתושב"כ נק' ספר כו' וכמש"ל. ועמ"ש מענין ברכת המצות בפסוק ועשית בגדי קדש ע"ש:

פרק ה

לבך יהגה אימה איה סופר איה שוקל וגו'. איתא בזהר ספרא דצניעותא תקיל במתקלא. והוא ענין קו המדה שהוא המודד ושוקל כל הע"ס דאצי' בשיעור ומדה כמה יהיה המשכת והתפשטות מדת החסד וכמה יהיה המשכת מדת הגבורה ואיך שיתחלקו בבחי' קוין ימין ושמאל בד' רוחות ומעומ"ט שהם ו"ק דז"א כו' (ולפיכך נקראו הספי'

לשון מדות ע"ש שנמדדו כמ"ש במ"א) ומדה זו היא בחי' גבורה וצמצום לצמצם שיהיה ההמשכה בשיעור ומדה כו'. וכ"ז נעשה ע"י בחי' קו המדה שהוא הנק' בזהר בוצינא דקרדוניתא דנקיב כו' שהוא ענין גבורה דע"י המתלבשת במו"ס וע"ז אמר הכתוב איה סופר איה שוקל. פי' דהוה ס"ד כיון שמדה ומשקל זה הוא בחי' גבורה וצמצום לגבי עצמות א"ס ב"ה המופשט מגדר גבול ומדה ומגדר התחלקות קוין וספי' כו' אלא סובב הכל בסקירה אחת וקמיה כחשיכה כאורה שוין כנודע. א"כ הוה ס"ד דבחי' זו דקו המדה הוא מהות נפרד כו' ע"כ אמר איה סופר איה שוקל כו' פי' איה הוא בחי' העיגול הגדול בחי' סובב דקמיה כחשיכה כאור' שוין הנה הוא עצמו ממש הוא הסופר והשוקל בבחי' מתקלא וקו המדה הנ"ל ואין זה מהות בפ"ע ח"ו כי ממך הכל כתיב והוא כל יכול להשפיל א"ע כ"כ למדוד הספי' בצמצום והתחלקות כו' שמדה וצמצום זה נמשך דוקא מן הסובב העיגול הגדול שנק' אי"ה (שלהיותו מגביה לשבת לכך יכול להשפיל א"ע כ"כ למדוד כל פרטי הבחי' שבהעולמות כו'. וכמ"ש כי רם ה' ושפל יראה) וכעין מ"ש ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך שבבחי' מצרים לא הי' יכול לירד שום מלאך זולת הקב"ה בכבודו ובעצמו כביכול כמ"ש במ"א:

והנה גם התורה הוא בכלל בחי' הצמצום דקו המדה שהתורה לא קדמה לעולם רק אלפים שנה היינו ב' אלפין אאלפך חכמה אאלפך בינה. אבל א"ס ב"ה עצמו רם ונשא לבדו מופשט מגדר צמצום והתחלקו' אין לו תחלה ותכלה לכך התורה שלא קדמה לעולם רק אלפים שנה היא מכלל בחי' הצמצומי' דקו המדה (וכמו שנודע שכל המצות הם בחי' שיעור וצמצום סוכה רק עד כ' אמה. ותפילין מרובעו' דוקא כו' וכה"ג בכל המצות). אלא שבאמת אי"ה עצמו הוא הסופר והשוקל כו'. ונא' כאן ג"פ איה נגד ג"פ קדוש שקדוש גי' ת"י שהן ת"י נימין דאריך ולזאת אומרים המלאכים איה מקום כבודו שאינו מושג שזהו בחי' קדוש שהוא מובדל דלית מחשבה תפיסא ביה (ופי' איה סופר את המגדלי' נת' במ"א ע"פ ושדי כמגדלות) וזהו ענין לבך יהגה אימה. דהיינו כשיתבונן המשכיל בענין זה איך שאיה סופר איה שוקל כו' שבחי' איה עצמו הוא הסופר והשוקל ומודד החיות וההתפשטות בכל פרטי פרטיות הנמצאים אזי תפול עליו אימה ופחד בבחי' יראה גדולה עד מאד וזהו לבך יהגה אימה. ואזי לא יהי' עליו יראה חיצוניות פן יחסר לחמו וכה"ג וכתיב סוף דבר הכל נשמע את האלקי' ירא וגו':

פרק ו

הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל. הנה צ"ל השייכות בחי' השרשה לביאת מצרים. הנה כתיב כה אמר ה' בוראך יעקב ויוצרך ישראל כו'. אמר הקב"ה לעולם מי בראך יעקב בראך וישראל יצרך. שנאמר בוראך יעקב ויוצרך ישראל.

וצ"ל מה שביעקב נא' בריאה ובישראל נאמר יצירה. והלא בחי' ישראל הוא גדול מבחי' יעקב כו'. הנה ידוע שיריד' הנשמה לעוה"ז הוא בשביל היום לעשותם. ותכלית בריאת העולמות נאמר בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשי' כמ"ש קדש ישראל לה' ראשית תבואתה.

ולהבין מהו השייכות לישראל להיו' ראשית תבואת' וגם מה הוא ענין התבואה למעלה כו'. הנה על המצות נאמר בזהר שהם בחי' לבושין שכ"א מישראל צריך לקיים כל התרי"ג מצות לבד מצות המלך שהמלך הוא מוציא כל ישראל וכל המצות מחוייב כ"א לקיים וצריך להיות בגלגול או בבחי' עיבור בכדי שיהיה לבוש מן כל התרי"ג מצות וכשחיסר מצוה אחת חיסר לבוש כו'.

וע"י מעשה המצות נעשה לבוש בג"ע התחתון וע"י כוונת המצות נעשה לבוש בגן עדן העליון ולכן בקש משה ליכנס לארץ לקיים המצות התלויין בה כו'. ובגמ' המשילו מעשה המצות לפירות גבי עגלה ערופה כו' שלא הניחוהו לעשות פירות.

ופריך בגמ' מאי פירות אילימא בנים א"ה זקן וסריס לא לבעי עגלה ערופה והתורה לא חילקה. אלא מאי פירות מצות כו'. וכן בלשון הפסוק נאמר זרעו לכם לצדקה כו' אשריכם זורעי על כל מים כו' זורע צדקות כו' הרי נק' מעשה המצות בשם זריעה. ולהבין זאת הנה ארז"ל נתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים.

והנה לכאורה אינו מובן ענין דירה זו דהלא לית אתר פנוי מיניה. וכתיב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא כו'. אך הנה יש שני בחי' בחי' ממכ"ע ובחי' סוכ"ע. בחי' ממכ"ע נק' הבחי' המתלבש' בנבראים בגילוי להחיותם ואתה מחיה את כולם ע"י בחי' אתה אותיות כו'.

ובחי' סוכ"ע הוא ג"כ בכל הנבראים אך הוא בבחי' העלם שאינו מתלבש בבחי' גילוי כו'. ולכן ארז"ל שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום. להמשיך מההעלם אל הגילוי. וזהו בחי' ברוך בחי' בריכה שהיא מההעלם אל הגילוי ולהיות הבריכה מבחי' העלם להיות הוי' בבחי' גלוי שהוא אותיות הוי"ה יו"ד צמצום ה' התפשטות כו'. אך ההמשכה מההעלם אל הגלוי הוא דוקא ע"י ישראל וכמ"ש בית ישראל ברכו את ה'. והיינו לפי שיש בכאו"א מישראל בכח למסור נפשו כו' ולכן נאמר דוקא בית ישראל ברכו כו' וזהו

אלקינו דוקא וימי שנותינו שבעים שנה כל שנה שס"ה ימים הכל הוא בכדי להמשיך ע"י מאה ברכות הנ"ל מההעלם אל הגלוי ולעתיד יהיה תכלית הגלוי כי עין בעין יראו כו':
והנה המאה ברכות הנ"ל הוא בדבור אך ע"י מה יהיה ההמשכה מההעלם אל הגלוי הנה הוא ע"י מעשה המצות וכמשל הזריעה שרוב מיני זריעה הוא זרעוני גינה שאינן נאכלין שהוא רק גרעין שאין בו שום טעם מאכל וכשנזרע הגרעין בארץ ומתלבש בו כח הצומח שבארץ נצמח מזה פרי מאכל הגם שלא היה עצם הגרעין בחי' מאכל כלל.
וגם זרעוני תבואה הנאכלין אעפ"כ ע"י הזריעה נתוסף התבואה כהנה וכהנה וכו'.
וכמו"כ הוא מעשה המצות שירדו ונתלבשו בדברים גשמיים כמו תפלין על קלף גשמי וציצית מצמר גשמי וכדומה בשאר המצות וכשאיש ישראל מניח אותם על ראשו נתהוה בחי' גלוי אלקותו קדש בחכמה והיה כי יביאך בבינה כו' וכמאמר הזוהר טלית פריסו דמלכא כו'.
וזהו דוקא כשאיש ישראל מניח אותם על ראשו משא"כ כשמונחים על השולחן לא נתהווה מזה שום גלוי כלל הגם שמצח האדם הוא ג"כ דבר גשם כמו השולחן וגם כשעכו"ם מניח אותם לא יצמח מזה ג"כ שום גלוי כלל והיינו כמשל כח הצומח שבארץ שלא בכל מקום נצמח הפרי ובמדבר אינו נגדל צמחים כלל כמו"כ דוקא לישראל נאמר כי תהיו אתם לי ארץ חפץ.
והיינו כידוע שבחי' א"ס נק' קדוש ומובדל אני הוי' לא שניתי. ואתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא לאחר שנברא העולם כו'. והכל ירוממוך סלה. ושיוכל להתהוות עולמות הוא רק ע"י מלכותך מכ"ע אין מלך בלא עם כו'. ישתבח שמך לעד כו'.
וכמשל ענין המלך שמהפך מיש לאין להיות הכל בטלים נגדו. וכמו"כ למעלה אין מלך בלא עם מלשון עוממות שהוא בחי' יש ונפרד להתהוות בבחי' בטול ואין וכמו במלאכים כתיב וצבא השמים לך משתחוים. אך מלאכים הם אינם בבחי' נפרד כ"כ ודוקא ישראל למטה שהם בתכלית בחי' עוממות ונפרד ושם הוא עיקר בחי' גלוי המלוכה ע"י בחי' הביטול מיש לאין כו'. (משא"כ ברא כרעא דאבוה ולא בבחי' מלך) ולכן דוקא תהיו אתם ארץ חפץ ששם עיקר גלוי הרצון והחפץ כו'. וע"י ישראל דוקא במעשה המצות הגשמיים יוכל להתהוות בחי' צמיחה הנ"ל. וזהו אשה יראת ה' היא תתהלל שהקב"ה נק' חתן. וכנס"י נק' בשם בחי' כלה בחי' אשה יראת ה' שהוא בחי' יראה ובטול. ועי"ז היא תתהלל שנעשה בחי' הארה וגלוי מלשון בהלו נרו כו':

וזהו הבאים ישרש יעקב היינו השרשה למטה הוא בחי' המצות שירדו מבחי' רצה"ע להתלבש בדברים גשמיים הוא בחי' יעקב יו"ד עקב. בחי' יו"ד שירדה בבחי' עקב למטה. ועי"ז יציץ ופרח ישראל להיות בחי' צמיחה מההעלם אל הגילוי כו'.

וזהו זורע צדקות מצמיח ישועות. ע"י הזריעה בחי' המצות וצדקה שכ"א נותן הוא רק לזכותנו כי בודאי הקב"ה בעצמו היה יכול לפרנסם ואינו אלא רק לזכותנו להיות מצמיח ישועות בחי' צמיחה מההעלם אל הגלוי ע"י מעשה המצות כנ"ל.

וזהו כוונת מאמר דהע"ה לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד. שאין כוונתו על תאוות גשמיים רק על בחי' השגות וכלות הנפש ל' כלתה נפשי כו' שהוא בבחי' קץ וגבול שלכל נשמה יש גבול להשגתה משא"כ מצותך היא רחבה מאד היינו שבחי' מצותך היא רחבה בבחי' כלי קבול לקבל בחי' מאד בלי גבול שע"י מעשה המצו' יוכל לצמוח בבחי' גלוי בלי גבול.

וזהו רחבה מצותך מאד. וזהו אשריכם זורעי על כל מים שכל בחי' השגות שבג"ע העליון וג"ע התחתון נק' בשם מים כמ"ש ונהר יצא מעדן כו' משא"כ מעשה המצות נעשה זריעה על כל מים למעלה מעלה מבחי' מים כנ"ל.

וכמו"כ ע"י לימוד התורה שירדה ג"כ להתלבש בענינים גשמיים נעשה ג"כ מזה בחי' צמיחה ולכן ארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. ולכאורה הוא תמוה והלא למעלה אין נצרך שם כלל הדבור גשמי אלו מציאות וכדומה. רק שלהיות בחי' צמיחה הנ"ל צריך להיות דוקא נשרש ונקלט בארץ ואז יוכל לצמוח. כמו"כ כשנקלט אצלו בחי' התורה בבחי' קליטה ממש להיות תלמודו בידו דוקא אזי נעשה מזה בחי' צמיחה גלוי רב למעלה הרבה מבחי' ההשגות שבג"ע ששם הוא רק נהנין מזיו השכינה כו'.

וזהו ישרש יעקב שהיא ע"י בחינת שרישה וקליטה בחי' יעקב שהוא בחי' תורה ויקם עדות ביעקב כו' תתן אמת ליעקב כו' ואין אמת אלא תורה כו'. הנה עי"ז יציץ ופרח ישראל בבחי' גלוי בחי' לי ראש כו' כנודע. וזהו ומלאו פני תבל תנובה. תנובה הוא ענין הפרי גם תנ"ו ב"ה (להיות נקלט) בבחי' תבל שהוא בחי' כנ"י הנק' ארץ חפץ להיות נקלט ונשרש בה בבחי' גלוי הוא ע"י בחי' יעקב וישראל הנ"ל:

אך כדי שיומשך בחי' יעקב וישראל הנ"ל צ"ל ג' בחי' שהוא בחי' אברהם יצחק ויעקב כי תפלות אבות תקנום. וזהו ענין התפלה שמבקשים ברוך אתה הוי' מההעלם אל הגילוי כו' כנודע. אך צריך להיות מקודם בחי' מרירות על הריחוק מאלקות בתכלית.

וכמאמר מים תחתונים בוכין כו'. להתבונן בגדולת ה' ברוך שאמר כו' שבאמירה אחת נתהוו כל העולמות וכו' ושכדאי כל יסורי גיהנם כו' וכמארז"ל מוטב דלידייניה וליתי לעלמא דאתי להיות נהנין מזיו השכינה.

ועי"ז יתמרמר נפשו מאד על ריחוקו בתכלית. אך בכי' תקיעא בלבאי מסטרא דא וחדוה מסטרא דא. היינו שבאמת מצד הגוף הוא רחוק בתכלית. אך מצד נש"י יש בחי' שמחה רבה לשמוח בה' בשמחה של מצוה שהוא מבחי' מהותו ועצמותו כביכול למעלה מבחי' סוכ"ע כו'. אך ע"י מה נתחברו בחי' שני הפכים האלו בתכלית בכיה וחדוה כו'. הנה הוא ע"י בחי' יעקב שהוא בחי' רחמנות וכמאמר ברחמיך הרבים רחם עלינו וע"י בחי' רחמנות כנ"ל יוכל להיות בחי' שמחה של מצוה שהוא בחי' גילוי כו' כנ"ל.

וזהו הקל קול יעקב וכמשל הקול שהוא ג"כ גילוי ההעלם והקול נעשה ע"י ג' בחי' אש ומים שהם דברים הפכיים ובחי' הרוח הוא הממוצע ומחברו כמו"כ להיות בחי' גילוי מעשה המצות למטה הוא ג"כ ע"י בחי' יעקב בחי' רחמנות כנ"ל ולכן נק' יעקב בריח התיכון שמבריח מן הקצה העליון אל הקצה התחתון כו' לחבר הקרשים שלא יתפרדו והיו לאחדים כו':

וזהו הבאים ישרש יעקב. היינו שבכדי שיקבלו ישראל התומ"צ שהוא בחי' יעקב וישראל כו' ולהיות פב"פ דבר ה' כו' באו מקודם למצרים שהוא בחי' המרירות כו' בחומר ובלבנים כו'. ואח"כ קבלו התורה להיות ישרש יעקב יציץ ופרח כו' וזה היה במצרים בכדי לקבל את התורה בגשמיות בבחי' חיצוניות.

וגם עתה בגלות ושעבוד פרנסה הוא ג"כ בכדי שלעתיד יוכלו לקבל בחי' פנימיות התורה להיות עין בעין יראו כו'. וזהו בוראך יעקב ויוצרך ישראל כמ"ש יוצר אור ובורא חשך. היינו שבכל דבר יש בחי' חומר וצורה. ובחי' בריאת החומר שירדה למטה הוא בחי' יעקב ויוצרך הוא בחי' הצורה וגילוי הוא בחי' ישראל כנ"ל. וזהו ענין מארז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת היינו להיות חכמתו מתקיימת בבחי' צמיחה כנ"ל צ"ל מקודם בחי' יראת חטאו כו' וכמבואר למעלה אשה יראת ה' דוקא היא תתהלל כו':

פרק ז

ביאור על הנ"ל

להבין שרש הדברים. הנה ג' קשרי' מתקשרין ישראל באורייתא כו' שמדרגת התורה היא למעלה מישראל והרי התורה נקראת בשם בחי' כלה כמארז"ל אל תקרי מורשה אלא מאורשה כו' ונק' העוסק בתורה בעל תורה מארי דאורייתא כו' וכתיב קדש ישראל

לה' ראשית תבואתה כו' כי התורה נק' בשם בחי' לחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי וגם נקראת בשם יין תבואת הכרם ונק' שמן דזית נמי אקרי תבואה כו'.
והענין הוא דארז"ל מן שמיא מיהב יהבי מישקל לא שקלי וגדול הנס האחרון כו'. כי הנס הראשון שנתנו לו זהב מן השמים אינו גדול כ"כ שכך הוא סדר ההשתלשלות להיות יורד למטה עד שיורד מרוחניות לגשמיות כי אין לך עשב שאין לו מזל והמזל הוא רוחני ונמשך מאין ליש. משא"כ הנס האחרון להתעלות מיש לאין הוא נפלא ביותר נגד הדרגת ההשתלשלות.
ובחי' זו אינה אלא בישראל דוקא וכמ"ש כי תהיו אתם לי ארץ חפץ. פי' חפץ ורצון שלמעלה שיהיה ביטול היש לאין וחפץ זה תהיו אתם לי כו'. דהנה כנס"י מקור נש"י נקרא' בשם ארץ שיש בה כח הצומח להצמיח כל פרי למינהו ע"י אשר זרעו בו על הארץ והנה בהגרעין אין בו טעם ומתיקות אלא הוא כעץ בעלמא וגם בכח הצומח אין בו תמונת הפרי שהרי נצמח ממנו כל פרי לפי הגרעין הנזרע חטה ושעורה וגפן וא"כ מוכרח שאין בו בחי' חטה דא"כ לא היה נצרך להזריע אלא שע"י התאחדות הגרעין שיש בו בהעלם תמונת הפרי עם הארץ עי"ז מתלבש בו כח הצומח להצמיח בדומה לגרעין.
וכך הוא הענין המצות שנשתלשלו וירדו למטה עד שנעשה כדמות הגרעין שאין בו טעם כמו ציצית מצמר ותפילין מקלף כו' אך מ"מ יש בהם ענג העליון וע"י ישראל העושים ומקיימים המצות נצמח ונגדל ענג העליון להיות בגילוי.
והיינו לפי שישראל הם בבחי' ארץ בחי' מלכות שכל הי"ס נמשכים בה שהוא בחי' בטול בחי' אתכפייא ואתהפכא כו'. ואין פי' אתכפייא על רע גמור כי האומר אחטא כו' אין מספיקין בידו כו'. אלא במותר לך כו' שהוא בחי' בטול היש לאין שהוא נעלה מבחי' יש מאין.
וזהו שרש ומקור נשמות ישראל. ולכן ע"י קליטת הגרעין דתורה ומצות בנשמות ישראל שיש בהם כח הצומח בחי' נעוץ סופן בתחלתן מלכות דא"ס נצמח ונגלה הענג העליון שבמצות להיות בגילוי. ולכן נקראת כנ"י בשם אשה יראת ה' כי בחי' הבטול הוא בחי' היראה ופחד ה' לנגד עיניו.
והנה עיקר יצירת והתהוות הולד הוא מטפת האב מזריע לובן שממנו עצמות וגידין כו'. אלא שע"י שהייה בבטן אמו אוכל ממה שאמו אוכלת כו' יוצא מההעלם אל הגילוי בכל אבריו מה שהי' בתחלה בהעלם בטפת האב.

וכמו"כ הוא ענין המצות שרשם למעלה הוא רצון העליון וירדו למטה ברבוי ההשתלשלות להיות בבחי' גרעין תר"ך עמודי אור כמו העמוד שמחבר מעלה ומטה וע"י הקליטה שנקלטו בישראל שיש בהם כח הצומח נצמח גילוי המצות כמו שהן למעלה. וזהו אשה יראת היא תתהלל לשון בהלו נרו כו' הללו י"ה שטעם אמירת פסוקי דזמרה קודם ק"ש כי ק"ש ואהבת הוא מחמת התבוננות בפסוקי דזמרה שהוא ספור שבחיו של מקום יוצר משרתים ואשר משרתיו כו' וצריך להאיר ולהלל התבוננו' בחי' י"ה מלמעלה. וזהו הללו יה ועשרה הלליה להלל מלמעלה מעלה עד רום המעלו' וכך הוא בענין ישראל שנק' אשה יראת ה' שצריכה להתהלל ולהאיר מלמעלה בכדי להיות בהן בחי' קליטה, וכן בענין התורה אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו הוא ג"כ על דרך זה כי התורה ג"כ ירדה מלמעלה למטה להיות בחי' גרעין וכדי להיות בחי' קליטה צריך להיות תלמודו בידו דוקא כנ"ל:

והנה כתיב אור זרוע לצדיק שאור תורה ומצות הוא כעת בבחי' זריעה ולעתיד יהי' בבחי' גילוי בבחי' פרי ומלאו פני תבל תנובה כו'. דהנה תחית המתים שיהיה לעתיד הוא ע"י גילוי בחי' סובב כל עלמין וקמי' כחשיכה כאורה כו'. אך הנה גם כעת הוא בחינת סוכ"ע. וא"כ מהו זה התוספת והעילוי שיהי' לעתיד. והענין כי ממלא כל עלמין וסוכ"ע הם בחי' מקיפים ובחי' פנימיי'.

והנה יש ב' בחי' מקיפים הא' הוא מה ששייך לפנימי ומאיר בו שהארה זו הוא מחי' אותו והב' הוא מקיף הכללי שמקיף בהשוואה אחת ואינו מאיר בפנימי כלל. וכמארז"ל אכל בי עשרה שכינתא שריא בבחי' מקיף כו'.

והנה יש מתפעל כשמתפלל בעשרה או כשרואה שחבירו מתפלל בכוונה מתפעל גם הוא להתפלל יותר מרגילותו שכוונת חבירו בתפלתו אצלו הוא בחי' מקיף ואינו נכנס בו בבחינת פנימית עכ"ז הוא מתפעל והוא בחי' מקיף המאיר בפנימי.

ויש שאינו מתפעל כלל והיינו שאין מאיר בו בפנימיות ונשאר בחי' מקיף הכללי שאינו מאיר כלל. וכך יובן הדבר בבחי' סוכ"ע דעכשיו הוא בחי' מקיף וסובב השייך לפנימי סובב כל עלמין דייקא משא"כ לעתיד לבא כתיב ונגולו כספר השמים.

וגם נאמר כאשר השמים החדשים והארץ החדשה וגו' ששמים בחינת מקיפים דכעת יגולו כספר להתלבש בבחי' פנימי ויתגלו מקיפי' ושמים חדשים ואז ע"י אור הגדול ההוא גם המתים שוכני עפר יחיו לפי שלפניו כחשיכה כאורה וכמשל האור והשלהבת היותר גדולה מאירה למרחוק ביותר. וגילוי ההוא שלעתיד הוא ע"י המצות שיעשו פרי למעלה וכמשל הוולד הגם שגידולו מן האשה. כמארז"ל אוכל ממה שאמו אוכלת כו'

עכ"ז אפשר שהולד יהי' גדול במעלה מן האשה שהולד זכר הוא בחי' משפיע ואמו בחי' מקבל בחי' נוקבא כו':

וזהו שהמצות נקראים לבושים ובחי' פירות שהמצות כעת הם בבחינת גרעין והם בחינת לבושים המעלימים עד שנראה כאלו אין בהם טעם כלל ציצית מצמר כו'. משא"כ גילוי המצות כמו שיהיו לעתיד יהיו בבחי' פרי גילוי טעם ותענוג וכדפי' רש"י על פסוק ישקני מנשיקות פיהו שלע"ל יתגלה לנו טעמי התורה.

וזהו לכל תכלה ראיתי קץ רחבה מצותך מאד פי' לכל תכלה הוא בחי' השגות נשמות ומלאכים דבריאה יצירה עשייה יש קץ וגבול להשגתם לפי שהן בחי' נבראים ובע"ג משא"כ מצותך כמו שהן למעלה היא רחבה מאד רחבה הוא בחי' כלי קבול רחב לקבל בתוכו אור א"ס בלי גבול ולכן נאמר רחבה ולא אמר ארוכה כמו שנאמר בהתורה ארוכה מארץ מדה והיינו לפי ששם מדבר בענין המשכות וירידות השתלשלות התורה למטה מטה והוא בחי' אורך שמשתלשל ויורד מטה מטה באורך וכאן מדבר במצות כמו שהן למעלה ומצותך דייקא קאמר רחבה כו':

וזהו קדש ישראל לה' ראשית תבואתה היינו מצד התלבשות התורה למטה בבחי' גרעין הרי מעלת ישראל הוא למעלה מן התורה שהרי בישראל יש כח הצומח ונקראים ראשית תבואתה שהן הראשית שממנו נצמח ונגדל התבואה להיות בגילוי הטעם ותוספת ברבוי כו'. משא"כ מצד התורה ומצות כמו שהן למעלה התורה מאד נעלה ממדרגת ישראל שישראל מתקשראן באורייתא כו'.

וזהו הבאים ישרש יעקב יציץ ופרח ישראל שהשרשה והצמיחה הוא בבחינת יעקב יו"ד עקב בריח התיכון כו'. ועי"ז יציץ ופרח ישראל לי ראש כו'. דהנה כתיב הקל קול יעקב שהקול מחבר ומביא הרוחניו' להתגשם. דהנה ארז"ל עינא ולבא תרין סרסורי דחטאה הן כי העין רואה והלב חומד כו' לפי שבעין יש גידין ועורקי המוח ועי"ז מתפעל במוחו ומשם יורד ג"כ ע"י גידים ועורקים ללב ועדיין הוא רוחני חמדת הלב ואח"כ מהבל הלב יורד ע"י קנה הלב לקנה הריאה ולריאה ומשם מתחלק ההבל ויוצא דרך ה' מוצאות הפה להיות בגילוי בדבור גשמי ונמצא שהקול הוא מחבר גשמית ברוחנית וגם הנה בקול עצמו יש ג' בחינות אש ומים שהם ב' הפכים ובחינת רוח הוא המחברם.

וזהו תפלות אבות תקנום כו' ויעקב כלול משניהם כו'. וכמשל הרב המשפיע לתלמידו הנה כשמשפיע השכל כמו שהוא אצלו לא יבין התלמיד כלל. וכן אם ימנע מלהשפיע. ולכך מוכרח להיות בחי' ממוצע הכלול משניהם. וזהו תתן אמת ליעקב ואין אמת אלא

תורה שהתורה היא ג"כ עד"ז יש בה מצות בבחי' העלאות ובבחי' המשכות. וזהו כה אמר ה' בוראך יעקב כו'. יעקב בראך ישראל יצרך כו'. דהנה כתיב יוצר אור ובורא חשך כו'. והנה ידוע שבכל דבר יש חומר וצורה שהחומר הוא עצם הדבר כמו שהוא הוא בחי' יעקב יו"ד עקב סדר השתלשלות הבריאה יש מאין. והצורה שהוא גילוי האור הוא בחינת ישראל ל"י רא"ש וכמשל האבוקה הגדולה שמאירה למרחוק ביותר. וזהו מאמר רז"ל כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו חכמתו מתקיימת שע"י יראת חטאו שהוא בחי' אתכפיא בחי' ארץ חפץ. הנה ע"י זה חכמתו מתקיימת שהוא בחי' גילוי כו' וד"ל:

פרק ח

תוספת ביאור

וביאור הענין דהנה הגרעין אע"פ שאין בו טעם וריח מ"מ יש בו כל תמונת וכח הפרי ממש אלא שהוא בקיצור נמרץ ובבחי' העלם כאלו הוא עץ בעלמא. וכן עד"ז טפת האב יש בה כללות כל הרמ"ח אברים ממש וכמארז"ל אב מזריע לובן שממנו עצמות וגידים כו' וכנודע ג"כ בספרי הטבע רק שירדה בגשמיות מאד בדילוג הערך כגרעין לגבי ערך הפרי אך ע"י שנזרע הגרעין בארץ ונכלל כחו בכח הצומח וכח הצומח שבארץ זאת פעולתו להוציא לאור כח הפרי שכלול בהגרעין מההעלם אל הגילוי להיות ממנו פרי בטעם וריח ומראה יפה מה שכשהי' זה בהגרעין הי' בהעלם עצום עד שלא היה ניכר ונרגש כלל שום טעם וריח רק עץ בעלמא וגם עוד זאת שיצמיח מגרעין א' פירות הרבה מאד בתוספת ברכה מרובה לאין שיעור נגד פרי הא' שממנו נלקח הגרעין. אבל מ"מ מובן שעיקר טעם וריח ומראה של הפירות הצומחים נלקחו מן הגרעין הנזרע שהיו כלולים בו ממש.

ובלעדו לא הי' כלל צמיחת פירות אלו המשובחים כ"א ממנו דוקא צמחו ובאו. אלא שלפי שבעוד שהיו בחי' אלו בהגרעין הנה נתגשמו וירדו והיו כעץ בעלמא ולולי כח הצומח שבארץ לא הי' מהם שום צמיחה והי' נשאר הכח בהעלם ולא הי' יוצא אל הגילוי כלל וזה שיצא מההעלם אל הגילוי הוא ע"י כח הצומח וגם עי"ז נמשך הגילוי בתוספת ברכה מרובה יותר אפילו מהפרי שממנו נלקח הגרעין כנ"ל.

ועד"ז ממש הוא במשל התהוות הולד מהטפה ע"י האשה שאע"פ שעיקר מהות הולד הוא כלול בהטפה מ"מ כיון שכבר ירד בדילוג הערך מבחינת מהות אדם למהות טפה גשמית לכן לולי שהי' נקלט בבטן הנקבה לא הי' מזה שום התהוות והית' נשאר' טפה גשמית. רק שע"י שנקלט ברחם הנוק' נעשה צמיחה וגידול זה להיות ולד ברמ"ח איברי' כו' שבה דוקא יש הכח הזה. ומ"מ עיקר ושרש הולד נמשך מהטפה ועל כן אנו רואים

שהאשה יולדת ולד שהוא גדול המעלה ממנה שהרי יולדת זכר והיא עצמה מעלמא דנוקבא:

והנמשל מזה הוא כי התומ"צ נק' בשם זריעה זורע צדקות כו'. וכמ"ש במ"א ע"פ שש שנים תזרע שדך שהם שיתא סדרי משנה כו'. כי הנה לכאורה אינו מובן איך ע"י מצות מעשיות יומשך לע"ל גלוי אור א"ס ב"ה שאין לו קץ ותכלית. אך הענין כי שרש המצות גבוה מאד שהם בחי' תר"ך עמודי אור הנמשך מכתר עליון בחי' סוכ"ע ממש אלא שירדו ונתלבשו בגשמיות ציצית בצמר תפילין בקלף וה"ז כמו הגרעין שאע"פ שיש בו כח ותמונת הפרי. אבל הוא בהסתר והעלם עד שאינו ניכר כלל כ"א הוא כעץ בעלמא.

וע"י נש"י שמקיים המצוה ומתעטף בציצית ומניח תפילין הם בחי' ארץ חפץ המצמיחי' גלוי הפרי מהגרעין בטעם ומראה וריח הוא שיהי' גלוי תר"ך עמודי אור כו' ממש. ולכן נק' כנס"י אשה יראת כו' כמו באשה יש הכח להצמיח ולהיות בה ועל ידה התהוות הולד מהטפה כנ"ל.

והיינו לפי שהיא בחי' יראת ה' שיש בהם בחי' הביטול להפך יש לאין וממרירו למיתקו שזהו בחי' ארץ חפץ היינו בחי' מלכות דאצי' ששרשה מבחי' מלכות דא"ס שהיא מלכות דא"ק ולכן יש בה הכח להצמיח כו' שהוא בחי' א"ס.

ולכן הם ראשית תבואתה ומארי דאורייתא שהתומ"צ כמו שירדו למטה הם בחי' גרעין כו'. אך לאחר שתצמח הפרי ומלאו פני תבל תנובה הוא בחי' אור שלמעלה מנש"י והיינו בחי' יסוד דא"ק שלמעלה מעלה מבחי' מלכות דא"ק כו' שמבחי' יסוד דא"ק הוא שרש המצות.

וזהו כמשל שהאשה יולדת זכר שהוא למעלה ממנה כנ"ל. וענין ב' בחי' מקיפים הענין הוא כי הנה המקיף הוא ג"כ מחי' ונק' אור מקיף וזהו בחי' מקיף הקרוב וכמו אבל חרדה גדולה נפלה עליהם משום דמזלייהו חזי. הרי הגיע להם התפעלות בפנימיותם מחמת האור מקיף שהוא בחינת מזלייהו כו' ויש עוד בחינת מקיף המובדל לגמרי מגדר העולמות ואינו מאיר בהם כלל לגודל אורו.

וזהו שהמשכת סוכ"ע כעת ע"י המצות הוא בחי' מקיף הקרוב הנ"ל משא"כ מקיף המובדל כו' אינו מאיר כעת כ"א לע"ל שיקויים ונגולו כספר השמים שמקיף הקרוב יומשך להיות בגלוי ממש ע"ד אור פנימי ואז יומשך מקיף הגדול ההוא המובדל וכו' להיות מאיר ומחיה ג"כ ועי"ז יהי' תח"ה ועמ"ש ע"פ יתקע בשופר גדול כו' שב' בחי' מקיפים אלו הוא כי רצון העליון זהו בחי' כתר וסוכ"ע והוא מקיף הקרוב ויש עוד בחי'

הנק' רעוא דכל רעוין שלמעלה מעלה מבחי' רצון כו'. וזהו הללוהו כרב גודלו שיש בחי' אין קץ בבחי' גודלו כו' ע"ש:

וארא

פרק א

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי ושמי הוי"ה לא נודעתי להם. הנה וארא יש בו ב' פירושים א' לשון עבר שנתגלה לאבות והב' לשון עתיד שהוא לשון הוה שתמיד יש בחינה זו בכל זמן בכל אדם כי הנה אין קורין אבות אלא לשלשה.

והענין שבחי' האבות היא ירושה לבניהם אחריהם בכל דור ודור לכל חד לפום שיעורא דיליה. ולכן אומרים אלהי אבותינו אלהי אברהם וכו' אבל שאר בחינות ומעלת הצדיקים כגון השבטים ראובן שמעון לוי שהם ודאי בחינות אורות עליונים יש לך אדם שאין בו כלל בחי' ומדרגות אלו משא"כ בחי' האבות צריך להיות בכל אדם שהם שרש ומקור כל נשמות ישראל.

ולהבין ענין גילוי זה שבכל דור ודור בבחי' ומדריגת האבות שבכל אדם מישראל. הנה הגלות נמשל לעבור. וגאולת ימי המשיח שיהיה במהרה בימינו נמשל ללידה כמ"ש כי חלה גם ילדה ציון את בניה וכשישראל נתונים בצרה ח"ו כתיב כי באו בנים עד משבר וכח אין ללידה וכן חבלי ימות המשיח נקראים בשם חבלי לידה כמ"ש כי חבלי לידה יבאו לך.

וכן בגאולת מצרים המשיל בנבואת יחזקאל כל הענין לולד ביום הלידה כמ"ש ומולדותיך ביום הולדת אותך לא כרת שרך וגו'. ולהבין משל ומליצה צריך להבין מהו ענין העיבור. כי הנה אמרו רז"ל דרש ר' שמלאי למה הולד דומה במעי אמו לפינקס מקופל ראשו בין ברכיו ועקבותיו על עגבותיו ואוכל ממה שאמו אוכלת וכו' ופיו סתום וטבורו פתוח וכשיצא לאויר העולם נפתח הסתום ונסתם הפתוח כו' דהיינו שיש להעובר כל חתוך האברי' ראש ועינים ואזנים כו' אלא שראשו מקופל ומונח בין ברכיו שאינו משמש כלום שאינו מחשב ומהרהר וכן עינים לו ולא יראו' ואזנים ולא ישמע וגם המאכל שלו אף שאוכל ממה שאמו אוכלת אינו הולך לו דרך הפה רק דרך הטבור לבני מעיים בלבד להגדיל הגוף כמו שנראה בחוש שבתשעה ירחי לידה נגדל גופו אבל להיות המאכל עובר דרך הפה דהיינו לשלוח חיות ללב ומשם למוח שהם אברי הנשימה אף שנגמרו כל אבריו ויש בו אברי הנשימה ג"כ מכל מקום הרי אין לו נשמת רוח חיים עד שיצא לאויר העולם שאז מוציא הקול כמ"ש רז"ל שהוא סימן הלידה דשמעי לולד

דצויץ משום שהוציא ראשו ולכן אינו שולח חיות לאברי הנשימה אלא לאברי המזון בלבד דרך טבורו ששם הוא משכן הבני מעיים אברי המזון משא"כ ראשו עם כל אברי הנשימה אין משמשין כלום והרי הם כמתים ולכן ראשו מוטל בין ברכיו מפני שאין לו חיות.

והנה ככל הדברים האלה וככל המשל הזה כך נמשלו בני ישראל בעת הגלות דכתיב ה' ממרום ישאג פי' כמ"ש בזהר דסליק קוב"ה לעילא וכתי' רחל מבכה על בניה כו' כי איננו ופי' בזהר דקאי על הקב"ה כי איננו בגו בנהא דסליק כו' פי' שסילק שכינתו וגילוי אלהותו מהתחתונים ודומה לעיני בשר כאלו העולם דבר בפני עצמו והשמן לב העם ועיניו השע עינים להם ולא יראו אור ה' כי בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד ואפי' השפעת מצות ומעשים טובים שהם מזון לנפש אינו עובר להם דרך הנשימה לשלוח חיות ללב ולמוח למען דעת ה' ולאהבה אותו ולעבדו בכל לבבם בלב שלם ונפש חפצה ותשוקה מורגשת בלב כרשפי אש שלהבת וצמאון כו' כי אם כענין שנאמר ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה דהיינו בבחי' עשיה גשמית בלבד ובקרירות כו'. וזהו עיקר הגלות ברוחניות.

והנה תכלית השלימות של ימות המשיח שהוא בחי' לידה והתגלות אור ה' בקרב איש ולב עמוק כמ"ש ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו'. וכתיב כי עין בעין יראו וגו' הוא תלוי במעשינו ובעבודתנו בימי הגלות ע"י התעוררות אהבה המסותרת ודאי בלבו של אדם עד שתחפוץ בחפצה ותשוקה ונפש שוקקה ולהיו' אהבת ה' בהתגלות לבו.

וזהו שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ואהבת וגו'. כי הנה צריך להבין מלת אחד שאינו מורה לכאורה על אמתית יחודו ית' שהוא לבדו הוא ואפס זולתו ואין מלת אחד מורה על זה שהרי יש אחד המנוי ג"כ ע"ד משל יעקב היה לו י"ב שבטים ואעפ"כ נק' ראובן אחד. אך יצחק נק' בנך יחידך וגם כאן הוי ליה למימר ה' יחיד. אך הענין שבאמת לגבי קוב"ה מצד עצמותו ומהותו ית' לא שייך עליו מלת אחד כלל שהרי הוא יחיד ומיוחד והוא לבדו הוא אלא כמאמר רז"ל שהוא אחד בשבעה רקיעים ובארץ ובד' רוחות העולם ר"ל שגם בשמים ובארץ ובד' רוחות העולם שהם בחי' ו"ק העולם בחי' התחלקות ופירוד אעפ"כ שורה ומתגלה יחודו ואחדותו ית' ואינון מתיחדין באחד שכולם בטלים לגבי אור ה' השורה ומתגלה בהם וכמ"ש וצבא השמים לך משתחוים והם ו"ק גשמיים וששה קצוות רוחניים דהיינו בחי' מעלה ומטה שיש בכל העולמות למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית כי גבוה מעל גבוה וגו' דהיינו מה שהוא נתפס ומושג בשכל והשגת הנבראים שבכל העולמות נק' מטה לגבי העליון שאינו נתפס ומושג בשכל והשגת הנבראים

שלמטה ממנו ולית מחשבה דלהון תפיסא ביה וכן ד' רוחות העולם כי חסד דרועא ימינא שהוא דרום וגבורה דרועא שמאלא שהוא צפון כו' וכולם מתייחדים ונעשים אחד ליחודו ית' השוכן בתוכם משא"כ לגבי קוב"ה בכבודו ובעצמו שהוא יחיד ומיוחד הרי הוא רם ונשא רבבות מדרגות עד אין קץ וסוף מגדר הקצוות גשמיות ורוחניות וכמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה וכו' פי' שבחי' גדולה וגבורה וכו' בטלים לו ית' שאינם נקראים בשם גדולה וגבורה כלל כי כל בשמים ובארץ פי' שהכל בטלים אליו ית' ולפניו כחשיכה כאורה ומעלה מטה שוין כי מהותו ועצמותו נמצא למטה כמו שנמצא למעלה ממש בלי שום חילוק ושינוי כלל ולא שייך לפניו ית' בחינת מעלה ומטה כלל ובחי' שמים וארץ כלל לא בבחינת ממלא כל עלמין ולא בבחי' סובב כל עלמין כי אינו בבחי' וגדר עלמין כלל וכדכתיב כי נשגב שמו לבדו רק הודו על ארץ ושמים הודו בלבד בחי' זיו והתפשטות והארה ממנו בלבד ואף גם בבחי' זו ארץ קדמה לשמים כו' כמ"ש במ"א ולכן אומרים מלא כל הארץ כבודו והמלאכים אומרים איה מקום כבודו להעריצו כו'.

והנה בחי' עיבור דהיינו בימי הגלות סליק קוב"ה לעילא לעילא דהיינו לגבי בחי' מהותו ועצמותו בחינת יחיד ומיוחד שאינו בגדר עלמין כלל ואינו שורה ומתגלה יחודו ואחדותו בתחתונים וכדכתיב ביום ההוא (דהיינו לעתיד) יהיה ה' אחד ושמו אחד כדאמרי' בגמ' אטו האידנא לאו אחד כו' והיינו משום שבזמן הגלות אינו נראה יחודו ית' בהתגלות ונראה כאלו העולם הוא דבר ויש בפני עצמו אלא שאף בגלותנו לא עזבנו ה' אחד ונותן לנו הכח להיותנו בני ישראל עם קרובו להיות יכולים להמשיך בחינת יחודו ואחדותו ית' למטה בתחתונים להיות שם ה' אחד בגילוי גם בבחי' התחלקות הקצוות מעלה ומטה כו' בגשמיות ורוחניות (וכן להמשיך על נפש האדם בבחי' ששה קצוות שלו שהם המדות אהבה ויראה כו' שיהיו בהתגלות לבו) וזהו שמע ישראל פי' שישראל עם קרובו לכן ניתן להם הכח להמשיך בחי' הוי"ה למטה שיהא אחד ומתיחד בתחתונים וזהו תכלית כל העבודה מפני שנתאוה הקב"ה להיות לו דירה בתחתונים דייקא לאתכפיא סט"א ואסתלק יקרא דקוב"ה כו' וזהו וידעו מצרים כי אני ה' ולכן במקום שבעלי תשובה עומדים צדיקים גמורים כו'.

וזהו ישמח ישראל בעשיו לשון רבים כי עושיו הם המשכותיו בבחי' רבוי והתחלקות כדי לקשרם וליחדם אליו ית' ועי"ז ממילא בא לבחי' ומעלת ואהבת את ה' וגו' בכל לבבך בשני יצריך דהיינו שתהיה אהבת ה' תקועה בלבו בהתגלות כרשפי אש שלהבת כל כך עד שירגיז יצר טוב על יצר הרע כאדם שהוא ברוגז על הפוך רצונו התקוע לו בלבו

ונוגע לעצמותו ומהותו כך כשתהיה אהבת ה' בקרב איש ולב עמוק ונגעה עד הנפש עד עצמותה ומהותה ממילא יהיה ברוגז מאד על ההפוך.
והנה עיקר העבודה מאהבה היא שמחת הנפש בה' עושה וקיום המצות בשמחה וכמ"ש עבדו את ה' בשמחה וכתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל וכמ"ש האריז"ל פי' פסוק זה.
והנה השמחה נמשלה לחלב וכמ"ש דבש וחלב תחת לשונך וכדכתיב כאיש אשר אמו תנחמנו כו' דהיינו כשם שהאם רוצה לשעשע את הילד מניקתו בחלב וזהו שעשועים שלו כי ע"י זה מתגדלים אבריו עד שיכול להלך והנה החלב מתהוה מדם כי דם נעכר ונעשה חלב והדם הוא נעשה מן אכילה ושתיה שאוכלת האם שנהפך בקרבה ונעשה דם: **ולהבין** ענין זה בעבודת ה'. הנה כתיב את קרבני לחמי לאשי שהקרבן נעשה לו ית' בחינת לחם ומזון כביכול שעולה ריח ניחח לה' ע"ד ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים. וענין הקרבן להקריב גם נפש הבהמי' שבאדם בשעת הבאת קרבנו מן הבהמה בכוונה וברעותא דלבא למסור נפשו לה' להעביר רוח הטומאה מן הארץ וכל מחשבות והרהורין בישין יבטלון והיו לשרפת אש כליל על מזבח ה'.
ועכשיו שאין בהמ"ק קיים בטלו הקרבנות ואין אנו יכולים לבטל ולהעביר ממשלת הנפש הבהמית מכל וכל לכן תקנו לנו תפלות כנגד תמידין. וזהו שאומרים ברוך אתה ה' כו'. כלומר שאף שאין אנחנו יכולים לעשות חובותינו באתערותא דלתתא שלנו אעפ"כ יהא אתערותא דלעילא מחמת כי חפץ חסד הוא ויוברך ויומשך מלעילא ברכת ה' להיות שמו נקרא עלינו בבחינת אלהינו שנהיה בטלים אליו למשוך אחריו בכל לב ונפש כו' כמ"ש במ"א ועד"ז הוא ענין כל רמ"ח מצות עשה רמ"ח המשכות גילוי אלהותו ית' להיות שורה בתחתונים והוא נחשב לו ית' עד"מ כמו אכילה שע"י מאכל האדם תחזק נפשו בגופו להיות משכן לנפש בתוך הגוף וכן ע"י מצות ומע"ט נעשה כסא ומכון לשבתו להיות לו דירה בתחתונים כשיומשך ויתגלה בהם בחי' ה' אחד וגם ישראל למטה מקבלים הארה מבחי' אכילה זו לשלוח חיות ללב ולמוח כדי לאהבה את ה' ולעבדו בכל לב ונפש ואח"כ יעלו ויבאו מזה לקבל הארת והשפעת בחי' הדם הוא הנפש כמו המזון שנהפך בקרבו ונעשה דמו וזהו חיותו וקיומו כך ע"י המשכת אור ה' על נפשו בקיום המצות בסור מרע ועשה טוב נעשה כסא ומכון לשבתו עד שאור ה' אחד שורה ומתגלה בו בתוך נקודת לבבו ונגעה עד הנפש ממש להיות כמו עצמיות אחד ממש וממילא ירגז על הרע שבקרבו כמו רוגז האדם על הפוך בדבר שנוגע לעצמותו ומהותו שבא מרתיחת הדמים כי הדם הוא הנפש וזהו בחי' יצחק ובחי' זבחי אלקים רוח נשברה וגו' דהיינו רוח

הס"א כו' ומזה יבא לבחי' ומדרגת יעקב מדת הרחמנות על נפשו כאשר יראה בה שהיא בתוך ההפכה ואזי ויצעק אל ה' בצר לו שממדת הרוגז על הרע בא למדת הרחמנות משא"כ כשיש דרך ישר לפני איש לא שייך ונופל עליו לשון רחמנות והרחמנות הוא התחלה והכנה לשמחה שתבוא אח"כ כאשר ישיב ללבו הן אמת כו'. כמ"ש בתניא ועי"ז תהיה השמחה גדולה לאלהים אשר קדשנו במצותיו בקדש העליון כו' כיתרון האור הבא מחשך כמ"ש במ"א וזהו בבכי יבאו ובתחנונים אובילם וכתיב הלוך ובכה ילכו ואת ה' אלהיהם יבקשו כי הבכיה לעתיד תתעורר מחמת בחי' ראיה וראו כל בשר וגו' ואז יתעורר הרחמנות במאד על העבר והיא התחלת השמחה לשמוח באלהים חיים וקרבת ה' יחפץ כמ"ש ואת ה' אלהיהם יבקשו ולכן אומרים בתפלת שמונה עשרה סלח לנו כי חטאנו ולא קודם התפלה לפי שעדיין לא קבל עליו מלכות שמים בק"ש משא"כ כשאומר בק"ש ה' אחד דהיינו שיחודו ואחדותו ית' מתגלה בתחתונים ואזי רואה בנפשו חטאו וחסרונו שחסר לו אור ה' ובהבל בא ובחשך ילך ע"כ המו מעיו לו רחם ירחמנו ואח"כ יוכל לבא לידי שמחה אמיתית ואין לך שמחה אמיתית יותר מזה שכאשר לא נולדה תחלה הרחמנות בנפשו אין זו שמחה אמיתית וכמשל התינוק הנולד שבצאתו לאויר העולם הוא צועק תחלה ואח"כ נותנים לו החלב. והנה עיקר השמחה והתענוג הוא מהתבוננות בגדולת ה' ואשר בחר בנו מכל העמים וקרבנו לעבודתו ולכן ארז"ל שהדדים הם במקום בינה:

וזהו וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי. פי' בבחי' והמשכות בחי' שדי מל' ברכות שדים שהם בחי' דדים וחלב להגדיל המדות אהבה ויראה כו' שהן הם בחי' האבות אחר שה' אחד בהתגלות לבו בבחי' לידה והתגלות לשמח נפשם בתוספת אורה ושמחה להתענג על ה' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל:

אך ושמי ה' לא נודעתי להם. כי הנה אמרו רז"ל שקיים אברהם אבינו ע"ה את כל התורה עד שלא נתנה והיינו שקיים מעשה המצות מאהבה וכמאמר רז"ל אברהם תיקן תפלת שחרית והיינו בחינת המשכת אור ה' להיות ה' אחד שורה ומתגלה בתחתונים לאהבה את ה' אהבה בתענוגים ולעבדו בלב ונפש אבל מ"מ כל זה נק' עדיין בשם עבודת עבד ששומע בקול רבו ועושה ציוויו מאהבה ובשמחה ובטוב לבב וכן יצחק מיראה ופחד יצחק כו'. אבל משה רבינו ע"ה מדה אחרת היתה בו שאמר ונחנו מה בחי' בטול לגמרי לפיכך זכה שנתנה תורה על ידו בבחי' דבור ואמרו רז"ל שהיתה שכינה מדברת מתוך גרונו של משה כי לא שייך בחי' אהבה ותענוג רק בבחי' התגלות נגלות אור ה' להיות השראתו בתחתונים שהם בגדר עלמין מעלה ומטה כו' אבל דבר ה' זו הלכה ואורייתא

וקוב"ה כולא חד שהוא יחיד ומיוחד ולית מחשבה תפיסא ביה לא שייך בזה שום הרגשת אהבה או תענוג שאינו מרגיש את עצמו כלל רק הוא בטל במציאות ואינו תופס מקום לעצמו כלל אלא שהוא נמשך אחריו לדבר מה שהוא מדבר וכמ"ש ואשים דברי בפיך ובזה הוא ממשיך המשכת יחודו ואחדותו ית' בכבודו ובעצמו כמו קודם שנברא העולם שיתגלה למטה שגם עכשיו העולם כאין ואפס והי' כלא היה ואין כאן לא מעלה ולא מטה כו'.

ומזה אינו נמשך על נפש האדם בחי' אהבה או תענוג רק בחי' בטול לגמרי וזהו לשון דבור מלשון ידבר עמים תחתנו שהוא ל' הנהגה והמשכ' דהיינו שממשיך שיתגלה למטה בבחי' היותו יחיד שהוא בחי' עצמותו ומהותו כביכול ולא בבחי' אחד בלבד והיינו ע"י התורה דכתיב בה וידבר ה' אל משה וגם אינה נקראת בשם עבודת עבד כי כשלומד הדין זה ומדבר דין זה הוא כמלך שמצוה לעשות משפט עמו.

ולכן אמרו מאן מלכי רבנן ואמרו מתניתא מלכתא שהרי הוא כאומר דבר המלך בלבד ואינו עושה כלום ואינו מדבר דברי עצמו כלל כמו העבד העושה צווי רבו שהרי הוא העושה והמקיים דבר המלך ודתו ואפילו עושה מאהבה בתענוגים אעפ"כ יש מי שאוהב כו' ולפי שלא נתנה תורה להאבות עדיין לכן כתיב ושמי ה' לא נודעתי להם לא הודעתי אין כתיב כאן אלא נודעתי שאלו כתיב הודעתי היה משמע דקאי על שמי ה' אבל עכשיו דכתיב לא נודעתי פי' שאני בעצמי לא נודעתי להם דהיינו בבחי' אני בעצמי בחי' יחיד. וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום פי' אנכי מי שאנכי דהיינו בחי' יחיד משא"כ אצל ואהבת כתיב ואהבת את ה' אלקיך אבל התורה היא נמשכה למעלה מבחי' הוי"ה דהיינו בחינת לפני ה' וכו' הוא בחינת אנכי מי שאנכי כמ"ש במ"א:

פרק ב

וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני ה' וארא אל אברהם כו'. הנה פרשה זו נאמרה תשובה על מ"ש למעלה וישב משה ויאמר למה הרעות כו'. והשיב לו הקב"ה וארא אל וגו'.

וצריך להבין מה תשובה היא זו על למה הרעות. גם להבין ענין החטא שבעבורו בא הגלות בחומר ובלבנים כו'. וכבר נגזר כן בברית בין הבתרים ועבדום וענו אתם כו'. וכ"כ למה. אך הנה כתיב ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים שלבריאת שמים וארץ שיתף שם הוי' בשם אלקים.

וביאור שני שמות אלו הוי' ואלקים הנה אלקים לשון רבים. כמ"ש כי אלקים קדושים הוא. והוי' הוא אחד. והענין דהנה כתיב גדול ה' ומהולל מאד ולגדולתו אין חקר ואימתי

גדול כשהוא בעיר אלקינו כו'. כי מהיות לגדולתו ית' אין חקר ולית מחשבה תפיסא ביה כלל לא שייך לומר עליו לשון גדולה כי אם בהתפשטות זיו והארה מבחינת מלכותו ית' וכדכתיב מלכותך מלכות כל עולמים והתפשטות והמשכה זו אינה אלא זיו והארה בעלמא ונק' אור א"ס ב"ה וזיו השכינה שהוא רק כמשל אור המאיר מהשמש וכדכתיב כי שמש ומגן הוי"ה אלקים שכמו שהאור הזה שמתפשט מהשמש להאיר על הארץ אינו אלא זיו ואין לו ערך ויחוס לגבי עצמיות השמש שאינו ממהותו כלל אף שנמשך ומתפשט מהשמש עצמו כך החיות המתפשט לקיום והתהוות עולמות עליונים ותחתונים מריש כל דרגין כו'. אין זה אלא בחי' זיו שאין תופסים מקום וכולא קמיה כלא חשיב.

והנה כתיב מה רבו מעשיך וכתיב מה גדלו מעשיך. מה רבו מעשיך קאי על עולמות התחתונים וכל הברואים שבעוה"ז המתחלקים למיניהם בכמה מיני התחלקות רבי רבבות מדרגות בדצ"ח שכמה מיני דומם וכמה מיני צומח כו'.

וכל מין ומין יש לו טעם בפ"ע כמו תפוחים ואגוזים ושקדים. וכיוצא בהם בצומח שכל א' יש לו טעם בפ"ע שאין הא' דומה לחבירו. וכן בכל מיני עשבים כל עשב יש לו טעם בפ"ע.

והטעם הוא רוחני ממזל השופע עליו. שאין לך כל עשב מלמטה כו'. וכל זה הוא מפסולת עולמות עליונים וכמ"ש וכל קרבי את שם קדשו שיש בחי' קרביים עליונים שמבררים הפסולת להשפיע לעוה"ז הגשמי.

וכמארז"ל נטה שמאלו וברא ארץ. ונטה ימינו וברא שמים [וע' מזה בזהר ח"ב ד"כ ע"א. ל"ז ע"א. פ"ה סע"ב. ח"א ד' למ"ד ע"א] שהארץ מקבלת מבחי' שמאל וע"ז נאמר מה רבו מעשיך. אך מה גדלו מעשיך קאי על העולמות עליונים מלאכים ונשמות שמתענגים על ה' ואין תענוג א' דומה לחבירו.

וכמארז"ל עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות. שנאמר להנחיל אוהבי יש כו'. ולכאורה אינו מובן למה צריך כל צדיק כ"כ עולמות וכי לנכסים הוא צריך. אך הענין כי שכר מצוה מצוה היא המשכת ענג העליון להיות נהנים מזיו השכינה וכל מצוה ומצוה יש לה ענג בפ"ע גם אין מהות צדיק אחד דומה לחבירו בעבודתו בהתפעלות אהוי"ר. כי יש מתפעל כו' ויש מתפעל כו'.

ולכן עתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק וצדיק כו'. כי כל א' הוא מדור בפ"ע בבחינת זיו והשגה פרטית מיוחדת אשר משיג ונהנה ומתענג על ה' תענוג פרטי מיוחד ונבדל מתענוג והשגת צדיק חבירו כי כל חד לפום שיעורא דיליה. וזיו השכינה כולל רבי

רבבות מדרגות ומיני תענוג לנשמות עד אין קץ ותכלית ממש שהרי נמשך מאור א"ס ב"ה.

והנה התחלקות החיות מאור א"ס לכל העולמות ברבוי התחלקות המדרגות בהרבה מיני תענוג לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה היא הנקרא בשם אלקים לשון רבים ע"ש רבוי התחלקות בהתפשטות החיות מלמעלה והיא היא התפשטות גדולתו ית' בבחי' גילוי שיכירו וידעו גדלו ותפארתו שע"כ הם מתענגים לחזות בנועם ה'.

וזהו אימתי גדול כשהוא בעיר אלקינו. עיר נק' מה שמקובץ מכמה בתים. ובתים הם צירופי אותיות וכמ"ש בס"י שתי אבנים בונות שני בתים. דהיינו בחי' אותיות והמשכות התחלקות החיות בכמה בתים ומדרגות כמו השכל שמתחלק באותיות המחשבה עד"מ. כך התפשטות גדולתו ית' מתחלק בכמה בחי' התחלקות ורבוי התענוגים בכל עולמות לכל חד לפום שיעורא דיליה ואז נק' אלקים לשון רבים ע"ש רבוי התחלקות בהתפשטות החיות בבחי' גילוי לעולמות ונבראים. משא"כ הוי"ה נק' אחד שהוי"ה הוא בחי' מקור כל הויות ושרשא דכולא קודם שבא לידי המשכה בבחי' גילוי בעיר אלקינו כו':

והנה מבחי' אלקים נמשך למטה בחי' היראה. וכמ"ש והאלקי' עשה שייראו מלפניו. וכתיב את האלקים ירא. וכתיב את ה' אלקיך תירא כי בבחי' הוי' לית מחשבה תפיסא ביה. רק בבחי' אלקים הוא התפשטות גדולתו ית' תפול על האדם אימה ויראת בושת כו'. וכן האהבה נמשכת ע"י בחי' אלקים דייקא. וכמ"ש הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גודלו. וכתיב ואהבת את ה' אלהיך כו' להיות האהבה להוי' בבחי' בטול במציאות לבחי' דלית מחשבה כו' צ"ל תחלה ע"י בחי' אלקים שיתבונן בגדולת א"ס ב"ה והתפשטותו בנבראים.

ומזה ישוב לאהבה את ה' דלית מחשבה כו'. והיינו ע"י בחי' יחוד הוי' באלקים. וזהו וידבר אלקים אל משה ויאמר אליו אני הוי' שע"י בחי' אלקים הוא גילוי שם הוי'. ועי"ז וארא אל אברהם ויצחק כו' הם המדות אהוי"ר כו' שנולדו מזה.

וע"ז נאמר ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים שהוא יחוד הוי' באלקים להיות גילוי שם הוי' למטה. אך הנה נודע כי האהבה שממטה למעלה עיקרה כדי להגיע שתהא באה על האדם מלמעלה האהבה העליונה שהיא העיקרית. והאבות הן הן בחי' המרכבה. פי' כי אברהם מרכבה להאהבה העליונה. וכדכתיב ויסע אברם הלוך ונסוע ממטה למעלה עד הנגבה שהיא האהבה העליונה שתשרה עליו מלמעלה בבחי' רוכב והוא יהי' מרכבה אליה.

והנה ע"י אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא. אך מי הגורם ומחבר אהבה העליונה שמאתערותא דלעילא שהיא בבחי' א"ס להיות שורה ומתגלה באתערותא דלתתא בנפש האדם שהוא גבול ונברא יש מאין. הנה ע"ז נאמר באל שדי. פי' שאמר לעולמו די עולמו הוא מ"ש עולם חסד יבנה.

ופי' יבנה בבנין. וכמ"ש בחכמה יבנה בית כאדם שבונה בית לשבת בו כך צריך החסד להיות נבנה בבית להיות בו ישיבת הנשמה כי חסד עליון ואהבה העליונה היא בחי' א"ס. וא"א להיות בו משכן הנשמה ומכון שבתה כי אם ע"י כמה צמצומים להיות בחי' עולם והעלם אוא"ס ב"ה.

ולהיות נבנה בבחי' בית שהוא ע"י צירופי אותיות שתי אבנים בונות כו'. ועתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות בחי' יש וכמ"ש להנחיל אוהבי יש. שע"י כמה צמצומים וירידות והשתלשלות המדרגות יומשך שיתגלה החסד עליון והאהבה העליונה בבחי' יש כדי שיוכלו הנשמות לקבל ולהיות נהנים מזיו כו'.

וזהו שאמר לעולמו די הוא בחי' הצמצום שעי"ז וארא אל אברהם כו' להיות גלוי האהבה העליונה שהיא העיקרית. וע"ז נאמר ואהבת את ה' אלקיך ואהבת הוא פועל יוצא. וכן לאהבה את ה' ולא כתיב לאהוב כו' כי העיקר הוא להמשיך האהבה העליונה בק"ש.

והוא מ"ש אהבתי אתכם אמר ה' ואהבה זו תהיה בכל לבבך בתוך כל לבבך בשני יצריך. שגם היצה"ר ישוב לאהבת ה' כי בהמשיך עליו האהבה העליונה ממילא לבו המס ימס כהמס דונג כו'. ויהיה לאכפייא כו'. וזה נמשך בק"ש כי מפסוקי דזמרה עד ק"ש צ"ל האהבה שממטה למעלה אבל בק"ש צ"ל המשכת האהבה העליונה:

אך הנה כל זה הוא בגלוי המשכת המדות אהוי"ר שהוא יחוד הוי' באלקים כשכבר נמשך בבחי' אלקים. אבל ושמי הוי' דהיינו בבחי' הוי' לבדו קודם שבא לידי גלוי ההמשכה במדות שהוא מקור ושרש כל ההויות ומקור החיים כו' לא נודעתי להם שאינו בא לידי גילוי בנפש מחמת אתערותא דלתתא רק מפני כי אשר קדשנו במצותיו דייקא. הקב"ה מניח תפילין כו'.

ות"ת שכנגד כולם שמקור התורה הוא למעלה מעלה. וכמ"ש בזהר ע"פ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש שאני אורייתא דעמלה לעילא מן שמשא. פי' שהוא למעלה מעלה מבחי' שמש ומגן ה' אלקים דהיינו כשהוי"ה נמשך באלקים כו'. וגילוי בחי' זו לא נמשך להאבות רק לישראל במ"ת פנים בפנים דבר כו' אנכי מי שאנכי כו':

אך הנה כדי שיהי' בחי' זו בגלוי במ"ת צ"ל תחלה בחי' הסתלקות למעלה כי שרשו למעלה הוא בחי' מטי ולא מטי והחיות רצוא ושוב. וכדי שיהיה בחי' מטי צ"ל תחלה בחי' לא מטי.

וכפי ערך השוב בגלוי שאח"כ כך הוא בחי' הרצוא שבתחלה. ולכן היה מתחלה זמן הגלות ושליטת מצרים מפני הסתלקות החיות למעלה. כי הנה כתיב רם על כל גוים ה' על השמים כבודו. שכל עכו"ם מקבלים שפעם וחיותם מבחי' רוממות רם כו' על השמים כו'. שכשהוא בבחי' המשפילי לראות בשמים אזי מי כה' אלקינו כתיב שאין הקב"ה משרה שכינתו אלא על ישראל.

והיינו בהמשכת גילוי אור א"ס ב"ה למטה שתלוי במעשה התחתונים הממשיכים בעבודתם בחי' גילוי זה. משא"כ במקור למעלה שהוא בחי' רוממות גם העכו"ם מקבלים שפעם משם ע"י השתלשלות וירידת המדרגות. וכמ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבנ"י (כנודע מענין שבירת הכלים) וזהו שאמרו רז"ל למה נק' הר סיני שירדה שנאה לעכו"ם. דהיינו ע"י הר סיני דוקא בגילוי מ"ת. אבל קודם מ"ת לא היתה שנאה כלל שמשם גם עכו"ם מקבלים חיותם. ולזאת כאשר אמר משה למה הרעות היתה זאת התשובה כי וארא אל אברהם כו' ושמי הוי' לא נודעתי להם ועתה אני רוצה שוידעתם כי אני הוי' והייתי לכם לאלקים. פי' שבחי' הוי' לבדו הוא בעצמו יהיה לכם בבחי' אלקים השורה עליכם.

וכך היתה כוונת יעקב בתפלתו והיה הוי' לי לאלהים. פי' הוי' לבדו הוא בעצמו יהיה לי בבחי' אלקים. וכדי שיהיה גלוי זה גם בבחי' זו צ"ל תחלה הסתלקות החיות. ושם הוא רם על כל גוים לפיכך במדה ומשקל שהיה צ"ל גלוי אלקות במ"ת. כך היה בחי' ההסתלקות וזמן הגלות ושליטת מצרים רד"ו שנה כו'. ולכן גם בגלות אדום הוא אריכות הגלות בבחי' רצוא כדי שיהי' בחי' שוב לימות המשיח כו'. כי עין בעין כו' ביתר שאת ויתר עז מבמ"ת שלא ראו עין בעין כ"א שומעים הנראה וכו'.

והנה בחי' ראשונה שהוא בחי' יחוד הוי' באלקים בגלוי המשכת המדות נק' בכל לבבכם שהלב הוא מקור המדות ומשכנם. משא"כ גלוי בחי' הוי' לבדו נק' בכל נפשכם שהוא בחי' התקשרות כל הנפש חב"ד בחב"ד ומחשבה דבור כו'. וכמ"ש ואשים דברי בפיך ודברי אשר שמתי בפיך. וכענין שכינה מדברת מתוך גרונו של משה. ואני המשנה המדברת בפיך וכו' ועי"ז ודברת בם כו':

פרק ג

ויאמר ה' אל משה ואל אהרן לאמר כו' קח את מטך והשלך לפני פרעה יהי לתנין כו' עד ויבלע מטה אהרן את מטתם. להבין ענין המטה שנהפך לנחש (ואח"כ חזר ונהפך למטה. וגם מה שזה היה המופת הראשון שנתנו לפרעה וקדם לכל העשר מכות) הנה כתיב וינצלו את מצרים וארז"ל (פסחים קיט.) שעשאו' כמצולה שאין בה דגים. פי' שלקטו כל הנצוצין שנפלו בשבירה אליהם ונתרוקנו מצרים מהם עד שנשארו כמצולה כו' ולא השאירו שם אפי' נצוץ א'. והנה להבין ענין הנצוצות שנפלו בשבה"כ וענין העלאתם. הענין כי הנה ידוע ענין השבירה הוא מיתת ז' מלכין קדמאין דתהו שנשברו ונפלו למטה לבי"ע בבחי' הקליפות וסט"א. והיינו כמו על דרך משל בנשמת האדם שקודם בואה לגוף היתה בטילה בתכלית לגבי אור א"ס ב"ה (כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו) והיינו משום שאז לא היה דבר המחשיך ומסתיר עליה הגילוי אלקות לכך היתה בטילה למקורה בתכלית. וכיון שירדה למטה ונתלבשה בגוף החומרי אזי הגוף מסתיר עליה להיות נדמה העולם ומלואו ליש ודבר נפרד בפ"ע ואין רואה בחי' הבטול של כל העולמות לגבי אור א"ס ב"ה המחיה ומהוה אותם תמיד.

וכך עד"מ הוא ענין שבה"כ שנפלו הנצוצין דתהו ונתלבשו בקליפות דבי"ע שהקליפות מחשיכות על הנצוצות ומסתירים אותם מכל צד שלא ירגישו גילוי אור א"ס ב"ה עד שיוכלו להיות יש ודבר בפ"ע וכמאמ' פרעה לי יאורי ואני עשיתיני רק דקרו ליה אלהא דאלהיא.

ואף שקודם השבירה היו הנצוצי' בטלים ומיוחדים בא"ס ב"ה מפני שאז היה מתגלה אוא"ס בהם בגילוי ויחוד גמור אבל לאחר השבירה שירדו הנצוצין ונתלבשו בתוך הקליפות שהם מלבישים אותם ומסתירים הגילוי אלקות כמשל הגוף שמסתיר ומחשיך לגבי הנשמה כנ"ל. לכך אינם יכולים להיות בבחי' בטול כמו שהיו תחלה.

ולכך נק' בשם קליפות שהם כמשל הקליפה שהיא חופפת ומקפת על הפרי הכנוס בתוכה ומסתרת אותה כמשל קליפת האגוז. ואין תרופה להוציא הפרי כ"א ע"י שבירת הקליפה. וכך כדי להוציא נצוצי הקדושה מהקליפות המסתירים עליהם היה צ"ל שבירת הקליפות וזה היה ענין אותות ומופתים ומכות שבמצרים כדלקמן אי"ה:

והנה כתיב ונהר יוצא מעדן כו' ומשם יפרד והיה לד' ראשים. שם האחד פישון כו'. ופי' נהר היוצא מעדן היא המשכה והארה הנמשכת מח"ע דאצי' שבה מלובש אור א"ס ב"ה. ובה ועל ידה נמשך אור א"ס ב"ה בכל האצילות ונמשך עד בחי' מל' דאצי' הנק' גן. וזהו להשקות את הגן. ושם באצי' איהו וגרמוהי חד בהון. ולכן הנהר אחד שהוא

עולם האחדות. וכיון שהגיע לראש הבריאה אזי משם יפרד בבחי' פירוד והתחלקות לד' נהרות שהוא תחלת ההתחלקות.

והנה כמשל הנהרות שאין נהר א' דומה לחבירו לא במהותו שזהו מים מתוקין וצלולין והשני אינו כן. ולא בגודלו שזה נמשך מאתים פרסאות והשני נמשך מאה וכה"ג. כך אין דומים הנהרות עליונות זה לזה דהיינו פישון נילוס שר של מצרים נמשכו ונפלו בו נצוצים רבים מעולם התהו יותר ממה שנפלו לבבל כו':

ועתה יובן ענין המופתים שהראה השי"ת למצרים. וכמ"ש וידעו מצרים כי אני ה'. פי' וידעו הוא מלשון שבירה כמ"ש ויודע בם את אנשי סכות. והענין כמבואר למעלה שכדי להוציא הנצוץ מן הקליפה המכסה עליה א"א להיות כ"א ע"י שבירת הקליפה וכמשל האגוז כו'. והענין שע"י שבירת הקליפה יוכל להיות גילוי אור א"ס ב"ה להנצוץ עד שיוכלל באלקותו ית' וזהו ענין סוס ורוכבו רמה. פי' הרוכב הוא הקליפה הרוכב ומכסה על הנצוץ. וזהו ענין מרכבת פרעה כו' וע"י שבירתם נתגלו הנצוצות ונכללו בא"ס ב"ה (ובזה יתורץ מ"ש בקי"ס וידעו מצרים כי אני ה'. ולכאורה תמוה שהרי להלן כתיב לא נשאר בהם עד אחד. אלא דפי' וידעו לשון שבירה כו'. ועי"ז היה גילוי אוא"ס להנצוצין והם ידעו ידיעה ממש כי אני ה' ועמ"ש במ"א על קושיא זו). ועד"ז היה ענין העשר מכות בכדי לשבר הקליפות להוציא מהם הנצוצין. אבל ישראל עצמן לא היו צריכים למופתים כלל כי הם מאמינים בני מאמינים. וכמ"ש ויאמן העם וישמעו כי פקד ה' כו' רק בשביל להוציא הנצוצות המובלעים תוך הקליפות ממש הוצרך להיות עשר מכות הנ"ל שזהו בשביל וידעו מצרים כו':

ובזה יובן ענין המופת הראשון שהראה השי"ת לפרעה שהוא ענין שנהפך המטה לנחש שזהו הקדמה לכל העשר מכות. כי הנה ענין העשר מכות מבואר שהוא לשבר הקליפות שהם בחי' יש ודבר בפ"ע כמ"ש לי יאורי כו' רק דקרו ליה אלהא דאלהיא כנ"ל.

וענין המופתים הוא להראות להם איך שעם היותם בחי' קליפות וסט"א ממש אעפ"כ הם מקבלים חיות תמיד מקדושה בכל רגע ושבאמת אינם יש ודבר נפרד בפ"ע כדמיונם הכוזב אלא שהם בטלים בתכלית לגבי אלקותו ית' רק שהחיות נמשך להם ע"י מסכים והשתלשלות מדרגות רבים ועצומים וגברו כ"כ הצמצומים וההסתרים עד שיוכלו לומר לי יאורי כו'.

ולכן בהגלות הארה רבה שלמעלה מן הצמצומים הם בטלים ומבוטלים וזה היה ענין המופתים כו'. וע"ז היה מורה המופת הראשון בענין המטה שנהפך לנחש. פי' מטה

הוא לשון המשכה והטייה. וכן שבט ג"כ לשון המשכה כמו כוכבא דשביט. דהיינו כל המשכת סדר ההשתלשלות דקדושה מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין נק' מטה.
ותנין היא מקור הקליפות דמצרים כמ"ש התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו. והראו לו משה ואהרן איך שהמטה נהפך לנחש דהיינו שמבחי' אור והמשכה דקדושה הנק' מטה נמשך החיות והקיום להתנין מקור הקליפות. וכמ"ש רגליה יורדות כו'. ומלכותו בכל משלה אלא שזהו ע"י השתלשלות וצמצוצים רבים כנ"ל עד שיוכל להיות נהפך ממטה לנחש (ועיין בתקוני זהר תקון כ"ב בענין פי' מטה) שע"י צמצומים רבים אלו מסתתר השפע מבחי' המטה כ"כ עד שיוכל להיות התהוות בחינת התנים הגדול הרובץ בתוך יאוריו ואומר לי יאורי כו' כנ"ל. ואח"כ הראו לו איך שהנחש נהפך למטה וגם ויבלע מטה אהרן את מטתם. היינו שחזר בחי' התנין להתבטל לגבי הקדושה האלקית כבראשונה (וזהו ענין העלאת הנצוצות הנ"ל) בזה הראו לפרעה ולמצרים אשר אינם יש ודבר בפ"ע. כ"א בכל רגע נמשך להם החיות מאלקות אלא שהוא ית' אל מסתתר (וברצותו נהפך הנחש למטה והיו כלא היו הקליפות) ועד"ז היו כל המופתים להיות וידעו מצרים כי אני ה' כנ"ל:

פרק ד

לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם. הנה ארז"ל מזכירין יציאת מצרים בלילות. פי' גם בלילות. ולהבין מה נשתנה נס יצ"מ מכל הנסים שלא הוזהרנו עליהם להזכירם כל כך. אך הנה בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע בכל יום בבקר ובערב כאלו הוא עת יצ"מ. והענין כי הנה נודע שיש זלעו"ז. ולעומת מצרים דקליפה יש מצרים בקדושה. וכשם שיש מצרים למטה כך יש למעלה ברוחניות. וכן ישראל לתתא וישראל לעילא. וכשם שיש ברוחניות למעלה בעולמות עליונים. כך הוא למטה בנפש האדם בעבודת ה'. והנה בחי' כנ"י דלעילא הוא מ"ש מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים. ולמטה בנפש האדם בחי' אהבה בתענוגים היא שמחת הנפש בה' עושה. וכמ"ש עבדו את ה' בשמחה וכתיב אם הבנים שמחה שהשמחה היא מחמת התבוננות באור א"ס. וכדכתיב כי אם לבינה תקרא. והיינו ע"י שיתבונן בגילוי אור א"ס ב"ה למטה אזי ישמח ישראל בעשיו ותהיה שמחת הנפש בהתגלות רשפי אש האהבה לצאת מנרתקה היא מאסר הגוף להיות חדות ה' היא מעוזו.
והנה כתיב תחת אשר לא עבדת כו' מרב כל כו'. דהיינו בחי' כל התענוגים הרוחניים ג"ע עליון וג"ע תחתון. והוא מחמת שיתבונן כמ"ש כי נשגב שמו לבדו הודו על ארץ ושמים. פי' ששמו הוא מדת מלכותו אשר מלך שמו נקרא. וכמאמר ומביא גואל לבני

בניהם למען שמו באהבה מלך עוזר וכו'. והוא בחי' שכינה ששוכן בתחתונים וכמ"ש ושכנתי בתוכם ונק' שמו מלך על כל העולמות. וכמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים. וכמאמר יחיד חי העולמים מלך כו' שע"י בחי' מלכותו יש לו יחוס ושייכות להעולמות שיקרא שמו מלך עליהם.

והנה גם בחי' שמו מצד עצמו הוא רם ונשא ונשגב בבחי' לבדו שאין ערוך להעולמות עם שמו ית' כלל. אלא הודו וזיוו של שמו הוא המאיר על הארץ זה ג"ע תחתון. ושמים זה ג"ע עליון ששם הצדיקים נהנין מזיו השכינה. אבל בשכינה שהוא בחי' שמו הוא בבחי' לבדו שלא נמשך ממנה להיות הנבראים נהנין ומתענגים בה בעצמה ממש. אבל בבחי' תורה ומצות הנה אומרים אשר קדשנו במצותיו (יש שמברכים בעל ויש שמברכים בלמ"ד) במצותיו ממש כמארז"ל הקב"ה מניח תפילין הקב"ה מתפלל. וכתיב אני מדבר בצדקה אני ממש. דהיינו הקב"ה בכבודו ובעצמו. וכדאיתא בזוהר דאורייתא וקוב"ה כולא חד. קוב"ה ממש. וקוב"ה הוא בחי' מה שהוא קדוש ומובדל מגדר עלמין לגמרי שאפי' בבחי' זיו והוד לא היו עולמות יכולים לקבל חיות ממנו. כי הנה כתיב כי ביה ה' צור עולמים שעוה"ז ועוה"ב ג"ע תחתון ועליון נבראו בב' אותיות משמו בלבד.

ובזוהר איתא דבמחשבה אחת ברא את העולם. והוא ע"ד מ"ש היוצר יחד לבם כו' ואמרו רז"ל כולם נסקרים בסקירה א' שהוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות וקורא הדורות מראש כו' וכמ"ש במ"א שכל הדורות שהם שית אלפי שני דהוי עלמא וימות המשיח ותחיית המתים כולם הם לפניו במחשבה אחת. עד"מ כמו שאין ערוך למחשבה אחת נגד כל המחשבות שיכול אדם לחשוב כל ימי חייו ומכ"ש נגד עצמותו ומהותו שאינה אלא התפשטות הארה א' בעלמא. כך כל הדורות של שית אלפי שנין וימות המשיח ותחיית המתים אינן אלא בחי' זיו והתפשטות הארה א' מבחי' שמו בלבד. אבל הקב"ה בכבודו ובעצמו הוא רם ונשא למעלה מעלה עד אין קץ ותכלית ולית מחשבה תפיסא ביה כלל שאינו נתפס ונתלבש בגדר עלמין כלל. משא"כ בתורה ומצות הוא התלבשות אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו ממש.

וכאשר ישים האדם אל לבו כל הדברים והאמת האלה ישמח לבו ויגל אף גילת ורנן באור א"ס ב"ה המתפשט ומתלבש בעסק התורה ומעשה המצות אשר יעשה אותם האדם וממשיך על נפשו אור ה' א"ס ב"ה ממש מה שאין כל העולמות כדאי לו:

אך אין השמחה בהתגלות אור ה' במוח מחשבתו ובינתו לבד כ"א כאשר נגעה אל נקודת לבו כי שמחה היא ההתגלות. וכמשל המלך שכל כבודו פנימה. אך בשעת השמחה הוא מתגלה. וזהו עבדו את ה' בשמחה דהיינו להיות גילוי אור ה' א"ס ב"ה שיהיה

בבחי' ונגלה כבוד ה' ולמטה בנפש האדם ההתגלות הוא כשבא לידי גילוי הלב. והיינו דכתיב אם הבנים שמחה דהיינו כשנולדו הבנים שהם המדות ונתגלו בלב. משא"כ כשהוא בהעלם ובהסתר תוך מוח מחשבתו ובינתו לבד הרי הן בבחי' עבור עדיין ואינה אם הבנים.

והנה המעכב בחי' הולדה והתגלות אור ה' לצאת מהעלם והסתר שבמוחו אל גילוי הלב הוא בחי' גלות מצרים שהוא בחי' מצר הגרון שהוא האמצעי בין מוחין שבראש ללב ושם הוא בחי' שר המשקים שר האופים ושר הטבחים שהוא בחי' וושט ווורידין שהם הם בחי' כל תענוגי עוה"ז ומחשבותיו ועסקיו ותחבולותיו אשר ישתמש בהם כל אחד לפי ערכו והם הם המונעים ומעכבים ומסכים המבדילין בין אור ה' שבמוח ובין גילוי הלב. וזהו צער העבור כעצמות בבטן המליאה. ולכן כל גליות וצרות נק' בשם עבור כמארז"ל בכל פרשת העבור יהיו צרכיהם לפניך. אפי' בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה כאשה עוברה כו'. והגאולה נק' בשם לידה שהוא בחי' התגלות הולד לאויר העולם וחבלי משיח נק' בשם חבלי לידה.

וכתיב הרינו חלנו מפניך הוי"ה. פי' שכל בחי' עבור וגליות הוא כדי שיהיה גלוי אור ה' ב"ה. וצריך לזה חבלי לידה. דהיינו להרגיש הכאב והמרירות על מניעות התפשטות אור ה' בגלוי הלב מחמת המונעים ומעכבים שהם הם צרכי עוה"ז.

ואזי כאשר יבא לבחי' לידה והתגלות בבחי' שמחה וישמח ישראל בעושיו יתפרדו כל המונעים ומעכבים והמסכים המבדילין יהיו כאין ואפס בלא תפיסת מקום כלל מחמת שמחת ה'. וכשם שלמעלה בחי' שמחה הם המתקת הדינין. כך למטה בנפש האדם היא מבטלת כל המונעים ומעכבים מבית ומבחוץ ונק' בשם ארץ כנען ע"ש שמכנעת החיצונים שהם נדחים מפני ה' מאליהם וממילא כחשך שנדחה מפני אור. וכמשל האשה אשר חבלי לידה בא לה.

והנה בעת לידתה יוצאים ממנה כל המכאובות בדם לידתה שזב ממנה. כך הנה כתיב וארא מתבוססת בדמיך כו' שכל המונעים והמעכבים נמסו והיו לדם דבר שאין בו ממש ואין בו תפיסת מקום כלל. וכמ"ש ותשליך במצולות ים כל חטאתם כו'.

והנה כשם שגלות מצרים הוא בחי' מצר הגרון שהוא המבדיל ומפסיק בין המוח ללב כנ"ל. כך ענין הגאולה ויצ"מ הוא בחי' יציאתם ממצר הגרון ע"י הקול קול יעקב. שהקול שהוא בגרון הוא הוא המקשר ומחבר בחינת מוחין שבראש לבא לידי גילוי הלב.

והיינו ע"י קול קורא בתורה שע"י קריאתו בתורה הוא קורא וממשיך אור ה' לצאת מההעלם שבמוח אל גילוי הלב. וזהו שארז"ל כל הקורא בתורה הקב"ה קורא כנגדו ונק' כנגדו מפני שבחי' קריאתו בתורה הוא בחי' ממכ"ע והקב"ה כנגדו הוא בחי' סוכ"ע.
וזהו לשון קורא בתורה שקורא האור לחוץ. והיינו ע"י תושב"כ בחי' הוי"ה דאורייתא וקוב"ה כולא חד. וזהו לכן אמר לבני ישראל אני הוי"ה והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו' שע"י בחי' וגילוי הוי"ה דהיינו ע"י בחינת תורה שבכתב בחינת הקול קול יעקב עי"ז יהיה בחינת יציאת מצרים וכל המונעים ומסכים המבדילים יבטלו ולא יהיה עוד סבלות מצרים ועבודתם:
אך לא זו בלבד הוא תכלית המכוון כ"א והבאתי אתכם אל הארץ וגו'. וביאור הענין כי הנה כתיב אל ארץ טובה ורחבה וגו'. וא"י זו היא בחינת תושבע"פ ונקרא ארץ רחבה ע"ד מארז"ל ע"פ ארץ צבי צבאות גוים. מה צבי אין עורו מחזיק בשרו כו'.
והענין כי תורה שבכתב עיקר יסודתה הוא בחי' אותיות התורה. ולכן מדקדקין באותיותיה שלא יהי' חסר או יתיר ושיהיו צורתן עליהן כדמותן בצלמן ושיהיו גולם אחד. שאם נפסק היו"ד שעל גג האל"ף עד"מ מעל גוף האות הרי זו ס"ת פסולה.
ואין מברכין עליה. אבל אין נראה בה גילוי ההשכלה כמו בתורה שבע"פ שעיקר גילוי השכלת הדינין והמשפטים שבתורה אינו מפורש בתורה איך ומה לעשות שכל התורה היא ספורי מעשיות. וגם הדינין שבה הן דרך ספורי דברים שכך אמר ה' שידבר אל בני ישראל ושכך אמר משה.
ואין כוונתה לידע ממנה לבדה כל הדינין על בוריין ומתכונתן כגון עד"מ ענין התפלין אינו מפורש שיהיו ד' פרשיות ושיהי' כתוב כך וכך ושיהיו נכתבים על קלף דוקא ככל משפטי תפילין והלכותי' המסורות לנו בתורה שבע"פ וכן שאר כל המצות.
והיינו לפי שעיקר יסודתה בהררי קדש בחי' חכמה עלאה דאורייתא מחכמה נפקת. ותורה שבכתב היא בחי' ח"ע. ותורה שבע"פ היא חכמה תתאה ולחכימא ברמיזא. פי' שאינה רק כמשל הרב המרמז אל התלמיד באיזה רמז כל שהוא בכדי שהתלמיד יבין מעצמו איך ללמוד אבל לא זהו עיקר הלימוד עצמו. כך הנה כל אותיות התורה שבכתב הם רק רמזים והמשכות מחכמה עלאה בדרך רמז.
וכל ההמשכות נרמזים באותיות אלו דוקא שיהי' הקרי כך והכתיב כך ולכן כל אותיותיה ספורים ומנויים בל יעדוף ובל יחסור. וכל אות ואות צ"ל בדמותו וצלמו מפני שרומזים להמשכה עליונה מח"ע אבל עצמות ההשכלה אינו מתלבש באותיות תורה שבכתב. משא"כ בתורה שבע"פ הן עצמות ההשכלה מלובשת באותיות ההלכה ולכן

אין מדקדקין באותיותיה כ"כ רק ההשכלה היא עיקרית המתגלה תוך האותיות גם לפי רבוי ההשכלה כך ירבו אותיותיה.

ולכן מה שמשכילים בה יותר כגון פרש"י ותוספות ופוסקים הכל בכלל תושבע"פ יחשב ואפי' כל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש. ולכן נק' ארץ טובה ורחבה שמתרחבת והולכת עד אין קץ. וזהו מה צבי אין עורו מחזיק בשרו כו'. והיינו לפי שהבשר והעור גדול כ"כ שגידול העור הוא מחמת הבשר שבתוכו. כך הנה בחי' תושבע"פ ג"כ גדולים עצם ההשכלה והאותיות כאחד שהאותיות מתפשטים מצד עצם ההשכלה. משא"כ בתושב"כ אין האותיות מתפשטים מצד עצם ההשכלה כ"א הארה בעלמא דרך רמז כנ"ל:

ובזה יובן מה שהתורה שבכתב נק' בשם מקרא בלשון הגמרא וקורא בתורה שע"י שהוא רק כמו קורא וממשיך אור א"ס ב"ה על נפשו מההעלם שבמוח אל גילוי הלב כנ"ל. אך עדיין הוא כאלו הוא דבר בפ"ע כאדם הקורא לזולתו. אבל בתורה שבע"פ אמרו מתניתין מלכתא כו' כמלך שמצוה כמ"ש במ"א מפני שנעשה יחוד גמור חב"ד בחב"ד כו'.

וכמ"ש ואשים דברי בפיך דברי ממש. וכמ"ש המגיד להב"י אני המשנה המדברת בפיך. שנעשה עצמות אחד בבחי' בטול ממש וזו היא בחי' דירה בתחתונים ממש. והגם שמצד התפשטות עצם גילוי ההשכלה לאור ה' בתושבע"פ הנה לירידה גדולה נחשבת אצלה להתפשט ולהתלבש בעשיה גשמית סדר זרעים כו'. הנה ע"ז אמר הכתוב אשר נשאתי את ידי.

והוא עד"מ שהיד יכול להרים הדבר הנופל ארצה ולשום למעלה על ראשו כך הנה סוף מעשה במחשבה תחלה. ואשת חיל עטרת בעלה ונעוץ סופן בתחלתן שנק' ארץ חפץ פי' כלי להשראת רצונו ית' כי גילוי רצון עליון הוא בסוף מעשה דוקא.

וכן בתורה שבע"פ הוא התגלות רצון העליון יותר מבתושב"כ שאין לידע ממנה לבדה מהות רצון עליון בכל הדינים והמשפטים כ"א ע"י תורה שבע"פ דוקא. וזהו ונתתי צבי בארץ החיים. פי' שכל צביונו וחפצו הוא בארץ החיים בחינת תושבע"פ ששם הוא גילוי אור ה' ורצונו ביתר שאת מבחי' תורה שבכתב והרצון הוא מקור החיים. וזהו אשר נשאתי את ידי לתת אתה לאברהם ליצחק וליעקב כו' שהם המדות חג"ת כי אשת חיל עטרת בעלה כו' כנ"ל. ונתתי אתה לכם מורשה אני הוי"ה להיות בבחי' ואשים דברי בפיך כו' כנ"ל:

אך כל גילוי אור ה' בבחי' המשכות אלו הכל תלוי בלבו של אדם כמו לכל אשר יחפוץ הלב יטנו. לזאת צריך לעורר תחלה האהבה מקודם לעורר האהבה בלבו בתפלה כדי שיהי' לבו חפץ באמת לגילוי אור ה'.

ולכן אמרו מזכירין יצ"מ בבקר ובערב. והיינו פרשת ציצית שכתוב שם להיות לכם לאלקים אני ה' אלקיכם. והענין כי לא די בהתעוררות הלב בתפלת השחר לבד אלא ליומו מכיון שאח"כ פונה לעסקיו.

ואפי' מי שאינו בעל עסק הנה בלימודו בבחי' עשיה סדר זרעים כו' נמשך הלב אחר גשמיות הדברים בבחי' הסתר וצמצום בחי' אלקים. וצריך לעורר עוד את האהבה ושמחה מנקודת הלב להיות גילוי בחי' הוי"ה כנ"ל. אך לא די בהתגלות האהבה בזה לבד כ"א ע"י תושב"כ הקל קול יעקב כנ"ל להיות קורא וממשיך בתורה גילוי אור ה' ממש ואחר כך בתורה שבע"פ בחי' בטול ממש ולהיות בחי' ואשים דברי בפיך כנ"ל ודירה בתחתונים ממש כנ"ל להיות בחי' הוי"ה אלקיכם כו' וד"ל:

פרק ה

ביאור על הנ"ל

להבין שרשי הדברים הנ"ל. הנה כללות כל הדברים הנ"ל הוא ע"פ לשון הקבלה ענין יחוד וזיווג דאו"א וזו"נ. ולבאר הדברים בפרטות הוא שלמעלה בחי' מצרים הוא מצר מי. פי' כי מבואר בלק"ת פ' וישב (ד"ה ועתה נבאר סוד יוסף) כי הגרון נק' ארץ מצרים כי הוא מקום יותר צר שבכל האדם כי הלא ג' מוחין ברדתן ובהתפשטותן למטה בגוף שם מתרחבים לכל רוחב הגוף בג' קוים. אמנם בהיותם בגרון דהיינו ברדתם מהראש להגרון קודם התפשטותם בגוף שם הם במקום צר עד קצה האחרון ושם הוא סוד מצרים ומהאחוריים היה יניקת מצרים.

וזה ענין פרעה אותיות הערף. וזהו ופרעה עמד על היאור. כי היאור הוא יסוד דאימא הנמשך דרך הגרון עד חזה דז"א ובו מלובש מוח הדעת. ופרעה שהוא הערף בחי' גרון עומד על היאר ממש. וענין יצ"מ הוא יציאת המוחין ממצר הגרון בהתפשטות בגוף ומשם הם נמשכים בבחי' מל' שהיא ארץ טובה ורחבה מקום רחב. משא"כ הגרון הוא בחי' מצרים מקום צר כנ"ל:

וביאור הדברים הנה תחלה צ"ל מהו ענין הגרון הנקרא ארץ מצרים דקדושה. וענינו הוא שהוא בחי' ממוצע שלהיות המשכת המוחין מן הראש ללב הוא ע"י אמצעות הגרון דוקא. פי' עד"מ באדם כשמתהפך מהשכל למדה. דהיינו שמהשכל שמבין איך שאותו דבר הוא טוב. נתהווה מזה אצלו אהבה ותשוקה לאותו הדבר.

והנה האהבה שנתהוה אצלו שיאהוב אותו דבר הוא מחמת הבנת שכלו שהשיג תחלה בשכלו איך שאותו דבר הוא טוב לפניו ועי"ז נולדה אצלו מדת האהבה לאהוב לאותו דבר. וזהו ענין התהפכות השכל למדה דהיינו שמבחי' השכל שהשיג תחלה בשכלו

איך שאותו דבר טוב נמשך המשכה ללב ונתהפך לבחי' מדה היא מדת האהבה שנולדה בלב מהשכל שבמוח שהולדה זו של המדה הוא מהשכל שנמשך ממוח ללב ונעשה מזה אהבה א"כ מתהפך השכל למדות.

והנה זהו בחי' צמצום לגבי השכל שיתהפך למהות אחר ממש שנעשה מדה וע"ז יש בחי' ממוצע המחבר המוח עם הלב והוא הגרון שהוא הממוצע הגורם שיהיה התהפכות השכל למדה ויתחברו המוח עם הלב. והיינו שבגרון יש בחי' הקנה שנק' שר המשקים (והוושט הוא שר האופים כמ"ש במ"א) שממשיך שפע יסוד המים ולחלוחית שבמוח אל הלב כי כל בחי' קנה הוא ענין המשכה מלמעלה למטה. כמו קנה חכמה קנה בינה והוא בחי' הממוצע לחבר שפע השכל שבמוח להתפשט בבחי' מדה בלב. והנה ענין בחי' ממוצע הזה בין השכל למדה הרי אינו לא מהות שכל ולא מהות מדה. ר"ל דקודם שנמשך השכל בבחי' הגרון בהיותו עדיין במוח הוא בחי' מהות שכל בתכלית והוא רק היותו משיג איך שהדבר טוב. וכן לאחר שמתהפך השכל לגמרי למהות מדה (שהוא לאחר שמסתיים יסוד אימא בחזה כדלקמן) אז השכל נעשה מהות מדה לגמרי ומגדיל המדה וזהו בחי' התפשטות והרחבה. אך בהיות השפע בחי' הממוצע שהוא הגרון דהיינו כשמתצמצם השכל להתהפך לבחי' מדה וקודם התהפכותו שעדיין לא נתהפך ממש כ"א הוא מתצמצם להתהפך אז הוא בחי' גרון. שהגרון אינו לא ממהות מוחין שבראש.

ולא ממהות מדות שבלב שאינו מהות שכל שהרי בהיות השפע בגרון היינו שכבר ירד ממהות שכל שבמוח להיות יורד ונמשך להתהפך למהות מדה. וגם אינו מהות מדה שלא בא עדיין לכלל מהות מדה. וזהו בחי' הפסק בין מהות שכל למהות מדה דהיינו ביני לביני ונק' מקום החתך כשירד ממהות הראשון שהיה מהות שכל ולמהותו השני שהיא מהות מדה עדיין לא הגיע (ולכן זהו המקום היותר צר שבכל הגוף דהנה המדות הם בבחי' התפשטות. ויש יותר אפי' מן השכל המולידם וכמשל המעיין שביציאתו הוא דק ואח"כ כשנמשך בהתפשטות נעשה ממנו נהר גדול כו' כך אנו רואים שהמדה מתרחבת מעצמה בבואה בלב יותר מן השכל המולידה כמשל הכועס על חבירו מאיזה טעם שכשמתפשט הכעס בלב מתגדל יותר מכח הטעם שהולידו וכן באהבה כו'. וזש"ש בלק"ת שבהיות המוחין בגוף הם בהתפשטות ומרחב יותר מבהיותן בראש. ועמ"ש בד"ה ששים המה מלכות בענין נהרא מכפיה מיברך. אמנם עכ"פ בעודן בראש הם ג"כ במרחב יותר מכשנמשכין בגרון שאז הן בתכלית הצרות להיות שירדו ממהות שכל

ועדיין לא הגיעו למהות מדה רק עומדין להתהפך כו'. ולפיכך הם בתכלית הצמצום שאינן לא מהות זה ולא מהות זה):

והנמשל מזה יובן למעלה. דהנה ענין יסוד אימא שמסתיים בחזה דז"א. פי' שאימא הוא בחי' בינה שהוא בחי' השגת השכל. והז"א הוא בחי' המדות דאצי'. והתהוות המדות הוא מהשכל כנ"ל במשל. וזהו שיסוד אימא מסתיים בחזה דהיינו מה שנתהפך שפע השכל להיות בחי' מדה (ובמ"א נתבאר ענין עד החזה להיות כי גם המדות אע"פ שעיקרן הן בחי' מדות לבד מ"מ כלולים ג"כ מג' בחי' חב"ד חג"ת נה"י. והוא בחי' הטעם והפנימי' של החסד ועצם החסד ובחי' ההשפעה שלו ונק' ג' בחי' אלו ג"כ ג' שלישים. והנה שליש העליון והוא בחי' חב"ד של עצם המדה ולא חב"ד ממש וזהו ענין עד החזה ובחי' עצם החסד זהו שליש האמצעי. והוא מהחזה עד הטבור. ובחי' נה"י של עצם המדה זהו בחי' שליש התחתון מהטבור עד הירכים. והוא מקור לנה"י של כללות הפרצוף שהן הרגלים. והשליש העליון הוא הפונה למעלה לקבל מעילתו. וזהו שיסוד אימא מסתיים בחזה והיינו שמחב"ד האמתיים שהן המוחין שבראש נמשך להיות מוחין ובחי' חב"ד למדות שבלב שזהו ענין השליש העליון. ומ"מ אנו אומרים שהשכל מתהפך למדה ממש. כי בחי' שליש העליון דהגוף הוא מהות מדה ממש רק שנק' מוחין בערך המדות. אבל לגבי עצם השכל נק' זה שמתהפך למהות מדה ממש):

אמנם צ"ל בחי' ממוצע לחבר בחי' יסוד אימא עם המדות שהוא בחי' ז"א והוא בחי' הגרון ששם מתחילין המוחין להתהפך להיות חיות למדות וירדו ממהותן הראשון שהיו בחי' שכל בחי' גדלות המוחין.

ועתה בגרון נתצמצם בבחי' קטנות המוחין בכדי להתהפך למדה ולכך שם הוא בחי' מצרים מצר מ"י. בחי' מ"י הם נש"ב הנמשכים במדות כשהם בגרון הם בתכלית המצר והקטנות שהרי הוא בחי' מצר וקטנות לגבי המוחין כשהן בראש כנ"ל.

וגם לגבי המדות שבלב שכשנעשה מהות מדה הנה אז השכל מגדיל המדה להיות בהתפשטות רב כנ"ל. משא"כ בגרון אינו עדיין מהות מדה בהתגלות וגם אינו בגדלות המוחין ע"כ זהו מצר יותר מבחי' השכל ומבחי' המדות.

וזהו מה דאיתא בכהאריז"ל דגרון וחרן הוא ענין א' כמבואר בלק"ת ר"פ ויצא ששניהם בגימטריא אחת. להיות כי בחי' הגרון הוא מצר וקטנות ע"כ זהו ענין בחי' חרן כי הדינים והגבורות נמשכים מצד קטנות המוחין כנודע ממשל התנוק שאינו יכול כלל לסבול דבר שכנגד רצונו מחמת ששכלו קטן ביותר אבל סבא דעתוהי סתים שיוכל לסבול מה

שנגד רצונו מחמת שדעתו מתיישבת מבחי' מוחין דגדלות כמ"ש בישישים חכמה לכן מבחי' גרון נמשך בחי' חרן:

והנה בחי' זו שהוא בחי' היות המוחין בגרון הנ"ל הנק' מצרים הוא בחי' עבור כנזכר בפע"ח בשער הפסח שבחי' עבור הוא שז"א הוא כלול תלת גו תלת בבחי' עבור בבטן אימא. שזהו ענין העבור הוא שהגרון מפסיק בנתיים ואין המדות מתגלים בבחי' לידה וגילוי ממש בלב. והוא למטה ג"כ בעבודה ענין העבור ג"כ כנ"ל שהוא בבחי' מצר הגרון. שהוא כשמשיג היטב גדולתו ית' ויש לו אהוי"ר בהעלם ואינו מוציאן לידי גילוי שיהיו בהתגלות לבו. והוא מחמת שהם בבחינת מעצור הגרון שנשארים שם בבחי' עבור והעלם ואינן באים לידי גילוי בלב כו':

וזהו ג"כ ענין הפסוק ופרעה עמד על היאור. דהיינו כשהז"א הוא בבחי' עבור שזהו סוד מצרים אז נאמר ופרעה עמד כו' כי היאור הוא יסוד דאימא שבו המוחין בבחי' עבור והעלם. והיינו כשהם בבחי' מצר הגרון כנ"ל ולשם פרעה שהוא הערף עומד ודורך על היאור הנ"ל ומעכב שלא יהיה הלידה כו'. ובעבודת ה' היינו בחינת רצונות הזרות המעכבים גילוי המדות כו':

והנה אחר שנתבאר ענין מצרים שהוא הגרון וגלות מצרים הוא בהיות הז"א בבחי' עבור שם. מעתה יש לבאר ענין יצ"מ שהוא בחי' לידה דהיינו שהמדות יוצאים לידי גילוי מן ההתבוננות ואז הוא הגדלת המדות.

והנה המוציאן מבחי' ההעלם שהוא העבור לידי גילוי שהיא הלידה הוא ג"כ הגרון הנ"ל כי הגרון ממנו נמשך הקול. והקול הוא המוציא את המדות מההעלם הנ"ל לידי גילוי. והנה מבואר לעיל איך כי בחי' לידה זו וגילוי זה של המדות הוא ג"כ בחי' שמחה כי השמחה היא בחי' הגלוי כשהמלך בשמחה הוא מתגלה.

וענין שמחה זו היא כמ"ש מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים ומבואר שם שהיא בחי' כנס"י שנק' שמחה שהיא בחי' גילוי עלמא דאתגליא. והיא הנקראת ג"כ אהבה בתענוגים. וביאור שרש הענין הוא דמבואר למעלה שהלידה הוא כשיוצא ז"א מבטן אימא לידי גלוי. והנה אז מתחיל בנין פרצוף המל' שהיא בחי' הנוקבא כי היא מתחלת מאחורי ז"א (כנזכר בע"ח שיש נקב כנגד החזה דז"א מאחוריו שדרך שם יוצאת המל'. וזהו ענין דודי שלח ידו מן החור) והיינו שמאחורי ז"א שהוא בחי' החיצוניות מתחיל בנין פרצוף הנוק'. וזהו דשמחה שהיא כנס"י עלמא דאתגלייא היא מתהווה לאחר לידת ז"א שאז אח"כ בהתגלות יסוד אימא בחזה דז"א שזהו לידת המדות הנק' ז"א אז מתחיל התהוות פרצוף הנוק'. אך תוכן הענין שיש ב' בחינות בהמל' בחי' חיצוניות ופנימיות

כנז' (בזוהר הרקיע) ר"פ בראשית על מאמר כשושנה כו' כן רעיתי שבחי' חיצוניות המל' דהיינו מה שיורדת לבי"ע להחיותן זהו ענין שושנה בין החוחים. ובחי' פנימית המל' שאינה יורדת כלל הוא בחי' רעיתי. והנה ענין הנז' בע"ח דהתהוות המל' הוא מהנקב באחורי ז"א זה קאי על חיצוניות המל' שהוא בחינת חיצוניות הדבור שהתהוות בחי' זו הוא מהנקב מאחוריו ששרש בנינה הוא מאחורי ז"א. אבל הפנימית שלה שהוא פנימיות הדבור שרש בנינה הוא מפנימיות ז"א (ועמ"ש בזה ע"פ ששים המה מלכות כו' אחת היא יונתי כו'). ובחי' זו ר"ל הפנימית שלה נק' כלת משה. שמשה הוא בעלא דמטרוניתא והיא הנקראת ג"כ כנס"י שמפנימיות דז"א הוא מקור של כללות נשמות ישראל ועליו נאמר מה יפית ומה נעמת אהבה בתענוגים וזהו ג"כ ענין בחי' שמחה:

והנה נתבאר לעיל שהמוציאן מן ההעלם שהוא בחי' עבור לידי גילוי שהיא הלידה הוא ג"כ הגרון והיינו ע"י הקול שבו. וזהו מה שנת"ל הקול קול יעקב דהיינו קורא בתורה שע"י הקריא' בתושב"כ שנק' מקרא מוציאן מן ההעלם לגילוי שיהיה בחינת לידה שלכך נק' מקרא שהוא ע"ש הקריאה שקורא בקול להוציאן מן ההעלם שהוא בחי' עבור לידי גילוי שהיא הלידה כנ"ל.

ודוקא ע"י מקרא שהוא תושב"כ להיות כי ההפרש בין תושב"כ לתושבע"פ שתושב"כ הוא בחי' מוחין דאבא ותושבע"פ הוא בחינת מוחין דאימא ולכן בתושב"כ הקפידא על האותיות דוקא שהם מנויים וספורים ושיהיו עשויין כדינן.

והיינו שהאותיות שבתושב"כ הם הם רק רמזים על החכ' שאע"פ שמבין ומשיג בה בתבונתו יותר ממה שכתוב להדיא אינו רשאי להוסיף אותיות לפי השגתו בה יותר. והטעם הוא מפני שתושב"כ הוא מבחי' מוחין דאבא שהוא בחי' חכמה ולחכימא ברמיזא שצירופי האותיות שלה הם רומזים על איכות המשכת החכמה כמו אל"ף הוא יו"ד בראשו ויו"ד בסופו וקו באמצעיתו.

והיינו בחי' רמז על ח"ע וח"ת שהם יו"ד דהוי"ה ויו"ד דאדני. ולפעמי' היו"ד שלמטה עושים במקומה דלי"ת להיות כי המל' שהיא ח"ת נק' דל. והקו ההולך באלכסון כדמות ו' הוא בחי' ת"ת המחבר חכמה ומלכות.

וכן בי"ת הוא ג' קוין מעלה ומטה וקו הימין והוא ג"כ רומז על איכות ההמשכה. וכן גימ"ל הוא קו א' שהוא וי"ו עם נקודה שהוא י' תחתיו וזה מורה על בחי' היסוד ולכך נק' גימ"ל שהוא גומל דלים. פי' שגומל חסד ושפע למלכות הנק' דל כמ"ש אשרי משכיל אל דל כו'.

וענין הוי"ו יו"ד הרי זה דוגמת אות וי"ו אלא שתמונ' אות וי"ו הוא יו"ד וי"ו להורות על פנימית הטפה דהיא יו"ד בראשית השפע כו' ונמשכה בשפע הוי"ו אח"כ כידוע. משא"כ גימ"ל הוא בהפוך הוי"ו למעלה והיו"ד למטה להורות על סיום השפע במל' אחרי המשך האור והשפע מן המשפיע כו'. וכן כל האותיות והתגין שעליהם הם הכל רמזים על איכות ההמשכה כו'. והחכמה שבהמשכת אורות אלו זו היא חכמה שבתושב"כ ואין התגלותה בהתושב"כ רק ע"ד רמז ולא באה בגילוי ההשגה וההבנה ממש בהאותיות דתושב"כ (כי הנה בספורי מעשיות שבתורה כמו מעשה דלבן ומעשה בלק הפשט הנגלה בהכתוב המובן בגלוי מתוך האותיות עם היותו תורה שלימה מ"מ נק' לבושא דאורייתא בזהר)(ח"ג דקנ"ב). אבל גופי תורה הם המתלבשים בהלבושים ואינן מתגלים בהאותיות להדיא אלא ע"ד לחכימא ברמיזא. ועל זה אמר דוד גל עיני ואביטה כו' שיבין מתוך הרמזים את החכמה. ויש בבחי' התורה ג"כ נשמתאלנשמתא.

ועמ"ש הרמ"ז שם עד"מ פסוק ואלה המלכים ודאי מעשה שהיה כך היה אבל בה נגנזו סודות עולם התהו לכן בקצתן נאמר שם עירו וקצתם לא. ובאחרון נזכר שם אשתו. ועוד כמה שינויים שלענין הספור לא מעלים ולא מורידים וכפי הסוד רומזים ענינים נפלאים כמ"ש בכהאריז"ל בע"ח ואוצ"ח. נמצא האותיות והפסוקים דתושב"כ הם הכל בחי' רמיזות על החכמה ולא בחי' גילוי שכל באותיות ע"ד שהוא בתושבע"פ כדלקמן. שהרי גילוי השכל שבתושב"כ זהו נק' לבושא דאורייתא כנ"ל והלבוש מתגלה אבל אפי' גופי תורה שהם פרטי הדינים וכ"ש הסודות הנק' נשמתא דאורייתא ורזא דרזין שהם נשמה לנשמה אינן מתגלים כלל באותיות דתושב"כ רק ע"ד לחכימא ברמיזא.

והיינו לפי שתושב"כ נמשכה מח"ע שהיא למעלה מבחי' גילוי בהאותיות ממש שגילוי השכל באותיות זהו מבחי' בינה כדלקמן. אבל מהחכמה א"א להיות הגילוי רק בבחינת רמיזא וזהו לחכימא ברמיזא. ולכן אין רשאי להוסיף אף אות א' לפי תבונתו והשגתו יותר כו' מאחר שאין החכמה באה לידי גילוי ממש בהאותיות א"כ אין שייך להוסיף אותיות מחמת רבוי ההשגה כו' ויפסול עי"ז את התורה. שהרמז צ"ל דוקא כמו שהוא בתושב"כ שקבל משה מפי הגבורה.

ויצא לנו מזה שתושב"כ נמשכה מבחי' ח"ע הוא בחי' מוחין דאבא ולכן נקראת מוסר אביך. ותושבע"פ נק' תורת אמך. ולכן דוקא ע"י מקרא שהוא תושב"כ בחי' מוחין דאבא מוציא מההעלם לגילוי שזהו ענין הקל קול יעקב שבגרון קול הקריאה דתושב"כ מוציא מן ההעלם לידי גילוי. אבל תושבע"פ הוא בחי' מוחין דאימא שהוא בינה (ע' ע"פ גן נעול ענין בינה יתירה ניתנה באשה) היא מקור לצירופי האותיות (שהם פתוחי חותם)

כמו למשל בנפש האדם שהתהוות צירופי האותיות הוא מן השגתו והבנתו שלפי ההבנה כמו"כ ממש מתרבים צירופי האותיות שכשהשגתו והבנתו היא רחבה אזי גם צירופי האותיות הן מרובים. ואם הבנתו קצרה אזי האותיות מועטים. שהאותיות הן כלים לאור ההשגה וההבנה. שההשגה וההבנה מתגלה בהאותיות לכך לפי ערך רבוי האור כך הוא רבוי הכלים. (משא"כ בחי' חכמה שלמעלה מההשגה אינה מתגלית ממש תוך האותיות רק ע"ד לחכימא ברמיזא הילכך אין האותיות מתרבים כו' כנ"ל) וכמו"כ למעלה שתושבע"פ נק' מוסר אמך להיותה מבחי' מוחין דאימא דכמו שמטפת האב נעשה בבטן האם ולד ברמ"ח איברים כו'. כך מפסוק א' בסכת תשבו נעשה בתושבע"פ מסכת סוכה. ופירש"י ותוספות ופוסקים. והיינו להיותה בחי' אימא שהיא ההשגה. ולכן היא הנקראת ארץ טובה ורחבה:

וזהו שנקראת ג"כ ארץ הצבי שדומה לצבי שאין עורו מחזיק את בשרו שכשנלקח הבשר ממנו מתכווץ העור. אבל כל זמן שהבשר בו אזי כל זמן שהבשר הולך וגדל כמו"כ מתגדל עורו. והוא המשל לתורה שבעל פה שהיא מוחין דאימא בחי' מוח ההבנה המתלבש בהאותיות בבחי' אור וכלי בגילוי הילכך כל מה שמתרבה ההשגה ממילא מתרבים האותיות. וכמו שאנו רואים שבמשנה האותיות מועטים לפי ששם עדיין ההבנה בקצרה. אבל בתלמוד שנתוסף ההבנה וההשגה בהרחבה גדולה (כי תלמוד בבריאה ששם מתלבשים חב"ד דאצי' ומשנה ביצי' כו') לכך נתרבו שם צירופי האותיות מאד. וזהו שנק' ארץ טובה ורחבה שמתרחבת עד אין קץ שכל מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש בכלל תושבע"פ יחשב ואזי מתרחבים האותיות כו'. ולכן אין בתושבע"פ הקפידא על האותיות כמו בתושב"כ. שהמשנה מדברת בלשון זה ובריייתא בלשון אחר. וכן גמרא בלשון אחר והוא מטעם הנ"ל שעיקר התושבע"פ היא ההבנה וההשגה והאותיות הם מתרבים ומשתנים לפי ההשגה כו'. (וכ"ז להיות בתושבע"פ ההשגה בגילוי באותיות והיינו מבחי' מוחין דאימא. משא"כ תושב"כ שהיא מבחי' מוחין דאבא שאין מתגלים בהאותיות רק שהאותיות הן רמיזות ע"כ הרמיזות הם דוקא כך וכך ולא ישתנו מחמת רבוי הבנתו וכנ"ל). (וזהו שבינה נק' ג"כ רחובות הנהר ועמ"ש בפ' לך לך גבי ה' דאברהם שכדי להיות ההרחבה וההתפשטות שרשו ממקום עליון יותר מהחכמה דהיינו מבחי' קוצו של יו"ד שהוא בחי' כתר שלמעלה מהחכמה. ועד"ז יובן ג"כ בתושבע"פ שהוא בחי' הבינה להבין הענין בהרחבה שרשה גבוה מתושב"כ שהיא בחי' חכמה):

והנה כמו שבבינה שהיא נק' תושבע"פ נק' ארץ טובה ורחבה מצד התרחבות צירופי האותיות. כמו"כ הוא ממש מבחי' מלכות נוק' דזעיר אנפין שהיא נקראת גם כן ארץ

טובה ורחבה שהיא היא עיקר בחי' תורה שבעל פה כמאמר התיקוני זהר הידוע מלכות פה תושבע"פ קרינן לה. כי תושב"כ ותושבע"פ ע"ז נאמר חכמות בחוץ תרונה ב' חכמות חכמה עילאה היא בחי' תושב"כ וח"ת היא בחי' תושבע"פ והיא הנק' ארץ טובה ורחבה. שהיא מתרחבת מאד לפי השראת האור א"ס ב"ה בתוכה. פי' כידוע בכהאריז"ל שבזאת משונה המל' מכל הספירות שיש בה שינויים רבים שפעם מתרחבת מאד ופעם מתקצרת ביותר.

ויש רבוי בחינות בענין התרחבות זאת והשינויים האלו הן ממש בכלים דבחי' מל'. דהיינו פעם היא רק נקודה תחת היסוד. ופעם מתגדלת עד בחי' נה"י. ופעם עד חג"ת כו'. ולפעמים מתרחבת עד שהן שוין בקומתן.

וכל סבת השינויים האלו בהכלים תלוי הכל מצד השפעת והמשכת האור מא"ס ב"ה בה. שבהתמעט גילוי האור אז גם הכלי מתמעט להיות רק נקודה חדא וע"ז נאמר שחורה אני כו' בבחי' נקודה חדא.

וכשמתרבה גילוי האור אזי גם הכלי מתרבה ממש הכל לפ"ע גילוי האור. וזהו שנקראת ארץ צבי שגידול והתפשטות העור הוא תלוי לפי גידול הבשר שבהתמעטות והסתלקות הבשר נתכווץ העור. וזה מורה על ענין הנ"ל שבמלכות שרבוי ומיעוט הכלים תלוי לפי רבוי ומיעוט האורות ע"כ יש שינוים רבים בגידולה ובקומתה עד"מ שהם הכלים משא"כ בשאר הפרצופים שאין שינויים כלל בענין הכלים שלהם.

והשינויים בשבת ויו"ט הוא בענין הוספת האור כו'. אבל הכלים אין בהם רבוי ומיעוט. כי או"א אינן מתרחבים ומתקצרי' לעולם כי אין בהם שינוי לעולם בהכלים. וגם המדות הנק' ז"א ג"כ אינו מתרחב ומתקצר כ"א כשנשפע להם מוחין דיניקה מלמעלה מקבלים הם המוחין או לא נשפע להם המוחין אבל הם המדות בעצמן אינן מתקצרים ומתרחבים כמו המל' שהיא בעצמה יש בהם שינויים. הרי הכלים דמל' תלוי התפשטותן בהתפשטות האורות.

וזו מעלה יתירה בכלים דמל' שבטלים לגמרי לגבי האורות וזהו שנק' ארץ טובה ורחבה שמתרחבת לפ"ע רבוי האור כו'. וזהו היתרון בעסק התושבע"פ אפילו על בחי' אהבה בתענוגים. ששמחה ואהבה בתענוגים היא בחי' יש ודבר. שהשמחה הוא בהתגלות הלב שמרגיש השמחה והתענוג בלבבו והיא בחי' יש ודבר. אבל בתושבע"פ האור מוסתר ואין נרגש התענוג לכך היא נעלה שהיא בחי' מ"ה תכלית הבטול בלי הרגשה כלל.

וזהו שאמר והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים שהיא היציאה וגילוי המדות מהגרון ע"י קול תורה שבכתב אזי אח"כ והבאתי אתכם אל הארץ תושבע"פ שיש בה מעלה ומדרגה יתירה בהיות' ארץ צבי כו' טובה ורחבה כנ"ל:

ועתה יש לבאר ענין ונתתי צבי בארץ החיים. והוא עוד מעלה בענין תושבע"פ. והיינו עוד טעם שני למה שנקראת ארץ צבי. כי פי' צבי הוא הרצון (מלשון צביוני וכן לצביונן נבראו הקב"ה שאל להם רצונכם שאברא אתכם וכן ולא אביתם תרגום ולא צביתון כו'. וכן בלה"ק ג"כ פירושו חפץ או הדר ופאר כמבואר בספרים) והיינו שרצונו העליון ית' (וחפץ הוא פנימיות הרצון כנודע) הוא מלובש ומתגלה בארץ החיים דוקא שהיא התושבע"פ. וזאת עוד מעלת התושבע"פ על התושב"כ שתושב"כ מקרא הוא בחי' מוחין דאבא בלבד שהוא בחי' חכמה. אבל אין בה כ"כ גילוי רצון העליון ממש שלמעלה מהחכמה. שהרי א"א להבין ולהורות איזה פסק דין שהוא רצון העליון לזכות או לחיוב אסור או מותר כו' מן התושב"כ שא"א להבין ממנה הפסק דין שהוא רק בחי' חכמתו ית' בלבד. אבל תושבע"פ בה מלובש ומתגלה רצון העליון ב"ה שהוא ענין פסקי הדינין שבתושבע"פ אסור מותר שזהו רצון העליון ב"ה.

וזהו ונתתי צבי בארץ החיי' דוקא שגילוי הרצון העליון הוא בתושבע"פ דוקא. והוא מפני שסוף מעשה הוא דוקא במחשבה תחלה ונעוץ תחלתן בסופן ולכן נק' המלכות א"ח עטרת בעלה ונק' ג"כ ארץ חפץ ע"ש גילוי הרצון בה דוקא (וכמו בארץ הגשמית גילוי כח הצומח שהוא בחי' א"ס לברוא מאין כו' כמ"ש באגה"ק איהו וחיוהי ובמאמ' א"ח עט"ב. והנה בתושבע"פ ג"כ יש אגדות ופסקי דינין ובאגדות ג"כ רק מלובש ח"ע. אבל בהלכות ופסקי דינין מלובש רצה"ע ולכן לימוד דהלכות נעלה יותר טובא מלימוד האגדות כדאיתא בגמ' דסוטה דף מ'):

אך עם היות שיש מעלו' ומדרגות יתירות בתושבע"פ על תושב"כ שנק' ארץ טובה ורחבה וגם בה גילוי רצה"ע עכ"ז מצד אחד היא למטה במדרגה יותר שנשפלה מאד למטה בגשמיות ומדברת רק בענינים גשמיים (ועמ"ש בפרשת בראשית). אך על זה נאמר והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי כו'. כמשל היד שמגביה בה החפץ המונח למטה ויכולה היא היד להגביה למעלה מן הראש ויכולה להניח על הראש כמו"כ המלכות הנק' תושבע"פ היא בחי' הארץ שעם היות שנתלבשה בגשמיות אבל נשאתי את ידי להגביה אותה למעלה ראש מבחי' ח"ע כי היא בחי' אשת חיל עטרת בעלה. שהיא בחי' עטרה וכתר לז"א.

והיינו מטעם הנ"ל דונתתי צבי בארץ החיים שבה גילוי רצה"ע כו'. והכתר הוא למעלה מן המוחין שבראש כנודע. וזהו אשר נשאתי את ידי. פי' ידי הם הזרועות דא"א שהם חג"ת דא"א שהם מכינים את המל'. כמ"ש מקדש אדני כוננו ידיך:

וזהו והיית עטרת תפארת וגו' וצניף מלוכה בכף אלהיך. פי' הצניף מלוכה שהוא המל' היא עטרת תפארת כנ"ל פי' עטרת בעלה. בכף אלקיך שזהו ע"י אשר נשאתי את ידי זרועות דא"א.

וזהו לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב. שהאבות הן חג"ת דז"א ומעלה יתירה היא להם שניתנה להם הארץ משום דהיא א"ח עט"ב כתר לז"א כנ"ל. והיינו מעלת ומדרג' התושבע"פ. ונתתי אתה לכם מורשה שיהיה מוסתר בה האור שזהו תכלית הבטול שאין נרגש כלל הבטול ובזה גבוה הוא אפי' מבחי' אהבה בתענוגים שהוא בחי' יש ודבר שנרגש השמחה בלב. אבל הלימוד כשהוא בבחי' בטול ע"ד אני המשנה המדברת בפיך הוא בטול ממש בלי שום הרגשה כנ"ל.

וזהו מתניתין מלכתא כנודע. וזהו לתת אותה לאברהם. כי אברהם בחי' אהבה והארץ שהיא תושבע"פ גבוה יותר אפי' מבחי' אהבה בתענוגים. נמצא המתבאר בפסוק זה הוא למעל' כללו' ענין יחוד דאו"א וזו"נ וכן בחי' אלו הן הן ממש בעבודת ה' בכל יום שהאדם יש בו כל בחינות אלו.

ולכן בכל יום בבקר ובערב מזכירין יצ"מ כי תחלה יש בחי' גלות מצרים שהוא עבור ז"א בבטן אימא והוא בחי' מצרים מצר הגרון ואח"כ ע"י אמר לבני ישראל אני ה' שהוא עסק התורה שבכתב הנק' תורת הוי' הוא הלידה וזהו לשון מקרא שהוא קורא ומוציא אותן מההעל' אל הגילוי. אך כמו הלידה הגשמית א"א בלא חבלי לידה ויסורין כמו"כ צריך להרגיש כאב וצער על מניעת גילוי שם הוי' בלבו.

ועי"ז יהיה הלידה שהוא השמחה ותענוג כמ"ש אם הבנים שמחה. ולמעלה היינו לידת ז"א ולמטה בנפש גילוי המדות אהוי"ר. ויוצא דם נדה שנדחין כל המחשבות זרות ע"י הלידה כו'. ואח"כ והבאתי אתכם אל הארץ ענין זה למעלה מה שמבחי' ז"א יורד ההשפעה למל' ונק' ארץ כנען שמכניע כל החיצונים ונמתקים כל הדינים מפני שע"י הלידה שהוא בחי' גדלות אין יניקה לחיצונים. אבל מבחי' עבור וקטנות יש להם יניקה כמבואר במ"א.

ולמטה הארץ היא בחי' תושבע"פ והיא אשר נשאתי את ידי כי אשת חיל עטרת בעלה והיית צניף מלוכה כו' וכנ"ל. ולהיות נודע שבכל יום נמשכין מוחין חדשים למעלה וכן בנפש האדם כמ"ש חדשים לבקרים כו' שנעשה בריה חדשה ע"כ צ"ל בכל יום יצ"מ

שההמשכה ממוחין למדות הוא ע"י מצר הגרון והיינו ע"י תושב"כ ואח"כ והבאתי אתכם אל הארץ היא התושבע"פ הנק' ארץ חפץ כנ"ל:

בא

פרק א

בעצם היום הזה יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים. הנה ארז"ל על חנה מיום שברא הקב"ה את עולמו לא היה אדם שקראו להקב"ה צבאות עד שבאת חנה כו'. דהיינו שהיא פתחה תחלה לקרות הקב"ה הוי"ה צבאות ואמר הקב"ה עתיד בן שלך לפתוח בנבואה בשם זה כמ"ש ויאמר שמואל כה אמר ה' צבאות פקדתי כו'. והנביאים האחרונים נבאו בשם זה ובפרט חגי זכרי' ומלאכי יותר מכולן. וקיי"ל (ספ"ד דשבועות) דצבאות הוא מן השמות שאינן נמחקין. והנה מתחלה יש להקדים ענין השמות מהו. גם מעלת שם המיוחד שם הוי"ה על שאר השמות ואח"כ ית' אי"ה ענין שם צבאות. הנה ידוע שמהותו ועצמותו של הא"ס ב"ה הוא פשוט בתכלית הפשיטות ולא שייך כלל במהו"ע ענין התוארים שנמצאו שכינו לו ית' בתורה ובדברי הנביאים ובדברי רז"ל כמו חכם חסיד רחמן כו' וכיוצא בהן. כי הוא ית' מרומם ונשגב ומובדל מכל גדרים אלו שהחכמה שהיא המעלה הראשונה בנבראים היא נחשבת כעשיה גשמי' לגבי מהותו ועצמותו ית'.

ומכ"ש בחי' המדות וכמאמר דלאו מכל אלין מדות איהו כלל וכנודע. ואעפ"כ יש מציאות ענין התוארים הללו שבאו בתנ"ך ובדחז"ל. דהיינו ע"ד מארז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו כו' שם אתה מוצא ענותנותו שהוא ית' משפיל א"ע להיות מתלבש בעשר כלים דאצילות שהן בחי' חו"ג כו'.

וג"ר חב"ד ואז שייך לקרותו בתוארים שנק' חכם מצד התלבשותו בחכמה וכמאמר אליהו אנת חכים פי' שמספר בענותנותו שמשפיל א"ע להתלבש בבחי' כלי החכמה עם היות שהחכמה אין ערוך אליו כלל כנ"ל. וכן משפיל א"ע להתלבש בבחי' חסד ונק' אז הגדול או חסיד וזהו שהגדולה היא ענותנותו שע"י ענוה והשפלה שהשפיל א"ע להתלבש במדת חסד אז דייקא שייך לקרותו גדול משא"כ מהו"ע מרומם מגדר זה כנ"ל. והנה שמותיו של הקב"ה הם הכלים דע"ס דאצי' שמתלבש בהן אוא"ס ב"ה ומתייחד עמהן בתכלית היחוד ע"ד דאיהו וגרמוהי חד היינו שם אל הוא בבחי' כלי החסד. ושם אלקים בבחי' כלי הגבורה ושם אדנ"י בבחי' מל'. אמנם שם הוי"ה הוא הפנימיו' של כל השמות שהם הכלים. כי הוא בבחי' האורות המתלבשים בתוך הכלים דהיינו בבחי' אל

שהוא השם שבכלי החסד. הנה בבחי' האור הנמשך מא"ס ב"ה להתלבש בו הוא בחי' שם הוי"ה.

וכן גם בבחי' שם אלקים שבכלי הגבורה מתלבש בתוכו שם הוי"ה שהוא בבחי' האור מא"ס המתלבש בתוך הכלים הנ"ל. ועד"ז בכל השמות שאינן נמחקין שהם בבחי' הכלים. ושם הוי"ה הוא בבחי' האורות המתלבשים בהן. ולכך שם הוי"ה מצטרף עם כל השמות כמ"ש ביום עשות הוי"ה אלקים ארץ ושמים כו' וכתיב הוי"ה צבאות כו' מפני שבחי' שם הוי"ה הוא הממשיך את האור א"ס להתלבש בשמות אלקים וצבאות שהם הכלים כו' שהוא הממוצע בין אורות וכלים ולכך הוא המחבר האורות עם הכלים:

והנה כתיב זה שמי לעלם וזה זכרי כו'. ופי' בת"ז שמי עם י"ה שס"ה ל"ת. זכרי עם ו"ה רמ"ח מ"ע. והיינו שכללות התורה רמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת הם מושרשים בשם הוי"ה שהוא בחי' ז"א דאצי'. רמ"ח מ"ע נמשכים מבחי' החסדים שבז"א ושס"ה ל"ת מבחי' הגבורות שבז"א ובהם נכללים כל פרטי הדינים דאו"ה כשר ופסול חייב וזכאי כו'. שההיתר והכשר נמשך מבחי' החסד דז"א והעובר אל"ת ממשיך עליו מבחינת הגבורות להיות נענש כו' ואור א"ס ב"ה הוא מלובש בכלים דז"א עד דאיהו וגרמוהי חד כדלעיל וזהו בחי' שם הוי"ה.

ובזה יובן מה שבכל התורה לא נזכר שם צבאות רק שם הוי"ה לבדו רק חנה אמרה ה' צבאות. כי מרע"ה שזכה שתנתן התורה על ידו היינו לפי שהמשיך התלבשות אור א"ס בכלים דז"א. ומשם נמשך התורה כנ"ל (ומשם היתה נבואתו כי עיקר נבואתו היתה מאצי' רק דרך מעבר נמשך על ידי הבריאה כמ"ש בשער הקדושה להרח"ו ח"ג שער ו') אבל לא המשיך שיהיה ג"כ התלבשות אור א"ס בבי"ע ע"ד שהוא מתייחד עם כלים דאצילות כך יהי' מתייחד עם כלים דבי"ע זה לא המשיך משה ולא הוצרך לזה כי המשכת התורה המשיך מבחי' אצילות ממש. ושם מתייחד אור א"ס עם הכלים עד דאיהו וגרמוהי חד כנ"ל. משא"כ בבי"ע אין הגילוי כלל בהכלים (ולאו איהו וגרמוהי חד בהון כנודע) אבל הנביאים שאחריו המשיכו את אור א"ס ב"ה שיתלבש ג"כ בכלים דבי"ע מה שלא היה כן בימי מרע"ה. והיינו שחנה פתחה תחלה בשם צבאות ואחריה נמשכו כל הנביאים שענין שם זה הוא מורה על ענין התלבשות אור א"ס בכלים דבי"ע להיות מתייחד עמהם ג"כ וכמשי"ת אי"ה.

והוצרכו לזה כי בימי מרע"ה שהיתה נבואתו מאצילות ע"כ המשיך להם למטה התורה משם מבחי' אצילות והוא היה דבר ה' בפי משה וקיימו ישראל התורה כו'. אבל בימי הנביאים שאחריו שלא היו ישראל עושין רש"מ והוצרכו הנביאים להוכיחם.

וענין ההפרש בין תוכחה שאומר הנביא לשאר מוכיח הוא כי בהנביא הנה התוכחה היא דבר ה' המתלבש בדבורו של הנביא ונמצא הוא ית' הוא המוכיח. ולזאת הוכרח להיות המשכת התורה מאצילות לבי"ע כדי שיקיימו ישראל התורה כי בהיותה באצילות כבימי משה לא היו מקיימים אותה ישראל שבימי הנביאים אחר דורו של משה מצד שנשגבה מהם והית' התורה בפ"ע והאדם בפ"ע.

ולכך היה צ"ל התלבשות התורה מאצי' לבריאה ונמשך שם דבר ה' בפי הנביא להזהיר את ישראל שיקיימו התורה כו'. והגיע להם עי"ז התוכחה מדבר ה' ממש המתלבש בכלים דבי"ע ומשם בפי הנביא כו':

והנה הגם שאין נביא רשאי לחדש דבר. אך אין זה חדוש ותוספת על תורת מרע"ה. רק המשכת התורה בלי תוס' וגרעון מאצילות לבריאה. וזהו ענין שם צבאות שנז' בנביאים כי צבאות הוא לשון חיילות. והם גדודי נשמות ומלאכים דבריאה אשר אין מספר לגדודיו והם נבראים ומחודשים מאין ליש ממש. ואינן אלהות כלל כמו אצילות שהוא בחי' אלהות ממש ואעפ"כ הנביאים המשיכו שיתלבש בהם אור א"ס ב"ה בתכלית היחוד כמו שנתלבש בכלים דאצי' עד דאיהו וגרמוהי חד עד שיהיה נק' האור א"ס המלובש בהם בשם צב(אות שהוא שם התואר שהוא עצמו הוא בחי' הצבאות ממש כענין איהו וגרמוהי חד שבאצי' שהוא עצמו הוא הדעה כו'. כך מתייחד בכלי' דבי"ע עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו'. ולא שהם נפרדים בפ"ע רק שבטלים אליו אלא שמתייחד עמהן ממש. וכמשל יחוד וחבור הנשמה עם הגוף שהגם שהגוף הוא הכלי והעיקר היא הנשמה עכ"ז מתאחדת עם הגוף שנק' אדם הנשמה שבגוף ואין להגוף שם בפ"ע כו' וכהדין קמצא דלבושי' מיניה וביה. וכמו שקורין לאדם שלמד חכמה בשם חכם הנה החכמה קודם שלמדה היא מהות בפ"ע זולת האדם שלמדה והאדם מהות בפ"ע. וכשקנה החכמה נק' חכם ע"ש החכמה שהוא שם התואר. כך עד"מ למעלה עם היות הכלים דבי"ע הם מהות בפ"ע בחי' נשמות ומלאכים נבראים רק שבטלים אליו ית'. אך עכ"ז ע"י שהמשיכו הנביאים להיות גלוי אוא"ס ב"ה בהם ע"ד יחודו באצי' אז נק' הוא ית' הוי"ה צבאות שהוא שם התואר שהוא ית' הוא אחד עם הצבאות הנ"ל ואינן נפרדים כו'. ולכן שם הוי"ה מצטרף לשם צבאות כי שם הוי"ה הוא באצי' והוא המשכת אוא"ס בכלי' דאצי' ואם כן כדי שיתמשך אור א"ס בבי"ע הוא על ידי שם הוי"ה בתחלה וזהו הוי"ה צבאות. ולאחר שהמשיכו הנביאים בחי' זו אזי הוכיחו את ישראל בשם זה כי מבחי' זו שבבריאה נמשך הנבואה להנביא דבר ה' ממש הוא המוכיח את ישראל ולא דמי כלל לשאר מוכיח כו' שהיא תוכחת הנברא וזוהי תוכחת הבורא ית' ממש. והכח

להמשכה זו שיהיה אור א"ס מתלבש בבי"ע ע"ד הנ"ל כבאצי' המשיכו הנביאים מבחי' העיגול והסוכ"ע אשר שם כחשכה כאורה שוין השוה ומשוה קטן וגדול שהוא דוקא יכול לישפל א"ע למטה מטה גם בבי"ע כי קמי' ית' כולם שוים וכמ"ש ומתחת זרועו' עולם)ובזה יובן מ"ש בחנה ותתפלל על ה' כו' ותאמר הוי"ה צבאות שכדי להמשיך בחי' צבאות הוצרך להמשיך מבחי' על הוי"ה היינו למעלה משם הוי"ה כמבואר הפי' בזה במ"א. ע' בפ' משפטים ע"פ לא תהי' משכלה ועקרה כו'):

וז"ש בעצם היום הזה יצאו כל צבאות וגו'. פי' צבאות הוי"ה הוא לשון סמוך שהצבאות נטפל לשם הוי"ה אבל אינו לשון שם התואר כמו הוי"ה צבאות. והיינו בחי' הנצוצים שנתבררו בגלות דמצרים ונתעלו ליכלל בשם הוי"ה הם הנק' צבאות הוי"ה כי רפ"ח נצוצים נפלו בשבה"כ ומזה נתברר בגלות מצרים ר"ב נצוצים וע"ז נאמר וינצלו את מצרים.

וז"ש וגם ערב רב עלה אתם. וכתיב רב לך כו'. ופי' וענין שנק' צבאות הוי"ה בחי' טפל וסמוך לשם הוי"ה. הענין כי מספר רפ"ח נצוצים הם מבחי' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן כו'. וכאשר נתבררו מבי"ע לחזור לשרשם אז אינם נקראים בשמות אלו כלל מפני שנתכללו במקורם בתכלית היחוד לכך אינם עולים בשם כלל. והמשל בזה כשהאדם משכיל בגדולת ה' בהתבוננות והשגה אזי נרגשת ההשגה בבחי' יש ודבר. אבל כשנתבטל במציאות לגמרי אז אינו מרגיש ההשגה והבטול בבחי' יש ודבר מה כ"א הוא בטל לגמרי בתכלית הבטול בלי הרגשה כלל. כך עד"מ הנצוצים דתהו שנפלו בשבירה יש להן שמות שזה מורה בחי' יש ודבר עד שנק' בשם שזהו הגילוי לזולתו כמו האדם שבפ"ע א"צ לשם רק שחבירו קוראו בשם.

וכיון שנתבררו וחזרו למקורם בתכלית הבטול להתכלל באלקות אזי אין להם שמות כלל. ולכן נק' אז צבאות הוי"ה שהם טפלים וסמוכים ונכללים בשם הוי"ה ופי' הוציא ה' את בני ישראל על צבאתם היינו שנש"י הן למעלה מבחי' ניצוצין הנ"ל:

פרק ב

למען תהי' תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוצאך ה' ממצרים. ולכאורה הוא תמוה וכי מה ענין התורה ליצ"מ להזכירם. ולהבין ענין התורה דהנה כתיב וידבר הוי' אל משה לאמר קדש לי כל בכור ובאמירת משה כתיב ויאמר משה אל העם זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כו' וכמוהו רבים במקרא. ולהבין זאת ביאור מצות והגית בו יומם ולילה ואף שיש כמה דינים שאינן נוהגין בזה הזמן והנהוגים אינם שוה לכל נפש:

אמנם הנה יש ב' מיני אהבות. יש אהבה שנמשלה למים כדכתיב מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה שהולך תמיד בלי שינוי ותוספות ומגרעת כלל כתמול שלשום כמאז כן עתה. ויש אהבה שנמשלה לאש כדכתיב רשפיה רשפי אש כו'. והוא שמתנענע תמיד ברצוא ושוב. וב' אהבות הללו נמשכו מב' דעות שבאדם.

והנה כתיב בנים אתם לה' אלהיכם שהוא ית' אוהב אותנו כאב את בנו וממיל' נמשך לדעת אותו כמים הפנים כו' והוא כמים דייקא שהולך בתמידות שוה בלי שום שינוי. שכן אהבת האב שעל בנו לא ישתנה לעולם.

ויש דעה אחרת שמכיר בוראו שהניח כל צבא השמים ושמי השמים העליונים ורצה להיות לו דירה בתחתונים דהיינו שיהי' שכלו הא"ס ליצמצם בגבולים גשמיים וזאת התורה אשר שם הוא מדבר בדברים גשמיים.

והכל בשביל אהבתו אותנו שלא כדרך הטבע כי אהבה מקלקלת את השורה והכל מרצונו ית' שכרצונו ית' חכמתו שבשביל שהוא רם ונשא וגבוה מאד יכול להתלבש ביותר גבולי ומצומצם וזהו טעמי מצות שהוא רצונו ית' לא נתגלה כי בלתי אפשר להשיגם עד ביאת משיחנו.

וזהו נודע בשערים בעלה וגו' מה שיכולי' להשיג את הקב"ה הוא בשבתו עם זקני ארץ. פי' בשביל שבתו הוא הורדתו והשתלשלותו עם זקני ארץ. פי' החכמה שבארץ דזקן היינו זה שקנה חכמה.

וזאת ישים האדם אל לבו ויתעורר בו אהבה גדולה מאד שלא לחשוב שום רצון בעניניו רק יבטל רצונו מפני רצון שמים שלא יהיה לו רק רצון א' לעבודת הבורא וכרצונו יעשה השכל ג"כ שהשכל נמשך אחר הרצון.

וכמו שמצינו בגמ' גבי שוחד דאמר אי בעי טעין הכי והיינו משום שרצונו נוטה לזה דגם השכל השלים אתו וכמו שהשי"ת רוצה להיות לו דירה בתחתונים שלא כדרך הטבע להיות א"ס בלי גבול מוגבל ומצומצם כמו כן יעשה האדם רצונו להפרד מן הגוף והטבע לדבקה בו יתב' ושלא כדרך הטבע. ולכן נאמר והגית בו יומם ולילה. לא ישבות יומם מלראו' לרצונו ית'. וזהו כבודו של מקום באהבתו אותנו מתלבש ומגביל ומצמצם וממנו יראה האדם וכן יעשה וחי כו':

וזהו למען תהיה תורת ה' בפיך כי ביד חזקה הוצאך כו'. פי' דכ"מ שנאמר יד אינו אלא ימין (מנחות דף י) שהוא רחמים ונאמר ועברתי בארץ מצרים. פי' שהעביר על מדותיו שעשה דינים במצרים אע"פ שמדותיו לרחם ולהטיב לברואיו והכל מחמת אהבתו

לישראל כמשל האב בעבור אהבתו שרוצה לעשות חסד עם בנו כובש חסדו וכועס על אחרים המצערים את בנו.
וזהו ביד חזקה שהוא הימין היתה כבושה בכדי להוציאם ממצרים והיה שינוי שלא ע"פ הטבע לכן תהיה תורת ה' בפיך לעשות רצונך כרצונו וכיון שהכל הוא מרצונו הפשוט הוצרך לצמצם בכדי שיוכל העולם לקבלו. ולכן נאמר פעם ויאמר הוי' אל משה ופעם לא נאמר אמירת הוי' אל משה אלא אמירת משה אל העם כפי כח ויכולת העם שיוכלו לקבל כך צמצם את עצמו והכל גלוי וידוע לפניו באיזה אופן יוכל לצמצם בכדי שיוכל העולם לסובלו:

בשלח

פרק א

ויהי בשלח פרעה את העם ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו'. הנה על ישראל בגלות מצרים כתיב וזרעתיה לי בארץ ואמרז"ל זורע כור מוציא כמה כורים וכו' ולהבין ענין הזריעה והתוספת והרבוי שנתהוה מן הגלות. הנה כתיב קדש ישראל לה' ראשית תבואתה תבואתו דווקא שישראל נקראו תבואת ה' והוא כמו שאדם זורע תבואה ע"ד משל בשביל התוספת שיצמח. כך ברצות ה' שיתוסף ויתרבה גילוי אלהותו בעולם וימלא כבוד ה' את כל הארץ ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו'. זורע את ישראל שהן הם תבואתו ושע"י יתגלה כבודו ברבוי ותוספת וזהו ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם פי' שכדי שיומשך ברכה ותוספת רבוי בגילוי אלהותו מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא הוא ע"י ישראל ולכן נקרא ה' אלהי ישראל שע"י כן נמצא רבוי גילוי אלהותו למטה כמו למעלה וכשם שלמעלה כתיב וצבא השמים לך משתחוים מפני שהם בטלים ממציאות מגילוי אור ה' המושג להם כך הנה כתיב לעתיד כי עין בעין יראו וגו' וכתיב ובאו במערות צורים ובמחילות עפר מפני פחד ה' וגו' וכמאמר כל ברך לך תכרע כו' ולפניך יכרעו ויפולו כו' והגורם לישראל מעלה ומדרגה רבה זו היא עסק הזריעה בארץ בזמן הגלות שהוא כמו ע"ד משל שזורעין גרעין אחד ומצמיח הרבה או כמו שנוטעין חרצן אחד וצומח אילן שלם בענפים הרבה וכמ"ש ואנכי נטעתיך שורק וגו' שהוא זמורה של גפן כדי להצמיח גפן שלם וכמאמר רז"ל על פסוק והנה גפן לפני שישראל נמשלו לגפן כו':

והנה כמו במשל הזריעה והנטיעה הנ"ל שמכסין הגרעין בעפר הארץ ומשם יצמח בעבור שהגרעין נרקב ונפסד ובטל לגבי כח הצומח אשר בארץ וכח הצומח ההוא הוא שמגדל ומצמיח ברבוי ותוספת כך הוא ענין הזריעה של ישראל.

וביאור ענין זה כי הנה נודע שקליפה קדמה לפרי כדכתיב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל ולא שהקליפה ממש ח"ו קדמה לפרי אלא שהאור והחיות המלובש בתוכם בבחינת גלות ונפילה שנפלו שמה בשבירת הכלים כידוע ליודעי חן הנה הוא נפל שמה ממדרגות גבוהות ומעלות עליונות מאד מאד למעלה מעלה מבחינת עוה"ב וישראל אשר נשמותיהם מושרשות במדות הקדושות ואורייתא דנפקא מחכמה הנקרא בחינת עשיה והן הם מעשה המצות וכו':

וביאור הענין דתנן עשרה דורות מאדם עד נח וכו' ועשרה דורות מנח עד אברהם כו' להודיע כמה ארך אפים לפניו שכל הדורות היו מכעיסין ובאין וכו'. פי' מה שכל עכו"ם מקבלים שפע וחיות עולם הזה מקדושתו של הקב"ה וכדכתיב ואתה מחיה את כלם הוא מבחינת ארך אפים ורב חסד דהיינו מפני שהוא ית' כל יכול ומחיה ומשפיע בבחינת רב חסד אף במקום שמכסה ומסתיר על קדושתו ית' וקרו ליה אלהא דאלהיא כו'.

ולכן יש להם עושר וכבוד שלא ע"פ חשבון ומעשה ודעת כי יניקתם מחיות אלהי שנפל בקליפות בשבירות הכלים כידוע ליודעי חן והוא מוסתר ומכוסה אצלם וימנע מרשעים אורם שאינו מאיר אצלם בהתגלות כ"א בחשך כפול ומכופל עד שמכחשים בה' אמר נבל בלבו אין אלקים ונראים ליש ודבר בפני עצמו. משא"כ בסטרא דקדושה שהם מקבלים חיות מגילוי אור פני ה' והוא מתגלה בירידת והשתלשלות סדר המדרגות בעשר ספירות הקדושות שהן הם מדותיו ית' שהם בחינת כלים להמשכת גילוי אלהותו ית' וכן התורה יש לה מדה וכמ"ש ארוכה מארץ מדה מפיק ה' פי' מדתה דהיינו שיש לה מדה שהוא מדת בחינת כלי אומנתו ית' אלא שהיא ארוכה מארץ וגו' ולכן כתיב אם בחקתי תלכו וגו'.

ולכן נקרא יעקב הקטן כי הוא בחינת קטנות וצמצום אלהותו ית' להתגלות ע"פ מדותיו ע"י אור התורה והמצות להיות רצונו העליון שאם יטעון ראובן כך כו'. יהיה הפסק כך. וכן ע"ד זה שאר מצות ציצית ותפילין שגילוי אלהותו ורצונו ית' הוא בחינת צמצום שהרי בעצמותו ומהותו ית' לא שייך כלל בחינת רצון שהוא למעלה מעלה מבחינת רצון ונקרא בעל הרצון וע"ז נאמר הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך פי' אפילו כמו כלי תוך כלי לקבל חיות מקדושתו של הקב"ה בבחינ' שקודם הצמצום שיהיה בבחינת התגלות ירידת והשתלשלות סדר המדרגות. משא"כ בחי' ואלה המלכים כו'

שמקבל חיות מקדושתו של הקב"ה מבחינת ורב חסד שלמעלה מהצמצום ע"י נפילת האור והחיות וירידתו בסתר המדרגות ממדרגה למדרגה להתלבש בבחינת הסתר פנים ולא בגילוי כלל וכלל עד לעתיד לבא שיקוים בנו מקרא שכתוב ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ וכתיב כי עין בעין יראו וגו':

והנה אמרז"ל גלו לבבל שכינה עמהם. פי' הנה ניצוץ אלהות שבנפשם הוא בבחינת גלות והניצוץ אלהות שבתוכם רצונו וחשקו לדבק ולהסתלק למקורו כטבע האש וכו' ועי"ז הם מלקטים ג"כ ניצוצי חיות אלהי שנפלו שמה בשבירת כלים ומעלים אותם לקשרם ולדבקם באלהים חיים ע"י עסקו בפרנסתו בדברים הנתונים תחת ממשלת קליפת נוגה וכמארז"ל אין לך כל עשב כו' והוא מתרחק משקר וגניבה וגזילה וכיוצא בהם מדברים אסורים וקשורים בידי החיצונים שאינן יכולין לעלות כו' כמ"ש במ"א וכן כשמקיים מצות תפילין וציצית שהצמר של ציצית והקלף של תפילין היו נתונים תחלה תחת ממשלת השר והמושל המשפיע להם שפע וחיות להחיותם ולקיימם מחיות קדושתו של הקב"ה שנפל שמה בשבירת הכלים כנ"ל ועי"ז מתעלה ג"כ חיות הקדושה הנ"ל למקורם ושרשם ואתהפכא חשוכא לנהורא כמ"ש וידעו מצרים כי אני ה'.

וזהו תוספת ורבוי אור זרוע הנזרע בקרקע ומכוסה בעפר הארץ להצמיח ולהעלות מעלה מעלה ברבוי ותוספת אורה כיתרון אור הבא מן החשך וגו' וז"ש ותקח רבקה את בגדי עשו וגו' ותלבש את יעקב בנה הקטן כי קטן יעקב מבחי' קטנות וצמצום אורו ית' להתלבש במדותיו ע"פ דרך התורה כנ"ל.

והנה התורה נתלבשה בלבושים גשמיים ומעשה המצות בדברים שהיו נתונים תחת ממשלת קליפת נוגה ששרשם מעולם התהו ונק' בגדי עשו בנה הגדול כי עולם התהו קדם לעולם התקון שע"י זה נתוסף אורה ושמחה כיתרון אור הבא וכו' והשמחה היא כאשר תתהפך חשכת הדברים הנתונים תחת ממשלת ק"נ לאור התורה ומתעלים בקדושה וכמאמר אשר קדשנו במצותיו בקודש העליון כו' וזהו בחי' תשובה וכמארז"ל אם ישראל עושין תשובה נגאלין דהיינו בחינת נשיאת הנפש למקורה ושרשה כמ"ש אליך ה' נפשי אשא בחינת מסירת הנפש מה שהיה נהנה וניזון בנפשו החיונית מכל אכילה ושתיה שהיה תחת ממשלת קליפת נוגה ושארי תענוגי עוה"ז להתהפך מהפוך להפוך לעבוד ה' בשמחה ובטוב לבב וכמ"ש תחת אשר לא עבדת וגו' ובכל דחיה ודחיה שישראל מדחה את תאוות גופו ומקרב לבו לעבודת ה' הרי זה בחי' מסירת הנפש כי מה לי קטל' כולה מה לי קטל' פלגא וכן ע"י הצדקה ממעות שאינן גזל כו' כדכתיב צדקה תרומם גוי והוא כענין וירם קרן לעמו פי' דקאי אדלעיל מניה הודו על ארץ ושמים

הודו וזיוו לבד כמ"ש במ"א והוא בחינת סוכ"ע. אבל וירם קרן לעמו למעלה מעלה מבחי' הודו אלא להיות עם קרובו של עצמותו ומהותו כביכול ממש שהוא למעלה מעלה מבחי' סוכ"ע שאינו בגדר עלמין כלל כו' כמ"ש במ"א וזהו אתה בחרתנו מכל העמים שמבחינת כל העמים דוקא בחרתנו רוממתנו כנ"ל וכמארז"ל במקום שבעלי תשובה עומדין צדיקים גמורים אין כו' וזהו בחינת בכל מאדך וע"ד זה נתקן כל ענין התפלה ולכן בזמן שבהמ"ק היה קיים לא היו מאריכין כ"כ בתפלה כמו עכשיו:

והנה כמו במשל שבזריעת הגרעין הנ"ל שאינו צומח עד שנרקב ויפסד ואז יעלה ויצמח כך א"א להעלות ולהצמיח תוספת אורה ושמחה בה' כנ"ל כ"א ע"י לב נשבר רוח נשברה רוח הסטרא אחרא הגסה בקרבו שיבא לידי רקבון והפסד וישוב אל ה' וירחמהו על גלות ניצוץ אלהי שנפל בקליפות להחיותם איך שנפל מאיגרא רמא כו' וע"ד זה תקנו תיקון חצות כדי להיות התפלה בכוונה וכמאמר רז"ל אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש שיהא מיצר ודואג על בחי' ראש ומעלת קדושתו ית' שהוא כביכול בכובד הגלות אלא שלחסידים הראשונים היה די בשעה אחת בהתבוננו' שעה אחת קודם התפלה אבל לשאר צריכין לקבוע עת וזמן בפ"ע לעורר מרירות בנפשנו. דהיינו בחצות ואחר חצות לימוד התורה בשמחה ואור הבא מתוך החשך כו' כמ"ש במ"א וזהו תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה וגו'. שהוא עונש מדה כנגד מדה לפי שבחורבן בית המקדש נאבד ממנו בעונינו השמחה שלמה שהית' במקום מנוחתה שע"י זה יעלה ויבא ויגיע לבחינת השמחה ואורה הבאה מתוך החשך כנ"ל.

וזה שאמרו רז"ל על ר"ע כשראה כרך של עכו"ם שחק ואמר אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה פי' שהשפעת חיות ושפע עולם הזה לעכו"ם שהם נקראים עוברי רצונו שעובר על הרצון מבחי' למעלה מהרצון כי שם אין העונות מפסיקים ומעכבים את השפע כי אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעיך מה תעשה לו. אלא אחר שנתהווה בחי' רצון ורצון אותיות צנור שהוא מעבר התגלות שפע וחיות אלהי דרך צמצום והשתלשלות סדר המדרגות על פי מדותיו ית' ששם הוא על פי דרכי התורה אם בחקתי תלכו וגו'. אבל למעלה הוא כחשיכה כאורה ומשם הוא יניקת עכו"ם דרך נפילת האור שמרחוק כנ"ל אף שהם רחוקים מאור פניו ית' המתגלה כנ"ל וכ"ש לעושי רצונו דהיינו העושים הרצון וממשיכין שפע וחיות אלהי דרך צנור המתגלה בהשתלשלות המדרגות שהרי הם עליונים וקרובים יותר למקורם ושרשם אלא מאחר שנמשכין מאור פניו ית' בדרך התפשטות האור בסדר המדרגות והשתלשלות שלא בדרך נפילה ח"ו א"א להיות השמחה בהתגלות אורה כנ"ל. אבל לעתיד כשיתעלו הנצוצות הנפולים כנ"ל

הרי גם בחינת אור וחיות שהיתה בתוך הנפילה שהיא מבחי' למעלה מהרצון מתגלה בתוספת אורה ושמחה בגלוי רב ועצום ביתר שאת:

וזהו ויהי בשלח פרעה את העם כי פרעה אמר לא ידעתי את ה' והוא בחינת עורף אחוריים דרצון העליון ויניקתם מבחי' עוברי רצונו הנ"ל. והיה משלח פארות וענפים ועושי פרי למעלה את העם שע"י גלותם במצרים והשתעבדותם בהם גרמו שנתעלו בחי' נצוצי אלהים שנפלו שמה בשבירת הכלים והוא הוא בחי' כח הצומח להצמיח ישועות ישראל כמ"ש ופרעה הקריב ואמרו רז"ל שהקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים. ועל דרך זה נתיסד כל שירת הים אז ישיר משה וגו'. כמ"ש במ"א:

ולא נחם אלהים דרך ארץ פלשתים וגו'. פלשתים לשון מבוי המפולש כמו שאמרו רז"ל על פסוק ובמושב לצים לא ישב אלו פלשתים. והענין כי זה לעומת זה עשה אלהים ויש בחי' פלשתים בקדושה ובחי' פלשתים בקליפה. בחי' פלשתים שבקדושה היא בחי' התגלות השמחה בדביקות ה' בפילוש ובגלוי ובהתרחבות לאין קץ בחי' ובכל מאדך הנ"ל.

ופלשתים שבקליפה הם הלצים שהוא ג"כ ענין הרחבת פיו כרצונו לדבר מה שלבו חפץ והיא שמחה של הוללות לאמר שפתינו אתנו כו'. ואין מעצור לרוחו. ולכן נק' קליפה כי כמו שהקליפה מכסה ומסתרת על הפרי שנראית כמו שהוא עיקר הפרי כך השמחה של הוללות מכסה ומסתרת על אור ה' שבה להיות יש ודבר בפני עצמו הפך רוחניות וחיות אלהי שבקרבה לשמוח בה' אלהים חיים מחמת הבטול במציאות אליו ית'.

ופי' הפסוק שאין זה דרך ה' לבא מיד לבחינת השמחה בה' כי קרוב הוא ליפול מזה כי פן בראותם מלחמה שהוא ענין הנסיון שיבא לאדם לא יוכל לעמוד בקשרי המלחמה ויסוג אחור ושבו מצרימה. אלא הדרך הנכון כמ"ש תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה שתהא השמחה ע"י עבודה וזהו ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף. ים הוא החכמה סוף הוא סופא דכל דרגין כמ"ש בזוהר והיא תושבע"פ שהוא ענין קבלת עומ"ש כמ"ש שום תשים עליך מלך לקיים מצותיו שעיקר התורה מיוסד על דיני המצות וכמו שארז"ל ע"פ התורה והמצוה אשר כתבתי להורותם התורה זו תושב"כ והמצוה זו תושבע"פ כו' שע"י יתקיים בו השמחה אמתית אשר קדשנו במצותיו כנ"ל כי זה השער לה' תרעא לאעלאה כו' והשמחה אמתית שהיא מאהבת ה' צריך להקדים לה היראה שהיא ראשית העבודה ועקרה ושרשה כמ"ש במ"א.

והנה ארז"ל הרוצה לקבל עליו עומ"ש שלימה יפנה ויטול ידיו ויניח ציצית ותפילין פי' שמתחלה יפנה ויסיר הצואה מקרבו שהוא בחי' הרע שבקרבו ואח"כ יקבל עליו עומ"ש

בפריסו דטלית של מצוה שהוא ענין שום תשים עליך מלך דהיינו בחי' מלכותו ית' שהיא מלכות כל עולמים ימשיך על נפשו בפריסו דטלית וכן עד"ז הוא קיום כל המצות להמשיך על נפשו אור וחיות מבחי' מלכותו יתברך.

וכן הוא בענין לימוד התורה דמתניתא מלכתא בחי' מלכותו ית' ובחי' ודברי אשר שמתי בפיך וגו' ואשים דברי בפיך וגו' ועי"ז ממשיך בחי' מלכותו ית' בנפשו ממש. וזהו ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף שבכדי לבא לבחי' ים סוף דהיינו קבלת עומ"ש צריך תחלה להסב דרך המדבר שהוא בחי' יפנה הנ"ל דהיינו לשום מרירות תמיד בנפשו על חטאותיו אשר עשה ואף שכבר עשה תשובה עליהם וכמ"ש וחטאתי נגדי תמיד או אפי' לא חטא כלל מ"מ ישים לנגד עיניו תמיד להיות ממארי דחושבנא על מחשבה דבור מעשה אשר לא לה' המה בהבל בא ובחשך ילך ואח"כ יכול לקבל עליו עומ"ש בחי' ים סוף הנ"ל בעסק התורה והמצות וכיון שמקבל עליו עול תורה מעבירין מעליו עול ד"א שהוא שעבוד לנה"ב ויעלה ויבא ויגיע מזה לבחי' שמחה אמתית ודביקות בה' אחד בבחינת בטול אליו ית' להתיחד באחדות ה' ממש שהיא בחינת ארץ כנען מלשון הכנעה וביטול בה' אחד והיא מעלה ומדרגה יותר מעולה מבחי' ארץ פלשתים הנ"ל:

פרק ב

וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי"ה במצרים ויירא העם את הוי"ה ויאמינו בהוי"ה ובמשה עבדו. להבין למה הקדים בחי' יראה לבחי' אמונה. הנה כתיב ויקרא הוי"ה הוי"ה ב"פ. כי הנה יש ב' בחי' שמות הוי"ה. א' הוא בחי' שם הוי"ה דלתתא המהוה כל העולמות מאין ליש.

ולהבין לשון מאין ליש והלא כתיב כי ממך הכל. אך בהיות כי מהותו ועצמותו ית' אין לו שייכות לעולמות ואין ערוך אליו כו'. ולכן בלתי אפשר לעולמות לקבל חיותם והתהוותם כ"א ע"י בחי' שם הוי"ה ב"ה היינו על ידי צמצום שהוא בחי' יו"ד ואח"כ התפשטות זיוו ואורו בחי' ה' וע"ז נאמר כי הוא צוה ונבראו והוא קאי על שם הוי"ה דכתיב לעיל מיניה יהללו את שם ה' ושם ה' הוא צוה לשון התקשרות כו'. ונבראו לשון נפעל כו'.

והנה כמו שבבחי' זו צ"ל צמצום והתפשטות בחי' שם הוי"ה. כן יש בחי' שם הוי"ה דלעילא ג"כ יו"ד בחי' צמצום כו'. והוא בחי' רצון עלה במחשבה להיות הוי"ה דלתתא להיות העולמות כמו למשל באדם שקודם שהוציא מלאכתו מכח אל הפועל היה הדבר ההוא מצוייר במחשבתו איך ומה לעשות כו'.

ובבחי' זו צ"ל ג"כ בחי' יו"ד הוא צמצום תחלה ואח"כ ה' התפשטות. ובחי' זו נק' עלמא דאתכסייא שאינה נראית ונגלית כמו הוי"ה דלתתא. ולכן אמר פרעה מי הוא הוי"ה שלא האמין לבחי' שם הוי"ה דלעילא. כי בודאי שם הוי"ה דלתתא המהוה כל העולמות ידע כו'.

וביצ"מ כתיב וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה הוי"ה במצרים. פי' אשר עשה הוי"ה דלעילא ע"י בחי' מצרים אעא דלא סליק בה כו'. כי בלתי אפשר להגיע לבחי' הוי"ה דלעילא כ"א ע"י סור מרע בחי' בטול וצמצום לאו קודם להן כו'. י"ה עם שמי שס"ה כו'. ובאתערותא דלתתא שצמצם א"ע להיות סו"מ נעשה לעילא בחי' יו"ד הוא בחי' צמצום. ובעושה טוב שהוא בחי' התפשטות כמו בחי' צדקה כו' נעשה לעילא בחי' ה' הוא בחי' התפשטות:

והנה ישראל ראו את היד הגדולה ע"י קי"ס וישם את הים לחרבה. ים הוא בחי' עלמא דאתכסייא כל מה שיש ביבשה כו'. ויבשה הוא בחי' עלמא דאתגלייא. ובראותם שהוא ית' הפך ים ליבשה וישם את הים לחרבה בלי שום לחלוחית כו' בחי' יקוו המים כו' ותראה היבשה האמינו בהוי"ה שיכול להיות התגלות בחי' הוי"ה דלעילא שהוא בחי' עלמא דאתכסייא כו'.

וזהו וייראו העם את ה' ויאמינו בהוי"ה. וייראו את הוי"ה היינו הוי"ה דלתתא עלמא דאתגלייא שהוא בבחי' השגה ושייך בו לשון יראה יראה בושת כמשל הרואה את המלך כו'. ויאמינו בה' הוא הוי"ה דלעילא עלמא דאתכסייא שאינו נראה ומושג ולא שייך בו בחי' יראה כ"א אמונה.

ולכן כתיב הגדול הגבור והנורא שלהיות בחי' נורא צ"ל תחלה וי"ו הוא בחי' המשכה מלמעלה למטה להיות בחי' נורא. ובמשה עבדו משה הוא בחי' דעת והתקשרות. כי משה משבעה רועים. והוא הממשיך לכללות נש"י בחי' אמונה. ולכן נק' רעיא מהימנא רועה נאמן שרועה ומפרנס וממשיך בחי' אמונה. כמ"ש בכל ביתי נאמן הוא והוא המחבר ומקשר ב' הויות הנ"ל כו'. ולכן ארז"ל אטו יראה מילתא זוטרתא היא. אין לגבי משה כו' וע"י בחי' משה נתעלו לבחי' הוי"ה דלעילא ולכן כתיב ואתם תחרישון בחי' שתיקה וכו' עלמא דאתכסייא:

והנה כ' בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו. כי הנה עתה בזמן הזה לא שייך בחי' שמחה שהשמחה היא מבחי' התגלות. ועתה בזמן הזה אין בבחי' זו התגלות כ"א אמונה מחמת הסתר הגוף כו'.

ולע"ל שיהי' בלע המות כו'. כתיב כי עין בעין יראו. עין בעין הוא בחי' עלמא דאתכסייא בחי' סוכ"ע ומתחת זרועות עולם כו' ועלמא דאתגלייא שיתגלו ב' הויות הנ"ל כי לעתיד כתיב והכהו לשבעה נחלים כו'.

והיתה מסילה לשאר עמו כו' כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים היינו שיתגלה עלמא דאתכסייא כו'. וע"ז נאמר בנהר יעברו ברגל שם נשמחה לשון עתיד ושם דייקא נשמחה בהשגת הוי"ה דלעילא משא"כ עתה שאינו אלא בבחי' אמונה רק שהיום לעשותם כתיב ולמחר כו' שהיום צריך לעשות ע"י סומ"ר בחי' בטול והודאה ובאתעדל"ת כו' כנ"ל.

ולכן ארז"ל מאן דלא כרע במודים כו' כי יש ב' בחי' בחי' ברכה היינו המשכת כו' ובחי' הודאה בחי' בטול בחי' תשובה ומע"ט ולכן ארז"ל יפה שעה אחת בתשו' ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב כי חיי עוה"ב הוא משם הוי"ה דלתתא ביו"ד נברא כו' משא"כ תשובה ומע"ט. שע"י נעשה בחי' הוי"ה דלעילא כנ"ל.

ודוקא ע"י בחי' משה כנ"ל. ולכן כתיב ויקרא הוי"ה הוי"ה ויקרא קאי על משה שמשה קורא וממשיך מהוי"ה דלעילא להוי"ה דלתתא. שהי' פסיק טעמי' כו'. וע"י בחי' משה נעשה חבור וקשור ב' הוי' כנ"ל. ולכן בשעת קי"ס כתיב אז ישיר משה ובני ישראל כו' אשירה לה' כי גאה גאה בחי' עלמא דאתכסייא טורי דחשוכא.

והנה אחר שנתעלו בני ישראל לבחי' זו לא רצו ליסע משם לכן כתיב ויסע משה ויסע בע"כ ויבאו מדבר שור. שור הוא לשון ראיה והתגלות בחי' עלמא דאתגלייא. ויבאו מרתה כי רגליה יורדות כו'. ויורהו ה' עץ הוא עץ החיים. ועד"ז היו כל המ"ב מסעות שהם כנגד שם מ"ב הוא בחי' עלייה ממדרגה למדרגה כו' חסד שבחסד חסד שבגבורה כו'. ולכן היתה נסיעתם פעם בבקר פעם בערב והכל ע"י משה כו' וד"ל:

פרק ג

אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורוכבו רמה בים. הנה להבין ענין קי"ס. וגם הלא לפי דרך בנ"י ממצרים לא"י לא היה להם דרך על הים אלא שצוה ה' וישובו ויחנו כו' (וגם לא עברו את הים מעבר לעבר אלא באותו צד שירדו באותו צד עצמו עלו). הטעם כתיב וידעו מצרים כי אני ה'. וצריך להבין דהא כתיב ויכסו מים צריהם אחד מהם לא נותר. אלא הענין כי הנה יש מצרים בכל אדם ובכל זמן. ולכן אמרו בכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים וכתיב למען תזכור את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך.

ואיתא בתוספתא שצריך לזכור ג"כ קריעת ים סוף והענין כי הנה ארז"ל על ג' דברים העולם עומד. על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. עבודה הן הן הקרבנות שהיה אש שלמעלה יורד ע"ג המזבח ארי' דאכיל קורבנין.

ומשחרב בהמ"ק תקנו תפלה כנגד הקרבנות דהיינו למסור נפשו הבהמית שתוכלל באש של מעלה בחי' אהבה רבה הבאה מלמעלה ואתערותא דלעילא כו'. ולהבין כיצד הוא מרומז בתפלה איך שיורד בחינת אש שלמעלה. אך הענין זהו אשר תקנו בש"ע לומר כל הברכות ברוך אתה כו'.

והוא ע"ד מ"ש ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם. פי' מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגלייא דהיינו מבחי' סוכ"ע לממכ"ע כי הוי"ה הוא האלהים וכשמקשר נפשו הבהמית לה' אחד אזי גם בחי' אש שלמעלה מבחי' סוכ"ע שורה ומתגלה בנפשו. וזהו ברוך לשון המשכה מההעלם אל הגילוי להיות בבחי' אתה לנוכח:

וביאור הענין כי הנה ארז"ל כל מה שיש ביבשה יש בים. ים הוא בחי' עלמא דאתכסיא ויבשה הוא בחי' עלמא דאתגלייא. והנה ההפרש שבין יבשה לים בגשמיות הוא שהברואים שבים אינם נראים לחוץ כי הים מכסה עליהם וגם חיותם וקיומם הוא בתוך הים דוקא וא"א להם לחיות ביבשה שמיד מתים משא"כ ברואים שביבשה הנה הארץ תוציא צמחה ועושה פרי למעלה.

והגם שיניקותם ממנה הם נראים כאלו הן יש ודבר בפ"ע ומכ"ש שאר הברואים אשר בהם נפש חיה למינה. ועד"ז יובן ההפרש ברוחניות למעלה ההפרש בין עלמא דאתכסיא לעלמא דאתגלייא. כי הנה מבשרי אחזה שיש בנשמה שכל ומדות והשכל נחלק לג' והמדות לז' ויש עליהם ג' לבושים מחדו"מ וגם הם מתחלקים לפרטים רבים ובכללן הם ה' בחינות שכל ומדות ומחדו"מ כנגד נרנח"י וכמה מיני מדרגות גבוה מעל גבוה וגבוהים עליהם כולם הם בבחי' נרנח"י כל אחד יש לו בחי' בפני עצמו מה שאין בחבירו יש מי שעובד בבחי' ומדרגת כלות הנפש כו' וכן הנשמה בפ"ע בג"ע יש כמה בחי' ומדרגות שונות. אך יש מהן בבחי' עלמא דאתגליא שנראים המדרגות מופרדים בגילוי. ויש מהם שהם עלמא דאתכסייא שהם בטלים במציאות במקורם שהוא בחי' סוכ"ע דכולא קמיה כלא חשיב ומבחי' זו היתה מדרגת משה רבינו ע"ה שנאמר עליו כי מן המים משיתהו מבחי' ים עלמא דאתכסייא ולכן היה כבד פה שבחי' דבור והתגלות נמנע ממנו לפי שהיה לו יתרון ומעלה בבחי' ומדרגת בטול במציאות במאד כמ"ש ונחנו מה כו'. וזהו ענין הברכה ברוך אתה כו' מן העולם ועד העולם שיהיה בחי' עלמא דאתכסייא

ובחי' סוכ"ע שהוא בחי' בטול דכולא קמיה כלא חשיב נמשך בגלוי גם בעלמא דאתגלייא וראו כל בשר כו':

אך כל בחי' ברכה והמשכה מלמעלה למטה זו היא בחי' ומדרגת עבודת הכהן. אבל עבודת הלוים מדה אחרת היתה בם היא ממטה למעלה דכתיב ועבד הלוי הוא שבחי' עבודתו היא בבחינה עלמא דאתכסייא שלא יהיה בחי' ומדרגת עלמא דאתגלייא נראה לבחי' ומדרגה כלל ולא יהיה תופס מקום כלל כמ"ש אתה הוא הוי' לבדך וגו' שאינו בגדר עלמין כלל לא בגדר ממלא ולא בגדר סובב ולזה היתה עבודתם בשירה וזמרה בנגון. כי ענין הנגון הוא שאין בו רק התפעלות הנפש מפני גילוי התנועות ולא מפני שיש בתנועות ההם מצד עצמם שום שכל והתחדשות אלא מפני גילוי התנועה מתעורר גילוי הלב.

ולכן אפילו בנגון ישן יש התעוררות והתפעלות מפני גילוי התנועה שבה כך הוא ענין עבודת הלוי בשירה להיות בחי' התפעלות הנפש מצד עצמה ולא מצד השגה להוליד מבינתו כו' מאחר שעבודתו בבחי' הוא בחי' אתה הוא ה' לבדך וגו' דלית מחשבה תפיסא ביה כלל אלא התפעלות רעותא דלבא שיהיה נוגע עד הנפש נקודת הלב ולא להיות בחי' מקיף לבד.

ועד"ז נתקן פסוקי דזמרה קודם ק"ש ולכן קוראין אותן פסוד"ז שהם כעין בחי' נגון שהוא רק הרחבת הדבור וביאור הענין בתוספת ביאור לפרש הדבר היטיב להלהיב לבו ונפשו שיתפעל מזה משא"כ כשאומר הפסוקים ואינו נוגע לנקודת לבבו אין זה בחי' זמרה ונגון ואין זו עבודה תמה.

וזהו אשירה לה' כי גאה גאה. פי' שבחי' אשירה הוא מפני כי גאה למעלה מגאה וגאה הוא בחינת סובב כל עלמין דכולא קמיה כלא חשיב. וגאה על גאה הוא יתברך בעצמו ובכבודו אין סוף ברוך הוא ממש דלית מחשבה תפיסא ביה כלל בחינת אתה הוא ה' לבדך וגו' לא נערוך אליו קדושתו. פי' שאפילו קדושתו שהוא קדוש ומובדל כו' לא נערוך אליו לפי שאינו בגדר עלמין כלל:

ולכן סוס ורוכבו רמה בים. כי הנה כתיב כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה. וביאור הדבר דהנה האותיות נקראים סוסים כמו שסוס בטל לגבי רוכבו והרוכב מנהיגו. כך הנה אותיות דבורו הם בטלים לגבי השכל והשכל מנהיגו לכל אשר יחפוץ יטנו אך מ"מ יש יתרון מעלה בסוס שיכול להוליך את הרוכב למקום שאין הרוכב יכול לילך שם.

וכך יש יתרון ומעלה באותיות הדבור שיכולים להגביה את השכל למדרגה מאד נעלה מה שאין ביכולת השכל להשיג מצד עצם השכלתו כמו שנראה בחוש שע"י הדבור

יתוסף השפעת שכל בשכלו. וכך הוא הענין בנפש האדם המדברת בתפלה הגם שהדבור הוא רק מלבושי הנפש ואין לו ערך כלל לגבי מהות הנפש עצמה שהאר' ממנה בלבד היא מתפשטת להיות שכל ומדות כו' מ"מ מבחי' הדיבור נעשה אור מקיף להנשמה שמקיפה מראשה ועד רגלה להיות צרורה בצרור החיים את ה' ממש וכו' כמ"ש בלק"א מה שלא היה כח בנשמה מצד עצמה.

והנה כתיב לא בגבורת הסוס יחפץ ולא בשוקי האיש ירצה רוצה ה' את יראיו כו' כי בחי' אותיות שהם בחי' סוסים הם בחי' גבורות וכענין וגבורתך ידברו. וגבורותיך יגידו. להודיע לבני האדם גבורותיו. שהם בחי' צמצומים ומסכים הרבים מינים ממינים שונים כדי להתהוות עולמות עליונים ותחתונים שבאמת הן הם גבורותיו כו' דכולא קמיה כלא חשיב והוא צופה ומביט עד סוף כל הדורות וקורא הדורות מראש ובמחשבה אחת ברא את העולם כו' כמ"ש במ"א:

וזהו יש קונה עולמו בשעה אחת. פי' שכל בחי' תענוגי הנבראים מה שיכול להיות נמשך לנברא בעל גבול להיות מקבל תענוג מזה ואפילו תענוג רוחני וג"ע העליון נק' בחי' יש. וכמ"ש להנחיל אוהבי יש.

והנה בחי' יש זה קונה עולמו כשנכלל בבחי' שעה אחת שהוא בחי' מחשבה אחת שבה כו' ברא את העולם. וזהו לא בגבורת הסוס יחפץ. פי' שאינו מאיר חפץ ה' בגבורות וצמצומים בחי' האותיות לבדם כי האומר אין לי אלא תורה כו'. וכן לא בשוקי האיש המחזיקים בחי' הסוסים דהיינו הדעת והמחשבה הצריך לדבור ומעשה בלבד בזה אין חפץ ורצון ה' מאיר כ"כ. אלא רוצה ה' שמאיר חפצו ורצונו בפנימיותו את יראיו דהיינו מי שהוא בבחי' בטול כמו שאמר משרע"ה ונחנו מה והוא מצד התפעלות הנפש מפני עצמותו ומהותו ית':

וזהו המיחלים לחסדו. פי' שאין להם בחי' אהבה מצד עצמם להיות תשוקתם לדבקה בו ית' לרוות צמאונם בלבד אלא להיות המשכת חסדו חסד עולם מעולם ועד עולם ומיחלים כאשר ירד ויומשך מלמעל' ולא שהדבר נוגע לעצמם.

וזהו סוס ורוכבו רמה בים. פי' שבחי' האותיות דומ"ח מקור דעלמא דאתגליא שהן הן בחי' צמצומים וגבורותיו רמה והגביה עד בחי' ים הוא עלמא דאתכסייא והיינו מפני כי גאה גאה שאתה הוא ה' לבדך כולא קמיה כלא חשיב לפניו כחשיכה כאורה דעלמא דאתכסייא ועלמא דאתגלייא שוין.

ולכן הפך ים ליבשה וזהו בנהר יעברו ברגל שם נשמחה בו. פי' בעצמותו ומהותו כביכול אך מפני כי בבחי' זו גם האויב אמר ארדוף כו'. פי' שגם עכו"ם רוצים להיות יניקתם

ואחיזתם משם מאחר שלפניו ית' כחשיכה כאורה וסוס ורוכבו רמה בים ולזה אמר עיניו בגוים תצפינה והסוררים אל ירומו למו סלה שאין לעכו"ם התרוממות זו אלא ויכסו מים צריהם ואין להם אלא ירידה מבחי' זו עצמה כי רם על כל גוים ה' וזהו סיבת נפילתם. אבל ובני ישראל הלכו ביבשה בתוך הים כי המים להם חומה מימינם ומשמאלם פי' כי הנה ארז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמ"ח. שהוא בחי' ימין ושמאל וישראל עלו במחשבה ולכך אומרים אשר קדשנו במצותיו שע"י המצות הם מתעלים בקודש העליון שמשם שרש נשמתם ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח ולכך אצלם סוס ורוכבו רמה בים והלכו ביבשה משא"כ הסוררים אל ירומו כו' כנ"ל:

פרק ד

אשירה לה' כי גאה גאה וגו'. ותרגם אונקלוס גיאה על גיותניא וכו'. יובן בהקדים להבין ענין ירידת הנשמה לעוה"ז שירידה זו צורך עלייה היא כנודע. והנה הנשמה קודם בואה לעוה"ז היתה עומדת לפני ה' ביראה ואהבה כמ"ש חי ה' אשר עמדתי לפניו ואי אפשר לה לעמוד למעלה לפני ה' בלא דחילו ורחימו כי בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא. וע"ז נאמר והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק (הגם שזה נאמר על המלאכים הוא הדין לנשמות וכל צבא מעלה) רצוא באהבה להיות נכספה וגם כלתה נפשו כו'. ושוב ביראה כי מי הוא אשר ערב לבו לגשת כו'. אך בירידתה לעוה"ז נתעלמו הדחילו ורחימו ונתלבשה בגוף הגשמי ולא יכלה עוד להיות תמיד בבחי' רצוא ושוב כמראה הבזק כמו שהיתה למעלה כי אם לפרקים ועתים מזומנים שתתעורר האהבה ואף גם זאת אין ערוך אהבה ויראה זו לגבי אהבה ויראה שהיה לה מימי קדם וירידה זו היא צורך עלייה שתתעלה בעסק התורה וקיום המצות.

וצריך להבין היתרון והמעלה שבעסק התורה וקיום המצות יתר על דחילו ורחימו שהיה לה. אך הנה נודע מאמר אדון הנפלאות המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית שמראשית השתלשלות ועד סוף כל הנבראים הם מתחדשים בכל יום מאין ליש והתחדשות זו היא בבחי' ממלא כל עלמין להיות דרך השתלשלו' מעילה לעילה תחלה רוחניות עולמות עליונים ושכלים נבדלים ואח"כ יורד ומשתלשל למטה מטה עד שנתגשם החיות להיות מעשה שמים וארץ גשמיים.

וכמשל הנשמה המתפשטת בגוף שראשית הגלוי במוח השכל ואח"כ בפה הדבור. ואח"כ בידים המעשה כו'. והתחדשות זו להיות בחי' מעלה ומטה רוחניות וגשמיות הוא בטובו שהיא מדת טובו ורחמנותו. וכמ"ש טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו כי הוא יתברך אין סוף הסובב כל עלמין השוה ומשוה קטן וגדול מעלה ומטה גשמיות

ורוחניות שוין לפניו כו'. וזהו אדון הנפלאות. פי' שאפי' בחי' נפלאות שהן עלמין סתימין כו' אין ערוך אליו יתברך וכמ"ש עשה פלא שבחי' פלא הוא בחי' עשיה כו'.

והנה דביקות הנפש בשרשה באלקים חיים היא מחמת השגתה את החיות המתפשט מאור אין סוף ב"ה להחיות העולמות כי עמך מקור חיים כו' שעל ידי זה היא בבחינת רצוא לאהבה את ה' כי הוא חייך חייך דוקא. אך אם רץ לבך שוב לאחד לפי שהוא ית' בעצמו הוא אדון הנפלאות ועושה פלא ואינו בכלל השגת הנפש ודבקותה ולכך היא בבחי' שוב.

וזהו נורא תהלות אדון הנפלאות. נורא תהלות עשה פלא. כי לפי שהוא אדון הנפלאות עושה פלא לכך הוא נורא תהלות שיראים להללו כו'. אבל ע"י עסק התורה וקיום המצות תהיה דביקות הנפש בבחינת סובב כל עלמין אדון הנפלאות. כי הנה התורה והמצות נמשכים מבחינת אדון הנפלאות וסובב כל עלמין.

וזה היה ענין קריעת ים סוף קודם מתן תורה הפך ים ליבשה. שהים הוא בחינת עלמא דאתכסייא כמאמר רבותינו ז"ל כל מה שיש ביבשה יש בים אלא שהמים מכסים ואינם נראים שבחי' עלמא דאתכסייא בא לידי גילוי בבחינת עלמא דאתגלייא כדי להיות גילוי המשכת התורה במתן תורה.

והנה צירופי אותיות התורה נק' בשם סוסים על דרך משל. ועל זה נאמר סוס ורוכבו רמה בים כמו שיתבאר. מפני שהסוס הגם שהוא טפל לרוכבו על כל זה יש בו מעלה יתירה שיכול לרוץ ולהוליך את הרוכב למקום שלא היה הרוכב יכול להגיע שם בלי סוס כך כל צירופי אותיות התורה יש בהם יתרון ומעלה זו שבדביקות נפש האדם בצירופי אותיות אף שאינו יודע ומבין הענין בעין השכל רק שהוגה ומדבר בהם (לאפוקי הרהור דלאו כדבור דמי) הרי הם מעלים את הנפש למקום שלא היתה הנפש מגעת שם מצד שרשה כי שרש אותיות התורה היא הגבה למעלה משרש הנפש דאבא יסד ברתא אלא שהאדם צריך להיות בחי' רוכב להאותיות שיהא מושך ומנהיג ע"י דחילו ורחימו שיעורר כפי אשר יוכל שאת כל חד לפום שיעורא דיליה.

ואפי' האהבה הטבעית המסותרת בו כי בלא דחילו ורחימו כלל לא פרחא לעילא. וכמו שהוא לענין תורה כך הוא לענין שאר מצות דכתיב ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט למען הביא ה' על אברהם את אשר דבר עליו שע"י המצות שנקראו דרך כלל בשם צדקה ומשפט כמו שיתבאר נמשך על בחי' אברהם שהיא מדת האהבה ברצוא הלוך ונסוע. את אשר דבר עליו עליו דייקא הוא בחינת אדון הנפלאות שהוא למעלה מעלה מהשגת הנפש ודביקותו באלקים חיים שלכן היא בחי' שוב כנ"ל:

וביאור זה הוא כי הנה דרך הוי'. פירוש דרך ומבוא להיות הוי' דהיינו שיהי' בחי' הוי' המורה על התהוות העולמו' מאין ליש על ידי אותיות שם הוי"ה יו"ד חכמה כו' כי הרי הוא ית' למעלה מן החכמה ואנת הוא חכים כו'. פירוש ע"ד במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כי כולם בחכמה עשית עשיה גשמית.

וכתיב אני הוי' הוא שמי. שמי בלבד כמשל השם שאינו מערך ומהות העצמית כו'. ועד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד. פי' בלבד בבחי' העלם וכדי להיות הוי' בבחי' גילוי נמשכה מדת טובו ורחמנותו. טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו. המחדש בטובו כו'. הטוב כי לא כלו רחמיך כו' היא בחי' רחמים רבים שלפני האצי' שהוא למעלה מעלה מסדר ההשתלשלות כי מדת הרחמים שבסדר ההשתלשלות יש כנגדה מדת הדין המצמצמת ימינא ושמאלא כו' והיא בחי' מדה וגבול. אבל רחמי' רבים שלמעלה מהשתלשלות הוא רחמנות שאין לה שיעור ולא ערך אפילו בערך אדם שמרחם על הזבוב שרחוקה היא ממהות ומדרגת האדם. על כל זה יש לה איזה ערך שהיא בריה כמוהו. משא"כ לא"ס ב"ה אין ערוך אליו כלל ואפי' עולמות עליונים בחי' נפלאות.

ולכן גם עליהם נופל מדת הרחמים הגדולה הזאת כי הוא אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין כו' והוא השוה ומשוה כו'. ועל זה נאמר חנון ורחום הוי' שהקדים בחי' חנון ורחום להיות הוי' שהן הן י"ג מכילין דרחמי מקור האצילות כו' כמ"ש במ"א.

וזהו דרך והמשכה להיות בחי' הוי"ה והיא על ידי אתערותא דלתתא בצדקה ומשפט שהן דרך כלל כל מצות התורה כמו שיתבאר. ובפרטות הוא מצות הצדקה שהיא התעוררות מדת הרחמנות להשפיע במדת טובו וחסדו להחיות רוח שפלים ועל ידי זה אתערותא דלעילא להיות דרך הוי' לעשות צדקה כו' שיהא התלבשות אור אין סוף ברוך הוא בבחי' תורה ומצות.

ולהיות אנת חכים כו' שהוא מדת טובו ורחמנותו להיות התלבשות זה והמשכה זו כמאמר אב הרחמן המהולל כו'. ועל זה נאמר משפט וצדקה ביעקב אתה עשית שעל ידי משפט וצדקה שביעקב נעשה בחי' אתה דהיינו גילוי אלהות. אך הנה בצדקה זו משפט כתיב בה. כמ"ש לעשות צדקה ומשפט. משפט וצדקה ביעקב כי לא די לעורר בחי' חסדו וטובו יתברך בלבד כי מאחר שהיא התעוררות בחי' אין סוף השוה ומשוה כו'. הנה בבחי' זו נאמר שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך שגם השממית היא בחינ' הקליפה וסט"א יש לה יניקה ואחיזה כו'.

וכענין לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'. וצריך לעורר בחינת משפט למעלה שלא יומשך חיות ויניקה אלא בסטרא דקדושה יאר ה' פניו אליך ישא ה'פניו אליך

היינו פנימית ועיקר החיות. אבל יניקת החיצונים וסטרא אחרא היא ממותרות צפרנים ושערות כו'.

ובחי' משפט זה אשר לאלהים הוא על ידי אתערותא דלתתא בחי' משפט שעושה האדם בנפשו על מותרות חיי גופו נגד הצדקה. כי הנה ארז"ל חייך קודמין לחיי חבירך ודוקא חייך ממש כמשל הקיתון של מים שאם ישתו שניהם ימותו כו' כדאיתא בגמרא. מה שאין כן המותרות שלך אינן קודמין לחיי חבירך שאינו בדין שיפנק האדם את נפשו בתפנוקי עלמא וחבירו ימות ברעב ח"ו.

ועל ידי משפט זה שעושה האדם שלא לתת יניקה וחיות מותרות הגוף גורם למעלה בחי' משפט שלא יומשך חיות המותרות שהן החיצוני' וסטרא אחרא. וזהו שמשבחים ומברכים את ה' אוהב צדקה ומשפט:

והנה גם שאר מצות התורה נקראות בשם צדקה על דרך זה כי רמ"ח מצות עשה הם רמ"ח אברין דמלכא. היינו כמו על דרך משל האבר שמלובש בו חיות הנשמה שמבלעדי החיות זה נשאר הגוף כאבן דומם. כך הנה המצות הם בחי' אברין דמלכא שמלובש בהם חיות ואור אין סוף ברוך הוא.

ולהיות נמשך חיות זה הוא גם כן מחמת מדת טובו ורחמנותו כנזכר לעיל על ידי אתערותא דלתתא בקיום מעשה המצות בפועל ממש כמו תפלין לכתוב על קלף של בהמה פרשיות ואזכרות שעל ידי זה ממשיך בהם קדושה עליונה מאור אין סוף ברוך הוא להיות כנשמה לגוף המצות והיא בחינת מדת הרחמים להחיות למאן דלית ליה מגרמיה וכו'.

וזהו שכתוב לעשות את כל דברי התורה הזאת. ושמרתם ועשיתם אותם. אתם כתיב כמ"ש במ"א. ולכן נקרא המקיים התורה והמצות בשם צדיק ומעלת צדיק היא מעלה רבה מאד ששיבחו הכתוב וצדיק יסוד עולם ואמרו רבותינו ז"ל ראה בצדיקים כו' עמד ושתלן כו' ולכאורה לשון צדיק הוא שהוא צדיק בדינו ואינו עושה עול לבריות ואין זו מעלה גדולה כל כך. אלא עיקר שם צדיק ע"ש שהוא בעל צדק' שהוא המשפיע צדקה וחסד במדת טובו ורחמנותו להחיות את המצות על ידי קיומם במעשה בפועל ממש ולהמשיך להם חיות ואוא"ס ב"ה כנשמה לגוף כנזכר לעיל:

וזהו תכלית ירידת הנשמה לעולם הזה. כי בירידה זו אף שהיא ירידה גדולה בבחינת דחילו ורחימו אף על פי כן גדלה מעלתה שנעשית בחינת בעל תשובה אחרי ירידתה לעולם הזה שצריכה לשוב כו' כמ"ש במ"א. ובמקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיק גמור כו'. כי בחינת רחמים רבים שלמעלה מעלה הוא המתגלה בבחי' בעל תשובה.

דהיינו אחר ירידת הנשמה לעוה"ז שאז הרחמנות גדולה מאד (משא"כ קודם בואה היא בבחינת צדיק גמור) דוקא ולכן אמרו רז"ל אין עומדים להתפלל אלא מתוך כובד ראש. ופירש רש"י הכנעה דהיינו לעורר רחמים רבים על נצוץ אלהות כו' שעל ידי זה מעורר רחמים רבים למעל' ממקור הרחמי' ולהמשיך בחינת חנון ורחום להיות גילוי הוי' בעסק התורה והמצות ולהיות אור אין סוף בתוכה כו' ולכן ירידה זו דוקא היא צורך עלייה:

וזהו אשירה להוי' כי גאה גאה. כי ענין שירה הוא התעוררות בחינת שמחה דהיינו בחינת גילוי. כי עצבות ומרה שחורה היא קמיטת וכויצת החיות. והשמחה היא גילוי והתפשטות החיות כמו צהבו פניו כו'.

וגילוי זה הוא להיות גילוי בחינת הוי' מאור אין סוף ברוך הוא הסובב כל עלמין אדון הנפלאות כו'. ולהיות בחינת הוי' יו"ד חכמה כו' הוא על ידי המשכת גילוי כי גאה גאה. גיאות היא בחינת נפלאות וגאה גאה הוא בחי' אדון הנפלאות דהיינו שיהא גילוי המשכת חסדו וטובו של מעלה מעלה בחינת רחמים רבים שלפני אצילות שבבחינה זו סוס ורוכבו רמה בים שגילוי בחינה זו היא למעלה מעלה מבחינת סוס ורוכבו שהם בחינת צירופי אותיות הדבור שבדחילו ורחימו כנזכר לעיל. כמו שגם הסוס על דרך משל אינו יכול לרוץ בים.

ולכן נאמר בקריעת ים סוף ואתם תחרישון. מה תצעק אלי וגומר. כי כדי שיהפך הים ליבשה דהיינו דעלמא דאתכסייא תהיה בבחינת עלמא דאתגלייא לשנות סדר ההשתלשלות הוא על ידי ירידה גדולה ועצומה מלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות מבחינת אין סוף ברוך הוא הסובב כל עלמין השוה ומשוה כו' אדון הנפלאות וגאה גאה עד שיהיה הכל בבחינת בטול כו'.

ולכן רמה יש בו שני פירושים. לשון התרוממות והעלאה. ולשון השלכה שהוא מלמעלה למטה כי היא בחינת גילוי אור אין סוף ב"ה הסובב כל עלמין ומעלה ומטה שוין.

ומשם נמשך עזי וזמרת יה י"ה הם בחי' עלמין סתימין וזמרת מלשון וכרמך לא תזמר שהוא לשון כריתה. וכמו החוצב אבן מההר וכך נחצבו אותיות י"ה מאדון הנפלאות וגאה גאה להיות בבחי' גלוי וחציבה זו היא בבחי' עזי בחי' גבורות להיות בחי' אנת חכים כו'. שזהו ענותנותו והן הן גבורותיו וצמצומים כו' גם צריך להיות בחי' צמצום שלא ילך השפע למותרות כנ"ל.

ואח"כ נעשה בחי' זה אלי כו'. בחי' גלוי הנרמז בו"ה וזהו ואנוהו. אך גלוי זה יהיה לעתיד לבא למחר לקבל שכרם אבל היום לעשותם. וזה שכתוב ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו. פי' קוינו מלשון קוין והמשכות שאנחנו עשינו את הקוין והמשכות של שם

הוי"ה להיות בבחי' גלוי יו"ד קוצא לעילא וקוצא לתתא. ה' ג' קוין ורוחב כו'. וע"ז נאמר אמרו צדיק כי טוב שעל ידי הצדיק נמשך טוב ה' לכל וגו':

פרק ה

לסוסתי ברכבי פרעה דמיתיך רעיתי. הנה רעיתי נמשלה לסוסי פרעה כמו שפרעה העמיד תחלה סוסים נקבות ואח"כ היפך זכרים קודם לנקיבות כמ"ש בזהר פ' בשלח (ד' מז) כמו"כ בשעת יציאת מצרים נאמר וה' הולך לפניהם יומם וגו'. ואח"כ בשעת קריעת י"ס נאמר ויסע מלאך האלקים ההולך לפני מחנה כו' וילך מאחריהם כו'. הנה צריך להבין מהו המשל והנמשל שנמשלה רעיתי לסוסי פרעה. הנה אותיות נקראו סוסים כמו הסוס שהאדם רוכב עליו ומוליכו כפי רצונו ואעפ"כ הסוס מוליך את האדם למקום רחוק מאד אשר בלתי אפשר להגיע לשם בלי סוס. כמו"כ השכל מנהיג את האותיות ורוכב עליהם שלפי ערך השכל כך הוא הדבור אעפ"כ ע"י האותיות מתעלה למעלה יותר מה שאין השכל יכול להשיג כלל.

והיינו ע"י אותיות התפלה. אך אעפ"כ צ"ל התבוננות ג"כ. אם לא מי שערכו פחות מלהתבונן כלל שלזה בהכרח להעמיק אף בהאותיות לבד כמ"ש בא אתה וכל ביתך אל התבה וע"י האותיות יכול לעלות כאשר יבואר לקמן בעז"ה. אך אעפ"כ כתיב לא בגבורת הסוס יחפץ כו' שאעפ"כ אין רצון וחפץ ה' שורה בבחי' האותיות כנ"ל שהם רק בחי' שוקיים כ"א רוצה ה' את יראיו כו':

והנה יש ב' מיני אותיות אותיות זכרים ואותיות נקבות אותיות נקבות היינו ההעלאה שממטה למעלה ע"י האותיות הנ"ל באתעדל"ת ועי"ז באתעדל"ת אתעדל"ע כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח (כי דרכו של איש לחזר אחר אשה) המשכה מלמעלה למטה בבחי' סובב שהוא בלי גבול דלית מחשבה תפיסא ביה למעלה מהשגה להיות בחי' גלוי למטה ע"י סוסים זכרים והיינו באותיות התורה להיות השמים והארץ אני מלא ממש. דהנה לכאורה תמוה לפעמים כתיב מכה"א כבודו שאינו רק כבודו ולא מהותו ועצמותו ולפעמים אמר השמים והארץ אני מלא דהיינו מהו"ע שהוא בחי' אני ממש. אך שניהם אמת שבאמת אני מלא ממש. אך איך יוכל להתלבש בעולם הגשמי והשפל ומלא קליפות זהו ע"י שמלא כל הארץ כבודו ואין כבוד אלא תורה כבוד בגימ' ל"ב והם ל"ב נתיבות החכמה והיא חכמת התורה כי אורייתא מחכמה נפקת ועי"ז יוכל להיות את השמים ואת הארץ אני מלא ממש ע"י התלבשותו באותיות התורה שהם אותיות זכרים המשכה מלמעלה למטה וכמארז"ל כל היושב ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו היינו

מה שהוא קדוש ומובדל שאף בחי' חכמה נחשבת אצלו כבחי' עשי' גשמיית כמ"ש כלם בחכמה עשית ויומשך ויתגלה למטה ע"י אותיות התורה.
וזהו שעל מתן תורה נאמר כי תרכב על סוסיך כו'. והיינו בחי' סוסים זכרים הנ"ל. וזהו מדלג על ההרים מקפץ כו' שהוא בבחי' דילוג ממקום למקום והיינו המשכה מלמעלה מבחי' סובב שיומשך ויתגלה למטה כמ"ש וירד ה' על הר סיני וכל העם רואים את הקולות כו'.
והנה זה לעו"ז עשה האלקים כמו שבקדושה יש ב' בחי' סוסים הנ"ל אתוון נוק' ואתוון דכורין מלמעלה למטה וממט' למעלה. כמו"כ בקליפות יש ג"כ ב' בחינות האותיות והיינו שע"י התקשרותו להבלי עולם בדב"ט ומכ"ש לה"ר והוא בחי' אותיות נקבות הנה האותיות מוליכים אותו למקום רחוק מאד.
והיינו לעומק הקליפות בחי' מקיף שלהם שנק' פרעה עורף כו' להמשיך עליו המשכה מלמעלה מבחינת המקיף שלהם להקיפו ולהלבישו והוא בחי' הבל ורעות רוח ונעשים לבושים צואים עליו והוא בחי' סוסים זכרים אותיות זכרים שנעשים ע"י אותיות נקבות הנ"ל כי בההפוך אמר ג"כ רוח אייתי רוח וכו'.
והנה פרעה רדף אחר ישראל בשעת יצ"מ כמ"ש וירדף פרעה שרצה להוריד ולהמשיך את נש"י לתוך עומק הקליפות. וע"כ העמיד סוסים נקבות תחלה בכדי שעי"ז יהי' המשכה מלמעלה ג"כ מעומק הקליפות כי דרכו של איש כו'. אך הקב"ה הפך ועשה את הסוסים שני אותיות האלו באלקות בכדי להיות המשכת אלקות למטה כנ"ל. וזהו וה' הולך לפניהם יומם כו' ואח"כ בשעת קי"ס נעשה להפך ויסע מלאך וילך מאחריהם כנ"ל: **והנה** כ"ז הוא ע"פ תורה. וכמו"כ הוא ע"פ עבודת ה' כי הנה בכל נפש ישראל צ"ל בכל יום בחי' יצ"מ וקי"ס כמ"ש למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים וגו'. וכמארז"ל בכל יום יהיה בעיניך כאלו היום יצאת מאמ"צ וגם בק"ש אומרים בכל יום אני הוי"ה אלקיכם כו' מארץ מצרים כו' וגם באמוי"צ נאמר וים סוף להם בקעת כו' שצ"ל בכל יום שני בחינות הנ"ל כי כל העולמות נק' מצרים שהם מבחי' מצרים וגבולי' כמו מן הארץ לרקיע מהלך ת"ק שנה כו' וכן שית אלפי שנין הוי עלמא כו' וגלות מצרים נק' ההתקשרות בזה העולם הגשמי והמוגבל ומלך מצרים נק' השכל של הבלי העולם.
וכשנעשה התקשרות לזה העולם כ"כ בחוזק עד שהוא בלי שכל כלל בלי טעם ודעת נק' אז וימת מלך מצרים ואזי ויאנחו בנ"י מן העבודה ויזעקו שנעשה צעק לבם בק"ש בבחי' ובכל מאדך שהוא בלי גבול דהיינו לצאת מן החושך וגבול הנק' מצרים רק להיות צעק

לבם למהותו ועצמותו ממש והוא בחי' יצ"מ. אך איך יבא לבחי' בכל מאדך הנ"ל. הנה זהו ע"י התבוננות בפסוד"ז מב"ש וכו'.
והעיקר הוא בברכות ק"ש בשתים שלפניה כו' והיינו בורא קדושים ישתבח שמך לעד. הנה לעד הוא בלי גבול. כי הנה הארץ הגשמית היא בבחי' גבול ממש אבל ברוחניות והיינו מלאכים ונשמות הם בלי גבול ממש כמ"ש היש מספר לגדודיו כו' שהם בלי גבול. ועי"ז ישתבח שמך לעד שחיותם אינו אלא מבחי' שמו לבד שאינו כמו כח הפועל בנפעל שמתלבש ממש בנפעל בבחי' שינוי אבל לפניו אין שינוי כלל. כמ"ש אני הוי"ה לא שניתי כו' המרומם לבדו מאז שכמו שקודם בריאת העולמו' היה הוא מרומם לבדו כן עתה הוא בלי שינוי כלל המתנשא מימו"ע רק חיות כל העולמות אינו אלא מבחי' שמו נק' עליהם שהוא מלך עליהם כמאמר אלקים חיים ומלך עולם היינו שמחיה כל העולמות רק בבחי' שהוא מלך עליהם שמו לבד ואעפ"כ הוא בלי גבול ששמו הוא ג"כ בלי גבול. וזהו בורא קדושים ישתבח שמך לעד כו' כנ"ל אבל מהותו ועצמותו רם ומתנשא כו':
והנה אחר שיתבונן כל זאת ואזי ממילא יתעורר מזה בק"ש להיות ואהבת כו'. בכל מאדך בלי גבול לצאת מהחשך כו' ורק להיות צעק לבם למהותו ועצמותו ממש באתעדל"ת והוא בחי' אתוון נוקבין ועי"ז באתעדל"ת אתעדל"ע לעורר האהבה למעלה ג"כ והוא פ' שניה שבק"ש שהוא לאהבה את ה' אלקיכם וגו' דאינו לשון שם דבר כמו לאהוב רק לאהבה לעשו' אהבה למעלה שיומשך אלקות למטה הוי"ה אלקיך ממש. דהנה לאו מכל אלין מדות כלל ואיך יהיה אהבה למעל' רק ע"י אתעדל"ת בבחי' אהבה מלמטה אתוון נוקבין ואהבת וגו' אזי ממילא נעשה אהבה למעלה ג"כ כי רוח אייתי רוח כו'.
וזהו והחיות רו"ש שהוא אותיות נקבות ואותיות זכרים וזה נקרא אותיות זכרים דהיינו המשכה מלמעלה למטה שיהיה הוי"ה אלקיך ממש ועי"ז יכולים לומר אח"כ ונתתי עשב בשדך ונתתי מטר ארצכם וגו' דלכאורה איך אומרים ונתתי כו' אלא רק מחמת שנמשך מלמעלה להיות הוי"ה אלקיכם ממש וע"י התלבשותו באותיות התורה שהן אתוון דכורין שהקב"ה יושב ושונה כנגדו שקדוש ומובדל ממש מתלבש באותיות התורה להיות ואשים דברי בפיך ממש כמ"ש ודברת בם ולא נאמר ודברת אותם והיינו בם ממש מתניתין מלכתא מאן מלכי רבנן שהוא כמו מלך שגוזר ומצוה על מדינתו ברצונו כך הם רבנן גוזרים על כשר פסול טמא וטהור שהוא דברי בפיך ממש וזהו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוך כו' ועי"ז יכולים לומר אח"כ ונתתי מטר כו' ובק"ש חותמים אני הוי"ה אלקיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים שהוא בחי' יציאה מן מצרים וגבולים

ורק להיות הוי"ה אלקיכם כו'. והוא אתעדל"ע אותיות זכרים שבאים אחרי אתעדל"ת אותיות נקבות כי דרכו של איש כנ"ל:

אך הנה יש עוד אתעדל"ע שהם אותיות זכרים שהם באי' שלא על ידי אתעדל"ת כלל שהם אותיות נקבות. והוא בחי' קריעת ים סוף כי הנה ענין ים הוא שכל מה שיש ביבשה יש בים שכל הברואים שיש בים ישנם ג"כ ביבשה אלא שבים הם נעלמים ומכוסים וביבשה הם באתגלייא כמו"כ למעלה ג"כ יש בחי' ים ובחי' יבשה עלמא דאתכסייא ועלמא דאתגלייא וכמו"כ באדם שהוא עולם קטן יש ג"כ שכל ומדות מחשבה דבור ומעשה. שכל הוא בחי' עלמא דאתכסייא כי הוא בהעלם ומדות הם בחינת עלמא דאתגלייא שהם בחי' גלוי לגבי השכל.

ומחשבה נק' ג"כ בחי' גילוי לגבי השכל ודבור הוא יותר בחי' גילוי אף לגבי המחשבה כמו"כ למעלה יש מחשבה ואף דכתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם עכ"ז הוא כערך האדם למטה שמחשבתו נק' העלם לגבי דבורו. כך למעלה יש בחי' העלם שהוא בחי' מחשבה. כמ"ש בזוהר כמה מחשבתין אית כו' שהוא מחשבה למחשבה שמה שנק' העלם לגבי למטה הימנו נק' בחי' גילוי לגבי מדרגה העליון ממנו וכן גבוה מעל גבוה שהתחתון הוא בחי' גילוי לגבי העליון ממנו שהוא בחי' העלם ממנו וזה נק' השתלשלות העולמות שהוא כמו שלשלת שכ"א אחוז בחבירו. כמו כן השתלשלות כל העולמות שהוא גבוה מעל גבוה עילה ועלול העלם וגילוי כו' אבל לגבי מהותו ועצמותו עצמות המאציל שלמעלה מעלה מהשתלשלות העולמות שהם נעלמים אין שייך לפניו כלל מעלה ומטה גם חשך לא יחשיך ממך ולילה כיום יאיר כו':

והנה בשעת קי"ס הי' התגלות מהותו ועצמותו ממש שלמעלה מהשתלשלות ועי"ז ים ויבשה שוין ממש ונעשה מים יבשה מהעלם גילוי וזהו הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל ויעברו בתוך הים ביבשה דייקא שההעלם נעשה גילוי ע"י גילוי עצמותו שהעלם וגילוי שוין ממש.

וזהו שם נשמחה בו ממש במהותו ועצמותו ממש והוא בחי' שמחה של מצוה. כי הנה כתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה וכו' מרוב כל שרוב כל נק' השתלשלות כל העולמות שהם רוב מאד כגלדי בצלים גבוה מעל גבוה כו' אבל השמחה של מצוה היא בבחי' עצמותו ממש שהוא מרוב כל למעלה מהשתלשלות כל העולמות.

וזהו ושמחת לפני הוי' אלקיך שהוא בחי' שמחה של מצות התורה שהוא לפני הוי' ממשיכי' כו'. כי הנה אנו אומרים אק"ב כו' דרמ"ח מצות הן רמ"ח אברים דמלכא והוא כמשל אברים של אדם הנה הנשמה אין יכולים לאוחזה ולתופסה כלל רק אעפ"כ

כשנוטלין את האדם בידו הימנית או השמאלית ומושכין אותו ממקום למקום. אזי נמשכה הנשמה ג"כ ממקום למקום אף שהנשמה בעצמה אין יכולים לאוחזה כלל רק שע"י שהתלבשות הנשמה היא בהאברים עי"כ נמשכה הנשמה ג"כ ממילא.
וכמו"כ המצות הם אברין דמלכא כמו חסד דרועא ימינא שע"י הצדקה וחסד שנותנים למטה לעני ממשיכי' את עצמותו כביכול ע"י התלבשותו בבחי' חסד דרועא ימינא וכן גבורה דרועא שמאלא וכמארז"ל איזהו גבור הכובש את יצרו כמו לכבוש איזה תאוה כו' שעי"ז ממשיכים אותו מלמעלה ג"כ עי"ז. גבורה דרועא שמאלא.
וכן ת"ת עמודא דאמצעיתא שהוא בחי' תורה שהוא כמו שנוטלין את האדם בכל גופו. ועי"ז מוליכים אותו למקום שרוצים כמו"כ ע"י תורה ממשיכין את עצמותו כביכול למטה. וזהו שמחה של מצוה שהוא מתן שכרן של מצות שהוא בחי' גלוי עצמותו שהי' אז התגלות בשעת קי"ס וזהו שם נשמחה בו בעצמותו ממש והוא בחי' אתעדל"ע בחי' אותיות זכרים שבא שלא באתעדל"ת כלל כי אין אתעדל"ת יכול לעורר כלל. וזהו ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי בעתיקא תליא מילתא שהוא עצמות המאציל העליון שאין אתעדל"ת יכול לעורר כלל אלא ה' ילחם לכם ואתם תחרישון:

פרק ו

ביאור על הנ"ל

וה' הולך לפניהם יומם. וה' הוא וב"ד היינו שכינה שהי' בשעת יצ"מ הולך לפני מחנה ישראל ואח"כ בשעת קי"ס ויסע כו' וילך מאחריהם שנעשה שכינתא לאחוריהם דישראל. וביאור הענין הנה ענין ב' סוסים נקבות וזכרים והיינו אתעדל"ת ואתעדל"ע אתעדל"ת נקראים סוסים נקבות ואתעדל"ע נקראים סוסים זכרים. כי הנה עולמות התחתונים נקראים בשם נוקבא בחי' מקבל כמו שהנקבה מקבלת מן הזכר כן עולם התחתון מקבל ההשפעה מלמעלה שהוא בחי' דכר.
והנה כמו הנקבה שמקבלת מהזכר מוכרח להיות תמיד התעוררות הנקבה מקודם ועי"ז משפיע הזכר אליה כי דרכו של איש לחזר אחר אשה. כמו כן ע"י אתעדל"ת מעולמות התחתונים והוא בחי' סוסים נקבות בחי' מקבלים מעוררים ההשפעה מלמעלה בבחי' סוסים זכרים.
והנה מלכות דאצילות מתלבשת בבי"ע שהיא מדרגה התחתונה אזי תמיד היא עולה להתעורר למעלה בבחי' אצילות לקבל ההשפעה מלמעלה כמ"ש אלקים אל דמי לך. למען יזמרך כבוד כו'. והוא נק' אתעדל"ת ועי"ז נעשה ממילא אתעדל"ע להיות השפעת

אלקות בבחי' מלכות דאצילות וחוזרת ומתלבשת בבחי' אברהם חסד כו' ובנשמות ומלאכי' להיות גילוי ההשפעה בבי"ע כפי האופן אתעדל"ת.
ולכן פעמים עליית המלכות הוא בבחינת שירה כמ"ש אשירה לה' כו' בכדי שיהי' השפעה מלמעלה ג"כ בבחי' שיר ולפעמים ההעלאה בבחי' זמרה כמ"ש למען יזמרך כו' ולפעמים בבחי' בקשה שתהיה ההשפעה מלמעלה באופן האתעדל"ת כי אתעדל"ע הוא ממש כפי אופן האתעדל"ת.
וזהו בחינת יצ"מ. כי הנה בי"ע נק' מצרים שהם בבחינת מצרים וגבולים כי עולם העשיי' הוא בגבול ממש מהלך ת"ק שנה שית אלפין כו'. וכן יצירה ובריאה הם ג"כ בבחינת גבול להשגתם מאחר שהם נבראים מחודשים ואף ג"ע העליון שבבריאה וג"ע התחתון שביצירה הכל הוא בבחי' גבול משא"כ עולם האצילות נק' עולם הא"ס שהמשכת אור א"ס שבעולם האצילות הוא בלי גבול כי איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון כו' רק מאצילות לבריאה נעשה הפסק הפרסא והמעקה והגג שעי"ז הם בבחי' מצרים וגבול:
והנה ארז"ל גלו למצרים שכינה עמהם כמ"ש אנכי ארד עמך מצרימה שבחינת מלכות דאצילות מתלבשת בבי"ע ממש והוא גלות השכינה גלות מצרים שהשכינה שהיא מלכות דאצילות היא בגלות בתוך מצרים וגבולים.
ויצ"מ היא שיוצאת מן הגלות דבי"ע ליכלל למעלה בבחינת אצילות בבחינת אתעדל"ת הנ"ל לעורר למעלה שתהי' השפעת אלקות למטה וע"י זה נעשה אתעדל"ע להיות גילוי אלקותו בבחינת מלכות להתפשט בבי"ע בבחינת אברהם שהוא בע"ג וכן במלאכי' כו' ופרעה רצה להמשיך להפוך מן הקליפות ע"כ העמיד ג"כ סוסים נקבות תחלה שהוא אתעדל"ת בכדי שילכו הזכרים היינו אתעדל"ע ממילא אחר הנקבות כי דרכו של איש כו' וכן בעבודה בק"ש ע"י התבוננות שמע ישראל הוי"ה אלקינו וא"א והיינו מאין ליש ואיך שהיש בטל לאין בתכלית.
והיינו יחוד וא"א וכדומה בהתבוננות באריכות. אזי נעשה אתעדל"ת לצאת מהחשך וגלות הגוף ולהיות ואהבת כו' בכל מאדך בלי גבול להיות נכלל למעלה בבחינת אצילות שהוא בלי גבול וע"י זה נעשה ממילא אתעדל"ע בפ' שניה שהוא לאהבה את ה' אלקיכם שיהיה אהבה מלמעלה לימשך למטה שיהיה ה' אלקיכם ממש שיכולים לומר אח"כ ונתתי מטר כו' ונתתי עשב כו', ובסוף הק"ש חותם אני ה' אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים שהוא בחי' יציאת מצרים וגבולים כנ"ל:
אך הנה האתעדל"ע שבא ע"י אתערותא דלתתא הנ"ל שהיא בחי' יציאת מצרים כנ"ל אינו אלא המשכה מלמעלה מבחי' חכמה דאצילות כי אין האתעדל"ת יכול לעורר כלל

למעלה מבחינת חכמה דאצי' כי אבא יסד ברתא כמו הדבור שנמשך מבחי' חכמה שהיא ראשית ומקור הדבור ע"כ אין בכח הדבור לעלות למעלה מבחי' חכמה. כמו"כ חכמה דאצי' נק' אבא שהוא מקור וראשית הגילוי ראשית ההשתלשלות ומל' נק' ברתא. ע"כ אין בכח מל' דאצי' לעלות ולעורר באתעדל"ת הנ"ל למעלה מבחי' חכמה דאצי'. כמשל התנוק שנמשך אחר אביו מחמת שהוא מקורו. כמו"כ עליית המל' אינה אלא לבחי' חכמה שהוא ראשית הגלוי באתעדל"ת כנ"ל.

ועי"ז רוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו' להיות אתעדל"ע להיות השפעה והמשכה מבחי' חכמה דאצי' לבחי' מל' להתפשט בבי"ע אבל למעלה מבחי' חכמה בחי' כ"ע אין אתעדל"ת יכול לעורר כלל כי הוא למעלה מהשתלשלות העולמות. והיינו מבחי' חכמה שנק' ראשית לבחי' בינה ומבינה למדות כו'. כי הנה אף שחכמה היא למעלה מבינה וכן בינה ממדות כו'. עכ"ז יש להם ערך זה לזה אבל בחי' חכמה לגבי בחי' כ"ע נאמר אין ערוך לך שאין ערוך כלל שהוא בחי' אין ממש כמ"ש והחכ' מאין (ממש) תמצא שהוא בחי' כתר שהוא למעלה מהשתלשלות כלל, והוא בחינת גולגלתא דאריך בחי' מל' דא"ס והוא כמשל הכתר למטה שהוא על הראש ואין לה שייכו' כלל עם הראש כמו היד והרגל שאף שהן למטה במדרגה מן הראש עכ"ז יש להם שייכות עם הראש. אבל הכתר הוא על הראש כו'. כמו"כ כ"ע אין לו שייכות כלל עם בחי' חכמה שאין ערוך כלל ע"כ אין אתעדל"ת יכול לעורר כלל לבחי' כתר רק הוא דבר שחל ממילא שבחי' כתר מתגלה ממילא בלי אתעדל"ת כלל כמו בשבועות מתגלה בחי' הכתר כו'. וזהו בחי' קריעת ים סוף שהי' אז התגלות בחי' כ"ע. כמ"ש ויאמר ה' (ז"א) אל משה מה תצעק אלי. שאין הדבר תלוי בי אלא בעתיקא תליא בחי' גולגלתא הנ"ל בחי' כתר ולגבי בחי' כתר אין אתעדל"ת יכול לעורר כלל. וזהו ה' ילחם לכם ואתם תחרישון.

וכמאמר הזוהר לא תתערון מידי שאם תתערון אזי אין יכול להיות אתעדל"ע אלא כפי האתעדל"ת שאינו אלא מבחי' חכמה אבל אז היה התגלות בחי' כתר שהוא מתגלה ממילא בלי אתעדל"ת כלל ולכן תחרישון. ועי"ז נעשה קי"ס שהפך ים ליבשה כו' שנעשה מהעלם גלוי דאו"א נק' עלמא דאתכסייא וזו"נ נק' עלמא דאתגלייא ואיך יהי' ההעלם לגילוי רק מחמת שהיה התגלות בחי' כתר הנ"ל שלמעלה מהשתלשלו' ששם העלם וגלוי שוין כחשכה כאורה ויכול להיות מהעלם גילוי:

וזהו שם נשמחה בו שהוא בחי' שמחה של מצוה שהוא ג"כ התגלות בחי' כתר הנ"ל. והוא בחי' תענוג המצות כמו שהם בעצם בבחי' רצה"ע כי הנה אורייתא מחכמה נפקת

והיינו הפירוש של המצות שהם מבחינת חכמה אבל שרש המצות הוא מבחי' כתר חיוורתא דגלגלתא שמשם נמשכין שית מאה ותליסר ארחין בז"א שהם ארחות הוי"ה.
והם התרי"ג מצות עם ז' מצות דרבנן הוא בגימטריא תר"ך בחי' כתר ונמשכים למטה במצות גשמיים בבחי' כלים דוקא ולכן נקראו המצות אברים דמלכא שהוא כמו שמוליכין את האדם ממקום למקום בידו הימנית כו'.
ועי"ז מתנענע הנשמה ג"כ אף שאין יכולי' לאוחזה ולתופסה כלל. אך אעפ"כ ע"י התלבשותה באברים אזי כשמנענעין את ידו כו' ממילא מתנענע הנשמה ג"כ. כמו"כ למעלה אף שבחי' כתר הנ"ל הוא למעלה מהשתלשלות ואין יכולים לעורר כלל באתעדל"ת רק דוקא ע"י התלבשותו במצותיו שהם כלים ואברים לבחי' כתר הנ"ל חסד דרועא ימינא אזי ע"י חסד שעושים למטה מוליכים אותו בדרועא ימינא כו'.
וכן גבורה כו' וכן ת"ת עמודא דאמצעיתא שהוא המצו' של תורה שהוא ג"כ מבחי' כתר הנ"ל. וזהו שם נשמחה בו שהוא בחי' שמחה של מצוה הנ"ל שהי' אז התגלות בחי' כתר הנ"ל ועי"ז נעשה קי"ס כנ"ל:
וזהו שמתחלה בשעת יציאת מצרים היה ו"ה הוא בחי' מלכות דאצי' מקור נשמות ישראל הולך לפניהם שנשמות ישראל נמשכין אחריה שביציאת מצרים שמל' דאצי' עולה מן הגלות דבי"ע ונכלל למעלה באתעדל"ת כנ"ל.
ועי"ז נשמות ישראל ג"כ עולים ממצרים ליכלל למעלה בבחי' אצילות ונמשכים אחר כנס"י. אבל בשעת קי"ס שהיה התגלות לישראל בחי' כתר עליון כנ"ל שאין מל' יכול לעלות כ"כ למעלה שעליית המל' אינה אלא עד בחי' חכמה כנ"ל רק ביוכ"פ בנעילה שאז עליית המל' עד הכתר וגם זאת אינה אלא לדיקנא דאריך אבל לא לבחי' גלגלתא אזי ישראל נעשו אז למעלה מבחי' שכינה מל' דאצי'.
וזהו עד יעבור עמך הוי"ה שנעשית למעלה מהוי"ה בהתגלות בחי' כתר כנ"ל. ולכן כתיב ויסע מלאך ה' היינו שכינה הנ"ל ההולך לפניהם שהי' בשעת יצ"מ לפני מחנה ישראל שנשמות נמשכו אחריה כנ"ל. וילך מאחריהם שבשעת קי"ס נעשו ישראל למעלה וכנס"י נעשה לאחריהם וד"ל:

פרק ז

ויאמר משה אכלהו היום כו'. להבין למה לא ירד המן בשבת והלא כל השפעות שבעוה"ז הגשמי אינן נעצרין אפי' בשבת והכל נשפע מלמעלה אין לך עשב כו'. וגם מהו אכלהו היום והלא כל הימים אכלו. אך הנה כתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים כו'. למען אנסנו הילך בתורתי אם לא. ולהבין למה הקדים המן לקבלת התורה למען אנסנו אם

יוכל להיות קבלת התורה. ואיזה שייכות יש לנסיון זה על התורה. וגם מהו לשון הילך בתורתי הל"ל היקיימו תורתי:

אך הנה זאת התורה היא בחי' אותיות. ס"ר אותיות כנגד ס"ר נשמות. והענין כי אותיות מלשון אתא בקר שהוא לשון המשכה מלמעלה למט' מבחי' סוכ"ע בבחי' ממכ"ע. כי לכן נק' אותיות סוסים כי תרכב על סוסיך כו'. כי ידוע שהתהוות העולמות מאין ליש היא בחי' הארה דהארה כי נשגב שמו לבדו שמו היינו בחי' מלכותו שהיא מחשבה הקדומה אנא אמלוך שממנו נבראו העולמות ושמו הוא ג"כ בבחי' לבדו רק הודו מבחינת שמו על ארץ ושמים שבריאת שמים וארץ אינו כמעשה בו"ד שהכח הפועל הוא בנפעל והשכל המלובש במעשה זה לא היה בו קודם שהתחיל לעשות. ומכ"ש האותיות. אבל בהשי"ת לא שייך זה כי אני ה' לא שניתי כתיב ואתה הוא קודם שנברא העולם בלי שינוי.

והנה ההמשכה להיות הארה דהארה זו הוא ע"י וירם קרן לעמו לבני ישראל עם קרובו שהם הממשיכים כו'. וכמארז"ל במי נמלך. ונק' בנאים שעוסקים בבנינו של עולם. ולכן ארז"ל כשם שא"א לעולם בלא רוחות כך כו'.

ולהבין איך המשל דומה לנמשל. אלא הענין כי רוחות הם ו"ק צפון ודרום כו' שהם עיקר העולם שזהו גבול המקום ואם לא הרוחות לא הי' בחי' מקום כלל אלא כמ"ש הנה מקום אתי שהוא בבחי' בטול כו'. כך א"א לעולם בלא ישראל שהרי המשכת אור א"ס להיות מתלבש בבחינת מקום הוא ע"י ישראל שהם הממשיכים כו'.

והיינו ע"י ששה משמותם על האבן האחת כו'. בחינת ו"ק וגם להיות כ"א כלול מיו"ד ויו"ד מיו"ד עולה עד ס"ר כנגד ס"ר נש"י וכל נשמה יש לה אות אחת בתורה שהיא ממשכת אותו אות.

וע"ז נאמר ה' בצאתך משעיר כו' ארץ רעשה כו'. שעיר היינו בחי' שערות שהן הארה בעלמא כי אף שגדילות מהמוח מ"מ אם יחתוך אותו אינו כואב. והוי"ה הוא המחיה ומהוה תמיד מאין ליש. בצאתך בבחי' גילוי במתן תורה הוא מבחי' שעיר כי כדי להיות המשכה מסוכ"ע למטה אין לזה דמיון ומשל אחר רק כמו השפע היוצא בבחי' שערות וכל התגלות זו היה ע"י מתן תורה כמו שסיים ארץ רעשה שנעשה בחי' בטול והוא ע"י ישראל שהם הממשיכים ה' משעיר להיות ארץ רעשה זה סיני היינו בקבלת התורה:

אך הנה גם המלאכים בקשו תנה הודך על השמים אלא שישראל שבאותו הדור זכו לזה ע"י שיעבוד מצרים בחומר ובלבנים שעי"ז אתכפיא סט"א. אך הנה בכל יום אנו מברכין נותן התורה ובכל יום חייב אדם לראות את עצמו כאלו יצא ממצרים ועד"ז תקנו סדר התפלה להיות אתכפייא ובטול רצון נה"ב לאהבה את ה' בק"ש בכל לבבך ובכל נפשך

ממש ונק' בזוהר לאשתאבא בגופא דמלכא כי לכן נאמר אכלתי יערי עם דבשי אכילה שנכלל באברים כמו המאכל שמתעכל ונהפך לדם הוא הנפש וכך צ"ל התהפכות הנפש לאלהות ממש.

והנה כמו שבמאכל המובחר מתעכל ונהפך לדם והפסולת נדחה לחוץ והיינו כי המאכל נלקח מהע' שרים כו' וצריך לברר כך הנה כתיב מצרף לכסף כו' ואיש לפי מהללו שבמהללו בתפלה מצרף שהגו סיגים מכסף והמובחר נבלע באלקות ואהבת בכל לבבך כו'. והפסולת נדחה לחוץ בשמ"ע סלח לנו ואשמנו להעביר פסולת ולדחותו:

אך הנה יש ב' מיני אכילות של חול ושל שבת צדיק אוכל לשובע נפשו ובטן רשעים תחסר. כי אכילות של חול הוא להיות בירור ובטן רשעים תחסר ובחכמה אתברירו כי להיות מן המאכל נעשה דם הוא הנפש ובכח זה מתפלל ונמצא שהמאכל שהיה תחת ממשלת השרים נתהפך ולכן יש בו פסולת.

ואכילת שבת לשובע נפשו וקראת לשבת ענג. אז תתענג על ה' דא היא סעודתא דע"ק כו' ואין נמשך בו פסולת כלל וא"צ בירור. וכך יש הפרש בין תפלת החול שהוא בבחי' בירור כנ"ל. אבל בשבת התפלה הוא שנמשך ענג וקראת לשבת ענג. כי ענין השבת כי בו שבת כמשל האדם שנח ממלאכתו שחוזר השכל למקורו שבשעת מלאכה היה השכל טרוד במלאכתו ואח"כ כשנח חוזר כו'.

וכך כתיב שבת להוי' כי בחי' ה' שהוא בצאתך משעיר כו' להיות מאין ליש הנה בשבת חוזר למקורו אז תתענג על הוי"ה למעלה מבחי' הוי"ה ולכן אין אומרים סלח לנו בשבת שאין בו בירור כו':

והנה להיות בחי' אלו בחול ובשבת הוא ע"י המן כי במן נאמר ותעל שכבת הטל שהוא מבחי' טל שאין לו הפסק והוא מבחי' אתעדל"ע שלמעלה מאתעדל"ת ומזה נמשך הכח בנפש להיות אתעדל"ת כי מוריד הטל ירידה זו צורך עליה היא להעלות הנשמה.

והנה במן נאמ' דבר יום ביומו למען אנסנו הילך כו' והנסיון הוא איש אל יותר ממנו עד בקר כי ארז"ל כי מי שיש לו פת בסלו ודואג על למחר הוא מקטני אמנה שהוא בבחי' קטנות. אבל להיות הילך בתורתי בבחי' הליכה ממטה למעלה ומלמעלה למטה בתורתי באותיות התורה. כי כמו שיש אותיות התורה הממשיכות מלמעלה למטה. כך יש בחי' אותיות שממטה למעלה ונק' סוסים. סוסים זכרים וסוסים נקבות וכמו דאיתא בס"י באותיות א"ב שיש אותיות כך ויש כך כו'.

והליכה זו בבחי' אותיות שממטה למעלה הוא עד רום המעלות עד א"ס ממש. ולכן צ"ל דבר יום ביומו בכל יום יהיו בעיניך כחדשים כי נער הייתי גם זקנתי שרו של עולם אמרו.

משא"כ קמי קוב"ה מי איכא זקנה מאחר שהוא אני ה' לא שניתי. ולכן עיני האדם לא תשבענה עיני האדם היינו עיניך יונים שהוא בחי' לאסתכלא כו':

וזהו ענין המן שהיה מבחי' טל העליון בחי' אני ה' לא שניתי שלמעלה מהזמן כו'. ולכן היה צ"ל דבר יום ביומו ולכן היום לא תמצאוהו בשדה. שדה היינו בחי' עולם ו"ק מעלה ומטה מזרח כו' כי שבת היום לה' שבחי' שם הוי"ה הוא ג"כ בבחי' שבת שחוזר למקורו אלא אז תתענג על הוי"ה שהוא אתעדל"ע שאינו תלוי באתעדל"ת וכמ"ש ישא ה' פניו אליך כי למטה יש בחי' פנים ובחי' אחוריים. משא"כ כשישא ה' פניו שם אין בחי' אחוריים כלל.

ולכן אכלוהו היום שהוא בחי' אכילה לשובע נפשו וקראת לשבת ענג. אבל בחול הגם שנמשך הטל ברדת טל על המחנה לילה. היינו בחי' קוצותיו רסיסי לילה קווצותיו בחי' שערות כמו קוצותיו תלתלים.

והיינו בחי' ה' בצאתך משעיר אבל בשבת ותעל שכבת הטל שהיה ביום. וזהו אכלוהו היום ולכן דוקא המן לבד לא ירד בשבת משא"כ שאר השפעות שבעוה"ז להיות כי בחי' עליית העולמות שבשבת זהו רק בפנימיות העולמות משא"כ בחיצוניות העולמות הרי אין שום שינוי בשבת מבחול.

וזהו ההפרש בין המן לשארי השפעות ששאר השפעות נמשכים למטה בעוה"ז מחיצוניות העולמות מהמזלות והשרים. משא"כ המן הוא נמשך ממקום גבוה מאד מבחי' טל. ולכן נאמר ברדת הטל על המחנה לילה ירד המן עליו שנמשך ע"י בחי' רסיסי לילה שהוא מבחי' שערות שזהו לפי שנמשך ממקום עליון שלמעלה מהשתלשלות עילה ועלול שלכך נמשך רק בבחי' שערות.

וע"ד דוגמא מעין מה שנאמר במ"ת הוי"ה בצאתך משעיר משא"כ שארי השפעות שנמשכים ע"י המזלות בהן שייך השתלשלות עילה ועלול כי הם בחי' חיצוניות ובבחי' זו אין שום שינוי בשבת מבחול שחיצוניות העולמות אין להם עלייה דהעלייה בבחי' פנימיות וכמ"ש כי שבת היום להוי"ה.

וענין שביתה זו הוא מבחי' בצאתך משעיר שהוא ירידות וצמצומים למעלה מהצמצומים ולכך המן שנמשך מבחי' זו א"א לו לירד למטה בשבת כי כדי שיומשך מבחי' המן למטה בשדה בגשמיות ממש א"א כ"א ע"י צמצומים גדולים הנק' רסיסי לילה שעי"ז יומשך השפעה עליונה זו למטה בגשמיות והרי בשבת היא השביתה ועלייה מבחינת צמצומים הנ"ל:

פרק ח

להבין ענין לחם משנה. שיש הפרש בין ע"פ נגלה. ובין ע"פ נסתר. שע"פ נגלה צ"ל זה על גבי זה. וע"פ הנסתר צ"ל זה בצד זה. צריך להקדים תחלה מה שנתקן בברכת המזון על הארץ ועל המזון שהטעם מה שחותמין בשתים מבואר בדברי רז"ל ארץ דמפקא מזון. וצריך להבין למה חותמין במזון כלל. וגם צ"ל מה שמבואר בדברי רז"ל ע"פ ואכלת ושבעת וברכת זו ברכת הזן משה תקן. על הארץ זו ברכת הארץ יהושע תקן. הטובה זו ברכת בונה ירושלים שנאמר ההר הטוב כו'. ולמה בברכת הזן אין מזכירים כלל מעין ב' ברכות האחרות ובברכת הארץ מזכירים ג"כ על אכילת מזון כו'. וגם מסיימין בה על הארץ ועל המזון:

אך להבין כל הנ"ל יש להקדים ענין כוונת אכילה ע"פ כי על כל מוצא פי ה' כו'. שהפי' הוא מוצא פי הוי"ה שבמאכל כו' ממאמר תדשא הארץ הוא המחיה כו'. והיינו בחי' נצוץ אלקות שמתלבש בלחם בהשתלשלות רבי רבבות מדרגות. וכמארז"ל אין לך עשב כו'. וגבוה מעל גבוה כו'.

והנה להבין הלא גם האדם נשתלשל ממאמר נעשה אדם כו' ולמה האדם צריך ללחם ואין הלחם צריך לו. אך הנה פי' יחיה האדם לא קאי על נפש הבהמית לבדה כי הלא גם בהמה מקבלת חיות מן המאכל אלא קאי על נפש האלקית שנתוסף בה אור וחיות מהמאכל וזהו האדם בה' הידיעה.

ויובן בהקדים תחלה שרש ענין תהו ותקון כי שרש האדם הוא מבחי' תקון כי אדם בגימטריא שם מ"ה שהוא שם מ"ה החדש שהוא עיקר התקון. ושרש בהמות וחיות הם מבחי' תהו שקדם לתקון.

ושרש הדבר הוא כי הנה ידוע שבחי' תהו הוא בחי' נקודות זו תחת זו בלי התכללות שכאו"א הוא מהות בפ"ע ומזה נעשה ונמשך ברבוי השתלשלות מעילה לעילה עד שנתהוו דברים גשמיים כמו בהמות וחיות שאנו רואין בחוש שכל מין ומין יש לו טבע בפ"ע. טבע הנשר הוא מבחי' רחמנות.

ושור הוא מגבורות שור נגח כו' ואין בהם התכללות כלל והטעם הוא כי ראשית מציאותם הוא מבחי' התהו שאין בהם התכללות וכל מדה היא מהות בפ"ע. וכאו"א אינו יכול לסבול חבירו.

וכמ"ש וימת וימלך תחתיו היינו שלא היה באפשרי להתהוות ספירה אחרת רק בהעדר ובטול ספירה הקודמת לה. והכל מצד הרגשת הגוף מהותו של כאו"א ומצד תוקף הרגשת עצמותו לא היה יכול לסבול חבירו שהוא הפך מהותו כמו חו"ג שהם הפכים

לא היה בהן התכללות והיה בהן שבירה. עד שברבוי השתלשלות בעילה אחר עילה נתהוו מהם דברים גשמיים כמו דצח"מ.
והכל מפני שלא היה בהם הארת המוחין ולא היה בהם בחי' בטול. אבל בחי' התקון שהיא בחי' אד"ם בחי' פרצוף בחי' הארת שם מ"ה החדש במילוי אלפי"ן יו"ד לעילא יו"ד לתתא וי"ו באמצעיתא המחבר אותם להיות בהם בחי' התכללות.
ועיקר בחי' התכללות הוא מצד בחי' הבטול. דהיינו בחי' חלישת הגוף הרגשת עצמותו. והיינו מבחי' שם מ"ה שבחכמה שהוא ענין הארת המוחין להיות הנהגת המדות ע"פ שכל דוקא.
וכמ"ש לפי שכלו יהולל איש. ומצד בחי' כח מ"ה שבחכמה שהוא הבטול בחי' אין נעשה בחי' התכללות לחבר ב' הפכים כמו חו"ג יחד כו' והיינו מצד השתלשלות אור א"ס בבחי' מ"ה שבחכמה בחי' בטול הנ"ל כמ"ש עושה שלום במרומיו בין מיכאל וגבריאל מיכאל שר של מים כו'.
ולכן אנו רואים בבחי' אדם הגשמי שנשתלשל למטה מבחי' אדם דלעילא יש בו ג"כ בחי' התכללות מב' הפכים יחד וחבור והתכללות מחו"ג יחד. ולכן אדם הוא פרצוף שלם בבחי' התכללות ברבוי קוין מבחי' שם מ"ה בחי' אדם כנ"ל. וזהו מ"ש בזוהר דא איהו רזא לאכללא שמאלא בימינא. והיינו מצד הארת שם מ"ה בחי' בטול הנ"ל שמאיר במדת חו"ג ויכולים להתכלל ולהתחבר ב' הפכים כנ"ל.
והנה ידוע שכל דצ"ח נשתלשלו ברבוי מדרגות בעילה אחר עילה עד שירדו למטה מטה ונתהוו מהם דברים גשמיים ושרשם הוא מבחי' התהו כנ"ל. היינו מבחי' מרכבה העליונה פני אריה פני שור כו'. והיינו בהמות מפני שור וחיות מפני אריה ועופות מפני נשר כו'. וגם כל העשבים יש להם שרש למעלה כמו שכתוב ועשב לעבודת האדם.
והנה אף שבחי' מרכבה העליונה היא מבחי' תקון ג"כ כי יש להם בחי' בטול וכמ"ש וצבא השמים לך משתחוים ואומרים קדוש שמורה על הבטול שהוא בחי' התקון כנ"ל. וגם נאמר בהם ופני נשר לארבעתן כו' שכאו"א כלול מכל הד' פנים. מ"מ ברבוי השתלשלות מבחי' שמרים שבהם כמו שמרי האופנים כו' נתהוו מהם דברים גשמיים של כל בחי' דצ"ח:
והנה ע"י אכילת אדם שהוא מבחי' התקון בחי' שם מ"ה שבו התלבשות אור א"ס כו' מתעלה המאכל להיות בבחי' התכללות מפני שע"י אכילתו נתחזק כחו וחיותו ויוכל להתפלל בכח האכילה ולמסור נפשו באחד בבחי' בטול. לכך גם המאכל מתעלה ומתכלל בבחי' בטול. וזהו ענין בירור כלים דתהו להעלות בבחי' התקון והתכללות כו'.

והנה מצד ששרש התהו קדם בהשתלשלות לבחי' התקון וגם שנתעלו האורות דתהו בבחי' עצמות אור א"ס למעלה ממקור מציאותם הנה אחר שנתעלו הכלים דתהו בבחי' התקון עי"ז נתוסף אור וחיות יותר גם בבחי' התקון להיות המשכת אור מאורות דתהו כי נתבררו ונתכללו בחי' כלים דתהו בבחי' התקון ומצד שרש התהו הנה הוא קדם במעלה מבחי' התקון וכמ"ש לפני מלך מלך כו'.

וגם מצד שנתעלו האורות דתהו למעלה כו' הנה ע"י בירור כלים דתהו נמשך תוספת אור גם בבחי' התקון מבחי' אורות דתהו כמו שהם למעלה בבחי' עצמותו. ומטעם זה צריך האדם למאכל כי האכילה היא צורך גבוה.

וכמו"כ באדם דלעילא כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו' נמשך בו ג"כ תוספת אור וחיות מבחי' אורות דתהו ע"י בירורי כלים דתהו. וזהו וברכת את הוי"ה אלקיך כו' לשון ברכה הוא בחי' המשכה שנמשך תוספת אור להוי"ה אלקיך שהוא בבחי' התקון מבחי' אורות דתהו וזהו האדם בה' דקאי על אדם דלעילא. וזהו פי' לחם מן הארץ כי בחי' ארץ היא בחי' שם ב"ן בחי' תהו ולחם מן הארץ היינו בחי' בירורים דתהו: **והנה** יש עוד בחי' לחם שנקרא לחם מן השמים והיינו לחם של המן כמ"ש הנני ממטיר לכם לחם מן השמים והוא ענין בחי' טל טלא דבדולחא. וכמ"ש ותעל שכבת הטל כו' והנה המן ירד בזכות משה שהוא מ"ה שבחכמה והיינו עצם שם מ"ה שהוא למעלה מהארת המוחין שנמשכו במדות לצורך הנהגתם והיינו בחי' פנימית כמו שהוא בעצם ולכן נאמר במשה כבד פה כו'.

ומבואר בזוהר שכבד פה היינו תושבע"פ. וכבד לשון היינו תושב"כ. כי שרש משה היה בבחי' פנימית אבא כמו שהוא בעצם למעלה מהארת המוחין במדות של התורה כשר פסול טהור כו' ולכך אמר כי כבד פה וכבד לשון אנכי.

ולכן אמר ג"כ מי אנכי כו' וכי אוציא את בנ"י כו'. כלומר כי אוציא את בנ"י לקבל את התורה כי לא היה יכול להשפיל את עצמו למטה להיות נמשך ממנו שרש התורה.

והשיב לו הקב"ה אנכי אהיה עם פיך אנכי מי שאנכי הוא עצמות א"ס ב"ה שהוא למעלה מעלה מבחי' אבא ומעלה ומטה שוין אצלו ולפניו ית' כחשכה כאורה ממש ולכן ירד המן בזכות משה כי שרש המן הוא למעלה מאתעדל"ת שבאתעדל"ת אתעדל"ע היינו כי מבחי' הבירורים דתהו נמשכו המ"ד מאורות דתהו. אבל שרש המן הוא למעלה והוא אתעדל"ע שלא ע"י אתעדל"ת רק ע"י בחי' מי שאנכי כשנמשך בבחי' פנימית אבא בחי' משה. אנכי אהיה עם פיך עי"ז יכול לירד ולהשפיל למטה ולהיות למטה כמו שהוא למעלה ממש כי שרש המן היה מבחי' עקודים שעקוד בכלי א' שבחי' התכללות

שבבחי' עקודים אינה כמו התכללות שבבחי' התקון ששרשו הוא עולם הברודים שהוא רבוי הכלים בהתחלקות קוין שאופן התכללותם הוא ע"י בחי' בטול מהארת שם מ"ה שבחכמה שהיא הארת המוחין במדות ע"י התלבשות אור א"ס בחכמה מטעם שע"י הארת המוחין במדות מתכללים גם ב' הפכים כמו חו"ג יחד מצד חלישות המדות מהמוח השליט על הלב ומחליש את המדות שלא יהיו נרגשים בתקפם ומהותם. אבל בחי' ההתכללות שבבחי' עקודים הוא כי אף גם בהיות המדות בתקפם אעפ"כ מתאחדים ומתכללים יחד מצד גלוי אוא"ס בהם בבחי' השלימות דוקא ומצד גלוי אוא"ס שבהם לא שייך ב' הפכים כלל וגם לא בחי' התחלקות כי בחי' התוקף שלהם אינו מצד תוקף המהות אלא מצד גלוי אוא"ס שהוא שלימותא דכולא ולכן נק' עקוד בכלי א' שאינו מצד רבוי הכלים והתחלקות קוין שהוא ענין הבטול והחלישות כנ"ל אלא מצד גלוי אוא"ס ותוקף השלימות שבהם:

והנה עם כל זה יובן מה שארז"ל ברכת הזן תקן משה כי בברכת הזן נאמר הכל בלשון נסתר כי הוא נותן לחם לכל בשר כו'. והיינו מפני כי משה הוא בבחי' שם מ"ה כמו שהוא בעצם שאינו בבחי' גלוי והארת המוחין במדות רק בבחי' הבטול כו'. לכן נאמר הכל לשון נסתר כו'.

ובברכת הארץ נאמר לשון נוכח נודה לך כו'. והיינו מפני שברכת הארץ קאי על לחם מן הארץ דהיינו לחם שע"י בירורי מ"ן ומ"ד שהוא הכל בבחי' ממכ"ע. ולכן נאמר בברכת הארץ ועל הכל אנו מודים לך כו' לשון הודאה כי ענין הודאה הוא ע"ד מודים חכמים לר"מ דהיינו ב' החולקים זע"ז כשא' מבטל דעתו נגד חבירו נק' בחי' הודאה.

וכמו"כ מודים אנחנו לך. כי הנה יש ב' דעות וכמ"ש כי אל דעות הוי"ה יש דעת שמלמטה למעלה שהגשמיות הוא היש והרוחניות הוא אין כי אינו מושג כו'. ומלמעלה למטה הוא בהפוך שהרוחניות הוא היש אמתי מצד שהוא עיקר המהוה והמחיה וכמ"ש להנחיל אוהבי יש והגשמיות בטל לאין בתכלית.

וזהו ענין הודאה שאנחנו מודים שהגשמיות בטל והאמת הוא כמו שהוא קמיה. וזו היא מעלת כל העוסק בתורה ומצות רק להעלותן מיש לאין. ולכן ארז"ל גדולים מעשה צדיקים ממעשה שמים וארץ. שמעשה שמים וארץ הוא מאין ליש והוא מסתיר את האין. ומעשה צדיקים העוסקים בתומ"צ עושים מיש אין להיות הכל כמו שהוא קמיה וזהו גדולים כו'. כי ידוע מארז"ל גמירא משמיא מיהב יהבי משקל לא שקלי. והיינו שבחי' אור ושפע האלקית הנמשך מאין ליש להיות נמשך בבחי' ממכ"ע כח הפועל בנפעל

לצורך התהוות העולמות וכמ"ש ואתה מחיה כו' המחדש בטובו כו'. פי' אתה אל"ף ותי"ו וה' מוצאות הפה. היינו שכל עיקר מציאות ההשתלשלות הוא מבחי' אותיות. וכמ"ש בדבר ה' כו' והוא ע"י ה' מוצאות הפה ה"ג מנצפ"ך. וזהו מיהב יהבי היינו שיהא נמשך תמיד אור ושפע אלקות מאין ליש להתהוות העולמות. וזהו דעה הא' שמלמעלה למטה שיהא נמשך תמיד אור וחיות כו'.

וזהו מעשה שמים וארץ כו'. אבל בחי' צדיקים גדולה ממעשה שמים וארץ שמהפכים ומבררים ע"י בחי' התקון פרצוף אדם בחי' יש הגשמי להיות עולה לבחי' אין דלעילא שהוא יש האמיתי כו'.

וזהו ענין אנחנו מודים לך. וענין ומברכים אותך הוא כי ההפרש בין ברכה להודאה כי הודאה הגם שמודים שהאמת הוא כמו שהוא קמיה מ"מ אינו בגלוי ממש. וענין ברכה הוא שתהיה המשכה בגלוי ממש כמו שהוא למעלה כו' כי אחרי העלאת מ"ן ממעשה הצדיקים נמשך אח"כ המשכת מ"ד בתוספת גלוי אור מאורות דתהו כו'. וזהו ומברכין כי ברוך ל' המשכה כו':

ואחר שנתבאר כל הנ"ל מעתה צריך לבאר ענין השבת. כי הנה כתיב כי ששת ימים עשה כו'. וביום השביעי שבת כו'. וישבת ביום השביעי כו'. וענין ששת ימים ידוע שהם ו"ק בחי' ז"א מדות דאצי' שבכל יום נמשכה המשכה מיוחדת מבחי' ז"א ע"י בחי' מל' דאצי' היינו ביום א' ממדת החסד וביום ב' ממדת הגבורה כו' לצורך התהוות בי"ע בבע"ג והאור משתלשל בצמצומים מעילה אחר עילה בכלים מכלים שונים עד שיוכל להיות בע"ג בתכלית כי רצון המאציל היה להיות לו דירה בתחתוני' דוקא.

והענין מובן עד"מ מאדם שרוצה להעלות איזה שכל עמוק על הכתב הנה אור ההשכלה צריך לירד ולהשתלשל דרך צמצומים רבים דרך חו"ב ומחו"ב למדות כו' עד כח העשיה שביד המוגבלת באותיות הכתב.

והנה אנו רואים אחר שנח ממלאכתו חוזרים כל האורות וכל הכחות אשר היו נמשכים בהשתלשלות דרך עילה ועלול ויש להם עלייה להיות נכללים בכח השכל ובעצמות הנפש. וכך עד"מ ששת ימים עשה בבחי' השתלשלות דרך עילה ועלול ברבוי רבבות מדרגות עד עולם השפל הגשמי הזה שהיא היותר תחתון במדרגה.

וביום השביעי כתיב וישבת כו' שחוזרים האורות ונכללים בבחי' כח הכללי כי שם מעלה ומטה שוין שהוא כח כללי פשוט בתכלית הפשיטות. וזהו ענין מקיף מכל צד בשוה. וכמאמר צופה ומביט עד סוף כל הדורות כו' שסובב ומקיף כל פרטי

ההשתלשלות ונכללים בו בתכלית ההתכללות וכמו עד"מ אדם המרגיש עצמו בכל פרטי אבריו מראשו ועד רגלו בסקירה אחת.

וזהו ענין שבת כי בו שבת הוא עליית העולמות בבחי' פנימית ונכללים בכח הכללי הפשוט בתכלית ההתכללות. ועיקר ההפרש שבין שבת למן כי במן ההתגלות הוא מבחי' מקור השייך להשתלשלות כמו בחינת עקודים שעקוד בכלי א' שיש בו מכל פרטי ההשתלשלות הכל בבחי' התכללות ואופן בחי' התכללותו אשר נכללים בו כל פרטי פרטים שבהשתלשלות הוא מצד שהוא מקור השייך להשתלשלות והוא בעצמו ג"כ מערך ההשתלשלות רק שהוא ראשית המקור שלהם לכן התגלות שלו הוא ע"ד התגלות הכלל אשר שייך להפרטים אשר נכללים בו (עיין בדרוש דור הפלגה מענין עקודים). אבל בחי' שבת הוא עליית ההשתלשלות לבחי' מקיף הכללי לבחי' עצמות א"ס (עמ"ש ע"פ שבתותי תשמורו שבת עלאה) אשר לא שייך בו לומר שהוא מקור וכלל השייך להשתלשלות מצד שהוא בבחי' א"ס ויכול להיות רבי רבבות השתלשלות באופנים אחרים. ולכן ההתגלות שלו הוא ג"כ עד"ז שנגלה הארת מקור הכללי הפשוט בתכלית הפשיטות. (ומטעם זה עצמו שהוא מקור כללי בתכלית בבחי' א"ס מוכרח לומר שגם בחי' השתלשלות הנכללים בו היינו מצד השלימות ולא מצד שהוא מקור השייך להם ולא שייך לומר בבחי' ההשתלשלות שהם כמו הפרט לגבי הכלל כי כל כלל הוא שייך להפרטים רק מה שנכללים בו ההשתלשלות הוא דבר שממילא מפני שהוא שלימותא דכולא והוא רק בבחי' זיו והארה וכמו שבחי' האור עצמו הוא ג"כ רק גלוי ממילא מבחי' א"ס כו'. ולכן הוא רק בבחי' זיו. מהרי"ל). ומטעם זה לא ירד המן בשבת כי בחי' המן שרשו מבחי' עקודים כמבואר לעיל ובחי' עקודים בערך השתלשלות הוא. ולכן שייך בו לומר שהוא עקוד בכלי א' מצד שהוא בערך השתלשלות וכל בחי' השתלשלות הוא בערך פרט לגבי הכלל כנ"ל ומצד שבשבת העלייה היא לבחי' מקיף הכללי הנ"ל אשר שם מעלה ומטה שוין ומקיף הכל בהשוואה אחת כו' לכך המן שהוא מבחי' עקודים לא ירד בשבת מאחר שבחי' עקודים היינו מערך ההשתלשלות כנ"ל.

ואחר כל זה מובן ענין שתי הלחם שבשבת שע"פ נגלה צריך להניח זו ע"ג זו כי בחי' נגלה היא בבחינת השתלשלות בחי' או"י וכאשר יניח זו ע"ג זו מורה על בחי' השתלשלות בדרך עילה ועלול כו'. ובחי' נסתר הוא בחי' או"ח עליית אורות להיות עולות ונכללות בתכלית ההתכללות בבחי' מקיף הכללי כנ"ל מטעם זה צריך שיהיו זו בצד זו שתיהן בשוה שמורים על בחי' התכללות אמתי במקיף העליון שמקיף לכל פרטי פרטי ההשתלשלות בשוה כו' קמיה מעלה ומטה שוין כו' וד"ל. (ועמ"ש לקמן בד"ה

זכור ושמור שהן זו"נ כי זכור לדכורא ושמור לנוקבא והן ב' חלות דלחם משנה. וע"פ סדר ההשתלשלות הרי המלכות מקבלת מז"א והוא למעלה ממנה במדרגה. וזהו כמו שהן באצי' אבל מצד עצמות א"ס ב"ה שניהן בדבור א' נאמרו כו' שכולל לשניהם בשוה וזהו שע"פ הנסתר צ"ל ב' חלות דלחם משנה זו בצד זו):

יתרו

פרק א

בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה באו מדבר סיני. הנה נאמר סתם ביום הזה ולא פי' באיזה יום רק חז"ל דרשו שהוא בר"ח. כתי' הכא ביום הזה וכתיב התם החדש הזה לכם.

ולהבין למה נק' ר"ח בכתוב בלשון ביום הזה. יובן בהקדים ענין מעלת קבלת התורה והלא קודם מ"ת היו כמה צדיקים והאבות הן הן המרכבה ג"כ קודם שנתנה התורה. אך הענין כי הנה מעלת אברהם הוא שהי' הולך ונסוע הנגבה. פי' שהי' הולך ונסוע ממדרגה למדרגה עד שבא הנגבה הוא בחי' ומדת אהבה העליונה.

וכ"כ היה הולך מעלייה לעלייה עד שהיה בבחי' מרכבה ממש לאהבה זו העליונה עד שהיתה בבחי' גילוי בנפשו ממש והליכה זו היא ממטה למעלה מבחי' מצרים כמ"ש ויעל אברם ממצרים דהיינו בחי' מצר וגבול שמצד הגוף ונפש הבהמית המגבילים ומלבישים את נפש האלקית שבאדם עד שאע"פ שנפשו האלקית היא משכלת ומתבוננת בגדולת א"ס ב"ה והתפשטותיו על הנבראים שהוא חיי החיים ואתה מחיה את כלם. את השמים ואת הארץ אני מלא ומכה"כ. אעפ"כ אינו בכח נפשו לצאת מנרתקה הוא מאסר הגוף להיות בבחי' אתכפייא ואתהפכא כו' רק הגוף עומד על עמדו בתקפו ובגבורתו כתולדתו.

וכמארז"ל גנבא אפום מחתרתא כו'. ומעלת אברהם היתה שעלה מבחי' מצר זה לדבקה נפשו באהבה עליונה עד שתחפוץ להתפשט מלבושי' שבנגה שמצד הגוף להיות בבחי' בטול אליו ית' לבדו בבחי' כלות הנפש ממש.

והנה אהבה זו באה מחמת התבוננות באור א"ס ב"ה עצמו הסוכ"ע דלית מחשבה ת"ב כלל כי מלכותך מלכות כ"ע בחי' מלך לבד שהוא בחי' דבור כמ"ש דבר מלך שלטון. וכמאמר ברוך שאמר והיה העולם אמירה בלבד שמזה נמשך חיות כל העולמות וקיומם והתהוותם מאין ליש שאין זה אלא בחי' הארה בעלמא וכמ"ש תתברך בשמים ממעל ועל הארץ מתחת על כל שבח מעשה ידיך שכל העולמות שמים וארץ מן הארץ לרקיע

ת"ק שנה אינה אלא בחי' מעשה ידיך שכמו במעשה ידי אדם עד"מ אינו מלובש אלא כח המעשה שהוא לבוש החיצוני של הנפש. כך החיות המלובש בכל העולמות אינן אלא בבחי' כח המעשה שהוא כח החיצוני והארה בעלמא שאינו נוגע לעצמות ומהות הנפש כלל.

ובורא קדושים ישתבח שמך לעד כו' שהקדושים שהם מלאכים ונשמות הם בחינת שם בלבד שהוא ג"כ אינו אלא זיו והארה כו' אלא שאינם בבחי' מעשה ידיך כמו חיצוניות העולמות כי הנה כח המעשה המלובש באיזה כלי או שאר דבר מעשה ידי אדם עד"מ הנה הכח ההוא אין לו שייכות כלל עם עצמות ומהות הנפש כי נעשה נפרד מובדל ממנו וע"י אחיזת הכלי עם הכח המלובש בו אין נמשך עצמות אדם אחריו. משא"כ בקראו שמו נמשך ג"כ עצמות האדם שהשם הוא זיו והארה הנוגע לעצמות הנפש ועודנו קשור ומיוחד עמה. אך עכ"ז אין זה אלא בחי' זיו. אבל הוא ית' בכבודו ובעצמו רם ונשא כו'. והוא הוא הסוכ"ע ומעלה ומטה שוים לפניו כו'. וכמ"ש אני ה' לא שניתי ואי לזאת תשפך הנפש אל חיק אביה ממש להיות נכספה וגם כלתה נפשי להיות בבחינת בטול ממש אליו ית' לבדו וכמ"ש מי לי בשמים וז"ש אני ה' לא שניתי ואתם בני יעקב לא כליתם. פי' שהנביא מתמה על ישראל הרי אני ה' לא שניתי ומפני מה לא כליתם שאין לכם כלות הנפש. אך דבר הגורם להיות מונע ומעכב את הנפש מבחי' בטול זה כמו שהעיד הכתוב ואתם בני יעקב לא כליתם הגם שיתבונן בגדולת א"ס ב"ה כי אני ה' לא שניתי ולא כל האדם זוכה למעלת ומדרגת אברהם שנעשה מרכבה בבחי' בטול ממש באהבה עליונה מחמת התבוננות זו. הנה הסבה היא חלישת כח הנפש שאין בכחה לצאת מנרתקה ומאסרה.

והוא מ"ש כשל בעוני כח שע"י העונות נכשל ונתחלש כח הנפש וכמ"ש כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלהיכם ולא עונות ממש אלא גשמיות הגוף וחומריותו הוא שנעשה מסך מבדיל שהוא הוא המצר וגבול שמגביל ומלביש את הנפש עד שמורידה לימשך אחריה ואינה יכולה לעלות ולצאת ממנה וע"ז נאמר ותרא את עני אבותינו היינו מדות אהוי"ר כו' אברהם מדת האהבה כו':

ולזה נתנה התורה לישראל שהתורה נק' עוז שהיא הנותנת כח ועוז לנפש האלקית להתגבר על חומריות הגוף ונפש הבהמית וגסותן לצאת ממסגר אסיר. וזהו ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום כי ע"י התורה שנק' עוז נעשה בשלום פי' ב' שלום. כמארז"ל עושה שלום בפמליא של מעלה ובפמליא של מטה. שלום היינו התקשרות בפמליא

של מעלה היינו בחי' גילוי אור א"ס ב"ה ממש בנפש האלקית להיות קשורה ומיוחדת בבחי' בטול ממש.
ובפמליא של מטה היינו הארת כחות נפש האלקית המלובשת בגוף ונה"ב שלא יהיה מונע ומעכב מצד הגוף ונפשו הבהמית רק שיהיו כולם מסכימים ומתרצים ליחוד זה כד אתכפייא ואתהפכא חשוכא לנהורא כי התורה שנק' עוז נק' ג"כ תושיה שמתשת כח הס"א שמצד הגוף כי לאום מלאום יאמץ וכשזה קם זה נופל. אך להבין כיצד הוא העוז של התורה ליתן כח לנפש האלקית ולהתיש כח גשמיות הגוף וחומריותו הלא גם התורה נתלבשה בענינים גשמיים תרומות ומעשרות כו'. אמנם הנה נודע כי מקור התורה ויסודה בהררי קדש עליון מאא"ס ב"ה בעצמו ובכבודו הסוכ"ע אני ה' לא שניתי אורייתא וקוב"ה כולא חד.
והנה עיקר קבלת התורה הוא מ"ש בעשרת הדברות וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר אנכי. דלכאורה מלת לאמר אין לה הבנה ואינה כמו כל לאמר שבמקרא שפי' לאמר לזולתו. משא"כ בעשרת הדברות א"א לפרש כך שהרי כל ישראל שמעו ופב"פ דבר ה' את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה כו'. אך פי' הוא לאמר ולדבר את כל דברי התורה מה שכבר נאמר למשה מסיני כי כל מקרא ומשנה הלכות ואגדות כולם נאמרו למשה בסיני הגם שבגמרא הוזכרו שמות תנאים ואמוראים שאמרו הלכה זו כמו ב"ש אומר כך כו' היינו דבר ה' זו הלכה שנאמרה למשה מסיני שיצא מפי אותו תנא ואמורא. וכענין דברי אשר שמתי בפיך וכח זה ניתן לישראל להיות הלכה היוצאת מפיהם דבר ה' ממש שנאמרה למשה מסיני ניתן בזמן קבלת התורה בעשרת הדברות לאמר מה שכבר נאמרה דהיינו בחי' בטול אליו ית' שאין הדבור נעשה נפרד אצל האדם להיות יוצא מפי עצמו כאלו הוא שלו רק כמ"ש תען לשוני אמרתך שהתורה היא אמרתך אלא שלשוני תען כעונה אחר האומר מה שהוא אומר.
ויו"ד הדברות הן כללות כל התורה שבקבלתן עשרת הדברות מפי הגבורה קבלו כל התורה להיות בחי' בטול אצלם לדבר ה' המדבר בפיהם ולהיות רק כעונה אחר האומר שהוא ענין גילוי אור א"ס למטה כמו למעלה בבחי' בטול ממש.
ומזה יתבונן המשכיל ויפול עליו אימה ופחד בעסק התורה בשומו ללבו כי דבר ה' הוא ממש שנאמרו למשה מסיני. וזהשארז"ל ע"פ והודעתם לבניך ולבני בניך וסמיך ליה יום אשר עמדת כו' מה להלן באימה ויראה כו' אף כאן כו' שלכאורה אינו מובן דמיון זה מה להלן אף כאן כו' שהרי במעמד הר סיני וכל העם רואים את הקולות ופב"פ דבר ה'. משא"כ בעסק התורה של כל אדם כשלומד בפני עצמו. אלא הענין הוא כמש"ל כי גם

עסק התורה שבכ"א ובכל זמן הוא דבר ה' ממש שנאמר למשה מסיני. ועל ידי זה תפול עליו אימה ויראה כאלו קבלה היום מהר סיני:

והנה עסק התורה בבחי' בטול זה הוא הנותן עוז ותעצומות לנפש האלקית ותושיה לסט"א. וזהו אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים כי בקבלת התורה נמשך בחי' אנכי דהיינו אנכי ממש עצמותו ומהותו ית' הסוכ"ע כו'.

וכמ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום כו' ובחי' אנכי זה נמשך לישראל בבחי' הוי"ה דהיינו ע"י צמצום והתפשטות כנ"ל עד שנעשה בבחי' אלקיך ממש ואזי אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבחי' מצרים וגבולים שמצד הגוף ונה"ב המגבילים ומלבישים את נפש האלקית ומעכבים לצאת מנרתקה וכמ"ש ואעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה כי ע"י קבלת אנכי דהיינו בחי' סוכ"ע ואני ה' לא שניתי בעסק התורה בבחי' בטול כו' הוא הנותן כח לנפש האלהית.

ותושיה לתאוות הגוף כו'. וזהו ענין אנשי יריחו היו כורכין את שמע ולא היו מפסיקין בין אחד ואהבת. כי ע"י קבלת בחי' אחד דהיינו בחי' יחודא עלאה שהוא בחי' בטול ממש לאור א"ס ב"ה הסוכ"ע כנ"ל תגדל האהבה ביתר שאת עד שתהיה בכל לבבך בשני יצריך דאתכפיא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא שמבחי' בטול זה נמשך עוז ותושיה כנ"ל. משא"כ בשכמל"ו הרי כתיב מלך אלהים על גוים כי שם זה הוא חיות העולמות ואפי' עכו"ם בכלל. וכענין שארז"ל לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל כו' אלא שאנו אומרים בשכמל"ו בחשאי כי ועד הוא ג"כ אחד אלא שהוא בחילופי דאתוון כמ"ש בזוהר:

ובזה יובן מה שישראל מונים ללבנה. כי הלבנה לית לה מגרמה כלום רק שמקבלת האור שלה מאור השמש להאיר על הארץ. ולכן בכל חודש וחודש מתמעטת קודם חידושה עד שנעשית בבחי' נקודה מפני שבאה תחת אור השמש ממש לקבל ממנה ולכן אינה מאירה על הארץ והולכת ואור עד מילוי הלבנה והכל מאור השמש ממש שהלבנה לית לה מגרמה כלום.

ואחר מילוי הלבנה חוזרת ומתמעטת להיות בבחינת נקודה בסוף החדש עד שחוזרת ומתחדשת. וככל הדברים האלה וכמשל הזה כך הוא ענין ישראל שהם בחי' בטול לאור א"ס ב"ה הסוכ"ע ותורתם ועבודתם הם בבחינת דלית להון מגרמיהון כלום. שאינו בבחי' יש מי שלומד יש מי שאוהב כו'. אלא הכל בבחי' בטול לאור א"ס ב"ה ממש ואור א"ס ב"ה ממש הוא השוכן בתוך תורתם ועבודתם ודבר ה' זו הלכה היא המדברת בפיהם וזו היא בחי' שמש כמ"ש כי שמש ומגן הוי"ה אלקים. שבחי' הוי"ה נק' שמש.

ובחי' אלהים נק' מגן כו' כמ"ש במ"א. והתורה נמשך משם הוי"ה. וזהו ענין תורה ועבודה וגמ"ח שצריך להיות שלשתן דוקא כי גמ"ח היינו צדקה. וצדקה היא כללות כל התורה שנק' בשם צדקה ובפרטות מעשה הצדקה ממש שהצדקה היא להחיות רוח שפלים היא בחי' שמש כמ"ש וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה. כי כמו שהצדקה היא להחיות רוח שפלים.

וכן אור השמש הוא להאיר במקום חשך שאין בו אור שהיא בחי' השפעה מלמעלה למטה. והשפעה זו היא ע"י בחי' עבודה שהוא בחי' בטול ממטה למעלה אור א"ס ב"ה הסוכ"ע להיות השפעת אוא"ס ב"ה ממש שורה ומתגלה למטה כמו למעלה דהיינו כמו בטול הלבנה לאור השמש ממש:

וזהו בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים ביום הזה כו' כי בצאת ישראל ממצרים התחילו לספור ספירת העומר כמ"ש שבעה שבועות תספר לך. והם הכנה להיות קבלת התורה בשבועות. דהיינו להיות גילוי אוא"ס ב"ה למטה כמו למעלה בבחי' בטול אליו ית' לאמר אחר מה שיאמר הוא ולהיות דבר ה' ממש בתוך בני ישראל בעסק תורתם.

ובשבוע הז' ביום ג' בו הוא כאלו כבר נכנסה כל השבוע ונעשו אז ישראל מוכנים ועומדים לקבל בחי' בטול זה. והיה אז מולד הלבנה שהוא גילוי אוא"ס ב"ה אחר בטול הלבנה אליו. ולכן נק' ביום הזה סתם כי יום היינו אור וגילוי כמ"ש ויקרא אלהים לאור יום והיינו גילוי ואהבה שבבחי' בטול אליו ית' (שבחי' אהבה זו נק' היום הזה כי פי' זה הוא בחי' יחו"ע שלכן משרע"ה נתנבא בזה. ובר"ח מקבלת כנ"י מוחין מחכמה. עמ"ש בד"ה והיה מדי חדש. לכן האהבה היא בבחי' בטול) כי ואהבת ב"פ אור ואזי באו למדבר סיני שירדה שנאה כו' דהיינו ענין תושיה שמתשת כח הס"א כו' ומדבר מלשון דבור כמו ומדברך נאוה ונק' מדבר בתוספת מ' כי המ' הוא מאותיות האמנתי"ו שהן להקטין הענין כלומר שאין בזו בחי' דבור בפ"ע רק בחי' שכבר נדבר דהיינו שהדבור הוא בחי' בטול בדבר ה' המדבר בו (ועמ"ש בד"ה הנ"ל) ואזי ויסעו מרפידים. בחי' רפיון ידים כמארז"ל למה נק' שמה רפידים כו' דהיינו בחינת חלישת כח הנשמה רק שניתנה להם עוז ותעצומות לנשמה ותושיה לס"א כו':

פרק ב

משה ידבר והאלהים יעננו בקול. בקולו של משה. ולהבין כי לא פירש בכתוב מה דבר משה ומה ענהו ה' דלא קאי על עשרת הדברות דהא אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענו וכתיב אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד וגו'. הרי שלא נאמר בזה הענין שמשה

הוא המדבר והקב"ה העונה וגם להבין מהו ידבר ומהו יעננו לשון עתיד או הווה והוה ליה למימר משה דבר והקב"ה ענהו. הענין הוא דאיתא בגמרא דאמר רב יוסף אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא.

ולהבין מעלת האי יומא דוקא שהוא יום מתן תורה ומהו ענין מתן התורה. והלא קיים אברהם אבינו ע"ה את כל התורה עד שלא ניתנה ואפי' עירובי תבשילין מפני שלמד את כל התורה כו' עד שלא נתנה.

וכמ"ש וישמר משמרתי מצותי חקותי ותורתי ובודאי לימד ג"כ ליצחק בנו ויצחק לימד ליעקב ובניו ומה חדוש נתחדש בנתינתה. אך הנה נודע ענין המצות דרמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא. ולכאורה אינו מובן לשון אברין והלא אין לו דמות הגוף וכו' אך יובן ע"פ מ"ש בזהר דכל מעשה המצות הן לאתקנא רזא דשמיה שבמצוה זו ממשיך שם זה ובמצוה זו ממשיך שם זה והענין כי שמותיו של הקב"ה הם שבעה שמותיו שאינן נמחקין.

והם הם בחינת התפשטות החיות והשפעה להתהוות מדותיו ית' לך ה' הגדולה והגבורה והתפארת וגו' שאינן אלא בחי' שם לבד ע"ד משל כמו השם שאינו אלא לזולתו שיקראנו בשמו כי הוא ית' רם ונשא וכו'.

וכמ"ש בתקוני זוהר לאו מכל אלין מדות כלל ואנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא. כי החכמה הידיעא היא בנבראים שנק' בשם חכמה שהיא השכלה להשכיל דבר מושכל אבל אצלו ית' לא שייך זה כי אפי' בחי' המחשבה שהיא למטה מחכמה נאמר עליה כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' אלא שנק' חכמה ומחשבה לפי שהיא מקור המחשבה ומקור החכמה.

וכמ"ש כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. פירוש באורך כשנמשך האור למטה אזי נראה ומושג אור החכמה והמחשבה כו'. וכן בחי' החסד כמ"ש ועשה חסד לאלפים. שיש אלפים מדרגות שהם רבוי הצמצומים והמשכות עד שיהיה התהוות חסד.

וכמ"ש עולם חסד יבנה שצריך הוא להיות נבנה שיהיה חסד. והמשכה זו להיות התפשטות החיות בבחי' חכמה וחסד הוא מז' שמות שאינם נמחקין הוי"ה בנקוד פת"ח היא בחכמה ושם אל בחסד. וכמ"ש חסד אל כל היום שהם בחי' שם בלבד. אך מ"מ אחר שנמשך ובא לידי גילוי מדת החסד והחכמה הנה ההמשכה ההיא היא מלובשת ממש במדת החסד והחכמה עד שמתאחדת עמהם וזהו ענין איהו וחיוהי חד. איהו וגרמוהי חד. דהיינו כענין הוא המדע הוא היודע כו'. וכמ"ש לך ה' הגדולה והגבורה פי' שמתאחדת ונעשית בבחי' לך ה' ממש.

והנה המשכת החיות להיות התפשטות אוא"ס ב"ה והתלבשותו במדת החסד והחכמה שאין ערך אליו דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא ולא מכל מדות אלין כלל באתערותא דלתתא תליא מילתא ע"י מעשה המצות שע"י מצוה שהיא בחכמה ממשיך אור א"ס ב"ה בחכמה.

וע"י מצוה שבחסד ממשיך אור א"ס ב"ה בחסד. והן הן המשכת שמותיו ית' והתלבשותו בחכ' וחסד הוי"ה בנקוד פת"ח בחכמה כו' ולכן נקראו המצות בשם אברין דמלכא דכמו שמלובש חיות הנפש באברין ע"ד משל עד שמתאחדת עמהם כך מלובש אור א"ס ב"ה המשכת בחי' שמותיו ית' בבחי' חכמה וחסד שבמעשה המצות עד שמתאחדת ממש באור א"ס ב"ה הנמשך בהם.

ובזה יובן ענין המצות שכתוב באברהם וישמר משמרתי מצותי וגו'. דהיינו שגרם ירידת והמשכת אור א"ס ב"ה והתלבשותו במדת החכמה וחסד ע"י שנעשה מרכבה אליו ית' במדת האהבה הלוך ונסוע הנגבה בבחי' רצוא ושוב כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח.

וכמ"ש אם ישים אליו לבו וגו'. וגם מחמת שהרבה חסד בעולם. ויטע אשל וגו'. וע"י שהיה שפל רוח מאד. וכמ"ש ואנכי עפר ואפר. לכן עי"ז כמים הפנים וגו'. ע"י מדת ענוה המשיך ירידת אור א"ס ב"ה בחכמה וחסד שהוא בחי' ירידה ושפלות לגבי אור א"ס ב"ה דאנת הוא חכים ולא בחכמה ידיעא ולאו מכל מדות אלין כלל שאין ערוך אליו.

וכמאמר רז"ל במקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה שם אתה מוצא ענותנותו כו':

אך הנה עיקר המשכות אברהם אבינו ע"ה היה בעולמות עליונים הגם שהמשיך אור א"ס ב"ה למטה ג"כ להיות גילוי אלהות בעולם וכמ"ש ויקרא שם בשם ה' אל עולם. וגם הנפש אשר עשו בחרן ונטע אמונת ה' בלבם מ"מ אין זה ערך לגבי המשכות שהמשיך למעלה בעולמות עליונים להיות תוספת גילוי אור א"ס ב"ה בבחינת חכמה וחסד עליון דאצי' ושם היה עיקר עבודת אברהם וישמר משמרתי מצותי וגו'. מצותי דוקא מצות שהקב"ה עושה בעצמו הקב"ה מבקר חולים שענין החולים בעולמות עליונים הוא כמ"ש סמכוני באשישות וגו' כי חולת אהבה אני. שבחי' חולת אהבה היא מחמת ההסתר וההעלם שכל בחי' ממלא וסובב כל עלמין אינן אלא בחי' זיו ורק הודו על ארץ ושמים וגו'.

ואי לזאת תכסף ותכלה הנפש לדבקה בא"ס ב"ה ממש. ועל זה נאמר סמכוני באשישות רפדוני בתפוחים שהם ענין התגלות אור א"ס ב"ה מההסתר והעלם שגילוי זה הוא רפואה לחולת אהבה זו.

וכן אמרו הקב"ה מניח תפלין. כי תפלין מלשון התקשרות שהוא התקשרות אור א"ס ב"ה בחכמה. והיינו דאמרינן תפלין דמארי עלמא מה כתיב בהו ומי כעמך ישראל וגו'. כי

ישראל עלו במחשבה בראשית בשביל ישראל שנקראו ראשית והתפלין הם ההתקשרות של אור א"ס ב"ה בבחי' ישראל שנקראו ראשית הוא בחי' חכמה וע"ד זה שאר המצות של הקב"ה הן המשכות מאור א"ס ב"ה בעולמות עליונים ושם גילוי המשכת אור א"ס ב"ה והתלבשותו בחכמה וחסד בבחי' איהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד. אבל האי עלמא עלמא דפרודא כמ"ש ומשם יפרד וגו'.

וכדי להיות המשכת אור א"ס ב"ה בבחי' איהו וחיוהי חד כו' גם למטה בעולם הפירוד נתנה התורה לישראל שתהא התלבשות והתאחדות אור א"ס ב"ה ממש בחכמה וחסד שלמטה במעשה המצות וקיומן בעשיה גשמית. וכמ"ש וירד ה' על הר סיני. וע"ז אמרו דהאי יומא הוא דקא גרים:

והענין הוא הנה כתיב כי אל דעות הוי"ה. פי' ב' דעות יחודא עלאה ויחודא תתאה. יחודא עלאה מלמעלה למטה שכל מה שלמטה מטה הוא יותר כלא וכאין וכל מה שהוא למעלה יותר יותר נחשב ליש.

וכמ"ש להנחיל אוהבי יש. ויחודא תתאה ממטה למעלה היא בחי' יש מאין שכל מה שלמטה מטה נחשב יותר ליש ונראה לעיני בשר דבר בפני עצמו ומורגש ומה שהוא למעלה מעלה הוא ענין שאינו נראה ולא מורגש ומושג ובשם זה של אל כולל ב' הדעות שכשם שמלמעלה למטה כל מה שלמטה הוא כלא ואינו תופס מקום כך הוא ממטה למעלה ג"כ מפני כי ולו נתכנו עלילות ולא כתיב באלף והקרי ולו בוי"ו.

ולא באלף הם מצות לא תעשה. ולו בוי"ו הם מצות עשה. נתכנו להיות שוים יחודא עלאה ויחודא תתאה להיות למטה כמו למעלה ממש שלא יהיה היש תופס מקום כלל כי על התורה ומצות נאמר נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. בצלמנו בחי' התורה. כדמותנו בחי' המצות שהן הן בחי' אדם שעל דמות הכסא כו' שהן הן פנימיות רצונו וחכמתו ית' בלי שום הסתר פנים ואין היש מעלים ומסתיר על אור א"ס ב"ה השורה בתוכם ובהם ועל ידם ממשיך אור א"ס ב"ה להיות למטה כמו למעלה בבחי' אין עוד מלבדו ולא תחללו את שם קדשי שלא לעשות חלל כו' ולא להיות דוחק רגלי השכינה רק ואשים דברי בפיך דברי ממש.

והנה המצות הן לבושין ומקיפין והתורה היא מזון ופנימיות שבהם ממשיך אור א"ס ב"ה להיות שורה על נפשו בבחי' מקיף וגם להיות הנפש תוכה רצוף אהבה בבחי' פנימית. וע"ז נאמר כי הוי"ה אלהיך אש אוכלה הוא. פי' הוי"ה בחי' תורה.

ואלהיך פי' בחי' מצות הן הם כמו האש ע"ד משל שאם נותנים אש תוך הכלי וסביבותיו הרי ממילא שולט האש מעבר אל עבר ושורף ומכלה לגמרי. כך התורה והמצות ע"י

שהם בבחי' פנימיות ובבחינת מקיפין הרי יש בהן כח לכלות ולשרוף לגמרי את חומריות נפש הבהמית וגסותה שהיא המסתרת ומעלמת על אור ה' א"ס ב"ה להיות נראה ליש ודבר בפני עצמו שלכן היא צריכה למירוק בגיהנם אבל תלמיד חכם אין אור של גיהנם שולט בו כי התורה והמצות הם הממרקות מבית ומבחוץ ונגלה כבוד ה' למטה כמו למעלה. וזהו שכתוב והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' באש וידבר הוי"ה אליכם מתוך האש וגו':

והנה כח זה להמשכה זו ניתן לישראל שהם הממשיכים תורתו ומצותיו ע"י עסק תורתם ועבודתם בבחינת ולא תחללו וגו'. מה שא"כ עכו"ם אפי' אם מקיימין תורה ומצות אין ממשיכין כלום והיא בחי' מתנה טובה.

וכמארז"ל שלש מתנות טובות כו'. וזמן מתנה זו היא בחג השבועות זמן מתן תורה גלוי בחי' כתר תורה שהיא למעלה מבחי' התורה. וזהו אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא כמה בחי' יוסף. יוסף דעת יוסף מכאוב וכמה מיני חכמות זרות דכתיב בהם חכמים הם להרע ולהטיב לא ידעו כי משם יפרד אבל האי יומא הוא גלוי חכמתו ורצונו ית' המלובשת בתורה שבה התלבשות אוא"ס ב"ה וגלוי למטה כמו למעלה. כי האי יומא הוא ממחרת השבת אחר ימי הספירה שבעה שבועות שהם מבחי' ז' שמות שאינן נמחקין שהם בסדר השתלשלות שכך צריך להיות תחלה ההמשכה מעט מעט עד שבחג השבועות בא הגלוי מלמעלה מסדר ההשתלשלות שמעלה ומטה שוין שם רוחניות כמו גשמיות. כמ"ש המשפילי לראות בשמים ובארץ וגו' כמ"ש במ"א. והוא ענין כתר תורה. ולכן בא לידי גלוי למטה כמו למעלה.

והנה על המשכת התורה בבחי' זו כתיב משה ידבר. משה בחינת בטול והאיש משה ענו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה. ונחנו מה. ידבר מלשון המשכה והנהגה. כמו ידבר עמים דהיינו שממשיך אוא"ס ב"ה למטה ע"י בחי' בטול כי החכמה מאין תמצא מבחי' אין. ובמקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו. והיינו ע"י בחי' ענוה.

והנה משה הוא הממשיך מלמעלה למטה. כי משה שושבינא דמלכא ואיש האלהים בעלה דמטרוניתא דהיינו שהוא ממשיך בחי' יחודא עלאה שכל מה שלמטה מטה הוא כאין ואין עוד מלבדו וגו' והאלהים הוא בחי' יחודא תתאה שהוא בחי' כסא הכבוד שהוא מקור לנפש הבהמית פני אריה פני שור כו'. משא"כ משה בחי' מה היינו בחי' אדם שעל הכסא כו' אדם בגימטריא מ"ה.

והוא בחי' הצמצום להיות יש מאין כי אלהים לשון שררה כי אין מלך בלא עם מלשון עוממות. והאלהים יעננו הנה לשון עניה בלשון הקודש הוא כמארז"ל גבי הלל עונה

אחריהם מה שהם אומרים שמה שהשומע אומר מה שאומר המדבר נק' עונה. וזהו והאלהים יעננו שבחי' יחודא תתאה יענה להמשכה זו של משה שהמשיך מבחי' יחודא עלאה להיות מלמטה למעלה כמו מלמעלה למטה. וענין ידבר ויעננו לשון הווה. הנה אתפשטותא דמשה בכל דרא היא בחי' הבטול שיש בכל אדם לפום מאי דמשער בלביה בקיום התורה והמצות בבחי' בטל רצונך:

וזהו שאמרו רז"ל כל הקורא ושונה הקב"ה קורא ושונה כנגדו. לא הכל שוים בבחינה אחת אלא כל חד לפום שיעורא דיליה בבחי' הבטול לאור א"ס ב"ה בחי' אין עוד מלבדו ואני ה' לא שניתי.

וכמו שהיה אוא"ס ב"ה ממלא כל חלל זה דעוה"ז קודם שנברא עולם הזה כך הוא ממש לאחר שנברא והוא בחי' משה ונחנו מה. ושכינה מדברת מתוך גרונו של משה וכן בכל דור ודור. כמו שאמר המגיד להבית יוסף אני המשנה המדברת בפיך.

ולכן נק' התלמיד חכם בשם משה כדאיתא בגמ' משה שפיר קאמרת. כי התלמיד חכם הוא המקבל מבחי' חכמה עלאה כח מ"ה ואבא יסד ברתא כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ הוא דבר ה' זו הלכה שבפי ת"ח. וזהו בקולו של משה כי קול הוא בחי' המשכה מההעלם אל הגלוי כמו מהבל הלב אל הגרון ע"ד משל כנודע מ"ש על פסוק קנה חכמה כלומר כפי ערך המשכת בחי' הבטול לאור א"ס ב"ה ככה ממש האלהים יעננו להיות קורא ושונה כנגדו:

פרק ג

ביאור על הנ"ל

ביאור ע"פ משה ידבר כו'. דעם היות דקיים אברהם כל התורה כולה עד שלא נתנה היה עיקר ההמשכה למעלה אבל משה ידבר וימשיך להיות הגילוי למטה גם בעשיה. וצ"ל מהו הענין שהמשיך אברהם ע"י המצות למעלה. אך הוא כי רמ"ח מ"ע נקראים רמ"ח אברים דמלכא היינו רמ"ח אברים דז"א. כי ז"א הוא בעל ט' ספירות ט' פעמים ט' הוא פ"א.

וכל בחינה יש בה ג' כלים פנימיים תיכונים חיצוניים הנק' סת"ר סוף תוך ראש. הנה ג"פ פ"א הוא רמ"ג וה"ח המגדילים הרי רמ"ח אברי ז"א שהן שרש רמ"ח מ"ע ולהמשיך בחינת זו שיהי' הגדלת אברי ז"א ע"ד הנ"ל להיות טפ"ט כו' הוא ע"י בחי' עבור יניקה מוחין כי בבחי' עבור הוא תלת כלילן מתלת. ואח"כ בחי' יניקה הוא שמתגדל ז"א בבחי' ו"ק וכל א' כלול מששה מספר ל"ו. וזהו ענין מי ברא אלה. מי הוא בחי' בינה ברא אלה הן ו"ק דז"א כל א' כלול מששה כו'.

והנה אף שביניקה יש ג"כ מוחין ונק' מוחין דיניקה. עכ"ז נק' רק ו"ק כי מוחין אלו הם בכלל המדות יחשבו עד"מ השכל של המדה שיאהב מחמת טעם ושכל שזה השכל מגדיל המדה כחלב שמגדל את הולד. ולכן בכלל המדה יחשב שהוא מדה ממש ע"כ נק' רק ו"ק. ואח"כ בחי' מוחין ממש הוא על דרך משל השכל שבפ"ע כמו הלומד חכמה ונק' חב"ד דאצילות כו':

וזהו ענין המצות שקיים אברהם. היינו שהמשיך אוא"ס בז"א כי אברהם הוא בחי' אבר מה ע"ש היותו יסוד אבא שבז"א השכל של המדה כנ"ל וממשיך אורות בכלים שמתחלה עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד. ועתה נתחלק לז' שמות כו' חסד כו'. (פי' כי הז' שמות הם בחי' אורות של הז' מדות היינו בחי' האור א"ס המתלבש בכלי החסד נק' אל כמ"ש חסד אל כל היום ואור המתלבש בגבורה נק' אלקים כו' ולכן הם ז' שמות משא"כ קודם שנברא העולם ולא היה עדיין אצילות המדות היה בחי' האור א"ס כמו שהוא למעלה מבחי' התלבשות בכלים והוא ענין היה הוא ושמו בלבד) והיינו בבחי' גמ"ח ממשיך האור במל' בת היתה לאברהם ובכל שמה. וע"כ אמר אדנ"י אל נא תעבור כו' ומעולם לא קראו להקב"ה אור א"ס אדון שיומשך במלכות אלא אברהם כו'. ואמנם כל המשכות אלו דאברהם הי' נשאר באצילות היינו גידול רמ"ח אברי ז"א ע"י מוחין דיניקה כנ"ל. אבל כדי שיומשך בבי"ע הוא ע"י משה שהוא מבחי' ח"ס שבכתר דא"א אלא שנשפל ביסוד אבא והורד שמה ולהיותו גבוה יושפל יותר למטה. כענין שכתוב ועברתי בארץ מצרים אני ולא מלאך כו'. וכמ"ש באדרא רבא (ד' קל"ב ע"א) בענין תלת עלמין דנפיק מתקונא קדמאה כו'. שהתלת עלמין הם ג' עולמות בי"ע והם נמשכים מהתקון הראשון מי"ג ת"ד דא"א דאצי' שהוא בחי' מי אל כמוך כו'. וזה פליאה לכאורה איך יהיה דילוג המדרגה מבחי' י"ג ת"ד דא"א שהיא מקור האצי' שיומשך מזה ג' עולמות בי"ע. אך הענין הוא משום דאדרבה כי כדי שיבא האור עד למטה כ"כ בעולמות בי"ע צריך שיבא ממקום הנעלה ביותר כי לעוצם הרוממות יוכל להשפיל א"ע למטה יותר כו'. ולכן שיהיה התהוות עולמות בי"ע שהוא דוקא ע"י המשכה מתיקון הראשון די"ג ת"ד. וזהו פי' מי אל כמוך שיוכל לישפל א"ע כ"כ למטה מטה כו'. ועד"ז יובן ג"כ בהמשכת האור ע"י התומ"צ בעולמות בי"ע שהוא ע"י משה דייקא להיותו ממקום גבוה יותר משרש בחינת אברהם. ע"כ יכול להמשיך האור למטה ביותר גם בבי"ע משא"כ המשכות אברהם היו רק באצילות:

וזהו כי אל דעות הוי'. ופי' ב' דעות הן יחו"ע ויחו"ת. יחו"ע מלמעלה למטה כולא קמיה כלא ולמעלה היש כו'. ויחו"ת הוא בהפך היינו יש מאין שלמטה היש. ובשם זה שם אל הוא בחי' תקון הראשון מי"ג ת"ד כולל הב' דעות.

והוא כמ"ש היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם. בוחן כליות. וע"כ משם נמשך הכח שיהיה הגלוי גם למטה להיות שוים פי' שלא יסתיר בחי' יחודא תתאה הדעה שממטה למעלה על בחי' גלוי דעה עליונה ויהיה הגלוי למטה כמו למעלה. וז"ש והאלקים יענו פי' אלקים הוא בחי' המסתיר להיות נראה למטה היש כו' והוא בחי' יחו"ת יענו למטה כפי שנמשך אליו בקולו של משה מלמעלה למטה וע"ז ארז"ל יושב ושונה כנגדו ממש:

פרק ד

משה ידבר כו'. הנה אברהם איש החסד ומים. זכור אב כו'. מים מגדלין כמו חלב שמגדל את הולד והיינו מוחין דיניקה שע"י היניקה מתגדלין אברי הולד והיינו העלאת אורות בכלים שע"י רבוי אורות נעשה הגדלת הכלים חסד שבחסד גבו' שבחסד כו' והתכללות חו"ג כו'. כי הנה ויקרא אברהם בשם ה' אל עולם שקרא והמשיך שם הוי' בעולם שיהיה גלוי. לפי שבסדר השתלשלות עולמות הרי אמר לעולמו די ורק עולמות עליונים היה בהם גלוי ולמטה היה העלם.

ואברהם המשיך שיהיה גלוי גם למטה ע"י שקרא בשם הוי' ואת הנפש אשר עשו בחרן שי"ח כו' ליטע אמונה בלבם כו' וגמ"ח ויטע אשל כו'. אך כ"ז אינו לפי ערך עשיה שלמעלה כי כדי להמשיך למטה הוצרך להמשיך מלמעלה.

ועי"ז היה תוספת אורות באצי' וכמו ויעש דוד שם שהשמות שאינן נמחקין הם חיות המדות אל אלקים כו' חסד וחסד שבחסד כו' ע"י הלוך ונסוע רצוא ושוב וע"י גמ"ח כו'. וכמו שאמר מורי הה"מ ז"ל ע"פ בעמדם תרפינה כנפיהם. בעמדם בתפלה המלאכים מרפים אהוי"ר שלהם שנופלים ממדרגתם לגבי המשכות אהוי"ר שלמטה.

ולכאורה אינו מובן הרי היראה שלמטה היא מגושמת ומלובשת בגוף כו' אלא על ידי שממשיכין אור חדש כי מה שמעורר אהוי"ר שלא היה מקודם הרי ממשיך מלמעלה והמשכה זו היא באה דרך השתלשלות דרך עולם המלאכים וכאשר באה המשכת יראה זו מלמעלה אזי תרפינה כנפיהם לפי שהיא להם אור חדש. וכך המשיך אברהם למעלה הגדלת האורות בכלים (טפ"ט פ"א כי ט' ספירות הן מחכמה ולמטה וג"פ פ"א רמ"ג וה"ח רמ"ח) הקב"ה רופא חולים כי כל עילה דבוק בעילתו אך אני ישינה בגלותא ולכן היא חולת אהבה מחמת ההעלם וההסתר והמשכת הגלוי היא הרפואה והקב"ה מניח תפלין להיות חכמה כי כלם בחכמה עשית בחי' עשיה כדי להיות בחי' חכמה דהיינו

להיות משפיע ההשפעה מניח תפלין לשון התקשרות והתחברות מלמעלה למטה ולכן מה כתיב בהו מי גוי גדול כו'. כי עיקר השפעת החכמה היא בשביל ישראל להמשיך בהם בחי' חכמה בנשמתם כי מלאך הוא שליח. שבו וע"י נשפע שפע החכמה אבל עיקר תכלית המכוון הוא בשביל ישראל.

והנה כל זה הוא ענין אברהם. אבל משה רבינו ע"ה המשיך גם למטה בבי"ע והיינו כי אברהם הוא חסד דאצי' אבל אית חסד ואית חסד כו'. ומשה כי מן המים כו' שמטה ראשונה (ויש בזה דעות אם שמטה שלימה שבע אלפין שנין או עולם התהו נקרא שמטה כמבואר בכהאריז"ל) אלא שנמשך למטה בעולם האצי' ולכן המשיך ויקרא הוי"ה הוי"ה דקאי על משה שהוא קרא והמשיך ממזלות להיות אבא דאצי' שאבא יונק ממזל החי' כו'. והיינו מלמעלה מן ההשתלשלות כידוע ענין ההשתלשלות ד"מ שמחכמה נעשה הבנה ומדות וממדות מחשבה כו' והרי לפ"ע ההשתלשלות רחוק הוא רוחניות מגשמיות כמו מעשה גשמי נגד דבור רוחני אבל למעלה מן ההשתלשלות אין ערוך כו' ורוחניות וגשמיות שוים ממש.

והמשיך זה משה ע"י בחי' מ"ה בטול כמ"ש כי אל דעות ה' ב' דעות שמלמטה למעלה שוה כמו מלמעלה למטה שאינו תופס מקום. ולכן המשיך אוא"ס גם בעשיה ומצות מעשיות תרומות מעשרות כנודע ענין אופן בתוך אופן שהעליון מקיף למטה יותר ומורגש ונראה זה באופנים שבעשיה. אבל כך הוא ג"כ למעלה מעלה וע"י בטול זה נעשה ולא תחללו כו' שאינו מפסיק העוה"ז כלום מאחר דכולא קמיה כלא ולפני בריאת העולמות ולאחר ימות עולם שאין שם מפסיק כו' ובבטול זה למד רב יהודה אימתא דמארי' עליה אין זה ילוד אשה כו'. ולכן היה פטור מתפלה כו'.

והנה ע"י לימוד התורה בבטול זה ממשיך פנימית וע"י מצות מקיפים ולבושים והם בחי' מ"ה וב"ן. וזהו כי הוי' אלקיך הוי' מ"ה אלקיך ב"ן אש אוכלה כמשל הנותן אש סביב הכלי ובתוכה כו' וד"ל:

וזהו משה ידבר מלמעלה למטה ע"י בחי' מ"ה בטול הוא המשכת אור א"ס גם בבחי' עשיה כי הגם שגם אברהם היה הולך ונסוע. אך היינו בהאוי"ר שלו והגם שאח"כ המשיך מלמעלה. אבל הכל דרך אוי"ר שלו משא"כ ע"י התורה שהיא חכמתו ית' כו'.

וכח זה של התורה ומצות הוא נמשך גם למטה להיות אש אוכלה מבית ומבחוץ לכלות ולשרוף את נה"ב כי כל עיקר ההמשכה הוא בשביל שיקויים לעתיד עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש שיתהפך בי"ע לאצילות כי שמים כעשן נמלחו כו' שמים חדשים

וארץ חדשה. שמים חדשים רזין דאורייתא כו'. דהיינו שלא יהי' פנימית ומקיפים דבי"ע כ"א דאצי'.
וזהו והאלהים יענו אלהים ל' שררה כמ"ש בתניא בחינוך קטן. היינו מלכות דבי"ע שם הוא המשכת התורה זרעים חסד דנוק' כו'. יענו לשון עונה הוא כמארז"ל עונה אחריהן מה שהן אומרים כו'.
וענין יענו שכשם שממשיך בחי' משה בחי' בטול בבחי' ולא תחללו כו' להיות המשכת אור א"ס במלכות דבי"ע כך עונה בחי' המלכות להיות אתהפכא דבי"ע ג"כ להיות מבי"ע אצילות. שכל התורה היא המשכה במלכות.
ולכן אמרו תלמוד בבריאה ומשנה ביצירה ומקרא בעשי'. ולכאורה אינו מובן והלא מקרא יותר נעלה. אלא דקאי על המשכה שבמקרא ממשיך עד עשיה. ובתלמוד אינו ממשיך רק עד הבריאה. וכשם שממשיך במלכות בתלמוד במלכות דבריאה כך כו'.
וזהו הקב"ה שונה כנגדו. דהקב"ה נק' מלכות ג"כ שהוא ברוך ונמשך למטה במלכות ושונה כנגדו היא התורה שממשיך בה דהיינו והאלקים יענו דלמעלה לא שייך לומר שונה כנגדו שהרי כבר היתה שם התורה ואני הוי"ה לא שניתי ומשם הוא ממשיך אלא על המלכות שממשיך בה התורה שלא היה בה וע"ז אמרו שנעשו התחדשות הקב"ה שונה כנגדו כו'. בקולו של משה קול הוא המשכה מהבל הלב שלפי ערך בחי' הבטול כך הוא בחינת ההמשכה שאינו דומה המשכת רב יהודה או רשב"י לדידן הגם שכולם לומדים צירופי אותיות ההם עצמם אעפ"כ ההמשכה היא משתנה לפי בטול כו' וד"ל:

פרק ה

מראיהם ומעשיהם כאשר יהיה האופן בתוך האופן. פי' כמו אופן קטן בתוך אופן גדול שאופן הגדול הסובב את אופן הקטן למעלה הוא גבוה מן אופן הקטן ומלמטה בתחתית אופן הקטן מלמעלה מן הגדול. כך הוא רוח החיה באופנים דלא כתיב רוח החיות דהא ד' חיות הן במרכבה אלא הענין שכדי להיות הרוח דייקא ממקום עליון מאד שמעלה ומטה שוין לפניו כי מה שהוא יותר עליון יכול לירד ולהתפשט למטה.
וזהו רוח החיה הידוע הוא בחי' כללות של הד' חיות שכללותן הוא בחי' אדם כי פני אריה אל הימין ופני שור מהשמאל משא"כ בחי' אדם אין בו ימין ושמאל. ולכן נק' אדם אדמה לעליון לאדם שעל הכסא כו'.
והנה כמו שהוא הענין באופנים כן הוא בכל ההשתלשלות מרום כל דרגין שהם בבחי' כאשר יהיה האופן בתוך האופן שעגול מקיף את כל שלמטה כו'. ולכן בחג השבועות גילוי של שער החמשים (שאחר מ"ט) ימי הספירה שהם מבחינת ז' שמות שאינן נמחקין

שהם בחי' התפשטות בבחי' ממכ"ע להיות בחי' מעלה ומטה ראש ורגל כו'. אבל שער החמשים הוא הכולל ומקיף כל הבחי' ואין שם בחי' מעלה ומטה כלל ובו נתנה תורה לישראל מ"ע ומל"ת המשכת אור א"ס בעשייה גשמית הוא ענין כתר תורה כמו כותרת ועטרה שעל הראש מלמעלה בבחי' שאין בה בחי' ראש ורגל כו'. שלכן הוא מתפשט למטה כמו למעלה. וכמו ענין האופן שבתוך האופן כנ"ל.

והנה המשכה זו היא על ידי בחינת משה. משה ידבר כי עליו נאמר ותחסרהו מעט מאלקים שכל המ"ט שערי בינה נמסרו לו. ומחמת זה היה קרוב לשער החמשים להמשיך ממנו. ולכן המשיך הוא הי"ג מדות הרחמים וכדאיתא בזוהר ע"פ ויקרא הוי"ה הוי"ה כו' דויקרא קאי על משה שהוא קרא והמשיך הוי"ה כו'. (ופי' הפסוק ויעבר ה' על פניו של משה ויקרא משה) שהם מקורות להשתלשלות העולמות אצילות כו'. וזהו ענין נוצר חסד. נוצר אותיות צנור ואותיות רצון. וגם פי' נוצר שומר היא בחי' השמירה במחשבה בבחי' העלם קודם שבא לידי גלוי. משא"כ ועשה חסד שבעוה"ז ועושה היא בחי' תקון כמו ועשתה את צפרניה. היינו בחי' ומדרגת אברהם חסד דאצי' ולכן נוצר חסד כתיב קודם פוקד עון אבות. שפוקד עון אבות הוא אחר סיום היג"מ שמסיים ונקה משא"כ ועושה חסד כתיב אחר פוקד עון אבות לפי שהוא בחי' חסד שבסדר השתלשלות. משא"כ נוצר חסד היא בחינת חסד שלמעלה מעלה מסדר השתלשלות רק שהוא בחי' מקור ושרש כו'.

ועל ב' בחי' חסד הנ"ל נאמר לאלפים כו' פי' אלפים מדרגות. וענין המדרגות שהם מדרגה אחר מדרגה. היינו כגון מדרגת ג"ע התחתון שאחר עוה"ז שצ"ל נהר דינור מפסיק לטבול בו כדי שישתכח ממנו כח הזוכר הגשמי. שכיון שהוא זוכר גשמיות א"א לו להתענג בג"ע.

ולכן כשעולה מג"ע התחתון לעליון צ"ל ג"כ נהר דינור לשכוח ההשגה ותענוג שבג"ע תחתון וכענין שמצינו בגמרא דר' זירא צם מאה תעניות דלישכח תלמוד בבלי כו' הגם שלמד תלמוד בבלי בדו"ר עד דלא שלט בו האור כנודע ממעשה דקטינא חריך שקיה.

וכך יש אלפים מדרגות מדרגה אחר מדרגה עילוי אחר עילוי. וכן בהמשכה מלמעלה למטה הן הם כמה צמצומים צמצום אחר צמצום עד שיהיה ג"ע העליון תענוג הנבראים ונק' אלפים ששרשם בחינת אלפי"ן מילוי שם מ"ה הוי"ה במילוי אלפי"ן.

וענין אל"ף זו היא אל"ף דאהי' אנא עתיד וזמין לאתגלאה כי א' משמש על העתיד וגם כל ירידת ההמשכות הם בבחי' אל"ף. כי א' הוא יו"ד למעלה ויו"ד למטה וי"ו באמצע.

להורות כי ההמשכה שהיא הוא"ו היא באה ע"י צמצום שהיא היו"ד שבראש שבלעדי הצמצום א"א להיות המשכה והתגלות באופן אחר אלא היה הכל ענין אחד.
ואח"כ חוזרת ומתצמצמת ההמשכה להיות כמו בחי' יו"ד למטה להיות משם בחי' צמצום והמשכה אחרת וכך הוא סדר כל ההשתלשלות הכל הן בחי' אלפי"ן וזהו לאלפים בין בעושה חסד בבחי' אברהם חסד דאצי' ובין בנוצר חסד בחי' משה.
והנה בחי' אברהם בעושה חסד נמשך רק באצי' דאיהו וחיוהי חד כי המשכה זו היא מז' שמות שאינן נמחקין שהוא במ"ט ימי הספירה שם יש ג"כ אלפים מדרגות אבל בחי' נוצר חסד בחי' משה הוא בשער החמשים שהוא הכתר תר"ך עמודי אור כמו עמוד שמחבר מעלה ומטה. ולכן המשיך גם בבי"ע עולמות הנפרדים משם יפרד כו'. משה שפיר קאמרת. רבא בחי' משה. ורב יוסף אמר מרא דאברהם שכל א' מכיר בחינתו. וכל ראשי ישיבות שבכל דור הן בחי' משה שהרי הוא הממשיך הדחילו ורחימו (ועמ"ש ע"פ וידבר אל ראשי המטות כו'):

פרק ו

זכור את יום השבת לקדשו. להבין מהו ענין הצווי לקדש השבת והלא שבת מיקדשא וקיימא. דבשלמא קדושת יו"ט תלוי בישראל שלכך אומרים מקדש ישראל והזמנים. מתחלה ישראל ואח"כ הזמנים משום דישראל אינהו דקדשינהו לזמנים. אבל בשבת אנו מברכים מקדש השבת. ואין אומרים מקדש ישראל והשבת וכמארז"ל אטו שבת ישראל מקדשי ליה והלא שבת מיקדשא וקיימא משי"ב כו'. ונק' כל שבת שבת בראשית שלמעלה מבחי' ישראל (כי שבת הוא בחי' התגלות ח"ע ונק' גילוי מוחין דאבא שהוא למעלה מבחי' נש"י המושרשים בז"א. וכמו שמבואר בזוהר פ' אמור)(ריש דף צ"ד) דאחידן ביה במלכא. ופי' הרמ"ז הם ישראל המושרשים בזעיר. זה בחסד וזה בגבורה וזה בתפארת כו'. ושבת מבואר שם דהוא גלוי מוחין דאבא בז"א ומבואר שם ג"כ איך שגילוי והמשכה זו הוא מעצמו וא"צ למעשינו כו'. משא"כ ביו"ט גילוי קצת ההארה ממוחין דאבא שמאיר ביו"ט הוא ע"י מעשנו ותפלותנו כו'.
והנה בדברות האחרונות נאמר שמור את יום השבת לקדשו. וארז"ל זכור ושמור בדבור אחד נאמרו. והענין דשמור הוא מל"ת כמארז"ל כל מקום שנאמר השמר פן ואל אינו אלא ל"ת. וזכור הוא רמ"ח מ"ע כי זכור עם י"ה גי' רמ"ח מ"ע והנה זכרי עם ו"ה גימטריא רמ"ח. וצ"ל ההפרש בין זכור לזכרי. ומה שזכור הוא עם י"ה וזכרי עם ו"ה:
והנה להבין כ"ז צריך להבין תחלה כללות ענין השבת מהו. דהנה כתיב וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. שבששת ימי בראשית הוא בחי' את כל אשר עשה

והיינו ע"י צירופי אותיות דעשרה מאמרות. כמו מאמר יהי אור יהי רקיע יקוו המים כו' תדשא כו'. הוא בבחי' ירידה כמו באדם גילוי השכל בדבור שהוא בחי' ירידה. והנה כתיב כי לא מחשבותי מחשבותיכם כו'. שיש למעלה כביכול בחי' מחשבה ובחי' דבור דהיינו שבחי' מחשבה נק' עלמין סתימין (ר"ל האור והחיות המחיה את עלמין סתימין נק' מחשבה עליונה). ובחי' דבור נק' עלמא דאתגלייא. ונק' אותיות לשון התגלות מלשון תרגום ואתא. כי הנה הדבור מקבל מבחי' המדות עליונות שבחי' שיתא יומין דבראשית הם ששה מדות עליונות. והנה ידוע המאמר לאו דאית לך צדק ידיעא כו'. כולא לאחזאה כו' שבאדם בחי' חסד ורחמים מעורר התפעלות בנפשו להשפיע משא"כ מדותיו ית' המיוחדות בו ית' שהוא אחדות פשוט בלי שום שינוי התפעלות ח"ו כמ"ש אני הוי"ה לא שניתי וזהו לאו דאית לך צדק ידיעא כו'. ובהיות כן שהששה מדות עליונות הם למעלה מבחי' התפעלות ושינוי ע"כ כדי שיהיה נמשך מבחי' המדות לבחי' הדבור להיות עלמא דאתגלייא הוא רק בבחי' אחוריים לשון תרגום כו':

וזהו שבכל מעשה ששת ימי בראשית עד אחר ויכלו לא נאמר רק שם אלקים כ"א אחר שנא' ויכלו כו' כי בו שבת כו' אח"כ נאמר ביום עשות הוי"ה אלקים נזכר אח"כ דוקא שם הוי"ה. והענין כי ידוע מ"ש שמש ומגן הוי"ה אלקים. כי שם הוי"ה כתיב בי' אני הוי"ה לא שניתי (כנ"ל לאו דאית לך צדק ידיעא כו') ובחי' אלקים הוא הנרתק לשם הוי"ה הנק' ג"כ שמש (כמ"ש שמש ומגן ה' כו') כדי להיות התהוות הבריאה יש מאין שזהו ע"י אותיות הדבור כנ"ל (והוא בחי' שם אלקים שהוא שרש בחי' אותיות וכלים. ושם הוי"ה הוא שורש בחי' האור שלמעלה מבחי' כלים ואותיות לכן ההמשכה משם הוי"ה הוא דוקא ע"י המגן דשם אלקים שהם האותיות המעלימים כנ"ל. ולכן בששת ימי בראשית לא נזכר רק שם אלקים כי בששת ימי בראשית היה ההמשכה מבחי' שם הוי"ה להתלבש בשם אלקים שהוא בחי' הדבור לומר יהי אור יהי רקיע כו') ואח"כ בסוף ששת ימי בראשית נאמר והנה טוב מאד ויכלו השמים. פי' טוב מאד היא בחי' בע"ת כידוע דטוב זה יצ"ט ומאד זה יצה"ר כשנהפך לטוב ע"י התשובה. והענין כי במקום שבעלי תשובה עומדים כו'. כי אתכפייא ואתהפכא דבחי' בע"ת הוא בתגבורת האהבה ממטה למעלה מים רבים לא יוכלו לכבות את כו'. כמ"כ למעלה עליית החיות שירד בששת ימי בראשית בבחי' ירידה היא עולה בבחי' עליית העולמות למהותו ועצמותו ית'.

וז"ש אח"כ ויכלו השמים כי בו שבת כאדם ששובת ממלאכתו שהשכל ומדות שנשפלו להתלבש בדבור ובמעשה עולים למהותן ועצמותן כמו"כ הוא למעלה עלייה למהו"ע ית'. וזהו בחי' ומדרגת שבת דמעלי שבתא שהוא בחי' עליות וזהו שבת בראשית דמיקדשא

וקיימא שהעלייה היא ממילא כי בו שבת כו'. (וצ"ע דמשמע שע"י טוב מאד בע"ת אז כי בו שבת והרי אמר דשבת מיקדשא וקיימא שהעלייה ממילא. לכן צריך לומר דלאו ע"י בע"ת הוא ההעלאה כי עליות העולמות הוא ממילא רק ענין תשובה עלאה היא דוגמא לבחי' זו. כי שבת אותיות תשב להיות ששבת עליות העולמות וכמו"כ הבע"ת ועיקר פעולת האתעדל"ת לבחי' שבת יתבאר לקמן אי"ה):

אך הנה כתיב אשר ברא אלהים לעשות. וארז"ל לעשות לתקן. וכתיב ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת דמזה משמע שישראל עושים את השבת ע"י מעשה המצות בו' יומין דחול דהיינו פי' לעשות לתקן או ע"י תשובה. דהנה כתיב חכמות בחוץ תרונה. ופי' בזוהר חכמות תרי חכמה עלאה וחכמה תתאה. פי' ח"ע הוא בחי' חכים ולא בחכמה ידיעא. וחכמה תתאה הוא כמארז"ל נובלות חכמה שלמעלה תורה. פי' בחי' הנובלות הוא בחי' אור ושפע מבחי' אור החכמה הנמשך למטה כדי לברר בירורים והיינו בחי' חכמה שבתורה שנתלבשה בדברים גשמיים להבדיל בין טמא לטהור וכיוצא בזה בכל מל"ת.

וכמו"כ גם במעשה המצות עשה הרי נתלבשה החכמה במצות גשמיים כמו במצות ציצית בצמר גשמי דטלית כו' ולמעלה הטלית הוא בחינת אור מקיף. וכמ"ש לבושיה כתלג חיור שהוא בחי' סוכ"ע. והחוטין הם ל"ב נתיבות החכמה.

ועד"ז בשאר המצות כמו אבני האפוד והחושן תרשיש ושהם אבנים גשמיים ונחקק בהם שמות י"ב השבטים. וכתיב ונשא אותם אהרן לפני ה' לזכרון ולמעלה רומזים לבחי' אורות עליונים שימשיך אהרן כהנא רבא בחי' חסדים עליונים דלפני האצי' כו' ולמטה נתלבשה חכמה זו באבנים גשמיים ובמעשה גשמית דחושן ואפוד. וכה"ג יובן בכל מעשה המצות. וע"כ נק' בחי' חכמה זו שנתלבשה למטה במעשה המצות בשם חכמה תתאה שמתלבשת בעשייה גשמית לאהפכא חשוכא לנהורא כו'. וזהו חכמות בחוץ תרונה. בחוץ דוקא כשנתלבשה ח"ת (הנמשכת מח"ע וזהו חכמות בחוץ כו' שהארת ח"ע נמשכת בח"ת ומתלבשים בחוץ דהיינו בבי"ע עד שנמשכים בעשייה גשמית ממש כנ"ל) בעשיה גשמית במעשה המצות שלפנינו אז דוקא תרונה פי' שיהיה עי"ז תוספת וגלוי אוא"ס ב"ה שלמעלה מעלה אפי' מבחי' ח"ע. וע"י מעשה המצות יומשך ויתגלה בח"ע נמצא דוקא ע"י התלבשות החכמות בחוץ אז תרונה:

וביאור הדבר הוא דהנה כתיב ראשית חכמה והיינו בחי' חכמה עלאה שנק' ראשית. כי ח"ת נק' סופא דכל דרגין כנודע שהיא בחי' מל' וח"ע נק' ראשית. והנה ראשית בתי"ו מורה על לשון נקבה. כי ראש הוא לשון דכר.

וראשית הוא לשון נוקבא. והיינו כי החכמה היא בחי' מקבל שמקבלת מבחי' ראש. וכמ"ש והחכמה מאין תמצא שנמשכת מבחי' אין דהיינו שלא בדרך השתלשלות עילה ועלול רק כמו בחי' יש מאין. כי בחי' האין שממנו תמצא החכמה הוא למעלה ממדרגת החכמה והוא כמו עד"מ באדם כשנופל לו איזה המצאה וסברא חדשה אזי מתמלא תענוג. מזה אנו רואים שבחי' תענוג הוא למעלה מבחי' חכמה. דהיינו שהוא מקור החכמה ולכן בתחלת התחדשות הסברא יהי' הענג גדול להיות כי רגע זו יצאה ונמשכה החכמה ממקורה התענוג. לכן מאיר בה אור התענוג משא"כ כשמתיישן אח"כ אינו מתענג כ"כ מהסברא שכבר נתרחקה ממקורה שהוא התענוג.

וכמו"כ למעלה בחי' תענוג העליון הוא מקור החכמה. וזהו בחי' מאין תמצא. מאין הוא בחי' עונג. וזהו שנק' חכמה ראשית שהיא בחי' מקבל מבחי' ראש הוא התענוג עליון שנק' ראש אותיות אשר שהוא לשון אושר ותענוג וכמו באשרי כי אשרוני בנות אשרי יושבי כו':

והנה בברכת המצות אנו מברכין אשר קדשנו במצותיו כו'. שע"י המצות אנו ממשיכים מבחי' אשר שהוא בחי' ענג העליון. וההמשכה היא בבחי' ח"ע וח"ת שהן בחי' יחו"ע ויחו"ת שנמשך בהן מבחי' ענג העליון. וזהו פי' הברכה בא"י אלקינו הוא בחי' יחו"ע דחו"ב אצי' ואח"כ מלך העולם הוא בחי' יחו"ת וממשיכים להם מבחי' אשר קדשנו כו' בחי' ענג העליון. והיינו דוקא ע"י קיום מעשה המצות הגשמיים בבחי' אתכפייא ואתהפכא לברר בירורי נוגה שעי"ז דייקא ממשיכים גלוי התענוג העליון וזהו חכמות כשנתלבשו בחוץ אזי דוקא תרונה מחמת גלוי התענוג העליון בחכמה:

ומעתה יובן ג"כ ענין לעשות את השבת. כי שבת הוא בחי' חכמה ובחכמה אתברירו. ולכן ארז"ל בשבת דבור אסור כי סייג לחכמה שתיקה. והוא בחי' עליית ח"ת בח"ע. (לכן בשבת בורר אסור כי בחכמה אתברירו הוא ע"י התלבשות ח"ע בח"ת לברר בירורים והיינו ביומין דחול אבל בשבת שהוא עליי' ח"ת בח"ע לכן דבור אסור). והנה ע"י הבירורים ממעשה המצות שנעשו ביומין דחול נמשך מבחי' ענג עליון לבחי' חכמה דהנה החכמה נקראת עדן שמקבל מבחי' התענוג. ומבחינת עדן נמשך לגן. וזהו ענין געה"ע וגעה"ת ששם נהנין מזיו השכינה. אבל יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב. כי ע"י המצות ממשיכים עצמות ענג העליון שלמעלה מבחי' חכמה. וזהו הכל ע"י ו' יומין דחול ששת ימים תעבד:

וזהו ענין זכור עם י"ה. וזכרי עם ו"ה. היינו מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. דהנה פי' ששת ימים תעבוד היינו בחי' אהבה כי לית פולחנא כפולחנא דרחימותא. שכל ימות

החול הוא בחי' בירורים שכל מעשה המצות או הדבור או מה שעושה מו"מ בהיתר להתפרנס כדי שיוכל לעבוד את ה' נתברר עי"ז בירורי נצוצות קדושות מבחי' ק"נ ועולים לה' ע"י התפלה וכל התפלות של ימות החול נכללים ועולים ע"י תפלת השבת וזהו הכל ע"י בחי' אהבה מלמטה למעלה.

וזהו זכור עם י"ה רמ"ח שהאהבה נק' זכור כי יראה היא בחי' נקבה. כמ"ש אשה יראת ה' ואהבה היא בחי' דכר זכר חסדו. והאהבה היא שרש לרמ"ח מ"ע. והיינו שע"י רמ"ח מ"ע ובחי' פולחנא דרחימותא היא העלאה ממטה למעלה לבחי' י"ה (וגם האיש דרכו לכבש לכן בירור ק"נ וההעלאה הוא ע"י אהבה):

והנה תכלית ההעלאה הוא כדי להיות אח"כ המשכה מלמעלה למטה. וז"ש רז"ל ע"פ מה ה' אלקיך שואל מעמך. א"ת מה אלא מאה ברכות שחייב אדם לברך בכל יום. והענין הוא כי בחי' ההמשכה שנמשך מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע נק' בשם ברכה כי הוא בחי' הגילוי מן ההעלם. וזהו א"ת מה. שהוא בחי' ממכ"ע כמבואר בזוהר בראשית בתחלתו בהקדמה (דף א' ע"ב) ע"פ מה אדיר שמך בכל הארץ דבחי' מ"ה הוא בבחי' בדבר ה' שמים נעשו. וזהו מה אדיר שמך בכל הארץ שמתלבש בעולמות להיות ממכ"ע וכן הוא ג"כ בזוהר ח"ב (דקכ"ז) ע"פ ויקחו לי תרומה דרגא תתאה דאיהו רזא דעלמא תתאה אקרי מ"ה. (וזהו ענין תרומה. א"ת מ"ה אלא מאה. דהיינו להמשיך מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע הנק' מ"ה תרומה. כי הנה תרומת מעשר הוא מעשר מן המעשר כי הדבור עליון שהוא בחי' ממכ"ע נק' בחי' מעשר לגבי המדות עליונות דהיינו משום כי רק חלק עשירי מהמדה נמשך להיות הגילוי בדבור וגם המדות לגבי חו"ב הם ג"כ רק כמו בחי' חלק עשירי שבחינה האחרונה שבחו"ב נמשך להיות מקור למדות. והתרומה היא העלאה ממטה למעלה וצ"ע). וענין מאה ברכות הוא להמשיך מלמעלה למטה ההארה מבחי' סוכ"ע לממכ"ע:

והנה עיקר ענין זו ההמשכה מלמעלה למטה הוא בשבת (דהגם שבכל יום מברכים מאה ברכות מ"מ עיקר גילוי ויחוד סובב בממלא הוא בשבת). וזהו זכרי עם ו"ה רמ"ח היינו בשבת היא ההמשכה מלמעלה למטה אל בחי' ו' שהוא"ו הוא המשכה. והיינו ג"כ ענין התורה שהיא בחי' המשכה קול בוי"ו דאורייתא מח"ע נפקת והוא יו"ד דזכרי ונמשך למטה בקול ודבור. וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך. וכמו שאמרו על שמאי והלל דאלו ואלו דא"ח. והיינו ו"ה קול ודבור בתורה. וזהו ג"כ שרש ענין השבת שהוא בחי' החכמה יו"ד דזכרי ונמשך למטה בבחי' ו"ה. (והענין זכור הוא האהבה ועי"ז עולה המ"ן לבחי'

י"ה. וזכרי הוא יסוד אבא שמתגלה בשבת בבחי' זו"נ כידוע בכוונת זכר למע"ב במוסף וזהו שנמשך בבחי' ו"ה):

וזהו הצווי זכור את יום השבת לקדשו. ומבואר לעיל הקושיא דהא שבת מיקדשא וקיימא. והענין מובן ע"פ מה שנתבאר כי באמת בחי' שבת מצד עצמו מיקדשא וקיימא שהוא בחי' קדש בחי' חכמה (דהיינו בחי' מוחין דאבא. ויו"ט נק' מקראי קדש בחי' נה"י דאבא מתלבשין במוחין דאימא). אך כדי להמשיך בחי' גילוי ענג העליון שיומשך ויתגלה בחכמה (דהיינו התגלות עתיק בחכמה) הוא ע"י ישראל ע"י מעשה המצות שעושין כל ימות החול שאומרים אשר קדשנו במצותיו וצונו שממשיכים מבחי' אשר ענג העליון בבחי' ראשית חכמה כנ"ל:

וז"ש אח"כ ששת ימים תעבד דלכאורה זה אינו מ"ע רק רשות ומה ענין זה לזכור את יום השבת לקדשו שהיא מ"ע אלא דלהיות דפי' לקדשו להמשיך גילוי עונג העליון בחכמה בשבת. וכמ"ש וקראת לשבת ענג. והמשכה זו היא ע"י העלאת הבירורים שע"י מעשה המצות בחול. והיינו ע"י בחי' זכור עם י"ה. וששת ימים תעבוד פולחנא דרחימותא. ועי"ז יומשך בשבת בחי' לקדשו. וזהו זכור כו'. כי שבת נק' שבת בראשית.

והנה בראשית היא בחי' נוק' שמקבל מבחי' ראש שהוא תענוג העליון כנ"ל. ולכן אמר זכור את יום השבת כו' להמשיך בו מבחי' תענוג העליון שנק' בחי' זכר ומשפיע לבחי' ראשית חכמה כו'. וזהו ישראל לי ראש שהם הממשיכים מבחי' ראש (ועמ"ש בפ' ציצית מענין לי ראש). ובחי' שמור את יום השבת. הנה ארז"ל שמור זו משנה. והענין כי השמירה ענינה להפריד הקליפות שלא יהיה יניקה להחיצונים. וזהו ענין זכור לדכורא. ושמור לנוקבא. כי השמירה שלא יינקו החיצונים מטפת דכורא היא ע"י שנמשכת במעי דנוק'. ולכן הנפילים היו מפני שלא נקלטה הטפה כו' וזהו ג"כ ענין שמור זו משנה שבתושבע"פ היא נק' תורת אמך לגבי תושב"כ שנק' מוסר אביך וכמ"ש במ"א:

אך לעתיד יהיה זכור ושמור בדבור א' נאמרו (ר"ל שאז יתגלה בחינה זו למטה) שיהיה הכל חד יחו"ע ויחו"ת (שהן בחי' זכור ובחי' שמור דהיינו שגם יחו"ת יהיה במדרגת הגלוי שביחו"ע והיינו ע"י גלוי עצמות א"ס ב"ה הסוכ"ע דקמיה שוה הכל כו'). וזהו שנאמר אות הוא ביני ובין בני ישראל (ר"ל אות היא קאי על בחי' מל' שמור לנוק' וכמ"ש במ"א באור ענין זה ע"פ הזוהר ויקהל)(דר"ד) האי רוחא אתפשטותא דההיא נקודה כו'. וזהו יום שכולו ארוך (ר"ל שמור וזכור הם בחי' שבת דמעלי שבתא ושבתא דיומא ולע"ל שיהיו שניהם במדרגה א' שבת דמעלי שבתא יהי' ג"כ במדרגת שבתא דיומא הז' יום שכולו ארוך ועמ"ש כה"ג ע"פ ההפטרה דפ' במדבר כי גדול יום כו') כי עתה זה

היום אשר קוינו לו. פי' קוינו בחי' קו ארוך ולעתיד יהיה בחי' שבת מעלה ומטה שוין (וע' לקמן בד"ה להבין באור ענין האבות הן הן המרכבה מש"ש מענין זה):

פרק ז

זכור את יום השבת לקדשו. וכתיב שמור את יום השבת לקדשו וארז"ל זכור ושמור בדבור א' נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע. וצריך להבין כי מאחר שאין האוזן יכולה לשמוע למה השמיענו ה' כזאת.

ולאיזה תועלת היה בחי' זו. אך הענין הוא כי הנה כתיב ולא אתכם לבדכם אנכי כורת את הברית הזאת כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה. שכל הנשמות שהיו עתידים להתלבש בגוף עד סוף כל הדורות כולם היו במעמד הר סיני לקבל את התורה הגם שלא נתלבשו בגופות עד לאחר זמן.

ולהבין זה מה ענין לנשמה בלא גוף לקבל את התורה. ומה תועיל קבלתה בעוד שלא נתלבשה בגוף לקיים את התורה לאחר זמן כשתתלבש בגוף. והלא אין אדם מקנה דבר שלא בא ברשותו ושמא יהיה הגוף מונע ומעכב.

וגם להבין מ"ש לא יהיה לך אלקים אחרים על פני מהו על פני דוקא. והלא אין עוד מלבדו כתיב. אך הנה כ"ז יובן בהקדים ביאור וענין מתן תורה מה ענינה שלא כל התורה כולה בכללה ופרטיה נאמרה בהר סיני בשעת קבלת התורה אלא עשרת הדברות בלבד וכל התורה כלה נאמרה פרשיות פרשיות כל פרשה במועדה ובזמנה כל ימי משך ארבעים שנה שהיו במדבר. אלא הענין הוא שבשעת מתן תורה ניתן הכח וההכנה בישראל להיות מקבלים את התורה דהיינו להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה בעסק התורה והמצות ולכן היו גם הנשמות כולן טרם התלבשותן בגופות במעמד הר סיני לקבל את התורה כי גם הנשמות בעוד שלא נתלבשו בגופות היו צריכים לכח זה והכנה זו. והענין הוא כי ע"י תומ"צ מתגלה יחוד אוא"ס ב"ה בנפש האדם כנודע (י"ל ע"ד מ"ש פ' בא ד"ה בעצם היום הזה בפי' שם צבאות שהוא יחוד אא"ס בבי"ע כמו באצי' ע"ש גבי כך מתיחד בכלים דבי"ע עד שהוא עצמו הוא הצבאות כו'). והנה הנפש היא בחי' נברא ומחודש מאין ליש. ואין ערוך לנברא לגבי הבורא ומאציל העליון ב"ה שהוא רם ונשא קדוש ומובדל כו'. ושמך קדוש כו'. כי נשגב שמו לבדו רק הודו וזיוו של שמו על ארץ ושמים כו'.

וקדושים הם הנשמות בכל יום יהללוך סלה וכו'. וכ"מ שנאמר סלה הוא בלי הפסק ואיך יתגלה בה יחוד אור א"ס ב"ה ממש בעסק התורה ומצות הרי אם יעשה אותם איש עכו"ם לא ימשיך כלום ולא יהיה גילוי אור א"ס ב"ה על ידו כלל רק לישראל ניתנה זו במעמד הר סיני להיות להם כח והכנה להמשיך גילוי אור א"ס ב"ה ממש בעסק תורתם

ועבודתם וע"כ נתנה התורה ברעש וקולות וברקים ויחרד כל העם אשר במחנה. כי הנה נודע שלהיות התהוות חדשה א"א להיות יש מיש וכמו עד"מ הגרעין הנזרע בארץ א"א לו שיצמח ויתחדש בהתהוות אחרת עד שירקב מתחלה וישוב אל העפר שע"י בטול היש לאין מוליד התחדשות ההתהוות.

וכך בשעת מתן תורה ע"י הרעש קולות וברקים עד שויחרד כל העם אשר במחנה באו לבחי' בטול במציאות ממש לאור א"ס ב"ה. ועל כל דבור ודבור פרחה נשמתן וע"י בטול היש לאין נמשך להם אור חדש מבחי' אור א"ס ב"ה ממש להיות גילוי א"ס ב"ה ממש בנפשותם. וזהו מאמר משה רבינו ע"ה כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים. פי' נסות הוא מלשון הרמת נס שבא האלקים בקולות וברקים עד שויחרד כל העם כדי להיות להם בטול במציאות כנ"ל:

והנה המלאכים בקשו את התורה. ואמרו תנה הודך על השמים ולא נתנה להם. והטעם כי הנה התהוות המלאכי' הוא מבחי' הדבור כמ"ש וברוח פיו כל צבאם. ובחי' הדבור הוא בחי' עלמא דאתגליי' כמו הדבור הגשמי שבאדם עד"מ שהוא לבוש אמצעי של הנפש שאינו מתאחד כ"כ עם הנפש אלא הוא יוצא מההעלם אל הגילוי לחוץ לזולתו. ונעשה בחי' בפ"ע. משא"כ ישראל עלו במחשב' שהוא בחי' לבוש הפנימי שמתאחד עם הנפש והוא בחי' עלמא דאתכסייא. כי המחשבה הוא בבחי' העלם והמחשבה היא מתאחדת עם הנפש המשכלת תמיד בלי פירוד כי א"א להיות גילוי השכל כלל בלא מחשבה שמחשב ומהרהר בשכל זה. אבל באותיות הדבור אין השכל מתלבש אלא לפעמים כשעולה ברצונו לדבר. כך עד"מ למעלה יש בחי' אותיות כי אותיות הוא מלשון המשכות כמו אתא בקר.

וכן ואתה מרבבת קדש כו'. ויש בחי' אותיות הדבור שמהן התהוות המלאכים. ויש אותיות המחשבה ששם עלו ישראל כי ס' רבוא אותיות התורה הן ס' רבוא שרשי נשמות ישראל שהאותיות הן בחי' לבושין וכמאמר אליהו בתקוני זוהר לבושין תקינת לון דמנייהו פרחין נשמתין לבני נשא. רק ישראל עלו במחשבה הוא בחי' לבוש הפנימי שמתאחד עם הנפש. וזה נק' בזוהר איהו וגרמוהי חד בהון:

וביאור הדבר. כי הנה איהו וחיוהי חד בהון קאי על בחינת חכמה דאנת הוא חכים כו'. כי החכמה נק' חיוהי. כמ"ש והחכמה תחיה. ואיהו היינו אור א"ס בעצמו שהוא רם ונשא לאין קץ מבחי' חכמה כו'.

ומ"מ כשמתלבש אור א"ס ב"ה בחכמה נעשה איהו וחיוהי חד בהון. כי הוא המדע והוא הידוע כו'. והוא וחכמתו א'. ואיהו וגרמוהי קאי על בחי' אותיות המחשבה שכשמתלבש

אור א"ס ב"ה בבחי' המחשבה שהוא בחי' גרמוהי שהן בחינת אותיות ולבושין כמאמר לבושין תקינת לון כו'. מ"מ נעשה איהו וגרמוהי חד בהון כי לא מחשבותי מחשבותיכם. ולכן לא נתנה התורה להמלאכים שמפני היותם מבחי' הדבור שהוא בחי' לבוש האמצעי שאינו מתאחד כ"כ עם הנפש כמו המחשבה שהוא בחי' לבוש הפנימי לכך אין יכולים להמשיך גילוי יחוד אור א"ס ב"ה ממש בעסק התורה ועבודת המצות שיתגלה יחוד אור א"ס ב"ה למטה כמו למעלה אלא ישראל שעלו במחשבה:

והנה עם היות העילוי בישראל רב מבמלאכים מצד נשמותיהם כנ"ל. אעפ"כ לא נתנה להם התורה אלא בהתלבשותן בגוף ונפש החיונית. כי הנה נודע שתכלית ירידת הנשמה לעוה"ז להתלבש בגוף ונפש החיונית ירידה זו צורך עלייה היא דהיינו להעלותה מבחי' איהו וגרמוהי לבחי' איהו וחיוהי ונק' בזוה"ק לאשתאבא בגופא דמלכא דהיינו להיות כמו התאחדות הגוף עם הנפש בהתלבשותה בו שכל כאב ומכה אשר בגוף ח"ו מרגשת הנפש ומתפעלת ממקרי הגוף לפי שהם מתאחדים והיו לאחדים ממש וא"א להיות העלאה כזו מצד נשמותיהם שעלו במחשבה בלבד שהוא בחי' לבוש הנפש וכמאמר לבושין תקינת לון כי אותיות המחשבה לגבי נפש המשכלת עם היות שמתאחדת בהן וא"א להיות שכל בלי מחשבה מ"מ האותיות שבמחשבה הן כלבוש תחליפם ויחלופו. שהרי שכל א' יכול להתלבש באותיות אלו ולפעמים באותיות אלו ואינו מתאחד ממש כגוף עם הנפש שהתאחדות זו הוא בחי' איהו וחיוהי שהנפש מתפעלת בחיי הגוף כו'. ואין יחוד זה מתגלה בנשמה מצד עצמה אלא בהתלבשותה בגוף עם נפש החיונית שירידה זו צורך עלייה היא:

והענין כי הנה נפש הבהמית החיונית נלקחה משרשה מחיות הקדש שבמרכבה פני אריה פני שור כו'. והנה החיות נושאות ומנושאות עם הכסא. פי' לפי שהם מנושאות לגבי הכסא שהם בטלים אליו כבטול הסוס לגבי רוכבו עד"מ הסוס מתנהג לפי רצון רוכבו שע"ש זה נק' מרכבה. (וכן האבות הן המרכבה לפי שהיו בטלים תמיד ליחודו ית') ולכך הם נושאות ג"כ את הכסא כמו עד"מ הסוס עם היות שהרוכב עליו הוא העיקר והסוס הוא בטל וטפל אל הרוכב עליו מ"מ הסוס מנהיג את הרוכב ממקום למקום עד מקום שאין הרוכב יכול להגיע לשם מצד עצמו. כך החיות נושאות את הכסא ממקום ומשכן כבוד' למקום רם ונשא.

והענין הוא כי הנה כתיב ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו'. כמראה בכ"ף הדמיון שדרך וסדר ההשתלשלות מעולם ועד עולם מריש כל דרגין כו' הוא בבחי' אדם בג'

קוין יד ימין ושמאל ואמצע הוא הגוף וכך נמשך סדר ההשתלשלות חסד דרועא ימינא וגבורה כו'.

והחיות בנשאם את הכסא נושאות את מראה אדם שעליו למעלה לבחינת כי לא אדם הוא כו' למעלה מבחי' וגדר ההשתלשלות להמשיך משם אור חדש לבחי' אדם שעל הכסא והוא בחינת המשכה חדשה ואור חדש מבחי' סוכ"ע לבחינת ממכ"ע. כי הנה אנת הוא חכים. פי' שמתלבש בבחי' חכים כו'.

והוא בעצמו ית' רם ונשא כי לאו מכל אלין מדות כלל ושם נאמר כי לא אדם הוא כו' שאינו מקבל שינויים והתחלקות המדרגות חסד דרועא ימינא כו' שבבחי' אדם. כי בחינת ההשתלשלות הוא מעילה לעלול מריש כל דרגין שהוא עולם האצי' עד סוף העשיה שהוא חיות הארץ הלזו ממאמר יקוו המים כו' ותראה היבשה כו'. תדשא הארץ כו' והוא בחי' ממכ"ע. אבל למעלה מבחי' ההשתלשלות הוא בחי' סוכ"ע שהוא אור א"ס ב"ה בבחי' העלם הוא שוה ממש בסוף העשיה כמו בראש האצילות כי לפניו כחשכה כאורה כו'.

ועל הארץ מתחת אין עוד וכולא קמיה כלא חשיבא וגם עולם האצילות ולמעלה מהאצילות הוא כטפה מים האוקיינוס רק שע"י צמצומים עצומים נאצלו חסד דרועא ימינא תפארת גופא כו'. חכמה מוחא בינה לבא כו'. קרקפתא דתפלין כו' הוא בחי' אדם שעל הכסא.

וכדי להמשיך מבחי' כי לא אדם לבחי' אדם להיות אנת הוא חכים והמשכות ג' קוין חסד דרועא ימינא כו' זאת היא עבודת המלאכים להרים ולנשאות את הכסא וכמראה אדם שעליו לבחי' כי לא אדם הוא כו' להמשיך משם המשכה חדשה והתהוות חדש בבחי' אדם.

ועד"ז האבות הן הם המרכבה בבחינת מרכבתא עלאה להעלות מדותיו ית' אליו בבחינת בטול לך ה' הגדולה והגבורה כו' להיות נמשך בהם ועל ידם גלוי אלקות ואור א"ס ב"ה ממש והיינו ע"י מס"נ לה' בתשוקה וצמאון ליכלל ולהבטל באור א"ס ב"ה ממש. אברהם במדת האהבה כמ"ש אברהם אוהבי.

ויצחק במדת הגבורה כמ"ש ופחד יצחק כו'. וכן אנחנו זרע אברהם אוהבך בני יצחק יחידו כו'. והוא ע"י קיום המצות והתורה כי יש מצות שהן בבחי' ההעלאה כמו תרומה ומעשר וצדקה כמ"ש צדקה תרומם גוי כו'.

ויש מצות שהם בבחי' המשכות כמו ציצית ותפלין כו'. ובהם ועל ידם תתעלה הנפש לא"ס ב"ה ממש. ויומשך גילוי אור א"ס ממש בנפש. אך בהיות שהתורה והמצות מלובשים בג' גוונין תורה ועבודה וג"ח. חסד דרועא ימינא מלמעלה למטה.

ועבודה היא עבודת הקרבנות ממטה למעלה אשה ריח ניחוח כו' ועסק התורה הוא קו הממוצע כי התורה כלולה משתיהן. ולכן נקראת בשם בריח התיכון שמבריח מן הקצה אל הקצה. וכדי להעלות התורה ולקשרה באור א"ס ב"ה ממש שלמעלה מבחי' אדם כי לא אדם הוא. הוא ע"י ישראל שהם זרע אברהם יצחק ויעקב.

וירושה לנו מאבותינו התשוקה והצמאון להבטל ולהכלל באור א"ס ב"ה ממש. וניתן להם כח זה במ"ת שהם יעלו וינשאו בחי' אדם ג' קווין למעלה מבחי' אדם למעלה כנ"ל. ובהם ועל ידם יומשך גילוי אלקות ואור א"ס ב"ה שלמעלה מבחינת אדם בעסק תורתם ועבודתם בקיום המצות שבבחי' אדם. וזהו אנכי הוי"ה אלקיך. אנכי הוא אור אין סוף ב"ה בעצמו שלמעלה מגדר ההשתלשלות יהיה אלקיך ממש שיהא שורה ומתגלה בנפש האדם ממש רק שנמשך ע"י בחי' הוי"ה צמצום והתפשטות כו'. אך לישראל נמשך בחינת הוי"ה זה מבחי' אנכי ממש.

והיינו דוקא בהתלבשותה בגוף נפש החיונית שנלקחה מפני ארי' פני שור כו' שנושאות את הכסא ומראה אדם שעליו לבחי' כי לא אדם הוא ועי"ז יגיע להנשמה יתרון ומעלה יתירה בהתלבשותה בהם ותהיה ירידה צורך עלייה:

כי הנה נודע שגדול כח הבעל תשובה יותר מצדיק כו' כמארז"ל במקום שבעלי תשובה עומדין כו'. והטעם הוא ע"פ מאמר הזוהר דמשכין ליה בחילא יתיר. אשר לזאת בהתלבשות הנשמה בגוף ותרד פלאים הוא בבחי' בע"ת כי תגדל התשוקה והצמאון לה' בבטול אליו ית' ביתר שאת בכדי שתוכל נפשו שאת בהשגתה מחמת שמתבונן בגדולת א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כו'.

וכל תענוגי עוה"ז שהגוף והנפש החיונית נמשכים אחריהם הם רחוקים מאד מאור ה' וקדושתו. ואי לזאת תכלה ותכסוף הנפש לצאת מנרתקה הן הם הלבושים שבגוף ונפש החיונית ויבא לידי קיום ואהבת את הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך כו'.

וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' כלה שארי ולבבי וגו'. וגם הוא מעלה יתירה הבאה לאדם לאחר התלבשות הנשמה בגוף ביתר שאת מטרם התלבשותה כיתרון האור הבא מן החשך שבא לבחי' בכל מאדך יותר מכדי השגת הנפש והוא בחי' בטול באוא"ס ב"ה ממש להמשיך משם גלוי אלקות ממש בעסק תורתו ועבודתו.

וכ"ז הוא ע"י מ"ת שאז ניתן הכח הזה לישראל להיות העלאה והמשכה זו על ידם להיות מס"נ עולה ונכלל בא"ס ב"ה ממש ולהיות המשכת התורה והמצות מבחי' אוא"ס ב"ה שזה נעשה דייקא ע"י ישראל שזכו לזה במ"ת. משא"כ אם לא ניתן כח זה לא היה מסירת נפשם עולה ונכלל כ"כ בעצמות אוא"ס ב"ה ממש וגם לא היה המשכת תורתו ועבודתו ממשיך כ"כ מבחי' אוא"ס ב"ה ממש אשר הוא למעלה מגדר עלמין למעלה מעלה מבחי' אדם בחי' כי לא אדם כו'. שעליו הכתוב אומר אם צדקת מה תתן לו כו' אלא שבישראל נמשך כח זה במתן תורה להיות בהם תלוי המשכת המצות ונמשך בהם בחי' אנכי ממש להיות אלקיך ממש.

וזהו אשר הוצאתיך מארץ מצרים. כי כל סדר ההשתלשלות נק' בשם מצרים בחי' מצר וגבול שהוא בבחי' אדם ג' קווין ומעלה ומטה כו' שהן התחלקות המדרגות משא"כ לישראל ניתן כח היחוד באוא"ס שלמעלה מהשתלשלות בחי' כי לא אדם כו' שאין שם התחלקות המדרגות כלל.

ולא יהיה לך אלקים אחרים על פני הגם שהוא לשון צווי הוא גם לשון הבטחה שלא יהיה בחי' צמצום והעלם המעלים ומסתיר אור ה' וקדושתו מפנימיות החיות מאוא"ס ב"ה עצמו שלמעלה מהשתלשלות גם חשך לא יחשיך כו' משא"כ בסדר ההשתלשלות בבחי' אדם נעשה ירידת המדרגות והתלבשות' בהשרי'.

וזהו אשר חלק ה' אלקיך לכל העמים. משא"כ ואתכם לקח ה' ויוציא אתכם מכור הברזל ממצרים מבחי' שלמטה בהשתלשלות לבחי' שלמעלה מהשתלשלות. וזהו מבית עבדים כי במצרים בחינת סדר ההשתלשלות יכול להיות בית עבדים. וכמו אברהם שיצא ממנו ישמעאל כו' משא"כ למעלה אין שם העלם והסתר כלל ויאר פניו אתנו סלה:

וזהו זכור ושמור בדבור א' נאמרו. זכור לדכר. פי' שהוא המשכה והשפעה מלמעלה למטה ונק' בשם זכירה שלשון זכירה נופל על הריחוק להיות לזכרון בין עיניו לפי שרחוק ממנו וכך הוא בהמשכת אוא"ס ב"ה שלמעלה מהשתלשלות שמצד עצמו הוא רם ונשא קדוש ומובדל אלא אנת חכים שמתלבש בבחי' חכים וכדי להיות התלבשות צ"ל בחי' זכירה זכרנו ה' אלקינו.

ושמור לנוק' בחי' מקבל מלשון ואביו שמר את הדבר. פי' ממתין. והוא בחי' תוחלת ממושכה שמייחל ומצפה המקבל אל המשפיע כעני הצופה ומביט מתי יתן הבעה"ב לידו מאומה. וכמ"ש הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו וגו'.

וכמאמר אליך נשואות עינינו. וכדי להיות יחוד בחי' שמירה זו למקבל ולהיות יחוד השפעה זו לבחי' משפיע שיהיו כלולים המשפיע והמקבל מוכרח להיות התעוררות בחי' עליונה יותר משניהם והיינו ע"י בחי' כי לא אדם כו' שאין שם בחי' התחלקות משפיע ומקבל כלל ומשם נמשך ונשפע בשפע התכללות ב' הבחי' זכור ושמור וזהו בדבור א' נאמרו מה שאין הפה יכול לדבר ואין האוזן יכולה לשמוע שיהיה גלוי בחי' שלמעלה מהתחלקות כי במתן תורה היה גלוי בחי' אנכי הוא גלוי אוא"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות.

וזהו עיקר נתינת התורה לישראל להיות בהם תלוי המשכת אוא"ס ב"ה שלמעלה מההשתלשלות. וזהו מאמר רב יוסף אי לאו האי יומא דקא גרים כמה יוסף איכא בשוקא דאי לא היה הכח בגלוי אוא"ס ב"ה ממש נמשך במ"ת רק שיהיה עסק התורה בבחי' השתלשלות שמבחי' חכמה ולמטה. כמה יוסף איכא בשוקא שאין עסק התורה ממשיך כלום מאור א"ס ב"ה אלא בישראל שזכו לזה במ"ת וניתן להם הכח הנ"ל:

ולתוספת ביאור מ"ש אשר הוצאתיך מארץ מצרים. הנה החכמה המתלבשת במדות עם היות שהמדות ודאי מתנהגות לפי החכמה המלובשת בהן כמו שאנו רואים שלפי שכלו יהולל איש במדותיו שהקטן אוהב דברים קטנים כו'. מ"מ לא כל החכמה והשכל כולו מתלבש במדות רק חלק עשירית. כי פני אריה אל הימין אריה אותיות ראיה. פי' כי ראיה היא בחי' חכמה איזהו חכם הרואה כו'.

והיא מתלבש' בימין מדת החסד וכן גבורה גימטריא ראי"ה כו'. ובחי' ראיה זו היא מדרגה אחרונה שבחכמה שהיא חלק עשירית מל' שבחכמה שכדי להיות מבחי' חכמה תולדות המדות שאינן ממהות החכמה אין כל החכמה יכולה להתלבש שם אלא הארה ממנה. וזו היא בחי' מצרים בבחי' מצר ומקום צר. וכך אנו רואים בחוש בציור אברי האדם שמשכן האהבה היא בלב. ומשכן החכמה במוח. והתפשטות המוח ללב הוא דרך מצר הגרון דוקא. וזהו ענין מצרי"ם מצ"ר מ"י.

והנה בבחי' מצר הזה הוא ממשלת ג' שרים. שר המשקים בקנה ששם היא המשכת חכמה. שר האופים בוושט ששם היא המשכת בינה. ושר הטבחים בווריד‌ין המשכת הדעת. והיינו לפי שבחי' המצר הוא מצומצם מאד לכך יש יניקה לג' שרים הנ"ל.

ולכן יוסף שהורד למצרים למקום הג' שרים הנ"ל לא הזכיר רק בחי' אלקים. אלקים יענה את שלום פרעה. את אשר האלקים עשה הראה את פרעה. הכל בחי' אלקים שהוא מדת הצמצום כנודע. אבל כאשר יצאו ישראל ממצרים אזי במתן תורה נגלה בחי' רכב אלקים. שבחי' אלקים נתעלה ע"י מרכבה שלו כמו שהרוכב על הסוס הגם שהסוס

הוא בטל וטפל לגבי רוכבו עכ"ז הרי הרוכב מתעלה על ידו. כך ע"י הרכב נתעלה בחי' אלקים למעלה מבחי' הצמצום.
והכח הזה שיש לרכב להעלות את הרוכב הוא לפי שהם רבותים אלפי שנאן. שנא"ן ר"ת שו"ר נש"ר ארי"ה. והנו"ן פשוטה רומזת לבחי' אדם כנודע. והיינו לפי שפני אריה פני שור כו' נלקחו מבחי' לפני מלך מלך. לכך יש להם כח זה להעלות בחי' אלקים הוא בחי' הכסא ומראה אדם שעליו מלמעלה לבחי' כי לא אדם הוא:
ובזה יובן מ"ש אדני בם סיני בקדש. דכתיב בם ברפה הבי"ת. וע"פ הדקדוק היה צ"ל דגש לפי שהיו"ד של אדנ"י מורגשת במבטא. והענין כי הדגש מורה על התחלה כמאמר כל התחלות קשות ולכך אלו היה כתיב בם בדגש היה מורה על התחלת החיות בם מבחי' אדנ"י בבחי' נקודא בהיכלא כי כן הוא דרך והמשכה להיות התלבשות המלכות בבי"ע. שכל הנהגות בי"ע הוא על ידי התלבשות המלכות כח הפועל בנפעל. והיינו דרך המשכה מלמעלה למטה להיות השתלשלות והתהוות בי"ע בסדר הנהגתם. אבל דרך העלאה ממטה למעלה בחי' רכב אלקים הם נושאות את הכסא. (ולא מנושאות כבדרך ההשתלשלות ממעלה למטה בחי' מלכות המלובשת בהם). ואזי אדנ"י בם ברפה שבחי' אד' היא בטול להם ואין כאן לשון התחלה שנעשה בחי' התכללות אד' בם בהשוואה אחת. וזהו סיני בקדש. פי' בחי' סיני שירדה משם שנאה לעכו"ם נתעלה בבחי' קדש העליון.
ולכן אדנ"י בם ברפה בבחי' התכללות להיות בחינת העלאה בקנה אחד. וזהו אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים כי בבחי' מצרים נק' בחי' עבדים. כי בבחי' סדר ההשתלשלות מעילה לעילה בסדר המדרגות שנק' בבחי' מצרים הנה אברהם יצא ממנו ישמעאל ויצחק כו'. אבל כאשר הוצאתיך מארץ מצרים היו למעלה מן ההשתלשלות לא יהיו בבחינת עבדים כלל ששם אין יניקה ואחיזה לסט"א כלל:
אלפי שנאן. א"ת שנאן אלא שאינן. הטעם כי שרשם הוא בז"א שאין לו רק ט"ס. כי המלכות היא עשיראה דכולהו. אבל ז"א בעצמו אין לו רק ט"ס. ויש ט"ס מלמעלה למטה. וט"ס ממטה למעלה. והן בחי' ב' טיתי"ן דמט"ט. ח"י ברכאן דצלותא שהם באצילות. (משא"כ ח"י ברכאן דשחרית שהן בבחי' מט"ט דעשייה) משא"כ במל' הם רבותים שהיא י"ס גמורות כנודע:
על כל דבור פרחה נשמתן. הנה ביו"ד נברא העוה"ב כו'. יו"ד הוא בחינת צמצום להיות התהוות תענוג הנשמה בג"ע מגלוי זיו כו'. כי באור א"ס עצמו לא היו העולמות יכולים לסבול שלא יבטלו במציאות.

ואין יכולים לקבל גילוי תענוג אא"ס עצמו כי הוא רם ונשא כו' רק ע"י צמצום עצום ורב בהעלם והסתר אורו הגדול לבלתי הגלות כ"א בבחי' יו"ד כו' ואתעדל"ת לבחי' צמצום הזה הוא ע"י שפרחה נשמתן לאור א"ס ב"ה ממש מקור התענוג להמשיך משם ענג הנשמות. וזהו שהחזיר להם הקב"ה בטל שעתיד להחיות בו את המתים הוא ענין טלא דבדולחא שהוא בחי' המשכת ענג העליון לג"ע תענוג הנשמות:

פרק ח

ביאור על הנ"ל

הנה להבין שרש ענין מ"ת וקבלת התורה מה ענינה. הנה כל התורה ומצות הן בחי' יחוד אור א"ס ב"ה בעולמות. וכמאמר לשם יחוד קוב"ה. דהיינו בחי' יחו"ע ביחו"ת להיות השפעה מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע.

וכמ"ש ונתתי גשמיכם בעתם. והיה אם שמע כו'. ונתתי מטר ארצכם. הגם שכבר ברית כרותה בקשת מימי המבול. עד כל ימי הארץ זרע וקציר וגו' וקיץ וחרף ויום ולילה כו'. אין זה כ"א כדי קיום וחיות העולמות מה שכבר הוסד בסדר ההשתלשלות אבל להיות הארה חדשה מבחי' סוכ"ע ותוספת ברכה המחדש בכל יום מע"ב נעשה ע"י התומ"צ לעבדה ולשמרה לעשות ג"ע ותענוג הנשמות שנעשה ע"י בחי' צמצום והתפשטות כו' והכל הוא ע"י בחי' הוי"ה צמצום והתפשטות המשכה והתפשטות והוא ע"י התורה כי כל התורה נכללה בשם הוי"ה וכן המצות יש מהן שמרומזות בבחי' יו"ד ויש בבחי' ה' כנודע בק"ש שעל המטה אם פגמתי באות י' כו' העונש הוא סקילה בחי' י'.

ומזה נלמד לענין שכר מצוה מצוה שבהמשכת מצוה שבבחי' י' ממשיך הארה חדשה מסוכ"ע בבחי' זו. וזהו אנכי ה' אלקיך. כלומר שאנכי הוא סוכ"ע נמשך בבחי' הוי"ה להיות אלקיך ממש. וזהו ושמרתם וגו' אשר יעשה אתם וגו' אני הוי"ה לעשות בחי' אני להיות הוי"ה רק שא"א להיות המשכה כ"א ע"י העלאה שאין טפה יורדת כו'.

ולכן ניתנה התורה בקולות וברקים ויחרד כל העם כו' בבחי' בטול היש לאין ורוח אייתי רוח כו'. אך זה הכח להיות המשכה זו בקיום התורה והמצות ניתנה לנו במ"ת שהרי עכו"ם שעוסק בתורה או לובש טלית אינו ממשיך כלום רק ישראל זכו לזה בהר סיני:

והנה גם המלאכים בקשו התורה תנה הודך על השמים ולא ניתנה להם מפני שהם מבחי' עולם הדבור עלמא דאתגלייא שהם מבחי' חיצוניות הכלים ואין להם יכולת להמשיך כלום הגם שיש להם מס"נ ובטלים אליו ית' מ"מ אינו נוגע להיות נמשך מזה מהמשכת סוכ"ע כבישראל מפני שישראל עלו במחשבה בחי' פנימיות הכלים שמתאחדים עם

האורות כנראה בעליל שהמחשבה היא תמידית גם שלא ברצון האדם. משא"כ בדבור שברצון האדם תלוי ברצותו מדבר כו'.

והיינו לפי שיש שליטה למוח האדם להעמיד א"ע בדבורו משא"כ על המחשבה אין המוח שליט לזוז מחשבתו לפי שהיא אחדות א' עם המוח ושכל האדם ונק' בזוהר איהו וגרמוהי חד בהון כי הנה וחיוהי קאי על בחי' חב"ד דאצי' כי הגם שא"ס ב"ה בעצמו רם ונשא אפי' מבחי' חכמה דלאו מכל אלין מדות כלל אעפ"כ הוא מתאחד עם בחי' חכמה להיות איהו וחיוהי חד הוא המדע והוא הידוע כו'.

ואיהו וגרמוהי קאי על בחי' מחשבה ששם עלו נשמות ישראל שמתאחדים באחדות שאין היחוד בתכלית כמו בבחי' חיוהי. אך א"כ איך זכו לקבלת הארה והמשכת יחוד אור א"ס ב"ה ממש בחי' סוכ"ע בחי' אנכי ממש אלא שהוא ע"י התלבשות הנשמה בגוף ונפש החיונית דייקא כי ירידה זו צורך עלייה היא להיות עולה מבחי' גרמוהי לבחי' חיוהי.

והענין כי שרש נפש הבהמית מבחי' פני אריה פני שור שבמרכבה נושאות הכסא מבחי' ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל אלא שנפלו בבריאה כו'. ולכך יש להם הכח הזה להעלות בחי' האדם שעל הכסא לבחי' כי לא אדם כו' וכמו עד"מ המאכל שמחיה את האדם הגם שהאדם הוא בחי' מדבר וגבוה במעלה על הבע"ח וצומח אלא מפני ששרש המאכל הוא גבוה יותר מהאדם ולכן נאמר אחור וקדם צרתני כו'.

וארז"ל אחור למע"ב כו'. וכך עד"מ יש כח בחיות הקדש להעלות בחי' האדם שעל הכסא. וכן עד"ז האבות הן הם המרכבה שהם מגביהים ומעלים בחי' ו"ק דאצי' בחי' אדם שהוא ז"א שיש בו ט"ס וט' פעמים ט' הרי פ"א. וג' פעמים פ"א הוא רמ"ג ועם ה"ח הוא רמ"ח כו'. והעלאה זו היא בחי' לך הוי"ה הגדולה והגבורה כו'. דהיינו מבחי' אדם לבחי' כי לא אדם כו'. (ועד"ז ג"כ המדות דאצי' הן בחי' מרכבה לגבי חו"ב ונק' מרכבתא עלאה הנזכר בתקונים ע' לקמן). והענין הוא כי ז"א בעתיקא אחיד ותליא כי הגם שבאצי' או"א הם גבוהים ביותר מז"א. מ"מ בשרשן המדות גבוהים ביותר. וכנראה בחוש שהבהמה היא יותר חזקה בטבע מן האדם שהוא בעל שכל לפי שהמדות יש להם כח יותר מן השכל. ולכך יש במדות כח להיות עולים למעלה יותר הגם שהתהוות המדות הוא מן השכל מ"מ כשיתהווה המדה יש לה כח חזק יותר וכמ"ש באד"ר אבא ואימא במזלא אתכלילן. ז"א בעתיקא אחיד ותליא ובעתיקא לית שמאלא.

ולכך נאמר כי לא אדם כו'. כי בבחי' אדם מאחר שנמשך בבחי' קווין חח"ן כו' כסדר ההשתלשלות כי לפי סדר ההשתלשלות הנה ההנהגה היא ג"כ כסדר ההשתלשלות בהתחלקות המדרגות עם חסיד תתחסד כו' כמו שחייבה חכמתו כו'. אבל בעתיקא לית שמאלא שאין שם התחלקות המדריגות כלל ולכך אין שם שינוים כלל.

וזהו שאמר שמואל לשאול וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כו'. לפי ששאול בקש ממנו שתשוב לו המלוכה. והשיב לו שמואל שמאחר שכבר ניתנה לדוד א"א להעביר המלוכה ממנו כי מלכות דוד נלקחה ממקום עליון שהיא מבחי' כי לא אדם הוא כו'. ולא כמלכות שאול שנלקחה מבחי' אדם דהיינו מחמת ששאול היה נבחר מפני צדקתו וכשחטא העבירו ממנו המלוכה. אבל בבחי' דוד אינו כן. וכמארז"ל שאול באחת ועלתה לו דוד בשתים ולא עלתה לו. פי' שבחי' המלוכה של דוד נלקחה מבחי' כי לא אדם ואין הפגם מגיע לשם.

והיינו לפי שבחי' דוד הוא בחי' מלכות ונעוץ תחלתן בסופן ואינו בגדר ובחי' אדם. כי בחי' אדם הוא לפי דרך וסדר ההשתלשלות מחכמה ולמטה ונמשכה ההשפעה לפי ערך המדרגה דהיינו לפי מעשה התחתונים אבל למעלה מבחי' אדם לית שמאלא בהאי עתיקא לפי שהוא המתנשא מימות עולם רם ונשא כו'.

וזהו שאמרה חנה רמה קרני בהוי"ה שדוד שנמשח בקרן הוא בבחי' רמה משא"כ שאול שנמשח בפך הוא מבחי' אדם שיש שם שינויים כמ"ש וינחם ה' על הרעה כו'. אבל בחי' רמה שהוא בחי' עתיקא שם כי לא אדם הוא כו'. ולכן דוד מלך ישראל חי וקיים וזהו תכלית כל עבודותינו והאבות הן הם המרכבה להעלות מבחי' אדם לבחי' כי לא אדם כו'. ולהמשיך מבחי' כי לא אדם המשכת גלוי אלקות ואוא"ס ב"ה ממש בבחי' אדם:

אך ההפרש שבין חיות הקדש שבמרכבה. ובין האבות שהם הם המרכבה. שבחיות הגם שתמיד מרעישים ובטלים לאור א"ס ב"ה וממשיכים משם אין זה אלא השפעות שהוא כדי לקיום וחיות העולמות. אבל האבות הן הם המרכבה הנה ההעלאות וההמשכה יותר גבוה שהוא לחדש הנשמות. וכנודע שיש שני מיני זיווגים באו"א חיצוניים זיווגייהו תדיר תרין רעין דלא מתפרשין שהוא לקיום העולמות משא"כ לחדש הנשמות שהוא זיווג פנימי הוא ע"י נשמות הצדיקים דוקא.

והנה בתורה עצמה יש מצות שהן בבחי' העלאות. ויש מהן בבחי' המשכות כי צדקה תרומם גוי. בבחי' רמה. והיינו ע"י כי צדקה הוא מלובש בגשמיות כסף וזהב שתחת ממשלת נוגה והן בחי' שנפלו בשבה"כ מלפני מלך מלך כו'.

ולכך יש להם כח זה להעלות ולעורר המשכה עליונה הגבוה ורמה מאד. וכן עד"ז כל המצות מעשיות שהם בעשייה גשמית יש מהן בבחי' העלאה כמו תרומות ומעשרות. ויש מהן בבחי' המשכות כמו ציצית ותפילין ושופר כו'.

ובכל זה מעורר בחי' אנכי ממש בחי' כי לא אדם כו' הוא להמשיך משם לבחי' אדם כו'. והכח הזה ניתן לישראל בקבלת התורה. הן בבחי' חיצוניות ע"י מעשה המצות להעלות ולהמשיך כו'.

והן ברוחניות ע"י מס"נ בק"ש באחד כו' להיות גילוי אלקות ואוא"ס ב"ה ממש. הנה כל זה נמשך בקבלת התורה שהרי עכו"ם אינו יכול להמשיך אפי' רגע במס"נ כו'. וזהו זכור ושמור בדבור אחד נאמרו. זכור לדכר ושמור לנוק'. פי' לשון שמור הוא מלשון ואביו שמר את הדבר שהוא ענין תוחלת ממושכה שעיני המקבל תמיד אל המשפיע כמו שהעני מייחל ומצפה לבעה"ב מתי יתן לידו מאומה כך עינינו נשואות לישועות ה' להיות גילוי אלקות בעולם כמו שיהיה לע"ל כי אז עין בעין יראו. וראו כל בשר וגו':

וזהו כעיני עבדים אל יד אדוניהם וכעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל ה'. פי' עבדים הם מט"ט וסנד"ל שביצי' ועשיה. ושפחה היא בחי' בריאה. וכמו שהם מצפים ומיחלים לגילוי אור האצי' שתשוקתם גדולה מאד מחמת שהם מכירים רוממות א"ס שאומרים קדוש וברוך כו'. כך עינינו נשמות ישראל אע"פ שעלו במחשבה עליונה עינינו נשואות ומיחלות לגבי עצמות א"ס ב"ה בחי' כי לא אדם הוא שיומשך משם אור חדש בגלוי הפנימיות. (כנ"ל שע"י העלאת מ"ן דנשמות הצדיקים נמשך יחוד פנימי דאו"א כו'. משא"כ ע"י העלאת מ"ן דמלאכים כו'. וזהו כעיני עבדים כו'. שע"י העלאת מ"ן שלהם ממשיכים מ"ד לקיום וחיות העולמות כסדר ההשתלשלות ועיניהם נשואות לאור והמשכה זו כן עינינו נשואות אל ה' אלקינו להיות ההמשכה אור חדש מלמעלה מסדר ההשתלשלות כו'). ופי' בדבור אחד נאמרו ע' לקמן. ועמ"ש גבי וכל העם רואים כו' ואת קול השופר כו':

פרק ט

להבין ביאור ענין האבות הן הן המרכבה. בשלמא פני אריה פני שור כו' שהם מרכבה לפי שהם משבה"כ שנפלו בבריאה ועיקרם מלפני מלך מלך כו' דהיינו מעולם התהו לכך יש להם כח זה להעלות ולנשאות את הכסא והמה בבחי' מרכבה לפי שהם בטלים כסוס לגבי רוכבו מפני שהם נבראים ובזה נושאים ג"כ וכמשל הסוס שנושא את רוכבו כו'. אבל האבות עיקרן ושרשן באצי' דאיהו וחיוהי חד איהו וגרמוהי חד למה נקראו

בבחי' מרכבה. אך הענין בהקדים להבין ענין מרכבת החיות פני אריה פני שור כו' שהם נושאים הכסא ודמות מראה אדם שעליו מלמעלה.

והענין כי הנה אדם נק' התכללות ג' קווין תמונת א יו"ד בראשו ויו"ד בסופו וקו באמצע. וכללות הג' קווין והתחברותן נק' בשם אדם שהוא שם מ"ה. וצריך להבין הלא שם מ"ה הוא בחי' בטול והתכללות במקורו ואיך יתכן לקרותו בשם אדם בתמונת ג' קווין. אך באמת הא בהא תליא שלהיות התכללות הג' קווין והתחברותן צ"ל מבחי' בטול.

והענין כי חסד דרועא ימינא הוא מלמעלה למטה כמים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך. וגבורה הוא ענין הסתלקות האורות ממטה למעלה. וכמו ועבד הלוי הוא. והקו הוא המחברן. ונודע כי להיות דבר מחבר שני הפכים. צ"ל הארה והמשכה מבחי' עליונה ששם בטלים אלו השני הפכים ואין שם דבר והפכו כלל שאין שם שום המשכה ולא שום הסתלקות כי ההמשכה וההסתלקות שייך בחיות המרכבה והחיות רצוא ושוב אבל שם למעלה הכל בבחי' בטול ממש בלי שום הסתלקות ולא שום המשכה ומשם נמשך הארה לבחי' אדם להיות התכללות הג' קווין והתחברותן והיינו ע"י חיות המרכבה. כי כל ענין עבודת החיות הוא כדי להמשיך ולעשות בחי' אדם זה שיהי' בבחי' התכללות ולא יהיו ענפין מתפרדין וע"כ הם נושאים אותו למעלה להמשיך משם בחינת בטול והתכללות. וזהו ודמות פניהם פני אדם כי מלבד שיש בד' חיות פני אדם פרצוף בפ"ע. הנה גם בכללותן נמשך פרצוף אדם שכל או"א כלול מבחי' אדם ג"כ. והיינו לפי שכל עיקר מגמתם ופנימיותם להמשיך בחינת אדם בחינת התחברות הג' קווין והתכללותן:

ומעתה נבא לביאור האבות הן הן המרכבה. שהאבות הם חסד גבו' ת"ת דאצי'. ומה ענין מרכבה שלהם. אך הנה מבואר באד"ז או"א ממו"ס נפקו וז"א בעתיקא אחיד ותליא. ובאור ענין זה יובן עד"מ מבשרי. כי הנה השכל הוא נולד מן המשכיל שלמעלה מן השכל ששם לא נודע גילוי השכל וטעמו של דבר כלל. אבל מ"מ הוא נק' משכיל מקור השכל אבל ז"א בעתיקא אחיד ותליא שהמדות נלקחו ממקום עליון יותר כי הגם שהמדות נולדו ונתגלו מן השכל ולפי שכלו כך תהיינה מדותיו.

ובינה נק' אם הבנים. והחכמה אב. מ"מ אין זה אלא שהם גורמים להולדת והתהוות המדות שיצאו מההעלם אל הגילוי. אבל עיקר המדות בשרשן נלקחו ממקום עליון יותר. וכנודע שיש אהוי"ר טבעיים. ויש אהוי"ר שכלי'.

והנה דו"ר טבעיים נק' בשם אהבה רבה. ודו"ר שכליים נק' בשם אהבת עולם. אלא שמפני שהדו"ר טבעיים מתלבשים בזלעו"ז מוכרח להיות המשכת דו"ר שכליים. כי בחכמה אתברירו. אבל כשמתבררים הנה נקרא אהבה רבה כי יפה כח הבן מכח האב.

וכנודע שמאו"א נמשכו רק מוחין דז"א אבל המשכת הטפה היא מעצמיות כו'. והטעם שנמשכו להיות טבעיים למטה מן הדעת הגם שמקורן ושרשן הוא למעלה הוא כנודע עד"מ מנפילת החומה שהאבן או הלבינה שיותר גבוהה היא יורדת יותר למטה. וכן האבוקה שאורה גדול מאד מבהקת ומאירה גם למטה במקום החשך. ומכל זה מובן איך שהז"א שהוא בחינת מדותיו ית' הוא בשרשו למעלה מבחי' או"א אלא שנמשך למטה (וע' מ"ש ע"פ שימני כחותם בענין רצועות דתש"ר שע"ז נאמר כחותם על לבך ע"ש) ולכך האבות שהן חג"ת הם בחי' מרכבה להעלות את האדם הוא בחי' חכמה כנודע שיש ב' בחי' אדם. אדם הראשון הוא בחכמה. ואדם תתאה הוא ז"א. וזהו מה שמו ומה שם בנו. מה שמו חכמה. ומה שם בנו ז"א.

והנה כשמתעלות המדות נעשה יפה כח הבן ומעלה גם בחי' חכמה להמשיך התלבשות אוא"ס בחכמה להיות גלוי אנת הוא חכים כי א"ס בעצמו לאו דאית ליה מכל מדות אלין כלל. רק המשכת אוא"ס להיות בחכמה תלוי בהמשכת והעלאת נשמות הצדיקים.

וכמארז"ל ע"פ ועשיתם אתם מעלה אני עליכם כאלו עשאוני. וכנודע ביחוד ק"ש שלהיות הוי' אלקינו הוא יחוד או"א מקדימים לומר שמע ישראל כי ישראל הוא המיחד. לפי שאברהם חסד דרועא ימינא הוא קו ימין שמלמעלה למטה.

ויצחק קו שמאל ממטה למעל' פחד יצחק. ויעקב הוא י' עקב בחור שבאבות המחברם אלקי אבי אברהם ופחד יצחק היה לי. ופי' היה לי שנמשך לי למטה. ולכן אמרו יעקב לא מת ששרשו מבחי' בטול הנמשך לחבר ב' הפכים.

וכן ישראל הוא ג"כ קו הממוצע. ובו ועל ידו נמשך להיות יחוד או"א עילאין. ומה שאמרו ישראל עלו במחשבה בלבד דהיינו באותיות המחשבה. ונק' איהו וגרמוהי חד. היינו כי הנה המדות הן מקור האותיות של המחשבה כי אותיות מלשון המשכה. ואתה מרבבת קדש. אתא בקר. וההמשכה היא במדות וכן האותיות לא נולדו ונתגלו בשכל והבנה עד שתבאנה לידי גילוי במדות כנודע:

ועתה נבאר ענין זכור ושמור בדבור א' נאמרו. זכור לדכר היא בחי' המשכה. ושמור לנוק' היא בחי' העלאה. וכנודע שיש שבת דמעלי שבתא ושבת דיממא. שבת דמעלי שבתא היא בחי' העלאה שזהו ענין מזמור שיר ליום השבת וברכו ומזמור לדוד הכל בבחי' העלאה.

ושבת דיממא היא בחי' המשכה. ולכן בלילה מזמרין אזמר בשבחין. וביום אסדר לסעודתא. וכל אלו העלאות והמשכות נאמרו בדבור א' במ"ת. וביאור הענין בהקדים ענין התורה והמצות. מתחלה צריך להבין ענין עוה"ב שהוא ג"ע ותח"ה ומבואר

במפרשים וברמב"ן בשער הגמול שעיקר השכר עוה"ב הוא בתח"ה שמעלת תח"ה היא יתירה מג"ע העליון.

והנה בג"ע יושבין נשמות הצדיקים בלא גופות. ובג"ע העליון שם מקום הצדיקים הגדולים וכולם מופשטים מגופם. כי הגוף א"א ליהנות בזיו ותענוג גדול כזה שאינו יכול לקבלו. ותח"ה הוא שיעמדו בגופיהם. ואיך יזכו לתענוג עליון יותר מתענוג הנשמה שבג"ע. וגם הנה אמרו על אחר מוטב דלידיניה וליתי לעלמא דאתי הוא ג"ע. שכל יסורי גיהנם כדאי בשביל שתתענג הנשמה בג"ע. וא"א לה לקבל התענוג עד שתתמרק בכמה יסורים. ובתח"ה אמרו כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב. דהיינו שיקומו בתח"ה. מלבד אותם שמנו חכמים שלא יקומו:

אך הענין הוא כי נודע שיש ב' בחי' בגילוי אור א"ס ב"ה. הא' בחינת ממכ"ע. והב' בחי' סוכ"ע. והנה ג"ע הוא מבחי' ממכ"ע. ביו"ד נברא העוה"ב שראשיתו מחכמה. וכשנמשך לבינה אזי מתגלה תענוג עוה"ב וג"ע אלא שג"ע העליון הוא מבינה דבינה.

וג"ע התחתון הוא מבינה דמלכות לכך אין תענוג זה מתגלה אלא לנשמות. אבל לע"ל בתח"ה יתגלה בחי' סוכ"ע. ושם הנשמה והגוף הם שוין. וגילוי זה הוא ע"י המצות אשר יעשה האדם. כי תר"ך מצות הם תר"ך עמודי אור שבכתר שהוא סוכ"ע והכתר נעשה ממצות המלובשים בעשייה גשמיית דוקא. כמו עד"מ כתר מלכות שעושין אותו מאבנים טובות שהן בחי' דומם ונעשה כתר על ראשו למעלה.

ובבחי' זו אפי' פושעי ישראל מלאים מצות כרמון. ולכן כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב בתחית המתים חוץ מאותם שמנו חכמים. ומתן שכרן של צדיקים לנשמות שהוא בג"ע הוא רק לפי שעה עד שיתגלה בחי' סוכ"ע.

ולכן אריכת הגלות בזמן הזה לפי שכל נפש מישראל צריכה לקיים כל תרי"ג מצות בפו"מ כדי שיתגלה אור הכתר. וזהו ענין מ"ת אנכי הוא הארת הכתר וניתן זה במ"ת שיהיה הכח בידם להמשיך בחי' הכתר על ידי מעשה התחתונים. כי עם היות ששרש המצות עצמן בכתר אינו יכול להמשיך מי שאינו ראוי לכך כגון קטן ואשה שפטורים שכל שאינו מחוייב בדבר אינו ממשיך כלום וכ"ש העכו"ם.

וגם בנעשה ונשמע נמשכו ב' כתרים לכאו"א רק שבחטא העגל נטלו מהם. כמ"ש ויתנצלו בני ישראל את עדים. עדים הוא הארת הכתר. וב' כתרים אלו הא' בבחי' העלאה בחינת נשמע שכל מי שרוצה לשמוע איזה דבר הוא מבטל כל חושיו וכל מחשבותיו רק לשמוע. ונמצא שהחושים והמחשבות מתעלים בעילוי הדבר שרוצה לשמוע. והמשכה היא בחינת נעשה כלומר נעשה ונמשיך ממעלה למטה:

וזהו זכור ושמור בדבור א' נאמרו. כי זכור לדכר ושמור לנוקבא. זכור בחי' המשכה ושמור בחי' העלאה כנ"ל. והיינו כמו עד"מ מי שהוא בעל שכל גדול ומוריד ומצמצם שכלו באיזה מעשה כגון ציור או כתיבה הנה כשגומר מלאכתו ושובת ונח הרי השכל חוזר למקורו ואח"כ כשחוזר ורואה בעין שכלו הגדול את כל מעשהו והנה ישר לפניו נעשה בחינת חזרת המשכה. כך שבת דמעלי שבתא היא בחינת שביתא ונייחא כי ששת ימים עשה ה' וביום השביעי שבת.

וכתיב ויכלו השמים. ויכל אלקים. שחזר למקורו ואח"כ ויברך אלקים את יום השביעי. שהיא בחינת חזרת ההמשכה. ולכן נק' סעודתא דע"ק שמתגלה ענג עליון מלמעלה למטה. וכל זה בזה"ז שיש העלאות והמשכות עליות וירידות. אבל לע"ל דהיינו בתחה"מ יהיה יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים ולא יהיו שוב עליות וירידות כי יתגלה בחי' כתר סוכ"ע שאין שם בחי' מעלה ומטה לכן שם הכל בדבור א'. והראה להם הקב"ה זה במ"ת שע"י המצות יזכו לזה שהתורה והמצות נלקחו ממקום עליון כזה וכח זה ניתן להם כנ"ל:

ועתה נבאר רכב אלקים רבותים אלפי שנאן אדנ"י בם ברפ"ה. והענין כי דגש מורה על התחלה וכאן לא שייך התחלת דבר כי האלפי שנאן הם פני אריה פני שור כו' שהתהוותם הוא מבחי' אדנ"י מל' דאצי' שהם נבראים ואדנ"י בם שנכללה בם מאחר שהם מעלים אותה. נמצא שאין כאן ראש וסוף שנעשה בחי' התכללות.

ולכן לא נמצא גלוי שכינה בכל מקום אלא עם המרכבה. וכמ"ש ויעל אלקים מעל אברהם שנסתלקה המרכבה. וכן יעקב מחנה אלקים זה וכן משה וישמע את הקול מבין שני הכרובים הם מט"ט וסנד"ל.

וכן ישעיה ויחזקאל ראו את המרכבה כי א"א להיות גילוי שכינה מבלעדי מרכבה שכלולה בהם אלא שלפעמים מתלבשת במרכבה זו ולפעמים במרכבה זו. ומה שארז"ל אלפי שנאן. א"ת שנאן אלא שאינן שהקב"ה רוכב על כרוב קל שלו ושאט בי"ח אלף עולמות. פי' וביאור הענין כי הנה נודע דח"י ברכאן שבשחרית הם ב' טיתי"ן דמט"ט. ט' ממעלה למטה.

וט' ממטה למעלה. כי מט"ט נק' עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו שכל הנהגת העולמות על ידו בימות החול והם ו"ק דיצי' ונק' כרוב קל. כי ב' כרובים הם מט"ט וסנד"ל שהם יצירה ועשיה.

וכרוב קל הוא מט"ט בלבדו שהוא בבחי' קל שעדיין לא נתלבש בבחי' עשיה ועל ידו מתעל' הקב"ה שהוא ז"א דבריאה לי"ח אלף עולמות שהן בבחי' אצי' ששם הוא בחי' ח"י אלף. ט' מלמעלה למטה.

וט' ממטה למעלה כי בחי' אדם הוא ט"ס. דטפ"ט הוא פ"א. וג"פ פ"א רמ"ג וה"ח בגי' רמ"ח שהם איברים דאדם. וב"פ ט' הם ח"י ובבחי' אצי' נק' ח"י אלף. וכן ח"י ברכאן דשחרית הן ביצירה.

וח"י ברכאן דצלותא הן באצילות. והענין כי צ"ל יחוד מט"ט וסנד"ל ולכן שני הכרובים היו פניהם איש אל אחיו. ובבחי' דבור הגם שהוא ביצירה יש בו יחוד יצי' ועשי' דהרי הרהור לאו כדבור דמי עד שיוציא בשפתיו משום דעקימת שפתיו הוי מעשה לפי שיוצא הדבור דרך ה' מוצאות גשמיים אחה"ע מן הגרון כו' והרי נעשה יחוד אותיות המחשבה עם אותיות הדבור שאותיות המחשבה הם עצמם יוצאים לידי גילוי באותיות הדבור והמחברן הוא הקול שהוא רוחניות ולכן מט"ט שהוא כרוב קל שלו הוא המעלה על ידי בחינת הדבור כי בבחי' הדבור נעשה יחוד מט"ט וסנד"ל:

פרק י

וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר וגו'. להבין למה היה קול השופר במ"ת. וכי לכלי שיר היו צריכין. ועוד וכי אין כלי זמר משובח ממנו. הענין הנה קול השופר הוא קול פשוט ומטיל אימה שהוא קול חרדה וכמ"ש אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו.

וכן במתן תורה כתיב ויהי קולות וברקים וגו' וקול שופר חזק מאד ויחרד וגו'. אך על כל זה נק' שופר על שם שפרו מעשיכם שהוא הממשיך תענוג שבו ועל ידו נמשך למטה להיות התהוות תענוג כי הוא מבחי' מקור התענוגים והמשכה זו היתה צריכה להיות במתן תורה מבחינת כי עמך מקור חיים מקור התענוגים:

וביאור ענין זה כי הנה צריך להבין ענין מתן תורה שהרי גם קודם מתן תורה היו צדיקים ונביאים. כמו אדם הראשון חנוך מתושלח כו'. ואברהם קיים כל התורה גם עד שלא ניתנה. כמ"ש וישמר משמרתי רק שהיה זה ברוחניות כו'. ואיזו שינוי היה בנתינת התורה בגשמיות. אך הנה מעלת אברהם היתה הלוך ונסוע הנגבה שנעשה בחי' מרכבה לבחי' נגבה. ועד שנעשה מרכבה היה תמיד בבחי' הלוך ונסוע דהיינו בחינת רצוא ושוב (רק דגבי חיות המרכבה כתיב והחיות רצוא ושוב. ומדרגת אברהם היתה למעלה מהם נקרא בשם הלוך ונסוע) ומהו ענין רצוא ושוב. הנה כתיב עושה שלום במרומיו. שיש אש ומים ואין המים מכבין את האש. ולכאורה אינו מובן איך שייך לומר במרומיו אש

ומים ומהו המים מכבין את האש עד שהוצרך לעשות שלום. אך הענין דאש ומים הן הם בחינת רצוא ושוב וכנודע שיסוד האש בלב ששם הצמאון בחינת רצוא.
וכמאמר אם רץ לבך לבך דייקא והיינו ע"י בינה לבא שישים אל לבו ויתבונן בגדולת א"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף ואין לו תכלית רק הודו על ארץ וגומר.
ומלכותך מלכות כל עולמים. שכל עולמים חיותם וקיומם והתהוותם מאין ליש הוא מבחי' מלכותו ית' שהיא בחי' הארה בעלמא התפשטות לזולתו שאינו נוגע לעצמותו ומהותו כביכול כי הוא קדוש ומובדל מגדר עלמין לא בבחינת ממלא ולא בבחי' סובב. אשר ע"כ תכלה ותכסוף נפשו ליכלל וליבטל במציאו' באור א"ס ב"ה ממש לדבקה בו ממש.
ולכן החיות רצוא ושוב כי בהיותם משיגים החיות הנמשך להם מקדושת א"ס ב"ה שאין לו סוף ותחלה כו' הרי הם בוערים כמראה הלפידים בבחי' רצוא כי היא מתהלכת בין החיות שהחיות הנמשך להם היא היא מתהלכת תמיד בבחי' רצוא ג"כ להיות ואל אישת תשוקתך ליבטל וליכלל באור א"ס ב"ה ממש כשלהבת העולה מאיליה אך אח"כ הם בחינת שוב וכמאמר אם רץ לבך שוב לאחד. ובחינת שוב הזה הוא מבחינת יסוד המים שבמוח בחי' חכמה כח מ"ה מה פשפשת מה ידעת כו'. וזהו שוב לאחד שהשוב הוא ג"כ מבחינת אחד.
והנה בבחי' שוב בבחי' ומדרגה זו אין המים שבמוח מרוין את הצמאון שמיסוד האש שבלב להיות מכבין את האש לגמרי ולהיות נופל עי"ז ממדרגת הצמאון והתשוקה שבלב. כי הנה יש בכח הלב להתגבר עוד בבחי' אש וצמאון ולהוסיף מדורת אש השלהבת עזה ביתר שאת וכמ"ש בס"י אש ממים כו'. וכמה מיני אש. אש אוכלת ואש שותה. וכך היתה מעלת ומדת אברהם אבינו ע"ה הלוך ונסוע תמיד בבחי' רצוא ושוב אש ומים אש למעלה ממים ומים למעלה מאש עד רום המעלות עד שנעשה מרכבה:
אך הנה כל זה הוא במעלת ומדרגת רוחניות העולמות במעלת הצדיקים ההולכים לפני האלהים ומעלת מלאכי השרת. אך לא כל אדם זוכה לזה שיערה עליו רוח ממרום לבא לבחי' ומדרגה זו להיות תמיד בבחי' הלוך ונסוע לזה ניתנה התורה הן הם המצות גשמיים בעשיה גשמיית שבהן ועל ידם יוכל כל אדם ג"כ להיות בבחי' הלוך ונסוע.
והענין כי הנה בעשיה גשמית של התורה יש ג"כ בחי' אש ומים. כי הנה התורה היא מים שיורדת ממקום גבוה למקום נמוך. ונקרא אל תאמרו מים מים ב"פ מים. מים העליונים בחי' ים החכמה ויו"ד עלאה שהיא למעלה מבחי' גילוי התורה עצמה דאורייתא מחכמה נפקת שגילויה הוא מחכמה ולמטה וירדה ממקום גבוה למקום נמוך יו"ד תתאה. ומים

תחתונים בסוף מעשה קיום המצות גשמיות בפועל ממש שהם בבחי' מלכותך מלכות כל עולמים. אבל על כל זה מלכותך כתיב (בכינוי ך'). ששרשם הוא מבחי' מים העליונים בחי' מלכותו של א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו כביכול רק שנמשך למטה להיות מלכות כל העולמים ומים התחתונים. ודרך כלל רמ"ח מ"ע הם הן בחי' מים שהם חסדים לפי שבהם ועל ידם נמשך המשכת אוא"ס ב"ה למטה כמאמר אשר קדשנו במצותיו שע"י המצות נמשך קדש העליון דהיינו בחי' קדוש ומובדל כו' להיות שורה ומתגלה למטה וכל המשכה היא בחי' חסד ומים כו' אך יש בהם ג"כ בחי' אש גבורות וצמצומים להיות המצוה דוקא באופן זה ובענין זה שצוה עלינו, שמצותיו הוא בכך דוקא וכמו סוכה שהיא גבוה למעלה מעשרים אמה פסולה וכן ציצית להיות החוטין שלמים וכיוצא בזה בכל המצות שפרטיהן ודקדוקיהן הן הם בחי' גבורות וצמצומים אלא שהם כלולים מחסדים ג"כ כו'.

והרי נמצא שיש בתורה ג"כ בחי' אש ומים בעשיה גשמית ג"כ וע"י אתערותא דלתתא אתערותא דלעילא להיות ג"כ הלוך ונסוע וכח זה להיות נמשך אתערותא דלעילא על ידי אתערותא דלתתא ניתן לישראל במתן תורה שזהו ענין נתינת התורה שניתן להיות נק' שם מצוה על דברים גשמיים להיות בהן כח זה שעל ידם יומשך אוא"ס ב"ה. אך להבין מאחר שגם ע"י בחי' התורה יבא ויגיע לבחי' הלוך ונסוע א"כ למה לא ניתנה התורה לאברהם שקיים כל התורה ברוחניותה ולמה לא ניתנה לו גם בגשמיותה:

ולהבין זה צריך להקדים באור הטעם שיש הכח הגדול הזה במצות להיות על ידם דוקא המשכת אור א"ס ב"ה והרי כל המצות נעשים מדומם צומח חי כגון קרבן מנחה סולת מצומח וקרבנות בהמה ותפלין של קלף מעור בהמה כו' שהיו תחת ממשלת קליפת נוגה.

ואיך יהיו הקרבנות דוקא אשה ריח ניחוח לה' ריח היא העלאה ממטה למעלה. ניחוח לשון תרגום נחת דהיינו ירידה והמשכה מלמעלה למטה להוי"ה. פי' להיות גלוי הוי"ה והמשכת אוא"ס ב"ה בעלמא דאתגלייא שע"י הקרבנות נמשך גלוי אוא"ס ב"ה למטה וכן ע"י מצות תפלין וציצית ממשיך אוא"ס ב"ה על נפשו. אך הנה נודע שהחיות המלובש בדומם צומח חי. שרשו הוא מבחי' לפני מלך מלך וגו'.

וכמ"ש אחור וקדם צרתני. אחור למעשה בראשית שמאמר נעשה אדם הוא מאמר אחרון שבכל המאמרות. שמאמר תוצא הארץ וגו' ונפש חיה וגו' קדמו לו. ולכך המאכל מחיה את האדם הגם דהיינו מוצא פי הוי"ה שבמאכל.

וכמ"ש כי על כל מוצא פי הוי"ה יחיה האדם. מ"מ הרי גם באדם יש מוצא פי הוי"ה ולמה לא יחיה על מוצא פי הוי"ה שבעצמו אלא דהיינו משום שמוצא פי הוי"ה שבמאכל גבוה ממוצא פי הוי"ה שבאדם כו' כמ"ש במ"א. אך על כל זה הרי המאכל נפל למטה בשבירת הכלים וירד תחת ממשלת נוגה.

ולכך נתגשם מאד ומגשם את האדם האוכלו שמוריד את נפשו להמשיך אחר גשמיות העולם ואפי' הצדיק שאוכל לשובע נפשו כו' כמ"ש באור ענין זה במ"א מ"מ יותר היה יפה לו בלא המאכל.

ולכך משה רבינו ע"ה לא אכל בהר כל ארבעים יום הגם שמעלתו גבוה מאד מ"מ מצד חומריות המאכל וגסותו לא אכל ואפי' מן שנק' לחם אבירים לחם שמלאכי השרת ניזונים הימנו לא אכל איש זה משה לפי שרצה לקבל את התורה שהיא למעלה ממדרגת המלאכים שהרי הם בקשו תנה הודך על השמים כו'.

ולכך לא ניתנה תורה עדיין בימי אברהם כי בימי אברהם עדיין לא נתברר ונזדכך חומריות העולם להיות המשכת אוא"ס ב"ה ע"י מעשה המצות גשמיות שנלקחו מתחת ממשלת קליפת נוגה. ולא היו יכולין לקבל הארת א"ס ב"ה להיות נק' עליהם שם מצות עד אחר יציאת מצרים שמצרים הוא כור הברזל כמו מצרף לכסף וכור לזהב והיינו כדי להיות הגו סיגים מכסף שהכור הוא המפריד הסיגים דהיינו שלא יהיה תערובת פסולת בכסף וזהב.

וכך הוא מצרים כור הברזל שזיכך את ישראל ע"י קושי השעבוד בחומר ובלבנים להיות נפרד הרע מן הטוב ויתפרדו כל פועלי און שע"י שהרע עושה פעולות רעות הוא כלה ונאבד כמ"ש חצי אכלה וגו' חיצי כלים כו'.

וכמשל עלוקה שכאשר מוצצת דם האדם מיד מתה. וכאשר נזדככו ישראל נזדכך ג"כ העולם וגשמיותו וחומריותו כי כל העולם תלוי בישראל וכמ"ש גם את העולם נתן בלבם. ואזי נתבררו ג"כ מצות מעשיות להיות נק' בשם מצות שבהם וע"י תהיינה המשכת אוא"ס ב"ה גם באכילת קרבנות והקרבת מנחה סלת שמצומח הוא אשה ריח ניחוח לה' (ואף שגם האבות הקריבו ג"כ קרבנות מ"מ לא הקריבו אלא עולות ולא זבחים הנאכלים ולא מנחות שמצומח). ועם כל הנ"ל יובנו כמה קושיות המבוארים בספרים כגון למה נשא יעקב ב' אחיות ועמרם נשא דודתו. וכמו שהיה מצרים כור הברזל להיות ע"י זה מתן תורה כך גלות אדום הוא כור הברזל להיות עי"ז ימות המשיח. שהרי המצות אינן בטלות לימות המשיח לכולי עלמא והמצות יזדככו יותר בבחי' פנימיות וכמ"ש

ומלאה הארץ דעה. וכן בפרט כל אדם היסורים שלו לזכך מצותיו אשר יעשה אותם האדם שיהיו מתוקנים להיות עולה ונכלל באור אין סוף ב"ה:

ונחזור לענייננו שנתינת התורה בבחי' אש ומים למטה שע"י זה יהיה הלוך ונסוע כנ"ל. אך איך יהיו שני הפכים אש ומים ואין המים מכבין כו'. ועל זה נאמר עושה שלום במרומיו שהשלום הוא כולל ב' הפכים והוא המחבר שניהם לפי שהוא גדול משניהם והם בטלים ונכללים בו.

וזהו בחי' קול השופר כי שופר תוקעין אותו מפיו הקצר והקול יוצא ומתרחב ויוצא בסופו במקום הרחב. ועל זה נאמר מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה. פי' מן המצר מקום צר שאינו מושג ולית מחשב' תפיסא ביה שהוא למעלה מכל ההשגות והוא ענין שופר שפרו מעשיכם ממשיך תענוג. אבל בעצמו הוא קול פשוט מקור התענוגים כי עמך מקור חיים כתיב בחי' עמך בטל ונכלל באוא"ס ב"ה ממש ומשם קראתי יה יו"ד עלאה בחי' חכמה וה' עלאה בינה היא רחובות הנהר הרחבת הדעת במה שמתבונן כו' (דהיינו שכבר יש בחי' השגה. משא"כ חכמה היא בחי' ברק כמ"ש במ"א). דהיינו שמשם התחלת התהוות חכמה ועדן ותורה להיות לעבדה ולשמרה ולעשות גן עדן וגלוי תענוג והשגת הנשמות ועי"ז ענני במרחב יה. כי כמו שיש י"ה עלאין כך יש בחי' י"ה תתאין יו"ד בחי' בטול מים התחתונים חכמה תתאה יו"ד בראש ויו"ד בסוף וה' הוא בחי' אש וצמאון שבלב שכל זה נמשך מן המצר הוא קול השופר הנ"ל.

ודרך כלל הוא בחי' תפלה בלחש כי ק"ש וברכותיה יוצר משרתים והאופנים ברעש גדול בוערת כמראה לפידים. וע"ז נאמר ותחת הרקיע כנפיהם ישרות שכנפיהם נק' עפיפתם ברצוא ממטה למעלה ברשפי אש שלהבת ובוערות וכל זה הוא תחת הרקיע שהרקיע נטוי על ראשם כעין הקרח הנורא. בחי' קרח הוא בחי' בטול. אבל כאשר ויהי קול מעל לרקיע אשר על ראשם הוא קול השופר שהוא למעלה מעלה גם מבחי' הרקיע והיא בעמדם בתפלה ואזי תרפינה כנפיהם שבטל ונכלל גם בחי' הרצוא גם בחי' השוב ומיוחדים ביחוד גמור ואינו עולה לא בשם רצוא ולא בשם שוב ומשם ענני במרחב להיות גלוי הוי"ה גם בהתרחבות הלב וזהו או יחזיק במעוזי יעשה שלום לי. שלום יעשה לי. שלום בפמליא של מעלה ושל מטה דהיינו שיהיה מעלה ומטה שוין וכמו שהיה במצר כך במרחב כנ"ל:

וזהו וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר. קולות הם המשכות כמו קול הגשמי שהוא ענין המשכת ההבל מהלב להוציא בפה בדבור. וכך על דרך משל המשכת אור א"ס ב"ה מההעלם אל הגלוי נק' בשם קול.

וקולות לשון רבים כמארז"ל זוכה לתורה שניתנה בחמשה קולות הם ה' פעמים מים כמו שיש ה' פעמים אור כו'. ומים הם המשכות החסדים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך דהיינו גלוי המשכת אוא"ס ב"ה במעשה המצות. ואת הלפידים דהיינו בחי' אש בוערות כמראה הלפידים ברצוא ותשוקה ממטה למעלה. וכל העם ראו והשיגו עין בעין רואים את הנשמע והכל היה מפני קול השופר שקול השופר שהוא מן המצר הוא מקור התענוגים וממנו נמשך מים ואש שהם הפכים כו' כנ"ל:

ואת ההר עשן. הנה עשן הוא ע"י שנאחז האור בדבר גשמי שיש בו יסוד העפר. וכך ע"ד משל התהפכות נפש הבהמית שמנוגה לסטרא דקדושה נקרא בשם עשן. וטבע העשן שעולה כשמתקרב לאש מדליק ומאחיז את האש בדבר שהעשן יוצא ממנו.

וכך ע"י ההר עשן נעשה המשכת קולות ולפידים שהם בחי' רצוא ושוב דסטרא דקדושה כנ"ל. וירא העם וינועו. הנה העם האמור למעלה ברישיה דקרא וכל העם רואים וגו' קאי על ישראל. אבל סיפא דקרא וירא העם וינועו קאי על ערב רב שלא היו רואים את הקולות רק ויעמדו מרחוק.

וביאור ענין זה הנה קולות הם המשכות מאור א"ס ב"ה. דהיינו מה שאור א"ס ב"ה שורה ומתגלה במה שבטל אליו ית'. ובטול זה מפני מה שמתפעל הנפש מקרב איש ולב עמוק. ולהיות הנפש בחי' נברא ובעל גבול ותתפעל מא"ס ב"ה שאינו בבחי' גבול ולית מחשבה תפיסא ביה כלל הרי זה בחי' קול והמשכה מא"ס ובלי גבול לבחי' גבול. אבל ערב רב לא היה בהם כח והתפעלות זו מהתבוננות בגדולת א"ס ב"ה בעצמו כביכול. וכמו עד"מ שעיקר התפעלות שלהם הוא שמתפעלים מהליכת הגלגלים וגדלם וגבהם שיעור גדול כל כך ואין זה אלא בחי' יש אבל מבחי' א"ס ב"ה שאין לו סוף וכו' לא נמשך להם התפעלות כלל. ולכן אמרו ערב רב אלהים אשר ילכו לפנינו שיראוהו בעין גשמי:

ובזה יובן מה שאמרו רז"ל על המזיקין שאלמלא ניתן רשות לעין כו'. ואעפ"כ אין עושים כלום מפני מורא שמים. וכדאיתא בגמרא אלמלא מכרזי עלך ברקיע כו'. ומאחר שיש להם מורא שמים כל כך עד שלא יוכלו לעבור את פי ה' הרי בחינה זו גדולה משל אדם שהוא בעל בחירה וא"כ למה נקראו מזיקין. אך הענין שזהו כלל גדול שעיקר ההפרש בין סטרא דקדושה ובין קליפה וסטרא אחרא שהמלאכים ונשמות דסטרא דקדושה יש להם בטול מהמשכת אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו כביכול.

ולכן בטול המלאכים גדול עד למאד שתפול עליהם אימתה ופחד אשר לא יוכלו שאת כי המשכה זו מאור א"ס ב"ה עצמו היא אצלם בבחי' גילוי. משא"כ הקליפות וסטרא אחרא

יניקתם ואחיזתם מעלמא דפרודא שאין המשכת אור א"ס ב"ה שורה ומתגלה בהם כלל בבחי' א"ס שהרי תופסים מקום דקרו ליה אלהא דאלהיא.
ועל זה נאמר מלכותך מלכות כל עולמים וממשלתך בכל דור ודור שכל עולמות עליונים מקבלים מבחי' מלכותו ית' שממליכים אותו ומלכותו קבלו עליהם ברצון לכך חל עליהם שם מלוכה כמו במלך בשר ודם שנק' מלך שכאשר בני המדינה המליכוהו עליהם. משא"כ בכל דור ודור שהם עלמא דפרודא לא יחול עליהם שם מלוכה אלא ממשלה שהוא בעל כרחם.
וזהו ומברכים אותך יתברך שמך בפי כל חי פי' שאנחנו בני ישראל מברכים וממשיכים אותך ממש דהיינו המשכת אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו יתברך וברכה והמשכה זו היא בקולות דהיינו בתורה שניתנה בה' קולות ה' המשכות. הגם שהתורה מלובש' בענייני' גשמיים וגם אנחנו מלובשים בגוף הגשמי הנה לפניו יתברך כחשכה כאורה. וכל היושב ושונה הקב"ה שונה כנגדו כו'. ודברי אשר שמתי בפיך ויתברך שמו בפי כל חי ששאר כל חי מברכים רק שמך בלבד:

משפטים

פרק א

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם כי תקנה עבד עברי וגו'. וצ"ל דלפניהם משמע לשון רבים וכי תקנה הוא לשון יחיד והל"ל כי יקנו. אך הענין הוא דכי תקנה קאי על מרע"ה וקאי אדלעיל מיניה היינו על מ"ש ואלה המשפטים אשר תשים. משה רבינו ע"ה דוקא ישים המשפטים לפניהם והיינו על ידי כי תקנה ע"ע כו'. דהנה כתיב ונתתי עשב בשדך לבהמתך שזה קאי על משה רבינו ע"ה שמשפיע בחי' עשב לבהמתך.
והענין דכתיב וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה שיש ב' מדרגות בנש"י. הא' הם הנשמות הגבוהות מאד במעלה ומדרגה והם הנק' זרע אדם שהם הנשמות שנמשכו מבחינת אדם העליון שעל הכסא כנ"ל דכתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו (והיינו נשמות דאצילות והם הנק' בנים משא"כ נשמות דבריאה יצירה עשיה נק' עבדים. וזהו אם כבנים אם כעבדים) והיינו כמו שמעלת האדם שיש לו דעת כך אלו הנשמות יש להם דעת גדול באלקות ופי' דעת אין ר"ל הידיעה לבד אלא בחי' הרגשה ממש וכמשי"ת. והב' הוא בחי' זרע בהמה (והיינו נשמות דבי"ע שהם כמעט כל הנשמות שבדורותינו כי נשמות דאצילות הן בני עלייה שהם מועטים כו' אפי' בדורות הראשונים) שהם הנשמות שאין להם דעת כ"כ באלקות. ואין ר"ל שאין להם שכל והשגה באלקות אלא אף גם

שיש להם שכל והשגה שמשיגים ומשכילים גדולת הבורא ית' מפי ספרים ומפי סופרים השגה והבנה גדולה איך שהקב"ה מחיה ומהווה הכל ושלגדולתו אין חקר כו'. אך שאין זה בבחי' דעת והרגשה בנפשו לכן נק' בהמה שהבהמה יש לה ראיה ושמיעה כו' רק שאין לה דעת כך הוא בחינת נשמות אלו שאין בהם בחינת הדעת באלקות שהדעת היא בחי' הרגשה כשההשכלה נקשרת ונקבעה בנפשו כאלו מרגיש כי דעת מלשון והאדם ידע כו' שהוא בחי' התקשרות והתחברות ועד"ז נאמר ומבשרי אחזה אלוה אחזה ממש כאילו רואה כו' ואע"פ שא"א לראות האלקים בעין הגשמי מ"מ הוא ע"ד שהאדם יודע ומרגיש בנפשו אשר בקרבו שגם כן א"א לראות מהות הנפש איך ומה היא מ"מ הוא נרגש ממנה ע"י שרואה חיות הגוף שהוא מהנפש וכאשר ישן מסתלק החיות וכשניעור משנתו תשוב אליו גילוי אור וחיות הנפש כך עד"ז ממש הוא בחינת הדעת באלקות שיש לנשמות דאצי' כמאמר איוב ומבשרי אחזה כו' והגם דלית מחשבה תפיסא ביה כלל היינו שמהותו אינו מושג אבל מציאותו נודע ונרגש מה שאנו רואים שהעולמות שהם כמו גוף גדול הם חיים וקיימים והרי חיות זה בהן הוא מא"ס ב"ה השופע בהן בכל רגע והשכלה זו מושגת לכל. אך כשהיא מתקשרת בנפש שיהיה נקשר ונרגש ממנה ממש כאילו רואה זה נק' בחי' דעת ועל זה אמרו איזהו חכם הרואה את הנולד כאלו רואה בעין ממש הולדת והתהוות היש מאין כו' וע"ז נאמר וה' עליהם יראה כו' משא"כ כשאין השכלה והבנה זו בבחי' קירוב והרגשה ממש בנפש נק' בחי' זו זרע בהמה ואף שיש לו שכל והשגה גדולה באלקות וגם כל ישראל מאמינים כו' והאמונה היא למעלה מן הדעת מ"מ הוא נק' עטרה שהוא בחינת מקיף וצ"ל ג"כ בחי' דעת. כמו שכתוב דע את אלקי אביך כו' כי ע"י הדעת עי"ז אין העולם מסתיר להם כלל וגם האהבה שהיא באה מבחי' הדעת וראיה חושיית אין ערוך אליה כו' וכן היראה כי אינו דומה שמיעה לראיה (ופי' ראיה הוא ע"פ מארז"ל הסתכל בשלשה דברים הסתכל דוקא בבחי' ראיה בעין השכל כמו אדם המבין בחכמתו ורואה שיבא עליו איזה דבר טוב או רע אע"פ שרחוק הזמן שיבא הדבר הנה מפני הסתכלות שכלו הוא כאלו רואה מיד בעיניו וכאלו הובא עליו ומתייירא מאד אם רע הוא או שמח אם טוב הוא. אבל בחי' שמיעה דהיינו בחי' התבוננות בלבד במחשבה עמוקה כמו אם שומע מאחרים שיבא הדבר לא יפול עליו כ"כ היראה או השמחה מהדבר מפני שאין עדיין הדבר בהתגלות גמור אע"פ שמתבונן בו אינו כאלו רואה בעיניו ממש כו' וזהו שאמר הסתכל בשלשה דברים כו' שיהיה ענין התבוננות אלקות אצלו כאדם המבין בחכמתו ורואה הדבר אע"פ שרחוק כו' כי איזהו חכם הרואה את הנולד כו' משא"כ בחי' שמיעה היא מבחי' בינה היינו שמבין אחדות

ה' איך שכולא חד ושכל העולמות בטלים ומבוטלים כאין נגדו ושהכל בהשפעת חיותו ית' ובו אין שינוי כו' כידוע כל ענין אחדות ה' אע"פ שמתבונן בו הדק היטיב וכל עומק מחשבתו טרוד בה והרי נקבעה האמונה בלבו מאד מ"מ הוא רק ע"ד שמיעה והבנה לבד ואין הענין בהתגלות גמור כאלו רואה בעיניו ולפיכך כשיסיר מחשבתו אף לפי רגע פונה לדרכי תאותיה כו'. משא"כ כשענין האחדות בהסתכלות חכמה שהוא מקור הבינה קודם שיבא הענין להתבוננות והרחבה כו' הוא ממש כמו ראיית העינים ואי אפשר לו בשום אופן להסיר מחשבתו וכל המדות מענין האחדות ובכל עשיותיו ועניניו דבוק בו ית' דביקות נפלא מפני היותו רואה המלך בעיניו. וזה היה בזמן קבלת התורה וכל העם רואים את הקולות רואים את הנשמע ולאחר שחטאו הורידו מבחי' זו לבחי' שמיעה שהיא בחי' בינה ויכלו לחטוא כו' נמצא חכמה היא בחי' ראיה. ובינה היא בחי' שמיעה. ונודע דאבא מקנן באצי' ובינה בבריאה לכן הנשמות דבריאה אין בהם בחי' ראיה רק שמיעה והבנה. וע"כ נקרא זרע בהמה. משא"כ נשמות דאצי' שם גלוי בחי' חכמה וראיה ונקרא זרע אדם כו'. והנה בחי' הממוצעת המחבר ומזווג חכמה עם בינה הוא הדעת. דעת הוא לשון התקשרות כמ"ש והאדם ידע כו'. דהיינו שיהיה מקושר בעומק נקודת הלב במחשבת הבינה שמתבונן משא"כ בינה לבדה היא היות הענין במחשבה לבד ואין נוגע לעצמותו דהיינו ללבו כלל אבל שיהיה רעותא דלבא התלהבות לבבו ודביקותו בהענין שמחשב עד שיהיה כולו בהענין דבוק מאד בכל חושי גופו זה נקרא דעת הוא גורם שיתחבר בחי' חכמה לבינה דהיינו שיגרום ברוב חוזק ההתבוננות עד שיהיה בהבינה בחי' ראיה ראית החכמה כנ"ל. ולכן בחי' זרע אדם היינו נשמות שיש בהם בחי' הדעת שהוא הממשיך גלוי החכמה והראיה בהתבוננות שיבא לבחי' ומבשרי אחזה אלוה ממש. משא"כ כשאין בו בחי' דעת הנ"ל הממשיך גלוי החכמה כו' אז הוא רק בבחי' שמיעה והבנה לבדה מבחי' בינה דמקננא בבריאה וע"כ נק' זרע בהמה כו') ואף שהבהמה אין לה גם שמיעה והבנה הוא עד"מ שהרי הבהמה יש לה ג"כ כח המדמה וכך השכל וההבנה באלקות כשהוא רק בבחי' שמיעה לבד ה"ז כמו בחי' דמיון בעלמא ונק' בחי' כדמותנו. וע"ז נאמר היינו כחולמים כמו בחלום שאין נשאר רק כח המדמה כו'. (עמש"ל פ' וישב על פסוק זה. אבל בחי' נעשה אדם בצלמנו זהו בחי' זרע אדם בחי' ראייה כו'. אך הנה בחי' דעת המחבר החכמה בבינה נק' דעת עליון. ויש בחי' דעת תחתון שהוא התקשרות המוחין בהמדות. והוא פנימיות המדות. ולקמן בפי' ונתתי עשב מבואר דגם בהמשכת בחי' דעת תחתון נק' אדם. וע' בלק"ת פ' שמות ד"ה וירא כו' דע כי כו'):

והנה משה רבע"ה כחו גדול שממשיך ומשפיע בחי' דעת בכנס"י אף גם בנשמות שנקראו זרע בהמה שיהיה בהם בחינת דעת והרגשה באלקות להיות וידעת היום כו' דע את אלקי אביך כו' (והוא המזווג וממשיך בחי' חכמה לבינה שיהיו בההתבוננות בחי' ראיה כו') כי משה רבע"ה נק' רעיא מהימנא אחד המיוחד משבעה רועים שרועה ומפרנס הנש"י בהשפעתו אליהם מוח הדעת שזהו פירוש רעיא מהימנא שמפרנס את האמונה. ולכך הוא גואל ראשון וגואל אחרון פי' גואל ראשון שהוא המשפיע להם בחי' הדעת שבתחלת הדבור שלו אמר להם וידעתם כי אני הוי' כי מקודם כתיב ויאמן העם. והוא יהיה ג"כ גואל אחרון להיות בחינת ומלאה הארץ דעה כו'. כי כולם ידעו אותי וכו' (והיינו להיות הדעת גם בבחינת סוכ"ע משא"כ בגאולת מצרים אע"פ שנמשך בחי' וידעתם כי אני הוי"ה הוא בבחי' ממכ"ע כמבואר במ"א ע"פ וידעת היום) וזהו ונתתי עשב בשדך לבהמתך. פי' עשב הוא בחי' דעת שהוא שם ע"ב ושי"ן באמצע התיבה (שם ע"ב הוא בחכמה וצ"ל משום שהדעת ממשיך זיווג חכמה עם בינה כנ"ל) שנמשך בשדך בחי' חקל תפוחין קדישין בשביל בהמתך הם הנשמות שנק' זרע בהמה. ואף גם המלאכים עליונים ד' מחנות שכינה נק' ג"כ בשם בהמות וחיות שהם פני אריה פני שור כו' שאף שיש להם דעת והכרה באלקות ועומדים בבטול גדול מ"מ נקראים בשם בהמות לפי שהשגתם הוא רק בבחי' מדת מלכותו ית' שממנו נמשך חיותן והתהוותן ועד שם עלו השגתם. אבל במהותו ועצמותו ית' לית מחשבתם תפיסא כלל. (וכמבואר במ"א ע"פ רני ושמחי בענין וצדקתך ירננו) ובחי' מלכות הוא נק' שם כמשל שם האדם שאינו נוגע למהותו ועצמותו וכו' וע"כ נקראים בהמות שאין להם דעת השגה במהותו ועצמותו ית' ולכן אומרים קדוש שהוא ית' קדוש ומובדל מהם כו'. ולכך גם עליהם נאמר ונתתי עשב בשדך לבהמתך. והנה המשכת הדעת הוא על ידי אמירת הקדוש. כי אין הקב"ה מצטרך להשיר והשבח שלהן אלא שעי"ז שאומרים קדוש נמשך להם השפעת הדעת כו' (כי קדוש קדש ו' שהוא המשכת ח"ע בחי' ראיה א"נ המשכת הכתר והוא ע"י דעת עליון שמקבל מבחי' כתר כמש"ל בפ' תולדות ע"פ מים רבים כו'):

והנה ביוצר אור אנו אומרים כולם כאחד עונים כו' קדוש כו' כולם כאחד דוקא וכמ"ש בזוהר דלא מקדשי ליה לעילא עד דישראל מקדשי ליה לתתא דמקדשין ליה כולא כחדא. פי' כי ג' עולמות בי"ע שהם הנק' בחי' בהמה ולשם ממשיכים בחינת הדעת.

והנה ג' עולמות בי"ע הם ג' בחי' מחשבה ודבור ומעשה כי ישראל עלו במחשבה. ואף הנשמות שנקראו זרע בהמה הם מבחי' מחשבה והוא עולם הבריאה. משא"כ המלאכים נמשכים מבחי' דבר ה' ורוח פיו וכו' שהיא בחי' יצירה לכך אין יכולים המלאכים לומר

קדוש להמשיך גילוי הדעת אליהם עד שיאמרו ישראל תחלה קדוש כי ההמשכה צ"ל כסדר שיומשך הדעת בהמחשבה ומהמחשבה נמשך להדבור כו' וא"א שיומשך בהדבור בטרם שנמשך בהמחשבה כמו שא"א לדבר אא"כ שיחשוב תחלה הצירופי אותיות שרוצה לדבר כו'.

ואמנם גם ישראל א"א להם לומר קדוש עד שיאמרו המלאכים קדוש כי עם היות מצד שרש נשמתן הם מבחי' מחשבה שלמעלה מעולם המלאכים. אך מצד התלבשותם בגופות הרי הם בבחי' עולם העשייה שלמטה מטה מהמלאכים שהם מבחי' יצירה. וא"כ הם צריכים לקבל הדעת ע"י המלאכים כדרך ההמשכה מבחי' הדבור לבחי' המעשה כו'. וזהו ומקבלין דין מן דין. ולכן מקדשי ליה כחדא דוקא כולם כאחד עונים וכו' (וזהו כתר יתנו לך מלאכים כו'. ועמך ישראל וכו' יחד כו' דוקא. ופי' כתר יתנו לך שע"י שנמשך הדעת בנפשם עי"ז נמשך ג"כ גילוי הכתר לז"א כי הדעת הוא חיצוניות הכתר. ולכן כשהכתר נמנה אין הדעת נמנה כו' וכשצ"ל המשכת הדעת בהכרח שיותחל ההמשכה מהכתר וכשצ"ל נמשך למטה בהכרח שיומשך תחלה למעלה כמ"ש בכוונת ברוך שאמר) והנה כ"ז נמשך ע"י משה רבינו ע"ה שהוא הממשיך ומשפיע בחי' הדעת מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין שיהי' עובר ונמשך בכל הבחי' מחדו"מ (ועמ"ש במ"א ע"פ הרם את מטך וכו' שע"י קי"ס נמשך רעותא דלבא במחשבה דו"מ. והיינו ע"י הרם את מטך בחי' הדעת שעולה עד הכתר כו' וממשיך משם למחדו"מ ועמ"ש ע"פ וידבר משה כו' אל ראשי המטות):

וזהו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם. משפט הוא לשון הליכה כדמתרגם על פסוק כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא. וההלכות הם לשון הליכות עולם לו. בחי' עליית העולמות עילוי אחר עילוי וכו'. והיינו ע"י הדעת שהיא ההכרה וההרגשה באלקות ולכן נק' בשם הליכה.

ולכן הקליפות אין להם בחי' מוח הדעת כנודע מענין אז תבואנה שתים נשים זנות כו' והיינו לפי שהם יש ודבר ואין בהם בחי' הבטול מלמטה למעלה כו'. ודעת והילוך זה נמשך ע"י למוד ההלכות שע"י שמעיין בהם להשיגן היטב על בוריין. וה"ז גילוי דעת התורה במחשבת האדם ע"י זה זוכה להילוך במדרגות בהשגות גדולת א"ס ב"ה שיומשך בו בחי' הדעת. (וז"ש בגמ' שאמר רב ששת חדאי נפשאי לך קראי לך תנאי כו'. מעיקרא כי עביד אינש אדעתא דנפשיה קא עביד. פי' אדעתא דנפשיה היינו שיומשך בחי' הדעת בנפשו שתהי' נפשו דבוקה ומקושרת באלקותו ית' שזה נמשך ע"י עסק התורה). אשר תשים דהיינו משה ישפיע בחי' הדעת. לפניהם היינו לפנימיותם כי הדעת היא המשכת

הפנימיות דוקא ונמשך עי"ז גילוי פנימיות המדות שהוא הקיום של המדות (ועמש"ל ע"פ מים רבים כו'). ולכן איתא בזוהר משה משה לא פסיק טעמא אברהם אברהם פסיק טעמא. כי אברהם הוא בחי' מדת האהבה וחסד כו'. ויש פסיק והפסק בין אהבה דעשיה לאהבה דיצירה. אבל משה שהוא בחי' הפנימיות לא פסיק טעמי' כי בבחי' הפנימיות אין חילוק כ"כ כו'. (א"נ לפניהם ר"ל לבחי' פני אדם שהרי אע"ג שהם בחי' בהמה פני אריה פני שור כו' מ"מ ודמות פניהם פני אדם היינו בחי' דעת דבריאה ובבחי' פניהם ישים וימשיך בחי' המשכת הדעת הנמשך מלמעלה. כי דעת זה דבריאה הוא כלי לאור הדעת הנמשך מלמעלה וכעין מ"ש בפ' ויקהל שרצון התחתון הנולד מהשכל הוא כלי להשראת רצון העליון שלמעלה מהשכל כו'. ועוד מבואר בפ' מקץ ע"פ וזאת לפנים בישראל שיש בכל א' בחי' פנימיות וחיצוניות סתים וגליא כו' ובמ"א נתבאר ענין וכנפיהם פרודות בבחי' התחלקות משא"כ ופניהם כו' ע"ש. ולכן נאמר כי תקנה לשון יחיד. ועמ"ש ע"פ וקבל היהודים לשון יחיד. מיהו כאן תירץ ענין כי תקנה לשון יחיד בתירוץ אחר דקאי על משה כו'. וזהו משפטיך תהום רבה אדם ובהמה תושיע ה'. פי' משפטיך שהם הלכות התורה שהם גבוהים מאד ע"כ יוכלו לימשך גם למטה מטה שעי"ז אדם ובהמה תושיע היינו לבחי' פני אדם שבבהמה כנ"ל). ולכן המשכת הדעת לבחינת בהמה נמשך דוקא ע"י משה להיותו מבחי' דעת עליון בחי' סוכ"ע שלמעלה גם מבחי' נשמות הנק' זרע אדם שהם מבחי' דעת תחתון דממכ"ע כי הוא סובב ומקיף (עמ"ש ע"פ לבבתני. ולגבי המקיף שוה אדם ובהמה וכמו בשביעית שהיא עליות בבחי' סוכ"ע אדם ובהמה שוין שכשכלה לחיה מן השדה אין לאדם לאכול כו' כמ"ש במ"א ע"פ את שבתותי תשמרו):

פרק ב

כי תקנה עבד עברי וגו'. הנה לפעמים כתיב קונה שמים וארץ. קונה הכל. וכתיב בורא שמים וארץ. בורא הכל. והענין כי יש בחי' שנק' דרך סדר ההשתלשלות מעילה לעילה. ויש בחינה שנק' למעלה מדרך סדר ההשתלשלות (עמ"ש במ"א ע"פ ואתחנן ביאור הדבר כו') וזהו ענין בורא וקונה. פי' בורא הוא ההתהוות יש מאין שזהו למעלה מדרך סדר ההשתלשלות. כי הנברא אינו ערוך כלל אל הבורא וא"כ התהוות הנברא היא התחדשות יש מאין וזהו בורא. אבל אח"כ יש ג"כ בחי' השתלשלות העולמות זה מזה דרך עילה ועלול וזה נק' קונה שהקנין אינו הויות דבר חדש כ"א יציאה מרשות המוכר לרשות הלוקח שמתחלה היתה הסחורה מונחת בקופסא אצל המוכר וע"י הקנין בא לגלוי להלוקח.

וכן בחי' המשכת העלול מן העילה אינו התהוות דבר חדש כי להוות דבר חדש הוא רק ביכולת הבורא ית' אבל המשכת עילה ועלול הוא ענין גלוי ההעלם כמו גילוי הדבור מהעלם המחשבה כו' וע"ז נא' קונה הכל להמשיכן מן ההעלם לגלוי אחר שכבר נבראו מאין ליש שייך קנין כשנמשך מההעלם לגלוי כו'.

ועד"ז יובן פי' כי תקנה כו'. דהנה כתיב בעבר הנהר ישבו אבותיכם. הנהר הוא בחי' ונהר יוצא מעדן כמ"ש בזהר פ' אמור שהוא בחינת בינה דאצי' שנמשך להתלבש בבריאה. וזהו ומשם יפרד כו'.

ועבר הנהר הוא מה שלמעלה מבחי' הבינה ושכל המושג שם ישבו והושרשו האבות. רק מה שירדו הנשמות אח"כ עד שנק' זרע בהמה זהו רק בחי' הנצוץ הנמשך למטה ע"ז שייך לומר כן. אבל שרשו ומקורו הוא אפי' בעבר הנהר שהוא למעלה מהשתלשלות עד ששם אדם ובהמה שוין. שוה ומשוה קטן וגדול.

וא"כ להמשיך בחי' הדעת בנשמות הנק' זרע בהמה א"צ לזה רק בחי' קנין שהיא המשכה מההעלם אל הגלוי היינו להמשיך משרשן שהוא בעבר הנהר וכו' ששם יש להם דעת גדול מאד רק שזה נעלם לגמרי מהנצוץ המלובש בבי"ע וצריך להמשיך משם מההעלם אל הגלוי. וזהו כי תקנה עבד עברי כו'. וזה בנקל יותר מאם היה צריך להיות הויה חדשה ממש:

פרק ג

שש שנים יעבד. פי' ע"י המשכת הדעת יוכל להיות בחינת לעבדו להיות עובד אלקים שיש הפרש גדול בין עובד אלקים לאשר לא עבדו הגם שהוא צדיק כמ"ש בגמ' הובא בתניא (פ' ט"ו) והענין דהנה כתיב ימים יוצרו. וכתיב ואברהם זקן בא בימים באינון יומין עלאין. והיינו היומין הם לבושים הנעשים להנשמה מהתורה ומצות בכל יום דוקא. ואם חסר יום א' בלא מצוה חסרא לבושא כו'. והיינו שלבושים אלו הם כדי שתוכל הנשמה להנות מזיו השכינה ולאשתאבא בנופא דמלכא שזהו ע"י לבושים אלו הנעשים מהתומ"צ ששרשן מאד נעלה מבחי' גופא דמלכא ממש רק שירדו להיות לבושים (והוא ע"ד המשכת המשל שעל ידו יושג הנמשל) וכיון שכך הוא דוקא כשנעשו בכל יום שתחת הזמן דוקא שהלבושים נמשכו משרשן שלמעלה מהזמן להתלבש בבחי' הזמן כדי שתוכל הנשמה להשיגם. משא"כ כמו שהן בשרשן ומקורן למעלה מהזמן אין ביכולת הנשמה להשיגם במכ"ש וק"ו שאינה יכולה להשיג הזיו בלתי הלבוש כו' וכ"ש המצוה עצמה. רק ע"י שהמצוה ירדה להיות בבחי' לבוש ומשל יכולה להשיגה ועל ידה תשיג הזיו כו' ולכן נק' יומין שנתלבשו בבחי' הזמן שאז יכולת הנשמה להשיגה (ועמ"ש

בד"ה בשעה שהקדימו ישראל נעשה ע"פ עת לכל חפץ תחת השמים כו'). וזהו והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים. פי' צרור כמו שצוררים אבן במרגמה. ועי"ז זורקים אותו למעלה. כך כדי שתהיה הנשמה עולה מעלה מעלה במקור החיים הוא ע"י היומין ולבושין דתומ"צ. וזהו ענין שש שנים יעבד. השש שנים הם הזמן שית אלפי שני דהוי עלמא שבמשך זמן זה ניתן קיום התומ"צ. כי היום לעשותם כל משך זמן הנ"ל:

אך פי' וענין יעבוד הוא לשון עבוד עורות. שע"י העבוד משתנים הרבה למעליותא כך בענין לבושים הנ"ל צריך להיות עבוד שצריך לנקותן מכל פסולת הנופל בהן ולרחוץ ולכבס אותן וכמשל הלבוש הגשמי שרוחצין ומכבסין אותו במים טהורים אזי יהיה צח ונקי משא"כ אם לא יכבסו אותן לא יהיו נקיים ויפים.

וזהו ההפרש בין עובד אלקים לאשר לא עבדו. ועבוד וכבוס זה הוא ע"י התהפכות המדות מחשוכא לנהורא וממרירו למיתקו והתהפכות המדות הוא ע"י מי הדעת שהדעת היא פנימיות המדות והיינו ג"כ ע"י משה רעיא מהימנא שנאמר בו ונתתי עשב כו'. וגם מרחיצן ומכבסן במים עליונים מעבר הנהר כו'. וכמ"ש כעדר הרחלים (שהם זרע בהמה) שעלו מן הרחצה כו' רוחצות בחלב. (עמ"ש ע"פ שיניך כעדר הרחלים כו' ע"ש). וזהו ענין לבון הלכתא כו'. וזהו ע"י התפלה שאז הוא שעת הכושר להיות גילוי הדעת בהתבוננות כו' וכמו שאנו אומרים בש"ע אתה חונן לאדם דעת כו' ועי"ז נזדככו הלבושים ולכן נק' התפלה עולת תמיד שהתומ"צ של כל היום עולים לה' ע"י התפלה.

והיינו לפי שע"י התפלה הם מתעבדים ומיתקנים. וכ"ז הוא בשית אלפי שני דהוי עלמא. וזהו שש שנים יעבד וע"ז אמרו צדיקים אין להם מנוחה ילכו מחיל אל חיל וכו'. אבל ובשביעית באלף השביעי יצא לחפשי חנם. חנם בלא מצות שאז יהיה מנוחה לחיי העולמים שאין עוד עלייה למעלה הימנה:

הגה"ה

עיין בתניא פ' מ"ו ע"פ בהמות הייתי עמך כו' ולא ארגיש כו' ומ"ש בהמות לשון רבים לרמז כי לפניו ית' כם בחי' דעת עליון הכולל חו"ג נדמה כבהמות כו' עכ"ל. ולכאורה קשה לפמ"ש שאפי' ד"ת דאצי' נק' זרע אדם.

ואיך גם ד"ע נק' בהמה. אך הענין יובן ממ"ש ע"פ מים רבים בענין שלעתיד יאמרו ליצחק כי אתה אבינו. ורבקה היא מלשון רבקה של שלש שלש בקר כו'. והענין כי אף שבחי' אדם דאצי' הוא למעלה מבחי' בי"ע שנק' בהמה. אך יש ב' בחי' מדות היינו שיש מדות הנמשכים מן השכל ויש מדות שלמעלה מהשכל ונק' טורי חשוכא מדות שבכתר והם נמשכים דוקא ע"י דעת העליון שהוא מקבל מהכתר כי עומד בקו האמצעי תחת הכתר.

ויש בחי' דעת שממשיך הבינה אל המדות כו' ובחי' המדות שלמעלה מהשכל נק' בהמה רבה שלמעלה מבחי' אדם. ואמנם לגבי א"ס ב"ה נק' גם בחי' זו שלמעלה מהשכל בשם בהמה ממש כפשוטו שח"ע נק' עשי' גופנית כנ"ל. ולכן גם ד"ע נק' בהמה וכענין כתר עליון אע"ג דאיהו אור צח אוכם אוכם הוא כו' ועמ"ש בפ' עקב ע"פ ויאכילך את המן כו':

פרק ד

ביאור על הנ"ל

ואלה המשפטים כו'. הנה נאמר וזרעתי את בית ישראל זרע אדם וזרע בהמה. בהמה בגימטריא ב"ן נשמות דבריאה. אדם מ"ה נשמות דאצי' ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם. עולם הכסא הוא עולם הבריאה ששם הוא בחי' בהמה פני אריה כו'. מחנה מיכאל כאריה ישאג שלגבי מעלה נחשב בבחי' בלי דעת הגם שלגבי מטה נחשב הדעת גדול. ואדם שבמרכבה הוא הדעת שמלובש בבריאה. וזהו אדם ובהמה תושיע ה'. אבל אדם דאצי' הוא בחי' אדמה לעליון שאינו רק מהעלם אל הגילוי. אצי' הוא מלשון ויאצל כו' שבמשה היה בהעלם ונתגלה בע' זקנים.

וכך אצי' הוא רק גילוי א"ס ממש להיות חו"ב מלמעלה לאו דאית לך צדק ידיעא כו' אלא לאחזאה כו' היינו להיות גילוי והגילוי הוא מעין ההעלם עליון שלמעלה מבחי' חכמה כו' ובא לידי גילוי בחכמה. משא"כ בבריאה התחדשות יש מאין כמ"ש באברהם ואנכי עפר ואפר כו'. והנה כדי שיהי' כח לבהמה לעלות צ"ל השפעה מלמעלה מבחי' עשב (ע"ב שי"ן מרפ"ח נצוצים שי"ן ג' קווין). עשב בשדך חקל תפוחין כמו עשב הצומח מכח הצומח שבארץ שהוא רוחני כך הארה נצמחת מלמעלה מכח הרוחני מא"ס. וזהו ונתתי א"ס בעצמו ומתחלה בשדך בהמות בהררי אלף מצמיח חציר לבהמה.

ואח"כ לבהמתך פני אריה כו' ומ"מ עשב הוא לפי עבודת האדם מבחי' מ"ה שהוא הממשיך וע"פ עבודת האדם מלמטה ג"כ. כי לפי ערך המ"ן כך הוא המ"ד והוא ענין תורה ותפלה שע"י התורה נעשית התפלה זכה וכמו"כ ע"י התורה מתבררת התפלה כו'. ובחי' עשב זה הוא בחי' דעת והרגשה קיום המדות וחיותן כי יש דעת עליון ודעת תחתון. אל דעות הוי'. דעת עליון הוא המזווג חו"ב. ודעת תחתון אחורי כתפין שמתפשט בפנימיות המדות כו' להיות מזון לבהמה להעלותה מבי"ע (ובבריאה ג"כ ת"ח ומ"מ הם בחי' בהמה כי תלמוד בבריאה). והוא ע"י כי תקנה קנין הוא באצי' שהוא מההעלם אל הגילוי כמאמר ברוך עושך. ברוך יוצרך. ברוך בוראך. ברוך קונך. והנה אצי' הוא ענין מ"ש ביוסף לעשות מלאכתו. ותרגום למבדק בכתבי חושבניה שעם היות שעסק בצרכי

עוה"ז אינם מבלבלים מחשבתו מלהיות מרכבה אפי' באותה שעה ממש וזהו נשמה דאצילות ובורא בריאה התחדשות מאין ליש כי שרש האדם הוא מאצי'.
ואפי' מי שיש לו רק נפש דבריאה מ"מ יש לו בהעלם אפי' חיה ויחידה כי האבות המה היו המרכבה. וכתיב אשר התהלכתי לפניו שמרכבה הוא בטול תמידי ואעפ"כ יכול להיות למטה כנ"ל גבי יוסף. משא"כ בבריאה הוא ע"י כי תקנה המשכה מאצי' והיינו ע"י בחי' משה שהוא מדעת העליון כי גם בעולמות עליונים צ"ל המשכה זו. והוא ע"י משה רע"מ כרועה עדרו ירעה במרעה טוב ונותן מזון. כך משה הוא הממשיך העשב כי משה הוא בחי' מ"ה חכמה כח מ"ה של הארת מצחא דעתיק. (וזהו משה מ"ה שי"ן בג' קווין ומברר הב"ן והוא מבחי' דעת עליון שלמעלה מן ההשתלשלות ונק' לפניך נגלו כל תעלומות סתרי כל חי גלוי וידוע כו' שגילוין וידיעתן אינה לפי ערך ההשתלשלות להיות צופה ומביט אפילו בדברים מגושמים בחי' בהמה כו' בע"ח הגשמיים כו' ולפי שמשה מבחי' דעת עליון שלמעלה גם מאצי'. לכך הוא דוקא יכול להמשיך הדעת גם בבי"ע):
והנה משה הוא משמטה ראשונה כי מן המים משיתיהו. מן המים משמטה ראשונה. וזהו ונחנו מה כי תלינו עלינו שאין לכם שייכות כו'. אך מן המים אינו מרומז רק משיתיהו ותרגומו שחלתיה לשון המשכה שנמשך מההעלם תיבת גומא כו'.
ולכן יש לו כח להמשיך העשב שהוא מרפ"ח נצוצין שנפלו מעולם התהו להיות מזון כו' והכל הוא בשביל ישראל שגם ישראל נק' עברי עבר הנהר הוא היוצא מעדן חכמה להשקות את הג"ן סדרי דאורייתא.
ועבר הנהר הוא בחי' מקיף למעלה מהשתלשלות מעלה ומטה. וכמשל כדור הארץ שאין בו מעלה ומטה ודרים בו מלמעלה ומלמטה ולא שייך לומר שהדרים מלמטה הולכים בראשם למטה כו'. וזהו בבחי' העיגולים ודוקא באור ישר בפנימיות יש התחלקות ראש ורגלים תלת חללין דגולגלתא. משא"כ בעגולים סוכ"ע.
ומאחר שהם בחי' עברי לכן נמשך בהם בחי' עשב להיות שמקום גבוה דוקא הוא שיורד למקום נמוך. ולכן אומרים המלאכים שירה כדי להמשיך קדוש קדוש כו' וקדושתא דא מעילא ותתא כחדא הוא מפני שישראל עלו במחשבה למעלה מן המלאכים שהן בחי' דבור שהן כלים חיצונים ביצירה ומלאכים דבריאה הם יצירה דבריאה שמה שחושב הוא מדבר. ולכן נשמות ישראל יוכלו להתלבש בגוף. משא"כ המלאכים שקטרגו וירדו לגוף נפלו למטה והנשמה אע"פ שמתלבשת בגוף מ"מ זוכרת את ה' כו' אך מ"מ כשמלובשת בגוף נק' בחי' יעקב ומדרגתה למטה מן המלאכים (כי יש ב' בחי' יעקב וישראל) והיא בחי' עשייה שאינה במלאכים שעשייה הוא כח אחר שאינו כמו הדבור שמלביש את

המחשבה שבשעה שמדבר אינו יכול לחשוב בלתי מה שמדבר משא"כ עשיה כו'. ומחשבה ודבור בחי' בריאה יצירה בחי' לבושין דמנייהו פרחין נשמתין כו'.
וגופין בחי' אצי' כמשל כח הראיה שמתפשט בעין כו'. ולכן בקדושה עילא ותתא כחדא כי ישראל הם למעלה ולמטה ובתוכם מלאכים דבור שהם ממוצעים כו' וג"פ קדוש הם ג"כ אל שדי. אל אדני. אל הוי"ה. אל הוא ל"א קוצי דשערי וקדוש גדל פרע שער ראשו ת"י נימין כו' וכולן בחי' ג' חללי דגולגלתא דא"א כו' וכל זה מבחי' משה דעת פנימיות המדות.
וזהו שמשה משה לא פסיק טעמא. כי אברהם שבבריאה ושבאצילות אינם מסוג א' שבבריאה התחדשות ואנכי עפר ואפר כו'. אבל משה שבאצילות ושבבריאה שוין כי הוא בחי' פנימיות והוא בחינת קו וחוט האור א"ס שבכל העולמות שוה כו'. (עיין בהרמ"ז פ' תרומה בדף קל"ד ב'):
שש שנים יעבד. בחי' עורות עבודין שעלו מן הרחצה רוחצות ריחוץ ולבון כי שש שנים שית אלפי שנין בחינת לבושין ואברהם בא בימים יומין עלאין. ויקרבו ימי דוד אינון יומין כו'. זכאין מרי דתיובתא כו'. ולכאורה הלא הדבר תלוי במצות ומע"ט. ומה ענין ליומין להיות לבושין. אך הנה כתיב והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים כו'. וכמו שצריך להיות צרור לזורקו למעלה כצרור אבן במרגמה כו' וגם ע"י לבושין שהוא בחי' מסך יכול לראות אור הבהיר מה שאין יכול לראות בלא מסך כו'.
והנה תומ"צ כמו שהם למעלה אור בהיר וצריך להתגשם ולבא מלמעלה מהזמן לתוך הזמן ולכן הזמן דוקא הם הלבושין. אך שלא ישאר למטה לזה צ"ל עבוד עורות וריחוץ והכל הוא ע"י משה רע"מ שהוא מאכיל ומשקה הצאן וגם מרחיץ אותן כו'. והיינו ע"י התפלה אהוי"ר גדפין כו':
ובשביעית יצא לחפשי חנם. חנם בלא מצות. כי יש מאן דאמר מצות בטלות לע"ל ולא קיי"ל הכי אעפ"כ המצות יהיו באופן אחר כי יהיו קרבנות כמ"ש ביחזקאל ולא כמו עכשיו ילכו מחיל אל חיל עליות וירידות אלא מנוחה לחיי העולמים:
וזהו ואלה המשפטים מלשון כמשפט הראשון כהלכתא קדמייתא הלכות הילוך כו'. אשר תשים לפניהם בפנימיותם פנימיות המדות מבחי' משה והיה זה אחר מ"ת שאמרו ישראל למשה דבר אתה ונשמעה כו':

פרק ה

ויראו את אלקי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו'. הנה ענין תחת רגליו הוא כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו' ובבחי' כמראה אדם שייך יד ורגל. והוא

מ"ש אח"כ ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. אך צ"ל איך שייך לומר כן באלקות והלא אין לו גוף ולא דמות הגוף.
והענין דהנה כתיב אני הוי"ה לא שניתי. פי' שאין שום שינוי אצלו ית' בין קודם בריאת העולם והשתלשלות עולמות עליונים ובין לאחר בריאת העולם וכמאמר אתה הוא קודם שנברא כו'. והיינו לפי שמקור התהוות כל העולמות הוא רק מבחי' מלכותו ית' שהוא רק בחי' הארה בעלמא דהיינו מה שמלך שמו נקרא עליהם.
ולכן אין זה פועל שום שנוי ח"ו במהותו ועצמותו. וכמו שאין אור וזיו השמש המאיר לארץ ולדרים עליה פועל שינוי בעצם מאור השמש ע"י המשכת האור להיותו רק הארה כו'. ונק' ג"כ הארה זו שמו הגדול שעד"מ שמו של האדם אינו נוגע למהותו ועצמותו כו'. אך מ"מ הארה זו היא בחי' א"ס ופשוט בתכלית הפשיטות.
ולכן כדי שיתהוו ממנה בחי' עולמות בגבול ומדה וגם בבחי' התחלקות המדרגות הוא ע"י התלבשות בבחי' כמראה אדם דהיינו בחינת התלבשות האורות בכלים. ובחי' כמראה אדם הוא בחי' נש"י כמ"ש אדם אתם כי ישראל עלו במחשבה.
וכתיב ושכנתי בתוכם בתוכו לא נאמר כו' שהם כלים להשראת שכינתו ית' וכידוע שתכלית הבריאה היה בשביל להיות לו ית' דירה בתחתונים. והיינו לשכון שכינתו בישראל שזהו פי' ישראל עלו במחשבה.
וזהו מכון לשבתך פעלת ה' ועכשיו השראה זו רק בנשמות ישראל ולא בגופים שלהם מפני שבא נחש על חוה והטיל זוהמא. ואף שבמתן תורה פסקה זוהמתן. אך ע"י חטא העגל ושאר העונות חזרה הזוהמא בהגופים שלהם. שהגוף נק' משכא דחויא. אבל לא בנשמתם כי חלק ה' ממש עמו וכנודע שהנשמה א"צ תקון לעצמה. אבל לעתיד שיזדככו גם הגופים וכמ"ש ועצמותיך יחליץ וכתיב ואת רוח הטומאה אעביר כו'. אז כתיב ונגלה כבוד הוי"ה וראו כל בשר כי יזדכך החומר עד שיהי' בחי' גילוי אלקות גם בגופים משא"כ עכשיו אין הגלוי רק בנשמות בלבד.
והנה בחי' גלוי אלקות בנש"י הנה הוא נמשך בציור אדם. וזהו אדם אתם פי' עד"מ משכן הנשמה פרטית באיברי הגוף שהוא ג"כ בציור אדם כמו אור השכל שורה במוח דוקא והמדות בלב כו'.
וחיצוניות המדות בידים חסד דרועא ימינא כו'. ודרך פרט הן הנה רמ"ח אברים פרטיים שמתחלקת הארת הנשמה בהן ודרך כלל נחלקין לג' קווין דרועא ימינא ושמאלא והגוף באמצע. כמו"כ יובן למעלה בבחי' גלוי אלקות בנש"י דכתיב נודע בשערים בעלה בכל חד לפום מאי דמשער בלביה.

ויש נשמות שהן מבחי' מוחין שהן כלי לבחי' התורה והן ראשי אלפי ישראל. ויש נשמות שהן כלי לבחי' המדות. ויש נשמות שהן בחי' רגל. אך מ"מ בכולם נאמר נודע בשערים. פי' נודע לשון חבור והתקשרות כדמיון חבור והתקשרות הנשמה בגוף שעם היות שהנשמה היא רוחנית ולמעלה מגדר גוף גשמי אעפ"כ היא מתקשרת ומתלבשת בגוף גשמי. כמו"כ נמשך גלוי אוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' חכמה ומדות להיות שורה ומתלבש בנשמות ישראל שכללותן היא בחינת קומת אדם ואפי' בחינת רגל ובחינת עקביים יש בהן מעלה יתירה שמעמידין את הראש כו' ומוליכים אותו ממקום למקום משא"כ בכח הראש לבדו בלתי הרגל ולכן ארז"ל והוי שפל רוח בפני כל אדם כו'.

וזהו שנאמר בו ית' כמראה אדם בכ"ף הדמיון. כי באמת לאו מכל אינון מדות איהו כלל וכמ"ש כי לא אדם הוא כו'. אך שיורד ומתלבש בנש"י שהן בחי' ציור אדם א"כ מצד התלבשות זו נאמר בו ית' כמראה אדם כו'. וזהו מ"ש ועשיתם אתם וארז"ל כאלו עשאוני:

והנה פי' וענין ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם מהו ענין הכסא. הענין הוא שכדי שיהיה התהוות הנבראים דבי"ע שמלבד שהן בבחי' גבול ומדה עוד זאת הן בחי' יש ודבר נפרד בפ"ע לכן א"א להיות התהוות זו ע"י המשכת האור והחיות מבחי' כמראה אדם עצמו שהוא בבחי' בטול בתכלית דבאצי' איהו וגרמוהי חד ממש אלא הוא ע"י בחי' ישיבת האדם העליון על הכסא. כי הנה עד"מ הכסא שאדם יושב עליה שהוא בחי' ירידה והשפלה למטה כך למעלה כתיב וישב ה' מלך לעולם. פי' מלך לעולם היינו להיות המשכת מלכותו ית' למטה להתהוות בי"ע שהן עולמות הנפרדים נק' המשכה זו בחי' ישיבה שהיא השפלה והמשכה והיינו ע"י הכסא כס א' שהוא בחי' לבוש להלביש ולהעלים האור וחיות הנמשך מבחי' אל"ף אלופו של עולם להיות אל מסתתר כדי שיהיה התהוות היש ודבר נפרד.

והנה עד"מ ביושב על הכסא הנה גופו וידיו הם למעלה מהכסא רק רגליו הם מושפלים ונמשכים למטה לארץ. כמו"כ יובן למעלה. בענין על הכסא דמות כמראה אדם שההמשכה ממנו למטה להתהוות הנבראים הוא רק עד"מ מבחי' אחרונה הנק' רגלי וכמ"ש והארץ הדום רגלי:

וביאור ענין זה דהנה מבואר למעלה דבחי' כמראה אדם היינו נש"י. והנה הם הנקראים בנים לה' וברא כרעא דאבוה שהוא בחי' רגל וכמ"ש שש מאות אלף רגלי העם כו'. כי כמו עד"מ הרגל בטלה אצל הראש לכל אשר יחפוץ יטנו. כך כללות נשמות ישראל יש בהן בחי' בטול זה בטבע תולדותם אליו ית' והיא בחי' אהבה המסותרת שבכל א' מישראל בלי טעם ודעת כלל רק לפי שהן חלק הוי"ה עמו כמו הבן שנמשך ממוח

האב והיה עצם א' עמו רק שאח"כ נמשך להיות דבר בפ"ע. כמו"כ כתיב שמע ישראל הוי"ה אלהינו שלנו דהיינו שרש הנשמה כמו שהיתה כלולה עדיין במקורה ושרשה היא למעלה מבחי' רגל ובחי' כרעא דאבוה רק מתאחדי' עם מוח האב עד"מ והם דבר א' ממש עם אלהותו ית'.

וזהו הוי"ה אלקינו ממש רק שאח"כ ירדו בהשתלשלות המדרגות להיות בחי' בפ"ע ונק' רגל ואעפ"כ הוא כרעא דאבוה ממש. ולכן יש בהם בחי' הבטול גם אח"כ מצד שרשן כו'. וזהו נשמה שנתת בי טהורה היא אתה בראתה כו'.

וידוע הקושיא איך שייך לומר טהורה היא קודם שהזכיר בריאתה וגם מה כפל ג' לשונות בראתה יצרתה נפחתה. אך הענין דפי' טהורה היא הוא כענין שנאמר כאן וכעצם השמים לטהר שהוא בחי' בהירות האור.

וכן תרגום צהרים טיהרא וכך שרש הנשמה נמשכה ממקום גבוה מאד. וזהו טהורה היא שנמשכה מבחי' טהירו עלאה שבזוה"ק. והוא ג"כ משארז"ל דע מאין באת שבחי' אין הוא שמתאחד עם אלהותו יתברך בתכלית וכנ"ל בפי' הוי"ה אלקינו ממש. וזהו בחי' הבהירות דהיינו שאינו יש ודבר בפ"ע כלל. אך אח"כ ירדה למטה בבחי' בי"ע להיות יש ודבר וזהו כפל הג' לשונות בראתה יצרתה נפחתה בי כו' (ואז נקר' בחי' רגל משא"כ בשרשה היא בחי' ישראל לי ראש עמ"ש בפ' שלח ע"פ אני ה' אלהיכם וגו':) **וזהו** ביאור ענין הנ"ל בפי' ועל דמות הכסא כו' שהוא להיות התהוות בי"ע שזהו ע"י בחי' כסא ובחי' רגלי אדם והיינו בחי' הנשמות כמו שהן בבחי' בראתה יצרתה כו' שע"י התלבשות האור בהן מקבלים שאר הנבראים וחיצוניות העולמות דבי"ע אבל כמו שהן בשרשן למעלה בחי' טהורה היא ישראל עלו במחשבה הן למעלה מבחי' כסא ומבחי' התהוות הנבראים דבי"ע כו'.

וע"פ לשון הקבלה יובן ג"כ הענין דבחי' כמראה אדם העליון הוא התלבשות אור א"ס ב"ה בע"ס דאצי' והכסא הוא המסך שבין אצי' לבריאה כו' וכן בנש"י הנמשכים מבחי' ע"ס הנ"ל יש בהן ב' בחי'. היינו הא' בחי' מזליה חזי שבאצי' זהו למעלה מהכסא. והב' בחי' בראתה יצרתה כו' להתלבש בגוף. וזהו הנק' בחי' רגל. ונק' ג"כ ב' בחי' אלו ישראל ויעקב כי ישראל לי ראש. ויעקב יו"ד המתלבש בבחינת עקב וכמ"ש במ"א:

והנה משה רבינו ע"ה אמר שש מאות אלף רגלי העם אשר אנכי בקרבו כו'. שמבואר שמשה רבע"ה הוא למעלה מעלה מבחי' רגל. דהיינו אפי' לאחר ירידת נשמתו בגופו מאיר בו מבחי' שלמעלה מבחי' כסא ובחי' רגל הנ"ל.

והענין הוא ע"ד מארז"ל האבות הן הן המרכבה וידוע דהאבות הן היו מרכבה לבחי' זרועות עולם אברהם לבחי' חסד דרועא ימינא ויצחק לבחי' דרועא שמאלא כו'. ובחי' זרועות דאדם העליון הוא עד"מ למעלה מעלה מבחי' הכסא כנ"ל.

והענין דמבואר למעלה דבחי' הכסא הוא הלבוש והמסך המעלים על האור כדי שיהיה התהוות בי"ע כו'. ובחי' הרגלים נמשכים למטה ע"י הכסא ולבוש הנ"ל. אבל בחי' הידים הוא גילוי בחינה שלמעלה מלבוש והעלם זה והוא גילוי בחי' טהורה היא כו' שלמעלה מבחי' בראתה כו' והאבות ומשה רבע"ה היו מרכבה לבחי' גילוי אור זה והיינו ע"י שהיו מרכבה בבחי' בטול תמידי ממש.

ועי"ז המשיכו גילוי זה. וביאור הענין הוא כי הנה אנו רואים עד"מ למטה באדם שהידים יש בהן גילוי המוחין והשכל יותר מברגלים שמתאחדין ומתקרבים יותר אצל השכל והמוחין מהרגלים שאע"פ שהרגל ג"כ בטילה לגבי הראש ולכל אשר יחפוץ יטנו מ"מ בטול זה אינו ממילא אלא ע"פ צווי השכל שהרגל נשמעת לצווי זה משא"כ תנועות הידים נעשה ממילא כפי רצון השכל וא"צ לצווי כלל כמו שאנו רואים הפרש בין טפוח בידיו לרקוד שברגליו שכאשר יהיה האדם בשמחה מיד יטפח בידיו דהיינו שיראה בידיו תנועה המורה על השמחה כמו להכות כף כו' משא"כ ברגלים שיהיה נמשך מזה שיהיו רוקדים הוא אינו נעשה ממילא אא"כ יהי' צווי והמשכה מהשכל לרגליו לרקד כו'.

וכן עד"ז בשארי תנועות יהי' ביד התהוות התנועה ממילא כפי המחשבה שבשכל כנראה בחוש משא"כ ברגל אינו ממילא רק ע"פ צווי. וזה ראייה ברורה שבידים יש גילוי השכל יותר עד שנמשכין מאליהן אחר מחשבת השכל כאלו אינן דבר בפ"ע. והנמשל יובן שזהו ההפרש בין מעלת האבות ומשה רבע"ה שהיו בחי' מרכבה ובטלים לגמרי אליו ית' כאילו אינן יש ודבר נפרד בפ"ע כלל ולא פסקו תמידי מלקשר דעתם בבטול הנ"ל אפי' רגע א' לכן היו מרכבה לבחי' זרועות עולם שלמעלה מבחי' כסא ומסך. (וכמ"ש באגה"ק ד"ה איהו וחיוהי וז"ל ואף גם לאחר שירדו הנר"נ דאצי' לעוה"ז לצדיקים הראשונים אפשר שלא נשתנה מהותן להיות דבר נפרד מאלקות כו' יעו"ש) ולמעלה מבחי' רגל כו'. משא"כ שאר נשמות הצדיקים שלא הגיעו לבחי' וגדר בטול זה התמידי רק שמעוררים בנפשם הבטול והתפעלות האוי"ר ה"ז בחי' רגל שבטילה ג"כ להשכל רק שאינו ממילא וצ"ל צווי והמשכה מהשכל והוא ענין המשכת ההתבוננות לעורר את האהבה כו'.

ולכן אמר משה רבינו ע"ה על אנשי דורו אע"פ שהיו דור דעה שש מאות אלף רגלי כו' משא"כ הוא עצמו אשר אנכי בקרבו למעלה מבחי' רגל וכמ"ש לקמן אי"ה. אך זהו דרך כלל נק' הנשמה בחי' רגל. אך דרך פרט כל נשמה היא ציור אדם ויש בה ג"כ בחי' יד

ורגל והנה דו"ר טבעיים היינו האהבה הטבעית המסותרת נק' בחי' רגל אבל בחי' דו"ר שכליים נק' ידים שמתאחדים עם השכל והמוחין.
ומבחי' דו"ר טבעיים יגיע לבחי' דו"ר שכליים. והיינו בק"ש באמרו שמע ישראל ה' אלהינו שהוא בחי' שרש נשמתו בחי' מזליה חזי כו'. שהוא מיוחד ממש עם אלקות ומשם יאיר ומתגלה להיות ואהבת שיהי' הוי"ה אלקיך שיהי' גילוי יחוד זה ג"כ למטה בהתלבשות הנשמה בגוף כמ"ש במ"א:
והנה ידוע דירידת הנשמה בעוה"ז (מאיגרא רמה בחי' טהורה היא לבחי' עשייה נפחתה בי) הוא צורך עלייה והיינו ע"י אותיות התורה וכמ"ש במ"א שהאותיות נקראים סוסים כמ"ש כי תרכב על סוסיך. דכמו שהסוס יעלה ויביא את האדם הרוכב עליו למקום שלא יוכל ללילך כ"כ בעצמו. כך אותיות התורה מעלים ומגביהים הנפש למעלה מעלה. ויש אותיות שהן בחי' העלאה. ויש אותיות שהן בחינת הבאה והמשכה דהיינו מבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע מההעלם אל הגלוי וזהו פי' לשון אותיות לשון הבאה כמו אתא ואייתי מתניתא בידיה. ואתה מרבבת קדש.
והנה האותיות נק' ג"כ בשם אבנים בס' יצירה שני אבנים בונות שתי בתים כו'. כי אבן הוא בחי' דומם והוא בחינה תחתונה מן ד' בחי' ארמ"ע ודצח"מ. וכך האותיות הם גם כן מדרגה תחתונה ובחי' דומם לגבי השכל והמדות שהן בחי' חי וצומח כמ"ש במ"א. אך ע"ז אמר דהע"ה אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה שאע"פ שהאותיות הנק' אבנים הם למטה מהשכל והמדות אעפ"כ הם מעלים השכל והמדות למעלה ומדרגה הגבוה יותר מהחכמה.
וכנ"ל בענין בחי' סוסים כו'. והיינו כמארז"ל דהרהור לא עביד מידי ובד"ת ג"כ כתיב למוצאיהם בפה דוקא. והענין כמו עד"מ מהאבנים עושים בית לדירת האדם וא"א לדור בלי בית כך ע"י אותיות התורה ממשיכים גילוי אור א"ס ב"ה בחי' סוכ"ע שיהיה שוכן ומתלבש באותיות התורה (וההמשכה היא מבחי' א"ס ב"ה כי לא אדם הוא שיהיה נמשך ומתלבש למטה בבחי' כמראה אדם ולכן ההמשכה דוקא ע"י בית בחי' אותיות כמו שהבית הוא בחי' מקיף על האדם ולמעלה ממנו כו' ועמ"ש במ"א ע"פ מזוזה מימין כו' נר מצוה כו') וזהו לשון מקרא קורא בתורה כאדם שקורא לחבירו שיבוא אצלו. כך ע"י בחי' אותיות התורה קורא להקב"ה להיות בגלוי למטה וכמארז"ל הקב"ה קורא ושונה כנגדו. פי' הקב"ה הוא בחי' סוכ"ע קורא ושונה ג"כ אותיות הללו דהיינו שנמשך לבא מהעלם אל הגלוי ומה שאמרו כנגדו היינו לפי שגלוי זה נמשך לבחי' נשמות הנבראים

שהם בחי' בע"ג וא"א להן להכיל גילוי אוא"ס הבלתי בעל גבול ע"כ אמר כנגדו כי דבר ה' זו הלכה והקב"ה קורא דברי' אלו כנגד האדם הקורא מלמעלה למטה כו'.
וע"פ כל הנ"ל נבואה לבאור הפסוק ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו' כי הנה נת' שהאותיות נק' אבנים והנה באבנים יש שני מדרגות. הא' אבנים ממש שהן בריאה בידי שמים. והב' האבן הנעשה בידי אדם והיא הלבינה שנעשית מן העפר ע"י בני אדם שנעשית ג"כ חזקה וקשה והיא נק' ג"כ אבן כמ"ש הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן כו' וכידוע ומפורסם שגם הן הלבנים יבנו בנין בית חומה כמו מן האבנים. אך שצריך תחלה הכנה איך לעשות הלבנים שיהיו חזקים ומתקיימים והוא ע"י שישרפו אותם בכבשן האש וכנ"ל באמרם נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ואז דייקא ותהי להם הלבנה לאבן והיא האבן הנעשה בידי אדם ולא בעצם תולדתם כמו אבנים ממש שהן בריאה בידי שמים.
והנמשל מב' בחי' אבנים אלו יובן ג"כ ברוחניות בענין האותיות שנק' אבנים שיש בהם ג"כ ב' בחי'. הא' בחי' בריאה בידי שמים ונק' אבנים. והב' בחי' הנעשה בידי אדם ונק' לבינים. והיינו כי בחי' אותיות התורה הם נק' אבנים שהתורה היא מן השמים וידבר ה' אל משה והוא נק' לשון הקודש שנמשך מבחי' קדש העליון. אך בחי' הלבינים היינו אותיות של ע' לשון מלשונות האומות אשר כל עם ועם מדבר כלשונו.
והנה כתיב כארבע רוחות השמים פרשתי אתכם דהיינו שישראל מפוזרים בע' אומות ומדברים ג"כ כלשון עם ועם שהם דרים בתוכם בכל צרכי מו"מ ואחר כך כשמתפללים במס"נ בכוונה ולומדים תורה לשמה מיגיעת העסק במו"מ אזי מעלים כל צירופי אותיות שדברו בהם למעלה מעלה לשרש נשמתם שהיא בחי' טהורה היא טהירו עלאה שלפני ההשתלשלות. וזהו הנק' חולין שנעשו על טהרת הקדש. פי' כי לה"ק נמשך מבחי' קדש העליון משא"כ שאר לשונות הם חול אבל כשמתבררים ע"י התפלה כנ"ל (וגם כשמדברים בהם להבין התורה וכמו בגמ' יש כמה מלות לשון ארמי הכי השתא אי אמרת בשלמא) הרי הם נעשים על טהרת הקדש בחי' קדש העליון וטה"ע. וה"ז כמשל הלבינים שהגם שהן עפר פשוט מ"מ ע"י מעשה ידי אדם נעשים ג"כ קשים וחזקים בבחי' אבן כנ"ל עד שבונים מהם חומה כו' ואני חומה זו תורה כו'. ואמנם הנה א"א שיתהפכו ויתבררו הצירופי אותיות (דחולין להיות נעשים עטה"ק) הנ"ל להיות נק' אבני קודש כ"א ע"י המס"נ בק"ש דכמו משל הלבינים דצריך שישרפו אותן בכבשן תחלה כנ"ל וע"י השריפה יתהפכו להיות קשים וחזקים כאבנים. וכך הענין בעבודת ה' ענין שריפת הלבינים הוא ע"י שיתפללו בכוונה בהתלהבות אהוי"ר באמרו ואהבת בכל לבבך כו' ע"י

זה נשרפים ונכללים אותיות הזרים מכל המו"מ שעוסק וגם כל החיות ושפע שנעשה מהן כמו מאכל ולבוש הכל עולים ונכללים באחדות בעבודת ה' כשמוסר נפשו באחד בהתלהבות. אך צריך שהעסק במו"מ יהיה בקרירות ובע"כ שלא בתשוקה ממש רק כמו שכופין אותו עד שרוצה כדי להחיות נפשו ונפשות ביתו שיוכלו לעבוד את ה' כל ימי חלדם וכמו שארז"ל עשה תורתך קבע ומלאכתך עראי שעיקר המכוון בהמלאכה כדי שיהיה תורתך קבע ואז עי"ז יוכל להעלות בהאותיות אח"כ כנ"ל:

וזהו ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו' תחת רגליו דוקא דהנה מבואר למעלה בענין וישב ה' מלך לעולם שיש בחי' כסא כס א' המלביש ומכסה לאור הנמשך מבחי' כמראה אדם כו' עד שיוכל להיות התהוות היש ודבר נפרד בבי"ע ובחי' התהוות היש זהו בחי' תחת רגליו והוא מ"ש ומלכותו בכל משלה היינו אפי' עד השרים כו' משא"כ בחי' יד הוא למעלה מבחי' כסא ואין שם בחי' יש ודבר נפרד רק איהו וגרמוהי חד. ע"כ אמר ותחת רגליו שהוא למטה מבחי' כסא הנ"ל שם הוא בחי' לבנת הספיר. פי' לבנת הוא מענין בחי' לבינים הנ"ל שהוא בירור והעלאת האותיות של הע' לשון שלאחר הבירור הם בחי' לבנת הספיר שמאירים כספירים וכמ"ש מקום ספיר אבניה לא ידע אנוש ערכה. (והגם שהאותיות הללו נעשים בידי אדם ולא בידי שמים מ"מ ע"י המס"נ בק"ש נתבררו כ"כ עד שנק' ספיר וכמ"ש אשר ברא אלקים לעשות. לעשות לתקן בידי אדם וע' בע"ח) ולקרב הדבר אל השכל איך אפשר שאותיות של ע' לשון יתעלו כ"כ ע"י עסק התפלה והתורה להיות ג"כ כמו אבני קדש עד שנק' לבנת הספיר. אך הענין דהנה אנו רואים שבכל עם ועם המדבר כלשונו עכ"ז אין בכל לשון רק הברת הכ"ב צירופי אותיות שבה' מוצאות הידועים אחה"ע מהגרון כו' כמו בלה"ק רק השינוי בין שאר לשונות ללה"ק הוא בלשון שצירוף בשר של לה"ק דאותיות אלו בי"ת שי"ן רי"ש הן מחי' ממש את הבשר בדבר ה' בשימ"ב משא"כ בשאר הלשונות שהם הסכמיים כמ"ש בפרדס שער האותיות ובשל"ה.

וכן תמונת אותיות דכתב אשורי רומז לענינים נפלאים שהרי ר"ע היה דורש על כל קוץ כו' וכ"ז אינו כלל וכלל בשאר כתבים ולשונות. אבל עכ"ז הברת כ"ב אותיות יש בהן ג"כ בשוה.

וידוע דשורש כ"ב בחי' אותיות אלו נמשכים ממקום גבוה מאד ולמעלה מהשכל רק שקבען בפה כו' א"כ על כל פנים אנו רואים שגם ע' לשון יש שרש להאותיות למעלה לכך יוכלו להתעלות ע"י מס"נ בק"ש כנ"ל וזהו בחי' לבנת הספיר שהוא תחת רגליו דהיינו בבירור מבחי' נוגה ושם יש ג"כ כעצם השמים לטוהר שהוא בחי' אותיות התורה

שהתורה היא מהשמים והאותיות הן מבחי' טה"ע כמ"ש בזוהר גליף גליפו בטה"ע ונמשכה למטה ג"כ תחת רגליו בעשיה כנ"ל ונמצא לבנת הספיר ועצם השמים לטוהר הם בחינת ב' מיני אותיות הנ"ל שע"י ב' מיני אותיות הנ"ל הוא עליית הנשמות אחר ירידתן שירדו מבחינת טהורה היא להיות בבחינת רגל כנ"ל וע"י ב' בחינת אותיות התורה הנ"ל שהם בבחינת תחת רגליו עי"ז הוא העלייה:

וזהו ויראו את אלקי ישראל. דהנה לעיל מניה כתיב ונגש משה לבדו אל הוי"ה והם לא יגשו כי שרש בחי' משה היה למעלה מבחי' כסא ה' המתלבש בבי"ע. (וכמש"ל בפי' רגלי העם אשר אנכי בקרבו) ולכן ניתנה התורה על ידו כי התורה ירדה מן השמים היינו שנמשכה מאצי' לבריאה דרך בחי' הכסא הנ"ל (ועמ"ש במ"א בפי' השמים כסאי דקאי על התורה שירדה להיות בחי' כסא לגילוי רצונו וחכמתו כו'. ועמ"ש בביאור למ"ש בלק"א פי"ג) וכדי להמשיכו ולהורידו מאצי' לבריאה היא ע"י מרבע"ה ששרש השגתו היה בבחי' אצי' ממש וכמ"ש בו מן המים משיתיהו מבחי' מים עליונים שהוא בחי' אצי' כו'. וזהו תורה צוה לנו משה שהמשיך התורה מאצי' לבי"ע. משא"כ הזקנים לא היתה השגתם באצי' כלל רק בבריאה ולכן נאמר בהם ויראו את אלקי ישראל בחי' אלקי הוא מדת הצמצום וההסתר בחי' הכסא הנ"ל. משא"כ במשה כתיב ונגש אל הוי' שהוא בחי' שלמעלה מהצמצום דשם אלקים דהיינו למעלה מבחי' הכסא.

ולהיות שהשגת הזקנים היה מבחי' אלקים שהוא אחר ההעלם דכסא הנ"ל לכן שם ראו והשיגו בחי' לבנת הספיר ובחי' כעצם השמים שהם ב' בחי' אותיות הנ"ל דהיינו שיש שם ג"כ מבחי' עצם השמים והוא אותיות התורה שניתנה מהשמים שהרי נמשכה ונתלבשה ג"כ תחת הכסא הנ"ל. וזהו בחי' אבני קדש. ועוד יש שם ג"כ בחי' לבנת הספיר שהם אותיות המתבררים מע' לשון שבחי' אותיות אלו אינם דוקא רק תחת בחי' כסא כנ"ל באריכות:

וזהו ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. פי' ידו הן בחי' חג"ת שהן סמוכין אל הראש ומחוברין עמו והם למעלה מבחי' כסא והעלם ע"כ הזקנים לא זכו לגילוי זה מבחי' שלמעלה מהכסא דהיינו מבחי' הידים והשגתם היה רק ע"י הכסא.

וזהו ותחת רגליו כו' ולכן לא שלח ידו אליהם. והגם שנקר' אצילי בני ישראל וכמ"ש בהו ויאצל מן הרוח עכ"ז יש הפרש ביניהם למשה שהם לא השיגו רק הארת האצי' המתלבש בבריאה וכמ"ש ויראו את אלקי כו'. ולכן והם לא יגשו לבחי' גילוי שם הוי"ה. אבל במשה רבע"ה כתיב ונגש לבחי' שם הוי"ה. וכן אבות העולם היו מרכבה לבחינת

זרועות עולם כנ"ל. (ובזה יובן קצת מ"ש בשיר השירים דודי שלח ידו כו' דהיינו לנשמות הגבוהות במאד אבות העולם ומשה רבינו עליו השלום כנ"ל):

פרק ו

ביאור ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר כו' הנה נודע בסדר השתלשלות שמל' דאצי' נעשה כתר לבריאה ומל' דבריאה ליצירה כו' מלמעלה למטה וא"כ ממטה למעלה נחשב כלליות בריאה נגד אצי' רק בחי' נה"י לבר מגופא. כי בחי' חסד הוא בחי' עצם המדה כשמאיר בה בחי' המוחין והוא בחי' אהבה שע"י התבוננות כו' שע"י בחי' מוחין נעשה ממילא התפעלות אהוי"ר כו'.

ולכן נקרא בשם דרועא ימינא כמו הידים והזרועות שמראים תנועות השמחה בעת שמוחו טרוד בשמחה בלי שום מחשבה שיחשוב איך לעשות התנועה. וכמ"ש בשתים יעופף מאליו וממילא כו'. וכמ"ש בזוהר פ' משפטים (דקכ"ב ב') רישא דמלכא אתתקן בחו"ג כו'. משא"כ בחי' נצח הוא בחי' השפעה של המדה בלי שכל ומוחין בחי' נצוח שהוא בחי' אהבה הטבעית ברא כרעא דאבוה ונק' בחי' רגלים לבר מן גופא ואף שגם הרגלים מראים תנועות השמחה ברקוד בעת שמחתו היינו ע"י שחושב איך לרקד ולא ממילא כמו הידים.

והנה נה"י דא"ק מסתיימין בעשיה וכו'. והפרצופים דעגולים ויושר מסתיימין לפני הפרסא שבין אצי' לבריאה אלא שנה"י דא"ק בוקע הפרסא ומתלבשים בבי"ע כו' כי ענין א"ק הוא בחי' מחשבה אנא אמלוך שבמחה"ק ההיא היה כל תכלית סדר השתלשלות עד סוף עשייה בכדי להיות אתכפייא ואתהפכא כו'. ולכן יכולה בחי' א"ק להתלבש בבי"ע כו'. ולכן אפי' קל שבקלים ופחותי הערך יכול למסור נפשו על קידוש השם. והיינו מפני כי נה"י דא"ק מסתיימין ומתלבשים שם בסוף העשיה כו' (ועמ"ש בד"ה למנצח על השמינית):

והנה ההפרש בין אצילות לבריאה כי באצי' איהו וחיוהי וגרמוהי כלא חד האורות והכלים בלתי בע"ג. משא"כ בבריאה מלאכים ונשמות נבראים ובע"ג. והנה משה שהיה מבחי' אצילות ונגש אל הוי"ה בחי' אורות דאצי'. משא"כ הע' זקנים לא ראו ולא השיגו אלא בחי' תחת רגליו מה שיורד למטה מן הכסא בחי' א"ק כמו שמתלבש בבריאה כי בחי' כסא הוא בחי' פרסא המפסיק בין אצי' לבריאה כסא כס א' כו'.

וכן יחזקאל לא ראה אלא בבריאה כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם כו' שהוא בבריאה בע"ג. כי הנה ז"א נק' בשם אדם התחלקות קוין כו'. משא"כ חו"ב שהוא הארת

אור א"ס לא נק' בשם אדם. ודרך כלל אצי' הוא חכמה וכו' לכן כמראה אדם היינו בחי' נה"י דא"ק כמו שהוא מלובש תוך בי"ע כו':

כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר. הנה ידוע שמ"ה מברר וב"ן מתברר כו'. מ"ה הוא בחי' הבטול בעצם. וב"ן הוא בחי' בטול היש ומחנה מיכאל אהבה בחי' יש להיות בבחי' בטול בעצם. ויש לב' בחי' בחי' מ"ה ובחי' ב"ן דבר המביאן לידי גילוי שם מ"ה ושם ב"ן הוא בחי' אותיות המביא לידי גילוי הבטול בעצם או ביטול היש. והנה כח אותיות שם מ"ה נק' אבנים שני אבנים כו' כי אבן הוא בריאה בידי שמים. אב"ן א' ב"ן (כי שם מ"ה הוא מילוי אלפי"ן) הנעשים בידי שמים ולבנים בריאה בידי אדם הנעשים מטיט ועפר ונשרפים בכבשן ונעשים קשים כאבן ומוכשרים לבנין. והוא ענין מ"ש כי כארבע רוחות השמים פרשתי כו'. ולא גלו ישראל אלא להוסיף כח העלאת של ע' לשון ללשון הקדש.

וכמ"ש אני חומה זו תורה שמהאותיות של ע' לשון נעשה גם מהם בחינת חומה זו תורה. וכמו שמצינו בתנאים ואמוראים שדברו בגמרא בלשון ארמי הכי השתא אא"ב כו'. וכן אנו מתרגמים התורה בלשוננו לשון לע"ז שהוא ענין העלאת הלע"ז ללשון הקדש. אלא שצריך לשרפן תחלה בק"ש בכל לבבך ובכל נפשך כו'. כי מכל הדברים שמדברים בכל לשון מו"מ שנעשה מן המו"מ מאכל ומשקה ובכח האכילה ההיא מתפלל וקורא ק"ש כו' עי"ז נשרפו האותיות ועי"ז נעשו מוכשרין לבנין וכמ"ש בדור הפלגה שנפלגו לע' לשון אמרו הבה נלבנה לבנים ונשרפה לשרפה ותהי להם הלבנה לאבן כו'. ונקרא לבנת הספיר ספירים ומאירים כו'.

והנה משה היה באצי' ושם אין בחי' לבינה כלל רק הכל הוא בחי' אבנים כי באצי' איהו וחיוהי וגרמוהי כלא חד ולא שייך שם בחי' לבינה שהוא בחי' בטול היש. אבל נדב ואביהוא וע' זקנים שהיו מבריאה ראו איך שלבנת הספיר אותיות של שם ב"ן בטול היש. ועצם השמים אותיות של שם מ"ה כי שמים בחינת ז"א שם מ"ה ועצם השמים הוא בחי' האותיות של שם מ"ה באים לטהירו עלאה שהוא לפי פי' עמק המלך למעלה מבחי' א"ק כמ"ש בזהר גליף גליפו בטהירו עלאה כו'. ולפי קבלת מהרח"ו הוא א"ק והיינו לפי שנעוץ סופן בתחלתן וסוף מעשה במחשבה כו':

ואל אצילי בני ישראל לא שלח ידו. כי הנה נדב ואביהוא וע' זקנים היו מעולם הבריאה ככל ישראל שהיו באותו הדור אלא שהיו החשובים שבאותו הדור לשון ומאציליה קראתיך בחי' אצילות שבבריאה. לא שלח ידו שלא זכו להשיג את בחינת הידים העליונים למעלה מן הכסא כמו שהם מחוברים וסמוכים לראש. כמ"ש בזהר רישא

דמלכא אתתקן בחו"ג וכו'. משא"כ משה ואהרן שהיו שרשם מאצי'. הוא אהרן ומשה הוא משה ואהרן מז' רועים כו'. וכן האבות הן המרכבה שהיו מבחינת אצילות השיגו גם את בחינת הידים העליונים כו':

ויחזו את האלקים ויאכלו וישתו. ויחזו לשון תרגום בחי' אחוריים שלא ראו והשיגו אלא בחי' אלקים. כי שמש ומגן הוי"ה אלקים ולע"ל מוציא חמה מנרתקה כו'. ויאכלו וישתו הוא בחי' אכילה ושתיה שבבריאה מ"ן ומ"ד מ"ה וב"ן כו' כי החיות של האכילה היא מלמעלה למטה שיורד המאכל לאצטמוכא ומתבשל בכבד ועולה ללב ומוח ומשם מחיה בדרך ירידה שיורד כח מן המוח ללב להפתח ולהסגר להתפשט הדם בכל האברים בדרך רצוא ושוב כו'. אך הנה הדם עצמו אינו עולה למוח מחמת גסותו ועבותו וגידי ועורקי המוח דקים מאד.

וזה פעולת השתיה לרכך הדם ולקלשו ואז עולה מן הדם רק דבר דק וכח בלבד לחלוחית למוח לחזקו שהוא חיות דרך עלייה והוא בחי' מ"ן ומ"ד וכמ"ש בזוהר ע"פ אני ישנה בגלותא שהוא ענין הסתלקות מוחין מז"א לפי שאין העלאת מ"ן מלמטה. ולכן יכול אדם למות בצמא אף שאוכל. והיינו לפי שאין הדם יכול להתפשט באברים (וע' בפי' המשניות להרמב"ם רפ"ג דעירובין והמים כו') משא"כ במשה כתיב לחם לא אכל ומים לא שתה וכו' שהיה ניזון מבחי' אכילה ושתיה שבאצילות. כמ"ש אכלתי יערי עם דבשי כו'. אכלו רעים שתו ושכרו שהם בחי' חו"ב שנקרא אכילה ושתיה. חכמה בחי' אכילה בחי' נקודה ויצא כברק חצו.

ובחי' בינה נק' שתיה לפי שמרחיב ומגדל בהרחבה שמדבור א' נעשה הרחבה והתפשטו' וכמשל הטפה היא בחי' נקודה ומתגדל בבטן האם ע"י שהייה בבטן האם תשעה חדשים להיות בציור אברים כו'.

וכנודע בחי' ז"א הוא תלת כליל גו תלת ואח"כ מתגדל להיות ו' קצוות וכ"א כלול מכולם להיות אלה אותיות לאה. לאה ילדה ששה בנים כו'. ואח"כ מתגדל להיות כלול מיו"ד הרי ששים.

ומתגדל עוד להיות כלול יו"ד מיו"ד עד ס' רבוא והוא ע"י בחי' בינה אימא המגדלם כמבואר במ"א. והיא בחי' תושב"כ ותושבע"פ. שהתורה שבכתב נק' לחם. לכו לחמו בלחמי תרין יודין נקטא וכו'.

ובחי' תושבע"פ בחי' בינה טעמי המצות כמ"ש ועשו להם ציצית כו'. כי בתורה הוא בלא טעם ובאו חז"ל ופירשו בה הטעם. וכן מאי טעמא דר' מאיר מ"ט דר"ע כו'. ולכן

נקרא בשם שתיה כי השתיה יכול לשתות אף שאינו צמא והיינו מחמת טעם המשקה. משא"כ האכילה אינו יכול לאכול כ"א כשהוא רעב. שבלחם אין טעם.
וזהו חו"ב אכילה היא חכמה שהיא רק נקודה ושתיה נק' בינה שהיא הרחבה וד"ל. ודרך כלל התורה נקרא אכילה בחי' המשכת מ"ד. והתפלה היא בחי' שתיה בחי' העלאת מ"ן. וכתיב שפכי כמים לבך נכח פני הוי"ה. וע' בזהר ויקרא (דף ד' ע"א). ולכן התורה והתפלה צריכים זה לזה כמו במזון הגוף אין די באכילה בלי שתיה. וכן בשתיה בלא אכילה. כך הוא במזון הנפש צ"ל ב' הבחי' (והנה כתיב לכו לחמו בלחמי שהתורה כמו שהיא למטה היא בחינת מזון לנפש ונקרא לחמו והיא גם כן לחמי כביכול בשרשה למעלה. וזהו החילוק בין ויאכלו וישתו שהיא בחינת בי"ע לחמו כו'. ומשה בהר סיני השיג כמו שהיא בחינת לחמי כו'):

פרק ז

לא תהיה משכלה ועקרה בארצך את מספר ימיך אמלא. הנה מודעת זאת כי יש למעלה בחינת ארץ החיים שממנה נשפע חיים ומזון לכללות נשמות ישראל לאהבה את ה' לעשות כל מצותיו אשר יעשה אותם האדם וחי בהם חיים אמיתיים דוגמת ארץ הלזו התחתונה הגשמית שמצמחת כל מיני מגדים להחיות בהם נפש כל חי חיים גשמיים.
וזולתה אין קיום וחיות לכל הדרים עליה כי לא יועיל הון ועושר זהב וכסף אם לא יהיה צמח האדמה ח"ו. וכך כל חיות רוחני הנמשך לאדם לתורה ולעבודה הכל הוא ע"י ארץ החיים העליונה וכמ"ש בארצות החיים. (ומ"ש בארצות היינו כי יש ארץ עלאה וארץ תתאה. דהיינו כנ"י דלעילא וכנ"י דלתתא כי גם למעלה יש בחי' כנ"י כי ישראל עלו במחשבה) ונק' בשם ארץ. כי כמו ארץ הלזו הגשמית אין כח צמיחתה מצד עצמה אלא מן הזריעה וכח הצומח אשר ניתן בה להיות ממנה ועל ידה נגדל ונצמח כל הזרעים שבתוכה. כך החיים הרוחניים הנמשכים ונשפעים מארץ החיים הם נמשכים ממקור וחיי החיים ב"ה כי הוא הנותן כח בארץ להוציא צמחה. אך זאת עבודת האדם לחרוש ולזרוע בה.
והיינו כמ"ש אור זרוע לצדיק כי ועמך כלם צדיקים כתיב. ואינו שם התואר דהיינו מדרגת צדיק אמיתי שנתבאר במ"א. אלא ר"ל מדרגת אדם כשר שאינו רשע ח"ו וכמ"ש צדיק ורשע לא קאמר.
והאור היא אהבת ה' ותשוקתו אליו ית' הנמשך לאדם הנה הוא זרוע בארץ החיים לצדיק. פי' להיות צדיק ומקושר בה' לדבקה בו. וזאת ישים האדם אל לבו וידע נאמנה ויאמין באמונה שלימה כי כל אהבה ויראה הנמשכים אליו הוא מתת אלקים שנותן כח

הצומח בארץ העליונה להצמיח אהבת ה' ויראתו על פניו ואינם נמשכים מכח האדם העובד עצמו.

וע"כ כל עיקר עבודתו לא תהיה לאהוב ה' מעצמו שיהיה הוא העובד והוא האוהב כו'. כ"א כמ"ש ועבדתם את הוי"ה אלקיכם. ופי' לפי פשוטו אינו מובן וכי הוא יתברך לעבודתנו הוא צריך וכלום חסר ח"ו ואם צדקת מה תתן לו. אלא הענין כי הוי"ה פי' היה הוה ויהיה ואני ה' לא שניתי וכולא קמיה כלא חשיב ותהיה עבודתכם כ"כ עד שבחי' זו תהי' אצליכם בבחי' אלהיכם כאלו הוא אלקים שלכם. דהיינו שיהיה שורה וקבוע במוח ומחשבה ומורגש ונתפס בשכלו באמת לאמתו כאלו עיניו רואות גילוי אלהותו ית' ממש.

ועד"ז הוא סדר כל השבחים אלהי אברהם כו' הגדול כו'. כי במקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו כי באמת כולא קמיה כלא חשיב והתלבשותו בבחי' גדולה כביכול ענוה היא. והוא באמת עיקר העבודה ומכאן עיקר ההתחלה מלמעלה למטה. וזהו באמת עבודה גדולה שיוכל מוחו הגשמי לקבל ולתפוס בו גילוי אלהותו ית'.

והנה בכאן נולדה ונתעוררה מדת אוי"ר ונק' בשם הולדה. כי אהוי"ר הם בחי' בן ובת. שאהבה היא בחי' בן כמ"ש זכר חסדו. והיראה היא בחי' בת. וזהו בת תחלה סימן יפה לבנים שצריך לעורר יראת ה' ופחדו תחלה כי זה השער לה' כמ"ש במ"א. משא"כ כשאין עבודתו עד"ז ובחי' זו רק שרוצה לאחוז במדות אהוי"ר להיות אוהב וירא כו' הנה היא לא תצלח בידו ולעולם לא יוליד שום אהבה ויראה אמיתיים כ"א דמיונות שוא שהוא דבר שאין לו קיום אלא לפי שעה ונק' בחי' זו משכלה שיולדת וקוברת. ועקרה היינו שאינה יולדת אהוי"ר כלל. וזהו לא תהיה משכלה ועקרה בארצך כי סבת היות בחינות אלו משכלה ועקרה הוא מחמת כי הם בארצך ואינם באים מארץ עליונה:

אך הנה יש עוד בחי' עקרה. והוא כענין מארז"ל ע"פ אין לה ולד אפי' בית ולד אין לה ושהיו טומטומים פי' שנסתם כ"כ עד שאין לה כלי קבול לקבל הריון. ועד"ז הנה יש באדם ג"כ בחי' זו לעבודת ה' שאינו תופס במוחו ושכלו האמת כאשר הוא מחמת שאין לו כלי מחזיק. כי כנ"י נק' כוס ישועות שהוא כלי קבול לקבל החסדים העליונים ונק' כוס של ברכה שמקבלת יין המשמח דהיינו בחי' התבוננות הנ"ל.

והיינו כשהוא כלי ריקן. משא"כ אם מחזיק מקום לעצמו ונחשב בעצמו ליש ודבר בפ"ע. ולכן הוא עוסק ברצונותיו לומר כך אני רוצה וכך טוב לי זה איני יכול לעשות וכיוצא בדברים ויש בזה פרטים ופרטי פרטים עד אין מספר. אך דרך כלל יש בחי' זו לכל או"א

למצוא בנפשו. הן העוסקים במו"מ. הן יושבי אוהלים בכל דבר שאומר אני כו' ומחמת זה נטמטם ונסתם מוחו:

והנה העצה לעשות כלי ריקן הוא כמ"ש לב נשבר ונדכה כו' אשכון את דכא וגו'. והוא כמשל אומן העושה כלי קבול שצריך להכותה בפטיש סביב סביב עד שנעשה חלל בתוכה וכך יהיה האדם ידכה וישוח להיות שפל רוח שלא יתפוס מקום כלל שיהיה מקומו פנוי וחלל כאלו אין ואפס ממש. אך עוד אחת היא משארז"ל כוס של ברכה צריך הדחה מבפנים והענין הוא כי אפילו מי שהוא נדכה בטבע כגון שהוא עני ואין לו מצח להרים ראש. עוד צריך הוא שלא יטה לבו אפילו לדברים המותרים להיות מקושר בהם בכל לב ונפש כי אפשר לעולם שיתקיים עשיית דברים המותרים בלא לב ג"כ ואם הטה לבו ונקשר להיות בהבלי העולם א"א להיות כלי קבול עד שיטהר והוא כמו למשל כוס המלוכלך שא"א להטיל בו יין עד שירחצנו וכן האשה לא תוכל לקבל הריון אפילו יש לה בית ולד אם לא נטהרה מטומאתה:

והנה אחר שעשה כלי קבול נקיה ומודחת הנה הוא עוד צריך לשית עצות בנפשו. והוא ענין מ"ש ותתפלל חנה על ה' ובכה תבכה. כי הנה כנ"י יש לה כמה בחי' ושמות וכשהיא בבחי' הולדה נק' בשם לאה אם הבנים.

וכשהיא בבחי' עקרה שאינה מולדת אהבה ויראה נק' בשם חנה כמ"ש ולחנה אין ילדים. והעצה היא ותתפלל חנה על הוי"ה. והענין כי הנה שם הוי"ה מורה ע"ש שמהווה את הכל מאין ליש ושם זה הוא בכל עולמות אצילות בי"ע שאין חילוק ביניהם אלא שזה ברא וזה יצר כו'. אבל דרך כלל הנה הוא מחיה את כולם ומהוה אותם מאין ליש. אך אמתות שם זה אינו אלא לגבי העולמות הנאצלים והנבראים והנוצרים והנעשים. אבל לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו לא שייך כלל לומר שם זה דכולא קמיה כלא חשיב ואינם נתפסים אצלו בגדר מציאות כלל כמ"ש אני הוי"ה לא שניתי. ואתה הוא קודם שנברא כו'. ואתה הוא לאחר שנברא כו'. וזהו מ"ש בפרקי דר"א (פ"ג) עד שלא נברא העולם היה הקב"ה ושמו בלבד. פי' שמו לבד ששמו אינו בגדר מהווה ומחיה כלל אלא הוא לבד וכענין נשגב שמו לבדו. ונשגב הוא מורה על הפלגה יתירה שהוא מופלג הרבה מעולמות הנאצלים כו' רק כי הודו על ארץ ושמים. פי' שנמשך הוד וזיו משמו לחיות ארץ ושמים. אך וירם קרן לעמו כתיב להיות לו לעם קרובו להיות קרבים אליו בעצמו כדי לקרבם אליו ליכלל ביחודו ית' כמ"ש חמלה גדולה ויתירה כו' כמ"ש במ"א.

ומזה תתלהט נפשו להשליך נפשו מנגד למסור נפשו על קדוש השם בפועל ממש להיות נפש צמאה וכלתה לה' לאתדבקא רוחא ברוחא. דהיינו שיהיה כל מחשבה דבור

ומעשה שלו במחדו"מ של הקב"ה ומצות מעומקא דלבא בדביקה וחשיקה כו' כמ"ש בזהר ע"פ נפשי אויתיך כו' כמ"ש במ"א. וזהו ותתפלל חנה על הוי"ה כי תפלה הוא מלשון התקשרות שהתקשרה עצמה על ה' פי' למעלה מעלה מבחי' שם הוי"ה המורה על התהוות העולמות וחיותן כ"א ליבטל וליכלל ביחודו ית' במסירת נפש בפ"ע.

והנה משם נמשך בחי' ר"ר על נצוץ אלהות שבנפשו. וזהו בכה תבכה לעורר רחמים רבים. וזהו המלך המרומם לבדו כו' והמתנשא מימות עולם. פי' שהוא רם ונשא מגדר ובחי' עולם ולפיכך ברחמיך הרבים שמחמת התנשאותו מימות עולם עד אין חקר גדלה בעיניו הרחמנות על כל העולם ואפי' על עולמות עליונים אפי' על בחי' ג"ע העליון ולמעלה מעלה עד רום כל המעלות שייך אצלו רחמנות כי כולם שפלים אצלו. משא"כ בעולמות הנאצלים והנבראים כו' כל מה שיורד מטה מטה מתמעט בחי' רחמים עד שבבחינת ארץ הלזו הגשמית אין אנו משיגים הרחמנות אפילו שעל עוה"ז הגשמי כיון שאנחנו בתוכה כי הרחמנות הוא אצל גדול על הקטן. כי כמו שהוא מתנשא עד אין חקר כך רחמיו מרובים אף כי נשגב שמו לבדו מ"מ הרי אלהי עולם כו'.

וזהו אלהי עולם ברחמיך. ובקשתנו הוא שלפי שאין אנו משיגים בשכלנו הרחמנות אתה תעורר רחמיך הרבים שלא נטבע ונשקע בזה העולם. ותהי' מגן ישענו משגב בעדנו. פי' משגב כמו חומה נשגב' ומוקפת. וכן מגן הוא מחסה להסתיר בפני האויבים (כי בחי' המקיף מסמא עיני החיצונים שלא ישלטו):

והנה כתיב ואברהם זקן בא בימים. פי' זקן זה שקנה חכמה. ואמרו ע"פ בישישים חכמה שדעתם מתיישבת עליהם. דהיינו שתהיה עבודה בקביעות ובישוב הדעת ולא יהיה פעם כך ופעם כך כי צריך להיות כל הימים שלמים כמ"ש בזוהר והימים שנתנו לו מן השמים לחיות בהם כימי שנותיו לא ניתנו לבטלה אפילו שעה אחת יתירה על השיעור ששיערו כמה הוא צריך להשלים את נפשו. ומזה יתבונן המשכיל להיות ממארי דחושבנא לחשוב כל המחשבות והדבורים והמעשים דבר יום ביומו.

והנה הימים הם בחינת לבושים והם לבושי התורה והמצות שלומד ועושה בכל יום. ובלבושים אלו יכול האדם לקבל גלוי אלהותו ית' ואהוי"ר הנמשכים מארץ עליונה בתוספת אורה כי אף שלומד פשטי התורה ואינו מגיע לו מזה שום אהוי"ר בשעת מעשה מ"מ הרי התורה אור זרוע בארץ עליונה ומשם תצמיח צדקה ורב חסד דהיינו בחי' אהבה רבה על נפשות ישראל להאיר להם בלבושים אלו.

וזהו את מספר ימיך אמלא. פי' כי הנה בחי' הימים עצמן שהן הלבושים מוטל עליך לעשותן ומספר ימיך הוא אור שבתוך הימים כמ"ש בזהר ע"פ השמים מספרים. ופי'

מנהרין ומנצצין כספירין ובחי' מספר זה עלי למלאותו שיאיר עליך מכח הצומח שבארץ החיים.
וכן בענין סור מרע אמר והסירותי מחלה מקרבך. פי' המחלה אשר נדבקה ונשרשה בקרבך. והוא ענין מארז"ל ד' מתו בעטיו של נחש שאע"פ שהם צדיקים גמורים מ"מ נשאר בם עדיין איזה שמץ מזוהמת הנחש שלא יכלו להסירו מכל וכל.
והוא עיקר נקודת קליפת גסות הרוח שנעשה בטבע האדם בחטאו מעץ הדעת טוב ורע דהיינו שרואה א"ע ומכיר חסרונו או יודע שזה טוב לו. כמ"ש ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וגו' וזהו שרש הזוהמא ומקור לכל התאוות והעבירות כי בוחר בזה לטובתו או לרעתו. משא"כ קודם החטא היו ערומים כדכתיב מי הגיד לך כו' כי לא היו מרגישים שום הרגש חסרונם או טובה לעצמו רק שהיו משיגים גלוי אלהותו ית' וד"ל:

תרומה

פרק א

מי יתנך כאח לי וגו'. זהו בקשת כנס"י להקב"ה על זמן הגלות שבזמן שבהמ"ק הי' קיים נקראו ישראל אחים למקום כמ"ש למען אחי ורעי כו' וכתיב אח"כ למען בית ה' אלקינו כלומר אימתי נק' אחים בזמן שבהמ"ק קיים ולפיכך מבקשת עכשיו מי יתנך כאח לי כו'. והענין דהנה בכרובים שהיו בבהמ"ק כתיב ופניהם איש אל אחיו. והנה כתיב ועשית שנים כרובים כו' כרוב א' מקצה מזה כו'. וענין הכרובים יובן ע"פ מ"ש רז"ל (חגיגה י"ג ב) היינו פני כרוב היינו פני אדם אפי רברבי ואפי זוטרי. דהנה כתיב ועל דמות הכסא דמו' כמראה אדם וצ"ל שהרי אין לו דמות הגוף. אך הענין שהתורה נק' אדם כמ"ש זאת התורה אדם וכתיב וזאת תורת האדם.
והפי' הוא כי הנה ארז"ל כל התורה כולה שמותיו של הקב"ה ובזהר נק' הע"ס רזא דשמא קדישא. והענין שהוא עד"מ כמו שם האדם שנק' אברהם או יעקב עד"מ הרי אין זה נוגע למהותו ועצמותו שעצמותו ומהותו של האדם הוא השכל ומדות שלו שהן שייכים בו גם כשהוא בפ"ע משא"כ שמו אינו צריך לו כשהוא לעצמו ואינו אלא בחי' חיצוניות שלו שעי"ז פונה לקוראו בשמו. כך לגבי א"ס ב"ה אפי' הח"ע ואצ"ל המדות עליונות אינן ערך כלל למהותו ועצמותו ית' שמהו"ע ית' מרומם ומתנשא מגדר בחי' חכמה והתהוות ע"ס נק' רזא דשמא קדישא שהוא רק בחי' הארה בעלמא שאינו נוגע להעצמות.
והנה כתיב הוי"ה בחכ' היינו שגילוי הארה זו שהוא בחי' שם הוי' כמ"ש אני הוי"ה הוא שמי הוא בבחי' חכמה וע"י החכמה נמשך אא"ס ב"ה בכל הט"ס וכמ"ש הטעם

בתני' (פל"ה בהג"ה) ולכן נק' החכ' אדם ונק' אדם הראשון ובזהר נק' אדם קדמאה כי ראשית חכמה כתי' (וכמש"ל פ' יתרו בד"ה להבין ענין האבות) כי הוא כמו עד"מ בהתפשטו' והמשכת אור וחיות מהנשמה בגוף שגילוי כללות החיות הנמשך מהנשמה מאיר ומתלבש במוחין שבראש וע"י המוחין נמשך אח"כ הארה לכל אבר כפי מזגו ותכונתו השייך לו וכמבואר בתני' (פנ"א) נמצא המוחין הם כללות החיות של האדם כך הוא עד"מ למעלה שגילוי כללות האור מא"ס ב"ה נמשך ומתלבש בחכמה וע"י החכמה נמשך ומתלבש האור בכל הט"ס (ומזה יובן מש"ל פ' יתרו בד"ה זכור דאיהו וחיוהי חד קאי על התלבשות אא"ס בבחי' חכמה משא"כ התלבשותן במדות נק' איהו וגרמוהי חד) וע"כ אורייתא דמחכמה נפקת נק' אדם (ועמ"ש על הזהר ר"פ תולדות)(קל"ד ב) ובספר הדרת מלך (דע"ט ב') ורמ"ח מ"ע הם רמ"ח האברים ושס"ה ל"ת שס"ה גידים וגדול תלמוד שמביא לידי מעש' כי מהמוחין נמשך האור לכל אבר כנ"ל וזהו אורייתא מתקשראה בקוב"ה. והנה בחי' אדם זה נק' אדם הגדול ואפי רברבי כי חכ' עלאה הוא בחי' א"ס וכמ"ש ולתבונתו אין חקר שהוא היודע והוא הדעה כו' (ועיין בר"ח פ"א משער היראה דגדול מורה על גדלות התפשטות האור בבחי' א"ס כו'):

אך זהו התורה כמו שהיא למעלה וכדי להיות המשכה מבחי' ח"ע להתלבש בתורה דבריאה (שהיא התורה שלפנינו כי תלמוד בבריאה כו') צ"ל ע"י צמצום. וזהו שארז"ל צמצם שכינתו בין בדי ארון. כי מפני שמשם הקול מדבר למשה הוא ע"י שצמצם כו' ובחי' זו נק' כרוב אפי זוטרי בחי' אדם הקטן כמשל הקטן שהגילוי במוחין שלו מצומצם יותר מבאדם הגדול. וזהו כרוב א' מקצה מזה שהוא המשכה מלמעלה למטה (וכמ"ש מקצה השמים מוצאו כו'. ושמש היינו בחי' תורה ע' בזהר תרומה) (קל"ז) להיות מקור ושרש להמשכת האור בבי"ע. וכרוב א' מקצה מזה הוא כדי להיות ירידה זו הוא ע"י אתעדל"ת בק"ש למסור נפשו בא' ואהבת. והיינו ע"י שמע ישראל להתבונן איך הוי' אחד אני הוי' לא שניתי רק שאמר והי' העולם כי הוא צוה ונבראו כו' וכולא קמי' כלא חשיב. ולכן ע"י התבוננות זו יבא למס"נ להיות ועמך לא חפצתי. ולכן נק' כנס"י כלה לשון כלות הנפש ממטה למעלה. וזהו בחי' הכרוב מקצה מזה לעלות מבי"ע ליכלל באוא"ס לאסתכלא ביקרא דמלכא. וזהו עינינו נשואות אל ה' (ונק' שמור לנוק' עמש"ל בד"ה זכור את יום כו'). ועי"ז כמים הפנים נמשך מלמעלה ג"כ עיני ה' אלקיך בה כו'. וזהו ועשית שנים כרבים כו' (ועמ"ש ע"פ שיר השירים מענין פי' חתן וכלה וע"פ לבבתני. ועיין בזהר פ' בלק דקפ"ז ענין דאזעירת גרמה כו') מן הכפרת תעשו את הכרבים הוא בחינת סוכ"ע שמקיף לשניהם בשוה (וכמש"ל שאא"ס ב"ה למעלה מעל' אפי' מבחי'

ח"ע וכ"ש מבחי' כרובים ואפי זוטרי. ועמ"ש ע"פ כי על כבוד חופה ענין ב' בחי' כבוד והחופה ומקיף שעליהם. וזהו ענין ב' הכרובים והכפרת):

והנה כתיב והיו הכרבים פרשי כנפים למעלה כו' ואית' בזהר פ' אחרי (דנ"ט ע"א) ובויחי (דרכ"ח סע"ב) תלת זימנין ביומא כו' אינון מגרמייהו סלקין גדפייהו כו'. ופי' הרמ"ז שם דהיינו בשעת ג' תפלות שבכל יום דהיינו שבכל עת התפלה מג' תפלות הנ"ל הם עולים מבי"ע למעלה באצי' וזהו סלקין גדפייהו שהוא ע"י התעוררות האהבה ויראה שבישראל שאהוי"ר נק' גדפין ופרחא לעילא (ועמ"ש הרמ"ז פ' אחרי שם מענין בכנפיהם ועיין בזהר פ' בלק)(דר"ד ע"ב) נהורא קדמאה כו' כנפים עלאין ונהורא קדמאה הוא רב חסד. ובעבודת ה' היא האהבה רבה שלמעלה מהשכל. ועמש"ל פ' יתרו בענין האבות הן הן המרכבה וזהו ענין שהכרובי' סוככים בכנפיהם על הכפרת שבו הלוחות והתורה ואז נקראים אדם הגדול ואפי רברבי כיון שעולי' לאצי' אשר איהו וחיוהי וגרמוהי חד בהון ולכן תפלה הוא ל' חבור כמו נפתולי נפתלתי. ובלשון המשנה התופל כלי חרס שמתחברים במקורם שבעולם האצי'. וכן בעבודת ה' היא התקשרות ודבקות הנפש בשרשה (וכמ"ש בד"ה יונתי) ולכן יש להכרובים כנפים לעופף למעלה לאצי' כו' ועי"ז פניהם איש אל אחיו ששם הם מיוחדים פב"פ וכמו במ"ת דכתי' פב"פ דבר ה' (ע' ענין זה בד"ה ואהי' אצלו אמון) ולכן נק' אחים וזהו למען אחי ורעי אדברה נא שלום. שלום היינו חבור והתקשרות ב' הכרובים כו' (ועמ"ש הרמ"ז פ' אחרי על הזהר)(דנ"ט ע"ב) והנה נקראים אחים כו' דהיינו שכנס"י מקבלת מוחין מחו"ב עלאין שהם בחי' אדם הגדול כנ"ל שלא ע"י התלבשות בבחינת כרוב וזעיר אנפין כו'. ועיין בע"ח שער ל"ה פ"ב המדרגה הששית כו'. ולכן היו אז חכמים גדולים ונבואה ורוה"ק בישראל:

אבל משחרב בהמ"ק ונגנזו הכרובי' (שנסתלקה בחי' ההארה מאצי' הנק' אפי זוטרי שהי' מאיר למטה ממש בעשי' לשרשו ומקורו באצילות וז"ש בגמ')(ר"ה דל"א) ומכרוב לכרוב כו' ולכן זאת היא בקשת כנס"י מי יתנך כאח לי כמו שהי' בזמן בהמ"ק שהיו בבחי' אחים וגם פניהם איש אל אחיו. והיינו ע"י עסק התורה. וכמארז"ל משחרב בהמ"ק אין לו להקב"ה אלא ד' אמות של הלכה. (עיין תניא פנ"ג ועמש"ל בד"ה רני ושמחי מענין פי' לא זז מחבבה עד שקראה אחותי) וזהו יונק שדי אמי שהוא בחי' תושבע"פ שהוא בחינת גילוי חכמתו ורצונו ית' ממש (והרי א"כ האדם המשיג ההלכה תופס ומשיג חכמתו ית' ממש אשר הוא היודע והוא הדעה כו'. לכן נק' עי"ז בחי' אחים שמקבלים שניהם ממקור א' שהוא מבחינת חו"ב עלאין דכמו שז"א מקבל מוחין מאו"א. כך העוסק בתורה משיג בחינת חכמתו ובינתו ית'). וזהו שנק' התורה חלב כמ"ש לכו שברו כו' יין

וחלב. כמו שעד"מ הולד בלידתו הוא בתכלית הקטנות וע"י יניקתו חלב האם מתגדלים אבריו וגם נשלמו בו מוחין דיניקה. שלכן מתחיל לדבר ולילך כו'.
וכך הנשמות קודם בואן לעוה"ז היו תחלה בבחי' עבור בבחינת מלכות אימא תתאה וזהו חי ה' אשר עמדתי לפניו וירידת הנשמה משם בבי"ע להתלבש בגוף נק' בשם לידה. וזהו אני היום ילדתיך והתורה שלומד בעוה"ז נק' חלב שמגדיל בחי' רמ"ח אברי הנשמה שהם ט"ס טפ"ט כו' כמ"ש ע"פ חכלילי כו' ולכן אמרו רז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו שעי"ז נעשית הנשמה בבחי' גידול יותר במעלה הרבה מכמו שהיתה תחלה בירידתה שנק' בשם לידה שע"י שינק משדי אמו הוא בחינת ותלמודו בידו נעשה בה הגדלה הרבה כו' (ועמ"ש ע"פ בהר סיני מענין פי' ותלמודו בידו):
אך להבין איך שייך למעלה בהקב"ה להיות כאח יונק כביכול מבחי' עסק התורה של האדם למטה. אך הענין כמ"ש רועה ישראל. וכתיב אחותי רעיתי פי' פרנסתי. ישראל מפרנסין לאביהם שבשמים דכמו שהלחם פעולתו לחבר הנשמה עם הגוף. כך ענין פרנסה למעלה להמשיך גלוי אוא"ס ב"ה בתוך ע"ס דאצי' שנק' בשם גופין שאפי' ח"ע אין ערוך כלל לא"ס ב"ה ושיהיה נמשך ומתלבש בהם הוא ע"י עסק התורה למטה.
וז"ש הנה אלקינו זה קוינו לו פי' שאנו המשכנו אותו בבחי' קוין דהיינו התלבשות האור בע"ס הנחלקים לג' קוין חסד דרועא ימינא כו' וכנגדם ג' בחי' תורה ועבודה וגמ"ח. ולעתיד יתגלו כל ההמשכות לכן ואמר ביום ההוא הנה כו'. אך מה שנאמר יונק שדי אמי דוקא שהוא בחי' תושבע"פ כי הנה תושב"כ נק' מוסר אביך ותושבע"פ נק' תורת אמך (כמבואר בד"ה ביום השמיני עצרת) כי בתורה שבכתב הכל ברמז בעלמ'. וכמו שהאב מזריע טפה כו' ועיקר גידול הוולד הוא בבטן האם. כך גילוי פרטי ההלכות על בוריין הוא בתושבע"פ והיינו דאורייתא תושב"כ מחכ' נפקת הנק' אבא. ותושבע"פ הוא בחי' בינה הנקרא אמא. והנה עיקר התגלות התענוג מהשכל הוא בבינה כשמבין הדבר על בוריו וכמ"ש בזהר ע"פ ועבד הלוי הוא (ובע"ח שהתגלות עתיק הוא בבינה ועמ"ש פ' לך לך גבי ה' דאברהם ובפ' וארא ע"פ לכן אמר) דא עתיקא כו' וזהו שנאמר יונק שדי אמי דוקא (שהחלב הוא משעשע הולד ומענגו) ועי"ז נמשך ממנו ית' גילוי התענוג בג"ע להיות נהנים מזיו כו' וקוב"ה אתא לאשתעשע עם צדיקייא בג"ע והכל ע"י עסק התורה. וכמארז"ל כל השונה הלכות בכ"י מובטח לו שהוא בן עוה"ב וכמבואר באריכות באגה"ק בד"ה א"ח עט"ב:
אמצאך בחוץ קאי על בעלי עסקים אע"פ שא"א להם לעסוק בתורה תמיד שיהיו בבחי' יונק שדי אמי ע"י ד' אמות של הלכה מ"מ עליהם נאמר דמ"מ אמצאך בחוץ ג"כ. (להיות

ג"כ בבחי' כאח לי כו' כדלקמן). והענין דהנה מצינו בהקב"ה נאמר ג"כ לשון קונה כמ"ש קונה שמים וארץ. וארז"ל חמשה קנינים קנה הקב"ה. דהנה כתיב ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת.

וכל שבת נק' יום השביעי. שבת להוי'. ולכאורה איך שייך לקרות שבתות דעכשיו יום השביעי שהרי כבר עברו רבבות ימים מיום בריאת העולם עד שבתות אלו ואיך יקרא השבת יום השביעי. אך כי ששת ימים הם ששה מדות עליונות שבהם ועל ידן היו התהוות העולמות יום ראשון יהי אור בחי' החסד כו' ואח"כ ביום השבת הוא עליותם לשרשם ומקורם למעלה מעלה.

וכך הוא ג"כ בכל שבת ושבת שבששת ימי המעשה הוא ירידת המדות בבי"ע לברר כו'. ואח"כ ביום השבת הוא עליותם ועליות העולמות שהעלייה דוקא ביום ומדה השביעית שהיא בחי' המל' (עיין פע"ח שער א' פרק ז' כי העלייה צריך להיות התחלה מלמטה כמו שמגביהים הבנין שמגביהי' מלמטה ועי"ז ממילא מתעלה כולו כו'. ועוד כי נעוץ סב"ת אני ראשון ואני אחרון כו'). וזהו ויכלו השמים כו' לשון כלתה נפשי לכה דודי לקראת כלה כו' בואי כלה כו' ולכן אומרים בברכה דמעין שבע דמעלי שבתא קונה שמים וארץ. כי הנה עליות העולמות בשבת וכל מה שנתברר בששת ימי המעשה עולה ליכלל למעלה בשבת זהו כמשל הקנין שהלוקח נותן תחלה כסף להמוכר ועי"ז מקבל אח"כ החפץ שקונה לרשותו. כך ע"י ירידת המדות עליונות בששת ימי המעשה לברר ניצוצים עי"ז נעשה המשכ' והעלי' בשבת מטורי דפרודא לרה"י יחידו ש"ע. וזהו ענין הקנין של הקב"ה. ועד"ז ג"כ ענין גלות ישראל במצרים ובבל הוא ג"כ שעי"ז מתעלים הנצוצות שנפלו שמה והן הן נשמות ר"ע ר"מ עובדיה (ועמש"ל בפ' בשלח פרעה). ועד"ז נאמר בק"ש ואספת דגנך כו' לאספ' לבחי' אחד ואהבת דהיינו שעוסק במו"מ לפרנס את עצמו וביתו שזהו ירידה אך עי"ז נעשה אח"כ עלייה כשמתפלל בכח האכילה ואו' אחד ואהבת ולמס"נ באחד ולכן נק' התפלה עולת תמיד עליית הנצוצות למעלה כו' וכל תפלות החול מתעלים בתפלת השבת:

וזהו שנאמר אמצאך בחוץ שגם הבעלי עסקים ימצאוהו בחוץ כיון שע"י עסקיהם מתעלים הנצוצות באחד וכל ישראל מקיימים זה שהרי דינא דגמ' הוא שפרשה ראשונה דק"ש צריכה כוונה. ולד"ה פסוק ראשון צריך כוונה. והוא ענין למס"נ באחד ובכל ישראל יש בחי' זו שאף שאין לו מס"נ בפועל יש בו מס"נ בכח שאפי' קל שבקלים יכול למס"נ כו' ועי"ז מתעלים כל עסקיו לה' אחד א"כ הרי מו"מ ועסק זה הוא מעין וע"ד שהוא ית' נק' קונה שמים וארץ (ולכן הוא בבחי' כאח לי וע' מ"ש ע"פ וישב

יעקב בפי' ובקשתם משם כו' ומצאת כו') והנה אדרבה בהם נאמר אשקך בחי' נשיקין הוא אתדבקות רוחא ברוחא ע"י תפלות הבעל עסק שהוא בחי' אתכפייא ויתרון האור מהחשך הוא מעורר וממשיך ממקום גבוה מאד (עמ"ש בפ' נח בד"ה מים רבים כו') אשר גילוי בחי' זו אינו אלא בבחי' נשיקין כמשל הנשיקין שהוא מחמת עוצם האהבה שלא יוכל לפרש בדבור היא מתלבשת בהבל הנשיקין כו' (עמ"ש בד"ה שיר השירים פי' ישקני כו'. והענין כי בחינת כאח לי שע"י יונק שדי אמי היינו שיניקותם משרש אחד היינו מהתורה שהיא בחי' חו"ב כו' שנק' או"א. אמנם ע"י אתכפייא ובטול היש לאין דבעלי עסקים אסתלק יקרא דקוב"ה לעילא שנמשך האור מבחי' אין שהוא מקור התורה כמ"ש והחכמה מאין תמצא כו' ונמשך התגלות זו בז"א כו'. וא"כ הם בבחי' כאח לי שמקבלים שניהם משרש א' אשר השרש ההוא גבוה מבחי' שדי אמו כו' הוא בחי' כתר שלמעלה מהחכמה ובינה. וזהו ענין שזבולון קודם לישששכר. והנה כתיב וינשק לבן לבניו שהם השבטים שנק' ג"כ בנים ללובן העליון כי בני בנים הרי הם כבנים כו' כך יתכן בחינת כאח לי בקבלתם מבחי' אין מקור דחו"ב הנק' או"א כו' ועיין כה"ג בפרדס שער החמישי פ"ג בשם הבית יוסף ומלכות נפיק כו' ומשום הכי קאמר אברהם כו' ועמש"ל בביאור ענין יודוך אחיך כו' וענין בני אביך כו'). אנהגך אביאך אל בית אמי הוא בחינת תורה כי גם הבעל עסק צריך לקבוע עתים לתורה כי הגם שעיקר עבודתם הוא ע"י מעשה בבחי' אתכפייא ובמעשה הצדקה מ"מ ההמשכה צ"ל כסדר שמתלבשת תחלה במחשב' ודבור ואח"כ במעשה. ומחשבה ודבור זהו בחי' קביעת עתים לתורה של הבעלי עסק (ועיקר גלוי נשיקין הוא ע"י קביעת עתים לתורה. ע' בתניא פ' מ"ה) ולכן בבעלי תורה נאמר יונק שדי אמי שהוא לשון תמידי. כי והגית בו יומם ולילה כתיב. ובבעלי עסקים שהוא רק קביעות עתים נאמר אנהגך אביאך אל בית אמי (ועוי"ל פי' אנהגך בענין אחר דלפי ששרש המשכתם מבחי' שלמעלה מחו"ב כנ"ל ע"כ אומר אנהגך כו' אל כו' שממשיך מבחי' עליונה לבחי' אמי כו' וזהו תלמדני שמבחי' מקום גבוה כזה א"א להיות רק בחי' מקבל. וכענין ודברי אשר שמתי בפיך כו'). אשקך מיין הרקח. הנה היין משמח אלקים. ויין הוא בחי' יינה של תורה והוא בחי' בינה בחינת תושבע"פ והיותו משמח אלקים היינו כי אלקים הוא מדת הצמצום להיות העלם והסתר וע"י שממשיך מבחי' בינה שהוא בחי' שמחה גורם גילוי ההעלם כו' שלא יסתיר ויעלים. וזהו אשקך מיין. אך יין הרקח היינו שיש בו ריח הטוב. כי הריח שרשו ממקום גבוה שהוא בחי' מקיף והוא למעלה מבחינת מזון שהמזון הוא לגוף אבל הריח ארז"ל שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף והיינו לפי שהוא בחי' תענוג העליון שאינו נתפס

ומתלבש בכלים. והנה זהו יתרון מעלת קביעות עתים לתור' של הבעל עסק שהוא בחי' אתכפייא יותר מביושבי אוהלים ע"כ נק' עסק תורתם יין הרקח שהריח הוא דוקא מדבר חריף וקיוהא כו' (ועיין מענין ריח ע"פ ראה ריח בני) שיין זה עם היותו משקה שהוא בחי' פנימית יש בו ג"כ ריח ובחי' מקיף כו'. ומי שאינו יכול ללמוד כלל ולקבוע עתים לתורה עליו נאמ' ג"כ מעסיס רמוני ע"ד מארז"ל ע"פ כפלח הרמון רקתך שאפי' ריקנין שבך מלאים מצות כרמון. כי ריקנים אין פי' פושעים ומורדים ח"ו רק שאין בהם תורה אבל מלאים מצות ודרך ארץ. והרי המצות מעוררים ג"כ גילוי תענוג העליון וכנודע מענין ריחא דלבושייכו כו' כי נעוץ תחלתן בסופן. ולכן נק' עסיס רמוני שהוא ג"כ משיב את הנפש (ולכן במעיל היו תלויים רמונים כי המעיל הוא בחי' מעיל צדקה כו' וכמ"ש במ"א ע"פ שוש אשיש כו' מעיל צדקה יעטני וע"ש):

פרק ב

ביאור על הנ"ל

הנה כתיב ועמך כולם צדיקים. והנה יוסף נק' צדיק עליון ובנימין נק' צדיק תחתון. ויש נשמות שהם מבחי' יוסף. ויש מבחי' בנימין. ולכן נאמר ועמך כולם צדיקים. ופי' צדיק עליון היינו המקשר אצי' בבריאה כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא. כי הנה יעקב נק' בריח התיכון המבריח מן הקצה אל הקצה היינו להיות ההמשכה מאא"ס עד מקור דבי"ע שהוא בחי' הדבור עליון שהמשכה זו היא ע"י יעקב שהוא כללות המדות עליונות.

וכמו עד"מ שע"י המדות נמשך ההשפעה שכשיש לו אהבה מדבר כו'. אך אלה תולדות יעקב הוא בחי' יוסף שהוא בחי' יסוד התקשרות של המשפיע עם המקבל וזהו בחי' צ"ע. אך בכדי שיהיה המקבל קולט את ההשפעה צ"ל ג"כ בבחי' התקשרות שהוא בעבודת ה' בחי' מס"נ והוא בחי' בנימין צ"ת שמקשר בריאה באצי' מלמטה למעלה. ולכן נאמר בלידת בנימין ותקש בלדתה. כי בנימין הוא ההתכללות והבטול מבי"ע לאצי' שזהו הפך ענין הלידה והגילוי מלמעלה למטה.

והנה במצות מעשיות יש ג"כ שני הבחי' יש מצות שהן בחי' המשכת האור מלמעלה למטה כמו שופר לולב סוכה ציצית ותפלין ויש שהן בחי' העלאות כמו קרבנות וראשית הגז כו'. וז"ש ורב שלום בניך. שלום הוא בחי' התקשרות והתחברות משפיע ומקבל. ויש ב' בחי' שלום מלמעלה למטה ע"י יוסף. ומלמטה למעלה ע"י בנימין. אך הבחי' שע"י יוסף נק' ורב שלום כו'. וזהו ג"כ ענין כרוב א' מקצה מזה הוא בחי' יוסף שממשיך מלמעלה למטה מאא"ס לבחי' הדבור כו'. וז"ש ביוסף והוא נער כו' שהוא בחי' כרוב

כרביא. (וז"ש בזוהר פ' וישב)(בדף קפ"ד) מי יתנך כאח לי כו'. כיוסף על אחוי כו'. וכרוב א' מקצה מזה הוא בחי' בנימין שהוא התקשרות המקבל מלמטה למעלה. ופניהם איש אל אחיו התחברות שניהם כו'. אך משחרב בהמ"ק מבקשת כנ"י מי יתנך כאח לי. והיינו ע"י יונק שדי אמי עסק התושבע"פ כו' וכנ"ל. אך זהו ע"י הנשמות ששרשן מבחי' יוסף צ"ע כו' שנק' אחים למקום.

והנה המשכה זו עיקרה הוא בפנימיות העולמות כיון שעיקר ההמשכה ע"י מחשבה ודבור בעסק התורה אך כדי שיהיה ההמשכה גם בחיצוניות העולמות ע"ז נאמר אמצאך בחוץ. והוא ע"י נשמות שמבחי' בנימין שרוב עסקיהם במעשה דוקא בצדקה וגמ"ח שעי"ז נמשך גם בעוה"ז השפל. (ע' באגה"ק ד"ה ויעש דוד שם):

והנה פי' אשקך נשיקין אתדבקות רוחא ברוחא. הענין דכמו עד"מ הנשיקים גשמיים באדם שהם באים ונמשכים מחמת פנימית אהבה שבלב שאינה מתלבשת בשום כלי כו' (שאותיות הדבור שהם בחי' כלים להמדות אין יכולים להכיל אהבה רבה זו לכך אינה מתלבשת בדבור רק בבחי' נשיקין) כך ענין ההמשכה זו שע"י קיום המצות מעשיות דנשמות שמבחי' בנימין ממשיכים מבחי' עקודים שהוא למעלה מבחי' ההתלבשות בכלים כי רק באצי' שייך בחי' כלים אלא דאיהו וגרמוהי חד כו' משא"כ בבחי' עקודים. והיינו משום שעל ידי ההעלאות דבנימין מבירורים דעולם התהו ששם ג"כ האורות למעלה מההתלבשות בכלים אלא ששם היה שבה"כ. משא"כ בעולם העקודים כו'. ועל ידי בירורים הנ"ל ממשיכים מבחי' העקודים. וזהו בחי' הנשיקין שהוא בחי' שלמעלה מהדבור כו'. (ועמ"ש גבי קי"ס בענין ואתם תחרישון כו' כי הדבור שרשו מחכמה כו' ע"ש בפ' בשלח בד"ה וה' הולך לפניהם כו' ומשם יובן יותר מ"ש):

וז"ש אנהגך אביאך אל בית אמי. כי כאן ההמשכה גבוה מבחי' אימא עלאה רק שאח"כ מתלבשת באימא. משא"כ לעיל אמר יונק שדי אמי. וגם כאן אמר תלמדני שנעשים בחי' מקבל בלבד מהמשכה זאת ולא בחי' כאח לי. לפי שמבחי' עליונה כזו א"א להיות אלא מקבל בלבד כענין ודברי אשר שמתי בפיך כו'.

וענין יין הרקח הוא ע"ד שנזכר בגמ' תליסר נהרא דאפרסמונא דכיא שרומז לאור ההמשכה מי"ג ת"ד דנפקי ממו"ס. אע"ג דשמן סתם הוא בחי' חכמה. אבל שמן אפרסמון שיש בו ריח טוב שהוא בחי' מקיף רומז לבחי' ההמשכות מבחי' חכמה שבכתר שלמעלה מבחי' כלים. (ועמ"ש פ' נשא בד"ה זאת חנוכת המזבח ביום המשח אתו). ועד"ז ג"כ בבחי' יין דיין סתם זהו בחי' בינה. אבל יין הרקח שיש בו ריח הוא בחי'

התגלות התענוג בבינה מבחי' עתיקא כו' וזה נמשך ע"י אתכפייא של קביעות עתים לתורה של הבעלי עסקים וכמש"ל:

פרק ג

כי"ק אדמו"ר נ"ע

ביאור לענין הכרובים

כשהנוק' היא כנ"י עומדת פב"פ עם ז"א ושויון בקומתן ומקבלת ג"כ המוחין דאו"א וכתר א' לשניהם. אזי נקראים אחים וזה היה ע"י קבלת התורה (דנפקא מחו"ב) פב"פ. והנה באצי' נקראים אדם הגדול ואנפי רברבי להיות אוא"ס מלובש גם בכלים ולזאת איהו וגרמוהי חד. וע"י המשכן ובהמ"ק שצמצם שכינתו מבין בדי ארון בעשיה אזי נק' זו"נ אנפי זוטרי בגמרא והן הן הכרובים.

ולפי שעולם העשיה עולה לאצי' ג"פ בכל יום. לכן יש לכרובים כנפים פרושים למעלה לעופף לאצי'. ונודע שהז"א הוא תכלית ירידת אוא"ס מלמעלה למטה בכדי להאיר אח"כ לבי"ע ע"י הנוק' שהיא אימא תתאה שהוא מקור בי"ע שבאצי'. לכן כתיב כרוב אחד מקצה מזה הוא קצה אוא"ס שבז"א וכרוב א' מקצה מזה הוא מקור בי"ע ושרשם שבאצי' שמתלבש בהם ג"כ אוא"ס ע"י המוחין דאו"א הנותנים בראש הנוק' ע"י ז"א בעלה דרך מעבר לבד ולא בדרך התלבשות ממש כמו שהוא בזמן שאינו שוה בקומתה עמו רק מהחזה ולמטה כנודע.

והכרובים נעשים מקשה אחת מהכפורת שהוא בחי' כתר לשניה' וגם בחי' מקיף על הלוחות שבארון שהן בחי' יסוד אבא שנתלבשו בעשיה בזמן המשכן והמקדש ובזמן עליית הכרובים הם מעלים גם הכפורת והלוחות לאצי' לכן כתיב סוככים בכנפיהם על הכפורת שהכפורת עולה עמהם ואחר החורבן נסתלקו זו"נ שבאצילו' למקומם ולא חזרו להתלבש עוד בעשיה גשמיות אף בבית שני כי נגנזו הכרובים. אלא רק בבחי' פנימית העולמות ע"י עסק התורה של התנאים שבימי בית שני ואחריו בהלכות שהן פנימית רצה"ע שלא נתגלה בח"ע הוא תורה שבכתב. וכנודע ממ"ש אשת חיל עטרת בעלה:

תצוה

פרק א

ואתה תצוה את בני ישראל ויקחו אליך כו'. מחוץ לפרכת אשר על העדת יערך אתו אהרן כו'. וצריך להבין מאחר שהמצוה היא באהרן שהוא יעריך את הנרות למה צוה ה' ויקחו אליך דמשמע שיביאו השמן אל משה.

וגם דבפסוק ראשון גבי ויקחו אליך אל משה כתיב להעלות נר תמיד ובפסוק שני גבי אהרן כתיב מערב עד בקר לבד. אך הענין הוא כי הנה אהרן שושבינא דמטרוניתא מטרוניתא הוא מקור נש"י כי כל ישראל כו'. ואהרן הוא השושבין להם כמו עד"מ חתן וכלה שצריכין שושבין לילך עמהם לפי שא"א להם לילך בעצמם מחמת הבושה וצריכין סעד לתמכם. כך להיות התכללות נש"י במקורם באוא"ס ב"ה אין להם כח מצד עצמם רק ע"י בחי' אהרן שהוא שושבינא דלהון.

והנה כמו ענין השושבינים עד"מ שאין זה אלא בשעת החתונה כי משם ואילך אין צריכין עוד לשושבינים. כך הנה שושבינות של אהרן הוא בבחי' ביום חתונתו וביום שמחת לבו והוא שמחה של מעלה המתגלה בנש"י לשמח לבם בה' השוכן בתוך תורתם ועבודתם שצ"ל בשמחה כמ"ש תחת אשר לא עבדת בשמחה כו'.

ושמחה זו היא באה ע"י אהרן ובשמחה זו הוא שושבין. והענין כי הנה שמחה זו הוא מחמת אוא"ס ב"ה מקור החיים מקור התענוגי' המלובש במצות. וכמאמר אק"ב. אשר הוא לשון תענוג גדול מאד עד להלל וכמו באשרי כי אשרוני בנות שהוא לשון שמחה והילול על רוב טוב כו'.

וכמ"ש ויניחהו בג"ע לעבדה ולשמרה. לעבדה במ"ע שע"י המצות הוא עושה הג"ע דהיינו שממשיך בו זיו השכינה ליהנות בו לצדיקים שמתענגים על ה' בג"ע שהוא תענוג נפלא עד אין קץ שלכן אמרו על אחר מוטב דלידייני' כו'. שכל יסורי גיהנם כדאי לסבול בשביל קבלת תענוג עוה"ב וכמארז"ל על ר"ע כשרא' כרך גדול של עכו"ם שחק ואמר אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו עאכו"כ. פי' אם יש הרבה תענוגים כ"כ בבחי' עוברי רצונו שהם תענוגי עוה"ז שירדו ונתגשמו בגשמיו' העוה"ז וחומריותו שלא כדרך השתלשלות וירידת המדרגות מאוא"ס ב"ה מדרגה אחר מדרגה כמו מדרגות דקדושה אלא שהם נפלו ממדרגות עליונות דקדושה דרך נפילה מאיגרא רמה כו'.

ולכן נק' עוברי רצונו שהעבירו את הדרך. ואם לעוברי רצונו כך יש תענוג הרבה שנפל בשבה"כ כ"ש לעושי רצונו דהיינו מה שהוא עשוי ונתון מרצה"ע ב"ה כסדר ירידת המדרגות דקדושה בג"ע העליון והתחתון שהוא התענגות על הוי"ה שבודאי יש בו תענוג נפלא והרבה מיני תענוג אין קץ שהוא מקור החיים ומקור התענוגים:

והנה תענוג זה נמשך מן המצות שלכן נמשלים המצות לנרות כמו שע"י שמדליקין את הנרות נתמלא הבית אור וזיו. כך ע"י עשיית המצות נמשך זיו בג"ע כו'. לכן כתיב תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרב כל. יותר מרוב כל כי רוב כל הם תענוגי העוה"ב והמצות צריך להיות בשמחה יתירה מהם.

והוא כאשר ישים אל לבו כי בשמים ממעל ועל הארץ מתחת על כל שבח מעשה ידיך כו'. פי' בשמים ממעל זה גע"ע. ועל הארץ מתחת זה גע"ת אין השבח בהם אליך אלא שהם בחי' מעשה ידיך כמו עד"מ שמשבחין את האדם במעשה ידיו איך שהוא כותב גדול או שמצייר ציור נאה שהשבח הזה אינו נוגע לחכמתו ולא למהותו ועצמותו. כך כל השבח וההילול שנמשך בג"ע לנשמות להתענג על ה' בהשכלתם והשגתם אין השבח הזה אלא בהמשכת מעשה ידיו של הקב"ה לבד שבזה יש להם השכלה והשגה והיינו זיו הנמשך מן המצות שנק' מעשה ידיו של הקב"ה כי באתעדל"ת בקיום המצות למטה אתעדל"ע הקב"ה מניח תפלין והקב"ה רופא חולים ומברך השנים ומכלכל חיים בחסד כו'. ומזה נמשך הזיו בג"ע להתענג על הוי"ה בהשכלתם והשגתם בהמשכה זו (וזהו ומעשה ידיו מגיד הרקיע כי הג"ע נק' מתיבתא דרקיע. ועמ"ש בפי' הללוהו ברקיע עוזו) וכמה מיני מדרגות זו למעלה מזו בהשכלה זו בכמה מיני תענוגים עד אין קץ שיש כמה מיני ג"ע כו'. הגם שלא נזכר בספרים רק ג"ע תחתון ועליון הרי אמרו רז"ל ת"ח אין להם מנוחה שנאמר ילכו מחיל אל חיל כו'.

וע"ז נאמר כי כל בשמים ובארץ ותרגומו דאחיד בשמיא ובארע'. והוא ענין שנזכר בספרים שיש עמוד בג"ע שבו עולין מג"ע עליון לתחתון שהעמוד הוא המחבר ג"ע עליון עם תחתון. וכמה בחי' עמודים לכמה בחי' צדיקים יש לכל א' כפי מדרגתו וכמה בחי' עליות בעילוי אחר עילוי כענין נו"ן אלף יובלות שהכל בחי' עליות כו'.

וכל זה הוא בבחי' הזיו שנמשך ממעשה ידיו בלבד. אבל בא"ס ב"ה ממש בעצמותו ומהותו ית' לית מחשב' תפיסא המלאכים אומרים קדוש ומובדל כו'. ומחמת זה האופנים ברעש גדול כו'. שאומרים איה מקום כבודו. אך המצות עצמן הן בחי' אור הנר שמזה נמשך הזיו.

והם מקור הזיו שהם נק' אברים דמלכא בחי' אברין וכלים לאוא"ס ב"ה ממש. ולכן בכל המצות כתיב לפני ה' לפני ה' ממש וכמ"ש אשר אנכי מצוך היום. שבבחי' היום לעשותם אנכי ממש הוא עצמותו ומהותו ממש מצוך כו'. ואי לזאת תהיה השמחה בקיום המצות גדולה לאלקים הוא אוא"ס ב"ה ממש המלובש בהן ביתר שאת מרב כל. היינו בחי' כל דאחיד בשמיא ובארע' וכמרז"ל יפה שעה א' וכו':

והנה להיות גילוי שמחה זו מאור א"ס ב"ה בנפש האדם הוא ע"י אהרן שהוא המדליק את הנרות להיות בחי' אורה ושמחה. כי אהרן הוא משבעה רועים המפרנסים וממשיכים לכללות נשמות ישראל מלמעלה מאוא"ס ב"ה.

ואהרן הוא הרועה ומפרנס וממשיך לכללות נש"י בחי' אורה ושמחה הנ"ל ובהמשכה זו יש ב' בחי' יערוך את הנרות ובהעלות אהרן את הנרות יערוך להיות ערוכה ושמורה בלב ונפש האדם בזכרו על ה' אלהיו בעמקו' הדע' מעומק' דלבא ביגיעת הנפש בהתבוננות בגדולת ה' כאשר תוכל נפשו שאת ובהעלות הוא היא המשכות השמחה הבאה מלמעלה להעלות את הנפש ולקשרה באלקים חיים הוא חיי החיים ב"ה מקור החיים ומקור התענוגים שלמעלה מעלה מהשתלשלות למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת והיא אהבת בכל מאדך המתגלה בק"ש ולקיום הק"ש בכל מאדך תקנו פסוקי דזמרה לפניה להיות רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם כי שעת צלותא שעת קרבא לעשות הכנה בנפש האדם תחלה להגביר כח נפשו על המונעי' ומעכבים מבית ומחוץ. וזהו מערב ועד בקר כי ברישא חשוכא והדר נהורא שמאיר בנפשו אורה ושמחה בה' מעט מעט מתוך החשך כו':

אך הדלקת אהרן את הנרות הוא בשמן זית כתית דוקא וכדאיתא במשנה כותש ונותן לתוך הסל כו'. הראשון למנורה והשאר למנחות. והענין הוא כי ענין הזית הוא שיש בו מרירות. וכמו שאמרה היונה יהיו מזונתי מרורים כזית כו'.

וגם אמרו בגמרא שהזית משכח תלמודו של ע' שנה כו' שהוא מבחי' עולם השכחה שהוא מעולם הקליפות. והיינו ענין הגוף ונה"ב שמנוגה ומשכא דחויא וכותשים אותו עד שמוציאים ממנו שמן היינו בחי' חכמה.

וכמארז"ל כשם שהזית משכח תלמודו של ע' שנים. כך שמן זית מחזיר תלמודו של ע' שנה כו' כי חכמה הוא מוח הזכרון כמ"ש בפ' קדש שרומזת בחכמה ולזכרון בין עיניך כו' וענין כתישה זו היינו להיות בבחי' אתכפייא סט"א ע"י לשארית נחלתו שמשים עצמו כשיריים שבחי' זו היא המכנעת כל הרצונות שבזלעו"ז שלא יהיה לו חפץ ורצון אחר לעצמו להנות ולהתענג בתענוגי בני אדם בעוה"ז ולא יבקש וירדוף אחריהם כלל כי מאחר שמשים עצמו כשיריים ומותרות בעולם וכאלו אין בו צורך בעולם כלל. מה לו ולעולם כו'.

ולכן לא יאבה לא העוה"ז ולא העוה"ב. וכמ"ש מי לי בשמים כו' וכמ"ש והיה שארית יעקב בגוים כו' וכתיב בתריה תרום ידך על צריך וכל אויביך יכרתו שבבחי' שארית יעקב שמשים עצמו כשיריים הוא מכרית וירים ידו על צריו בבחי' רוממות אל בגרונם להיות חרב פיפיות בידם בהתגלות רוממות אוא"ס על נפשו משא"כ בבחי' יש אין אני והוא יכולין לדור כו'.

ואין אוא"ס ב"ה שורה ומתגלה אלא במי שבטל כו'. והיינו בחי' חכמה הוא בחי' שמן הנעשה ע"י כתישת הזית שהשמן הוא שנמשך אחר הפתילה ונכלה ונשרף הכל באור הנאחז בפתילה שלא נשאר ממנו כלום (משא"כ מן הפתילה נשאר קצת אפר) וכך בחי' החכמה הוא בחי' הבטול שבטל ונכלל ממש באור הנר של מצוה זו להיות גילוי אוא"ס ב"ה ממש על נפשו. ועי"ז מתקיים בנפשו אוא"ס ב"ה הנמשך מן המצוה. משא"כ בלא בחי' שמן הרי אין אור הנר מתקיים על הפתילה לבדה אלא דולקת מהר וכלה כרגע כו'. והנה עבודת אהרן בעריכת הנרות והעלאתם היינו בחינת השמחה של מצוה היא מחוץ לפרכת העדות. וענין הפרכת הוא כי הנה כתיב כי שמש ומגן הוי"ה אלקים. פי' כי שם הוי"ה הוא ענין יחודא עלאה איך שאין עוד מלבדו וכלא קמיה כלא חשיב כו' ושם אלקים הוא המסתיר ומעלים להיות נראה העולם בבחי' יש ודבר כו' רק אעפ"כ מלא כל הארץ כבודו בבחי' יחודא תתאה. והנה שם אלקים הוא מגן לשם הוי"ה כמו מגן שעושין לשמש שמחמת שא"א להסתכל בשמש מרוב בהירותו כו':

וזהו ענין והבדילה הפרכת לכם בין הקדש כו' ושם הוא ענין עריכת הנרות ושמחה ש"מ מחוץ לפרכת בבחי' יחודא תתאה להיות רץ לבך ליחודא עלאה כי שמחה זו היא בחי' רצוא בנפש מחמת גילוי אור א"ס ב"ה ממש שבמצותיו שעי"ז אליו לבדו ית' תכסוף ותכלה הנפש בבחי' ובכל מאדך בשמחה שהיא בחי' ובהעלות אהרן כו':

אך הכח הזה שיש לאהרן להעלות את הנפש מחוץ לפרכת להיות בה גילוי אהבה זו שהיא בבחי' א"ס הנה ע"ז נאמר חוקת עולם לדורותם מאת בני ישראל. פי' מאת היינו מבחי' אותיות התורה שמאל"ף ועד תי"ו דהיינו ע"י עסק התורה של בני ישראל שהאדם לומד ומשים לבו ונפשו באותיות שמדבר בהם בדו"ר שאותיות אלו יסודתן בהררי קדש חכמה עלאה לכן התורה היא אור שהיא מאירה את הנר שנר מצוה היא כלי לאור התורה והתורה היא אור וחיות המצות והן הגורמות להיות כח לאהרן להיות שושבין להמשיך אור וגילוי האהבה בנפש האדם ולהיות בה אורה ושמחה ש"מ. משא"כ ע"ה שאין בו בחינת חכמה ארז"ל ולא ע"ה חסיד כו'. אך להיות המשכת התורה למטה בישראל הוא ע"י בחי' משה וכמ"ש בזהר ע"פ מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמל תחת השמש. שאני עמל' דאורייתא דהיא לעילא מן שמשא ושם הוא מדרגת משה כבד פה וכבד לשון כו'. כי בחי' עסק התורה הנה אינו בדרך שמחה ש"מ שהוא בבחי' רץ לבך מחוץ לפרכת אלא היא בבחי' שוב לאחד שע"י התורה הוא גילוי יחודו ית' למטה כמו למעלה ע"י התורה שהיא דבר ה' ממש.

וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך דברי ממש הנה ארז"ל מתניתא מלכתא כמלך עצמו שמתאחד עם דבר ה' זו הלכה שיהא הפסק כך כאלו הפסק הזה יוצא מפי עצמו והיינו מעלת ומדרגת מי שתורתו אומנתו כמו רשב"י וחבריו (שלכן פטורים מן התפלה שהתפלה היא בחינת בטול בהשתחוואות והמשכת אוא"ס ב"ה המשכות אלו נמשכות ע"י עסק התורה ג"כ) וכמו שא' רשב"י בחד קטירא אתקטרנא כו' שהוא בחי' בטול באוא"ס ב"ה ממש בבחי' יחו"ע ולכן ארז"ל ות"ת כנגד כולם. והנה כדי שיגיע לבחי' ומדרגת בטול זה כתיב ויקחו אליך שמן זית זך בחי' חכמה כי איזהו חכם הרואה את הנולד דהיינו הנולד מאין ליש.

וכמאמר המחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית כו'. כי ההתחדשות מאין ליש הוא תמיד כו'. והיינו לפי כי אני הוי"ה לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא כו' רק ההתחדשות להיות יש הוא רק הארה בעלמא כו'. ולכך צ"ל התחדשות ההארה תמיד שלא תבטל במציאות לגמרי כו' וכאשר ישים אל לבו הדבר הזה יהיה בבחי' בטול אליו ית' ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו' בטול אוא"ס ב"ה ממש על נפשו בעסק התורה כו':

וזהו ואתה תצוה את בני ישראל תצוה מלשון צוותא והתקשרות ע"י ויקחו אליך שמן זית זך לבחי' משה תחלה ומזה נמשך להיות חוקת עולם מאת בני ישראל להיות אותיות התור' גורמת שיערוך אהרן את הנרות בחי' שמחה של מצוה מחמת כי אותיות התורה הן הנמשכות מבחי' משה ואתה תצוה את בני ישראל כו'.

והנה בבחי' אהרן שהוא בחי' רץ לבך כתיב מערב ועד בקר ברישא חשוכא והדר נהורא אבל בבחי' משה שהוא בבחי' שוב לאחד וגילוי יחודו ית' בבחי' יח"ע כתיב להעלות נר תמיד שהוא גילוי יחוד עליון שלמעלה מהזמן ולפניו ית' כחשכה כאורה שהוא השוה ומשוה כו' וד"ל:

פרק ב

ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך וגו' ואתה תדבר אל כל חכמי לב אשר מלאתיו רוח חכמה ועשו את בגדי אהרן לקדשו וגו' ועשו בגדי קדש לאהרן אחיך ולבניו וגו'. להבין שלש עשיות הללו שבבגדי אהרן של משה ושל חכמי לב וסתם ועשו משמע של כלל ישראל. הנה אהרן הוא משבעה רועים המפרנסים וממשיכים לכללות נש"י מאוא"ס ב"ה שהוא איש החסד וכהן גדול הממשיך בחי' אה"ר ובגדי אהרן הם לבושים לאהבה זו.

וכענין מ"ש ימים יוצרו שהימים הם בחי' לבושים. וכמ"ש בזוהר ע"פ ואברהם זקן בא בימים יומין עלאין דאינון לבושין כו'. לפי שכל נשמה יש לה לבושים של תורה ומצות אשר יעשה אותם האדם ומכוונת המצות ורעותא דלבא נעשו לבושין בג"ע העליון.

וממצות מעשיות סתם נעשו לבושים בג"ע התחתון כנודע. והימים הקצובים לאדם מספר ימי שני חייו כ"כ ימים בשיעור לבושין שצריכה הנשמה להיות לה מהתורה ומצות אשר יעשה דבר יום ביומו:

והנה נודע כי אברהם הוא הרועה הראשון משבעה רועים הממשיך ג"כ בחי' אהבה לכללות נשמות ישראל. וכמ"ש אברהם אוהבי. וההפרש שבין מדת אהרן איש החסד ובין מדת אברהם אוהבי יובן ע"פ מ"ש בזוהר אית חסד ואית חסד אית חסד דאקרי חסד עולם. ואית חסד דאקרי ורב חסד כו':

וביאור הענין זה הנה נודע דבאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא. והנה גם לפני אתערותא דלתתא קדמה אתערותא דלעילא כדי שתהא אתעדל"ת לעורר לב האדם להקיצו משנתו בהבלי העולם שטבע האדם נמשך אחריהם ולהמשיך לבו לעבודת ה' לדבקה בו.

ואתעדל"ע זו היא מבחי' חסד עולם. וכמ"ש וחסד ה' מעולם ועד עולם. חסדי ה' עולם אשירה הוא בחינת מדרגת אברהם שזכה להיות מרכבה לחסד זה. וכמ"ש חסד לאברהם שהיא מדת האהבה הטבעית שבלב כללות נש"י רק שהיא מסותרת ומכוסה בלבוש שק שהם הגוף ונה"ב.

ואתערותא דלעילא זו היא לעורר את האהבה עד שתחפץ להתפשט מלבושיה לדבקה בו ית' ולצעוק אל ה' בצר לו מקרב איש ולב עמוק להמשיך לבו אחר ה' כטבע נפשו מאליו וממילא. אך באתעדל"ת אתעדל"ע הוא שמעורר האדם למעלה בחי' ורב חסד שהוא בחי' אהרן כהן גדול שבחי' זו מאד נעלה מבחי' חסד עולם כי חסד עולם הוא מבחי' התהוות ההשתלשלות בסדר המדרגות דרך עילה ועלול שכל עלול יש לו איזה ערך ויחוס עם עילתו כמו עד"מ גילוי השכל במדות אהוי"ר כו' שהמדות מקבלים מגילוי השכל שהוא מלובש בהם ממש וכן המדות במחשבה ומחשבה בדבור כו'. אבל בחי' ורב חסד הוא למעלה מעלה מן ההשתלשלות שהוא בחי' גילוי ההמשכה והתלבשות אור א"ס ב"ה בחכמה וחסד כו'. דהיינו להיות ראשית ההתהוות של בחי' חכמה כו' והחכמה מאין ממש תמצא שאין ערוך אליו כלל וכמ"ש בת"ז לאו דאית לך צדק ידיעא כו' ולא מכל מדות כו'.

וגם מן החכמה הוא למעלה רם ונשא כו'. וכמ"ש כלם בחכמה עשית בחי' עשייה גופנית כו'. ודרך גילוי זה והמשכה זו להיות התלבשות אוא"ס ב"ה בחכמה הוא כמ"ש כי הנה כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן. פי' מה שנמשך בבחי' זקן אהרן דיקנא דכהנא רבא שהוא בחי' שערות. דהיינו כמשל ההארה היוצאת דרך נקבי שערות

הראש או הזקן ממותרי מוחין שהשערות הן חלולין ויונקין מהמוחין שבראש ועל כל זה אין להם ערך ויחוס כלל עם המוחין שבראש שהם חב"ד ואין עיקר חיות המוחין מתפשט בהם שהרי אם יחתוך אדם שער ראשו לא ירגיש המוח כאב כלל שאין מתפשט בהם אלא הארה בעלמא להיות להם רק יניקה ואחיזה במוחין. כך עד"מ הוא גילוי אור והתלבשותו בחכמה וחסד שאין ערוך כלל ולהיות נמשך מבחי' דלאו מכל מדות כו' ולמעלה מגדר חכמה כו' התהוות בחי' חכמה ומדות אין זה אלא זיו והארה בעלמא בבחי' שערות שהם צמצומים רבים ועצומים להמשיך ההארה.

וכמשל זה של השערות שהוא בגשמיות הגוף כך יש עוד משל רוחני בחיות הנפש מהמשכת איזה חכמה בצירופי אותיות הדבור. כמו למשל אותיות דבורי הרב המלמד ומסביר איזה חידוש ושכל לתלמידו כי הנה צירופי אותיות מדבור הרב אינם עצמיות השכל שהרי יכול להיות הסבר הזה גם בצירופי אותיות אחרות רק הם כדמיון השערות כי על ידן ובתוכן עובר השפעת השכל ולפי שבעצמות השכל של הרב אין תפיסא להתלמיד לכך צ"ל צירופי אותיות הדבור להעביר ולהמשיך השכל של הרב לתלמיד.

והנה הגורם להיות צמצומים אלו להמשכת גילוי זה היא אתערותא דלתתא שע"י האהבה שממטה למעלה כמים הפנים כו' כך היא האהבה עליונה אהבתי אתכם אמר הוי"ה דהיינו להיות בחי' הוי"ה צמצום והתפשטות כו' כי אהבה דוחקת את הבשר:

והנה באתערותא דלתתא זו שהאדם מעורר למעלה ממשיך ג"כ על נפשו למטה להיות גילוי בחי' זו בנפשו כי אתערותא דלעילא הוא מבחי' אהרן שהוא משבעה רועים הרועה וממשיך הגילוי בכנס"י הוא שורש כל נש"י ואהרן אותיות נראה שהוא כמ"ש עין בעין נראה כו'. דהיינו להיות גילוי אתערותא דלעילא זו בנפש האדם בהתפעלות והתגלות הלב וכדמיון ראיה חושיית ויומשך עליו גילוי אור האה"ר הבאה מלמעלה כמו שיתבאר לקמן.

וכמ"ש ואהבת את ה' אלקיך כו'. וע"ד דרשת רז"ל שיהא שם שמים מתאהב כו' כלומר שואהבת הוא פועל יוצא לשלישי דהיינו שתפעול את האהבה העליונה שהיא אהבתי אתכם כו' להיות בחי' גילוי בנפש שהוי"ה יהי' אלקיך אלוה שלך כו' והיינו ע"י התבוננותו בה' אחד איך שהוא אחד בח' וד' שהם ז' רקיעים והארץ וד' רוחות העולם שתמשך בהם בחי' אחד הוא יחודו להיות מתייחדים וכלולים בא' וכן למעלה מעלה ברוחניות עד רום המעלות יש בחי' ז' רקיעים וארץ כו' שהם בחי' לך ה' הגדולה והגבורה כו' שהם בחי' שמים אש ומים ולך ה' הממלכה היא בחי' ארץ והכל בבחי' לך ה' שהם בבחי' בטול אליו ית' מחמת כי נשגב שמו לבדו רק הודו וזיוו על ארץ ושמים דהיינו על

כל בחי' ארץ ושמים הנ"ל וארץ קדמה לשמים כו' והגורם להיות יחוד זה והמשכה זו הוא כי הוי"ה אלקינו דהיינו שישראל הם המייחדים שמו והממשיכים להיות יחודו ית' למטה להיות גילוי א"ס בעולמות שבאתערותא דלתתא תליא מילתא וכמ"ש בת"ז לאו דאית לך צדק ידיעא כו' אלא לאחזאה כו' כפום עובדיהון דב"נ שלהיות לאחזא' דהיינו גילוי איך אתנהג עלמא בצדק ובמשפט דהיינו בבחי' מדות ולהיות יוצא מההעלם שהוא בחי' דלאו מכל מדות כו' הוא כפום עובדיהון דב"נ תלוי במעשה התחתונים כו' וכאשר יעמיק מחשבתו וישים על לבו הדברים האלה אזי יהיה שם שמים מתאהב כו' שיהי' גילוי האהבה העליונה שורה ומתגלה בנפש בבחי' ראיה שיהא הלב רואה כו'.

וגילוי זה בנפש הוא מחמת אתערותא דלתתא בכל לבבך בשני יצריך שגם היצה"ר יהי' לאכפייא כו' שלא יהי' לו רק לב א' לאביהם שבשמים. וכמ"ש ועמך לא חפצתי בארץ. וכמארז"ל בטל רצונך כו' שלא יהי' לו חפץ ורצון אחר להיות פוסח על שתי הסעיפים כו'. כי ע"י שצמצם א"ע וישליך מנגד נפשו ורצונו שבגשמיות וישים אליו לבו רוחו ונשמתו כו' אזי כמים הפנים לפנים תהיה אהבה עליונה שורה ומתגלה בו להיות האהבה דוחקת את הבשר בבחי' צמצומים רבים להאיר מתוכם אוא"ס ב"ה בגילוי על נפשו שיושפע עליו שפע רב וגלוי עצום עד שיגיע למעלת ומדרגת ובכל מאדך הוא בחי' אה"ר הבאה מלמעלה שהוא למעלה מכדי שתוכל נפשו שאת בכלות הנפש ובטול במציאות כו' כי אהרן שושבינא דמטרוניתא שהוא המגביה ומנשא נש"י עד רום המעלות. וכמ"ש אלה מסעי כו' ביד משה ואהרן וכתיב הוא אהרן ומשה אשר אמר ה' להם הוציאו את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם פי' למעלה מצבאותם למעלה משרש נשמותיהם:

אך הנה לבחי' גלוי האהבה צ"ל בחי' כלי ולבוש במה שתשרה ותתלבש האהבה שתבא ליד גלוי בפו"מ כי אין אור בלא כלי ולבוש. ועל זה נאמר זקן אהרן שיורד על פי מדותיו. מדותיו מלשון מדו בד אלו הלבושין שהם הם התורה והמצות שהם בחי' לבושין לאהבה זו כי מאחר שבחי' אהבה זו נמשכה מבחי' דלאו מכל מדות כו'. למעלה מגדר חכמה כו' אינה נתפסת בשום שכל שבגדר חכמת הנבראים והשגתם אלא כאשר תפיסא ומתלבשת בתורה ומצות שהם רצונו וחכמתו ית' מבחי' אנת חכים ולא בחכמה ידיעא כו':

וזהו והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך כו' שלהיות גלוי בחי' אנכי מי שאנכי הוא ע"י והיו הדברים האלה דוקא ולכך ודברת בם ולא בדברי' בטלים. ופי' ודברת מלשון ידבר עמים שהוא לשון הנהגה והמשכה. כלומר שהמשכות גלוי האהבה יהיה בלבוש התורה דוקא ולא בשאר חכמות שהם לשכל והשגת הנבראים כי כולם נק' אצלו ית' דברים

בטלים דלאו אורחא דמלכא לאשתעי במילין דהדיוטא אלא דוקא בחי' התורה שהיא בחי' דלאו בחכמה ידיעא כו' שהוא למעלה מעלה מגדר ושכל והשגת הנבראים כו'.
וע"י עסק התורה למטה שהיא חכמתו ית' ממשיכין האהבה העליונה להיות גלוי אוא"ס בחכמה כו'. וזהו ענין עסק התורה לשמה לשם התורה דהיינו להיות גלוי אוא"ס בחכמה שהיא בחי' התורה דאורייתא מחכמה נפקת.
וזו היא המשכת ראשית התהוות ההשתלשלות מאין ליש שהוא ראשית חכמה וצ"ל המשכה ב' במדות ג"כ בראשית שהוא החסד כי הוא ראשית הבנין. וכמ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה והמשכה זו ע"י עשיית המצות שכללותן נק' בשם צדקה וחסד. ובפרטן מתחלקין לרמ"ח. רמ"ח אברין דמלכא שבהם ועל ידם ממשיכים גלוי למעלה אור א"ס ב"ה בחסד. וזהו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה כו'. דרך ה' כלומר המשכת גלוי הוי' מההעלם אל הגלוי (ונק' המשכה זו בשם דרך עד"מ כמו דרך שמהלכין בה מעיר לעיר) לעשות צדקה כו' שיהיה התהוות בחי' צדקה וחסד. וכמ"ש וצדקה ביעקב אתה עשית שנמשך בחי' צדקה מלמעלה ע"י ישראל. אל תקרי בניך אלא בוניך שעל ידיהם הוא בנין החסד. וכמ"ש עולם חסד יבנה. ולכך נק' כנ"י יונתי תמתי כלומר שמתממת ומשלמת אותי כביכול להיות תמים ושלם ברמ"ח אברים דמלכא. כלומר שממשיכים להיות בחי' רמ"ח אברים ע"י רמ"ח מצות כו':
והנה בתקון ועשיית לבושים אלו יש ג' בחינות ומדרגות מדרגה הא' הוא של משה כי משה נקרא על שם כי מן המים משיתהו. ופירוש משיתיהו מההעלם אל הגלוי שנמשך מן ההעלם שלמעלה מן ההשתלשלות מן המים בחי' מקור התורה שכל התורה היא בחינת כד שנשאב מן הים הם כ"ד ספרי דאורייתא. וכמ"ש ותמלא כדה ותעל.
והנה על בחי' לבוש זה הוא ענין מה שארז"ל שהתורה נק' כלה ומאורשה קהלת יעקב וישראל הם בחי' חתן המשפיע כו' שהם המשפיעים להיות בחי' אוא"ס בחכמה והם העוסקים בתורה לשמה לשם התורה. דהיינו שיהיה התהוות בחינת תורה. וכן במצות כתיב ועשיתם אתם. אשר יעשה אתם האדם כו'. שהאדם הוא הממשיך ועושה אותן מצות.
והנה בזה יובן ענין ברכת המצות שהוא כענין ברכת חתנים ונישואין וכמ"ש בזוהר לית ברכתא שריא אלא באתר דדכר ונוק' כו' שבמקום שיש משפיע ומקבל נשפע תוספת ורבוי שפע והארה מלמעלה ממקום גבוה מאד נעלה יותר משל ב' הבחי' של המשפיע ושל המקבל.

וכמ"ש זכר ונקבה בראם ויברך אתם. וברכה והמשכה זו היא מבחי' משה למעלה מההשתלשלות. ולכך ביום שהוקם המשכן כתיב ויביאו את המשכן אל משה אמר ויהי נועם כו' שתהא השראת הברכה מלמעלה מעלה והיא ברכת המצות ברוך כו' מלך העולם שיהא ריבוי שפע ברכה והמשכה מעולם ועד עולם.

ותכלית וסוף הברכה הוא להיות גלוי מלכותו ית' מלכותך מלכות כל עולמים והוא בחי' לבוש כמ"ש ה' מלך גאות לבש וכתיב ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות שמדת מלכותו היא בחי' לבוש לחכמתו ורצונו ומדותיו ית' הנמשך ומתגלה בתוספת וריבוי האור שלמעלה מעלה מסדר ההשתלשלות וזו היא בחי' ברכה שברכה היא בחי' תוספת וריבוי כו'.

ומדרגה השנית היא בחי' עשיית לבוש שעושים חכמי לב הנק' חכמי לב ע"ש שאין להם אלא לב אחד בבחי' בטול בחי' חכמה כי בחי' נפרד שיש לו שתי לבבות עליו נאמר אשר אתם זנים אחריהם כו' שאין אדם עובר עבירה אא"כ נכנס בו רוח שטות שנסתלק ממנו בחי' חכמה כו' משא"כ בבחי' לב אחד ע"ז נאמר אשר מלאתיו רוח חכמה להיות נשפע עליו רוח חכמה מאתערותא דלעילא ע"י אתעדל"ת חכמי לב.

ולכך ועשו את בגדי אהרן לקדשו שגם הם עושים בגדי אהרן בבחינת קדש העליון על ידי המשכת חכמתו ורצונו ית' מאחר שהם בטלים אליה ונעשים בחי' מרכבה. ומדרגה השלישית הוא בחי' ועשו סתם של כלל ישראל דלא כתיב בהם לקדשו אלא סתם לכהנו לי שהוא בחי' עשיית המצות מעשיות בסתם מאהבה הטבעית המסותרת בלבד ואעפ"כ הם ממשיכים לבוש עליון לאהבה זו דהיינו לבוש מלכות כי שום תשים עליך מלך כתיב בקבלת עומ"ש בשלימות בלב ונפש ונעוץ סופן כו' שהלבוש נמשך מבחי' ברכה עליונה כו'. וע"ז נאמר איש אשר כברכתו כו'. ועל ידי זה נמשכו להם גם המדות עליונות. וזהו והם יקחו את הזהב ואת התכלת שהם גוונין עלאין כו' וד"ל:

פרק ג

ועשית ציץ זהב טהור ופתחת עליו פתוחי חותם קדש לה'. ואמרו רז"ל קדש למ"ד למטה והוי' למעלה. ולהבין זה וגם להבין מ"ש והי' על מצח אהרן ונשא אהרן את עון הקדשים וגו' שהציץ מכפר ונושא עון. וסיפא דקרא והי' על מצחו תמיד לרצון להם לפני הוי'. שבמה שהוא נושא את הציץ על המצח נמשך רצון. ולהבין ענין זה. (אך) הנה ציץ הוא מלשון יציץ נזרו. מציץ מן החרכים. נץ החמה. דהיינו הארת אור וזיו. והוא אור האהבה רבה הבאה מלמעלה שהיא בחי' אהרן זקן אהרן שיורד על פי מדותיו. שאהרן הוא רועה משבעה רועים המפרנסים לכנס"י המשכות אא"ס ב"ה ואהרן הוא הממשיך בחי' אה"ר.

והגם שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים. מ"מ יש אהבה ויש אהבה. יש אהבה שהיא למטה מן הדעת ותולדתה והיא בכח הנפש עצמה. ויש אה"ר שהיא למעלה מן הדעת הוא בחי' אהרן הרועה וממשיך לכנס"י והוא בחי' רעותא דלבא.

וז"ש לאהבה את ה' אלקיכם וגו'. ולא כתי' לאהוב אלא לאהבה שימשיך האדם את לבו לאהבה עליונה היא רעותא דלבא שיהי' רצונו לה' לבדו ולדבקה בו בא"ס ב"ה ממש. וכמ"ש מי לי בשמים וגו' פי' שמים ג"ע העליון כו' דכולא קמי' כלא חשיב. אני הוי' לא שניתי ואתה הוא משנברא העולם ואתה הוא קודם שנבה"ע כו'.

ועל אהבה זו נאמר מציץ מן החרכים כי הנה זה עומד אחר כתלינו. שמשחרב בהמ"ק יש כותל ומחיצה של ברזל מפסקת בין ישראל לאביהם שבשמים. כי הגם שאין דבר חוצץ לפניו ית' ח"ו כי גם חשך לא יחשיך ממך הרי באמת לא אמרו בין אביהם שבשמים לישראל אלא בין ישראל לאביהם שבשמים. שהחציצה הוא בפני המקבלים. עונותיכם היו מבדילין ביניכם וכו'. שמונע את אור האהבה העליונה מישראל ואעפ"כ הוא מציץ מן החרכים וחלונות. חלונות הם חורים גדולים. וחרכים הם חורים קטנים וסדקים. דהיינו ע"י שבירת המחיצה לפתוח חלונות וחרכים שהם בחי' לב נשבר והרהורי תשובה הבאים לאדם לכל חד וחד לפום שיעורא דיליה:

והנה עיקר המסך המבדיל ומחיצה המפסקת הוא ראשית גוים עמלק. שהוא ראש לשבעה גוים. וכתיב מלחמה לה' בעמלק מדר דר אפי' בזמן הזה שלא שייך מלחמת עמלק בגשמיות. מ"מ ברוחניות הנפש יש בחי' עמלק והיינו בחי' גסות הרוח בחוצפה וגבהות כמ"ש אם תגביה כנשר וגו' וממנה באות מדות רעות מבית ומבחוץ. מבית בפנימית הנפש גסות הלב ונצחנות וכיוצא בהן.

ומבחוץ בבחי' חיצונית ההנהגת הגוף בפו"מ ברדיפת הכבוד ומלבושי בגדי כבוד ותפארת ולהתנהג בכבוד ותפארת וכיוצא בהן. ועל כוונה זו נעשו בגדי כהונה לכבוד ולתפארת לאהרן ולבניו וגו'. להיות בחי' אתהפכא מן היש ולגרמיה שהוא בחי' עמלק שהוא ענין הגדלת היש בכל דרכיו והנהגותיו.

וכך היתה מדתו של עמלק בזמן משה שהרי ישראל לא באו להלחם אתו ולא שמו לבם אליו רק הוא מעצמו ומאיליו בא לעורר מלחמת חנם מפני גדולתן של ישראל והאותות והמופתים שלא הי' יכול לסבול שיהיה איזה דבר גדול מבלעדו. וככה הוא בכל אדם שלא יוכל לסבול מי שיהיה גדול ממנו בעיני אלהים ואדם כו'. ועכ"פ שלא יהיה הוא קטן ושפל. לכן מיפה עצמו במלבושי כבוד כו'.

והנה בבחי' זו של עמלק נאמר כס י"ה שאין השם שלם ואין הכסא שלם. כסא הוא השראת המלך היושב על הכסא להיות ושכנתי בתוכם. והיינו בבחי' כסא באל"ף שאלופו של עולם שורה. משא"כ בהסתלקות האל"ף נעשה כס מלשון כסוי.
והתכסות זו היא על שם י"ה. כי בכל אחד ואחד יש שם י"ה. כמ"ש עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה. כי הנה ה"א הוא בחי' התפשטות אורך ורוחב כו'. והוא בחי' התפשטות והמשכות אור אין סוף ב"ה להיות סובב כל עלמין וממלא כל עלמין.
והיו"ד הוא בחי' צמצום ישת חשך סתרו שכדי להיות התפשטות המשכה להיות ממלא וסובב כ"ע אפי' עולמות עליוני' אין ערוך כו'. וכמשל טפה נגד ים אוקיינוס ויותר מכן לאין קץ כו'.
ולכך הוצרך להיות בחי' צמצום תחילה ואח"כ התפשטות כו'. ולכן בתמונת האותיות בכתיבת שם הוי' תמונת ה' ראשונה של שם היא ג"כ עד"מ שמתחילה עושין היו"ד ואח"כ ממשיכי' ממנה לרוחב ואורך למטה כו'.
ובחי' זו נמשכה בכל אדם להתבונן בגדולת א"ס ב"ה איך שהוא ממכ"ע וסוכ"ע ואיך שכ"ז אינו אלא בחינת צמצום כי אין ערוך כו'. ומזה ישוב לאהבה את ה' ולדבקה בו ממש בבחינת אהבה העליונה. והיינו המשכת הוי"ו להיות בחינת ו"ה. אבל עמלק הוא כס י"ה שהוא המכסה על בחינת י"ה שלא יתגלה בבחי' ו"ה שלא יוליד האהבה בהתגלות לבו. שאף שלבבו יבין את כל זאת לא תתפעל הנפש ולא יאיר בה אור האהבה מחמת שנעשה מחיצה של ברזל המפסקת ומונעת את האור:
והעצה היעוצה לזה הנה במלחמת עמלק כתיב ויאמר משה וגו' בחר לנו אנשים. לנו דוקא שלכבוש מלחמת עמלק צריכים אנשי משה דוקא ובחי' משה הוא כמ"ש ונחנו מה בחינת בטול והתכללות לגמרי באוא"ס ב"ה.
והנה כל התורה על שמו נק' תורת משה. תורה צוה לנו משה וגו'. והיינו שיהיה כל דרכי התור' והעבודה ע"פ בחינת משה. וכמארז"ל כל האומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו. רק שצריך להיות תורת משה בבחינת בטול באוא"ס ב"ה לגמרי.
וכמ"ש ולא תחללו שלא להיות בחינת חלל. כמאמר דוחק רגלי השכינה כביכול אלא כמאמר אתה הוא עד שלא נבה"ע ואתה הוא משנבה"ע. הוא ממש בלי שום שינוי דכמו שהי' עד שלא נבה"ע ממלא את הכל וגם המקום הזה שנברא בו העולם כך עתה כו'.
ואיך הוא זה והרי העולם מעלים כו' אלא היינו ע"י עסק התורה דאורייתא מחכמה נפקת וכתיב הוי' בחכמה יסד וגו' שבחכמה שורה אא"ס ב"ה שהחכמה היא היא בחינת בטול כח מ"ה ולכך גם האדם שלומד התורה הרי בכל דבר הלכה או אגדה שלומד מלובש בה

בחי' חכמה שבה מלובש אוא"ס ב"ה וא"כ הוא בבחי' בטול בשעת עסק התורה לחכמתו ית' ואין מעלים ומסתיר מאחר שאין נראה ליש ודבר נפרד בפ"ע רק שהיא חכמתו ית' הבטלה אליו ואין עוד מלבדו.

ועל זה נאמר ואשים דברי בפיך דברי ממש ופי' דברי בפיך היינו בחי' פנימית. ובצל ידי כסיתיך הן בחי' מקיפים שאוא"ס ב"ה שורה ומתגלה בו בבחי' פנימי' ובחי' מקיף וע"י כן הוא כובש מלחמת עמלק שהוא היש כו' כי ביטול זה הוא הפך היש והוא המכניע ומשבר המחיצה של ברזל כו' וזהו ועשית ציץ דקאי על משה שהוא העוש' את הציץ להיות יציץ נזרו של אור האהבה רבה להיות מציץ מן החרכים וזורח ע"י עשיית חרכים וחלונות שבירת המחיצה שהן הרהורי תשובה מבחי' בטול אנשי משה וכמ"ש בחר לנו וגו' כנ"ל.

וציץ זה הוא זהב טהור הוא בחי' מעלת הזהב על הכסף. ושתיהן הן בחי' אהבה כמ"ש לי הכסף ולי הזהב וגו' רק הכסף הוא בחי' קרירות והזהב הוא בחי' רשפי אש האהבה: **ופתחת** עליו פתוחי חותם. הן אותיות התורה כי חותמו של הקב"ה אמת ואין אמת אלא תורה. ונק' בחי' חותם כי התורה אשר לפנינו שנתלבשה בענינים גשמיים היא היא בחי' חותם כדמיון האותיות שנחקקים על השעוה שאינו מערך ומהות האותיות שבמחשבה או בדבור רק מ"מ הן אותיות עצמן שנצטיירו ונתגשמו כו'.

וכך הנה כתיב בצלמנו כדמותנו דקאי על התורה שבע"פ שהיא בחי' דמות ודמיון בעלמא שהיא בחי' חותם עד"מ כאותיות הנחקקין על השעוה כו' אעפ"כ יסודתה בהררי קדש העליון ח"ע שבכל הלכה כו' וע"י זה נמשך בחי' קדש העליון בעסק התורה והמצות בבחי' פנימי' ומקיפין שהתורה היא פנימית והמצות הן לבושין ומקיפין כמאמר אשר קדשנו במצותיו והנה המשכה זו היא בחי' קדש למ"ד למטה והוי' למעלה שבחי' קדש עדיין היא נק' למטה מבחי' הוי' כי הנה יש ב' בחי' הוי' כמ"ש ויעבר הוי' על פניו ויקרא הוי' הוי' ופסיק טעמא ביניהו כי הן ב' בחי' כי ענין הוי' מורה שהוא מהוה כל ההוויות מאין ליש כו' ע"י שעלה ברצונו כך ויש מקור ושרש לזה להיות עולה כך ברצונו ולהיות מקור להוות כל ההוויות והוא הוי' הראשון שהוא לרצון לפני הוי"ה הב' ונק' רעוא דרעוין:

וזהו ויקרא הוי' הוי'. שהוי' הא' קורא וממשיך הוי' הב' להיות נאצלות ומתגלות י"ג מכילין דרחמי שהן מקורות כל ההוויות וכל ההשתלשלות ובחי' הוי' הא' הוא למעלה מעלה מבחי' קדש ונקרא רעוא דרעוין.

וע"י עסק התורה והמצות הנ"ל בבחי' הנ"ל נמשך שיהי' קדש למ"ד למטה היא בחי' אתעדל"ת והוי"ה למעלה היא אתעדל"ע כי על ידי עסק התורה שהיא חכמתו ורצונו יתברך הרי כמים הפנים כו' ורוח אייתי רוח ואמשיך רוח רצון עליון רעוא דרעוין ועל ידי זה נעשה גלוי רעותא דלבא ואור האהבה עליונה בנפש בלי מסך מבדיל מחיצה מפסקת כו' עד שיהי' על מצח אהרן ג"כ גילוי בחי' זו:

וביאור ענין המצח הוא כמו עד"מ בגשמיו' שיש בתלת חללי דגלגלתא תלת מוחין חב"ד. ויש גולגלתא דחפיא על מוחא. כך ברוחני' הנה המוחין הם חב"ד והדעת הוא הכח המקשר את חכ' ובינה להיות תקועה בחוזק בל ימוט שכאשר נגמר בכח חכמתו ובינתו בגדולת א"ס ב"ה כך תהא נפשו קשורה בה' לבדו.

והנה במוחין דחב"ד שם הוא גילוי אא"ס ב"ה בהתבוננות בסדר התפלה וכיוצא בה איך שברוך שאמר והי' העולם ויחיד ומיוחד וחי העולמים מלך וישתבח שמך כו'. וכך הוא התקשרות הדעת בגילוי עוצם התשוקה והתענוג. אך יש בחי' גלגלתא דחפי' על מוחא וכנגד הדעת הוא המצח שהוא הכסוי על הדעת להעלים גלוי הדעת וההתקשרות.

ולכן אחר התפלה חולפת ועוברת כו' וצריך לחזור ולהתפלל בכל יום לעורר את האהבה וע"ז נאמר והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום. ואמרו רז"ל בכל יום יהיו בעיניך כחדשים לחדש את האהבה. כי לפי שהוא ית' מחדש בכ"י תמיד מע"ב לכך גם האהבה מתחדשת כו'.

והנה כאשר לבבו פונה זה לכרמו כו' יכול להיות מן הנפילים להמשיך לבו אחר תענוגי עוה"ז שהן רבוי והגדלת היש. וכתי' תועבת ה' כל גבה לב אפי' בחי' חיצוני' שהן הנהגת הלבושין כנ"ל וארז"ל אין אני והוא יכולים לדור כאחת.

וכמ"ש אין דעת אלהים בארץ שכאשר הוא מושקע בארציות וחומריות אין בו דעת אלהים והתקשרות. אך כ"ז הוא בבחי' עכו"ם שנקראו כך ע"ש שהם אומות ומקורות לכל עניני עוה"ז. משא"כ בבחי' ישראל יכול להיות עצת חכמינו ז"ל עשה מלאכתך עראי וטפל לבד בבחי' קרירות כמו שכפאו שד כו'.

וזהו והי' על מצח אהרן שגם אחר התפלה שחולפת ועוברת האהבה מ"מ נשאר רשימו על בחי' מצח שהוא כיסוי שעל הדעת דהיינו בחינת חיצוניות החב"ד והוא ענין רצון פשוט לדבקה בו ית' בלי עומק התבוננות כבשעת התפלה רק הסכמת הלב מחיצוניות הדעת אחר אשר נגמר בדעתו כך בשעת התפלה כי הגם שגילוי עוצם התשוקה והתענוג שבדעת חלף ועבר אחר התפלה מ"מ רשימו ניכר להיות רצון והסכמת הלב לדבקה בו ית' ולהיות מלאכתו עראי וטפל ותורתו קבע ועיקר.

ורצון זה והסכמה זו יכולה להיות תמיד. וזהו והי' על מצחו תמיד לרצון להם לפני הוי"ה שע"י אתעדל"ת זו אתערותא דלעילא לעורר רצה"ע רעוא דרעוין והתגלות בחי' הוי"ה המקור אל הי"ג מדה"ר שעי"ז הגילוי רצה"ע הוא נושא עון הקדשים ואתהפכא כו'. וכנודע שי"ג מדה"ר רחום וחנון נושא עון כו' נמשכות מבחי' רצון העליון. והיינו כשיהיה גילוי רצון זה גם על בחי' מצח אהרן (כי זה לעומת זה מצח אשה זונה) משא"כ כשאין הגילוי רצון אלא בחב"ד דהיינו בשעת תפלה לבדה בשעת התבוננות ולא כל היום כולו:

פרק ד

ביאור על הנ"ל

הנה תלת חללין דגלגלתא (הנזכר בזוהר ואתחנן דף רס"ב א') הן תלת מוחין חב"ד. ועל כל חלק מוח גשמי שורה אור השכל השייך למוח ההוא (וע' מק"מ שם פי' המוחין הן חב"ד דז"א ואור המתלבש בהן היינו מחב"ד דאימא) כנודע בחכמת הרפואה וכשם שהוא למטה באדם בגשמי' כך הוא למעלה בז"א. והנה על המוחין וחב"ד חופף הגולגלת. ובסוף הגלגלת היא מצחא. והמצח הוא כנגד מוח הדעת כי מוח הדעת הוא באמצע שמוח חכמה ומוח בינה הם מלפנים ומוח הדעת באחוריים באמצע ב' המוחין חו"ב. ולכן הוא נגד המצח. והדעת הוא ענין התקשרות בפנימיות שכפי שנגמר בחו"ב כן יתקיים. ולכן לעומתו מכוון המצח שהוא בחיצוניות המוחין ג"כ בחינה זו דהיינו ההסכמה שהוסכם לקיים מה שרצה ע"פ השכל. והוא רשימו שנשאר אחר הסתלקות המוחין כנ"ל. (אך הדעת הוא בחי' פנימיות שבעוד החו"ב מאירין בתוקפן הוא מקשרם וממשיכם בבחי' פנימיותו כו'. וע' בשער היחודים פ"ז מבואר איך הדעת מאיר במצחא. וכ"ה בע"ח ובזהר הרקיע על האד"ר גבי מצחא כו' ע"ש):

והנה אהרן הוא מז' רועים שממשיך רעותא דלבא כו'. אך באמת אח"כ חולפת ועוברת שיש מחיצה של ברזל מפסקת רק לפעמים מציץ מן החרכים. היינו הרהורי תשובה. וא"כ פעמים הוא כך ופעמים כך. והעצה להיות על מצחו תמיד דוקא כו' הוא ע"י משה. תורה צוה לנו משה. בחר לנו אנשים כו'. כי הזלעו"ז היא מחיצה של ברזל המפסקת הוא בחי' עמלק אם תגביה כנשר חוצפה וגסות הרוח עקשות ונצחנות כו' (כי עמלק הוא יודע רבונו ומכוון למרוד בו שהוא הקליפה שכנגד הדעת ואינו מניח את הדעת להתפשט במדות ע"י חוצפה בלי טעם ודעת וכמ"ש במ"א בביאור שע"פ זכור דעמלק. וע' בהרמ"ז ר"פ ויקהל מענין זה) כנודע. והמבטל בחינה זו הוא בחי' משה מ"ה בטול והתורה היא למוד בבחי' בטול כו'. כי האומר אין לי אלא תורה כו'. אלא תורת משה

ולא תחללו כי אתה הוא קודם שנברא כו'. הוא ממש בלי שינוי. ולכאורה הרי המחשבה והדבור הם יש כו' אלא הבטול הוא בחכמה תתאה היא תושבע"פ מעולם ועד עולם מלכות דיצירה עתיק לעשי' וחכמה דנוק' דעשי' היא התורה אשר לפנינו או"ה כו':

וזהו ענין ועשית ציץ לשון זכר הארה שנמשך מלמעלה. משא"כ צצית לשון נקבה הוא ממטה למעלה בבחי' תפלה (עיין בטעמי מצות להרח"ו פ' תצוה מצות ציץ כו'). אבל תורה היא מלמעלה למטה הבטול ולא תחללו. והוא הזלעו"ז שכנגד עמלק. ועי"ז נמשך להיות גילוי י"ה בו"ה היינו באהוי"ר. וזהו שמשה הוא העושה הציץ. (וא"ש לפמ"ש הרח"ו שם שהציץ הוא נמשך ממוחין דאבא שזהו בחי' משה. גם למעלה יותר במצח' דא"א הנה מאיר שם בחי' דעת דא"א וגם זה הוא בחי' משה ששרשו בחינת דעת עליון. וזהו המבטל לבחי' עמלק שהוא רק כנגד דעת תחתון שם הוא מסתיר ומכסה כו'. ולמעלה יותר הנה שם מ"ה המאיר במצחא דא"ק זהו ג"כ בחי' משה וז"ש ונחנו מה וכמ"ש במ"א ע"פ משה ידבר כו'. ולכן נאמר לו דוקא ועשית ציץ שהיא הארה המאיר בבחי' מצחא הנ"ל בבחי' דעת עליון שלמעלה מהשגה. וכן שם מ"ה הבטול במציאות. שזהו דוקא המבטל בחי' עמלק כו' ועמ"ש במ"א בביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות מענין המן שהוא בחי' יש. ושהמנגד לבחי' זו הוא בטול רצון עיניו למטה ונחנו מה כו') וזהב טהור היינו ג"כ בחי' רשפי אש משא"כ כסף אהבה כמים כו'. ופתחת עליו פתוחי חותם. הנה פתוחי חותם הם אותיות דבינה יסוד דאימא שבה נצטיירו אותיות. כי הרי החכמה היא בחי' ברק ואין בה שום תמונה. רק בינה היא יש ושייך בה בחי' אותיות. כי אורייתא מחכמה נפקת ונתלבשה בבינה שהם תרין רעין כו'. וזהו ענין סופר וספור (עמ"ש ע"פ זה שמי. ולקמן ע"פ אמר עם הספר) ואותיות אלו הם כדמות חותם החקוק בשעוה שנחקק שם אברהם עד"מ ואינו מערך ומהות אברהם עצמו. וכך הרי להיות חכמה הנה כולם בחכמה עשית. שהחכמה בחי' עשי' נחשבת לגבי הקב"ה. וכנודע מענין עסק התורה לשמה לשם התורה עצמה להיות תורה התלבשות א"ס בחכמה לכן נק' חותם כחותם האותיות שהם על השעוה כו':

קדש להוי"ה. וארז"ל קדש למ"ד למטה הוי"ה מלמעלה. דהנה ע"י תורה נעשה או"פ ותורתך בתוך מעי. וזהו פתוחי חותם הנ"ל. וע"י המצות נמשך מקיפין. וזהו ענין קדש למ"ד כמאמר אשר קדשנו במצותיו. קדוש מובדל שהוא בחי' מקיף. והלמ"ד הם ג' אורות מקיפין דכח"ב (וכנודע מענין צלם אלקים. הצ' הוא ט"ס דאו"פ. והלמ"ד הוא בחינת מקיף כו' עמ"ש ע"פ כי תצא) ואעפ"כ כ"ז הוא למטה שזהו מה שבאתערותא דלתתא ממטה למעלה נעשה אתעדל"ע. והוי"ה מלמעלה הוא בחי' שאין אתעדל"ת

מגעת שם. כי יש הוי"ה הוי"ה ופסיק טעמא בינייהו כי הוי"ה באצילות יו"ד וקש"י רומז לכתר וחכמה. אך יש שם הוי"ה הוא למעלה מהאצילות שהוא מקור להיות שם הוי"ה שבאצי'. כי התהוות אצי' כשעלה ברצונו כו'. וזהו כתר דאצי' קוצו של יו"ד. אך להיות רצון לרצון זה הוא מבחי' רעוא דכל רעוין והוא בחי' עתיק. וזהו ויקרא הוי"ה הוי"ה. פי' ויקרא שם הוי"ה דאצילות את בחי' הוי"ה שלפני האצי' (עיין לקמן סוף הדבור פי' בע"א דהוי' הא' תקוני הראש כו' והכל למעלה ולפני י"ג מדה"ר ושני הפי' אמת) ובחי' זו היא אשר אין אתעדל"ת מגעת שם. ולכן בחינת קדש למ"ד נק' למטה לגבי בחי' שם הוי"ה זה. ולכן נאמר גבי ציץ לרצון לפני הוי"ה כלומר לפני שם הוי"ה דאצי'. או לפני לשון פנימיות שהוא פנימיות שם הוי"ה כו'.

וכמ"ש גבי יוה"כ לפני הוי"ה תטהרו. ולכן שם הוא תמיד לרצון. וכן באדם בעבודת ה' הנה בבחי' מצחא שהוא חיצוניות הרצון בלי טעם רק מרשימו שנשאר אחר התפלה מהתבוננות בינה ודעת שהיה לו בשעת התפלה.

וזהו תמיד דוקא ר"ל בכל היום כולו אף שאינו מתבונן ואף כשעוסק בצורכי העולם יהיה ע"ד תורתו קבע ומלאכתו עראי דהיינו שיהיה עיקר המכוון כדי שיהיה פנאי לעסוק בתורה ולהתפלל ועל כוונה זו הולך בכל ענייניו בבחי' זו שיהי' תמיד לרצון כו' והיינו ע"י משה שהוא העושה הציץ להיות תמיד לרצון על בחינת מצחא. כי משה הוא מבחינת הדעת והוא ממשיך מבחינת רעוא דכל רעוין בבחינת מצחא המכוון כנגד מוח הדעת (כי הדעת עולה כו' שבו גילוי בחי' עתיקא וע' במ"ש ע"פ החלצו מאתכם) ובכל נפש יש מבחי' זו דמשה שהוא א' המיוחד משבעה רועים. אך והיה על מצח אהרן כי אהרן הוא אהבה רבה ובבחי' מצח שבו שהוא ההסכמה הנמשך מאהבה שם צ"ל הציץ שיהיה תמיד לרצון בלי שינויים. משא"כ במשה עצמו א"צ לזה כי משה מלגאו שהוא הדעת עצמו שהוא בחי' פנימיות על כן לא שייך לומר ע"ז בחי' הסכם וחיצוניות ורצון כ"א בחי' דעת וחפץ.

וכנודע שחפץ הוא למעלה מהרצון רק שמשה הוא העושה הציץ על מצח אהרן. והוא הלעומת זה נגד בחי' עמלק שגם שם יש מצח. מצח אשה זונה גסות עקשות בבחי' יש דוקא שאע"פ שיודע את רבונו מ"מ כו' והציץ שמבחי' משה מבטל זה כנ"ל:

ונשא אהרן את עון הקדשים. בחי' נושא עון. (וכנ"ל דשם הוי"ה שבציץ הוא למעלה מבחי' קדש למ"ד וע"כ ונשא אהרן כו') שהם מי"ג מכילין דרחמי דהיינו הארת הוי"ה הב' להיות אל רחום וחנון כו' י"ג מדה"ר י"ג ת"ד. והוי"ה הב' הם פאות הראש והוי"ה הא' הם תקוני הראש (כמו ציץ על מצחא הוא מבחי' תקון הראש רעדכ"ר) כו' כנודע.

והיינו להיות הוי"ה הוי"ה ולהיות אצי' ע"ס מי"ג מכילין אבא יונק ממזל כו' וכ"ז נמשך ע"י הציץ שממשיך מבחי' רעדכ"ר כתר שבכתר סתימא דכל סתימין:

פרשת זכור

פרק א

זכור את אשר עשה לך עמלק בדרך וגו'. הנה כתיב מלחמה לה' בעמלק מדר דר שאין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. ומלחמה זו היא בכל דור ודור בבחי' כל נפש מישראל. כי הנה בכל דור ודור ובכל יום ויום חייב אדם לראות א"ע כאלו יצא ממצרים.

ולכן מזכירין יציאת מצרים בכל יום בוקר וערב. שבחי' יציאת מצרים הוא בכל נפש מישראל בכל יום ואחר יצ"מ עומד' לנגדו מלחמ' עמלק כמ"ש אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרי' וכתי' אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים:

וביאור ענין זה הנה כנסת ישראל שהיא מקור כל נשמות ישראל נק' בשם לבי. כמ"ש לבבתני אחותי כלה שכמו שהלב הוא משכן וכלי קבול לרוח החיים העיקרי שמקור החיים וכללותו נמשך אל הלב אל תוכו ומתוכו מתפשט בכל הגוף.

ובו ועל ידו סובב הולך רוח החיים בכל הגוף כי החיות רצוא ושוב. כך מקור נשמות ישראל נק' בשם כנסת ישראל. על שם הקבוץ והכניסה שמתקבץ ומתאסף לתוכה עיקר החיות וההשפעה מבחי' ישראל דלעילא בחי' כי שרית עם אלהים וגו' היא בחי' הארת שם הוי"ה שלמעלה מבחי' אלהים כמ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם וגו':

והנה בכל נשמה בפרט היא היא נקודת הלב ממש שבכל נפש מישראל שבטבעה היא כשלהבת העולה מאליה לדבקה בו ית'. והיא היא בחי' עצמות הנפש ומהותה שיסודתה בהררי קדש חלק אלוה ממעל ממש. וכל חפצה ותשוקתה ליבטל וליכלל באור הוי"ה וממנה מתפשטות כחות הנפש שכל ומדות כו'. עד שמתפשטת במחשבה דבור ומעשה שהם בחי' לבושין שאינן ממהות הנפש כנודע. וגם השכל ומדות שהם ממהות הנפש הם מתלבשין בלבושי השכל ומדות שבנפש הבהמית שמנוגה טוב ורע כו'.

והנה בחי' נקודה זו של עצמות הנפש ומהותה הגם שהיא שוה בכל נפש מישראל מ"מ אינה מתגלה בשוה. אך על כל איזה גילוי שיהיה נאמר לבבתני באחת מעיניך כלומר אפי' באחת מאיזה בחי' המתגלית בכל נפש כי מוכרח הוא להיות איזה גילוי הארה בכל נפש וגילוי זה הוא משרש הנפש שהיא בחי' לב. ולכן נאמר לבבתני וגו'.

והנה ענין גלות מצרים הוא שהיה אז גילוי בחי' נקודת הלב בגלות שהיא בחי' קטנות בחי' אמונה לבדה. וכמ"ש ויאמן העם וישראל מאמינים בני מאמינים. אך אח"כ כתיב אעלה אתכם מעני מצרים אל ארץ טובה ורחבה שהיא הרחבת הדעת.

וכמ"ש וידעתם כי אני ה' שבהתרחבות הדעת תהיה הרחבת גילוי נקודה זו ביתר שאת שתתלהב ותתלהט נקודת לבו עד שתתגלה ותתפשט בכל כחות הנפש בבחי' פנימיות. משא"כ באמונה לבדה אינה אלא בחינת מקיף והרחבת הדעת הוא כמארז"ל כל המאריך באחד כו'. דהיינו להאריך ולהרחיב בדעתו ובעומק לבו עד מקום שיד שכלו ותבונתו מגעת איך שאני הוי"ה לא שניתי ממש כמו קודם בריאת העולם. כי גם עתה בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד כי כולא קמיה כלא ממש חשיבי כי רק הודו וזיוו של שמו לבדו מאיר על הארץ ושמים כו'.

ואי לזאת הכל בטלים אצלו ית' ואליו תכסוף נפש כל חי והאופנים וחיות הקדש ברעש גדול וכו' וכל מה שיאריך בזה וכיוצא בזה ברוחב ובעומק בעיני שכלו ולבבו יבין שלא יהיה לו חפץ ורצון אחר בלתי לה' לבדו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ רק אליו לבדו תכסוף נפשו לדבקה בו ית'.

ועי"ז ואהבת את הוי"ה שיהא אלהיך בכל לבבך. פי' שיהא הלב משכן וכלי קבול ממולא מבחינת גילוי הוי"ה. שיהא שורה ומתגלה בקרב איש ולב עמוק בהתלהבות והתלהטות רשפי אש עזה ולעמוד נגד כל מונע ולהפקיר א"ע ולהשליך נפשו ורצונו שמנפש הבהמית מנגד רק ישים אליו לבו מנקודת פנימיותו.

וזהו בחי' כנסת ישראל דלעילא כי ישראל דלעילא היא בחי' הוי"ה וכנס"י היא המקבלת וכונסת לתוכה החיות וההשפעה מבחי' זו כו'. ובכל נפשך שיהא גילוי זה בכל כחות והתפשטות הנפש בכל ג' מיני לבושין מחשבה דבור ומעשה.

והיינו ע"י התלבשות מחשבה עליונה במחשבתו כו' ודבור בדבור כו'. וכמ"ש והיו הדברים האלה אשר אנכי מי שאנכי מצוך כו' ודברת בם בשבתך וכו' בם ממש שתהא מחשבה עליונה ודבור עליון מלובשים ממש בתוך מחשבתו ודבורו והגם כי לא מחשבותי מחשבותיכם כתיב ואיך תהיה מלובשת ממש מחשבה במחשבה כו'. אך סיפא דקרא ולא דרכיכם דרכי. כלומר אימתי כי לא מחשבותי כו' בזמן שלא דרכיכם דרכי. אבל כשדרכיכם דרכי דהיינו ע"י שישים אל לבו בהתבוננות והעמקת הדעת בה' אחד כו' שזו היא דרך הוי"ה והמשכת גילוי ה' אחד בואהבת הנה עי"ז תהיינה גם המשכת מחשבותי במחשבותיכם בהתלבשות מחשבה במחשבה כו':

והנה עיקר גילוי זה של נקודת הלב בק"ש ושיהיה גילוי הוי"ה אחד בלבו הוא ואהבת את הוי"ה שיהיה גילוי בחי' אהבה בתענוגים שהיא אהבה עליונה העולה על כולנה להתענג על הוי"ה וכו'. כמ"ש בזהר אכלתי יערי עם דבשי בק"ש.

ודבשי היינו מתיקות ותענוג כי מאחר שיהיה גילוי הוי"ה אחד בלבו שאין עוד מלבדו ואין חיים אחרים ותענוג אחר כלל רק כי הוא חייך שהוא מקור החיים ומקור התענוגים. ולזאת תהיה אהבתו להוי"ה כאדם האוהב את חייו ממש שאהבה זו היא מעצמות הנפש. כך תהיה אהבת ה' תקועה בלבו. ולזאת יתענג על ה' מקור התענוגים ושש ושמח בעבודתו כי קרבת אלהים טוב לו. וכמ"ש טעמו וראו כי טוב ה'. וזהו אל ארץ טובה ורחבה אל ארץ זבת חלב ודבש דהיינו שיהי' דבש בחי' אכלתי יערי עם דבשי בקיום הק"ש בגילוי הוי"ה אחד ואהבת אהבה בתענוגי' ע"י ארץ טובה ורחבה היא הרחבת הדעת כו':

אך כיצד יגיע אדם לבחי' גילוי בחי' זו מאחר שהיה תחלה בבחי' גלות מצרים שנקודת הלב היא בבחי' קטנות ומסותרת ומכוסה בלבושי הנפש הבהמית למשוך אחר חיי הגוף ותענוגיו שהם הם היו אצלו חיים ותענוגים גמורים כל חד לפום מאי דידע בנפשיה.

ואיך יהפך לבו מן הקצה אל הקצה ומן ההפך אל ההפך לגמרי להיות אהבת ה' תקועה בלבו כחייו ממש. הנה על זה נאמר ויסב אלהים את העם דרך המדבר ים סוף שלא נסעו ממצרים מיד לארץ ישראל אלא דרך המדבר.

וכתיב לכתך אחרי במדבר שבחי' המדבר הוא בחינת אחרי ה'. והענין כי הנה יש בקדושה בחי' פנים ואחור. כמ"ש וראית את אחורי וגו'. וכתיב מגילה עפה כתובה פנים ואחור וגו'. וכנודע ליודעי חן שיש שמות שהן בבחי' אחוריים והם שמות דקדושה.

וכך יש בנפש האלהית פנים ואחור. פנים הוא בחי' פנימיות הלב ששורה ומתגלה בו בחי' הוי"ה אחד בגילוי ממש שזהו חיותו וקיומו והוא הוא שעשועיו ותענוגיו וחדות ה' ממש היא מעוזו.

ובחי' אחור הוא שאינו מתגלה בו כל כך בבחי' חיות ותענוג רק שהוא מכריח וכופה את לבו להטות לבבו אליו יתברך ולאהבה אותו. וזהו לעשותה לאהבה שהיא אהבה העשוייה בלב ע"י התבוננות ג"כ שמתבונן ומעמיק דעת בה' אחד ואיך שהוא חיי החיים ומקור התענוגים אשר ע"כ יאתה כו'.

ואעפ"כ לא מפני זה תהיה אהבה זו לבדה ממלא כל תוכיות הלב שלא להיות שום חפץ ורצון אחר כלל אלא שאהבה זו היא המושלת בלב ע"י המוח השליט על הלב שליט דוקא והוא בחי' אתכפייא סטרא אחרא ולא בחי' אתהפכא כנ"ל.

והמשכיל יבין שיש בזה כמה מדרגות זו למעלה מזו. דהיינו שהגם שיעורר את האהבה בלבו עד שתחפץ באמת להתפשט מלבושי נוגה להיות בכל לבבך ובכל נפשך התלבשות מחשבה במחשבה כנ"ל. עם כל זה עדיין לא נתפשטה מלבושי נוגה לגמרי למאוס ברע רק שע"י התבוננות השכל מכריח ומחייב את הנפש לצאת מנרתקה עד שלבושי נוגה הם אצלו בעת ההיא בבחי' שינה שהרע כפוף ובטל אצלו ונק' בכל לבבך בשני יצריך ביצר טוב באהבה הטבעית שבשרש נפשו. וביצר הרע לאתכפייא סט"א כו'. אבל עדיין אינו בבחי' לאתהפכא חשוכא לנהורא כנ"ל. דהיינו שאין לו אלא לב א' כו'.

והנה ארז"ל שאמרו השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כן אין בלבנו אלא וכו' כי יעקב הוא ישראל שהוא בחי' ומדרגה העליונה שאין לו אלא לב אחד ומתענג על הוי"ה כנ"ל.

וכך השבטים שהם כללות הנשמות עד סוף כל הדורות גם בחי' הבינונים שהם למטה ממדרגה זו אעפ"כ אין בלבנו אלא אחד. והיינו בחינת אתכפייא שעי"ז נעשה ג"כ גילוי הוי"ה אחד בכל לבבך ובכל נפשך והתלבשות מחשבה במחשבה כנ"ל.

והיא היא הדרך שיבור לו האדם להתבונן בעומק שכלו ותבונתו בה' אחד כפי אשר תוכל נפשו שאת שעי"ז יכוף ויטה לבבו לאהבה את ה' ולעמוד נגד כל מונע בשבירת התאוות ובכבישתן על ידי המוח השולט על הלב לאכפיי' סט"א ומזה יעלה ויבא לבחי' אתהפכא כנ"ל.

ויהיה גלוי פנימיות נקודת הלב ויאר ה' פניו וגו'. וזהו ואזניך תשמענה דבר מאחריך לאמר זה הדרך וגו' שמבחי' אחוריים דקדושה נמשך לאדם שיהא לו דרך ומבוא לגלוי הוי' בפנימיות ולכן נק' ק"ש קבלת עול מלכות שמים עול דוקא שהוא בחי' אתכפיי' ובחי' אחרי ה' ילכו כאריה ישאג וגו':

והנה עול זה הוא קבלת מדת מלכותו ית' מלכות שמים. כי הנה נודע כי אין מלך בלא עם עוממות כו'. ואין זה אלא כמ"ש להודיע לבני האדם גבורותיו וכבוד הדר מלכותו. שלהיות כבוד הדר מלכותו הן הן גבורותיו וצמצומים רבים ועצומים להעלים ולהסתיר אוא"ס ב"ה שיהיה נראה דבר יש ונפרד ועם עוממות כו' כדי שיהי' שמו נק' מלך עליהם כי באמת כולא קמיה כלא חשיב ואתערותא דלעילא זו צריך להיות באתערותא דלתתא ג"כ בחי' צמצומים והסתלקות והן הם בחי' גבורת האדם להתגבר נגד כל מונע בסור מרע ולא תתורו אחרי לבבכם עוצם עיניו וגו' ובועשה טוב אינו דומה שונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחד ונק' עובד אלהים מפני אחת היתירה על הרגילות כו'. וע"י זה מקיים שום תשים עליך מלך וגו':

והנה ע"י כל זה נעשה השם שלם והכסא שלם. כי הנה השם הוא בחי' הוי"ה ב"ה דהיינו י"ה הוא למעלה מן ההשתלשלות ונק' עלמא דאתכסייא חכים ולא בחכמה ידיעא מבין ולא כו'. ו"ה הוא בחי' עלמא דאתגלייא. כי הוא"ו היא המשכה להיות ה"א שהוא עלמא דאתגלייא.

והנה כתיב את השמים ואת הארץ אני מלא נאם ה' שמה שהוא מלא את השמים ואת הארץ הוא נאם ה' שהוא בחי' דבר ה'. וזהו ע"י אתערותא דלתתא את ה' האמרת אתה עשית אותו אומר כנ"ל.

והיינו ע"י גילוי הוי"ה אחד בכל לבבך ובכל נפשך התלבשות מחשבה כו'. והוא גלוי הוי"ה למטה בלב כמו למעלה במוח כי מתחלה היה המוח שליט על הלב על דייקא. ואח"כ מתפשט ויורד הדעת שבמוח אל פנימיות הלב ותוכיותו להיות תוכו ותוך תוכו ופנימיותו רצוף אהבה לה' לבדו בחי' אתהפכא כו' ובאתערותא זו דלתתא אתערותא דלעילא שם י"ה שיורד ומתפשט מהעלם אל הגילוי לעלמין דאתגלייא הנמשכים מבחי' ו"ה וזהו השם שלם.

וענין הכסא שלם הוא בחי' כסא מלכותו שום תשים עליך מלך כו'. וכמ"ש מושיב מלכים לכסא. וכתיב וישב ה' מלך לעולם כנ"ל. ובחי' ישיבה כלפי מעלה היא בחי' השפלה והורדה ממדרגה למדרגה כמו שע"י ישיבת האדם בגשמיות ע"ד משל משפיל אחוריו כנ"ל. כך הוא בחי' ירידת והמשכת גלוי הוי"ה לבחי' אחוריים ע"י שכופה לבו כנ"ל. וקיום כל מצות המלך שהם גשמיות ונק' בשם בחי' אחוריים וכמ"ש מגילה עפה כתובה פנים ואחור וגו'. ואעפ"כ הן הם רמ"ח אברין דמלכא כאדם האוחז בחבירו באחד מאבריו ומושכו וממשיכו כנ"ל:

אך הנה זה לעומת זה עשה אלקים שיש פנים ואחור בקליפה ג"כ כמו בקדושה ויניקתם ואחיזתם באחוריים דקדושה. והנה ראשית גוים עמלק שהוא בחי' עורף דקליפה. ולכן נק' עמלק ע"ם מל"ק שמליקה מן העורף.

וביאור הענין כי מעלת ישראל כי עם קשה עורף הוא שלכן בקש משה וסלחת שהם מבחי' עורף דקדושה שיש להם התגברות בחי' אחרי הוי"ה ילכו שיכולים לכוף את הלב בשבירת התאוות וכבישתן ולעמוד נגד כל מונע בהתגברות ובחוזק ונק' בחי' עורף שהעורף הוא המחבר ומקשר המוחין שבראש להיות להם התפשטות בגוף שעי"ז נמשך אל הלב להטות לבב האיש ולהפכו מן ההפוך אל ההפוך לגמרי מאחר שמגילוי בחי' אחרי ה' יבא אח"כ לגילוי בחי' פנימיות כו' וזה לעומת זה הוא בחי' עמלק הוא עורף הקשה שבקליפה דהיינו שגם אם לבבו יבין בעבודת ה' שכך יאתה כו' לא די שאינו

מכריח את לבו לכופו ולהטותו לאהבת ה' אלא אף גם זאת שעושה ההפוך לגמרי. וזהו ויזנב בך כל הנחשלים אחריך דייקא בחי' אחוריים דקדושה.
והנה זו היא רק בחי' חוצפה בלי טעם ובלי דעת שעושה ההפוך מן הדעת וזהו לשון עמלק ע"ם מל"ק שהוא בחי' מליקה וכריתה ממול העורף דקדושה שהוא המכרית ומפסיק הקשר וההתחברות שבין הראש ומוחין להתפשטותם בלב.
וכך היה עמלק שידע וראה את כל הנסים שנעשו לישראל ואעפ"כ מלאו לבו לגשת אתם למלחמה. משא"כ פרעה אמר לא ידעתי את ה' ובמופתים היה לב פרעה נכנע לולי כי ה' אמר כי אני הכבדתי את לבו וזה היה עונשו כו' כמבואר בספרים. וכן כל העכו"ם הקליפות מסתירים ומכסים מהם קדושת ה' מפני שמשוקעים בקליפות ההם. אבל ראשית גוים עמלק וזרעו של עמלק פי' הזריעה שלו שזרעה בישראל להיות להם בחי' זו וצריך להיות מלחמה בעמלק מדור דור שבכל דור יש בחי' יציאת מצרים וצריך ללכת תחלה בבחי' אחרי ה'.
והנה בזמן הגלות שההילוך הוא בבחי' אחרי ה' כתיב מחה אמחה את זכר עמלק. מלחמה להוי"ה בעמלק שלא לאדם המלחמה שיוכל לכובשו שיהי' גילוי והתפעלות פנימית נקודת הלב אלא לה' המלחמה ואין כח האדם אלא ביגיעת הנפש בהתבוננות בה' אחד כפי אשר תוכל נפשו שאת ויבקש רחמים מה' שאותה אנו מבקשים בכל תפלת שמ"ע ברוך אתה וכו' ברוך אתה כו' כנודע. אך והיה בהניח כו' בארץ כו'. דהיינו כשיגיע לבחי' ארץ טובה ורחבה וחלב ודבש בחי' אהבה בתענוגים אזי תמחה מעצמך את זכר עמלק ולא תשכח. שלא יהיה בבחי' שכחה שהיא בחי' אחוריים כו' ואין יניקתם ואחיזתם אלא בבחי' אחוריים. וכמ"ש כל הנחשלים אחריך וגו'. והיינו בדרך בצאתכם ממצרים דייקא. משא"כ בהניח ה' אלהיך לך מכל אויביך מסביב בארץ וגו' שהוא בחינת פנימיות:

פרק ב

ביאור אין השם שלם

ביאור הדברים אין השם שלם ואין הכסא שלם כו' הנה שם הוי"ה הוא בז"א וכסא במל' ולהיות בחי' הוי"ה שלם היינו שיהיה התחלקות מוחין חו"ב ואח"כ הדעת מתחלק לבחי' חו"ג הוא מבחי' קוצא דשערי דא"א שיורד עד כתפין דז"א מאחוריו שהוא המחלק כו'. והנה זהו בחי' ו"ק ו"ה מל' דז"א אף הוא מפרצוף דז"א עצמו כנודע בכוונת הלולב והאתרוג כו' וכסא הוא פרצוף המלכות ונק' ו"ה מוחין הגם שהוא מדות חו"ג אברהם

ויצחק כו' רק יש מדות שהם טבעיים והם בחי' קטנות שיכול להיות כל היום ויש שהוא בגדלות המוחין כמו בשעת התפלה שלבו מתלהט בהתבוננותו כו'.
והנה מלכות נק' לב לבבתני כו' שהוא עיקר החיות והוא בנפש למטה בחי' נקודת הלב ממש שהוא עצמיות מהות הנפש משא"כ התפשטות כח הנפש בלבושים מחדו"מ כו' הם מבי"ע שאינם אלהו' גם שהם בחי' עה"ד טו"ר כו'.
והנה עיקר גילוי הלב הוא להיות בבחי' פנימיו' שתקבל מבחי' ישראל דלעילא פב"פ כי הוא חייך מקור החיים מקור התענוגים ארץ זבת חלב ודבש יערי עם דבשי להתענג על ה'. אך בגלות מצרים הוא בכל יום שבכל לילה יורדת לבי"ע ותתן טרף לביתה ונשארת הנקודה תחת היסוד ואח"כ חוזרת ועולה ומתחלה נעשה פרצוף אב"א ואח"כ פב"פ וזהו דרך המדבר אחרי הוי"ה שצ"ל תחלה אב"א והוא ענין המשכ' המוחין בשלימות אך שאינו אלא דרך אחוריים.
ובאור זה בנפש האדם המשכלת ומתבוננת איך שכך יאתה והשכל מכריח ומחייב את האהבה שהרי מצד עצמו עומד על עמדו רק שהמוח שליט כו' לאכפיי' וכו'. בכל לבבך בשני יצריך ובכל נפשך כו' שיוכל להיות עבודה תמה והמשכת המקיפים אשר קדשנו במצותיו כי מצות המלך הוא ואעפ"כ כל עבודתו הוא בבחינת חיוב והכרח השכל שעדיין אין התענוג נרגש להיות כו'.
והנה מבחינת אב"א נעשה אח"כ פב"פ כי להיות המשכת המוחין הוא מבחי' קוצא דשערי דא"א יאר פניו כו' ובבחי' פנימיות נעשה השם שלם וכו'. וכסא השם שלם כו' וכסא הוא מלכות בנין המל' מהגבורות שאין מלך בלא עם שלפי האמת אין על מי למלוך אלא שכך עלה ברצונו להיות צמצום ולהיות נראה ליש כו'.
וצ"ל העלאת מ"נ ע"י צמצום ג"כ בחי' גבורות עובד אלהים שונה פרקו כו' שהוא בחי' כסא וישיבה שמשפיל בחי' אחוריים כו'. וכן התורה היא כתובה פנים ואחור שיש פנימית וחיצוניות גשמית המצוה היא חיצונית כמו ד' פרשיות שבתפילין על קלף והפנימית הוא חו"ב הרמוזים בקדש כו' וכן בסכך הסוכה הסכך הוא חיצונית ופנימית הוא המקיפין והכלל שהחיצוני' הוא מה שאין בזה תענוג ובפנימית מתגלה התענוג כו' עולמך תראה בחייך כו' וזה נמשך מזה שמאב"א נמשך להיות פב"פ כו'.
וזהו שמצא משה מעלת ישראל עם קשה עורף וסלחת כי חטא העם חטאה גדולה ולא היו ראויים לסליחה מצד המשכת והשתלשלות המדות רק משה המשיך מלמעלה בחי' ארך אפים כו' אך למה הם ראוים להמשכה זו לזה אמר משה עם קשה עורף הוא שיש

להם קשות וחזוק והתגברות במדות עורף כו' ושם הוא בחי' קוצא דשערי מא"א שעי"ז יומשך י"ג מדות דא"א כנ"ל.
והנה זלעו"ז היא בחי' עמלק ע"ם מל"ק כו' ראשית גוים עמלק שכל עכו"ם הם מז' ימי הבנין והוא בדעת דאחורי כתפין. אך פרעה היה מדעת העליון והוא היה בדעת התחתון.
והנה המשכת המוחין במדות הוא דרך בחינת הצואר שמשם מצרים מצר הגרון וכ"ז הוא בחינת אחוריים פרעה הוא אחורי עורף שלכן נק' ירידת המוחין בגרון בשם ירידה.
והמשכתם משם ולמטה בגוף נק' עליי' כמ"ש ויוסף הורד מצרימה וכתיב אנכי ארד עמך מצרימה ואנכי אעלך כו' ומה הוא עלייתם היינו בהתפשטותם, בהגוף ארץ טובה ורחבה (כמ"ש בלק"ת פ' וישב עמש"ל בביאור ע"פ לכן אמור פ' וארא) והיינו לפי שהגרון הוא בחי' אחוריים ולכן אינו תלוי במה שהמקום גבוה כו'. והנה המשכת דרך אחוריים שם עומד עמלק הוא בחי' הקשיות להפוך יודע רבונו כו' משא"כ פרעה לא ידעתי כו' ובמופתים הי' בטל לולי כי אנכי הכבדתי כו' אבל עמלק ידע כל הנסים.
והנה זלע"ז נגד אחוריי' דקדוש' חוזק התגברות מחמת חיוב השכל וזה להפך התגברות נגד השכל הגם שהשכל מחייב והוא בחוצפה בלי טעם ודעת וזהו כל הנחשלים אחריך שהם בבחי' אחוריים כו' ומלחמה לה' מדר כו' שבכל יום הוא יציאת מצרים וצ"ל מלחמה זו בכ"י. והנה בזמן הגלו' מחה אמחה כו' מלחמה להוי"ה היינו בחי' אחוריים אבל והיה בהניח כו' אל ארץ טובה ורחבה אהבה בתענוגים תמחה מעצמך כו' וד"ל:

כי תשא

פרק א

שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. הנה בענין העולמות כן דרך השם לבני ישראל עם קרובו כשמתעורר למעלה בחי' שמאל דוחה מחמת מעשה התחתונים ויהי להם למושיע וגורם שאדרבה עי"ז יהיה להם נשיאות ראש.
וזהו כי תשא את ראש בנ"י לפקודיהם פי' על ידי איזה פקידה שיפקד עליהם לרעה ח"ו וכל' רז"ל אין לך כל פקידה שאין בה מעון העגל. הנה עי"ז אדרבה תשא את ראש בנ"י כי בחי' השמאל דוחה אינה דחי' לגמרי ח"ו אלא וימין מקרבת. וזהו וימינו תחבקני אשר כי יפול לא יוטל ח"ו. ולהבין ענין זה בעבודת ה' כתיב הקל קול יעקב ב' פעמים קול א' בלא וא"ו וא' בוא"ו כי ב' קולות הם א' לתורה וא' לתפלה.
והנה פעם אמרו דתלמוד תורה כנגד כולן ופעם הפליגו מאד בשבח מעלת התפלה ושהיא כנגד הקרבנות. אך שניהם אמת כי הם חלוקים בענינים שהתפלה היא בבחי'

מלמטה למעלה והתורה היא בבחי' מלמעלה למטה. ובאור ענין זה כי הנה ענין התפלה היא קיום המצות ק"ש ואהבת וגו' כמ"ש במ"א ועד"ז תקנו ג"כ כל סדר התפל' קודם ק"ש כדי שיקבל עליו בק"ש ואהבת באמת וכמשי"ת לקמן.

והנה הדרך המביאה את האדם לידי אהבה זו היא מ"ש ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע ובחרת בחיים. לאהבה את ה' אלקיך כי הוא חייך וגו'. כי בכל דבר בעוה"ז יש גשמיות ורוחניות והרוחניות והחיות אלהי הוא חיים וטוב והגשמי' הוא מות ורע שהוא כלה ונפסד.

ומזה יראה האדם שכשם שהגשמיות כל דבר בטל לגבי הרוחני' המחייהו וכן באדם עצמו הנה הגוף טפל ובטל לגבי הרוחניו' והחיו' שבו לכן אוהב את חיי נפשו במאד מאד. כן ויותר מכן יש לאדם לאהוב את ה' כאשר יסתכל בעין שכלו בראי' חושית כי הוא חייך ממש שהוא מקור וחיי החיים.

וזהו ענין וכל צבא השמים לך משתחוים כמארז"ל שהחמה שוקעת במערב ומשתחוה לקונה וכן כל המזלות בעבור שרואים ומשיגים חיותם וקיומם המהוה ומחי' אותם ומקיימם. וזהו ראה נתתי לפניך וגו' שזה יראה האדם לעינים בראי' חושיי' שהרי רואה חיותו וקיומו וכן רואה ההשתחואה של צבא השמים ועי"ז יבא למדרגת ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך בשני יצריך שאפי' היצה"ר הוא נכנע ובטל נגד אהבת ה' וכמו שארז"ל בטל רצונך מפני רצונו פי' לפי שאהבה זו הבאה מחמת ראי' חושיית כזו אין ערוך אליה ולא נמצא דוגמתה כלל בענינים גשמים וכמאמר מי ידמה לך ומי ישוה לך ומי יערך לך.

ובחי' ראי' זו צריך להיות נצחית ותמידי' ומי שאינו מסתכל בזה תמיד עליו נאמר והכסיל בחושך הולך. מה שאין כן החכם עיניו בראשו שיהיה תמיד לנגד עיניו חיותו וקיומו מאור אין סוף ב"ה וככה תהי' אהבת הוי"ה תקועה בלבו תמיד ותהיה נפשו קשורה באלהי' חיים קשר נפלא וחזק לעד ולעולמי עולמים.

וזהו ענין חילא דתיובתא יתיר ותדיר הנזכר בזה"ק לתקון פגם הברית כי ברית הוא ענין התקשרות ובקדושה הוא ענין התקשרות נפשו בשרשו וחיותו ובהפך זלע"ז הוא ההתקשרות בתאוות עוה"ז ותענוגות בנ"א ולכן התיקון הוא להפך לבו מהפוך להפוך מן הקצה אל הקצה ממש לדבקה נפשו בשרשו וחיותו הנמשך ממנו ית' שהוא אל חי וקים בחי' ברית המקשר וממשיך החיות מבחי' סוכ"ע להיות ממכ"ע להחיות נפש כל חי ורוח כל בשר איש שתהי' דבקות אמתי ותמידי וזהו יתיר ותדיר ולא די בזה שהוא

מעורר את האהבה בשעת התפלה וכיו"ב ואח"כ חולפת ועוברת כדכתיב קרוב ה' לכל קוראיו לכל אשר יקראוהו באמת ושפת אמת תכון לעד כתי' משא"כ ועד ארגיעה כו':
והנה בחי' ראי' חושיית זו המביא' לידי אהבה זו נמשך לישראל מלמע' כמ"ש וה' עליהם יראה ויצא כברק חצו זה הוא המשכה והארה שמאיר ובא לישראל להיות עליהם יראה לראות באור ה' חיי החיים ית' בראי' חושית ולדבקה בו וע"ד זה תקנו לפני ק"ש כל סדר התפלה וברכות השחר ברוך אתה כו' שאנו מבקשי' שיאיר לנו אור הוי' בהתגלות כדי שיקבל עליו בק"ש מצות ואהבת באמת וזהו הוי' אלהינו. כי הנה ארז"ל גדולים ישראל יותר ממלאכים שממתינים לומ' קדוש עד שישראל אומרי' למטה.
ולכאורה אינו מובן שיהיה יתרון זה לאדם בהיותו בעוה"ז מלובש בגוף גשמי ואין לך אדם שאין נופלים לו מחשבות זרות עכ"פ מחשבה שהיא זרה אצלו לפי"ע הגדול לפי גדלו והקטן לפי קטנו והמלאכי' כולם עומדים ברום עולם מופשטים מחומר הגוף הגשמי וכולם עושים באימה וביראה רצון קונם מו' ימ"ב בלי שום בטול והפסק אפי' רגע אחד:
אך הנה המלאכים אין אומרים קדוש מצד עצמם רק מצד החיות המתפשט ונמשך בהם רק שהם אינם תופסים מקום לפני חיות אלהות השורה בתוכם והמשכות והתפשטות החיות שבהם הוא האומר והעושה בהם כרצונו באין מונע.
ולכן כתיב בהגר ותקרא שם ה' הדובר אליה והוא המלאך שדיבר עמה וכן במלאכים שבאו אצל אברהם כתיב ויאמר שוב אשוב אליך ובשליחותו של מקום אמר לו כן כאלו אמר הקב"ה בכבודו ובעצמו והיינו לפי שאין תופסים מקום נגד חיות אלהות המדבר בהם ואינם רק מעבר שעל ידיהם יומשך הדבור והפעולה למטה. והמשכה והשפעה זו היא דרך השתלשלות כמ"ש וקרא זא"ז ואמר קדוש ותרגומו ומקבלין דין מן דין אלא שבלשון מקרא נאמר אל המשפיעים שקורא וממשיך שפע זה לזה ובלשון תרגום נאמר על המקבל בחי' נוקבא.
והנה מצד החיות לא שייך לומר על הקב"ה שהוא קדוש ומובדל דמשמע שיש עוד דבר נפרד ויש זולתו אלא שהוא קדוש ומובדל ממנו. ובאמת אומרים איה מקום כבודו כו' כמ"ש במ"א עד שנמשך החיות למטה לישראל המלובשים בגוף הגשמי שהוא דבר נפרד ויש בפ"ע ומכסה ומסתיר קדושת החיות ואז ע"י אתעדל"ת בביטול גוף הגשמי לגבי הרוחניות ומקור החיות שבו בהגלות אור ה' למטה במה שאומרים ברוך אתה וכו' ומצד הגוף שייך לומר אליו ית' שהוא קדוש ומובדל ולכן גם המלאכים אומרי' קדוש וגו' שהארה והמשכה זו שישראל ממשיכים למטה עוברת דרך המלאכים וג' פעמים קדוש

כנגד ג' צמצומים שיש דרך כלל עד שיומשך ויתפשט למטה הארה זו להיות נק' בשם ה' צבאות שבכל אלו הצמצומים הוא קדוש ומובדל.
והנה הארה והמשכה שמתפשט למט' בישראל לבטל הגוף אליו ית' יש לו יתרון על האור וחיות המתפשט במלאכים כיתרון אור הבא מן החשך שיש לה תוספת אורה ושמחה שגם הגוף נעשה מרכבה ליחודו ית'.
ולכן אומרים ה' אלהינו שלנו ממש כמו ע"ד משל האדם מתפאר את עצמו בשלו אף בבחי' רגל שבו משא"כ בשל אחרים אינו מתפאר אפי' ביד שהיא חשובה יותר כיון שאינו שלו כך הנה הארה והמשכה זו אף שהיא רק זיו והארה בעלמא שירדה מטה מטה והיא בחי' רגל לעיקר האור של מעלה שאינה יכולה להתפשט בתוך הגוף שאותו האור נק' בחי' ראש לגבי זה מ"מ הנה אלהינו זה ממש שלנו כדכתיב בנים אתם לה' אלהיכם.
וברא כרעא דאבוה שנעשה כמו בחי' רגל לגבי האדם שהוא עצמית אחד ולכן אמרו רז"ל בטל רצונך מפני רצונו דהיינו להיות בחי' רגל אצל הקב"ה ולהיות בטל אצלו ולעשו' רצונו שכמו שהרג' בטל לגבי האד' שלכל אשר יחפוץ יטנו ואין לה רצון וחפץ אחר כלל.
וזהו שאו' בתחלת ברכות השחר הנותן לשכוי בינה להבחין בין יום ובין לילה כי התעוררות בחי' האהבה והיראה שבא לאדם אינם מצד עצמם כ"א שבא לו מלמעלה ע"י בחי' שכוי רוחניות שיש למעלה שהוא המבחין בין יום ובין לילה דהיינו בין חסדים לגבורות ע"י המשכת בינה עלאה וכן עד"ז כל שאר הברכות וכל סדר התפלה למתבונן בהם ומשכיל על דבר ימצא. אך כדי להמשיך לו האהבה שיבא לו מלמעלה צריך מתחלה לבטש את הגוף ולהכניעו ולהשפילו במרירות כמ"ש במ"א. כדכתיב קרוב ה' לנשברי לב ואת דכאי רוח יושיע. וכדכתיב זבחי אלהים רוח נשברה. כי בכדי שיומשך בחי' הוי"ה לבחי' אלהים שלנו צריך מתחלה לעשות זבחי אלהים שדרך ההוא נמשך בחי' הוי"ה.
והנה כל זה נקרא אתערותא דלתתא מלמטה למעלה והוא ענין התפלה. אבל ענין התורה היא בחי' מלמעלה למטה. והוא בחי' ובכל נפשך דהיינו שיומשך ויתפשט בכל כחות הנפש במחשב' דבור ומעשה ונק' אתעדל"ע שעי"ז מעורר למעלה בחי' חכמתו ורצונו חכים ולא בחכמה ידיעא שהתורה היא חכמתו ורצונו ית' אלא שמלובשת בענינים גשמיים. וזהו ענין קורא בתורה כמ"ש במ"א:
ובכל מאדך הוא ענין התשובה כי גדולה תשובה שמקרבת את הגאולה. ומאד הוא לשון רבוי הרבה יותר מכדי מדתו כי אהבת בכל לבבך ובכל נפשך הוא נמשך מהתפשטו'

גילוי אלהותו השוכן בתחתונים שאינו אלא זיו והארה בלבד. כמ"ש ויצא כברק חצו שאינו אלא מחשבה אחת בלבד. כמ"ש היוצר יחד לבם וגו'.
וע"ד משל כשם שמחשב' אחת אינה נחשבת לכלום לגבי מהותו ועצמותו של האדם שיכול לחשוב מחשבות אין קץ ומספר. כך על אחת כמה וכמה שאין המחשבה זו נחשבת לכלום נגד עצמותו ית' כי אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא כו'.
ואני הוי"ה לא שניתי וכל ימות עולם הזה ועולם הבא וג"ע התחתון והעליון וימות המשיח ותחיית המתים אינו נחשב אצלו אלא כרגע קטן וכמ"ש במ"א וזו היא עבודת ניצוץ הנשמה המתפשט ומתלבש בגוף הגשמי כי לא כל הנשמה כולה מתלבש' בתוך הגוף רק נצוץ והארה ממנה בלבד ועיקרה ושרשה נשאר למעלה בבחי' מקיף והנצוץ המתפשט למטה נק' רגל לגבי בחי' עליונה שלמעלה שנק' בחי' ראש משא"כ בחי' בכל מאדך הוא בחי' עבודת עיקר הנשמה בחי' הראש שבה והיינו בטול הנפש במציאות ממש להשתפך אל חיק אביה ממש מצד מהותו ועצמותו שהוא רם ונשא לאין קץ ולא שייך עליו לאמר מצד עצמו לא ממלא כל עלמין ולא סוכ"ע שאינו בגדר עלמין כלל וכמ"ש במ"א:
והנה הזוכה לבחי' אהבה רבה ועצומה כזו הוא הבעל תשובה כי להיות שהיה בהפוך והיתה נפשו בארץ ציה ועיף. ויזעקו אל הוי"ה וגו'. אזי יתגלה אהבה רבה ועצומה כזו להיות בכלות נפשו ממש. וזהו ופרעה הקריב ואמרו רז"ל שהקריב את לבם של ישראל לאביהם שבשמים. ולכן נק' בחי' אהבה זו מאד כמארז"ל והנה טוב זה מלאך החיים. מאד זה מלאך המות שעי"ז יתרבה ויתגדל תשוקת האהבה ביתר שאת ויתר עז ויוסף אומץ דבקותו:
וזהו שמאלו תחת לראשי שע"י בחי' שמאל דוחה שהיה בו מתחלה על כן ירום ראש ומתנשא בבחי' עבודת הראש של הנשמה כנ"ל. וזהו ענין מעלת הזהב על הכסף הנזכר בלקוטי אמרים.
והבחינה שוב שאחר זה הוא בחי' וימינו תחבקני. שימינו הם תורה ומצות בחי' חסד ומים שיורדים ממקום גבוה למקום נמוך והם מחבקין את האדם כדרך שמחבק האדם את חבירו מאחוריו ואינו מניחו ליפול. כך ע"ד משל התורה והמצות הם יורדים לבחי' אחוריים להתלבש בענינים גשמיים להאחז את האדם שלא יפול כשפונה אחר תפלה לעסקיו ויהיה סור מרע ועשה טוב והם יורדים ממקום גבוה ציצית קבלת עול מלכות שמים וארבע פרשיות של תפלין כנגד חכמה ובינה וחסד וגבורה של הקב"ה. פ' ראשונה קדש לי כל בכור רמז לחכמה. פ' שניה כי ישאלך בנך מה זאת שהוא ענין

התבוננות דקיימא לשאלה. פ' שמע מפורש בה ואהבת. פ' והיה אם שמוע מפורש בה השמרו לכם וגו'.
ולזה אומרים אשר קדשנו במצותיו כמ"ש במ"א. וזהו והר סיני עשן כולו מפני אשר ירד עליו ה' באש. והר סיני אמרו רז"ל שירדה שנאה להעכו"ם שהוא בחי' הרע שעל זה נאמר תכלית שנאה שנאתים ומואס ברע. נמשך מפני כי ירד ה' עליו שירד והמשיך למטה באש כמ"ש מימינו אש דת למו והוא לחול על ראש רשעים. כהמס דונג מפני אש יאבדו וגו'.
וע"ד זה הם כל המצות הן בסור מרע הן בועשה טוב וצדקה כנגד כולם כי צדקה תרומם גוי להיות בבחי' חבוק שלא יפרד ולא ישוב אחור רק להיות עמו פב"פ כמ"ש יאר הוי"ה פניו אליך וגו' כמ"ש במ"א. וזהו ונתנו איש כפר נפשו בפקוד אותם. כלומר אשר יפקד ויחסר פגם האות שלהם אזי התקון הוא ע"י צדקה שעי"ז מקשר ומעלה נפשו להוי"ה. ועמ"ש במ"א ע"פ שאו את ראש כו' לגלגלתם:

פרק ב

זה יתנו כל העובר על הפקודים מחצית השקל בשקל הקודש עשרים גרה השקל מחצית השקל תרומה להוי"ה וגו'. כתיב נודע בשערים בעלה שהקב"ה הוא בעל של כל נשמה מישראל שמשפיע לכל או"א. שכל אהבה או יראה שיש לכל נשמה מישראל הכל הוא מאתו ית' ולכל חד לפום שיעורא דיליה. ולפי מה שנכנס בשערים שהם ד' שערים אהבה ויראה תורה ומצות כנודע כנגד ד' אותיות הוי"ה ב"ה.
ולהבין זה אם הכל ממנו ית' א"כ מהו הבחירה לאדם. ובודאי יש דבר התלוי בבחירתו של אדם. ולבאר זה מה תלוי בבחירתו ומה בא מלמעלה. כתיב שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד. ואהבת כו'.
והנה בואהבת יש ב' פירושים. אחד לשון צווי שתאהוב אותו. וא' לשון עתיד שתבא האהבה ממילא. ועניין אהבה הראשונה היא מההתבוננות. והיינו להבין בדעתו אחדותו ית' בשבעה רקיעים ובארבע רוחות ואני ה' לא שניתי שאין לו שום שינוי כמו קודם בריאת העולם כן הוא ממש עתה כי כל העולמות בטלים בבטול גמור נגדו כידוע כי שמש ומגן כו' ואף שנראה לנו העולמות ליש הוא שקר גמור. כי בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כו'.
ומבשרי אחזה כו'. כמו באדם בתחלה כשחושב אזי מחשבתו באחדות גמור אתו בלי שום התחלקות כלל ואח"כ כשיוצא מפיו הוא נפרד מאתו. כן כל העולמות קודם הבריאה היו באחדות גמור אתו ית'. וכמו שבטל הדבור אצל המחשבה בבטול גמור כי

ברגע א' יכול לחשוב דברים עד אין קץ. כן כל העולמות שהם רק דבור א' והוא נמשך מחכמתו ית' כדכתיב ויצא כברק כו'. ובטובו מחדש בכל יום כו'. וגם אחר הבראם הרי אצל הקב"ה אין דבורו מובדל ממנו ית' ח"ו כי אין לך דבר שחוץ ממנו כו'. וכמ"ש בתניא (פכ"א) ולכן קמיה כולא כלא חשיב ממש וגם העולמות בטלים זה בזה ומה שלמעלה בחי' דבור נק' למטה נגד עולם התחתון בחינת מחשבה ובטל אצלו כמו שהדבור של הרב נעשה בחי' מחשבה אצל התלמיד כו' כנודע (ועמ"ש ע"פ כאשר דברת לאמר בפ' שלח) וזהו לית מחשבה תפיסא ביה כלל דהיינו אף עולמות עליונים מאד שהם בחי' מחשבה הם בטלים אצלו ית' ולא תפיסא ביה כלל כי הוא למעלה ממחשבה. וזהו סתימא דכל סתימין טמירא וכו' אף מעולמות הנק' סתימא וטמירא הוא סתים וטמיר ולית מחשבה תפיסא ביה וע"ז נאמר הצווי ואהבת את הוי"ה אלקיך שיתבונן כ"כ באחד ממש שיהיה הוי"ה אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך דהיינו מחדו"מ שלא יהיה לו מחדו"מ כלל רק בטלים בא' שהוא למעלה מן המחשבה ולית מחשבה תפיסא ביה כי האדם אינו יכול לחשוב רק דבר גשמי וזהו שקר גמור כו'.

וזהו בכל נפשך מסירת נפש. כי נפש של אדם הוא מחדו"מ והכל למסור ולהיות בטל באחד ממש. אבל להיות שזה בלתי אפשר שיהיה בלי מחשבה כלל לכן צריך לקשר מחשבתו ודבורו ומעשיו להיו' מרכבה לרצון העליון ב"ה בתורה ובמצות דאורייתא מחכמה נפקת שהוא למעלה מן המחשבה.

וזהו כל העושה מצוה אחת כהלכתה וכו'. ואף שהתורה נתלבשה בדברים גשמיים איסור והיתר וכדומה. וכ"ש מעשה המצות שהם בדברים גשמיים ממש כמו צדקה בממון וכיוצא. הוא כמשל השערות הנמשכות מהמוח שאין במוח בחי' שערות כלל כן הוא התורה והמצות אף שהם דברים גשמיים עכ"ז אורייתא מחכמה נפקת כו'.

ודבר זה חובה על כל אדם להתבונן בזה היטב. וזה תלוי בבחירתו. ופי' הב' של ואהבת את הוי"ה לשון עתיד הבא ממילא הוא בחי' אהבה רבה הבאה מלמעלה מאתו ית'. ובזה פי' שמע לשון שמיעה שאינו יכול להיות בו שום התבוננות כלל שהוא למעלה מההתבוננות.

וזה נק' שקל הקדש כסף לשון נכסף נכספת בחי' אהבה רבה הבאה מלמעלה במשקל כל חד לפום שיעורא דיליה בבחי' עשה טוב וסור מרע צריך להיות בתכלית והוא בחי' עובר לסוחר לשון סחור סחור סוכ"ע.

וזהו ארבע מאות שקל כסף בחי' ד' מאות עלמין דכסופין לעלמא דאתי. וזהו עשרים גרה השקל. כי כל א' משני בחי' אהבה הנ"ל כלולה מעשר שכל ומדות כנודע ובחי' אה"ר הבאה מלמעלה ג"כ כלולה מעשר.

וזהו עשרים גרה השקל. וזהו כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם דהיינו נשמות הנק' ראש לפקודיהם לשון וה' פקד את שרה וכו' ונתנו איש כפר נפשו לה'. אך שלא לכל אדם באה לו אהבה רבה הנ"ל.

ולהיות בבחי' עשרים גרה כו'. אך בחי' אהבה ראשונה חובה על הכל והיינו בחי' מחצית השקל למסור נפשו הכלולה מעשר. וזהו זה יתנו כל העובר על הפקודים רמ"ח פקודין היינו אף מי שעובר ח"ו על איזה מצוה אעפ"כ חובה היא ליתן מחצית השקל בחי' עשר שלו בבחינת אה"ר ראשונה הנ"ל ומחצית השקל היא תרומה לה'. (ועמ"ש לקמן ע"פ ויקהל בענין אית רצון ואית רצון. ועיין עוד בלק"ת פ' כי תבוא בד"ה תחת אשר לא עבדת. ושם פ"ב גבי מש"ש וע"ז נאמר שמחו צדיקים בהוי"ה ועיין סד"ה זה יתנו כו' מחצית השקל עכ"ל. ויובן משם ג"כ דבחי' העבודה בשמחה שהחיוב על כל ישראל כמ"ש תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה. וכן נאמר עבדו את ה' בשמחה זהו בחי' מחצית השקל שהחיוב על כל א' מישראל ליתן. ובחי' שמחו צדיקים בה' זהו מחצית השני):

ויקהל

פרק א

ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם וגו'. ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קדש שבת שבתון לה'. להבין מארז"ל ע"ז למה נסמכה פ' שבת למלאכת המשכן. גם צ"ל מפני מה בצווי הקב"ה למשרע"ה בפ' תרומה ותצוה נאמר תחלה מלאכת כלי המשכן דהיינו הארון והשולחן והמנורה כו'.

ואח"כ מלאכת המשכן עצמו הן היריעות של המשכן ואח"כ לבסוף הכל נאמר בפ' כי תשא אך את שבתותי תשמרו כו' הרי הקדים הכלים ואח"כ היריעות ואח"כ שמירת שבת.

ובצווי משרע"ה לישראל דהיינו בפ' זו דויקהל משה הפך הסדר שאמר להם תחלה שמירת שבת. ואח"כ מלאכת המשכן ואח"כ הכלים. והענין דהנה כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם. בתוכו לא נאמר אלא בתוכם דהיינו בתוך כללות נשמות ישראל ישכון כבוד הוי"ה ית' ע"י המשכן ועכשיו ג"כ הוא ע"י עסקם בתורה ומצות. שהתורה היא כמו בחי' כלי המשכן.

והמצות הם בחי' יריעות המשכן כי ע"י המצות נעשה בחי' לבושים לנפש. כמ"ש והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך. וזהו כמו בחי' יריעות שהן בחי' מקיפים והתורה היא בחי' מזון לנפש כמ"ש ותורתך בתוך מעי. וזהו בחי' כלי המשכן שהן בחי' פנימיים:

ולהבין זה יש להקדים להבין מ"ש אני ה' לא שניתי שאין בו ית' שום שינוי והתפעלות ח"ו ע"י בריאת העולם שכמו שהיה יחיד ומיוחד קודם בריאת העולם כך הוא ג"כ אחר בריאת העולם וכמאמר אתה הוא קודם שנברא העולם ואתה הוא משנברא כו'. ר"ל בזה שאין בריאת העולמות פועל בו שום שינוי ח"ו.

והיינו לפי שהחיות הנמשך ממנו ית' להחיות העולמות כללות אור וחיות זה הוא רק בחי' הארה בעלמא ממהו"ע ית' שהאיר והמשיך ממנו עד"מ הארה בעלמא. וע"י זו ההארה הוא ית' מחיה אותן ומהוה אותן מאין ליש. אבל הוא ית' במהותו ועצמותו מרומם ומתנשא מגדר עלמין.

וזהו שנק' הקב"ה שהוא קדוש ומובדל. והגם שנאמר ואתה מחיה את כלם. הנה עיקר חיותם וקיומם הוא רק מבחי' הארה בעלמא כנ"ל. והארה זו היא בחינת מדת מלכותו יתברך כמ"ש מלכותך מלכות כל עולמים. שחיות כל העולמים הוא מבחינת מלכותך דהיינו שמה שנק' הוא יתברך מלך עליהם מזה עצמו הם חיים וקיימים.

וז"ש ישתבח שמך לעד מלכנו. פי' שהתפשטות מדת מלכותו ית' הנק' ג"כ שמו הוא לעד דהיינו עד אין קץ ותכלית כי מדת מלכותו היא ג"כ בחי' א"ס ממש כיון שהיא הארה ממנו ית'.

וז"ש בברכת יוצר ומשמיעים ביראה יחד בקול דברי אלקים חיים ומלך עולם שאין משיגים רק ההמשכה שנמשכ' מאלקים חיים ומלך עולם שקול הוא המשכה כנודע. אבל עצמותו ומהותו ית' הוא קדוש ומובדל דלמחת"ב כלל ולכן לא שניתי כנ"ל. וזהו והחיות נושאות את הכסא כו' זעות מחיל כסא. שתפול עליהם אימה ופחד של מדת מלכותו ית' שהוא בחינת מלך יושב על כסא רם ונשא ולכן הם מקבלים עליהם עול מלכות שמים כו':

והנה מבחי' מדת מלכותו ית' נמשך האור והחיות ג"כ בב' בחי' והוא בחי' סוכ"ע וממכ"ע. דהיינו שלהיות כי בחי' מל' הוא ג"כ בחי' א"ס ממש. וזהו פי' וענין אוא"ס הנזכר בספרים. כי אור הוא בחי' גילוי והמשכה מעצמותו ומהותו.

וכנודע דהשמש עצמו נק' מאור. אבל אור היינו הזיו הנמשך ממאור השמש ומאיר לארץ ולדרים עליה. וכך בחי' אוא"ס הוא עד"מ זיו הנמשך ממהו"ע ית'. אבל על מהו"ע ית' ממש לא שייך כלל לשון אור. ולהיות כי האור הוא ג"כ בחי' א"ס ממש ע"כ א"א

להעולמות להכיל בתוכן האור שלא יתבטלו ממציאות ממש. לכך עיקר האור הוא בחי' סובב ומקיף עליהן רק שע"י צמצום רב ועצום נמשך איזה המשכה מצומצמת מהאור להיות מתלבש בתוך העולמות ונק' ממכ"ע כו':

ובזה יובן ג"כ טוב טעם למה שכינו המקובלים לבחי' המשכת החיות מהבורא ית' בשם אור כנ"ל בענין לשון אור א"ס. (וכן בתניא)(פמ"ח) אמר על ענין הסובב לשון הארה כו' ע"ש. והגם שיש הרבה טעמים על זה. אך אחד מן הטעמים הוא זה והיינו כי כמו בגשמיות ענין הארה שהוא המשכת זיו השמש על איזה דבר. הנה הרי הזיו הוא רק בחי' מקיף על אותו הדבר ואינו נכנס בפנימיותו. נמצא שההארה היא המשכה וגילוי מההעלם. שהרי כשיש ענן ואין השמש מאיר זהו העלם גמור. כשהזיו נמשך ומאיר לארץ ולדרים עליה זהו גילוי.

ועכ"ז גילוי זה הוא בחי' מקיף שאין הזיו נכנס בתוכיות הארץ והאדם כו'. וכך יובן ענין אור א"ס שהוא בחי' סוכ"ע שהרי הוא גילוי להחיות בחי' עולמות. וקודם בריאת העולם היה שמו נכלל בבחי' לבדו במהו"ע. וזהו מארז"ל עד שלא נברא העולם היה הוא ושמו בלבד שהיה שמו בבחי' לבדו. ובבריאת העולם נמשך להיות גילוי שיהיה בחי' סוכ"ע. אבל מ"מ הגילוי הזה הוא רק בבחי' מקיף ולכן נק' הארה כמשל הארת השמש שההארה מקפת כו':

וזהו ארוממך אלוהי המלך ואברכה שמך לעולם ועד. דלכאורה לשון לעולם ועד אינו מובן שהרי ימי שנותינו בהם שבעים שנה. אלא דפי' אברכה שמך היינו להמשיך גילוי אלהותו בתוך העולמות ממש וזהו לעולם ועד. אך כדי להיות המשכה זו ממקורה ושרשה הוא ע"י שבתחלה ארוממך כו'. דפי' ארוממך רוממות והתנשאות של בחי' המלך והוא בחי' סוכ"ע כמשל התנשאות המלך על עמו הוא בחי' מקיף כו' ומשם יומשך אח"כ להיות ואברכה שמך לעולם ועד בבחי' ממכ"ע כו'. וזהו בקול דברי אלקים חיים ומלך עולם. קול הוא המשכה בפנימיות כו':

והנה כמו שבכללות אור וחיות הנמשך מהא"ס ב"ה להחיות העולמות יש ב' בחינות סובב וממלא כנ"ל. כך ג"כ בענין המשכת גילוי אלהות ית' שאנו ממשיכים ע"י תורה ומצות יש ג"כ ב' בחינות אלו. כי ע"י המצות נמשך בחי' לבושים שהוא בחי' מקיף וע"י התורה נמשך בחי' מזון שהוא בחי' או"פ כנ"ל.

והענין כי הנה רמ"ח מ"ע נק' רמ"ח אברין דמלכא. וגם נק' מצות המלך. ופי' אברין דמלכא היינו כמו שהאבר הוא לבוש שבו מתלבשת הנשמה שכח המעשה מלובש בידים. וכח ההילוך מלובש ברגלים והאבר ההוא נעשה כלי ולבוש מיוחד אל הכח

ההוא המתלבש בתוכו. כך עד"מ למעלה הרמ"ח מ"ע הם בחי' כלים ולבושים לבחי' אור א"ס ב"ה הנמשך בהן ועל ידן. כי הנה כתיב שום תשים עליך מלך. פי' להמשיך על עצמו עול מלכות שמים והיינו ע"י מעשה המצות שהם מצות המלך וכמו ע"י לבישת הטלית שממשיך עליו עול מלכותו ית' ונמשך עי"ז המשכה מלמעלה ממדת מלכותו ית' על הנפש.

והמשכה זו היא בחינת מקיף. וזהו תשים עליך בבחי' מקיף שמתלבשת במעשה המצות הנק' אברין דמלכא. ועי"ז נמשך על הנפש בבחי' מקיף מלמעלה וכמ"ש יביאו לבוש מלכות כו'. וכן ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש מלכות כו'. שמדת מלכותו ית' נקראת בחי' לבוש מל' מפני שהיא אינה מתלבשת לגמרי בגילוי בתוך העולמו' בבחי' פנימיו' ממש רק שמתלבשת בבחי' לבוש ומקיף עליהם מלמעלה והיינו ע"י מעשה המצות שהם הלבושין שבהן ועל ידן נמשך ומתלבש מדת מלכותו ית' להיות בחי' לבוש מלכות ובחי' מקיף כו'. שכאשר יקיים האדם מצוה א' ימשיך עליו בחי' לבוש מל' שיהי' נמשך עליו בבחי' מקיף כמו עד"מ ע"י הנחת תפלין שבזרועו ועל ראשו שיש בהן ד' פרשיות ממשיך עליו בחי' ד' מוחין עליונים. כי פ' קדש הוא כנגד מוח החכמה.

והיה כי יביאך בחי' בינה כו'. אך המשכה זו הוא בחי' מקיף בלבד שהרי ע"י הנחת התפלין הכתובים בקלף ודיו גשמיים אין נכנס האור דד' מוחין עליונים בבחי' גילוי ממש בשכל האדם רק ששורה על המוח בבחי' מקיף בלבד.

ועד"ז ע"י כל המצות כולן נמשך מבחי' מלכותו ית' בבחי' מקיף על הנפש. ונקראו המצות אברים כמו עד"מ באברי הגוף כאשר יאחז את חבירו באחד מאבריו ביד או ברגל יוכל להמשיך אליו כל גוף האדם על ידי שאוחזו באחד מאבריו כך על דרך משל זה בענין המצות שנק' רמ"ח אברים דמלכא שע"י קיום כל מצוה ממשיך עליו אור א"ס ב"ה. (ובכל הדרושים מבואר שהמצות הן המשכות מבחי' אנכי מי שאנכי שלמעלה מבחי' מל'. אך באמת גם כאן ר"ל ההמשכה מבחי' סוכ"ע שהוא בחי'כתר שנק' ג"כ כתר מלכות כו'). וזהו ארוממך אלקי המלך בבחי' רוממות ומקיף עי"ז ואברכה שמך בבחי' גילוי פנימי. וזהו ויעש דוד שם שע"י מעשה המצות נמשך בחי' מלכותו ית' להיות מלכות כל עולמים בזמן ומקום כו'.

והנה ענין המשכה זו דבחי' מקיפים שע"י המצות זהו ג"כ ענין יריעות המשכן. כי הנה הגם שבדרך פרט הן רמ"ח מ"ע רמ"ח אברים כו'. אך דרך כלל מתחלקים לז' חלקים כמ"ש חצבה עמודיה שבע'. פי' עמודיה הן המצות כי תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' מצות דרבנן הם נקראים תר"ך עמודי אור.

וכללותן הוא שבעה בחינות שהן שבעה מדות עליונות וע"כ היו ביריעות המשכן שבעה מינים תכלת וארגמן תולעת שני ושש ועזים ועורות אילים ועורות תחשים כו'. כי היריעות הם בחי' המקיפים ע"ד המקיפים הנמשך ע"י מעשה המצות שהן בחי' חצבה עמודיה שבעה כו'. וזהו ג"כ ענין לבושים דמרדכי שנאמר ומרדכי יצא בלבוש מלכות תכלת וחור כו' (וצ"ע דכאן לא נזכר רק ו' לבושים ואולי הוא ע"ד מ"ש במ"א בפי' לשון הזהר שיתא אינון שבע אינון כו' ע"ש). וכ"ז הוא בחי' מעשה המצות שהן המשכת בחי' מקיפים בחי' יריעות כו'. ואין הגילוי בנפש בבחי' או"פ ממש אך ע"י התורה נמשך בחינת אור פנימי שיכנס לנפש בפנימיותה ממש בבחי' מזון וחיות וכמ"ש ותורתך בתוך מעי כו' וית' לקמן אי"ה:

והנה קודם שיתבאר בפרט בענין בחי' ומדרגת התורה צריך לבאר כללות ענין בחי' השבת מהו (שסמכו ענין לו למלאכת המשכן הן בצווי הקב"ה למשה רבינו ע"ה והן בצווי משה לישראל נזכרו ג' דברים אלו יריעות וכלים דמשכן ושבת רק שמשרבע"ה הקדים השבת כו' ושינה הסדר כדלעיל) דהנה ידוע מארז"ל שבשבת נתוסף בכל אחד ואחד מישראל נשמה יתירה. ולכאורה אינו מובן מהו ענין הנשמה יתירה הלא אין נרגש בנפש האדם תוס' חיותו בשבת יותר מבכל השבוע. הענין הוא דהנה כתיב בפ' ראשונה דק"ש שמע ישראל כו' אחד ואהבת בכל לבבך כו'. פי' שאהבה זו נולדה ונמשכה מן ההתבוננות בגדולתו ית' איך שהוי"ה אחד. כמארז"ל תמליכהו בשמים וארץ וד' רוחות העולם. שע"ז מורה הח' והד' דאחד. הח' הוא בחי' ז' רקיעים והארץ.

והד' הוא ד' רוחות העולם שהן בטלים ליחודו ית' המרומז באות אל"ף. וכמו כן למעלה עד רום המעלות יש בחי' ז' רקיעים והארץ רוחניים בחי' לך ה' הגדולה כו' וכולם מקבלים חיות רק מבחי' שם כבוד מלכותו כו'.

ועל ידי התבוננות זו יבא לבחי' ואהבת בכל לבבך. ע"ד מ"ש השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד פי' כשם שאין בלבך אלא אחד כי שרשו של יעקב הי' גבוה מאד נעלה שהי' בחי' מרכבה ממש ליחודו ואחדותו ית'. כך אין בלבנו אלא אחד אף שאנחנו למטה בעלמא דפרודא אעפ"כ ע"י הבטול רצון לאכפייא לסט"א שלא יחפוץ בשום חפץ בעולם זולת לה' לבדו נעשה להם ג"כ לב אחד לאביהם שבשמים (ועיין בזוהר פ' תרומה דקל"ד ע"ב מזה) דהיינו רצון א' פשוט התקוע בלב שלא לחפוץ בשום חפץ בעולם זולת לה' לבדו לכך אין בלבנו אלא א' בלבד הגם שאנחנו למטה נעשה למטה אחד כמו למעלה (באצי' ששם הוא בחי' רה"י. וזהו ישראל גוי אחד בארץ שיהיה גלוי אחד גם בעשי' הגשמית) וזהו שאמר ואהבת בכל לבבך בשני יצריך

שיתהפך גם הרצון של הנה"ב הנק' יצה"ר להיות לה' לבדו. ורצון זה ואהבה זו נולדים ונמשכים מהשכל דהיינו ע"י ההתבוננות שמתבונן בגדולתו ורוממותו ית' איך דכולא קמיה כלא חשיבי ואפס בלעדו שמזה יומשך בטול הרצון. ולכן נסמך פסוק ואהבת לפסוק הוי"ה אחד דלעיל מניה כי ע"י ההתבוננות איך שהוא ית' אחד בז' רקיעים והארץ כנ"ל הרוחניי' והגשמיי' יומשך ואהבת בכל לבבך כו':

והנה כ"ז הוא בכל ששת ימי המעשה שנאמר בהו ששת ימים תעבד. והעבודה היא בחי' פולחנא דרחימותא כי היא בחי' עבודה ויגיעה שא"א להיות הולדת והמשכת האהבה מההתבוננות אא"כ ייגע א"ע לקשר דעתו בחוזק ונצרך לזה כל הל"ט מלאכות ברוחניות הזורע והחורש כו' כמו שכתוב במ"א.

ובחי' אהבה זו שבחול היא רק האהבה הנמשכת מהשכל וההתבוננות כו'. אבל בשבת נתוסף בכל א' נשמה יתירה והיינו שנולד בכנס"י דבר חדש ממש מה שאין נמצא בהם בחול. והיינו בחי' אהבה ורצון לה' שלמעלה מן השכל וההתבוננות. כי הנה אית רצון ואית רצון פי' אית רצון שנולד מהשכל וההתבוננות ונק' רצון התחתון לפי שבחי' רצון זה נולד מהשכל א"כ הוא למטה מהחכמה ובינה ונולד ונמשך מהם. אבל אית בחינת רצון העליון שלמעלה מעלה מהחכמה.

וגילוי בחי' זו בנפש האדם הוא בחינת האהבה שאינה נולד' מהתבוננות השכל כ"א היא אהבה פשוטה שלמעלה מן השכל שזהו בחי' יחידה שבנפש שלמעלה מהחכמה וכמו עד"מ כאשר יחפוץ האדם בחפץ ורצון לאיזה דבר הנוגע לעצם הנפש ממש וגורם לו לעשות דברים שלא ע"פ הדעת והשכל כלל כי רצון זה עמוק עמוק מהשכל כו' וכנודע שיש בחי' רצון שלמעלה מהשכל ע"ד אמרם כך עלה במחשבה ואין טעם לרצון.

ובחינת אהבה ורצון זה לה' מתגלה בנפש אדם ביום השבת דוקא. והיא בחינת אהבה רבה שהיא באה מלמעלה למטה בנפש האלקית בשבת דהיינו שאין האהבה לפי ערך השכל וההתבוננות לבד רק היא למעלה מהשכל ונמשכת מבחי' רצון העליון שלמעלה מהחכמה. (וזהו שמבואר בפע"ח דהיכל האהבה המאיר בק"ש דשבת הוא למעלה מעלה מבחי' היכל האהבה המאיר בק"ש דחול ע"ש) שבחי' גילוי רצה"ע הוא בשבת דוקא דהנה כתיב שער החצר הפנימית הפונה קדים כו'. פי' כי בעשרה מאמרות נברא העולם בשימ"ב ובראשית שהיא ח"ע נמי מאמר הוא ונשפלה הח"ע והמדות להתלבש בבחי' הדבור לומר יהי אור כו'. עד"מ אדם הכותב או מצייר כו'.

ונק' לכך ו' ימ"ב שמקבלי' מבחי' ראשית היא הח"ע ובשבת כתיב וינפש שגמר המלאכה ונתעלו החכמה ומדות לבחי' שלמעלה מהחכמה הוא בחי' רצון ותענוג העליון. וזהו

בחי' הפונה קדים בחי' שלמעלה מהחכמה נק' קדם שלמעלה מבחי' ראשית כו' כי הראשית יש שני לו משא"כ בחי' קדמונו של עולם כו' וכנודע ג"כ ע"פ המגיד מראשית כו' ומקדם כו' ע"ש ובשבת נפתח השער הפונה קדים הוא גילוי רצה"ע ותענוג העליון לפי ששבת וינפש עליית החכמה בלמעלה מהחכמ' משא"כ בששת ימי המעשה שנק' וי"ב שמקבלים מחכמה ולא מבחי' קדם שלמעלה מהחכמה שאינו אז בבחי' גילוי כמו עד"מ שבשעת המלאכה אין מתגלה עדיין התענוג רק כשנגמר כו'. ולכן נמשך גילוי בחי' רצה"ע ג"כ בנפש האדם שהיא גילוי האה"ר שלמעלה מהשכל כו'. כמ"ש ע"פ כי טובים דודיך מיין. ומארז"ל עריבים עלי כו' (וזהו שאנו אומרים בקדוש דשבת ורצה בנו ע"ש התגלות רצה"ע בנו ממש):

וזהו ענין שבת שבתון לה' כי הנה המשכת הרצון העליון שהוא בחי' הרצון שלמעלה מהשכל הנמשך ומתגלה בשבת הוא דוקא כשיש כלי לגילוי אור זה והכלי הוא בחינת הרצון התחתון שנולד מן השכל וההתבוננות בכל ששת ימי המעשה שזה הרצון התחתון נעשה בחינת כלי לגבי זה הרצה"ע שיומשך בתוכו ממש בבחי' השראה כהשראת האור בתוך הכלי ממש. מפני שהרצון התחתון אע"פ שהוא למטה מבחינת רצה"ע אבל עכ"פ כלי הוא לגילוי רצון העליון שיהיה מתלבש בו בהתחברות ויחוד אמתי ביום השבת.

וע"ז נאמר שבת שבתון להוי"ה. פי' שבת שבתון הם ב' רצונות הנ"ל שמתחברים כאחד והיו לאחדי' ממש ולשון שבתון להוי"ה היינו כי שם הוי"ה הנה היו"ד בחי' חכמה כו' ובשבת הוא בחי' שבת להוי"ה שמתגלה הרצה"ע שלמעלה משם הוי"ה כו'.

וז"ש כי אל דעות הוי"ה שיש ב' בחי' דעת. הא' דעת עליון והב' דעת תחתון. פי' דעת הוא לשון רצון שדעת ורצון הכל ענין א' כמ"ש רק אתכם ידעתי מכל משפחות כו'. שהכוונה הוא שבחרתי ורציתי אתכם לבחור לי לעם סגולה כי דעת הוא ענין הכרה שזהו בחי' התקשרות המביא לידי הרצון כו'.

וכן והאדם ידע ל' התקשרות והתחברות כו'. וענין אל דעות היינו התחברות ב' דעות הנ"ל שהם ב' הרצונות הנ"ל. ואז הוא בחי' שבת שבתון לשם הוי"ה והוא ג"כ פי' אל דעות הוי"ה שמתחברים ב' הרצונות שהרצון העליון שלמעלה מהחכמה מאיר ומתגלה ג"כ ברצון התחתון כו'. וזהו ענין הנשמה יתירה דשבת שהוא גלוי רצה"ע מבחי' יחידה כנ"ל. וזהו שנק' נשמת כל חי. וכמ"ש ומשביע לכל חי רצון שגלוי רצה"ע נמשך בבחי' הנק' כל חי כו' ומשם נמשך להיות רצון יראיו יעשה שיתגלה בהם הרצון העליון:

והנה כשנמשך הרצה"ע להתלבש ברצון התחתון ביום השבת אזי נמשך ממנו ג"כ הארה בכל ששת ימי המעשה להיות נמצא בהאדם בחינת הארה מרצה"ע שלמעלה מהשכל. וגילוי הארה זו היא בזמן התפלה דחול כשמתעורר באהבה וחפץ לה' ית' שהוא בחי' הארה מקדושת שבת המאיר בימי החול כמ"ש בזוה"ק יומא דא יהיב חילא לשאר יומי כו'. ולכן יכול להאיר בהן מבחי' רצה"ע הנ"ל. (וכמו שהביא בר"ח שער הקדושה פ"ב מאמרי הזוהר המבארים איך שצריך להתקדש ולהמשיך עליו בכל יום מקדושת שבת. וזהו פי' מ"ש קדושים תהיו כו' להמשיך עליו מבחי' שבת שהוא קדש בעצם. וכ"כ בפע"ח שתוספת נר"נ המאירים בשבת אינן מסתלקין ג"כ בימות החול רק בחי' תוס' ח"י מסתלקים במוש"ק כו'. אך צריך להכין א"ע לקבל בחי' זו דתוס' נר"נ. והיינו ע"י מחדו"מ דתומ"צ שהם כלים לבחי' נר"נ. וכמשי"ת לקמן בענין ז' קני המנורה איך שע"י התומ"צ ממשיכים גילוי בחי' רצה"ע כו'. וזהו ענין חולין שנעשו על טהרת הקודש היינו כשבימי החול מאיר ג"כ מעין קדושת השבת כו'). והנה התפלה של חול היא בחי' הממוצע בין שבת ליומין דחול הממשיך ההארה מבחי' רצה"ע המתגלה בשבת בכל יומין דחול כו'. ולכן נמשלה התפלה לסולם דכתיב והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה כו' כמשל הסולם שבו ועל ידו עולה התחתון מלמטה מהארץ על הגג.

וכן בו יורד העליון מלמעלה למטה. כך עד"מ התפלה נמשלה לסולם שע"י התפלה עולה הנפש מלמטה למעלה במעלות ומדרגות עליונות דרגא בתר דרגא עד רום המעלות. והיינו ע"י צעקת הלב ברעותא דלבא לכלות נפשו אליו ית' שזהו בחי' העלאת מ"נ מלמטה למעלה לעלות בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות ליכלל באוא"ס ב"ה.

וכן נמצא בה בחי' הירידה מלמעלה למטה דהיינו כאשר כבר נתעלה בתכלית העילוי ברום המעלות בהגיעו אל בחי' רצה"ע ב"ה אזי יעוררו וימשיכו שירד בהשתלשלות המדרגות מלמעלה למטה להתלבש ברצון התחתון וממנו יתפשט ההארה בכל ו' יומין. וז"ש ומלאכי אלקים עולים ויורדים בו שבהסולם ימצא ב' בחי' ומדרגות שונות בחי' העלייה מלמטה למעלה ובחי' הירידה מלמעלה למטה. והיינו בחי' התפלה כו' שמחברת בחינת קדושת השבת עם ו' יומין דחול להיות מאיר הארת רצה"ע שבשבת בכל יומין דחול להיות חולין שנעשו עטה"ק. והיינו על ידי עלייה וירידה (ועבמ"ש בפסוק יונתי כו' איך שיש בחי' נשמה שבגוף ויש בחי' שרש הנשמה ושם נתבאר דשרש הנשמה היא בבחי' מחשבה הקדומה שלמעלה אפי' מבחי' תורה והיא בחי' רצה"ע הנ"ל וגם נתבאר דע"י התפלה עולה נשמה שבגוף לשרשה הנ"ל. וא"כ נראה בענין תוס' נשמה יתירה דשבת דהיינו גם מבחי' שרש הנשמה הנ"ל. וכ"מ בפע"ח שער השבת

פי"ט דהמקיפים נכנסים בשבת בבחי' פנימיים והארה ממנה מאיר בכל יום כו' על ידי התפלה כנ"ל):

והנה ע"י התורה ממשיכים ג"כ רצון העליון שיתלבש ברצון התחתון כי התורה נמשכה מבחי' רצה"ע. והגם דאורייתא מחכמה נפקת. נפקת דוקא שיציאתה מהעלם אל הגילוי הוא מבחי' חכמה אבל שרשה מבחי' רצה"ע ית' (כי תרי"ג מצות דאורייתא עם ז' דרבנן בגימטריא כתר) רק שנתלבשה למטה בבחי' המדות חג"ת דאצי' שמבחי' חסד נמשך להקל להיות כשר ומותר וזכאי ומבחי' גבורה נמשך להחמיר כו'. ובחי' המדות הם למטה מהחכמה. נמצא ענין התורה הוא המשכת רצה"ע שלמעלה ברצון התחתון שהוא בחי' דעת תחתון שהוא בחי' פנימיות המדות כנודע (רק שהמשכה זו ע"י התורה א"א להמשיך כ"א ע"י הקדמת התפלה שהוא בחי' הסולם לעלות מלמטה למעלה וגם דוקא ע"י קדימת בחי' שבת שהוא ג"כ אותיות תשב עליית רצון התחתון ברצה"ע וירידת רצה"ע ברצה"ת וזהו כעין בחי' אתעדל"ת שעי"ז יוכל להמשיך אח"כ ע"י תומ"צ כו' מלמעלה למטה וכדלקמן אי"ה). והנה התורה היא נגד בחי' כלי המשכן שהם מנורה ושולחן. (וכ"ש הארון שבו היו מונחים הלוחות ממש רק שבחי' הארון שהיה בבית קדה"ק הוא כמו שהתורה בשרשה. ובחי' המנורה שהיה בהיכל הוא בחי' גילוי התורה במדות. וז"ש בתורה פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה הנה נקראת בחי' חכמה ובחינת חסד כי אורייתא מחכמה נפקת. וזהו בחי' הארון ומתלבשת במדות שכללותם הוא החסד. וזהו בחינת המנורה שהי' בדרום בחי' חסד כו') כי הנה כמו שהמנורה מדליקין בה אור. כמו"כ בתורה כתיב ותורה אור. ופי' אור דתורה הוא כמ"ש חכמת אדם תאיר פניו. כי ארז"ל חכמת זו סדר קדשים שע"י למוד סדר קדשים מעורר וממשיך הגילוי בבחי' ח"ע להיות חכמת אדם תאיר פניו.

וענין הארת פנים למעלה הוא כמו עד"מ למטה באדם כשמשכיל השכלה חדשה יצהבו פניו כמ"ש רז"ל גבי ר' אבהו שצהבו פניו מחמת שראה תוספתא חדתא. והוא מחמת גילוי התענוג שמתגלה ומתלבש בההשכלה חדשה ונמשך ומתגלה בפנים ממש עד שצהבו פניו ומאירים. כך עד"מ למעלה ע"י עסק התורה ממשיכים גילוי אור התענוג עליון להיות מאיר ונמשך בח"ע והוא בחי' אור חדש מעצמות א"ס ב"ה שמתלבש בחכמת התורה.

וזהו ענין יאר ה' פניו אליך כו'. וזהו ג"כ ענין אור דמנורה. ובזה יובן ג"כ ענין ז' קני המנורה היינו קנה האמצעי שהוא גוף המנורה ושלשה קנים יוצאים מצדה האחד. ושלשה קנים מצדה השני וכפתר תחת שני הקנים ממנה כו'. דהיינו שבמקום שיוצאים

שני קנים מקנה האמצעי א' לכאן וא' לכאן שם יש כפתור כו' וכן תחת שני הקנים השניים ותחת שני הקנים השלישיי'.
והענין כי כל זה רומז על כללות התורה שהיא תושב"כ ותושבע"פ. וזהו ענין ששה קנים היוצאים מן קנה האמצעי הם שיתא סדרי משנה שמקבלים מקנה האמצעי שהוא בחי' תושב"כ. שהרי למדין הכל מן המקרא כמ"ש בגמ' מאי טעמא אמר קרא כו' נמצא התושבע"פ יוצאת ונמשכת מבחי' תושב"כ. כמו שששת הקנים יוצאים מן המנורה כו'.
וענין הכפתור תחת שני הקנים הענין דכל השפעה הנמשכת ממשפיע למקבל א"א להיות כ"א ע"י אתעדל"ת מן המקבל אל המשפיע ועי"ז נמשך אתעדל"ע מהמשפיע ונק' מ"ן ומ"ד. וכמו"כ בענין ההשפעה מתושב"כ לתושבע"פ יש ג"כ ב' בחי' אלו. שהרי נודע שתושב"כ נק' מוסר אביך. בחי' אב הוא בחי' דכורא המשפיע.
ותורה שבעל פה נק' תורת אמך בחי' נוק' ומקבל מתושב"כ רק דשם נגדל ההשפעה כו'. וא"כ יש בזה בחינת העלאת מ"ן והמשכת מ"ד ונק' אתעדל"ת ואתעדל"ע. וזהו ענין הכפתור תחת שני הקנים שבמקום יציאת הקנה מהקנה האמצעי שם הוא ענין התחברות המ"ן והמ"ד שמתחברין אתעדל"ת ואתעדל"ע לכן יש שם אור כפול עד"מ מהתחברות ב' הבחי' לכן היה כפתור שהוא עב יותר משאר מקום המנורה כיון שבבחי' זו מתחברים ב' בחינות משפיע ומקבל כו'.
ונק' בחי' זו קשרין בזהר עד"מ הקשר שמתקשרים שני דברים יחד הנה במקום הקשר הוא עב יותר מחמת ששם יש חבור שני הדברים יחד. וכן השולחן ג"כ רומז לבחי' התורה שעליו מניחים לחם הפנים.
והתורה נק' לחם לכו לחמו בלחמי כי היא בחי' מזון לנפש להמשיך הגלוי בפנימית שמשיג החכמה בפנימיותו ששכלו משיג חכמת התורה שבה מלובש אוא"ס ב"ה כו'. לכן נעשה לו מזה מזון וחיות ממש לנפש. וכן למעלה הוא בחי' ישראל מפרנסין כו' שיהיה התלבשות א"ס בח"ע כו'. אבל המצות הם בחי' לבושים ומקיפים לנפש שהן המשכות מבחי' שאין הגלוי יכול להתלבש בפנימיותו רק שאור ה' מקיפו מראשו ועד רגלו והן בחי' יריעות המשכן כמשנת"ל (ולשם נת' דבמצות יש ג"כ ז' בחי' חצבה עמודיה שבעה. וכן ז' מינים ביריעות רק שהם מקיפים ובתורה ז' קני המנורה הם בחי' פנימיים): **וע"פ** כל הנ"ל בביאור בחי' היריעות וכלים דמשכן שהם בחינת תומ"צ כנ"ל. ובביאור ענין השבת שהוא בחי' הנשמה יתירה התחברות רצה"ע ברצה"ת. יובן בטוב טעם ענין שייכות הצווי במצות שבת סמוך לצווי דמלאכת המשכן כמ"ש בפ' תשא אך את שבתותי תשמרו כו'.

וגם מה שמשרבע"ה הקדים הצווי על השבת למלאכת המשכן הפך ממה שנזכר בצווי הקב"ה למשרע"ה. והענין כי עם היות שע"י תומ"צ ממשיכים בחינת מקיפים ופנימיים שהם בחי' לבושים ובחי' מזון לנפש שיהיה גלוי רצה"ע בנפש בבחי' פנימי ע"י התורה ובבחי' מקיף ע"י המצות. אך באמת כיון שהאדם הוא מלמטה בגוף גשמי א"א לו להגיע לבחי' רצה"ע שלמעלה מעלה מכל העולמות להמשיך משם האור למטה.

ולזאת צ"ל תחלה בחי' אתעדל"ת שיעורר בנפשו ויעלה להגיע לגלוי בחי' רצה"ע ועלייה זו היא בחי' שבת אותיות תשב עליות העולמות מלמטה למעלה מעלה עד רום המעלות שהוא בחינת רצה"ע המתגלה במנחה בשבת כמ"ש ואני תפלתי לך ה' עת רצון כו'.

וגם בנפש האדם יש בחי' עלייה זו וגלוי זה שזהו ענין הנשמה היתירה כדלעיל. ואח"כ נמשך מבחי' הארה זו לכל ימות החול ע"י התפלה הנק' סולם ועי"ז יוכלו להמשיך אח"כ ע"י התומ"צ גלוי והמשכת האור מלמעלה למטה משא"כ בלא קדימת בחי' ההעלאה שע"י השבת א"א להמשיך וכמארז"ל כל האומר אין לי אלא תורה כו'.

ולזאת בצווי משרבע"ה לישראל בעשיית המשכן הקדים הצווי על השבת ואח"כ צוה ענין יריעות המשכן שהם בחי' מקיפים הנמשכים ע"י המצות ואח"כ על כלי המשכן שהוא בחי' פנימיים. והענין שכל המשכה מלמעלה למטה מתחלה נמשך האור בבחי' מקיף על המקבל ואח"כ נשפע ונמשך ממנו הארה בפנימיותו כו'.

והשאר נשאר בבחי' מקיף לכן הקדים היריעות להכלים וזהו שארז"ל כל הקורא ק"ש בלא תפלין כאלו מעיד עדות שקר בעצמו. כי הנה בתפלין הם ג"כ הפרשיות שמע והיה דק"ש רק בתפלין הם בחי' מקיף. ובק"ש שאומר אחד ואהבת הוא בחי' גלוי בפנימיות. ולכן תחלה צ"ל המקיף ואח"כ הפנימי. וכשקורא ק"ש בלא תפלין להמשיך הפנימי בלא המקיף זהו עדות שקר כו':

וכ"ז הסדר הוא בענין עבודת האדם. וזהו צווי משרבע"ה לישראל בפ' ויקהל. אבל בענין סדר ההמשכה מאור א"ס ב"ה בעולמות הוא להפך שמתחלה צ"ל הכלים ואח"כ היריעות ואח"כ בחי' שבת. כי להיות ההמשכה מאוא"ס בעולמות הוצרך להיות צמצום רב ועצום ושיהיה הגלוי רק הארה מועטת כדי שיוכלו העולמות לקבל ולא יתבטלו ממציאותן ובחי' גלוי זה זהו ענין כלי המשכן שהם בחינת פנימיי'.

ואח"כ מבחי' גלוי זה נמשך אח"כ להיות בחי' מקיף וסובב על העולמות. וזהו ענין היריעות המשכן. וזהו דבפ' תרומה ותצוה שהוא צווי הקב"ה למשרבע"ה נאמר תחלה הכלים ואח"כ היריעות דכך הוא סדר ההמשכה מלמעלה למטה ואח"כ נאמר צווי השבת בפ' תשא.

והענין כי הכלים והיריעות הם סדר ההמשכה מלמעלה למטה ואח"כ בגמר ותכלית ירידת השפע העליונה אז הוא בחי' השבת שהיא המנוחה וההסתלקות אל עצמותו כמ"ש כי בו שבת וינפש כאדם ששובת ונח שהוא בחי' עליית כחות הנפש מהשפלתן לעצמותן כו'.

ולכן נאמר צווי השבת אח"כ כי לא שייך בחי' שביתה ואור חוזר רק אם מתחלה נמשך בחי' או"י והמשכה מלמעלה למטה ע"י הכלים והיריעות אז צ"ל אח"כ או"ח ע"י השבת משא"כ בעבודת האדם מלמטה למעלה צ"ל תחלה ההעלאה דהיינו בחי' השבת לעלות למעלה מעלה עד רום המעלות.

ואח"כ ימשיך השפע מלמעלה למטה היינו מבחי' רצה"ע המתגלה ביום השבת וההמשכה מבחי' זו היא מתחלה בבחי' מקיף ולבוש שזהו ענין יריעות המשכן ואח"כ בחינת הכלים דהיינו בחי' התורה שהיא חכמתו ית' ומחכמה נמשך מדת החסד שנמשל למים כמו המים היורדים ממקום גבוה למקום נמוך כך התורה נמשכה ממקום גבוה מאד וירדה למטה לכך נמשלה למים. וזהו פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. שנקראת התורה תורת חסד ע"ש ההמשכה כו' שנמשכה חכמתו ית' למטה מטה כנודע שחכמה וחסד הם קו א' והיינו בחי' תורה וגמילות חסדים:

פרק ב

קחו מאתכם תרומה להוי' כל נדיב לבו יביאה את תרומ' הוי"ה. ולהבין ענין ב' תרומות אלו. אחת להוי"ה והב' תרומת הוי"ה. הנה תרומה לשון רוממות. ארוממך אלקי המלך כו' וגם תרומה לשון הפרשה להפריש תרומה. ולהבין ענין הרוממות הוא כי הנה נודע שיש ב' בחי' בהשתלשלות ממכ"ע וסוכ"ע. שבחי' ממכ"ע הוא כמשל הנשמה שמחי' את הגוף ומתלבשת בו להחיות בבחי' התחלקות מחשבה ודבור ומעשה והתלבשות המוחין בראש כו'. וכן בכל אבר חיות פרטי (שהחיות מתלבש בכל אבר לפי מזגו ותכונתו דהיינו שכללות גילוי חיות הנשמה היא במוחין ומשם נמשך הארה לכל כלי ואבר כפי בחינתו. בעין נמשך ומתלבש כח הראיה. ובאוזן נמשך ומתלבש כח השמיעה. וכח המעשה נמשך ומתלבש בידים עד כח ההילוך שנמשך ומתלבש ברגלים. נמצא האור והחיות מאיר ומתלבש בכל כלי לפי בחינתו ומהותו. ועל כן בהמוחין מאיר הארה וחיות יותר גדול מפני שהכלי מזוכך ונעלה יותר. ע"כ יכול לקבל הארה יותר גדולה והיא גילוי השכל והמחשבה. משא"כ בידים אין הכלי יכול לקבל בחי' גילוי זה לכן אין נמשך ומתלבש בהם רק גילוי כח המעשה. ואעפ"כ יש בהם הארה יותר גדולה מבכח הנמשך ומלובש ברגלים שאין בהם רק כח ההילוך. משא"כ ביד יוכל לעשות כל מלאכת

מחשבת ולכתוב דברי חכמה. הרי שהשכל אע"פ שאינו מלובש בגילוי ביד נמשך הוא ומתגלה ע"י אמצעות כח המעשה שבידים. משא"כ בכח ההילוך שברגל אין שייך בו המשכה זו. ואעפ"כ בבחי' אחרת יש מעלה ברגל שנושא את הראש. וזהו משום דנעוץ סופן בתחלתן ויש בחי' בהסוף מבחי' תחלתן אך מ"מ נקרא הרגל סוף ולא כן היד. והיינו שביד יש גילוי החיות יותר מברגל כנ"ל ממשל כתיבת השכל ע"י הידים דייקא. וכ"ז מפני שהחיות נמשך ומתלבש בכל אבר לפי ערכו ותכונתו:) **ומזה** יובן הנמשל בענין סדר השתלשלות והמשכת החיות מאוא"ס ב"ה הנמשך בתוך כל עלמין. בכל עולם ובכל נברא לפשע"ד כפי אשר יוכל שאת. וכללות חיות זה נק' בזוה"ק ממלא כל עלמין. שבגעה"ע מדור הצדיקים הגדולים מאיר בגילוי יותר והוא כמשל השכל המתגלה במוחין שבראש.

ואח"כ בעולם המלאכים שעיקר מהותם באהוי"ר טבעיים ואין להם השגה כמו נשמות הצדיקים הגדולים זהו כמשל החיות הנמשך ומלובש בידים חסד דרועא ימינא בחי' אהבה. מחנה מיכאל. וגבורה דרועא שמאלא. היא בחי' יראה מחנה גבריאל.

ואעפ"כ יש להם השגה ג"כ כמו שהשכל נמשך על ידי הידים. וגם כמו שהשכל נמשך ומתלבש במדות שבלב שהוא גילוי פנימי יותר מבידים כי הידים הם חיצוניות המדות. וכך יש מלאכים מבחי' פנימיות מיכאל וגבריאל אש ומים שהם מדות שבלב.

ויש מבחי' חיצוניות דרועא ימינא דהיינו להיות ההשפעה למטה מכלכל חיים בחסד כו'. וכן יורד עוד החיות בבחי' עשייה בכל עולם לפי ערכו. וכך כתיב אתה עשית את השמים ושמי השמים כו' הימים וכל אשר בהם ואתה מחיה את כלם. שהחיות ההוא מבחי' ואתה מחיה את כולם מתלבש תוך עלמין וממלא הוא בכל עולם לפי ערכו בשמי השמים גילוי בחי' עליונה יותר מבשמים. וכן בשמים יש גילוי בחי' יותר עליונה מבארץ כמו שנראה בחוש:(ויובן זה יותר ממה שהיה נראה בחוש בענין המשכת המן דכתיב הנני ממטיר לכם לחם מן השמים. וכתיב וברדת הטל ירד המן. והנה המן נק' ג"כ לחם אבירים שמלאכי השרת נזונים בו. והוא תמוה דאיך המלאכים שהם רוחניים יאכלו המן שהיה דבר גשמי כמ"ש וטחנו ברחים או דכו במדוכה. אך הענין שהמן שרשו גבוה מאד שנמשך מבחינת טל השמים והוא בחי' טלא דבדולחא שהוא בחי' אורות עליונים ממש וכמ"ש כי טל אורות טלך נמצא שהוא ממש אורות עליונים הרוחניים. ונק' בזה"ק טלא דנטיף מעתיקא לז"א. וזהו טל השמים. הן ממש נמשכו ונתלבשו במן. ואיך יהיה ההמשכה זו ממקום עליון כ"כ למטה הוא ודאי לא כמו שהאור ממש למעלה נמשך ומתגלה למטה. כי הרי בחי' טל אורות הוא אורות עליונים ממש שלמעלה אפי' מבחי'

הכלים דע"ס דאצילות. ולכן נק' טל אורות דוקא וא"כ איך יומשך למטה כמו שהוא. אלא ודאי היינו ע"י התלבשות בסדר ההשתלשלות ממדרגה למדרגה שמי השמים לבחי' שמים. ואח"כ לבחי' ארץ. ולכן בעודו למעלה מלאכי השרת נזונין בו שאז עדיין היה מזון רוחני ולא גשמי כלל. ואח"כ נתגשם ונעשה מזון גשמי. ומ"מ מלובש בו אורות העליונים ממש. ולכן הוא ג"כ למטה לחם אבירים שנבלע ברמ"ח אברים ואין ממנו פסולת וע"כ בשבת לא ירד מן. משא"כ שאר השפעות נמשכים גם בשבת אע"פ שאין לך עשב שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל גם בשבת משא"כ במן. והיינו משום דבמן היה נמשך מבחי' טל אורות. ובחי' זו א"א לה לירד בשבת לפי שאז הוא עליית העולמות למעלה. רק שלפי שעלייה זו רק בפנימיות ולא בחיצוניות. לכן שאר השפעות יורדים בשבת לפי שהם מבחי' חיצוניות. וא"כ מובן מזה איך שבמן היה התלבשות טל אורות. והיינו ע"י השתלשלות ממדרגה למדרגה. ולכן אין דומה המן שלמטה לכמו שהוא למעלה. שלמטה נעשה גשמי. משא"כ בעודו למעלה בעולם הרוחני הוא רוחני ולחם שמלאכי השרת נזונין בו. והיינו מן כמו שהוא עדיין למעלה בבחי' עליונות טרם ירידתן למטה. נמצא מזה יוכל האדם להשכיל ענין בחי' ממכ"ע שהוא ירידת החיות מרום המעלות להיות יורד ונמשך ומתלבש בכל עולם לפי ערכו ובחינתו. והוא מ"ש ואתה מחיה את כולם כו'.) **עוד** יובן זה ממ"ש בפ' שלח היש בה עץ אם אין. ופי' הזוה"ק שם שרצו לידע מהות ההשפעה הנמשך בארץ ישראל אם היא רק מבחינת עץ הוא בחי' עץ החיים שהוא בחי' חכמה כמ"ש והחכמה תחיה כו' וגם עץ ל' עצה ותושיה והוא בחי' חכמה. או שנמשך מבחי' אין שהוא בחי' שלמעלה מעלה ממדרגת החכמה כמ"ש והחכמה מאין תמצא.

והסימן היה אם יראו גידול הפירות ע"ד שאר הארצות לבד אז היא רק מבחי' עץ וכמו דכתיב כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניך שכל העולם ומלואו שרשו מבחי' ח"ע בראשית ות"י בחוכמתא. אבל אם יראו גידול הפירות וההשפעה בעילוי רב שלא בערך כל הארצות וכנזכר בדברי רז"ל סוף מס' כתובות. אז יובן שההשפעה לשם נמשך מבחי' אין שהוא למעלה מבחי' חכמה שמשם נמשך בגילוי יותר שלא על ידי צמצומים כו'. הרי מובן מזה ג"כ איך אפי' בהשפעה גשמית ממש נמשך ומתלבש מבחי' אין שלמעלה אפי' מבחי' חכמה ואיך הוא אלא ודאי ע"י השתלשלות מדרגות רבות עד אין קץ רק שמ"מ מלובש בזה ממש מבחי' אין ומזה נמשך תוספת הברכה והגידול בתוספת מרובה. א"כ מכ"ז יובן למשכיל ענין בחינת ממכ"ע שההשפעה נמשך מרום המעלות ממש רק שנמשך ומתלבש בכל עולם ובכל נברא לפי ערכו.

ולכן יש באור וחיות זה התחלקות מדרגות רבות אין קץ ממש שאפי' בכל עולם מתחלק לד' בחי' דצח"מ. וגם בכל בחי' מד' בחי' אלה יש מדרגות שונות עד אין קץ ומספר ולכל בחי' לפי ערכה כך היא ההמשכה וזהו לכל חד לפום שיעורא דיליה:

ובחינת סוכ"ע הוא אור וחיות אלקי שאינו מתלבש תוך עלמין ממש ואין פי' סובב עולה וסובב מלמעלה אלא שהוא ג"כ תוך עלמין אלא שאינו מתלבש בהם וכמ"ש הלא את השמים ואת הארץ אני מלא אני דוקא שאין בחיות ההוא בחי' התחלקות כלל אני ראשון ואני אחרון קדמון לכל הקדומים כו' משא"כ בחי' ממכ"ע הוא בבחי' גבול מהלך ת"ק שנה כו' רגלי החיות כו'.

וזהו ארוממך שעצמותו ומהותו מרומם ומנושא עד אין קץ ותכלית. אלקי שבחי' האור וחיות שנמשך מבחי' סוכ"ע הוא ע"י המלך שמלך שמו נקרא עליהם כמשל המלך שרק שמו והתפשטותו על מדינות ממשלתו. והמשכה זו שמבחי' סוכ"ע להיות בחי' מל' מכ"ע הוא ע"י ישראל אין מלך בלא עם כו' ודוד אמר המקרא הזה בעד כלל ישראל ארוממך אלקי הוא ע"י המלך כו':(ופי' הענין הוא דבחי' סוכ"ע זהו המשכה מא"ס ב"ה שנמשך להיות מתנשא על העלמין. ובהתנשאות זו הוא מחיה אותם והוא החיות בבחי' מקיף שהרי ההתנשאות והרוממות שהמלך מרומם ומתנשא על עמו אין זה בחי' המשכה בפנימיותן כ"א הוא כמו ענין הארה מבחוץ ובדרך מקיף. ולמעלה עי"ז נמשך להם חיות וקיום מבחי' התנשאו' ומקיף זה. וזהו הנק' סוכ"ע והוא בחי' מלכותך מכ"ע. והחיות המתלבש בפנימיותן שזהו בחינת ממכ"ע היא מבחינת דבר ה' ואתה מחיה את כולם היינו האותיות מאל"ף עד תי"ו וה' מוצאות וזהו פי' אתה. הוא המתלבש בפנימיותם. משא"כ בחי' מלכותך וההתנשאות זהו בחי' סוכ"ע. אבל מהותו ועצמותו ית' הוא למעלה מעלה מבחי' סוכ"ע. וכמשל המלך שמהותו ועצמותו אינו מה שמתנשא על עם כי התנשאות זו היא רק התפשטות הארה ממנו לבד. וזהו ארוממך אלקי המלך. דבחי' רוממות זהו בחי' סוכ"ע לפי שבחינה זו הוא ענין הרוממות וההתנשאות שזהו מקיף על כל עלמין ומחי' אותם עי"ז והוא ג"כ רק מבחי' המלך מדת מלכותו ית'. ואלהי הוא בחי' ההארה המתלבשת בתוך כל עלמין והיא הארה מבחי' מלכות. ועל כן פי' ארוממך היא ההמשכה ממהותו ועצמותו ית' להיות בחי' סוכ"ע. ודהע"ה שהיה מרכבה למדת מלכותו אמר זה וכנ"ל):

אך להיות הכח הזה בנפש שע"י יומשך בחי' סוכ"ע להיות בבחי' מלכות להחיות נבראים בע"ג הוא ע"פ מ"ש שבעת ימים תאכל מצות לחם עוני כו' שכדי לקבל התורה

בשבועות פנים בפנים כו' אחרי יציאתן ממצרים שהי' בבחי' אחוריים נצטוו לספור ספירת העומר ז' שבועות.
ובשבוע ראשונה לאכול מצה דייקא. והענין שיש בנפש הבהמית ז' מדות רעות כו' וכ"א כלולה מכולם זפ"ז הם מ"ט. והוא ענין הספירה להיות המדות בחי' אתהפכא כו'. וזהו ענין העומר שבא מן השעורים מאכל בהמה בחי' נה"ב כו'.
ובז' שבועות אלו מהפכן מעט מעט חסד שבחסד כו'. ע"י שמאיר וממשיך בהן בחי' אור כמשל הנר שדוחה החושך כו'. וזהו וספרתם לשון הארה ואור ואומרים בכל יום היום כו'. היום כו'.
והמשכת האור הוא מלמעלה מבחי' המדות שעי"ז מתהפכים המדות מבחי' אהבה שבלעו"ז לאהבת ה' כו'. וכמ"ש וספרתם לכם ממחרת השבת מלמעלה מבחי' המדות.
אך א"א להיות בחי' אתהפכא מבלי שתקדים תחלה בחי' אתכפייא שהיא בחי' בטול בטל רצונך כו'.
וכנודע שא"א להיות התהוות יש מיש כמשל הגרעין הנזרע בארץ שמתרקב תחלה ונעשה בחי' אין ואז יכול להיות צומח גם בתוספת מרובה ע"י כח הצומח שבארץ.
משא"כ קודם הרקבון שהוא עדיין בבחי' יש לכן ארז"ל ביציא' אפרוח מן הביצה כי קא גביל עפרא בעלמא הוא כו'.
וכך א"א להיות מבחי' אהבה שבלעומת זה בחי' אהבת ה' אם לא שתקדים תחלה בחי' בטול. וכמ"ש בק"ש אחד ואהבת שתחלה צ"ל מס"נ בחי' בטול למסור נפשו באחד ועי"ז ואהבת בכל לבבך בשני יצריך כו' שהוא ענין אתהפכא כו' וזהו ענין המצה שנצטוו לאכול בשבוע הא' של ספירה וגם קודם ספירה כי מצה בחי' אתכפייא ובטול. כי המצה אין בה התנשאות להיות תופח ועולה וגם אין בה טעם כמו החמץ והא בהא תליא כנודע שמי שאין בו בחי' התנשאות אינו רוצה למצא טעם בעבודתו כו'. וזהו ענין המצה לחם עוני לפני קבלת התור' כמ"ש ונפשי כעפר לכל תהיה ואח"כ פתח לבי בתורתך כו' שע"י נפשי כעפר יוכל להיות אח"כ בחי' אתהפכא ולהיות פב"פ.
והנה בבחי' זו בחינת אתכפייא הוא למעלה מבחי' אתהפכא. כי הגם שאינו מהפך את המדות עדיין מ"מ הרי הוא בטול מכל וכל. ובאתעדל"ת זו בבחי' בטול שמסלק א"ע מכל בבחי' אתכפייא אתעדל"ע להיות נמשך מבחי' סוכ"ע בחי' מל' שהוא ג"כ בחי' הסתלקות עצמותו ומהותו ית' להחיות רוח שפלים ולב נדכאים כו'.
וזהו בשכמל"ו. היינו להיות בחי' ברכה והמשכה בבחי' מלכותו לעולם ועד. כי ועד בחילופי אתוון אחד. וארז"ל כ"מ שנאמר ועד אין לו הפסק היינו להיות מלך מלך ימלוך

עד אין קץ כו'. ובנפש היינו שלא להיות בחי' שינויים תוך התפלה ואחר התפלה כל היום שהשינויים הוא מבחי' וימלך וימת כו'. וזהו ענין תרומה להוי' שהוא בחי' הבטול מלמטה למעלה. (והענין שהמשכה זו להיות בשכמל"ו הוא ע"י אתעדל"ת ג"כ בבחי' זו שאין לה הפסק דהיינו בחי' קבלת עומ"ש שענין עול הוא בחי' אתכפייא ובטול רצון שבחינה זו אין לה הפסק כי בחי' זו יוכל להיות בשוה כל היום כולו. היינו שגם אחר התפלה אע"פ שאינו עוסק בעומק ההתבוננות מ"מ יוכל להיות בבחי' אתכפייא מצד ההסכם שנשאר אצלו בשעת התפלה. משא"כ בבחינת אהבה יש שינוי בין שעת התפלה לאחר התפלה כו' ונמצא מעלת בטול רצון ואתכפייא יש לה מעלה יתירה בבחי' זו גם כן והוא מה שאין בה שינויים:) **והענין** הוא כי הנה ידוע דכל השינויים הוא מבחי' שבה"כ וכמ"ש בזוה"ק בענין וימלך וימת כו' דז' מלכין דתהו דמאן דנפיל מדרגיה אקרי מות. וענין נפילה זו שלהם הוא שהיו בבחי' רצוא לבד ולא היה בהם בחי' השוב. ולכן אין קיום לבחי' זו. וכן בנפש האדם צ"ל בחי' רו"ש דייקא כמ"ש ואהבת ואח"כ ודברת בם בד"ת כו' כנודע.

והנה מצד בחי' שבה"כ הנ"ל נמשכים כל השינויים ג"כ באדם שאע"פ שמתפלל באהבה עכ"ז אחר התפלה יוכל להיות נמשך ח"ו אחר תאוות עוה"ז אלא השמירה לזה היא בחי' השוב ודברת בם ובקיום המצות כו'. אך הנה ידוע דהשבירה היה בז' מדות לבד אבל בבחי' מלכות לא היה כלל שבירה ממש וכמ"ש בספרא דצניעותא ובפי' האר"י ז"ל שם. וזהו הענין שבחי' קבלת עומ"ש שהוא בחי' בטול רצון אין בה שינוי והוא בחי' ועד שאין לה הפסק. וע"י אתערותא דלתתא בבחי' זו מעורר ג"כ למעלה להיות בשכמל"ו דהיינו שיהיה ברכה והמשכה מעצמות א"ס ב"ה להיות בחי' שם כבוד מלכותו.

וכענין המבואר למעלה בפירוש ארוממך אלקי המלך. וזהו ענין תרומה הא' להוי'. הלמ"ד מורה על ההעלאה ממטה למעלה. והיינו מפני שהמשכת הרוממות ובחי' מלכות ממהותו ועצמותו ית' עם היות שזהו המשכה וירידה מעצמותו להיות סוכ"ע אך מהות המשכה זו הרי אינה בהתלבשות בהעלמין רק בחי' רוממות והתנשאות עליהם שזהו כעין העלאה ממטה למעלה. לכן נק' המשכה זו בזהר בל' אסתלק יקרא דקוב"ה כמאמר הידוע כד אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין.

ואין זה ענין סילוק האור ממש ח"ו. דא"כ מאי מעליותא אלא אדרבה ודאי היא המשכת וגילוי אור א"ס ב"ה רק שהוא בחי' גילוי אור הסוכ"ע שא"א שיהיה הגילוי בפנימיות בתוך הכלי כ"א בבחינת רוממות ולכן נק' אסתלק כאלו האור מתגלה רק מעט ומסתלק. ע"כ נאמר תרומה להוי"ה שיהי' בבחינת רוממות והתנשאו' והוא המשכת אור הסוכ"ע

ממקורו שהמשכה זו היא כמו העלאה. ועוד שהמשכה זו היא ע"י אתעדל"ת שבבחי' העלאה ובטול מלמטה למעלה כנ"ל. וזהו ענין תרומה האחת שהיא מלמטה למעלה:
ואח"כ כתי' כל נדיב לבו יביאה את תרומת הוי'. היא בחי' ההמשכה מלמעלה למטה תרומה ל' הפרשה כנ"ל. תרי ממאה כו'. היינו להיות נמשך מבחי' הוי' הוא בחי' סוכ"ע מהווה תמיד כי היו"ד שבראש מורה על הפעול' כמו ככה יעשה איוב כו' בבחי' הוי' שבחי' ממכ"ע יו"ד צמצום כו'.
והמשכה זו ע"י נדיבים בחי' האבות שנקראים נדיבים ורועים. כי נדבן הוא בחי' משפיע מטובו לזולתו. וכן הרועה רועה צאנו במרעה טוב ומאכיל ומשקה אותם. וכמ"ש נדיבי עמים נאספו עם אלקי אברהם כו' להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו כו' כרוה נדיבי עם שמעשה האבות היה לחפור בארות ויחפור אברהם כו'.
וכל הבארות אשר חפרו בימי אברהם כו' שהבאר הוא בחינת גילוי המים מן ההעלם תוך הארץ שכל מעשיהם היה להביא בחינת סוכ"ע בחינת העלם בגילוי בחינת ממכ"ע שזה היה תכלית כל מעשיהם ועבודתם.
ונק' נדיבי לב כי הקב"ה נק' בשם לב עד"מ כמ"ש צור לבבי כו'. כי הנה הלב מחיה את כל הגוף ע"י דם הנפש שנסגר בתוכו ואח"כ נפתח ויוצא לכל האברים שתמיד סוגר ופותח פותח וסוגר כו' שהוא בחי' רצוא ושוב משפיע ומקבל. כך הנה החיות של כל העולמו' היא בדרך רו"ש כו' והמשכה זו להיות בחי' רו"ש הוא ע"י בחי' האבות ולכן נק' נדיבים כי מדתו של אברהם מדת האהבה הלוך ונסוע רצוא ושוב ע"י זה מעורר למעלה כמים הפנים כו' בבחינת אהבה עליונה.
ומדתו של יצחק ביראה. ופחד יצחק היה לי ע"י בחי' יראה כו'. ולכן אומרים אלקי אברהם אלקי יצחק כו' אלקי אצל כאו"א לפי שמדתו של זה לא כמדתו של זה. וצ"ל ב' הבחי'. כי שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני. שגם ע"י בחי' שמאל דוחה גורם נשיאת ראש כו'. וזהו כל נדיב לבו יביאה את תרומת הוי"ה. היינו המשכת התורה מלמעלה למטה שנק' יין ושמן כו' שהיא בחי' מצה עשירה הנלושה ביין ושמן שאינה באה לידי חמוץ כלל כנ"ל וד"ל:

מגלת אסתר

פרק א

יביאו לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר נתן כתר מלכות בראשו. הנה ענין לבוש מלכות הוא ענין מ"ש ה' מלך גאות לבש שנתלבש בלבוש גאות להיות מלך העולם.

וסוס אשר רכב עליו המלך הוא ענין מ"ש במ"ת כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה. ואשר נתן כתר מלכות בראשו הוא ענין מ"ש בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו זה מ"ת. כי הנה כל הבחי' שנתגלה במ"ת נתגלה ג"כ בפורים בימי מרדכי שנא' וקבל היהודים את אשר החלו לעשות כי במ"ת שאמרו ישראל נעשה ונשמע החלו לעשות שהיה רק התחלה ובימי מרדכי היה גמר הקבלה:

וביאור הדברים יובן בהקדים לבאר מארז"ל תכלית חכמה תשובה ומע"ט שנאמר ראשית חכמה יראת ה' שכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמ' כו'. והלומד שלא לעשו' נוח לו אלו נהפכה שלייתו על פניו מפני שהעיקר הוא המעשה והיינו במצוה שא"א לעשות ע"י אחרים אבל במצוה שאפשר לעשות ע"י אחרים ארז"ל ע"פ וכל חפצים לא ישוו בה אפי' חפצי שמים שכל המצות אינם שוים אפי' לדבר אחד מדברי תורה שיש בחי' מעלה יתירה בדברי תורה על קיום המצות ויש מעלה יתירה בקיום המצות על דברי תורה.

ונבאר עתה בחי' ומעלה שיש בקיום מצות על ד"ת ע"ד מאמר תכלית חכמה כנ"ל. והלומד שלא לעשות כו'. והענין כי הנה חכמה היא ראשית ההשתלשלות. ובחי' ההשתלשלות היא כשלשלת מהרבה טבעות אחוזות זו בזו. כך החכמה היא בבחינת ההשתלשלות שממנה נשתלשלו המדות.

והחכמה עצמה מלובשת היא בתוכן והמדות מלובשות במחשבה ומחשבה בדבור ומעשה. ועם היות שהחכמה מאין תמצא והיא בחי' מקור ושרש לכל ההשתלשלות עכ"ז בהיותה נק' ראשי' הגלוי הרי יש לה שניה ושלישי' שגם הראשונה נמנית מן המנין למנות אחרי' שני' ושלישי' לכן אברהם שהית' מדתו מדת החסד נק' אב"ר מ"ה שהוא בבחי' אבר וכלי להתלבשות בחי' חכמה כח מ"ה שהחכמה עצמה היא המלובשת בתוך המדות ולכן כתיב והחכמה מאין תמצא ולא אין ממש.

ומשרבע"ה שהיה בבחי' ונחנו מה דהיינו בבחי' אין ממש אמר כבד פה וכבד לשון אנכי כבד פה לגבי תושבע"פ וכבד לשון בתושב"כ שהית' מדרגת נשמתו למעלה מבחי' התורה דאורייתא מחכמ' נפקת שהיא בבחי' ראשית והתלבשות אוא"ס ב"ה שבה הוא

בבחי' ממכ"ע כסדר ההשתלשלות שמתלבש בבחינת עלמין בכל עולם לפי מדרגתו. אבל הארת והמשכת אוא"ס ב"ה במעש' המצות גשמיות תרומות ומעשרות כו' הוא בבחי' סוכ"ע שלא בדרך הדרגה והשתלשלו' אלא בדרך דילוג. כמ"ש קול דודי דופק כו' מדלג על ההרים כו'. לפי שאין ההארה ההיא מלובשת ממש בדברים גשמיים שבהם נעשים המצות כמו החכמה המלובשת במדות ומדות במחשבה כו'. אלא בחי' הארה בעלמא.

והענין הוא כי אם היתה המשכת אוא"ס שבתוך עלמין רק בדרך התפשטות והתלבשות בבחי' ממכ"ע בסדר ההשתלשלות בדרך עילה ועלול לא היו יכולים הנבראי' להיות מאין ליש כלל רק היו בטלים במקורם ושרשן ואפי' התהוות בחי' ח"ע להיות חכים ולא בחכמה ידיעא מ"מ מאחר שנק' בשם חכמה הרי הוא בחי' דבר מה עד שעולה בשם בפ"ע ולא הי' זה אפשר להיות מאוא"ס ב"ה שכשמו כן הוא אין לו סוף כנ"ל רק היתה כלולה במקור' ושרשה כמו התכללו' המדו'בשכל עד"מ שהרי המדות נולדו ונתהוו משכל המולידן ובודאי היו כלולין בשכל תחלה קודם שנולדו ונתהוו בבחי' מדות מורגשות בפ"ע אלא שבעודן כלולים בשכל אין עולות בשם מדות כלל אלא אחר שנולדו ונתגלה להיות מדה בפ"ע.

וכך בחי' ח"ע אינה עולה בשם חכמה אלא אחר יציאתה מן ההעלם אל הגילוי ויציאה זו שמההעלם אל הגילוי אינה בבחינת ההשתלשלות אלא החכמה מאין תמצא מבחינת אין ממש דרך מציאה.

והיינו מהארת בחי' סוכ"ע ומכ"ש להיות התהוות מאין ליש גשמיות שאין התהוות הגשמיות מן הרוחניו' דרך השתלשלות עו"ע לפי שאין ערוך בין רוחניות לגשמיות כלל. כי מה שנפש הבהמות היא נמשך מבחי' פני שור שבמרכב' והעופות מפני נשר.

ונה"ב שבאדם כו' היינו בחי' הנפש היא הרוחניות וחיות אבל גוף הגשמי של אדם ובהמה וחיות ועופות לא נתהוו מרוחניות כלל אלא התהוות הגשמי הוא מהארת בחי' א"ס ב"ה ממש הסוכ"ע שהוא ית' כל יכול וקמיה כחשכה כאורה ורוחניות וגשמיות שוין לפניו משם נמשך הארה והמשכה להיות בחי' יש ודבר בהשתלשלות העולמות עד שמתהוה אפי' יש גשמי מחומריות העוה"ז ואוא"ס ב"ה הסוכ"ע מאיר וממשיך חיות לכולם בשוה בבחי' סובב ומקיף עליהם מלמעלה.

ולכן נק' הבריאה מאין ליש כי מאחר שלא היה כדרך השתלשלות דרך עו"ע אלא דרך דלוג הרי אין ההארה ההיא מלובשת ממש בתוך עלמין אלא הארה בעלמא וה"ז יש מאין ממש.

ולכן אמרו תכלית חכמה תשובה ומע"ט כו' כי חכמה היא בבחי' השתלשלות בחי' ממכ"ע אלא שהיא נמנית ראשונה שהיא ראשי' ומקור לכולם ומ"מ מאחר שנק' ראשית הוא מן המנין וראוי למנות אחריה שניה ושלישית כו'. משא"כ תשובה ומע"ט היא המשכת אוא"ס ב"ה הסוכ"ע.

והגם שאינו בבחי' גדר כל עלמין ואינו נמשך אלא הארה בעלמא בחי' אין ממש מ"מ מאחר שהארתה והמשכת' הוא אוא"ס ב"ה ממש הסוכ"ע הרי היא בבחי' ומדרגת יותר נעלה על המשכת אוא"ס ב"ה הנמשך בבחי' ההשתלשלות דרך עילה ועלול הוא בחי' ממכ"ע. רק לא כל המעשים שוים רק מע"ט דוקא הם דברים שנעשה בהם המצות שהם רצה"ע ב"ה להיות צצית של צמר וקלף של תפלין ובהם מאיר אוא"ס ב"ה הסוכ"ע בגלוי ממש בלי שום הסתר פנים ולבוש. משא"כ שאר כל המעשים אשר לא לה' המה הגם שאוא"ס ב"ה הוא הסוכ"ע ומקיף כל העולמות בהשוואה אחת הוא המהוה היש והעשיה יש מאין מ"מ יש שם לבוש והסתר פנים המכסה ומסתיר אור ה' וקדושתו ונראים ליש ודבר נפרד בפ"ע. משא"כ דברים הנעשים בהם המצות שהם רצונו ית' הרי הם בטלים לאור ה' וקדושתו ואוא"ס מתגלה בהם בלי הסתר פנים ולבוש. הגם שהן מלובשים בדברים גשמיים. הנה מאחר שיש בהם גלוי אוא"ס ב"ה הסוכ"ע ומקיף את כולם בהשוואה אחת הרי כל מה שלמטה מטה במדרגה יותר ובפרט מדרגה התחתונה שבעשיה גשמית יש בה גלוי יותר מהארת אור א"ס ב"ה הסוכ"ע שמזה נעשה היש כנ"ל: **והנה** על הארה והמשכה זו שמבחי' סוכ"ע שאינה אלא הארה בעלמא נאמר ה' מלך גאות לבש. והענין הוא כמאמר יחיד חי העולמים מלך כו'. שהוא ית' יחיד ומיוחד הוא לבדו כמו קודם שנבה"ע כו'.

וכמ"ש אתה ה' לבדך כו'. וזהו ההפרש שבין פי' וביאור מלת אחד לפי' וביאור מלת יחיד. כי מלת אחד מורה על המשכת יחודו ית'. ונמשך בז' רקיעים וארץ וד' רוחות העולם להיות בטלים ונכללים ביחודו העליון ית' בבחי' בטול והתכללות ממש ולא יהי' תופס מקום ויש ודבר נפרד כו'. משא"כ בחי' יחיד מורה על יחודו ית' האמת ממש טרם שנמשך בעולמות שהוא לבדו הוא ולכך אחר בריאת העולמות אין עוד מלבדו כתיב דכולא קמיה כלא חשיבי ממש אלא שנמשך להיות חי העולמים הוא רק בחי' מלך בחי' מל' מכ"ע דהיינו כמו המלך המושל במדינה עד"מ שאין עצמותו ומהותו נתפס ומתפשט במדינה כולה רק שמו לבדו שנק' מלך עליהם וכבוד מלכותו ותפארת גדולתו הוא המתפשט במדינתו מזה מקבלים עול מלכותו וממשלתו עליהם כך המשכה זו שמסוכ"ע לקיום וחיות והתהוות יש מאין הוא בבחי' התפשטות מלכותו והתנשאותו

ית' כי לפי שהוא המלך המרומ' לבדו מאז והמתנשא מימות עולם מזה נמשך חיות והתהוות כל הנבראים ליש מאין דהיינו מבחי' ההתנשאות שהוא הארת אין ממש:

וזהו כי הוא לבדו מרום וקדוש פועל גבורות כו' למלך אל חי וקיים רם ונשא כו'. וזהו ה' מלך גאות לבש שנתלבש במדת גאות והתנשאות להיות בבחי' מלך על העולם שגאות והתנשאו' זו היא המאירה ומתפשטת להיות העולמות מאין ליש והוא סבת קיום היש גשמי. והוא אף תכון תבל בל תמוט שכדי להיות תבל גשמי נתלבש במדת גאות להמשיך בחינת מלכותו ית' שמזה נמשך קיום היש גשמי כנ"ל:

וזהו יביאו לבוש מלכות כו'. הוא בחינת גאות והתנשאות אור א"ס ב"ה. ויביאו כתיב שבחי' גאות והתנשאות להמשיך בחי' מלכותו ית' באתעדל"ת תליא מילתא כי מאחר דכולא קמיה כלא חשיב על מי יהיה שייך ונופל לשון מלוכה אלא היינו מחמת שיומשך ויאיר אור א"ס ב"ה הסוכ"ע בגלוי ממש בדברים הנעשים בהם המצות שהן הן רצונו ית' משם יאיר ויתגלה אוא"ס ב"ה ממש בגילוי בלי שום הסתר פנים לבוש להיות הדברים הגשמיים ההם הנתונים תחת ממשלת ק"נ בטלים לאור ה' וקדושתו הנמשך ומאיר בהם. והמשכה זו באתעדל"ת תליא מילתא כמ"ש אשר יעשה אתם האדם שהאדם עושה אותן למצות כו' כמ"ש במ"א. אך היינו המשכת אוא"ס ב"ה בדברים הנעשים בהם המצות כגון ציצית של צמר ותפלין של קלף ואתרוג.

וכיוצא בהן שהתהוות מאין ליש הגשמי שבהם הוא מאוא"ס ב"ה הסוכ"ע ומקיף כולן בהשוואה אחת. אמנם קיום המצות במעשה האדם אשר יעשה בגופו ומאודו כגון בלבישת הטלית ותפלין ונטילת האתרוג ונתינת הצדקה וכיוצא בהם שהוא המשכת אור וגילוי החיות מאור א"ס ב"ה בנפש האדם ממש הגם שהארה והמשכה זו היא ג"כ בבחי' מקיף מ"מ אין הארה זו נמשכת מאוא"ס ב"ה הסוכ"ע ומקיף את כולם בהשוואה אחת לבד כי ההארה ההיא היא מבחי' התנשאו' לבד שהוא המתנשא מימות עולם שההתנשאות מצד עצמו הוא בחי' הסתלקו' החיות מאוא"ס ב"ה שלא יאיר ויתגלה בגילוי רב ועצום כדי שלא להיות בטול העולמות במציאות ממש. רק אחר שמתנשא מבחי' עלמין כדי להראות מלכותו והתנשאותו על כל העולמו' הרי נמשך גילוי הארת מלכותו והתנשאותו ית' והוא בחי' סוכ"ע ומקיף את כולם בהשוואה אחת. אבל ההארה הנמשכת על האדם בקיום המצות במעשה בפו"מ היא בחי' כתר מלכות והוא בחינת בעטרה שעטרה לו אמו וכתר שנעשה על ראש המלך עד"מ הוא מאבנים טובות שהם בחי' דוממים שהוא מבחי' התחתונה שבד' בחי' דצח"מ.

ואעפ"כ נעשי' עטרה וכתר על הראש להתענג ולהתפאר כו'. וכך בקיום המצות אשר יעשה האדם הגם שהן מלובשים בדברים גשמיים מ"מ זה נעשה בחי' כתר עטרה למעלה דהיינו בחי' ענג העליון ב"ה נח"ר לפני שאמרתי ונעשה רצוני. וענג ונח"ר זה מתגלים בנפש האדם בעשותה אחת מכל מצות ה' ות"ת כנגד כולם כי הלכות הן הליכות עולם שהן המשכת אוא"ס ב"ה ממש בעולם ואין להקב"ה בעולמו אלא ד"א של הלכה:

ולכן ארז"ל (בירושל' דמגלה) הנביאים והכתובים עתידים להבטל ומגלת אסתר והלכות אין עתידים ליבטל. והענין מ"ש הנביאים והכתובים עתידים להבטל אין פי' שיבטלו לגמרי ולא יהיה גלוי הנביאים כלל ח"ו אלא שיהיה אוא"ס ב"ה כ"כ בגילוי רב ועצום עד שגילוי הנביאים יהיו בטלים כבטול זיו השמש בשמש שעם היות שהזיו ודאי יש לו אור רב במקורו ביתר שאת מהאור המאיר לארץ ולדרים עליה אלא שבמקורו הוא בטל מחמת אור השמש שהוא מקור האור. וכך כל הנביאים עתידים להבטל באור גילוי א"ס ב"ה שיתגלה לע"ל וראו כל כו'.

והנה ע"ז אמרו שמגלת אסתר לא תבטל. והענין כי ארז"ל אסתר מן התורה מנין דכתיב ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא שהשכינה מסתתרת בגלות בבחינת ביום ההוא בחי' עלמין סתימין דלא אתגליין. דהנה לע"ל כתיב ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו שבחי' הוא בחי' סתים יהי' בבחי' זה שהוא בחי' התגלות כאלו הוא לנוכח דהיינו שיאיר אוא"ס ב"ה המסתתר והנעלם בבחי' עלמין סתימין להיות בגילוי בעלמין דאתגליין. משא"כ בחי' אסתר שהוא בחינת הסתר אסתר פני ביום ההוא שאפי' בבחי' ביום ההוא הוא בבחי' הסתר והעלם לפי ששרשה מבחי' סתימו דכל סתימין וע"ז נאמר אכן אתה אל מסתתר הנה אור כזה גדול מאד ורב כחו שאין לו בטול כמו זיו השמש בשמש שאור זה אינו זיו אלא מאור עצמו.

וכן הלכות שהן בחי' מרדכי. כי מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא כו'. פי' מירא דכיא מרירות שבמקום טהור דהיינו הלכות שהן דבר ה' ושרשן ומקורן בח"ע המלובשות בבחי' מרירות שהוא גשמיות גסות עוה"ז וחומריות כתרומות ומעשרות ואפי' בדברים טמאים כגון שקצים ורמשים אשר הבדילנו מהם.

וע"ז נאמר ששה חדשים בשמן המור שמן הוא בחי' ח"ע המלובשת בבחי' מרירות שהן הלכות שמלובשות בגשמיות. ופסוק זה מדבר על ענין ביאת הנשמה לג"ע שצ"ל בשמן המור. וכמארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו.

ומה שההלכות מלובשות בגשמיות הוא כמשל האבוקה שמאירה למרחוק מאד. וכן חבית מלאה שנתמלאה על כל גדותיה בשפע רב ועצום עד שנשפך לחוץ באבוד וכן בחי' ההולדה אינו בקטן עד שיהי' גדול ויכנסו בו מוחין דגדלות.

ועי"ז נתוסף בו כח להוליד בדומה לו. כך הנה ההלכות המלובשות בגשמיות היינו שבאו מאור האבוקה המאירה למרחוק ומחבית שנתמלאה על כל גדותיה ושפע רב ועצום עד שנשפך לחוץ. וזהו סימן ברכה בית שנשפך בו יין כמים כו'. ואדרבה מאור וגילוי זה שבגשמיות מובן מקור האור ושרשו שהוא בבחי' האבוקה הגדולה. הגם שאם היה מדליק הנר במקומו היה מאיר יותר מהאור הבא מהאבוקה מרחוק מ"מ מאחר שמאיר ברחוק מאד מעיד על מקום האור ומקורו שגדול מאד והאבוקה גדולה היא ולכן אור וגילוי זה שבהלכות אין לו בטול כבטול זיו השמש. (וז"ש ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור שהוא בחי' מאור ולא אור וזיו לבד. וכמארז"ל מאור שבה מאור דוקא). וכן מגלת אסתר הגם שהנס של פורים היה מלובש בדרך הטבע ע"פ אחשורוש. הנה אדרבה מזה מובן ששרש האור וגילוי למעלה הוא ממדרגות עליונות מאד וכמשל אור האבוקה וחבית של יין המלאה עד שעוברת ממנה על כל גדותיה לחוץ. לכן כתיב וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים.

והנה כדי להמשיך אור וגילוי גדול כזה שאין לו בטול בבחי' זיו אמרו ישראל בשעת מ"ת נעשה ונשמע הוא ענין בטול הרצון לבעל הרצון עצמו שזהו ענין נעשה שהיו מוכנים לעשות טרם ישמעו שהוא בחי' העלאה ובטול רצון ואח"כ נשמע הוא בחינת המשכת התורה לשמוע. וזהו ענין כתר מלכות כי תרי"ג מצות דאורייתא וז' מצות דרבנן הן בגימטריא תר"ך. וזהו תר"ך עמודי אור שבכתר כמו עמוד המחבר מעלה ומטה. כך המשכת התורה והמצות הן המשכות ממקום עליון מאד מאא"ס ב"ה ממש למקום נמוך מאד הוא העוה"ז השפל הגשמי:

אך כל הב' בחינות לבוש מלכות וכתר מלכות עדיין צריכין לבחי' סוס אשר רכב עליו המלך. והוא כי הנה כתיב במ"ת כי תרכב על סוסיך מרכבותיך כו'. והענין הוא כי הנה ארז"ל ג' שעות ראשונות של יום הקב"ה יושב וזן כו'. ובלילה רוכב על כרוב קל שלו ושט בח"י אלף עלמין:

וביאור הדברים הנה תקנו חז"ל ח"י ברכאן דצלותא נגד ח"י חוליות שבשדרה. ולכאורה אינו מובן. אך הענין הוא דהנה השדרה היא הנמשכת מן המוח אל הירכיים הן סוף המדרגות ולכן בברכה הא' כורע בברוך שהכריעות והשתחואות הן כריעת הראש והוא

המשכת בחי' ח"ע. ואח"כ בברכה שלאחריו אומרים מודים אנחנו לך בחינת הודאה שהוא מבחינת ירכין.
והנה הח"י ברכאן ממשיכים נש"י ג"פ ביום. אך המלאכים זמן שירתם היא בלילה שאז ותתן טרף לביתה ואזי נמשכים בחי' הח"י ברכאן במלאכים ושם מתחלק לח"י אלף עולמות כי רכב אלקים רבותים אלפי שנאן. אלפי שאינן שב' אלפים חסר מרבותים שהוא ך' אלף. שנשאר ח"י אלף וכך מתחלק השפע בכל מדרגה ומדרגה לפי השגתה בכל הח"י אלף מדרגות. והשפעה והמשכה זו היא בבחי' כרוב קל שלו היא בבחי' צירופי אותיות שנק' כך בשם כרוב.
והנה בתריה דהאי קרא רכב אלקים רבותים כו' כתיב אדני בם סיני בקדש. כלומר שכמו שנמשך שפע וגילוי בצירופי אותיות והמשכות במלאכים. כך נמשך בבחי' סיני בקדש הם צירופי אותיות והמשכות גילוי אא"ס ממש בתורה ממש שניתנה בהר סיני.
וגם אחר ירידת משה מן ההר בסוף מ' יום כתיב ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם להיות גילוי שכינה ממש בגשמי' הדברים שנעשה בהם המשכן זהב וכסף ונחשת ויריעות וקרשים כו'. וזהו כי תרכב על סוסיך שהמשכות אלו להיות גילוי רב נק' בשם סוסים שהם צירופי אותיות שנק' כך בשם סוסים. שיש אותיות שנק' בשם סוסים. ויש אותיות שנק' בשם כרוב. כי יש הרבה מיני אותיות. אותיות הדבור ואותיות השכל ואותיות המחשבה ואפי' בקדמות השכל יש בחי' אותיות:
וזהו ענין וסוס אשר רכב עליו המלך שכדי להיות בחי' גילוי בחי' לבוש מלכות וכתר מלכות צ"ל ע"י בחי' סוס שהן בחי' צירופי אותיות והמשכות להמשיך גילוי א"ס ב"ה למטה כמו למעלה.
והנה כל בחי' הללו נתגלו גם בפורים בימי מרדכי שאז קבל היהודים את אשר החלו לעשות במ"ת שבמ"ת אמרו נעשה ונשמע שהיה בחי' בטול רצון ובימי מרדכי ואסתר מס"נ ממש על קדוש השם שהרי המן לא רצה להרוג אלא יהודים. וכמאמר כל הכופר בעכו"ם נק' יהודי. ולכן נק' מרדכי איש יהודי ואף שהיה משבט בנימין. ואף כהנים ולוים שבאותו הדור נק' בשם יהודים לפי שמס"נ על קדה"ש ולא המירו דתם להחיות נפשם ומחמת מס"נ זו זכה להיות גילוי בחי' לבוש מלכות וכתר מלכות וסוס אשר רכב עליו המלך:
אך להבין מ"ש ויקח המן את הלבוש ואת הסוס כו' מאין זכה המן לבחי' הללו. הנה ארז"ל המן מן התורה מנין דכתיב המן העץ כו'. והענין דכתיב ראשית גוים עמלק שכל העכו"ם הן מבחי' עה"ד טו"ר ועמלק הוא למעלה מהן. וזהו המן העץ בתמיה שהוא

למעלה מבחי' העץ. ומ"מ מאחר דכתיב המן העץ אפי' בלשון תמיה הרי יש לו עכ"פ קצת שייכות אל העץ. שאל"כ למה מזכירו אצל העץ. אך הענין שהוא בבחי' מקיף להעץ נוגע ואינו נוגע והוא בחי' חוצפה וגסות הרוח.

והנה לעומת זה יש בקדושה ונק' ג"כ בחי' המן לאחר הבירור. כי מבני בניו של המן למדו תורה ברבים. הרי שיש בחי' המן לאחר הבירור שנכלל בקדושה והוא ויגבה לבו בדרכי ה' וכמארז"ל שצ"ל עיניו למטה ולבו למעלה. עינים הם בחי' חכמה כח מ"ה בחי' משה שהיה ענו מכל האדם בחינת בטול.

ובחי' הלב צ"ל למעלה ששם יסוד האש והצמאון וטבע האש להגביה ולעלות למעלה. והאדם צ"ל כלול משניהם. כי אם לא יהיה בבחי' הגבהה כלל לא יערב לבו לגשת אל העבודה באמרו מי אנכי ומה עבודתי. לכך צריך לו הגבהת הלב בתשוקה והצמאון שבו. וגם בחי' עינים למטה להיות בחי' בטול ממש באוא"ס ב"ה בהמשכת ח"ע כח מ"ה בעסק התורה דאורייתא מחכמה נפקת וכמ"ש ודברי אשר שמתי בפיך כו'. וזהו ענין שהת"ח צריך להיות בו שמינית שבשמינית. כי הנה בבחי' חכמה יש ל"ב נתיבות החכמה וגם לב בגימטריא ל"ב וכללות שניהם עולה ס"ד.

ושמינית שבשמינית הוא חלק א' מס"ד והיינו הגבהת הלב המחובר אל מוח החכמה כי העיקר היא החכמה המשכת בחי' הבטול אלא שצריכה העלאה תחלה בבחינת הגבהת הלב כדי להמשיך אח"כ שאם אין העלאה אין המשכה.

והגבהה והעלאה זו הוא בחי' התנשאות דקדושה בחי' המן לאחר הבירור ומקורה ושרשה למעלה באורות עליונים הם בחינת לבוש וסוס. כי הלבוש הוא ה' מלך גאות לבש בבחי' גאות והתנשאות. וסוס בגימטריא ב"פ ס"ג. משא"כ בחי' כתר מלכות הוא בחינת בעטרה שעטרה לו אמו דוקא שאין בזלעו"ז בבחי' המן בחי' זו כלל אלא היא בחי' בטול רצון ממש נעשה קודם לנשמע כו' וד"ל:

פרק ב

ביאור על הנ"ל

הנה התורה היא פירוש וביאור המצות. והיא בחי' ח"ע שלמעלה מחכמה המושגת ומקורה בחי' מו"ס חכמה שבכתר ושם עדיין לא בא לידי גילוי חכים כמו ח"ע שאף שהיא לא בחכמה ידיעא מ"מ יש בה גילוי ל"ב שבילין דאתפתחין כו'. משא"כ מו"ס סתים כו'. אבל המצות הן בחי' כתר שבכתר.

והיינו בבחי' חיצוניות כי פנימית הכתר אינו מן המנין י"ס לפי שנכלל בא"ס ואינו בא לידי גלוי כ"א בחיצוניות כמשל האבוקה שמאירה למרחוק ואף ששם האור אינו בגלוי

כ"כ כמו אם היה מדליק שם אור הנר מ"מ מאחר שמאיר האור למרחוק ונראה שם ניכר ונראה שבמקומו הוא אור גדול של אבוקה.
ועד"ז ג"כ נראה בחוש הארת חכמה נפלאה ועמוקה א"א להשיג כ"א ע"י משל פשוט. ולכן ר"מ היה דורש תילתא מתלי כי ר"מ גדול בדורו היה. ונק' ר' נהוראי שמנהיר עיני חכמים.
ולכן לא היתה חכמתו באה לידי גלוי כ"א ע"י הרבה משלים. וכן משלי שלמה לפי שחכמת שלמה היתה גדולה ונפלאה מאד וכשהיה מדבר בד"ת לגלות חכמה שבה כתיב וידבר שלשת אלפים משל. פי' שלשת אלפים פעמים משל למשל עד שהבין דבר אחד מד"ת. והיינו לפי עומק החכמה כן מרבה המשל כי חכמה קטנה המושגת כמות שהיא א"צ למשל כלל. וכך גלוי אוא"ס שכשמו כן הוא ואין לו סוף הוא דוקא בבחי' חיצוני': **והנה** על הכתר ומו"ס מלביש בחי' לבוש ה' מלך גאות לבש כו' כמו עד"מ טלית שמשימין על הראש ועטרה שבראש שהטלית מקיפתו מראשו ועד רגליו וגם בחי' העטרה בכלל והוא אוא"ס בחינה אחרונה היא מל' דא"ס עצמו שמאיר לכל העולמות בהשוואה אחת ואינו בבחי' גדר השתלשלות כלל כי הנה ההשתלשלות הוא אחר הצמצום ומקום פנוי שנמשך קו וחוט ומשם נמשך גם בחי' כתר ועטרה להיות כתר ומו"ס כו'. משא"כ אוא"ס בעצמו הוא המקיף את כל החלל כמו שהיה קודם הצמצום.
ומזה נעשה התהוות הכלים שאור מקיף מאיר מבחוץ והאו"פ מבפנים ומצחצח הכלי. כי הנה ההתהוות מאין ליש הוא דוקא מאוא"ס עצמו שהוא כל יכול משא"כ מהשתלשלות דרך עו"ע לא היה יש כלל רק כמו חכמה שהיא בחי' ראשית היש ונק' בשם חכמה לא היתה עולה בשם כלל רק היתה בבחי' בטול ממש וכן התהוות המדות מחכמה כו' ומכ"ש התהוות היש גשמי גמור לא נתהווה מרוחנית אלא ע"י בחי' אור א"ס עצמו הסובב ומקיף את מקום החלל ופנוי שנמשך הקו"ח לכל העולמות בבחי' ממכ"ע ואוא"ס מקיף הכל בהשוואה אחת ולפי שהוא כל יכול לכך מזה נעשה בחי' הכלי ליש ודבר נפרד גשמי כו'.
והנה שרש המצות הנמשכין מבחי' כתר שבכתר בבחי' חיצוניות כנ"ל ושם מאיר אוא"ס לכך הן מלובשות בגשמיות ממש דהיינו בעשייה גשמיית שנתהווה מבחינת לבוש מלכות הוא לבוש אוא"ס עצמו המקיף את כולם בהשוואה אחת ונק' לבוש מלכות כי הלבוש הזה הוא מבחי' מלכות דא"ס שהיא בחינה אחרונה כנ"ל שהיא המלבשת ומקפת את כל העולמות כנ"ל. משא"כ התורה שהיא בחי' מו"ס שרשה מבחי' פנימי' הכתר שאין שם גלוי בחי' סוכ"ע. ולכן יש מעלה יתירה בתורה על המצות שהיא מבחי'

פנימית ויש מעלה במצות שהן מבחי' חיצונית לפי ששם הוא דוקא גלוי אוא"ס עצמו בבחי' סוכ"ע:(עיין במ"ח בתחלתו מס' א"ק פ"א סי' ג' בפנימיותו כו' ובחיצוניותו כו' ע"ש. וא"ש מ"ש שבחיצוניות הכתר הוא גלוי אוא"ס הסוכ"ע משא"כ במו"ס שהוא בחי' פנימיות הכתר אין בו גלוי בחי' סוכ"ע. אך קשה דכאן לעיל אמר כי פנימיות הכתר אינו ממנין הי"ס א"כ מבואר שפנימיות הכתר נלקח ממקום גבוה יותר מחיצוניותו וזה לכאורה סותר למ"ש. וגם הוא נגד מש"ש במ"ח סי' ד'. אכן באמת לק"מ דפנימיות הכתר שאינו ממנין י"ס דקאמר לעיל כוונתו למ"ש בע"ח שמ"א פ"ג. וב' בחי' אלו הם הנק' עתיק וא"א כו' ומבואר שם דדוקא בחי' א"א הוא ממנין הי"ס משא"כ בחי' עתיק שהוא בחי' תחתונה שבא"ס אינו במנין הע"ס וע"ז אמר לעיל דפנימית הכתר אינו ממנין י"ס דבחי' עתיק היינו ודאי פנימית העיקרי שבכתר כו'. משא"כ מו"ס עם היותו ג"כ פנימית הכתר היינו פנימי' מבחי' הב' שבכתר הנק' א"א ונק' מו"ס חכמה שבכתר לכן אמר שאין שם בחי' גלוי סוכ"ע דהיינו בחי' עתיק דאע"ג דגבורה דע"י מלובש במו"ס היינו שההארה באה ע"י בחי' גבורה וצמצום קו המדה אבל בבחי' חיצוניות הכתר דהיינו גלגלתא הנק' כתר שבכתר מלובש חסד דעתיק שלמעלה מבחי' קו המדה וזהו ע"ד שכ' המ"ח הנ"ל רק שמ"מ אין הגלוי בבחי' פנימית כמו במו"ס רק בבחי' חיצונית. וע' בע"ח שער מוחין דצלם ספ"ו החיצוניות שלו כו' והוא הגלגלת כו'. ועיין בהרמ"ז פ' אמור דפ"ח וז"ל והענין כי גם כתר אריך נחשב מעולם א"ס כדרך כל כתר שמתייחס למה שלמעלה ממנו ועיקרו של אצילות מתחיל ממוחא סתימאה שהוא חכמה דאריך עכ"ל):

וסוס אשר רכב עליו המלך. היינו מ"ש כי תרכב על סוסיך כי הנה ארז"ל בלילה רוכב על כרוב קל שלו ושט בי"ח אלף עלמין הן בחי' ח"י ברכאן דצלותא שהן בבחי' ח"י חוליות השדרה שבהן נמשך מוח החכמה לירכים ורגלים לפי שהחוט מגיע עד גיד הנשה וג"ה מתפשט בירכים ורגלים.

ולכן כל הכורע כורע בברוך שבברכה ראשונה שהכריעה היא כפיפת הראש דהיינו המשכת חכמה ע"י שכופף ראשו וחכמתו שבו אלא שהח"י ברכאן הן באצי' והוא ע"י הנשמות שהעלאתן ביום משא"כ המלאכים שירתם ומזונם הוא בלילה דוקא. ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה אלו המלאכים וחק לנערותיה אלו ההיכלות שבע הנערות הראויות לתת כו'. ולהם נמשך בבחי' ח"י אלפין כי רכב אלקים רבותים אלפי שנאן. אלפי שאינן מרבותים והיינו שמתחלק לח"י אלף מיני השגות לכל חד לפום שיעורא דיליה. והנה המשכה והשפעה זו היא בבחי' כרוב כרביא דהיינו בחי' אדם. אלא שפני אדם הוא אפי רברבי וכרוב הוא אנפי זוטרי. ובאור זה הנה אדם הוא שם מ"ה שהמילוי הוא

באלפי"ן ואל"ף הוא יו"ד וי"ו יו"ד דהיינו וי"ו המחבר יו"ד עלאה עם יו"ד תתאה כענין עושה שלום במרומיו כו' והיינו ע"י בחי' בטול הנמשך להם.
והנה אנפי רברבי הוא שנמשך מבחי' מוחין יותר שזהו ההפרש בין גדול לקטן שלפי שכלו יהולל איש כנודע. והמוחין הן בחי' בטול הנמשך לו. ולכן זקן מיושב' דעתו מפני שיש לו בחי' בטול יותר. משא"כ בחור יש לו רתיחת הבחרות מפני שלא נמשך בו בחי' בטול כ"כ. וזהו ענין אנפי זוטרי והוא בבחי' מט"ט שנק' נער ובבחי' כרוב זה נמשך שפע בח"י אלף עלמין.
והנה כתיב רכב אלקים רבותים כו' אדני בם סיני בקדש כו' כלומר כשם שנמשך בבחינת מלאכים בח"י אלף עלמין כך נמשך ג"כ בבחי' סיני בקדש להיות המשכת אלקות בבחי' עשייה גשמית בתורה על הר סיני. והמשכה זו היא בבחי' סוסים סוס בגימטריא ב"פ ג"ס. שהוא משם ס"ג שהוא למעלה משם מ"ה. כי כדי להמשיך אור בעשיי' גשמית מוכרח להיות הארה מלמעלה מעלה כמשל האבוקה הנ"ל. והיינו גבורת הסוס לרוץ למקום שאין הרוכב יכול להגיע שם וריצת הסוס גדולה מריצת אדם היא בחי' הכרוב הנמשך במלאכים שאינו רץ כ"כ כמו הסוסים:
והנה בחי' לבוש וסוס יכול להיות ע"י בחי' המן. המן העץ בחי' גסות שנתברר בקדושה מבני בניו של המן כו' דהיינו הגבהת הלב ויגבה לבו כו'. והענין כי הנה צריך שיתן עיניו למטה ולבו למעלה. עיניו בחי' חכמה בחי' משה שהיה ענו שהחכמה שפלות כח מ"ה אבל לבו כ' ביהושפט ויגבה לבו כו' וכן בחי' סוס ב"פ ס"ג שהוא ענין גס וגם בחי' סוס לרוץ נעשה מבחי' המן כי ירידה צורך עלייה להיות בע"ת וזדונות נעשו כזכיות כו'. אבל כתר מל' הוא בחי' בעטרה שעטרה לו אמו דווקא היינו ע"י נעשה ונשמע בבחי' נעשה תחלה בחי' עשייה שהיא מבחי' מקיף הסוכ"ע בשוה.
ואח"כ נשמע המשכת התורה בפנימיות ואין זה אלא בבחי' ישראל מקדשי שמך שיש להם מס"נ. ולכן הם דווקא הממשיכים בחי' כתר תר"ך עמודי אור כמו עמוד המחבר מעלה ומטה. וגם בפורים היה גילוי זה וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. היהודים דוקא דהיינו ע"י מס"נ כו' ע"י מרדכי ואסתר כו'. כי מרדכי הוא מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. מר דרור נק' למעלה בעלמא דחירות.
ולמטה נקרא מירא דכיא בחי' מר שהוא מרירות וגבורות הנמשך בבחינת דכיין ומסאבין. היא התורה הנמשכת ומתלבשת בעוה"ז הגשמי שהיא בבחי' גלות ומרירות בעניני העוה"ז. וע"ז אמרו רז"ל הנביאים עתידים להבטל כביטול זיו השמש. שהגם שהזיו מאיר ויש לו אור רב מ"מ במקורו הוא בטל שאינו נראה ונרגש כלל. כך הנביאים

שהם מנו"ה יהיו בטלים שלא יהיו נראים ונגלים למעלה יתירה וגדולה בהגלות נגלות אוא"ס ממש ונגלה כבוד ה' ממש וראו כל בשר כו'. אבל מגלת אסתר היא בחי' הסתר אסתיר פני ביום ההוא דהיינו בחי' מל' שמסתתרת בראש הבריאה ונעשה עתיק דבריאה.

ויום ההוא הוא בחי' בינה. ולכן נק' בחי' עתיק הסתר אסתיר ביום ההוא שגילוי עתיק הוא בבינה. והיינו בחי' פני היא בחי' כתר מלכות לפי שהמלכות ל"ל מגרמה כלום ומקבלת מעשר מלכיות (שלכן אומרים בר"ה יו"ד מלכיות) וכתר מקבלת ממלכות שבכתר והיא בחינת פני וזו היא המסתתרת בראש הבריאה ונעשית עתיק. ולכן אפי' לע"ל שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה שבחי' ביום ההוא יהיה בבחי' זה בחי' גילוי מ"מ בחי' אסתר שהיא בחי' עתיק היא בחי' סדכ"ס כי סתימין הם או"א ועתיק הוא סתימא אפי' לגבי סתימין ולכן אין לה בטול וכן ההלכות שהן בחי' מרדכי מירא דכיא ויהי אומן את הדסה היא אסתר שהיא המעלה את הנשמות בג"ע. ששה חדשים בשמן המור. שמן בחי' חכמה. מור יש בו ריח חזק והיינו ענין העלאה בבחי' גבורות דהיינו גבורות דאבא.

וששה חדשים בבשמים הם גבורות דאימא. ובזה הוא העמוד המחבר מעלה ומטה הנערה באה כו'. כי כשם שבג"ע התחתון צריך שישכח חיזו דהאי עלמא. כך בנעה"ע צריך שישכח עונג נעה"ת ששם הוא ענין תענוג נפלא אחר שהוא למעלה מעלה. וכל הענג הזה הוא מטעמי תורה ישקני מנשיקות פיהו. וכוונת המצות שידעו וישיגו טעמי ההלכות וסודותיהן ובזה יתענגו בתענוג נפלא ועצום והיינו בחי' מרדכי מירא דכיא. ולכן גם ההלכות אינם בטלים כמשל האבוקה הנ"ל:

אך ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי כי בחי' מקיף נמשך גם בהמן כנודע שיש י"א סממני קטורת ולבונה הוא המקיף דקרו ליה אלהא דאלהיא. ולכן נמשך גם בה בחינת לבוש עליון מלכות דא"ס וכן הסוס משם ס"ג. משא"כ הכתר שהוא המשכה מקו וחוט לבחי' פנימי' אין להמן שליטה שם ולא נעשה רק ע"י ישראל שהם מקדשי שמך ע"י נעשה ונשמע בחי' בטול בא"ס דוקא. ולא ע"י גסות בחי' המן אפי' אחר הבירור שיתברר בקדושה:

[ועיין בע"ח שער י' פ"ב דע כי או"פ כו' וזהו בבחי' על ידי דוקא ע"ש]:

פרק ג

תוספת ביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות

להבין ההפרש שבין מצות ת"ת למצות מעשיות שארז"ל תכלית חכמה כו'. ללומדיהם לא נאמר כו' והטעם כמבואר במ"א כי התורה היא בחי' פנימיות מבחי' ממכ"ע דאורייתא מחכמה נפקת וחכמה היא ראשית הגילוי מבחי' ההשתלשלות אבל מצות מעשיות שהן בדברים גשמיים הארתן הוא מבחי' סוכ"ע שאינו בגדר ההשתלשלות כי התהוות מרוחניות להיות גשמיות אין זה דרך עו"ע כו' כנזכר במ"א באריכות.

והנה גם להיות החכמה בבחי' יש וראשית הגילוי הלא הוא מאין תמצא מבחי' סוכ"ע שאל"כ לא היתה החכמה עולה בשם בבחי' יש כלל אלא היתה כלולה במאציל העליון א"ס ב"ה ממש כו' כנזכר שם באריכות. וא"כ עדיין צריך להבין החלוק וההפרש שבין הארת סוכ"ע בבחי' חכמה שתהיה יש. ובין הארת סוכ"ע בדברים גשמיים ממש שהם יש ודבר ממש וא"א לומר שהארת סוכ"ע מאירה יותר ביש גשמי שהרי סוכ"ע מקיף את כל הד' עולמות בשוה:

אך מתחלה צריך להבין ענין ההפרש שבין פנימיי' למקיפים שהרי גם הפנימיים הם מהקו"ח שנמשך מסוכ"ע שהרי מתחלה היה אור א"ס ב"ה ממלא את כל החלל ואח"כ צמצם כו' ונמשך הקו"ח כו' והרי גם המשכה זו היא מבחי' סוכ"ע.

וגם להבין מ"ש שהתהוות היש גשמי הוא מבחי' סוכ"ע בחי' אין ממש והא כתיב בדבר ה' שמים נעשו ובע"מ נבה"ע שהן צירופי אותיות הדבור יהי אור יהי רקיע מהם נעשו ונתהוו גשמיות העולם יהי רקיע תדשא הארץ כו'.

ודבר ה' ורוח פיו הוא בחי' ההבל שבהשתלשלות העולמות בבחי' ממכ"ע כי הדבור נמשך מבחי' המדות יום ראשון חסד דהיינו התלבשות החסד בדבור. וכן יום ב' גבורה כו' וישראל עלו במחשבה דהיינו בחי' רוחניות שבבחי' ממכ"ע. אמנם לבאר כ"ז צריך להקדים ב' הקדמות. הקדמה אחת כי יש ב' מיני המשכות מאור א"ס ב"ה. הא' היא בבחי' א"ס ממש.

והב' בבחי' גבול ומדה. והענין כי הנה פי' ובאור מהות הארת סוכ"ע אין פי' הארה וזיו כמשמעו וכפשוטו רק האור הוא החיות ממש המחיה את הנבראים שחיות זה מתפשט ונמשך מבחי' סוכ"ע רק שאינו מחיה בדרך התלבשות דרך עו"ע אלא מחיה את כל העולמות בשוה אפי' חומריות העוה"ז וגסותו לית אתר פנוי מניה מניה ממש.

והענין כי מה שאומרים שחיות זה הוא מבחי' מלכותו והתנשאותו כמשל המלך המושל במדינה שאין עצמותו מתפשט במדינה כלל אלא שמקבלים התפשטות מלכותו ובטלים אליו אין המשל דומה לנמשל ממש שהרי מן המלך אינו נמשך ומתפשט שום חיות כלל אלא שאנשי המדינה בטלים אליו. אבל מאוא"ס ב"ה נמשך ומתפשט חיות הנבראים.

ואדרבא החיות נמשך לכל עלמין בשוה אפילו בחומרים עבים כנודע. שאין הפי' סוכ"ע שסובב ומקיף מלמעלה אלא שחיות המתפשט היא מבחינת סובב שאינו בבחי' גילוי אלא בבחי' העלם. והיינו כי גם סוכ"ע הוא בבחי' מחשבה שהוא בחי' חיות. דהיינו בחי' מחשבה הקדומה אנא אמלוך שהוא בחי' רעדכ"ר. כלומר רצון לרצון דהיינו שעלה במחשבה להיות לו רצון לברוא העולמות שרצון זה אשר לבריאת העולמות הוא מחמת שעלה במחשבה.

ועליית מחשבה זו היא בחי' רעדכ"ר בשביל להיות אנא אמלוך שהוא גילוי בחינת מלכות דא"ס. ורצון עליון זה הוא המחיה ממש כי מחמת שעלה ברצונו כך נמשך החיות כך והוא המחיה את כל העולמות בשוה שכך עלה ברצונו להיות עולם אצי' כמו בי"ע שאפי' בחי' ומדרגה התחתונה שבבחי' עשייה גשמי' עלה ברצונו ובמחשבתו הקדומה אנא אמלוך שבכולם התפשטות מלכותו בשוה כי לפניו ית' רוחניות וגשמיות שוין. דהיינו מאחר שהיה רצונו להיות עשייה גשמית כמו שהיה רצונו להיות ח"ע וא"כ גם עשייה גשמית מקבלת חיות מרצונו אלא שרצונו הוא בבחי' א"ס ואינו מתגלה ומתלבש ממש בעולמות.

ולכן נק' סוכ"ע והיינו בשביל שהחיות הנמשך הוא בבחי' א"ס ממש ואין העולמות יכולים לקבל החיות בבחי' המשכה והתלבשות ממש. וז"ש דוד המלך ע"ה למה יאמרו הגוים איה נא אלהיהם שהוא בבחי' איה שאינו מושג אלא בעולמות עליונים כי באמת כל אשר חפץ עשה שבחפץ עליון עשה הכל וכולל כל הבחי' בשוה. וז"ש כל אשר חפץ ה' עשה בשמים ובארץ בימים וכל תהומות.

והנה מבחי' סוכ"ע שהוא רצה"ע שבבחי' א"ס לא היתה המשכה דרך קו"ח להיות י"ס וראשיתן החכמה כי מאחר שא"ס ב"ה אינו בגדר הספירה. לכן גם הרצון שהוא בבחי' א"ס ונק' נושא עון ועובר על פשע כו' היה ממשיך רבוא רבבות ספי' וגם באופן ומהות אחר שאינן בגדר ומהות הספירות הנאצלים.

ומה שנאצלו י"ס במנין וי' כלול מיו"ד כו'. היינו בבחי' הקו והחוט שהיה ע"פ צמצום ומקום פנוי שהוא הסתלקות בחי' א"ס שלא להיות בגלוי בחי' א"ס. אלא בחי' גבול ומדה והיא ראשית הגלוי בחכמה וכולם בחכמה עשית שבכל הדברים שבעולם יש בחי' חכמה כמו אשר יצר את האדם בחכמה. דהיינו נתוח האברים שהוא ע"פ חכמת הנתוח וכן חכמת התכונה שהיא חכמה גדולה מסיבוב הגלגלים שהתוכנים לא השיגו רק אפס קצהו ובאמת היא חכמה רמה.

וכן עד"ז שאר החכמות שהן למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית. כי אפי' בתולעת ובזבוב יש בחי' חכמה בבריאתם ומ"מ היא בחינת גבול לגבי א"ס ב"ה. ולהיות המשכה זו מא"ס ב"ה ממש הוצרך להיות צמצום ומקום פנוי. אך היינו בבחי' התהוות החכמה בכח להיות כח ומהות החכמה. אבל להיות הגבלת החכמה בבחי' כלי עד פה תבא בכדי להיות ממנה המשכת ספי' אחרת כמו החסד ענף החכמה שהמשכה זו היא מחמת שנסתיימה וכלתה מדת החכמה ומתחלת ספי' אחרת הנה הגבלת כלי הוא מחמת אוא"ס הסוכ"ע שלא בדרך הקו וחוט אלא מחמת שעלה ברצונו העליון כך כי רצה"ע היה להיות כלי מגביל לבחי' חכמה כדי להיות המשכת ספירה אחרת בכדי להיות אנא אמלוך כו'.

ונמצא שכח ומהות החכמה הוא מבחי' הקו והחוט שהוא ע"י צמצום אבל להיות בבחי' גבול וכלי המגביל להיות יש הוא מהארת הסוכ"ע דוקא. ואף שהארת סוכ"ע הוא מבחי' רצון העליון שהוא בבחי' א"ס הנה ע"ז צריך להקדים הקדמה הב' שהכלי נעשה מהכאת או"מ באו"פ ומשניהם יחד נעשה הכלי.

וזהו בדבר ה' שמים נעשו. ובע"מ נברא העולם שמאותיות שבע"מ ממש נבראו השמים והארץ וכל צבאם רק שזה נעשה בכח אוא"ס הסוכ"ע ומקיף את כל העולמות בשוה כי הוא הנותן כח לכל בחי' ובחי' להיות לה כלי מגביל כמו עד"מ כח היולי שהוא אינו נתפס ועולה בשם ומ"מ ממנו גלוי כל הכחות וכל החכמות וכל האומנות לכשיתלמד כו'.

וכמו"כ עד"מ הארת אוא"ס הסוכ"ע היא הנותנת כח לבחי' חכמה אחרי התהוותה בבחי' כח ומהות להיות לה כלי המגבילה עד פה תבא. משא"כ קודם התהוותה הנה מאוא"ס הסוכ"ע לא היה יכול להיות התהוותה אפי' בבחי' החכמה בכח כ"א ע"י צמצום ומקום פנוי כנ"ל:

ובזה יובן ההפרש שבין התהוות היש וכלי מגביל לחכמה מאוא"ס הסוכ"ע. ובין התהוות היש גשמי מאוא"ס הסוכ"ע. כי מרוחניות החכמה נמשך בחי' החכמה המלובשת בגשמיות כמו השכל שלנו שאין אנו משיגים אלא גשמיות העניינים. אבל מ"מ לא נתהווה רק הרוחני' שהוא השכל והחכמה אבל לא הדברים הגשמיים ממש כי גשמיות לא נתהווה מרוחניות כלל כי נפש הבהמה הטהורה שהיא מפני שור שבמרכבה ובהמות האסורים הן ממרכבה שבפ' שמיני גמל ארנבת שפן כו' אין זה אלא בבחי' הנפש בלבד אבל לא הגשמיות ממש אלא מהות הגשמיות ועצמותו נתהווה ג"כ מאור א"ס הסוכ"ע להיות יש גשמי ממש כדי להיות כלי מגביל להרוחניות.

ועד"מ אתרוג שהוא נצמח מהאילן הנה כח הצומח הוא ממזל העליון אין לך עשב כו' אבל האתרוג עצמו שהוא עצמות היש וגסותו הוא נמשך מאור א"ס הסוכ"ע דוקא. ולכן ע"י האתרוג גשמי יעורר למעלה מעלה מאד כו'.

וא"ת א"כ איך נתהוו דברים טמאים גשמיים כיון שהתהוות גשמיות הוא דייקא ע"י הסוכ"ע והלא אין רע יורד מלמעלה כ"א שנתהווה ע"י שבירת הכלים שזהו הכל בבחי' ממכ"ע דהיינו ז' מדות כו'. אך הענין כי הרי הארת סוכ"ע אינו מאיר בפ"ע אלא הוא נמשך ומאיר בממכ"ע.

ועיקר גילוי ההשפעה נמשך מבחי' ממכ"ע רק שאור הסובב נותן בו כח ועוז. וכמשל ההיולי כו' ונמצא גם דברים טמאים כיון שנמשך חיותן ע"פ השתלשלות מצירופי אותיות דע"מ ע"פ חילופים ותמורות ואור הסובב הוא רק הנותן כח ועוז שיתהווה הגשמיות לכל בחי' המשכות ונפשות רוחניים הנמשכים מע"מ כו'.

וממוצא דבר נשמע במעשה המצות שהמצות עצמן כתפלין מ"ש בהן פ' קדש מוח החכמה. ופ' והיה מוח בינה ועל קלף כשר בדיו ומעובד כדת וכהלכה שבח"ע הנה עי"ז נעשה גוף הקלף שמבהמה טהורה שתחת ממשלת נוגה כלי המגביל קדושה וכח הכלי עדיף שלהיות כח הכלי המגביל הוא מסוכ"ע דוקא וזו מעלה יתירה בדברים הגשמיים מבח"ע שבדברים גשמיים גם מהות היש ודבר גשמי נמשך ג"כ מהארת סובב כל עלמין. משא"כ חכמה עלאה אין בה הארת סוכ"ע אלא להגביל היש אבל מהותה ועצמותה נמשך מהקו"ח כנ"ל:

פרק ד

ומרדכי יצא מלפני המלך כו'. הנה פורים הוא בחי' יוה"כ כי יוה"כ פירושו כמו פורים. ויוה"כ הוא תשובה ששב ממטה למעלה ובפורים ג"כ כתיב פור הוא הגורל ממטה למעלה וכן ביוה"כ על שני השעירים גורלות כו'. אך איך אפשר לעלות למעלה הלא יש עונות המבדילין ומעכבין לזה אמר לה' חטאת שאפי' החטאת כשעולה לה' הוא כי למעלה גם חשך לא יחשיך ששם אין חשך שהכל אחד שם. אך זה אמת שלמעלה אין חשך אך איך אפשר לעלות למעלה. אך הנה ידוע שביוה"כ היה מ"ת לוחות אחרונות. ולכן הוא נבחר ליוה"כ ובשעת מ"ת נאמר פב"פ דבר ה' עמכם. ולכאורה הלא אין לו דמות הגוף. אך דהנה ידוע שהדבר שברצון נק' פנים ומה שהוא נגד רצונו נק' אחור ובשעת מ"ת היה כל רצון ישראל אליו ית' וכל עניני הגוף היה בבחי' אחור. כמארז"ל על כל דבור פרחה נשמתם ובאמת היה להם גופים. אך לפי שכל עניני הגוף היה בבחי' אחור ונמצא כמו שאין להם גופים וממילא היו בבחי' פנים כמים הפנים וגו' וכמ"ש

ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם ואיך שייך אצלו ית' כמראה אדם. אך הנה למשל כשאדם אוהב את חבירו חקוקה צורתו בלבו כאלו צורתו עליו.
ועכשיו ג"כ צ"ל כל דבר גופני בבחי' אחור כמארז"ל גבי זיווג כאלו כפאו שד. וק"ו אצל שארי דברים ולא כמו שמדמין העולם שזהו דבר מאוס מפני שצריך טבילה אח"ז לא כן כי הוא דבר גדול וגם למעלה הוא דבר גדול וק"ו אצל אכילה וש"ד שצ"ל כאלו כפאו שד ולא לומר שזה אינו יכול לאכול כו'. וממילא יהי' פב"פ ובפורים ג"כ ע"י שתלו אותו ואת בניו למעלה מחמשים כנודע:
אך הנה ידוע שכאו"א בכלל ובפרט רוצה תמיד לדבק בבורא ית' ומתאמץ בכל מה דאפשר ואינו משיג שום דבר. ויש שוטים שנופלים מזה. אבל זהו שטות גדול כי זה צריך לידע שאנו צועקים בגלות כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו ויצחק לא קאמר. ואיתא בגמ' שיצחק עתיד לגאול אותנו כידוע שמקודם היה כל דבר בהתגלות ומה שהיו שואלים היו נותנים להם הן בגשמי והן ברוחני וגם היה להם נביאים וכ"ז הוא מחמת שהיה בהתגלות מדת אברהם וישראל בבחי' ממכ"ע.
ומפני זה היו יכולים לראות נסים בהתגלות כמו קי"ס ויצ"מ. אבל בגלות הזה אותותינו לא ראינו שאין אנו יכולים לראות האותות ולא מפני שאין אותות ח"ו רק שאין אנו יכולים לראות האותות.
ואדרבה הן הן נוראותיו הן הן גבורותיו כו' ואין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה. וזהו מחמת שאברהם לא ידענו כי אתה ה' גואלנו היה הוה ויהיה וזהו למעלה מאברהם שאפי' אברהם וישראל שלמעלה הם בחי' נבראים כמ"ש כי ששת ימים עשה ה' שאפי' ששת ימים העליונים הם בחי' עשייה אצלו ית'. אבל כשאתה ה' גואלנו א"א לראות הנסים בהתגלות. אבל באמת אפי' כהיום שהפרנסות דחוקים הוא ממש כמו קי"ס. אך שמתלבש דרך הטבע.
ולכן ביטל יוחנן כה"ג את המעוררים שהיו אומרים עורה למה תישן ה' והוא ביטל שא"צ לעוררו כי הנה לא ינום ולא יישן רק שאין אנו רואים כנ"ל. כי באמת אני ה' לא שניתי. אך מפני שנאמר על גלות הזה נפלה לא תוסיף קום שהוא סוכ"ע וממכ"ע שא"א לעלות למעלה אך אפשר להיות קרוב.
ומפני זה הנס מתלבש בדרך הטבע וכן בפורים כל מעשה המגילה בדרך הטבע וכן מה שאנו צועקים ואין נענים לא שאין אנו נענין רק שאין אנו רואים ואדרבה ארז"ל גלו לבבל שכינה עמהם וגם נאמר ואני בתוך הגולה שכנסת ישראל נק' אני וכתיב ואני תפלה.

ובדורות הראשונים כשהיו מתפללים היו נענים אבל עכשיו ואני תפלה שאני בעצמי תפלה מלשון נפתולי. ולכן כתיב ובמות אביה ואמה. שזהו בחי' אברהם כידוע. לקחה מרדכי שהוא רב חסד. אך כמ"ש והנערה יפת תאר וטובת מראה דהיינו כשעושה רצונה לקחה לו לבת א"ת לבת אלא לבית שנתגלה ע"י כידוע וההתגלות בא מחמת ומרדכי יצא מלפני המלך בלבוש היינו על ידי ש"ס. מלכות זה סדר זרעים כמ"ש כי כארץ תוציא צמחה וכתיב אמת מארץ תצמח. תכלת זה סדר מועד לשון זמן.

וחור זה סדר נשים. ועטרת זהב גדולה זה סדר נזיקין. ותכריך בוץ לשון בד זה סדר קדשים. וארגמן זה סדר טהרות שלפי שיש בה כמה גוונים ואח"כ יבא בהתגלות והעיר שושן צהלה ושמחה ליהודים היתה אורה כו':

פרק ה

כי אברהם לא ידענו כו' אתה ה' אבינו כו'. להבין מ"ש בפע"ח בדרוש פורים הארת יסוד אבא בנוק' שלא ע"י ז"א בלילה הזה נדדה כו' ויצאה הארתו למטה בבי"ע כמ"ש ויעבור מרדכי ומרדכי יצא כו' ע"ש. הנה ידוע שבין מאציל לנבראים צריך להיות ממוצע.

והם ע"ס דאצי' שהם ממוצעים בין בחי' מאציל א"ס ב"ה לבחי' נבראים בי"ע ג"ע העליון והתגלות מדותיו ית' בבחי' אצי' דאיהו וגרמוהי חד לא הוצרך אלא לצורך נבראים ומבשרי אחזה אלוה שכשהאדם הוא בפ"ע א"צ להתגלות חכמתו ומדותיו כ"א כשהוא מתגלה לזולתו.

וידוע דחכמה דאצי' היא ראשית הגילוי שבה היא עיקר התגלות א"ס ב"ה בכל העולמות עליונים ותחתונים כמ"ש ה' בחכמה יסד ארץ. ומבואר במ"א למה דוקא בחכמה. וח"ע דאצי' היא בחי' ממוצעת והיא כלולה מבחי' המאציל א"ס ב"ה שהוא בחינת כלי לאוא"ס ב"ה.

ויש בה ג"כ בחי' נברא ונק' ח"ת דהיינו שרש בחי' חיי החיים א"ס ב"ה לכל בחי' נבראים עו"ת שבבי"ע שהוא בחי' דבורו ורוח פיו ית' המחיה כל העולמות ונק' ג"כ אימא תתאה רחל עקרת הבית המנהגת את כל העולמות כמ"ש ותתן טרף לביתה כו' בחי' ממכ"ע.

וידוע שנק' כנס"י פי' כללות נשמות ישראל בהיות כי הכלים שלה. פנימי. אמצעי. חיצון. הפנימי שרש נשמה שבבריאה. והאמצעי שרש רוח שביצירה. וחיצון שרש נפש שבעשייה וכ"א מישראל אפי' קל שבקלים יש בו ניצוץ מנפש דעשייה המלובש בה הארה ממלכות דאצי' מכלים החיצונים שלה. לכן בחי' דבור וח"ת ממכ"ע תלוי במעשיהם של ישראל כמ"ש בזוהר או סלקא או נחתא בגינייהו דישראל כו'. והוא ענין גלות השכינה:

ועתה צריך להבין איך נתהווה בחי' דבור להחיות העולמות מבחי' ח"ע הנ"ל שהוא הוי"ה בחי' סוכ"ע. הנה מבואר בע"ח שבחי' נוקבא דז"א מתחיל מחזה דז"א. והענין כי ז"א הם מדות חו"ג האהבה הוא אור לכלי החסד כי חפץ חסד הוא ומן המוח יוצא המשכה דרך הגידים ללב שהן המדות ומן הלב אשר שם הריאה מתחיל להיות בחי' דבור שיוצא הבל מן הריאה ונעשה קול. נמצא שהתלבשות החיות מן החכמה אל הדבור הוא ע"י המדות שבלב ע"י צמצומים דרך נקבים וחלונות.

והנה כשהיו ישראל במעלה עליונה בזמן הבית היו בחי' זו"נ פב"פ כמו בפנים שם הוא עיקר החיות שבאדם ורוב חושיו ראיה ושמיעה כו'. משא"כ מאחוריו החיות רוחני הוא מעט מזעיר מאד ואף בחוש המישוש ניכר ההפרש כי בצד פניו ירגיש אף דבר מה. משא"כ מאחוריו החיות רוחני מעט.

והנה למדותיו ית' אין שום השגה לשכל אנושי בהם שאינם כלל ממהות וערך מדות אנושי אפי' בחי' דבור שלו כו' ואינו אלא לשבר את האוזן ומבשרי אחזה כידוע המשל משרפת העצים נעשה אפר כן בחי' אברהם אוהבי שהיה מרכבה לחסד שבאצי' נקרא עפר ואפר לגבי חסד דאצי' ומיכאל דבריאה בחי' חיצונית לנשמת אברהם כו'.

והנה המדות עליונות חו"ג היו מאירים ההמשכה הבאה להם מח"ע אל בחי' נוקבא בבחי' פנים עיקר החיות כנ"ל ובחי' מדות שיש בזה העולם יום ולילה מזרח ומערב כו' היה בא בהשתלשלות מן המדות עליונות אל בחי' הנוק' ממכ"ע והיא משפעת כו'.

וכמ"ש במשה כשעושה נס בחי' התגלות מה שלמעלה מן הטבע כמו שיתבאר מוליך לימין משה זרוע כו' חסד לימינו בחי' אברהם כנ"ל וכשחטאו ישראל כתיב כי פנו אלי עורף. כי גרמו במעשיהם ענין סילוק הארת פני המדות העליונות אל בחי' הנוק' ממכ"ע ואינם מאירים אלא בבחי' אחוריים כנ"ל שהחיות שם מעט מזעיר כו'.

ומה שיש בעולמות תחתונים התחלקות המדות יום ולילה אינה אלא מבחי' אחוריים ממדות עליונים אב"א. וכשהאדם פונה פנים לה' דהיינו התשוקה והחשק הנפלא כשאינו אלא רק להתדבק בה' לבדו ואין זר אתו. ובדברי העוה"ז הוא בחי' אחוריים בחיות מועטת כנ"ל גורם לחבר ה' בוי"ו ולדבק' לה' פב"פ ובאתעדל"ת אתעדל"ע ג"כ בבחי' פנים יאר ה' פניו והנערה יפת תואר וטובת מראה וטוב רואי גורם ג"כ כמראה אדם התענוג והתשוקה מלמעלה למטה:

והנה נזכר בע"ח שעכשיו בזמן הגלות הנוק' מקבלת מוחין שלא ע"י ז"א כ"א ממוחין עליונים ח"ע יסוד אבא בחי' סוכ"ע לא שנה"י דז"א נעשה מוחין לה אלא מוחין דז"א עצמו שהיה לוקח מנה"י דאו"א עתה שהוא בבחי' דורמיטא לוקחת הנוק' אותם

המוחין (וע' בפע"ח שער הפורים פרק ה'). והענין למשל כמו שהאדם יכול לדבר דברי חכמה ודעת שבמוחו בלי אמצעות המדות שבלב כן עד"מ בחי' ממכ"ע המתלבש תוך כ"ע להחיותם ולקיימם בא לחיות זה המשכת החיות מחיי החיים מקור החיים העליונים הנק' חכמה עלאה סוכ"ע בלתי התלבשות תחלה במדות הנק' ז"א ולהשתלשל בצמצומים רבים דרך נקבים וחלונות וזהו שאמרו ישראל בגלות כי אברהם לא ידענו כו' כי אתה ה' אבינו כו' כי כל נצוץ נפש כאו"א מישראל אלהי אביו בעזרו אף קודם שפנה בבחי' פנים הנ"ל כשיאמין אמונה אמתית כי אתה אבינו בחי' סוכ"ע דכולא קמיה כלא חשיבא ואכל בי עשרה שכינתא שריא ובבחי' סוכ"ע אין עונות מבדילין ומפסיקין בין ישראל כו' לה' חטאת נושא עון זדונות נעשו כזכיות כו' כי בבחי' סוכ"ע אין העולם מפסיק כלל כמארז"ל הן הן גבורותיו עובדי כוכבים מרקדים בהיכלו וכמשל הזבוב המהלך בקצה הבית שאין תופס מקום וגם משל זה אינו אלא לשכל אנושי אבל באמת אין ערוך כלל העדר תפיסת מקום של בחי' עולמות עו"ת לגבי בחי' הוי"ה סוכ"ע ח"ע ולע"ל כתיב כשינקום ילבש בגדי נקם תלבושת. פי' שיצמצם א"ע בכמה צמצומים עד שיתלבש במדות עליונות ומשם יוכל להשתלשל בצמצומים רבים שיוכל להיות בחי' נקמה מעובדי כוכבים המרקדים בהיכלו כו'.

וז"ש ואני תפלה. ואני בתוך הגולה כשהוא בבחי' הנ"ל היא עצמה בחינת תפלה שא"צ להמשיך דרך המדות עליונות כי אתה אבינו אבא יסד ברתא. אבל כשאינה בתוך הגולה אז היא בחי' פב"פ שואלת צרכיה מז"א בעלה כמ"ש נפשי בשאלתי. וז"א נק' בעל תפלה. אבל בגולה ואני תפלה היא עצמה תפלה ל' התקשרות חכמה תתאה בח"ע:

וזהו כי אברהם לא ידענו למעלה מבחי' אהוי"ר אלא שאח"כ בהתבוננות זו כי אתה אבינו יבא מזה לאהוי"ר בחי' פב"פ רשפי אש התשוקה להוי"ה לבדו שהוא ענין נסירה להחזירה פב"פ ו' מדות עד יוה"כ.

וזהו שביטל יוחנן כה"ג המעוררים שאומרים עורה למה תישן כי באמת כי אתה אבינו כנ"ל. רק ז"א בבחי' דורמיטא. וזהו כי נפלתי קמתי פי' בעת נפילה עצמה קמתי כי מקבלת מוחין שלא ע"י ז"א. גם נפלה לא תוסיף קום פי' שאין יכול להיות קימה גדולה ביותר מן עת הנפילה כו' רק כי כוונת הבריאה היה על התגלות אלקות וזהו שלא בעת הגלות כי אז הוא יותר התגלות נראה לעין ולעתיד ישתמשו שני מלכים בכתר אחד. פי' שיהיה זו"נ שוים בקומתם שתקבל המוחין מאו"א כמו שמקבל הז"א ואף שגם עתה מקבלת מאבא. אבל אז תהיה בסוד א"ח עט"ב וגם המדות לא יהיו בבחינת דורמיטא.

וזה סוד הויות הפוכות הנק' ה"ג אב"א. אבל כשבאו סוד ה"ח מפרשין להון להיות פב"פ ובאדם עצמו גם כן הנפש החיונית חפצה בעניני עולם הזה בחי' אב"א. אבל בשכל הרצון אל הוי"ה היא בבחי' נסירה פב"פ. ובעניני עוה"ז צ"ל הכל בבחי' אחוריים דאפי' בעניני זיווג ארז"ל כאלו כפאו שד וכ"ש בש"ד:

והנה פורים ויו"כ הוא בחד דרגא הארת יסוד אבא בנוק' והארתו יוצא עד למטה לבי"ע. כי הנה כל המועדים בטלים חוץ מפורים והלכות. כי הנה ידוע ממשל הארי שהוא מחיות טמאות ובמרכבה הקדושה פני אריה אל הימין מפני שמרוב מדרגתו הגבוה אין לו כלים במה להתלבש עדיין אלא במקום היותר נמוך והוא בבהמה טמאה במקום קליפות. משא"כ בטהורה היה הכלי מתבטל מפני האור.

וכ"כ הארת ח"ע מוכרח להתלבש במקום היותר נמוך. דהיינו עניני הלכות טמא כשר כו' שהוא התגלות הרצון העליון שבח"ע בעניני זה העולם. וזהו ומרדכי יצא מלפני המלך. מרדכי ח"ע יצא מבחי' מל' בלבוש מל' הם ענינים גשמיים ויעבור מרדכי כמבואר בע"ח שהוא יוצא כו':

והנה כתיב אותותינו לא ראינו אין עוד נביא ולא אתנו יודע עד מה. שבזמן הגלות על הרוב כל הנסים והנפלאות נעשים דרך הטבע כמו אצל אחשורוש שלא היה דבר נראה לעין שהוא למעלה מהטבע רק ע"י אהבת אסתר ומ"מ נראה בחוש שכל הסבות היו רק למעלה מהטבע והוא שהנס נשתלשל ובא ע"ד הטבע מפני כי כשהיו המדות עליונות מאירים פב"פ היו התגלות המדות עליונות בבי"ע כמ"ש מוליך לימין משה.

ולכן היו נביאים פי' שלוחים ממדות דקדושה ובא לדבור שלהן בורא ניב שפתים וכל הנביאים הם מנו"ה דאצי'. פי' נו"ה הם תרי פלגי דגופא כליות יועצות מבשלי הזרע היאך תהיה ההמשכה מן בחי' יסוד כידוע והם לבר מגופא. פי' שאינם מעצמות הגוף שהם המדות חו"ג רק שלוחים לשלוח דבר מפניהם והוא ענין נביאים וכשנסתלקו המדות ונשאר ההארה ממקום יסוד אבא כו' צריך להתלבש בדברים תחתונים ע"פ הטבע שהוא בחי' אלקים גימטריא הטבע:

וצריך להבין הנהגת אסתר שעשתה הכל מעצמה בלי עצת מרדכי ועשתה סעודה פעמיים. היות רחל עקרת הבית כל עניני הנהגת עולם שייך אצלה. ובעלה מרדכי יסוד אבא שלקחה לו לבת בטח בה לב בעלה שבודאי לא תעשה דבר שלא כהוגן ח"ו.

ולכן עשתה בעצמה סעודה פעמיים עד שהגביהה את המן וקרבתו יותר מדאי אל הקדושה ואז היתה מפלתו מאליו כי הקליפה לא תוכל לקבל חיות ויניקה להיות יש

ודבר בפ"ע אלא כשהוא מרוחק מהקדושה וכל מה שהוא יותר קרוב אל הקדושה מתבטל מאליו כהמס דונג מפני אש.
ולכן קרבה את המן בתכלית הקירוב להושיבו בסעודות המלך והמלכה. כמארז"ל כד אריה ואריתא קיימי ווי למאן דעבר בינייהו. וכשראתה בסעודה ראשונה שהוא עדיין יש עשתה סעודה שניה עד שפני המן חפו.
וזהו יבא המלך והמן היום כי גלו לבבל שכינה עמהם והיתה בו בגלות. ואסתר היא עקרת הבית בקדושה ע"פ פשוט ובקליפות נאמר אל תהי תקוה תיק ונרתק לו"ה להפריד מי"ה והיא קרבה את המן כ"כ עד שנתבטל מאליו ונשאר צירוף הוי"ה ואותו תלו על העץ כי המן הפיל פור הוא הגורל. לפני המן שהפילו לפניו ולא הוא בעצמו שהקליפה רוצה להדמות לקדושה כקוף בפני אדם.
וענין הגורל במקדש הוא שהמפיל הגורל קודם שיפול הגורל אינו יודע היאך יפול לזה או לזה ומסכים דעתו על השעיר שהוא לעזאזל ואם יפול עליו הגורל לה' יהיה חטאת לה' ששם אין עונות מבדילין וזדונות נעשו כזכיות.
ולכן הגורל לפני ה' דייקא במקדש כי מדרגה זו גבוה וזהו שרצה המן שרש עשו להגביה כנשר בגסות הרוח והתנשאות לדמות לקדושה ולהפיל גורל לפני המן לכן עשה עץ נ' אמה דטומאה דקליפה דבריאה נגד נו"ן אמה דמרדכי דקדושה נש"ב ורצה לתלות את מרדכי וליקח חיות מרדכי דקדושה בבית המן. וכתיב אשר שלט האדם באדם לרע לו. חיל בלע ויקיאנו אדם בליעל רוצה לחטוף יניקה מהקדושה ונהפוך הוא שבית המן ניתנה למרדכי דוקא:

פרק ו

ויושט המלך לאסתר את שרביט הזהב ותקם אסתר ותעמוד לפני המלך וגו'. להבין ענין השינויים שבין פרשה זו לפרשה שלמעלה דשם נאמר ויושט המלך את שרביט הזהב אשר בידו. וגם שם נאמר ותגע בראש השרביט. וכאן משמע שנתן לה כל השרביט. וגם להבין ענין זה בכל זמן מהו. הנה כנס"י נקראת בשם אסתר על שם ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא. כי פני ה' שהוא גילוי שכינתו כמ"ש יאר ה' פניו אליך הוא עכשיו בזמן הגלות מסותרת בבחי' ביום ההוא (כי יום ההוא מורה על יום שאינו נראה ונגלה משא"כ יום הזה). ודרך פרט בכל נפש מישראל הנה כאשר בחי' נצוץ נפשו האלהית הוא מכוסה ומלובש בלבושי מחשבה דבור מעשה הגשמיים ואין אור ה' שורה ומתגלה בו להיות נתפס ונקבע במוחו ולבו האהבה לה' לדבקה בו בהתגלות הלב כי אם בבחי'

מקיף עליו מלמעלה נקרא בחינת אהבה זו בשם אסתר. שהיא מסותרת בבחי' ביום ההוא שאינה בהתגלות.
והיא בחי' נקודה בהיכלא בפנימיות נקודת לבו ודאי מסותרת היא האהבה בכל נפש מישראל ואין לך אדם שאין לו בחי' פנימיות זו אלא שלהוציא מההעלם אל הגילוי אינה שוה בכל אדם. ולכן לימות המשיח שאז יזדכך האדם אזי יהיה בבחי' ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר וגו'. ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו וגו'. פי' שיאיר אור ה' בהתגלות עד שיהא נתפס ונקבע אפי' במוחו ושכל אנושי וראו כל בשר בראיה גשמית חושיית כי אלהינו הוא בחי' זה אשר לזה קוינו לו ולא בבחי' ההוא:
והנה ארז"ל כל המועדים יהיו בטלים לע"ל חוץ מפורים שנאמר וימי הפורים וגו' וזכרם לא יסוף מזרעם. וגם ארז"ל הלכות אינן בטלים לעתיד לבא. והענין הוא כי הנה ענין שבתות וימים טובים הוא שבהם הוא בחי' עליית העולמות והנצוצות שכל נצוץ נשמת ישראל מתעלה במדרגה מפני אור ה' המתגלה בעתים ההם ונתוסף בהם אורה ושמחה וחדות ה' להלהיט הנשמות לדבקה בו ית' ביתר שאת ובפרטות בפסח מתגלה אור האהבה חסד עליון בפנימיות הנשמות.
וע"י זה מתעלים כל נצוצי נשמות ישראל לעורר את האהבה רבה לה' ולדחות כל המונעים המבטלים דהיינו הדברים שהם הפך ונגד אהבת ה' שהם תאוות גשמיים לאכפייא לסט"א. וכמ"ש למכה מצרים בבכוריהם כל"ח. פי' שבכדי שיאיר לעולם אור החסד עליון הכה בכורי מצרים שהם הם ההפכים מזה. כמ"ש מי זאת עולה מן המדבר כתמרת עשן מקוטרת מור ולבונה מכל אבקת רוכל. פי' כנס"י נק' זאת היא עולה מן המדבר שהם דברים הגשמיים אשר לא לה' המה שהם דומים למקום מדבר ושממה וגם מדבר מלשון דבור דהיינו דברים בטלים והיא עולה מהם בשבתות ומועדים ואז הוא כתמרות עשן כי כמו שעשן גשמי התהוותו הוא מחמת שהאש שורף דבר שהוא הפך טבעו דהיינו לחלוחית שיש בעצים או בפתילה שנאחז בהם האש שהרי רבוי העשן הוא לפי רבוי הלחלוחית שיש בדבר ההוא. כך כביכול כשאור ה' מתגלה בשבתות ויו"ט שורף ומכלה דבר ההפוך הגלוי לאכפייא לסט"א.
וגם היא מקוטרת קיטור נקרא עשן דק כמו עשן המגמר והקטורת ולרוב דקותו לא נקרא בתורה בשם עשן כי אם בשם ענן כמ"ש וכסה ענן הקטורת. והיינו מפני שאינו שורף ומכלה דבר ההפוך ממש לפי שאין בדבר הנאחז בהם האור מדבר ההפך כ"א מעט מזעיר ואעפ"כ צריכה להיות בבחי' זו בבחי' מקוטרת לשרוף ולכלות כל אחד לפי מדרגתו ולפי מעלת נשמתו בעילוי אחר עילוי ואח"כ יהיה בבחי' מור הוא האמור במגילה בהגיע

תור נערה ונערה לבא אל המלך שכל נצוץ ישראל הם בבחי' נוקבא לגבי הקב"ה לעלות ולראות באור ה' כל אחד לפי מדרגתו ששה חדשים בשמן המור שמן הוא בחינת חכמה להיות בבחי' מור בבחי' מרירות שמאחר שעולה מן המדבר ומפרר ומפריד הרע להיות כלה ונשרף בעשן וקיטור אזי ישכיל היטב ענין המרירות מן ההפך איך ומה הוא ואח"כ יבא לבחי' לבונה היא בחי' השמחה בחדות ה' ישמח ישראל בעושיו:

וזהו ענין ששה חדשים בבשמים כי כמו שהריח נקלט ונכנס לתוך גופו ומענג בדשן נפשו הגם שהוא דבר שאין בו ממש ואין נראה ונתגלה לעין רק נקלט הריח לתוך גופו. כך ענין השמחה בה' הוא מעלמא דאתכסייא רק שמשמחת את הלב ומלהיטו להתלהט ולהתלהב באור ה' מכל אבקת רוכל הם כל מיני התלהבות אשר בכל נפש מישראל כל חד לפש"ד. והוא ענין בתמרוקי הנשים שבכל אלו הנערה באה אל המלך:

והנה כל מיני עליות והתקרבות כנס"י להקב"ה בשבת ויו"ט וכל מה שמתעלות בעילוי אחר עילוי עד רום המעלות נק' בשם נגיעה בראש השרביט כי שרביט הזהב הוא המשכת אור א"ס ב"ה והוא הוא חיות כל העולמות עליונים ותחתונים כמ"ש את שרביט הזהב וחיה ואינה יכולה לעלות ולראות ולקבל חיותה מכל השרביט. רק השרביט נשאר בידו ורק הארה מגיע אליה בראש השרביט והארה זו היא בחי' אהבה עזה כרשפי אש ושלהבת העולה למעלה זהב העליון זהב התנופה וקצהו התחתון הוא כשאהבה עזה זו בוערה ומתלהבת מהתבוננותו בגדולת א"ס ב"ה ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין וקצהו העליון הוא כשמתלהבת ומתלהטת מהתבוננותו במהותו ועצמותו ית' ולית מחשבה תפיסא ביה כלל ולא שייך ביה לשון גדולה ממכ"ע וסוכ"ע רק על הארה והמשכת החיות ממנו ית' שייך לומר ממלא וסובב אבל לגדולתו דוקא אין חקר. פי' דלא שייך כלל לחקור ולהתבונן בגדולתו איך הוא גדול מאד ומהולל אלא בשם הוי' ב"ה המורה על המשכת החיות לעולמות. אבל קמיה ממש כלא ממש חשיבו וכאלו אין שם עולמות כלל כמ"ש אני ה' לא שניתי ואתה הוא קודם שנברא ואתה הוא אחר שנברא העולם הכל בשוה ולא שייך לפניו ית' בחי' עלמין לא בבחי' ממלא ולא בבחי' סובב כי אינו בגדר עלמין כלל.

וכדכתיב גדול ה' ומהולל מאד בעיר אלקינו הר קדשו. וארז"ל אימתי נק' גדול כשהוא בעיר אלקינו וכו'. כי לפניו ית' לא שייך לשון גדולה מאחר שכל עולמות עליונים ותחתונים כולא כלא חשיב קמיה אלא מדת גדולתו הוא ענותנותו שמתלבש בבחי' גדולה כדי להיות מלכותו מלכות כל עולמים.

וכמ"ש וישב ה' מלך לעולם. וזהו ואתה קדוש יושב תהלות ישראל. פי' שלהיותך תהלות ישראל הוא בחי' ישיבה שהוא השפלה וענוה אצלך שבאמת אתה קדוש ומובדל מגדר זה. אבל לעתיד יתגלה אור ה' בגילוי רב ועצום דהיינו המשכת אלקותו ית' ועצמותו ומהותו מבחי' אני ה' לא שניתי היה הוה ויהיה ברגע אחד וראו כל בשר בעיני השכל גשמי כי אלהינו יהיה בבחינת זה כנ"ל.

והתגלות זה יהיה בתחתונים דוקא למטה. וכמו שארז"ל ע"פ כעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל. שמלאכי השרת ישאלו זאת לצדיקים ובמקום שהיו מלאכי השרת אומרים איה מקום כבודו יאמרו מלא כל הארץ כבודו.

וזהו אשת חיל עטרת בעלה שאור ה' המתגלה בה עכשיו נקרא בעלה. אבל לעתיד יהיה במדרגה גבוה יותר. לכן כתיב נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. פי' שלא יהיה שייך לה בחי' קימה ועלייה כי יהיה אור ה' בגילוי רב למטה דוקא. והיינו משום שאתהפכא חשוכא לנהורא ולא לאכפייא לסט"א בלבד לבטלם ולהכניעם כמו בשאר גלות דכתיב למכה מצרים בבכוריהם וגו'. ויהרג מלכים אדירים וגו'. רק כי גם אז אהפך אל עמים שפה ברורה וגו' והלכו עמים רבים וגו'.

והנה מעין זה היה הנס של פורים שנתהפך לב אחשורוש לטוב. אותו הפה עצמו שאמר והעם לעשות בו כטוב בעיניך הוא עצמו אמר ואתם כתבו על היהודים כטוב בעיניכם. שהוא ענין אתהפכא חשוכא לנהורא ונגלה כבוד ה' למטה במקום החשך דוקא:

ולכן אמרו רז"ל שגם הלכות אינן בטלות. וביאור הענין כי הנה ארז"ל על פסוק ברח דודי ודמה לך לצבי וגו' מה צבי מחזיר ראשו לאחוריו. דהיינו עד"מ כמו שבאדם בעצם ראשו הנה מונח בתוכו מוח ושכלו ובינתו וכשמחזיר עצם ראשו לאחוריו הנה גם המוח אשר בתוכו ורוח שכלו ובינתו נמשכין אחריו כך כביכול המשיך הקב"ה והלביש רצונו וחכמתו במקום אחוריו שהם בחינת חיצוניות דהיינו בענינים גשמיים כמו בבהמות בסדר קדשים.

ובמעות בסדר נזיקין. דפנימית רצונו וחכמתו ית' מלובשים בהם וגם מדותיו ית' הם נמשכים אחריהם מאליהם וממילא כמ"ש השיב אחור ימינו וגו'. ובחכמה אתברירו פי' כי אין לשון בירור נופל אלא בדבר שמתערב כגון מין במינו ואינו ניכר. כך עד"מ סרסור המחליף פרה בחמור לגבי השונה משנה והלכה זו.

וכן קצב המתעסק בנתוח אברי הבהמה לנתחים ובבני מעים וכו' הוא קצב. אך המתעסק לידע כל פרטי הלכות התלויין באברי הבהמה להבדיל בין טרפה לכשרה וכן במחליף פרה לידע ולהבדיל ולברר בין חייב לזכאי וכן בסדר טהרות בין טמא לטהור כו'.

וכן בכל ש"ס משנה וגמרא וכל הפוסקים ראשונים ואחרונים מתגלה ומתברר רצון העליון וחכמתו ית' ועל ידי זה מתברר ונפרד הרע מהטוב דהיינו הפסול מהכשר וחייבמזכאי וכן במצות מעשיות התלויין במדות כגון שומר אבידה שפטור ליתן פרוטה לעני. שעוסק במצוה פטור ממצוה.

והיינו אם עוסק בה לצרכה לשטחה ולנערה ואין חילוק בין היא אבדת עשיר או עני. משא"כ אם שומר כסות שלו אפי' אינו עשיר כמו בעל אבדה הרי אין בו מצוה. וכן הענין בצדקה וגמילות חסדים מה שעושה חסד עם הבריות הרי זה מצוה. ואם עושה לצרכו אין בו מצוה. וא"כ כשעושה מצוה בדבר גשמי הרי הוא ענין ההתהפכות חשוכא לנהורא שאור ה' הוא גילוי רצונו ית' ואור במקום החשך הגשמי דוקא:

וזהו הנה זה עומד אחר כתלנו. פירוש בחי' חכמתו ורצונו ית' הוא בחי' התגלות בבחי' זה בעניני התורה אלא שעומד אחר כתלנו שאין אור ה' שורה ומתגלה בו מפני שעונותיכם מבדילין ועומד לנגדו בכותל.

והעצה היעוצה לזה משגיח מן החלונות מציץ מן החרכים. כי חלון הוא חלל שנעשה בכותל. וכן ענין החרכים אלא שחרכים הם סדקים קטנים וחלון הוא חלל גדול יותר. כך ע"ד משל הנה ארז"ל פתחי לי כחודה של מחט כו'. דהיינו שישבור לבו לב האבן להיות לו רוח נשברה לב נשבר כי כל המסכים והכותל והמחיצה המפסקת בינו לאביו שבשמים הוא בחי' גסי הרוח אשר על כן מחשב עצמו ליש. וחפצי עצמו יקרים בעיניו מחפצי שמים:

ועם כל הנ"ל יובן ויבואר היטב ענין אסתר שמתחלה בראותו את המלכה עומדת בחצר היה בחי' זאת עולה מן המדבר הנ"ל. כי גם בחי' חצר הפנימית למדבר יחשב נגד בית המלך ממש לפי שאין המלך דר בקביעות בחצר כמו בבית אזי מתגלה הארת והמשכת אור ה'.

ואז ותקרב אסתר שמתעלה ומתקרבת אל המלך בתשוקה לדודה. אבל כל העליות והתקרבות אינו אלא ותגע בראש השרביט. אבל אחרי כן כתיב ותוסף אסתר וגו' דהיינו בהיותה אתו בבית ותבך ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי אשר חשב על היהודים. שהבכיה היא לעורר רחמים רבים על נצוץ אלהות אשר נתלבש בלבושים גסי הרוח מבחי' המן אשר הוא חשב על היהודים. כי ממנו באים ליהודים מחשבות כאלו.

ואז יתהפכו חשוכא לנהורא. ולכן ויושט המלך לאסתר את כל השרביט הזהב שיאיר אור ה' בגילוי למטה דוקא. ואז ותקם אסתר פי' שקמה על עמדה ועל מצבה שלא תצטרך עוד לבחי' עולה מן המדבר. וזהו ותעמוד לפני המלך שתהא במדרגה גדולה לפניו כמ"ש

א"ח עט"ב (וע' מענין ויושט המלך כו' במ"ש פ' ראה ע"פ כי תשמע בקול כו'. ובמק"מ ח"א פ' ויחי)(רכ"ח ע"ב). גם שם בד"ה כי תשמע הנ"ל נת' ענין חצר הפנימית וענין בית. וע' עוד מענין בית לעיל פ' בראשית בד"ה השמים כסאי כו' אי זה בית כו' וע' עוד לעיל פ' וישב בהפטרה דחנוכה ע"פ תשמור את חצרי בע"א:

פרק ז

ותסף אסתר ותדבר לפני המלך ותפל לפני רגליו ותבך ותתחנן לו להעביר את רעת המן האגגי ואת מחשבתו אשר חשב על היהודים. והנה איך שייך לפניו ית' לומר לפני רגליו והלא אין לו דמות הגוף ואינו גוף. אך הענין הוא לבאר מהות התפלה ואיך ביכולת כל אדם להתפלל כי כנ"י נק' בשם בחי' אסתר כי יש לה הרבה שמות ונק' בשם בחינת רחל כשהיא בבחי' התגלות שיוכלל החיות במקורו כמ"ש כרחל לפני גוזזיה נאלמה וג"כ כצאן טבחה שהיא פושטת צואר לשחיטה ברצון פשוט.

וכך הוא בכל או"א מישראל שיהא רצונו להיבטל ולהיכלל באורו ית' למהוי אחד באחד כמ"ש הודו על ארץ ושמים והארץ האירה מכבודו מלא כל הארץ כבודו שהוא בחינת התפשטות וזיו אשר עולם ומלואו בטלים למקורו וכל זמן שהוא בהתגלות ובהתלהבות נק' בחי' רחל כצאן טבחה כו'. אבל בעת שאין הדבר בהתגלות נק' בחי' אסתר כמ"ש ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא ולא כמו שהעולם סוברים שכל מי שאינו בבחי' התגלות אין להם זה הדבר. זה אינו שכל אחד ואחד יש לו. אך הוא בחי' אסתר וצריך לגלותה ממצפונה וממסתרה וההסתר נק' כשושנה בין החוחים דהיינו שהחוחים הם המונעים ומסתירים את השושנה וכל עניני העולם ומעשה עוה"ז הנעשים בכל לב ונפש הם נקראים חוחים ומסתירים בחי' זו מלהתגלות. ובחינת אסתר הנ"ל היא מסותרת ביום ההוא כמ"ש ואנכי אסתר אסתיר פני ביום ההוא והבן:

דהנה יש בחי' נק' ביום ההוא. ויש בחי' נק' ביום הזה ויש בחי' נק' בלילה ההוא. ויש בחי' נק' בלילה הזה. דהנה כתיב זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו. וכתיב ויושע ה' ביום ההוא.

וכתיב הלילה הזה ליל שמורים. וכתיב בלילה ההוא נדדה שנת המלך. והענין כי בחי' זה הוא לנכח כמ"ש זה אלי ואנוהו שהוא בחי' התגלות כמשל מלך ב"ו אשר כל מדינות מלכותו בטלים אצלו מחמת שעיניהם רואות את המלך. דהיינו שיהיה בבחי' התגלות אלקותו ית' כאלו עיניו רואות אותו כו'.

ושיהיה העולם נחשב כאין נגדו ית'. ומה שנתבאר במ"א שהעולם נק' יש מאין הנה דברה תורה כלשון בנ"א שלעינינו הגשמית אינו נראה האין כמו שאמר רבן יוחנן בן זכאי לתלמידיו יהי רצון שיהא מורא שמים עליכם כמורא בו"ד.

וזהו בחי' זה היום וכו'. אבל בחי' לילה הוא בחי' חשך ואפילה שאינו רואה כלום כי אף שיודע אלקותו ית' אך בהסתלקות המוחין ואינו נתפס במוחו הוא ג"כ בחי' לילה. אך אף שהוא בבחי' זו יכול לבוא לבחי' זה הלילה שיהיה בבחי' זה דהיינו לנכח. דהנה כתיב מלא כל הארץ כבודו שהוא זיו והתפשטות.

וכתיב הלא את השמים ואת הארץ אני מלא. ושניהם אמת כי את השמים ואת הארץ הוא מלא רק הגוף הוא המסתיר לזה ומכה"כ הוא בחי' זיוו והתפשטותו ית' להחיות העולמות והוא בחינת תפיסא מושגת להיבטל וליכלל וכולא קמיה כלא חשיב ואף שהוא בבחי' לילה יכול להיות בבחי' זה דהיינו לנכח מחמת גודל האמונה שיאמין באמונה שלימה זכה וטהורה כאילו עיניו רואות ממש. אך צריך לזה בחי' חומר ולבנים כמו שהיה בארץ מצרים רד"ו שנה והיתה עבודתם בחומר ובלבנים. כמו כן צריך היום בחומר דא ק"ו.

ובלבנים דא לבון הלכתא. ובכל עבדה בשדה דא ברייתא. ובאמת כל המקבל עליו עול תורה מעבירין ממנו עול דרך ארץ. אך כל הפורק כו' נותנין עליו עול ד"א. אך אף שהוא עוסק בד"א אעפ"כ יכול לבא לבחי' הלילה הזה.

והענין ששאל הקב"ה מעולמות עליונים מה קול גדיא. והשיבו הם שהוא קול בני ישראל. ואיך שייך לפניו ית' ששאל מהם והלא לפניו נגלה כו'. אך הענין שכמו הגדי שהוא צועק אחר אמו בלי שום שכל ודעת כך היתה הצעקה באותו העת בלי דעת והתבוננות רק מחמת גודל צרתם צעק לבם אל ה' כמ"ש ויצעקו אל ה' בצר להם והשיבו הם שהצעקה הוא בלי דעת והוא למעלה מהדעת כי אינו דומה לצעקת הבהמה שהיא בלי דעת והיא למטה מן הדעת. אך לגבי הקב"ה שהוא למעלה מן הדעת היתה צעקתם בלי דעת כמו צעקת הגדי והבהמה. כמ"ש בהמות הייתי עמך דהיינו כשאני עמך והבן.

והנה כאשר צעק לבם אל ה' ויצעקו אל ה' בצר להם ומחמת זה יכול לבא לידי האמונה שהוא בחי' הלילה הזה כצאן טבחה. וזה היה הנס בפורים שהוא בחי' בבל כי שם בלל ה' והבן. ויוכל להיות ביום ההוא כמ"ש לא יום ולא לילה ולעת ערב יהי אור והבן:

והנה בחי' עמלק מלחמה לה' מדור דור. מפני שכל עכו"ם הם בחי' קליפה ומדות רעות כמ"ש החתי והאמורי והפריזי כו' והם בעצמן בטילין לגבי הקדושה כיתרון האור מפני החשך ונקל לפטור מהם. אך החוצפה והגסות של כל מדה רעה הוא בחי' עמלק

ומלחמה לה' מדור דור כי חוצפה היא מלכותא בלא תגא כי כל המדות שרשם ומקורם מן הגוף הנק' משכא דחויא ויכול להתהוות בכל אחד אך החוצפה והגסות מאין הוא בא לכל א' וא' הוא מ"ש מחשבת המן אשר חשב על היהודים דהיינו שיש היכלות הקליפות הנק' בבחי' המן והוא משפיע מחשבות לגסות הרוח וחוצפה.
והעצה לזה ותפול לפני רגליו דהיינו המלאכים הנקראים בשם רגליו כמ"ש שרפים עומדים ממעל קרשים עומדים. וזהו ותבך ותתחנן להעביר מחשבות הרעות כו'. וזהו ותלו אותו ואת בניו על העץ גבוה חמשים אמה כמ"ש ה' מלך גאות לבש:

פרק ח

חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. כתיב כי יד על כס יה וגו'. ואמרו רז"ל שאין השם שלם ואין הכסא שלם וכו'. ולהבין זה הנה כתיב ראשית גוים עמלק ואחריתו עדי אבד שיש בבחי' עמלק בחי' ראשית ובחינת אחרית. כי הנה זלעו"ז עשה האלקים כמו שיש בקדושה בחי' ראשית ואחרית וכדכתיב אני ראשון ואני אחרון. פי' ראשון שהוא סוכ"ע ומקורא דכולא כו' ואני אחרון בחי' ממלא כל עלמין בשמים ממעל ועל הארץ מתחת ומתחת זרועות עולם. כך יש בקליפה וסטרא אחרא בחי' עמלק בחי' ראשית גוים הן שבע עממין הכנעני והחתי וגו' שהם ז' מדות רעות כו' וראשיתם הוא בחי' עמלק ובחי' אחרית עמלק עדי אובד הוא סוף מדרגות הקליפות ותמציתן שהוא ענין התגברות כח הרע שבכל מדה וגלויה ותוקפה.
וזהו ענין רשע ורע לו. פי' ורע מלשון רע לשמים ורע לבריות שהוא ענין הרוגז והכעס ולב אכזרי שבא מתוקף תגבורת הרע שיש לו ארס כנחש והוא בחי' עמלק ג"כ שהוא נחש הקדמוני ונק' אחריתו של עמלק.
ובחי' ראשיתו הוא ראשית גוים הנ"ל מקור התהוות המדות הרעות וסבוב תולדתם ונק' בחי' עמל וע"ז נאמר ולא ראה עמל בישראל שעמל הוא בחי' עמלק כי עמלק אותיות עמ"ל לק"ה כו' ובחי' עמל הוא המסתיר אלהותו ית' ומפריד שאין השם שלם כו'.
וביאור הדבר הנה כתיב כי חלק ה' עמו שבכל נפש מישראל יש בחי' הוי"ה כי הוא"ו שבשם הוא בחי' ו' קצוות לך ה' הגדולה וגו'. וכך בנפש האדם גדולה הוא בחי' חסד דרועא ימינא היא בחינת אברהם אוהבי שאהבתו ירושה לזרעו אחריו שיהא כל אדם יכול לעורר את האהבה אליו ית' למשוך אחריו ולדבקה בו והיא אהבה הטבעית וכו'.
וגבורה דרועא שמאלא היא בחי' פחד יצחק שכאשר רוצה לדבקה בו ית' וישים אליו לבו להתבונן בגדולתו ית' תפול עליו אימתה ופחד כאשר לבבו יבין כי נשגב שמו לבדו ורק הודו על ארץ ושמים כו' כמ"ש במ"א.

וכמו המלאכים שעונים באימה ואומרים ביראה קדוש שאימתם ויראתם הוא מחמת השגתם קדושתו יתברך שהוא קדוש ומובדל ולית מחשבה תפיסא ביה כלל. וכן במ"ת דכתיב וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים וגו'. מה כתיב בתריה וירא העם וינעו ויעמדו מרחק מחמת היראה והוא בחי' שמאל דוחה כי מחמת התבוננותו בגדולת א"ס ב"ה וקדושתו ית' שהוא רם ונשא עד אין קץ דוחה ומשפיל א"ע לאמר מי הוא אשר ערב לבו לגשת כו' אך אין השמאל דוחה לגמרי ח"ו וכדכתיב ואימתך לא תבעתני. פי' שהאימה לא תגרום להיות נבעת ונופל לגמרי ח"ו אלא ירידה זו צורך עלייה היא ע"י מדתו של יעקב שהיא הרחמנות על הריחוק וירידה הגדולה.

ולכן נק' מדתו של יעקב מבריח מן הקצה אל הקצה. פי' שמעלה ומקשר מקצה התחתון אל הקצה העליון. וכדכתיב ליעקב אשר פדה את אברהם וגו' שע"י מדת יעקב חוזר ומעורר את האהבה וכדכתיב מרחוק ה' נראה לי דהיינו מחמת הרחמנות על הריחוק כו':

והנה ג' מדות אלו הם ו' מדות כנגד הוא"ו שבשם שבהשתלשלות המדות עד סוף המעשה יש ג"כ ג' בחי' אלו והם בחי' תורה ועבודה וגמילות חסדים דהיינו הכנת הלב והערת המדות להיות תכלית שלימות המעשה שצריך להיות בשמחה ובטוב לבב. גמילות חסדים זו צדקה שנא' ולא ירע לבבך וגו'. עבודה כתיב תחת אשר לא עבדת בשמחה וגו'. תורה כמארז"ל וכן לדבר הלכה.

והם ג' קוין ימין ושמאל ואמצע כמ"ש מימינו אש דת למו. מימינו הוא ג"ח וצדקה חסד דרועא ימינא אש היא בחי' גבורה דרועא שמאלא והוא כנגד עבודה שהיא עבודת התפלה שעיקרה קבלת עול מלכות שמים היא היראה מפני מלכותו ית' כמלך שעומד עליו כו'.

וכמ"ש שום תשים עליך מלך דהיינו שישים בלבו כאלו עומד לנגד עיניו ועי"ז תפול עליו היראה כי ענין היראה הוא מחמת קרבת הדבר הנורא וכך כשישים אל לבו גדולת א"ס ב"ה שהוא עד אין קץ ותכלית ואעפ"כ מלא כל הארץ הלזו הגשמית הוא כבודו ואזי תקבע היראה בלבו ופחד אלהים לנגד עיניו.

והנה ענין קבלת עול מלכות שמים דהיינו המשכת מלכותו ית' למטה בתחתונים הגם שאחר קבלת מלכות שמים בק"ש נאמר ואהבת. מ"מ הרי לאחר מכאן נאמר פרשה שניה והיה אם שמע וגו' השמרו לכם וגו'. רק שבתחלה נמשך מזה האהבה שירצה לדבקה בו.

ואח"כ כשרוצה לדבקה בו וישים לבו להתבונן בגדולתו ית' ושהוא למטה כמו למעלה אזי נמשך מזה היראה וכדכתיב אברהם הוליד את יצחק ומה בא הכתוב ללמדנו והלא

כבר נאמר יצחק בן אברהם אלא ללמדך שמדת יצחק נולדה ונמשכה ממדת אברהם שאין מדת יצחק היא היראה מדה בפני עצמה ומדת אברהם בפני עצמה אלא כל המדות שבקדושה הם אחדות א' ואין בהם פירוד ח"ו.

וכן בענין הקרבנות אריה דאשא דאכיל קורבנין בחי' פני אריה אל הימין דאשא בחי' גבורות כו'. וכן עבודת הלוים בשיר הוא בבחי' הסתלקות הגבורות ממטה למעלה והחיות רצוא ושוב ונק' בחי' מטי ולא מטי כו'.

וכל זה הוא בחי' אש. ובחי' דת הוא קו הממוצע הוא בחינת התורה שנק' תורת אמת על שם שאותיות אמת הם א' בראש האותיות. ומ' באמצעם. ות' בסופן שהם בחי' מבריח מן הקצה אל הקצה. וזו היא מדתו של יעקב שנאמר תתן אמת ליעקב. וזהו למו פי' אליו כלומר שנמשך מימינו אש דת למו כדי לחזור ולקשר אליו ית' ע"י מדתו של יעקב מבריח מן הקצה אל הקצה:

והנה כל הו' מדות הנ"ל הוא בחי' ו' שבשם הוי"ה ב"ה. ובחי' הה' שבשם הנה תמונת וצורת הה' הוא ג' קוין שני קוין מחוברים שהם בחי' מחשבה דבור. וקו הג' הוא בחי' מעשה וכמ"ש אף עשיתיו. וכמ"ש במ"א. והענין שצריך להמשיך בחי' הו' לבחי' הה"א שהוא להיות מלובשים במחשבה דבור ומעשה שיהיו ממולאים מן המדות דקדושה.

והנה יש ה"ה במילוי ה' אחרת שהמילוי שהוא ההעלם שהוא בחי' ה' המחשבה כי כמו שיש ה' מוצאות בדבור כך הם במחשבה שמה שהוא מחשב הוא מדבר. ויש ה"א במילוי אל"ף שהוא בחי' ההעלם מאד נעלה בחי' אל"ף פל"א כו'. אך הנה שרש בחי' הו"ה שבשם הוי"ה ב"ה הוא נמשך מלמעלה מבחי' י"ה שבשם. יו"ד הוא בחי' נקודה עילאה הוא בחי' מה שכתוב ויצא כברק חצו דהיינו ראשית ומקור התהוות עולמות והתחדשותם מאין ליש ואפס המוחלט כי במחשבה אחת ברא את העולם שכל הבחי' ממכ"ע וסוכ"ע אינן אלא מחשבה אחת. וה' ראשונה היא בחי' התפשטות העולמות באורך ורוחב. והיו"ד נק' נקודה בהיכלא שהוא בחי' בטול וכו'.

והנה כל המדות ומחשבה דבור ומעשה דקדושה שהוא בחי' ו"ה שבשם נמשך מבחי' הבטול. דהיינו שכאשר יתבונן בבטול השגת הנבראים לגבי הבורא ית' שאין תופסים מקום וכלא ממש נחשבו שאינן אלא מחשבה אחת וכו' אזי ישים אליו לבו רוחו ונשמתו להיות לה' לבדו. אך אם ירצה האדם לעורר את האהבה לה' בלבד במדותיו הטבעיים הרי הוא מפריד שם י"ה מו"ה שהמדות אצלו בבחי' יש ואהבה מורגשת יש מי שהוא אוהב בלבד כו' ועי"ז יש אחיזה ויניקה לקליפות וסט"א לינק ולקבל חיות שיתהוו ג"כ ז' מדות רעות ח"ו.

וזהו בחי' עמלק שהוא בחי' היש שהוא העושה ומגדיל היש הפך הבטול שנמשך משם י"ה והוא המכסה ומסתיר התגלות שם י"ה וע"י כן הוא ראשית התהוות השבעה מדות רעות וכמארז"ל אין אדם עובר עבירה אלא א"כ נכנס בו רוח שטות שהוא רוח המכסה ומסתיר בחי' הבטול כי איזהו חכם הרואה את הנולד. מאין כו'.

וזהו שאין השם שלם. וענין שאמרו שאין הכסא שלם הנה בחי' כסא הוא כס א'. פי' בחינת אל"ף אאלפך חכמה אאלפך בינה היא התורה ירדה ונתכסה בכסויים גשמיים כמו כל עניני זרעים ומועד כו'. ונקרא בלשון כסא כמו דרך משל כסא שיושב עליו האדם שמשפיל אחוריו לישב עליו כך הוא ענין התורה שהוא בבחי' אחוריים ובחי' חיצוניות. ירדה ונתלבשה בעניני עוה"ז הגשמיים והכסא היא בחי' מרכבה לבחי' אחוריים שירדו ונשפלו.

והנה בעסק התורה צריך להיות לשמה. פי' בשביל התורה עצמה להמשיך בה בחי' האל"ף כמ"ש ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ שממשיכים בחי' יחודו ית' אפי' בארץ. משא"כ האומר אין לי אלא תורה וכו'. זהו בחי' עמלק המפריד אלף כו':

אך הנה העצה היעוצה נגד עמלק הוא מ"ש כי יד על כס יה וגו'. פי' כי בחי' יד הוא למעלה מבחי' כס ומבחי' י"ה. והענין כי יש ג' ידות. יד הגדולה. יד החזקה. יד הרמה. והנה ביד הגדולה כתיב וירא ישראל את היד הגדולה בה' הידיעה שהיא ידועה ומושגת כי יד הגדולה היא אהבה שמעורר האדם לדבקה בו ית' היא מושגת ומורגשת בלב. וכן ביד החזקה כתיב ולכל היד החזקה בה' הידיעה שיד החזקה היא היראה גבורה דרועא שמאלא ושמאל דוחה שע"י קבלת עומ"ש בק"ש דוחה ומשפיל א"ע.

ולכן אומרים בשמונה עשרה סלח לנו אבינו כי חטאנו מחל לנו מלכנו כי פשענו. וענין הפשע לא בשופטני עסקינן אלא פשעים אלו המרדים. ומרד הוא ענין פריקת עול כלומר שהפריקות עול בלבד נחשב לו כפשע.

ולכן קודם ק"ש אינו מרגיש בנפשו ואומר חף אנכי בלא פשע רק אחר קבלת עול מלכות שמים בק"ש שמקיים שום תשים עליך מלך עליך ממש אזי נדמה בעיניו מחשבות לבו כל היום שלא המשיך עליו יראה זו והסיח דעתו ממנה כאלו פשע ומרד ופרק עומ"ש מעל צוארו. וזה מחל לנו מלכנו כי פשענו. כלומר לפי שאתה מלכנו שקבלנו עול מלכותך עלינו. לכך אנו אומרים כי פשענו.

והנה השמאל הדוחה בבחי' זו היא בבחינת הרגשה בנפשו. אך בבחי' יד רמה כתיב ובני ישראל יוצאים ביד רמה. בלא ה' הידיעה. כי יוצאים כתיב פי' שיוצאים מן הכלי וגבול והוא בחי' נשיאות נפש לקיים מה שכתוב אליך ה' נפשי אשא והוא בחי' תשובה

עלאה שעליה אמרו רז"ל תשובה קדמה לעולם כי ע"י התשובה מעומקא דלבא ובמסירת נפש הרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה היא העולה למקור חוצבה ממש.
והנה ישראל עלו במחשבה. פי' כי הנה במחשבה אחת ברא את העולם וישראל קדמו להיות באותה מחשבה. וכמארז"ל בנשמותיהם של צדיקים נמלך כו'. והרי הם למעלה מבחי' המחשבה ולכן התשובה של נשמות ישראל למקור חוצבם קדמה במעלה לבחי' העולם.
ולכן נק' יד רמה שמרוממת ומנשאת למעלה במדרגה גבוה מאד מאד למקום שאינו ידוע ומושג בהשגת הנבראים. וזהו כי יד בלא ה' הידיעה דהיינו בחי' יד רמה הוא למעלה על כס ועל בחי' י"ה כי ביה ה' צור עולמים שהוא ראשית הבריאה במחשבה אחת ברא את העולם. אבל בחי' יד רמה היא למעלה מעלה מהם. ולכן יש בזה מעלה יתירה להיות משם מלחמה לה' בעמלק שלא יעמוד עמלק להתייצב על בחי' הוי"ה להיות מכסה ומסתיר ומפריד אלא יהיה גילוי. השם שלם והכסא שלם:
והנה משרש נחש שהוא עמלק יצא צפע הוא המן שהוא הוא בחי' עמלק ואחיזתו ויניקתו משם י"ה. וזהו ויקח המן את הלבוש ואת הסוס וילבש את מרדכי. כי הנה אמרו רז"ל שמי עם י"ה שס"ה כו' ששמירת מצות לא תעשה הוא גילוי בחי' שם י"ה כי עיקר הל"ת שלא להיות כסוי והסתר אור א"ס ב"ה. ורמ"ח מצות עשה הן המשכת אוא"ס ב"ה ודירתו בתחתונים וגדול כח גילוי הכסא והסתר עיקר האור מהמשכת השתלשלות האור שאינו אלא זיו והארה בעלמא.
והנה המן הוא הקליפה המכסה ומסתיר בחי' שם י"ה שהוא מקור הל"ת. ולכן כד אתכפייא סט"א ואתהפך חשוכא לנהורא נעשו בחי' לבושין וסוסים לבחי' מרדכי שהוא בחי' מקור המשכת מצות עשה שהלבוש נמשך ממדרגה עליונה יותר כמ"ש במ"א:
וזהו מהר קח את הלבוש ואת הסוס וגו'. כי ארז"ל זכו אחישנה לא זכו בעתה. והנה בבא עת קץ המשיח במהרה בימינו כתיב בלע המות לנצח ואת רוח הטומאה אעביר וגו' שיהיו כלים ואבודים לגמרי שלא יהיה מהם עלייה לקדושה. משא"כ ע"י תשובתן של ישראל בימי הגלות דאתכפייא סט"א ואתהפכא חשוכא לנהורא נעשו מהם בחי' לבושין כנ"ל. ולכן אמר מהר דהיינו שיהיה בבחי' אחישנה ואזי יכול להיות מזה את הלבוש ואת הסוס משא"כ כשיהיה בעתה תאבד לגמרי:
והנה פורים ויוה"כ הוא בחינה אחת (יום כפורים פירושו כמו פורים). ונקרא פורים על שם הפור כי התנשאות המן שהפיל פור הוא הגורל שרצה לדמות לאותו הגורל שביוה"כ כו'. שכמו שיוה"כ הוא בחי' תשובה עלאה לפני ה' תטהרו כך בפורים זכו

ישראל לתשובה עלאה על ידי דברי הצומות וזעקתם במסירת נפש ממש ע"י קדוש השם שהרי המן לא ביקש אלא לאבד את היהודים ואם היו כופרים ח"ו לא היה עושה להם כלום. וכמארז"ל שבימי אחשורוש קבלו את התורה ברצון ועי"ז היה נשיאת נפשם למקור חוצבם הגבה למעלה בבחי' עלה במחשבה ותשובה קדמה לעולם.

והנה גלוי בחי' זו בנפש ביום הכפורים אין בו אכילה ושתיה אבל בפורים שהוא בזמן הגלות הוא ע"י שתיית היין דוקא שהוא בחי' יין המשכר דהיינו בטול הדעת והשגה כו' כמ"ש במ"א:

וזהו חייב אינש לבסומי בפוריא בבחי' יין המשכר עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. כי ארור המן הוא הקליפה המכסה ומסתיר שם י"ה בחי' הלא תעשה. וברוך מרדכי הוא המשכת מצות עשה בחי' ו"ה. וע"י בחי' יין המשכר הוא בחי' בטול ההשגה כו' ובחי' תשובה עלאה עולה למעלה מבחי' י"ה ומבחי' ו"ה. ובפורים מתגלה בחינה זו בכל נפש בכלל והארה מבחי' זו מתגלה קצת בכל יום בפרט בק"ש במסירת נפש באחד ובואהבת לכל חד לפוש"ד:

פרק ט

ובבואה לפני המלך אמר עם הספר וגו'. הנה ארז"ל שית אלפי שנין הוי עלמא וחד חרוב שהוא בבחי' מנוחה שאין בו עליות וירידות כי כל ימות עוה"ז שית אלפי שנין הן בבחינת ירידות ועליות הן בנשמות הן בגופות שכמה פעמים היו ישראל בשלוה ואח"כ ירדו כו'.

והנה ירידה צורך עליי' היא ועלייה זו בכללה נחלקת לשתים שהן ארבע. דהיינו שתים לנפשות שהן ג"ע התחתון והעליון. ושתים לגופות שהם ימות המשיח ותחיית המתים. ועל עליות הללו נאמר ילכו מחיל אל חיל שיש כמה מיני מדרגות שונות בעליות הנפשות.

וכמה מיני היכלות בית הנשים ובית הנשים שני ג"ע תחתון וג"ע עליון. ויש נהר די נור המפסיק בין עליות כי בעליות הנשמה מבחינה זו לבחינה ומדרגה אחרת למעלה הימנה טובלת בנהר די נור שהוא בחי' המבטל ומשכח מעלתו הראשונה להחשיבה כלא וכאין בכדי שתהא בבחי' בטול והתכללות בעלייה אחרת שלמעלה הימנה.

וכמ"ש ובזה הנערה באה אל המלך ובזה הוא העמוד שבין עולם לעולם שבו ועל ידו נכללות הנשמות להיות בבחי' בטול כי זה השער לה' כו'. וכן עד"ז בעליות הגופות לימות המשיח ותחה"מ. אבל וחד חרוב הוא אלף השביעי שבו תכלית השלימות של כל העליות עד שאין עוד עלייה למעלה הימנו שהוא סוף וקץ לכל המדרגותוהעליות

שאפשר להיות לפי מזג ותכונת השמיטה ההיא שית אלפי שנין וחד חרוב ובכל שמיטה ושמיטה לפי מה שהיא כך הוא עליית אלף הז' שבה שהיא תכלית השלימות של כל העליות ונק' בחי' מנוחה שהיא בחי' עלייה שאין למעלה הימנה עוד עלייה וזהו וחד חרוב שהוא בבחינת מנוחה:

והנה כתיב לכו חזו מפעלות אלקים אשר שם שמות בארץ ואמרז"ל אל תקרא שֵׁמות אלא שֶׁמות. והענין כי הנה בחי' שֵׁמות הוא ענין חד חרוב דהיינו בחינת מנוחה סוף ותכלית כל העליות ואעפ"כ כל זה הוא רק בחי' שֶׁמות שאין זה אלא מבחי' שמו מדת מלכותו ית' כמאמר יחיד חי העולמים מלך כו'. כלומר שהוא יחיד ומיוחד לבדו כמו קודם שנברא העולם שאינו בגדר עלמין כלל ומה שהוא חי העולמים הנה החיות המתפשט בעולמות אינו אלא בבחי' מלך ומלכותך מלכות כל עולמים כתיב שכל העליות וכל העולמות עד רום המעלות בכל שמיטה ושמיטה וכמה שמיטין ויובלות כו' הן הם רק בחי' מלכותו ית' שמתענגים ונהנין מזיו השכינה ובעונג זה יש כמה מדרגות ועליות עד רום המעלות וכל זה הוא רק התפשטות זיו כבוד מלכותו ית' אבל בו ית' בכבודו ובעצמו לית מחשבה תפיסא ביה כלל:

והנה בחי' ענג זה בכללו הוא בחי' למחר לקבל שכרם ובהיום לעשותם הוא בחי' התפשטות הרצון שהרצון הוא חיצוניות עונג כנודע בחוש שכל דבר שיש בו תענוג לזה נוטה הרצון. והיינו התפשטות רצונו וחכמתו ית' בתרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן שהם תר"ך עמודי אור הנמשכים מעונג העליון. וכל מצות צריכות כוונת הלב שהוא נקודת פנימיות הרצון שבלב לדבקה בו ית' על ידי מצותיו כמאמר אשר קדשנו במצותיו.

והנה כמו שיש בעונג עילוי אחר עילוי עד רום המעלות כך ברצון נקודה פנימית הלב עומקא דלבא הנקרא בשם כנסת ישראל כמ"ש במ"א יש ג"כ עילוי אחר עילוי עד שיהיה גלוי הרצון הנמשך למטה בנפש בעומקא דלבא בבחי' מאד מאד עד רום המעלות להיות בבחי' מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כלה שארי ולבבי.

ובארץ הוא בחי' שמות בארץ שלא יהיה חפץ זה בתערובות עם עמך רק אליו לבדו ית' כלתה נפשי ולבבי. וזהו יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעוה"ז מכל חיי עולם הבא שכל חיי העולם הבא שהם עליות עד אין קץ בבחי' עונג עליון להתענג בהוי"ה וליהנות מזיו השכינה שהיא בחי' מלך בלבד מבחינת שמות בארץ אבל תשובה ומעשים טובים שעיקר התשובה הוא בנקודת פנימיות הלב מעומקא דלבא מפנימיות הלב היא מלובשת במעשים טובים שהם תרי"ג מצות דאורייתא וז' דרבנן שהן הן גלוי רצון העליון ב"ה הוא העולה למעלה מעלה מבחי' העונג כי העונג הבא לנשמות הוא ע"י התלבשות

בהשגת הנשמה שתהא הנשמה מתענגת לפי השגתה אבל הרצון הוא למעלה מההשגה שהוא בבחי' גולגלתא דחפיא על מוחא וכמ"ש במ"א על פסוק אשת חיל עטרת בעלה. וזהו ובבואה לפני המלך היא עליית כנסת ישראל לפני בחי' המלך ולמעלה הימנו בהתעלות הרצון לדבקה בו ית' בכבודו ובעצמו למעלה מעלה מבחי' שמו ומלכותו. ואזי אמר עם הספר ישוב מחשבתו וגו':

וביאור הענין כי הנה כל עבודת האדם בעוה"ז הוא לברר הטוב מהרע ויש בירור אחר בירור עד רום המעלות. הבירור הוא ע"י חכמה כח מ"ה שהוא בחי' הביטול ליבטל וליכלל אליו ית' והוא לפני המלך כי בחי' מלך הוא בבחי' העולם לשון העלם והסתר פנים להיות כמה צמצומים רבים ועצומים שיהיה בחי' עם לשון עוממות דברים זרים ונפרדים כו'. כי אין מלך בלא עם ובחי' חכמה הוא כח מ"ה דהיינו להעלות מעלמא דפרודא לקשר ולייחד אליו ית' בבחי' בטול אליו לבדו.

והנה הבירור הוא במחשבה כמו שנראה בחוש בגשמיות שכאשר יפול לאדם איזה ענין הוא חושב ומהרהר בו ואת הטוב יקבל ונקלט במוחו ומחשבתו להיות גומר כך בדעתו שיקום הדבר ויהיה כך בפועל ממש ואת הרע דוחה לחוץ ובחי' מחשבה הוא נקרא ספר בחי' צירופי אותיות.

והנה באתערותא דלתתא בבואה לפני המלך בבחי' חכמה ובבחי' בירור כנ"ל. אזי אתעדל"ע להיות אמר עם הספר שיהיה בירור בחי' חכמה במחשבה העליונה בחי' ספר צירופי אותיות שידחה הרע לחוץ ופסולת וסיגים שלוחי הדין והקטרוג המעכבים ומונעים את האדם בעבודת ה' מבית ומבחוץ בגשמיות ורוחניות וישוב מחשבתו הרעה על ראשו.

ובירורם הוא ע"י העלאתם לבחי' מחשבה העליונה דייקא שעלייה זו גורמת להם הירידה והדחיה לחוץ כי הנה בהיותם למטה אין תופסין מקום כלל שממית בידים תתפש וגו'. והם כמשל השמרים שהם ביין.

וכמ"ש ויגר מזה אך שמריה ימצו וגו' שהם הם בחי' שמרים שכשהם למטה כך יפה להם. וזו היא הסיבה שכל הרשעים מגביהים את עצמם קודם מפלתם וכמו שהיה בהמן שגדלו ונשאו על כל השרים וגו'.

וכמ"ש לפני שבר גאון. והיינו דכתיב אם תגביה כנשר וגו' משם אורידך נאום ה' משם דייקא שהגבהתם ועלייתם למעלה היא הגורמת השפלתם ומפלתם לפי שלא יוכלו לעמוד במקום גבוה ומדרגה העליונה בחי' ספר לפיכך ימחו מספר חיים כתיב. משא"כ

כשהם למטה אין תופסין מקום כלל כמשל צואה כשהיא בבית הכסא ובאשפה שם מקומה הראוי לה משא"כ כשמכניסין אותה לבית דוחין אותה לחוץ.
והנה התעלותם לבחי' ספר ומחשבה עליונה הוא אחרי התעלות כנס"י שהוא בחי' נקודת פנימיות הלב לבחי' ומדרגת לפני המלך משא"כ כשהיא למטה וצריכה היא בעצמה להתברר עדיין אי אפשר להיות בירור אחר במדרגת השמרים.
וככה הוא ממש בנפש הבהמית שבכל אדם בפרטות אי אפשר להתברר דהיינו להפריד הרע שבה מהטוב ולהפך הטוב שבה מחשוכא לאורה כו' לסטרא דקדושה אם לא שתתברר תחלה נפש האלהית ותתעלה למעלה מעלה ע"י בירור לבושין דקדושה שהם מחשבה דבור ומעשה המתבררים ע"י עסק התורה ומצותיה שהם התפשטות והשתלשלות רצון העליון ב"ה. וזהו והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' וגו' הוא רצון העליון המלביש הנפש ומעלה אותה למעלה מעלה לבחינת גלגלתא כנ"ל. וכמ"ש במ"א ע"פ שאו את ראש כל עדת בני ישראל וגו' לגלגלתם וגו':

פרק י

וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. פי' החלו במתן תורה שאמרו נעשה ונשמע ואז היתה עדיין נקרא' בשם התחלה. אבל בימי המן וקבל היהודים וגו'. קבלה גמורה. ולהבין זה צריך להבין ענין מתן תורה שניתנה לישראל. והלא אברהם אבינו ע"ה קיים את כל התורה עד שלא ניתנה ומה זו מעלת נתינתה:
אך הנה מעלת אברהם אבינו ע"ה שהיה הלוך ונסוע. דהיינו שהיה בבחי' רצוא ושוב בשביל שהיתה מדתו מדת האהבה בבחינת בטול אליו ית' כי אברהם אבר מ"ה כו'. ובטול זה הוא ע"י ההתבוננות כמ"ש יהללו את שם ה' כו' בחינת שם בלבד שאינו מערך עצמותו ומהותו כו'. כי הוא דהיינו עצמותו ומהותו ית' צוה ונבראו שלא שייך עליו ית' לומר שברא את העולמות כנ"ל. כי לשון ברא משמע שיש כח הפועל בנפעל ולא שייך זה אלא בשמותיו ית' כמ"ש בראשית ברא אלהים הוא שמותיו של הקב"ה. אבל עצמותו ומהותו כביכול הוא רק כאלו צוה ונבראו ממילא שאין להם ערך ויחוס כלל אליו ית' כי נשגב שמו לבדו. פי' אפילו בחינת נשגב. דהיינו בחי' סובב כל עלמין אינו אלא בחינת שמו לבדו.
ואי לזאת תתבטל אליו ית' הנפש בבחי' בטול באור א"ס ב"ה ממש שאין כח בנפש להכיל את אור האהבה זו כי אם בבחי' רצוא ושוב וזו היתה מעלת ומדרגת אברהם הלוך ונסוע. אך לעתיד לבא כתיב כי עין בעין יראו לפי שאז נאמר בבכי יבאו שהבכיה

היא מחמת קבלת השמחה הגדולה ורוב התענוג המתגלה למעלה מאשר תוכל הנפש שאת שלכן הוא בוכה ומוריד דמעות לפי שאין מעצור בבחי' כלי וגבול כנודע:
והנה מעלת אברהם היתה גדולה מאד מצד שרש נשמתו ולא כל האדם זוכה לזה. לכך נתנה התורה רמ"ח מ"ע ושס"ה לא תעשה שהן הן בחי' רצוא ושוב. רצוא במצות עשה. ושוב במצות לא תעשה. כי המצות הן כלים לאור א"ס ב"ה המלובש בהם.
וכמו שכתוב וירד ה' על הר סיני. כי רמ"ח פקודים הם רמ"ח אברים דמלכא. כמו האבר שהוא כלי שבו מלובש החיות מן המוח כך המצות הם כלים ואברים להחיות הנמשך מן החכמה דאורייתא מחכמה נפקת שבה מלובש אור א"ס ב"ה ממש וע"י זה יהיה גילוי אור א"ס ב"ה ממש בנפש האדם.
וזהו ענין נעשה ונשמע. נעשה היא בחי' כלי בעשיית המצות בפועל ממש. ונשמע מלשון וישמע שאול לשון אסיפה שיתאסף ויתקבץ לתוכן המשכות מאור א"ס ב"ה. כי המשכת אור א"ס ב"ה בתורה ומצות תלוי במעשה המצות וקיומן בפועל ממש כי אין אור בלי כלי כנודע מענין יסוד האש ע"ד משל שהוא הגבה למעלה מכל הד' יסודות תחת גלגל הירח ואעפ"כ אינו מאיר בלילה לפי שהאור הבא ממנו אינו מאיר אלא א"כ יש דבר למטה שנאחז בו ודולק כמו פתילה ועצי' ואחר שכלו ונשרפו העצי' והפתילה מסתלק והיה כלא היה ואינו עולה בשם אור כלל. וזהו ולא עם הארץ חסיד. חסיד הוא בעל מדות האהבה והיא היא בחי' אור (כי ב' פעמים אור בגימטריא ואהבת) ואי אפשר להיות גילוי אור האהבה כי אם שיהיה בחי' כלי למטה שיתפעל בו. ובחינת כלי זו הוא ע"י תורה ומצות. משא"כ עם הארץ. וגם עיקר הגורם להמשכ' אוא"ס ב"ה שיהי' מתלבש בתורה ומצות ולהיות אנת חכים ולא וכו'. הוא הוא עיקר התורה ועשיית המצות עצמן שבחי' הכלי קדמה לאור בשרשו ומקור חוצבו.
וכמ"ש במ"א על פסוק ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך וגו'. וכנודע ששרש וחיות המאכל שמדומם צומח חי הוא הגבה למעלה מחיות ונפש החיונית של האדם שלכן המאכל מחיה את האדם ומשיב את נפשו כו'.
ולכן עיקר המשכת אור א"ס ב"ה תלוי בבחי' כלי שע"י מעשה המצות וקיומן בפועל ממש שעושין בחי' כלי מזה נמשך האור ומתלבש בהם. וזהו ג"כ ענין ולא עם הארץ חסיד שאי אפשר להיות המשכת אור האהבה מלמעלה כי אם ע"י כלים שהם התורה ומצות. ובזה יובן שלפעמים מצינו שנחשב מעלת אברהם גדולה שקיים את כל התורה. וכמ"ש וישמר משמרתי וגו'. ולפעמים מצינו שנחשב לו לגרעון שלא זכה לתורה. דשניהם אמת כי מצד שרש נשמתו היה הגבה למעלה עד שהיתה נשמתו מרכבה ובחי' כלי לאור

התורה ואור א"ס ב"ה הנמשך ומתלבש בתורה. כי אברהם אבר מ"ה אבר וכלי. אבל כל המצות עצמן שהם מדרגות עליונות יותר מלפני מלך וגו' עדיין לא ניתנו בימי אברהם:
אך על ענין המשכה זו נאמר יביאו לבוש מלכות. וסוס אשר רכב עליו המלך והלבישו את האיש וגו'. והענין כי הנה לבוש מלכות היינו בחי' תורה ומצות כמ"ש עוטה אור כשלמה ואין אור אלא תורה דאורייתא מחכמה נפקת והוא בחינת לבוש לאור א"ס ב"ה המתלבש בתוכה אנת הוא חכים וכו' והמצות נקראין לבושין שבהם מלובש חסד דרועא ימינא כו' והמשכת בחי' לבוש זה שיהיה התלבשות אור א"ס ב"ה בתורה ומצות במעשה המצות וקיומן בפועל ממש הוא ע"י בחי' סוס וכמ"ש גבי מתן תורה כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה.
וביאור ענין זה כי הנה סוס הוא בגימטריא ב"פ ג"ס והיינו בחי' כי גאה גאה דהיינו להיות ע"י זה בבחינת בטול אליו ית' כי מצות צריכות כוונה דהיינו רעותא דלבא אם ישים אליו לבו כו' שאין אור א"ס ב"ה שורה אלא במי שבטל אליו כו':
והנה ענין הסוס הוא שמוליך הסוס לרוכבו למקום שאין יכול להגיע לשם מצד עצמו. ויש בזה ב' בחינות שמעלהו הרים גדולים ומורידו בקעות גדולות כך הנה יש בבחי' בטול זה ב' בחינות ממטה למעלה למקום שאין יניקה ואחיזה לסטרא אחרא עלמא דחירות גיאה על גיותניא שלא ניתן להם שפע וחיות אם תגביה כנשר וגו'.
וזהו שכתוב סוס ורוכבו רמה בים. רמה לשון רוממות ולשון השלכה ושניהם אמת כי מחמת רוממות נעשה בחי' השלכה כו' וממעלה למטה להיות נמשך גילוי בחי' בטול זה למטה דאתהפכא סטרא אחרא ואתכפייא כו' כי א"א להיות התהפכות המדות ע"י המדות דקדושה עצמן מאחר שהם זה לעומת זה.
וכמאמר לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל אלא עד יערה עליו רוח ממרום בחי' בטול באור א"ס ב"ה. וזהו מרומז בדברי רז"ל תבא אמו ותקנח את בנה כו' וכמ"ש אם רחץ ה' אל תקרא אם אלא אם כו' אם הבנים היינו אם ומקור המדות היא בחי' התבוננות באור א"ס ב"ה ממש בבחי' בטול ושם מתהפכין כל המדות מהפך להפך לפי שהיא בחי' מקיף כמו ע"ד משל מחשבה שמקפת וסובלת ב' דברים הפכיים ואין שם שליטת בחי' זה לעומת זה:
וזהו כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה. שנמשך בחינת ישועה להושיע משופטי נפשו ולאהפכא כו'. ועי"ז נותנין הלבוש והסוס על יד איש משרי המלך הפרתמים הוא מיכאל כהנא רבא ענף החסד שהוא המלביש את הנשמה בג"ע כו'. וקרא לפניו ככה יעשה וגו'. יובן ע"פ מארז"ל עתידים צדיקים שיאמרו לפניהם קדוש כו'. כי הנה

קדוש הוא ענין המשכת קודש העליון בוי"ו המורה על המשכה. ולעתיד לבא תהיינה כל המשכות ממטה למעלה שעיקר הגלוי יהיה למטה. ומלאכי מעלה יקבלו הארה ממטה כו'.

והנה המשכת אור א"ס ב"ה בבחי' הנ"ל החלו במ"ת שאז היתה התחלת ההמשכה וכענין מעט מעט אגרשנו. אבל בימי המן וקבל היהודים קבלה גמורה בבת אחת כי יהודים נק' על שם בחי' הודיה. כי יש ברכה והודיה. ברכה היא בחי' גלוי מעולם ועד עולם. אבל הודאה אינו בחינת גלוי לפי שהיא בחינת הודאה באור א"ס ב"ה עצמו אשר אי אפשר לבא לידי גלוי ואינו נתפס בשום מחשבה רק בבחי' הודאה והיא בחי' בטול ממש וזכו אז ישראל למדרגת הבטול הגדול ע"י מסירת הנפש על קדוש השם שהרי אם רצו להמיר דתם לא היה המן עושה להם כלום שלא גזר אלא על היהודים אלא שהם מסרו עצמן למות כל השנה כולה ולא עלה להם מחשבת חוץ ח"ו וע"י בחינת מסירת נפש זכו לבחי' קבלה גמורה שנכנס ונמשך להם בחי' אוא"ס ב"ה ממש:

פרק יא

ביאור על הנ"ל

הנה ענין קיים אברהם אבינו ע"ה כל התורה עד שלא ניתנה היינו שהמשיך אור מבחי' סוכ"ע שזהו קוטב ויסוד העיקר שבכל התורה ומצות שהוא להמשיך גלוי האור הסוכ"ע. וכמבואר בדוכתי טובא. (עמ"ש בפסוק וזאת המצוה בפר' ואתחנן ובפסוק את שבתותי תשמרו) ולכך היה עבודתו בבחי' הלוך ונסוע שהוא רצוא ושוב. כי ההמשכה מבחי' זו שלמעלה מההשתלשלות א"א שיהיה נמשך כ"א בדרך רצוא ושוב. ולכן גם עבודת האהבה דאברהם שנמשך מבחי' התבוננות דסוכ"ע היה ע"ד רצוא ושוב שאין כח בנפש להכיל את אור האהבה זו כי אם בבחי' רצוא ושוב (ועמ"ש ע"פ טוב לחסות ויש התבוננות שהיא כו' והלב קטן מהכיל כו' ע"ש). אך להבין מה שלפעמים נחשב לו לגרעון מה שלא זכה לתורה ומצות שניתן בסיני. זה יובן בביאור ענין פי' נעשה ונשמע. והוא כי נעשה פי' הכלים ע"ד רמ"ח פקודין אינון רמ"ח אברין דמלכא שהן בחי' כלים לגלוי אוא"ס ב"ה כמו שהאבר הוא כלי לחיות הנמשך מן הנפש.

ופי' נשמע הוא האור שנמשך לתוך הכלי ע"י קיום מצוה זו. ומה שהקדימו נעשה לנשמע היינו לפי שהמצות שהם הכלים הם הגורמים שיבואו האורות ויומשכו ויתפשטו בהכלים ואם לא הכלים לא היו האורות נמשכים כלל. ויובן זה ע"פ שני דרכים. הא' ע"פ מ"ש כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא. כי הנה יש ד' יסודות ארמ"ע ויסוד האש הוא למעלה מרוח מים עפר כי הוא תחת גלגל הירח. ויש חקירה בין החוקרים במהותו.

והנה הקושיא מפני מה יש חשך בלילה. והתירוץ הוא שאור ואש הנאחז בפתילה ועצים זהו הארה והשפעה מיסוד האש. אבל יסוד האש עצמו הוא המקור של האור והאש אינו כלל ע"ד מהות האש שבפתילה ורק אש שבפתילה הוא הארה והמשכה ממנו.
ולכן מיסוד האש עצמו אינו נמשך כלל אור והארה כ"א אחר שנמשך האש בפתילה אז הוא מאיר. אמנם אנו רואים מי הוא הגורם שיומשך האש ממקורו האש היסודי זהו הפתילה והעצים שהן הכלים שבהן נאחז האור ואז נמשך ומאיר ומתגלה למטה משא"כ בהעדר הפתילה מסתלק האש למקורו האש היסודי מהגילוי אל ההעלם ונעשה חשך למטה.
והנמשל יובן למעלה שיש אור וכלי בע"ס. האור הוא גילוי והמשכה מהמאציל העליון ב"ה והכלי הוא בחי' ע"ס חו"ב חג"ת כו' שהן בחי' כלים שבהן נמשך ונאחז האור מאין סוף ברוך הוא. והנה מעשה המצות שנקר' רמ"ח אברין זהו היותן בחי' כלים דעשר ספירות כנודע וע"כ על ידי קיום המעשה שהוא עשיית רבוי הכלים היינו טפ"ט עולה פ"א.
ובכל אחד יש ראש תוך סוף עולה רמ"ג וה"ח המגדילין נמצא זהו בחי' רבוי הכלים שכל ספירה כלולה מט' ומג' בחי' ראש תוך סוף וגם הגדלתן ע"י ה"ח והוא תקון והגדלת אברים וכלים דז"א כמ"ש בכהאריז"ל בדרוש עבור יניקה מוחין.
וזהו פי' נעשה והיינו שע"י הצדקה וג"ח מתקנים ועושים בחי' חסד דרועא ימינא דז"א כו'. וכן בכל המצות מתקנים בחי' כלי פ'. ועי"ז דוקא ונשמע שיומשכו האורות בכלים והיינו תוספת אור וגלוי מא"ס ב"ה מחמת רבוי הכלים שבהן יומשך ויתאחז האור. משא"כ בהעדר הכלי מסתלק האור למקורו ושרשו במאציל העליון ב"ה. וזהו כי הוי' אלקיך אש אוכלה הוא כמשל האש שבהעדר הפתילה מסתלק האש לשרשו (ועמ"ש ע"פ הזהר בפר' בלק ע"פ שחורה אני כו'). ולכן אמרז"ל ולא עם הארץ חסיד. פי' כי חסיד היינו בחי' מדת האהבה שנק' חסד. והנה ואהבת הוא בגימטריא ב"פ אור. וכל אור אינו מאיר ונמשך כ"א כשיש לו כלי במה שיתאחז דוקא לכן להיות בחי' אורות האהבה מתגלים בנפש הוא דוקא ע"י כלים שהן הן התורה ומצות וממילא מובן דעם הארץ שאינו בתורה ומצות א"א לו כלל להיות נמשך בו אור האהבה. וזהו שהקדימו נעשה לנשמע וזהו שכתוב (מלכים ב' סי' ד') אין עוד כלי ויעמוד השמן. ואילו היו עוד כלים היה עוד רבוי המשכת האורות כו' והוא מטעם הנ"ל. והדרך השני בפי' שהקדימו נעשה לנשמע ולא עם הארץ חסיד הוא מפני שהכלים שרשם גבוהים מן האורות ולכך הוא שבהם ועל ידם נמשך ומתגלה האור.

והוא כנודע מענין שבירת הכלים דתהו ורפ"ח נצוצין שהם גבוהים יותר מעולם התקון. ולכן האדם ניזון ומקבל חיות מדצ"ח אף שהם למטה ממנו במדרג' אלא משום ששרשם מעולם התהו ולכן נפלו למטה יותר עד"מ אבן הנופלת מן החומה שכל שתפול מן הגובה ביותר אזי תפול למטה בריחוק יותר.

והנה כל המצות מעשיות נעשים הכל בדברים שנפלו בשבה"כ כמו תרומות ומעשרות בצומח כו'. קרבנות בחי כו'. וגם התפלה והתלמוד תורה הרי הדיבור הוא גשמי וגם נלקח מחיות שאכל וניזון כו'. לכן כ"ז הוא תקון הכלים שנשברו ורפ"ח נצוצין הנ"ל להיות נכלל ברמ"ח אברין דמלכא שהוא בחי' ז"א שהוא מעולם התקון ועי"ז נמשך האורות בז"א כו' והאורות הם מעולם התקון וא"כ שרש הכלים שהן מעולם התהו הרי הם גבוהים בשרשם מהאור רק שירדו להיות כלים לכן מ"מ בהם ועל ידם דוקא נמשך האור וכמו שהמאכל מחיה את האדם כו' מצד שבשרשו הוא נלקח ממקום גבוה יותר. (ועמ"ש ע"פ ראשי המטות ג"כ מזה וע"פ כי ביום הזה יכפר) והנה אברהם שקיים כל התורה היינו שהמשיך האור הנמשך ע"י המצות המשיך זה ע"י עבודתו ברצוא ושוב כו' אך הכלים הנעשים ע"י עשיית המצות בפועל ממש זה ודאי לא היה יכול לקיים כיון שעדיין לא ניתנה תורה כלל במעשה כו' וכיון שבשרש התקון הכלים גבוה יותר ע"י קיום התומ"צ בפו"מ זהו גבוה יותר ממה שקיים אברהם כו' (ועמ"ש בד"ה משה ידבר): **והנה** על ענין המשכה זו נאמר במתן תורה כי תרכב על סוסיך כו'. סוס בגימטריא ב"פ ס"ג. וכמארז"ל גבי סוס שרוחו גסה עליו. והוא ב' בחינות מלמטה למעלה ומלמעלה למטה. ופירוש מלמטה למעלה הוא כענין עליית העולמות בשבת כי הנה בחול הוא ירידת כלים דזו"נ דאצילות בזו"נ דבי"ע כדי ללקט ניצוצים ולברר בירורים כל ששת ימי המעשה.

ועי"ז בשבת הוא עליית זו"נ שעליה זו היא ע"י בירור נצוצים הנ"ל ששרשם גבוה מז"א שהוא בחי' שם מ"ה כי הם נפלו בשבירה מז"ת דס"ג ונפלו בשם ב"ן וכשמתבררים עולים לשרשם בס"ג שהוא למעלה משם מ"ה ולכן לע"ל כשיושלם כל הבירורים תהיה המל' שהיא שם ב"ן עטרת בעלה שם מ"ה ע"י שתעלה בבחינת ס"ג.

וזהו לע"ל ליום שכולו שבת. ואמנם מעין זה יש בכל שבת שע"י בירור ניצוצים הנ"ל דשם ב"ן בששת ימי המעשה נעשה עלייה גדולה בשבת לבחי' ס"ג. והוא כענין העלייה להיות גילוי אורות דתהו שהיו גדולים מאורות דתקון כו' (דאף שמבואר לעיל שבתקון נעשה רבוי האורות ע"י רבוי הכלים היינו רבוי דוקא אבל מהות עצם האור היה בתהו גדול יותר שלכך לא הכילום הכלים מגודל תוקף גדולת האור כו') וזהו בחי' הסוס שמוליך

למעלה האדם זו"נ מלמטה למעלה למקום שלא יוכלו לעלות בעצמן היינו למעלה משם מ"ה דז"א. והוא בס"ג דבינה. ולכן נק' בינה בזוהר עלמא דחירות ונק' יובלא עלאה וקראתם דרור מפני שהוא בחי' גבוה מאד שאין לחיצונים יניקה שם כלל (שיניקתן רק מזו"נ שהם ז' מדות שהיה בהן שבה"כ משא"כ בג"ר כו'. ומש"ל שבס"ג היה השבירה היינו בז"ת שהם המדות שרש זו"נ כו'. משא"כ בבינה שהיא ג"ר כו') וענין מלמעלה למטה היינו שזה גופא להיות בירור והתהפכות המדות הוא ע"י המשכה מבינה שהוא בחי' ס"ג. וכמו ספירת העומר שהוא בירור ז' מדות דנה"ב הוא דוקא ע"י שממשיכים מקיפים דאימא שע"ז נאמר וספרתם לכם ממחרת השבת כו'. שהבינה נק' מחרת השבת כמ"ש במ"א.

וזהו ענין תבא אמו דוקא ותקנח כו'. וכן יוה"כ מחילת עונות נושא עון ע"י תבא אמו כו' גם כמ"ש בע"ח שער החשמל פ"א כפי כניסת הכלים דתבונה מבפנים כן בחי' האור שלה מלובש מבחוץ כו'.

וע"ש שכל זה התקון הוא כדי לדחות החיצונים מזו"נ שהוא דוקא ע"י המשכת אור הבינה מבפנים ומבחוץ כו' והוא ענין לבוש החשמל דבינה שמלביש לזו"נ בשביל שלא ייקנו מהן החיצונים הרי כל זה על ידי הבינה.

ומזה יובן ענין סוס שמלמעלה למטה היינו שנמשך אפי' למטה במקום הקליפות לברר ולהפך המדות לפי שהוא דוקא יכול לדחות החיצונים כו' משא"כ המדות עצמן אין להם כח לירד כ"כ כי מהם יוכלו החיצונים לינק אם לא ע"י סוס שהוא המשכה דבינה המוליכן כ"כ למטה. ויובן זה עד"מ שאנו רואים ההפרש בין השכל למדות שהשכל יש בכחו לסבול דבר שהוא שונאו בתכלי' ולהיות מעיין ומתבונן בו כמו שמתבונן בדבר האהוב אצלו. ויוכל לציירו בדמיון מחשבתו אע"פ שישנא אותו בתכלית.

והנה ההתבוננות באיזו דבר הוא המשכה מהשכל והתבונה לאותו הדבר שהשכל מקיף אותו הדבר ואותו הדבר מוקף בשכלו ומחשבתו וא"כ כשחושב ומתבונן בדבר השנאוי הרי אותו הדבר ג"כ מוקף בשכלו וא"כ נמשך הכלי להיות מקיף לדבר ההוא. נמצא השכל והמחשבה יכולים לירד כ"כ למטה אף גם בדבר שרחוק מאד ממנו עד ששונא אותו ועכ"ז יקיפנו במחשבתו ויתבונן בו. משא"כ בהמדות שאין מדת האהבה יכולה להתפשט בדבר שהוא שונאו.

וזהו לפי שהמדות הם המשכה בבחי' פנימיות אבל השכל הוא מקיף לכך יכול לירד גם למטה. וכך יובן למעלה דדוקא מבחי' בינה יוכל לימשך גם למטה אפילו במקום הקליפות שהרי הקב"ה יודע גם מעשה הרשעים ומתבונן בהם כמו במעשה הצדיקים

משא"כ מדת האהבה לא תתפשט ותומשך במקום הרשע כו'. (ויובן זה עוד ע"פ מ"ש בענין חטא עה"ד דכתיב הן האדם היה כאחד ממנו לדעת טוב ורע וע"י ידיעה זו שידע את עה"ד טוב ורע שהן היכלות דנוגה נתפתה ונמשך אחריהן וזהו מפני שידיעתו הוא בחי' פנימי כי הדעת מקור הששׁ מדות ע"כ ע"י ידיעה וקירוב זה שנתקרב להן נמשך אחריהן כו'. משא"כ בחי' דעה עליונה שהיא בחינת מקיף על הדבר ע"כ הגם שדע' זו יודעת הרע היטב לא נמשך מזה יניקה כו' וז"ש הן האדם היה כאחד ממנו לדעת כו' הוא בכ"ף הדמיון שידיעתו הוא בבחי' פנימית והתפעלות משא"כ דעה העליונה כו' וע"ש) והנה ע"י ירידת והמשכת בחי' סוס מלמעלה למטה לירד ולברר המדות ואתהפכא חשוכא לנהורא בששת ימי המעשה והוא ענין מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה עי"ז לפי ערך נעשה אח"כ העליה מלמטה למעלה בשבת כו'.

וז"ש והאם רובצת על האפרוחים כו' שלח תשלח את האם כו'. פי' והאם רובצת זהו הירידה מלמעלה למטה אם רחץ כו' א"ת אם אלא אם ועי"ז העלייה מלמטה למעל' שלח תשלח את האם כו'. ועי"ז אח"כ ואת הבנים תקח לך הן תומ"צ להיות הגילוי למטה כמו למעלה. ולכן נאמר במ"ת כי תרכב על סוסיך שהמצות נתלבשו בדברים גשמיים שמק"נ כמש"ל ובהם צ"ל הבירור. ולכן זהו ע"י סוס המוליך מלמעלה למטה ועי"ז אח"כ העלייה מלמטה למעלה (ועד"ז היא ספה"ע קודם חג השבועות מ"ת שהוא בירור בכדי שעי"ז יוכל להיות המשכת אלקות בדברים גשמיים כמ"ש במ"א וספרתם לכם כו'. ובירור נה"ב ע"י מקיפים דאימא כנ"ל. וזהו ענין והאם רובצת כו'. ועמ"ש ע"פ מקוששׁ עצים בענין ועל יובל ישלח שרשיו שיש בחי' יובל בחול"ם ויש במלאפו"ם והוא ג"כ בחי' מלמעלה למטה ומלמטה למעלה. והיינו ג"כ ב' בחינות הנ"ל שבבינה כי בינה נק' יובלא דרור כו'). וכן בפורים נאמר לבוש מלכות כו' וסוס אשר רכב כו' לבוש מלכות היינו הלבושים הנעשים ממעשי המצות שהן מבירורי נוגה כנ"ל והוא ע"י וסוס אשר רכב כו' (גם אשר לבש בו המלך הוא כענין החשמל דבינה המלביש לזו"נ מצדדיהן והנה למטה נעשה מנעל תחת רגליהן וכעין זה הוא בחי' וסוס כו'. ועמ"ש במ"א ההפרש בין סוס לכרוב שהן ב' מיני אותיות מסוכ"ע וממכ"ע ויובן עם הנ"ל דסוס אותיות והמשכות דבינה להקיף גם על דבר השנאוי. והוא בחי' אותיות והמשכות דמקיפים בחינת סוכ"ע. וכרוב אותיות דממכ"ע המשכת המדות כו'. גם להבין עוד איך הבירור דוקא ע"י בחי' וסוס אשר רכב יובן עם מ"ש ע"פ את קרבני איך הטעם שהתשובה אינה מועלת רק בעוה"ז משום דדוקא בעוה"ז מאיר ומתגלה בחי' סוכ"ע שבו ועל ידו דוקא כח הבירור להיות אתהפכא כו' והמשכה וגילוי זה מבחי' סוכ"ע ע"י בחי' וסוס כו' וע' עוד מ"ש ע"פ

לסוסתי מענין אותיות דוכרן ונוקבן ולכן בבינה הוא שם הוי"ה בניקוד אלהים שהוא נגד ב' בחי' הנ"ל):

וזהו ענין וקבל היהודים את אשר החלו לעשות כי במ"ת רק החלו לעשות. דכבר מבואר למעלה בענין נעשה ונשמע שהעיקר הוא ע"י נעשה שהיא בחי' תקון ובירור הכלים ועי"ז אח"כ ונשמע גילוי האור כו'.

ובמ"ת היה רק התחלת תקון הכלים והמשכת האור כענין מעט מעט אגרשנו. וכמו שאנו רואים שלא היו שלימות עדיין בישראל וכל ימי השופטים עליות וירידות וגם אח"כ. אבל בימי המן וקבל היהודים קבלה גמורה ע"י הבטול הגדול ע"י מסירת נפש נזדככו הכלים בתכלית עד שנמשך האור לתוכן להיות וקבל כו' ולכן נאמר וקבל לשון יחיד. כי הנה במ"ת נאמר ויחן שם ישראל לשון יחיד כאלו הם כולם כאיש אחד.

ועי"ז זכו למתן תורה כמאמר ברכנו אבינו כולנו כאחד באור פניך שהוא אור קבלת התורה כמו שמפרש כי באור פניך נתת לנו תורת חיים. שגילוי זה הוא כשכולנו כאחד דוקא כי אין התלבשות וגילוי אור א"ס ב"ה שהוא אחד האמת אלא במקום האחדות וההתכללות ולכן בפורים שאז היה הגמר שקבלו מה שהחלו במ"ת לכך נאמר וקבל לשון יחיד כאלו הם איש אחד. אך איך יהיה בחי' זו.

והענין דהנה ענין התחלקות המדרגות זהו רק מהחכמה למטה כמ"ש נודע בשערים בעלה לכל חד לפום מה דמשער בלביה דהיינו כל אחד לפי השגתו. והיינו במדות שנמשכים ונולדים מהשכל א"כ כשאין דעותיהם שוות גם המדות אינם שוות.

וכמו תלמידי שמאי והלל שנתרבו הדעות וההתחלקות זה פוסל וזה מכשיר מחמת שינוי הדעות אף ששמאי והלל לא נחלקו רק בג' דברים אבל תלמידיהם נחלקו הרבה זה תופס השכל ששמע מרבו כך וזה כך. ועד"ז בהעבודה מצד השכל המושג נמשך התחלקות המדרגות. אבל בחי' רעותא דלבא שהוא הרצון שלמעלה מהשגת השכל לגמרי והיינו ענין המס"נ שהיה בימי הגזירה דהמן שנתדבקו בו ית' בבחינת רצון פשוט שלמעלה מהשכל והשגה הנה בבחי' זו כולם משתווים בו יחד כאלו אינו אלא רצון אחד מכולם יחד כאיש אחד (ועמ"ש ע"פ מים רבים כו' פרשה תולדות) כי בלמעלה מהחכמה אין שייך שום התחלקות כלל. ולכן נאמר וקבל לשון יחיד. והיינו שע"י בחי' בטול זה ורעותא דלבא הוא שזכו לגלוי אור א"ס ב"ה דכתיב בו כי לא יראני האדם שאינו נתפס בשום שכל אלא רק ברעותא דלבא.

וזהו וקבל היהודים דוקא שבחי' הודאה היא לבחי' שלמעלה מהשכל שאינו נתפס בשכל רק ע"י הודאה כו'. וכמאמר לך טוב להודות ולשמך נאה לזמר כי הזמר היא

התפעלות המדות מחמת ההשגה כענין בעלי השיר יוצאין בשיר. וזה שייך לשמך בחי' שם והארה אבל לך טוב להודות כי לית מחשבה תפיסא ביה כלל כנ"ל.
והנה אח"ככתיב קימו וקבלו היהודים ושם יש קרי וכתיב הכתיב וקבל והקרי וקבלו. כי הנה בשעת הגזרה שהיה המס"נ בגלוי היה וקבל לשון יחיד. אבל אח"כ כשעבר הזמן ולא היה המס"נ בגלוי נאמר הקרי וקבלו שמקבל כל אחד לפי השגתו ולפי הכלים שמכין כך הוא ממשיך ולפי ערך זכוך הכלים כו'.
ומ"מ הכתיב וקבל. שהרי מ"מ בכל א' יש מס"נ ורעותא דלבא בכח עכ"פ רק שהוא בהעלם אשר מצד בחי' זו אין שום התחלקות מדרגות כלל. וזהו ענין קרי וכתיב כי הקרי שקורין זהו הגלוי בקול ודבור. והכתיב הוא אע"פ שאינו בגלוי מ"מ ישנו בו בכח עכ"פ ובבחי' זו נאמר קימו וקבל היהודים עליהם ועל זרעם כו':

פרק יב

חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי. וצ"ל מפני מה שמחת פורים גדולה הרבה משמחת יום טוב (דחייבי' בהו בשמחה מדאורייתא ועכ"ז ודאי אין לבסומי כ"כ. וכמ"ש הרמב"ם גבי שמחת יו"ט לא ימשך ביין כו') שנעשה בהם ניסים לאבותינו כמו בפסח קי"ס ובשבועות מ"ת כו'. ובמעלה הרי היו"ט קדושים יותר שאסורים בעשיית מלאכה. משא"כ בפורים דמרדכי גזר ולא קבלו עלייהו. ויובן בהקדים ענין וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. דפי' החלו היינו בשעת מתן תורה. וכמאמר רז"ל ע"פ קימו וקבל היהודים קיימו מה שקבלו כבר כי בשעת מתן תורה כפה עליהם הר כגיגית כו'. ומכאן מודעא רבא לאורייתא אלא דהדר וקבלוה בימי אחשורוש כו'.
וצ"ל מפני מה נחשב מה שכפה עליהם הר כו' יותר אונס ממעשה דאחשורוש.
והנה מתחלה צ"ל מהו ענין מתן תורה. וגם מה שארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו הלא בג"ע מתענגים מגילוי אוא"ס ב"ה. ומה שייך בזה שיהיה דוקא תלמודו בידו שהם הלכות שנתלבשו בענינים גשמיים.
וגם מ"ש רז"ל שכל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר כי דבר ה' בזה הכרת תכרת הנפש. וזה תמוה לכאורה דמאחר שמי שא"א לו לעסוק בתורה כ"כ יוצא י"ח בפרק א' שחרית ופרק א' ערבית א"כ למה יהי' האפשר לו לעסוק ואינו עוסק גדול עונו כ"כ לומר עליו הכרת תכרת כו'. אך הענין כי הנה התורה נק' משל הקדמוני כמ"ש כאשר יאמר משל הקדמוני מרשעים יצא רשע.

והוא מ"ש והאלקים אנה לידו. וכן שלמה המלך ע"ה אמר להבין משל ומליצה כו'. והענין כי פי' הקדמוני היינו קדמונו של עולם שהוא אור א"ס ב"ה עצמו. כי בחי' סובב כל עלמין וממלא כל עלמין זהו מה שנמשך ממנו ית' הארה להיות חיות להעולמות.
וא"כ בחי' זו היא שייך לעולמות. כי גם בחי' סובב הוא בחי' ששייך לעלמין שהוא מה שמחיה העולמות רק שהוא בחי' אור מקיף. וממכ"ע הוא בחי' אור פנימי. אבל מהותו ועצמותו ית' אינו בגדר עלמין כלל ולא שייך לומר עליו סוכ"ע כו' ולכן נק' קדמונו של עולם.
והתורה שנק' משל הקדמוני היינו שהתורה היא משל לבחי' קדמונו של עולם שכמו שע"י המשל יושג הנמשל כך ע"י שתלמודו בידו יזכה לגלוי מבחי' זיו ואור מא"ס ב"ה מה שלמעלה מבחי' סוכ"ע וממכ"ע.
ואינו בגדר עלמין כלל. כי הנה בהשגת התורה יש רבוי מדרגות אין קץ בעילוי אחר עילוי כמו מהות ההשגות שבג"ע התחתון אינן ערוך למהות ההשגה שמשיגים בג"ע העליון ולכן ההשגות שבג"ע התחתון לגבי השגה שבג"ע העליון הוא רק כמו ערך המשל לגבי הנמשל.
ועד"ז יש מדרגות אין קץ וגם למעלה מג"ע העליון. וכמ"ש וקדושים בכל יום יהללוך סלה. וכמ"ש בלקוטי הש"ס להאריז"ל על מארז"ל צדיקים אין להם מנוחה לא בעוה"ז ולא בעוה"ב שנאמר ילכו מחיל אל חיל.
וכל השגה לגבי מה שלמעלה ממנה נק' משל. וז"ש בשלמה וידבר שלשת אלפים משל. פי' על כל דבר מד"ת. דהיינו שהדבר הזה מושג בג"ע התחתון כך ובג"ע העליון דבר זה עצמו הוא בענין רוחני ונעלה יותר עד שבחי' ראשונה הוא רק כמו משל לבד לבחי' זו והשיג כך שלשת אלפים מדרגות על כל דבר מדברי תורה. ובאמת נאמר יהללוך סלה בלי קץ כו' וזהו ולתבונתו אין מספר.
והנה אורייתא מחכמה נפקת והיא מקור ושרש לכל בחי' ההשגות הנ"ל כמ"ש ונהר יוצא מעדן כו'. ובחי' ח"ע עצמה היא בחי' משל לבחי' קדמונו של עולם ממש כי הגם שאור א"ס ב"ה מרומם ומתנשא לאין קץ מבחי' חכמה וכל הע"ס שראשיתן היא בחי' חכמה נק' בזהר רזא דשמא קדישא כמו השם שקוראים לאדם שאינו נוגע לעצמותו ומהותו כלל (וכמש"ל פ' תרומה בד"ה מי יתנך) מ"מ אור א"ס ב"ה שורה ומתלבש בחכמה עלאה. כמ"ש הוי"ה בחכמה. ולכן התורה דמחכמה נפקת נקראת משל הקדמוני דכמו המשל אע"פ שאינו ממהות הנמשל כלל עכ"ז הנמשל מלובש בתוך המשל ובו ועל ידו דוקא ישיגו הנמשל. כך החכמה והתורה היא לבוש לאוא"ס ב"ה. וכמ"ש עטה אור

כשלמה. לכן ע"י עסק התורה יוכל ליהנות מזיו אור א"ס ב"ה ממש מבחי' קדמונו של עולם. (והענין כמ"ש באגה"ק ד"ה אשת חיל עט"ב והנה אור זה הגנוז לצדיקים לעתיד לבוא הנק' בשם נועם ה' וצחצחות להתענג כו'. שהוא הארה מבחי' עתיק שבו הוא בחי' הצחצחות כמבואר בע"ח והוא בחי' פנימי' הכתר. דהנה רצון העליון הוא נק' סוכ"ע כמבואר במ"א בענין כל אשר חפץ ה' עשה ורצון העליון נק' כתר. ולכן כתר הוא מלשון כתרו את בנימין דפי' מקיף והיינו סוכ"ע אך זהו הבחי' שבכתר שנק' שורש הנאצלים. אמנם בחי' עתיק שהוא פנימי' הכתר הוא למעלה מבחי' זו כי הוא בחי' תחתונה שבא"ס לכן לא שייך לקרותו אפילו שרש לנאצלים. וזהו פי' עתיק יומין שנעתק ונבדל מבחי' ימות עולם כמ"ש המתנשא מימות עולם ובחי' זו הוא הנק' קדמונו של עולם שאינו בגדר עלמין שהוא מובדל ומרומם גם מהיות נק' סוכ"ע שזה אינו רק הבחי' השנית שבכתר הנק' שרש הנאצלים דהיינו בחי' סוכ"ע וגם נק' ע"י קדמונו של עולם שהוא נמשך ממל' דא"ק כו' ואיך זוכים הצדיקים לגילוי אור זה זהו ע"י הלבושים הנעשים מהתורה ומצות כמש"ש באגה"ק. וזהו שנק' התורה משל הקדמוני. וגם על זה נאמר ועתיק יומין יתיב לבושיה כתלג חיור. דלבושיה קאי על התורה שנמשלה לשלג שהוא עד"מ קרישת המים כך הוא ענין המשל שמעלים על הנמשל. וכמ"ש פי' לבושיה כתלג בפרשת אחרי ע"פ כי ביום הזה יכפר ע"ש בד"ה הנה חיי כו'. ולכן איתא בזהר ענין ת' עלמין דכסופין דירתין צדיקייא שנק' ארבע מאות שקל כסף עובר לסוחר. כי סוחר לשון סחור דפי' מקיף לסוכ"ע ועלמין דכסיפין ותענוג עליון דירתין צדיקייא לעתיד לבא הוא מבחי' שלמעלה מבחי' סוכ"ע כנ"ל וזהו עובר לסוחר):

וזהו שארז"ל אשרי מי שבא לכאן ותלמודו בידו. דכמו בנמשל ומשל. א"א לעמוד על הנמשל אם לא שיבין מתחלה את המשל אז עי"ז יעמוד על הנמשל. ואם יחסר מלהשיג איזו דברים מהמשל לא יוכל להשיג את הנמשל כלל (מאחר שהנמשל אין אופן להשיגו כ"א ע"י המשל א"כ כשאינו מבין כל המשל בטוב אין דרך לעמוד על הנמשל). ועד"ז כיון שהתורה היא היא בחי' המשל שעי"ז יושג קדמונו של עולם ע"כ צ"ל תלמודו בידו כשבא לכאן שע"י שמשיג המשל היטיב אז דוקא יוכל לחזות בהנמשל שהוא נועם הוי"ה להשביע בצחצחות נפשו כו'. משא"כ כשאין בידו המשל אין לו דרך להשיג בחי' הנמשל הנ"ל.

ובזה מתורץ ומובן משארז"ל דכל מי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק עליו נאמר הכרת תכרת כו'. אע"ג דמי שא"א לו די לו בפרק א' שחרית ופרק א' ערבית. והענין כמו ע"ד דוגמא בנמשל ומשל שלמטה שבשכל האדם. הנה לא כל השכליים הנק' נמשל הם

שוים לענין המשלים. שיש שכל ונמשל אשר יכולים לעמוד עליו ע"י משל אחד ופשוט וקל. ויש שכל גדול יותר שכדי להשיגו הוא ע"י משלים יותר. וגם המשל הוא נעלה ועמוק יותר (וכמו שידוע מענין משלי שלמה. וכן בר' מאיר אמרו משמת ר"מ בטלו מושלי משלים. כי מי שחכמתו עמוקה יותר נצרך למשלים יותר כדי לעמוד על ידם על עומק חכמתו. וכשאין החכמה עמוקה א"צ למשל ויכולים להשיגה בלי משל. ולכן כל שהחכמה עמוקה יותר נצרך יותר לרבוי משלים עד שיעמדו עליה עד שלחכמת שלמה היה צ"ל שלשת אלפים משל. ואצל ר"מ תילתא משלי כו'):

וכך הנה גם למעלה הרי אין כל השגות של הנשמות שוים. ויש בהם מדרגות ומעלות אין קץ וכמארז"ל שכל צדיק נכוה מחופתו של חבירו (ולכן מי שדי לו בפרק א' שחרית ופרק א' ערבית שדי לו במשל זה לערך ההשגה של שרש נשמתו). והיינו דוקא כשא"א לו לעסוק כו' שזו הוראה שדי לו בזה. (או דכיון שא"א לו ועוסק כל מה שאפשר לו ישלים לו הקב"ה לבוש ומשל להשיג על ידו מה שצריך להשיג. ואיתא כה"ג בזוהר פ' אמור דק"א ע"ב קוב"ה אשלים ליה כו' ע"ש) אבל מי שאפשר לו לעסוק בתורה זהו הוראה שנשמתו מבחי' שיוכל להשיג הרבה למעלה לכן צ"ל המשל ג"כ גדול ורב מאד כשיעור הזמן שאפשר לו לעסוק בתורה שהיא בחי' משל הקדמוני. וכשאינו עוסק כ"ז שאפשר לו לעסוק הרי הוא מחסר מן המשל הצריך. ולכן עליו נאמר הכרת תכרת כו'. דהיינו שמחמת חסרון שחסר בבחי' משל הקדמוני לא יוכל להשיג נועם ה' כו' שהוא הנמשל (וגם הקב"ה לא ישלים לו לבוש ומשל שחסר כיון שהיה אפשר לו לעסוק ולא עסק ועל זה נאמר כי דבר ה' בזה כו'):

והנה ישראל זכו למתן תורה על ידי יסורים דגלות מצרים בחומר ובלבנים. והקדימו נעשה לנשמע כי א"א להיות גילוי והמשכה מאור א"ס ב"ה אלא במקום שיש בחי' בטול דוקא (דלכך אור א"ס ב"ה שורה בחכמה דוקא לפי שהיא בחי' בטול כח מ"ה כנודע). וזהו ענין הקדמת נעשה לנשמע שהוא בחי' הבטול שמבטל רצונו מכל וכל כאלו אין לו רצון בפ"ע רק שירצה כל מה שהוא רצון העליון ב"ה וזהו בחי' עבודה ואותו תעבדו. שהעבד אין לו דעה בפ"ע רק את אשר יאמר רבו עושה. וע"י שהקדימו בחי' נעשה שהוא בטול זה יוכל להיות ונשמע דהיינו לקבל הגלוי והאור מאין סוף ברוך הוא. (וזהו שקשרו להם שני כתרים כנגד נעשה ונשמע שהן בחינת שני המדרגות הנ"ל שבכתר הבחי' העליונה נק' קדמונו של עולם כנ"ל. והבחינה השנית נקראת סובב כל עלמין וממלא כל עלמין) אך כדי שיבאו לבחי' בטול זה דהקדמת נעשה לנשמע. שהרי ביציאת מצרים היו עדיין בבחי' קטנות (כמש"ל בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק כו') ואיך

יבאו לבחי' בטול גדול כזה הנה לזה היה ענין שכפה עליהם הר כגיגית שהוא בחי' וימינו תחבקני דהיינו התגלות אהבה העליונה מלמעלה על ישראל כמ"ש אהבתי אתכם אמר ה' (ע' בד"ה ועשית בגדי קדש מש"ש בפי' אהבתי אתכם כו') שאהבה זו תחבקני לכנס"י ומקפת אותו מכל צד אפי' לבחי' אחוריים עד שאינו מניחו לפנות ממנו ומוכרח להיו' עומד עמו פב"פ. דהיינו שע"י אהבה עליונה זו נתעורר ג"כ האהבה בנשמות ישראל עד שבאו למעלה ומדרגה שהקדימו נעשה כו' וכמ"ש כמים הפנים לפנים כן לב האדם אל האדם פי' לב האדם העליון הוא מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם שהוא בחי' רמ"ח מצות עשה דאינון רמ"ח אברים דמלכא.

ושס"ה לא תעשה הם שס"ה גידים. אל האדם היינו בחי' אדם שבבי"ע כמ"ש ודמות פניהם פני אדם. הנה הוא כמים הפנים לפנים דהיינו שע"י התגלות אור האהבה מלמעלה בחינת אהבתי אתכם על ידי זה מתעורר גם כן האהבה מלמטה למעלה והוא העלאת כנסת ישראל בכלות הנפש אליו ית' (וכמ"ש משכני אחריך נרוצה כו'). ולכן נק' כנסת ישראל כלה ע"ש כלות הנפש וכמ"ש אחותי כלה מה טבו דדיך מיין כו'. וזהו ענין על כל דבור פרחה נשמתן. שע"י הדבור והגילוי מלמעלה פרחה נשמתן בבחינת בטול לאור א"ס ב"ה. (ועיין מ"ש כיוצא בזה בפרשת לך לך בפי' מארז"ל בשעה שהדבור יוצא מפי הקב"ה חשות. חשות היינו בחי' שתיקה ובטול כו'). וזהו ענין שכפה עליהם הר הוא בחינת אהבה עליונה שנק' הר (כמ"ש במ"א בענין אברהם שקראו הר. ובענין אהרן א' ה"ר ן'). כגיגית שהוא בחי' דבר המקיף סחור כל עלמין שעי"ז נתעורר בהם האהבה (ובזה יתורץ מה שאומרים מקדש עמו ישראל על ידי חופה וקדושין. והקשו למה שינו הסדר להקדים חופה לקדושין. אלא כי החופה הוא בחינת מקיף והוא ענין שכפה עליהם הר כגיגית שזה בחינת התגלות המקיף כנ"ל. ולכן הוצרך להקדים החופה לקדושין שכדי שיבואו לקבלת התורה שהוא בחינת הקדושין הוא על ידי המשכת המקיף תחלה שעל ידי זה באו לבחינת הבטול להקדים נעשה כו'. ואז יוכל להיות ההמשכה והגילוי בחינת התורה כנ"ל). וזהו פירוש מה שאמרז"ל מכאן מודעא רבא לאורייתא. דהיינו שהתעוררות זו בלבם לקבלת התורה בבחי' מסירת נפש ובטול עד שהקדימו נעשה לנשמע לא היה זה מצדם בבחירה ורצון אשר מעצמם לבד אלא שעל ידי הגילוי מלמעלה דבחי' אהבתי אתכם על ידי זה דוקא נתעורר בהם הרצון והאהבה כו'. ואע"פ כן הדר וקבלוה ברצון גמור בימי אחשורוש. שהיה מסירת נפש בכל ישראל מעצמם שלא ע"י התעוררות מלמעלה בתחלה ע"ד גלוי בחינת וימינו תחבקני. דהא אז היה בחינת הסתר פנים (ע"ד ועת לרחק מחבק) וכמארז"ל אסתר מן התורה מנין דכתיב

ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא. ואם כן היה בחינת אתערותא דלתתא מצד עצמם וזהו הדר וקבלוה ברצון גמור:

וביאור הענין יובן ע"פ מ"ש איש יהודי כו' ושמו מרדכי כו' איש ימיני. וצ"ל דימיני פי' שהוא משבט בנימין כדפי' רש"י ואם כן למה קרי ליה יהודי דהוא על שם שבט יהודה. גם צ"ל דבגזרת המן נאמר להשמיד להרג כו' היהודים והרי בשבע ועשרים ומאה מדינה מלכות אחשורוש היה גם מכל השבטים אפרים ומנשה אלא שנקראו כולם יהודים מפני בחינת הבטול שיש בהם לאור א"ס ב"ה. כמו שאנו אומרים בשמונה עשרה מודים אנחנו לך. שעל שם זה נק' יהודי כמ"ש לאה הפעם אודה את ה' ע"כ קראה שמו יהודה. (ויש בכל אחד מישראל בחינת הודאה ובטול זה. וכמש"ל פרשת ויחי ע"פ יהודה אתה שזהו בחי' ומדרגת שמונה עשרה שהוא בחינת כריעות והשתחואות וכמאמר ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים). ולכן נק' מרדכי איש יהודי. פי' שר ליהודים כמו איש הר הבית כי הוא היה מקור הבטול כמארז"ל מרדכי מן התורה מנין דכתיב מר דרור ומתרגמינן מירא דכיא. ומר זה לדעת הרמב"ם ושאר מפרשים הוא (רק הראב"ד והרמב"ן פי' בע"א) מושק הנזכר בגמ' פ' כיצד מברכין שהוא דם חיה ידוע שנקרש בחטוטרת שבצוארה ונעשה בושם הנק' מר. והיינו במדות הנפש בחי' אתכפייא ואתהפכא ממרירו למיתקו כי הדם הוא הנפש החיונית נפש המתאוה וכשמהפך תאוותיו הבהמיות מתענוגי עוה"ז להיות כל חפצו ותענוגיו בה' זהו ענין שנעשה ממנו בושם.

ועל דרך זה יש לפרש מחלוקת הפוסקים במור הנ"ל שרבינו יונה מתירו אפילו באכילה ויש אוסרים אותו באכילה דס"ל שלא נתהפך אלא ריחו אבל גופו אסור באכילה. והרר"י ס"ל שחזר לגמרי להיות היתר. וכמ"ש בטור א"ח סימן רי"ו. ומחלוקתם ע"פ חסידות תלוי בענין הנזכר בגמ' ביומא (דף פו ע"ב) גבי תשובה אם זדונות נעשו כשגגות או כזכיות כי שניהם ענין א' שהוא מה שהרע נהפך לטוב. שהרי חיה ידוע הנ"ל הוא ידעוני הנזכר בתורה בפרש' שופטים שהוא מקליפות הטמאות כמ"ש ושאל אוב וידעני ודרש אל המתים.

ולכן זה שיהיה הבושם הלז מותר אפילו באכילה הוא כמו שבתשובה מאהבה הזדונות נעשו כזכיות שהרע נהפך לגמרי להיות טוב ממש. ועל זה אמרו במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. אבל בתשובה שלא מאהבה רבה הזדונות הם כשגגות אבל לא נתהפכו לגמרי להיות טוב וזהו מ"ד שהמור הנ"ל אע"פ שריחו טוב מ"מ לא חזר להיות מותר באכילה כו'.

והנה מרדכי שנק' מירא דכיא היינו שהוא מקור הבטול שהוא בחי' יסוד אבא שחכמה היא כח מ"ה ובחכמה אתברירו. ולכן נק' איש יהודי דוקא. והנה המן הי' לעומת זה של בחי' זו דוקא כמו שאמר למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני שהיה יש ודבר בעיניו ונפרד מאחדותו ית' לומר אני ואפסי עוד כי היה מזרע עמלק וכתיב ראשית גוים עמלק כי ז' אומות הכנעני והחתי כו' שבפסוק הם ז' מדות רעות תאות ורציחה כו'. ועמלק הוא גסות הרוח והוא ראשית להם. כי גסות הרוח היא שרש כל המדות רעות.

ולכן המן שהוא בחי' גסות רצה להשמיד ולהרוג את כל היהודים שהם בבחי' בטול הפך היש והגסות. ואם היו כופרים ח"ו לא היו עושי' להם כלום שהרי לא גזר רק על היהודים. אך כולם כאחד לא עלה על דעתם מחשבת חוץ ח"ו ומסרו נפשם על אחדותו ית' וזהו בחי' בטול הנ"ל וישנו בכח בכל אחד מישראל ואפי' קל שבקלים יכול למסור נפשו בפועל ממש שלא ליפרד מאחדותו ית' בשום אופן בעולם. ומה שעובר שאר עבירות היינו מפני הרוח שטות שמטעהו לחשוב שאינו נפרד מהקב"ה על ידי עבירה ההיא כיון שלובש ציצית ומניח תפלין.

והנה בחינת מסירת נפש נמשך מחמת אהבה המסותרת שהיא למעלה מן הדעת ולכן לא נזכר בתורה טעם על מסירת נפש רק על אהבה נאמר טעם כמ"ש לאהבה את הוי' אלקיך כי הוא חייך.

ואין זה טעם על מסירת נפש כיון שהטעם הוא כי הוא חייך והרי מסירת נפש הוא להשליך חייו מנגד. אלא הענין שאין שייך טעם ושכל על מסירת נפש כי המס"נ נלקח מבחינ' שלמעלה מן הדעת כי הנה פירוש כי הוא חייך היינו מה שהוא ית' ממכ"ע וסוכ"ע שעי"ז מחיה ומהוה כ"ע וכבר נת' לעיל דבחינת ממלא וסובב הוא רק הארה לבד ממנו ית' אבל מהותו ועצמותו ית' אינו בגדר עלמין כלל אפילו להיות סובב וממלא לעלמין. כי לא זה היא עיקר האלקות מה שהעולמות מתהוים ממנו ומקבלים חיותם ממנו ית'. שהרי אתה הוא עד שלא נברא העולם ולאחר שנברא בשוה ממש.

וגם אילו לא היה בורא העולמות היה הכל שוה לפניו ית' אלא מה שמחיה ומהוה העולמות זהו רק הארה ממנו ית' וכמ"ש במ"א דלכך נק' הבריאה יש מאין. שבחי' התהוות היש הוא רק ע"י הארה לבד שנק' אין לגבי מהותו ועצמותו יתברך (כמש"ל פ' שלח ד"ה וירא ישראל) וכמ"ש ואתה מחיה את כלם. פירוש ואתה היינו כ"ב אותיות דבר ה' מא' ועד תי"ו וה' מוצאות שעל ידי האותיות מחיה את כולם. והאותיות הם רק הארה לבד כמו האותיות באדם הן רק לבושי הנפש כו'. וא"כ מהותו ועצמותו ית' הוא למעלה גם מבחי' ומדרגה זו הנזכר כי הוא חייך כי זהו רק היותו ממלא וסובב ומזה

נמשך לאהבה כי הוא חייך. וכמ"ש נפשי אויתיך כמ"ש בתניא (פמ"ד). אבל המס"נ להשליך חייו מנגד נמשך שלא ליפרד ממהותו ועצמותו ית' שהוא למעלהמחיי החיים וקמיה כלא ממש חשיבי ואתה הוא קודם שנברא כו'. והנה כ"ז הוא שיש בכח כל א' מישראל (כי הנצוץ אלהות שבנשמה הוא ג"כ נמשך מבחי' שלמעלה מהשכל וכמו שכתוב במ"א ועיין בע"ח שמ"א פ"ג והכוונה כי יש נצוץ כו') ולכן היה אז מסירת נפש בפו"מ אצל כל ישראל שלא ליפרד מאחדותו יתברך. וזהו ואת מאמר מרדכי כי מרדכי היה מקור הבטול איש יהודי כנ"ל. וזהו וקבל היהודים את אשר החלו לעשות. שבמתן תורה שהקדימו נעשה לנשמע ועל כל דבור פרחה נשמתם שהוא בחי' בטול ומס"נ שלכך זכו למ"ת התגלות אלקות.

וכך היה בימי אחשורוש הבטול הזה ביתר שאת כי במ"ת היה בטול זה מחמת כח האתעדל"ע שכפה עליהם הר כו'. וכמים הפנים כו'. אבל בימי אחשורוש היה הבטול מצד עצמם בחינת אתעדל"ת תחלה. ולכן גם ההמשכה שנמשך עי"ז הוא ממקום עליון יותר עד שהגילוי שבמ"ת נק' רק החלו התחלה לגבי אור ההמשכה שנמשך להם בפורים שנק' וקבל שזהו הגמר וזהו וקבל היהודים כו'. (והענין הוא דהנה כתיב מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם. מ"ה הוא בחינת בטול ומ"נ הגיע אליהם כנודע שיש מ"ה וב"ן. ב"ן הוא בחינת ירידה והשתלשלות להיות התהוות יש ודבר. ומ"ה הוא בחי' בטול כח מ"ה. ומ"ה ובטול זה הגיע אליהם דהנה אף שבימי אחשורוש היה הבטול באתעדל"ת מצד עצמם היינו שההתחלה היה מהם. אבל ודאי שאלמלא עוזרו כו'. א"כ נמשך ג"כ אתעדל"ע להולדת בטול זה וזהו מה ראו כו' ומה הגיע אליהם. משא"כ במ"ת היה ההתחלה באתעדל"ע. והחילוק הוא ע"ד אשה מזרעת תחלה יולדת זכר דכנסת ישראל נקראת אשה וכשהתחלת ההולדה הוא ע"י אתעדל"ת ואח"כ באתעדל"ת אתעדל"ע אזי יולדת זכר שהוא בחי' מ"ה ובטול אמתי. משא"כ בשעת מ"ת שהיה ההתחלה ע"י אתעדל"ע שכפה עליהם הר כגיגית ואע"פ שע"י אתעדל"ע זו נתעוררו באתעדל"ת ובטול להקדים נעשה לנשמע מ"מ כיון שהוא על דרך איש מזריע תחלה לכן יולדת נקבה שהוא בחי' ב"ן. כי גם שם ב"ן הוא בחי' בטול היש וכנודע מענין משה ואליהו שאליהו בגימטריא ב"ן והיה בו בטול הגוף עד שעלה בסערה כו' ומ"מ בטול דבחי' משה שהוא בחי' מ"ה ממש כמ"ש ונחנו מה היה גדול יותר מבטול דאליהו כו'. או י"ל החילוק בין הבטול דשעת מ"ת לבטול דבימי אחשורוש ע"ד שנתבאר במ"א גבי משה ואהרן שבשניהם נאמר ונחנו מה ומ"מ משה הוא מ"ה דמ"ה ואהרן ב"ן דמ"ה ובחי' בטול דב"ן דמ"ה זהו בחי' הנק' יולדת נקבה לגבי בטול מ"ה דמ"ה שהוא בטול עליון יותר כו'.

והנה על כל פנים מובן שהבטול ומס"נ דכללות ישראל בימי אחשורוש היה גדול יותר במדרגה מבחי' הבטול דשהקדימו נעשה כו' והיינו בחי' אשה מזרעת תחלה יולדת זכר. והנה כמו שהוא בענין הבטול כך הוא ג"כ בענין עצם גלוי האור שלמעלה שהוא בחי' התורה נק' במ"ת החלו לעשות לגבי פורים שנק' וקבל כו' הדר וקבלוה כו' שהוא גלוי עליון יותר ממקור התורה שנקראת משל הקדמוני כנ"ל. כי אשה מזרעת תחלה יולדת זכר משא"כ איש מזריע תחלה יולדת נקבה. וזהו תורה צוה לנו משה מורשה מאורשה כו' ושייך בחינה זו גם באור התורה ע"פ מ"ש בע"ח שי"א פ"א כי עתיק יומין כו' ובחי' מ"ה שבו כו' ע"ש [ועיין מ"ש בביאור ע"פ שימני כחותם] וזהו מה ראו כו' ומה הגיע אליהם מה ראו היינו בחי' הבטול ומה הגיע אליהם היינו בחי' התורה דמחכמה נפקת כח מ"ה שהיא בחי' משל הקדמוני כנ"ל):

ועפ"ז יובן מארז"ל חייב אינש לבסומי בפוריא עד דלא ידע כו'. ששמחת פורים עצומה ויתירה מהשמחה שביו"ט. כי הנה על כל יו"ט כתיב רננו צדיקים בהוי"ה. וכמבואר בזוהר תרומה (ד' קל"ז ע"ב) דלכך אומרים מזמור זה בשבתות וימים טובים. והנה הוי"ה הוא בחי' השתלשלות העולמות יו"ד חכמה ה' בינה כו' ורננו בהוי"ה היינו שממשיכים תוספת אור וגלוי מלמעלה מהשתלשלות בסדר ההשתלשלות. וכמו שכתבתי במ"א על פסוק שוש אשיש בהוי"ה דהפי' שכנ"י מפעילים השמחה בשם הוי' כו'. ועד"ז הוא פירוש רננו צדיקים בהוי"ה. וצדיקים היינו צדיק עליון וצדיק תחתון. והנה תוספת אור זה הוא ג"כ בשיעור ומדה (ע"פ קו המדה כו') מאחר שנמשך בהשתלשלות חו"ב ואינו ערוך למהותו ועצמותו ית' הפשוט בתכלי' הפשיטו' וסדר ההשתלשלו' הוא רק כטפה מן הים כו' ולכן מצות שמחת יו"ט שנאמר ושמחת בחגך היא בגבול ומדה בשלמי שמחה אין שמחה אלא בבשר ועכשיו משחרב בהמ"ק אין שמחה אלא ביין וברביעית יין יוצא ידי חובת שמחת יו"ט שהשמחה היא בגבול ושיעור (וכמו שלמעלה תוספת האור מתלבש בחו"ב כו' כך הוא למטה שהשמחה מתלבשת בהדעת כו') משא"כ שמחת פורים שהשמחה גדולה יותר למעלה מהדעת עד דלא ידע כו' והוא מפני ענין המבואר למעלה שע"י המס"נ שהיה בהם אז כל השנה שהוא בחי' שלמעלה מהטעם ודעת הנה באתעדל"ת ובטול זה הגיעו למעלה מעלה בעצמות א"ס ב"ה שלמעלה מעלה מגדר ההשתלשלות שאינו בגדר סובב וממלא כו' שמזה דוקא נמשך בחי' המס"נ כנ"ל באריכות.

ולכן השמחה מגלוי זה הוא למעלה מהדעת. והיינו עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי כי בהגלות נגלות הארת עצמותו ית' כולם שוים ממש וכחשכה כאורה כמ"ש גם חשך לא יחשיך.

וכמ"ש אם צדקת מה תתן לו ורבו פשעיך מה תעשה לו. אמנם לענין איסור עשיית מלאכה הוא דוקא ביו"ט ולא בפורים וכמארז"ל ולבסוף כתיב לעשות אותם ימי משתה ושמחה ואילו יו"ט לא כתיב.

והענין כי היא הנותנת כי הנה ענין איסור דעשיית מלאכה שהוא עליות השכל והמדות לשרשן שזהו ענין השביתה והוא ענין עליות העולמות כנודע מענין כי בו שבת כו' כ"ז אינו שייך אלא בההארה שבסדר ההשתלשלות דשייך שם מעלה ומטה במדרגה.

ולכן ששת ימים תעשה מלאכה ואח"כ ביום השביעי שהוא מדרגה יותר נעלית הרבה תשבות להיות עליות העולמות ממדרגה שלמטה למדרגות עליונות יותר וכן עד"ז בכל היו"ט שנמשך בהם תוספת אור וגלוי ועי"ז שייך איסור מלאכה ושבתון מהמלאכה שהוא בחי' עשייה למדרגה העליונה המתגלה אז וכ"ז אינו אלא בסדר השתלשלות דשייך שם מדרגת מעלה ומטה רוחניים. אבל בעצמותו ומהותו ית' שאינו בגדר עלמין כלל אין שייך כלל בחי' שביתה שהוא עליות המדרגות שהרי מעלה ומטה שוין אצלו לגמרי שהעשייה גשמיות עם ח"ע שניהן שוין ממש כלא חשיבי ולכן גבי שבת נא' שבת להוי"ה. וכנ"ל בענין רננו צדיקים בהוי"ה. ולכן בפורים מותר בעשיית מלאכ' כו'. (ועמ"ש בד"ה למנצח על השמינית בענין ששאל מין א' לר' יהושע כתיב כי בו שבת כו'. והלא הקב"ה מוריד גשמים ומצמיח דשאים כו' והשיב לו משל מעירוב והוצאה שברשות א' א"צ עירוב והוצאה כך כל העולם שלו הוא. ולכאורה אינו מובן התירוץ שהרי שאר כל ל"ח אבות מלאכות זולת מלאכת ההוצאה אינן תלויות בחילוק רשויות כלל שאסור לחרוש ולזרוע ברה"י כמו ברה"ר. אלא שהתירוץ הוא כי ענין השביתה לא שייך רק בסדר ההשתלשלות שיש שם מדרגות רבות כמו חילוק רשויות אבל בבחי' המקיף את כל העולמות בשוה הרי כל העולם כולו שלו הוא והכל בבחי' השוואה אחת לפניו כחשכה כאורה הרי בבחי' זו לא שייך ענין שביתה כו' וע"ש. ומזה יובן יותר למ"ש לענין הא דפורים מותר בעשיית מלאכה. אך עדיין צריך למודעי דא"כ דהא דפורים מותר בעשיית מלאכה הוא מפני שכשהגילוי הוא מבחי' עליונה יותר אין שייך איסור מלאכה א"כ איך מרדכי גזר בעשיית מלאכה ורצה שיהיה פורים יו"ט לאסור במלאכה. ובודאי לא עלה על דעתו למעט במדרגת הגלוי שלא יהיה מבחי' עליונה כ"כ. ועוד דבכמה דרושים דלעיל מבואר דפורים ויוה"כ בחד דרגא אינון דכמו שבמקדש ביוה"כ

היה גורלות גורל א' להוי"ה כו' כן נק' פורים ע"ש הפור הוא הגורל כו' עמש"ל בד"ה כי אברהם לא ידענו. וגם מהא דאיתא דכל המועדים בטלים לע"ל חוץ מימי הפורים ויוה"כ משמע כן. והרי יוה"כ אסור בעשיית מלאכה יותר משאר היו"ט. והענין הוא דעם היות כי אמת נכון הדבר דהא דפורים אין בו איסור בעשיית מלאכה כביו"ט הוא מפני שהאור מבחי' עליונה הרבה יותר מביו"ט. מ"מ מצד א' יש בקדושת יו"ט מעלה יתירה משא"כ בפורים. והוא בהקדים מש"ל)(בד"ה כי אברהם לא ידענו) בענין הטעם שבזמן הגלות על הרוב כל הניסים והנפלאות נעשים דרך הטבע וכמו נס דפורים שלא היה דבר נראה לעין שהוא למעלה מהטבע משא"כ בזמן הבית שהיו ניסים יוצאים מהטבע שהוא מפני שנסתלקו המדות דאצי' שהיו מאירים פב"פ בזמן הבית ונשארה ההארה ממקום עליון יותר שלמעלה מהמדות ע"כ צריך להתלבש בדברים תחתונים שהוא ע"פ הטבע מפני שמרוב מדרגתו הגבוה אין לו כלום במה להתלבש אלא במקום היותר נמוך.

וכנזכר המשל שם מענין פני אריה כו' ע"ש ונמצא עם היות הניסים אלו שבהתלבשות הם ממקום עליון יותר. אעפ"כ ודאי יש ג"כ מעלה יתירה כשהניסים הם בהתגלות שלא ע"י לבוש הטבע כלל שהרי זהו התגלות אלקות נראה לעין ולכן קובל הנביא אותותינו לא ראינו כו'.

וע' בזהר ר"פ ויקרא ע"פ שאל לך אות כו' שכוונתו שהניסים שבהתלבשות הם ע"י אות ה' אחרונה דשם הוי"ה ונק' העמק שאלה שמתלבשת בלבושים המסתירים. והניסים נגלים הם ע"י אות י' דשם הוי"ה ונק' הגבה למעלה א"כ הרי הניסים שבהתגלות הן בחי' הגבה למעלה וכמ"ש ג"כ לקמן בס"ד גבי פסח (בד"ה להבין מפני מה) אלא שמעלה יתירה זו הוא רק ענין ההתגלות בלי לבוש אבל בעצם האור הרי מבואר דבניסים שבהתלבשות הוא ממקום עליון יותר הרבה שזהו פי' כי אתה אבינו כי אברהם שהוא בחי' המדות עליונות לא ידענו כו' ע"ש.

וכעין זה הוא ג"כ ענין הפרש שבין קדושת יו"ט לפורים כי הנה מה שיו"ט אסור במלאכה היינו מפני השראת קדושה עליונה למטה שבששת ימי המעשה נמשך האור והחיות ע"י ההתלבשות בעשייה משא"כ ביו"ט נמשך מעולם הבריאה כו'. וכמ"ש בפע"ח שער מקראי קדש פ"ג וזהו בחי' השבתון מהמלאכה והעשייה. וא"כ בפורים שלא נאסר בעשיית מלאכה היינו מפני שאין למטה הגילוי מעולם הבריאה כמו ביו"ט אלא ע"י התלבשות ומ"ש גם כן גבי ר"ח דמותר בעשיית מלאכה (ע' בד"ה והיה מדי חדש בחדשו כו'). וא"כ מצד זה יש מעלה יתירה ביום טוב שבא האור בהתגלות משא"כ בפורים הוא בהתלבשות והוא דוגמת מעלת הנס שבהתגלו' על הניסים שבהתלבשות. ולכן נק' יו"ט

מקרא קדש משא"כ פורים. אמנם מצד עצם האור שבהלבוש הרי מבואר שבפורים הוא המשכת אוא"ס ב"ה ממש ע"י המס"נ העצום שלמעל' מעלה מהאור שביו"ט.
וגם זה ההתלבשות אינו העלם גמור רק כמו דוגמת הנס דפורים שאע"פ שלא היה דבר נראה לעין שהוא למעלה מהטבע רק ע"י אהבת אסתר מ"מ נראה בחוש שכל הסיבות היו רק למעלה מהטבע רק שנשתלשל ובא להתלבש בדרך הטבע. וא"כ אין זה העלם גמור וכך ע"ד זה גם גלוי אוא"ס ב"ה בפורים מאיר על כל א' מישראל בחי' כי אתה אבינו כו'. עוד יובן דוגמא לכ"ז ממ"ש בפ' שלח (סד"ה והיה לכם לציצית) דכ' האריז"ל שקדושת הטלית גדלה מעלתה במאד מאד על קדושת הציצית שהן רק נימין נמשכים מהטלית רק שמפני גודל מעלת קדושתה אינה יכולה להתלבש בטלית הגשמי' ממש כמו בציצית ולכן אין בטלית הגשמית שום קדושה כלל ומותר להשתמש בה דברי חול משא"כ בציצית.
וכך עד"ז האור הנמשך בפורים גדלה מעלתו במאוד מאד על האור שמאיר ביו"ט ולכן שמחת פורי' גדלה במאד משמחת יו"ט כנ"ל רק שמפני גודל האור בבחי' א"ס ממש אינו יכול להאיר בגלוי כמו האור המאיר ביו"ט ולפיכך אין איסור בעשיית מלאכה בפורים משא"כ ביו"ט.
ומרדכי דגזר בעשי' מלאכה בפורים רצה שיהי' ב' המעלות בפורים שהאור הגדול הזה יאיר ג"כ בגילוי ע"ד שהאור שביו"ט מאיר בגלוי וכמו בחי' יוה"כ שהוא בחד דרגא עם פורים שמאיר בו ג"כ בבחי' האור הגדול הזה וזהו ענין הגורל במקדש כו' ששם אין עונות מבדילין וזדונות נעשו כזכיות ונק' שבת שבתון שהוא למעלה מבחי' שבת כמ"ש במ"א (בד"ה האזינו השמים) והרי האור מאיר בגלוי שלכן יוהכ"פ אסור בעשיי' מלאכה יותר מיו"ט לכן עד"ז רצה מרדכי שיהיה בפורים ג"כ מאיר בחי' זו בגלוי. ולכן רצה לגזור בעשיית מלאכה. ולא קבלו עלייהו כי ביוה"כ שהוא דאורייתא מי מונע ומי מעכב וג"ז הוא ע"י קדימת עשי"ת וממעמקים קראתיך כו' ויום אסו' באכילה ושתיה כו' אבל בפורי' אין לנו כח להמשיך בחי' זו בגלוי ממש.
ועוד מפני שהענין היה בימי הגלות שזה גורם בחי' ההתלבשות כו' שאותותינו לא ראינו וכמו שגם הנס נתלבש כו' כנ"ל. והגם דלעיל נת' דמצד עצם האור שבפורים אין שייך איסו' עשיית מלאכה משום שהוא מבחי' שלמעלה מגדר התחלקות מדרגות מעלה ומטה את"ל דפורים ויוה"כ חד דרגא אינון ויוה"כ אסור במלאכה עכצ"ל דמצד האור כמו שהוא למעלה הוא כך אבל כשנמשך להאיר בגלוי באבי"ע ודאי לא כמו שמאיר באצי' כך מאיר בבריאה כו' וא"כ מצד התגלותו בעולמות שייך ענין שבתון שהיא

עליית המדרגות כו'. וזהו איסור המלאכה ביוה"כ. ומרדכי גזר גם בפורים ולא קבלו עלייהו משום שבפורים אין מאיר למטה בהתגלות מעולם הבריאה כמו ביו"ט כ"א ע"י התלבשות כו' כנ"ל.

והנה בכ"ז יובן הטעם שלא נזכ' שם הוי"ה במגלה ולא שאר שמות של הקב"ה והענין הוא ע"ד המשל המבוא' בזהר ס"פ בחקתי גבי לכלתם כתי' כמשל החתן שהולך ללון לבורסקי בשביל הכלה כו' ע"ש כן מל' דאצי' נשפלת למטה מאד בעולמות תחתוני' ומתלבשת בק"נ ולמטה יותר וכמארז"ל גלו לבבל שכינה עמהם.

ועכ"ז החתן העליון בחי' חסד שלמעלה נמשך ויורד לשם וא"כ אדרבה אז נראה ונפלאה האהבה יותר ועד"ז הוא ג"כ התלבשות הנס בלבוש הטבע כו' שהוא מעוצם האהבה הולך ג"כ להתלבש בבית הבורסקי שהוא לבוש הטבע כו' וע"כ לא נזכר שם הוי"ה במגלה מפני שאז הי' הכלה הכלולה בתכלית השפלות שמסתתרת כו'. ע"כ מוכרח להיות גלוי החסד שלמעלה ג"כ בבחינת התלבשות לירד לשם אל המקום אשר הם ולכן לא נז' השמות שהוא בחי' הגלוי שבלי לבוש כו'. אך כמו שבהמשל הנה ירידה זו הוא מורה על עוצם האהבה כמ"ש בזהר שם. כמו"כ האור המלובש במגלה זו הוא למעלה מבחי' שמות.

ותדע שהרי ארז"ל שהנביאים עתידים להבטל לע"ל ומגלת אסתר לא תבטל אע"פ שאין בה שם ובנביאים יש שמות הרבה אלא הענין כי השם שהוא גלוי הארה שבסדר ההשתלשלות יו"ד חכ' ה' בינה כו' הוא רק כטפה מהים לגבי עצמיות אוא"ס ב"ה וכמו שם האדם שאין זה עצמיותו. אבל בפורים ע"י המס"נ הגיעו לעצמות א"ס ב"ה שלמעלה מבחי' שם הוי"ה ועמש"ל בד"ה ובבואה לפני המלך בענין א"ת שמות אלא שמות כו' ע"ש א"כ האור המלובש במגלה זו היא למעלה מבחי' השמות אלא שמ"מ ההתלבשות בהמגלה הוא ע"י לבושי' שלמט' מבחי' השמות בסיפור המעשה דמרדכי ואסתר ואחשורוש והמן ושתי. אסתר הוא בחי' מל' דאצי' כשמסתתרת בראש הבריאה ושבע נערותיה הראויות לתת לה מבית המלך הן ז' היכלות דבריאה. מרדכי הוא בחי' יסוד אבא. וענין קריאת המגלה הוא כמו קורא בתורה שקורא וממשיך גלוי האור:

פרק יג

ובזה הנערה באה וגו'. ובזה היינו העמוד שבין געה"ת לגעה"ע (ע' זהר ויקהל רי"א א'. ויחי רי"ט א') שבו ועל ידו עולי' הנשמות מגעה"ת לגעה"ע וזהו פי' באה אל המלך (וממ"ש בזהר פקודי רס"א א' בפי' ובזה שהוא בחי' יסוד לק"מ כי באמת בחי' העמוד הוא יסוד שבגן כמ"ש המק"מ פ' ויחי שם. והיינו כי בחי' יסוד הוא המקשר המשפיע

עם המקבל ועמש"ל ע"פ ואתה תצוה שהעמוד נק' ג"כ כל וזהו ענין מרוב כל כו' ע"ש). וענין העמוד הוא בחי' בטול שכל עלייה א"א להיות כ"א ע"י בטול בתחלה שאז יהיה כלי קבול. (וכמ"ש ע"פ הזהר וירא קי"ב א' בפי' ברתיה דח"ע דוקא) וזהו ענין שארז"ל מיכאל מקריב נשמותיהן של צדיקים והיינו מפני שהנשמה עצמה אין בה כח לעלות כ"כ לכן צריכה לעזר וסיוע מהמלאכים והיינו ע"י מיכאל מלאך של חסד (ובזהר ויקהל שם נזכר מסדר ארבע אנפין דנשר כו' ועמ"ש ע"פ כנשר יעיר קנו). וזהו שארז"ל (בב"מ פ"ה) בכולהו אזלי מלאכי כו' לבר מגוהרקא דר' חייא דמנפשיה סליק וזהו באמת דבר חידוש שאינו צריך לעזר וסיוע מהמלאכים. והיינו לפי שהי' בו בחי' הבטול ביותר וז"ש ג"כ באסתר לא בקשה דבר שאין צריך סיוע מהמלאכים כ"א את אשר יאמר הגי פי' הגי מלשון הגיון לבי שהוא דבור שבמחשבה וממנו מקבלים המלאכים כי הגי הוא פועל יוצא שמפעיל הדבור שידברו וישוררו המלאכים בעלי השיר והוא ג"כ מלשון כאשר הוגה מן המסלה דהיינו שנמשך מהמחשבה לדבור עד"מ שמחשב איך לדבר. והוא ההשפעה הנמשכת מהיכל ק"ק (וזהו לשון כאשר הוגה מן המסלה כי בהיכל ק"ק דבריאה נמשך אור האצי' כדי להעלות המל' כמ"ש בפע"ח גבי סמיכת גאולה לתפלה ועמש"ל בד"ה רני ושמחי בפי' וצדקתך ירננו ובפי' מ"ש בזהר רננא ברמשא ושמחה בצפרא. וזהו ענין בערב היא באה כמ"ש באו לפניו ברננה דהיינו העלאה ממטה למעלה זהו שייך במדת לילה שהוא הסתר והעלם אוא"ס ב"ה וכו' כמש"ש. ומדת יום הוא המשכת אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה בחי' עבדו את ה' בשמחה וזהו ובבקר היא שבה כי באה ושבה הן הן בחי' רצוא ושוב):

הוספות

ויחי

פרק א

ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי ובקשתי. ותרגומו בצלותי ובבעותי. יש לדקדק הרבה מהו לשון שכם אחד כו' וגם מהו אשר לקחתי כו' והלא לא מצינו שנלחם יעקב מלחמות כו'. כתיב ששם עלו שבטים שבטי י"ה להודות לשם הוי'. יש להבין מהו לשון עלו כו'.

והנה ביוסף כתיב ויוסף הורד מצרימה כו'. אך הענין הוא עד"מ כשקוראין לאיש נדיב לב. נדיב וחסדן בכדי לעורר מדת הנדבנות שבלבו. הנה אין בזה התחדשות אמיתי. כ"א שהוציאו מן ההעלם שבלבו לגילוי.

והרי גם כשהוא בכעס ורוגז יכולים לעורר מדת החסד ורחמים. שיש בהעלם בלבבו. ואעפ"י שהכעס הוא על המבקש החסד. מ"מ כשיקראהו בהכנעה שהוא רחמן וחסדן כו'. יפול הכעס ויתעורר ברחמים עליו.

והטעם הוא לפי שאם לא היה גילוי החסד בהעלם בתחלה בלבבו. לא היה מועלת הקריאה וההתעוררות. בפרט כשהוא בהיפכו בכעס ורוגז כו'. אך להיות כי בלבבו יש בהעלם כח טבע רחמנות וחסדים גם כשלא יבקשוהו כו'. לכך ע"י הבקשה וההתעוררות שיעוררו אותו. יעוררו את העלם הכח לבא לידי גילוי בלב. עד שיהפוך גם הכעס כו' וד"ל. כמ"כ יובן ע"ד דוגמא במדות עליונות שכולם בשם יקראו. כמ"ש להודות לשם הוי'. פי' כי עצמות אור א"ס ב"ה לאו מכל אלין מדות איהו כלל.

והוא ג"כ למעלה משם הוי' רק ע"י בחי' העלאת מ"ן וקריאת שם מלמטה למעלה. באמרינו ברוך אתה הוי'. וכדומה בכל ההודאות ושבחים שהוא ית' רחמן וחסדן כו'. בזאת נעשה אתעדל"ע. שיהיה אור מדת חסד דאצי' נמשך ומתצמצם בשם הוי' של חסד להאיר בכלי החסד שיקרא חסיד. בגילוי האור בכלי. להחיות רוח שפלים דבי"ע כו'.

ובלתי הקריאה והעלאת מ"ן מלמטה. הרי אין העולמות תופסים מקום כלל לגבי עצמות האצילות. וכידוע שהוא מגביהי לשבת משפילי לראות כו'. דמצד עצמות האורות אין שום שינוי כלל בין קודם שנברא העולם כו'.

וכמ"ש אני הוי' לא שניתי כו'. ועד"מ אפי' באדם החסד הגנוז בעצם בלב האדם. שהוא הגבה למעלה מבחי' השפעה מועטת שמתעורר בלבבו ע"י הקריאה ובקשה כו'. כש"כ שיובן למעלה דשם ההעלם הוא בחי' ולאו מכל אלין מדות איהו כלל.

וזהו ששם עלו שבטים להודות כו'. פי' השבטים היו בחי' מרכבה להיות מעוררים בהעלאת מ"ן את הפנימיות של המדות דאצילות. וזהו לשון עלו. ע"י העלייה שלהם מלמטה למעלה. גרמו אתעדל"ע להיות האור נשפל בכלי כו'. אך לאחר שנעשה אתעדל"ע. שפלות וירידה גדולה היא כמאמרז"ל במקום גדולתו כו'. כי אין ערוך כלל בין גדולתו העצמי. עם מה שהוא נק' גדול כשמתפשט בשם הוי' דחסד כו'.

וזהו ויוסף הורד. יוסף הוא בחי' צדיק ח"י עלמין דכניש כל נהורין עילאין. כי יוסף זהו בחי' יוסיף ה' שנית ידו. כמ"ש במד"ר ר"פ שמות. והיינו שיהי' ההתעוררות של המדות נמשך למטה בכלים דאצי'. המגבילים האור. ונק' מצרימה ע"ש שמהכלים של המדות נמשך למטה שיהיה מצרים וגבולים. כמו שכתוב במ"א ע"פ זכור את יום השבת לקדשו. בפירוש אשר הוצאתיך מארץ מצרים. ולכן הוא ירידה גדולה מאד. ונמצא מה שהיה עליי' לגבי השבטים כשקראום בשם הוי'. היא היתה ירידת יוסף. להקרות בשם

סובב וממלא כו' וד"ל:(ב. וזהו ואני נתתי לך שכם אחד כו'. פי' כי שכם הוא הכתף. שהוא בחי' אחוריים. וההשפעה להשרים. הוא בבחי' אחוריים כמאן דשדי בתר כתפי' כו'. ולכך נקראים אלקי' אחרים. ע"ש שמקבלים יניקתם מאחוריים דשם אלקים. וע"י תורה ומע"ט. נעשה היחוד עליון דה' אלקים כו'. ה' אחד ושמו אחד. דהיינו כידוע בענין יחו"ע ותתאה. שנגלה פנימית מקור כל החיים. וכמ"ש כי עמך מקור חיים באורך נראה אור. שהאור והוד שעל הארץ ושמים בבחי' מקיף וסובב מתגלה ונראה להשגת שכל כו'. ואז הוא בהיפוך שהאין הוא העיקר. והיש הוא הטפל. משא"כ עתה. וזהו בן פורת יוסף בן פורת עלי עין כו'. פי' לא כמו שנראה לעין. היש עיקר כו'. והוא מפני שיתגלה מה שלמעלה מעין השגה. הנק' סתימו דכל סתימין כו'. ואז כתיב אהפוך אל עמים שפה ברורה לעבדו שכם אחד. שפה ברורה היינו בירור הרע מהטוב. ממה שנפל בשבירה בבחי' אחוריים להשרים כו'. ויעבדו שכם אחד. פי' שבחי' השכם והכתפיים. יהפך לאחד שהחיצוניות יבוטל אל הפנימית כו'. וד"ל. והנה כתיב בשם ויפת ויקחו את השמלה על שכם שניהם כו'. וילכו אחורנית כו'. דהנה מ"ש אהפוך אל עמים שפה ברורה. אותן העמים. הם בני שם ויפת. דוקא. ולא חם אבי כנען. וכנזכר במדרש. דבאלף השביעי יהיה שליש בנ"א כלין ושני שלישי' ישארו כו'. וביאור הדבר הוא מטעם הנ"ל לפי שבחי' אחוריים יבורר מהרע בתכלית. ויהי' שכם אחד כו'. וחם להיותו נשרש בעומק הרע שאין לו בירור בתכלית עד שיתעלה לאחד כו'. אי אפשר לתיקונו. כ"א בכלייה כמ"ש באבוד רשעים כו'. וכמ"ש במ"א שיש גסות בקליפות שאין העלייה שלהם כ"א האיבוד וכליון שלהם זהו תיקונם ועילויים. כמ"ש להשמדם עדי עד כו'. אבל שם ויפת יבוררו מבחי' אחוריים שלהם. וכמ"ש וראו כל בשר. ויבואו במערות צורים מפני פחד ה' וכו' וזהו שכתוב עליהם. שלקחו השמלה על שכם שניהם והלכו אחורנית כו' וד"ל. וזהו אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי כו' ותחלה יש להבין ענין חרבי מהו הלא לא נלחם מעולם כו'. הנה כתיב רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות בידם כו'. יש להבין מהו ענין חרב שיש לו שני פיות כו'. להיות כי סבת יניקת החיצונים באה משני דברים. הא' מצד התאוות רעות. שכנ"י משפילים עצמם בחלק הרע שבגופם. לימשך אחר האהבות רעות כו'. בזה מעוררים למעלה ג"כ מים הרעים של יניקת החיצונים. שיקבלו תוספת יניקה מהקדושה עליונה דאצי' כו'. הגם שהוא ית' מתנשא מימות עולם ורם על כל גוים כו'. מפני שיניקתם מבחי' אחוריים כמאן דשדי כו' אך באתעדל"ת. בהשפלת כנ"י לאהבות רעות כו'. גורמים למעלה ענין השפלות והירידה הגדולה להשפיע מותרות הנק' מים רעים לגבי אמיתי' השפע מחסד עליון. הנק' מיין צלולים. וע"ד שארז"ל בשבת

ספ"ה. בשעה שנשא שלמה את בת פרעה. ירד גבריאל ונעץ קנה בים ועלה בה שרטון. וכמ"ש מזה בזח"ג פ' פנחס דרנ"א סע"ב. ובפרדס ערך קנה:) **והב'** מהיפוך השפלות. אלא מן ההתנשאות וגסות שבזה גורמים בחי' אם תגביה כנשר. כמ"ש במ"א ע"פ ויאבק איש עמו דהיינו שמקבלים תוספת יניקה. ע"י חוצפא והתנשאות לבד. בלא טעם ודעת כו'. והנה סבת ההתנשאות. באה להם מהתנשאות וגסות הרוח הגשמי דישראל מצד חומר גופם כאשר יגבה לבבו ע"י העושר וכבוד והגם שיודע היטב הפחיתות שלו מתנשא בלא טעם ודעת כו'. ורוח אייתי רוח כו'. גורם להתעורר למעלה התנשאות החיצונים. לומר לי יאורי כו' וכדומה וחוצפא אפי' כלפי שמיא מהני כו'.

ומקבלים תוספת יניקה ע"ז כו' וכמ"ש אם תגביה כנשר כו'. ולזאת אמר וחרב פיפיות כו'. לעשות נקמה בגוים עובדי כוכבים. כי החרב שיש לו פיות חדים מב' צדדיו. הא' מלמעלה רומז על חיתוכו מה שלמעלה ממנו והפה השני שלמטה חותך מה שלמטה הימנו כו'.

וזה רמז לב' מיני שפע החיצונים הנ"ל. דהיינו מה שמקבלים בבחי'הגבהה והתנשאות. שהוא בחי' כתר כו'. נפלה עטרת ראשינו כו'. חותך הפה העליון של החרב כו'. בלתי יוגבהו עוד כו'. וכמ"ש משם אורידך כו'. ומה שמקבלים מבחי' השפלות של החסד באהבות רעות כנ"ל חותך הפה התחתון ומפרידם מהקדושה כו' וד"ל:(ג. אמנם מהיכן נעשה חרב של ב' פיות. לחתוך יניקת החיצוני' ולהפרידם. לזה הוא אומר רוממות אל בגרונם. שמזה נעשה החרב פיפיות כו'. להיות כי עיקר תועלת החרב לחתוך הראש מן הגוף הוא. והיינו להפריד יניקת הלב והגוף מן המוח שבראש. וממילא ימות הגוף כו'. לפי שיש שלשה שלוחי השפע מן המוח ללב. והמה הקנה והוושט והווריד ין. הקנה מביא לחלוחית המוח ללב ע"י הריאה. וגם גידי המוח מתפשטים ללב להחיות כו'. והוושט מביא המאכל לגוף להחיותו כו'. והווריד ים מביאים תמצית חיות הדם מן הלב למוח מלמטה למעלה. ונמצא הוושט בחי' ממוצע בין הקנה והווריד ין. להיות כי יש בו משניהם שהמאכל נעשה דם. שהוא שמעורב במים. ולחיזוק המוח נברר הדם והולך למוח מן הלב ולחיזוק הלב חוזר מהמוח חלק המים והולך ללב. ונמצא הכל מן המאכל בין מלמעלה למטה. בין מלמטה למעלה כו'. וידוע דכל אבר לפי פעולתו כן הוא מזגו ותכונתו. וא"כ הוושט יש בו מהרכבת המוח והלב. משא"כ הקנה והווריד ים. המה חלוקים בהרכבתם כו' וד"ל. וכ"ז משל להבין איך שיש למעלה ג"כ ג' שלוחי השפע. לחיצונים לפרעה עורף העליון כו'. ונקראים שר המשקים ושר הטבחים ושר האופים. דהיינו הקנה הוא שר המשקים. להביא שפע החסדים מלמעלה למטה כו'

והווירידי' הם חמימות התאוות רעות שמעלין מ"ן לעורר להם תוספת שפע בעורף כו'. וכן עד"ז שר האופים כלול משניהם. היינו האמורי לשון אמירה ודבור. שהדבור הוא מאותיות המחשבה והבל הלב. והרי הקול יוצא מן הקנה. מעורב מן הבל הלב. ומאותיות המחשבה שבמוח כו'. וזהו שאמר אשר לקחתי מיד האמורי דוקא כו'. ולכך שר האופים תלה יוסף בפתרונו כו'. להיותו כולל כולם וד"ל. ולזה הטעם נמשל עיקר מקור החיצונים בשם כסיל. כי סימן לשטות מילין. וכמ"ש קול כסיל כו'. וברוב דברים לא יחדל פשע. פי' לא יפסוק שפע החיצונים הנק' פשע היפך שפע כו'. מפני רוב דברי הכסיל הנק' אמורי שמרבה דברים כו'. וזה בא להם מסיבת מחשבות זרות דישראל בתפלה. שעושים צירופי אותיות רעים במחשבתם. מזה יונק הרע להיות לו דיבור של שטותים הרבה כו'. וכן בהיפוך אנו רואים שמסבת ריבוי דברים בטלים כל היום. יתהוו מחשבות הזרות בתפלה כו'. והטעם הוא כנ"ל שהאמורי כלול מן המחשבה והבל הלב והכל א' כו' וד"ל. וזהו ה' הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים כו'. וכמ"ש אשר לקחתי מיד האמורי כל שפע יניקתם הוא ע"י חרב פיפיות. שחותך הראש מן הגוף. ולא נמשך להם אותיות וצירופים כלל מאחר שנחתך הקנה כו'. אך במה נעשה החרב הזה מרוממות אל בגרונם. כי הנה את זה לעו"ז עשה האלקים. וכל מה שיש בקליפה כבר הוקדם להיות כדוגמת זה ממש בקדושה העליונה. והיינו שיש ג' שרים הנ"ל בקדושה. הקנה הוא קנה חכמה דהיינו מה שניצוץ)האלקי(מעיין ושואב מים דאורייתא שהיא מחכמה עילאה נפקת. נק' בשם קנה רוחני להיות כי מחבר הוא הדבר הלכה להיות קבועה בלבבו היטב. וה"ז הקנה הגשמי שמביא המחשבה ללב. כן מביא הוא אותיות התורה ללבו כו'.

וכן עד"ז יש בתפלה כשנתפס בלבבו ענין סוכ"ע בחי' אלקות שלמעלה מהשתלשלות הנק' רוממות אל. נק' ג"כ בשם קנה. שהרי הביא התבוננות שבמוח השגתו בהוי' סוכ"ע. בתוך לבבו. וכמ"ש והשבות אל לבבך כו'. השבה זו מלמעלה למטה היא.

וכמ"ש בזהר נודע בשערים כו'. כל חד לפום דמשער בלביה כו'. והיינו כשהלב ירגיש בהתפעלות מהדבר התבוננות כו'. וכ"ז נק' שר המשקים דקדושה. והווירידי' הוא בחי' רב טבחים. ותרגומו רב קטולייא כו'. דהיינו מבחי' הסתלקות מלמטה למעלה כטבע האש היפך טבע המים כו'.

והוא ההתלהבות בלב ברשפי אש התשוקה בתפלה שבא מרתיחת הדמים שבגוף. ואז ע"י התלהבות זו הולכת השפע מלמטה למעלה להשגת הנשמה אלקי'. שתתחזק עי"ז ביתר שאת כו'. כמו הווירידים גשמיים כנ"ל. ולכך נק' רבקטולייא להיות שהוא העיקר בהריגת תאוות חומר הגוף שהרי הדמים שבגוף מסכימים ג"כ בתשוקה והתלהבות זו

לאלקות כו'. משא"כ בשר המשקים שאין לגוף החומרי חלק בהרגשת לבבו ברוחניות התבוננות כו' וד"ל. ושר האופים הוא הדיבור דוקא בד"ת. שהתורה נק' לחם ומאכל נעשה דם וכו'. וע"ז נאמר אכלתי יערי כו'. וישראל מפרנסין לאביהם שבשמים כו'.

והנה התפלה שבלב הוא שורש למעשה העבודה כל היום כידוע וא"כ בבחי' שר המשקים שנתפס בלבבו כו'. הוא שורש לבחי' המשכו' אלקות מלמעלה למטה ברמ"ח מ"ע. וע"י שר הטבחים בהתלהבות כו' הוא סור מרע כל היום משס"ה ל"ת כו'.

והמה הב' פיות של החרב לעשות נקמה בגוים כו'. כי כאשר נתגברו בקדושה ג' שרים אלו מפנימי' חכ"ע דאצי'. ע"י שר המשקים מחכמה כו'. בזאת לא נמשך כ"כ מותרות לעורף דכתר זה ע"י ג' שרי פרעה. אדרבה נתברר מהם הרע ונהפך לטוב ויתפרדו כל פועלי כו'. כי רוממות אל שבגרון דקדושה חרב פיפיות הוא לג' שרי פרעה להפרידם בפה העליון ע"י מ"ע ובפה התחתון ע"י ל"ת וכנ"ל:(ד. וזהו ויוסף הורד מצרימה יוסף העליון הנ"ל והוא הנק' רוממו' אל הורד בגרון ומצר דקדושה בכדי לברר ולהפריד יניקת פרעה שיונק ע"י ג' שריו כנ"ל ובתחלה נמכר לעבד כו' לשר הטבחי' כו' ולהיות כי מרכבה דיוסף הי' הגבה מאד נעלה באצי' עצמו כנ"ל א"כ בירר בחי' האחוריי' דעורף העליון באצי' ולכך אמר ואני נתתי לך דוקא שכם אחד על אחיך פי' שהשכם בחי' אחוריי' שבירר יוסף הי' שורש ומקור לבירור השבטים למטה בבי"ע וזהו על אחיך וד"ל. והוא מפני אשר כבר לקחתי בצלותי שהוא חרבי חרב לה' בב' פיות ע"י רוממות אל בגרונם כנ"ל וידוע דגופא ובריתא חשיב חד כו' לכך בתפלה דיעקב הי' ממילא כח ועוז ליוסף לעשות כל אלה וד"ל. ועתה יש להבין ענין בקשתי בבעותי כי בקשתי הוא ג"כ לשון בקשה מלבד שהוא ענין קשת כפשוטו והוא ענין הבקשות שבשמו"ע. ופי' בחרבי היינו ק"ש כי רמ"ח תיבין דק"ש הוא רומחא וחרבא כו' ליקח מיד האמורי וכן הדבור עליון בד"ת הוא המנגד קליפת אמורי דבור דקליפה וע"ז נאמר רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום כו' כי הוא אמר ויהי כו' ויש להבין מה זו נתינת טעם לביטול ריבוי המחשבות כי הוא אמר ויהי כו'. אך הנה אומרו לשון רבות מחשבות משמע שעיקר החסרון הוא לפי שהם בריבוי צירופים ולא מחשבה אחת לבד כו' וביאור הדבר הנה נודע דריבוי ההשתלשלות דבי"ע באה מסבת ריבוי הצירופים שונים דאותיות עליונים הנק' כלים כו' וקודם שירדו כל כך בצירופים הרבה היה רק מחשבה א' לבד בצירוף אחד וכמשל אדם התופס במחשבתו דבר א' שהוא מקיפו במחשבה א' לבד כו' וכשבא לחשוב באיכות פרטיי' יתהוו צירופים רבים במחשבתו כו' וכמ"ש במ"א בארוכה ומסבת ריבוי הצירופים באותיות עליונים נשתלשל עוד למטה מטה עד שיש

אחיזה ויניקה גם לחיצונים כו' כידוע. ואמנם במה שאמר ויהי במחשבה אחת כמו קודם שירד להתצמצם כו' בזאת הפיר עצת גוים הניא מחשבות עמים כו' וזהו עצת ה' היא תקום המה כנ"י פנימי' האותיות כו' ומחשבות עכו"ם יפלו כו' וד"ל. וזהו ברמ"ח תיבין דק"ש שישראל מייחדים בכל יום ובד"ת שלהם מקיימים דבר ה' לעולם הפנימי' ובחי' האחוריים דאמורי יבוטלו ויתפרדו כו'. וזהו בחרבי דק"ש וד"ת שהוא המנגד לאמורי אך להשפיל קליפות שבהעלם גדול שלא נמשכו בדיבור בגילוי כו' אין החרב מועיל לזה כי החרב לא יהרג כ"א הקרוב ולא את הרחוק ונעלם כו' לזה הוא תועלת הקשת שיזרוק חץ על הרחוק ויהרגנו כו'. וענין המשיכה בקשת הוא כדי שיהיה נזרק החץ יותר למרחוק כו' וכ"ז משל להפרש התפלה בצלותי לבקשה הנק' בעותי כי צלותא הוא ענין הדביקות וההתקרבות לה' במס"נ בק"ש ושמו"ע. אך הבקשות שבשמו"ע הם יותר נעלים הרבה לפי שע"י הבקשה ותחנונים הוא בא מתחלה לשפלות עצום וכל שמראה יותר שפלות והכנעה דהיינו ענין גודל הרחמים אשר עליו בזאת יעורר ביותר ר"ר העליונים מקור כל המקיפים עליונים כידוע שנדחה מפניהם כל חושך וכחשיכה כאורה כו'. כי גם המקיפים דקליפות מתבטלים כו' וד"ל. וסיבת עוצם התעוררות רחמים הרבים אינו אלא לפי ערך הקטנות וההכנעה שהראה בבקשתו כו' וה"ז כמשל משיכת היתר שבקשת כל שימשכנו להלאה יותר יותר תהי' כח הזריקה הרחק מאד עד אבוד גם הנעלמים והנסתרים שבקליפה הנק' חשך ענן וערפל ואופל. וד"ל:) **להבין** שורש כל הדברים הנ"ל הנה תחלה יש להבין שרש ענין יוסף והשבטים מה הם. מבואר בכתבי האריז"ל דהשבטים מבחי' האצי' שמאיר בבריאה בהיכל ק"ק ונקראים מרכבה תתאה והוא מ"ש בזהר בענין י"ב בקר שהים עומד עליהם מלמעלה כו'. דהיינו שמל' דאצי' הנק' ימא עילאה רוכב עליהם והם הד' דגלים כידוע אך יוסף הי' מבחי' האצי' עצמו מגופא דאילנא בחי' יסוד והי' מרכבה עילאה לפנימיות המדות ולכך אמר התחת אלקים כו'.

ויש להבין למה לא הכירוהו במעלתו הגבוה. מאחר שהי' בחי' מרכבה ואיך חשבוהו לשפל מהם הרבה כו'. אך ביאור הדבר להיות כי ענין השבטים הוא מלשון המשכה כמו כוכבא דשביט כו' דהיינו דבר הנמשך מגבוה לנמוך וכמו הענפים מן האילן שאין הענף נחשב מגופו של אילן ממש אך הוא חלק קטן הנמשך להלאה במרחק מגופו של אילן למטה לארץ וראשם יונקים מן הגופא דאילנא וסופם יורד מטה מטה עד לארץ.

וכדוגמת הכוכבא דשביט שיורד ומתרחק כו'. כמ"כ עד"מ יובן דשרש נשמות השבטים הוא באצי' עצמו הנק' בשם אילנא כידוע. אך הם כדוגמת הענפים הנמשכים ויורדים

מטה מטה דהיינו להאיר בבריא' כו' וזהו ענין י"ב בקר שהים עומד עליהם מלמעל' כו' פי' הארות האצי' בחיבורם עם הבריאה נק' בשם מרכבה תתאה שמל' דאצי' עצמה עומד כו'.

וזהו ענין שילוב אד' בהוי"ה פי' כאשר מתבטלת הבריאה מעצמותה המוגבלת והיתה בחי' מרכבה כדוגמת הענפים לגבי גופא דאילנא כנ"ל. אזי הוא ענין שילוב אד' בהוי"ה והיינו הארת האצי' בהיכל ק"ק כידוע וד"ל.

וזהו ששם עלו שבטים שהשבטים היינו הענפים הנ"ל עולין למעלה לגבי גופא דאילנא להיות מעוררים שם הוי"ה כו'. כי זהו עלייה גדולה להם כי אין ערוך בין גופא דאילנא לענפים קטנים כו'. אבל ביוסף כתיב ויוסף הורד כו' להיות כי בחי' יוסף שרשו יסוד דא"ק כמשי"ת והוא מאור המאציל שבאצילות עצמו הנק' גופא דאילנא כי יוסף ע"ש יוסיף ה' שנית ידו ע"כ לגבי המאציל ירידה גדולה אליו להקרות בשם הוי"ה כמשי"ת בע"ה. וזהו שלא הכירוהו כלל מאחר שאין ערוך ביניהם כלל שמה שהוא עליי' להם הוא ירידה אצלו כו':(ב. והנה הפרש הנ"ל בין יוסף והשבטים יש עד רום המעלות דהיינו בחי' מ"ה וב"ן שיש בכל פרצוף כו'. כי הנה ידוע דממל' דא"ק הי' שרש השבירה בז' מלכים כו' כי הרי נקראים בשם מלכים כמ"ש וימלוך בלע כו' א"כ שורשם מבחי' מלכות כו' והמלך השמיני הוא הדר לא מת כי הי' למעלה מז' המלכים דתהו כו' דהיינו מבחי' יסוד דא"ק הנק' הדורא דגופא שלמעלה משורש השבירה. על כן ממנו התיקון והבירור כו' והוא משם מ"ה החדש דממצחא דא"ק כידוע. והנה מדרגת יוסף הוא בחי' הדר הנ"ל. כי היה יפ"ת כידוע. ומדרגת השבטים מהז' מלכים דב"ן דא"ק כו'. וכדי להבין מהו ענין המלכים דב"ן דא"ק וגם ענין הדר שהוא המברר כו' צריך להקדים ענין הידוע שבאור א"ס ב"ה העצמי לא יתכן לקרותו בשם כלל. אפי' לקרותו חכם או חסדן בעצם כמו שאנו רואים באדם התחתון וגם שיהי' לו רצון בעצם כו'. מאחר שהוא פשוט בתכלית הפשיטות. והרצון והחכמה באדם המה מורכבים כו'. וא"כ א"א לומר כמשל השלהבת הקשורה בגחלת כו' כן יהי' ערך הרצון והחכמה דאצילות לגבי עצמות אור א"ס ב"ה שהרי השלהבת ישנה במציאות בהעלם בגחלת כו'. ובעצמות אור א"ס ב"ה לא יורכב הרצון גם בהעלם. מאחר שהוא פשוט תכלית הפשיטות. וכן אין לו דמיון לרצון האדם מזה הטעם כו' וזהו שאמר אנת חכים ולא בחכ' ידיעא. ולא בבינה ידיעה כו'. פי' ידיע' הוא גם כאשר ימצא בהעלם ידיע' הוא כו' וד"ל. אך באמת מה שאנו מוצאי' בפרדס ענין י"ס הגנוזות בעצמות אינם עד"ז כלל כ"א עד"מ קריאת שם לבד וזהו שאמר בזהר דכל אורות הנאצלי' מן העצמות הן רזא דשמיה לבד כו'. וכן בע"ח מבואר דכל התהוות נאצל

אינו אלא בבחי' שמות דע"ב ס"ג כו' לבד. וביאור הדברים איך יקראו לאור א"ס העצמי בשם חכם כו'. הנה יובן עד"מ מקריאת שם חכם באדם התחתון שהגם שבזה אין המשל דומה לנמשל שהאדם חכם בהעלם כו' וכנ"ל אבל בזה הוא דומה במה שיכולים לעורר את כח העלם חכמה שבו אל הגילוי. בקריאה זו שקוראי' אותו חכם. ונמצא שקודם שקראוהו חכם לא הי' יודע בעצמו מחכמתו אך שעוררו את מה שהי' בהעלם בו וכאלו עתה נעשה חכם בקריאה והתעוררות זו וכו' כמו"כ למעלה באמת כן הוא שע"י קריאת שם לבד הוא נעשה חכם להקרות מאציל אור החכמה. וע"י קריאת שם חסיד עוררו העצמות להיות לאור ומקור לאור חסד הנאצל כו'. ועד"ז כל פרטי הנאצלים המה שמותיו של העצמות. באופן שקודם הקריאה הי' פשוט בתכלית שגם בהעלם לא ימצא מציאות מקור אורות הנאצלים וכנ"ל. והגם שגנוזות הם בהעלם אינו ענין אמיתי מצד עצמו כמו שיש באדם בהעלם כו' אלא שזהו נעשה ע"י הקריאה והעלאת מ"ן. וכמו שהגילוי מן ההעלם נעשה ע"י העלאת מ"ן. כמ"כ גם ההעלם נעשה באותו הפעם מן עצמות הפשוט כו' וד"ל. וה"ז דומה ממש לשמו של אדם שאינו כל כך בהעלם בו קודם שיקראוהו. משא"כ הרצון וחכמה כו'. וכשיקראוהו יפנה לקוראו כו' כן עד"מ יפנה העצמות להקרות רב חסד בחסד דע"י וכדומה. וגם בהעלם העצמות יקרא כן כו'. ונמצא מובן שדוגמת התעוררות ההעלם למטה באדם ה"ז למעלה ענין י"ס הגנוזות כו' וד"ל. ובזה יובן ענין מל' דא"ק שהוא שורש הז' מלכים כו' פי' כי הנה בחי' הקריאת שם להיות שהוא תחתית כל המדרגו' של העצמות יקרא בשם מלכות. כי המדה של המלכות הוא ההתפשטות וההתגלות לבד כידוע. וזהו ענין מל' דא"ק כו'. כי א"ק בעצמותו הוא קדמות המאציל בעצמות אור א"ס ב"ה. ושיהי' נק' בשם לגבי הנאצלים חכם וחסדן בחכ' ידיע' כו' היינו מבחי' מל' דא"ק לבד. שהוא בחי' שמו ולא מעצמותו כנ"ל. ומכללות ענין שמו נתהוו פרטי השמות דז' מלכים שהן ז' מדות הגנוזות במאציל כו'. והוא בחי' שם ב"ן דא"ק שהוא שור' דשורש השבטים למטה במל' דאצי' כשמאירה למטה בהיכל ק"ק כנ"ל. ואמנם הדר הוא הארת עצמות דא"ק מבחי' יסוד שבו שלמעלה מבחי' שם. ע"כ הוא למעלה מענין השבירה כי השבירה לא היה רק באותיות דוקא כמשי"ת בע"ה. ולכך הוא המברר אותם על ידי שם מ"ה החדש שממצחא דא"ק כמבואר ענינו במ"א בארוכה:)(ג. ועתה יש להבין ענין הפסוק ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך כו' ושורש דברים אלו הוא כי בירור דשבטים מאלמים אלומים כו' הוא משם ב"ן דבבי"ע להפוך הרע לטוב והוא שכם בחי' אחוריים כו'. ואמנם יוסף היה מברר למעלה באצי' עצמו מבחי' כתפיי' דא"א שהוא בחי' אחוריים דא"א הנק' פרעה. להיות השפע הולך מפנימית א"א לחו"ב הוא שר

המשקים קנה חכמה כו' ולא לבחי' אחוריים דא"א כו' וזהו שכם אחד כו'. וביאור דברים אלו הנה תחלה יש להבין מהו ענין אחוריים דא"א. להיות כי ידוע ומבואר במ"א בענין שממית בידים תתפש כו'. שבעת השינה הוא הסתלקות המוחין לגמרי ע"כ גם שהזבוב הולך על פניו לא ירגיש כו'. ובאור הדבר כי כאשר יטרד האדם בעצמותו לא יתפס מקום בעיניו כל מה שמנגדו. כמו שאנו רואים כאשר יטרד האדם בעומק המושג לא ירגיש במה שזולתו ידבר היפכו. והנה כשיורד הרצון ומתצמצם בשכל אע"פ שהיא צמצום גדול כידוע אבל בזאת יתרון המעלה שיהיה היפך הנ"ל דהיינו שירגיש את המנגד אפי' בכל שהיא כי מפני צמצום החכמה והטעם לרצונו הנה לא יוכל לסבול היפך הרצון וירחיקנו בתכלית כו' ולזה הטעם כאשר יקץ משינתו ירגיש בזבוב כו' וד"ל. וכ"ז משל להבין למעלה ענין אחוריים דא"א. להיות כי ענין א"א ידוע שהוא הרצון בעצמו הכולל כל גילוי רצונות פרטיות כו' ובחי' אחוריים שבו. נז' בסידור בד"ה עבדים היינו. ולהיות כי ברצון הגלוי הרי מאיר בו מפנימית א"א כנראה בחוש שכל פנימית הנפש מתקשרת בהרצון וחפץ שיחפוץ האדם כידוע. אבל במה שאין רצונו בו. אין בו כלל מפנימית א"א כ"א מבחי' אחוריים שלו לבד יאיר בו קצת כו'. וכמאן דשדי בתר כתפוהי כו'. וזה נק' אחוריים דא"א ואמנם להיות כי כל מהות הרצון הוא הגבה מאד נעלה הרבה מן השכל דהיינו שאינו מצומצם כל כך כמו השכל כנזכר לעיל. אלא הוא בהתפשטות והתרחבות לאין קץ כידוע. לכך גם המנגד לרצון יקבל הרבה שפע חיות. כל זמן שלא נתצמצם הרצון בשכל. וזהו מאריך אף לרשעים. וכענין מאמרז"ל להודיע כמה ארך אפים לפניו כו'. פי' מפני עוצם כח הרצון בהתרחבות גדול מאד עד דשדי בתר כתפוהי ג"כ הרבה שפע. מה שלא היו מקבלים עפ"י החכמה כו'. והוא ענין פרעה עורף העליון שמקבל יניקה מאחוריים דא"א. ובפרט כשהוא מוגבה ומרומם בעצמותו. ר"ל שמסתלק מלהאיר למטה. כמ"ש בפרדס בערך אוי. לכן נמשל בחי' זו לשינה שהוא עד"מ למטה באדם הטרדא הגדולה בעצמות כח הרצון דכלא חשיב ולא ירגיש במנגדים לגילוי רצונו כנ"ל. עד שיוכלו לקבל הרבה שפע ג"כ. וזה היה גלות מצרים דיוסף הורד מצרימה. פי' יוסף הוא יסוד דא"ק שמאיר בגלגלתא דא"א הנק' בעל הרצון. ובבחי' שינה וכדומה. מקבל העורף הנק' מצרים. מבחי' יסוד דא"ק שהורד כ"כ הרבה הוא מפני עוצם ההתנשאות בעצמותו דוקא כנ"ל בענין שממית בידים תתפש כו' שגם סיבת יניקת השרים של עובדי כוכבים הוא ג"כ מפני עוצם ההתנשאות בעצמותו דוקא כמ"ש במ"א וד"ל. וזהו ענין עבדים היינו לפרעה כו' דהיינו שבחי' ז"א היה בבחי' עיבור בהבינה. שזהו ענין מצרים מצר מי וכל עיקר יצ"מ היה לפי שנתפשטו בחי' זרועות דא"א כו'. כמבואר בכוונת פסח.

וביאור הדבר. היינו עד"מ באדם כאשר נתפשט וירד מן טרדת העצמות של בעל הרצון להיות נמצאים ברצון זרועות. דהיינו חסדים וגבורות ימין ושמאל. ע"פ חו"ב. וכמ"כ הנמשל למעלה הירידה להיות מתלבש בחו"ב ומפני זה יהיה הרצון תופס קצת מקום עד שלא יסבול היפכו ומנגדו כו'. וזה הי' יצ"מ פי' בירור השפע מאחוריים דא"א. וכמ"ש וינצלו כו' ולא תלך השפע עוד לבתר כתפוהי דא"א. כ"א לבחי' פנימי' והיינו התורה והמצות שהן גילוי רצונותיו ית' כידוע. ואמנם לולי יצ"מ לא הי' מ"ת כלל כי אורייתא מחכמה נפקת ומאחר שלא נתפשטו הזרועות כו' היה עדיין מוגבה למעלה בעצמות עד שלא יוכל להתצמצם עדיין בתורה וכדוגמא עד"מ באדם למטה השינה שהוא הסתלקות המוחין עד בחי' יחידה שבנפש ממש כו' ולזה הי' סבת יניקת פרעה כנ"ל. ואמנם לאחר היציאה מן המצר והעורף הנ"ל אז יש מקום למתן תורה ומצות כו' וד"ל:) **והנה** מלבד היציאה מן המצר והעורף שנחזרה השפע שהיתה בבחי' אחוריים כו' עוד זאת היתה פעולת יציאה זו שגם כשתלך השפע לחכמה הגם שהוא בדרך צמצום יותר משהיה למעלה מן השכל בתחלה כו'. אבל בחכמה תאיר עתה בחי' הפנימי' דא"א ביותר. מכמו שהיה בתחלה אע"פ שהי' אז מוגבה יותר בעצמותו כו'.

וכמ"ש יאר ה' פניו אליך וזה היה במ"ת דוקא כידוע. וטעם הדברים כי אע"פ שהשכל מצמצם הרצון מצד צמצום מהות השכל כידוע. אבל מצד מהות הרצון שבו. הנה בזאת יתרון המעלה של גילוי הרצון שהוא פנימי' מהות כח הרצון ממש אלא שירד ונתגלה ונעוץ סופן בתחלתן כו'.

וה"ז בשרשו מאד נעלה בהעצמות יותר הרבה מכשהוא מוגבה בעצמות ואינו רוצה כלום עדיין כו' וד"ל. וכמ"כ יובן עד"מ המצות הן גילוי רצונות שבא"א אמנם מאחר שהן בשורשן מפנימי' גלגלתא דא"א כידוע בענין הארחין בי"ג חוורתי שבו כו'. אע"פ שמתצמצמים ע"פ חו"ב ומהם נמשך בתורה שלפנינו. עכ"ז הארה פנימי' הוא יותר נעלה הרבה מבחי' אחוריים דא"א כו'.

וזהו יאר ה' פניו שהוא פנימית דא"א כידוע. שיאיר בתוס' הארה מעצמות דא"ק כשיורד ונתצמצם בתומ"צ כנ"ל וד"ל. ונמצא סבת הירידה מן טרדת העצמות עשה ב' דברים. הא' שנחזרה מותרי השפע מבחי' אחוריים דא"א כנ"ל. והב' שבא הארה יותר פנימי' לפנימי' דא"א וסבת שניהם באים כאחד כנ"ל:(ד. וזהו ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך כו'. כי השבטים בירורם מרפ"ח ניצוצים הי' בשכם וכתפוהי דא"א דבריאה כנ"ל. שהי' שרשם מבחי' מל' דאצי' לבד כו'. וכמ"כ עד רום המעלות אין בירורם אלא בבחי' ב"ן דא"ק לבד שממנו שרש אחוריים דא"א כו'. ואיך יכול לברר את עצמו כו'. אבל מי שגבוה משניהם

יכול לבררם כו'. והנה ידוע דבירור הרע מהטוב מאחר שהרע מקבל מהטוב איך יפרד ע"י מדת מל' שמחיה את הכל כו'. וכמ"כ בב"ן דא"ק שהוא בחי' שם ומלכות כנ"ל ומסתעף ממנו בחי' אחוריים ג"כ ע"ד פרעה בא"א כו'. איך יברר א"ע כו'. וזהו שהיו מאלמים אלומים בתוך השדה דחקל תפוחים בהיפוך הרע לטוב כו' עד שורש שורשם גם בז' מלכים דב"ן דא"ק כו'. ואמנם בירור דיוסף היה הגבה מאד נעלה מהם. להיות כי הגבוה מאד נעלה בבחי' העצמות. הוא עיקר המברר בשרש האמיתי עד שבתחלה לא תרד השפע למי שאינו ראוי. ולא יצטרך אח"כ לבירור כו'. וכמ"כ הנה בחי' יסוד דא"ק הוא בחי' עצמו' דא"ק למעלה מבחי' שם כנ"ל. ביכולתו להאיר מן העצמות בפנימי' א"א באופן שבתחלה לא תרד השפע לפרעה כלל. ומכ"ש להפריד אשר כבר קיבל וכו'. וגם הדבר השני הנ"ל שיהי' תוספת הארה פנימי' בא"א שיוכל להיות תורה ומצות וכנ"ל. הרי מבחי' הדר שהוא יוסף יסוד דא"ק הוא עיקר הארה זו והיינו משם מ"ה החדש שממצחא דא"ק שממנו עיקר ההארת פנים דא"א כמ"ש במ"א וד"ל. וזהו קמה אלומתי וכו' שהבירור שלו הי' בבחי' העצמות לכך ישתחוו אלומים שלהם אל אלומתי כמו הבירור שאחר הבירור. כמ"ש במ"א וזהו שכם אחד. שמבחי' שכם ואחוריים יוכלל באחדות האמיתי מצד העצמות:) **ועתה** יש להבין ענין רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות כו'. שורש הדברים הוא דשרי פרעה עורף דא"א הם שר המשקים ושר הטבחים ושר האופים והוא הקנה והוושט והווריד כו'. ולעבד נמכר יוסף בבחי' גלות לברר בירורים מפרעה וכאשר פתר בחלום להם כן היה. ששר האופים ציוה יוסף בפתרונו לתלות ותלוהו כו'. ואת שר המשקים הגביה יוסף בפתרונו כו'. עד שנתעלה יוסף למלך ובירר ממצרים ושרי פרעה כל הטוב הגנוז בהם. והכל היה רק הכנה כדי שיהיה סבת תורה ומצות אח"כ. ולכך ספר בראשית הוקדם למתן תורה שבספר שמות כו' וד"ל.

והנה ביאור הדברים וגם להבין ענין חרב של ב' פיות שהוא תרין ההין חו"ג דרמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת. שגורמים לחתוך יניקת ג' שרי פרעה הנ"ל כו'. צריך תחלה להבין ענין ג' שרים הנ"ל בקדושה. להיות כי אנו רואים שהקנה הוא המחבר המוח ללב שהרי מיד ירגיש הלב מה שיחשוב במוחו אין זה כ"א מחמת שיש התחברות לגידי המוח עם הלב. והיינו ע"י הקנה המחברם. ועוד זאת פעולתו שבו יעבור שפע לחלוחית המוח ללב להיות הריאה מקררת רשפי אש הלב כמבואר בספרי הרפואה. וגם אנו רואים ענין הבל הלב שממנו הקול בקנה מלמטה למעלה. וגם מלמעלה למטה יומשך קול הפנימי ללב מן המוח ע"י הקנה. ונמצא מובן שהקנה הוא המחבר המוח עם הלב. אך כל מיני שפע שיעברו בו אינו אלא מבחי' החסדים כמו לחלוחית שבמוח וכן השגת מחשבת שכל

שיתפס בלב וירגישנו הוא ממשיך זאת כו'. וכן הקול כו'. ונק' שר המשקים השופע חסדים וכו'.

והנה הווורידים נמשכים מלמטה למעלה מן הלב למוח. דהיינו תמצית החיות שנעשה מן הדם המובחר שבלב. שולח הלב דרך הווורידים אל המוח למעלה להחיותו ולחזקו כו'. והוא שפע של בחי' גבורות. להיות כי ידוע דהלב מלא גבורות והתלהבות רשפי אש התשוקה וכדומה כו'.

והנה ב' מוחין יש. מוח חכמה ומוח בינה. חכמה מחסדים. ובינה מגבורות כידוע. והיינו הקנה מקבל שפע חסדים מלחלוחית שבמוח חכמה ומביא ללב לקררו כנ"ל. והגבורות שבנקודת הלב מביאים הווורידי' למעלה אל מוח בינה כו' ומסבת זה תבא ההתלהבות בלב מחמת ההתבוננות דוקא כי קרובים ושייכים זה לזה ע"י חבור הווורידי' כנ"ל.

ונק' שר הטבחים להיות שורשו מן הדמים שבגוף. וכשמתבררים במוח והיו לחיות למוח נקרא שר הטבחים כו' וד"ל. והוושט הוא בחי' ממוצע ביניהם. כי הלא פעולת הוושט הוא להביא המאכל בגוף.

וכלול מחו"ג. שהרי יתהפך לדם אח"כ בווורידי' כו' וידוע דהלחם הוא בחכמה שאין התינוק יודע לקרות אבא כו'. ונמצא שהוושט יש לו התחברות בשני מוחין חו"ב כו'. ונק' שר האופים שאופה הלחם פי' החכמה תאפה באש הגבורות ותכלל משניהם כו' וד"ל. וכ"ז משל לג' שרים אלו בקדושה האלקית. ונוכל להבין ממה שאנו רואים אותם בעבודת ה' בניצוץ האלקי. דהיינו קול הקנה בתורה. הנה ע"ז נאמר קנה חכמה. פי' מה שמשיג במוח חכמה. בחכמה שבתורה והוא מעיין בה בכח העיון שבמוחו. אע"פ שלא הביאה עדיין בדבור. הרי המשכה ושפע לחלוחית מוח חכמה שבתורה. יורדת ונמשכת באותה שעה במוחו ונקרא שקנה חכמה. ע"ד דוגמא הקנה הגשמי שמוליך המשקה והלחלוחית הגשמיו' שבמוח כנ"ל. כמ"כ כאשר הוא מביא וממשיך מחכמה שבתורה במוחו הוא בחי' קנה רוחני כו'.

וכן עוד פעולת הקנה הרוחני שמביא ההשגה בלב כנ"ל. היינו בתפלה שמתבונן בחכמה האלקית איך דכולא קמיה כו' והוא סובב וממלא כו'. השגה זו האלקית כשנתפסת בלב דהיינו שהלב מרגיש את ההשגה כמו שהיא באמת הרי זה ג"כ מבחי' קנה הרוחני שממשיך הלחלוחית כו' וד"ל.

והקול מהבל הלב אל הקנה בדיבור אותיות. הרי אותיות הדיבור. הן של דבר ההלכה עצמו הנק' לחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי כו' שהחטה היא כ"ב אותיות כידוע. והקול של הדבור הוא האופה הלחם לחמה של תורה. להיותו כלול מחו"ג מהקנה והוושט שר

המשקים ושר הטבחים. כי הנה ההתלהבות בתפלה מצד בינה לבא כו' זהו קנה בינה שהוא הווירידי' כנ"ל. והבל הקול מן הלב כלול משניהם כנ"ל והוא שר האופים כו'.
והנה מצד ההתלהבות שהוא בחי' העלאת מ"ן יבא תוספת חיזוק למוחין והיינו ע"י שר הטבחים שהן הווירידי' כו' וד"ל. ועד"ז יובן ג"כ בקדושה האלקית ענין ג' שרים אלו שר המשקים היינו ענין אורייתא דמחכמה עילאה נפקת והוא בחי' המשכות החסדים דרמ"ח מ"ע כו'. להיות כי כמו טבע המים שיורדים ממקום גבוה לנמוך כו'. כן הוא ענין ירידת חכמה עילאה דא"א להיות מסתעף ממנה חכמת התורה ברמ"ח מ"ע. שהן בחי' המשכות אלקית מלמעלמ"ט והווירידי' הן שס"ה ל"ת שהן מניעת השפע לחיצוני'. ע"י אכילת חלב ודם וכדומה כידוע.
והן שס"ה גידים כו' נמשכו וירדו מצד מוח בינה דא"א כו'. ושר האופים היינו אותיות חכמה דאצי' הנק' לחם שבדיבור עליון הם נאפים כו'. וג' מיני פעולות אלו צריכים דהיינו ע"י שר המשקי' דקדושה נמשכים מוח החסדים כו'. וע"י הטבחים הוא בחי' העלאת מ"ן כטבע האש להסתלק. להיות בחי' אור חוזר מלמטלמ"ע להחזיק המוח כו'. ומחמת זה יורדים הגידים בלב בבחי' גבורות להחיותו. כי עיקר החיות הוא מבחי' גבורות דוקא כמ"ש במ"א. וע"י האפייה נעשה כל זהכי הוא בחי' ממוצע כנ"ל. וד"ל:
וזהו רוממות אל בגרונם כו' בגרון הם הקנה והוושט והווירידי' ג' שרים דקדושה הנ"ל. ורוממות אל היינו בחי' הארה פנימית דיאר ה' פניו בתרי מוחין דא"א הנק' אל כו'. והיינו ע"י ב' מזלות דא"א נוצר ונקה שבגרון דא"א כו'.
וכמו שבקנה ממשיך הלחלוחית כו' כן במזל ונוצר הוא בחי' קנה חכמה שברוממות אל גבי חכמה דא"ק כו' וכנ"ל וד"ל. וזהו ענין ויוסף הורד מצרימה פי' יוסף הוא בחי' יסוד דא"ק כו' ירד עד בחי' גרון דא"א דקליפה הוא פרעה עורף העליון.
והן ג' שרי פרעה שר המשקים כו' אך כשנתעלה בירר וחתך יניקת ג' שרי פרעה מן העורף. לבלתי יוכלו למשוך שפע לעורף עוד. כי רוממות אל המשיך בגרון בג' שרים דקדושה.
ועי"ז היה חרב פיפיות להפריד יניקת ג' שרי פרעה. דהיינו לברר בחי' אחוריים דא"א כנ"ל. וזהו פיפיות ב' פיות דתרין ההי"ן חו"ג. פי' כי הלא מבואר למעלה דב' דברים הי' א' ביציאה מן המיצר בהחזרת השפע שקיבלו כבר כו' והב' בתוספת הארה פנימית יאר ה' פניו כו'.

ומתחלה ה"א עילאה דשס"ה ל"ת מפריד מה שכבר קיבלו. והיינו להסיר החוצפה וההתנשאות אם תגביה כנשר. לעמוד בעורף דקדושה לקבל כו'. וזה ע"י שר הטבחים דקדושה כו' ופה השני של חסדים הוא להביא תוספת הארה פנימית ע"י מ"ע.
וממילא יתפרדו כהמס דונג מפני אש כו'. ולשניהם צריך. דע"י מ"ע לבד הרי יכול עדיין לקבל מצד החוצפא שהוא בחי' הגיאות דכתר דקליפה כו'. וזהו ענין תרין ההי"ן דחרב פיפיות וד"ל.
וכל זאת עשה יוסף כשהורד מצרימה ובירר הרע ועשה הכנה להתגברות ג' שרים דקדושה ברמ"ח מ"ע ושס"ה ל"ת. ולדורות הבאים הנה בכל ניצוץ האלקי יש בכח לעשות כזה ע"י תורה ומצות בסו"מ וע"ט. דהיינו שלא לימשך אחר הרע בבחי' חסדים והן התאוות שר המשקים דקליפה.
ולסור מרע העיקרי והוא גסות הרוח כו' וד"ל. אשר לקחתי מיד האמורי בחרבי כו' הנה קליפת האמורי הי' מבחינת שר האופים דקליפה. שהוא הדבור באותיות ואמירה בלב. ובמוח הוא אותיות מחשבה.
והטעם הוא לפי שעיקר השבירה דז' מלכים כו' הי' באותיות דוקא. שהן הכלים כי האורות לא נשברו כידוע. וכמבואר במ"א ענין פירור ופיזור האותיות הוא משל לשבירת הכלים כו'. וע"כ עיקר הקליפה הכלולה מכל. הוא האותיות דאמורי. סימן לשטות מילין כו' ורבות מחשבו' דקדושה באותיו' דבור ומחשבה בדבר ההלכה נק' לחם כנ"ל עצת ה' היא תקום ותפר מחשבות עמים כו'. כי שם מ"ה הוא המברר. והיינו בחכמה דאורייתא כי בחכמה שבדבור דוקא אתברירו. לפסוק בדבור. זה כשר וזה פסול כו' וכמ"ש במ"א וד"ל:
והנה במה לקח מיד האמורי הנ"ל בחרבי ובקשתי ותרגומו בצלותי ובבעותי. ובקשתי היינו בקשה כמו אם תבעיון בעיו כו'. וביאור ענין החרב מבואר למעלה בענין חרב פיפיות בידם ב' ההי"ן כו'.
וענין הקשת הנה מבואר בזהר דיש כמה מיני כלי זיין ברומחא ובקשתא ובאבנא דקירטא כו'. וידוע ענין התועלת בקשת הוא להרוג את הרחוק ממנו דוקא. כי הקרוב אליו יוכל להרוג אותו בחרב וחנית. אך הרחוק ממנו מאד שלא ישיגנו בחרב יזרוק עליו חצים ע"י הקשת כו'.
וזהו משל להיות כי הנה כתיב ושלחתי את הצרעה כו' עד אבוד גם הנסתרים מפניך כו' כי ה' אלקיך בקרבך אל גדול ונורא. וי"ל מה זה נתינת טעם לאיבוד הנסתרי' מפני שהוא גדול ונורא כו'. אך הענין דיש ב' מיני קליפות הא' מה שהאדם מרגישו בנפשו

כו'. והב' מה שלא יוכל להרגישו לעולם מפני שהוא בבחי' מקיף עליו ונסתר ונעלם בו מאד וכמ"ש במ"א ע"פ כי ברע הוא כו'.
והנה לרע זה הנרגש יועיל חרב פיפיות הנ"ל להורגו בתורה ותפלה כנ"ל. אך להרע המקיף ונסתר מאד לא יועיל החרב כי לא ישיגנו מפני גודל עוצם העלמו וריחוקו כו'. לזאת הוא תועלת הקשת לזרוק חיצים להשיג את הרע המקיף ג"כ ולהורגו.
וזהו עד אבוד הנסתרים מפניך כו'. אך יש להבין מהיכן יהי' כח הקשת כ"כ במה שאין בחרב כו' אמנם הענין הוא שאנו רואים שעיקר סיבת זריקת החץ של הקשת למרחוק הוא בא מצד משיכת היתר שע"ג הקשת. לגבי עצמותו.
וכל שימשוך יותר בכל כחו אליו את היתר. יותר יהי' תגבורת כח הזריקה להלאה במרחק כו'. והוא כמו שהאבן שיכוהו בכותל יחזור לאחוריו כפי ערך ההכאה כו'.
וכמ"ש במ"א שהוא משל לבחי' אור חוזר שנעשה ע"י הכאה כו'. כמ"כ ע"י המשיכה למטה יותר. יהי' הזריקה למרחוק ביותר כו'. הוא משל להרוג הנסתרים בבחי' מקיף. שבהיות כי ההעלם לא יתגלה כ"א כשיהיה אור גדול דוקא. כמו שאנו רואים שלפני אור נר קטן יתגלה מעט משטח הארץ.
וכל שאור הנר והשלהבת מבהקת יתגלה הרבה משטח הארץ. עד שלפני אור מדורה הגדולה יתגלה המרחק הרב כו'. וכן הדברים הדקים והנעלמים שבחלל הארץ יתגלו לפי ערך הבהקת המאור כו'. ונמצא הנמשל מובן שלהיות כי יתגלו העלם המקיפים דקליפות שהם דקים מאד כו' צריך לזה אור גדול דוקא. כי לפני אור הקטן דקדושה יתעלמו כו'.
וזהו שאמר עד אבוד הנסתרים ונעלמים כו' הוא לפי שה' הוא אל גדול ונורא דוקא. פי' אור גדול מאד מהארת הקדושה הנק' גדול ונורא. ואז יאבדו גם הנסתרים ממך. כי הרי יתגלו מן ההעלם מפני האור הגדול כו' וד"ל.
ואמנם מהיכן יהי' האור הגדול דאל גדול כו'. היינו מבחי' הקשת שמושך בכל כחו היתר אליו שהוא ההכנעה וההשפלה בתכלית כו' במרירות עצום מזה נעשה בחי' אור חוזר למעלה להאיר באור גדול די"ג מדות הרחמים מקור כל המקיפים כו' כי כל ר"ר לא נמשכו אלא ע"י המרירות מלמטלמ"ע כאשר אנו אומרים ברחמיך הרבים כו' במרירות ושפלות עצום כנ"ל וד"ל.
וזהו בקשתי בקשתי לקחתי מיד האמורי הנ"ל גם המקיפים שלו. מה שלא הי' זאת ביכולת החרב פיפיות הנ"ל. וכתרגומו בבעותי דהיינו הבקשה במרירות ושפלות עצום שהוא משל למשיכת היתר שגורם בחי' אור חוזר כנ"ל וד"ל:

פרק ב

בן פורת יוסף בן פורת עלי עין כו'. יש להבין הכפל שכפל בן פורת כו' וגם מהו ענין עלי עין כו'. הנה יש להקדים תחלה להבין ענין ויוסף הורד מצרימה כו'. עפ"י המבואר בכוונת דפסח עבדים היינו אנו בני ז"א היינו עבדים לפרעה שיונק מעורף דא"א במצרים במצר ים.

ויוציאנו ה' אלקינו חו"ב שהלבישו זרועות דא"א כו' ואילו לא הוציאנו הרי אנו כו' ע"ש. וגם מ"ש שם על כמה מעלות טובות למקום עלינו כו' שהן ט"ו מעלות דט"ו יסודות כו'. ולהבין כ"ז הנה ענין א"א ידוע שהוא בחי' ממוצע בין עצמות המאציל לנאצלים כו'. כי בס' מגן דוד להרדב"ז הביא דיעה. שהכתר הוא אור אין סוף והוא חלק עליו. ובע"ח היכל הז' מבואר שדעת שניהם אמת. שהכתר יש בו מסוף מדרגת אור הא"ס וגם יש בו משורש הנאצלים כו'.

וביאור הדבר להיות כי הלא ידוע דאין ערוך כלל בין אור א"ס לנאצלים. שהרי הנאצל הוא ענין פרטי לבד כמו אור החכמה הנאצל שאין בו מאור החסד כו' וכדומה לזה. הרי זה בבחי' ההתחלקות כו'. משא"כ באא"ס עצמו לא שייך כלל ענין ההתחלקות לחכמה בפ"ע ולחסד בפ"ע כו'. כי הרי הוא פשוט בתכלית הפשיטות בלתי גדר ההשפעה עדיין לשום ענין פרטי כו'.

ומה שנק' בשם הוי' דיודין בשם ע"ב כשמהווה אור החכמה כו'. זה הכלל שאין קורין אלקות לספי' פרטי כמו אור החכמה אע"פ שאור א"ס הוא המהווה אותה מאחר שהחכמה חלק פרטי כו'. רק מה שקוראים אלקות לשם הוי' הוא מצד אור א"ס עצמו שבחכמה שהוא פשוט בתכלית כו' ושם ההוי' של אור החכמה הוא בחי' אור הא"ס שנתצמצם להוות החכמה.

והגם שנתצמצם הוא אור א"ס כמו קודם הצמצום כו'. ולזה קוראים אלוה ולא לאור החכמה כו'. ועד"ז בכל מקום שכתוב במקרא הזכרת שם אלוה. קאי על אור א"ס שבמדה זו. כמו ויאמר ה' אל משה הגם שהוי' זו בספי' כתר או חכמה אין הכוונה על הספירה עצמה. כ"א על מקור שם זה שמצמצם ספירה זו כו'. כי אין מקרא יוצא מידי פשוטו ומאחר שקוראי' לשם הוי' אלוה לא קאי על ספירה זו. כ"א על אור א"ס ב"ה עצמו כו'. ועד"ז הנה ידוע דאל הוא ספי' חסד. ובאמת אין המקרא יוצא מידי פשוטו שאל הוא האלקים ממש כמו שקוראים בנ"א כו'. אך מה שהכוונה של אל הוא ספי' חסד. הכוונה תתפרש לפי הפשוט דהיינו אור א"ס שבספי' חסד כו'. ועד"ז בכל הספירות. זה הכלל גדול אליו ולא למדותיו וכמ"ש במ"א וד"ל.

והנה מאחר שאין ערוך בין אור הא"ס שהוא פשוט בתכלית. להתפשטות אורות פרטיים כו'. מוכרח שיהי' בחי' ממוצעת ביניהם שיהי' כלול משניהם כידוע. שבכל ב' הפכים לא יהיה השיתוף וההתחברות ביניהם כ"א ע"י ממוצע כו'.
והוא בחי' א"א שיש בו מהארת אא"ס עצמו וגם מבחי' ההתפשטות לאצי' אורות פרטיים כו' וד"ל. ולהיות כן הנה יובן שמחמת בחי' של העצמות שבא"א לא הי' עדיין סיבה למציאות חכמה ובינה שיאצלו כו'.
וזהו מחמת צמצום הכתר שלא יתפשט והוא מצד בחי' אחוריים דא"א פרעה כידוע ויוציאנו חו"ב שהלבישו לא"א כו'. ענינו הוא שנתפשט אור הכתר לירד ולהתצמצם בחו"ב כו'. וזה היה מצד בחי' יסוד דא"א כו'. שמטבע הטוב להטיב לירד ולהשפיל עצמו כו'.
ולכך אנו אומרים כמה מעלות טובות כו'. להורות על בחי' היסודות שנקראים טובים. ובכל פרצוף ג' יסודות כו'. ויסוד דא"א הוא הראשון וכו'. והן ענין ט"ו ווין שבאמת ויציב כו'. וזהו עיקר ענין ויוסף הורד כו'.
וגם למטה בעולם השפל מסיבת פרעה העומד במיצר דא"א דבריאה. הנה נסתלקה הארת העצמות דאצי' מן העולמות ונסתר מאד בעצמותו. עד שכל עולם הנהגתו בבחי' חיצוניות ואחוריים. ולכך גם בעוה"ז ישראל שהם הפנימי' נשתעבדו בפרך מפני אותיות צירופי ההטבעה שהיו מצרים הרוב והכבידו עולם עליהם כו'. והניח הענין לפי הטבע כו'. ועד"מ אדם הטרוד בעניני עצמו מניח הנהגות עבדיו כפי המושכל הראשון מבלתי ישים לב לפנימית התועלת (בהנמשל אינו עד"ז) כי כלא חשיבי לגבי עצמותו כו' וד"ל.
וע"ד הנז' במדרש בענין ויבדל אלקים בין האור ובין החשך כו'. איני יודע באיזו מהם חפץ כו' עד שהבדיל כו' דהיינו מפני ההתנשאות בעצמות אין החפץ בזה יותר מבזה. כי שניהם כלא חשוב כו'.
ושורש ענין זה בא"א דאצי' הוא בחי' העדר התפשטות הרצון לחו"ב כו'. וכמ"ש במ"א. אבל כשנתפשט בחו"ב יש מקום לרצות מעשה הטוב ולמאוס ברע. וממילא יהי' ישראל נזכרים שלא ישתעבדו וכמ"ש וידע אלקים כו'. כי החו"ב הוא צמצום לרצון שלא ירצה מה שלא יסכים השכל כו'. אבל בבחי' עצמות הרצון איני יודע באיזה חפץ כו'. ומסיבת זה מאריך אף גם לרשעים. וכמאמרז"ל להודיע כמה ארך אפים לפניו כו' וד"ל:
והנה באמת בכדי שיהי' התעוררות ירידת אור העצמות בחו"ב שהוא צמצום גדול שאינו אלא לפי בחי' יסוד כנ"ל. צריך שיהי' מתחלה העלאת מ"נ לעורר מדת היסוד כו'. וגם מדת היסוד יעלה מ"ן בעצמותו עד שימשיך אח"כ מטובו להטיב לרוח שפלים כו'.

וב' מיני העלאת מ"ן אלו רומזים בפסוק ראשון שבק"ש שמע ישראל. שמע הוא העלאת מ"ן דנוק' שם ב"ן שם ע' כו'. וישראל הוא העלאת מ"ן דיסוד כו'. ואח"כ ה' אלקינו חו"ב תרין ריעין כו'. ממשיכים מוחין לז"א וזהו הוי' אחד מלמעלה למטה בירידת השפע כו'. וביאור כל זה הנה תחלה יש לפרש תיבת שמע ענין הע' רבתי שבו כו'. כי הנה שמע שם ע' פי' ע' רבתי הוא בחי' ז"ת דאימא שמהם הי' השבירה בז' מלכים קדמאי כו'.

ומה שהע' רבתי הוא בא לרמז על ז' מלכים דנקודים דס"ג כו'. שלמעלה הרבה מז"א דאצי' כמו שכתוב לפני מלך מלך כו'. והמלכים הם מבחי' ב"ן כמ"ש וימת פ' וימלוך כו'. ע"כ מזכירי' בבחי' העלאת מ"ן שרש דשרש המל'. שממנה העולמות דבי"ע. כי כולם מצד השבירה נתהוו כידוע.

ושם הוא מל' כידוע. ובכוונה זו שמתבונן איך שהתפשטות מדת מל' לגבי שורשה בחי' ב"ן דנקודים קודם האצי' כו' כלא חשיבא. כי בחי' המל' כו' שלפני האצי' מאד נעלה מן הצמצומים כו'.

ושיהי' ראש ומקור לנבראים בעלי גבול כו' הוא בחי' ירידה עצומה ומש"נ וימלוך קאי על התפשטות גילוי הרצון האצי' כו' בזה הוא מעלה את מדת מל' הראש לשועלים דבי"ע משפלותה וצמצומה כו'. כי ענין ההעלאה ידוע עד"מ כשמשבחים התלמיד לפני רבו שטוב ויפה קיבל הסברא והשכל מהרב אע"פ שאין זה שבח התלמיד עצמו שהרי סברת ושכל הרב הוא. עכ"ז בזה מחברים אותו בשורשו.

ומעלין אותו לפני רבו שיוכל לקבל ממנו עי"ז תוספת שפע כנ"ל כמ"כ יובן למשכיל בהזכרת תיבה זו שם ע' רבתי מעלין מדת מל' לגבי שורשה שהיא נלקחה משם. דהיינו איך שהיתה מדת המלכות קודם השבירה. בעולם הנקודים בעילוי רב בבחי' האצי' כידוע וד"ל.

ואח"כ מזכירים ענין העלאת מ"ן של המשפיע דשם מ"ה הנק' ישראל ישר א"ל מוחין דז"א כו' בעצמותו כמו שהי' לפני האצי' כו'. והרי בחי' מה בשרשו בנקודים הוא למעלה מהשבירה שלא מת אלא בחי' המלכות כו' וא"כ ההעלאה שלו מלמטה למעלה הוא יותר הגבה מאד נעלה מעליית המלכות בשורשה כו'. והיינו שעלה המשפיע דאצי' אל עצמות המאציל קודם שירד להאציל כו' וזהו ישראל עלה במחשבה דא"ק כו' לי ראש כו'. וכדי להבין היטיב ענין העלאה זו בעצמות המשפיע. יש להקדים ענין הפסוק (שנא') ביוסף. שהוא בחי' יסוד סיומא דגופא. וגופא ובריתא חשוב חד כו' ומזה נוכל להבין עליית ישראל ג"כ כו'. כי הנה כתיב הנה בנך יוסף בא אליך ויתחזק ישראל וישב על המטה.

ויש להבין מה זו סמיכת ענין חיזוק ישראל לישב כו' מפני שיוסף בנו בא אליו כו' אך הענין הוא כמו עד"מ בברית הגשמי הנה ידוע דאין קישוי אלא לדעת ומיד שיעזוב הדעת לידע ולהעמיק בתאוותו וינוח מלחשוב כו' יהי' האבר מת.

והרי יש שייכות והתחברות להאבר עם המוח שבראש. משא"כ בכל האיברים שאם יחשוב בתאוה לא יתפעל ידו או רגלו וכיוצא. והטעם ידוע שיש גידים דקים שנמשכים מן המוח לחוט השדרה.

ומתחברים מאד עמו עד שיתחבר החוט שבאבר עם המוח והיו לאחדים כו'. ומזה סיבת הקישוי בפתע פתאום כרגע בלתי שהיי' כלל כו'. וגם הזרע שיוצאת מן המוח נמשכת לחוט השדרה ולאבר ומוליד כו'.

ואם יש רפיון במוח לא יוליד וכן בהיפוך הרפיון באבר ירגיש המוח כי כאבר א' ממש נחשבו כו'. ונמצא שבין בהעלאה שהוא הקישוי לעורר הטפה רוחניות וגשמיות כו' כא' נחשבו. ובין בהמשכת הטפה כו' כא' נחשבו כו' ומכ"ז יובן ברוחניות עד"ז ממש. בהיות כי יוסף הוא בחי' יסוד סיומא דגופא צדיק ח"י עלמין.

והוא בחי' ההתקשרות כידוע. ויש בו ב' מדרגות בענין ההתקשרות. הא' מלמטה למעלה שהוא מתקשר עצמו לגבי למעלה הימנו כו' כמשל הקישוי כנ"ל והב' בירידת השפע בו מלמעלה הוא מתקשר במקבל להשפיע לו כו' וכמשל יציאת הטפה גשמי' וד"ל.

וזה הנה יוסף בא אליך פי' שעלה בבחי' ההעלאה וענין ההתקשרות מלמטה למעלה כו' מיד ויתחזק ישראל. שגם הראש ומוחין דגופא הנק' ישראל. נתחזקו בהתעוררות השפע רוחנית במושכל שבמדות דאצי' שהם מאורות דאו"א הנק' טפת אבא כמ"ש במ"א שהוא כמשל טפה רוחניות שבמוח מבחי' המשכיל כו'. וסיבת התחזקות ישראל הוא לפי שגופא ובריתא חשיב חד כנ"ל במשל וד"ל וכענין זה הוא (כוונת ה)פסוק ויאסור יוסף מרכבתו לקראת ישראל אביו כו' וכמ"ש במ"א. מזה נוכל להבין גם עליית ישראל למעלה מעלה הימנו בעצמות בחי' יחידה שבנפש שמשם המשכיל מוציא העונג רוחני שבטפת אבא וכדומה כו' וכנזכר בפרט בכוונות ב' תיבות אלו שמע ישראל כו' וד"ל:

וזהו בן פורת יוסף בן פורת כו'. כפל הענין בא לרמז ב' מיני ההתקשרות הנ"ל. כי הנה פורת לשון פרי' ורביה כו'. ובא לפרש הטעם למה יוסף הוא בן פורת בריבוי שפע טפה גשמיית המוליד מאין ליש. נשמות ומלאכים כידוע. שהוא ענין בחי' התקשרות מלמעלה למטה כנ"ל. הוא לפי שהוא בן פורת עלי עין. פי' על אשר הוא מרבה עומק ההתקשרות מלמטה למעלה מעלה מאד נעלה בעצמות.

וזהו עלי עין למעלה מע' רבתי הנ"ל. מגיע בחי' העלאת מ"ן שלו כו'. וכל שהוא מעלה למקום היותר נעלה יוכל להוריד השפע ג"כ מלמעלה למטה עד אין קץ ותכלית. כי לפי ערך ההעלאת מ"ן כן הוא ערך המשכת מ"ד כידוע.

וביאור דבר זה הנה יובן מנשמות הצדיקים למטה. כי הנה אנו רואים ריבוי מיני מדריגות בדביקות הנשמות באלקים חיים. שיש צדיקים שהדביקות שלהם הוא בתכלית הפשטות הגשמיות במס"נ האמיתית מכל וכל כו'.

ויש צדיקים שאין להם מס"נ אמיתי כאלו. ועכ"ז הם גבוהים מאוד נעלים מאלו ואין ערוך ביניהם כלל. עד שמסיבת העלאת ומס"נ של אלו יגרמו הארה בעלמא. ומסיבת מס"נ של אלו יגרמו הארה גדולה מאד באצי'.

וכענין ריב"ז עם רחב"ד שזה כעבד וזה כשר כו' וכדומה. אמנם הענין הוא דאע"פ שמס"נ של זה אמיתי יותר. אבל שורש נשמתו והשגתו אינה מגעת במקום גבוה כ"כ. כמו נשמת פ'. שזה מבחי' חסד דמל' דאצי'.

וזה מבחי' חכמה וכדומה. וא"כ המעט חכמה שיעורר זה לא יתעורר ע"י המס"נ של זה חלק העשירי ממנו. מאחר שאין ערוך בין ג"ר דמל' למדות שבמל' וכדומה וד"ל. ואמנם אם גם המס"נ של מדרג' החכמה. אמיתי יותר למטה. ממס"נ של מדרגת החסד. אז אין לשער ולערוך כלל זה לזה. כי הנה ההתעוררות למעלה אם בתוספת או במגרעת. תלוי באופן המס"נ למטה. אם בעמקות יותר כו'. והרי אם גם זה לא יחסר. יהי' ההתעוררות למעלה בב' מעלות. הא' במקום הנעלה ביותר. והב' בתוספת ההארה כו'. וה"ז כמשל העומק והרום כשאין קץ (ורוממות) [לרוממות] ואין תכלית לעומק כו' וד"ל. ומכ"ז יובן ג"כ ההפרש בין יוסף והשבטים למטה ולמעלה היינו בב' דברים הנ"ל שהשגה האלקית דנשמת יוסף הגיע לעילוי המופלג בבחי' האצי' כו'. וגם המס"נ שלו בעומק הלב הי' בהתקשרות ודביקות נפלא בעומקא דלבא. ולכך ההתעוררות שהגיע למעלה הי' ג"כ ברוממות המדרגות כו' מה שלא הי' כן לשבטים בין בעומק בין ברום. לפי שהם היו מעלמא דאתגלייא ויוסף היה מעלמא דדכורא כנ"ל:

וזהו בן פורת עלי עין שהגיע העומקא דלבא בהעלאת מ"ן שלו למקום הנעלה ביותר. למעלה מע' רבתי. לכך בן פורת בגילוי תוספת ההארה כו'. כי תוספת ההארה אינה באה כ"א מחמת ההעלאת מ"ן בתחלה למקום הנעלה ביותר בדביקות הנפלא כו'. אך השבטים העלאת מ"ן שלהם אינו אלא עד ע' רבתי כו' וד"ל.

וה"ז כמשל הזורק חץ למעלה כל שמושך למטה יותר. יותר יוגבה למעלה. דהיינו כל שיעמיק למטה יותר. יותר יתרומם. וכל שיתרומם ביותר. יהיה נפילתו בעומק יותר כו'

וד"ל. וכמ"כ סיבת ירידת השפע למטה עד אין תכלית. כמ"ש בן פורת כו'. הוא לפי שהיה בן פורת עלי עין כנ"ל וד"ל:

שמות

להבין ענין שמחת חתן וכלה ע"פ ולהעלותו כו' אל ארץ זבת חלב ודבש. הנה פי' חתן וכלה למה נקראים בשמות כאלו. להיות כי שמחת חתן היא בדרך ירידה מלמעלה למטה. לכך נקר' חתן ותרגומו של יורד נחית.

וחות הוא עיקר התיבה. וכלה יש בה ב' פירושים הא' לשון כליון כמ"ש כלתה נפשי. כו'. והב' לשון כלא. שהוא ענין מניעה מלצאת החוצה. כמו שים זה בית הכלא וכדומה לזה כלוא בבית לא אצא כו'.

וביאור כל זה להבין דוגמת זה בחתן וכלה העליונים. הנה ארז"ל ביום חתונתו זה מתן תורה. היינו כי ידוע דחתן הוא הקב"ה סוכ"ע הנק' בשם הוי'. וכלה כל ה' הוא שם אדני כח הפועל בנפעל בחי' ממכ"ע כו'.

ולהיות כי ירידה גדולה היא לבחי' סוכ"ע להתצמצם בשם אדני להוות מאין ליש כו'. לכך נקרא הוי' חתן לשון חות. כי נחית דרגא הוא להיות משפילי בשמים וארץ כו'. מאחר שהוי' הוא ענין היה הוה ויהיה למעלה מזמן ומקום. אני ראשון וכו' וכולא קמיה כלא חשיבי כו' וכידוע. אמנם כדי להבין למה נקרא ממכ"ע בשם כלה.

וכפי' הב' לשון כלא כו'. וגם להבין כל עיקר ענין שמחת חתן וכלה כו'. יש להקדים להבין פי' הפסוק כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כו' כן היינו מפניך הוי' כו'. הנה כנס"י בכל ימי הגלות מצרים נמשלה למעוברת כמ"ש כמו הרה כו'.

וכן הרינו חלנו כו'. והלידה שתוליד כנס"י הוא לידת משיח שנא' בו אני היום ילדתיך כו'. וכמו שבשעת הלידה תחיל תזעק בחבליה כו'. כמ"כ יהיו חבלי משיח שהוא חבלי לידה כו'.

וביאור דבר זה הנה מסיים הנמשל כן היינו מפניך הוי' פי' להיות כי כל עיקר הכוונה במעשה המצות הוא יחוד קוב"ה ושכינתיה פי' קוב"ה ידוע שהוא שם הוי' סוכ"ע שבבחי' אצי' ממש יתגלה לעין שכל והשגה ממש. שאז הוא ענין היחוד. שהעליון מתגלה למטה בתחתון. דהיינו בבחי' ההסתר והצמצום של הנבראים מאין ליש יתגלה בהם בחי' הוי' סוכ"ע כו'.

ולזאת הכוונה אנו אומרי' ברוך אתה הוי' פי' ברוך לשון המשכה והתגלות מלמעלה למטה דהיינו שיתגלה באלקים דוקא בחי' הוי' כו'. וזהו כמשל הלידה שהולד תחלה

מוסתר בבטן אמו ובלידה מתגלה ויוצא לחוץ כו'. כן שמש ומגן הוי' אלקים שהוי' מוסתר ומצומצם באלקים בבחי' עיבור וקטנות גדול כו'.
וכשכנס"י מעוררים למטה שיתגלה הוי' למטה בזאת גורמים קירוב זמן בחי' הלידה וההתגלות והיינו מה שיהי' לע"ל בגילוי גדול במשיח דכתיב ביה אני היום ילדתיך שהוא גילוי אלקות העצמות דהוי' סוכ"ע הוא ע"י הקריאה וההתעוררות כל ימי העוה"ז לזה ע"י מעשה המצות ובכל הברכות שאומרים ברוך אתה הוי' כו' אמנם קריאה והתעוררות זו שאומרים בזמן הזה אינו אלא בבחי' עיבור בכנס"י שהרי כשאומרים ברוך אתה כו'. אינו מתגלה עדיין כ"א בצמצום גדול ליחידי סגולה בשעת הכושר לפרקים רחוקים כו'. רק שצועקים ומבקשים שיהי' הגילוי והלידה כו'.
וזהו כן היינו מפניך הוי'. פניך הוי' הוא בחי' הוי' כמו שהוא בבחי' פנימיות האצי' שהוא סוכ"ע העצמי כו'. דקמי' כלא חשיב כו' ואין שינוי כלל כו' וכחשיכה כאורה שוין כו'. (וזהו ע"י שויתי הוי' לנגדי פי' שיתבונן שבאמת הוא הארת הוי' באלקים ואד' למטה כמו שהוא למעלה בעצמותו בגילוי אלא שלהיות גילוי זה לאדם זהו בחי' הלידה הנ"ל לע"ל דוקא. זהו שאמר היינו מפניך הוי' שנהיה כאן למטה מפניך ה' כאשר היינו במחשבה תחלה כו'. אבל בימי העוה"ז לא היינו מפניך הוי' וזהו העבודה בכל משך זמן העיבור שיתגלה שם הוי' כמ"ש ביום ההוא יהיה הוי' אחד ושמו אחד. וארז"ל אטו האידנא לאו אחד הוא כו' עד האידנא לא כמו שאני נכתב אני נקרא. ולע"ל יהיה נקרא כמו שנכתב. לכן נקרא בחי' זו מה שאינו נקרא כמו שנכתב בשם עיבור והעלם. ולע"ל יהי' גילוי פניך הוי') והיינו בחי' הסתר וצמצום גדול בבחי' עיבור ולזעוק בחבלי לידה לבד כנ"ל והמשך הדברים כך הם עד שנהי' מפניך ה' היינו כמו הרה תקריב ללדת כו' וד"ל. והנה חבלי לידה אינם אלא בשעת לידה.
ובימים הקרובים אל הלידה. אבל באמצע העיבור אין חבלים שתזעק כו' רק צער העיבור לבד כו' ועיקר ענין החבלי לידה ידוע שהמה המונעים את הלידה ומעכבים הולד לצאת כו' כמ"כ יובן שהצעקה והזעקה הגדולה היא באה כשהמונעים רבים והם חבלי משיח בדור שיבא בב"א שתחיל תזעק בחבליה. פי' קודם עיקר הגילוי של הוי' יזעקו בנ"י. מחמת גודל ההעלם ומניעת האור והגילוי כו'. אבל קודם לזמן משיח הרבה אין בהם הזעקה עדיין מחמת העלם כו' אלא ענין העיבור עצמו. דהיינו ענין אשה כי תזריע וילדה זכר כו'.

והאשה מזרעת תחלה מן האודם שבה שממנו עור ובשר של הולד. ושחור שבעין כו' כמ"כ עד"מ כל ימי העוה"ז שהוא בחי' עיבור דהיינו ע"י בחי' העלאת מ"ן דכנס"י מרשפי אש התשוקה וההתלהבות מהתבוננות דהוי' כו'.

וכל חד משער בלבי' כו'. הנק' אודם כו' מזה נעשה בחי' עיבור מה שנמשך שם הוי' להיות מלובש בתוך שם אלקים ואדני והעלאת מ"ן זה מן האודם. ואל אישך תשוקתך נקראת כלה כל ה' שמקבלת מבחי' כי כל בשמים ובארץ. ומזה נמשך שתהי' כלתה נפשי. אבל מה שהפנימית עצור בה בצמצום וכיווץ גדול נקראת כלא כו' וכמשי"ת בע"ה וד"ל.

והנה לאחר הלידה הוא זמן מוחין דיניקה ב' שנים. וזהו ארץ זבת חלב ודבש פי' זבת חלב להניק הנולד בחלב דאימא מדדים שבמקום בינה דוקא כדי להגדיל הולד כו'. וביאור דבר זה הנה אנו רואים שהולד נולד בקטנות מאד.

וע"י החלב שיונק הוא גדל בכל איברים. שלא לפי ערך גידולו לאחר היניקה. שהרי לאחר ב' שנים דיניקה הוא גדל מעט מעט בכל שנה. הגם שיאכל הרבה אין המזון מגדילו כ"כ. כמו שהחלב הוא מגדילו בב' שנים דיניקה. שנגדל הרבה מאד בחצי שנה יותר משיגדל לאחר היניקה בב' שנים וכדומה. אין זה אלא מסיבת החלב שטבעו להגדיל הגוף יותר מהמזון.

והתועלת העיקרי ביניקה הוא ההגדלה. מלבד מה שהוא לו ג"כ למזון וחיות כלחם. וטעם הדבר למה החלב מגדיל הוא לפי שהחלב שבדדים במקום בינה שבלב כו' כי דם הלידה נעכר ונעשה חלב. מיץ דק במוחי' שלה ומשם נשפע ויורד למקום בינה שבלב ונעשה חלב בדדי' כו'.

וחלב זה הוא בחי' מוחין אלא שנתגשם וירד כו'. ע"כ בכחו להגדיל איברי הולד שהרי כל עיקר הולד ממוחין דאמו נלקח כו' וד"ל. ודוגמת זה אנו מוצאים בעבודת ה' במדות אהבה או יראה ורחמנות שנולדו כבר מן השכל שכאשר יזכור על השכל של המדה יותן כח ועוז להמדה שתפעולעוד פעולתה וכמ"ש במ"א. שזכירה זו נעלמת בתוך המדה וממנה סבת הגדלתה להתקיים ימים רבים כו' ע"ש בארוכה וד"ל.

והנמשל מכל זה יובן ג"כ בענין ארץ זבת חלב כו'. פי' ארץ הוא כנס"י בחי' מלכות דאצי' שנקראת והארץ הדום רגלי. ונקראת ארץ החיים לפי שמקבלת שפע ואצי' מעץ החיים ע"ש שממשיך החיים מהחכמה ובינה בחי' והחכמה תחי'.

ובבחי' בטן שלה מוסתר ונעלם ההמשכה משם הוי' והיינו ע"ד מבטן מי יצא הקרח. מי היא הבינה בחי' מי ברא אלה. ובטן מי היא המל'. וקרח זהו ההשפעה כמ"ש במ"א

ע"פ הנותן שלג כצמר וכשיתגלה לע"ל כנ"ל כתיב כי הגדיל הוי' לעשות עם אלה וענין הגדיל הוי' שלהיות כי הלידה שהוא גילוי אלקות בנשמות הוא בתחלה בקטנות.
ואז זמן מוחין דיניקה מבחי' החלב דמוחין דאימא כנ"י כו' והיינו זבת חלב להניק ולהגדיל שיהי' בחי' הוי' גדול ומהולל מאוד בבחי' אורך ורוחב גדול בהשגו' בני אדם. וכמ"ש וראו כל בשר כו' ולא בבחי' קטנות כו' וד"ל.
והגדלה זו דהוי' עם אלה דוקא שהם כללות נשמות הצדיקים כי חלק הוי' עמו ישראל עלו במחשבה תחלה וכמ"ש כן היינו מפניך הוי' כנ"ל. וכנזכר במשל הנ"ל שההגדלה בזמן היניקה שלא לפי ערך הגידול אח"כ כו'. כמ"כ הגם שיהי' בחי' חבלי לידה גם לאחר משיח והוא הכאב שמרגשת אחר הלידה כו'. אמנם הגדלת הנולד יהיה במהירות מאד ויתגדל ויתקדש שם הוי' לעיני כל בבחי' הגדלות המוחין כו'. וזהו מסיבת החלב דאימא שהוא בחי' מוחין עליונים דמל' דאצי' שירד והושפל במקום בינה שבלב כדי להניק כנ"ל וד"ל:
ועתה יש להבין ענין הדבש מהו זבת חלב ודבש. הנה מטבע הדבש הוא להעמיד הדבר הנטמן בתוכו. שיתקיים הדבר ימים רבים מאד בלתי יקולקל כלל מכמו שהיה בראשית התהוותו חזק במעמדו כו'.
ובלתי הדבש הנה מרוב ימים ושנים יתפרדו חלקי הד' יסודות שבאותו הדבר וילכו לאבדון ולכליון כל אחד למקורו. ומזה סבת הפסד אותו הדבר התבואה תרקב. והדומם יתעפש וכדומה לזה בכל חלקי גופי הדומם והצומח והחי יבאו להפסד וכליון לגמרי מטעם זה אבל הדבש יקויים בו הדבר במעמדו ותקפו כמו שהיה בלתי יקולקל ויופסד כלל גם משינוי אוירים וכדומה והטעם הוא לפי שיש בטבע הדבש לכווץ היינו להצמית ולהכוויץ כל דבר כמו שטבע החומץ להכוויץ ולהצמית כמ"ש בפוסקים בי"ד בכמה דוכתי וכמו הורדס דטמנה בדובשא כו' ולפי שהוא מצמית ומכווץ נקמצו בו הד' יסודות ואינם מניחים להפרד וליכלל כ"א במקורו כו'.
ועוד זאת פעולת הדבש שמהפך ממרירו למיתקא שהרי הוא מהפך את הדבר הנטמן בו לדבש כו'. דהיינו ברוב הימים מאד יהפך הדבר הנטמן שנעשה דבש ממש וכמ"ש בי"ד בענין היתר רגלי הדבורים שבדבש כו'. ובענין חתיכה של איסור שנפלה בדבש עיין בהרא"ש פ' כיצד מברכין בשם הר"ר יונה ובטוא"ח סי' רי"ו ובטוי"ד סי' פ"א דיעות בזה:
וכל זה מסבת הכווץ שיש בדבש. עד שברוב הימים יהפכנו לדבש ממש כו'. ועיקר הטעם הוא מפני שבדבש יש גבורות ג"כ הגם שהוא מתוק שהרי שורף הלב וכמ"ש

במ"א והוא מבחי' גבורות ממותקות דהיינו בחי' גבורות שבחסד ע"כ בגבורתו וכחו הוא מצמית ומכווץ כי בחי' גבורות הוא הצמצום והכווץ בעצמותו העדר ההתפשטות כו'.
וכשהוא בתגבורת גדול הנה אז יתגבר על אותו הדבר ויהפכנו לדבש והיינו שממתיק אותו ג"כ כי הלא זהו בחי' גבורה שבחסד שהוא התגבורת הגדול של החסד להמתיק את הגבורות היפכו כמו תוקפא דדרום כחום היום החמימות הוא בחי' גבורות של חסדים כמ"ש במ"א עד שיהפך גם מצד הצפון שלא יהי' קר וכדומה לזה להפשיר השלגים כו' וכן עד"ז מיתוק הצנון מן חריפותו ע"י הדבש הוא וכמ"ש במ"א שזהו מסיבת גבורות שבדבש דוקא וד"ל. משא"כ המתוק בעצם לא יוכל להמתיק הגבורות כמו מתיקת הצוקער וכדומה הוא מבחי' חסד שבחסד וע"כ אין בכחו לקיים כל דבר להיות שאינו מכווץ לפי שהוא בבחי' ההתפשטות כטבע המים כו'.
ומה גם שיוכל להמתיק היפכו והכל הולך אל טעם א' וד"ל. והנמשל מכל זה יובן למעלה בהיות כי אנו אומרים אתה נפחתה בי ואתה משמרה בקרבי. ויש להבין מה הוצרך לשומר לשמור הנפש בגוף כו'. אך הענין הוא לפי שע"י יניקת החלב דאימא כנ"ל הגדיל הוי' פי' בכנס"י יהי' מוחין והשגות נפלאות בהוי' בדוגמת הוי' האמיתי שלמעלה באצי' שהרי נאמר וילדה זכר דהיינו דוגמת המשפיע כו'.
וכמ"ש בזהר פ' בא דל"ח מאן פני האדון וע"ד שארז"ל עתידים צדיקים שיקראו על שמו של הקב"ה וא"כ כל ניצוץ לא יוכל להשאר בחומר גופו מאחר שמשם הוי' נלקחו בשרשו קודם שנזרע בבטן מ' דאצי' כידוע שחלק הוי' עמו כו'.
ולכך כשישיג הניצוץ באמיתת בחי' הוי' סוכ"ע כמ"ש שויתי הוי' כו'. והיינו בעת הגילוי הגדול בחי' לידה כנ"ל ובפרט כשיגדיל ע"י יניקת בחי' חלב כנ"ל מוכרח הדבר שיופשט מגשמיות גופו בבחי' מס"נ ממש מחמת העריבות ומתיקות שראה והשיג שרשו העצמי כמשל שלהבת העולה מאיליה כו'.
ואז נקראת כלה כלתה נפשי ממש כו'. וזהו אתה נפחתה בי כמ"ש ויפח באפיו כו'. ואתה משמרה בקרבי בלתי תפרד מן הגוף לגמרי ותוכלל במקור חוצבה כו'. וענין שימור זה הוא ע"י בחי' הדבש שארץ העליון' זבת חלב ודבש ג"כ והיינו שנמשך בחי' גבורות שבחסדים עליונים להכוויץ ולהצמית הניצוץ שיתקיים בחומרו ולא יוכלל כו'.
וביאור דבר זה יובן ע"ד דוגמא ממה שאנו רואים כי כאשר תחפוץ הנפש להתענג על ה' בעריבות ומתיקות עד כלתה ממש בצדיקים הגדולים כידוע הנה במה תחזור להתקיים בגופם. וכמ"ש בזהר שהוא ענין דעייל ונפיק כו'. אינו אלא ע"י שתחפוץ יותר בתורה ומצות בעוה"ז משתהנה מזיו השכינה וכמאמרז"ל יפה שעה א' בתשו' ומע"ט מכל חיי

העוה"ב וכמ"ש תחת אשר לא עבדת בשמחה ובטוב לבב מרוב כל פי' השמחה וטוב לבב של הניצוץ אלקי במעשה המצות הוא הרבה יותר משמחת וטוב לבב בזיו השכינה הנק' רוב כל כידוע ומבואר במ"א. אך מפני מה יפה שעה זו של מעשה המצות מרוב כל עד שמפני זה תחזור מן דביקותה הנפלאה ותחזור בגופה בבחי' שוב כידוע. הנה הוא לפי שהתורה נמשלה לדבש וכמו הדבש מכווץ כנ"ל כן תורה ומצות יקיימו ויכווצו את הניצוץ להיות נשמר ומתקיים בגופו ימים רבים כו'.

ועוד זאת פעולת דבש התורה שזהו יהי' יתרון שכר הניצוץ שישתאב בגופא דמלכא וכענין מיכאל מקריב נשמות כו'. והיינו להיות לאחדים ממש עם הוי' האמיתי הנק' גופא דמלכא. ואז תקרא אחי וריעי או אחותי וכמ"ש למען אחי ורעי כו' משא"כ בעוה"ב נק' ברתא דמלכא כו' וזהו שאתה משמרה בקרבי ויובן שהשימור הוא ממקום הנעלה יותר במדרגת ממאן דנפח כו' וד"ל.

ועתה יובן ענין שמחת חתן וכלה בהיות כי ע"י הדבש דתורה ומצות אינה נקראת כלה. אלא כלא. לשון מניעה ועיכוב ההתפשטות והיציאה מגופה אלא הניצוץ כלוא ועצור בחומר כדי לקיים המצות וכנ"ל. ועד"ז יובן המדרש סוף שיר השירים ע"פ חברים מקשיבים לקולך השמיעני. וזהו ענין שמחת כלה שתשמח במצות בטוב לבב הרבה יותר מרוב כל כנ"ל וד"ל:

והנה מבואר ממה שנזכר למעלה דמה שתשמר הניצוץ בגופה. הוא מחמת מדרגה אלקי' הרבה יותר נעלה. ממדרגה זו של הניצוץ. במה שיהי' לה מס"נ וכלות הנפש כו' וכמ"ש במ"א בענין הפרש משה ע"ה בזה משאר הנביאי'. שנתנבא והי' עומד בגופו כמקודם כי לא הסתיר לו גופו כלל. כי הכליון של המס"נ הוא מצד מחשך החומר שצריך להפשיטו אבל במשה היתה שכינה מדברת מתוך גרונו כו'.

וזהו ג"כ מדרג' דעייל ונפיק בנשמות כו'. ולכך זה נק' בשם שמחת כלה שתתעדן בעונג הנשפל ויורד אל עצמותו כמו השמחה בכל מקום היא בחי' ירידה והשפלה מלמעלה למטה שהרי בשמחת אדם יתגלה יותר וכמ"ש במ"א.

וכמ"כ שמחת כלה בחי' ירידה היא בהיפוך מכלות הנפש שהוא עונג העולה כו' והשמחה הוא העונג היורד כו' וד"ל. ועד"ז הוא שמחת חתן העליון כי כתיב כמראה אבן ספיר דמות כסא כו' ונז' בזהר דמל' עלמא תתאה לגבי עלמא עילאה דדכורא כהאי אבן טבא כו'.

וכמו המראה שמה שמראין יתראה בה. וכן בהיפוך למעלה מה שמראין בדמות כבוד ה' הנק' מראות אלקים והוא שמחת כלה העליונה. עד"ז הוא בא לראות באופן שמחה כזו דוקא. דהיינו בעונג הנשפל ויורד והיינו שמחת חתן.

וכנז' בזהר בהאי יומא מלכא בי תרעא יתיב. פי' כשיש שמחה גדולה אז המלך מתגלה ויוצא מפנימיות היכליו ויושב בשער. כדי שיראוהו כל ההמון דוקא אפי' עני נבזה כו'. וגם בזאת יהי' שמחתו שיגלה כל מצפוניו הנחמדים שבאוצרותיו וישתבח בהם לעיני הכל כו'. וכענין בהראותו את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו כו'. שזה היה בזמן השמחה דוקא. וא"כ אין שמחה עליונה דאצי' בבחי' ירידה וגילוי גדול כ"א ע"י מעשה המצות דוקא כנ"ל וד"ל:

להבין שורש כל הדברים הנ"ל. שרש ענין חלב ודבש. הנה דבש נזכר בפע"ח שער השופר שדבש הוא דין דגדלות ש"ו של שופר הוא בגימטריא דבש והוא בחי' גבורות שבחסד. וגם כל מיני מתיקה הוא מבחי' גבורות. שמפני זה נאמר כל שאור וכל דבש לא תקטירו דקאי על כל מיני מתיקה.

ולאו דוקא דבש כדפרש"י בחומש פ' ויקרא. שכתב דכל מתיקת פרי קרוי דבש. ולהבין זה איך דבר המתוק הוא מבחי' גבורות והלא הגבורו' הוא הדין והצמצום כו'. הענין הוא דבאמת כמה מיני גבורות יש.

ובדרך כלל ב' מיני גבורות הם. הא' הדין והוא ענין הכליון וההסתלקות כמו האש שהוא המכלה כל דבר כו'. וגם בעצמו הוא טבעת העלייה וההסתלקות למעלה באש היסודי מקורו כו'. והב' הוא ההיפוך מזה והיינו ענין הירידה וההמשכה להשפיע ולהחיות לזולתו.

וכמו ענין גבורות גשמים שיורדין בגבורה או לקיים המציאות בלתי יאבד ויכלה כענין הדבש המכווץ כו'. וזה לא יהי' ע"פ הרוב כ"א מבחי' הגבורות דוקא. וכמו שאנו רואים שהחמימות של התאוה. יקרא בשם גבורות ג"כ כידוע והרי הוא עיקר מקור סיבת ההולד' כמו שמצינו כשנתבטל היצה"ר ג' ימים לא נמצא ביצת תרנגולת כו'.

וההולדה הוא שפע וחיות בדרך המשכה וירידה ממהות למהות אחר עד שיוליד דוגמתו שהוא כענין החסד היפוך הדין וההסתלקות כו'. וכן אנו רואים כי הדם הוא הנפש הוא יקרא בשם גבורות ג"כ כידוע והוא עיקר החיות של הגוף והחיות הוא שפע החסד האמיתי להחיות לזולתו כו'.

ומכל זה וכיוצא בזה יובן שיש שיקרא בשם גבורות ויהי' מחיה ומשפיע יותר מהחסדים כו'. ועפ"י הרוב הוא מבחי' גבורות שבחסדים. ועד"ז הדבש וכל מיני מתיקה שהגם

שהמתיקות שרשו ומקורו הוא מבחי' החסדים. בענין מ"ש ומתוק האור וטוב לעינים וכן מ"ש ומתק רעהו מעצת נפש אבל ענין העריבות והעונג הנרגש בדבש ומיני מתיקה זו היא מבחי' גבורות דוקא ע"כ יחיה וישיב את הנפש הטועמה כו'. והוא ענין הטעמים ג"כ שבכל המאכלים שהטעם רוחני שיטעום בהם הוא מבחי' גבורות כו' וד"ל. ועפי"ז יובן ג"כ סיבת ענין הדבש שהוא מכווץ בלתי יכלה כו'.

והנה שרש ענין דבש הגבה למעלה הוא בחי' דין דגדלות כו' כמבואר שם. וביאור הדבר הנה ידוע דבחי' גבורות דע"י הוא מתלבש בחכמה סתימאה דא"א שממנו שורש כל הבירורים דרפ"ח כו' כי בחכמה אתברירו וידוע דבחי' חסד דע"י שורה בגלגלתא שהוא כתר דא"א כו' וגבורות דע"י שורה בחכמה שבכתר כו'. פי' גבורות דע"י הוא ענין צמצום העונג כאשר יתצמצם ויהי' נרגש באיזה דבר ואז הוא בבחי' כלי המקבל אותו העונג (נ"ל כמו עד"מ אם יתענג האדם באיזה דבר נאה ונחמד הנה יש כאן ב' צמצומים הא' צמצום הרגשת העונג שהרי מה שירגיש בעונג זה הוא בחי' חלק קטן מאד נבדל מעצמות העונג שבבחי' יחידה שבנפש כו' שאינו בבחי' הרגשה עדיין כי ההרגשה היא מגשמת את העונג ומצמצמת אותו במאד שהרי ישתנה לפי העת בהכנת הנפש ואופן והשראתה בחומר הגוף כו' משא"כ עצמות כח העונג שבנפש אינה משתנית בשינוי החומר של הגוף כי מעצמות הנפש תחשב ע"כ אינה בכלל הרגשה עדיין כו' וד"ל. והצמצום השני הוא מה שהרגשת עונג זה הוא באופן פרטי דהיינו בדבר פרטי כמו מראה הציור הזה דוקא ולא בציור אחר והרי יש אדם מתענג ממראה נאה זו ולא יתענג כלל מציור אחר שזולתו יתענג בה וזולתו לא יתענג כלל במה שזה מתענג כו'. וא"כ הרי העונג הזה יוצא לחלק פרטי דהיינו להיות באופן פרטי וגם הלא הדבר שבו יתענג הנה הוא בחי' כלי ומכון שבו ישרה עונג הזה א"כ בא לכלל כלים ואותיות המגבילים כו'. בין בנפשו בין באותו הדבר שהרי יש מי שמקבל אותו העונג והוא הרגשת הנפש ואותו הדבר כו' וד"ל. משא"כ עצמות כח התענוג שבנפש שאינה בכלל הרגשה לא תהיה באופן פרטי ולא בדבר פרטי שיגבילוה וישנו אותה כו' ולא תבא לעולם לבחי' כלי מקבל כלל כמו עד"מ אדם שעושה שמחת חתונה לבנו יחידו שהוא שורה בעצם כח התענוג שבנפשו והוא מוגבה ומרומם גם במדותיו להיות עושה ההיפוך דהיינו מקמצנות לוותרנות כו' וכדומה וכמ"ש במ"א שזהו בחי' חסד דע"י אבל צמצום הרגשת עונג פרטי הוא מבחי' גבורות דע"י עד"מ הנ"ל. נ"ל) וכמ"כ יובן למשכיל למעלה להיות כי ידוע דבחי' עתיק הוא הנעתק ונבדל מבחי' האצילות כי הוא סוף מדרגות עצמות המאציל הגבה למעלה רם ומתנשא על האצי' כו'. וא"א הוא שרש כל הנאצלים וראש ומקור להם להקרות

בשם כתר שלהם כו' והנה בחי' חסד דע"י שורה בגלגלתא דא"א פי' עד"מ עצמות כח העונג כנ"ל שנחשב מן העצמות כנ"ל לפי שאינו בכלל גילוי הרגשה כו' כמ"כ בחי' חסד דע"י הוא הגבה למעלה מכל גילוי והרגש השעשועים כו' לכך הוא שורה בבחי' כתר שבכתר שהוא נחשב עדיין מבחי' העצמות של המאציל כידוע. אמנם בחי' גבורות דע"י שהוא עד"מ הרגשת השעשועים שהוא כבר בבחי' כלי ואותיות הצמצום כנ"ל הוא שורה בחכמה שבכתר שהוא ראש ומוחין השרשיי' לכל האצי' וכידוע לפי שע"י צמצום העונג דגבורה דע"י יוכל לבא לידי מקבלים ע"י החכמה דא"א כו' וד"ל. משא"כ מבחי' חסד דע"י גם חכמה דא"א לא יוכל לקבל מאחר שאינה בבחי' כלי כלל כנ"ל וד"ל:

ובזה יובן מה שנחלקו המקובלים אם החכמה הוא דין או חסד כמ"ש בפרדס שער מהות והנהגה והאריז"ל הכריע ששניהם אמת שלפעמים הוא רק חסד כשהוא בקווין ימין ושמאל כו' אזי חח"נ מימין כו' וכשהוא למעלה מהקווין דהיינו בבחי' חכמה שבכתר שמתלבש בו בחי' גבורה דע"י הוא דין כו':

ואז דוקא תקרא החכמה עדן ע"ש העונג כו' וביאור כל זה הנה ידוע דמקור מוצא השכלה הגלויי' הוא הנק' משכיל והוא בחי' חס' כו' ובו ישרה העונג הנרגש הנ"ל כמו שאנו רואים שחכמת אדם תאיר פניו בעונג נפלא כשממציא מושכל חדש כו' וכמ"ש במ"א. והנה עונג זה הנרגש בשכל החדש שהמציא אע"פ שנתגשם במציאות השכל הוא באמת הגבה למעלה לגמרי ממציאות חכמה ושכל אלא הוא מבחי' עצמות כח התענוג שבבחי' יחידה שבנפש רק שהושפל וירד במשכיל כדי להוציא מושכל חדש כו' וא"כ הרי היא עיקר מקור המוליד שכל זה החדש כנ"ל כי הרי מחמת המשכיל עצמו לא היה נולד כי הוא מטבע המים שהוא בבחי' קרירות לא יוליד וישפיע וכנ"ל שטבע החמימות דוקא יוליד וישפיע כו' ולא הקרירות כו' וזהו שנקראת אז החכמה שבכתר הנק' משכיל בשם עדן ע"ש הפלגת עונג העליון שמבחי' יחידה ששורה בו ונותן בו כח ועוז להוליד כו' וד"ל.

ולכך נק' אזבשם דין וצמצום ע"ש העונג הנרגש הנ"ל שהוא דין וצמצום לגבי עצמות העונג כו' ועכ"ז אין זה דין וצמצום בבחי' עלייה והסתלקות אלא הוא מבחי' הגבורות היורדים ונמשכים להשפיע ולהחיות דוקא כנ"ל שהרי העונג הזה הוא מוליד מושכל חדש כו' וכל הולדה הוא שפע וירידת החיות כנ"ל וד"ל.

ונמצא דעת שניהם אמת דלגבי עצמות המשפיע דעצמות העונג הרי זה העונג הוא דין וצמצום וכנ"ל אבל לאחר שכבר המשיך שפע החכמה מן המשכיל הרי שפע זו חסדים אמיתיים הם יורדים מגבוה לנמוך כמים היורדים כו' והוא החכמה שבקו ימין חח"נ שהן

המקור לירידת השפע מעילה לעילה עד להיות מוחין למדות כידוע וד"ל וכמו שמגבורו' דאבא נמשכו לחסדים דאימא. כמ"כ מגבורות דעתיק נמשכו להיות חסדים דאבא. כי מאחר שהמקבל התחתון אין לו ערך עם העליון המשפיע כידוע. א"כ מה שנקרא גבורות וצמצומים בעליון הוא בחי' חסדים במקבל כי המקבל לא יוכל לקבל כ"א מצמצומו של עליון כידוע. וכן כאן חסדים דאבא נמשכו רק מבחי' גבורה דע"י שהושפל וירד בח"ס כנ"ל וד"ל:

ועתה יובן שורש ענין הדבש שהוא דין דגדלות פי' הצמצום שבגדלות המשפיע היא באמת השפע וחיות לתחתון המקבל כנ"ל במשל המושכל חדש שסיבת הולדו הוא מבחי' גבורות דע"י שהוא ענין בוצינא דקרדוניתא דנקיב כו' שהוא הקו המדה כו' דהיינו בחי' גבורה דע"י שבחס' הוא קו המודד כו'.

וביאור הדבר להיות כי באמת הרי כל אור הנאצל מן המאציל היה חוזר ומסתלק למקורו במאציל כי הירידה הוא השפלה גדולה ולכן נאמר כי ה' אלקיך אש אוכלה הוא שהאור הוא בבחי' ההסתלקות למקורו כטבע האש כו' כמ"ש במ"א ע"פ אתם נצבים.

וא"כ יש להבין מי הוא המעכבן מלהסתלק למקורן וגם עוד זאת שיהיה בהם מן ההיפוך בטבעם דהיינו שיהיו יורדים ונמשכים מלמעלה למטה מעילה לעלול הימנו כו'. אך הענין הוא כי הרי מבואר למעלה שיש בחי' גבורות שהם היפך ההסתלקות אלא אדרבה הירידה וההמשכה מלמעלה למטה להשפיע ולהחיות רוח שפלים כו'. כמ"כ הנה הוא בחי' גבורות דע"י היינו בחי' קו המדה המוריד את כל עילה שיהיה נשפל ויורד בעלול הימנו כו' פי' שנמשך שפע גבורות שבחסד בכל אור הנאצל עד שיהי' מטבעו לירד ולהחיות לשפל הימנו.

ושרש ומקור כללית שפע זו הוא ענין הקו המדה. כמו עד"מ אמת הבנין שמודד באמה זו לכל פרטי הבנין זה יהיה מדתו כך וכך אמות. וזה יהיה מדתו כך וכך אמות כו' הרי עיקר סיבת המדידה והקצבה בכל חדר מהבנין הוא מחמת האמה שמדדה ונתנה קצבה לכל חדר להיות במדה כו' והאמה עצמה אינה מן המדידה עצמה כ"א שהיא המודד כל מדידה כו' וד"ל. כמ"כ יובן עד"מ ענין קו המדה דגבורות דע"י הוא מקור כל המדידות והצמצומים דכל עילה בעלול הימנו דהיינו מה שיש להם הכח הזה להתצמצם ולירד במדידה וצמצום בעלול הימנו הוא מחמת מקור כל המדידות שהוא בחי' גבורות דע"י שהוא שפע כללית לזה לבד וזהו ענין בוצינא דקרדוניתא דנקיב כו' פי' דנקיב שיורד ונשפל כנ"ל לפי שהוא מבחי' גבורות שבחסד כנ"ל (נ"ל והוא ע"ד שמאל דוחה באדם התחתון שהשפע מהשמאל היא בצמצום. אך עכ"ז עיקר סיבת קיום ההשפעה היא

מחמת השמאל. כי הוא דוחה מן העצמות. ודחייה זו ירידה היא וקיום גדול למקבל מפני שמסיבת הדחייה הנה לא יחזור ויסתלק השפע למקורו אלא אדרבה יתקיים במקבל כו'. אך בזהר אמר דלית שמאלא בהאי ע"ק א"כ הכל ימין וגם שמאלו תחת לראשי אינו ענין דחייה וצ"ע כנ"ל) וזהו כענין הדבש שהוא מכווץ הדבר ומונע אותו מלהסתלק למקורו כו' כמ"כ עד"מ יש גבורות עליונות הדוחי' ומכווצין מלמעלה למטה באצי' כדי שיתקיים כל שפע במקבלים ולא יחזרו ויוכללו במקורם והוא מבחי' גבורות שבחסד כנ"ל.

והנה כאשר יומשך מוחין דגדלות לז"א דאצי' הנה יהי' מתחלה יחוד עליון למעלה מחו"ב שבקווין כו'. דהיינו בבחי' חכמה שבכתר מהארת גבורות דע"י שהוא בחי' דין דגדלות כנ"ל והוא השורש האמיתי להמציא מציאות דין דגדלות גם בז"א שהוא ענין הדבש כו' וד"ל.

וגם בכל זה יובן מה שיש בטבע הדבש להפוך מרירו למיתקא ג"כ כו'. לפי שבגבורות שבחסד תגבורת החסד בהם עד שיהפכו את המנגדם משא"כ בחסד עצמו שאין בו תגבורת כ"כ כמ"ש במ"א בענין י"ג תיקוני דיקנא דתקיפין וקשישין אינון כו'. להיותם מבחי' גבורות דשערות כו' ע"כ הם ממתיקים כל הדינים כו' כי הלא הן נמשכים ממותרי חסד שבו שורה בחי' גבורות דע"י כנ"ל וד"ל.

וגם זהו הטעם למה בחכמה דא"א אתברירו רפ"ח ניצוצים דוקא לפי שהוא בתגבורת החסדים להפוך את המנגד דהיינו החושך לאור כו' וגם יש דוגמת גבורות אלו מן אח"פ שהם ג"כ בחי' גבורות שבחסד אך הן למעלה מבירור רפ"ח כו' כי אינם יוצאים בבחי' שערות כו' וד"ל.

ועתה יש להבין שרש ענין החלב כו'. ותחלה יש להבין ענין מוחין דיניקה מהו להיות כי ידוע בפרד"ס בהתחלקות המדות לג' חלקים מושכל מוטבע מורגש שהן חב"ד חג"ת נה"יוכמ"ש בפרד"ס שער הנתיבות בענין ל"ב נתיבות החכמה. נתיב כ"ז נק' שכל מורגש נתיב כ"ח נק' שכל מוטבע. ביאור הדברים יובן באדם התחתון כ"ז כי הטבעות המדות בתינוק הנולד מבטן אם רחמן או אכזרי כ"ז נק' מוטבע.

והרגשתם בלב בפועל ממש נק' מורגש שהרי אנו רואים בתינוק בן יומו כל אופני מזג מדותיו אם רך הלבב או אכזרי וכן בפיזור וקמצנות התנשאות ושפלות כו' בלתי שינוי במזגו גם כשיזקין ויגדיל בכל הפרטים אך יהיה שינוי בהנהגות המדות המוטבעות לכשיגדיל ויזקין שיוכל לשלוט במוחו על הטבעת לבו ויעשה חסד ופיזור יותר מכדי מזג טבעו וכדומה מפני הצורך לו עפ"י חכמה וטעם. ובפרט ע"פ תורה שמשיג ויודע

איך שמצוה ליתן צדקה. לכך מפזר ונותן זה הוא בחי' מדות שכליים שהמדה נלקחת מן השכל מחמת שיודע חכמת התורה שמצוה ליתן צדקה לכך נותן כו'.
ונעלה מאד המדה שנלקח מן השכל ממדות טבעיים שבלא שכל. שהמדות הנלקחים מהשכל הן בחי' גדלות המדות. וכיוצא בזה בשאר המדות התנשאותן ושפלותן ישונה גם קצת מהטבע מחמת תגבורת שליטת המוח להולידם מחדש ע"פ הדעת המנהיגם כו'.
ונמצא מובן עיקר ההפרש בין ימי הגדלות לימי הקטנות הוא בהנהגות הדעת את המדות הנק' מושכל של המדות שעד ב' שנים הוא ימי היניקה אין לו בחי' המושכל כלל רק מתנהג כפי ההטבעה שבלבו לגמרי כו'.
ובימי הגדלות לאחר ב' שנים המושכל מתחיל להאיר במדות מעט מעט כו'. ונק' מוחין דגדלות כידוע. אמנם מה שנקרא בשם מוחין דיניקה הגם שאין בהם מהארת המושכל שבמוחו כלל כנ"ל היינו לפי שיונק החלב משדי אמו ומוח אמו שבחלבה הוא לו למוחין למדותיו המוטבעים. כמאמר שעשה לה דדים במקום בינה.
וביאור הדבר להיות כי גם המדות המוטבעות בלבבו צריכים לקצת חיות ושפע. שיהיו מתקיימי' במציאותם בהטבעתם ובהרגשתם. ומה גם שיגדלו. כי בעיבור במעי אמו היו מצומצמים מאד בתכלית תלת גו תלת ראשו בין ברכיו כו' דהיינו שגם ההטבעה שבלב היה בבחי' העלם גדול במורגש כו' ועתה משנולד נגדלין המדות מעט מעט ע"י מוחין שלהם המצומצמים לפי מזג הטבעות המדות לבד כל ימי היניקה מן החלב שהוא יונק בכל יום הולך ומתגדל גם שטח גופו ע"י הגדלות המדות המוטבעות כו'.
וזהו שנק' בשם מוחין דיניקה פי' מוח ושכל מצומצם במאד מאד רק להחיות הטבעת המדה לבד כמות שהיא משא"כ מוחין דגדלות הוא לעשות היפך ההטבעה ע"פ השכל הרחב שבמוח כו'. וענין החלב דאימא שגנוז בו מוחין שלה בהעלם היינו לפי שבמקום בינה שבלב הם הדדים שנשפע בהם מחמת ריבוי ותגבורת השפע אורות שבמוחין דאימא כו'.
וסיבת ריבוי זה הוא לפי שמחמת הלידה הדם נעכר מנה"י ונסתלקו למעלה ועי"ז ניתוספו ונתחזקו המוחין כמבואר בע"ח. וביאור הדבר היינו שהדם נעכר ונעשה חלב ועד הלידה הגם שמן הדם שבנפש מתהפך לחלב ומיץ רוחני בגידי המוח לחזקו בתוספת ויתר שאת כמבואר בספרי הרפואה אבל באשה יתרון עכירות והיפוך הדם יש מן הלידה ודם הנדות שנעצרים ונעכרים ונעשה חלב ומיץ בריבוי ותוספת במאד עד שיורדין למטה בחזה ונשפעים בדדים וכמבואר בע"ח בענין אלדד ומידד כו' וד"ל.

ובאמת עיקר הטעם מחמת שיש בחי' מוחין בחלב דאימא עד שטבע המדות נגדלים ממנה כו'. היינו לפי שכל דבר שהיה למטה ועלה למעלה הרי נתעלה להיות במדרגת ומהות העליון וכמ"כ בענין עליית נה"י בחב"ד מאחר שנתעלו נעשים מוחין ממש והוא החלב שנעשה מן הדם ממש כו' וד"ל.

והנה מכ"ז יובן למשכיל למעלה באדם העליון אשר על הכסא שנקרא בשם ז"א דאצי' וידוע כללות ענינו שהוא ענין הסתר אוא"ס ב"ה וצמצומו בבחי' מדות חסד דרועא ימינא כו' בשביל מקור וחיות לנבראים בעלי גבול כו'.

והוא ג"כ ענין ששה קצוות מעלה ומטה מזרח ומערב כו' שית סטרין עילאין בבחי' אצי' שהמה המקוריים לכל העולמות כידוע ובהיותכי מדות אלו הם רק בשביל המשכת שפע לנבראים הם בבחי' מוחין דקטנות עד"מ מוחין דיניקה בגשמיות כבר ישנם במציאות אך שצריכים הגדלה לפי ערכם לבד כנ"ל. כמ"כ הו' קצוות עליונים מזרח ומערב כו' כבר נאצלו בשביל בי"ע. אך שבכל יום מחדש מע"ב כו' נמשך להם מוחין חדשים בכל יום. כדי להוות זמן ומקום מחדש כו' ומוחין אלו הוא מבחי' חלב דאימא דאצי' עד"מ הנ"ל שבחלב גנוז בהעלם מוחין מחמת תוספת ריבוי האורות שמן העכירות של הדם כו' כמ"כ מבירורי רפ"ח ניצוצים דם נעכר ונעשה חלב כו' וד"ל. אמנם ענין מוחין דגדלות ז"א היינו ממוחין דאו"א עצמם לשלוט על הטבעת המדו' המצומצמים ע"ד אבינו אב הרחמן רחם עלינו וע"ד כן יכבשו רחמיך את כעסך מעלינו.

ועיקר ההפרש בזה היינו ההפרש שבין חכמה לבינה. כי בינה היינו השגה שמשיג כבר את השכל וישנו באותיות וצירופים במחשבתו. ולשון השגה כמו המשיג איזה דבר בידו ותופסו כו' כמו"כ כשהשכל והסברא נתפסת ליש ודבר מה הוא ההשגה שבבינה שלטעם זה נק' בינה יש. כמ"ש להנחיל אוהבי יש כידוע. מפני שכבר הוא יש ודבר מה בהשגת השכל כו'. משא"כ החכמה הוא כח מ"ה כלומר הביטול ממציאות שום השגה ותפיסא וכאלו לא השיג כלל.

והיינו מה פשפשת כו' וזהו לפי שהחכמההוא מקור השכל והסברא כידוע שעדיין אינו בכלל השגה ותפיסא כלל רק כמו ברק בעלמא מבהיק נקודה אחד בהשכלת התמצית ועדיין לא יוכל להסבירו גם במוח מחשבתו כו' ומאחר שמוחין דיניקה הוא מחלב דאימא הרי אין בהטבעות המדות רק מבחי' ההשגה והתפיסא וגם זאת נמשך בהעלם בחלב כו' אמנם מוחין דגדלות עיקרם ממוחין דאבא שהוא גדלות השכל למעלה מן השגה כו'.

ולכך כח שליטת המוח על הלב להפוך מן הקצה לקצה מאכזריות לרחמנות וכדומה מפני שאע"פ שלפי אופן יניקתם מחלב דאימא לא ירחם האכזרי כו' אבל מצד שליטת מוחין דגדלות דאבא מקור השכל כו' יוכל גם האכזרי להתפעל ברחמנות כאשר ישכיל היטב גודל עוצם המרירות והשפלות כו'. וכאשר לא ישכיל בחכמה כ"א בהשגה בעלמא המוחין קטנים לא יתפעל מצד טבעו לרחם על העני כו'. ועפי"ז יובן מה שאנו מבקשים יהי רצון שיכבשו רחמיך את כעסך מעלינו דהיינו ע"י המשכת מוחין דגדלות בז"א מבחי' אבא אב הרחמן. וכ"ש בחי' ומדרגת אב הרחמים:

והנה להבין שרש ענין עיבור כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק בחבליה כו', יש להקדים הפסוק ויהי כי הקשה פרעה לשלחנו מהו לשון הקשה. אך הענין הוא דבחי' עיבור היינו תלת גו תלת ראשו בין ברכיו כידוע.

וענין החבלי לידה המה המעכבים ומונעים את הלידה ואותם הצירים וחבלים הוא מסיבת יניקת החיצונים בחי' גבורות קשות ונאחזים ביסוד דנוק' כמ"ש לפתח חטאת רובץ כו' בעצב תלדי בנים כו' וכאשר נמתקו הגבורות הקשות אז תוכל ללדת כו'.

וזהו כי הקשה פרעה שהיתה כנס"י בבחי' עיבור במצרים כידוע ופרעה הוא עורף ואחוריים. ובאדם זהו ענין הרצונות זרות לימשך אחר תאוות הגוף. ולמעלה זהו ענין יניקת החיצונים כמ"ש במ"א ע"פ עבדים היינו לפרעה במצרים. ויוציאנו ה' אלקינו. וזהו ענין כמו הרה תקריב ללדת תחיל תזעק כמ"ש ויזעקו כו'. וא"כ היתה בחי' מקשה לילד מסיבת פרעה. לכך נאמר כי הקשה פרעה שעשתם בחי' מקשה לילד כו' וד"ל. ובמה נמתקו צירים וחבלים דפרעה היינו במה שהוטבע בים כו'.

והנה באמת סיבת עיכוב הלידה בג"ח האחרונים הוא מחמת היסוד שטבעו להתקמץ ולהתכווץ במאד ולעמוד נגד הולד בלתי יצא כמבואר בספרי הרפואה שלפני הלידה יכווצו בו הגידים ויקשרו הולד כו' ובעת הלידה יפתח פתאום וסיבת הפתיחה הוא שנבקע מחמת ריבוי משא כובד הולד עליו כו'. וביאור טעם הדבר מה שנבקע יסוד אימא בעת הלידה ומתחלה הוא בהיפוך כנ"ל כמ"ש בע"ח, יובן עד"מ ממה שאנו רואים בשכל והשגה הנק' בינה ג"כ כידוע.

והנה בחי' יסוד אימא הוא כלי המקבל שמקבל וקולט בו שפע השכל והסברא ונקרא התקשרות המושכל פי' כשלומד דבר שכל ומשיגה במוחו הרי יש כח ההשגה במוחו מתחלה שהוא משיג כל השכליים והוא מוח בינה כידוע.

ובעת שלומד שכל זה הפרטי ומשיגה בכח השגתו הנה יש כח פרטי בכח המשיג שיקשר את המושכל שלומד בו ויקלטנו בתוכו בעומק כו' עד שע"י ענין התקשרות זו

וקליטה זו נתקצר ונתקמץ אורך ורוחב של השכל שלומד כו' כי טבע היסוד לקלוט ולכווץ ולקשר בו כו' וד"ל.
ואמנם אנו רואים שלפעמים יפתח היסוד הזה פתאום. עד"מ הרב המשפיע שכל לתלמידו הנה אם דעת הרב וחכמתו אינו נובע במוחו כ"א בצמצום אז יוכל הרב לעצור ולקמץ שפע השכל ביסוד דבינה שבו כו' כטבעו כו' אך אם שפע החכמה נובע בו בריבוי ותגבורת גדול יותר מדאי אזי לא יוכל היסוד הזה להתקמץ וממילא ועל כרחו יפתח וישפיע שפע רב יותר מכדי קבלת התלמיד כו' משא"כ אם אין שפע החכמה ברב כ"כ יוכל למנוע במוחו מלגלות שום דיבור יותר מכדי הצורך כו' לפי שטבע היסוד לקשר המושכל ולכווצו כנ"ל וד"ל.
ונמצא סיבת פתיחת היסוד הוא רק מחמת תגבורת הריבוי שבמוח עד שאין ביכולתו לכווץ ופתאום יפתח על כרחו כו' כמ"כ ממש יובן הטעם בפתיחת יסוד דנוק' בעת הלידה דוקא מחמת תגבורת כובד הולד כו'. וכמ"כ למעלה יובן ענין בקיעת יסוד אימא דאצי' וכענין מה שכתוב במ"א ע"פ הזהר פ' אמור יעקב אמר אז יבקע כשחר אורך. (בסידור גבי סוכות):

יתרו

להבין שרש הדברים הנ"ל. ע"פ בחדש השלישי לצאת בני ישראל מארץ מצרים. הנה שרש ענין מצות ת"ת לכאורה יפלא למה תהא המצוה דוקא לקרות בדיבור בפה. במה שנאמר בתורה. שהוא הלימוד בתורה.
והלא עיקר מצותה הוא ידיעת התורה בלבד שידע המצות הכתובות בה ולזה די שיעיין במה שכתוב בה גם בהרהור בעלמא כקורא אגרת המלך שאינו מחוייב לקרותו בפה. אלא מעיין מה שכתוב בו כדי שיוכל לקיים.
וגם אם שומע מפי אחר הקורא יוכל לידע רצון המלך ולמה המצוה דוקא ללמוד בדיבור כמה פעמים כידוע. אך הנה שורש הענין הוא משום שנאמר בכל פ' ופ' וידבר ה' כו' לאמר.
ומבואר למעלה שיהא דבר ה' זה נאמר בפה שאין זה הדיבור של עצמו ממש רק כעונה אחר הקורא מלה במלה כך לומד מה שכבר כתוב כו'. וה"ז בחי' ביטול עצמותו מכל וכל והוא בבחי' כתר שהוא שרש ענין קבלת התורה בחג השבועות כמ"ש בפע"ח.
והענין הוא כי כל ימי הספירה עד חג השבועות הוא רק בבחי' הז' מדות לברר הטוב מן הרע בבחי' העלאת מ"ן כנודע. וזהו ז' שבועות תספר לך כו'. כי במדות הי' בחי' שבירה וכענין אברהם שיצא ממנו ישמעאל.

וכמאמר רישא דעשו בעטפוהי דיצחק כו' וזה היה ענין גלות מצרים בתחלה. אבל בחג השבועות עושין בחי' כתר לז"א כמ"ש בפע"ח. וביאור ענין הכתר ידוע שהוא למעלה מבחי' התחלקות המדות עדיין להיותו נק' בחי' אין ממש וכמ"ש והחכמה מאין תמצא. פי' החכמה נמצאת ג"כ מן בחי' הכתר הנק' אין. אבל אמיתית בחי' האין הוא הכתר. אבל החכמה אינה בחי' אין ממש ולכך אמרו בזהר בכמה דוכתי דאור הכתר כולו בחי' רחמים פשוטים ואין בו מבחי' הגבורות כלל. משא"כ החכמה יש בה ג"כ מבחי' הגבורות ונק' גבורות דאבא וכיוצא.

והטעם הוא לפי שבחי' הכתר הוא בחי' ממוצע בין המאציל לנאצלים. והרי יש בו מבחי' אור א"ס ג"כ שהוא מובדל ומרומם לגמרי מכל ההשתלשלות דאבי"ע. וכמ"ש אני הוי' לא שניתי כו'. וכידוע וד"ל.

והנה כל ימי הספירה הבירור נעשה בז' מדות ע"י המשכ' מוחין בבחי' א"פ אבל בחג השבועות נמשך מבחי' מקיף דכתר הנק' אין ממש ולכך אז זמן קבלת התורה בדיבור דוקא כמ"ש לאמר גם בעשה"ד דהיינו לאמר מה שכבר נאמר כו' והיא בחי' כתר שנק' מדבר. כי הדיבור עצמו הוא בבחי' מלכות. אך המם פתוחה שבמדבר שמורה הנהגת הדיבור. שרשו מבחי' הכתר. שהוא בחי' הביטול לאמר מה שכבר נאמר. וז"ש ומדברך נאוה וכמ"ש למעלה והיינו משום דנעוץ תחלתן בסופן (וכך היה בשעת מ"ת דכתיב וידבר ה' כו' לאמר שהדיבור הזה נאמר בב"י וכך הוקבע בחי' ביטול זה לדורות כי הרי על כל דיבור ודיבור פרחה נשמתן כו' ולכך קיבלו ב' כתרים בשעה זאת שהן נעשה ונשמע וכמשי"ת):(ב. ואמנם יש להבין עדיין מהו שנק' התורה עוז ונק' ג"כ תושיה כנ"ל. וגם יש להבין מה שנק' שלום בפמליא של מעלה וכו'. דהנה מבואר למעלה שיש שרש יניקה לחיצונים מפסולת המדות כענין אברהם שיצא ממנו ישמעאל כו'. וזהו מה שמבואר למעלה בענין הפסוק כשל בעוני כחי שהכח של נה"א כשל מפני יניקת החיצונים כו'. אך כדי לדחות יניקות החיצונים הוא בב' אופנים האחד בענין הספי' כנ"ל. והב' בהארת אור הכתר שהוא בחי' מקיף דיחידה שבכחו לדחות החיצונים לגמרי. כי כתר אותיות כרת. לפי שהוא כורת שרש יניקת החיצונים וכמ"ש וכל אויביך יכרתון כו'. והטעם הוא לפי שבחי' אור הכתר הוא למעלה מבחי' התחלקות המדות וע"כ אין שם מקום ושרש להיות יניקות החיצונים כו'. ולהיות כי התורה ניתנה מבחי' הכתר כמ"ש אנכי ה' אלקיך אנכי מי שאנכי כו' וכנ"ל ע"כ נק' התורה תושיה לפי שמתשת כח יניקות החיצונים מטעם הנ"ל וד"ל. וגם מזה הטעם הוא מה שנק' התורה עוז מפני שנותנת עוז וכח לנשמות האלקות בלתי יכשל כחם בעוונות ולא יהיה מקום ליניקות

החיצונים שמקבלים מפסולת המדות כו'. ולהיות בחי' כתר למעלה מבחי' המדות לכך יש בכחו להעלות המדות מיניקות החיצונים וז"ש ה' עוז לעמו יתן ואין עוז אלא תורה כידוע. ונמצא יש בתורה ב' היפכים עוז ותושיה עוז לישראל ותושיה לאוה"ע ולכך נק' סיני שירדה שנאה לאומות העולם וכמשי"ת בסמוך וד"ל. והנה ידוע דבחי' הכתר הוא בחי' ממוצע בין עצמות המאציל לנאצלים וכנ"ל. וידוע שבכל ממוצע בהכרח שימצא בו מב' ההיפכים אחר שהוא מחברם יחד וא"כ בבחי' הכתר יש בו ג"כ מבחי' עצמות המאציל וגם הוא שרש הנאצלים כידוע אחר שהוא מחבר המאציל בנאצלים כו'. ולפ"ז ע"י בחי' הכתר דוקא נמשך אור השפע מעצמות המאציל לנאצלים וזהו שכל ברכה הוא בבחי' הכתר דוקא כנודע בכוונת הברכה ברוך אתה כו'. וזהו ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום וקאי הכל על התורה שנק' עוז וגם נק' שלום לפי שענין השלום הוא בחי' הממוצע המחבר ב' הפכים כידוע וגם התורה מאחר שהיא בבחי' הכתר הרי היא מחברת ומקשרת אור עצמות המאציל בנאצלים וזהו"ע השלום בפמליא של מעלה דהרי בחי' האצי' הוא מתאחד עדיין במאציל עצמו וכידוע בפי' המאמר דאיהו וחיוהי וגרמוהי חד כו'. וענין השלום השני בפמליא של מטה היינו ע"י בחי' מל' דאצי' שנעשה בחי' כתר לבריאה כידוע שהמדה הזאת ג"כ בחי' ממוצע לקשר ולחבר אור האצי' בבריאה כמו שהכתר מחבר המאציל בנאצלים כידוע ולהיות כי בי"ע נק' עלמין דפרודא וכמ"ש ומשם יפרד כו' לכך נקראו פמליא של מטה בבחי' הפירוד משא"כ בחי' האצי' דאיהו וחיוהי חד כו' כנ"ל נק' פמליא של מעלה ואמנם מפני שנעוץ תחילתן בסופן דהיינו בחי' הכתר במל' לכך התורה נאמר בה ורב שלום בניך א"ת בניך כו'. והמה ב' שלומות א' בבחי' הכתר המחבר באצי' והב' בבחי' מל' המחבר אצי' בבריאה להיות נמצא גם שם בחי' הביטול היפוך הפירוד וכענין וצבא השמים לך משתחוים כו' וכיוצא וזהו או יחזיק במעוזי שהוא התורה הנק' עוז יעשה שלום לי שלום יעשה לי ב' שלומות הנ"ל והיינו פי' ה' יברך את עמו בשלום פי' בב' שלומות הנ"ל בשלום העליון בפמליא של מעלה ובשלום התחתון בפמליא של מטה בבי"ע כו' וד"ל. ובזה יובן שרש ענין ב' כתרים שקיבלו ישראל בהר סיני כמ"ש ויתנצלו בנ"י את עדיים כו'. וכידוע בדברי רז"ל והן נעשה ונשמע להיות כי בחי' הדבור די' הדברות הוא בחי' מל' דאצי' וכמ"ש וידבר אלקים כו' ושרש אותו הדבור היה בבחי' הכתר שהוא מקור הדבור וכנ"ל בפי' מדבר ומאחר שעל כל דיבור די' הדברות פרחה נשמתן הרי קבלו שני כתרים הנ"ל דהיינו בחי' כתר דאצי' אשר הוא בחי' ממוצע בין המאציל לנאצלים וגם בחי' כתר דבריאה שהוא בא מבחי' מלכות דאצי' שהוא בחי' ממוצע בין אצי' לבריאה והן ב' שלומות הנ"ל והיינו

נעשה ונשמע שהן ב' כתרים הנ"ל נעשה בכתר ונשמע במל' כו' וכמ"ש במ"א וד"ל:)
(ג. וזהו ג"כ שרש ענין מולד הלבנה בהיותה רק בבחי' נקודה א' הנ"ל דהנה הלבנה הוא בחי' מלכות דאצילות כידוע וכמו שהלבנה למטה נסתר אורה לגמרי בסוף החודש מפני שעומדת תחת השמש ממש ואין לה רק אור השמש בלבד כנ"ל וחציה העליון מאיר מן השמש אבל חצי התחתון חושך כידוע כך למעלה בחי' מל' דאצי' בעלותה בבחי' האצי' נכללת כולה באורות דז"א שנק' שמשא ואין בה אור מצד עצמה וכאשר בנקודה אחת היא תחת היסוד כו' זהו כמו ענין מולד הלבנה למטה ובחי' נקודה זאת אין בה התחלקות כלל לי"ס אחר שהיא רק נקודה אחד והוא ענין בחי' הביטול במציאות ע"ד הנ"ל בדבור כו'. ואח"כ הולך ואור נקודה זאת עד חצי החודש שנתמלאה אור והוא למעלה ענין בנין הנוק' בע"ס שלימות בבחי' פרצוף כידוע. והנה קידוש הלבנה ידוע שהוא בז' ימים בחודש והטעם הוא לפי שכאשר עוברים עליה ז' ימים אז כבר נמשך בה ז' ספירות חסד דנוק' ביום א' וגבורה דנוק' ביום ב' כו' וראויה לקדש אותה מפני שכבר קיבלה בעצמה מז' מדות דז"א כו'. וכמ"ש בע"ח ומחצי החודש ואילך נתמעט אורה והולך כו'. לפי שחוזרת ועולה באצי' ומקבלת מאור השמש כו'. ובקבלתה אור השמש מתבטלת מאור עצמותה למטה כו' כענין איידי דטריד למיבלע לא פליט כו' וד"ל. ומזה יובן ענין שורש ענין הנ"ל בהיות כי ענין לימוד התורה למטה שהוא בבחי' הביטול לאמר מה שכבר אמור כו', ה"ז כדמיון ביטול אור הלבנה באור השמש בהיותה רק בחי' נקודה א' כנ"ל ואח"כ בא להתפעלות אהב' שהוא נק' אור שמאיר בהתפשטות והיינו שמע ישראל ואחר כך ואהבת כו' כנ"ל וד"ל:) **וזהו** בחודש השלישי לצאת בנ"י מאמ"צ באו מדבר סיני כו' בחודש השלישי זה היינו בר"ח סיון שהוא זמן מולד הלבנה וגם היה יום זה יום הג' בשבוע השביעי' כנ"ל והענין הוא כי הנה כתיב ז' שבועות תספר לך כדי לקבל התורה אח"כ בחג השבועו' והז' שבועות המה מ"ט שערי בינה הנמשכים בז"א וכידוע בשרש כוונת הספירה.
ומז"א נמשך למל' שהוא שם ב"ן וכידוע בכוונת תיבת לעומר כו' והנה בהיות מולד הלבנה הוא התחלת הארת המ' מז"א כנ"ל וע"ד הנ"ל בקידוש הלבנה שזמנה דוקא בז' ימים בחודש מטעם שאז נשלם בה ז' ספי' דז"א כך בענין הספירה בז' שבועות נשלמו כל המשכות ז"א במל' מבחי' מ"ט שע"ב כו'.
ואמנם בהיות עדיין ג' ימים בשבוע השביעית כבר יש בה מבחי' כללות המ"ט שערים מאחר שבחי' יום הג' הזה הוא בחי' ת"ת שבמל' כידוע שהשבוע השביעי' בבחי' מל'. וידוע שבחי' ת"ת כלול מחו"ג ויש בו כללות הג' קווים שבמל' הנמשכי' בה בדרך פרט.

וא"כ בהגיע יום הג' בשבוע השביעי ה"ז כאלו נשלמו ובאו במל' כל הז' ספירות דשבוע זאת. ובתשלום ז' ספירות שבשבוע זאת מאירים כל המ"ט שערים דבינה. ואז בחג השבועות מאיר משער החמשים שהוא בחי' הכתר בכלל כנודע. וזהו שאמר בחודש השלישי דוקא שהוא ר"ח סיון שהוא יום ג' לשבוע הז' באו מדבר סיני לקבל התורה שהוא ג"כ בחי' הארת הכתר הנמשך בחג השבועות וד"ל:

והנה לזה הטעם מר"ח סיון ואילך הוא רק ענין הכנה לקבלת התורה. כמו ג' ימי הגבלה כו' לפי שכל הימים הללו הוא בבחי' קבלת הכתר מטעם הנ"ל. וביאור ענין בחי' הכתר הנה מבואר למעלה שהוא למעלה מבחי' המדות שאין שם שליטה לחיצוני' כלל.

וענין הספירה היה לברר הרע מז' מדות מלמטלמ"ע אך אח"כ בהארת הכתר נדחו החיצונים לגמרי. וע"כ אמר בחודש השלישי באו מדבר סיני שירדה שנאה לאו"ה שלא יקבלו יניקה אפי' דרך שערות וציפרנים ולכך היה אז חירות כו'. והארת הז' ספירות שבמל' מקבלים אז רק מבחי' הכתר שהוא בחי' הביטול הנק' מדבר כנ"ל. ולכך אין שליטה לחיצונים משא"כ בימי הספירה כנ"ל כמו דאברהם יצא ממנו ישמעאל כו' והיינו שאמר שאחר שבאו למדבר סיני אז ויסעו מרפידים מבחי' רפיון ידים כנ"ל. לפי שאין שליטה לחיצונים אז כלל וד"ל:(ד. וזהו ענין אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מאמ"צ כו'. דהנה פי' מצרים הוא מיצר ים העליון והוא בחי' צמצום המל' שנק' ים בהיותה מסתתרת בבי"ע. עד שרגליה יורדות כו' להחיות ע' שרים ג"כ שהם בבחי' אלקים אחרים. דהיינו שמקבלים מאחוריים דשם אלקים דקדושה כי יש ק"ך צירופים בשם אלקים וע"ב צירופים הם בבחי' הקדושה. ומ"ח צירופים יש מהם יניקה לחיצונים. וזהו פי' אדמת בני חם וכמ"ש מלך אלקים על גוים ששם אלקים המולך על גוים הוא בחי' מ"ח צירופים התחתונים. ועי"ז יש תוס' יניקה תמיד לחיצוני' וכידוע בענין תיקון חצות כמ"ש אלקים באו גוים בנחלתך כו'. וכן ערו ערו עד היסוד בה שמקבלים מפסולת ה' דמים טמאים שביסוד דנוק' וכו' והן מ"ט שערי טומאה דמצרים כנודע. והנה לזה הטעם היו אנשי יריחו כורכין את שמע ולא היו אומרים בשכמל"ו שהוא בבחי' מל' לפי שהיה ע"י עלייה זאת עלייה גם לאלקים אחרים שמקבלים מן המ"ח צירופים התחתונים כו'. אבל ביחודא עילאה דפסוק ראשון שהוא בחי' ז"א שלמעלה מעה"ד טו"ר כו' ואמנם ענין יצ"מ הוא מה שבחי' המלכות עולה מן המיצר והצמצום הזה שמתצמצמת בבי"ע. וכמ"ש מי זאת עולה מן המדבר כו' ויש בענין עלייתה ב' מדרגות. הא' מצד אתעדל"ת בימי הספיר' כנ"ל. והב' מצד בחי' הארת הכתר בחג השבועות שהוא דוחה החיצונים לגמרי כנ"ל. שנק' התורה עוז ותושיה. מפני שאור מקיף דיחידה דוחה חיצונים לגמרי כי כתר

אותיות כרת וכמ"ש וכל אויביך יכרתו כו'. וזהו אנכי אשר הוצאתיך מאמ"צ פי' אנכי הוא בחי' הארת הכתר בחי' הביטול הנ"ל שלמעלה מהתחלקות ז' ספירות. וכמו בר"ח סיון שנעשית המל' רק כמו נקודה תחת היסוד שהוא כענין לאמר הנ"ל שנק' אין ממש ומחמת זה אין מקום כלל ליניקת החיצונים ואז ע"י הארת הכתר הזה עולה המל' מבי"ע מכל הצמצומים. גם מבחי' הצמצום דאלקים אחרים הנ"ל וכמ"ש קול ה' יחיל מדבר פי' גם מדבר הגשמי שהיה בו נחש שרף ועקרב ג' קליפות הטמאות לגמרי. כולם נדחו מפני הארת הכתר הנק' אנכי מי שאנכי כידוע וא"כ הרי אנכי הוא אשר הוצאתיך מאמ"צ. וכמ"ש אנכי ארד עמך ואנכי אעלך כו' וקאי הכל על בחי' הכתר שהוריד לשם ב"ן בגלות מצרים במ"ט שערים ואנכי הוא אשר אעלך כו' וד"ל:) **ובכל** זה יובן הטעם מה שחג השבועות אינו אלא יום אחד בלבד משא"כ בפסח וסוכות שהן ז' ימים כי בחג השבועות הוא זמן קבלת התורה שהוא בבחי' הכתר שהוא בחי' יחידה שלמעלה מהתחלקות ז' מדות שנק' ז' ימים למעלה וכדמיון המולד של הלבנה שהיא בנקודה א' בלבד כו' אבל בפסח וסוכות נבנה בנין זו"נ בבחי' פרצוף בז' ספירות עם מוחין פנימי' ומקיפים פנימים בפסח ומקיפים בסוכות כידוע וגם יש שרש יניקה מן המדות לחיצונים כענין אברהם שיצא ממנו ישמעאל כו' ע"כ מקריבי' ע' פרים בסוכות נגד ע' אומות שמקבלים מז' מדות דקדושה משא"כ בשבועות שהוא בחי' הכתר שאין בו התחלקות לז' מדות כלל וכמו עד"מ העיגול שאין בו מעלה ומטה כלל כידוע בפי' כתר מלשון כותרת שמקיף בהשוואה א' מכל צד ובשמים ממעל הוא כמו מתחת לארץ וכמ"ש כחשיכה כאורה כו'. ולכך הוא רק יום א' בלבד וד"ל. (ואחר כ"ז יובן יותר שרש ענין מצות ת"ת שהוא בדיבור לאמר מה שכבר נאמר כנ"ל. כי הדבור שתלוי בבחירה ורצון אם לדבר כך או כך הרי שרשו בבחי' התפשטות הרצון הנק' כתר בז' מדות שברצון המתלבשים בחו"ב כו'. אבל הדיבור שאינו תלוי ברצונו אלא מדבר מה שאמור כבר ואין בו בחירה ורצון כמו ענין נעשה ונשמע שאמרו כו'. מגיע זה בבחי' פנימית הכתר דהיינו בחי' רצון הפשוט הנק' רעוא דכל רעוין והוא ענין קבלת התורה בחי' גלגלתא דא"א שלמעלה מבחי' המדות שברצון והוא ענין קבלת התורה מאנכי מי שאנכי שהוא פנימית הכתר ולכך אינו אלא יום אחד כי בבחי' רצון הפשוט אין הרצון אלא אחד בלבד ולכך נק' מדבר שהוא שרש ענין טעם מצות ת"ת גם עכשיו בדיבור מה שכבר נאמר וכמ"ש ואשים דברי בפיך כו'. והיינו שארז"ל דאין העולם מתקיים אלא בהבל תינוקות שב"ר כו'. אפי' אינם יודעים מה הם אומרים כי דבריו ביו"ד הדברות חיים וקיימים וכו' וד"ל):

תצוה

להבין שרשי הדברים הנ"ל ע"פ ואתה תצוה את בנ"י. הנה שרש בחי' אהרן שנקרא שושבינא דמטרוניתא היינו בחי' העלאות הרפ"ח ניצוצות שאהרן הוא המעלה אותם. וזהו בהעלותך את הנרות והנרות הן המצות כמ"ש כי נר מצוה כו'.

ולהבין ביאור הדברים הנה כתיב מחוץ לפרכת העדות יערוך אותו אהרן. פי' מחוץ לפרכת היינו מחוץ לבחי' פרסא המפסקת בין אצי' לבי"ע שתרגום יונתן פרכת פרגוד והיינו פרסא והפרסא הזאת הוא בחי' שם אלקים המסתיר. כמ"ש כי שמש ומגן הוי' אלקים כמו שנרתק השמש מגן להסתיר אור השמש כך שם אלקים הוא המסתיר לשם הוי' וה"ז כמו עד"מ המסך והפרסא שמסתיר ומעלים את האור כו' וזהו ענין מאמרז"ל דלעתיד הקב"ה מוציא חמה מנרתקה. והיינו ע"י שלע"ל נאמר והי' הוי' לי לאלקים וכמ"ש ע"פ ושבתי בשלום.

והנה אהרן הוא בחי' שושבינא להעלות הניצוצות מבי"ע לאצי' וז"ש מחוץ לפרכת יערוך הנרות מחוץ לפרסא הנ"ל. ואח"כ יעלה אותם לאצי' והענין של בחי' שושבינא הנה הלשון לכאורה לא שייך אלא בחתונה דחתן וכלה שיש להם שושבינין והוא לעתים ופרקים רחוקים אבל בהעלאת הנרות הרי היה בכל בין הערבים ולמה נק' בשביל זה בשם שושבינא. אך הענין הוא דכל בחי' התחדשות אור מביאה השמחה והתענוג.

והוא ענין החתונה ששמחים בה לפי שהוא דבר חדש כו'. וכך בהעלאת והטבת הנרות ג"כ הגם שהיה בכל יום מ"מ היה בכל יום שמחה חדשה מפני בחי' התחדשות העלאות רפ"ח ניצוצות המתחדשים בכל יום לעלות מבי"ע לאצילות ולכך נק' שושבינא כו'. דהנה ידוע בענין הבירורים שהמל' מברר בכל יום וכמ"ש במל' דאצי' ותקם בעוד לילה ותתן טרף כו' טרף היינו רפ"ח ע"ה וכמ"ש עלה זית טרף בפיה וכן טרף נתן ליראיו כו'. ואהרן הוא שושבינא דמטרוניתא היינו שמעלה את המל' שנק' מטרוניתא עם כל בחי' הניצוצות שביררה והן הנרות שבמנורה הכוללים כל הבירורים ומפני בחי' ההתחדשות הזאת מסתעפת בחי' השמחה למעלה והשמחה למעלה באצילות הוא בבחי' ה"ג דאימא וכמ"ש אם הבנים שמחה.

וזהו ענין אורה ושמחה השמחה באימא ואורה באבא וכללותם יחד הן או"א שנק' תרין ריעין כו'. וביאור הדברים הנה שמחה של מצוה הוא בבחי' בינה שהוא יותר גבוה גם מרוב כל מבחי' צדיק שנק' כל כידוע שה"ח שביסוד הן נש"ב ושמחה של מצוה היא בבחי' פנימית בינה שהיא יותר מרוב כל.

ועמ"ש מזה ע"פ ראיתי והנה מנורת זהב ועוד כי בינה רק עד הוד אתפשטת משא"כ ביסוד וכמ"ש ברע"מ ר"פ תשא ע"פ והדל לא ימעיט וא"כ מה שנק' היסוד כל ע"ש שמקבל נש"ב אינו עצמיות נש"ב כ"א כמו חותם. וע' בפע"ח בכוונות הושענא רבה. ולכן במצות נאמר מרוב כל יותר מבחי' כל.

והנה שכר מצוה בהאי עלמא ליכא אלא רק שמחה של מצוה בלבד. והענין הוא כי הנה שורש המצות עצמן הוא למעלה בבחי' גלגלתא דא"א בתרי"ג אורחין. דהנה בחי' השערות דגלגלתא היינו בחי' אותיות התורה כי ידוע במשל השערות שהוא כמשל הדיבור ממש. שהרי בצירופי אותיות הדיבור שמתוכם מבינים גופה של ההשכלה המלובשת בהם הרי השכל יוצא ומאיר מתוך הצירופים של האותיות. כך במשל השערות היניקה של חיות המוחין מלובשת בחלל השערה.

וההארה בוקע ויוצא מן המוחין דרך חלל השערות כמו שיוצא אור השכל דרך צירופי אותיות הדיבור. והרי לפ"ז אותיות התורה ששרשם בבחי' שערות המה בחי' לבוש וכלי בלבד לבחי' גילוי אור וחיות המלובש בהן דהיינו בחי' הלבנונית שלמעלה מן השערות. כי בחי' לבנונית שבגלגלתא הנק' חוורתי הוא הנק' ארחין הרי הוא שורש ליניקת השערות שצומחין מהם כו' וכידוע באד"ר ואדר"ז שהלבנונית סובלת הצמיחה של השערות כו'.

וזהו שאנו רואים שהתורה היא פירוש המצות בלבד כמו שמפרש בתורה מעשה החושן והאפוד בפרשיות הרבה באמרו ועשית חושן וכו' וכיוצא בזה בכל המצות הרי אותיות התורה המה המפרשים למצות איך יהיו.

והפירוש הוא הטפל בכל מקום לגבי הדבר שהוא מפרש אותו וכך המצות הן העיקר והתורה היא רק הפירוש בבחי' טפל. והיינו לפי שאותיות התורה הן הנה בחי' השערות דגלגלתא החלולים שבהן בוקע ויוצא האור מבחי' הלבנונית דגלגלתא שהוא בחי' המצות שנק' ארחין וכמ"ש כל ארחות הוי' אביטה אורחותיך כו'.

וע"כ אמרו חז"ל דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא משום דגופה של מעשה המצוה שרשה למעלה בבחי' חוורתי דגלגלתא דא"א שאין האור יוצא משם רק בבחי' צמצום גדול דהיינו באותיות התורה שמפרשים אותם כנ"ל שנק' בחי' שערות. משא"כ עצמיות הלבנונית דגלגלתא לא יוכל להתגלות כלל כ"א שהוא בבחי' מקיף ולכן שכר מצוה בהאי עלמא ליכא ועמ"ש בד"ה מנורת זהב ע"פ ומעולם לא שמעו כו' עין לא ראתה כו' ע"ש אך אפס קצהו ומעין ודוגמא בעלמא מאיר ומתגלה ונמשך למעלה מבחי' חוורתי

הנ"ל בכל שבת בשחרית והיינו בי"ב לחמי' שנקר' סעודת' דעתיק' כמ"ש במ"א בביאור המאמר יגלה לן טעמי דבתריסר נהמי:

ב. והנה אהרן היה מז' הרועים כידוע ופי' רועה גשמי היינו שזן ומפרנס לצאנו ואין הפרנסה משל עצמו רק שנותן להם עשב אשר בשדה כו'. וכך למעלה הנה אהרן כה"ג היינו שבחי' אה"ר ואהבה זוטא נמשכים ממנו שנקרא הר והר ההר כמ"ש במ"א וכמאמר לא כאברהם שקראו הר כו' והן אותיות הר שבתיבת אהרן והאלף שבו היינו שממשיך מבחי' חוורתי הנ"ל שבגולגלתא דא"א שנק' אלופו ש"ע הנאצל כו'. והוא ממשיך עד בחי' המל' דאצי' והוא ענין הנו"ן פשוטה שהולכת ומתפשטת עד בחי' למטה מטה כו'. וכמ"ש במ"א. והפרנסה עצמה אינה משל עצמו אלא שמביא האור והשפע מבחי' חוורתי הנ"ל למטה להאיר בכנס"י. וזהו בהעלותך את הנרות שהמצות נק' נרות. כמ"ש כי נר מצוה והי' מדליק בהן האור והחיות דהיינו מבחי' שרש המצות הנ"ל. דאע"פ שאין שכר מצוה ממש בהאי עלמא כנ"ל. היינו בבחי' שכר גשמי אבל בעבודת ה' נמשך ההארה מהמצות ומתגלה גם עכשיו ע"י אהרן שנק' רועה שזן ומפרנס כו'. וזו הוא שרש ענין שמחה של מצוה וכמ"ש תחת אשר לא עבדת כו' בשמחה ובטוב לבב מרוב כל. שמחה זו היינו בחי' גילוי האור מבחי' חוורתי הנ"ל שהוא בחי' פנימי' העונג העליון כו' ומקום גילוי זה האור של השמחה הוא בבחי' פנימית בינה. וכמ"ש אם הבנים שמחה כנ"ל. וסבת השמחה הוא מפני בחי' התחדשות העלאות רפ"ח ניצוצות. וזהו כמשל כליון הפתילה בהעלות אהרן את הנרות בכל בין הערביים. והרי יש כאן ב' מדרגות הא' בחי' ההעלאה והוא מ"ש בהעלותך את הנרות כו' וז"ש מחוץ לפרכת יערוך כו' מחוץ לפרסא להביא הבירורים דרפ"ח מבי"ע לאצי' ואח"כ בהגיעם לבחי' האצי' הנה מפני שבאצי' אמרו דהוא וחיוהי וגרמוהי חד כו' הרי בחי' אהרן שנק' כהנא רבא שהוא מבחי' חסד דאצי' ששרשו מבחי' ההעלם דבחי' חוורתי הנ"ל שורש גופי המצות והוא הנק' שמחה של מצוה כנ"ל. וזוהי מדרגה השנית בבחי' ההמשכה כו' וע"כ נק' אהרן בשם שושבינא דוקא עד"מ השושבין שיכול להביא הכלה לפני החתן ודאי יש לו זה היכולת מצד התקרבותו אל החתן. וע"ד דוגמא המקורב אל המלך יכול להכניס אחר בהיכל המלך. וכל מי שבוש ומתיירא ליכנס להיכל המלך וצריך סעד ועזר להכניסו. הנה המקורב הזה יכול להכניסו מפני שנכנס תמיד בהיכל המלך. ואין בוש כלל. להיותו נחשב מאנשי היכל המלך כו' וכך בחי' השושבין למעלה הוא אהרן כהנא רבא שהוא מבחי' חסד דע"י. אלא שיורד מאצי' לבי"ע לברר ולהעלות הניצוצות שבמל' שנקר' מטרוניתא כנ"ל וע"כ ביכלתו להכניסם ולהעלותם למעלה במאציל ולהוריד משם

ההארה שהוא בחי' שמחה של מצוה כנ"ל וגם בענין האהבה הנה הוא מעורר אהבה בכנס"י שיוכלו לעלות וז"ש בהעלותך כו' וכן הוא ממשיך אה"ר בכנס"י מבחי' לבנונית הנ"ל ולכך נקרא אהרן כנ"ל וע"כ נקרא אהרן שושבינא דמטרוניתא דוקא אבל שרשו מבחי' נצח דאבא ששרשו בבחי' חסד דע"י דבי' אחיד אבא כו':

ג. והנה הטבת הנרות היה בשמן ופתילה כידוע וענין השמן שבנר הוא בחי' חכמה כידוע שבחכמה דוקא אתברירו וכמו השמן שהוא בחשאי כו'. כך החכמה הוא בחי' הביטול כו'. ולהבין זה יש להקדים ביאור מאמר ז"ל בשמן זית דכשם שהזית משכח תלמודו של ע' שנה כך שמן זית מחזיר תלמודו כו'. דזה המאמר פלאי לכאורה. אך הענין יובן בהקדים שרש ענין שבירת הכלים בז' מלכין קדמאין שמתו כמ"ש וימלוך וימת כו'. שהוא בז"ת בלבד ולא בג"ר דבג"ר לא היה שבירה כלל וכמ"ש ימותו ולא בחכמה שאין נפילה ומיתה בחכמה כלל. והנה תחלת השבירה במלך הראשון שנק' בלע הוא בחי' הדעת ואחריו שאר המדות חו"ג ותפארת כו'. ונק' בלע ע"ד ותבלענה שבע פרות הרעות כו' ולא נודע כי באו אל קרבנה היינו שמבליע את הדעת דקדושה בעה"ד טו"ר שהוא ק"נ משכא דחויא כו'. ומכסה ומסתיר על הדעת דקדושה וכענין שנאמר לא ידעתי את ה' ונאמר ישראל לא ידע עמי לא התבונן ואמנם הנה מאחר שבבחי' החכמה עצמה לא היה שבירה כלל א"כ גם בבחי' הארת החכמה שמאירה גם בו"ק מהדעת ולמטה ג"כ לא יש בחי' שבירה ונפילה כ"כ והיינו כמו בחי' חכמה שבחסד ובחי' חכמה שבגבורה כו' אין בבחי' החכמה שמלובשת בהן בחי' שבירה ונפילה ואדרבה עליה נאמר והחכמה תחיה כלומר תחיה לבחי' מיתה שיש בז"ת דתהו. שלעצמות החכמה א"צ חיות אלא להחיות לזולתה והיינו בחי' חכמה שבחסד דתהו שהיא מחיה לבחי' מיתה שנפל בה וכיוצא בזה בכל פרטי חלקי המדות דתהו שנפלו למטה בבי"ע כולם בחי' אור החכמה שבהן מחי' אותם כו' והיינו מ"ש בע"ח בענין הבלא דגרמי בתח"ה שהוא מבחי' אור החכמה שברפ"ח ניצוצים שנפלו הנשאר בכלים אחר שבירתן כדי להחיותן כי יש ג' מדרגות אורות ניצוצים וכלים כו' ע"ש והיינו מד' שמות ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן שבהם נשאר בחי' אורות דחכמה שבכל שם מד' שמות הללו כדי להחיותן גם אחר שבירת הכלים והטעם הוא כנ"ל לפי שבחכמה לא היה שבירה כלל ע"כ גם בחי' הארת החכמה הנשאר לאחר השבירה יכולה היא להחיות הניצוצות כו' וד"ל. וזהו שרש ענין הבלא דגרמי דכתיב ביה ונפשו עליו תאבל כו' שע"י הבל זה יקום המת בתח"ה לעתיד ובזה יובן מ"ש בפרדס וגם בשאר ספרים שיכולין להוציא שמן מכל חלקי דצח"מ גם מבחי' הדומם כאבנים וכמ"ש ושמן מחלמיש צור כו' כי השמן הוא בחי' החכמה בפרט הנמצא גם בכל מציאות פרטי

בכל פרטי חלקי דצח"מ וכמ"ש מה רבו מעשיך כולם בחכמה עשית וכידוע בטעם שם אל שיש בכל מלאך פרטי כמו מיכאל גבריאל שהוא נהירו דחכמתא והיינו בחי' הביטול במציאות שיש בכל נברא שממנו יחיה מנפילתו בשבירה וכמ"ש והחכמה תחיה כו'. וזהו שאמרו ז"ל דכשם שהזית משכח תלמודו של ע' שנה פי' השכחה באה מצד השבירה כי השכחה הוא היסח הדעת והיינו מצד השבירה שהיה במלך הראשון דתהו שנק' בלע כו'. וע"כ הזית המר שהוא מק"נ שנק' משכא דחויא ששרשו בא מצד השבירה לכך הוא משכח תלמודו של ע' שנה כו'. אך כשכותשין את הזית ומוציאין ממנו השמן שהוא בחי' החכ' שהוא בבחי' מוח הזכרון דאור אבא כידוע הנה הוא מחזיר תלמודו של ע' שנה כי החכמה הוא היפוך השכחה מפני שלא היה שבירה כלל בחכמה כנ"ל והטעם לע' שנה כי ז"ת שבאו"א כלול מיו"ד השכחה נופלת בהם אבל בחכמה יש כח להחזיר מה ששכח בע' שנה כו'. ועמ"ש בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק בפי' לא תשכח ומעתה יובן בענין הטבת הנרות בשמן ופתילה שהשמן הזה הוא בחי' החכמה הכללי שיש לכללות כל הנמצאים כולם מבחי' החכמה. שעל ידה יחיו מן הנפילה והמיתה אך בתנאי שיהיה בהם בחי' הביטול במציאות. כי בחי' ביטול היש הוא היפך שורש ענין השבירה שהיה מחמת התגלות האור לבחי' יש דוקא. וכמו שכתוב במ"א ע"פ ראית איש חכם בעיניו תקוה לכסיל ממנו כו'. והיינו ענין כליון השמן שבנרות המנורה כי הרי השמן מתבער ונכלל באש הדולק בו עד ששינוי מראה האש והשלהבת הוא בא מן השמן אם עכור או צלול כנראה בטבע אך אם לא השמן לא היה זהרורית האור נמצאת כלל כי אין הארת והבהקת השלהבת רק מן השמן רק שהשמן הוא כלה ונשרף ונעשה אש. כי הוא נמשך אחר הפתילה ונכלל באש כו'. וכך יובן בדוגמא למעלה בבחי' חכמה שבכללות העולמות שהוא בחי' ביטול היש דוקא כנ"ל. וביטול היש לאין דוקא גורם המשכת אין ליש כי א"א להתהוות יש מיש כידוע וכדמיון אור הנר שמאיר מחמת כליון השמן דוקא כנ"ל וד"ל וזהו שרש ענין אורה ושמחה הנ"ל. והכל בבחי' אהרן כי בחי' העלאת הנרות ע"י ביטול דחכמה שהוא השמן הוא מביא בחי' אורה ושמחה מלמעלה למטה. כי ע"י בחי' הביטול יש לאין. שורה אא"ס בחכמה ונק' אורה ומשם מאיר לבינה דאצילות ומדות ומלכות כו'. והוא בחי' השמחה של מצוה כנ"ל וד"ל. כידוע שאין אא"ס שורה אלא בבחי' הביטול דהיינו בחכמה שהיא באה בבחי' ביטול היש לאין:

ד. וזהו שורש ענין ויקחו אליך שמן זית זך כתית למאור כו'. אך תחלה יש להקדים שורש בחי' משה שנק' שושבינא דמלכא כנ"ל דהנה מבואר למעלה בענין מחוץ לפרכת כו'. והנה כ"ז היא בבחי' העלאת מ"ן מבי"ע לאצי' אבל משה הוא בחי' שושבינא דמלכא

דהיינו בחי' המ"ד שמברר מ"ן והוא ענין מי שתורתו אומנתו כמלך שגוזר כמאמר מתניתין מלכתא. וכמ"ש ודברי אשר שמתי כו' כמבואר. וזהו פי' ותורה אור. ואע"פ שמבואר למעלה בשרש התורה שהיא מבחי' השערות שלמטה מבחי' הלבנונית. שהוא שרש המצות מ"מ בירידת האור למטה בהתלבשות. הנה המצות ירדו למטה ביותר בהתלבשות בבי"ע משא"כ התורה שהיא בחי' אור לנר מצוה למטה עכ"פ. ולכך נק' משה שושבינא דמלכא ואהרן נק' שושבינא דמטרוניתא בלבד ומטעם זה בהעלות אהרן את הנרות לא כתיב להעלות נר תמיד. כי באצי' דאיהו וחיוהי כו' אין שם בחי' עליות וירידות בשינויים כ"כ כמו בבי"ע ולכך עולה שם האור תמיד משא"כ בבי"ע דכתיב מחוץ לפרכת העדות יערוך כו' כנ"ל וד"ל)וידוע דמשה הוא בחי' חכמה דאצי' וע"כ היה כבד פה כו' ולכך כתיב ביה ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך כלומר שיקריבהו ויעלהו אליו לבחי' האצי' להכלל בו ובכל עולם בחי' משה הוא למעלה מהפרסא ועמ"ש ע"פ משה ידבר והאלקים יעננו. וזהו ויקחו אליך שמן זית כו' פי' ואתה הוא בחי' חכמה דמשה ואליו דוקא יקחו שמן לברר בירורים כי סדר הבירורים תחלה באצילות ואח"כ מאצי' לבי"ע. ולהיות כי מבחי' אותיות דחכמה דוקא נעשה הבירור משום דאבא יסד ברתא והוא הנותן הכח לאהרן להעלות נרות כו' ונק' סוסים זכרים. כמ"ש במ"א לכך אמר מאת בנ"י חקת עולם מא' עד תיו דאותיות התורה יש חקת עולם להעלות הנרות כו' וד"ל. וזהו ואתה תצוה ואתה דוקא לפי שבמשה תלוי הדבר בין הבירורים שמלמטה למעלה שע"י אהרן כנ"ל. ובין הבירורים שמלמעלה כו'. ואח"כ נצטוה אהרן להעלות הנרות מלמטה כמ"ש בסמוך יערוך אותו אהרן כו' ואם לא ע"י משה לא היה אהרן יכול להעריך הנרות מטעם הנ"ל וד"ל. ובכל זה יתורץ מה שנצטוה משה במצוה זו ליקח אליו שמן זית זך כו'. וגם מה שבו נאמר להעלות נר תמיד. ובאהרן כתיב מערב עד בקר. כי העלאת מ"ן דבי"ע באצי' הוא ע"י המלכות כידוע והרי בחי' שרש התהוות הזמן הוא במלכות דוקא. כמ"ש ה' מלך מלך וימלוך. עבר הוה ועתיד כי בבחי' מלוכה שהוא בחי' התגלות והתפשטות אור שייך עבר הוה ועתיד. ועמ"ש סד"ה שובה ישראל עד. אבל בבחי' עצמות אלקות הוא למעלה מבחי' הזמן. וכידוע בע"ח הטעם דמ"ע שהזמן גרמא נשים פטורות לפי ששורש הזמן הוא בבחי' נוקבא כו' וד"ל. ולכך אמר בהעלותך את הנרות דאהרן שנק' שושבינא דמטרוניתא מערב עד בקר שהוא כללות הזמן בי"ב צירופים דלילה וי"ב צירופים דיום משא"כ במשה שנק' איש האלקים שהוא למעלה מבחי' הזמן נאמר להעלות נר תמיד וכנ"ל וד"ל:

כי תשא

כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו לה' וגו' זה יתנו וגו' מחצית השקל וגו'. הנה מרע"ה נקרא רעיא מהימנא והיינו כענין שנא' ורעה אמונה פי' כמו הרועה המנהיג צאנו וזנם ומפרנסם בשדות תמיד כמו כן בחי' משה הוא רעיא מהימנא שהוא זן ומפרנס ומשפיע לכללות נשמות ישראל שהם בבחי' אמונה כי ישראל מאמינים בני מאמינים פי' שנקבע בנפשם מצד שורש חוצבם ישראל עלה במחשבה כו' כי הוא ית' המחדש בטובו מע"ב ובכ"י מהוה אותם מאין ליש אך אמונה זו אינה אלא בבחי' מקיף אבל להיות התפעלות בנפשם בבחי' פנימיות היא ע"י בחי' מרע"ה בחי' דעת שהוא הזן ומפרנס את האמונה שתהא אמונה שלימה וחזקה ונגעה עד פנימיות הנפש והיינו ע"י הדעת וההתבוננות איך שבאמת כל העולמות עליונים ותחתונים הם ממש כלא חשיב קמיה ואינן תופסים מקום כלל וכמ"ש אתה הוא ה' לבדך וגו' ואתה הוא עד שלא נבה"ע כו' כי התהוות כל העולמות אינם רק מבחי' מלכותו ית' בלבד כדכתיב מלכותך מלכות כ"ע ושם עלו השגת הנבראים כמאמר יתברך שמך בפי כל חי תמיד לעולם ועד פי' מה שהוא יתברך בפי כל חי הם שרפים ואופנים וחיות הקודש והשגתם באלקות אינו אלא מבחי' שמך לבד שהוא בחי' מלכותו ית' והנה כתיב דבר מלך שלטון בחי' מלכות הוא בחי' דבור וכמ"ש בת"ז מלכות פה כו' וכמשל מלך ב"ו שהנהגתו בכל מדינות מלכותו היא ע"י דיבורו ופקודתו של המלך כך עד"מ כל הנהגות עולמות עליונים ותחתונים הוא מבחי' דיבורו של הקב"ה כביכול וזהו קיומם וחיותם והתהוותם מאין ליש וכמ"ש כי הוא אמר ויהי שבדבור אחד נבראו וכשם שאין ערוך לדבור של האדם נגד מהותו ועצמותו כן ויותר מכן לאין קץ אין ערוך התהוות העולמות וחיותם וקיומם לגבי הקב"ה בכבודו ובעצמו ובטלים במציאות ממש והיו כלא היו שאינו בגדר עלמין כלל לא בבחי' ממלא כו' ושם לית מח' תפיסא ביה כלל.

והנה משם נמשך שפע ורצון לרעות האמונה שהיא בבחי' ממכ"ע וסוכ"ע וזהו שאמ' ה' למשה כי תשא את ראש בני ישראל שבחי' משה הוא המנשא ומגביה הראש ומוחין של בחי' בנ"י שהם מאמינים בני מאמינים והנה בזמן שבהמ"ק הי' קיים והוא ע"י מחצית השקל כו' כי הנה בזמן שבהמ"ק קיים היו מקריבין ממחצית השקל קרבנות ע"ג המזבח וענין הקרבנות שהיו מקריבין בהמה ע"ג המזבח והי' יורד אש מלמעלה בצורת אריה דאכיל כל קרבנין ומחמת זה גם בחי' נפש הבהמית שבכאו"א מישראל היה נכלל ונתמעט בקדושה עד שבכאו"א היה מקשר דעתו ובינתו לגדולת ה' להבטל אליו כנ"ל.

ועכשיו משחרב בהמ"ק תיקנו אנשי כנה"ג תפלה במקום קרבנות כמארז"ל על ג' דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים ואיזה היא עבודה שבלב זו תפלה וכל התפלה היא להעמיק דעתו ובינתו בגדולת א"ס ברוך הוא אתה הוא ה' לבדך כו' הוי"ה אלקינו הוי"ה אחד והפי' של אחד הוא שגם עתה. אחר שנברא העולם במקום וזמן מזרח ומערב צפון ודרום ומעלה ומטה וכן בבחי' זמן שיתא אלפי שני הוי עלמא הוא ג"כ אחד כי לגבי הקב"ה שוה ממש כמו קודם שנברא העולם שאז לא הי' בחי' מקום וזמן כלל שהוא ית' היוה את בחי' מקום וזמן מאין ליש וכמ"ש הנה מקום אתי וכו' ועד"ז הוא כל התפלה שאינה אלא להאריך באחד כו' כמ"ש במ"א שע"י התבוננות בעומק וברוחב בתפלה יתלהב לבו בתשוקה נפלאה להכלל באחד ולמהוי אחד באחד:

וביאור הדבר היינו מ"ש מצרף לכסף כו' כן איש לפי כו' פי' כי הנה אהבה רבה שהיא באה ונמשכת מלמעלה למטה לעורר את האהבה בכללות נש"י הוא בבחי' מקיף כמ"ש וימינו תחבקני כו' והיינו כארי' ישאג לעורר כנס"י כו' וזה אינו אלא לאחר ההתבוננות בק"ש בפסוק שמע ישראל ובשכמל"ו יחודא עילאה ותתאה ואז בש"ע שהתפלה במקום קרבן יורד האש שלמעלה אהבה רבה מבחי' ארי' הנ"ל ואוכל הקרבן שהוא הנה"ב כו' דהיינו שמתהפך גם רצון חומר הגוף לה' לבדו ואין בלבו אלא אחד ואין זר אתו כו' וזהו מצרף לכסף כו' פי' עד"מ הכסף המעורב בסיגים בתכלית התערובות כשנותנים אותו בכור המצרף בשלהבת יתברר ומתפרדים כל החלקים שבו עד שחלק הטוב יוצא נקי בפ"ע וכל חלקי הסיגים מתפרדים ויוצאים מובדלים בפ"ע וכל שיתנו אותו בשלהבת הרבה פעמים יותר יובדל חלקי הסיגים הדקים כידוע וא"כ נמצא שמה שהיה הסיגים בהעלם מתחלה בערבוביא ע"י השלהבת נתגלו ויראו ויצאו לידי גילוי וכל שנשתהא הכסף בשלהבת יותר יותר יצא ההעלם עד שגם הדקין שבדקין יצא להפרד בפ"ע ולא להיות מעורב בטוב כו' וד"ל.

וכמ"כ עד"מ בנה"ב עם הניצוץ אלקי שהם מעורבים מטו"ר בתכלית וע"י שלהבת העולה מאליה בתפלת ש"ע מחמת שאגת אריה דלעילא הנ"ל מתבררים כל החלקים המעורבים ויוצא מן ההעלם כל הסיגים גם הדק שבדקין כו' וד"ל וזהו הטעם שאנו אומרים בשמונה עשרה דוקא סלח לנו להיות כי כל מה שהתבונן ביותר העמקות בק"ש וסדר השבחים בפסוקי דזמרה בהתלהבות רשפי אש של מטה צעק לבם כו' יותר נתעורר למעלה אש של מעלה אהבה רבה כו' ואז גם שמים לא זכו בעיניו כו' מאחר דלגבי עצמות המאציל כלא חשיבי המשפיע עם המקבל סובב וממלא כו' וגם למטה נתגלה גם כל דק שבדקין שבתערובות טו"ר ואז נעשה חוטא גדול גם בדקות הרע ואומר סלח לנו כי חטאנו כו'

מפני שחוט השערה נדמה כהר לגבי אמיתית בעל האמת כו' כמשל מי שעומד לפני מלך שגם תנועה קלה בפריקת העול האימה כמרד יחשב וגם כל יגיעותיו לא יזכו בעיני המלך לפי שלגבי רוממות המלך אין לך דבר שיספיק כו' וד"ל וזהו שאמרו גבי מומין דדוקין שבעין לדידהו לא הוה מומא ולדידן הוה מומא פי' דוקין שבעין הוא ההסתרה שבחכמה להשגה אלקית מצד חומר מחשך הגוף והסתרה זו שלא נתפס במוח ולב סובב וממלא הוא תכלית הדקות של הרע משבירת רפ"ח ניצוצות שבשעת חטא אדה"ר שנתגשמו כל הברואים וכמ"ש בזוהר דאחשיך אנפין כו' ולכך לדידהו עכו"ם שנלקחים מבחי' אחוריים דאלקים אחרים אין זה מום כי הפרידן מאחדותו בתחלה כו' אך לדידן ישראל עלה במחשבה הוי מום גמור כי ישראל מאמינים כנ"ל וזהו שבהם נאמר עינים להם ולא יראו מפני הדוקין שבעין החכמה כו' וכמו בבלעם שהיה סומא בעין א' כו' אבל בישראל נאמר וכל ישראל רואים כו' וד"ל וכל הנ"ל שמתברר הדק שבדקות אינו אלא דוקא אחרי שירד לעמקות ההתבוננות וגם כי בהתלהבות התפלה כדוגמת הקרבן כנ"ל משא"כ מתחלה היה מעורב טו"ר בתכלית דהיינו כידוע בענין כל דרכי איש זך בעיניו כו' שנדמה לו ההר כחוט השערה והוא כשר וישר בעיניו כו' ואינו מרגיש הרע כלל אבל כשמתלהב ביותר יותר מרגיש אפי' הקל שבקלות כהר גבוה כנ"ל וד"ל.

וזהו ונתנו איש כפר נפשו לה' מחצית השקל בשקל הקודש תרומה לה' פי' כי הנה במשכן היה ג' דברים כלליים זהב וכסף ונחשת והוא נגד ג' דברים שהעולם עומד עליהם שהן תורה ועבודה וגמ"ח העבודה הן הקרבנות הוא בחי' הזהב ורשפי אש התשוקה מלמטה למעלה כידוע והכסף הוא חסד עליון מלמעלה למטה אהבה רבה כנ"ל לעורר האהבה בכנס"י נכסוף נכספתי כו' והנחשת היא ממוצע כלול משניהם והיא התורה וגם נחשת ר"ת נובלות חכמה שלמעלה תורה וכללותם ג' קוין ימין ושמאל ואמצע כידוע וד"ל.

והנה ידוע ההפרש בין קדש לקדוש שקדוש בוי"ו מורה ההמשכה מסובב לממלא לומר שהוא ית' קדוש ומובדל מזמן ומקום כו' והוא מתנשא ומרומם מהם כו' כידוע אבל קדש בלא וי"ו הוא עצמות אא"ס קודם שיהיה סובב וממלא כו' שאז הוא ענין הקדושה וההבדלה בעצמותו ולא שהוא קדוש ומובדל מתחתון הימנו בלבד כו' וד"ל.

וזהו ענין שקל הקדש דוקא להיות כי משה רעיא מהימנא הוא לזון ולפרנס האמונה לכנס"י כנ"ל בענין כי תשא את ראש בנ"י וכו' והיינו שהוא ממשיך מקודש העליון העצמות של המאציל ב"ה להיות קדוש בחי' סובב לממלא כו' והמשכת קדש העליון הוא בג' קווין ימין ושמאל ואמצע כנ"ל ע"י תורה עבודה וגמ"ח דוקא להיות כי ע"י המצות אנו

מתקדשים בקדש העליון כמאמרינו אשר קדשנו במצותיו כו' והיינו בחי' קדוש בוי"ו כו' והוא ענין שקל הקדש שנשקל במדה קדש העליון בג' קווין כו' וד"ל וענין מחצית השקל דוקא וכו' להיות כי קדש העליון הזה בא ונמשך בכלי כף מאזנים לשוקלו לחצאין שוין דוקא ומחציתו יתנו כו' ועד"מ כששוקלין איזה דבר לחצאין שוין כל שמחצית הא' יותר כבד במשא ויכבד ביותר בירידתו מטה מטה ע"פ המעט שמכריעו כן לפ"ע יתעלה מחצית השנית שבכף שכנגדו ויוגבה ויתרומם למעלה מעלה כידוע וכמו"כ עד"מ קדש העליון נשקל בכף מאזני החכמה עליונה ימין ושמאל פי' המחצית האחד יורד בדרך ירידה מלמעלה למטה בבחי' קווין הנ"ל להוסיף אורות באצי' ע"י מעשה רמ"ח מ"ע שכללותם הוא ענין יחוד קוב"ה ושכינתיה דהיינו להיות בחי' סובב וממלא כו' ומחצית הקדש עליון בכף השמאלי ירידתו בשביל העליה והסתלקות שיתעלה ויתרומם למעלה כשיכריענו הכף הימיני כנ"ל במשל והיינו מחצית השקל שיתנו תרומה לה' פי' ארמותא להוי' כנזכר בזהר והוא עליית כנס"י ישראל עלה במחשבה בתשוקה נפלאה מלמטה למעלה בתפלת ש"ע ע"י אור חסד עליון דקדש העליון שירד לעורר את האהבה בבחי' אור חוזר כו' וד"ל וזהו כי תשא את ראש בנ"י פי' כשתרצה לפרנסם באמונתם מחסד עליון מחצית השקל של הקדש העליון שיורד לעורר את האהבה בבחי' או"ח להגביה ולהנשא את ראש ומוחין דכנס"י כו' ונתנו איש כפר נפשו כו' מחצית השקל כו' ומאותו המחצית היו הקרבנות שהוא ענין ההעלאת מ"ן מלמטה למעלה אשה ריח ניחוח כו' כידוע והעשיר לא ירבה והדל לא ימעיט כו' והטעם הוא כי כבר נשקל המחצית בשקל הקדש העליון מתחלה כנ"ל וא"כ העשיר במצות והדל במצות שוין כי כך היה המדה בתחלה מהמודד בחי' מאזני חכמה עילאה כנ"ל וד"ל:

לפקודיהם פי' כמו ויפקד מקום דוד כו' שהוא לשון חסרון והענין הוא בהיות כי הרי מבואר למעלה בענין שמים לא זכו בעיניו כו' כשהעלייה היא בתכלית לגבי העצמות וכן למטה בכנס"י אומרים סלח לנו וכו' לפי שאז מתברר תכלית הבירור ויתפרדו כל פועלי און אפי' הדק שבדקין כנ"ל.

וזהו לפקודיהם פי' שמפרש הטעם למה תשא ותגביה את ראש ומוחין מכנס"י כו' הוא כדי שיפקד ויחסר הרע הנדבק בנשמותיהם בערבוביא בהעלם כי מעתה יתפרדו ויבולע המות וכנ"ל וד"ל וזהו ונתנו איש כפר נפשו לה' לשון כופר הוא כמו בעי לכפורי ידיה בההוא גברא כו' דהיינו הסרת הלכלוך והמיאוס כו' וכמ"כ יכפרו נפשם דהיינו שיוסר ויובדל כל חלקי הרע מנפשם ויתפרדו כל פועלי און כו' ע"י ענין מחצית השקל שיתנו תרומה לה' שהרי הקרבן שבא ממנו נאכל ונשרף ע"ג המזבח לגמרי באש של מעלה

אריה דאכיל קרבנין כו' והוא ארמותא העלייה בתכלית שאז יהופך גם הרע לטוב כהמס דונג מפני אש כן יאבדו רשעים כו' וד"ל.
וזהו מחצית השקל השנית שבכף השמאלי להעלות מרפ"ח ניצוצים תרומה לה' כו'. אך ערך העלייה הוא לפי ערך הירידה מלמעלה למטה במחצית השקל הקדש עליון שבכף הימין המכביד ויורד בג' קווין תורה עבודה גמ"ח וכללותם רמ"ח מ"ע רמ"ח המשכות מקודש העליון כענין אשר קדשנו כו' וד"ל וכל שמתגברים ישראל ביותר במעשה המצות אז נמדד המדה של קדש העליון בשפע רב יותר ואז ממילא עליית כנס"י הגבה מאד נעלה לפי ערך כנ"ל וד"ל ומ"ש העשיר לא ירבה כו' הגם שתלוי במעשה המצות כו' הרי ידוע דכללות נש"י קומה שלימה היא והראש תלוי ברגל ולכך הדל והעשיר שוין במחצית השקל אך במדידות כללות ההשקלה בשני החצאין בבחי' אור ישר ואור חוזר תלוי לפי ערך מעשה המצות בכנס"י כידוע וד"ל:
להבין ביאור הדברים ע"פ כי תשא כו' מחצית השקל כו' הנה שורש ענין תשא את ראש בנ"י היינו כמ"ש ורעה אמונה דכ' הרמ"ז פ' בהר ורעה מלשון רעייתי פרנסתי פי' המשך המזון באמונה וכ"ה בזהר פ' פנחס ולכן נקרא משה רעיא מהימנא שהוא מפרנס האמונה כי משה הוא יסוד אבא דממשיך חסדים לנוק' הנקרא אמונה כי המל' מקבלת מאבא בסוד אבא יסד ברתא וכ"כ בע"ח שעילוי הגבורות בקו האמצעי שבמל' עד הכתר שבה הוא ע"י יסוד אבא וענין מחצית השקל הוא ע"ד מ"ש בפע"ח גבי שבועות איך הכתר של ז"א וכתר של נוק' נעשים ברגע אחד והוא כי החסד שבת"ת ז"א היינו חסד ג' נחלק לב' חציו עולה למעלה בכתר וחציו יורד יוצא אל האחוריים לצורך המל' וכאשר עולה החסד למעלה אז יורד הכתר של ז"א מלמעלה ויורד עד ראש ז"א כו' נמצא כי בחי' החסד העולה הוא גורם ירידת הכתר כו' נמצא כי הכתר כל עיקרו אינו אלא מבחי' החסדים כו' ולכן באותו החסד הנחלק וגורם לז"א לירד הוא משפיע אל הנוקבא עכ"ל וכ"כ במ"ח גבי שבועות וזהו ענין מחצית השקל כי שקל כסף הוא בחי' חסד שבת"ת שכסף הוא בחי' חסד לת"ת הוא קנה המאזנים שהחסד שבו נחלק לב' חציו וזהו ענין ב' מחצית השקל מחצית הא' נשאר בז"א שממנו נעשה הכתר דז"א והוא בחי' כתר תורה כנודע דתרי"ג ארחין שבכתר דז"א הם תרי"ג מצות כו' והוא עד"מ כף הא' הנמשך מקנה המאזנים ויורד מלמעלה למטה ע"י אבן המשקלות שנותנין בו והיינו מה שממשיכים תוספות אורות עליונים ע"י קיום התורה ומצות שנמשך גילוי אור א"ס ב"ה מלמעלה למטה וזהו ענין המשכת וירידת הכתר לז"א כו' ומאיר בכל הג' קווין שלו חג"ת שהן תורה ועבודה וגמ"ח ומחצית השקל הב' אשר נאמר בו מחצית השקל תרומה להוי"ה

הוא חציו החסד הנ"ל הנמשך להיות הכתר דנוק' והיינו שבחי' חסד זה הוא המשכה מלמעלה כדי לעשות לה התעוררות העלאת מ"ן כי ענין כתר דנוק' זהו הרצון הפשוט ליכלל בא"ס ב"ה למעלה מהחכמה והשכל וזהו בחי' בכל מאדך ושיומשך רצון וכתר זה בכנס"י זהו ע"י המשכה מלמעלה לעורר ההעלאה וזהו ענין מחצית השקל תרומה לה' תרומה לשון ארמותא בחי' העלאה כי אף שחציו חסד הנ"ל נמשך מלמעלה למטה אך עיקר המשכת כדי לעשות ההעלאה שהוא בחי' כתר דנוק' כו' ע"כ נק' מחצית זה תרומה להוי"ה ארמותא כו' וכמ"ש במ"א ע"פ ונתתי לך מהלכים ענין ב' מיני הילוך מלמעלה למטה ע"י תומ"צ ומלמטה למעלה והיינו ג"כ ע"י המשכה מאוא"ס ב"ה באמירת קדוש ת"י נימין דא"א שעי"ז דוקא נמשך כח הביטול וההילוך כו' ע"ש וזהו כענין ב' מחצית השקל דכאן.

וביאור הדברי' האלו יובן ע"פ הידוע בענין אתעדל"ע שהוא נמשך ע"י אתעדל"ת תחלה ומבואר בע"ח שער מ"ן ומ"ד. אך כדי שיהיה כח להמקבל להעלות מ"ן הוא ג"כ ע"י המשכה מלמעלה תחלה וכמ"ש בסידור ע"פ הקל קול יעקב וההפרש בין ב' המשכות אלו שבחי' המשכה לעורר מ"ן אינו מאיר אלא בבחי' מקיף על המקבל ולא נמשך הגילוי עדיין בבחי' פנימי' וכענין וימינו תחבקני אבל ההמשכת מ"ד שאחר אתעדל"ת נמשך בבחי' פנימיות וכמו המשכ' הטפה שנמשך ונקלט ביסוד דנוק' ולא בבחי' חיבוק לבד כו' וזהו ענין ב' בחי' דמחצית השקל שהם ב' בחי' המשכות אלו דמ"ד כי שקל הקדש הוא המשכת החכמה מבחי' יסוד אבא שנק' קדש שלמעלה מבחי' קדוש בויי"ו לקדש זה נמשך בבחי' משקל מכף מאזנים וזהו פי' שקל הקדש דהיינו שנמשך חסדים דאו"א בב' בחי' אור ישר ואור חוזר היינו החצי מן החסדים נמשך לנוק' כדי שתוכל להעלות מ"ן בבחי' או"ח הוא ענין המשכת מ"ד לעורר אתעדל"ת וימינו תחבקני כו' וזהו פי' מחצית השקל תרומה לה' שעושה בחי' ארמותא שהוא העלאה והיינו שקנו במחצית השקל את הבהמה דקרבנות שהוא עליית שם ב"ן בחי' מל' שנק' בהמה שכדי להיות עלייה זו נמשך תחלה בחי' כסף וחסדים מחצית השקל הנמשך לנוק' כו'.

והחצי מן החסדים נמשך בבחי' או"י לז"א שמזה נמשך הכתר דז"א וז"א יש בו ג"כ ג' קווין כו' כנגד כללות התורה שהן תורה ועבודה וגמ"ח. ומבחי' זו נמשך המ"ד שאחר המ"ן שמ"ד זה נמשך מבחי' ז"א לנוק' והוא נמשך ומאיר בבחי' פנימיות וזהו ענין אריה דאכיל קרבנין שהוא אתעדל"ע שלאחר אתעדל"ת כו' והיינו שע"י מעשי המצות ממשיכים תוספת אור בז"א וגם נמשך בחי' יחוד דזו"נ כו' והוא בחי' אור ישר כו':

וזהו ענין ושמתי כד כד שמשותייך ב"פ כ"ד בחי' כד א' שליש דשם ע"ב נמשך לז"א ובחי' כד א' לנוק' והם בחי' או"י ואו"ח כנודע מענין שהם וישפה כו' וצ"ל ב' הבחי' כדין וכדין כו' ובאמת הא בהא תליא שלפי ערך עסק התורה ומצות שהוא בחי' מחצית השקל הנמשך בבחי' אור ישר כך לפי ערך זה יהיה המשכת הכח לתפלה ועבודה שבלב ע"י מחצית השקל הב' כי החסד מתחלק לב' בחי' בהשוואה א' כו' דהא בהא תליא כו' וזהו כמשל ב' כפות מאזניים שלפי ערך ירידת הכף הא' כך הוא ערך עליית הכף השני וכמ"ש במ"א ע"פ וגבעות במאזנים כו' וזהו זה יתנו כל העובר על הפקודים רמ"ח פקודין דמלכא מחצית השקל כו' הוא בחי' ע"ס דאו"י הנמשך מלמעלה ע"י קיום רמ"ח מ"ע כו' ועי"ז ג"כ מחצית השקל לנוק' להגדיל הכתר דנוק' בחי' בכל מאדך כו' ואעפ"י שלפי פשוטו קאי רק על נתינת מחצית א' לקרבנות מ"מ הדרשה תדרוש על ב' בחי' מחצית בחי' כד כד כו' (נ"ל והנה לפמש"כ הם ב' בחי' מ"ד כנ"ל ובמ"א ע"פ הרע"מ פ' תשא נת' בע"א שמחצית השקל האחד הוא המ"ד הנמשך לעורר המ"ן וגם לבררו בחכמה אתברירו ואח"כ מחצית השקל תרומה זהו המ"ן עצמו כי גם הוא נק' מחצית השקל בחי' ו"ד דמילוי יו"ד כמש"ש באריכות ולפ"ז המשל כפשוטו דכף א' היורד מלמעלה למטה זהו המ"ד וכף א' העולה זהו העלאת המ"ן וא"כ ודאי מוכרח דלפי ערך ירידת הכף הא' כך עליית כף הב' מאחר שירידת הכף הא' זהו ענין המ"ד המעורר ומברר המ"ן שזהו כף הב' א"כ ודאי לפ"ע המברר כו' אך לפמש"כ הרי בחי' עליית הכף הב' זהו המשכה בפ"ע על ידי מחצית החסדים היורדים לנוק' וירידת הכף הא' זהו על ידי מחצית החסדים היורדים לז"א כו' והוא ענין בחי' עסק התפלה ועסק התומ"צ ואולם אף על פי כן אמת שלפי ערך ירידת הכף הא' כך הוא עליות כף הב' אע"פ שהם ב' המשכות בפ"ע. אלא משום דהא בהא תליא כנ"ל וזהו ענין שהחסד נחלק לזו"נ בב"א כו') וענין אין לך טפה יורדת מלמעלה כי המ"ד המעורר מ"ן הוא בחי' טפה א' לבד דהיינו התעוררות כללי לעורר את המקבל והמקבל נתעורר עי"ז בכמה אופנים ודרך כלל היינו בב' דברים אהבה ויראה וזהו שאין טפיים עולה כנגדה מלמטה כו' וזהו כי תשא את ראש בנ"י שממשיך כתר דנוק' בחי' בכל מאדך כו' והיינו ע"י מחצית השקל חצי החסד הנמשך לנוק' כו' כנ"ל לפקודיהם כמו ויפקד מקום דוד שהוא לשון חסרון והענין שע"י אריה דאכיל קרבנין שנעשה הבירור בתכלי' ועי"ז יתפרד הרע וילך לו ונמצא (הוא) הרע נחסר מנפשות' שהיה נדבק שם תחלה וכמו הגו סיגים מכסף ועד"ז אומרים בשמ"ע סלח לנו כו' וכן דרך כלל הוא כן בע"ש שהוא עליית המ' מק"נ ואז גם הנוגה רוצה לעלות ונמשך שלהבת מלמעלה לבטש בה ונפרד הרע דנוגה והטוב שבנוגה עולה למעלה והרע נדחה

למטה וזהו מצות רחיצת פניו ידיו ורגליו בחמין בע"ש וכמ"ש בזהר ויקהל ובפע"ח האריך בזה ועד"ז ג"כ בענין מחצית השקל שהוא ג"כ המשכה מלמעלה להיות עליות הנ"ל ואזי נפרדו ג"כ החיצונים וזהו ענין לפקודיהם ונתנו איש כפר נפשו פי' כפר הוא הפדיון שפודה נפשו משחת וכל פודה הענין הוא שנותן חליפין במקום נפשו שהוא הממון ונפשו ישאר לו כו' וכענין פדעהו מרדת שחת מצאתי כפר וכמ"כ הנה בקרבנות שהם בירור הטוב מן הרע מכל מקום לפייס הסט"א ניתן להם מקום ליניקת החיצונים מהקרבן ג"כ היינו מעשן המערכה כו' להחיותם וליתן להם טרף ומזון כו' ומתפייסים בזה שניתן להם ברצון כו' ועי"ז לא יקטרגו על התגברות סטרא דקדושה והקרבן עולה לריח ניחוח כו' עד רום המעלות עי"ז הבירור הטוב מן הרע רק שניתן להם ג"כ מעט יניקה כו' אבל הבירור הטוב מן הרע הוא כפלי כפלים לאין קץ וערך על מעט היניקה שניתן להם וזהו כעין פדות שהרי פודה את הטוב ומעלהו משבה"כ אלא שעכ"ז צריך ליתן דבר אחר שיכנס במקומו לפייס וה"ע יניקתם מעט מעשן המערכה רק שזהו מעט מזעיר וכלא חשיב לגבי הטוב שנתברר ונפדה מהרע כו' ועד"ז הוא ענין שעיר המשתלח דכתיב ונשא השעיר כו' וגם חטא האדם מתכפר עי"ז וזהו כשאומר זה חליפתי עי"ז זה כפרתי כו' ונשאר נפשו נקי לעלות אל ה' ואין זר אתו כו' וכן עד"ז בהעלאת מ"ן דנוק' יניקתם מן הפסולת השליא ודם נדות כו' ואז המובחר עולה ונעשה ממנו ולד כו' ועד"ז ממחצית השקל תרומה לה' עליות המ"ן למעלה כו'.

והנה בכ"ז יובן ג"כ משלים דר' מאיר ע"פ צדיק מצרה נחלץ כמ"ש בגמ' דסנהדרין דל"ט ע"א ובפרש"י שם שרימה השועל את הזאב לכנס לחצר היהודים בע"ש כו' ויאכל עמהם בשבת כו' חברו עליו במקלות כו' אבל בא עמי כו' נכנס השועל בדלי העליון והכביד וירד למטה ודלי התחתון עלה כו' והראה לו דמות הלבנה במים כו' נכנס הזאב בדלי העליון והכביד וירד ודלי שהשועל עליו עלה כו' עד לא כך כתיב מאזני צדק וגו'.

והענין כי ששת ימי המעשה הם הכל המשכות מבחי' ו"ק העליונים שיורדים למטה להחיות העולמות ואח"כ בע"ש מתחילין לעלות למעלה ובשבת הוא תכלית עליותם ואז לוקחים שם השפע והחיות למעלה ומהשפע זו שלקחו שם משפיעים אח"כ בכל ששת ימי המעשה יום ביומו וכמ"ש בפע"ח. אך עליותם זו בשבת הוא ע"י הבירור שבירורו כו' בששת ימי המעשה ושבה"כ שנפלו שם רפ"ח ניצוצין והוא מ"ש ששת ימים תעבוד כו' זה פונה לזיתו וזה פונה לכרמו כו' והמכוון ע"ד עבודה להעלות הניצוצות על ידי שמתפלל בכח האכילה ונותן צדקה כו' וכל מה שנברר בחול עולה אח"כ בשבת כי

בשבת בורר אסור כו' שבשבת אין בחי' ירידות כמו בחול שיורדים הו"ק לברר בירורים רק שבת הוא עליות העולמות למעלה שמה שנברר בחול עולה למעלה מעלה כו'.
ולכן איתא דבקושי התירו לדבר ד"ת בשבת כי היא בחי' שתיקה שלמעלה מבחי' דיבור שהשתיקה הוא בחי' בטול במציאות וכמ"ש ויכלו השמים לשון כלות הנפש. ולכן המצוה לשורר בשבת כמ"ש האריז"ל שהוא בחי' כלות הנפש. וגם בבהמ"ק היה בשבת השיר כפול (נ' דר"ל שהי' שיר במוסף ג"כ) וזהו שארז"ל יוצאין בשיר ונמשכין בשיר פי' יוצאין בכלות נפשם עד מדרגה שיכולין לילך בעצמם ונמשכים בשיר הוא למעלה ממדרגתם שלא היו יכולין לילך בעצמם היה יורד המשכה מלמעלה לימשך אותם למעלה וזהו למעלה מבחי' תורה כי התורה הוא ח"ע בחי' צירופי אותיות ששרשם מהחכמה כו' והניגון הוא בחי' הביטול בלי צרופי אותיות כ"א רק המשכה שנמשך להדבר בבחי' ביטול ותשוקה כו' אך אעפ"כ התירו לדבר ד"ת מפני שגם השיר והביטול א"א להתקיים בלי כל וזהו ענין נקודה בהיכלי' ההיכל הוא התורה שנק' היכלא עילאה דקוב"ה ובה דוקא מתקיים הנקודה שהיא בחי' הביטול כו' ועמ"ש בענין נקודה בהיכלי' ע"פ ראה אנכי נותן לפניכם כו'.
והנה הזאב הוא משל לקליפות ורשעים וזהו שרימה השועל את הזאב ליכנס לחצר היהודים בע"ש כו' שהקליפה עולה ג"כ בע"ש כדי לשאול פרנסתה כמו שהקדושה עולה כו' שאחר שגמרו ו"ק דקדוש' לעלו' שהם שרש ס"ר נשמות ששה משמותם כו' הנה היא באה אחריהם לקחת גם היא חלקה כהם ולזה הטעם היא עולה בכל ע"ש כו' ואז נמשך מלמעל' שלהובא דאשא ומוריד את הרע למטה מטה כו' וזהו מ"ש במשל דר' מאיר חברו עליו במקלות אח"כ אמר לו השועל בא ואראך מקום אחר לאכול ולשתות כו' כי הנה כתי' לעשות את השבת ומי שטרח בע"ש כו' והיינו שמתחלה צריך לירד לברר בירורים כל ו' ימי המעשה. וזהו ענין המשל מהבאר ועל שפתו מוטל עץ והחבל מושכב עליו ובשני ראשי החבל שני דליים קשורים נכנס השועל בדלי העליון והכביד וירד למטה ודלי התחתון עלה כו':
דמות הלבנה במים כו' פי' דמות הלבנה שבמים היינו בחי' שם ב"ן שנפל למטה בשבה"כ בבחי' מים תחתונים וצריך לברר הבירורים ולהעלותם בבחי' מ"ן באר מים חיים כו' והעלאה זו הוא ע"י ירידת שם מ"ה לברר ב"ן כו' וזהו המשל משני דליים שע"י שירד השועל בדלי העליון והכביד וירד למטה הוא משל לירידת שם מ"ה למטה לברר עי"ז עולה הדלי התחתון למעלה היינו העלאת הניצוצים דב"ן שנתבררו ועולים למעלה

וכמ"ש בענין מחצית השקל כו' שע"י ירידת הכף האחד כו'. ויובן זה ע"ד שנתבאר בביאור הרע"מ דמחצית השקל כו':

ויקהל

להבין שרשי הדברים הנ"ל ע"פ קחו מאתכם תרומה לה'. הנה פירש ארוממך אלקי המלך הנ"ל יובן בהקדים להבין ההפרש בין בחי' מלכות לשאר המדות דאצי'. דהנה כל המדות והספירות הנה בחי' אור ושפע הנשפע מהם הוא בא בבחי' עילה ועלול דהיינו שיש למקבל הנק' עלול ערך אל המשפיע כמו עד"מ מדת החסד שטבע מדה זו להשפיע למקבל. הנה המקבל זה החסד מקבל ממהות מדת חסד של המשפיע והחסד נשפע לפי ערך המקבל וא"כ יש להם ערך זה אל זה וכיוצא בזה בכל המדות אבל בבחי' מדת המלכות הנה עיקר השפע הנמשך ממדה זאת למקבלים אינה באה דרך עילה ועלול אלא ההשפעה ממדה זו באה בבחי' ההתנשאות והרוממות בערך נבדל מהמקבל ובחי' הרוממות וההתנשאות הזאת היא עיקר שפע וחיות המקבלים ובזאת ההתנשאות עיקר קיום מעמדם כי אלמלא מוראה של מלכות כו'.

וכיוצא בזה למעלה הנה בחי' מלכות דאצילות הוא נבדל בדבר זה משאר הספירות דאצילות שמכולם נשפע בבחי' עילה ועלול והיינו באצילות כדפירש באג"ה ד"ה איהו וחיוהי. אבל בחי' מדת מלכות המחיה כל העולמות בי"ע מאין ליש הנה השפעת אורו באה בבחי' הרוממות וההתנשאות וכמ"ש המלך המרומם המתנשא כו'. ובזאת עיקר חיות וקיום כל העולמות (וכמ"ש מזה ג"כ בדרוש מזוזה מימין שבחי' מלכות הוא בחי' התנשאות והסתלקות שלא יאיר ויתגלה אלא בחי' שם בלבד וכן נתבאר בדרוש ע"פ מי מנה בענין והים עומד עליהם מלמעלה) וזהו פי' ארוממך בחי' הרוממות וההתנשאות דבחי' מלכות להיות נקרא אלוקי להחיות מאין ליש היינו בחי' המלך כו' וד"ל. אך הנה זהו בחי' פנימית מדת מלכות אבל בחי' חיצוניות מדה זו יורד להאיר למטה בבי"ע בבחי' עילה ועלול דוקא ונק' בחי' ממכ"ע לכאו"א לפום שעוי"ד כנ"ל. (גם בהביאור ע"פ שחורה אני ונאוה נתבאר שיש בבחי' מל' דאצי' ב' בחי' כו') והענין הוא כידוע דבחי' מלכות דאצילות נעשה בחי' עתיק לבריאה כו'. וכן מבחי' מלכות דבריאה נעשה בחי' עתיק ליצירה עד סוף העשייה כו'. ונמצא יורד האור ומשתלשל בבחי' עילה ועלול בכל עולם לפי ערכו עד סוף העשייה כו'.

ויובן זה עד"מ הדיבור שהוא בחי' ממוצע בין הרב לתלמיד שע"י הדיבור של הרב יוכל התלמיד להבין ולהשכיל כל השכל של הרב הגם שאין ערוך לתלמיד עם הרב בעצם החכמה אך בשכל זה הנשפע מרב לתלמיד יש ערך לתלמיד עמו בהיותו מבין ע"י

הדיבור כמו שמבין הרב את השכל הנשפע על ידו שמתחלקת השפע בדיבור לכל מקבל לפי ערכו לזה במיעוט ולזה בהתרחבות לכל חד לפום שעו"ד כו'.
וכן עד"מ גזירת מלך ב"ו לאנשי מדינתו הנה פקודתו מובן לכל אחד ואחד לפי שיעור השגתו. הגם שרוממות המלך נבדל בערך מכולם אבל דברי פקודתו מובנים ומושגים בערך ויחוס למקבלים כו'.
וז"ש דבר מלך שלטון מפני שהוא בחי' חיצוניות מדת המלכות לגזור אומר על המדינה ונקרא דבר מלך משא"כ בחי' עצם רוממותו שהוא נבדל בערך כנ"ל. ובכל זה יובן למעלה בבחי' מלכות דאצילות שנעשה בחי' עתיק לבריאה כו'.
וע"ד זה הולך ומשתלשל עד סוף העשייה שזהו בחי' דיבור העליון כמ"ש דבר מלך שלטון וז"ש מלכותך מלכות כל עולמים עד סוף העשייה להחיות בבחי' דבור זה לכל חד לפום שיעורא דיליה והוא הנק' בחי' ממכ"ע שיורד האור והחיות לכל נברא בפרט באופן פרטי לפום שיעורא דיליה מריש כל דרגין עד סוף כל דרגין וכנ"ל (וכמ"ש במ"א ע"פ ועתה יגדל נא בענין כאשר דברת לאמר שמלכות דאצילות נעשה כחב"ד לבריאה וכן נתבאר ע"פ השמים כסאי בפי' מבין דבר מתוך דבר תוך דבר היינו ממכ"ע דבר היינו עצם בחי' המלכות שהוא בחי' סוכ"ע כמש"כ) וזהו ג"כ שרש ענין לחם אבירים אכל איש לחם שמלאכי השרת אוכלין שהוא המן כדאיתא ביומא דע"ה ע"ב דהנה בחי' מלכות דאצילות שנעשה עתיק לבריאה כנ"ל הנה בחי' עתיק הזה היינו בחי' עונג אלקי הנמשך מבחי' טל העליון ויורד למטה עד שהנשמות ומלאכים מתענגים ג"כ ממנו בהשגות אלקי שמשיגים והשגה זו בעונג זה נמשל למזון ומאכל כו' שהמזון ישיב את הנפש ויחיה אותה בתוס' אור וחיות ונבלע ונכלל בנפש כו'. כך בחי' עונג העליון שנהנין בהשגות אלקות נבלע עונג זה בנשמות ונעשה להם כמזון וחיות ממש וע"ד שאנו אומרים ישבעו ויתענגו כו'.
והרי זה כמו בחי' המן שהיה נבלע באיברים הגשמיים כך כתיב כי טל אורות טליך מבחי' טלא דבדולחא דנטיף מעתיקא ויורד לנשמות ולמלאכים להיות להם למזון כו'. וזה האור נבלע בהם בבחי' פנימיות דהיינו בהשגה דוקא ואח"כ נולד להם בחי' התפעלות והשגה זו לכל חד לפום שיעורא דיליה כמו מיכאל מתפעל באהבה ותחתיו רבבות אלפים מדריגות. כי הרי נחלק בחי' החסד ליו"ד ומיו"ד ליו"ד כו' וכן במדת הפחד בגבריאל כו'.
וכל אחד ואחד לפי השגתו כך מתפעל. וזהו הנק' שיר שהמלאכים אומרים בכל יום. וכמאמרז"ל כל בעלי השיר יוצאין בשיר פירוש יוצאין מהכלי שלהם מגודל ההתפעלו'

ע"י השגתם בעונג נפלא כו' והשיר הוא מלמטה למעלה בבחי' העלאה ודוקא בכל א' ואחד לפי מדרגת השגתו כך אומר שירה כו' (כמ"ש מזה ע"פ ושם אחיו יובל וע"פ צו את בנ"י כו' את הכבש האחד). וכ"ז מבחי' ממכ"ע דהיינו בחי' מלכות דאצי' שנעשה ע"י לבריא' כו'. וכמ"כ יובן גם בעולם האצי' שיש שם ג"כ בחי' ממלא עד"ז. אך שהוא יותר עליון דהיינו בחי' הארת הקו וחוט שמאיר מאא"ס אחר הצמצום.

ובכל הע"ס דאצילות בכל אחד ואחד לפי ערך דוקא כנ"ל בבחי' מלכות דאצילות בבי"ע וגם שם נמשך מבחי' טל העליון הנקרא טלא דבדולחא המלובש במוחא סתימאה כו'. והיינו מבחי' מלכות דא"ס כשיורד להיות בחי' עתיק באצילות.

ובחי' עתיק דאצילות מאיר בכל האצילות בבחי' ממלא כדמיון המן שנבלע באיברים. כך בכל פרטי אורות וכלים דאצילות שנמשך הטל מבחי' עונג העליון שנק' עתיק דאצילות כו'. ונזכר מזה במ"א ע"פ ויאמר משה אכלוהו היום. ומשה שאמר לחם לא אכלתי כו'. היינו שלא אכל לחם גשמי אלא מבחי' מן זה שנבלע באיברים וכמ"ש לחם אבירים כו' (ובספרי הקבלה בספר ציוני פ' בשלח ע"פ הנני ממטיר לכם לחם מן השמים מה שפירש בפלוגתא דרע"ק ור' ישמעאל ביומא שם) עכ"פ תוכן הענין כדי להבין פירוש ארוממך יש להקדים ההפרש בין בחי' מלכות לשאר המדות דאצילות שמכל המדות להיכן שנמשך השפע מהם הוא נמשך דרך קירוב עילה ועלול. אבל מדת המלכות הוא בחי' רוממות והתנשאות ונמשך ממנה השפע לא ע"ד עילה ועלול.

ולכן הבריאה יש מאין נמשך ממדת מלכותו יתברך. אך זהו עצמיות מדת המלכות אבל חיצוניות והארה ממדה זו יורד להאיר בבחי' פנימיות ע"ד עילה ועלול. ונקרא כח הפועל בנפעל וזהו עד"מ ענין דבר מלך שלטון. זהו מבחי' מלכות דאצילות מה שנעשית עתיק לבריאה. ויובן זה ע"ד ענין המן שהיה נמשך ברדת הטל. בחי' טלא דנטיף מעתיקא. והוא נמשך בבחי' פנימית ונקרא לחם שמלאכי השרת אוכלין אותו כי הטל הוא בחי' טל אורות טליך כו':(ב. וכל זה בחי' ממכ"ע באצילו' ובבי"ע אך בחי' סובב באצילו' ובבי"ע היינו בחי' הארת אור מקיף שאינו מתלבש תוך כל עלמין כידוע. ואין הפי' שאינו מתלבש כלל אלא שהוא מתלבש בבחי' העלם כנ"ל. והענין הוא כמ"ש בע"ח דגם בחי' אור מקיף הוא בא לידי חיות להחיות בבחי' גילוי אור כמו הא"פ וכמ"ש שם בענין צמצום הכלים. דא"פ מצחצח מבפנים והא"מ מבחוץ כו'. וכמ"ש מזה בהביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות וגם בכמה מקומות בע"ח מבואר שהאו"מ ג"כ מחיה. אך ורק שבחי' מקיף הוא מחיה בהעלם. וענין החיות בהעלם ידוע בפירוש הפסוק את השמים ואת הארץ אני מלא אני מבחי' עצמיות אלקות ולפעמים נאמר מכה"כ שאינו אלא בחי' זיו

בלבד. אך הנה בחי' סוכ"ע מחי' כל העולמות בהשוואה אחת בלתי חילוק מדריגות כלל והיינו בבחי' הרוממות וההתנשאות כנ"ל. שהוא בחי' פנימית מלכות דאצילות שאינו נעשה עדיין בחי' מקור לבי"ע. וכמ"ש המלך המרומם כו'. ובבחי' הרוממות הכל שוין כקטן כגדול וז"ש אני מלא בשמים ובארץ בהשוואה אחת)ע' מזה בסידור ח"ב סד"ה להבין המאמר כד אנת תסתלק מינייהו אשתארו כו'. וע' מזה בהביאור ע"פ יביאו לבוש מלכות) אך שאין חיות זה בא בהתלבשות בתוך כל נברא בפרט כמו בחי' ממלא. וכמ"כ יובן בחי' סובב כזה גם בעולם האצילות. והיינו בחי' מלכות דא"ס עצמו קודם שנתצמצם להיות עתיק לאצילות שהוא ע"י בחי' הארת הקו וחוט שאחר הצמצום כו'.

והרי בחי' מלכות דא"ס הוא מאיר בהשוואה לכל ההשתלשלות דאבי"ע וכמ"ש בע"ח דהאור א"ס הוא ממלא כל החלל כו' וגם לאחר הצמצום הנקרא מקום פנוי באמצעותן הנה בחי' אא"ס שלפני הצמצום נקרא בחי' סובב להקיף כל החלל בהשוואה אחת כנודע וד"ל.

ובכל זה מובן יותר פירוש ארוממך אלקי המלך דפי' ארוממך קאי על הרוממות דסוכ"ע בין באצילות בין בבי"ע. ובאצילות היינו בחי' מלכות דא"ס עצמה ובבי"ע היינו בחי' מלכות דאצילות עצמה. קודם שיורד האור להתצמצם בבחי' ממלא כנ"ל שמאיר לכל ההשתלשלות בהשוואה אחת כנ"ל וזהו ארוממך אלקי המלך פי' מה שארוממך אלקי בבחי' הרוממות וההתנשאות להיות בחי' סובב. היינו בבחי' המלך שהוא בחי' פנימית מדת המלכות. ולא בחי' חיצוניות שבה. כי בחי' חיצוניות שבה יורד להאיר למטה בבי"ע בבחי' ממלא כנ"ל. וכמ"כ באצילות היינו בחי' הארת הקו שאחר הצמצום שמאיר בכל האצילות בבחי' ממלא כנ"ל. (והנה מענין ארוממך אלקי המלך בזח"ב פ' וארא דכ"ח סע"ב מפרשו על עליות ורוממות המל' להתחבר בז"א וכן בסידור ע"פ ארוממך אלקי המלך מפרש ג"כ רוממות המלכות להתחבר כללות המל' להמשיך בה הארת הכתר שהוא מלכות דא"ס ואינו בחשבון עשר ספירות כו'. וזהו ע"ד שנתבאר ע"פ ועתה יגדל נא כח אד'. דלשם פי' כי אד' זהו בחי' מלכות וכח אדני זהו ההמשכה מבחי' כתר אריך אנפין. ויובן זה עוד עפמ"ש ע"פ קול דודי הנה זה בא בענין מלכותך. ועפמ"ש ענין רמה קרני בהביאור ע"פ זכור את יום השבת לקדשו דרוש השני. וע' בפרדס ערך רם וערך ירום. ובזח"א וישב קפ"א ע"ב ע"פ ירום ונשא כו'. ובמק"מ שם ואין זה סותר למ"ש בזהר וארא. כי המשכת הכתר במלכות בא ע"י ז"א כמ"ש בזח"ב פ' תרומה דקמ"ו סע"ב ובמק"מ שם ועמ"ש מזה ג"כ בד"ה כי אתה נרי. ולכאורה כאן מפרש בענין אחר דפי' ארוממך אלקי המלך רוממות זו היינו מצד עצמיות המל' שהוא בחי' סוכ"ע דבי"ע. זהו

ענין הרוממות ויש גילוי לפירוש זה ממ"ש בירושלמי רפ"ט דברכות כל ברכה שאין בה מלכות אינה ברכה א"ר תנחומא אנא אמרת טעמא ארוממך אלקי המלך. ופירש וסמוך לו ואברכה שמך לעולם ועד. א"כ פירש ארוממך זהו ענין הזכרת מלכות בהברכה. והיינו רוממות המלכות מצד עצם. אך עכ"ז יש לחבר ב' הפירושים. דעם היות שהמלכות מצד עצם הוא בחי' רוממות ונק' סוכ"ע לגבי בי"ע. עכ"ז שייך ארוממך להעלותה ולחברה בעצמות האור א"ס המלובש באצילות שהיא למעלה גם מבחי' סובב לבי"ע. וע' בזוהר ויגש דף ר"ו ע"ב ע"פ כי הנה המלכים נועדו והנה ע"י ארוממך אלקי המלך נמשך אח"כ ואברכה שמך לעולם ועד. וזהו כענין ב' בחי' תרומה שיתבאר כאן:)

קיצור. וכל זה בחי' ממכ"ע אבל בחי' סוכ"ע. היינו עצם מדת מלכות שמחיה בבחי' מקיף. שמזה שהוא יתברך מרומם ומתנשא עליהם מזה גופא נמשך להם ההתהוות. והיינו בחי' אור מקיף. שהמקיף ג"כ מחיה. וזהו ענין ארוממך. ועל בחי' ממכ"ע נאמר. ואברכה שמך ובזהר פי' ארוממך לרומם כללות המלכות ע"ד ועתה יגדל נא כח אד' וע"ד עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים ועמ"ש ע"פ מי כה' אלקינו המגביהי לשבת כו'. וע' במד"ר פ' בשלח ר"פ כ"ג ע"פ נכון כסאך מאז:(ג. והנה כל בחי' העלאת מ"ן לעורר למעלה להיות בחי' גילוי בחי' סובב בממלא בין באצילות בין בבי"ע הכל תלוי בישראל שהן מעלין מ"ן להיות ארוממך אלקי המלך ע"ד הנ"ל)(ועיין במד"ר תחלת רות ע"פ שמעה עמי ואדברה ישראל ואעידה בך אלקים אלקיך אנכי). והנה יש ב' מיני העלאות מ"ן. הא' לבחי' ממכ"ע שהוא בחי' התיקון. והב' לבחי' התהו שהוא בחי' סובב כו'. והעלאת מ"ן לבחי' התיקון משונה מבחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו. דהנה כל עיקר בחי' התיקון היינו ענין ריבוי הכלים לאורות היינו ממש בחי' ממלא שכל א' מקבל לפי מדרגתו.

ובזה יש רבוא רבבות מדרגות חלוקות ונמצא יש ריבוי כלים מכלים שונים לבחי' גילוי האור. ובחי' העלאת מ"ן לבחי' התיקון לעשות ריבוי הכלים. הנה הוא בא מצד בחי' הבירורים דרפ"ח ניצוצים דתהו שנפל בשבה"כ בעולם הבריאה כו'.

וענין העלאת הניצוצות מבי"ע הוא להעלותם למעלה להיות מהם בחי' כלי ומכון לשכון בהם גילוי אור א"ס. והיינו כל ענין תורה ומצות שנתלבשים בדברים גשמיים דנוגה שנפלו בשבירה כו'. וכאשר נעשה מהם בחי' כלי לגילוי אלקות כמו במצות תפילין מקלף בהמה.

ובתבואות מתרומות ומעשרו' וכיוצא בזה בכל המצות שנתלבשו בדצ"ח דנוגה דעשייה והוא הנק' בחי' העלאת מ"ן לבחי' התיקון להיות ידוע דרמ"ח פקודין נק' רמ"ח איברי'

דמלכא ופי' אבר היינו בחי' כלי לאור כנודע. ונמצא נעשה מבירורי' דרפ"ח בחי' ריבוי כלים לאורות עליונים שזהו הנק' בחי' התיקון כנ"ל והוא בחי' ממלא כנ"ל (ופי' שע"י עשיית הכלים ממילא נמשך האור לתוך הכלי. וכמ"ש מזה ע"פ כי תשמע בקול ושם פ"ג כי הנה במצות יש ב' בחי' כי המצות הם רמ"ח איברים הממשיכים החיות של הנפש. הב' שהם כלים לאור הנאחז ודולק שם כו' הרי מבואר שע"י היותם בחי' איברים הם ממשיכות חיות של הנפש וזהו עד"מ כשמתגדל כח הראש ע"י שהתינוק הולך וגדול אז לפי ערך גדלות המוח מאיר בו אור השכל. וכן כח הראיה נמשך ומאיר בהעין כו'. נמצא הגדלת הכלי גורם המשכת ריבוי האור וכן נתבאר בת"א בהביאור ע"פ וקבל היהודים בענין שהקדימו נעשה לנשמע שנתבאר ג"כ שהמצות שהן הכלים הם הגורמים שיבואו האורות ויתפשטו בהכלים כו' ע"ש וע' מזה ג"כ בבה"ז פ' בלק ע"פ המאמר דקצ"א ע"א ע"פ שחורה אני ונאוה) וע"ד דוגמא הנה גם בבחי' העלאת מ"ן באהבה מלמטה למעלה כמו בפסוק ואהבת כו' מתעורר מלמעלה למטה בחי' אור אהבה העליונה שהוא בחי' אור חסד עליון שיומשך בריבוי כלים כו'. וז"ש אהבתי אתכם אמר הוי' (ע' מזה ע"פ ולא אבה בהביאור פ"ב) וכיוצא בזה במדות אחרות הכל נמשך האור בריבוי הכלים מחמת העלאת מ"ן מלמטה והוא ג"כ שורש ענין ספירת העומר באמרו היום יום א' כו' פי' היום יום בחי' גילוי המשכת אור מלמעלמ"ט כי יום בגימטריא אל הוי' כו' כמ"ש בפע"ח בכוונות הספירות והענין הוא כי העומר מן השעורים בחי' מאכל בהמה היינו בחי' רפ"ח ניצוצים שנפלו בנוגה ומתבררים ומתהפכים מחשך לאור והוא בחי' שם ב"ן המתברר כנודע ואחר שנתהפך חושך לאור אז נעשה בחי' כלי לאור ושוכן בו גילוי אא"ס כו'.

והיינו בחי' אתהפכא הנ"ל שהוא בימי הספירה להפוך המדות הרעות מן הקצה כו' שזהו הנק' בחי' העלאת מ"ן מבירורים דרפ"ח כו' כדי להיות מזה בחי' התיקון בריבוי הכלים כו'. ואחר תשלום כל הכלים לאורו* אז דוקא מתגלה אור הכתר (ע' בהביאור ע"פ אני ישנה ולבי ער ושם פ"ב בענין פתחי לי) והיינו בשבועות שאז זמן מתן תורה שהוא בבחי' הכתר וכידוע דתר"ך מצות הן תר"ך עמודי אור שבכתר כו'. וענין בחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו (הנה תהו הוא בחי' סוכ"ע קאי על ספירת הכתר כי הנה בפרדס בעה"כ ערך תהו וז"ל הבינה נק' תהו כו'. כמ"ש בספר הבהיר דבר המתהא את בני האדם כו' כהיולי שהוא דבר שאין לו צורה והוא קודם אל המציאות הצורה כו' וזהו הבינה הקודמת אל מציאות הגילוי כו' וכ"כ בע"ח שמ"א פ"ג בשם הרמב"ן ע"פ והארץ היתה תהו ובשם ספר הבהיר בפירוש הפסוק מאפס ותהו נחשבו בישעי' סי' מ' י"ז וז"ל והענין

כי הא"ס נקרא אפס כי אין בו שום תפיסה כו' ואחריו יצא התהו והוא הכתר כו'. כי הנה כתר הוא דוגמת החומר הקדום הנק' היולי שיש בו שרש כל הד' יסודות בכח ולא בפועל ולכן נק' תהו כי הוא מתהה מחשבות בני אדם כו' ע"ש. וזהו ע"ד ענין שתוק כך עלה במחשבה. עיין ביאור כי על כל כבוד חופה פ"ב. עכ"פ מדבריהם מובן שיש תהו דקדושה והוא בחי' אין מה שאינו מושג. והיינו הכתר כי החכמה מאין תמצא יש מאין וע"פ דברי הע"ח י"ל כי אפס ותהו הם ב' הבחי' שבכתר הבחי' התחתונה שבמאציל שהוא בחי' עתיק נקרא אפס ובחי' א"א שרש הנאצלים נקרא תהו ועמ"ש במ"א בענין ואין זולתך מלכנו לחיי העוה"ב דהיינו ג"ע אפס בלתך גואלנו לימות המשיח שבימות המשיח יהיה הארה מבחי' אפס שלמעלה מבחי' אין כו'. וזהו כאין וכאפס ישעי' מ"א י"ב ובמא"א אות א' סעי' ס"ד אין נק' א"א כו'. וסעיף קי"א אפס נק' הא"ס וגם לפמ"ש בפרדס דהבינה נק' תהו היינו כי בינה היא כתר לז"א ונקראת ג"כ הוא דא עתיקא ועמ"ש מזה בסוף הביאור דמזוזה מימין ונ"ח משמאל) היינו במצות אכילת מצה בשבוע הא' דימי הספירה שצ"ל קודם העלאת מ"ן דתיקון והענין הוא כי בחי' מצה שאין לה טעם ואין בה בחי' הגבהה והתנשאות כשאור כנ"ל הוא בחי' מוחין דאבא רק שהוא מלובש בבחי' הקטנות כמ"ש בפע"ח וביאור הדבר ידוע ע"ד שארז"ל אין התינוק יודע לקרות אבא עד שיטעום טעם דגן פי' יודע לקרות אבא בלא הבנת שכל וטעם אך מ"מ יודע לקרות כאלו מבין כו' והיינו מפני שבחי' מוחין דאבא נכנסים בו בהיותו טועם טעם דגן מפני שהחטה בבחי' חכמה כידוע וכמאמרז"ל עה"ד חטה היתה כו'. רק שהלבשת מוחין דאבא אצלו רק בבחי' הקטנות עדיין וכך בבחי' מצה שנק' לחם עני יש בה מבחי' מוחין דאבא אלא שמלובש בבחי' הקטנות ולכך נקרא לחם עני כו'.

ועמ"ש מזה בסידור ע"פ והגדת לבנך ביום ההוא וכן מבואר ע"פ ששת ימים תאכל מצות והיינו כי בגלות מצרים היו ישראל בתכלית הקטנות וכמ"ש ואעבור עליך וארא כו' כי היו בכור הברזל במ"ט שערי טומאה דמצרים בבחי' אחוריים דאלקים אחרים כו' עד שנגלה עליהם מלך כו' דהיינו בבחי' דילוג גדול שלא בהדרגה כלל לכך נק' בשם פסח ע"ש בחי' הדילוג מפני שפסח ה' על הפתח כו'. דהיינו שנמשכו בחי' המוחין שלא כסדר בהדרגה אלא בבחי' דילוג גדול כמ"ש בפע"ח והיינו ענין הלבשת בחי' מוחין דאבא בבחי' הקטנות שהוא ענין המצה כנ"ל. לכך אין בה טעם מורגש ולא בחי' התנשאות כו' והיינו בחי' אתכפייא כנ"ל שהוא בחי' ביטול רצון בלבד בבחי' הקטנות ועי"ז מתלבש ושורה מבחי' סוכ"ע דוקא רק שבא בבחי' דילוג גדול כ"כ כנ"ל והיינו ענין ובחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו שהוא בחי' סובב כנ"ל שהוא ע"י בחי' אתכפייא דוקא בבחי' הביטול

כי א"א להמשיך לבחי' סובב כ"א רק בבחי' הביטול בלבד ולא בחי' אתהפכא והטעם הוא כי בבחי' הביטול הרי בא הדבר לבחי' אין ממש ועי"ז מעורר ג"כ מבחי' אין האמיתי שהוא בחי' סובב שבהעלם כו'. משא"כ בחי' אתהפכא שהוא בחי' יש כמו בהתפעלות אהבה וכיוצא בה בכל בחי' כלי שנעשה ע"י בירורים והעלאות דרפ"ח כנ"ל אין מעוררים לזה לבחי' התהו שהוא בחי' אין בלתי נגלה בבחי' יש כלל אלא מעוררים בזה לבחי' התיקון דוקא להיותו בא ומאיר בבחי' כלי דוקא והוא בחי' ממלא כנ"ל (ועיין כה"ג בבה"ז פ' אמור ע"פ וגם אמנה אחותי בת אבי היא דלשם נתבאר איך שיש בחי' ביראה אפי' ביראה תתאה למעלה מבחי' אהבה שאהבה הוא בבחי' יש מי שהוא אוהב ונמשך מבחי' בינה. אבל היראה היא בחי' ביטול ואף יראה תתאה היא חכמה תתאה מ"מ שרשה מחכמה עילאה שהיא בחי' אין ולמעלה מהבינה שנקרא יש כי חו"ב הם אין ויש כו' ע"ש ועד"ז מבואר שהמצה שהיא לחם עני בחי' אתכפיא מגעת למעלה יותר מבחי' אתהפכא ועוד נתבאר כן ע"פ שימני כחותם שבחי' חותם שוקע שמלמט' שהוא היראה ממשיך חותם בולט שמלמעל' שהוא ההמשכה מבחי' סוכ"ע משא"כ בחי' האהבה כו' וזה כמש"כ שדוקא ע"י המצה שענינה כמו החותם שוקע שמלמטה עי"ז דוקא ממשיך בחי' סוכ"ע בבחי' גילוי ע"ד חותם בולט ההפך מבחי' אותותינו לא ראינו כו'. וזה היה ענין יצ"מ ועד"ז נתבאר בסש"ב פט"ו בענין מאמרז"ל ע"פ בין עובד אלקים לאשר לא עבדו שהוא בחי' אתכפיא יותר מן הרגילות ולכן עי"ז נק' עובד אלקים ורמזו בזה כי מאה פעמים ואחד גימטריא מאין ע"ד החכמה מאין תמצא וע' זח"ג פ' שלח קנ"ח ב' ע"פ היש בה עץ אם אין והמשכת בחי' אין שממנו תמצא החכמה הנק' עץ חיים זהו ע"י אתכפייא דוקא דהיינו ענין שונה פרקו מאה פעמים ואחד) וזהו שורש ענין בחי' אתכפיא שבאכילת מצה בבחי' ביטול שצריך להיות קודם לבחי' אתהפכא שבספירה כנ"ל. לפי שבחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו בהכרח צריך להיות קודם לבחי' העלאת מ"ן לבחי' התיקון וכמבואר למעלה בענין משל הגרעין שלא יתלבש בו כח הצומח בלתי אם לא שיורקב תחלה ויהי' בבחי' אין כו'.

והענין הוא כי הנה שורש בחי' כח הצומח שבארץ נמשך ממאמר תדשא הארץ דשא כו' שהוא בחי' כח האלקי ממש בבחי' מל' שבמל' דעשיה שממנה נמשך כל התהוות הארץ וכל אשר בה כו' וידוע דגם בספירה היותר אחרונה כו' כמו בבחי' מל' שבמל' דעשיה שורה מבחי' העצמיות אור א"ס כי גם בחי' מל' שבמל' דעשיה שרשה בבחי' כלים החיצונים דז"א כי מי' כלים הפנימים נעשה בחי' נשמה בבריאה ומיו"ד כלים התיכונים נעשו נשמה לי"ס דיצירה ומיו"ד כלים החיצונים נעשים נשמה בעשיה וע' מזה

בלק"ת בשה"ש בד"ה הנה ענין מדלג על ההרים ושם פ"א ובסידור בד"ה להבין ההפרש בין ק"ש לתפלה וע"ז רמזו רז"ל שהמלכות ניקנית בשלשים מעלות היינו שלשים כלים דאצי' שנעשים נשמה לבי"ע והנה בכלים דאצי' אמרו דאיהו וחיוהי גם וגרמוהי שהוא בחי' הכלים כולא חד כו' ונמצא גם בבחי' מל' שבמל' דעשיה שורה אא"ס שמאיר גם בראשית האצילות וע' מזה באג"ה סי' כ"ה סד"ה להבין אמרי בינה ולהיות כן גם בבחי' כח הצומח המלובש בארץ הגשמי יש בה בחי' כח האלקי לגדל ולהצמיח בלי שיעור וגבול שהוא כח מבחי' כח הא"ס אחר שהוא כח נצחי ואין לו הפסק וגבול וכן בכל בחי' תולדה יש בה מכח א"ס כו' וכמ"ש במ"א ומפני טעם זה הנה א"א שתלבש הכח הצומח שהוא בחי' כח אלקי בלתי אם לא שיורקב ויוכלל הזרע הנזרע בה תחלה בבחי' אין קודם כי בהיותו בבחי' יש הוא בבחי' כח מוגבל וא"א שיתלבש בו כח הבלתי מוגבל כנ"ל אם לא שיופשט מבחי' הגבלתו ויבא לבחי' אין אזי ישכון בו כח הבלתי מוגבל שהוא כח הצומח כו'.

ועד"ז ממש הנה יובן למשכיל למעלה שבהכרח צ"ל בחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו תחל' ובלתי זה לא היה אפשר להיות בחי' המשכות האורות בכלים ע"י בחי' אתהפכ' בימי הספירה כנ"ל כי הרי בחי' אתהפכא הנ"ל היינו כמו שיתהפך אהבה הגשמיות להיות אהבה אלקית מן הקצה כו'.

ובאתעדל"ת זאת יומשך ג"כ מלמעלה מאור חסד עליון בכלי דוקא. וכמ"ש אהבתי אתכם וד"ל. ואמנם בבחי' גילוי אא"ס בכלי שהוא בחי' יש מוגבל א"א שיתלבש בו כי בחי' בלתי בע"ג א"א שיתלבש בבחי' בע"ג כנ"ל במשל הגרעין שאין כח הצומח מתלבש בו בהיות בהגבלתו בלתי אם לא שיבא לבחי' אין כו'. כך למעלה בלתי אפשר שיתלבש אוא"ס בכלים על ידי אתהפכא כנ"ל בלתי אם לא שיוקדם תחלה בחי' הביטול בהן דהיינו שיבואו לבחי' אין ע"י בחי' אתכפייא שהוא ענין אכילת מצה בבחי' הביטול בלא טעם כו' וכנ"ל שהוא הנקרא בחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו כו' ואז יוכל להיות אח"כ בחי' התיקון שהוא בחי' המשכות האורות בכלים ע"י אתהפכא בימי הספירה וד"ל.

עכ"פ תוכן הענין שיש ב' מיני העלאות מ"ן הא' לבחי' ממכ"ע שהוא בחי' התיקון והב' לבחי' סוכ"ע שהוא הנק' תהו לשון דבר המתהא בני אדם והעלאת מ"ן לבחי' התיקון זהו ע"י רמ"ח פקודין שהם רמ"ח איברים דמלכא כמו ע"י האבר נמשך החיות מהנפש והיינו מהנפש המלובשת בגוף שהוא דוגמת ממכ"ע.

וזהו ענין מצות ספירת העומר שבעה שבועות לתקן השבעה מדות שיהיו בחי' כלים לשכון בהם בהירות האור והעלאת מ"ן לבחי' סוכ"ע זהו מצות אכילת מצה לחם עני

בחי' אתכפייא שהוא בחי' ביטול היש. ועי"ז נמשך בחי' סוכ"ע שהוא ענין הפסח בחי' דילוג למעלה מסדר ההשתלשלות (וכמו ע"י חותם שוקע שמלמטה נמשך בחי' חותם בולט שמלמעלה דהיינו ההמשכה מבחי' חשף ה' את זרוע קדשו כמ"ש בסידור ע"פ שימני כחותם) כי אתכפייא וביטול היש להיות בבחי' אין זהו ממשיך מבחי' סוכ"ע שעז"נ והחכמה מאין תמצא. וזהו כמשל שא"א להיות התלבשות כח הצומח בהזריעה עד שירקיב וישוב לבחי' אין כו' (ואפשר לומר שב' מיני העלאת מ"ן אלו זהו ענין קבלת עומ"ש שבפ' שמע זהו העלאת מ"ן לבחי' סוכ"ע וקבלת עומ"צ שבפ' והי' אם שמוע זהו העלאת מ"ן לבחי' התיקון שהוא ממכ"ע. וכן נתבאר בסידור בדרוש להבין ההפרש בין ק"ש לתפלה גבי דהנה ארז"ל במשנה למה קדמה פ' שמע לפ' והי' אם שמוע כדי שיקבל עליו עומ"ש תחלה ואח"כ יקבל עליו עומ"צ כו' הרי עיקר ענין פ' והיה הוא לקבל עול מצות והנה ידוע בענין המצות שהם רמ"ח איברים דמלכא דהיינו בחי' כלים מכלים שונים להשראת אוא"ס שהוא בחי' התיקון כו' ובפ' ראשונה דק"ש מקבל עליו עומ"ש. ופי' מלכות שמים היינו מל' דא"ס שממנו נמשך הקו וחוט כו'. וזהו ג"כ ענין אליו ולא למדותיו כמ"ש הענין בסידור סוף שער הק"ש בד"ה איתא בספרי. וזהו ענין ההעלאת מ"ן לבחי' התהו דבר המתהא כו' והיינו ע"י הביטול ביחודא עילאה בפסוק שמע וכן הביטול דיחו"ת בבשכמל"ו גם זה הוא העלאת מ"ן לבחי' אין ע"ד אתכפיא כו'):(ד. וזהו פי' הפסוק בשכמל"ו וכל בחי' ועד אין לו הפסק כמבואר בגמרא פ"ה דעירובין)(דנ"ד) והיינו כי ועד בחילופי אתוון אחד כנ"ל. דהנה ידוע בפי' יחודא עילאה ויחודא תתאה ע"פ כי שמש ומגן הוי' אלקים פי' עד"מ המגן לשמש הנה הוא כמו נרתק בלבד לעצם השמש כך בחי' שם אלקים הוא בחי' מגן ונרתק לשם הוי' שנק' שמש דהיינו שהוא בחי' המסתיר על אור דשם הוי' כדי שיוכלו לקבל הגילוי כענין המבואר על פסוק אנכי מגן לך (ואין זה הסתר והעלם גמור שהרי אמרו אימתי גדול הוי' כשהוא בעיר אלקינו כמ"ש ע"פ וידבר אלקים כו' וארא אל אברהם אלא זהו כענין והבדילה הפרכת לכם בין הקודש ובין קדהק"ד כמ"ש ע"פ ואתה תצוה) ולע"ל שיזדכך העולם אזי הקב"ה מוציא חמה מנרתקה (ואזי ושם העיר מיום הוי' שמה ביחזקאל בפסוק האחרון וארז"ל במד"ר פ' תולדות פס"ד)(דע"א ג') שזהו שם חדש שעתיד הקב"ה לקרוא לירושלים דהיינו כשיוציא חמה מנרתקה וע' מזה ג"כ במד"ר באיכה ס"פ על אלה אני בוכיה והיינו מ"ש ונגלה כבוד הוי' וראו כל בשר כו' והיינו ע"י ולא יכנף עוד מוריך כו'.

וביאור הדברים ידוע שבחי' הביטול בעצם כמו שהוא למעלה באצילות דאיהו וחיוהי חד כו' היינו בחי' שם הוי' הכולל כל האצילות יו"ד בחכמה כו'. וזהו כמשל זיו השמש

בגופה של שמש שהוא בחי' ביטול אמיתי משא"כ בחי' יחו"ת היינו בחי' ביטול היש בלבד ולא בחי' ביטול אמיתי והענין הוא כי בחי' מדת מל' דאצילות בבי"ע הוא התגלות והתפשטות להיות התהוות בחי' בע"ג בבחי' יש דוקא ע"י שהמל' היא בחי' רוממות והסתלקות האור ואינו מאיר רק בבחי' שם והארה בלבד וכמש"ל ונק' מקור כל הנבראים וכידוע והיינו ע"י בחי' הצמצום וההסתר דשם אלקים דוקא מפני שע"י הצמצום נראה הדבר לבחי' יש כמ"ש במ"א וה"ז כמשל נרתק השמש לפי שמסתיר ע"כ נרא' זיו השמש על הארץ בבחי' יש בפ"ע כו' ועמ"ש מזה בד"ה תקעו בחודש שופר דרוש השני ואמנם גם בבחי' שם אלקים המסתיר להיות מציאות יש ודבר כו'. הרי גם שם מאיר אוא"ס כידוע דגם שם אלקים זה נמשך מעצמות המאציל כמו שם הוי' כי כל יכול הוא וגם בחי' הצמצום נמצא מאתו כמו בחי' ההתפשטות כו'. (ועיין מזה בהביאור ע"פ מי מנה עפר יעקב פ"א) ומזה נמשך בחי' הביטול גם בנבראים בע"ג ונק' יחודא תתאה שהוא בחי' ביטול היש אבל לא בחי' ביטול אמיתי כמו בבחי' האצילות כו' וזהו פי' ועד בחילופי אתוון אחד ע"ד שמש ומגן כו'.

וע' מזה בלק"ת בד"ה שה"ש פ"א ובד"ה בחודש השלישי לצאת בנ"י מארץ מצרים. וע' מזה ג"כ בפ' תצוה בד"ה זכור את אשר עשה לך עמלק בענין שאמרו השבטים ליעקב כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו דהיינו כללות הנשמות עד סוף כל הדורות אעפ"כ אין בלבנו אלא אחד והיינו בחי' אתכפייא בחי' יחו"ת וביטול היש. ואיתא בגמ' ספ"ד דפסחים (ד' נ"ו ע"א). באותה שעה פתח יעקב אבינו ואמר בשכמל"ו והיינו מפני שביטול שאמרו השבטים על כללות ישראל כך אין בלבנו אלא אחד זהו ענין בשכמל"ו כמבואר בזהר תרומה (דף קל"ד סע"ב) וזהו ענין דכל מקום שנאמר ועד אין לו הפסק דהיינו בחי' ביטול היש בבי"ע אין לו הפסק ג"כ בבחי' אוא"ס כמו למעלה באצי' בבחי' ביטול העצמי כו'. כי כל בחי' ביטול גם ביטול היש יש לו בחי' נצחיות שלא יש בו שינוי משא"כ ההתפעלות שע"י ההתבוננות ולפעמים בקטנות ולפעמים בגדלות כמ"ש כי האדם עץ השדה כמו הצומח כו'. אבל בחי' השפלות בבחי' ביטול אין לו הפסק ושינוי כלל ור"ל זהו מעלת הביטול אף בחי' ביטול היש שנק' ועד יותר מבחי' האהבה. וע"ד שנתבאר לעיל סעיף ג' ובזה דוקא יאיר אוא"ס שבאצילות למהוי אחד באחד דהיינו ועד בחילופי אתוון דאחד להיות בחי' סובב בגלוי כו' וכנ"ל בפי' אתכפייא דמצה כו'. ועמ"ש סד"ה שובה ישראל עד להבין מהו לשון עד:

עכ"פ תוכן הענין דענין מעלת אתכפייא כך הוא ג"כ ענין בשכמל"ו ולכן ארז"ל ועד אין לו הפסק כי הנה ענין יחו"ע ויחו"ת זהו ע"ד כי שמש ומגן הוי' אלקים ע"ד והבדילה

הפרכת לכם בין הקדש ובין קדהק"ד ולכן ארז"ל אימתי גדול הוי' כשהוא בעיר אלקינו דהיינו ענין יחוד הוי' באלקים. ע' בד"ה שובה ישראל הנה יש ב' בחי' יעקב וישראל. ולע"ל הקב"ה מוציא חמה מנרתקה ואזי ושם העיר מיום ה' שמה.

והנה ענין שם אלקים להיות פרוכת המבדיל גם הוא הרי נמשך מאור א"ס כמו שם הוי' כי הוא כל יכול. והיינו כי השם הוי' הוא מורה על א"ס בלי תכלית הגבול כלל כו'. אבל הקב"ה הציב גבולות עמים להיות להם גבול ותכלית ע"י שאמר לעולמו די.

וזהו ג"כ ענין שם אלקים. ומזה נמשך בחי' ביטול היש דהיינו שיהיה יש ואעפ"כ יהי' בטל. ועז"נ צחוק ותענוג עשה לי שם אלקים דוקא. וביטול זה הוא בבחי' בשכמל"ו. ולהיותו בחי' ביטול ע"כ יש בו בחי' זו שאין לו הפסק. יותר מבחי' אהבה וזהו ענין שאמרו השבטים מרכבתא תתאה. ליעקב מרכבתא עילאה. כשם שאין בלבך אלא אחד ע"ד הביטול אמיתי דיחודא עילאה. כך אין בלבנו אלא אחד עד סוף כל הדורות בבחי' הביטול דיחודא תתאה.

וזהו ענין למה תתענו מדרכיך תקשיח לבנו מיראתך. שוב למען עבדיך שבטי נחלתך. כמ"ש במ"א ע"פ וישכם לבן. וכמ"ש עוד מענין בשכמל"ו ע"פ ושמתי כד כד שמשותיך שהם ב"פ כ"ד אתוון דבשכמל"ו שבק"ש שחרית וערבית ושם שזהו ענין א"ח עט"ב חיל ב"פ כ"ד וכמ"ש מענין א"ח עט"ב בסידור בהביאור ע"פ כי על כל כבוד חופה:

וזהו קחו מאתכם תרומה להוי' ואח"כ כל נדיב לבו יביאה את תרומת הוי' כו'. כנ"ל. הנה שרש ב' תרומות הללו יובן עפ"י כל הנ"ל בפי' ארוממך אלקי המלך שבחי' הרוממות נק' תרומה כמ"ש בזהר תרומה ארמותא כו' אך הנה מתחלה צ"ל בחי' העלאת מ"ן מלמטה כדי שיהי' למעלה בחי' הרוממות שהוא בחי' סובב דאבי"ע כנ"ל ולזה אומר קחו מאתכם תרומה זו מאתכם דוקא דהיינו בבחי' ביטול רצון דאתכפייא שהוא בחי' העלאת מ"ן לבחי' תהו כנ"ל.

ושורש ענין התרומה שנית שאמר כל נדיב לבו יביאה לתרומת הוי' היינו בחי' גילוי סובב למטה בממלא בבחי' ריבוי הכלים דתיקון שזה בא ע"י בחי' אתהפכא להיות המשכו' אורות בכלים כמו בימי הספירה וכנ"ל באריכות.

והיינו שאמר בתרומת הוי' זו זהב וכסף ונחשת שהן ג' גוונין דחג"ת שהוא בחי' התלבשות האורות בכלים דוקא. והיינו בחי' תורה שנק' מצה עשירה שהוא מיין ושמן ודבש שלא בא לידי חימוץ כמשי"ת בסמוך בע"ה ומפני זה אמר כל נדיב לבו דוקא פי' כי הנה הלב יש בו בחי' רו"ש כידוע שהדם מתקבץ מכל האיברים ונכנס בלב ומן הלב

יוצא חיות הדם לכל האיברים והוא ב' דפיקות שבלב בסגירה ופתיחה מכניסת הדם ויציאתו כמ"ש במ"א והיינו דפיקא דליבא בכללות בבחי' רו"ש.
והנה מקור בחי' השוב הוא בחי' המשכת חיות מן המוח אל הלב וזה תלוי לפי ערך בחי' הרצוא מקבלת הלב מכל האיברים כו' וכדוגמא זאת יובן למעלה בבחי' לב העליון שהוא בחי' חג"ת דז"א שיש שם ג"כ בחי' רו"ש ולפ"ע העלאות מ"ן אל בחי' לב זה מלמט' כך ערך בחי' המשכת השוב שהוא בחי' המ"ד מבחי' המוחין העליונים דאו"א ללב כו'.
וזהו הנק' למעלה נדיב לבו כלומר בחי' העלאות מ"ן שבלב נק' נדיב לב ולפ"ע זה ממשיך בחי' מ"ד בלב. וע"ד פרט הנה ידוע שהאבות הן המרכבה והיינו שהוא בחי' מרכבה לחג"ת דז"א כנודע ולכך נק' בשם נדיבים וכמ"ש מאשפות ירים אביון להושיבי עם נדיבים עם נדיבי עמו כו'. פי' אביון הוא בחי' יסוד ז"א כשהוא בגלות בהתלבשות בהשרים של עכו"ם להחיותם בחיצוניות דחיצוניו' וכמ"ש הצדיק אבד בגלותא בהיותו בחי' משפיע להיכלות החיצונים כמ"ש בזהר פ' חיי דקכ"ב ע"פ מלך לשדה נעבד.
ונק' אשפות כידוע ובכל ר"ח יש עלייה לבחי' יסוד מן האשפות הללו וז"ש מאשפות ירים אביון כו'. ועלייתו לבחי' חג"ת שאינם מלובשים למטה והן הנק' נדיבים והיינו בחי' רו"ש שיש בכל מדה כנ"ל וכמו אברהם שהי' מרכבה לבחי' חסד דז"א באהבה כו' העלה מ"ן להמשיך מבחי' מ"ד בחסד דוקא וכמ"כ יצחק העלה מ"ן בבחי' הפחד כמ"ש ופחד יצחק להמשיך מ"ד בבחי' הגבורה ויעקב במדת הרחמים המשיך בבחי' ת"ת וזהו פי' אלקי אברהם כו' וביעקב אמר ואלקי יעקב בתוס' וא"ו לפי שבחי' יעקב נק' בריח התיכון מן הקצה כו' ובו יש גילוי אור א"ס בלי מדה וגבול ונק' נחלה בלי מצרים וכמ"ש בזהר ע"פ והאכלתיך נחלת יעקב אביך כו'.
וזהו הוי"ו דאלקי יעקב. וזהו ג"כ פי' נדיב לבו שאמר כאן כי לבו בוי"ו מורה שכ"א ממשיך לפי לבו דוקא דהיינו לפי העלאות מ"ן שלו ונקר' נדיב לבו לשון יחיד כמו אברהם באהבה ויצחק ביראה כו' אך כללות כולם נקראו נדיבים להיותם ממשיכים מבחי' ההעלם דאא"ס לגילוי כו'.
וזהו ג"כ ענין חפירת הבארות של האבות כמו שנאמר ביצחק ויחפור באר אחרת כו'. כי הנה עד"מ המים שבארץ עצמה הם נעלמים בה בתחתיתה דוקא אבל בעליון שבה כמו ע"פ הארץ מלמעלה יש מים בגילוי בשיעור ומדה כמו שידוע דמיד שיחפרו בארץ ימצאו מים אך שזה נק' מים עליונים שבה אבל להוציא העלם המים שבתהום שמתחת לארץ צריך לחפור בעומק גדול ושם ימצאו מעט מים מן עמק התהום משום דארעא חלחולי מחלחלא כו' וכמ"ש לרוקע הארץ על המים כו'.

ונמצא מובן עכ"פ שהחפירות בארות הוא ענין ובחי' גילוי ההעלם בלבד. וכך יובן למעלה שע"י בחי' העלאת מ"ן של האבות הוציאו והמשיכו מבחי' ההעלם דמים עליונים שלפני ההשתלשלו' דאצי' כו'. וכמ"ש באר חפרוה שרים כרוה נדיבי עם שהן האבות שהיו בחי' מרכבה כנ"ל.

ויובן זה בתוס' ביאור עד"מ מבחי' גילוי ההעלם שיש בנפש האדם כמו כח השכל שכלול בנפש בבחי' העלם ואח"כ יוצא לידי גילוי במוח האדם שהוא בא בבחי' ההתפשטות כי כמו שהנפש בעצמה לא היה מתפשט בחי' אור שכל וסברא כלל. רק ע"י התלבשותה במוחין נמשך ממנה גילוי אור השכל והראי' לזה מן הנפש הבאה בגלגולי' שהיא בבחי' ההעלם בלתי התפשטות ע"כ גם שתגולגל הנפש בדומם וחי אין לדומם וחי שום שכל כלל כו' וכמ"כ יובן למעלה בחי' גילוי ההעלם מבחי' שרש ומקור החכמה הנק' מים עליונים הנמשכים ממקור מים חיים להיות נמשך בגילוי במוחין דז"א כו'.

וזה היה ע"י חפירות בארות דיצחק. ויעקב המשיך מבחי' ההעלם לגילוי בעובדא דמקלות אשר פיצל ברהטים בשקתות המים כו'. כי כאו"א לפי מדרגתו המשיך כנ"ל וזהו פי' כל נדיב לבו בכאו"א לפי לבו ממשיך לתרומת הוי' שהוא בחי' גילוי סובב דאצי' להיות שורה ומתגלה בכלים מכלים שונים וזה בא דוקא ע"י בחי' היפוך המדות כמו אברהם באהבה ויצחק ביראה כו' וכנ"ל שהוא בחי' אתהפכא כו' ע"כ הזהיר כאן דוקא ג' אלה זהב וכסף ונחשת שהן בחי' חג"ת דאבות לפי שכאו"א ממשיך אור לפי בחי' כלי שלו דוקא משא"כ בחי' תרומה האחד שאמר קחו מאתכם סתם תרומה ולא הזכיר פרטי הדברים כמו זהב כו' לפי שהוא בחי' העלאת מ"ן לבחי' התהו לבוא לבחי' אין בבחי' ביטול דאתכפייא כמו בחי' מצה כנ"ל. שאין בה חילוק מדרגות כלל להיות מעוררת למעלה בחי' סובב כמו שהוא למעלה שאין בו חילוק מדרגות כלל אחר שאינו מתלבש בכלי עדיין. אבל בחי' תרומה הב' שהוא בחי' סובב בכלים דוקא כנ"ל ע"כ הזכיר פרטי הכלים שהם ג' גוונין בכלל זהב וכסף ונחשת ומהם מסתעפים ריבוי רבבות מדרגות כידוע בזהר וד"ל.

והנה כל הנ"ל בבחי' סובב וממלא היינו דרך כלל אבל דרך פרט הנה ידוע שבחי' המקיפים נק' סובב ובחי' א"פ נק' ממלא ויש בחי' א"מ וא"פ בכל עולם ועולם מראשית ההשתלשלות עד סופה כידוע. ובחי' א"פ שבעליון נעשה א"מ לתחתון כו'.

והנה כאשר יש עליית העולמות היינו שבחי' המקיף נעשה רק בחי' א"פ ובהכרח לומר שיבא בחי' אור מקיף לא"פ זה מהיותר עליון וגדול דהיינו מבחי' א"מ העליון. ועד"ז גם

בעליון כשנתעלה ונעשה א"מ שלו בבחי' א"פ בלבד מההכרח שיבא לו א"מ מהעליון הימנו ועד"ז עד רום המעלות.
ועד"ז הי' עבודת האבות כנ"ל שהמשיכו מבחי' סובב לממלא היינו שהמשכת א"מ הנק' סובב נעשה בבחי' גילוי בבחי' א"פ שנק' ממלא והי' עליי' זאת כסדר ההשתלשלות עד רום המעלות כנ"ל. והיינו ג"כ ענין תרומת הוי' הב' שהוא בחי' הארת סובב להיות בבחי' ממלא יש בזה ג"כ פרטי' הרבה בכל עולם עד רום המעלות דהיינו שבחי' א"מ נעשה בחי' א"פ עד רום המעלות כנ"ל וד"ל.
ומעתה עדיין יש להבין מה שאמר. יביאה לשון יחיד שהוא בחי' מצה עשירה כמבואר למעלה דהנה כל בחי' אתכפיא במצה לחם עוני ובחי' אתהפכא דימי הספירה כנ"ל הכל היה רק הכנה למ"ת שהי' בבחי' פב"פ כנ"ל.
והנה ידוע בע"ח דעיקר בחי' מ"ת הוא בחי' גדלות דאור אבא ושם אין אחיזה לדינים קשים כלל ולכך נקרא התורה חירות מן החיצונים והיצה"ר זהו בחי' מצה עשירה כמו המצה שנילושה ביין ושמן ודבש שאינו מתחמץ וא"צ שימור כלל כך בחי' פנימית התורה וסודותיה שנקרא יין ושמן ודבש אין מסתעף מזה יניקה לדינים קשים כלל וא"צ שימור מן החיצוני' כמו ענין יין המשומר ממגע נכרי כידוע ונקרא מצה עשירה כו' כי שם בחי' העשירות להיות כי שרש העוני נמצא מן הדינים קשים כמ"ש בזהר ע"פ אשרי משכיל אל דל. אבל בבחי' מוחין דאבא בבחי' הגדלות אין שם מקום לדינים כלל שיצטרכו למתוק.
וע"כ אין צריך שימור מן החיצונים כנ"ל ולכך נק' מצה עשירה דוקא. משא"כ מצה שנילושה במים שנק' לחם עוני. שם יש מקום ליניקת החיצונים. כי הנה טבע המים שיורד מגבוה לנמוך כידוע ולמעלה היינו בחי' מותר החסדים כמו שאמר אברהם לו ישמעאל יחיה לפניך כטבע איש החסד שיתן גם למי שאינו ראוי כראוי כו' וע"כ גם במצה שנילושה במים דוקא יש חשש שיקבלו גם החיצונים ולכך צריכה שימור מן החיצונים שאחיזתם בשאור וחמץ שהוא מבחי' הקטנות כמ"ש בע"ח וד"ל:
וזהו כל נדיב לבו יביאה כו' דקאי בזמן מ"ת שלאחר ימי הספירה שאז נמשך מבחי' גדלות דאבא והוא בחי' פנימית התורה שנק' יין ושמן ודבש שאין שם אחיזה לחיצוני כלל. ואמנם א"א שיבא לבחי' זו כ"א בהקדים תחלה בחי' אתכפייא שהוא מצה דלחם עוני בבחי' ביטול לבחי' אין בשבוע הא' מימי הספירה ואח"כ בחי' אתהפכא בימי הספירה להמשיך בחי' סובב בממלא אורות בכלים כנ"ל ואזי ממילא ישרה בחי' אור

הכתר בשבועות כמ"ש בפע"ח והיינו בחי' פנימי' טעמי תורה שנמשל ליין ושמן כו' הנק' מצה עשירה כו'.
והיינו מה שהחמץ מותר בשתי הלחם בשבועות דוקא מ"ש חמץ תאפינה כו'. כי אין שם יניק' כלל לחיצונים ואדרבה גם הם עולים ונכשרים בשתי הלחם משום דשתי הלחם היא כמו בחי' מצה עשירה הנ"ל בחי' גדלות דאבא היפך בחי' מצה שהוא בחי' קטנות דאבא כמ"ש בפע"ח וד"ל:

מגלת אסתר

פרק א

להבין למה לעתיד יתבטלו כל הנביאים וכתובים לבד מגילת אסתר והלכות שבתו' שבע"פ כמבואר במדרשות רז"ל ובירושלמי פ"ק דמגילה ולכאורה אין שייכות ענין ההלכות למגילת אסתר. וגם בעיקר הענין למה נבדל מגלת אסתר מכל הנביאים וכתובים אם מפני גודל הנס הרי היו נסים גדולים יותר כמו אבני אלגביש כו'.
ושמש בגבעון וכדומה כו'. בצל השמש בימי חזקיהו כו'. וגם הלא הנס דפורים היה יותר מלובש בתוך הטבע משאר הניסי' הכתובים בנביאים ולמה דוקא מגלת אסתר לא תבטל כמ"ש וימי הפורים האלה לא יעברו כו'. אך הנה יש להבין בשורש ענין אחשורוש מהו למעלה דהנה כתיב עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים על הרי בתר וארז"ל בזכות התנאים שהתניתי עם אברהם אביכם בין הבתרים והענין דהנה ארז"ל גלו לבבל שכינה עמהם שנאמר למענכם שולחתי בבלה גלו לעילם שכינה עמהם שנאמר ושמתי כסאי בעילם ועילם היינו שושן כמ"ש בספר דניאל בשושן הבירה אשר בעילם המדינה וא"כ היה בזמן אחשורוש התלבשות השכינה בשושן הבירה לפי שכנ"י קיבלו השפע ע"י אותו השר של מדי וזהו ענין שושן מלשון שושן עמק איומה שהיא בחי' כשושנה בין החוחים והנה בשושנה יש תליסר עלין דסחרין לשושנה כמ"ש בזהר ר"פ בראשית ע"פ כשושנה כו' ע"ש ובפ' פנחס ע"פ למנצח על שושן עדות והשושנה אדומה בעצם אך ע"י האש מתלבנת וכמ"ש בזוהר שמות והיינו שע"י גלות מדי נתבררו נש"י וכמ"ש אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו.
ונקראת איומה לשון תוקף להגן עליהם מן החיצונים וכמ"ש בזהר ר"פ תרומה קכ"ו ב' איומה תקיפא לאגנא על כולא כו' ונטלא חילא מעלמא עילאה וכך שושנה שבין החוחים מקבלת משושנה עילאה בחי' רעיתי.
והנה כדי שיומשך ההמשכה וההשפעה מהקב"ה לכנ"י בחי' שכינה בהיותה בעילם המדינה שהוא בחי' ירידה גדולה ועצומה מאד כמו מאיגרא רמה לבירא עמיקתא כי

הלא ידוע דא"ס ב"ה למעלה מכל ההשתלשלות דאבי"ע כו' וכולא קמיה כלא כו' וגם מה שנק' בשם סובב וממלא ג"כ הוא דרך ירידה והמשכה בעלמא כידוע וא"כ איך ירד האור כ"כ להתלבש בעומק הירידה בתחתית כל ההשתלשלות שהן עולמות נפרדים שנק' טורי דפרודא וכמ"ש ומשם יפרד כו' דהיינו בהשרים של עובדי גילולים. אך הענין הוא דבאמת א"א שיהי' ירידה כזאת בדרך השתלשלות מעילה לעלול במדרגה מאחר שאין ערוך כלל וכלל כנ"ל כ"א בדרך דילוג גדול שלא בהדרגה כלל וזהו דמה לך דודי לצבי כו' פי' עד"מ הצבי שמרוצתו במהירות ודילוג גדול שלא בהדרגה כלל כך עד"מ בחי' ירידת אור אלקי להיות עם ישראל כשהם בגלות בין עובדי גילולים וכמ"ש ושמתי כסאי בעילם או כמ"ש אנכי ארד עמך מצרימ' וכיוצא ומכש"כ ההמשכה מבחי' קוב"ה סוכ"ע בחי' דודי מה שנמשך ויורד לבחי' שכינה אף גם בהיותה בין החוחים וכמ"ש בזהר בפ' בחקתי קט"ו ב' ע"פ ואף גם זאת כו' לכלתם כתיב ע"ש. הנה הוא בא בבחי' מרוצה ודילוג גדול ע"ד מ"ש הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות כו' שלא בבחי' ההשתלשלות שלא בהדרגה מטעם הנ"ל לפי שירידת האור הנה הוא בא בטורי דפרודא שהן תחתית כל ההשתלשלות שאין בחי' ערך כלל שיוכל להיות המשכה גילוי אלקות שם בהדרגה אלא רק מצד בחי' הדילוג הגדול כמו הצבי שמדלג על ההרים ויוכל לדלוג מהר גבוה לעמק גדול בדליגה א' כו' כך בחי' ירידת אור א"ס להיות נמשך בשכינת עוזו ית' המתלבשת בהשרים הנ"ל שהוא כערך הדילוג מאיגרא רמה לבירא עמיקתא כנ"ל וזהו על הרי בתר פי' מלשון ויבתר אותם בתוך כו' שהוא לשון כריתה והבדלה כידוע כך בחי' טורי דפרודא הנ"ל הנק' הרי בתר שנבדלו ונפרדו בבחי' יש ודבר בפ"ע כמאמר רז"ל שהפרידן מאחדותו כו' וכדי שיהי' התלבשות אלקות על הרי בתר אז הוא דומה לצבי לפי שצ"ל בדילוג ומרוצה כנ"ל וזהו דמה לך דודי לצבי על הרי בתרפי' כשהוא צריך לירד ולהתלבש דוקא בהרי בתר שנק' טורי דפרודא וזהו כענין הנזכר במד"ר פ' ויחי בענין הרים גבנונים שע"ז נאמר ג"כ ומשם יפרד והי' לארבעה ראשים ואיתא במדרש בענין הד' ראשים פישון זו בבל גיחון זו מדי הגם כי בזהר פ' ויצא פי' דארבעה ראשים הם ד' חיות המרכבה כדלעיל היינו שלגבי אצי' דאיהו וגרמוהי חד נק' עולם הבריאה עולם הפירוד וזהו וכנפיהם פרודות והיינו ששם הוא בחי' יש ובטל אבל עכ"ז הרי שם ביטול היש וכמאמר השבטים כשם שאין בלבך אלא אחד כך אין בלבנו אלא אחד. אך כמו שנה"ב נמשכה ע"י ריבוי ההשתלשלות מבחי' פני שור שבמרכבה כך מבחי' ד' חיות שבבריאה נמשכו ע"י ריבוי השתלשלות בחי' שמרי האופנים בחי' טורי דפרודא ממש.

וכענין מ"ש בלוט לשון הפרד ויפרדו איש מעל אחיו אחרי הפרד לוט מעמו וכן בהפרידו בני אדם ולכן כשצ"ל נמשך בחי' דודי על הרי בתר לפקוד שכינת עוזינו נק' ודמה לך דודי לצבי או לעופר האילים. הנה עופר האילים הוא איל בחור שמרוצתו ביותר במהירות עצומה מהאיל הזקן כנודע.

והנה בזמן מ"ת כתיב ג"כ וירד ה' על הר סיני שהי' אז ג"כ בחי' ירידה בבחי' דילוג גדול שלא בהדרגה לשכון על הר סיני גשמי להגלות באש בקולות וברקים כמ"ש וכל העם רואים את הקולות כו'. אך הנה מ"מ אין זו ירידה ודילוג גדול כ"כ כמו בחי' הדילוג הגדול של התלבשות אלהות בבחי' גלות השכינה כנ"ל. בשגם כי הרי בתר לפמש"ל שהם טורי דפרודא ממש הנק' הרים גבנונים הרי הם למטה הרבה במדרגה מבחי' ומדרגת הר סיני שלכן לא ניתנה עליהם התורה כמ"ש על תבור וכרמל למה תרצדון הרים גבנונים ההר חמד אלקים לשבתו כו' והיינו כי בהר סיני נאמר והר סיני עש"ן ר"ת עולם שנה נפש שנכללו בבחי' ביטול אליו ית' וזהו דוקא מבחי' הר סיני משא"כ בחי' הרים גבנונים שהם בחי' לתאוה יבקש נפרד כנ"ל.

וע"כ הירידה על הרי בתר הוא ירידה גדולה יותר לאין שיעור מענין וירד ה' על הר סיני ולכן בהר סיני נאמר כי תרכב על סוסיך שהסוס אעפ"י שהוא רץ במרוצה גדולה עכ"ז אינו רץ כ"כ במהירות עצומה כמו צבי ועופר האילים.

והנה סוסים היינו בחי' אותיות התורה והיינו עד"מ הסוס שאדם רוכב עליו שמוליכו בבחי' מרוצה מה שלא הי' כן ביכולת האדם בעצמו כך עד"מ בחי' האותיות עליונים שנמשלו לסוסים הביאו והמשיכו לבחי' גילוי אלקות שלא בהדרגה למטה אלא בבחי' מרוצה ודילוג גדול כמשל מרוצת הסוסים וז"ש קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים כו' שמדבר בזמן מ"ת כנודע וכמ"ש מזה ע"פ אני ישנה ולבי ער בענין האותיות שאלוני וגם לעתיד כתיב ביום ההוא יהי' על מצילת הסוס קדש להוי' וארז"ל כל מה שהסוס רץ ומיצל כו'. אך הנה אנו רואים שמרוצת עופר האילים הוא במהירות עצומה בכפלי כפליים ממרוצת הסוס שהרי על הסוס יוכל אדם לרכוב עליו ולישב עליו בשעה שהוא רץ אבל על עופר האילים לא יוכל אדם לרכוב עליו ולישב עליו בשעת מרוצתו לעוצם וגודל המהירות בדילוגים עצומים כו'.

וכך יובן עד"מ למעלה דבכאן שנאמר ודמה לך דודי לצבי או לעופר האילים הכוונה שהוא בא בבחי' דילוג גדול ועצום מאד שלא הי' כמוהו בזמן מ"ת והיינו כי הסוס הוא מרכבה לבחי' אדם העליון הנק' מלכא והמרכבה שלו הוא בחי' סוסיך בחי' אותיות

התורה. אבל הדילוג לבחי' הרי בתר נמשך מלמעלה יותר מבחי' ז"א הנק' אדם וכמ"ש במ"א ע"פ כי אברהם לא ידענו בענין כי נפלתי קמתי.
וזהו ענין סוב ודמה לך דודי. פי' ודמה לך שתהא מדמה כפי מהותך ועצמותך שלמעלה מבחי' ז"א שאתה הוא בעל הרחמים והיינו שכנס"י אומרת כן לז"א שיהי' ודמה לך לבחי' מהותו ועצמותו ית' בחי' ע"ק ומשם יומשך להיות לצבי כו' על הרי בתר כנ"ל וגם כאמרם מה צבי זה בשעה שהוא ישן עינו א' פתוחה ועינו א' קמוצה כך אפי' בשעה שאין ישראל עושין רצונו של הקב"ה הוא מביט עליהם בעינו אחת עכ"פ כמ"ש עין ה' אל יראיו כו'.
והיינו להיות נמשך מבחי' עינא פקיחא דלא נאים להיות מתלבש עכ"פ ההשגחה ע"ד נסים דאסתר שמתלבש בלבוש שזהו נק' בעינו אחת כו'. וזהו ישראל בטח בה' דקאי על ישראל דלעילא בחי' ז"א. בטח מלשון וטח את הבית. לשון דיבוק שיתדבק לה' אור א"ס ב"ה עצמו להיות ודמה לך. וזהו סוב בחי' סוכ"ע:(ב. והנה כל זה הוא בבחי' ירידת אור והמשכתו מלמעלה למטה שיורד ומתלבש בסוד גלות השכינה בבבל ובעילם כמו אנכי ארד עמך מצרימה כו' שנמשל לצבי או לעופר האילים כו' מטעם הנ"ל והנה כמ"כ ממש בבחי' העלייה שעולה מהתלבשות ההסתר הזה עולה ג"כ בבחי' מרוצה גדולה שלא בהדרגה כלל כמו עד"מ הצבי או עופר האילים שרץ במרוצה גדולה מנמוך לגבוה כמו מגבוה לנמוך כי הדילוג והמרוצה כח אחד הוא בין שדולג וירוץ בעמק מהר או מעמק להר הכל תלוי במהירות בלבד והוא הקלות אשר ברגלים וכמו בעשהאל שנא' בו ועשהאל קל ברגליו כאחד הצביים בשמואל ב' סי' ב' וכמ"כ יובן עד"מ למעלה בבחי' העלייה מן הגלות שבחי' העלאה זו מלמטה למעלה דומה ממש כמו עד"מ הצבי שרץ מן העמק אל גבוה ההר בדילוג ומרוצה גדולה כך כתיב ברח לך דודי ודמה לך לצבי או לעופר האילים על הרי בשמים פי' ברח במרוצה גדולה והוא בחי' העלאה מן התלבשות הגלות כנ"ל וכמ"ש ואנכי אעלך גם עלה בגלות מצרים וכיוצא שהוא בבחי' מרוצה ודילוג גדול כ"כ שלא בדרך עילה ועלול בהדרגה מטעם הנ"ל בבחי' הירידה כענין לא ידעתי נפשי וכמ"ש בזהר בענין רישא דלאו רישא ולא ידע ולא אתיידע מה דהוה ברישא דא כו' ועל האי איקרי ברח לך אל מקומך. ועד"ז נאמר ברח לך דודי כו' לפי שהעלייה שלא בהדרגה. וזהו ענין שנאמר ביעקב ברח לך אל לבן אחי כי יעקב באצי' שם יש לעו"ז ז"א דקליפה עשו אבל אל לבן הוא לובן העליון בחי' ושער רישי' כעמר נקי שם אין לעו"ז ונק' זה בשם בריחה לפי שבורח מן השתלשלות העולמות אשר שם יש טוב ונגד זה רע לבחי' שלמעלה מגדר ההשתלשלות א"כ הוא כמו בורח מן הנהגת השתלשלות

החיצונית שהורגלו עד עכשיו לקבל משם חיות ויניקה כו'. ועכשיו בורח מהן לבחי' שאין להם אחיזה שם וזהו שבתחלה אמר בבחי' הירידה מלמעלה למטה סוב ודמה לך דודי לצבי או לעופר על הרי בתר דוקא ואח"כ בבחי' העלאה ממטה למעלה אמר ודמה לך לצבי או לעופר כו' על הרי בשמים דוקא פי' על הרי בשמים עד"מ שיש הרים הגבוהים מאד ששם גדילים עצי בשמים המשיבים את הנפש כידוע בבחי' הריח שהוא המשיב את הנפש מפני עוצם התענוג שמתענג בו הנפש כו' וכל זה דמיון למעלה בבחי' ג"ר כח"ב דאצי' שנק' הרי בשמים ע"ש בחי' פנימית עונג העליון שבא ומתלבש בבחי' ריח הבשמים. וכמ"ש במ"א ע"פ אריתי מורי עם בשמי וזהו ענין שנאמר במשיח והריחו ביראת ה' והיינו בחי' ומדרגה דכח"ב שהארת אור א"ס מאיר בגילוי היותר עליון מכל ההשתלשלות וכידוע וה"ז בחי' עלייה גדולה לכנס"י ושכינה עמהם שיתעלו בעילוי דג"ר כמ"ש ברח לך דודי כו' על הרי בשמים וכמו שאמר ששה חדשים בשמן המור וששה חדשים בבשמים ובתמרוקי הנשים פי' שמן המור הוא בחי' התענוג המלובש בחכמה שנק' שמן משחת קדש כידוע ובשמים שהם ריח לבד בלתי התלבשותו בשמן שהוא חכמה שהשמן ראוי לאכילה ג"כ משא"כ הריח עצמו שהנשמה נהנה ממנו ולא הגוף היינו בחי' עצמיות התענוג מה שאינו מלובש בחכמה עדיין כו' וזהו ששה חדשים בבשמים כו' וכך יובן בבחי' הרי בשמים למעלה שהוא בחי' פנימית עונג העליון ולשם העלאת השכינה מן הגלות וההסתר כמו מן העמק לגבוה ההר היותר נעלה כו' שהוא בדרך דילוג שלא עפ"י הדרגה כלל. וכענין מ"ש בפי' ישאהו על אברתו למעלה מבחי' רמ"ח איברים דמלכא שע"י קיום המצות כי ע"י הגלות יזכו לבחי' תשובה. ובמקום שבעלי תשובה עומדים כו' לפי שמבררים מבחי' עומק רע שהם ג"ק שלמטה מטה מנוגה ועי"ז יתעלו בעומק טוב בחי' כתר עליון מה שלמעלה מהחכמה דאורייתא מחכמה נפקת. וזהו ענין סוב כו' על הרי בשמים. בחי' ריח שהוא ע"י התשובה. כמארז"ל ע"פ וירח את ריח בגדיו ריח בוגדיו. ועלייה זו בבחי' מקיף עליון נמשך דוקא ע"י הירידה בתחלה על הרי בתר. וזהו ענין זכו אחישנה לשון מהירות בבחי' מרוצה ודילוג גדול כו':)

(ג. וביאור הדברים איך ע"י הירידה על הרי בתר יומשך אח"כ העלייה על הרי בשמים. יש להקדים מאמרז"ל ע"פ וזרעתיה לי בארץ לא גלו ישראל לבין עובדי כוכבים אלא כדי להוסיף עליהן. והיינו בחי' הניצוצים שנפלו מעולם התהו שמבררים ע"י האכילה ושתייה דהנה כתיב יצב גבולות עמים שהן השרים של עובדי כוכבים לנגד ע' נפש דיעקב וכל שר ושר יש לו שורש עליון עד רום המעלות דהיינו עד בחי' ז"ת דתהו שהן הנק' ז' מלכים קדמאין)(ועמ"ש ע"פ וכל בנייך בענין ע' תלוייה דתיבת יכרסמנה מיער)

וכמ"ש ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבנ"י שהם בבחי' התיקון כידוע ומבואר במ"א. והנה כתיב בכאו"א מהז' מלכים וימלוך וימת ואמרו בזהר מאן דנפל מדרגיה אקרי מית כו'.

והיינו ענין ובחי' שבה"כ שנשברו ונפלו עמהם רפ"ח ניצוצי' בעולם הבריאה כו' וכמ"ש בע"ח וא"כ הרי בהשרים דנוגה דבי"ע נתלבש בהן מבחי' רפ"ח ניצוצי' דתהו ע"י בחי' השבירה וזהו פי' וימלוך וימת כו'.

וענין תחה"מ היינו בחי' העלאת הניצוצות שנפלו למטה. ונקראים בשם מתים והתחייה שלהן היינו ע"י שהאדם אוכל מזון ומאכל שנשפע ע"י ק"נ ומתלבש בלבוש שגדל שם וכל צרכי שפע דצח"מ אשר שם ואח"כ הרי הוא בכח מאכל זה מתפלל בכוונה שמוסר נפשו באחד כו' והרי עי"ז הוא מעלה לבחי' הניצוץ אלקי השורה בכח מאכל ההוא שהי' תחת ממשלת ק"נ ומעלהו ומכניסו תחת כנפי השכינה וכ"ז מרומז בשמו"ע בברכת אתה גבור לעולם אד' מחיה מתים אתה פי' שזהו ג"כ ענין תחה"מ שיש בכנ"י ע"י ישראל מעלין ניצוצי' ה"ז שמחי' אותן מבחי' המיתה שלהן כי תחלה כמו שהן היו מלובשים בגשמי' דצ"ח שבנוגה נקראו בשם מתים וכמ"ש וימלוך וימת כנ"ל והתחי' שלהן היינו ע"י שהאדם מתפלל ומס"נ בק"ש שאז יוכללו גם הם עמהן באחד ויחי' מן בחי' המיתה כו' וזהו פי' מחיה מתים אתה.

והיינו ע"י אתה גבור לעולם אד' שכדי להיות בחי' אד' היא בחי' מלכותו ית' אנת אשתמודע אדון על כולא הוא ע"י בחי' גבור שהוא בחי' ירידות המדרגות שלא בדרך הדרגה מעלה לעלה אלא בבחי' דילוג וקפיצה שירדה השכינה להתלבש בק"נ ונקרא בחי' זו בשם גבורה כי הגבור יכול לרוץ מהר ע"י ריבוי כח וגבורה וכמ"ש כגבור לרוץ אורח כו' וכעובדא דבר דרומא דהוה קפיץ מילא פ"ה דגיטין (דנ"ז ע"א) וכ"ז הדילוג והקפיצה הוא כדי להיות מחיה מתים הם הניצוצים שנפלו מעולם התהו ור"ת אתה גבור לעולם אד' אגל"א. שהוא ענין משכיל אל דל כמ"ש במ"א בסידור בענין המקוה וזהו ענין ורב להושיע פי' אחר שאמר מחי' מתים כו' בא ליתן טעם לזה דלכאורה איך אפשר להעלות מאכל גשמי שיוכללו ויתאחד באחדות ה' ע"י מס"נ אחר שהמאכל מצד עצמו גשמי הוא וכנראה בחוש שהאדם יתגשם מן האכילה כי שורש המאכל מעה"ד טו"ר כו' כנודע הנה לזה אמר ורב להושיע פי' בבחי' רב הוא יכול להושיע ולהעלות גם המאכל וכיוצא דהנה אמרו כל רב מבבל ורבי מא"י כו' ולהבין רמז זה המאמר. הנה יש להקדים בפי' רב כי הנה לשון רב הוא ענין הרבוי בוודאי וכמו לגוי גדול עצום ורב כו' דהיינו כמו רוב עם שהן ריבוי החלקים וכמו רוב דברים שהן ריבוי אותיות שכ"ז ענין התחלקות

וריבוי כו' אך הנה מ"מ לשון רב הוא לשון יחיד שהרי לא אמר רבים שנאמר ג"כ על ריבוי הדברים משא"כ לשון רב שהוא לשון יחיד והענין הוא דגם שפי' רב הענין ריבוי החלקים כנ"ל אבל עכ"ז היינו שכל החלקים מתאחדים והי' לאחדים ואגודה אחת וכענין מ"ש ע"פ והנה אנחנו מאלמים אלומים שעושים מהרבה שיבולת נפרדים אלומה ואגודה אחת וזהו שנאמר בעשו לשון רבים נפשות עשו ובשבעים נפש דיעקב אע"פ שהן שבעים נפש לשון יחיד ולא אמר נפשות לשון רבים לפי שהן מתאחדים כאלו הן נפש אחד בלבד כו' להיותם בבחי' היחוד וכמ"כ בבחי' רב הוא מורה בחי' היחוד גם שהוא ענין הריבוי ג"כ כנ"ל ולכך אומר רב לשון יחיד (והוא כענין שפי' בזח"א ויחי)(דרמ"ז ע"א) בפי' רבות בנות כו' ורברבין על כולא וזהו מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית כי הנה השתלשלות וריבוי הוא ע"י אותיות כי הנה בחכמה כח מ"ה עדיין היא עצם ההשכלה ואין בה בחי' אותיות וע"י הקול מתחלקים האותיות והקול הוא עדיין קול פשוט בלתי התחלקות לצירופי אותיות רק בה' מוצאות הפה מתחלקי' הקול כמו אחה"ע מהגרון וגיכ"ק מהחיך כו' ונעשו צירופי אותיות הרבה מאד ושורש ההתחלקות נמשך מה"ג מנצפ"ך המפרידות הקול בה' מוצאות כמ"ש במ"א באריכות וכך יובן למעלה שריבוי התהוות הנבראי' הלא הוא רק ע"י בחי' צירופי אותיות הרבים שמתחלקים באותיות הדיבורים ביו"ד מאמרות וכל צירוף יש לו כח מיוחד להיות נברא פרטי עד דצירופי אותיות דשם אלקים היותר אחרונים מהווים דברים התחתוני' כמו אותיות לחם מהוה הלחם וכיוצא וכ"ז מצד בחי' הריבוי ההתחלקות והוא הנק' בחי' גבורות וצמצומים שמחלקים האור ומצמצם להיות צירופי אותיות פרטי כ"ב. וזהו מה רבו מעשיך ועמ"ש מזה בת"א (פ' וארא) בד"ה וידבר אלקים כו' וארא. וריבוי רבבות ההתחלקות הוא בחי' ורב להושיע היינו בכדי להעלות מבחי' רשות הרבים טורי דפרודא לבחי' יחוד העליון. ועמ"ש ע"פ תהלתו בקהל חסידים ולאחר שנתבררו ועלו מבחי' רה"ר לבחי' הביטול נק' ורב לשון יחיד דפי' רב הוא ענין יחוד של הרבוי ועי"ז יוכל להושיע להעלות כל פרטי הניצוצות גם אותן היותר אחרונים בהשתלשלות כמו המאכל הגשמי ששרשו בצירופי אותיות לחם גם הוא יתעלה ויוכלל באחדות ה' ע"י מס"נ כנ"ל גם שהוא גשמי לפי שהוא ורב להושיע להביא הכל אל בחי' היחוד כו' ולולי זה הי' הלחם מטמטם ומגשם עד שלא הי' יכול לומר אחד אחרי אכלו ממנו ועתה נהפך הוא כמארז"ל עד דלא אכלי בשרא דתורא כו' וזהו ענין כל רב מבבל ורבי מא"י כו' דהנה בא"י הי' עדיין בחי' גילוי אלקות גם לאחר החורבן כמו בימי רבינו הקדוש וכיוצא וכמארז"ל ע"פ ותשבע ותותר בימי רבי כו' וא"כ הגם שהי' בחי' התחלקות וריבוי גדול בפיזור ופירוד החיות בדצ"ח שהיו

משועבדים תחת השר כנ"ל בכל הצטרכותם כמאכל ולבוש וכיוצא ועכ"ז לא היה בזה בחי' פירוד ח"ו כי כולם עלו ונכללו באחדות ה' וביחוד האלקי ע"י תורתם ועבודתם לפי שבא"י מקום המוכן לגילוי יחוד העליון כמ"ש עיני ה' אלהיך בה וזהו פי' רבי כלו' רב יו"ד שאעפ"י שיש בחי' רבוי בהתחלקות צירופי אותיות רבים בדצ"ח כו' אעפ"כ כולן באין בבחי' הביטול והיחוד והוא בחי' יו"ד שהוא המורה היחידות כמו אכלתי דברתי שמדבר בעדו בלשון יחיד אומר ביו"ד נוספת משא"כ כשאומר בלשון רבים אומר אכלנו וכיוצא וגם כאן פי' רבי בחי' הריבוי בא לכלל בחי' היחידות והוא בחי' הביטול באחד כנ"ל והיינו פי' רבי ביו"ד משא"כ בבל בהיות ששם אין שם גילוי אלקות כ"כ כו' אלא אדרבה שם הוא בחי' ההסתר פנים מאד כי בגלות האור אלקי בבחי' צמצום והסתלקות בבחי' שינה כמ"ש במ"א ואז מתהוה בחי' הפירוד מריבוי התחלקות אך אעפ"כ חוזר לבחי' היחוד כנ"ל וע"כ אמרו כל רב מבבל בלא יו"ד נוספת אך מ"מ בפי' רב יש בחי' היחוד ג"כ כנ"ל בפי' ורב להושיע. והענין דאיתא במא"א (אות רי"ש ס"ז) ז"א כשמאיר בו מבחי' בינה נק' רב וכשמאיר בה חכמה נק' רבי בתוספת יו"ד המורה על חכמה וכן פי' במא"א (מ"ס סמ"ד) מלך רב נק' בינה כו' והענין י"ל כמ"ש בלק"ת בד"ה מצה זו שמוחין באימא זהו מקור סדר ההשתלשלות וזהו ג"כ ההפרש בין קדושה וברכו ע' בה"ז (פ' בלק) על המאמר שם בזהר (דק"צ ע"ב) ע"פ ברכו ה' מלאכיו וזהו ג"כ ענין רב ורבי כי רבי נק' הסמוך איש מפי איש עד מרע"ה אזי דוקא נק' רבי משא"כ בבבל אין שייך סמיכה כדפרש"י פב"ת דגיטין (דפ"ח ע"ב) גבי מאמר אביי לרב יוסף אנן הדיוטות אנן וע"י הסמיכה מפי משה נמשך הארת יסוד אבא בהנסמך כמ"ש בבה"ז ר"פ כי תשא ויובן זה עוד עם מ"ש במ"א בפי' ואצלתי מן הרוח כו' אשר ע' זקנים הם לגבי משה כמו בחי' ע"ס דאצי' לגבי הכתר שהוא בחי' מאציל לגבי אצילות.

ולכן ע"י הסמיכה איש מפי איש מפי משה נמשך הארת האצי' ממש וע"כ נק' רבי בתוספת אות יו"ד ולכן בכחו להשפיע מבחי' חכמה ומוחין דאבא כנ"ל אבל בבבל נק' רב כלומר שהוא ג"כ משפיע אבל מקור השפעה זו מבחי' בינה שנק' סדר ההשתלשלות עילה ועלול.

וזהו דאיתא ר' זירא צם מאה תעניות דלישכח תלמוד בבלי. ופי' בת"א פ' יתרו בד"ה מראיהם ומעשיהם שזהו ע"ד כשעולים מג"ע התחתון לגע"ה צריך לשכוח לגמרי ההשגה שבג"ע התחתון כו' ועכ"ז גם בחי' רב נמשך ממנו הבירור וזהו ורב להושיע ועמ"ש בסידור גבי בהמ"ז בד"ה להבין כו' פתח במזבח וסיים בשולחן דבירור שבשולחן הוא ע"י הבינה ושבמזבח ע"י החכמה כו' ועד"ז יובן ההפרש בין רב לרבי. גם י"ל ענין רב

מבבל כמש"ל שבחי' ומשם יפרד התחלתו בראש הבריאה ד' חיות וכנפיהם פרודות ונק' ג"כ הרי בתר אך באמת זהו קדושה גמורה ולשם העלאת הניצוצים מטורי דפרודא דק"נ כנודע מענין אריה דאכיל קרבנין כו' וזהו ענין ורב להושיע כל רב מבבל ועמ"ש בד"ה וכל בניך בענין פי' ורב שלום. ובזח"ג אמור (דפ"ט ע"א) ובפי' הרמ"ז שם ע"פ אני מדבר בצדקה ורב להושיע פי' צדקה הוא המ' ורב להושיע ה"ס בחי' ז"א בעצמו שהוא גדול מן הצדקה שבגבורותיו הנק' ישועות ממתקה עכ"ל:(ד. וזהו ענין אחשורוש כי הנה מבואר למעלה בפי' דומה דודי לצבי כו' שהתלבשות השכינה בגלות בבל ומדי בהשרים באה דרך ירידה בבחי' דילוג גדול שלא בהדרגה במהירות עצומה כמשל הצבי שמדלג כו' שלא בהדרגה כלל וזהו פי' אחש לשון מהירות כמו מהרה חושה אל תעמוד בשמו"א) (סי' כ' ל"ז) לעזרתי חושה (תילים כ"ב ב') כי גז חיש ונעופה (תילים צ' יו"ד) והיינו כי גלו לעילם שכינה עמהם וכמ"ש ושמתי כסאי בעילם ולכך נאמר לשון מהירות דהיינו ענין אחש לבא בבחי' דילוג ומהירות גדולה כו' וכמ"כ לענין בחי' העלאת הניצוצים מן הגלות ג"כ בבחי' מהירות גדולה וכנ"ל בפי' זכו אחישנה ועד"ז ג"כ פי' וחש עתידות למו. ופי' ורוש לשון מרירות כמו ענבימו ענבי רוש פ' האזינו (ל"ב) פרש"י עשב מר וכן שרש פרה ראש ולענה בפ' נצבים פרש"י שרש מגדל עשב מר והיינו מרירות השעבוד ונאמר עמו אנכי בצרה א"כ נתלבש מבחי' אחש בבחי' ורוש וגם פי' ורוש לשון עניות ולרש אין כל בשמו"ב (סי' י"ב) והיינו בחי' הדלי"ת דלית לה מגרמה כלום (ובפרדס שער האותיות הוא שער)(כ"ז פ"ג) בענין ריש מלשון ריש ועושר אל תתן לי והנה חילוק גדול בין דלי"ת לרי"ש עם היות שרמז שתי האותיות בה אל הדלו"ת והעוני אך כי הדלי"ת יש בה עוקץ והעוקץ הזה רמז אל היסוד כדפי' בפ"ז אבל רי"ש אין בה עוקץ כלל לרמוז אל העניות יותר שאפילו היסוד אינו עמה אלא היא לבדה עכ"ל.

ואפ"ל שעד"ז הוא מה שבקרבן עולה ויורד נאמר בו בעשירות ובדלות ובדלי דלות בפ' ויקרא. כי עולה ויורד הוא בחי' מל' שיש בה עליות וירידות ובחי' דלות זהו כשהיא בבחי' דלת ובחי' דלי דלות זהו כשהיא בבחי' אות רי"ש בחי' ולרש אין כל וע' בזהר פ' חקת (דף ק"פ ע"ב) רי"ש ודלת חד מלה הוא. ושני הפירושים ענין אחד הוא לפי שבשעבוד הגלות מתבררי' ומצרפים בדינים הקשים ומרים כרוש וכמו בגלות מצרים שנק' כור הברזל כו' ועי"ז ממילא מתרוקנין מכל טוב העליון מצד עצמם רק מה שנשפע להם ע"י אותו השר כו' היפך ממה שהי' בזמן בהמ"ק שהיו מקריבים ע' פרים ליתן גם לעובדי גילולים שפע כו' כמ"ש במד"ר ס"פ פנחס. ואמנם הנה כתיב חסידה ברושי' ביתה (תילים סי' ק"ד י"ז) ובזהר ויצא (דקס"ג ע"א) אל תקרי ברושים אלא בראשים

דהא עלמא אחרא בתתאין ביתה ומפרש חסידה על בינה שכינתא עילאה וע' מזה ג"כ במד"ר (תרומה פל"ה) אך יש לפרש ג"כ חסידה על המל' וכמ"ש בזח"ג פ' פנחס (דרי"ז ע"ב) והיינו שע"י ירידתה למטה בבחי' רוש כנ"ל עי"ז אח"כ העלייה למעלה להיות בראשים ביתה והיינו כמארז"ל ישראל כשהן יורדין יורדין עד למטה וכשהן עולין עולין עד למעלה כי בלתי ממוצע כלל לפי שבחי' מל' הוא בחי' נקודה ולפעמים היא כנקודת חירק ולפעמים בחולם ע"ג האותיות והיינו כמ"ש בס"י דנעוץ תחלתן בסופן דוקא וע"כ כשהן עולין עולין עד למעלה.

וכן ענין בחי' חסידה שהוא בחי' כנס"י שנק' כלה נאה וחסודה ברושים ביתה בבחי' העילוי היותר למעלה כמו הברוש שהוא הגבוה בארזים כידוע דעשר מיני ארזים הן ברוש ותדהר כו'. ועלייה זו נמשך מירידתה בבחי' רש ועוני דלית ליה מגרמי' כלום וזהו טעם סיבת עלייתם כ"כ עד למעלה להיות ברושים ביתה והיינו ג"כ פי' אחשורוש בוי"ו ולפעמים אחשרש בלא וי"ו וד"ל.

והנה מאחר שגלתה שכינה עמהם לעילם כנ"ל בפי' אחש כו' הרי ירדו גם כל המדרגות פרטיים השייכים לשכינה כי בחי' המל' כלולה מהכל וממילא הי' שם כל הארת העליונים כו'. וזהו שורש ענין פרס ומדי כו' דהיינו בחי' אורות מקיפים ואורות פנימים והן שורש ענין תורה ומצות. דהנה ידוע שהתורה היא בחי' מזון לנפש שהרי נק' לחם כמ"ש לכו לחמו בלחמי כו' וכן כתיב ותורתך בתוך מעי כו' והוא בחי' אור פנימי המתחלק לחלקים דוקא לזון לכל האיברים לכאו"א כפי ערכו כו' והיינו פי' פרס מלשון פרוסה שהוא ענין התחלקות כמו פרס לרעב לחמך כו' ומטעם זה נק' הלחם בשם פרוסה כמו לא יפרוס אדם פרוסה כו' וכן נק' פת וכמו פתות אותה פתים כו' כי א"א שיהי' הלחם למזון אם לא שיתחלק לחלקים קטנים ורבים כו'.

וכך הוא ענין אור התורה הוא נק' מזון רוחני הנה הוא ג"כ בבחי' פרוסה בהתחלקות דהיינו בחי' אור פנימי וד"ל. משא"כ בחי' הלבוש שאדם לובש לבוש שלו כולו בבת אחת ולא בחלקים רבים והיינו בחי' אור מקיף שמקיף כולו כא' כידוע שהמקיף שורה על הלבוש דוקא. וזהו שורש בחי' המצות שהן נעשי' בחי' לבושי' לנפש בג"ע כידוע והיינו בחי' מדי שהוא לשון לבוש כמו ולבש הכהן מדו בד וילבש שאול את מדיו (בשמו"א סי' י"ז ל"ח). וזהו ג"כ ענין הסיפור דמעשה ז' הנערות הראויות לתת לה מבית המלך שהן בחי' ז' היכלות דנוק' והיינו פי' הראויות לתת לה כו' כמ"ש בזהר בפ' פקודי (ד' ר"ס ע"ב) ובפ' מקץ (ד' קצ"ד ע"א) ע"פ והנה מן היאר עולות שבע פרות יפות מראה כו' ובפ' פנחס (דרנ"א סע"א). וזיי"ן הסריסים המשרתים את פני המלך הן בחי' ז' היכלות

דדכורא כו' (ועי' מזה במא"א אות זיין סל"א) והיינו כי מאחר ששכינה עמהם יש הכל גם ז' נערות כי פי' אסתר מלשון אסתיר כמ"ש אסתיר פני ביום ההוא כו'. והוא בחי' התלבשות השכינה בבחי' הסתר פנים:(ה. והנה כללות ענין הסיפור הוא כך אשר המן היה רוצה לאבד את כל היהודים מתוך שנאתו אשר מתייחדים באחדות ה' בכל יום ולזה אמר ישנו עם אחד כו' שאומרים ה' אחד בכל מקום והמן היה מבחי' קליפת עמלק המנגד לזה כו'. ועיקר סיבת הצלת היהודים הי' מפני שהיה להם מס"נ באחד בזמן ההוא כי הרי לא רצו היהודים להמיר דתם בשום אופן גם שיהרגו כולם וא"כ הרי מסרו ממש נפשם באחד כו' וזהו פי' קימו וקבל היהודים וכתיב וקבל בלא וי"ו לשון יחיד דהנה בזמן מ"ת הגם שהי' להם מס"נ ג"כ עד שעל כל דבור ודבור פרחה נשמתם וכידוע בענין כפה עליהם הר כגיגית אבל מ"מ זה לא היה רק בנשמותיהן אבל בגופם לא היה הביטול כ"כ ולכן כפה עליהם הר. אבל בזמן אחשורוש שעמדו על נפשם למסור גופם להריגה על אחדות ה' והי' אז להם בחי' ביטול בתכלית מכל וכל כו' ע"כ אמר קימו וקבלו היהודים את אשר החלו לעשות פי' החלו בזמן מ"ת בנשמות שלהן קבלו עכשיו גם בגופים שלהם ולכך נאמר וקבל לשון יחיד להיות שנכלל כולם כאיש א' באחדות כו'. וזהו ג"כ מארז"ל קימו וקבלו קימו מה שקבלו כבר פ"ט דשבת)(דפ"ח ע"א) ובפ"ק דמגלה (ד"ז ע"א) אמרו קימו למעלה מה שקיבלו למטה. ובמכות (דכ"ג ע"ב). וזהו מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם כו'. פי' כי ע"י שמסרו נפשם ממש באחדות כנ"ל לכך זכו שבחי' מ"ה העליון יגיע אליהם ממש כו'. וביאור הענין מ"ה העליון הנה ידוע שיש ב' מדרגות למעלה בחי' מ"ה ובחי' ב"ן וענין בחי' ב"ן הוא המתברר מבי"ע מרפ"ח ניצוצים דתהו שנפלו כו' כנודע בפי' הפסוק ותקם בעוד לילה ותתן טרף רפ"ח ע"ה כו' ובחי' שם מ"ה הוא המברר לב"ן והיינו בחי' כח החכמה דוקא כמ"ש בזהר דבחכמה אתברירו כל הבירורים דב"ן כו' (ועי' מזה בת"א בהביאור ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ובלק"ת פ' פנחס בהביאור ע"פ צו את בנ"י כו' את קרבני לחמי דרוש הראשון) והנה ידוע שבחי' שבה"כ לא הי' רק בבחי' ז"ת דבינה אבל בבחי' חכמה לא הי' בחי' שבירה כלל וכמ"ש ימותו ולא בחכמה (ועי' מזה בלק"ת פ' תזריע בד"ה קא מפלגי במתיבתא דרקיעא ושם רפ"ד ור"פ מצורע ובהביאור ע"פ לא הביט און ביעקב) שבחכמה לא הי' שום בחי' מיתה ונפילה מעולם התהו להיותן בחי' הביטול בבחי' אין וכמ"ש והחכמה מאין תמצא ולכך נק' חכמה כח מ"ה בבחי' ביטול כו' וסיבת השבירה לא היה רק מבחי' יש כמו אנא אמלוך כו' וכמ"ש במ"א.

ולזה הטעם לא הי' בחי' שבירה כלל בחכמה אלא מבינה ואילך שהמדות כלולים בה בבחי' יש כי גם בחי' הבינה אם הבנים נק'בחי' יש כידוע שהבינה נק' רחובות הנהר וכמ"ש ונהר יוצא מעדן כו' ע"ש בחי' התרחבות ההשגה וההבנה בבחי' יש ודבר מה המושג ממש משא"כ בחכמה עדיין המושכל בהעלם למעלה מההשגה כו' אך גם בבחי' בינה עצמה לא היה עדיין בחי' שבירה ממש וכמ"ש בע"ח דרק בחי' אחוריים דאו"א נפלו כו' אבל בבחי' הדעת המתפשט מבינה למדות שם היה התחלת השבירה לפי שהדעת הוא מקור המדות.

והיינו המלך הראשון בלע בן בעור כו' וכמ"ש במ"א. והנה בחי' שרש הדעת נמשך מבחי' החכמה וממנה באה עיקר התולדה וכמ"ש והאדם ידע כו' ולזה הטעם אמר בזהר דס"מ אסתרס ולא עבד פירין (ועמ"ש מזה בלקו"ת פ' חקת בד"ה ויקחו אליך פרה איתא במשניות ושם פ"ב) פי' שנחסר בקליפות בחי' הדעת שממנה באה התולדה מצד הארת החכמה המאיר בדעת דוקא כי אם הי' בו אור הדעת הי' מוליד והי' מחריב כל העולם וזהו בחי' שרש ענין ב' הציפרים דמצורע שטומאת הקליפה שורה עלי' הנק' נגעי בנ"א הוצרך לב' ציפרין שהן בחי' חו"ב דק"נ ולא הוצרך לשלישי לנגד הדעת מטעם הנ"ל ולכך נק' היצה"ר מלך זקן וכסיל כי הכסיל הוא נק' מי שחסר בו הדעת דוקא וע' בזהר ר"פ וישב ובפי' הרמ"ז שם שפירש כן שנק' כסיל מפני שחסר לו מוח הדעת ואף מי שיש לו חו"ב צ"ל כי המשכתהחו"ב בפנימית בהלב זהו ע"י הדעת דוקא וכמ"ש מזה בת"א בד"ה ואלה המשפטים ולכן אמרו במד"ר ר"פ ויקרא דעה חסרת מה קנית וכן אמרו ת"ח שאין בו דעת נבלה טובה הימנו וארז"ל פ"ה דברכות (דל"ג א') כל שאין בו דיעה אסור לרחם עליו ועמ"ש בענין אם אין בינה אין דעת בלק"ת פ' ראה בד"ה אחרי ה' אלקיכם תלכו. וטעם סיבת התולדה מן בחי' הדעת דנוק' דוקא היינו להיות שורש הדעת מבחי' החכמה דוקא כמ"ש ולבי ראה הרבה חכמה ודעת כו' ובחכמה שורה בחי' אור א"ס וכנודע שעיקר התלבשות אור א"ס בחכמה להיותה בבחי' ביטול כו' ולכך ע"י כח הא"ס יוליד כי כל בחי' תולדה באה מבחי' א"ס וכמ"ש במ"א כי התולדה מתפשטת באין שיעור כו'.

וזה ומה הגיע אליהם פי' בחי' מ"ה דחכמה ששם שורה א"ס הגיע אליהם ממש שהוא למעלה מבחי' מיתה דז' מלכים כנ"ל וכמ"ש ימותו ולא בחכמה וכמ"ש והחכמה תחיה היפך המיתה וכל זה לפי שמסרו נפשם על קדה"ש לכך זכו לבחי' החיים הנצחיים השורה בחכמה הוא הנק' עץ החיים שהוא למעלה מעץ הדעת שנפל בשבירה ולכך נאמר בעץ החיים ואכל וחי לעולם כו'.

וע"ז רמזו רז"ל המן מן התורה מנין שנאמר המן העץ כו' שהוא עץ הדעת ששם יש יניקה לקליפת עמלק לנגד העורף המכסה למוח הדעת כו' וכמשי"ת בענין הגורל והם זכו אז לעץ החיים כו' וד"ל.

ומה שאמר ומה ראו על ככה ואח"כ ומה הגיע אליהם הענין יובן בהקדים מארז"ל כל הנביאים נתנבאו בכה מוסיף עליהם משה שנתנבא בזה. וביאור ההפרש בין כה לזה הנה פי' כה מלשון דמיון כמה שמדמה דבר לדבר יאמר זה כמו זה וכן פי' כה בבחי' דמיון מפני שהוא רק הארה מן האלוקי' הדומה לעצמות אלוקי' והיינו בחי' גילוי אלקות בנביאים במראה ודמות בלבד כמ"ש במראה אליו אתודע כו' ונקרא בזהר אספקלריא דלא נהרא כו'. אבל בחי' זה היינו בחי' גילוי עצמיות אלקות כמו שהוא בבחי' אצי' וכמו לעתיד שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו.

ועמ"ש בלק"ת בד"ה וידבר משה אל ראשי המטות ושם פ"ה בענין לאמר זה הדבר וא"כ גם כאן בפי' ככה הוא בחי' דמיון כמו כה. וכפל לומר ככה בשני כפי"ן להורות על ב' בחי' דמיונות דהיינו בחי' הארה דהארה ודמיון דדמיון כו'.

והענין הוא כי בחי' מ"ה דאצי' נקרא זה כנ"ל אבל כשבא להאיר לעולם הבריאה בא רק בבחי' דמיון ונקרא מראה דמות כבוד הוי' והוא הנקרא כה וכאשר יורד עוד להאיר מבריאה ליצירה נקרא ככה בבחי' דמיון לדמיון דהיינו רק בחי' הארה דהארה כו' וזהו פי' ומה ראו על ככה דבחי' מה העליון דאצי' נראה להם ע"י ככה ומ"מ ומה הגיע אליהם ממש אלא שנמשך ע"י ככה כו'.

והנה מאחר שמבואר למעלה שנמשך ג"כ בהתלבשות בשושן ז' היכלות הנק' שבע הנערות וכן א"פ וא"מ הנקראים פרס ומדי כו' א"כ גם כל פרטי המשכות אורות העליונים הגנוזים ומלובשים בתושב"כ הכל בודאי יש גם במגלת אסתר אלא ההפרש ביניהם הוא רק שהתורה נקראת ספר והמגלה נקראת אגרת ולפעמים נקרא ג"כ ספר וכמ"ש בגמ' פ"ב דמגלה (די"ט סע"א) מגלה נקראת ספר ונקראת אגרת כו'. וההפרש בין בחי' ספר לבחי' אגרת הנה יובן עד"מ ממה שאנו רואים שהספר הוא נצחי תמיד בלתי יבוטל לעולם וזהו ענין ספר התורה וכמו שאמר ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת אך האגרת אינו נכתב אלא לפי שעה בלבד ולא להתקיים כלל כי הרי אחר קריאתו את האגרת יקחנו וישרפנו או משליכו ואין צריך לו עוד לעולם כי אין ענין האגרת רק לקרות בו דבר הצריך לו לידע לפי שעה בלבד כו' והדוגמא מזה יובן בהפרש שבין תושב"כ למגלת אסתר דהנה התורה נקרא ספר כמ"ש לא ימוש ספר התורה כו' והיינו שהוא בבחי' נצחי לעולם והטעם הוא כי בתושב"כ נמשך אור א"ס בבחי' אותיות שבא בבחי'

המשכה והלבשה נצחיות בלתי ביטול לעולם ולכך אם יחסר אפי' אות אחת אינו נק' ספר תורה וגם אין רשאי לחדש עליו ולא לגרוע ולא להוסיף. משא"כ בחי' המגלה הגם שבוודאי נתלבש כל מה שנתלבש בס"ת מטעם הנ"ל אבל אין התלבשות זו רק לפי שעה דהיינו רק בשעה שהיו אז בגלות אחשורוש לפי שגלו לאדום ששכינה עמהם מטעם הנ"ל אבל מיד שעלו מן הגלות הרי אין טעם להתלבשות זאת ונסתלקו מיד כל האורות שהיו נמשכין בכנ"י בשעת הגלות כו' ולכך אין מגילת אסתר נקראת בשם ספר אלא בשם אגרת עד"מ האגרת שקורין אותו לפי שעה בלבד ואח"כ אין צריך לו כו' (הג"ה ובפע"ח שער הפורים פ"ה כ' וז"ל וזהו שארז"ל בענין המגלה נקרא ספר ונקראת אגרת כי מגלה לשון גילוי והוא יסוד אבא כשמאיר ומתגלה ע"ד ויעבור מרדכי כו'. וכשהוא במקומו בז"א נקרא ספר. וכשהוא במל' נקרא אגרת וע' במא"א אות א' סעי' ט"ו עכ"ה) אך המגלה נקראת גם בשם ספר כנ"ל והענין כי באמת הרי כל מה שנתלבש באותיות תשב"כ נתלבש באותיות מגלת אסתר מטעם הנ"ל ונקראת ספר לפי האמת רק לענין בחי' הנצחי' אין נקרא ספר כמו ס"ת.

והנה גם לענין בחי' הנצחי' נקרא המגלה ספר לפעמים אלא שהוא בבחי' ההעלם ולא בבחי' הגילוי דהיינו שבבחי' ההעלם וההסתר למעלה גנוז בה כל פרטי המשכות עליונות שבתושב"כ בבחי' הנצחי' דוקא רק שבבחי' הגילוי למטה נקרא אגרת לפי שאינה בבחי' נצחי' כנ"ל.

וכמו כשבטלה הגזרה וכ"ש אחר הסתלקות מרדכי ואסתר כו' אבל בבחי' ההעלם שוה מגלה לס"ת שהרי גם בס"ת יש העלם וגילוי וכמ"ש בזהר אורייתא סתים וגליא. וכמארז"ל קיים א"א ע"ה כל התורה כולה והרי לא היו לו בגדי חשן ואפוד ולא אכל מצה וכיוצא אלא שקיים אותה בבחי' ההעלם דהיינו כמו שהיא למעלה בלתי הלבשה כו' ואמנם גם בבחי' גילוי שבתושב"כ דהיינו כמו שהלבשה למטה יש בה בחי' נצחי' כנ"ל משא"כ במגלת אסתר שאין בבחי' גילוי נצחי' אבל בבחי' ההעלם שוה המגלה לס"ת לענין בחי' הנצחי' ג"כ ולכך נקרא לפעמים ספר מצד בחי' הנצחיות שבהעלם וד"ל.

ובכל הנ"ל מובן מארז"ל דלעתיד לא יתבטלו הלכות ומגילות אסתר גם שהיו ניסים יותר גדולים מנס דאסתר כנ"ל לפי שבמגלת אסתר יש בה עכ"פ בחי' ההעלם כל מה שיש בס"ת בבחי' הנצחי' דוקא וע"כ אין לה ביטול עולמות וכמ"ש וימי הפורים לא יעברו כו'.

וכמו"כ ההלכות דתושבע"פ הגם שאין לאותיות שבה הניגלין בחי' ספר בכתב אבל בבחי' סוד וטעם הגנוז והנעלם בהלכות יש בהן בחי' נצחיות דספר כמו בתושב"כ ממש

והן המשכות חכמה עילאה ממש כמ"ש ע"פ ע"כ קראו לימים האלה פורים בענין הליכות עולם לו א"ת הליכות אלא הלכות שהן הליכות והמשכות מבחי' חכמת אדם תאיר פניו בחי' יאר ה' פניו אליך כו'. וכן מגלת אסתר נמשכה מבחי' זו שהרי ארז"ל פ' בתרא דחולין (קל"ט ב') אסתר מן התורה מניין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא בפ' וילך. וע' מזה ג"כ במד"ר פ' לך לך פמ"ב. הרי שורשה מבחי' פני רק שהיה בבחי' הסתר אסתיר פני בבחי' ביום ההוא כמ"ש מזה בלק"ת בד"ה ביום השמע"צ בן חכם ישמח אב ובת"א בד"ה יביאו לבוש מל' וע"י המס"נ שהי' להם המשיכו בחי' זו מההסתר וההעלם אל הגילוי כמ"ש ליהודים היתה אורה ושמחה כו' ועמ"ש בלק"ת בשה"ש סד"ה מי יתנך כאח לי.

והנה במד"ר פ' נשא בנשיא אפרים ע"פ ויותר מהמה בני הזהר עשות ספרים. יותר מד"ת הזהר בד"ס וכה"א כי טובים דודיך מיין. טובים דברי דודים מיינה של תורה וכמ"ש במשנה פ' בתרא דסנהדרין חומר בד"ס מדברי תורה ועמ"ש מזה בלק"ת פ' תצא בד"ה ולא אבה כי הנה איתא בס"י בתחלתו וברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וסופר וספור.

ודברי סופרים נמשכו מבחי' סופר שלמעלה מבחי' ספר וכמ"ש מזה ג"כ עוד בלקו"ת בד"ה ושאבתם מים בששון דרוש השני. הרי שההלכות שהם דברי סופרים הם ג"כ מבחי' השלשה ספרים ואדרבה גבוהים מבחי' ספר. לכן אין להם ביטול גם לע"ל כמו ספר התורה כו' וכמ"כ גם המגלה מטעם הנ"ל שנקראת ג"כ ספר לפי שנתלבש בה בהעלם מה שיש בספר התורה כו'.

ובמד"ר ברות ע"פ והנה בועז בא מבית לחם אמרו רב ור' חנינא ור' יונתן ובר קפרא ור' יהושע בן לוי אמרו המגלה הזאת אין נאמרה מפי ב"ד בסיני נאמרה אלא שאין מוקדם ומאוחר בתורה כו' וקבלו היהודים לא כתיב וקבל כתיב רבן של יהודים קבל וכ' המ"כ רבן של יהודים הוא מרע"ה וכ"כ בהדיא בספר הזהר עכ"ל.

ועוי"ל שיווי ההלכות למגלת אסתר כי ההלכו' נמשכו מבחי' חכמה שנק' סופר וכמ"כ בימי מרדכי ואסתר מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם ממש שנמשך בהם שם מ"ה דחכמה ממש אף שהי' בבחי' מה ראו על ככה מ"מ מ"ה הגיע אליהם ממש כנ"ל. לכן יש בה מעלה יתירה מדברי הנביאים שנתנבאו בכה שהם עתידים להבטל מחמת כי לע"ל ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה וכמו משה שנתנבא בזה בחי' אספקלריא המאירה.

וזהו ענין התורה שנמשכה ע"י משה וכמ"ש ע"פ לאמר זה הדבר כנ"ל וע"כ הנביאים שהיתה נבואתם מבחי' כה אספקלריא שאינה מאירה יהיו בטלים לגבי הגילוי שבבחי' זה ע"ד שרגא בטיהרא. והוא ענין התורה וכמ"ש בלוחות מזה ומזה הם כתובים כו'.
וכן ענין ההלכות נמשכו ג"כ מבחי' זה וכנ"ל בענין שנקראו דברי סופרים כו'. ומגלת אסתר ג"כ כיון מה ראו על ככה ומה הגיע אליהם ממש. היא ג"כ הגילוי ע"ד זה וכמ"ש כתוב זאת זכרון בספר. זאת קאי על מגלת אסתר והרי זאת זהו ג"כ ע"ד זה. ולא ע"ד כה. שהרי התורה נקראת ג"כ זאת כמשארז"ל במנחות (דנ"ג) בענין יבא זה ויקבל זאת מזה לעם זו:

פרק ב

ויקח המן את הלבוש ואת הסוס כו'. הנה ארז"ל ת"ח צריך להיות בו שמיני שבשמינית גסות הרוח כו' שנא' כולו סג כו'. ומעטרא ליה כסאסאה לשבולתא כו'. להבין המשל כסאסאה לשבולתא. הנה בתחלה יש להבין מהו ענין ת"ח. כי הנה מה שנקרא בשם ת"ח היינו לפי שמקבל מבחי' חכמה והוא בחי' הביטול במציאות לאור א"ס ומפני שאין התלבשות אוא"ס אלא בחכמה דוקא כידוע ע"כ עיקר ענין יחו"ע ויחו"ת הוא ע"י הת"ח דוקא כי בחכמה שבו ישכון אור א"ס.
והוא בחי' אור הכתר שנקרא רצון וכתיב ואור פניך כי רציתם. פי' שיש אור שמאיר לפנים ונק' הארת הפנים וזהו באור פניך כו' והוא ע"י הרצון כי רציתם והיינו בחי' אור א"ס שמאיר בפנים דחכמה לכך כי רציתם. וזהו יאר ה' פניו אליך וד"ל:(ב. והנה ענין ת"ח זה שעבודתו באוי"ר בחכמה וביטול כנ"ל אמרו שצ"ל בו שמיני שבשמינית מגסות הרוח וזה יפלא לכאורה כו' אך הענין יובן בהקדים תחלה מהו ענין המשל דסאסאה לשבולתא דהנה שבולת החטה הגשמית יש לה מוץ ונק' סאסאה וגוף החטה עצמה הוא הנק' שבולתא. והנה החטה צומחת ע"י זריחת השמש וע"י הגשמים כידוע ואמנם הרי ע"י שרב וחום השמש המכה על החטה היתה נשרפת וכלה. וכן ע"י רבוי לחות הגשמים שהיו נוטפים עליה היתה מתרקבת כי הרקבון שולט מן הלחלוחית והשרפה והכליון מן החום היבש כידוע אשר לזה הטעם הוא המוץ הגדל סביב החטה שהוא נעשה לה לשומר לשומרה שלא יוכל האור והחום של השמש לשרוף החטה ושלא יוכלו הגשמים לרקב אותה והוא ע"י שהמוץ מקבל בעצמו כל החמימות של השמש וכל הכאת השרב וגם מקבל בעצמו כל הלחות של הגשמים שלא יפול על החטה ועד שתגמר גידולה המוץ שומר לחטה מכל אלה מן החום ומן הלחות ואחר שתגמר גידול החטה אזי המוץ נופל ע"י דישה ולא נשאר רק החטה בעצמה וכידוע בדיני המעשר שאין החטה חייבת

במעשר עד שימרח הכרי וכל זמן שלא נמרח הכרי פטור מן המעשר מפני המוץ והתבן שבהם כי המוץ והתבן פטורים מן המעשר ולא עוד אלא שפוטרים באכילת ארעי עד מירוח כידוע. וכל זה מפני שהמוץ אינו אלא שומר לחטה בלבד והוא רק כמו קליפה לפרי. ולהיות כי ענין המעשר ידוע שהוא בחי' קדש העליון דכתיב העשירי יהי' קדש לה' בכל דבר כי גם בפרטי ההשתלשלות לא יש קדושה העליונה אלא בבחי' העשירי שבכל דבר מטעם שנעוץ תחלתן בסופן כו' וד"ל. ולהיות כן השראת הקדושה במעשר אינה אלא על גוף הפרי ולא על הקליפה והוא המוץ שהוא רק כשומר לחטה כנ"ל כי אין בחי' הקדושה בדבר הטפל כמו הקליפה אלא על בחי' הפנימי' שהוא גוף החטה ולכך עד שלא נמרח הכרי גם החטה פטורה מן המעשר מפני המוץ שבהם שפוטרם כי אין קדושת המעשר שורה בהם מטעם הנ"ל וד"ל. והנה לכאורה יפלא האיך לא יחשב המוץ כלל לבחי' עיקר אלא דוקא לטפל והלא בלעדו לא היתה החטה צומחת כלל כנ"ל. אך הענין הוא דבאמת סיבת הצמיחה באה ע"י המוץ מפני שמקבל בעצמו החום והלחות אך לאחר שנגדל הפרי א"צ לשומר וזורקין אותו בבחי' פסולת. אמנם בשעת גדילת החטה מעטרא ליה המוץ לחטה כעטרה המקפת להראש וזהו המשל דמעטרא ליה כסאסאה לשבולתא דהסאסאה מעטרת לחטה בבחי' מקיף כנ"ל וד"ל:)(ג. והנה הנמשל מכל זה יובן בעבודת ה'. דהנה מבואר למעלה בבחי' ת"ח שהוא המתפעל באוי"ר מפני התבוננות בחכמה בחי' ביטול מפני שאור א"ס שורה בחכמה כו' והנה ענין הנמשל מגוף החטה שהיתה נשרפת ונרקבת לולי המוץ כו' הענין הוא דאנו רואים שכל מי שמתחיל בעבודת ה' בעבודה שבלב זו תפלה א"א לו בלתי אמצעות מדות הגסות והוא במה שעושה א"ע לבחי' יש ודבר מה שצריך להיות עובד ה' ויש מי שעובד וכו' ומניעת העבודה יצר לו מפני שאינו חפץ להיות נפרד כו' הגם שזהו בחפץ ורצון אמיתי שחפץ בקרבת ה' ואינו רוצה להתרחק מ"מ יש בזה בחי' גסות כי נחשב בעיניו לאיזה דבר שבעבודתו יתקרב ויהי' לנח"ר למעל' ובהיפוך כו' שבכל זה הרי יש מי שתובע ממנו והוא הנתבע והרי יש טענה ותביעה כו' ויכול לפטור א"ע כו' וכ"ז מפני צד הריחוק של האדם מה' עד שהוא בבחי' נפרד בפ"ע לכך הוא יש ודבר בעבודתו וכאלו פורע מה שחייב וכו' אבל באמת אם הי' דבוק בה' בתכלית הדביקות האמיתית הרי א"צ לטענות וטעמים כלל כי אין בזה טעם. אחר שדבוק הוא בעצמות אלקות דאין לפניו בחי' נפרד לעצמו כלל כי אין עוד מלבדו כתיב ולא יש מי שחייב שצריך לפרוע כו' ולא שייך ענין טו"ת כלל אלא רק אחד פשוט בלבד ואין דבר זולתו כלל וכענין שמצינו באברהם שהיה לבבו נאמן לפני ה' וכמ"ש ומצאת את לבבו נאמן לפניך כו' פי' לבב נאמן שאינו בכלל

בחי' נפרד כלל להיות בב' לבבות יצ"ט ויצה"ר אלא רק לב אחד ורצון אחד פשוט ולא שייך ענין טו"ת כי אין עוד מלבדו כו' וזהו לפניך כו' וכאשר לבבו נאמן בלא טעמים אז וכרות עמו הברית לתת לזרעו הכנעני והחתי כו' ז' מדות רעות כי בטילים ממילא משום דקמיה ממש כולא כלא חשיבא ואין דבר נפרד כו' והיינו לתת לזרעו שנתונים ומתבטלים בכח הביטול האמיתי כי ע"י לבבו הנאמן דאברהם אין טענה וסברא כלל להיות נפרד אלא שרצה להתקרב כי מעולם לא היה דבר נפרד כו' וד"ל. ואמנם לא כל אדם זוכה למעלת אברהם בתחלה כי לבבו נאמן זה הוא לאחר שנשלם אברהם במעלה ונק' אברהם בתוספת ה"א והיינו לאחר שנימול משא"כ קודם שנמול שנק' אברם הרי יצא ממנו ישמעאל שהוא בחי' קליפה דחסד עליון דקדושה לפי שאברהם היה מרכבה לבחי' חסד עליון דקדושה ולכך אמר לו ישמעאל יחי' לפניך שהן בחי' מותרי החסד דהיינו שיהא אור החסד מתפשט גם למטה להיות ישמעאל לפי שבכח החסד העליון לירד ולהתפשט עד תכלית המדרגה היותר תחתונה כי לפ"ע הרוממות והגדולה שנק' חסד אינו תופס מקום לפניו כחשיכה כאורה כו' וכענין שממית בידים תתפש והיא בהיכלי מלך משום דהשממית לעוצם קוטן ערכה היא בהיכלי מלך המרומם ולא מקפיד עליה כו' וד"ל. וזהו הטעם שצריך ת"ח להיות בו גסות הרוח חלק א' מס"ד כו' כי הנה ידוע דע"י אתעדל"ת אתעדל"ע נעשה באותה הדוגמא ממש כי רוח אייתי רוח ואמשיך רוח כו'. והנה באתעדל"ת זה בת"ח נעשה אתעדל"ע להיות למעלה ג"כ בחי' גיאות והתנשאות בקדושה העליונה כי ע"י שנמצא בחי' גסות בת"ח במה שאינו רוצה ליפרד כנ"ל וחפץ בקירוב כו'. כך למעלה נתעורר ג"כ להיות מואס בהרשעים וכמ"ש ואת עשו שנאתי מפני כי גאה גאה כלומר מתגאה ומסתלק מן הגיאים והם הרשעים כו' ולא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל לפי שמצד הרוממות כלא חשיב כו' דהיינו דוקא כשאיננו מתגאה ומתרומם אבל כשמתגאה ומתרומם אזי נותן לב לדקדק שלא יצא אור ההשפעה להרשעים. ואע"פ שנאמר שממית בידים תתפש כו' היינו כשהיא שם בבלתי השגחה שאין המלך הגדול משגיח על דבר קטן בערך כזה אבל כשרוצה להשגיח יצוה להסירה מהיכלו וזהו רק כשבא לכלל גיאות והתנשאות דוקא אז יקפיד שלא יקבל הקליפות משא"כ כשהוא בבלתי התנשאות הרי כולא קמיה כלא ואינו תופס מקום ויכולים הכל לקבל כנ"ל וד"ל. וזהו ה' רמה ידך בל יחזיון. פי' דוקא כאשר רמהידך בבחי' רוממות וגאות כו' אזי בל יחזיון הרשעים אור האלקי מפני שמסלק מהם בהשגחה שלא יקבלו גם הם וכמ"ש רם על כל גוים ה' מה שנעשה מהם רם ומתנשא לפי שהוא גאה גאה דוקא כנ"ל:)(ד. ואמנם זהו דוקא בהתחל' העבוד' אבל לאחר שנמצא לבבו נאמן א"צ

לאתעדל"ת זאת בבחי' הגסות כו' וד"ל ואברהם שיצא ממנו ישמעאל גם בתחלה לפי שנמצא לבבו נאמן גם בהתחלת עבודתו ואזי יצא השפע גם למי שאינו ראוי אחר דכולא קמיה כלא כו'. אבל ת"ח צ"ל בתחלת עבודתו בחי' גסות גם במה שמתבונן בהשגת אלקות בבחי' ממלא וסובב ומחמת זה מתפעל באוי"ר כו' גם זה נחשב בחי' יש ודבר כי יש מי שמשיג ונדמה לו ההשגה לאיזה דבר מה כו' ובאמת לית מח' והשגה תפיסא בי' בעצמות אלקות כי הוא למעלה מבחי' ממלא וסובב ולמעלה מכל בחי' השתלשלות וכו' ולכך גם התבוננות זאת טפל בסוף כשנשלם במעלת העבודה וזכה לידבק בעצמות ומהות אור א"ס שלמעלה מן ההשתלשלות עד שיחשב בעיניו כמו מוץ ותבן לגבי העיקר כו' כך כל הטעמים שהיו לו בהשגות והתבוננות כל ימי העבודה באוי"ר בתחלתו אינם אלא כטפל בעלמא לגבי העיקר כי בהגיעו לבחי' עצמות אא"ס כל הטעמים שהוא בחי' ממלא וסובב כו' כלא חשיבא ממש לגבי עצמותו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי בארץ כו' וד"ל:)(ה. ועתה יתבאר ענין המשל מן המוץ שסביב לחטה דהנה כמו המוץ שהוא שומר לחטה מן החום ומן הלחלוחית כך הנמשל בניצוץ האלקי שנק' אור זרוע והוא צומח מלמטה ואמנם היה כלה ונאבד אורו מפני ריבוי חום במותרות תענוגים חיצונים והן חמימות התאוה וכיוצא או מפני ריבוי הקרירות והוא כמו העצלות שהוא דמיון הרקבון של הגרעין כו' אך ע"י בחי' המוץ מתקיים וצומח וגדל באוי"ר בלתי מונע והיינו בחי' הגסות וההתנשאו' שיש לאדם בתחילה שלא ירצה להיות נפרד והוא כמו הרקבון או לשרוף בחמימות התאוות וכיוצא וגסות זו סובלת כל מה שיש בנה"ב מן החום ומן הלחות עד"מ ומחמת זה אור ניצוץ האלקי הולך וצומח וגדל תמיד באוי"ר כו' עד שנגדלה בשלימות וכמ"ש רבבה כצמח השדה כו' ותרבי ותגדלי כו'. ואחר שנשלמת נזרק ממנה המוץ ואז העשירי יהי' קדש לה' כו'. והנמשל הוא שבהגיעו לשלימות הגידול אזי הוא דבוק בעצמותו ומהותו יתברך וגם כל הטעמים וההשגות שהי' שומר לפרי בטלים ונופלים כו' מפני שהוא ענין לבב נאמן הנ"ל וכמ"כ מלמעלה למטה באתעדל"ע הנמשל הוא כך דבתחלה נעשה אתעדל"ע בבחי' גיאות והתנשאות והוא הנקרא מוץ ותבן למעלה בכדי שעי"ז לא יפול האור ברקבון וכליון החום והם מיניקת החיצונים והקליפות לפי שהוא רם על כל כו' ואחר שנגדל אור הזרוע לצדיק ח"י עלמין א"צ לבחי' מוץ ותבן זה וכו' וכל זמן שלא נמרח הכרי פטור מן המעשר כנ"ל וד"ל. וזהו דת"ח צ"ל בו גסות שמיני שבשמינית והוא חלק ס"ד ולא חלק ס"ג והוא גס אך אעפ"כ בחלק ס"ד יש בו מן הגסות אמנם מעטרא ליה כסאסאה לשבולתא פי' מעטרא ליה בעטרה דגיאות והתנשאות ומזה נשמר מכל דבר רע והולך ומתגדל וכמ"כ למעלה מעטרא ליה לאור

הזרוע לצדיק כו' בבחי' עטרה דגיאות העליון וכמ"ש ה' מלך גאות לבש כו' וד"ל:)(ו. וזהו כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה. סוסיך הן ב"פ סוס דהיינו ב"פ ס"ג כי שם ס"ג דקדושה ידוע שהוא הוי' במילוי אלף כו' והיינו כאשר הוי"ו דש' הוי' הוא במילוי אלף והרמז בזה הוא ענין לבחי' רוממות להמשכה עליונה בוי"ו דשם הוי' שלא יומשך האור למי שאינו ראוי כו' והוא מפני בחי' הגיאות כנ"ל והיינו בחי' ס"ג דקדושה והוא גם בהיפוך אתוון והיינו הסוס הראשון שהוא מלמטה למעלה כי ההתנשאות הוא בבחי' עלייה מלמטה למעלה כידוע ואתעדל"ע זה בא מחמת אתעדל"ת בבחי' גסות דת"ח בהיותו מנשא את נפשו כנ"ל)(וענין הסוס הב' יתבאר בסמוך) ואזי נאמר כי תרכב על סוסיך מרכבותיך ישועה שהישועה מיוחדת לכנס"י בלבד ולא יקבלו הרשעים מטעם הנ"ל וד"ל. וזהו סוס ורוכבו רמה בים ויש בפי' רמה ב' ענינים א' ענין רוממות וא' ענין השלכה והכל ענין אחד דלפי שע"י הסוס הוא מתרומם וכמ"ש כי גאה גאה גיאה על גיוותניא וכמ"ש רם על כל גוים כו' ואזי נאמר רמה ידך בל יחזיון כנ"ל ונשלכו בים כל מרכבות פרעה וחילו והכל מטעם א' כנ"ל דמפני הרוממות יבא לכלל הקפדה שלא יהי' יניקה וחיות למי שאינו ראוי כו' ואין מההכרח כו' וכנ"ל וד"ל.

וזהו שאמר המן יביאו לבוש מלכות כו'. וסוס אשר רכב עליו המלך כו'. פי' סתם המלך שנזכר במגלת אסתר מרמז הכוונה למלך מלכי המלכים הקב"ה. ולכך נק' המלך סתם מפני שהוא מלך כללי לכללות כל ההשתלשלות דאבי"ע וכמ"ש מלכותך מלכות כ"ע כו' וענין שהמלך הזה רוכב על סוס כו' היינו מה שארז"ל הקב"ה רוכב על כרוב קל שלו ושט בי"ח אלף עולמות דכתיב רכב אלקים רבותיים אלפי שנאן כו' פי' הקב"ה היינו בחי' ההמשכה מן ההעלם לגילוי מעולם ועד עולם.

ולכך נקרא קדוש ברוך הוא מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא כו' ולהיותו בחי' קדוש ומובדל בבחי' העלם והוא בא לידי גילוי לכך הדוגמא הוא כענין הרכיבה על הסוס שע"י רכיבה זו הולך המלך ומתגלה בחוץ לכל עין רואה כו'. כך למעלה כתיב הנה ה' רוכב על עב קל כו' וכיוצא בזה ענין מה שהקב"ה רוכב על כרוב קל כו' ופי' כרוב קל היינו בחי' מל' דאצי' שמעלה מ"ן מנשמות כו' ונק' כרוב קל והוא כדוגמת הסוס לגבי הרוכב כו' וכמ"ש כי תרכב על סוסיך כו' אך זהו בחי' סוס הב' שיורד על ידו מגבוה לנמוך כנ"ל שיש במרוצת הסוס ב' דברים א' עלייתו מלמטה למעלה והב' ירידתו מלמעלה למטה והיינו ב"פ ס"ג א' עולה במעלות הרוממות והגיאות כנ"ל ואח"כ יורד ונמשך למטה מטה ובמאמר זה מדבר בב' המדרגות א' בענין הירידה והגילוי והוא באמרו רוכב על כרוב קל שלו והב' בענין העלייה והוא במה שאמר ושט בח"י אלפים עולמות הענין

הוא דהגם שאין פרטי מספר העולמות אלא ד' אצי' בי"ע זהו בדרך כלל אבל בדרך פרט ח"י אלפים הם וישנם למעלה מהאצי' ולמטה מהאצי' ויתכן לשון שט בין בעלי' מאצי' למעלה מאצי' בין בירידה מאצי' לעולמו' שבעלמא דנוק' והוא בבחי' שם אלקים זה שאמר בפסוק רכב אלקים רבותיים אלפי שנאן דהיינו י"ח אלף דרי כו' וכמ"ש בספרי הקבלה וד"ל:(ז. ולהבין ענין דסוס אשר רכב עליו המלך שישנו בפרט בכל יום כדבריהם ז"ל הקב"ה רוכב כו' וגם בכלל לכל שית אלפי שני דהוי עלמא כי הנה אנו רואים בכל דור ובכל זמן יש בחי' גילוי אלקות למטה בעולם השפל שלנו ג"כ בשינויי אופנים שונים דהנה בימי התנאים הי' בחי' גילוי אלקות בתושבע"פ במשנה ותלמוד שלא הי' בחי' גילוי אלקות באופן זה בלימוד תושבע"פ בדורות שקדמו להם ובודאי גם בדורות הראשונים כמו בית ראשון הי' בחי' גילוי אלקות בתורה שבע"פ אלא שלא הי' כ"כ כמו בזמן התנאים ובדברים אחרי' הי' בחי' גילוי אלקות בזמן בית ראשון יותר מבזמן בית שני כמו הנבואה לנביאים וכיוצא וא"כ אנו רואי' שינוי אופנים בבחי' גילוי אלקות עד שאין דור דומה לחבירו כלל שבדור זה מתגלה אלקות בדבר זה ובדור זה בדבר אחר וכמו שאנו רואים שינוי אופנים בגילוי אלקות גם אחר זמן התנאים ואמוראים. והוא מה שבימי הגאונים הי' גילוי אלקות בענין ואופן אחר מכמו שהי' בחי' גילוי אלקות בזמן הפוסקים הקדמונים שאחריהם כמו הרי"ף ורמב"ם ובעלי תוס' ועד"ז הולך ומשתנה מדור לדור עד גם בדורות האחרונים הקרובים לזמנינו הי' שינוי אופנים הרבה מדור לדור עד שבדורות הללו עיקר גילוי אלקות הוא במצות גמ"ח כו' וכיוצא בזה יש זמן ועת פרטי שעיקר גילוי אלקות הוא בתפלה ויש עת וזמן פרטי בתורה ויש עת וזמן במצוה פרטי' כו' והכל הוא רק בחי' גילוי אחר גילוי אלא שהשעה צריכה שיהי' עיקר הגילוי באותו הדבר דוקא והכוונה מכולם אחת היא רק שהכלי להלביש הוא בא בשינוי כו' וד"ל. וזהו ענין רכיבת הסוס בפרט בכל יום ובכל עת ושעה וגם בכלל לכמה דורות יחד איך שיהי' אופן הגילוי מן ההעלם באיזה כלי שהוא רכיבת הסוס עד"מ וזהו ג"כ ענין שט בח"י אלף עולמות בפרט בכל יום דהיינו שהוא שט ומתגלה שם כו' וד"ל. והנה בזמן אחשורוש בגלות בית ראשון אזי היתה התלבשות השכינה בקליפת נוגה בבחי' טוב שבנוגה וכיוצא בזה בענין נתינת הטבעת להמן וכמ"ש ויסר את טבעתו כו' הוא ג"כ ענין אופן התלבשות אלקות ע"י כלים מכלים שונים והענין של הטבעת היינו ענין חותם המלך דהנה עד"מ חותם מלך ב"ו שיחתום בטבעתו ובטבעתו חקוק שמו שאע"פ שאין בחתימה זו רק אותיות שמו בלבד ובודאי אין ערוך כלל לשם האדם לגבי עצמותו כמו עד"מ כשחותם האדם ראובן בן יעקב כו' וכיוצא שאינו מהות ראובן ממש רק שמו בלבד

אבל מ"מ נמשך בחתימה זו ממהותו ועצמותו והענין הוא לפי שבחתימה זו מקיים רצונו שבנפשו והרצון שבנפשו נגלה ונחקק בחתימה זו עד שלא יוכל לחזור הדבר בשינוי רצון כו' והרצון הרי הוא מבחי' פנימי' הנפש כידוע והנמשל מובן למשכיל למעלה בענין חותמו של הקב"ה שנק' טבעת המלך ג"כ עד"ז והיינו כענין מ"ש בציץ ופתחת עליו פתוחי חותם וכמ"ש למעלה והענין הוא דבטבעת זו נחתם גילוי רצה"ע אע"פ שאינם אלא בחי' אותיות בלבד ומטעם משל הנ"ל וזהו אשר נכתב ונחתם בטבעת המלך אין להשיב כו' וכמ"ש ההוא אמר ולא יעשה כו' ודברי לא ישוב ריקם כו' וכיוצא וד"ל. ופעם ניתן חותם הטבעת להמן ופעם ויתנה למרדכי אע"פ שרחוקים זה מזה בתכלית כי לפני עצמות המלך הכל שוין כמ"ש כחשיכה כאורה כו' וד"ל. וזהו שאמר המן וסוס אשר רכב עליו המלך ואשר ניתן כתר מלכות בראשו פי' כתר מלכות היינו בחי' הרצון שהוא כתר למדת המלכות למעלה דהנה אע"פ שנאמר מלכותך מכ"ע מ"מ צריך שיעוררו בחי' רצון למדת המלכות משום דבאמת אין מלך בלא עם והרי אין דבר נפרד כו' אחר שהוא עצמו ברא יש מאין כו' איך יתכן שיהי' מלך עליהם כו' אלא צריך להמשיך לו תענוג ורצון להיות חפץ בהתפשטות מלוכה זו כו' וכמ"ש במ"א וזהו כמו ענין חותם טבעת שבו גילוי רצונו כו' וד"ל. וזהו ואשר ניתן כתר מלכות בראשו שניתן ונמשך באותיות דסוס זה בחי' פנימית הרצון להיות רצון ותענוג למלוכה כו' שזה נק' כתר מלכות וכמ"ש אליהו כתר מלכות כו' עליה אתמר מגיד מראשית אחרית כו' וד"ל. והנה אחר שניתן כתר מלכות זה בסוס והסוס שרכב עליו המלך העלה אותו לבחי' הרוממות והגיאות הנ"ל עד שמסתלק מן הרשעים ושוכן רק על ישראל בלבד והוא נתינת הטבעת למרדכי היהודי כו' דהיינו להיות אוהב את יעקב ואת עשו שנאתי והוא גילוי הרצון לכנס"י דוקא ולשנא עוברי רצונו כו' וד"ל. והטעם שע"י טבעת דוקא כי הטבעת עגולה היא רומזת לבחי' מקיף וסובב כו' וכנס"י בבחי' מקיף וסובב שלהם המה דבוקים בעצמות אלקות והיינו למעלה מן הטעם ודעת כי הלא אנו רואים בחוש בישראל גם בפחות הערך הגם שיתענג מעושר וכבוד הרבה עכ"ז אין זה עיקר פנימי' רצונו ולא נתמלא כל עיקר רצונו בזה משא"כ בעכו"ם דזהו עיקר רצונם כו' והרי הישראל אינו מרגיש זה עפ"י איזה טעם ודעת אלא דבר זה הוא אצלם למעלה מן הטעם והשכל רק מצד שורש נשמתם למעלה דאע"ג דאיהו לא חזי מזליה למעלה חזי כו' וזהו שאמרה כנ"י שימני כחותם על לבך כו' ואמרו בזה"ק כחותם דאע"ג דאזיל הכא והכא דיוקני אשתאר בך פי' דיוקני היינו אותיות החותם שבו נשאר רשימו מבחי' פנימי' ועיקר הרצון כנ"ל וד"ל:)(ח. וזהו ענין פורים בכלל. דהנה הטעם שנק' פורים הוא ע"ש הפור והפור הוא הגורל כו'. והענין הוא לפי

שאנו רואים שכל הימים שהיו בני ישראל בסכנה מפני גזירת המן שנמשך הזמן כמעט משך שנה היו כולם בבחי' מס"נ ממש בכל יום ובכל עת ובכל שעה כי בכל שעה ושעה היו מוכני' למסור נפשם להריגה ולא לעבור דת ח"ו ולא עלה על שום א' מהם מחשבת חוץ ח"ו וזה הענין היה אצלם בודאי למעלה מן הטעם והדעת כי הנה עיקר ענין מס"נ הוא דווק' כשאינו עולה ע"פ הטעם והדעת ומ"ש בספרי היראה דאהבה ע"פ טעם ושכל נק' מס"נ זה אינו דאהבה במס"נ היא למעלה מן הטעם והשכל דוקא. ואפי' מי שמוסר נפשו על קדה"ש בפ"מ אם כוונתו בזה להשיג איזה דבר מה כמו ע"מ לקבל פרס וכיוצא הרי אין זה מס"נ אמיתית כי מה מסר נפשו הלא ירוויח בזה ריוח גדול מה שיקבל פרס וה"ז עד"מ שימסור האדם נפשו כדי למלאות נפשו בהון רב וכיוצא או שיגיע לשררה גדולה וכיוצא שאף על פי שמסר נפשו באמת מכל מקום אין דוגמת זה מס"נ אמיתי בענין עבודת ה' כי אין זה אלא רק להגיע לחפץ יותר יקר ונכבד וא"כ היא היא שכבר הי' משוקע ברצונותיו הטבעיים אלא שמגיע לחפץ ורצון יקר יותר אלא עיקר ענין מס"נ האמיתית שלא להגיע לשום חפץ ורצון זולת לבדו וכמ"ש מי לי בשמים ועמך לא חפצתי כו' וזה א"א כ"א למעלה מן הטעם והדעת וד"ל:) **וזהו** ענין פורים ע"ש הפור הוא הגורל כו'. דהנה כמו הגורל שיפילו גורלות איך שיפול הגורל כך יקום הדבר שתולה האדם את רצונו בהפלת הגורל שכאשר יפול הגורל הן או לאו כך יהי' רצונו א"כ תולה הוא את רצונו במקור הרצון שנקרא רצון פשוט ובזהר נק' רעוא דכל רעוין שלמעלה מבחי' גילוי הרצון כו' וזהו ענין הפורים שגבוה יותר גם מבחי' יום הכפורים שהרי יוהכ"פ נק' כפורים כלומר כמו הפורים בכ' הדמיון בלבד ולא כמו פורים ממש מכלל שפורים עצמו גבוה מיוהכ"פ והענין הוא כך להיות שהגם ביוהכ"פ היו ענין הגורלות בשני השעירים לפני ה' כו' שזהו ג"כ תלוי בבחי' רצון הפשוט מקור כל הרצונות כו' וכנ"ל. אך מ"מ הי' תלוי באופן התשובה שהרי יוהכ"פ אינו מכפר בלתי אמצעות התשובה דוקא והגם שהתשובה היא בחי' תשו"ע והיא בחי' מס"נ ומ"מ אם אינו עושה תשו"ע אין יוה"כ מכפר כידוע אך בחי' פורים יש בה יתרון מעלה מה שאין ביוה"כ והוא ענין מס"נ שלהם שהי' למעלה מן הטעם והדעת לגמרי כנ"ל דהיינו בהעדר שום חפץ ורצון כו' בלתי לה' לבדו וכנ"ל.

וזהו ע"כ קראו לימים האלה פורים כו' והם ימי משתה ושמחה שהוא בחי' התגלות אורות בכלים דוקא כי ע"י השמחה הוא בחי' גילוי האור ולע"ל כתיב בבכי יבאו כו' שלא תוכל האור להתיישב בכלי ולכך בבכי יבאו בדמעות כו' וכנ"ל. אבל בפורים שזכו למעלה יתירה והוא בחי' מס"נ האמיתי הנ"ל להיות דבוקים בעצמות אא"ס שיוכל

לשכון בכלי גם במה שלא יכיל הכלי לסבול האור ע"פ ההשתלשלות מאחר שהוא למעלה הרבה מן ההשתלשלות כו' ולכך הם נק' ימי משתה ושמחה כי נכנס יין יוצא הסוד דוקא בבחי' הגילוי בכלים דוקא והוא בחי' אהבה בתענוגים שלפני האצי' מפני שבאצי' אין הכלי סובלתה כו' וד"ל.

ואמנם המן להיות שרצה לקבל בעצמו מבחי' עצמות אא"ס שנק' רעוא דכל רעוין וסתימו דכל סתימין כו' ע"כ עשה הכל לעומת הקדושה ממש והוא במה שהפיל פור הוא הגורל לפני המן כלומר מפני שהגביה את עצמו בחוצפא והתנשאות יתירה וכמ"ש בעכו"ם אם תגביה כנשר כו' וענין הגבהה זאת הוא ג"כ למעלה מן הדעת והשכל וגם למעלה מן הרצון וזהו שהפיל ג"כ גורלות על איזה יום שיפול כך יהיה והפלת הגורל לפני המן היינו שהפיל הגורל להיות רצונו תלוי בגורל כדוגמת הפלת גורלות בשני השעירים ביוה"כ לפני ה' וכל זה הוא שרצה להתנשאות ולהדמות לקדושה העליונה בכדי שיקבל גם הוא משם כו'. אך ה' השיב מחשבתו הרעה אשר חשב על היהודים על ראשו ותלו אותו ואת בניו כו' ע"כ קראו לימים האלה פורים ע"ש הפור כו' שלמעלה מיוה"כ כנ"ל ואח"כ קימו וקבלו עליהם כו' עד וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים כו' פי' שנשאר בחי' רשימו בחי' חותם מאותה ההארה בבחי' נצחיית בל תמוט לעולם וכמארז"ל כל המועדים בטלים לפי שכל המועדים הן מבחי' אורות שבכלים עפ"י סדר ההשתלשלות דאבי"ע אבל כשיבוא האור שלפני האצי' לא יכילנו הכלים ויתבטל כו' משא"כ ימי הפורים האלה שהם ימי משתה ושמחה בהם יגיע האור בכלי גם מבחי' אותו האור שלפני כל השתלשלות וכנ"ל הטעם ולכך וימי הפורים לא יעברו לעולם גם לע"ל וזכרם לא יסוף מזרעם וד"ל:(ט. וזהו ויקח המן את הלבוש ואת הסוס כו'. פי' ע"י בחי' המן דוקא נמשך בחי' לבוש מלכות אשר לבש בו המלך וסוס אשר רכב עליו המלך כו' דהנה זהו ענין מארז"ל המן מן התורה מנין דכתיב המן העץ כו' פי' ע"ד הנ"ל בענין מארז"ל דת"ח בשמיני שבשמינית דמעטרא ליה כסאסאה דשבולתא כו' כי באתעדל"ת בבחי' הגסות דקדושה בסו"מ וע"ט כנ"ל אתעדל"ע ג"כ בבחי' גיאות העליון להיות כי גאה גאה כו' שלא ליתן שפע להחיצונים וזהו ויקח המן בבחי' הגסות למטה את לבוש המלך וסוס שרכב עליו שהוא ב"פ גס להיותו גיאה על גאים כו' אך הנה המן דקליפה רצה בזה שיומשך לבוש וסוס המלך אליו וכאשר אמר למי יחפוץ המלך לעשות יקר יותר ממני כו' והוא ע"י בחי' החוצפא וגסות דקליפה כמו שנאמר בעכו"ם אם תגביה כנשר כו' ואתעדל"ת זאת בחוצפא אתעדל"ע להיות גיאות העליון נמשך להמן דקליפה כו' אבל המלך צוה להמן דקליפה שיהופך לקדושה ונעשה ממנו בחי' המן בקדושה האלקי' והוא

בחי' שמיני שבשמינית גסות הרוח שבת"ח דמעטרא ליה כסאסאה לשבולתא וכנ"ל. וזהו שארז"ל המן מן התורה מנין פי' בחי' המן דקדושה מנין שנאמר המן העץ כו' וזהו שצוה המלך להמן קח את הלבוש והסוס כו' כי בו הדבר תלוי משום דבאתעדל"ת בגסות דקדושה כך נמשך אתעדל"ע להיות כי גאה גאה כו' וכך עשה ויקח המן את הלבוש כו' וד"ל. ובכ"ז מובן מאמר הזהר דכד אתכפייא סט"א אסתלק יקרא דקוב"ה לעילא כו' פי' ע"י שלוקחין הבירור מן גסות דקליפה להיות מזה גסות דקדושה כו' בזה אתכפייא סט"א מפני גיאות הקדושה וכמ"ש לע"ל ובאו במערות צורים כו' מפני פחד ה' והדר גאונו כו' הרי בזה אסתלק יקרא דקוב"ה פי' אסתלק שנתעלה בחי' הרוממות וההתנשאות בעצמותו עד שאינו חפץ ליתן שפע למי שאינו ראוי כו' והיינו מה שאמר אסתלק לעילא דוקא כי מצד בחי' ירידת אורו וטוב חסדו למטה הי' האור מתפשט למטה עד אין שיעור אך מפני שאסתלק לעילא באה אח"כ אור השפע בדקדוק גדול כו' וכנ"ל וד"ל. וכל זה שגרם להיות אסתלק יקרא דקוב"ה בזמן הגלות בימי אחשורוש הי' רק ע"י שהיו כללות ישראל בבחי' מס"נ שלמעלה מן הטעם והדעת לגמרי כנ"ל שנעשה מזה בחי' א"ח למעל' לעורר עצמות אא"ס הפשוט שלמעלה מכל השתלשלות כו' שאפי' בשעת מ"ת לא היה מגיע אתערותא לשם וכמ"ש קימו וקבלו היהודים אשר החלו כו' דבמ"ת החלו בלבד ובזמן אחשורוש גמרו והטעם הוא לפי שבימי אסתר הגם שהי' בחי' הסתר פנים וכמ"ש ואנכי אסתיר פני כו'. ואמנם זהו מעלה יתירה יותר גם מבחי' הארת פנים שבשעת מ"ת לפי שבהסתר פנים הזה אסתלק לעילא לעילא כו'. ונמשך אור ממקום ומדרגה יותר גבוה כו' וכמ"ש למעלה דמטעם זה יש יתרון מעלה בפורים מה שאין ביוהכ"פ כו' ולכך נאמר וימי הפורים האלה לא יעברו כו' לפי שבחי' הסתר פנים שבא ע"י בחי' מס"נ מלמטה גדולה היא גם מבחי' הארת פנים וכו' ולכך לא נזכר שם הוי' בכל מגלת אסתר אלא המלך סתם שמורה ומרמז על בחי' עצמות אא"ס הפשוט דמופשט מכל שם וכמאמר אנת ממלא כל שמהן כו' אלא נקרא המלך סתם בלשון סתימות משום שאינו ידוע מי הוא ובחי' אסתר שהוא ענין הסתר הפנים הרי הוא ג"כ מבחי' אור הסתום הזה אלא שיש בה ג"כ חוט של חסד כו' וכמ"ש ותהי אסתר נושאת חן בעיני כל רואיה כו' וכמארז"ל אסתר ירקרקת היתה וד"ל:)

פרק ג

אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף הנה פי' ישים לשון שימה הוא ענין עשייה גשמיות ואע"פ שישים אליו לבו דהיינו אליו ולא למדותיו כידוע מ"מ בחי' רעותא דלבא זה שהוא מבחי' ההגשמה שבאדם נק' עשייה גשמיות לגבי אא"ס ב"ה וזהו אם ישים

אליו לבו בבחי' שימה גשמיות בלבד ואף בצדיקים גמורים ומכ"ש בבינונים שהולכים כל היום בשרירות לבם בענינים גשמיים אף דהיתר ובעת התפלה אע"פ שיתעורר לבבו בתכלית נקודת הלב אין זה נחשב רק עשייה גשמיית מפני שנתגשם הלב מאד עד שגם בשומו אל לבו לדבקה בו ית' גם היא גשם יחשב כו' ומ"מ ישים אליו לבו משום דלגבי א"ס רוחניות וגשמיות שוין כו' כי כשמו כן הוא א"ס כו'.

ומה שאמר אם ישים לשון ספק הענין הוא ע"ד הפשוט משום דמסיים סוף הפסוק רוחו ונשמתו אליו יאסוף שזה תלוי בתנאי דאם ישים אליו לבו לכך אמר אם ישים לשון ספק דאם לא ישים לא יאסוף רוחו אליו כו'.

וביאור הדברים הנה ידוע דע"י אתעדל"ת נעשה אתעדל"ע דוקא ובתחלה היה חפץ חסד ואח"כ תלוי בבחי' העלאת מ"ן ולכך אם ישים אליו כו' אז יומשך בחי' מ"ד והוא ענין רוחו ונשמתו כו' וד"ל.

ומה שאמר רוחו ונשמתו דקאי על עצמות אא"ס דוקא דרוחו של עצמותו ונשמתו הוא נמשך כו' הענין הוא דהיינו בחי' רוח ונשמה דאצי' שמאירים בעולמות הנפרדים והם ב' מדרגות הידועים בחי' ממכ"ע ובחי' סוכ"ע דהנה בחי' ממכ"ע נק' רוח וכמ"ש בדבר ה' שמים נעשו וברו"פ כל צבאם כו' ובחי' סוכ"ע נק' נשמה כדמיון חלק הנשמה שאינה מלובשת בגוף שנקרא נשמה כו' ולמעלה יותר היינו מבחי' רוחו ונשמתו של עצמות המאציל הוא שמאיר בעולם דאצי' וזהו רוחו ונשמתו אליו יאסוף להיות בחי' התלבשות אורות בכלים כו' וד"ל.

ובזה יובן פי' ענין ב' סוסים הנ"ל כמ"ש כי תרכב על סוסיך כו' א' מלמטה למעלה והוא בבחי' גס וס"ג והיינו מה שישים אליו לבו בעשי' גשמיי' שיש בזה בחי' התנשאות וגסות הלא דבר הוא וגם כי חפץ בקרבת אלקים חפץ זה מצד הגסות באה מפני שהוא נחשב בעצמו מאד חפץ להיות מקורב בדביקות לה' מפני שיש מי שרוצה וחפץ וכענין למען שמי יכבד ה' כו' שיש בחי' אני והוא רוצה כו' וכאשר אינו מתפעל באוי"ר יצר לו מצד שבלא אוי"ר אינו כלום ולא מצד כבוד אלקים כו' כידוע.

ואמנם התחלת העבודה צ"ל דוקא עד"ז דהיינו בבחי' הגסות דאל"כ לא יתחיל לעולם ועוד שבזה ישבור וינצח כל מנגד דהיינו מדות הרעות התאוה וכיוצא שהוא רק מפני שאינו רוצה ליפרד הוא דוקא אינו רוצה ואם הי' בחי' ביטול עצמותו לא היה יכול לעמוד לכל מנגד כו' והנה אתעדל"ת הזאת גורמת אתעדל"ע למעלה ג"כ בבחי' גסות דקדושה האלקי' שיהי' רם ומתנשא על כל גוים ולא יחפוץ בהם וכמ"ש ואת עשו שנאתי כו' והוא מ"ש נטית ימינך תבלעמו ארץ פי' נטית ימינך ארימת ידך כו' אז תבלעמו ארץ

בבחי' ביטול כו' והיינו לבלע קליפות וסט"א וממילא נהפך הדבר שיהי' אור ההשפעה מלמעלה רק לישראל בלבד וזהו רוחו ונשמתו אליו יאסוף דוקא אליו ולא לזולתו והוא מפני שישים אליו לבו בתחלה וזהו ב"פ ס"ג דסוס א' מלמטלמ"ע והב' מלמעלמ"ט כנ"ל וד"ל.

והנה וקבל היהודים את אשר החלו כו' הענין הוא דאז דוקא נק' יהודים כי יהודה הוא בחי' ביטול הנ"ל והוא למעלה הרבה מבחי' ברכה דהנה ארז"ל חייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום פי' מאה פעמים ממש נעשה בחי' ברכה והמשכה מן ההעלם דבחי' סוכ"ע לבחי' ממכ"ע דהיינו מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגליא כמ"ש ברוך ה' מן העולם ועד העולם וידוע שהוא ענין המשכה מן ההעל' לגילוי כו' והיינו ע"י הברכות שאומר ברוך אתה ה' כו' להיות מלך על העולם בבחי' גילוי אור והטעם למאה פעמים דוקא הענין הוא לפי שי"ס כ"א כלולה מי"ס והרי מאה וצריך להמשיך בפרט בכל ספי' כו' מעלמא דאתכסייא לעלמא דאתגליא לכך צריך מאהברכות בכל יום מאחר שבכל יום מחדש מע"ב וד"ל.

ואמנם זהו בבחי' ברכה אבל בבחי' הודיה הוא למעלה מבחי' המשכה זו שמן ההעלם לגילוי אלא ההודאה הוא בבחי' עצמות אא"ס ממש כנ"ל והוא לפי שעצמות אא"ס למעלה הוא מבחי' העלם וגילוי כי לית מח' תב"כ אפי' ההעלם כגילוי נחשב וכמאמר לפניך נגלו כל תעלומות כו' ע"כ לא שייך שם בחי' הברכה אלא רק בחי' הודאה וזהו בחי' יהודי' שהם רק בחי' הודאה שהוא רק בבחי' עצמות אא"ס ממש וכ"ז בא להם מפני בחי' מס"נ שהי' בהם כנ"ל ואזי ע"י שישים אליו לבו הרי רוחו ונשמתו אליו יאסוף כנ"ל לכך נקרא אז דוקא יהודים וד"ל:

וזהו וקבל היהודים כו' אך מה שאמר כאן וקבל ל' יחיד ואח"כ כתיב קימו וקבלו היהודים ל' רבים כו' ושם יש ג"כ קרי וכתיב הקרי וקבלו אבל הכתיב ג"כ וקבל כו' הענין הוא להיות כי מבואר למעלה דע"י מס"נ שהי' בהם נתאחדו כולם כאיש א' וכענין שהי' במ"ת דכתיב ויחן ישראל כו' אך בשעת מ"ת להיות שעדיין לא הי' שם רק בחי' ההתחלה ולא הגמר כמ"ש למעלה ע"כ הקרי והכתיב שוין וקבל לשון יחיד לפי שלא הי' עדיין בחי' התגלות האורות בריבוי הכלים מכלים שונים כו' וזהו וקבל היהודים את אשר החלו לעשות בשעת מ"ת הכל לשון יחיד כו'. אבל אח"כ קימו וקבלו היהודים עליהם כו' דהיינו בזמן מרדכי ואסתר הקרי והכתיב אינם שוים הקרי וקבלו לשון רבים. והכתיב וקבל לשון יחיד. והטעם הוא לפי שמבואר עיקר הטעם לזה שהיו חשובים כאיש אחד כו' שהוא מפני בחי' הרצון הפשוט שבנקודת הלב שהוא אחד גם ברוב

עם לפי שנק' בחי' יחידה בפרט וגם בכלל בכללות נש"י נקרא בחי' יחידה כו' ואמנם זהו דוקא בכתיב שהוא אותיות הכתובים שהן בהעלם ע"ג הכתב ולכך הכתיב וקבל אבל בקול ודיבור שהוא בקריאה של האותיות מן ההעלם לגילוי כו' צריך לקרות וקבלו לשון רבים דוקא לפי שכבר הוכנו להיות כלי גמור לאור שיתיישב בהן ויתקבל בהן בכאו"א לפושע"ד ממש כמ"ש למעלה באריכות שבזה הי' יתרון מעלה ומדרגה אז בימי אחשורוש יותר מבזמן מ"ת כו' במה שנתקבל בהן האור ונעשו בחי' כלי בית קיבול למעשה המצות כו' והרי יש ס"ר ניצוצות והרי יש כאן ס"ר כלים לאורות ולכך נאמר וקבלו בקרי לשון רבים לפי שיש ריבוי הכלים המקבלים וכמשל המבואר שם שבאותיות המחשב' יש בחי' ריבוי כו'. משא"כ בבחי' רעו"ד כו' וכך הענין כאן דבקריאה בקול ודבור שבא מאותיות המח' הרי כאו"א קורא כדרכו לכך הקרי וקבלו אבל הכתיב וקבל מפני שבבחי' ההעלם שבכנ"י הרי הם רק כאיש א' בלבד כו' וד"ל וזהו שאמר גבי ענין ימי משתה ושמחה דוקא ענין הקרי והכתיב דוקבל וקבלו וכמ"ש להיות עושים את שני הימים ימי משתה ושמחה כו' כי פי' ימי משתה ושמחה היינו בחי' התגלות האורות בכלים דוקא וכמבואר שם דבשמחה נגלה ההעלם בבחי' כלי היפוך הבכיי' שהוא מצד דחיקת המוח כו' ולכך כדי להיות עושים ימי משתה ושמחה נזכר קיימו וקבלו לשון רבים בקרי וד"ל. וזהו שאמר אם ישים אליו לבו לשון יחיד משום שהוא בבחי' ההעלם דיחידה כנ"ל כו' וד"ל:

פרק ד

ע"כ קראו לימים האלה פורים ע"ש הפור הוא הגורל כו'. הנה יש להבין לכאורה למה קראו ימים האלה דוקא ע"ש הגורל שעשה המן והלא לא הי' זה עיקר הנס וגם מהו ענין הגורל שעשה המן כו'. אך הנה כתיב ראשית גוים עמלק ואחריתו כו'. כי הנה את זה לעו"ז עשה האלקים ונמשך שרש לז' אומות עובדי כוכבים שהם בחי' ז' הפרות רעות שנק' ז' מדות רעות הכנעני החתי כו' אך קליפת עמלק נק' ראשית גוים להיות שרשו למעלה מן המדות וכמשי"ת. אך הנה צריך להקדים תחלה מ"ש בזכריה סי' ה' ואומר אני רואה מגלה עפה ארכה עשרים באמה כו' וארז"ל פ"ב דעירובין שהיא כתובה פנים ואחור כמ"ש ביחזקאל סי' ב' מגלת ספר כו' והיא כתובה פנים ואחור והיינו שזה נאמר על התורה שנק' ג"כ מגלה והיא כתובה פנים ואחור בבחי' פנימית ואחוריים. ולהבין כי הנה כתיב חכמת אדם תאיר פניו בקהלת (סי' ב') וארז"ל במד"ר שם דפי' אדם היינו מ"ש ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה כו'. ויש להבין זה הלא אין לו גוף ואין לו דמות הגוף כו' וגם הרי כתיב כי לא אדם הוא להנחם כו' אך הענין הוא כמו

שארז"ל במדרש ר"פ בראשית שבעה דברים קדמו לעולם תורה ותשובה ובנין בהמ"ק כו' ומחשבתן של ישראל קדמה לכל דכתיב בראשית ברא כו' בשביל ישראל שנק' ראשית כו', והיינו ג"כ מארז"ל ישראל עלה במחשבה פי' עלה שקדמו ועלו בתחלת המחשבה וכמו שאמר במדרש דמחשבתן של ישראל קדמה לכל כו'.

וביאור הענין הנה באמת להיות כי א"ס ב"ה רם ונשגב בערך מכל ההשתלשלו' דאבי"ע כידוע דאין ערוך כלל וכלל לו וכולא קמיה כלא ממש חשיבי כו' א"כ לא היה אור ושפע נשפע ונגלה מא"ס למטה כלל רק ע"י שישראל עלו במחשבה תחלה לכל כנ"ל ירד ונתלבש להיות בבחי' אדם והיינו בהתלבשותו בשורש נש"י למעלה כמ"ש במ"א ע"פ ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר ועיין בפרדס ערך ישראל, ועל בחי' אדם זה אמר חכמת אדם תאיר פניו כו' פי' חכמת אדם היינו בחי' חכמת התורה שקדמה ג"כ לעולם ונקראת בחי' שעשועים כמ"ש ואהיה אצלו אמון שעשועי' כו' וכתיב משחקת לפניו בכל עת כו' כי הנה עד"מ אדם התחתון למטה כשממציא ומחדש בשכלו איזה סברא ושכל חדש צהבו פניו ויאירו בהארת פנים כי מתענג הרבה מזה השכל שהמציא ויאירו פניו מחמת העונג וכמו שאמרו בר' אבוה שצהבו פניו מפני שמצא תוספתא חדתא כו'. וכיוצא בזה ויובן למשכיל למעלה בבחי' ח"ע דאור א"ס חכים ולא בחכמ' ידיעא כו' שבחכמת התורה שחידש אותה מתענג בה כבי' ומשתעשע בה הרבה מאד עד שיש בחי' הארת פנים העליונים למעלה עי"ז וזהו חכמת אדם העליון בזה שנאמר על הכסא דמות כמראה אדם וכו' תאיר פניו מרוב עונג ושעשועים שמשתעשע בחכמות שבתור' שהרי בכל פ' ופרשה שבתור' ידוע שיש בה אור חכמה עליונה ונפלאה רק שנתלבש הדבר למטה בענין גשמי וכמו פ' חושן ואפוד העשוי מאבנים ידועים אודם פטדה כו' וכיוצא שבודאי יש בזה למעלה חכמה נפלאה שהוא ית' משתעשע בה מאד וכבר קדמו לעולם הנאצל והנברא כו' וכדכתיב ואהי' אצלו אמון שעשועים כו' בבחי' תענוג נפלא וכמ"ש משחקת לפניו בכל עת פי' שעושה בחי' חכמה זו לפניו שחוק ותענוג גדול וכענין צחוק עשה לי אלקי' כל השומע יצחק וכו' וד"ל. אך הנה בחי' הארת פנים הללו העליונים הוא שנמשך מלמעלה למטה ג"כ וכמ"ש יאר ה' פניו אליך פי' בחי' הארת פנים העליונים שנאמר על זה חכמת אדם תאיר פניו כנ"ל יאר אותו האור גם אליך דוקא ולא לעובדי גילולים וכמו שאמר משה ונפלינו אני ועמך כו' וזהו פי' מ"ש משחקת בתבל ארצו כי בתחלה משחקת רק לפניו כמ"ש תאיר פניו כו' ואח"כ ירד העונג גם למטה ומשחקת גם בתבל ארצו להיות נמשך בחי' העונג העליון מחכמת התורה גם לבני האדם למטה וכמ"ש ושעשועי את בני אדם כו', וכמו ענין משלי שלמה כמ"ש וידבר שלשת אלפים

משל פי' כדי שיומשך אור העליון שבחכמת התורה מלמעלה למטה הוצרך להמשיך בג' אלפים משל דוקא כי בחי' חכמה שבעולם העליון כשצריכה לבוא למטה הימנו א"א בלתי הלבשה במשל וכאשר יבא אור השפע לתחתון הימנו צריך משל למשל הראשון ועד"ז יורד והולך האור ממשל למשל עד ג' אלפים משל כו' וכ"ז לעוצם רוממת מעלת שורש חכמת התורה למעלה בבחי' חכמת אדם הנ"ל עד שצריך לבא למטה לידי גילוי ע"י ג' אלפים משל כו' וד"ל. וזהו ג"כ פי' הליכות עולם לו וארז"ל (סוף נדה) אל תקרי הליכות אלא הלכות פי' הליכות בחי' המשכה והולכה מבחי' חכמת התורה של מעלה לבא לידי גילוי למטה בענינים גשמיים וכנ"ל בענין שלשת אלפים משל ולכך נק' בשם הלכה וכמ"ש הליכות אלי כו' וד"ל.

וזהו ג"כ פי' אשר קדשנו במצותיו פי' אשר לשון עונג כמו באשרי כו' והוא בחי' תענוג העליון שקדשנו בבחי' רצון ותענוג העליון המלובש במצותיו והיינו ענין שמחה של מצוה כדכתיב תחת אשר לא עבדת בשמחה ובטוב לבב מרוב כל פי' רוב כל היינו חיי העוה"ב שנק' רוב כל ששם הנשמות נהנין מזיו השכינה והנה כתיב ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן הרי הגן למטה מן העדן כי בעדן כתי' עין לא ראתה כו' כי בחי' עונג העליון המלובש בחכמה עילאה נק' עדן והוא בחי' שעשועי' הנ"ל שהוא מקור התענוגים שמתענגים הנשמות ובחי' ההמשכה מעדן זה נק' נהר וז"ש ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ג"ן סדרים דאורייתא כו' והיינו מה שהנשמות נהנין מזיו ואור הזה בג"ע לכאו"א לפום שיעורא דילי' אחר המירוק ויסורים בגיהנם כידוע וא"כ מה שהאדם עוסק בתורה ובמצות בעוה"ז ששרשם בבחי' עדן עצמו גבוה הרבה מכל חיי עוה"ב שאינו אלא בחי' זיו והארה בעלמא מגן שבעדן כנ"ל וזהו תחת אשר לא עבדת את ה' בשמחה של מצוה בעוה"ז יותר מרוב כל שהוא חיי עוה"ב ולכן אמרו רז"ל דיפה שעה א' בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי עוה"ב וד"ל. והנה אף מי שאינו צדיק יוכל להתענג בעדן המלובש בחכמה שבתורה הנ"ל כמ"ש היום וארז"ל היום לעשותם כו' ובבחי' המעשה יוכל כל אדם:

ותוכן הדבר שכדי להבין ענין פורים ע"ש הפור יש להקדים ענין ראשית גוים עמלק ענין כתובה פנים ואחור פנים ע"ד חכמת אדם תאיר פניו. איך שייך כמרא' אדם ע"ד נעשה אדם בצלמנו דהיינו בחי' ישראל עלו במחשבה וכן התורה נק' אדם כי המצות רמ"ח מ"ע נקראו רמ"ח איברים ושס"ה ל"ת שס"ה גידים וחכמת אדם שהיא התורה תאיר פניו מחמת כי בהחכמה מאיר עונג העליון וזהו ענין והחכמה תחי' בעליה כמ"ש במ"א

ובחי' הארת פנים הללו נמשך בבחי' יאר ה' פניו אליך. באור פניך נתת לנו ה' אלקינו תורת חיים.
וזהו ושעשועי עם בני אדם והמשכה זו מבחי' אור פניך להיות נמשך בתורה שלפנינו יובן זה ע"ד וידבר שלשת אלפים משל. וזהו ענין הליכות עולם לו. וזהו פי' אשר קדשנו במצותיו לכן צ"ל בשמחה ובטוב לבב מרוב כל והוא עדן שנאמר בו עין לא ראתה יפה שעה א' כו':(ב. אך הנה בבחי' הארת פנים שבחכמת התורה שנמשך מלמעלה כנ"ל בפי' חכמת אדם תאיר פניו וכמ"ש יאר ה' פניו אליך כו' זהו א"א שיוכלו הכל לקבל כ"א מי שיגע נפשו בעבודה שבלב זו תפלה בתחלה שנק' בחי' אחור לבחי' הארת הפנים הזה וכמ"ש כתובה פנים ואחור כו' כי הרי אם לא יתעורר לבבו לא יחפוץ להתענג על ה' ולהתדבק בו בעבודה שבלב בה' אחד ובחכמתו ורצונו כו' ע"י התפלה איך יוכל לקבל בחי' הארת הפנים משעשועים העליונים ולהתענג בעונג העליון בחי' הארת פנים כנ"ל כמו עד"מ מי שאינו חפץ להתענג בדבר מה לא יקבל תענוג מאותו דבר כלל כו' וד"ל.
ומה שהתפלה נק' בחי' אחור היינו להיות כי עיקר התפלה הוא בחי' הביטול במציאות מחמת גדולת ה' שמתבונן בו כו' עד שאינו מרגיש עצמותו בבחי' יש ודבר כלל כי אם מרגיש התפעלות שלו בבחי' לגרמיה שהוא העובד וכמו שנאמר למען שמי יכבד ה' וכיוצא זהו בחי' ערב רב וכו' וכמ"ש במ"א, אלא עיקר התפלה הוא בהיפך שיבא לבחי' ביטול עצמותו מכל וכל בלא בחי' לגרמיה כלל וכדוגמא זו היה בכל ישראל בזמן אחשורוש שהיו כולם בבחי' ביטול עצמותם מכל וכל אחר שהיו נידונים להרוג וכו'. והי' בהם בחי' מס"נ באמת לאמיתו וזהו שנאמר קימו וקבל חסר וא"ו לשון יחיד כמו ויחן ישראל לשון יחיד להיות שנתכללו כולם כאחד במס"נ וביטול בתכלית להתכלל באחד לכן קיימו למטה מה שקיבלו כבר בזמן מ"ת כמשי"ת וזהו פי' אשר קדשנו במצותיו פי' כדי שיבא לקבלת הרצון ועונג העליון המלובש במצותיו צ"ל תחלה בבחי' קדש העליון שהוא לשון מובדל שהוא בחי' הביטול הנ"ל שנעשה בתפלה דוקא ולזה הטעם נק' התפלה בחי' אחור כמ"ש לכתך אחרי דהיינו בבחי' הביטול להיות טפל לגבי העיקר כו'.
וגם כי התפלה עיקר ענינה התעוררות הרצון אליו ית' וזהו ענין ואהבת לשון אבה שהוא בחי' רצון והרצון הוא בחי' אחור לגבי השעשועים והתענוג שהוא בחי' חכמת אדם תאיר פניו. ועיקר ענין אמיתית הטעם לזה שנק' התפלה בחי' אחור. הענין יובן בהקדים שורש ענין ח"י ברכאן דצלותא. דהנה מבואר בזהר ומרומז גם בדברי רז"ל דח"י ברכאן ש"ע הם לנגד ח"י חוליות שבשדרה וח"י חוליות שבשדרה ידוע שאחוזים ומקושרים כולם בחוט השדרה המחברם והחוט הזה נמשך התחלתו משני פולין שבראש ממול אחורי

העורף כמ"ש רז"ל במס' חולין והחוט הזה הנמשך מב' פולין הללו הוא כח המחבר לח"י החוליות עם המוחין שבראש להיותו ממשיך מוחין וחיות מן הראש אליהם ומחברם כולם כא' אל הראש וכמ"ש בספרי הרפואה. והנה ידוע שיש ג' חללי' בראש והן ג' מוחין מוח חכמה מוח בינה מוח הדעת ונקראו תלת חללי גלגלתא באד"ר ומוח הדעת עומד למול העורף לנגד מוח חו"ב כמו סגול והב' הפולין הנ"ל נמשכין ממוח הדעת שעומד סמוך לעורף ומהם נמשך חוט השדרה כנ"ל ונמצא שע"י מוח הדעת נמשך כח התחברות הנ"ל של ח"י חוליות כו' וזהו שאמר בזהר ובפרדס שער ל"א דבחי' הדעת נמשך לבחי' ת"ת שהוא נק' גופא תרין דרועין חסד דרועא ימינא וגבורה כו' וכללותם הן ח"י חוליות אלא שמתחלק בבחי' קווין חסד דרועא ימינא כו' והענין בעבודת ה' היינו בחי' המשכת גילוי אלקות מצד הדעת שהוא ההתבוננות בגדולת ה' להתפעל מזה באהוי"ר שנק' תרין דרועין כו' עי"ז מעורר מלמעלה אתעדל"ע ג"כ להמשיך גילוי אור א"ס באצי' בחו"ג וח"י חוליות ממוחין שבראש כו' ע"י בחי' דעת העליון והוא שורש ענין התפלה באומרו בא"י כו' בכל ח"י ברכות ש"ע שהן בחי' ח"י המשכות מלמעלה למטה בח"י חוליות כו'. וזהו הטעם שנק' התפלה בחי' אחור כי הרי בחי' המשכה הזאת בח"י חוליות מאור א"ס השורה במוח הדעת הנה הוא רק בחי' אחוריים לגבי בחי' ב' המוחין דחו"ב שעומדים למול הפנים כי מוח הדעת הוא מוח הג' שעומד למול העורף כנ"ל, ועל ב' מוחין דחו"ב אמרו דאור א"ס נק' חכיסולא בחכמה ידיעא כלל ומבין ולא בבינה ידיעא כו' אבל ממוח הג' הוא מוח הדעת משם נמשך גילוי הארה והמשכה לח"י חוליות ע"י בחי' החוט המחברם כנ"ל משא"כ בחי' חכמה שבתורה נק' בחי' פנים העליונים למעלה וכמ"ש למעלה פי' חכמת אדם תאיר פניו כו' להיות שורשה בבחי' ב' מוחין חכים ולא בחכמה ידיעא. ואמנם א"א לבא לקבל בחי' הארת פנים שבתורה בלתי שיוקדם תחלה בחי' התפלה להמשיך מבחי' מוח הדעת בח"י חוליות כו' שנק' בחי' אחור וכמ"ש אחרי ה' תלכו לכתך אחרי כו'. כענין זה השער לה'. והאומר אין לי אלא תורה אפי' תורה אין לו וכענין מארז"ל כל אדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו מפתחות הפנימיות ומפתחות החיצוניות לא מסרו לו בהי עייל והענין הוא כי הנה עיקר ההתבוננות בתפלה היינו ממה שאומרים שתים לפניה כמו ביוצר שאומרים יוצר משרתים ואשר משרתיו כו' שיש ריבוי ורבבות עולמות ומלאכים לאין שיעור והיינו מפני בחי' ריבוי הצמצומים הנק' גבורות עליונים לכך מתהווה ריבוי נבראים וכמו שאנו אומרים אתה גבור לעולם אדני פי' שם אדני היינו מה שהוא ית' נק' אדון על כולא להחיות הנבראים מאין ליש בריבוי גדול והנה כדי שיהי' נקרא בחי' אדון

שהוא שם אד' היינו ע"י שהוא בחי' גבור בתחלה דהיינו ע"י בחי' הגבורות והצמצומים לחלק האור והשפע לחלקים רבים מאוד וכמ"ש אתה פוררת בעזך כו' וזהו פי' אתה גבור לעולם אד' ואזי מכל כל חיים כלי בתוך כלי. והנה ע"י התבוננות זאת יבוא ויגיע לבחי' התפעלות באהבה בק"ש באמרו ואהבת בכל לבבך כו' שהוא לשון רצון ותשוקה דהיינו תשוקת הלב בבחי' רצוא ליכלל באחדות ה' כו'. אך הנה איתא בס"י אם רץ לבך שוב לאחד פי' אחד בחי' רצון הנ"ל בתשוקה שבלב למעלה צ"ל בחי' שוב דהיינו בחי' יראה ופחד גדול שהוא בחי' הביטול במציאות ממש כי האהבה הוא עדיין בחי' יש ודבר מה כי יש מי שאוהב עכ"פ אבל בחי' יראה ופחד אינו במהותו כלל כי נתבטל ממציאותו כו' ומבחי' שוב זה ביראה יחזור לבוא לבחי' רצוא באהבה כמ"ש והחיות רצוא ושוב דמשמע שתמיד חוזר חלילה אחרי הרצוא שוב ואחרי השוב רצוא כו' והיינו בחי' אהוי"ר של המלאכים וחיות הקודש שנאמר ובשתים יעופף פי' יעופף עד"מ הצפור שיעוף למעלה שא"א לה לעופף כ"א שתגביה כנפיה כלפי מעלה ומיד תחזור ותורידם למטה ובאמצעות העלייה והירידה זאת תמיד בשעת פריחתה היא מעופפת במהירות גדולה וכמו השט במים שצריך להעלות ולהוריד תמיד בידו וברגלו כו' ואם היו העלאת הכנפיים בלתי ירידה כלל לא הי' ביכולת העוף לעוף אלא באמצעות חיבור שניהם זה אחר זה בלי איחור וכן חוזר חלילה מזה בא סיבת הפריחה. וכך יובן ממש ובשתים יעופף שנאמר במלאכים שהוא בחי' אוי"ר בחי' רצוא ושוב שנק' גדפין כידוע שצ"ל רצוא ושוב דוקא יחד זה אחר זה כנ"ל ובזה דוקא יעופפו המלאכים בדביקות ועילוי אחר עילוי כו' ומלמעלה למטה הוא הנק' בחי' מטי ולא מטי שהוא היפך סדור רצוא ושוב שמלמטה למעלה כי רצוא ושוב רצוא תחלה ואחר כך שוב והיינו בחי' הסתלקות שקודם לבחי' התפשטות והמשכה דבחי' שוב ואמנם מלמעלה למטה נהפך הוא שבחי' מטי ההתפשטו' קודם לבוא לבחי' לא מטי בבחי' הסתלקות והטעם מבואר במקום אחר וד"ל. ואחר בחי' רצוא ושוב שנקרא גדפין כנ"ל יוכל אדם להמשיך בתפילה לאור א"ס ב"ה שיאיר בשמונה עשר ברכאן דצלותא באומרו ברוך אתה ה' כנ"ל וכמו שמבואר במשל הנ"ל שבלתי עלייה וירידה לא יוכל לעוף כך במלאכים כתיב ובשתים יעופף ואזי יאמרו קדוש הוי' צבאות שיומשך בצבאות שכללותם בחי' ח"י חוליות שנק' ח"י כלים לגילוי אין סוף ב"ה כמו רופא חולי ישראל נמשך האור ברפואה ובאתה חונן לאדם נמשך האור בדעת דהיינו להמשיך לאדם דעת באלקות גם למי שאין דעתו חזק בהתבוננות ימשיך ויחונן לו דעת להשיג מגדולתו יתברך ולפי שאין הברכה שורה באתר ריקנא כמו שכתוב בזוהר ולכך תיקנו ח"י ברכות הללו להיותם בחינת כלים לקבל

בחינת גילוי האור כו' וכמו שכתוב במקום אחר על פ' לא הביט און ביעקב כו' וזהו מה שכתוב לעיל שהמגלה כתובה פנים ואחור פי' בחינת פנים היינו בחינת חכמה שבתורה שמלובש בה בחי' הארת פנים העליונים ומשם נמשך בחי' הארת פנים גם לישראל כמו שכתוב יאר ה' פניו אליך וכנ"ל ואחור היינו בחינת התפלה להמשיך גילוי אור אין סוף בבחינת אחוריים בח"י חוליות שנמשך ממוח הדעת כנ"ל על ידי החוט המחברם כו' ואמנם א"א לבא לבחי' הארת פנים דתורה כי אם שיוקדם תחלה בחי' אחור שהוא בחינת התפלה דהיינו בחינת גילוי ההמשכה על ידי בחי' רצוא ושוב דוקא כנ"ל וד"ל. ותוכן הדברים הוא שגם על ידי המעשה יוכל להגיע לבחינת יאר ה' פניו אליך אך אי אפשר לבא לבחי' פנים אלא ע"י שייגע נפשו בתפלה תחילה שנק' אחור ע"ד אחרי ה' אלקיכם תלכו וע"ד לכתך אחרי. ועוד כי ח"י ברכאן דצלותא הם כנגד ח"י חוליות שבשדרה שהם באחור ונמשכים ממוח הדעת שהוא אחור למוחין חכמה ובינה והח"י חוליות וחוה"ש נמשכין ממנו בגוף בין כתפין היינו שמהדעת נמשך חסד וגבורה משא"כ התורה דמחו"ב נפקתנקראת פנים וכמו שאי אפשר ליכנס במפתחות הפנימיות אלא על ידי מפתחות החיצוניות בתחלה והוא ענין התפלה ההתבוננות מבחי' יהללו את שם כו' אתה גבור לעולם אד' כו' ועל ידי זה יבא לאהוי"ר וכמו במלאכים ובשתים יעופף. ועל ידי זה וקרא זה אל זה ואמר קדוש כו' כן עי"ז הרצוא והשוב ימשיך האור בח"י ברכאן דצלותא וזה"ע כתובה פנים ואחור שאי אפשר להמשיך בחינת הארת פנים אלא ע"י הרצוא ושוב בתפלה הנמשך מהדעת שבבחי' אחור שמתחלק לחו"ג שהן אהוי"ר וזהו יאר ה' פניו אתנו היינו שהמשכת הארת פנים נמשך ע"י אתעדל"ת. שישתוקק לזה בתפלה. וזהו אתנו וכמו שכתוב במקום אחר:)ג. והנה כתיב כי עם קשה עורף הוא וסלחת כו' ויש להבין לכאורה מה שייכות לבחי' קשה עורף ענין הסליחה שתלה זה בזה דמשום דקשה עורף ע"כ וסלחת כו'. אך הענין יובן בהקדים תחלה ענין קשה עורף מהו. דהנה העורף הוא עומד לנגד המצח ששם הארת הרצון כידוע והנה בעורף הוא הכח של הרצון בבחי' המנגדו דהיינו שלא יסבול דבר המנגד לרצונו והוא בחי' העקשות שלא יוכלו להטותו מרצון לרצון מנגד בשום אופן וזהו הנק' קשה עורף שהוא ג"כ בבחי' הרצון שלמעלה מן הדעת ובעבודת ה' היינו בחי' הרצון שלא למרוד בו ית' למעלה מן הדעת וכמו שכתוב במדרש פרשה כי תשא בענין כי עם קשה עורף הוא אתה סבור שהוא לגנאי ואינו אלא לשבח דהיינו אף מי שאין דעתו חזק להתבונן בגדולת ה' ולהתפעל מחמת ההתבוננות הנה מכל מקום מצד הרצון שלמעלה מן הדעת יוכל כל איש מישראל להיות צעק לבו להוי' על אשר רואה את עצמו בבחי' הסתר פנים מאלקים חיים ואינו רוצה להיות נפרד

מאחדותו שהוא בחי' מנגד לאלקי' וכל מי שיודע בעצמו יותר חסרונו ופגמו שפגם ברצון ה' יצעק לבו יותר להוי' בצר לו מזה שיהי' מנגד לה' כו' וכמו שכתוב ויצעקו אל ה' בצר להם וכן צעק לבם כו' שענין צעקה זאת היינו מצד ההסתרה והריחוק כי אין אדם עובר עבירה אלא אם כן נסתר ממנו אור האלקי בבחי' צמצום והסתר פנים משום שסובר שרחוק ה' ממנו ואינו רואה מעשיו וכמאמר רז"ל יהי רצון שתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם ואינו מתבייש מה' כי בשעה ההיא הארת אלקים עליו בהסתר פנים כו' מה שאין כן לעתיד שעין בעין יראו כו' ובאו במערות צורים מפני פחד ה' וכו' ואז יתבייש אדם מלחטוא לה' מפני פחדו יותר מפחד אדם עכשיו כו' ונמצא מובן על כל פנים שהצעקה גם שלא להיות למנגד להרצון העליון הוא ענין הרצון שלמעלה מן הדעת כו' וזהו שאמר כי עם קשה עורף הוא שלא להיות מנגד לרצון העליון כנ"ל על כן וסלחת כי ענין הסליחה הוא החזרת הרצון גם למי שהרגיזו ורצונו כבר סילק ממנו ימחול ויסלח לו ויגלה רצונו בו שאף על פי כן ירצה בו כמקדם ואם כן הסליחה אינו אלא התגברות הרצון מלמעלה גם למי שפגם ועבר על רצון העליון וזה בא מצד אתעדל"ת בבחי' קשה עורף להתגבר להיות בחי' התקשרות הרצון לה' לנגד כל מונע זר ממנו גילוי אלקות כנ"ל. וכמ"כ יהי' אתעדל"ע כו' וד"ל. והנה בחי' קליפת עמלק הוא בחי' המנגד להתגברות הרצון לה' לעמוד נגד כל מונע כנ"ל אלא אדרבה הוא בחי' התגברות הרצון לנגד רצון העליון לעשות היפוכו כמו בחי' תוקף התקשרות הרצון בעניני עולם הזה. המסתירים אור אלקי וגם שיתעורר לבו לפעמים בתשובה יתגבר מצד בחי' הקשיות עורף לעמוד לנגד התעוררות זו ולבטל אותה כו' וזהו בחי' עמלק וכמו שכתוב את זה לעומת זה עשה אלקים כו' ולשון עמלק כמו ומלק את ראשו ממול ערפו כו' שהוא בחי' קשיות עורף דקליפה כו' העומדת ממול עורף בבחי' אחוריים דקדושה. ועד"ז וגיד ברזל ערפך וזהו ענין ערפה וזהו שורש המן האגגי משרש קליפת עמלק שעומד ממול עורף כו' ולכך הפיל המן הגורל כי הנה ענין בחי' גורל הוא בחי' שלמעלה מן הדעת כי על ידי הדעת בוחר על פי טעם ושכל ויש בחירה לברור כו' מה שאין כן כשיפול גורל כו' היינו שמבטל הבחירה שעל פי הדעת אלא יתלה הדבר רק כמו שהוא יפיל הגורל גם שיהי' לנגד הדעת והבחירה כו' ואם כן בהכרח לומר שתולה הדבר בבחי' שלמעלה מן הדעת והוא בחי' הרצון שלמעלה מן הדעת וכמו בקדושה ונתן אהרן על שני השעירים גורלות גורל א' לה' וגורל א' כו' וכאשר יפול הגורל כן יהי' שהוא גם כן ענין ובחי' הרצון שלמעלה מן הדעת והיינו והעמיד את שני השעירים לפני ה' לפני ה' דייקא ששם אין עוונות מבדילים וזדונות נעשו כזכיות

וכך רצה המן בגסות הרוח ובעורפהקשה להגביה את עצמו כנשר והפיל פור הוא הגורל היינו כמו שהוא בשורשו למעלה במול עורף ששרשו מבחי' רצון שלמעלה מן הדעת כו' ומשם רצה להמשיך רצון עליון להיות שורה גם בהיפך המנגד לקדושה האלקי' והענין הוא כי הנה באמת בחי' עצמיו' האור אין סוף נבדל בערך מכל בחי' ההשתלשלו' סובב וממלא כו' וכולא קמיה כלא כחשיכה כאורה כו' וגם חשך לא יחשיך כו' מפני העדר תפיסת מקום לגבי בחי' עצמות אור אין סוף שוה ומשוה אור וחושך כו' וכענין שממית בידים תתפש כו' ועל כן נאמר ורבו פשעיך מה תעשה לו אם צדקת מה תתן לו כי אין כל העולמות תופסים מקום כלל כו'. ואם כן לפי זה הי' אור אין סוף מאיר לכל בהשוואה א' כחשיכה כאורה כו' והיה אור האלקי נמשך גם לסט"א המנגד כמו לסט' דקדושה אחר שגם חושך לא יחשיך וכחשיכה כאורה ממש כו' ומה שנעשה אתכפייא ואתהפכא חשוכא לנהורא על ידי ישראל כו' לא היה תופס מקום כלל כמו שכתוב אם צדקת מה תתן לו כו' אך הנה לזה צריך שימשיכו לאור אין סוף שישרה בסט' דקדושה דוקא וכמאמר רז"ל שביקש משה שלא תשרה שכינה בעו"ג וכמו שכתוב ונפלינו אני ועמך כו' מפני שמצד רוממות עצמותו כחשיכה כאור' וכמאמר רז"ל ע"פ ארך אפים ארך אף מבעי ליה אלא ארך אפים לצדיקים ארך אפים לרשעים. וכמ"ש מזה בסידור ע"פ והגדת לבנך כו' בעבור זה כו' בענין בקשת משה ונפלינו אני ועמך וענין בחי' המשכה זאת מהאור א"ס שישכון דוקא בישראל היינו מארז"ל נתאוה הקב"ה שיהי' לו דירה בתחתונים וע"כ ישראל עלו במחשבה תחלה וכמאמר במדרש שבעה דברים קדמו לעולם ומחשבתן של ישראל קדמה לכל דבר כו' וגם שאף מה שישראל יעשה לו דירה ע"י סור מרע וע"ט אין זה תופס מקום כלל משום דקמיה כחשיכה כאורה ומה שמהפכים חשוכא לנהורא אין זה תופס מקום כלל כי אם הי' רצון המאציל להפוך חושך הקליפות לאור הרי הי' ממשיך בחושך מעט אור וכמו נר א' שדוחה הרבה חושך כו' אך כך עלה ברצונו שישראל יהפכו חושך לאור ומזה יקבל עונג והוא ענין דירתו בתחתונים כידוע ומזה יובן הטעם איך שרצה המן להמשיך גם לסט"א מבחי' רצה"ע מאחר דקמיה כחשיכה כאורה כו' היינו דוקא ע"י בחי' הגורל להיות תולה בבחי' רצון שלמעלה מן הדעת כנ"ל. וזהו ע"כ קראו לימים האלה פורים ע"ש הפור הוא הגורל כו' כי הנה זהו עיקר הנס שנתבטל בחי' הגורל שהפיל המן ולא נמשך מבחי' רצה"ע שלמעלה מן הדעת לקליפת עמלק אלא אדרבה נמשך לישראל דוקא ע"י המס"נ שהי' להם בבחי' ביטול שמס"נ באחד וזהו עיקר ענין שמחת הימיהאלה מה שנתבטל הפור של המן ונשאר גילוי רצה"ע לצדיקים בלבד ולכך נקראו הימים האלה פורים ע"ש הגורל הוא הפור שעשה המן ולא שם אחר ולכן

השמחה הוא ביתר שאת מבכל היו"ט כמאמר לבסומי בפוריא עד דלא ידעי בין כו' כי על כל היו"ט כתיב רננו צדיקים בהוי' כו'. משא"כ בפורים שנמשך מלמעלה משם הוי' דהיינו מבחי' עצמותו ית' שאע"פ ששם כחשיכה כאורה מ"מ משם נמשך להיות ארור המן וברוך מרדכי כו'. ופי' לבסומי היינו ביינה של תורה כו' ומה שאמר ע"כ קראו כי הנה בסמוך אמר על כל דברי האגרת הזאת כו' ובוודאי יש הפרש בין על כן ובין על כל כו' דכ"ן מספרו ע' כדפרש"י)בתילים סי' צ"א יב) ע"פ למנות ימינו כן הודע. וכ"ל מספרו חמשים והיינו כידוע דלפעמים הז' מדות כלולים מיו"ד ולפעמים הם כלולים מז' וענין ימי שנותינו בהם שבעים שנה זהו נגד ז' מדות שהם כלולים מיו"ד כמ"ש בזח"א פרשה ויחי דרי"ז ע"ב ואפ"ל כי זה שיהיו כלולים מיו"ד נמשך מצד המשכות אור החכמה בהם שהחכמה הוא בחי' יו"ד כו'.

וזהו שאמר ראב"ע הריני כבן שבעים שנה כו'. דהנה המגלה נקראת אגרת ולא נקראת ספר רק לפעמים אמר נכתב בספר והענין הוא כי הנה ארז"ל קיימו וקבלו קיימו מה שכבר קיבלו במ"ת וקבל היהודים את אשר החלו לעשות במ"ת דהנה במ"ת אמרו נעשה ונשמע ג"כ בבחי' הרצון שלמעלה מן הבחירה שע"פ הטעם ודעת שהרי עדיין לא שמעו ואמרו נעשה ואח"כ נשמע כידוע בביאור המאמר מי גילה רז זה לבני אך זה לא היה אצלם מצד מס"נ אלא מצד שורש נשמתם כי חלק הוי' עמו ואמנם בזמן אחשורוש קבלו זה במס"נ ולכך קיימו אז מה שקיבלו כבר במ"ת אבל מ"מ יש הפרש שבזמן מ"ת מפני שהי' גילוי אלקות ג"כ מבחי' רצון עצמי של המאציל כו' ע"כ זכו לקבל התורה להיות לקביעות לעולם והיינו שהתורה נקרא ספר עד"מ הספר שכותבין להתקיים בנצחה בלתי ביטול אפי' אות א' וכמ"ש בספר יצירה וברא את עולמו בשלשה ספרים בספר וסופר וסיפור אך המגילה לא נקראת ספר לקיום נצחי אלא נקראת אגרת ועד"מ האגרת שאינה אלא לפי שעה לקרותו בלבד ואחר הקריאה קורעו או משליכו ואין צריך לו כו' כך מגלת אסתר הגם שקיימו בה כמו שהחלו לעשות במ"ת אבל לא היה בחי' קיום זה רק לפי שעה והיינו מפני שלא היה בהם בחי' גילוי אלקות מלמעלה מבחי' רצה"ע רק מצד מס"נ וכשעבר הזמן של מס"נ נסתלק ההארה כו' ולכך נקרא אגרת ולא נקרא ספר כמו ס"ת ובכהאריז"ל אגרת נקרא המל' כו' והוא כאגרת נשלחת מעולם לעולם לעשות רצון המאציל בסוד לכי ומעטי את עצמך עכ"ל. (וע' בפע"ח שער הפורים פ"ה) וזהו פי' על כל דברי האגרת הזאת. ולפעמים נקראת ספר מפני שיש בה בהעלם כל אותו בחי' גילוי אלקות שהיה בזמן מ"ת מטעם הנ"ל וזהו רמז שקיימו מה שכבר קיבלו כו' ומה שאמר כאן דברי רז"ל שלחה אסתר לחכמים כתבוני לדורות כו' וזהו ג"כ ע"כ קראו

לימים האלה פורים על כן על כל דברי האגרת כו'. על כן קאי בזמן מ"ת שהחלו לעשות ועל כל קאי עכשיו כשקיימו מה שכבר קיבלו כו' ומה שאמר כאן כן וכאן כל מובן לי"ח וכמש"ל דענין כן היינו כאשר השבעה מדות כלולים מיו"ד הם שבעים גימט' כן וזהו ענין מתן תורה דאורייתא מחכמה נפקת וכתיב בה חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה כמ"ש במד"ר ר"פ שמיני א"כ אז השבעה כלולים מיו"ד שהוא החכמה כו' ועל כל קאי עכשיו דהיינו על כל דברי האגרת הזאת וכמ"ש במ"א ע"פ לסוסתי ברכבי בפי' כי כל בשמים ובארץ. וע"פ עיני כל אליך ישברו וא"כ על כן על כל היינו כשהשבע מדות מאיר בהם חכמה ובינה. גם אפ"ל להפך דבחי' על כל זהו במ"ת כי במ"ת נאמר כל. היינו כל אשר דבר ה' נעשה. ובימי הפורים שאז דייקא קיימו את אשר החלו לעשות זהו כן אשר כן הוא ענין קבלת דברים שקיימו מה שכבר אמרו כל אשר דבר ה' נעשה:

פרק ה

רפאות תהי לשרך ושיקוי לעצמותיך. הנה לכאורה אינו מובן איך שייך לומר שתהא התורה מזון או רפואה לטבורו של אדם וכי מה ענין יש לטבור דוקא עם מזון התורה כו'. אך הנה כתיב שררך אגן הסהר כו'. דהנה יש ב' מדרגות באכילה הא' הנק' אכילה חיצוניות והב' הנק' אכילה פנימיות. האכילה החיצוניות הוא כמו האכילה שלנו שהמאכל מגושם ובא לתוך הפה בתחלה והוא שלם בגסות עדיין והשיניים טוחנות אותו ואח"כ יורד לקיבה להתבשל ונברר עוד בירור יותר פנימי ונבדל ממנו החיצוניות והוא הפסולת ויוצא לחוץ והפנימי' שבו בא בבירורי' מחדש להתהפך לדם תחלה בכבד ומן הכבד עולה בבירור יותר פנימי ונעש' רוחני יותר בדם שבלב ואח"כ עולה למוח ונעשה חיות רוחני יותר ואז נשלם רוחניותו.

וחוזר ונמשך ללב ואיברי הגוף להחיותם ולחזקם כו'. ונמצא זאת האכילה נק' אכילה חיצוניות מב' טעמים הא' מצד גופו של מאכל שצריך כמה בירורים עד שיהי' לחיות ולמזון לנפש שבגוף כנ"ל.

והב' מצד סדר הדרגת האכילה שבאה בפה תחלה ומן הפה לקיבה וחוזר ונשלח מכלי אל כלי להתברר כו'. והב' הנק' אכילה פנימי' הוא האכילה שהולד אוכל בהיותו במעי אמו שאוכל מה שאמו אוכלת ושותה מה שאמו שותה כידוע בדבריהם ז"ל שהולד במעי אמו מקופל וראשו בין ברכיו כו' וטבורו פתוח ופיו סתום וכשנולד נפתח הסתום ונסתם הפתוח שטבורו נסתם ופיו נפתח.

והנה אחר שפיו סתום במעי אמו אין המאכל בא דרך הפה כלל אלא דרך הטבור הפתוח הוא אוכל כמו שבהולדו אוכל בפה כו' ומקבל כל מה שאוכלת אמו בטבורו כי העובר

ירך אמו הוא כא' משאר איבריה והמאכל הזה שבא בטבורו הפתוח אינו מאכל גשמי שהרי בהכרח שיבא לקיבה תחלה להתבשל ומשם יוצא ונמשך בטבורו רוחניות המאכל המבורר בתכלית ולא עפ"י סדר הדרגה הוא. אלא מיד שנכנס לקיבה חולקת המובחר והדק שבו ונכנס לטבור הולד וזנו ומפרנסו בזה.

ולא שהמאכל הגס נכנס בטבורו שהרי גם כשיולד ויהי' בן שנה לא יוכלו בני מיעיו לקבל מאכל גס אלא רק יניקת חלב כידוע. אלא רוחניות המאכל היותר פנימי כמו שהוא אחר שמתברר אחר כל הבירורי' נכנס לטבורו.

ובזה הוא כל עיקר גידולו בט' חדשים. ולהיות בו גידול המשכות מוחין ומדות הכל ממוחין ומדות של אמו ממש אחר שאינו אוכל רק מה שאמו אוכלת. א"כ כל המוחין ומדות שניתוספים באמו ע"י המאכל שאוכלת אחר שמתברר בתכלית כנ"ל כמ"כ הם בולד ממה שהוא אוכל דרך פי טבורו כו' וע"כ נק' אכילה זו אכילה פנימי' כלומר שאוכל הפנימי' מיד ובא בהדרגה ג"כ בטבורו בבחי' פנימי' ולא דרך הפה כו' וד"ל.

והנמשל מזה יובן למשכיל למעלה בבחי' עבור דז"א במעי אמו בחי' אימא עילאה אוכל מה שאמו אוכלת כו' אז מזון שלו מחכמה שבתורה בבחי' אכילה פנימי' והרי הוא אז בהשוואה לבחי' פנימי' בינה הנק' יובלא עילאה. אחר שאוכל מה שאוכלת ממש בטבורו כו'. דהיינו בבחי' מוחין דאימא הפנימי' וכמשל הנ"ל. וזהו רפאות תהי לשרך שהוא טבורך דוקא כי בטבורו נכנס כל פנימי' התורה כמו שהיא אחר כל הבירורים כו' (והיינו שארז"ל דמלמדין אותו כל התורה בהיותו במעי אמו דוקא כו'). אבל בבחי' לידה כבר נפתח הסתום ונסתם הפתוח והמאכל בא דרך הפה ולא דרך הטבור כו' ואז הוא מקבל בחי' אכילה חיצוניות כמו אכילה שלנו והוא כמו המאכל שצריך כמה בירורים כו' כך כתיב לכו לחמו בלחמי שהתורה נק' לחם כלחם הגשמי וצריך בירור בל"ב שיניים תחלה ואח"כ באצטומכא כו'.

וע"ז נאמר ואשים דברי בפיך שמקבל דרך הפה ואין לומר בזה רפאות תהי לשרך כו' וד"ל. וגם מ"ש ושקוי לעצמותיך הוא ג"כ מטעם הנ"ל לפי שהעצמות מן האב כידוע שהוא בחי' אור אבא פנימי' החכמה הגנוז בתורה ונעשה שקוי לעצמות להיות כמוחין שבעצמות תוספת לחלוחית המים מיסוד המים שבמוח בתמידות כו' וד"ל. וזהו שרמזו רז"ל בענין זה קצת והוא במה שאמר (לפני) ר"ע על כל כוס וכוס חמרא וחיי לפום רבנן פי' חמרא הוא בחי' יין המשמח אלקים והוא המתקת שם אלקים דבינה שהוא בבחי' הפנימי' והוא המאכל שאוכלת כנ"ל. שנכנס יין יצא סוד דהיינו שיוצא בחי' סוד דפנימי' אימא ונמשך מן ההעלם לגילוי להיות למזון גשמי דרך הפה ג"כ להיות ואת

דברי שמתי בפיך גם מפנימי' התורה שבאימא עילאה כו' והיינו חמרא וחיי לפום רבנן להיות מקבלים גם בפה מחמרא וחיי זה שהוא בחי' הפנימי' שנק' כי נכנס יין יצא סוד וד"ל: (ופי' חיי היא התורה הפנימי' שנק' חיים כמ"ש חיים שאל ממך כו' וכמאמר מאן בעי חיי כו' כמבואר בכמה מקומות בכתוב שאריכות ימים נאמר בתורה דוקא כמ"ש אורך ימים בימינה כו' כי היא חייך ואורך ימיך כו' והרבה כאלה וד"ל):